IVLII

CAESARIS SCALIGERI VIRI CLARISS.

COMMENTARII, ET ANIMADVERSIONES,

IN SEX LIBROS DE CAVSIS PLANTARVM

Coll: Rom:

THEOPHRASTI.

Societ. Iesu

¶ Exquiſitam rerum ac dictionum penitus abſtruſarum Græcæ Latinæq́; linguæ explicationem in his commentariis reipſa comperient Lectores; & ipſe Index Operi additus commonſtrabit.

Correxit Jacob. Seguer ex Indice hispan. de mandato p. provincialis.

ANCHORA,

IOANNIS CRISPINI.

M. D. LXVI.

EX priuilegio REGIS in calce Operis exſcripto.

SYLVIVS SCALIGER, HOC PATRIS MONIMENTVM, AVTHORE R. CONSTANTINO, DEDICAVIT GENEROSISSIMO VIRO D. IACOBO DE LVXEMBOVRG, COMITI LANNEO, ET DOM. SAMMARCELLI, &c.

Ky

IOANNES CRISPINVS PHI-LOSOPHIÆ AC PHILOLOGIÆ STV-dioſo Lectori, S.

SI EA ſcripta meritò probantur, quæ cum rei cognitione coniunctam habent doctam & exquiſitam orationem; hi ſanè libri quos IVLIVS SCALIGER πολυΐστωρ ſcripſit, & quos nunc exhibemus, nominibus iſtis commendabiles eſſe debent. Nam præter ſummã rerum excellentium quas habent, dignitatem, eluceſcit peculiaris quidam dicendi nitor, vt vix ſtatueris quid magis ſit admiratione dignum, an res & argumentum, an eiuſdem præclara & concinna tractatio. Ac quemadmodum ridicula eſt, & nimium, in Philoſopho præſertim, pudenda ea curioſitas quæ in verbis affectatis, vndique conquirendis ac conſtruendis verſatur: inanis, inquam, illa λογοποιΐα vel potius λεσχηνεία, in qua ſibi placent qui relicta rerum cognitione, toti verbis adhæreſcunt: ita certè importuna & impudens eorum hominum moroſitas, qui quaſi ἀσύστατον eſſet bene ſentire & bene loqui, conſectantur horridum & ſpinoſum loquendi genus: & ſuperbè reiiciunt ſi quid commodiùs & feliciùs ab aliis fuerit dictum. Sed ſanè illorum veſaniam iam pridem, Dei beneficio, noſtrum hoc ſeculum agnoſcit: & doctorum hominum labore & induſtria effectum eſt, vt non ampliùs de vera Philoſophandi ratione ſit dubitandum. Verùm nec huius loci nec noſtri eſt inſtituti, in hoc ſermone immorari: hoc tantùm volo, Lector, in his libris quos modò edimus, illius quam dixi rei & verborum ἀναλογίας illuſtriſſimum exemplum apparere. Quod dico, de vniuerſo opere puto ſtatuendum, vt doctorum quidem iudicio, & THEOPHRASTVS librorum iſtorum author, & SCALIGER interpres his dotibus ornati meritò cenſeantur. Cuius rei non obſcura eſt aut difficilis probatio. Quis enim neſcit THEOPHRASTVM & in ſentiendo, & in loquendo nomini ſuo reſpondere? In rerum quidem & naturæ cognitione quaſcunque tandem partes reſpicias, omnino mirabilis eſt, vti librorum numerus qui à Laertio commemorantur, & illa maximè ſcripta quæ in hæc vſque noſtra ſecula peruenerunt, ſatis ſupérque indicant. Atqui ſi in omnibus

ſcriptis admirandus eſt, omnino in his libris qui ſunt de PLANTARVM CAVSIS, ſeipſum prorſus videtur ſuperaſſe. Ampliſsimum enim eſt argumentum de Plantis, & iucunda vtiliſque earundem cognitio, & hac de re aliàs quidem egit, ſed certè non peræquè vt in his libris. Nam τὸ ὅτι quiuis perſpiciet, dummodo ſit ſenſu præditus: videbit quilibet eſſe plantas, admirabitur illarum pulchritudinē, varietatem, fructum, cognoſcet nomina: ſed tenère illarum τὸ διότι, nempe principia & veras cauſas, tantum præſtat leui illi & externæ per ſenſus cognitioni, quantùm mens & intellectus, eáque doctrina quæ certis conſtat principiis, antecellit vagam & incertam alicuius rei opinionem. Hîc vero THEOPHRASTVS agit de cauſis plantarum, & iis quidem quantum poſſunt eſſe, ſempiternis & ἀμεταπτώτοις, illíſque ſtabilitis deducit varia principum cauſarum effecta: explicat mirabiles Naturæ ortus, incrementa, exitus, & quicquid denique varium in Plantis architectata eſt Natura: quæ altiùs & prolixiùs repetere omnino eſſet ἀπροσδιόνυσον. De Theophraſti verò ſtilo illiúſque decoro & decenti ornatu, nihil eſt aliud proferendum quàm ex optimi iudicis ſententia. quem enim Ariſtoteles ex Tyrtamo Θεόφραστον auguſtiſſimo nomine, propter ſummam & ſingularem dicendi facultatem, nuncupauit, quis non eloquentiſſimum exiſtimauerit? Cæterùm, quod maximè erat optandum, eloquentiſſimo viro, doctiſſimus obtigit Interpres, SCALIGER ille nimirum Latinè & propriè explicans quæ Theophraſtus Græciæ quondam tradiderat. Hoc quidem permulti conati ſunt perficere, inter quos THEODORVS GAZA vir eruditiſſimus, & ſuæ, id eſt Græcæ Linguæ peritiſſimus: cuius ſanè laudandus eſt conatus, ſed tamen hactenus vt agnoſcamus illum ſiue Græci aut Latini ſermonis non ita diſtincta cognitione, ſiue rei (quod veriſimilius eſt) ignoratione, infinitis propemodum in locis adeò fuiſſe hallucinatum, vt Iulio Scaligero ἁρμοστῇ & emendatore opus habuerit. Accedit interpretationis exquiſita proprietas, conciſi ſtili & compoſitionis breuitate condita, cui nihil poſſis detrahere. Memineris ergo hic te legere non vulgarē aliquem Interpretem, de Lexicis ſapientem, & aliena ſcrupuloſè inſectantem: ſed SCALIGERVM, id eſt, priſcum illum & germanum ſermonem, quem Varro cum Scaligero aut Scaliger cum Varrone locutus eſt. De nobis verò nihil eſt neceſſe vt pluribus agamus: hoc tamen verè poſſumus teſtari, nos in hoc opere emittendo, quantum potuimus maximam habuiſſe huius argumenti, quod per ſe difficillimum eſt, rationem: vt præclari iſti ac minimè vulgares Commētarii ab omnibus emendatè & planè legi poſſent. Iam verò hoc cèrtè quidem fatebor in hunc vſque diem, mihi in aliis nimirum ſtudiis ſemper propemodum verſato, non licuiſſe, quantam optarem, in literis Philoſophicis operam adhibere: & libentiùs Iuriſprudentiæ noſtræ operam

dare

dare: ſed quandoquidem Philoſophiæ cum aliarum literarum ſtudiis rectè conuenit: ſpero, Deo adiuuante, aliquid item adiumenti ex hoc noſtro labore Philoſophiæ imposterùm allatum iri: ſicut & hi libri, & alii iam nunc à nobis editi in aliquot ARISTOTELIS libros Commentarii, teſtantur. Interim, Lector, accipies hoc noſtræ fidei ἐνέχυρον & pignus, à R. CONSTANTINO viro doctiſſimo profectum: & Theophraſti cum Scaligero modò coniunctiſſimi, amicitia & ſocietate frueris. Vale, & noſtris ſtudiis faue.

IVLII CAESARIS

SCALIGERI COMMENTARII in libros De cauſsis plantarum

THEOPHRASTI.

TRES eſſe particularis Philoſophiæ tradendę rationes diximus in Commētariis, qui nuper editi ſunt IN LIBROS DE PLANTIS ARISTOTELI ATTRIBVTOS. Prima contenta eſt ſimplici narratione: qua quęque res eſt facie, quibus affectibus. Operoſior altera ſcrutatur generationes: hoc eſt, quo quicque modo, a quo, vbi, quando, quatenus fiat. Difficillima nobiliſſimáq; omnium tertia, conquirit cauſas ſubſtantiarum: à quibus elicit affectuũ productiones naturaliũ, atque ea principia, quibus ii inhęrēt illis: ſiue ſint apparatus ad generationes, ſiue rei generatæ perfectiones: quibus omnia Naturæ opera finem ſuum conſequuntur. Ac duorum quidem capitum priorum Commētationes abſoluimus in Hiſtoriis: nunc reliquum eſt, vt tertiã partem expediamus: vnde inchoata de plã-
SVBIECTVM. tis ſcientia penitus abſoluatur. Quod igitur Græci ſapientes ὑποκείμενον vocant, noſtri SVBIECTVM: id eſt rem, qua de agitur, tam præcedentium, quàm horum Librorum, eſt planta. Sed in prioribus Commētariis ratio conſiderationis, qua circunſcribitur autoris opus, eſt natura ipſa, qua & generãtur plantæ tales, & ſunt tales. Sunt autē ad finem aliquem. Is ducebatur à materia, & à forma. Facit enim materia, vt quædam ad ignem tantùm expetantur: vnde tum Gręcis, tum Latinis nomina, φρύγανον, Cremium. Aliæ parãtur ad vſum edificiorum: vt tigna, trabes, valuæ. Quemadmodum ad inſtrumenta cæduntur nonnullæ, velut ad capulos, manubria, ridicas. Sunt etiã, quæ propter carbones, aut cineres aliis anteferuntur. A forma vis ea manat, qua generantur vel totæ, vel partes, vel fœtus ipſi, quos FRVCTVS appellamus: vnde propter hominũ vitam, vel conſeruetur ſanitas, vt à cibis: vel reparetur, quod fit per medicamē-
RATIO SCRIBENDI. ta. Hæc fuit ratio prioris tractationis. In hiſce verò quanquã eſt & idem ſubiectum, & eadem ratio: tamen rationis huius, modus alius eſt. In illis enim ſimplex erat, ac, quemadmodum dicebamus, in nuda planáq; narratione cõſtitutus. In his autem tum exactus in ſe, tum ſeſe promouens ad cauſarum diſquiſitiones. Quarum duæ ſunt, vt Ariſtoteles vocare ſolet, κατ' ἀνάλογον, MATERIA ſcilicet, ac FORMA. Tertia ἡ τὸ οὗ, qui dicitur finis. A terra nanque habet Robur contumaciam: ab aqua Vimen flexibilitatem: ab vtriuſque forma communi vtrũque grauitatē: priuatim verò Quercus vt glãdem ferat: Salix vt nihil, aut nucamenta ſolúm. Hoc eſt plenum propoſitum, quem ſcopũ vulgus vocat: &
SCOPVS. hæc ratio totius contemplationis, quam Methodum appellant. Huius autem rationis modus omnibus artis conſtat partibus. Interdum enim (ſuo quicque loco declaratum eſt) vtitur cõmuni ac probabili ratiocinandi modo. Nonnunquam etiam demonſtratione, vel ex propoſitis, quam vocãt ὑπόθεσιν, vel ex prin-

cipiis

cipiis ipſis,quæ iam cognita ſunt in libris vniuerſalibus. Eſt etiam, cum adijcit authoritates, tum ex popularibus agricolarum opinionibus, tum ex ſententiis eorum, qui hac in materia quid ſenſerint,prodiderunt. Quin & exemplorum,& inductionum perſuaſionibus ambit fidẽ legentium: veluti cum Amygdali caſtigat luxuriam, aut corrigit amaritudinem: illius rationem transfert ad præcepta vinearum: huius inſtitutum conmunicat cum Malorũ punicorũ aciditate: adductus ſcilicet naturę cõmunis proportione, quã analogiã dicimus. Is ergo modus eſt. ORDO verò hic. Cùm ad vſum hominis artes omnes cõparatę ORDO.
ſint: quam ob cauſam Socrates apud Xenophontẽ mathematicarũ excurſum circunſcribit ciuilibus vtilitatibus: videtur hæc philoſophiæ pars ad agriculturam principia ſtatuere. Idcirco efficientẽ cauſam non attigit: propterea quòd ea tota eſt in ſemine: cuius partem principalem, quæ forma eſt, autorẽ facit generationis Philoſophus, in libris de Generatione animalium,& in ſeptimo Diuinæ philoſophiæ. In ea cõmuni diſceptatione, ſi quid hîc ea de re dubitari poteſt, nobis eſt acquieſcendum. Dirigimus enim hîc pleraq; omnia ad Philoſophi cognitionem: ſed ita, vt haud contẽnenda pars ad vſum agrorũ commẽdetur. Huius operæ partes cùm ſint tres, in aruo, in arborũ generibus, in prato: de hoc poſtremo nihil ſeparatim: propterea quòd & parabilis eſſet ei[9] cultura, & ad conſitiones referri poſſet: de aliis duobus ita dicere inſtituit Theophraſtus, vt quaſi ad ſumma capita duo redegerit omnem contemplationem. His igitur partibus eruit præceptiones ex naturæ ſinu. Ita explicat in arboribus fructus, quorum partim ὡραῖα, partim diximus ἀκρόδρυα. Aruũ habet frugum genera, quæ iã diſtinximus in Hiſtoriis, per frumẽtacea, legumina,& tertiam eorũ claſſem, quæ referuntur ad Milii naturam, quibus etiam Seſamũ atq; alia eiuſmodi attributa ſunt. Nec ab iis abſunt multum oleracea: eo nanq; ſolo diſtãt, quòd frugum ſemina modò: olerum etiam folia ipſa,& caules ſunt veſcẽdo. Arbores autem partiebamur in vineas, olìueta,& ficeta ſeorſum. deinde in viridaria. Hæc ob nitores arbores. Propter feras verò, in ſyluam fructiferam, & ceduã. Talis eſt ſumma totius inſtituti noſtri. Quoniã verò his omnibus naturæ quædã cõmunes ſunt: atque inter eas vna potiſſimùm, quæ eſt generari, vt ſint nunc: & generare, vt eſſe porrò queãt: de hoc primùm, déque eius generibus, ſiue modis, atque affectibus dicendum fuit. In ſecundo autẽ libro de ſylueſtribus. Hæc de arboribus: à quibus incipere oportuit tanquam à notioribus, tum ob magnitudinẽ, tum ob diuturnitatem. Et vetuſtior eſſe videtur apud mortaliũ animos arborum quàm frugum cognitio: quod & diuinus Poeta, atq; ante hunc Varro, ac eo priores Thucydides, & Ariſtoteles tarum reliquere. Itaq; poſteaquã in tertio libro induxerit artis principia ad arbores colẽdas: in quarto explicabit arationũ rationes. His ita conſtitutis, in quinto expedit multarũ cauſas ſpecierũ: quibus quæque affectibus præditæ ſint. Ac deinde alios, qui præter cõmunes, aut ꝓprias formas naturales eueniant: quos morbos appellamus. Poſtremò his abſolutis, aggreditur eruere cauſas earũ qualitatum, quæ maximè videtur inſignes in plantis: odores dico, & ſapores. Hæc ſunt, quæ de toto hoc opere, propoſito, fine, docẽdi ratione, partibus, ordine dicenda mihi viſa ſunt. Ex quibus ſatis ꝓponi videtur nobis, quid ſequi liceat, quid min[9] approbare. Ac mihi quidẽ videntur illi priſci ſapientes artiũ, atq; ſcientiarũ vel inuẽtores vel cultores minùs exactè quædã tradere coacti. Sic enim cõparatum eſt in natura omnium principiorũ, vt quoniã ſemina cohibeãt in ſe omnia futurę molis, cõfuſa multa contineãt. Quàobrem vt quicque venerat in mentẽ, ſæpe importuna inuaſio- CASTIGATIO.
ne aliarũ commentationũ ſedes occupauit. Quo factũ eſt, vt non pauca videamus coaceruata, alia repetita, plurima inculcata, nec pauciora præpoſtera. Id quod cùm in aliis obſeruauimus autorib[9], quos honoris cauſa non nomino: tũ his in libris etiam licet animaduertere. Principiò nõ rectè videtur à mitibus ar-

boribus auſpicatus ad ſylueſtres poſtea tranſiſſe: ſunt enim ſylueſtres vtroque
modo notiores nobis,& natura ſcilicet, & facilitate. Neque tueri poſſum⁹ hoc
diuini Pręceptoris exẽplo: qui in Hiſtoriis corporis humani partes extimas pro
formula ſtatuit ad cognitionẽ partiũ, quę in aliis animalibus conſiderãdę ſunt,
quaſi maximè notas nobis ad ignotiores agnoſcendũ. Non enim ratio par. Nã
homo ſibi præſens eſt: arbores mites nihilo magis vel præſentes, vel obuiæ, vel
frequẽtes, quàm ipſæ feræ. Quocũq; oculos circũtuleris: illico naturã inuenies
ſuo de ſinu pandentẽ ſpõte opes ſuas: tuæque arti proponentem, quæ imitãda
tibi ſint, exẽplaria: tuũque ſtudiũ operæ ſimilitudine prouocantẽ. Tũ verò quis
neſcit inſitiones ipſas,& ſerò inuectas,& ſępe à natura repudiatas, nõ rectè pri-
ore loco poſitas ab hoc viro, quàm eam generationẽ, quæ quotidie videtur, e-
tiã inuitis nobis occupare arua ipſa vel ſummis artibus exculta? Quis enim nõ
videt tribulos,& ſcolymos,& anemonas,& lumas naturæ cõſilio & obſtrepere
iã poſitæ operæ,& augere futuram? Præterea, quæ ſuis monebimus locis, multa
cõfundit, multa repetit: quædã tã perplexè, atq; miſerè tractat, vt explicatio lõ
gè majorẽ pariat dubitationẽ, quã ipſa quæſtio. Illud nõ poteſt ferri: cũ pri⁹ de
morbis egit, quàm de affectib⁹ naturalibus. Nã ſi morbus eſt conſtitutionis de-
prauatio: quis neget, pri⁹ agnoſcẽdas ipſas qualitates, quã earũ vitiationes? Nã
& hoc apud medicũ imprimis cõſideratur: In quálibet ęgritudine, quo quíſque
habitu prius fuerit naturali. Hęc enim eſt primaria indicatio. At iſte vltimo lo-
co docuit, quib⁹ prĩcipiis ſapores in plãtis odoréſq; cõſtarent: quorũ corruptio-
nẽ in ipſa ſubſtantia deprauata iã legebamus in præcedẽti libro. Sic igitur & cõ-
modius & prudẽtius ſtatuiſſet. Plantarũ cauſa atq; principiũ ſeminiũ quoddã
eſt: ſed aliis manifeſtũ, aliis occultũ. ſunt enim certis locis prĩcipia cæleſtia quę-
dam, quibus elementorũ miſtiones animãtur in plãtas: quales eę ſunt, quę ſpõ-
te dicuntur prouenire. Aliæ generantur ex plantarum partibus ſeſe prorogãti-
bus: vt quæ pullulãt ab radice. Aliæ ex plãtæ parte ſeparata: vt ex talea, paxillo.
Nõnullę ex plãtæ fœtu, quod ſemẽ appellatur. Eius modi duo, aut enim idẽ ge-
neratur ſpecie, vt è glãde robur: aut ꝓportione, vt è braſſicæ ſemine rapũ. Simi-
lis talearũ rationi eſt inſitio. Quippe huic ſurculo matrix arbor eſt: ſicut terra
taleæ. Auulſiones autẽ nihil mutãt, aut addũt naturę, præter locũ. Radix enim
iã ꝓduxit: vnde & viuiradices appellamus: ars vero trãſfert. Horũ igitur modo-
rum maior, atq; potior pars cũ ſit in feris plantis: ab his primũ exordiri par eſt.
Secundo loco trãſferenda opera in cauſas cicurũ plantarũ. Et quia ſunt arborũ
naturę præſtantiores, ab arboribus prius incipiendũ. Hic verò explicaret in fe-
ris τῶν ἀλλοκαύλων, ſcilicet quę ſine aliarum opera cõſiſtere nequeũt: ſimul quę nõ-
niſi in aliis proueniunt, vt viſcũ. Atque huic naturæ adiungeret artẽ inſitionũ.
Tertio loco diceret de virgultis, ſiue fruticibus, & quæ ipſe vocat, coronaria.
Ac deinde de oleraceis. Quarto de frugibus: ſunt enim oleribus eę poſteriores.
Tum ſequerẽtur affectus naturales: ſcilicet odor, & ſapor: atque etiã color: quẽ
tamen omiſit ipſe. At non præteriit autor eorũ librorũ, qui Ariſt. attribuuntur.
Et ſanè quærendũ fuerat, quare viriditas penè omnibus cõmunis. Cur deficit
trũcos veteraſcẽtes. Quãobrẽ ligna viridia nulla: lutea nõnulla: rubra aliquot.
Quæ cauſa buxũ nouellã facit dilutiore viriditate, vetulã fuſciore: contrà in a-
liis frondes per initia ſaturo virore: decliui ætate fiũt pallidiores. Qui fiat, vt au-
tũno vitibus, rubis, malis, ſorbis videamus folia viriditatẽ cũ rubore cõmutare?
Sunt & ſpeciebus quibuſdã colores peculiares: vt biſtortæ: ſubrus enim foliorũ
ſuperficies cæſia eſt. Cyclamino rubra. Atriplex tribus coloribus totidẽ ſpecies
diſtinguit, ſicut & beta, viridi, pallido, ſanguineo. Sunt & alia generis eiuſdem
in floribus, in radicibus, in fructibus: quæ omnia nobis fuerant hîc excuſſa, ad
ſuam quicque cauſam, reducenda. Ac poſthæc morborum, ſeu vitiorum con-
ſiderationi poſtremus fuerat relictus locus.

IVLII CAESARIS

SCALIGERI IN LIBROS

DE CAVSIS PLANTARVM THEOPHRASTI, COMMENTARII.

CAPVT PRIMVM.

Caput primum continet rationem conſilii ſui, quare cauſas plantarum ſit tractaturus. Cur è ſemine prodeant. Cauſæ ſpontaneæ generationis. Generationes de auulſione, & taleis: in quibus, & in quibus non, & quare.

Τῶν φυτῶν αἱ γενέσεις. Cauſarũ tractationem hunc in locum delatam eſſe poſt priores enarrationes, oſtẽdit. Partitur autem in duas neceſſitates. Prima eſt: Tametſi, inquit, ſatis à nobis pictæ ſunt plantæ: nec minus indicata natura propagationis: item quot, quibuſque modis (multos enim narrauimus) prouenire queant: tamen quia non omnibus omnia competunt: neceſſe eſt, priuatim quid cuique ſpeciei debeatur, deducere ad cauſas vſque. Altera neceſſitas. Quia, inquit, animaduertere oportet, quemadmodum ratio cohæreat narrationi. Non enim ſatis eſt, quæ aut auditione accepimus, aut vſu cõſequuti ſumus, aut caſu comperta ſunt, cognoſcere: ſed videndum porrò eſt, an ea cuncta conſentanea ſint rationi. Hæc cùm dixit, incipit conſtituere principia generationis: atque ait, ſementiferis omnibus communem eſſe naturam, vt è ſemine proueniant. Ita modificauit hic ſententiæ amplitudinem, ac circumſcripſit cancellis ſementiferarum. In ſequentibus tamen libris conari videtur oſtendere arbores omnes è ſemine naſci. Hoc axioma, quia perplexè admodum agitatur, ibi commodiùs explicauimus. Primò igitur ponit hanc concluſionẽ, πάντα δύναται γεννᾷν. Duplici via probat. Primùm dicit, eſſe manifeſtum ſenſui. Deinde etiam demonſtrari poſſe nihilominus. Hoc eſt quod maxima duo lumina frequenter profitentur, Ariſtoteles, & Galenus. Demonſtrationem dico, ἀπόδειξιν ἐπισημαίνει. Iccirco dixit, ἄνευ ζητεῖν: ſed modeſtè, vt ſolet ipſe: & Plotinus ad faſtidium dubitationis, addidit, fortaſſe, ἴσως. Hoc etiã modo temperat periculum iudiciorum princeps Aboali. quanquam in hoc à barbaris Latinitatem fruſtra profitentibus calumniam paſſus eſt. Apponit deinde probationes Prima propoſitio: Natura nihil facit fruſtra. Hoc toties à præceptore dictum fuit: vt crare loca, ſit vel oſtentatio, vel ſuperſtitio. Et ratio eſt. Quod enim fruſtra eſt, finem non ſpectat. Autor igitur inconſultus. At Deus & Natura, vnum. Minor propoſitio. Natura fecit ſemen. Non ergo fruſtra. Auget vim argumentationis, cùm ait, ὅλως ἐν τοῖς πρώτοις καὶ κυ-

A ριωτάτοις. Nihil fruſtra, id eſt nunquam: tanto minus in principiis. At ſemen principium eſt. Hoc patet in multis. Quare in cæteris quoque lex eadem agnoſcenda eſt. Dixit, πρώτοις, quaſi dicat, ἐν ἀρχαῖς, καὶ στοιχείοις, καὶ αἰτίοις. tot enim ſunt genera principiorum. Et addidit, κυριωτάτοις. Quia poſſunt eſſe πρῶτα, non tamen κύρια: tanto minus κυριώτατα. Eſt enim κύριον, quod habet in aliis poteſtatem. Sic cerebrum, & cor, κύρια, Galeno & Ariſtoteli. Materia in compoſito πρῶτον eſt: at non eſt κύριον. Apud Thucydidem βουλὴ πρῶτον eſt: at non eſt κύριον: ſed inſanus ille populus. Ob id Philoſophus hic addidit τῷ πρώτῳ τὸ κύριον. At ſemen adeò κύριον eſt, vt ſua poteſtate tota ipſa planta ſit. Pòſt adiungit conſequentem concluſionem, ſed inuerſam. Semen, inquit, fruſtra eſſet,

B ſi non poſſet generare. Recta concluſio ſic. Igitur ſemen non eſt fruſtra. Auget ſententiam verbis illis, εἴ δὲ χάριν τούτου αἰεὶ τὸ σπέρμα, καὶ πρὸς τοῦτο πέφυκεν. In quibus videtur palilogia. Quippe idem, τούτου χάριν, καὶ πρὸς τοῦτο. Sed intelligendum δύναμιν καὶ ἐντελέχειαν, cùm dicit, τούτου χάριν: vt inſtitutum ſit à Natura. in illis autem, καὶ πρὸς τοῦτο, ἐνέργειαν, vt deducatur ad effectum. Atque ita oſtendit: & factum propter generationem, & conſequi finem ſuum. Quòd autem ad hoc ſit comparatum, & quidem ſemper quoad naturæ ſuæ principia, manifeſtum eſt ex omnium vſu ſine vlla controuerſia. Quòd verò aliter videatur: factam eſſe hanc ſuſpicionem ex agricolarum cõſuetudine: qui non omnem propagationem ſemi-

C nibus comparent. Hanc obiectionem diluit ſic: Hoc, inquit, ab illis fieri: non quòd inutile ſit: ſed quia multa ſpontè prodeant. Tum quòd tam in arboribus, quàm in herbaceis non omnibus facile eſt ſemen ad ſeminium ſumere. Hæc fuit, inquit, cauſa, vt arbitrarentur quidam non ſemper eſſe ſemen vtile ad quancunque generationem. Poſtea dat viciſſim obiectionem huic obiectioni. In ficubus, inquit, non videtur vſus ſeminis ad generandum: & eſt tamen, quemadmodũ diximus in Hiſtoriis. item de aliis eſto ſimile iudicium. Ex arboribus præter ficum, exempla petes à moro: in aliis plantis, vt à fraga, & thymo cuius flos herbaceus eſt, nec minus ſemen. Iccirco dixit, πόαις paulo laxiùs, vt & φρύγανα comprehenderet, & θάμνους. Hæc eſt ſententia. Verba verò

paulo perplexiora. Inquit, σπέρμα μάλιστ' ἂν εἴη, μὴ δυναμένην γεννᾶν. Iam hæc fateri cogimur ex antecedentibus. At ſubinfert: ἔτι δὲ τοῦτο ἔχειν ἀεὶ τὸ σπέρμα. Siquidem generationis cauſa ſemper eſt ſemen. Hoc non poteſt eſſe probatio, ſed probatum. Videtur ergo, non per ἔτι δὲ inferri debere. Sic tueamur. Iam probatũ eſſe, & probari per inductionem. Factum eſſe à Natura non fruſtra, ſed ad generationem. Igitur ſi non poſſet generare, in eodẽ eſſet cõtradictio: eſſet enim fruſtra, & nõ fruſtra. Sed illud non eſt ſupinè prætereundum, cùm dixit, δυναμένην γεννᾶν. conſtitutum enim eſt ex materia, quæ poteſt paſſiuè, & ex forma, quæ poteſt actiuè facere ad generationẽ. Vtroque enim modo hîc δύναμις valet. Dixit, ἐπὶ τῶν ἄλλων πάντων. Quomodo? Nam de omni ſemine diſputat. Quænam igitur ſunt illa ἄλλα? Nõ probat ex omni ſemine ſeminium fieri: non enim neceſſe eſt: quia quædam ſunt in cõfeſſo. Sed de quibuſdam agitat controuerſis: quorum naturam docet eandem eſſe oportere, quę ſit & in aliis ἓν δὲ κατ' ἄλλων τρόπον. Poſtquam verba fecit de vno principio, id eſt de ſemine: ait alio quoque modo fieri plantarum generationem. Quippe ex materiarum concurſu, atque putrefactione. Imò, inquit, ex naturali alteratione. Tribus verbis inſignib[9] vſus eſt: συῤῥοῆ, σήψεως, φυσικῆς ἀλλοιώσεως. συῤῥοὴν, in ſequentibus libris ſæpe ponit. συνδρομὴν veteres medicos appellaſſe cauſarum coitionem ad morbos conſtituẽdos, ex Galeni methodis patet. Hîc concurſus: ibi cõfluxio. Similis eſt apud Thucydidem compoſitio pactorum inter duos exercitus, quam ipſe vocat σύμβασιν: Paulus Iureconſultus conuentionẽ. Materiarum eiuſmodi conſtitutionẽ atque conflationẽ Lucretius cœtum dixit à coeundo. Hîc igitur συῤῥοὴν & materiarum inter ſe, & vnitarum cum forma vult eſſe confluxum atque cohæſionem. Hoc ſatis nõ eſt: ſed oportet ἀλλοίωσιν interuenire. Niſi enim mutetur materia certis qualitatibus, quibus apparatus fiat ad formæ ſuſceptionem: non introducetur forma. Ideò dixit, γινομένας. Fit enim temporis tractu: deinde momento indiuiſibili forma ſubit. σῆψιν autẽ principium ſtatuit generationis, non per ſe, ſed tanquam priuationem actiuam. Sic enim cogimur loqui, præter antiquorũ atque recentiorum morem, in re valde ſubtili. Cùm enim putreſcit humus, putredo non eſt forma futuræ plantæ: ſed priuatio formæ τῆς ὑπαρχούσης. Abſentia igitur formæ plantæ in terra eſt priuatio abſoluta. Putrefactio verò terræ, eſt priuatio actiua: quia priuat terrã forma ſua. Ita præexiſtit in terra priuatio formæ plantæ: infertur autẽ priuatio formæ propriæ, per putrefactionem. An verò putrefactio ſit priuatio? non eſt: ſed putrefactio eſt principium priuationis. Quia igitur putrefactio non eſt principium per ſe: correxit illico ſuam ſententiam, & dixit, μᾶλλον δὲ ἀλλοιώσεως φυσικῆς. Propterea quòd natura noua introducitur, & fit ἄλλο à priore. Id quod eſt generatio. Non enim putrefactio eſt natura, ſed naturæ inſtrumentum ad ablationẽ eius formæ quæ impedit futuræ formæ in-

A uectionẽ. ὅτι μὲν οὖν κοινὰ πᾶσιν. Hactenus duo principia poſuit: vnum, ſemen: alterum, naturalem materiæ mutationem ad formã extrinſecus aduenientem ſuſcipiendam. Deinceps modos alios poſitos in hiſtoriis repetit: eiſque cauſas aſſignat. Sed, antequam aggrediatur, colligit quæ dixit. Et addit, non ſolùm ſemine ſemenifera omnia, & ſpontè quædam prouenire: ſed etiã nonnulla vtraque natura frui. Idque animalium eorum exemplo, quæ & ſexu per ſemen, & ex putredine oriuntur ἐξ ἀλλήλων, per ſexus. Commodiore fuiſſet vſus eorum hiſtoria, quæ ſine mari concipiunt: vt channæ & erythrini. Ad horum enim naturã propiùs accedunt plantæ. καὶ ἐκ τῆς γῆς. quoniam de plantis loquitur, terram ſolam nominauit. At alia multa ex alia, quàm è terræ proueniũt putredine: vt veſpæ, apes, coſſi. An verò Culices lentiſci & vlmi naſcantur è

B putredine, diſcuſſũ eſt ſuo loco. διὸ καὶ ζητοῦσιν. Alium aggreditur modũ. Ex his, inquit, cognoſcere licet, pro variis generibus ſuum cuique modũ eſſe generationis. Deinde partitur genera per has differẽtias, ξηρὸν, μονοφυῶν, ἀπαράβλαστα. De quibus ſtatuit iudicium, οὐ δοκεῖ δύνασθαι φυτεύειν. Negat eas, quæ præſiccæ ſunt, aut quę ſingulari prodeunt ſtipite: aut quæ ab radice non pullulant, arte produci poſſe ad generationem. Et quia φυτεία cultum omnem deſignat, qui ad agricolam pertinet circa φυτὰ, latiùs explicat ſignificatum ad duo: ſcilicet ὅτι ἀπὸ παρασπάδος, ὅτι ἀπ' ἀκρέμονος. Igitur præter σπέρμα & αὐτόματον, eſt etiam βλάστησις, ſiue γένεσις à matrice, eáque duplex: nẽpe aut à ſtolone auulſo, aut à talea. Dixit autem, ὡς ἐπὶ πᾶν, reſpiciens ad μονοφυῆ. Salix enim vnico tãtùm eſt ſtipite: cæſus tamen

C men ramus, atque pactus creſcit in arborẽ. Hinc reddit cauſam, quare non propagentur ex iis generationes ad eos duos modos, cùm dicit: τὰ μὲν ἀπὸ παρασπάδος, τὸ μὴ ἔχειν τὰ μονοφυῆ. Quæ non emittunt ſtolones ſed vniſtipites ſunt, ab iis ſtolo peti nõ poteſt. Quæ ſunt ſicciores: ab iis ramus inutilis eſt ad arborẽ futurũ. Vbi ſubtiliùs etiã cõſiderandũ eſt. vnúmne ſit genus μονοφυὲς, καὶ ἀπαράβλαστον, an duæ naturæ. Nã vnã eſſe ſuſpicari poſſumus ex eo quod hîc attribuit: τὸ παρασπάδα τοῖς μονοφυέσι. Et ſanè idẽ videtur: vnicũ habere ſtipitẽ, & non multos habere ſtipites. Illa erunt μονοφυῆ hæc ἀπαράβλαστα. Ex aduerſo videtur eſſe nugatio palilogiæ, ſi duabus vocibus deſignetur vnum. Et ſanè verum eſt, aliquã horũ eſſe differentiã: vt μονοφυῆ ſint ita vno ſtipite: vt non omnes ſint ἀπαράβλαστοι.

D Exempli gratia ſalix & μονοφυὲς eſt, & nullũ emittit ab radice pullum. Pyrus eſt μονοφυὴς, & emittit. Illa eſt μονοφυὴς ἀπαράβλαστος: pyrus autẽ, μονοφυὴς παραβλαστική. Quarum ſcilicet natura pr ſe eſt arborea. At punica malus, & corylus, & myrtus, nõ ſũt natura ſua vniſtipites, ſed fruticoſæ & penitus παραβλαστικαί. Vt nõ temere dixerit in hiſtoriis Theophraſtus plãtarũ naturã eſſe πολύχουν. ἀεὶ γὰρ τὸ μᾶλλον βλαστάνειν. Ratio quare nõ procedat ab iis generatio. Quia, inquit, ſicciera in ipſis cauſa eſt. Oportet enĩ quod emittere debet ex ſe germẽ, habeat in ſe humiditatem. Neque verò τυχόντως, id eſt, cuiuſcunque

cũque modi, qualis eſſe poſſit: verbi gratia, à terrę vligine, vel cæli lentore: ſed ἔμβρυον, id eſt ἔμφυτον. Non temerè maluit, ἔμβρυον, quàm ἔμφυτον. Quia dixit βλαστάνειν. & loquitur de generatione: prægnã tem voluit eſſe. hæc eſt prima conditio: vt ſit propria, & natiua. Altera: καὶ δύνασθαι τηρεῖν. Quæ tandiu ſeruari poſſit in principiis internis: quoad radices capiat: vnde nouã naſciſcatur humiditatem, quæ genuinæ illi priori cõſumptæ ſuccedat. Sanè deductio plena. Verùm illud acutiùs conſiderandũ. An μονοφυῆ ſint ſicciora. Eſt enim huius ſyllogiſmi terminus medius, ſiccitas, ſic. Sicca nõ producunt. vniſtipites ſunt ſiccæ. Ergo vniſtipites nõ producũt. Profectò minor eget multa probatione. Corylus enĩ longè ſiccior eſt, quàm pyrus, aut malus. & plus tamen germinat ab radice. Itẽ punica multo ſiccior, multo etiam myrtus, quàm vitis ipſa. Mirum verò quantum hæc ab illis pullulatione ſuperetur. Minoris autẽ propoſitionis probandæ conditiones multæ. ξηρὰ, inquit, διὰ τὸ ὀλίγον ἔχειν ὑγρότητα. Parum habent humidi. non enim dicũtur ſicca, propter totã priuationẽ: ſed quia ſibi quidẽ ſatis habent: ad generationẽ, non ſatis. Hæc prima πρότασις. fulcit eam illis, ὅταν ἀπὸ τοῦ δένδρου ἀφαιρεθῇ. Cùm à matrice planta reciſus eſt ramus. Quia iam inde ab ea non poteſt haurire porrò. Itaque ſuis in theſauris repoſitã habere oportet. At nõ habet. Altera ratio τοῦ διαπνεῖται. Ecce, & nõ multã habet: & id parũ abit. Quoniã verò, ſicut & Galenus notabat in excrementis, quod reſoluitur duplici natura conſtat, aquoſiore ſcilicet & aerea: poſuit vtrũque. διαπνεῖται, expirat. Hoc tenuius eſt. & ἀτμίζεται euaporat. hoc aquoſius paulo. Hæc ſatis declarata ſunt in primo meteoron. Atque hæc quidẽ materia eſt. quod addit poſtremo loco, aut forma eſt, aut inſtrumentum formę. ξυνεξάγειν, inquit, ἅμα τὸ σύμφυτον θερμόν. Exhalat igitur humor innatus: qui cùm ſint innati caloris ſedes, ſecũ educit illũ quoque. Quamobrẽ ſit ramus ille ſterilis, & quod Greci efficaciſſimè dicũt, ἄγονος. Sic in epicheremate intelligitur axioma illud: calidũ & humidũ ſunt principia generationis. Verba multa notanda hic quaſi prædita ſunt efficacia. μέλλων βλαστάνειν. hic tractus tẽporis reſpõdet illi propoſito. δύνασθαι τηρεῖν Alterũ infinitiuum, τὸ ἔχειν ſic reſpondet. Quæ germinãt, ea oportet habere humidũ. Quæ μέλλει germinare. oportet ſeruare humidum quod habent atque incorruptum, quidem, hoc eſt τηρεῖν. Ideo dixit ἔχειν. ſcilicet in ſua poteſtate: atque ita ſanè, vt regere poſſit. Hoc verbũ ſatis, alibi ex Cratylo, & in voce ἐντελέχεια eſt à nobis explicatũ φύσιν ξηρά. Quia multa humida natura, caſu ac fortè poſſunt eſſe ſicciora. τὰ δὲ παραβλαστικά. Atque hæc quidẽ περὶ τῶν μονοφυῶν, quæ nõ habẽt ſtolones. Nunc dicamus de iis, quæ pullulãt. Hæ plãtæ, inquit, ob moderatum humidum & calorem. vtrunque valẽt: retinere ſcilicet quod habẽt. & ſeruare. Idque adeò, vt non ſolùm auulſę viui radices, atque aliò trãſlatę perpetuari poſſint: ſed etiã rami, etiã taleæ. tum viuẽdi principia in ſe habeãt, tum principiorum ſeruẽt efficaciã ad viuẽ

A dum. Ponit exẽpla vitis, & ficus. Amplificat autẽ hiſtoriã ita, vt non ſolùm tales fructiferæ ſint, verumetiã & ſterilium quædã: quas inter enumerat ſalicẽ, ſambucũ, populũ vtrãque. Cauſam adiungit breuiſſimis verbis, τῷ φυλάττειν: vt humor ſit autor fœcunditatis. vbi fœcunditatẽ fructuum intellexit eorũ, qui in cibos ad hominis vſum reciperentur. Non enim populus omnis ſterilis, & ſãbucus fert baccas in vmbellis frequẽtiſſimas. Hæc cùm expediuit, more ſuo, quẽ inſtituit ex diuini legibus prę ceptoris, ait: tanquã formula quadã ieciſſe fundamenta exactioris diſceptationis. Hoc enim eſt, ὡς τύπῳ, quẽadmodum alibi declaratũ eſt. Trãſlatum à pictoribus & architectis: qui antequã iuſtum opus aggrediãtur, delineamẽta quędã fingunt, quaſi veſtigia futuri ædificii: vnde etiã ἰχνογραφίαν dicunt: B vulgus Italicũ à modo diminutiuo duplici *modellum*. Videamus nunc, quæ in codicibus circunferuntur. Tãtis enim mendis hi libri deformes ſunt, vt quẽadmodum in hiſtoriis quoque faciebamus, non vulgarẽ operã hac in re ponere coacti ſimus. Sic igitur ſcribẽdum puto καὶ διὰ ποίας αἰτίας ἀποδιδόναι μέλλοντες κατὰ τὰς ἰδίας οὐσίας, πειρατέον εἰπεῖν. δεῖ γὰρ συμφωνεῖν καὶ τοὺς λόγους τοῖς εἰρημένοις. Quę poſtrema decẽ verba apud Gazam deſiderãtur, vbi ſcriptum eſt, συνεξάγον θ' ἅμα. ſcribẽdum, συνεξάγειν. Quia dixit, τὸ ἔχειν τι, nũc συνεξάγειν. Alioqum illud, τι, priori loco eradendum fuit. & παραβλαστικὰ, non autẽ ἀπαραβλαστα. vbi ſequitur συμμετρίᾳ τινί. Alterum enim mẽbrum eſt de iis, quę apta ſunt ad generationem. At ἀπαραβλαστα non eſſe, iam dixit. Rectè verò Theodorus aut diſſimulauit, aut abie- C cit illa verba, ἢ μονοφυῆ δ' ἔχεται, καὶ τὰς ἄλλας. Sic enim continuandus eſt contextus orationis. Τὰ δὲ παραβλαστικὰ συμμετρίᾳ τινὶ τοῦ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ δύναται τηρεῖν τὴν ὑγρότητα οὐ μόνον ἀπὸ παραφυάδων: nõ autem, καὶ μόνον. Theodorus, καὶ ποίας αἰτίας, quaſque ob cauſas. Quales, ille dixit. Quia cauſam eſſe oportet, & hanc, & talem. vt & ſit eſſentialis effectui: & ſit cauſa omnium accidẽtium: quemadmodum ſeptimo diuinæ ſcientiæ probatum eſt. Idem abutitur ſermonis proprietate, cùm ita ſcribit. generatio quæ ſemine adminiſtratur. Sæpe virum optimum tali dicẽdi ambitione peregrinum agnoſcere licet. Nulla ſanè adminiſtratur generatio. Non enim eſt opus noſtrũ. Sed ſatio eſt agricolæ opera: generatio eſt naturæ opus. ἀπ' αὐτομάτου παραγίνεται. D Theodorus more ſuo addidit, adoleſcunt: non neceſſarió. De ſola generatione hic agitur. τῶν ποωδῶν, herbis. Herbaceis potius. vt & herbas, & analoga comprehẽdat. ἡ δ' ἀπορία, πότερον, δ' ἔχεται φυτεῖαν. Nullum ſerendi tempus admittunt. De tẽpore nulla mẽtio: de re ipſa loquitur. Nõ enim malè cõuenit eis cum tẽpore, ſed omnino cum ſatione. ξηρὰ ſicciſſima: peſſimé. ſicciſſimũ enĩ eſt, quod penitus humore caret omni ἔμβρυον. ingenitũ. nõ expreſſit vocis plenitudinẽ: in qua eſt idea quędã futuri fœtus. Sic potius. Eas oportet humore quodã quaſi pręgnãtes eſſe. ἐξάγειν, amittũt. Imò euehũt. Duplex enĩ motus externus, tractio ἕλξις: pulſio, ὦσις. Hos apud Ariſtotelẽ. Tertiũ addemus, ὄχησις,

vectio. Sed vehẽs & vectum non eſt vnum per ſe. Calor naturalis, & humor, ſunt vnũ ſubiecto. Vectio autem reducitur ad tractionẽ, quia prorſum fit. An acutius ad impulſionẽ, ſi in equo ſis: Quippe equi motus cũ ex vtroque conſtet, pulſio prior eſt. Prius enim mouet poſteriora. φιλύδρων, aquarum prææuidas. Onerauit inuidia verbũ moderatum φιλεῖν enim non eſt πλεονεκτεῖν.

CAPVT II.

Caput ſecundum quærit cauſam propter quam inter eas quæ ſunt vniſtipites ſola Palma feratur ramo, atque proueniat.

Τὸ μὲν ἀλλὰ μάλιστα μόνον. Priuata nunc hiſtoria ſubtexitur: qua cognoſcitur, non eſſe vniuerſale quod dicebatur: vnicauliũ arborum ſatos ramos non eſſe vtiles ad generationum. Palmæ naturam hoc præditam narrat beneficio. pro cauſa apponit meatuum denſitatẽ: quorũ ſcilicet crebritate atque cohæſione ita ſpiritus obſepiatur, vt nequeãt exhalatione diſſipatos exhauriri. Cæteras arbores eiuſmodi nullas, ac ne cupreſſum quidẽ. Nam in Creta, inquit, quòd cupreſſus aliter quàm ſemine proueniat: fit hoc, quia παραβλαστικὸν ibi eſt. Soli ergo id euenit prærogatiua, non autem natura ſpeciei. Tamen talicis exẽplum ſuprà ponebamus nos. Nã quod poſſet obiici de fructiferis ſolis hîc agi, tãto acriùs inſtabimus. Magis eſſe mirandũ in ſterilibus: quibus deſit plus humoris illius genuini, quàm fœcũdis. Poſuit tria, ξηρῶν, μονοφυῶν, παραβλάστων: quia ſicciora quædam fruticoſa: quod & ſuprà monebamus: vt Coryli. μονοφυῆ quędã propria idea, quę locis quibuſdam pullulant ab radice: vt in Creta cupreſſus. Iccirco dixit, μάλιστα μόνον παραβλαστεῖ. Quia mutat in ſpecie naturã: vt ex vniſtipite fiat fruticans: mutat etiam in accidentibus, quæ conſequuntur illã: vt apti nati ſint eius rami tum habere, tum ſeruare humidum genitale ad futuræ arboris conſtitutionem. Quinetiam vt mutetur idea hęc in cupreſſo: nihilominus in Palma quoque mutari patet eadẽ lege, loci ſcilicet. Ait enim circa Babylonem fieri hoc. Quin præſcribit certa conditione. Ramos enĩ non omnes, ſed tenerrimos eligere ad id opus. videlicet in iis eſt, quem quærimus, prægnans humiditas illa. Ex iis plãtaria inſtitui, quæ trãsferant poſtea, vbi eam adepta fuerint perfectionem, quę poſſit matricis terræ tolerare mutationem. Iccirco dixit, ἐμβιώσωσι, viuendi efficaciam nactæ fuerint. Hoc verbo ſępe vtitur ad hunc ſignificatum. Addit tamen præter Babylonici agri beneficium, etiam in Gręcia factitari ſolitum. Quod ſi ita eſt: iam ſpeciei ſit ea propenſio, non autem (ſicuti nos dicebamus) terræ. Quippe cùm in locis maximè alienis, & in quibus vel nullum, vel ſerò, vel minus commendabilem fructum fert: tamẽ in iis talis eſſe pergit. καὶ βλαστάνειν. Explicat naturę illius inclinationẽ ad generandum. Non ſolùm ſuperiori ex parte (hoc ἐπίγειον appellauimus in hiſtoriis) germina fũdere: ſed etiã ſubtus emittere radices. Videãtur cuipiã verba hæc ſuperflua. Nam ſi vitales Palmæ ramos pactos dicit: quis dubitat, quin ra-

A dices agãt? ſi ſufficere ſcribat ad generationẽ, quis non fateatur etiã germinare? Denique ſi ἐμβιῶσι, ſi μεταβάλλονται, quis non putet, vtrũque horũ peractum eſſe? Tamen ita ſubueniendum. Demiſſi in ſcrobẽ rami aliquando supernè germinarunt: infernè radicẽ nullam compararũt. Quod in populis & ſalicibus quotidie videmus. Quin alibi duo poſuimus exẽpla domi noſtræ nata. Ramum ſeuimus Ieſemini. Is eodẽ anno etiã flores tulit: altero verò copioſiores. Cùm tamẽ nõ adoleſceret, rati minus idoneo loco ſitum, effodimus alio tranſlaturi. Ibi nullã penitus inuenimus radicem. Populi truncus ſanè magnus, atque ad columnæ officium exciſus, plus ſeptẽ menſes cum iacuiſſet humi, poſtea germina extulit è cortice frequentia ſatis, & ſatis longa. Ne igitur de Palma quis idẽ ſuſpicaretur: vtrunque coniunxit. ἔτι δ᾽ ἂν πλάγιος. Quin, inquit, tam facilis eſt ad radicandũ, vt etiam ſi obliquus deponatur, idẽ faciat: ſed addit cõditionem. Modò, inquit, terra ſubſit ἔνικμος: vdo ſcilicet ſolo. vſqueadeo ſemper fouet hoc principium humiditatis. Et reſpõdet illi, ξηρὸν: quæ propterea negat ad hæc apta eſſe. Mihi tamen ex agricolarum præceptis, & ex œconomico Xenophontis, minus mirũ videtur, ſi obliquus ramus faciliùs radices emittat. Nam quãto plures oculi ſub terra fuerint, tanto plura erunt loca radicularum, vt ita dicã, emiſſaria. Nam quemadmodũ quæ ſupra terram ſunt partes, ex oculis gemmas protuberantes exigunt, vnde rami perficiantur: ſic terra qua teguntur, ſimilibus ex locis agũt radices. Quã rem indicauit C radicum crebritate, cùm dixit, πολλαχόθεν. Addit tamẽ, ad iuſtam non prodire magnitudinem. ἐπὶ δὲ μῆκος, καὶ ἐλάττω. Ne quis multa exceptione labefactaret id quod pro vniuerſali propoſitũ eſt: negat in aliis cõgeneribus, hoc eſt μονοφυέσιν, id euenire, cuiuſmodi abies & pinus. Ac ne cupreſſo quidẽ, niſi in Creta. neq; id in omni Cretę parte, ſed certo demum loco: quaſi ſit is locus propria illa præditus humiditate, qua poſſit vniſtipitis naturã amplificare, atque producere ad pullulantium fœcunditatẽ. locum nominat, περὶ τοὺς καλουμένους ὀρεινούς. Quin ne ibi quidẽ à ramis depactis prouenire, ſed à ſtolonibus tãtùm. Sic enim ſonant illa verba, τὰς παραφυάδας ὑπορρίζους οὔσας. vult eſſe ſtolones eóſque cum radicibus. Tum aſſeuerat, ſi radices non ſint, D haud facilè adepturos illos ramos arboris naturã atque incrementũ. hoc eſt, quod dicebat, χαλεπὸν. & addit, ἢ ἀδύνατον. Adeò per ſtat in priſtina ſentẽtia. Quod autẽ ibi fruticent cupreſſi cauſam deſignat, cùm ait, ἔνυδρον. Vt cùm Cretẽſe ſolum ſuopte genio aptũ ſit cupreſſis procreandis: qui locus in Creta fuerit vliginoſus: in eo etiam habeãt cupreſſi facultatem ab radice pullulandi. Quãquam autem addiderit rationem: tamen vt modeſtiam ſuam, quod vbique facit, profiteatur: ait, hæc à ſe nõ perinde fulta rationibus explicata eſſe: ſed per ὑπόθεσιν tantùm. Petit ergo ſuſtineri hanc ſententiam, quoad exactiùs diſceptetur. Quæ ſequuntur verba, redintegrant hiſtoriam Palmæ. ὁ δὲ φοῖνιξ. Duo docet. Primum, quare Palma. Alterum,

quare

quare à teneriimis. Duas cauſas in ima ponit, χώρας ἀβεσίαν, & ἀφυΐαν. Præpoſuit locum: quia eſt perfectio ſpeciei. Poſtpoſuit ſpeciei ἀφυΐαν, quia non eſt cognita niſi loci beneficio. ἀφυΐα, quia naturæ facultas eſt, πρὸς τὸ φύεσθαι. Loci autem ἀβεσία, quia loci materia talibus affecta qualitatibus ipſas plantas alit. εὔβοτος terra, ſucculenta, Latinè dicas, propter tum vbertatem ſoli, tum naſcendi facilitatem. maxima efficacia orationis. Nam ſuprà dicebat, oportere & habere, & ſeruare tum humorem, tum calorem. Si ergo ſoli bonitas ea ſit, vt faciat ad generationis celeritatem: naturam iuuabit illam ad humorem conſeruandum. icicirco addit ταχύ. Nam ſi tarda eſſet vbertas agri ad id officium præſtandum: fieret interea quod ſuprà cauſabatur, & ſpirituum caloríſque
B διαπνοὴ, & humoris illius τοῦ ἐμβρύου ἐξάτμισις. Diximus ἀφυΐαν ad naſcendum, etiam addes ad producendum: vt ſit ἐς φύειν, καὶ φύεσθαι. Atque hæc de virgis Palmæ, vt à tota natura: nunc priuatim à partibus. ait enim, τὸ δ' ἀπὸ τῶν ἀπαλωτάτων. Conſentaneum magis eſt vires haſce humiditatis in tenerioribus ramis contineri. & addit, καὶ τρυφερωτάτων. ſanè facies orationis diſſimilis. non enim vocis huius modus is conuenit cum ſuperioribus. Icicirco Theodorus aut nō habuit, aut abiecit. ſenſus tamen optimè cohæret. Significat enim facilè pati poſſe hanc teneritudinem à ſubeunte alimento, quod ſummittit tellus illa, quam εὔβοτον dicebat, nos feracem. Ita τρυφερώτατον erit alimentum ipſum: quia ſoluet continuitatem nouelli rami. Niſi mauis vulgata commodiùs vti ſi-
C gnificatione. Significat enim, compendioſiſſimè: ſcilicet propter facilitatem & ſubitionis, & receptionis. Illa propter ἀβεσίαν: hæc ob ἀφυΐαν. Hæc ratio virgarum molliorum. Sequitur cauſa, quare germinatio prodeat è cerebro. Quia, inquit, etiam in Palma vetuſtâ indidē eſt potiſſimum origo germinum. Hoc eſt, quod dicebat ſtatim. ἀπὸ δὲ τοῦ ἐγκεφάλου. vt potius ab ſummo, quàm ab imo. Et ſanè tota natura plantæ talis eſt, vt habeat ima nudiora. appellauit hîc ῥᾷδιον φύσιν, ortum. Non enim ſignificat communi more Naturam, ſed exitum: atque vt ad verbum reſpiciamus, fuſionem. Quippe fundus ἀρχὴ τὸ φύειν. Hæc ratio eſt à proportione loci. Nam qui locus ad fundendas virgas eſt in matrice: cum in ſurculis quoque depactis eſſe, par eſt. Altera ſequitur ratio à for-
D ma. ait ergo. καὶ ὅλως δὲ ἀρχή τις αὐτὴ ζωτική. Dicit in palma, cerebrū eſſe principiū vitale. Nēpe quia medulla eſt: quod & in aliis. Non tamē principiū ſimpliciter. icicirco addidit τις, ſuo modo, atque idea. Namque alia quoque ſunt principia vitę, ſcilicet conſeruantia: vt cortex. ſanè ſi delibretur tota, perierit. Itaque eſt ἀρχή τις: nimirum conſtituēs. Probat autem, quod aiebat: eſſe principium. διὸ καὶ ἐξαιρεθέντος. Si cerebrum eximatur: fore, vt intereat. & auget probationē alia hiſtoria. Nam ſuprà dicebamus defoſſa tranſuerſa virga multo plures demitti radiculas. Quare videri poterat huius ſitus cōmoditas facere: vt etiam exciſo ce-

A rebro radicaretur, ac porrò viueret. Non eſt, inquit, ita. ἔστι καὶ ἐπὶ τῶν φλαγῶν. Dixit ἔστι, nota eſt conſequentis quidē orationis: ſed præcedentis probationis. atque hîc vocat ἔκφυσιν, quod modò φύσιν. εἰ δὲ καὶ πεφυκότος, καὶ ἐρριζωμένου τοῦτο συμβαίνει. Argumentū à maiori. ſi contingit, vt in ea Palma, quæ iam & radices egit, & adulta eſt, exēptio cerebri exitio eſt. quanto magis tenella? & ratio eſt, quam etiam in ſequentibus oſtēdemus: eáque duplex. Nam antequam radices fundantur, vtrunque peragendū eſt naturæ: nempe vt & radices agat, & habeat quod ſibi retineat, vt in germina refūdat. Itaque diſtracta laborat magis. Altera pars rationis eſt in arbore confirmata. Namque radices ſunt validiores, ſuccus vberior intus in tota: vt
B videatur poſſe, quantum fuerit ademptum, ſubſtitui atque reparari. Nec tamen fit: ne igitur in ſurculo quidem. ἡ δὲ ἔκφυσις. Quoniā dixerat à cerebro germina prodire: ne quis ab eo ſolo ſuſpicaretur: ait, multis ex partibus erumpere. Quod tamen paulo liberiùs ipſe dixit, πανταχόθεν. Sanè nō intelligit, ex omnibus meatibus: ſed ex omnibus iis vnde commodiùs natura poteſt. Notandum quod dicebat, nō ſolùm extracto cerebro, ſed etiā malè affecto. Sic enim duo ſunt cauſarū genera in morbis: vnum externum, quod procatarcticum vocant: externū voco, quod aut penitus extra corpus eſt, vt falcula, qua cerebrū exciſum fuerit: aut quod tametſi fuerit in corpore, tamē abiit: vt caloris æſtus, aut rigor frigoris. Alterum genus eſt intus: vt humor alienus, exempli gratia, ab imbribus, aut aliunde. Ideo duo dixit, ἐξαιρουμένου, & πο-
C νήσαντος. Εὐλόγως δὲ κατὰ λόγον. Quæ ratio eſt in iuſtæ magnitudinis Palma, vt exiccetur: eadē eſt etiā in virga. Quippe cerebrum, aut ablatum, aut malè affectum. πανταχόθεν γὰρ διαμένει. Minor propoſitio ſyllogiſmi. Maior illa ſubiicetur hîc, quia ſuprà fuerat poſita. Vbicūque fuerit humiditas illa prægnans, nec delebitur exhalatione, inde erit germinatio. Minor hîc, vbique perſiſtit humiditas illa. Concluſio iam anteceſſit illa, πανταχόθεν. Sic enim ſemper loquitur accuratiſſimus hic Philoſophus diuinum imitatus præceptorem. διὰ τὸ μὴ ἀξηραίνεσθαι. Ratio quare maneat. quia non facilè ſiccatur. Rationis ratio, τῇ πυκνότητι τῶν πόρων. Meatuū anguſtia prohibet exuctionem illam. Is igitur ordo. Materiæ obex, quo minus tranſmittatur humor. Humoris coërctio. Prohibitio exiccatio-
D nis. Retentio caloris, cuius eſt humiditas fundamentum. δυσδιάπνευστον. explicatio cauſæ: quare vtilis ſit pororum denſitas. Quia cohibet, ne efflari poſſint ſpiritus. Ita duo reſpondent hîc duobus ſuperioribus. Dicebat διαπνεῖται, & ἐξατμίζει. huic poſteriori redditur hîc τὸ ἀξήραντον: illi priori, τὸ δυσδιάπνευστον. Poſtquam hæc ita narrauit, colligit. Inter vniſtipites ſolam Palmam multis prouenire modis propter haſce cauſas. Alias cōgeneres non poſſe, quia non ſint ſimili præditæ natura. In quibus verbis etiam inuenies implicitū ſyllogiſmū.

Legendum, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐγκεφάλου, ὃ διὰ τῶν ἀνωτάτω, μᾶλλον δὲ τοῦτο εὔλογον. Eſt enim

A cõparatio partiũ ſuperiorũ, & inferiorũ. & δυσ-διαπνευστον, non διαπνευστον. Theodorus, [illegible], ambitioſè, & inſinuanter. Nepotum excitia. & metaphora ἐγκέφαλος eſt, & altera vox vaſta. Neque ſorte quicquam obtigit cuiquam in Natura apud Peripateticos. At ipſe verbo hoc, ſortiri, vel vſque ad faſtidium vtitur. μονοφυῆ, non malè vnicaulia. Vniſtipites δέχεται ἢ ἑτέρας φύσεις. Alia proueniendi genera patitur. Nullo modo placet phraſis, *patitur prouenire*. Verùm ei verbo in hiſtoriis animalium longè duriorem fecit vſum, cùm dicit: Equæ non patiuntur paſci, & eiuſmodi alia talia. veluti ſi dicam: Ego non patior me ſcribere. πλάγιον malè interpretatus eſt, inuerſum. eſt inuerſum cuius ima pars ſumma facta eſt. πλάγιον, cuius ſumma & ima ad eandem B libellam, aut non multum inter ſe diſtant elatione, ac depreſſione. Habemus apud Galenum, ὀρθὸν, λοξὸν, ἐγκάρσιον. hoc poſtremum eſt πλάγιον. Neque abeſt ab eo ſitu multum τὸ λοξόν. Horum ſignificationes tranſtulimus alibi ad ἀντοίκους, καὶ περιοίκους Macrobii, propter ſomnium Scipionis: vbi oſtendimus etiam doctiores maleueriatos eſſe. Inuerſus ergo ramus erit is, qui cacumine infoſſus deorſum ſpectat, cæſura ſurſum. Idem eſt inuertere & ſupinare, vt acutius amplificemus inuerſi definitionem etiã ad plana, & alia: quorum cacumen nullũ: partes tantùm imæ, & ſummæ. ὑπορρίζουσιν ἄνω. Confibratas Theodorus, non inepto verbo. omiſit enim τὸ συνεχομένον, τὸ ὑπό. flexu etiam vocis minus apto. Hic enim, modo radice aliqua confibretur. Hic eſt tractus temporis. C At Theophraſtus ait, ὑπό. quæ iam ſint radicatæ ſubtus. Iam fibrata eſt, non fibratur: & ſecum radices affert, non accipit. Itaque viui radicem rectè vertit. Ἀδρότητα frugalitatem. minus rectè. Non eſt enim frugalis potius opulentus, quàm mediocriter parens. vbertate potius. Hoc enim eſt vber glebæ Virgilianum: dictum à ſucco. οὖθαρ: vnde vligo. quia Syri vnde Græci per Cadmum acceperunt, ὕλην aquam dicebant. Εὐφυΐαν, habilitatem, optimé. Aptum natum Cicero, πεφυκός. id eſt qui natura ſua eſt aptus. ἐξαιρουμένου, καὶ [illegible]. De ſuo addidit, mox, neque fideliter, neque verè: ἐπεὶ καὶ ἤδη τῷ πλαγίῳ ἐκφύσεις, ἐχούσης τὸν ἐγκέφαλον. Theodorus, Nepotum illa procreatio non niſi cerebri copia fieri ſolet. Malè intellexit hunc locum. πλάγιον enim à latere interpreta- D tur. ſane hoc quoque ſignificat, ſed non hic. Non enim ait, propter cerebrũ fieri, vt ſtolones generẽtur. Nam in omni ætate cõtingeret. ſẽper enim cerebrũ habet. At nõ ſemper emittit ſtolones, ſed ætate iam ſtata. Ideo Theodorus de ſuo addidit, copia. Cæterùm non vult hoc Theophraſtus: ſed, vti docebamus, etiam tranſuerſum ſurculũ ſatum, ait, non radicum copia, quas poteſt emittere: imò potius cerebri beneficio germinare. Hoc manifeſtum eſt cùm ſubdidit: non eſſe mirum, ſi ſurculus, tametſi tranſuerſus, ablato cerebro exaceſcat: ὅταν καὶ πεφυκότος, καὶ ἐρριζωμένου τοῦτο συμβαίνει. ſiquidem hoc etiam contingit palmæ iam con-

A firmatæ. πεφυκότος καὶ ἐρριζωμένου. Cùm palma integerrima ſtat, & radicibus plenè adhæret. Calamiſtrata oratio. δυσδιάπνευστον exhalatu difficilis. Hoc eſt, δυσεξάτμιστον. Illud ad ſpiritum potius.

CAPVT III.

Caput tertium cauſam docet, quæ quædam oriuntur à ſtolonibus, & ſurculis: à ligno, & ramis, non contrà, à ſurculis alia nequaquam, ſed à ſummis virgulis, & ligno. De prærogatiua radicum longarum & quæ profunda non ſunt. Tres fruticationum modi, & eorum cauſæ.

OΣΑ δὲ πλείους φυτείας ἔχουσι. Poſteaquã vniuſmodi poſuit in palma generationem: nunc agnoſcit in aliis multiplicem. Atque inter eas quæ ſint differentiæ. Duas comparat naturas. Ait enim: Quæ auulſione, ra- B dice̓ve, aut ſurculo proueniunt: eadem non omnino etiam à ligno, & craſſioribus proueniunt ramis. Contrà, quæ germinant è ligno & exciſis brachiis: ea non item prodeunt è ſurculis. exemplum primi generis ponit vitem, & ficum. Ad exemplum ſecundi adducit oleam. Nam vitis & ficus ex palmite, & ſtolone procedunt. è trunco nunquam. Olea ex talea, & virgis craſſioribus: è ſummis ſurculis nequaquã. τὰ δὲ πολλὰ ἀπὸ βλαστῶν. Maximè conciſa oratio. Sic enim dicendũ fuerat: τὰ δὲ πολλὰ ἀπὸ ξύλου μὲν καὶ ἀκρέμονος, οὐκ ἀπὸ βλαστῶν δέ. Propterea quòd olea non producitur à germinibus, id eſt à ramulis tenuioribus. Atque hæc non dixit, ſe deſcribere per hypotheſin, vt ſolitus eſt. & decuit tamen. Minus enim accurata ſententia eſt. Namque hic ad caſtrum Maurum C ſecũdum Oltum fluuium nata eſt ex pacto ramulo olea. eáque hodie iuſtam nacta magnitudinem, & ab radice ſoboleſcit, & fructum fert optimum. τὸ δ' αἴτιον. Rationes agnoſcit eaſdem diuerſorum ſubiectorum. Ex eadem, inquit, aut ſimili cauſa. Vitis enim & ficus trunci ſicci, etiam aſperi. At ſiccum iam diximus ineptum eſſe ad generationem. Aſperum verò nihilo magis aptum. Atque ibi ſiſtit probationem. Reſoluamus ad cauſam ſuperiorem. ſcilicet aſperum item ſiccum: ac plerunque durum etiam. Non ergo ἄτμητον, vt ſuprà διὰ ἀπαλῶν dicebamus. κλῶνα intelligit ſurculum, id eſt paruum ſucum: ἀκρέμονα ſuccum iuſta craſſitudine. Sic enim *virgam craſſam* veteres vocabant. ſurculum voce diminutiua, κλῶνα. Græci à motu: quoniam vento κλονοῦνται. ἀκρέμονα, ὅτι ἐν ἄ- D κρῳ μένει. Itaque τὸ ἔτυμον, quod Latinè dicitur verum, in eo verum non eſt. Vt deſinat Theodorus in præfatione Latinis inſultare: quaſi non habeant quî deſignent ἀκρέμονα voce patria. Habent verò: brachia namque dicimus, eadem transferendi lege, qua Græci dixerunt, cor, matricem, alas, cerebrum. Neque verò brachiis noſtris obiicitur etymologiæ deprauatio: ſicuti Græcis in acremone. Non enim in ſummo manẽt rami grãdiores. Mox autẽ κλῶνα βλαστοῦ nomine deſignauit. nouellũ ſcilicet ramum. αἴτιον αὐτὸ, καὶ ἀνάλογον. αὐτὸ ſignificat eſſẽtiæ cognationẽ: ἀνάλογον affinitatẽ proportione. Igitur eadẽ cauſa pro eo eſt: quia

quia humor ibi præſentis eſt vitę ſedes, & auſpicia futuræ. Similis autem: quia quod eſt aſperum non eſt idem quod ſiccum. Propinqua tamen natura ſunt. ξηρὸν καὶ ξυλῶδες. Quia partes aliquæ ſiccæ queunt eſſe, veluti frondes: non tamē ligneæ ſunt, quomodo truncum dicimus, aut ramum ligneū. Iccirco addidit: ξυλῶδες, nec ab re. Nam ξηρὸν nota eſt abſentis vitalis qualitatis: lignoſum ſignificat ineptam ſubſtantiam ad germinationem propter duritiam. Ideo dicebat, ἁπλῶν. Neque ſolū ſiccæ ac lignoſæ trunci partes, ſed etiā τραχεῖα. Iā verò diximus, quare ſit aſperum δυσβλαστές. τὴν ἐλαίας τὰ τῶν ἀκρεμόνων ἔνικμα. Cauſam dat, quare oleę brachia ſit apta ad germinandum. ἔνικμα. Hoc ſemper requirit: ſcilicet humidum. Declarat modum huius humidi. λιπαρότητα. Quia duplex eſt humiditatis genus: vnum aqueum, alterum aereum, hoc eſt pingue, hic λιπαρόν: alibi γλίσχρον dicitur, cùm dēſius eſt. Hæc eſt vna cauſa, quare non ἀξηραίνεται. Patet ex opere noſtro id. nam oleum & aqua multa ferueant in lebete: ſoluitur in vaporem aqua, oleū manet. Altera cauſa eſt, quam & ſuprà notabat in Palma, πυκνότης. Prohibent enim meatuum parietes inter ſe cohærentes. & habent igitur humiditatem, & ſeruant. Quorum vtrumque à natura ad germinandum exigebatur. Iccirco dixit ἀμφοτέρων. Vtraque de cauſa οὐκ ἐξηραίνεται, non facilè exiccantur, minus apta ad exiccationem. τὰ δ' ἄκρα. ἄκρα intelligit τοὺς κλῶνας, ſurculos qui in ſummo nouelli nuper extitere, eos ait ineptos eſſe propter ſiccitatem. Tum ſiccitatis addidit cauſam non à temperatura, aut ſitu partium, quod ſuprà innuebat in aſperitate: nam ſunt ſanè leuiſſima ſuperficie, nō igitur ſunt vel lignoſi, vel ſcabri: ſed tenues. Ita ea paruitate haud multo ſucco abūdare queūt. reſpōdet illis ſuperiorib⁹ cùm dicebat, ἔχειν ὑγρότητα. ἔχειν notat id quod eſt, τὸ ἐνεῖναι: vt in quinto primæ Philoſophiæ. Hoc autem obtinet loci proportionem. Ideo materiam Plato χώραν appellabat. Si ergo locus anguſtus eſt: etiam quod eo capietur loco, paruū erit. eſt enim locus locato par. Vnde ſequitur contrarium eius, quod ſuprà dicebat: τηρεῖν, ſeruare μάχεται τῷ. Horū verborum æquant ſenſum illa: καὶ ἡ δύναμις ἀσθενής. In paruo nanque humido paruus calor. Imbecillus igitur. Addit aliarum arborum differentias, Pyri, Amygdali, Mali: & ait, ὁμοίως. quomodo ὁμοίως? Sicut in vite, & ficu, an ſicut in olea? verba ſequētia declarāt. à maioribus ramis hęc non prouenire maiore ex parte. Apponit etiā inter haſce differentias. In Amygdalo raro. in Lauro nunquam. Addit cauſam, quia ſicca Laurus. confirmat. Nā ne auulſione quidem facile. Tametſi eius rei gratiam facere poſſit illi, quæ ſubeſt, radix. Quanto minus ſi radice careat? Sed eſt imprimis animaduertendū, cùm addit pro cauſa denſitatē. ſuprà enim fauebat hæc germinationi: propterea quod cohibebat intra ſe humidū, quominus exhalaret. Nunc facit aduerſariam eiuſmodi generationis. Dicendum videtur: denſitate contineri humidum internum in eo officio, quod requiritur in materia

A vitali. At vero ſi denſitas comes ſit ſiccitatis: tum verò æquè prohibeat ſucci egreſſionem ad informanda germina, atque ipſa ſiccitas. Denſitas igitur, quod multum eſt, fouet: quod parum, ſuffocat. ἀβλαστεῖ τε γάρ. Videtur haud multū referre, vtrum dicatur ἀβλάστητα, an ἀβλαστητικά. quia in eodem eſt actio & paſſio. Nempe forma & vis, vt impellāt materiam extrorſum: hoc eſt, βλαστικόν. materia, vt impellatur à forma: hoc eſt, βλαστητόν. Ita ſubtiliter explicandi ſenſus Peripateticorum. ἐθέλει. Aſteiſmus Græcis. Sic loquitur & Plato, & Ariſtoteles, & alii magni viri elegantes, ἐθέλει, βούλεται, φιλεῖ, quæ verba nihiloſecius rebus inanimis attribuunt. Velut in Phædro. τὰ δένδρα οὐ βούλεται

B με διδάσκειν. Hic non eſt omittendum: cùm hic eximit vitem, ac ficum ex humidorum cenſu. At in ſequentibus agnoſcit ſuccoſiſſimas. Et ſanè ſunt quàm olea longè humidiores. Dici poſſe videtur: vitem, ac ficum, cętera humidiores: tū eo exuctiores. Ac de vite quidem ſatis patet. de Ficu verò poteſt ambigi. fortaſſe Fici ſtipes humidior eſt oleagino. Etiam hic foueamus partes diuini viri. In vtroque humidum videmus: eſto etiam, ne litigemus, par etiam in vtroque γλίσχρον. At Ficus admodum rara textura eſt. vt in olea meatus denſiores ſuccum fortè commodius arcere queūt. ἀσθενέστερον γὰρ καὶ πρὸς τὸ διατηρεῖν τὸ μᾶλλον. Obſcura breuitas, ac potius mutila: ſenſus videtur eſſe is. Naturam hanc imbecilliorem eſſe ad ſeruādum

C id, quod magis intereſt germinationis, τὸ μᾶλλον ſic, perinde valebit, ac ſi dicat: τὸ κυριώτερον. nota locutionem. καὶ τούτου γε ἔτι, tanquam ſi diceret, καὶ πρὸς τούτοις. ὅσα δ' ἀπὸ ξύλου. nunc expedit cur è ligno poſſit in illis expediri germinatio, Quibuſcunque, inquit, in ligno vita continetur (hoc enim eſt ἔμψυχον, ſicuti ſuprà ἔμβρυον: atque eo nomine vtitur ſæpe, ſicut & verbo ἐμβρυοῦσθαι) ea ſeruare poſſe denſitate ſua vitale principium, quod continetur in eiuſmodi quam dicebamus, humiditate. Affert hiſtoriam oleę, myrti, oleaſtri. Suprà dicebat humore contineri vitale principium: hic dicit, humorē contineri vitali principio. rectè vtrobique. Continet humor vitale principium tanquam vehiculum: ſicuti materia formam. Continetur humor à vitali principio, perinde atque à rectore.

D Seruat enim: vt ſit nunc, quod futurum debet eſſe. Apponit rationes tres: cur ſufficere nequeat ad generationem πυκνόν, ξηρόν, ἀπερίβλαστον. Oportet, inquit, vt ſi denſum eſt, habeat etiam humidum. Alioquin οὐχ ἱκανὸν non ſatis eſt eſſe denſum, ſi ſit ſiccum. Quod autem ait, καὶ ἀπερίβλαστον, reſpondet ſuperioribus. Nanque vniſtipites amouebat ab hac fœcunditate. Vbi acutius intelligendum. Non eſſe cauſam huius ineptitudinis, ipſius ſtipitis vnitatē, ſed ſignū. Nempe cùm viderimus hāc ſolitudinē: concipiamus animo vtrūque, & antecedentem cauſam, quæ eſt ſiccitas: & ſubſequentem affectum, qui eſt, inutilem eſſe ad germinationē. ἐστὶ καὶ ἀπερίβλαστον. Dicebamus hic τὸ ἀπερίβλαστον non poſſe ſumi pro cauſa futura generationis ex ligno: ſed pro affectu. Quare poſitum

in propoſitione. Nō faciet demōſtrationē à priori,ſed eam quam vocāt τὴν ὅτι ἀπόδειξιν. Vt ergo perfectiùs cognoſcamus hinc ad finem vſque capitis περὶ τῶν ῥιζῶν ita agit, vt eius naturam reſoluat in cauſas. propinqua illa eſt. συνεσφιγμένην ἔχει τὴν ῥίζαν Quia fluxuoſa radix eſt, videtur habere proportionem multarum radicum. Propterea quòd ex dorſis ipſarū ſinuationū videtur ſeſe proferre ad aliquid expromendum: hæc eſt cauſa cauſę. altera. Quia ſuccus in eontortis diutius immoratur: igitur & coquitur magis. Immoratur autem propter operoſiorē motū. Tertia. In omni flexu, vel ligni, vel metalli pars exterior fit rara magis. Inde igitur prodire ſuccus poteſt. Quē cùm prodigere noluit temere natura: quod optimum factu ſit, excogitat, atque efficit. Creat igitur ſobolem. ſic habes cauſarū à Philoſophoſitarum noſtris inueſtigationibus ad vltimas vſque reſolutionē. Cauſam verò quare ſit συνεσφιγμένη, ponit ipſe, quia ſcilicet σκαμβὸν. Duæ ſunt cauſæ fluxuoſitatis in plantis, eæque contrariæ. vna eſt duritia. Itaque ſuccus obiecto lignoſo retentus atque etiā repulſus, enititur aliquā in partem ſibi viā facere. In eo nixu torquetur ea pars impulſu videlicet ſucci primùm, deinde etiā inſeſſu. Altera eſt mollitia. Nō enī ſeipſā ſuſtinere quit. Quocirca & ſibi ipſa oneri eſt, & ſibi ipſa cedit. Tertia cauſa externa eſt. Nimirū cùm obiectu rei durioris reflectitur. Hoc patiuntur à rupibus, aut aggeribus flumina. Poſuit autē more ſuo cauſam prius, mox effectū. prius inquam, σκαμβὸς, quam συνεσφιγμένην, quia demōſtrat à priori ἰσχὺς γὰρ μᾶλλον. præter ſuprà dictas cauſas aliā ſtatuit. quippe robur. Quia valdę ſunt naturæ, multum etiam poſſint operę ponere. Hæc tamen eſt cauſa valde remota. Nam vt multum poſſe fatear: an hoc quoque poſſint quærā. καὶ δυσώλεθρα. Pertinaciter reſiſtunt omnibus incommodis, quibus generatio prohiberi poſſet. Non facilè verò ſunt exitiis obnoxia: quia ſunt compactæ naturæ. Denſa omnia minus admittūt externas impreſſiones. Itaque radices hæ ſunt viuaciores. τὸ γὰρ συμπεπλεγμένον. multa hic includuntur: primum, cognoſcimus flexuoſas non facilè auelli integras. Alterum, declarat quare tam robuſtæ ſint. Quia non vitiantur diſcerptæ, ſed nihiloſecius fundunt reliquiæ. Tertium, fœcunditatem colligimus. Quòd remanet, diſpendia reparat, ac reponit quantum eſt ademptum. Quæret aliquis obiiciendo: de tortis radicibus accipio: at de pruno, pyro, aliis quarū ſunt radices prolixæ? His reſpōdet illis verbis τῶν δὲ μακρόρριζον. Per ſe, inquit, alia ratione iis radix robuſta eſt. Duæ fuerint ergo cauſæ. vna cùm radix retorquetur ad ſuperficiem: altera in profundis. In ſuperficiariis eſt naturæ facilitatis: tum quia coquuntur ab aere, & Sole: tum quia non premuntur terra multa, ſed ſoli tenuis cruſta facilè cedit. In profundis ratio eſt roboris. non enim tam altè vel demitterent ſeſe, vel occuparent, niſi lōgè abeſſent ab imbecillitate. Ita explicata eſt probatio quam ſubiicuit ipſe. ὅτι μετεωρίζει ὁ βαθύρριζα. Monuimus alibi priſcis

A omnibus etiā breuiloquo Hippocrati, etiam cōciſo Ariſtoteli morem fuiſſe ſic loquendi, quo & Homerus vſus eſt, ἰκέτιν, ἥτις ἄκοιτιν, quod & Plutarchus animaduertit. Ita hîc, ſuſpenſæ ſunt ſublimis in ſuperficie ſoli, neque profundæ ſunt radices. ἔτι καὶ ἄνω. obiectio. Nō videtur natura poſſe ſimul, & multum demittere in radices, quas agit porrò deorſum, & in pullulationes ſurſum ſuppeditare. reſpondet. Tametſi producit in profundum: tamē etiam nonnullas ſubigunt ad ſuperiora. Quid tū poſtea? ἐπειδ' ὅτι πάντων συμβαίνει γιγνόμενον. vbi, inquit confluxerit eò ſuccus: cui eò faciliùs Solis vis cū materia: quippe ad ſuperficiē: atque ita coquitur ſuccus, atque habilitatē recipit ad ſtipitis formā induendam. Ideò dixit, διὰ τὸ κυεῖσθαι ἐκεῖ. ſcilicet ὠδίνειν. Quaſi concipiat indequod pariat poſtea.

B Ita duo argumenta vnum vides. Non enim duæ ſunt rationes illæ, πρῶτον μὲν, εἶτα: ſed vna demōſtrans priore loco ſitum radicis, ſecunda ratione, propter ſitū, facilitatē adeptionis apparatus ad formam ſuſcipiendam, qui fiat beneficio Solis. ἐπιπολῆς, non penitus ſuper faciem ſoli, ſed quaſi penſiles (hoc eſt μετέωροι) ſi reſpicias ad profūdas illas. ſic natare ἐπιπολῆς quoſdam piſces dicimus: non qui ſuper aqua, ſed qui haud ita multum ſubtus. Sic plantarum radices ſubter ceſpites, & ſumma ſoli: καὶ γὰρ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων ἐστι. probat ſimilitudine. A ſummis ſemper fit ramis, aut maiore ex parte germinatio. Ita ab ea radicis parte, quæ ſuperior eſt. πάντων βλαστάνειν. Quibus ſuppoſitis. Nam ſa-

C nè repetit hîc, quæ modò dicebat. nominauit συμπέψιν, hîc nominat. Dixit, πέψιν. Dixit πέπανσιν. Quin vberiùs ſcripſit, quàm nūc ſcribit. Deducebat enim calorem à Sole, quem adiungeret plantæ ſeu radicis calori. Nunc ſolem omiſit. Iccirco prius dicebat συνθερμαίνεσθαι: Mox ſimpliciter dixit, θερμαίνεται. Dixit autem θερμαίνεται καὶ πέπανσις quia calor eſt inſtrumentum. Forma in materia ſita, eſt agens in materiam alienam vt ſuæ propriæ ſimilem faciat, atque etiam eandem ſpecie. Effectus eſt, coctio. Qua apparatur ſuccus, vti diceba mus. Quænam igitur intelligit, cùm ait, τοῦτον βλαστάνειν? Intelligit ſimilitudinem germinationis in ramis quoad frondes, & ramulos cum germinatione ſtolonum à radice. Neque eſt repetitio, ſed ſyllogiſmi concluſio. ſic. Coquitur in ſum-

D ma radice ſuccus ad ſobolem. Probo per ſimilitudinem generationis in ramis. ergo quemadmodum in ramis coquitur, in radice coquetur. Sic à reprehenſione vindicandus autor. Ne duo extrema vitia hîc, & alibi obiiciant critici: nempe concīſam, atque etiam interdum mutilam breuitatē: & deteſtabilem Peripateticis palilogiam. Quoniam verò in omni perfecta ſcientia cognoſcitur ſubiectum, ſubiecti ratio, principia & accidentia: cùm dedit hîc ſubiectum, generationem, ſpecies, & modos: nunc accidētia dare aggreditur à loco. ait igitur τὰ μὲν οὖν πλεῖστα. Plurimi ſtolones, inquit, ad ſtipitem oriuntur: quia prope ſuperficiem ſunt. Hæc igitur concluſio pendet ex antecedentibus, vt ſuperficies ſit medius terminus in ſyllo-

gismo

giſmo pro cauſa. Dixit μετεωρότατα, quia etiam παρὰ τὰ. Nã ſi ſtolones dicimus pullulare quia παραβλ. & ii pullulant ab radice, quia radix eſt μετέωρος: ergo quæ partes erunt maximè μετέωροι ab iis pullulabunt maximè multi. Tam verò eſt efficax noſtra: vt oliua etiam fœcundet noua ſobole ſtipitem ipſum. ſcilicet ſtipitis ea parte cauſa maximè coniuncta eſt cum radice propter affinitatem Nã ſi arbores omnes ab ſummo poſſũt ſtipite ramos fundere: ſi multæ ab radice nouam ſummittere ſobolem: media natura quarundam poterit in ſtipite vti beneficio propinquitatis radicis ipſius. Ideirco dixit, ἢ γε ἐλαία. particula illa γε magnã habet efficaciam aſſertionis in rara natura. Vt quaſi ſit probatio eorum quæ profitetur. Nam pullulationem dicit ab radice. Cauſa, propinquitas ſuperficiei: vnde cum Sole magnus ei ſit víſus ad coctionẽ, ac deinceps ad germinationem. Quàm, inquit, conſentaneum eſt veritati: quando in oleæ imo ſtipite, etiam quia nulla radix agitur. vis eſt ad pullulationem. ἄπωθεν ᾗ ἡ ῥίζα. Adiungit aliam differentiam eorum quæ profunda mittuntur radice. Nam Pyrus, inquit, & punica & non ſolùm prope ſtipitem poſſunt: ſed etiam procul: vbi ſcilicet radix profunda non fuerit. Hoc quoque pertinet ad probationem. Nam ſi procul fit neque fit, niſi in ſuperficiariis partibus: manifeſtum eſt fauorem hũc ab eiuſmodi ſitu conciliari. Maiorem ſyllogiſmi propoſitionem ſubdit. ἐνταῦθα γὰρ ἡ συρροή, καὶ ἡ πέψις: ſic enim eſt in figura. vbicunque fuerit confluxus, & maturatio ſuccis inde erumpant ſtolones. Coquitur autem radicis pars, qua ſol afficere poteſt. Ea eſt qua attollitur flexuoſa. ita habes concluſionem. Addit affectus declarationem. διὰ τὸ ἀπαρτιον ὁ τόπος. Quia radicum illarum prolixarum tractus inæqualis eſt, & quaſi ſit fluctuans: incõditus item ſitus erit ſtolonum. Ratio verò, quare ſit inæqualis radicum porrectio, eadem eſt quę & in fluminibus. Loca enim ſunt inæqualia. Igitur quæ cedunt vacua: in ea ſeſe radix induit. Manifeſtũ eſt hoc in mõtanis. Inter ſaxorũ hiatum perſequentibus ius ſuũ radicibus. Nec fruſtra eſt huius inquiſitio cauſæ. Nõ enim radicis intereſt ſumma quærere, ſed profunda, duabus de cauſis. vna eſt à forma: terreſtris enim maximè omniũ partium pars illa eſt. Altera à fine ſuo, & à fine plantę. A ſua vtilitate: quia plus alimenti conſequitur ex profundo. non enim exugitur locus ille ab aere, vel ab ſole. Propter plantam verò: quia firmiùs hæret, quo eſt profundior. Hæc ſunt ergo frutică dæ differentię: circum ſtipitem ab radice, vt Lauro: circum ſtipitem ab ſtipite, vt Oleæ. procul à ſtipite, vt μακρόρριζα. Inconditã eſſe hanc ſobolem: quia radicum item elatio ſuperficiẽ verſus ſit inęqualis. An verò quia in iis ſuccus plurimus, vbi is erumpere nititur, ſurſum ſeſe euehit in radice ad arborem creandam, quam ſubtus meditabatur? Natura enim quo poteſt cunque modo ſeipſam fœcundat ſemper: atque ab ipſis indiuiduis ſumit operam quotidianam quaſi obſidem futurę perpetuitatis in ſpecie. Hæc cùm dixit ad ſimiles

A tráſit. Similes quidem in fruticatione, diſſimiles in fructificatione. Quæ tamẽ circũſcribit certa diſferentia. vult enim eſſe viuacia. Ait igitur. τὰ δ' ἄρρενα: verùm non omnia, ſed illa, καὶ ἰσόζωα non ſolùm poſſunt βλαστάνειν, ſed etiam συμπληροῦν, id eſt cõplere, ac perficere ad iuſtam perductas ſoboles magnitudinem. Hoc quotidie videmus in Populo, alba præſertim. Vna enim modo depacta, ia è loca multa complet. Eſt autem viuaci pertinacia, quia & plurimum habet humidi: & plurimum lentoris. Calorem quoque in ea temperatum eſſe ſtatuit odor ſuauis. In hoc genere paucæ admodum aliæ, aut nullæ, ſi arbores ſpectes. Potius enim inuenies eſſe frutices. Quamobrẽ minimẽ eſt eorũ operoſa perfectio ad magnitudinẽ hãc vulgarem. Nõ enim requiritur inſignis, quãta in arboribus. Hæc ratio eſt, quare ſoboles in fruticibus ęqualis ſit parenti: in arboribus nõ ſit: niſi ſiqua ſint lento

B humore multo vitali prædita quales populi Hoc eſt quod dicebat, συμπληροῦν τὸ βλαστεῖν, potius τὸ βλαστανόμενον. Nã omnes cõplent ipſam actionẽ: id eſt agunt. At non complent, id quod egetunt. Ita ponunt operã: opus non abſoluunt. ἰσόζωα dicit: ſicut præceptor animalia ζῷα. Sed differunt. Quia βίος non modò actum animæ in corpus, quem ſolum ζωὴ ſignificat à calore, ſed etiam & tractum & conditiones quæ ad actus illius conſeruationẽ requiruntur: vt cibus, potus, & alia quæ à medicorum vulgo falsò dicuntur non naturalia. Itaque etiam actiones ad huius ambitum ſpectant ſignificationis. Quare εὔβια dicit ille animalia, quæ facili victu vitã tuentur. In arboribus autã ſatis eſt ζωή: quę non multis egent officiorum interpolationibus ad trahendum vitã. Simul hæc dicit: ſimul pa

C rat trãſitum ad hiſtoriã fruticũ, capta occaſione ex eo, quòd eos nominauit in comparatione: cùm dixit, τὰ δ' ἄλλα οὐχ' ὁμοίως, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὑλημάτων. Nõ tamen ea eſt ratio tranſitionis huius: ſed quia pars eſt inſtituti noſtri conſequẽs arborum cognitionem. Quorum tractatio cùm ſit abſoluta: reliquũ eſt, vt frutices expediantur. Icircò dixit, ὑφ' ἧ δένδρων ἤδη τοῖς ἔργοις.

Corrigẽdus codex, ἐν αὐτοῖς διαφορ' ν. ſcribe αὐτῆς. Quod mendum tam frequens eſt in libris autorũ Græcorum penè omnium: vt quàm parum ſit laboris animaduertere, tam multum ſit, manus adhibere. κλῶμα, καὶ κράδα lego, κράδη. Ficus is ramus eſt, ad quẽ ſignificandum non habemus vocem ſingularem. κλῆμα dicunt illi in vite: nobis

D multa ſunt vocabula: vſitatiſſimum, Palmes. etiam palma legitur, & virga, & ſarmentum, & pampinus, eiúſque modi multi, vt focaneus, ſagitta, & alia quæ à noſtris agricolis cõmemorantur. In olea θαλλὸν Græci, nos termitem, Palmæ ſpadix. quidam Ægyptiam vocẽ dicunt, alii Siculã. Illud verò ſimilius, proeo quòd Ægypto, non Siciliæ peculiaris arbor illa. Hæc vulgata. Illud minus. Æſychius ſcribit, ramum quem manu tenere ſolitì eſſent ii, qui Deorum laudes concinerent, ab antiquis αἶσακον nominatur cúmque Laurinum fuiſſe. καὶ ἀμφοτέροις ἰσόζωα. appone negationem. Sic

prà enim dicebat item, à denſitate humidum conſeruari. ἐπεὶ δ᾽ ἐξ ἑκάστου παραβλάστησις, ſcribẽdum, ἐπεὶ δὲ καὶ συμφθίνει πολύ. repone, πυκνόν. Lego συμπαλλάττουσι ἀπολύεσθαι τὸ βλαστάνειν, addito articulo. Id eſt τὸ βλαστανόμενον. vt ſit, καὶ βλαστάνειν, καὶ συμπαλλάττουσι.

Quod emendabamus ἐν αὐτοῖς ἀντὶ τοῦ ἐν αὐτοῖς, Theodorus ſic. Quæ pluribus exeunt modis, differentiam in his quoque ipſis habere latè videntur. vt videatur intellexiſſe, ἐν αὐτοῖς, ſcilicet ſπέρμασι. vtrum placuerit, non diſplicebit. Coniunctio καὶ multùm ſuſtinet vulgatam lectionem: quaſi ſit ſenſus hic & diuerſis generantur modis, & in vno quoque modo habent diuerſitatẽ. Sanè veró. Nã quę ſemine prodeũt, non vno ſerũtur modo. A ſitu: quædam mucrone prono, quædam ſupino. Item à numero: quædam ſingula, quædam plura, vt Palmulæ. A tempore, à deffoſionis quantitate, & eiuſmodi. Quæ producuntur à partibus: alia à ligno, alia à brachiis, alia à ſurculis. Quædam etiã à folio. Veluti noua planta hæc, cuius folium ſatum creuit in truncum. eius amplitudo, quanta palma hominis maximi. Figura plurimùm accedit ad humanæ ſoleę veſtigium, tota eſt tuberoſa. E ſingulis tuberibus prodit ſpinula. Fructũ nondum tulit, vt poſſimus iudicare: ſitne *Muba* ſiue *Maus* Ægyptiorum. Quæ vero ab imo pullulant, quot modos habeant in differentiis, iam dictũ eſt. Non diſplicet ergo Theodori iudicium: diſplicet audacia tum hîc, tum alibi: cùm addit de ſuo, laté. Nam, vt ait Galenus, ſumma interpretis fides eſt, vt explicet non quid ipſe ſentiat, ſed quid autor, quem ſuſcepit interpretandum. Non enim ſimile eſt hoc negotium, atque id quod de Sophocle, atque Euripide circunfertur. Horum alter perſonas quales fuiſſent: alter, quales eſſe debuiſſent, ſeſe effingere profeſſus eſt. At Latinus, qui Gręca ignorarit: ſi ei Theophraſti authoritate vtendum ſit: falſò ſemper imponet aliquid illi ex Theodoro: quod ipſe de ſuo nunquam prompſerit. αἴτιον ταυτὸν καὶ παραπλήσιον. Theodorus cauſa vna & eadem. Nõ eſt παραπλήσιον, idem. Nos exactiùs per idem, & ſimile. καὶ ὑποδυνάμενα διαμένειν. Nec ad educandum valida ſuperextant. ὑπερτονεῖται phraſis. Nec ſuperextare eſt, ſuperſtitem eſſe. ἡ δ᾽ ὑπάρχει βλαστάνειν. In codice ſcriptum eſt, pullare. Si non eſt mendum: vſus eſt primigenio pro diminutiuo, pullulare. καὶ οὐκ ἐν παραλόγῳ. & præter naturæ ritum. Hoc paralogum vocat Ariſtoteles παρὰ φύσιν: quod præter leges ordinarias naturæ fit. Theodorus ſemper euitat vſitatiora verba, ſi habeat alia minus vſitata. Ita ritum hîc maluit, quàm legem. At λόγος eſt origo & anima legis, tam rei quàm vocabuli. λόγος, λόγος, lex. αὐτὰ δ᾽ ὥσπερ ἐλέγομεν ἡ ξηρότης, καὶ πυκνότης ἐστὶν ἡ πυκνότης. Theodorus nõ agnouit ſpiſſitatem, ſed raritatẽ: atque ita repoſuit. Credo, quód ſuprà legebamus, denſitate ſeruari humiditatẽ, atque inde fieri generationẽ. Hîc cùm auferatur generatio: cauſam eſſe contrariã oportet. Cæterùm denſitas iuuat, humidum cohibendo. At vbi cum ſiccitate coniuncta eſt, nocet. Suffocat enim, & obtundit. Iccirco mox ſibi conſtat cùm ait, ἡ γὰρ

A ἰσχυρὸν, ἐὰν ᾖ πυκνόν γε ἢ ξηρὸν, καὶ ἀπαραβλαστεῖ. At Theodorus errorem errore cumulauit: nam hîc quoque μανὸν, non autem πυκνὸν legit. ἔστι δ᾽ ἀπὸ ξύλου ἐμβιοῦν. Quæ autem ligno conualeſcere, germinaréque pollent, vt omittam illam peregrinitatem: non enim cum infinitiuo iungitur polleo verbum, ſed nominibus applicatur: quod ad ſenſum attinet: longè diſtat tum ſignificatio, tum infinitiui illius langor ab efficacia Grææ vocis, ἐμβιοῦν: de qua ſuprà ſatis. Neque expreſſit illa: διαθηρᾶσαι τὸ μᾶλλον. & langueſcere fecit vim orationis illius: ἀντὶ πυρὸς τὴν ζωτικὴν ἀρχὴν, ἔχοντα ὑγρότητά τινα, cùm dixit, non ſine adiumento humoris naturalis. Dixerim, Hæc poſſunt vitale ſer- B uare principium: quia certum habeant humorem vt non ſolùm ſit φυσικὴ ὑγρότης, ſed etiam τὶς, καὶ ποία, καὶ πόση, ſuæ ſcilicet ſpeciei. Nam quæuis, & qualiſcunque, & quantacunque humiditas naturalis, nõ eſt cuiuis naturalis. Itaque τὸ τὶς aſtrĩgit τὸ φυσικόν. διὰ τὸ ἀρριζώδη πως καὶ συνεστραμμένην ἔχειν τὴν ῥίζαν. Radice detorta, ſcrupuloſa, flexuoſáque. duobus verbis vnũ dixit, detorta, flexuoſa, συνεστραμμένην. hoc primum, ſecundum, medium alienum interpoſuit, ſcrupuloſa. Tertium, non eſt detortũ συνεστραμμένον, ſed contortum. Detorta eſt radix quæ in ſe redit, neque procedit. Quartum, neutiquam ἀρρίζωον ſignificat ſcrupum. Aliud ſaxum, aliud ſtipes δυσαλθής, mori contumacia. peregrina oratio διὰ τὴν τῶν ῥιζῶν ἰσχύν. ex radicis copia. Ne- C quaquã. Nõ vbicũque vel copia, vel magnitudo: ibi continuò robur. ἰσχὺς robur eſt. μετέωρος. per ſumma ceſpitum hæreant: malé. Nam neque hærent, ſed iacent, & ſerpunt. neque per ſumma ceſpitum, ſed ſubter ſuperficiem. συνθερμανθεῖ ſufferueſcant. τὸ σὺν non eſt ſub, ſed præpoſitio Græca ſignificat ab vtroque calefactionem tum ab Sole, tum à principiis internis caloris naturalis. Concalefiat. Sic enim fit acceſſio caloris à Sole ad calorẽ naturalem. Omnino Peripatica tum veritas, tum ſeueritas reſpuunt orationis lenocinia. Neque ſine magno periculo affectantur diuerticula. ſic mox etiam illud. ἐκθερμαίνουσα ſufferuefaciens. Cæterùm prępoſitio ἐκ, ſignificat hîc exitum, vt ita dicam, caloris ab radice, in illam ὑψηλήν. Si hoc durum ſit, dicas, promotionem. ſanè prin- D cipium ſignant actionis, τὸ ἐκθερ. Sic addit aduerbium, latiſſimè de ſuo, ſicut ſuprà facillimè ἀεί. Non enim quod eſt ἀεὶ βλαστητικὸν, facillimè fundit. Illam comparationem deformauit. καὶ γὰρ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων, οὕτω καὶ ἐκ τῶν ἄλλων εἰ βλαστεῖ. Sic enim ſimplici ductu dixit. Nam & ramis, ac cæteris partibus hac ratione germen erumpit. At Theophraſtus confert naturas, vt probet, ſic, Perinde in aliis fieri par eſt, quemadmodum fit in ramis. διὸ καὶ ἄτακτος ὁ τόπος. Radix, quánam ſui parte ſumma telluris petat: conſtat nemini. Aliud eſt eſſe ἄτακτον, id eſt certis æqualibúſque non emergere, aut ſubire interuallis: aliud eſt, nobis ignotum eſſe locũ ἐπὶ τῶν ὑλωδῶν. ſummiſſo genere. Suo more laſciuit. Nam quare Phrygana dixit ſummiſſum genus: niſi vt faceret deſiderium Gręcæ

cæ lectionis: quod tamẽ ſcripturæ candore decuit aut tollere penitus, aut ſaltem lenire. Hîc monendi ſumus nos legiſſe ſic: διὰ πολλοῦ μακρὸν ῥίζα ὄντα, ἢ ὅταν ἡ ῥίζα μετίωρος ᾖ. Theodorus autem ita legiſſe videtur. ἐὰν ἡ ῥίζα μετίωρος ᾖ. & ſanè ſententia facilior.

Quarto capite quæruntur cauſæ generationum in herbaceis & fruticibus, à ſemine, radice, ſurculo. In bulbaceis, coronariis, oleribus, aliis. Item à ſtipite. Cur oleaceæ talea cortex non auferatur. Allio auferatur ad ſationem. Qua naturæ lege peculiaris ſit in fruticibus è gummi generatio.

ΤΟΥ͂ΤΩΝ δὲ τὰς μὲν γενέσεις. Arborib⁹ expeditis, aggreditur frutices, & eiuſmodi alia, ea diuiſione quam poſuimus in argumento. Ac primùm ordinem inſtituit ſimul & modum tractationis. Perſequendas eſſe horũ generationes, quemadmodum in arboribus factum eſt. Incipiendum à maximè communi. At maximè generalis eſt ea quæ fit ex ſemine: cùm alioquin ab radice quoque fiat. Is modus duplex. Nã quędam ſpontè ab radicibus oriuntur: quædam ſatione, ſcilicet radicibus tranſlatis. Prioris modi ratio varia. Nanque ſtolones alio modo pullulant à radice principali: & alio modo ſtipes a radice: cuius pars ablata, pars relicta eſt: & alio modo, quibus areſcit ſtipes: ac poſtea ſubit nouus. Similiores inter ſe ſunt ii duo modi poſteriores: Non enim nouus exit caulis à cicatrice, ſed aliunde. Quæ verò transferuntur, aut ſimul cum caudice panguntur, vt ſtolones: aut ſine ſtipite nuda radix, vt fit in Arundine. Hoc quoque non vno modo. Nanque aut oportet integram eſſe radicẽ, vt Rapi, Cyclamini, Croci: aut non refert, totáne, an pars defodiatur. Quin partes hæ non vno modo. Quippe aut mutila, vt Aſparagi: aut integra, vt Allii ſpica. Hæc ita vides vt accuratiùs à nobis exædificata ſunt ſuper fundamentis à Theophraſto iactis. Dixit modum generationis à ſemine, κοινότατον. propterea quòd alii quoque ſunt κοινοὶ ſed non adeò magno ambitu. Hîc nõ eſt animaduerſio prætereunda. Nam cùm hanc, quæ fit à ſemine, generationem maximè dixerit communem: tamen ab ea non incœpit, ſed ab illa quæ fit ab radice. Huius conſilii, ac potius licentiæ, cauſa me latet: niſi fortaſſe ordinem, quẽ modò relinquebat in arboribus, continuãdum eſſe duxit. Appellat κεφαλόῤῥιζα Bulbacea, ſicut & nos porrum capitatum, & allii capita legimus in faſtis apud Ouidium ἢ δὲ ἔκ τοῦ ἀποσπωμένου Hæc eſt cauſa, quare non cœperit à ſemine: quia continuare vult in fruticibus ordinem qua ſunt affines arboribus ea parte, quæ tractabatur. Qua, inquit, attingunt de arboribus inſtitutam narrationem. Verbum vſitatiſſimum optimo cuique autori, Ariſtoteli, Xenophonti, Thucydidi τὸ ἐφάπτεσθαι. quod Cicero dicit coniunctum eſſe: vt ſæpius pro Cluentio. Contra Rullum verò etiam attingere. δεῖ δὲ καὶ τὸ μὲν ὑπάρχειν. Conditiones affert radicibus neceſſarias: quę ſeruari debent ad ſationem. Duæ ſunt eæ, vna vt

A humiditas interna pinguior ſit. Nam ſi eſt aquoſa diſſoluitur: Altera, vt tunicis muniantur, quarum præſidio cohibeatur intus humor, ne exhalet. Ita habes cauſam internam & externam. Adiungit exemplum Rapi & Raphani. Sanè vtrunque citò rugatur: raphanus verò citiſſimè. Abeũt enim tenuiores partes: quib⁹ ille cõſtat acrib⁹. eæ in rapis nõ ſunt. Itaque diutiꝰ ſeruãtur. ideo amouit aquoſum humorem ab eo priuilegio, cùm dixit μὴ ὑδαρῆ ſcilicet radicem, ἔγχυλον δὲ. vt Rapum, ſed γλίσχρον, id eſt lentum, vt Allium. Cui etiam munimentum aliud à natura comparatum eſt. Quippe tunicæ ἰσχύουσι γὰρ αὗται. Semper hoc exigit: vt & habeant ὑγρότητα certam, & perpetuationem. Suprà enim & διαμονὴν dicebat, & διαμένειν: & ſicut ſuprà διαμονὴν, ſic hîc διαμένειν. καὶ ὅλως εὔχυλός τις. expoſitio eſt illius ὑγρότητα cùm dixit εὔχυλον. ſucculentum nanque medicis
B εὔχυλον eſt, quod probum generat ſuccum. τὸ δὲ ſignificat finem tranſmutationis. At hic τὸ δὲ ſignificat ſuam ſibi bonitatem ad perdurandum. Et quia in omni plantæ parte, ſicut & in animalibus, eſt portio liquida, & portio denſa: in animalibus enim ſanguis, ſiue χυμός, & caro: in plãtis ſuccus & craſſum, quod in ſtipitibus & analogis dicitur lignum: in fructibus & radicibus quibuſdam caro per tranſlationem appellatur: vtrunque attigit & ſuccum & carnem, cùm dixit, εὔσαρκον. Et quia in capitatis ſolis ſuſpicari quiſpiam poterat has eſſe τὰς φύσεις, vt in Dracontiis, Bulbis, & ſimilibus: apponit exemplum longè diuerſi generis: cùm dicit: καθάπερ αἱ τῆς ἀμπέλου τῆς χλωρᾶς. Nõ igitur pręcise cum cæteris huius generis ambitu: cùm vult
C eſſe nouellam. Non igitur pari διαμονῆς ratione: αἱ γὰρ παλαιαί. Solæ, inquit, eæ tranſlationem patiuntur. Dixit φυτείαν, id eſt plantationem. Quam? καὶ μετέπειτα, tranſplantationem. αἴρειν verbum frequentiſſimum Thucydidi ad tollendum ἄρσις, & Muſicis & Grammaticis θέσις contraria. καὶ ταῦτα μὲν Hactenus comparauit radices diuerſas, inter affirmationem, & negationem. Videlicet, quæ vtiles eſſent, aut inutiles. Nunc inter ſe comparat vtiles: atque ait, non eſſe omnium æqualem facultatem ad retinẽdum ſui vſum ſed aliis aliam maiorem, aut diuturniorem. ἄλλως δ᾽ αὖ πάλιν Hîc alterum ponit membrum. Quædam, inquit, transferenda non ſunt. Quippe ſi non auferantur è natiuo loco: germinant. Si locum mutant: intereunt.
D Addit cauſam: propter ſiccitatem. Nominat, quæ ſint. ἐπετειόκαυλα. Quæ quantumuis amiſſo caule ſufficiunt nouum. Itaque aliud eſt ἐπέτειον, aliud ἐπετειόκαυλον. Additamentum τοῦ καυλοῦ præſcribit, cuius ſit illa annua perpetuatio. Caulis ſcilicet. Si nihil addatur: tum totum deſignabit eſſe annuum: totam, inquam, plantam. Annua ſunt, quæ tota durant annum ſolum. Annicaulia ſunt, quorum caulis ſolus annum viuit: tum interit. Radix autem etiam porrò viget. διὰ τὴν ξηρότητα. Hanc potiſſimùm cauſam, ſi cuiuſquam, putat eſſe ſiccitatem. Conuenit hoc cum ſuperioribus. Quæ enim patientes erant tranſlationis, erant εὔσαρκα, εὔχυλα,

γλίσχροι radices. ἔτι δὲ ἐπιπολῆς ἢ ἀπὸ παραφυάδων. Aliæ differentiæ duæ: ſcilicet à ſtolonibus, & à cacuminibus. Prioris exempla in oleribus à Braſſica, & Ruta. In coronariis, Abrotono, Siſymbrio, Serpyllo. Quæ cùm adduxit, narrat naturæ progreſſum: ait enim ſtatim radices ſummittere à germinibus. Itaque τὰ ἄκρα hîc appellauit βλαστούς. Atque hæc cùm dixit, apponit etiam Ederæ hiſtoriam. Eam propter peculiarem viuacitatem radicari adeò, vt (quemadmodum illa in terram) ita ipſa vel in ipſarum arborum corpora ſubeat radicibus. Addit aduerbium ἀθρόως, vt reſpondeat ſuperioribus, διὰ τρισὶν ὑγρότητα μίχει τοῦ. & διαμένειν. Appellauit Ederam ἔμβρυον, prægnantem, ſicut & ſuprà, ἐμβρύων ὑγρότητα. Emittit enim ſingulis ex articulis radiculas. & dat eius rationes duas. Alteram, cum aliis communem: cùm terra operta exit, ἐν τῇ γῇ κρυπτόμενος. Alteram peculiarem, cùm penetrat atque infert ſeſe in arbores, εἰσδυόμενος εἰς αὐτὸ τὸ δένδρον. Quam equidem illi poſtpoſuiſſem: vt orationis creſceret efficacia. Tantam eſſe eius vim, vt & communem naturam foueat: & peculiarem tueatur. Adderet etiam, captare qualécunque etiam lapidum vel humiditatem, vel etiã mucum: & vbi ſedem captet, & vnde capiat alimentum. Non eſt prætereundum, quod de Braſſica prodit. Nam eam ab radice pullulare vidimus: neque ab alio accepimus auditione. Τῶν δὲ λαχανωδῶν. Eximiam inter oleraceorum exempla, naturam appingit. Nam Ocymum, tametſi lignoſum eſt, tamen ab ſummo receſum atque pactum, & radices fundit, & adoleſcit. Sanè peculiaris ideo generationis: ſiquidem caret illis tribus. Non enim vel ὑπόσπαρον, aut ἄχυλον, aut γλίσχρον. Mihi tamen exuctior videtur Amaraci natura: quod ſi quis dictum nimis acriter putat: at ſanè perȩqua ſiccitas, τοὺς ἀπὸ φυτείας, ſcilicet βλαστούς. Cultũ ſuſcipit ad fundendum germina ex ſuperiori parte, ſi receſa pangatur. Oratio tamen videtur corrupta: niſi ſit aliquis Atticiſmus: id quod equidem puto. ait enim, καίπερ ξυλῶδες ὄν: ἀλλ' ἔτι καὶ δυσξήραντον ὄν. Quãquam lignoſum: ſed præterea etiam non facilè areſcit. Illud, ἀλλ' ἔτι καί. Explicata oratio ſic fuerit, τοῦτο γὰρ καίπερ ξυλῶδες, ἀλλ' ἔτι δυσξήραντον· ἀλλ' ὅμως. διὸ καὶ πολὺν χρόνον διαμένει. Adiungit ex hiſtoria teſtificationem viuacitatis. Carptum diu durat incolume. Hoc verum non eſt. Illico enim flacceſſit. Et illud verum commune cum omnibus habet coronariis, κολουόμενα, πάλιν βλαστάνει. ſecta enim rurſus pullulant coronariæ, & olera: ac fortaſſe omnia, omnéſque arbores, præter eas modò, quæ non ſuſtinent decacuminationem, vt Abies. ξυλώδες δὲ καὶ τὸ ἀβρότονον. Alia hiſtoriæ ſimilitudo in Abrotono. Et cauſas ſimiles ex præſcriptionibus ſuperioribus. Nam per ἀνώδυνον ſubintelligit habere humidum illud requiſitum: addit autem, habere denſitatem, qua conſeruare poſſit humorem. Sed & calorem genitalem: quem intellexit ex ea quam attribuit, acrimonia. Suprà dicebat habere plantas denſitatem ad conſeruandum: nune dicit, habere conſeruationem ex den-

A ſitate. Ita eleganter voces cõmutauit: manſit ſententia. Hactenus prima capitis pars. Deinceps de iis quæ peculiari magis natura conſtant. Vt in Lilio & Roſa rarior generatio ex depactis. Itaque vtitur παραβάσει, cum ait, αὗται μὲν οὖν κοιναί. Trãſitio verò eſt ad illas, αἳ δὲ παῦραι καὶ σπάνιαι, καὶ ἐλάττους. Duas voces attulit, rariores & pauciores. Vt pauciores, indicet ſpecies: non enim multæ ſunt, vt illæ. Rariores, ſignificat euentum generationis in eis. Non enim ſemper ſuccedere etiam in iſtis. Appellat autem κεκομμένην, καὶ ῥάβδον, τὴν ἐπὶ κεῖρον καὶ ῥάβδον φυτείαν. niſi mauis ſtipitem dici. Ac de Roſis quidem conſtat. Depacta nanque flagella, progreſſus faciunt ad iuſtam magnitudinem. At Liliorum hunc ad modum ſatio nobis penitus incomperta eſt. Bulbo enim ſeruntur. Etiam ſemine proueniunt. Poſt hæc aliam ponit quaſi à ligno:

B quę pars reſpondet ſationi quæ fit per taleam, vt in Olea. Hoc dicit de Arundine. Sectam atque pactam prodire. mirum etiam ſectæ partem: ſciſſam enim, σχιζόμενα. τοῦτο ὅμως. Quoties in aliqua proportione, aut affinitate, aut ſimilitudine eſt aliquid primarium (eſt autem omnino & ſemper in proportionibus: in ſimilitudinibus nõ ſemper) intereſt Philoſophi cætera omnia deducere ad id quod eſt nobiliſſimum, & quaſi caput illius naturę. Id itaque facit hîc. reducit enim ad Oleæ taleas ideas aliarum plantarum, quæ prodeant è ligno depacto. Atque vt omnem eius generis ambitum complecteretur: addidit, καὶ εἴ τι ἄλλο βλαστητικόν. Tamen è contrario ſic locutus eſſet ſanè cõmodiùs,

C παραπλήσια ταῦτα τοῖς τῆς ἐλαίας. Διὸ καὶ ὑπὸ τὴν αἰτίαν. Cauſam explicat quare ſic poſſint à ligno: quã toties inculcauit. Et faceta oratio, cùm dicit, ſub cauſam cadere poſſunt, id eſt eſſe obnoxias iã dictis cauſis, ſcilicet humiditati certæ, certæ denſitati: illi ad materiam germinationis, huic ad huius conſeruationem: ac præterea calori ad ipſius formę miniſterium. καὶ τότε καταπέπηγεν, καὶ κατὰ τὰς ἡλικίας ἡγούμενον. Conciſa oratio. Senſus eſt. Cùm itaque ſic prodire queunt, quia tales ſunt: etiã eo tẽpore atq; ea ætate, atq; ea parte ſumendæ ſunt taleæ, quo tẽpore, qua ætate, qua parte ſunt tales. Id eſt, cùm, & vbi ſunt nec magnæ nec vetulæ. Nã quæ tempore prouectæ ſunt ad magnitudinẽ, aut ad ætatẽ prouectiorem: eæ ſunt exuctiores atque compactio-

D res, quàm par ſit. Itaque dixit, θᾶττον ἐξ ἐλαττόνων, καὶ ἀνειμένων: ex iunioribus, quia ſunt luxuriores. apertiores, dicit ipſe. Atque ab his productionem fieri tum celeriùs, tum faciliùs. Si θᾶττον, ergo ſuperfluò addidit ἀπονώτερον. Quod enim celeriùs fit, minus eſt operoſum. At hoc eſt, facilè: non eſt ita. Quædam enim fiunt celeriter, quia præcipitantur, neque ſine conatibus. Quare etiam κρίσεις dictæ ſunt in morbis. τὸ δὲ μέγα, καὶ συμπεπηγός. Quod magnum eſt, ineptum dicit. Credo quia durum. Nam magnitudo, quatenus eſt magnitudo, non obſiſtit. Itaque appoſuit, συμπεπηγός. Idem quod συμμανόν. Nam meatuum mediocris laxitas, tam magna, vt cedere queat ſubeunti ſucco: tam parua, vt ſeruare tandiu

diu poſsit, quoad ſit opportunum vt educatur: in nouellis eſt, in vetulis non item. Tubulorum enim parietes coeũt propius addita corpulẽtiæ ſpiſsitudine. Itaq; tũ Medici tum Philoſophi, & venas & matricẽ, & muſculos cohibẽtes veſicã, modò συμμύειν dicunt, modò συμπίπτειν. οὐχ ὁμοίως παθητικήν: non æquè ſuſcipit effectionẽ caloris. Nõ æquè patitur. Vt quid? εἰς βλαστητικόν, vt germinet. Nota locutionẽ prægnantẽ. διὰ ὅσον ἡ ἀρχή. ſcilicet germinationis. vt ἀρχὴ hic ſit principiũ in tempore, ſub principio eſſẽtiali, id eſt ſub forma quæ eſt autor germinationis. Διὸ καὶ τὰ σκόροδα διαιρεῖν. Continuat alius naturæ hiſtoriã propter ſimilẽ cauſam. In his igitur intelligit eſſe aliquid alienũ à natura germinationis, ſcilicet in vetulis & magnis, quaſi moles ſit impedimẽto. Ita, inquit, impedimẽto eſt cutis in Allii ſpica cũ ſeritur. Itaq; auferunt. Niſi ſic ſuppleas, nõ cohęrebit oratio: neq; poterit ſubinferre particulã illam διό. Et mox πάντα γὰρ περιέχειν τὸ ἀλλότριον. Neceſſe enim eſt etiam in magnis taleis eſſe aliquid ἀλλότριον. Cæterùm nõ explicat ipſe: & paſsim nos ſimilibus fatigat anfractib⁹. Felicẽ Theodorũ qui hoſce angulos, vbi libuerit, poſſit diſsimulare. Dixit κατακόπτειν, ſcilicet à matrice: deinde κατασχίζειν, ſcilicet τὸ κατακοπτόμενον. διαιρεῖται, capita partiuntur in ſpicas. Hoc nõ fit, quia ſit ibi quicquam alieni: ſed ne confertim exoriantur, atque ita mutuis damnis labefactẽtur propter vicinitatem. καὶ κρομμύων. Eadem ratione adimi radiculas cępis. Quare? quia alienum quiddam ſunt. Quare alienum? quia non viuunt. Omne autem non viuens, viuenti alienum. At quare non viuant, non declarauit. In hiſtoriis quæſitum eſt atque agitatum, in Cæpis & eiuſmodi: vtra eſſet radix, bulbus an fibræ. Ibi diſcuſsimus ab ipſo perplexiſsimè atque moroſiſsimè, vt ſolet, implicatam potiùs quàm explicatã quæſtionem. Nũc ad hæc ſatis ſic. Omnino conſtat radicis obtinere rationẽ bulbũ. Siquidẽ ſub terra eſt, & quædã ſine fibris ea tantũ natura vtuntur vice radicũ. Vbi verò fibræ ſubſunt, erit fibra bulbi radix. aut vtraq; fuerit radicis pars: quarum potior eſt in Cepulla bulbus: quoniam etiam mortuis fibris viget nihilominus, & ad generationem aptus eſt. Quòd verò ait καὶ τὰ κελύφη, & tunicas, quas ei placuit appellare putamina, aufert ad ſationem: hoc non faciũt holitores noſtri. Qui tamẽ fibras abſcindũt, quas barbulas non ineptè nominant. Quòd verò neutrum impediat generationem, ſatis ex eo compertum eſt, quòd etiam non ſatæ cepullæ germinant in cellis ſuſpenſæ. Omnino nihil tunica prohibet, quin potiùs defendit putrefactionem. Tolluntur autẽ fibræ, nouellas vt fibras ſummittere queant. Non enim in vetulis fouendis abutetur opera ſua calor naturalis: ſed ſublato, cui fruſtra det beneficium: nouum opus in quo collocet meditabitur. Vt tuearis Philoſophi partes, dicas de Allio intellexiſſe. Quanquam ei non detrahitur cortex, niſi vt ſpicæ diſsipentur. Hoc enim fuit lectum vetus verbum, ſipare, pro ſerere. ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων. ab exemplo argumentum. Ideo quæ in ar-

A boribus exaruerint, amputari. τῶν μὲν οὐκ ἐλαιῶν. Obiectio. Ais in cepulla tolli partes non viuentes, vt fibras: ab Allio tunicam: quemadmodum in arboribus ea quæ ſunt areſacta. Igitur in arboribus quare non itidem cortices auferantur? Non enim à talea, quæ ſeritur: non à Myrto. Reſpondeo. Non ſolùm non impedit cortex, ſed etiam ſeruat. At quæ à cępis auferuntur fibræ, non ſunt partes ζῶντες. At oleæ cortex eſt ζῶν. Non ſunt illis fibræ partes κύριαι. At eſt cortex oleæ. ſeruat enim vitam. ἐπεὶ καὶ ἀπόντων. Partes mutilæ Allio & Cæpis adimuntur: itaque germinant. Quòd ſiquis illis quoque, ſcilicet Oleæ ac Myrto abſtulerit, æquè germinabit. Exempli gratia, ſi qua corticis pars vitioſa ſit. ἰδίως τέτταρες βλάσται. Atque hi quidem modi ſimiles

B modis illis qui in arboribus agnoſcebantur. Peculiaris verò eſt generationis modus in fruticibus, de quo nunc in hac tertia capitis parte dicit. Maximè, inquit, propria fruticum eſt generatio è gummi, ſi ſeratur. Sanè ſi ita ſit, neutiquam erit excrementum gummi. Quod tamen ab omnibus autoribus hactenus proditum eſt: ſed fruticis pars, in qua viget ſeminium genitale. Hoc de Smyrnide fruticello dictum eſt in hiſtoriis. Sed & de Apio maiore, quod Vræapiũ diximus alibi, ac prætereà de Lilio dicunt idem. ἐκ ἄλογον δέ. Quia non conſtat in hac generatione ratio. quippe Gũmi neque totum, neque pars, neque fœtus eſſe videtur plantæ. Suſtulit admirationem cùm dixit, nõ ſolùm conſequi naturam caulium per propor

C tiones, ſed etiam confeſſam ac liquidam eſſe perinde oportere atque ex caulibus. Et quia hoc non minus mirum videbatur, infert, In Gummi coactam eſſe vniuerſam fruticis naturam. Quãobrẽ in ſe continere principia ſeminis genitalis. Sic enim dicit, ἀρχὴν τὴν γόνιμον. Et reſoluit ad vltimã vſque cauſam: calorem ſcilicet. οὐ γὰρ ἄνευ θερμότητος ἡ τοιαύτη γένεσις. Scilicet Gummi non erumpit abſque calore. De Gummi cauſis ieiunè hic admodum, atque in tranſcurſu. At nobiliſsima natura eſt hæc ad medicamenta. Quare decuit exactiorem operam ponere. Quæro an à calore fiat Gummi. Huius quæſtionis triplex conſideratio. Nempe ſubſtantiæ, motus, qualitatum. Subſtantia plantæ ſuccus aqueus eſt.

D Huius non eſt autor calor magis quàm aliarum partium omnium fabricator, rector, conſeruator, δημιουργὸς, κύριος, σωτὴρ, οἰκόνομος. Motus, quia multis ex partibus in vnum confluit. Huius motus calor autor eſt, ſicut omnium motuum in corpore viuente. Quippe ſecretricis atque expultricis miniſter facultatis. Qualitates primæ non eædem omnibus. Euphorbio calida: Opio frigida: ſicca Acaciæ: humida Tragacantho fortaſſe. Sed verbi gratia ſumptum ſit impreſentia. Qualitates ſecundæ à ſitu partium. Durum, quia denſum. Denſum quia humidum coactum. Hoc in luto fit à frigore, hyeme: in fornace, à calore. Gummi denſitas vtro fit? Nam duratur & à frigore & à mul-

to calore: eóque dupliciter, aut conferto aut A per ſucceſſionem. A modico igitur frigore, & à calore modico deniari videtur. Hæc in libro de miſtorum affectibus accuratiùs diſputata. Quæro præterea. Siue gummi pars eſt, vt innuere videtur: ſiue fœtus, vt fructus: non videtur ea generatio, quæ ab eo fit, eſſe affinis, quod ipſe profitetur, ei quæ fit è caule: ſed quaſi è ſemine: non quale in fructu, ſed quale in animali. Dicendum igitur, quibus in plantis gummi genitale ſit, non id eſſe excrementum, ſed ſemen proportione ſeminis animalis. In quibus autem non eſt vitale, an ſit excrementum? Fortaſſe ne in iis quidem. Sed imperfectius ſemen: propterea quòd illæ plantæ ſint operoſiores. Illud non eſt prætereundum. Si Gummi ſit genitale in quibuſdam ignobilioribus: quare nobiliſſimum Gummi non erit præditum principiis maximè validis ad generationem? Videtur B enim quamplurimum ſubſtantiæ, quæ in planta eſt eò conuluiſſe calor ille, quem in locum mirificas virtutes cum illuſtriſſimis qualitatibus coniunctas conſtituit. Exemplum petes è Myrrha, Bdellio, Laſere, Balſamo. Lacrymæ nanque ſunt omnia hæc. Itaque Philoſophus hic & lacrymas nominat δάκρυα, & ſuccos, ὀπὼ. De quibus affert ſententiam hanc, non omne Gummi eſſe habile ad generationem. Hoc dixit, ne quis putaret, quod proximè accederet ad ſeminis naturam: quemadmodum omne ſemen ad id vtile profitetur eſſe: ita de Gummi quoque exiſtimandum. Et ſanè ex propoſitis ſequitur hoc. Nam cùm dixerit ὁμολογουμένως, ſe- C qui caulium in hoc naturam: cùm ne omnes quidem caules eiuſmodi ſint vt ab iis fiat generatio: nec ab omni Gummi fiat. Illud addendum fuit. An quorum caulium apta eſt Idea ob generationem, eorum omnium Gummi ſpecies perinde ſit idonea? Non eſt compertum: neque eſſe verum puto. Quòd ſi verum non eſt: alia defectus huius atque interruptæ proportionis cauſa quærenda eſt. Idcirco dixit ὥσπερ τὰς ἄλλας αἰτίας ἀποκτείνειν. Eæ cauſæ erant, quia neque caules omnes erant apti, neque radices. Poſtremò apponit axioma luculentum, quod ab hiſtoriis tum plantarum, tum animalium petitum: tum in libro de generatione animalium repetitum atque ſancitum, in hiſce libris ſæpe faciet ad multas pro- D bationes. Id eſt, faciliùs imperfecta gigni. Nam tametſi principia ſunt imbecilliora, tamen finem habent propinquiorem: ac propterea opus habent operæ minus interpolatæ. Celeriùs igitur abſoluuntur. Hoc eſt, quod dicebat, κατὰ λόγον καὶ τοῦτο. His rationibus maxima ratio adiuncta eſt. Quæ è Gummi ſato proueniunt ea eſſe imperfectiora. Nec repugnat hoc iudiciis iis quæ habentur de ſponte naſcentibus. Longinquiora nanque, ac ſenſibus ignotiora ſunt in agro nudo, atque rudi plantæ futuræ principia quàm in Gummi, quod aliquid aliquando illius plantæ fuit. ὅτι ἄξια μέλησιν. Aurea ſententia viri optimi & modeſtiæ noſtræ conſulentis. Audiant Canes impuri, qui Diuini viri Topica tanquam confuſam tractationem, libros tranſnaturalis Philoſophiæ, quaſi nihil eorum quæ profitentur præſtent, impudicis latrant buccis. Iacta nanque ſunt fundamenta omnium artium atque ſcientiarum ab ingeniis illis nunquam ſatis laudatis: ſuper quibus nobis, qui omnia bona debemus illis, tutò liceat exædificare. Niſi enim tradita eſſent ab illis ea, nobis ipſis inueſtiganda recentibus atque incertis laboribus fuiſſent. Id quod an melius quàm ii fecerint qui tum ita fecerunt, facere nos potuerimus: ſi vnuſquiſque ſui conſcius conſideret, gratias illis debere ſe ſentiat, quòd eorum ipſorum telis nobis dederint illi facultatem ſeſe oppugnandi. Ait igitur vir humanæ imbecillitatis conſultiſſimus, ſi quid ab ſe relictum deſideretur, nouis operis expleri atque ſarciri poſſe αὐτὰ ἄλλων communi conſilio, induſtria, vtilitate perſpicere atque iudicare.

Legendum γὰρ δὲ ἴσχει τῶν εἰρημένων. Non εἰδῆ. Non enim dubitat an quæ dicturus eſt, ad ea quæ dicta ſunt, referri queant: ſed deſignat diuiſiones eodem modo faciendas, quo & ſuperiores, qua res ipſæ rebus affines ſunt, id eſt fruticum generatio arborum generationi. Duobus locis βλαστάνει ſcriptum eſt, per initia capitis, καὶ αὐτόματα βλαστάνει: & ad finem, εἴπερ ἀφαιρεῖν τῶν τινος, βλαστάνει. Aut βλαστάνει reponendum, aut cedendum ſchemati. Vt ſubintelligatur aliquid tale, εἰκὸς, δεῖ, φασί. Nam his omnibus libris ſæpè occurrit is modus, ſi non eſt mendum. Sublatis illis, φύεται καὶ, ſic continuandum. ἐκ δ' ἤπιον καὶ ἀπὸ ὀφθαλμῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἄκρων γίνεσθαι. Et illa tota delenda. Τῶν αὐτῶν τρόπον τε, ἢ ἀλεγεινῶν, ἢ τῶν σπερματικῶν. ſunt enim iam poſita. Et lego ὅτι ἀλλ' ὁ καυλὸς: non autem ὅτι δ' οὐ. Theodori verba fateor me non intelligere.

Δεῖ δὲ ἢ τὸ μὲν ὑλαστὸς μαλακὴν ἔχειν, ὥσπερ τὰς γογγυλίδας. Sed nulla, & tenui, & diluto corticee (ſic enim lego, non, integretur) ad modum Rapi & Rhaphani opus eſt. λείριον, quare Lilium transferre maluerit quàm Narciſſum, neſcio. ὅταν γὰρ ἐν μιᾷ δ' ὅλως ἐμψύχων. Theodorus non per cauſæ redditionem, ſed per aduerſatiuam malè, ſic, Illa tamen omnium maximè viuax. Videtur ἔμψυχον legiſſe, aut ἄζωον: ſicut ſuprà ἄζωον. εἰς δὲ ἀμφιβάλλοντας αὐτὰ τὰ δένδρα. Ille ſuo more licenter laſciuit, Arboreſcandens amplexu ſuo perſtringit. Longè aliter ſonat mens orationis. Nam radices in corticem ſeſe induunt. Neque rectè illam ſimplicitatem, ἢ ὑπὸ τῇ γῇ κρυπτόμενα additione illa tuetur: in terra abdita ima ſubeat. Non enim adigitur ad ima terræ. κολουόμενον, tonſum & diminutum. Simpliciſſimè, mutilatum. Quod Theophraſtus ταύτῃ φύεται: ille, regerminat. Peſſimè, non enim à cæſura germinat, ſed à foliorum commiſſura: quemadmodum etiam ſi

non

non carpatur. Al âs enim fundit etiam integram. Non igitur iteratur germinatio, ſed procedit. Non ſanè eſt ταύτῃ, ſcilicet ᾗ κολουόμενόν ἐστι: ſed ἐκ τῶν πλαγίων. Vt etiam Philoſophi ipſius diligentiam intelligamus. Non poteſt Theodoro condonari illud, cùm acorem dixit Abrotoni δριμύτητα. Aliud eſt acor in aceto, & vino vitiato, cùm acuit: aliud acrimonia. Illud ὀξύτης: hoc δριμύτης. καὶ τότε κατακλᾶσθαι, καὶ κατισχίζειν ἄλλην. Nec procul augmento præcidi ſolent (ſic lego, non argumento.) Hic augmentum nihil eſt, tanto minus argumentum. Et omiſit κατισχίζειν. γέλγεις, nucleos interpretatus eſt. Plinius ita vocat ſpicas. Spicæ autem dictæ, quia in mucronem deſinunt. Vnde inſpicare & ſpiculum. In Acharnenſibus ἀγλῖθες apud Ariſtophanem, capita. τὰ ἀφαναινόμενα, quæ obareſcunt. Imò quæ iam arida facta ſunt. Addidit, vt paraphraſtes, abſcindere aſſolent. Et omiſit illa omnia, ἀλλότριον δὲ τῶν ζωτικῶν τὸ μὴ ζῶν. ἀποστέγει, obſepit. non: ſed obtegit. Sepire poteſt agrum ſepes, obtegere non poteſt. Allium tunica non ſolùm obſepit, ſed etiam obtegit. τὸ στέγει tegminis ſignificat vtilitatem: τὸ ἀπὸ conſignificat nocumenta, quorum iniuria corrumpi queat. Tale eſt Latinum verbum abdo & depono: in quibus τὸ ἄδειν, καὶ τὸ πῶ. μὴ δὲ τοὺς κυρίους. Primatum cauſæ obtinent. Luculentius, Non habent imperium, ſiue principalem facultatem ad vitalis ſucci rectionem. οὐδὲν γὰρ ἕτερον, ἢ συναθροισμένον δεῖ εἶναι καὶ τὴν ἐκείνων ἀρχὴν τὴν γόνιμον. Nihil enim aliud quàm quòd illarum quoque fœcundum principium coactum eſſe oportet. Coactum, ſignificat συνηγμένον ad punctum. Et coactum ſignificat τὸν ἄκοντα. Planius dicas. Nihil aliud gummi eſſe conuenit, quàm neceſſarium principium genitale ab ipſis caulibus congregatum. Ita vt, quaſi ſemen, omnibus è partibus vnum confluxerit in locum. οὐ γὰρ ἄνευ θερμότητος ἡ τοιαύτη ὑγρότης. Non enim ſine calore humoréque generatio talis conſequitur. Primùm, Philoſophus non dicit hoc: ſed humorem illum calore gigni. Non enim ὑγρότης hæc humore fit: eſt enim humor ipſe. Deinde, non eſt verum hanc generationem eſſe conſequentem, ſed fieri & conſtare. Abutitur autem (ſicuti ſæpe monuimus) verborum laſciuia Theodorus. Tum ſatis patet, quemadmodum humoris autorem faciat calorem: caloris enim eſt homogenem in vnum coaccruare. Et caloris ſubiectum humorem indicauit. Theodorus autem nihil. συνιδεῖν, concerni. Conſpici vſitatius, conſiderari.

CAPVT V.

Capite quinto narratur: ſpontè prouenire minores plantas. Maiores rariùs. Cauſa generationis imbres, & ſolem: fortè & aerem. Aliis etiam ſeminibus aliunde, vi fluminum. Non verè eſſe ſpontaneas. Naturas ſeminum, in Salice & aliis latere. Florum ſatu quaſdam prouenire. Fortaſſe nullam eſſe arborem natura ſterilem, ſed euentu. Sterilitatis cauſa.

A AI δ' αὐτόματοι γίνονται. Plãtarum principia cũ ſint, aut manifeſtiſſima, vt in ſtolonibus: ibi enĩ ſunt radices: neq; aliud ei quicquã ad arboris perfectionẽ deeſſe videtur, quã magnitudo: aut proportionalia, vt in ramo. Cætera iã ſunt, ſola radix futura eſt: aut minꝰ abſoluta, vt in talea: pars enĩ rami eſt: aut occulta, vt in ſemine: nõ enim eadẽ ſemini quę plãtę facies, aut occultiſsima, vt in ſpõtè naſcẽtibus: latẽt enim ſenſũ omnẽ: poſtquã de illis verba fecit, de his poſtremis dicere deinceps aggreditur: quibꝰ ſcilicet ſpõtè naſcẽdi principia ſunt Naturæ beneficio attributa. Huiuſmodi eſſe ait genera fruticũ, atque B omnino quę plãtæ ſunt minore magnitudine. Tũ attẽtat periculoſiſſimũ negotiũ. Audet enim ſuſpicari è ſemine omnia prouenire. Nã etiã in Salice abdita eſſe vitæ ſeminaria ad generationem. Hoc autẽ lõgè abhorret à cõmuni cõſẽſu Philoſophorũ, qui ita cẽſuerũt, Omne quod naſcitur, principiũ aliquod habere, neceſſe eſſe. At id appellare ſeminis nomine perinde eſt atq; vocẽ ratã pro ambigua ſtatuere. Nã ſemẽ eſt plãtæ fetus figuratus. Quæ figura atq; cõformatio vbi nõ ſit, & tamen expectetur generatio: illud ibi principiũ quidẽ fuerit: ſemẽ iure nullo dici queat. Nã quis Muris ſemẽ eſſe profiteatur in Boue, propterea quòd è fimo bubulo prodeat? Tamẽ huius rei rationẽ quẽadmodũ ineat, videamꝰ. Primũ in vniuerſũ dicit, pu- C ſillas prouenire. τὰ ἐλάττονα. Quaſi ſit hoc fũdamẽtũ probationis, quod & alibi ſtatuit, & innuebat ſuprà cũ dicebat, imperfectiora facilꝰ abſolui: quia minoris egeãt operæ. Minores igitur plãtæ paratiora nãciſci elementa in Naturæ officina. Quod axioma quia non poteſt per omnia puſillorũ õniſi genera deduci: addidit ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. ἁπλῶς. Hęc ſimplicitas aduerſaria eſt exactæ diligentiæ: quæ nõ pauca depromat è puſillis operoſæ generationis, vt verbi gratia, Laſer. Hoc tametſi ſpõtè prouenit aliquãdo, tamen adeò eſt nobilis naturæ: vt perpetuò nõ potuerit ſuſtineri. Itaq; defecit, ſaltẽ in Cyrenẽſi, vbi maximè cõmẽdabatur. Sed ad hãc inficiationẽ magis facit Balſamũ, tã puſilla arbuſcula: neq; tamẽ facilè proueniẽs. Ideo aſtrinxit ambitũ ſententiæ ad ſpecies Annuarũ, cùm dixit μάλιστα τῶν ἐπετείων, καὶ ποωδῶν. Itaque ſubdit eius dili- D gẽtiæ motũ, ἐμβάλλει. Tametſi hæc ita effati ſumus valde lata ſentẽtia cõplexi rẽ magni ambitus, tamẽ ſimplici narratione dicta ſunto. Non ſolũ enĩ minutæ plantæ, ſed etiã maiores quãdoq; proueniunt. καὶ τῶν μειζόνων ἐστὶν ὅτι συμβαίνουσι. Atticiſmus. Deeſt enim rectus caſus partiẽs illã amplitudinẽ, τῶν μειζόνων. τινὰ, ſcilicet. Potuit dicere ἐστὶν ἅ. Verbum συμβαίνουσι, hic multa cõplectitur. Primũ, quia ſuprà dicebat συῤῥοὴν: vbi conuenit materia, qualitates apparantes ad formæ ſuſceptionem, inſtrumentum formæ calor internus, forma ipſa, cæli habitus à Sole, & ſideribus aliis, & eorum miniſter atque ſequeſter aer. Præter hæc, quæ ſunt principia generationis, indicat verbum illud etiam euentum. Contingit enim eò conferri

A tot conditiones. Non enim ſtati ſunt calores, aut ordinariæ pluuiæ, quorum efficaciæ tanquam ex conſtituto queat attribui plantæ generatio. Atque ea quidem priuatio legitimi ac neceſſarii circuitus appellatur à Græcis συμβιβαστικός. Dat cauſam materialem ἐπομβρίας. Dat eius potentiam, κατασχοῦσαι, obtinuerint. Sic Cicero dicit, Obtinere litem & cauſam. Adeò ſint imbres validi, vt terram occupent. Addit alias cauſas partim à loco, vt à terra: partim ab agente, vt ab aere. In aere nanque multas exiſtere poteſtates, multa ſunt indicia, fulgura, fulmina, irides, cometæ, pluuiæ lapidum, ferri, ranarum. Hæc effuſiùs hic non nominauit, ſed aſtrinxit ea voce ἰδιότης. Exemplum habes naturæ peculiaris ſub cælo Noruegiano. Pluit enim ſæpe puſillis animaliculis, haud abſimili muribus ſpecie, *Lemmer* vocant. Ipſe, vt in plantarum propoſita hiſto- B ria, Silphii attexit originem. πηλώδους τινός. Piceo imbre complutum agrum Libycum ediſſe Laſerpitium. καὶ τὴν ὕλην δὲ τὴν τοιαύτην. Adiicit imaginem quaſi quandam demonſtrationis, ſic. Quæ nunc eſt materia, prius non fuerat. Et Piceum imbrem illum eſt conſequuta. Ex imbre illo igitur traxiſſe nouæ ſpeciei principia videtur. Vbi quæſtio diſcutitur ſanè vetus. An nouæ ſpecies quæ nunquam extiterint gigni queant. Nam propterea mundum imperfectum dicebat Empedocles, quòd quotidie noui eſſet aliquid generati. Hoc non negant Peripatetici: at nihil noui generari, quòd ſit ſpecies: ſed in ſpecie quæ iam eſt indiuiduum. C At ſpecies propter nouam materiam non mutatur: eadem nanque materia ſemper manet. Alii mundum ſtatuebant æternum hanc eandem ob cauſam. Quia, inquiunt, ſemper gignitur, imperfectus eſt: ac nunquam deſiſtet generatio, quia nunquam abſoluetur. Nugæ. Materia prima non augetur. Non enim fit quicquam illius, ſed ſub aliam transfertur formam. Reſtat ergo ſolum id quærendum: An noua forma fieri poteſt quæ materiæ ſeſe aptet? Hoc enim eſſentia eſt, & quam ſpeciem appellamus. Iam ſi quæ de Silphio narrat vera ſunt, nouam exoriri poſſe cogimur fateri. Qui negabit pertinacius, ſi non in Libya, at alibi Laſer fuiſſe ante id tempus profitebitur. D Cautiores atque elegantiori homines iudicio, à proportione ducunt & argumentum & aſſenſionem. Nam ſi in fimero muris forma non eſt, & mus generatur ibi: muris ibi formam eſſe nouam neceſſe eſt. Quis eam conſtituit? Vt Solem neges autorem, alium quempiam ſtatues neceſſariò. Nihil enim fit à ſeipſo. Igitur ratione pari, poſſunt eſſe ſpecies in efficientis poteſtate. Quæ poteſtas non educitur in actum, niſi cùm patiens ritè affectum fuerit. Itaque è ſpuma Apuas, è ſitu Araneos, è rore vermiculos, è fimeto Muſcas exire videmus. Quæ igitur ſpecies ſunt nobiles, vt Equus, Leo, Bos, Homo: eæ non niſi per vniuocam generationem per indiuidua propagantur. Quæ verò ſunt imperfectæ: earum Ideæ in autoris ſunt poteſtate, quoad ſeſe offerat idonea materia. Ipſorum vero indiuiduorum actus, quam Philoſophi vocant exiſtentiam, poteſt ita per tempus intercipi, ſicuti per locorum interualla intermittuntur. Quare nunc è Cyrene Laſer habemus nullum. Nam neque Benioin ad Laſeris antiquorum accedit commendationem: neque iſti Vaporarii, alienorum laborum compilatores, ſano ſunt cerebro, cùm in Germania Laſer audent oſtentare. Dixit δὲ ἐπιγενέσθαι τινὸς τοιαύτης αἰτίας. Quatuor ſunt. αἰτία, cauſa. Quodcunque enim fit in Natura, cauſam habet. ἐπιγενέσθαι: ſcilicet alia à ſemine vniuoco. τινός, quia non eſt cauſa vniuerſalis, ſed ἰδία. Vocem hanc ἰδιότης ad hunc vſum ſæpè videmus his in libris. τοιαύτης. quia dixit πηλώδους. O- B portet enim certis qualitatibus eſſe præditum: quarum generalem cùm poſuit παχεῖαν (latè nanque patet craſſitudinis natura) ſubdit priuatim πιττώδους. Nam pix, præter craſſitudinem, etiam lentorem præ ſe fert, & odorem proprium, atque etiam calorem: quæ oportuit eſſe futuris Laſeris ſeminaria. Pix poſuit ἐξ, ſignificat hic materiam, veluti cùm dicimus ex auro. αἱ δ' ἐπομβρίαι. Explicat quod propoſuit de imbribus, idque verbis exquiſitis. αἱ σήψεις ποιοῦσι, faciunt putredines. Quomodo faciunt, ſi materia putredinis humor eſt, & imbres humor ſunt? Materia ergo ſunt, non effectores. Dicamus, materiam eſſe internum humorem à calore C deſtitutum. Calorem deſtituere, quia extinguatur ab extranei humoris impreſſione. Extraneus humor imber eſt. Eſt igitur effector imber. καὶ ἀλλοιώσεις. Etiam diximus alibi, fortaſſe non eſſe putrefactionis calorem vlli rei naturalem: itaque mutationem ad naturalia eſſe putrefactionem illam. Idcirco addidiſſe ἀλλοιώσεις. ἐπὶ πολὺ διαβρεχθείσης τῆς γῆς. Sanè ſi ſola ſuperficies perſtricta ſit humore, non poteſt intus corrumpi naturalis calor. Itaque introrſus adactum imbrem penitus ſubire vult. Dixit ποιάς, quia non ex quauis putredine planta naſcitur, ſed tali. Semper ita loquuntur Peripatetici, quod explicent poſtea. γένεσις ἐστὶν ἀρχή τις. Aliâs etiam ποιόν. Di- D xit autem ἀλλοιώσεις, quia poſt putredinem fiunt ἄλλο. Hoc enim eſt εἶδος. Itaque vult demitti multum. Non enim ſatis eſt principia ſtatui generationis: ſed oportet operam in opus exire, vt in ſe inchoata in opere abſoluatur. Idcirco addit δυνάσθαι καὶ τρέφειν, καὶ ἐπαύξειν τὸ συνιστάμενον. A ſuperficie nanque, etiam ſi conſtituta ſint, nequeant haurire τὰ ἐπιτήδεια. Rectè coniunxit hæc duo, quia alimentum eſt incrementi materia. Et compoſito vſus eſt ἐπαύξειν: vt tractum ſimul explicaret augmenti: ſicuti dicimus accretionem: ſimul ordinem: nam primò alitur, pòſt augetur. τὸ ἐπι, inſuper. συνιστάμενα, quia conſiſtentia eſt finis confluxionis, tanquam motus quies. Ideo ſuprà συῤῥεῖ, hic σύστασις. Sicuti δυνάμεις ἐπιστήμη. Ratiocinatio motus quidam eſt, ſcien-

ſcientia quies: vnde & nomen, tum apud Græcos, tum etiam noſtrum. παρὰ τὸ ἐπὶ ἵστασθαι, ἐπιστήμη. Siſtitur enim mentis agitatio, & fit ſpecies in animo. Sic Latinum Scientia, ὅτι γίνεται φύσις τοῦ ὄντος. Nam Latini quod nomen Entis ſimplex ab vſu abiecerunt atque repudiarunt, omnibus actiuis participus iidem adiunxerunt. Audiens, ἀκούων ὤν. Sciens, ἔχων ὤν. Θερμαίνοντος τοῦ ἡλίου: aut adiutorem caloris naturalis ſtatuit, aut autorem: idque duplici opera, calefaciendo & exiccando. Niſi ſiccaret, non conſtaret planta: quod non neſciuit Catullus poeta noſter, cùm dixit, *Firmat Sol, educat imber*. συνίστησι igitur quia deſiccat: quòd prohibet debitum rigorem. Niſi calefaceret, non ſiccaret. Non enim ſiccitas actiua qualitas eſt, vt falsò putauit Olympiodorus. Si non calefaceret, non viuificaret. Hoc enim eſt ζωὴ, παρὰ τὸ ζῆν, τὸ ζῶον. ὥσπερ καὶ τὴν τῶν ζώων! Exemplum à maiori naturæ opera. Nam ſi animalia quæ ſunt operoſiora, naſcuntur eodem modo: atque extant ex putredine, tanto faciliùs planta. Dixit, οἱ πολλοὶ ποιοῦσι. Non λέγουσι, faceta oratione, vt indicaret conſenſum Philoſophorum: eam pro certo tenent: vt facere videantur. Vnde ſectæ & factiones. Et verbum *facere*, ſimpliciter poſitum tam apud Ciceronem, quàm apud Thucydidem ποιεῖν. Dixit autem οἱ πολλοὶ, non ſine ratione. Nam in imbribus aqua eſt: ii terram ſubeunt. Terræ igitur admiſcentur. Sole animantur: Calor ineſt ergo. Aerem non introduxit, propterea quòd Anaxagoras in aere ſolo ſtatuit ſeminii principia quædam. Ideo dixit πολλοί: Non enim Anaxagoras. Hoc eſt, quod mox ſubdit. Εἰ δὲ δή. Vbi dixit συγκαταφέρων, conferens, quaſi φέρων: ſicuti dicimus συμβάλλειν. vnde ſymbolæ & ſymbolum. Sed maluit vti verbo motum ſignificante, non iactum: ſic vtimur φερέ. Dixit σύν, quia cum aliis: κατὰ, quia neceſſe eſt aerem deſcendere. καὶ πολλῷ μᾶλλον. Ex illis fit proportio ſeminii, aqua, terra, Sole. Quòd ſi aer quoque aliquid conferat: iam tanto impenſiùs eiuſmodi alia dicemus eſſe occulta ſeminum principia. Nec otioſum verbum διδόναι. Sic enim dii dicebantur δωτῆρες. Eſt enim datio motus rei translata poſſeſsione. Itaque ſeminis illud principium non ampliùs aeris eſt, ſed plantæ. ἄλλας γὰρ ποιεῖσθαι. Explicatio illius πολλῷ μᾶλλον. Etiam ſine γὰρ ſic, Καὶ πολλῷ πλείους εἰδείημεν ἀρχὰς τῶν συστάσεων, καὶ τροφὰς τῶν συνισταμένων. Sic enim manifeſtò cognoſcemus alia multa principia, quibus tum plantæ conſtituantur, tum conſtitutæ nutriantur. Ideo dixit ἀρχὰς καὶ τροφάς. Et ποιεῖσθαι, ſicuti modò ποιοῦσι. ἔτι δ' οἱ ποταμοί. Hinc aquarum non materiam, ſed opus. Cæterùm non tam pro principio, ſicuti ſuprà ποιοῦσι εἶδος, quàm pro inſtrumento. Fluuii, inquit, & aquarum colluuiones, atque eruptiones multis è locis inuehunt ſemina tum arborum, tum minorum ſtirpium. Tria, ποταμοί,

A συρροαί, ἀναρρήγματα. Fluuii ſunt nobiliores alueî. συρροαὶ à riuis in conualles. ἀναρρήγματα, è ſpecubus cùm plus ſolito fontes exiliunt largiores. Etiam lacus cùm ripas ſuperant: denique omne genus aquarum cùm reſtagnant. ἐπάγουσι, quia ex agro in agrum. Verbum mercatorum & nautarum. Hæ igitur aquæ vehicula ſunt ſeminum, non autem principia, vt illæ ἐμβολαί. ἀναρρήγματα, ſicut erupit Peneus è Theſſalia: & multi fontes terræ motu, ſicuti diximus in Meteoris. Διὸ καὶ αἱ μεταστάσεις. Auget narrationem. Fluuiorum curſibus translatis, locorum quoque fieri mutationes quoad plantas. Sed abuſus eſt tranſlatione. Etenim μεταστάσεις vocat fluuiorum qui tamen non ſtant, ſed fluunt. Intellexit tenores ipſos, atque adeò alueos: ii enim ſtant: in eis fiunt curſus. Dixit ὑλώδεις, & ἀνύλους. Quoniam mutatur ſoli facies: ita vt quæ pura fuerat ſuperficies, ſylueſcat. Sicut

B dixit ὑλήματα, ſic ὑλώδεις, materialis. Nam malleolos & alia inſtrumenta, ſiue fomenta ad ignes, etiam materiæ nomine appellatos paſſim videmus in hiſtoriis. Cùm hæc ita narrauit, oſtendit de his iudicium ſuum. Non enim haſce plantas eſſe ſpontaneis annumerandas, ſed è ſemine ortas videri. Inuecta enim ab aquis ſemina. Quare aquæ illæ tanquam agricolæ cenſendæ videantur. Et duo dixit, σπερμαίνεσθαι propter ſemina: φυτεύεσθαι. quaſi etiam herbulæ integræ importentur. Quænam ergo fuerint αὐτόματα declarat. τῶν δὲ τῶν ἀκάρπων. Argumentatio talis eſt. Si ſemen non eſt fruſtra, vt indicauimus, ſementiferæ ipſæ, quæ aquarum inuectionibus exoriuntur, videntur furtiuo

C ſeminio ſuas origines debere. Quod ſi iiſdem tractibus etiam ſteriles enaſcantur: non eſt dubium quin eę verò ac certò ſint ſpõtaneæ. Cæterũ quoniam non probat hanc opinionem, & conabitur refutare, addit εἴ δοκοῦντες. Nam quemadmodum dicebamus, & mox videbimus, putat omnes arbores ſuum ſemen habere: quod quoniam abſurdum videtur è ſententia eorum qui in ſyluis verſantur: adumbrat hãc opinionem rei tenuitate atque obſcuritate. Latere enim ſemina earum quæ nullum ferre exiſtimantur. ὅτι δὴ ἀναγκαῖον μηδ' ὁπότερον τούτων. Senſus eſt apertus. Si plantæ proueniunt omnes aut ſatu, aut plantatione, aut ſponte: & illa duobus modis prioribus non proueniunt: tertio prouenire neceſſe eſt. Ita digeritur ſyllogiſmus. Verba verò ſunt obſcura. ὅτι δὴ ἀναγκαῖον, ſci-

D licet αὐτόματον εἶναι, μηδ' ὁπότερον τούτων, ſcilicet cùm neutro modo ſint. deeſt verbum & aduerbium, ὅταν, ἐστὶ, ξυμβαίνει. ἀλλὰ μήποτε. Refutatio. Modus loquendi elegans. Negatio aliquando per interrogationem, aliquando ſimpliciter in vſu. Sic & apud hunc, & apud Comicos, atque etiam Xenophontem. ἀλλὰ μήποτε οὐκ ᾖ ἀληθές. Non eſt, inquit, verum hoc, ſaltem in maioribus. Hoc dixit, quia & dudum, & aliàs demonſtrauit, in minoribus minorem operam à natura poni. Τοῦτο, id eſt, hoc quod arbitrantur, abſque ſemine generari. ἀλλὰ

μᾶλλον λανθάνουσι. Poſtquam ſententiam illã mendacii redarguit, apponit veritatem. Inſunt, inquit, ſemina: ſed latent nos, quemadmodum diximus in hiſtoriis. Exempla Salicis adiungit & Vlmi. At de Salice poteſt eſſe aliqua ſuſpicio ſeminis occulti. Nucamenta nanque demittit quædam. Ea in ſe vt nihil ſolidi continent: (talia nanque inania progenerat etiam Corylus, cui ſemen alioqui fructus ipſe eſt) tamen poſſunt habere proportionem quampiam ſeminis, vt mox de Thymo dicet: cuius ſemen in flore ipſo ineſſe aſſeuerat. At Vlmi ſemen & conſpicuum & confeſſum adeò, vt etiam nomen inuenerit: Samaram enim vocant priſci. ἐπεὶ καὶ τὴν ἐλάττονα. Exemplo minorum ſuam fulcit opinionem. Adducit enim B Thymi naturam, cuius flore ſato planta veniat. Eſt autem modus tanquam medius quidam. Hic enim neque prorſus latet, vt in Adianto: neque penitus patet, vt in Apio. Itaque viſu non percipitur, euentu percipitur. Ideo dixit κατὰ τὴν δύναμιν φανερόν. Nam exit in actum generationis, quia talis poteſtas eſt. καὶ δυσόρατα. Diceret aliquis. De minoribus non mirum, puſilla nanque ſemina exiliorum eſſe, par eſt. Idcircò ſubdit, id quoque in maioribus deprehendi. Elegit ad exemplum maximam arborem Cupreſſum: cuius ſemen ſit minimum. Quare ſubinferri poſſit, nihil eſſe mirum ſi minores, quàm ſit Cupreſſus, arbores (tantam eſſe Salicem vidimus) in ſe occulta multáque contineant ſemi- C na. Abutitur tamen ſenſibus noſtris pudentiſſimus alioqui Philoſophus, cùm ait, δυσόρατα. Quis enim multum laborat in videndo Cupreſſi ſemen? Ταύτης γάρ. Nequis totam nucem ſemen eſſe putet, docet pilam illam à ſeminis opinione amouendam: ἀλλ' ἐγγινόμενον, ſed quod intus eſt. Inſitum dicit Cicero. Quod intus naſcitur: λεπτὸν, non ſolùm exiguum, ſed etiam tenue. Eſt enim vt rectè vocat, πιτυρῶδες. Furfuraceum, καὶ ἀμενηνὸν, & flaccidum. ſic enim transfertur ab auribus animalium, quæ propter mollitudinem propendent, ad ſeminis huius naturam, quæ minimè rigida eſt. ἀμενηνὸν enim ſignificat imbecillum. νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα Homeri, vertit diuinus Poeta. *tenues ſine corpore vitas*. Itaque cùm ſit & exiguum & tenue, ἐκπέτεται, auolat. Pro- D prium eſt rerum non craſſarum, cùm ſua latitudine ab aere ſuſtineantur, eius motu iactari. ὅπου, ſignificat locum, ſcilicet pilas (quas dicit biare) διεσχασμένων. διὸ καὶ ἐμπειρίας τινός. Cùm ſint δυσόρατα quædam ſemina propter exiguitatem: alia propter naturam cum florum natura confuſam, aut nucamentorum: repetatur etiam quod de gummi ſatione dicebat atque generatione: cùm hæc ita ſint, experto homine opus eſt ad eius cognitionem. & dixit συλλέξαι τὴν θεωρίαν, colligere quid ex quaque planta diligenter animaduerterit. Et τὸ ἐμπειρον illud explicauit duobus capitibus, παρατηροῦντος, & γνωρίζειν δυναμένου. Vt ſit & diligentia & ſcientia. Poſsit

A obſeruare nec noſſe quiſpiam. Alius nouerit, ſed negligens fuerit ad diſpiciendum atque comparandum. Qui ex varia frequentíque inſpectione pararit ſibi facultatem ad ſemina cognoſcenda. ἐπὶ πολλῶν μὲν οὖν. Proſequitur ſuam ſententiam. Conſtare, quod dicit, in multis: videlicet non ſpontè naſci ac temere. Argumento eſſe quæ in ſaltibus aſperis oriuntur. Non enim eas poſſe frequentari, niſi aut ab radicibus emiſſa ſobole aut à ſemine. Argumentum ergo eſt à facilitate, quam declarat arborum crebritas. Cæterùm quanto facilius illa αὐτόματος generatio, ſi à cælo tantùm pendet & ab agro. Nam eadem eſt vbique agri vis, in omnibus ſcilicet a- B gri partibus, eadem cæli quoque. At non tam fuſa radicum aut ſeminum ratio. Quare ſi vnam modò potuit agri natura cæli auxilio arborem producere, multas ibidem poſsit eadem ratione. Τοῦτο συμβαίνει, vt videantur à ſemine proficiſci, non temere. συνεχῶς, continenter, non vnitate ſed frequentia, vt ſit potius συχνῶς. ἐν ταῖς ὕλαις addidit ἀγρίαις, quæ cultu vacant. De iis enim quæſtio. Quia loquitur περὶ αὐτομάτων. οὐ γὰρ ῥᾴδιον. Natura illa ſpontè naſcendi, id eſt principia à quibus naneiſcuntur hanc naſcendi facultatem, ſi eſſent ſpontanea, non fuerint ſatis ad ſyluas immanes frequentandas. Mihi contrà videtur: neque Arduennam, neque Hercyniam, neque eas quæ ſunt in Rutenis, ſucceſsiua prole factas arbi- C tror: ſed quemadmodum non communicatione aut confluendi motu terrarum tractus alii aliis coloribus, odoribus, ſaporibus, partium conſtitutionibus apparent: ita diuerſis quoque facultatibus ad variarum ſpecierum productiones, cum ipſa cæli facie conſtitiſſe. Dixit συνεχὲς, reſpondet aduerbio συνεχῶς. Cæterùm minus accuratè, διαμένειν, permanere, durare. non enim de vita nunc quæritur, ſed de generatione. neque περὶ τῶν ἤδη συνεστηκότων διαμονῆς, ſed περὶ γενέσεως. ὀλίγα δὲ ἄκαρπα. Ad ſuæ ſententiæ confirmationem adducit lignatorum atque ſaltuariorum obſeruationes. Eos ſolitos profiteri: paucas eſſe arbores quæ fructum non ferant. Idcircò ſuperioribus illis συνεχὲς, συνεχῶς, opponit hic ὀλίγα. Quin etiam ſuppoſuit aculeum, quo aduerſa- D riorum ſententia ſtringeretur, cùm dixit τῶν ὁμογενῶν. Quaſi dicat non à ſpecie id habere, vt fructum ne ferant, ſed ab euentu. Siquidem eodem in genere ſint quæ ferant. Ratio eſt in communi ſpeciebus omnibus differentia quæ genus conſtituit. Nam ſi genus fructiferum eſt, ergo & omnes ſpecies. Quòd ſi quæ ſunt pro ſterilibus habitæ vulgaribus agreſtium hominum opinionibus: non continuò tales à ſapientibus ſunt cenſendæ. Sed transferenda cauſa, vel ad illorum ignorationem, vel quòd eæ arbores peculiari commodo alendi ſui ſeſe fruſtrentur ſemine. Hoc eſt, quod dicebat: διὰ τὸ καταναλίσκεσθαι εἰς ἄλλα τὴν τροφὴν. Omnia tangit: quæ ſunt illa ἄλλα? Nempe ipſa τροφή. Hoc in ſequentibus docet

docet libris. Habitiores plus iuſto arbores, minus eſſe fructiferas. Igitur non conuertunt alimẽtum in alia quàm in ſemen: ſed conuertũt ſuccum in alimẽtum, non in ſemen. & rectiſſimè ex iis dixit, ἄκαρπα γίνεσθαι, fieri ſteriles, non autem eſſe. eſſe nanque genere fœcundas. Dixit λανθάνειν εἰκός. Videtur operas agreſtes ſenſibus intẽtas latere vis occulta Naturæ, quæ impediat fructificationem. Quibus rationibus colligimus eum negare, vllã eſſe arborem ſterilem natura ſua: vt omnino tollat αὐτόματον generationẽ à grandioribus. καὶ δένδρα ἀμπέλους. Steriles eſſe non ſpecie, ſed accidẽte, probat exẽplo vitis, cùm luxuria ſteriléſcit. Hoc incommodum in Hiſtoriis dicebamus, τραγίζειν. quia in prouerbio veteri eſt, cùm quid fruſtra fit, hircos mulgere. Quod tetigit aptiſſimè diuinus Poeta. Quaſi ex diſtentis lacte capellis vites fœcundæ factæ ſint hirci, cùm amiſere fœcunditatẽ. καὶ ὅσοις ἄλλοις Hoc videbimus infrà in Amygdalo, & Iuglande. Iuglandi namque niſi recta radix, cùm plantatur, abiecta fuerit, in eam ſe totam cõdit & abſumit. καρπίμων, ἢ καρποφόρων. Tã ſtudioſus breuitatis: quamobrem diſtinxit κάρπιμα πρὸς τὰ καρποφόρα. Hic quoque tueamur diuinum virũ. An ſunt καρποφόρα, quæ fructum ferunt: κάρπιμα, quæ ipſa tota edendo ſunt, vt Tubera? & quædam plantæ perfectiores, vt Rapum, Petroſelinum, & eiuſmodi. Eæ totæ vtiles, totæ fructus, fiũt inutiles aliquo euentu. τί δὲ κωλύει ἐπὶ τῶν ὅλων. Si igitur in vna vite, Amygdalo, Iuglande, Corylo contingit, vt præter ſpeciei naturam amittant generandi facultatem: nihil prohibere videtur, etiam totam quampiam ſpeciem ſub genere fœcundo ſteriléſcere. Ratio hæc nulla eſt: argumentatur enim à minori ad maius. nam in indiuiduo materia in cauſa eſt, in ſpecie non poteſt tolli tota differentia, niſi altera contraria differentia. Dixit ὅλον, quia ſpecies eſt totum eſſentiale. Indiuiduum eſt ſpeciei (vulgò ſic tenetur: nos alibi ſubtilius) pars materialis. Hoc enim eſt, numero differre. ὥσπερ ταμιευομένων πρὸς καρπογονίαν. Alia cauſa finalis, ſed vrbanior, quàm verior. Vt abſtineant à generando, quaſi ſeruent & operam ſuam & materiam ad tempus aliud magis idoneum. Hoc euenit ſanè etiam cùm inuitæ diſtinentur. Nam quæ vinea gelatione cohibita eſt, ne hoc anno fructũ ferat: in ſequenti duplum dabit: vt & illum dependat, & alterum addat. Quia igitur & ſententia periculoſa, & probationes veriſimiles potius quàm neceſſariæ: vir optimus, vt ſemper ſolet, addit modeſtiæ ſuæ pignora verba illa: ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ἐπιδοξαζομένοις εἰρήσθω. Quod aliâs, ὡς εἰπεῖν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ὡς τύπῳ, καθ' ὑπόθεσιν: cùm excuſat ſe, quare non exactiùs tradiderit. Vt ſit quaſi ex auctario, non autem θεωρεῖν. Ideo compoſuit participium cum præpoſitione ἐπί. Quanquam eſt nota indicii multis in locis. Ergo tanquam δόξα, non tanquam ἐπιστήμη ſumenda erit. Omnino videtur ex ipſo ἐπί, adiuncta probatio facilior rationibus magis neceſſariis. Ideò remittit nos ad acriorem atque exactiorem diſquiſitionem. Cæterùm non

A ſolùm σκέψασθαι, contemplari: hoc enim ſibi quiſque commodi comparabit, ſed etiam ciuili animo ἀνθρωπίνου ad communem vtilitatem referre in cõmentarios. τὰς αὐτομάτους γενέσεις. Ecce quàm non fidit priori ſentẽtiæ, quæ tollebat ſpontaneas arborum generationes. Quamobrem etiam adiungit cauſam, ac ſanè talem: vt etiam ex ea producat neceſſariam αὐτομάτων generationẽ. Nempe συμβολὴν illam terreſtrium qualitatum, aptæ materiæ, ſolis virium. & argumento à maiori καὶ διὰ τῶν θηρίων καὶ τῶν ζώων. Quia ſi animalia quæ ſunt plantis ipſis longè toto genere præſtantiora, fortuitis cauſis abſque parentum ſemine progignuntur: quãto faciliùs quod minoris eſt? Ita videmus hanc tractationem eſſe confuſam ac fluctuantem.

B Et quæ tam præteritarum in Hiſtoriis, quàm futurarum in ſequentibus libris quæſtionum facies repræſentet. Vt diuinandũ ſæpe ſit, vtram in partem vergant eius ſententiæ poſt multas implicatorum argumentorum iactationes. Vt neutiquam nos pœniteat barbarorum noſtrorum diligentiæ atque explicationis. Qui vbi quippiam controuerſum habent, de quo quid ſentiendum ſit, quærant: adeò luculentè ſimul atque ſubtiliter diſputant, vt ſoli docere ſciuiſſe videantur.

Lego, τῶν δ' ἀκάρπων εἰκότως, non autem καρπῶν. & διαλανθάνουσι, non διαλαμβάνουσι. &, ὁ καρπὸς, ὁ σφαιροειδὴς, addito articulo. &, πιτυρῶδες furfuroſum, non πιττῶδες piceum. Non enim piceum eſt Cupreſſi ſemen, ſed furfuri ſimillimum.
C Quod ſi piceino ſemini ſimile feciſſet, de vtroque ſimul potius narrandum fuiſſet. &, περιττωματικοῦ τος, καὶ αὐτὸ τὸ σπέρμα γονεῖζειν δυναμένου, in ſecundo caſu: vt reſpõdeat illi, ἐμπύρου. &, τεφρώδεις, non τρυγώδεις. non enim fæculentæ ſunt.

Theodorus pingit orationem ſuam variis verbis, vt ſuo quęque loco declarabuntur. ſic hic, τῶν ἐλαττόνων, quæ minora conſiſtunt. Niſi Græcis adiuuarer, non intelligerem. κατασχῶσι. cùm aut imbres frequentauere. Aliud eſt frequẽtare, aliud occupare. Poteſt eſſe frequens impreſſio, non tamen diuturna, aut efficax. κατασχεῖν ſignificat potẽtiam. ἐκρήγματα præruptiones: imò eruptiones. συῤῥοαὶ, concurſus. melius colluuiones. μεταστάσεις, digreſſiones, tranſlationes, immigrationes. Sic
D Grana fluuius in præfectura Salinarũ, vbi reſtagnat, ſolùm conueſtit recentibus herbis, conuecto ſemine ex dilutis atque deterſis Alpinis glebis. ἐπὶ πολλῶν μὲν οὖν τοῦτο συμβαίνει. Ergo in multis ſolitũ id quoq; habetur. Vix tueri ſe poteſt à culpa barbarè loquẽdi. Solitũ habetur· ὅταν συνεχῶς, quę cõtinua: imò frequẽtia. Nã quomodo cõtinua ſũt, ſi ne ſe contingunt quidẽ. Aliud συνεχὲς, aliud ἁπτόμενον, aliud ἐφεξῆς aut ἐχόμενον, aut ἑπόμενον. Hæc iam in principiis naturalium cognitionũ declarata ſunt. Eſt enim continuum, ſubtiliſſima definitione, cuius partium extrema ſunt vnum. ſed omnino longè infeliciùs vertit τὸ συνεχὲς, continentiam. Quis enim intelligat, quomodo ſeruent arbores continentiam: [redacted] Legit πιτυρῶδες Theodorus, non

ππυ, ὅλως, vt nos. Sic enim vertit, Semen Larici ſimile. Cùm tamen Laricem non norit Theophraſtus. Tota namque Grçcia nulla eſt. Sed & Larici ſi comparaſſet, ſimul vtrunque dediſſet ad exemplum, & Cupreſſum, & Laricem. Sic itaque dixiſſet, ὡς τῆς πεύκης ϗ πίτυος. omnino autem τὸ ἀχυρῶδες declarat furfures illos. & nihil eſt propiùs furfuris faciẽ, quàm ſemen illud. τῶν ὁμογενῶν, quæ generis habent ſocietatem. Tametſi Cicero ita loquitur, & ſubeſt doctrinæ ratio, quia ſpecies ſecãt genus: à ſecando autem, & ſequor, & ſecta, & ſocietas. tamen cum Plinio planiùs, congeneres. Abeſt enim neſcio quid illius eſſentialitatis, quæ debent intelligi communis ſpeciebus, in laxa illa ſocietatis coniunctione. Quis neſcit, aliud eſſe ſocium, aliud affinem, aliud cognatum, aliud congenerem? Verùm de his in primo exotericarum exercitationum. ὑλότομοι, ruſtici. Non ſatis. Nam rus eſt ager magna ex parte domitus. At de iis qui verſantur in ſyluis loquitur. Saltuarios vocat Iureccõſultus. Lignator ad verbum. κεςτόμων, ὁ καρποφόρον. Theodorus vnum agnouit, alterum abiecit. Omiſit illa omnia Theodorus, τὴν θεωρίαν περιττοτέρων ὄντος, ϗ αὐτὸ τὸ σπέρμα γνωρίζειν δυναμένου. Itaque non dixit, obſeruari oportere ab homine rerum perito atque exercitato, vt ex omnium cõtemplatione colligeret illorum dignotionem: ſed mutilè admodum, & abſurdè: legi nonniſi ab experto homine poteſt. Scilicet ſemen ſi eſt manifeſtum, abs quiuis legi poteſt. Si eſt obſcurum, vt in Salice, & Thymo: nihilominus etiã ab imperito poteſt. Nam quæ difficultas ad legendum? ἐπιδοξαζόμενον, opinionis adiectitiæ, tranſlatitiæ. ἀνεσκεμμένοι, commentati: malé. Commentari enim eſt, ſola mente agitare: non etiam dicere, vel mandare literis. Idem, quod comminiſci, μεμηχάνηται. hinc enim noſtrum.

CAPVT VI.

Caput ſextum agit de inſitione. Propter naturæ ſimilitudinem ex duobus vnum fieri. Tempeſtates idoneas eligendas: quarum commoda comparat in vere, & ſub Cane. Inde obſeruationes ad caſuram. In poſtrema parte comparat cum temporibus locatem cum plantarum naturis. Tum naturas inter ſe mutuum, ac ferarum.

ΛΟΙΠΟ'Ν δ' ἐπεὶ νῦν περὶ τῶν εἰς ἀλλήλους φυτειῶν. Hactenus prima libri pars, quæ tractauit naturales generationes. Hinc altera incipit, qua declarãtur arte inſtitutç. Primùm proponit, qua de re dicat. περὶ ἐνοφθαλμισμοῦ. Deinde oſtẽdit ſimilitudinem ſationis & inſitionis. Quippe ſurculum vti arbore, ſicut terra taleam. Ex vtriuſque naturæ concordia conſentionéque in vnum coaleſcere. Tertio loco diſputat de anni tẽporibus. Quarto de modo & arte inoculandi. Quinto de locis & temporibus. Attentũ facit auditorem, quia ſimplicem dicit eſſe rationem: & docilem ex facilitate. Iam, inquit, penè ſuprà explanata ſunt. ἁπλοῦς δέ τις λόγος, ϗ σχεδὸν εἰρημένος [illegible], ſcilicet in Hiſtoriis. Sunt enim pr-

A ctura quaſi quædam horum librorum. Pollicetur ergo cauſas. Cauſa verò, vt coaleſcant, eſt eadem, qua fit vt ſata proueniunt: nempe reſponſus mutuus recipientis taleæ, ſumminiſtrãtis ſoli: ſic haurientis ſurculi, ſuppeditantis arboris. Duo ponit ἐμφυτείαν ϗ ἐνοφθαλμισμόν. Videtur ἐμφυτεία, id eſſe, quod immiſſio ſurculi in ramum præciſum. Hãc peculiari voce vocat Plinius inſitionem: qua vulgò vtimur. *Incalmare* dicunt noſtrates, quaſi incalamare: quoniam ſurculum quem adigerẽt, calamum priſcis placuit appellari: *graphium* alii vocant, quia graphium & calamus ad idem vſum, & ad graphii ſcriptorii modũ radi iubet Didymus. Tamen neque is, neque Florentinus, cùm de modis ſcriberent inſitionũ de hoc quicquam dixere. Sed treis alios docent, ἐμφυλλισμόν, ἐγκεντρισμόν,

B ἐνοφθαλμισμόν. Duorũ priorum eadem ratio. Differunt ſubiecto tãtùm. Quippe ſciſſo cortice immittunt ſurculum, quem propterea vocãt ἔνθεμα. Cæterùm ſi tenuis cortex eſt, vt Citrio, corticem ſolùm ſcindunt, hunc vocant ἐμφυλλισμόν, credo quoniam foliorum tenuitatem imitatur. Sin eſt craſſus, vt Fico: etiam ſcalpellum in ſtipitem adigunt: à qua vi, ἐγκεντρισμὸν nominarũt. Horum duorum, ac magis prioris ſimilis eſt maiorum noſtrorum emplaſtratio. Scutulam detrahunt craſſicortici arbori, eiuſdem magnitudinis cum ſuæ gemmæ papilla imponunt aliam, ex qua fructum habere intendunt. Labia luto muniunt: vnde nomen emplaſtrationis. Tertius modus eſt illis, eſt is ſecundus Theophraſti, ἐνοφθαλμισμόν, quam Plinius vocat inoculationẽ. Ramum anniculum decurtant eatenus, vbi nulla gemmę ſpes ſit. eum de-

C glubunt. Quantum puræ ſubulæ relictum eſt, tãtam fiſtulam induunt ex paris craſſitudinis ramo ea ex arbore ſumpto, de qua fructũ ſperant, exempto intus ligno, ac relicto cortice cum oculis: vnde appellatio. Hac plurimum Santones vtuntur. Hoc enim modo plures fructuum ſpecies in eadem ſpectantur arbore. ὥσπερ γὰρ γῆ. Quia dixit, penè eſſe iam declarata: oſtendit, quomodo. Nam eadem, inquit, & ſationis & inſitionis ratio. Nam in ſatione terra matrix eſt: in inſitione arbor. Itaque inoculatio non ſolùm eſt appoſitio quædam & aptatio, παράταξις, non temeraria, ſed ritè atque ordine inſtituta: verumetiã ſatio quædam: φυτεία τις. Syllogiſmus patet. Quia medius terminus eſt matrix, quæ eſt terra ad arborem in ſatione: arbor ad ſurculum in inſitione. παράτα-

D ξις, apparatus, ordinatio, ſeriatio, vt ſimile ſimili adifigatur. Appellauit autem ordinationem, quoniam eſt hic primum, quod προϋπάρχει, arbor: ſecundum, quod ἐπάγεται, ſurculus. ἀλλ' ἐν τούτῳ. Reddit rationem ſimplicitatis in hac natura. Simpliciores namque mutui reſpectus principiorum, quàm in ſatione. Namque in ſatione duo diuerſa ſũt, arbor, & terra: atque adeò genere toto diuerſa. At in inſitione vna eadémque natura, & alẽtis, & alimoniam ſuſcipientis. Eſt enim arbor quiddã pluſquam matrix: quippe idem cum ſurculo, non ſolùm genere altiore atque remotiore, puta plantæ, ſed

tæ, ſed etiam propiore, quod eſt nobis ignotum: qualе intelligimus eſſe commune genus Pyro ac Cydonio: ſicuti quoddam item commune eſt Aſinę & Equo, vnde fiat Mulus. Itaque dixit, τὸ βλαστὸν, καὶ τὸ φυτὸν ἡ ὑγρότης ἔχει ἡ γόνιμος. Genitalis humor eſt & agens & patiens quoad ſubiecta, quia alterutrum videtur eſſe horum alterum: eſt tamen vt materia in alimentũ tranſformabilis: vt vniens, habet efficientis proportionem. Ratio eſt, quia in humiditate illa eſt & liquor materia: & calor cæleſtis, id eſt anima ipſa, forma: & calor elementaris inſtrumentum formę. Itaque quatenus materiale eſt, ὑγρότης eſt: quatenus forma, γόνιμος. ἣν ὁ ὀφθαλμὸς ἔχει. Non, quemadmodum nos, duobus attribuit humidũ illud genitale: ſed oculo tantùm. Quod quare fecerit, ratio nobis explicanda eſt. B Nam ſanè tam in arbore, quàm in oculo humor ille communis eſt, & vnus. Neque vnum fierent corpus naturale, atque vna miſta ſpecies, ſicut in Mulo, niſi vnus eſſet humor. Igitur de ſurculi humore ſolo dixit: quia formæ ſpeciẽ tenet: arboris autem humor vices gerit ſolius materiæ. Iccirco dixit: ſurculum haurire quidem ab arbore alimentum, vt ex eo ſibi augeat tranſformato ſuam illam genitalem humiditatem. Nec abhorret ab ipſa natura ſententia hæc. Nam ſurculi vis ea eſt, vt in tantillo corpuſculo, tamen præponderet arboris viribus totius. Non enim arboris prodit, ſed ſurculi fructus. Ideò verbis illis omnia cõplexus eſt. ὑγρότης, materia. γόνιμος, forma & vis in ſurculo. ἁρμόττεται, materiæ facultas ad glutinãdum, aptatur: hoc enim humidi eſt. τροφὴν, ab arbore. ἔχει, potestas tranſmutandi: habẽs in ſua poteſtate. magna namque verbi huius vis eſt. ἀποδίδωσι. quia ab arbore acceptam in potentia reddit. οἰκείαν, quia ſibi fecit propriam. βλάστησιν, quæ non iam eſt τροφὴ, ſed actu germinatio, & tot apparatuum finis. Αὐξάνει δὲ πάντα. Poſtquam declarauit ſubſtantiam, declarat affectum conſequentem, atque ait, Inſitiones omnes facilè capere incrementum. C Vnam tantùm reddit rationem: διὰ τὸ κατειργάσθαι τὴν τροφὴν: quia nõ, quemadmodum in ſatione fit, à terra ſumitur alimentum, quod multa eget interpolatione: ſed iam elaborata eſt ipſa alimenti materia in arbore matre, quæ adoptauit. Addo alterã. Quia in arbore multa ſubeſt materia: quare multa etiam ſubit. καὶ τὰς διὰ τῶν ἐνοφθαλμισμῶν ἔτι μᾶλλον. Præſertim, inquit, in oculationibus: earum namque ſuccos eſſe maximè puros. Quare verò ſit in eis ſuccus elaboratior, non ſatis apertè conſtat: Par enim omnium ratio videtur. non eſt tamen. Namque in ſurculatione (nomẽ enim mihi fingere neceſſe eſt, ne inſitionis vox, quæ generis eſt, importunè contrahã ad eius ſpeciẽ) matricis arboris materia, qua ex capit ſurculus alimẽtum, longiùs diſtat à gemma, quæ turget in ſurculo, quàm ab oculis qui ſunt in fiſtula. Hæret enim cortex totus toti ligno. Itaque ſeipſe declarat, cùm dicit: καθαρωτάτη γὰρ αὕτη. puriſſima. reſpondet hoc nomen illi verbo, κατειργάσθαι. Καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς συνέχεσι ἤδη τῶν καρπῶν. Tameſt

A pura, ac tanta cognatione cõiuncta ſimul vtraque materia, quanta eſt affinitas materiæ quæ eſt in ramis aut truncis, cum materia quæ eſt in fructibus. Vſqueadeò ſimilem eſſe naturæ commeatũ in fiſtula, & in matrice. Sic enim dicebat, τὴν τροφὴν ἔχων ἀποδίδωσι τὴν οἰκείαν βλάστησιν. Oculus quaſi portitor eſt alimenti, quod capit à matrice, ac tranſmittit ad germinis augmentum. Sic à ramo petiolus, quod traducat ad crementa fructus. Tũ ponit maiorem ſyllogiſmi propoſitionẽ ex axiomate communi, ſic. Ἐν προσφυὲς αἰεὶ τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον. Tanto magis, τὸ αὐτὸ γένει, ἢ εἴδει. Si ſimili ſimile coaptatur, cúmque eo coaleſcit: quanto cõmodiùs ac minore negotio ea quæ ſunt ſecũdùm formam eadem? Ratio eſt apud primum Philo- B ſophum. Nam forma ſua ſibi facit accidentia. Ergo ſi eadem inſit forma: eadẽ ſuberunt accidentia. Igitur ſimilitudo. In qualitatibus namque ſimilitudo. Sic habes demonſtrationem. Ac ſanè quòd ſubſtantiæ congeneres facilè coaleſcant, id cauſę eſt quòd idem ſunt re: finibus atque interuallis diuerſæ. Amota igitur loci diuiſione, ac terminis: nihil iam intererit. Quorum autem ſimiles ſunt qualitates, in iis apparatus vnionis fit per ipſas qualitates. Oportet enim prius vnũ fieri Mathematicum, ſcilicet quantitatis tractu: vt in id vna forma poſtea introducatur. Iccirco in minore propoſitione auxit ſententiam. In prima erat, ὅμοιον: in ſecunda ἐστὶ ὀφθαλμὸς ὥσπερ ὁμογενής. Quia forma eſt autor ſimilitudinis, plus eſt, eſſe generis eiuſdem quàm eiuſdem qualitatis. Deinde con- C firmat coaleſcendi facilitatem: addítque cauſas & conditiones, quas vocant Græci αἰτίας, cùm dicit: εὐλόγως ἡ ἀντίληψις, μάλιστα τῶν ὁμοφλοίων: præſertim ſi inter cortices conuenerit. Non eſt ratio à forma, vel à ſubſtantia, ſed à commoditate cohæſionis. Vnio enim non ſolùm fit inter ſimilia, ſed etiam requirit quandam quantitatis æqualitatem. Itaque cùm per corticum adhæreſcentiã fiat vnio: cortices & ſimiles, & æquales eſſe decet. Igitur vtrinque teneritudinem quærunt, vtrinque leuitatem, vtrinque craſſitiem parem. Mutua tum fit coaleſcentia: quia vterque & capit, & contrà capitur ab eo, quem capit. Hoc enim ſignificat plenior illa vox, ἀντίληψις: vindicatio. Sibi vterque vindicat, quantum intereſt ſua. ἐλαχίστη γὰρ ἡ D ἐξαλλαγή. Reddit facilitatis & cõiunctionis rationem. Non enim multam fieri interpolationem. Nam quid traiectionis eſſe quit inter duo, quæ ſunt vnum? Sanè perquam pauca. Nam loca inter ſe contingunt. Quantulum interuallũ intercedit, id vbi completũ eſt ſucco ſequeſtro, qui vtrique ſimilis, vtrique communis eſt: is vnus efficiet, vt illa ſint vnus. Itaque ſcitiſſimis verbis vſus eſt. καὶ ὥσπερ μετάθεσις γίνεται μόνον. Non fit mutatio ſubſtantiæ, ſed coniunctio. Fit ergo tantùm loci mutatio, quam tranſlationem dicimus. Hęc ſanè ſucci μετάθεσις fit οἴκοθεν οἴκαδε, vt eſt in prouerbio Græco. Qui ſuccus in matrice fuit, cùm eſt in oculo, non eſt alius à ſeipſo, niſi loco. ἅμα γὰρ συμβαίνει καὶ τοὺς καρποὺς ἔχειν. Quid hic ſibi vult κατ-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

πὸν ad demonſtrandam ſimilitudinē, atque æqualitatem affectuum inter arborem, & oculum inſitum? An appellat hic ipſum oculum fructum? Sic enim videtur dicere: ſimul turgere gemmas in fiſtula, ſimul incitari arbores ad germinationem. Declarat igitur vtriuſque partis conſenſionem atque conſpirationem ſub iiſdem temporis momentis ad germinandum. hoc enim eſt ἅμα ὀργᾷν. Quamobrem ſuprà quoque potuit τὸν καρπὸν ad hanc eandem accōmodare ſignificationem: cùm dicebat καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς στελέχεσι τῶν καρπῶν. Vt ſit adeò purus ſuccus oculorum, vt & cum ſucco qui fructibus debetur comparari, & fructus nomine deſignari queat. Ita nos lancinant libri hi. Quod non ſemel queſti ſumus. Nihil enim grauiùs hac commentandi ſeruitute, quæ nos tenet & aliena obſtrictos libidine, & non raro mendoſiſſimis codicibus captiuos. Quòd autem καρπὸν ſic acceperit, facilè percipitur ex ſequētibus verbis. Ait enim. ὅταν δ' ὅταν ὅμοιόν τι ᾖ καὶ ὁμοιοπαθὲς τοῖς καρποῖς, ἐξ ἀμφοτέρων εὔλογον τὸ τάχος τῆς αὐξήσεως. Cùm idem affectus parturiendi ſimilis ſit atque æqualis tum in ſtipite, tum ἐν καρποῖς: tum ex vtriuſque officio, facilè fit opus ad vtrique communem finem. Id eſt facilis cohæſio, facilis vnio, facilis accretio, vt poſtea fructus edantur: αὐξόμενον τάχος, reſpondent illi, εὐαυξῆ. εὔλογον, autore natura, quæ ſtatis conſultíſque rationibus omnia temperat. εὔλογον igitur ſignificat facilè, τάχος: citò. Alteri alterū hęret, vtrunque alteri ſocium. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν ἴδιον. Hic videtur inoculationem ſtatuere in ſolis congeneribus. Quod ſi ita eſt: facilè iam patet, quamobrem dixerit ſuprà, inoculationibus gemmas afferre ſuccum puriſſimum, ſimillimum, paribus affectibus præditum, paruæ indigentē mutationis. Quòd verò ita ſētiat, videtur: cùm dicit ἄλλοις: ſcilicet generibus inſitionū. ὅταν ἴδιον, quādo minus conuenit inter arborem & ſurculum: veluti cum Quercus inſeritur Vlmo. In quibus propter diuerſitatem naturæ, opus operoſius eſt. Tres diuerſitates deſignat, γένει, ὀπῷ, καιρῷ. Vbi alia genera, ſucci diuerſi, tempora non conueniūt ad germinandū. Quæ tria ita tria ſunt, vt non ſint tria propter differentias diuidentes: ſed ſunt ſicut effectus & cauſę. Nam γένος declarat eſſentiā. Hęc caput, origo, autor ſucci. Hæc principium motus ad tēpus germinationis. Ita & dat ſuccum, vt ſubſtantiam: & addit motum, vt affectum ad finem. Finis autem germinatio. Vides verò quàm breuitatem. Vtrobique enim omiſit verbum ἴδιον, ſcilicet τὸ ὁμοιοπαθές. ὃ καὶ παραλλαγὴ: ſcilicet eſt ὃ, pro δι' ὅ. Prępoſitiones enim omittunt Attici. ὃ, pro δι' ὅ, & καθ' ὅ. ᾗ, & τῷ, quatenus & propterea. τῷ ποιεῖν, διὰ τοῦ: & χάριν τοῦ. παραλλαγὴ verbum Ariſtotelis, παραλλάττειν, cùm à legibus naturæ communis, vel ab iis quæ iam dicta ſunt diſceditur. Cùm alia ratio eſt, aut idea, aut qualitas, aut modus, aut numerus, aut ſitus, aut τὸ ἔχειν. Quod verò ſuprà de ſuccis dicebamus: addātur & hæc. Non ſemper, non vbique vel ſuccus idem, vel tempus germinandi, tametſi in eadem ſpecie. Veluti quæ aut regioni-

A bus diſſitæ ſunt, vt Pruna Damaſcena in Syria ſucco alio prædita ſunt, alio in Francia. Item nemo dubitat maturiùs ibi, quàm hic. Aut cùm diuerſo terrarum ſitu ſunt conſtituta: vt campeſtria, & montana. Hæc cùm dixit: nactus occaſionem de temporibus differēdi, hanc aggreditur tractationem illis verbis. εὔλογοι δὲ καὶ ὧραι. Rerum naturalium principia diximus materiam, formam efficientē, finem. Hæc principia ſunt, vt ſint. Priuatio eſt principium vt fiant. Non enim facit eſſe: ſed facit, vt eſſe poſſint. Sunt etiam principia conſeruationis: quorum locus tenet principatum. eſt & tempus. Nam ſi non mouerentur cæli: corrūperentur omnia. Quanquam diximus alibi, tempus nihil agere. Sed qualitates agunt ipſæ, quæ nō

B à tempore inducuntur, ſed à potentiis cæleſtibus. Vulgi eſt opinari, tempus afferre frigus aut calorem: tanto minus interitum. Cùm igitur hic dicit, anni tempora eſſe ad inſitiones obſeruandæ, vulgato loquendi more vſus eſt. Et duo dixit, augens orationem, εὔλογοι μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖαι. Non ſolùm commoda anni tēpora, ſed etiam neceſſaria. Non ſolùm expetenda aut eligenda, tanquam aliis alia commodiora, ſed etiam quia quædam ſunt vtilia, quædam noxia. Quæ igitur afferunt vtilitatem, ea talia intelliguntur neceſſaria: quando alia nocent. εὔλογοι. Inſtituenda eſt inſitio ea anni tempeſtate, quæ non repugnat rationi. Modeſtè addit, ἴσως. καθ' ἃς καὶ ὅλως. Rationem reddit neceſſitatis.

C Suprà dicebat, quo turgent tempore plantæ ad germinationem, rectè inſeri: ſubire namque ſuccum ad alendū: hoc erat verè. par proportio cum ἐπιβλαστάνουσι, id eſt ſupergerminant. Hoc tempus eſt autumno, & in exortu Caniculę. Vbi duo ſunt animaduertenda. Primùm, Græciæ ſcribere de autumno. Noſter enim autumnus ſyluis, vt ait ille, decutit honorem: tantum abeſt vt incumbat in ſecundam germinationē. Alterum, cùm miſcuit ea quæ fuerāt diſtinguenda. Nam ἐπιβλάστησιν narrat hic. Ea cùm verè non fiat, ſed autumno, & ſub Cane: tamen confudit illis verbis, μετόπωρον, καὶ ἔαρ, καὶ κυνὸς ἐπιτολή. Igitur ſic dicendum fuerat, καθ' ἃς καὶ βλαστήσεις, καὶ ἐπιβλαστήσεις γίνονται. Ponit deinde rationem: & eſt maior propoſitio ſyllogiſmi. δεῖ δὲ ὀργῶν φέρειν. Non poteſt ferre, niſi cùm turget in-

D ternis principiis germinandi. ὀργῶν in ſingulari ἀντὶ τοῦ τὰ ὀργῶντα. παραινοῦσι δὲ οἱ λόγοι. Sēper ſibi rationem proponit ducem ſuarum commentationum. Vbiq; legas, λόγον, εὔλογον, ἄλογον, & ſimilia. Cùm igitur obſeruare tēpora quibus turget arbor, cautio ſit: & cuique ſuum tempus, non idem ſit omnibus commune: quæ diligentia eſt in mādandis terræ ſeminibus, atque in arboribus plantandis: eadem ratio in ipſa quoque inſitione. Diſpicienda ergo tempora: neque lex eadem temere omnibus ſtatuenda. Vbi latet Philoſophi diligētia. ſubeſt ſiquidem obiectio. Qua ſpe inſeremus ſub Canicula, cùm torrētur omnia, aut autumno, cùm abit vigor? Reſpōſio. Quemadmodum ſub autumno plantantur arbores in terram: ſic plantando, eſſe ſurculos in arborem. Ratio ſita eſt in

ſuperiore

ſuperiore ratione, cùm dicebat: arborem ſurculo pro matrice eſſe, quemadmodũ arbori terra eſt. At hoc non expletur ſimilitudo. Quippe plantãtur arbores, cùm ſuccus introrſum retractus eſt, ac ſpiritus ipſi naturales in radicem, relictis tãtùm vitalibus ſpiritibus, ad cõſeruationem in partibus ſuperioribus. Id fit, quia reſeruati recreantur, quò fiant ad opus futurum valentiores. At ſurculus eo ipſo minus commoda vtatur arbore ad alimentũ. Quare non erit ea ſimilitudo, quam ipſe profitetur illo verbo, μεταπλάττει. Videtur tamen nõ ex proprio arbitratu hæc præcipere, ſed ex aliorum ſententiis euocare. Ait enim. εἰ μὲν γὰρ τὴν ἐαρινήν. Poſtquam communem duobus temporibus Veri & Autumno attribuit inſitionibus vtilitatẽ: nũc vtriuſque cauſas reddit, ex quibus hominum iudicia ac ſtudia diuerſa comparentur. Vernum tẽpus, inquit, commendatur: propterea quòd tum prægnantes arbores ſunt. hæc prima ratio. Nam ſi habent, vnde noua fundant germina, tanto commodiùs habebunt, vnde alant inſitum ſurculum, qui non eget generatione, quæ operoſior eſt, ſed fœdere tãtùm, atque ſocietate. Hoc primum. Alterum: φλοιὸς ἐμφύεται. Quia opus eſt vnione prius: vnionis quoque cõmoditates explicat. accreſcit, inquit, cortex: ἐπιφύεται. In omni augmento eſt generatio. Neque enim ſola quantitas additur, vt in Mathematicis, ſed etiam ſubſtantia. Itaque dixit φύει. Id ſignificauit generationẽ præpoſitio verò ἐπί, acceſſionem. vt ὥσπερ τὸ ὑπάρχον ἐπιγίνεται ἀπὸ τῆς φύσεως τὸ φυόμενον. Et quia non ſatis erat dare materiam è ſucco & formã quę facit vt ſuccus ille ſit cortex: dat etiam finem καὶ περιλαμβάνει. Hoc enim eſt corticis officium, comprehendere. Quare igitur quidã vernas probent inſitiones, hæ ſunt cauſæ. Quare verò alii autumnalem, iam dicet ἔτι κινοῦν. Illud ἔτι eſt quaſi, ὅτι, vel ὅταν, ſcilicet κινοῦσι. Coaleſcẽtibus inter ſe corticibus vnus fit cortex, quo comprehẽdente fiunt intus omnia ſecundiora. εἰ δὲ τὴν ἐπ' ἀρκτούρῳ. Nunc autumnalis vtilitatis affert rationes. Quòd tempus deſignat Arcturi exortus. Is Plinii tempore diebus vndecim erat ante æquinoctium libræ. Nunc anteuertit. Vnde notauimus in noſtris Exercitationibus illorum errorem, qui ex Palladio noſtris nihiloſecius temporibus vmbras metiuntur per mẽſium dies. Ii progreſſum noui orbis ſub decimo ignorarũt. Quemadmodum & hoc, & Solis ἀπόγαιον, qui mirantur cum Plinio quamobrem obeliſci vmbræ prioribus non conuenirent. προεχόμενα μὲν γὰρ δὴ ῥιζοῦται. Quia, ſicuti dicebamus, autumno reuocatur intrò vis animæ, inſtrumentum calor, materia ſuccus: atque iccirco fruſtrari videtur ſpes coaleſcentiæ, quæ Vere fiebat alimento ſubeunte: iccirco molliuit rem verbo ῥιζοῦται, inquit. Quaſi nondum toto ſucco reuocato (autumni enim tunc eſt initium, atque etiam ante initium) ſatis eſt humidi in quo ſurculus ille radices agat. Quaſi natura, quemadmodum arboribus in terra meditatur radices, ita ſupra terram in arbore ad ſurculi beneficium. Sed quia non ſunt radices

A neque per formã, neque per figuram, ſed proportione & officio: iccirco addidit δὴ καὶ ἐπισημαίνει. Vt non ſolùm vniatur, ſed etiam ſpem faciat & durationis, & officii futuri. Verbum difficile eſt ad interpretandum. Deſignat ſibi futurã germinationem. Id eſt adeò coaleſcit vt quemadmodum rami qui in arboribus inſunt, præferũt ac quaſi meditantur gemmis ſuis germinationem: ſic inditus ſurculus ſimilem oſtentet vigorem. Qui vigor quoniam ſubobſcurus etiamnum eſt, neque ſatis expreſſus, adeò adiunxit, ſicut & priùs, δή. προφανὲς δή. Nunc oſtẽdit huius apparatus vtilitatem, eámque longè verna præſtantiorem: quippe eo tempore inſtitutã inſitionem vſque adeò promouere principia ſua, vt erũpere poſſit Vere cõferta germinatio. Quaſi conditas res ſuas in theſauris
B proferat demũ, atque explicet cumulatè. Eſt autẽ ἐγκρατὴς ἀρχή, propterea quòd in ſe conſtãs atque vnita manet: non effunditur, vt Vere. Sic & ignis conceptus qui latuit priùs, latiùs atque violentiùs graſſatur. Ita rei maximæ controuerſiæ, ac nobis ignotæ reddidit manifeſtiſſimam cauſam. Nihil enim clarius, quàm ex validis principiis commodiores euentus eſſe. Nihil magis confeſſum, quàm virtutem rei cuiuſpiam collectam firmiorẽ ſeipſa eſſe diſſipata. ἐκλέγειν δὲ καὶ τὰς μασχάλας. Hæc alia capitis pars. Ibi eligebat tempora: hic partes arboris eligit ad inſitionem: μασχάλας, alas. Tranſlatæ multæ vocabulorum ſignificationes ab animalibus. Hoc iam vulgatum non eget exemplis. velut etiam μασχάλη. Hoc ſignificat alarum in homine cauitatem: etiam aliorum animalium: vnde cingula veterinorum, μασχαλιστῆρες. Stratonicus ob
C eam cauſam Byzantium Græciæ μασχάλην appellabat. Itaque cùm plantam inuerſum hominem faceti dicebant, itémque hominem plãtam inuerſam: quę pars eſt ſuperior inter ſtipitis & ramorũ coniunctionem indicabãt. At in eam partẽ nemo demittit ſurculos, neque poteſt induere inoculationem: ſed in ramum fiſſum ſurculum, in ramum delibratum fiſtulam cum oculo. Emplaſtrationis autem ſcutulam neque eximit inde quiſquam, neque eò applicat. Quamobrem μασχάλην hic pro ramo contra rationẽ: ex vſu tamen. Ramos enim ſic alas vocat Dioſcorides. πλειοτέρας καὶ νεωτέρας, medias inter vetulas, & imperfectas: inter tenerrimas & duriores. Adeò ſint nouellæ, vt ſint perfectæ,; adeò perfectè, vt ne vetulæ. Rationẽ adiungit vtriuſque. Actus ob teneritudinẽ fauet ad coale-
D ſcendũ: vt in puerorũ fractis oſſibus. Nam præter ſimilitudinẽ (eſt enim etiã inter duas vetulas partes ſimilitudo, quæ non coeunt tamen) eſt etiã, vt ita dicam, mutuum obſequium. Ideò dixit. ἀντιλαμβάνονται γὰρ ἐκ τούτων μᾶλλον. Scilicet oculus capit ex eiuſmodi potiſſimùm ramis & conſiſtentiæ & vitæ principia, & generationis: tum quia poſſunt, hoc eſt διὰ τελειότητα: tum quia obſequium præſtant ob naturæ facilitatem, quæ eſt in tenera ætate, hoc eſt ἡλικίαν. Itaque oportet eſſe teneriorũ perfectiſſimas, & perfectiorum tenerrimas. Addit alterius tantùm conditionis rationem, ζωα

τὰ νέα, καὶ εὐβλαστῆ. Quoniam ſint nouellæ præditæ principiis maximè commodis ad viuẽdum, atque etiam ad germinandum. Hoc non probat: probatio talis eſt. Sunt proxima primis ſuis principiis, & remotiſſima ab extremo vitæ tractu. Igitur εὔζωα. Item εὐβλαστῆ, quia ſucco abundant. hoc autem non eſt, quia νέα, ſed quia τέλεια. Itaque prudentibus addidiſſet ſic, τὰ νέα, καὶ τέλεια. Itaque duo ſuprà cùm ſtatueret principia, ἰκμὰν, καὶ τροφὴν ὑγρότητα: hic eadem deſignauit. ἰκμὰν, cùm dixit, εὔζωα: τροφὴν, cũ dixit εὐβλαστῆ. μάλιστα δ' ἀφυῆ. A partibus cõdiſſimilib[9] elegit quę maximè conuenirẽt: nũc à partibus cõſimilibus & earũ qualitatibus. Maximè aptas eſſe partes eas, quarum humiditas eſſet γλίσχρα, item ipſa μαλακόφλοια, ὁμόφλοια, ὁμοιοπαθῆ. Quatuor conditiones: vna à ſucco, duæ à partibus, quarta à toto. Quas omnes antecedit, ἰκμὰν ὑγρότητα, καὶ τροφὴν. De humore iam dicta eſt, & de ſectore cauſa. De corticis teneritudine non minus. vbi negabat aſpera εὐβλαστητικά. De iis quarum ſimiles eſſent cortices, etiam nónnihil: cùm aiebat, ſimilia coire. De eo quod eſt, eſſe ὁμοιοπαθεῖς, hoc eſt ſentiendum, quod præceptor de animalibus. Negat fieri poſſe, vt ex animalium genere diuerſo, tertium progignatur: niſi tempora conueniant vtero geſtando. Igitur in plantis τὸ ὁμοιοπαθὲς tum hoc ſignificat, tum illa alia: frigoris, caloris, ſiccitatis, humiditatis vim æquè ferre poſſe: denique ſoli, cæli, peregrinarũ impreſſionum affectiones. Mollia verò coaleſcunt: propterea quòd in ſecũdo De generatione, tenuis eſt, partes vacuas implere poſſe. At ab humore mollitia: humor autem tenuis. Vbi verò per humidum coiere: per ſolem coaleſcunt tantiſper humido ſuperfluo, atque calorem obtundente reſiccato: non ſuperfluo verò per denſationem affecto firmitate. διὸ καὶ εἰς τὰ παραπλήσια. Ponit cõcluſionem ex illis omnibus quæ propoſuerat: Quæ natura ſimilia ſunt, & quæ ætate, facilè coire. Naturam intelligit ſpeciem, & ſpeciei accidentia. Ætatem, tempus vitæ, & temporis accidẽtia. Non enim ſatis eſt, Pyrum in Pyro inoculari ita, vt in arborem vetulam, aut non vetulæ ramum vetulum: oportet etiam ætates conuenire. Sic ſuprà, eſſe poterat humiditas: oportuit eſſe viſcidam: Ineſſe potuit viſcida: oportuit conſeruari. Conſeruari potuit: oportuit mollem eſſe corticem, vt facilè obduceretur. Potuit eſſe mollis, vt Phyliræ, & Citri: oportuit eſſe ſimilem. Potuit eſſe ſimilis cortex: oportuit totam plantam ſuapte natura æquè cum ſurculo, ſurculum cum planta eaſdem noxas defugere, ac ſuſtinere. ὅτι γὰρ γλισχρότης καὶ ἀντιληπτικά Sanè gluten prehendit, atque hærens tenax eſt. Hæc eſt ratio quæ requiritur ab humore lento. Quæritur à reliquis. Itaque dicit de corticis mollitie. ὁ δὲ μαλακὸς φλοιὸς ἀμαvής. Faceta oratio, & ἰδίως metaphora. obſequentem interpretor. Addit, καὶ ὁ πολὺ μεγάλην μεταβολήν. perſtat in priore ſententia. Facilitas coaleſcẽdi in iis, in quibus nõ eſt opus multa opera. Quia cortex obſequioſus eſt, neque refragatur, opus ipſum non multum requirit temporis. Vnde etiam

A illud ſequitur: vt cùm celeriùs negotiũ cõficiatur: minus ſit plurimis, quæ alias aliæ ſolent euenire, obnoxium ſit incommodis. ἔτι δὲ τοῖς μὲν ἄλλως. Exemplo contrario facit illuſtriorem ſententiam ſuam. In olea ſeriùs inſitionem perfici, quia ſeriores item ſint prouentus oculorum. Vbi verbo abuſus eſt, ποιεῖν. Ait enim: oleam oculos facere. Nihilo magis olea facit oculos, quàm ramos: nihilo magis ramos, quàm ſtipitem. Sed naturæ vis quæ in ſeminario fuit, puta in talea, fecit radicem, brachia, frondes, alia. Solum fructum fortaſſe dicatur arbor facere: quoniã fœtus eſt. Sed Theophraſtus, qui ſuprà vocauit καρπὸν ipſam germinationem: potuit & hic hunc ad modum loqui. ἔτι δὲ ἁπαλά. Si non eſt mendoſus codex, ſumẽdum eſt τὸ ἱερὸν veteri ſignificato pro tenello ramo. Sic enim priſci ἱεράς, Iunices appellabant. Tunc ſen-

B tentia perſpicua erit. Sumendos eſſe teneros ſurculos, quorũ humiditas ab æſtiuo calore nequeat expugnari. Tunc autem legam ἀπὸ τούτων commodiùs, à ſimilibus ſperare nos poſſe germinationem. Cęterùm ἀθρόα quid ſibi velit hic, neſcio. Theodorus legit ὑγρά. Nihil tamen affinitatis eſt inter haſce voces. διὰ τέλους, ne intermittat, aut intercipiatur humiditas. Mira loquutio Græca. Nã quomodo tractus ad finẽ, & finis ipſe coire queant? διὰ, ſignificat tractum inter principium & finem. at τέλος finem. Quónam igitur modo, διὰ τέλους? τὸν τόπον, locum, id eſt oculorum, qui euaſuri ſunt germina. μάλιστα. potiſſimùm. Num igitur ab iis etiam ſurculis qui tales non ſunt? Vult

C dicere, commodiſſimé. διὰ γὰρ τοῦτο. Confirmat præcepti ſui autoritatem artificii autoritate. Nam quidam, inquit, hanc humiditatem adeò putãt neceſſariam, vt etiam quatuor aut quinque menſes inſitionem rigari iubeãt. Non tamen omnem inſitionem, ſed inſurculationem tantùm. Nam mox inoculationem ait aquis infeſtari. τὸ δ' ὕδωρ τοῖς μὲν ἐνοφθαλμισμοῖς πολέμιον. & mox, τῷ δ' ἐμφυτευ-χρήσιμον. Vtriuſque cauſam reddit: inſurculationi verò etiam addit conditionem. Quare obeſt humor inoculationi? ἐκσήπει γάρ: putrefacit. nota præpoſitionem ἐκ. mira eius efficacia. Significat enim perfectionem, vt expugnare. non ſine ratione. Sua namque natura deſignat locum vnde. Er-

D go ex ipſa pugna extrahit hoſtem, qui ita vincit, vt non ſit amplius pugnandum. At ἐκσήπει, non ita putrefacit vt extrahat ex putrefactione, ſed vt eximat è natura ſua. Sic in hiſce libris frequentem inuenias vſum huiuſce propoſitionis. Καὶ ἀπόλλυσι. Ita reſoluit actiones has, in ſuas cauſas. Primùm dixit, πολέμιον. quare hoſtilis & inimica eſt aqua? quia ἐκσήπει, i. putrefacit. Quid tũ poſteà? ἀπόλλυσι. Interficit. Quomodo fit hoc? περιρρέον διὰ τὴν ἀσθένειαν. Aqua, inquit, præterfluit atque detergit ſuccum illum natiuum. Itaque & ſuo frigore calorem extinguit: & ſua lubricitate ſuccum illum, quem oportuit eſſe γλίσχρον, diluit: atque etiam effluẽs auebit. Ille autem ob imbecillitatem reſiſtere nequit. hoc eſt, δι' ἀσθένειαν. Cauſa igitur prima eſt illa, περιρρέον. Itaque id prohibent agri-

colæ

colæ, vt conſulant inoculationi. Prohibent autem redimiculis: hoc eſt, προσδοῦσι τοῖς φλοιοῖς. Iccirco non ſubit, ſed arcetur corticibus. etiam limum obducunt, aut argillam, & muſcum inſuper. Tum corticem decuſſatum imponunt, & viminibus cohibent. Hæc eſt ars in opere. Alia pars artis eſt in electione temporis. Vt vitem imbrium incommoda, ſub Cane rem peragunt. hoc eſt quod aiebat, ἀσφαλίσαντες. Hæc de inoculatione. Inſurculationis autem præſcribit conditionẽ. Ei aquam eſſe volẽ, ſi natura ſua nõ ſit humidus ſurculus. ἂν μὴ ὑγρὸν ᾖ τῇ φύσει. Exempla non poſuit. Nos nulli vnquã quicquã aſpergimus. Διὸ καὶ οἱ μὲν αὐτῷ. Lutum adhiberi hac de cauſa à quibuſdã, vt ne reſiccentur. Nos argillã, vt ne madeſiãt. Quoſdã verò etiã ollã imponere, vt paulatim inſtillet. Oportet igitur, vt opinor ollã iſtam pertuſam eſſe. Et notandum verbum ἐπικολλαίνουσι: nam vſitatum eſt κολλᾶν. Ἀναξηραίνεται γὰρ ἂν παχύ. Ratio conſilii, quòd initur ad humectandum. Exiccatur enim propter vulneris magnitudinem. Præciſo namque brachio multum patet ſpatii, vnde exhalet attenuatus humor. Ὀρθῶς δέ. Alia capitis pars, in qua docet artis modum, & præceptorum cauſas. Cauendum, vt tam oculus, quàm cortex ſit ἀρραγής, id eſt abſque vlla ſciſſura. hoc de oculo: de ſurculo id. Ita radendum (hoc enim fit, vt in fiſſuram adigatur) vt nequid medullæ incommodetur. Nam vtriuis, vtrumlibet contigerit, futurum vt areſiant. Dixit ὀρθῶς, ritè: & quod ſuprà dicebat ἀλόγως. Quod enim rectum eſt, è ratione eſt. τὸν ὀφθαλμόν, ſanè. Nam ſi oculus eſt inchoatum germen: oculus ſi vitietur. germini vitium afferetur. καὶ τὸν φλοιόν, nempe & corticem. cortex enim præſidium ſucci eſt. Quà ſciſſus fuerit: eà ſuccus amittatur. hæc, inoculationi. καὶ τὸ ἔνθεμα: hoc eſt ſurculus ab euentu. quia imponitur. Diophanes etiam verbo vſus eſt, ἐνθεματίζεται. Alia ratione Didymus ἔμβολον dixit fiſtulam inoculationis. Nam potius eſt περίβολον. Quippe ἔνθεμα intrò ponitur: ἔμβολον extrá. Μὴ γυμνοῦν. Intellige de lateribus. Non eſſe lignum auferendum quo ſe ſtipata medulla tuetur. Nam omnino in ipſa cuſpide medulla detegatur neceſſe eſt. Nota loquutionem mutilam, ὀρθῶς εἰς τὸ διατηρεῖν. Alius dixiſſet, ὀρθὸν διατηρεῖν. Ῥαγέντος, ad corticem & oculum refertur: γυμνωθέντος, ad ſurculum. Διὰ τοῦτο καὶ προσδοῦσι. Alia cautio ab arte. Quantum hiat inter duos cortices id phylira circundant: deinde obducunt luto pilis miſto. eo luto etiam chymiſtæ vtuntur. Lutum implet: pilus cohibet, ne calore diſſiliat. In inſitionibus item pilum addebãt, ne à ſole reſiccatum hiſceret. Phylira quid ſit, ex hiſtoriis & Dioſcoride ſatis. etiam Grammatici docent ex Plinio ad coronarum vſus: vt apud Horatium. Ob tenuitatem & tenacitatem petebatur ab inſitoribus: vnde tæniolas ducerent. Cato Bugloſſi foliis vtitur. Quæremus, vtrum præſtet, Phylira ſtatum obducere, ac deinde luto: an cõtrá. Nos enim argillã primùm ſtatim apponimus: deĩde faſciolas ſalignas, prius circumiecto

A muſco. Atque ita longè melius fit, vt humor ille permaneat intus incorruptus: qui congenere humore luti foueatur. Tria deinde enumerat incommoda. Μήθ' ἥλιος, μήθ' ὕδωρ, μήτε ψῦχος. Vbi ſatis patet, non eſſe à Theophraſto accuratiorem diligentiam exhibendam. Sępe, vt quicque ſubiit, admiſſum eſt. Cùm omnis natura vitietur exceſſibus, atque ii quatuor contineantur qualitatibus, tres hic ponit: quartum omiſit ſiccitatem: ſanè bene. Primùm quia non eſt actiua qualitas: deinde quia fit ſiccitas vel à frigore vel à calore: quorum vtrunque poſuit hic. Tertia erat humiditas. Quæ profectò erat tertio loco ſtatuenda. At eam inter calorem & frigus poſuit. Hæc non vaſtant ſententiam: ſed lædunt animum verè Peripateticum, id eſt exacti iudicii virum. Hoc hic moneo: quia ſæpe vſque ad faſtidium obtundit. παραλυπῇ. Moleſta ſint. Compoſito verbo vſus eſt. τὸ παρὰ ſignificat horum incommodorũ viciſſitudines: id quod Latini dicunt aliud ſuper alia. Καὶ ὅταν σχίσαντες. Aliud præceptũ præpoſterè poſitum. Prius enim ſcindunt atque inſerunt, quàm oblinunt aut obligant. & σφηνοειδές. Cuneatum faciunt ſurculum. Σφύρᾳ ἐλαύνουσιν. Non ſurculum adigunt malleo, ſed vtraque, vt Plinius iubet, manu. Indunt autem ſurculum in fiſſuram, quàm vt cuneolo ferreo fecerint, quàm cuneolũ malleo adegerint. Itaque τὸ σφηνοειδές etiã poteſt referri ad Cuneũ ipſum. vtrò referatur, nihil ſanè refert. Quaſi dicat σφηνοειδές τι ποιήσαντες. aut σφηνοειδὲς τὸ ἔνθεμα. Hoc autem inſtituunt: vt penitus adigatur. μάλιστα penitus, prorſus, Latina puriſſima ſignificatione. χρὴ δὲ τῆς ὑγρότητος. Per initia capitis generationẽ & coaleſcentiã

C attribuebat humiditati. Poſtea verò etiã in quibuſdã quęſiuit vel aduẽtitiã, à luto, & ab olla. Nũc oſtẽdit cõtrà, quarundã arborũ eſſe naturã humidã adeò, vt ad futurã inſitionẽ cedere aliquot ante dies neceſſe ſit, vt ex ea fluat: quod nimiũ eſt. Vitẽ cõmemorat hic: de cuius humiditate plurima ſcripſit etiam in ſequẽtibus. Συμμετρίας τινός. Modum certum. Quia modus omnis omniſq; tẽperatura, eſt τῶν πρός τι. Nanque aliuſmodi eſt in hac ſpecie, atque in illa. Μὴ σήπηται, μηδ' εὐρωτιᾷ. Nunc dicit noxã, cuius ſit autor humiditas nimia. Scilicet putrefactio: aut, minimũ, ſitus & muccor. Quamobrẽ prohibetur coaleſcere. εὐρωτιᾷ. Verbũ, quo etiã vtitur, vbi de rubigine, aliiſq; plãtarum vitiis loquitur. Igitur cùm immittunt ſurculum, operæ eſt, vt iam effluxerit quod nimium eſt. προαπορρυῇ.

D πρὸ ſignificat tẽpus. ἀπὸ ſignificat locum vnde. Ita tempus præuentionis προαποτέμνουσι. ῥόα δὲ καὶ συκῆ. Cùm dixit humidiſſimam, ponit ſicciſſimas. Illam præcidebãt multo antè: has illo & cedunt, & inſerunt. Illam, quia humidiſſima: has, quia ſicciſſimę. Et ibi numerat Punicam atque Ficũ. De Punica non ambigitur. Habet enim partes omnes maximè aſtringentes, etiam liquidiſſimas. At ficum ipſemet in ſequentibus agnoſcit humidiſſimam.

Δεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰς χώρας. Non rectè deſcripſit Theodorus hæc à ſuperioribus. Cùm enim hic ſicciora comparet cum ſucculentioribus: &

iam de temporibus loquutus ſit: de locis nunc agit: ſimúlque confert ea cum temporibus, & cum arborum naturis. Ac mox ipſarum arborum naturam eam qua ſunt vel mitia, vel agreſtia, ídque ad inſitionem. Oportet, inquit, capere, atque etiam eligere tempora tum pro locorum conditione, tum pro arborum natura: vt hęc inter ſe conueniant. Confundit autem vtrunque breuiſſimo gyro loquutionis. ἐπεὶ τὰ μὲν ἔνυγρα, τὰ δὲ ξηρά, καὶ λεπτόγεω: de loco: nunc de tempore: καὶ ἄμεινον τὸ ἔαρ. Ratio. ὀλίγον γὰρ οὕτως, ἀντὶ τοῦ τοῦτο. Conuenientius eſt, ideò ἄμεινον. Quia omne conueniens, bonum ei eſt, cui conuenit. Quare conuenit? διὰ τὸ ὀλίγον ἔχειν τὸ ὑγρόν. Non bene dixit ὀλίγον, ἀντὶ τοῦ μέτριον. Namque ὀλίγον defectus eſt, vt in æſtate: non mediocritas, vt in Vere. Ita vides confuſá. Nam cùm ſit terra partim vda, partim ſicca: vtri tandem commodius ver, quod hoc ipſo commẽdatur, quia non habet humoris multum? Præterea cùm ἐμφυτεία gaudeat aquis: ἐνοφθαλμισμὸς lædatur aquis: quomodo vere hacce humoris paucitate communem ad vtilitatem aliis temporibus anteferatur? Itaque hanc confuſionem explicat cùm dicit, ἐν δὲ τῇ εὐγείῳ. In ſolo læto requiri potius autumnum. Hîc autumnum pro ſicco ſtatuit: ver autem pro humido, & contrariis quidem vocibus iis quas dicebat modò: vt mendoſum eſſe codicem ſuſpicemur. Ait enim τοῦ ἦρος πολλὴν λίαν ὑγρότητα: ac dudum, ὀλίγον τὸ ὑγρόν. Vt quemadmodum ὀλίγον interpretabamur μέτριον: ſic hîc πολλήν, ἀρκοῦσαν. & ſit πολλὴ ad tricenos dies, non tamen nimia. Poſt hæc ponit affectus inſitionum, duplici ratione: primùm à tempore: verna ex inſitione καλλικαρπότερα. Nunc ſtatuit iudicium controuerſiæ ſuperioris, & modeſtè, cùm dicit, ἄλογον. hoc à tempore: item à genere arborum: quippe ſi in agreſtem, mitis inſeratur. Ratio? ἀντεφέλκει γὰρ, &c. Forma eſt à ſurculo, materia ab arbore. At robuſtiores ſunt arbores feræ. Quando naturæ tantùm ſatu ortæ ſunt, non arte aut electione, quæ fruſtrari queant.

πολὺ διαφέρειν. hîc ſignificat excellentiam, non ſolam differentiam vſitatiſſima dicendi lege Gręcis. Meliuſcula, inquit, erit ſi in mitem inſeratur agreſtis: non tamen nitorem illum aſſequetur: quem ſibi mitis comparat, ſi in feram inſeratur.

Lego, ἀλλάξει. Sicut & multis aliis locis hiſtoriarum, vbi perperam legitur, ἀλλάξῃ. Et τὰς διὰ τῶν ὀφθαλμισμῶν, non autem τοῖς. Et παρέγχυμα, non παρὰ χῦμα. Illa, ὡς ἐκ τοῦ ἔτι λαβεῖν, fortaſſe ſunt expungenda. Et ἀθρόα, poſt, ἱερά, fortaſſe aliter legendum. Et τὸ πρὸς αὐτοὺς non αὐτῆς.

Et φιλύρᾳ τὸ κατωθὲν τοῦ φλοιοῦ, non autem φυλοερῷ φλοιῷ. Et σφυρᾷ ἐλαύνουσι, non autem ἐν σφυρᾷ.

Theodori codicem corruptum ſuſpicari neceſſe eſt, aut eum aliuſmodi Gręcum habuiſſe. Sic enim, ἐφ' ὧν ἐν ἄλλοις γινόμενον, ſequitur vt rationem generationum, quæ ſubditis aliis fierent, explanemus. Quanquam non tam errorem, quàm

A culpam fortaſſe quis iudicabit. Sæpe namque diſtorquet orationem. At inſitio & inoculatio in aliis fit: non autem arbores ſub ſurculis, aut oculis ſubduntur. Imò ipſi in arbores induntur. tamẽ mox etiam ſubditum dicit truncum. At ὑπάρχει μὲν τὸ στέλεχος, οὐχ ὑποτίθεται δέ. Et qui ſubditi vulgari dicuntur ſignificatione, etiam hoc iudicant, Tranſmouentur enim ex imperio ſub imperium.

παράταξις appoſitio. optimé. ad verbum, adordinatio. Verbum militare. ἁρμόττεται δεξιῶς. Paraphraſin exercuit cùm dixit, quàm habens oculus oculo aptiſſimè ſe coniúgit. Et eſt Didymi ſententia, vt fiſtulæ oculus locum tegat eius oculi qui fuerat in ramo. Et verbum ἁρμόττεται rectè expreſſit aduerbio illo, aptiſſimé. Simpliciſſimè cõuenit, & ex puriſſima verbi huius ſignificatione.

B διὰ τὸ κατεσκευασμένας τὰς τροφάς: Quòd alimenti copiam præparatam, confectámque ſecum attulerint. Sanè mera paraphraſis, non autem verſio. Neque tamen præparatum dicit hîc alimentum, ſed κατεσκευασμένον, confectum. præparatio namque eſt διάθεσις, ἥτις προσεχὴς ἦν πρὸς τὴν κατασκευήν. ὥσπερ ὁμογενεῖς. tanquam generis ſocietate. Iam diximus, aliud eſſe generis ſocium, aliud congenerem. Generis ſocius erit τὸ ἀνάλογον. Socius enim eſt is qui admittitur ad facultatum, laborum, negotiorum, præmiorum participationem. Quàm naturam ſanè præ ſe fert τὸ ἀνάλογον, quod nõ eſt penitus ſua tota natura ſub eodem genere, ſed particeps ſocietate. Is eſt vnus è cincinnis Theodori, ſumptus ex munditiis Ciceronis: habiturus amaſios loquutores, non veros Philoſophos. Hoc dixi, quia Plinius maluit ſuccorum ſocietatem. συμ-

C βαίνει καὶ τοὺς καρποὺς ὀργᾶν. Succos tranſtulit τοὺς καρπούς. Diximus in commentario, quæ è re viderẽtur. ὅταν ὅμοιον ᾖ τι, καὶ ὁμοιοπαθὴς τοῖς καρποῖς. Quod Theodorus vertit, non intelligo. Cùm ſimile aliquid eſt, & ſimili fructuũ ratione afficitur. Quãquam ſuprà explicatum eſt: tamen hîc quoque dicamus. Si eſt eadem Naturæ incitatio tum fructuum tum arborum ad germinationẽ: illud quoque quod erit ſimile, & proximũ naturæ fructuũ, habebit eandem incitationem, quam & arbores habent ad germinandum. At oculi ſunt eiuſmodi. Quia ſicut fructus ſunt arborum ſoboles, ita ſurculi ſunt partes quaſi cæteris à partibus generatæ: id eſt à trunco aut brachiis. Quamobrem eodem tempore & arbor ipſa incitabitur, & ſurculus qui in arborẽ inoculatus eſt. Sic igitur planiùs

D vertiſſet. Quando ſimile fuerit, & iiſdem præditus affectibus, quibus afficiuntur fructus. παραλλαγή, diſcrimẽ. non bene. Nam diſcrimen eſſe quit ſine motu: velut inter equum & leonem. At in tẽpeſtatibus eſt non ſolùm diſcrimẽ, ſed etiam mutatio. Hoc autem ſignificat παραλλαγή. μᾶλλον δ' ἴσως ἀναβλαστεῖ. Theodorus deformauit modeſtiã Philoſophi contrario verbo: dixit enim, omnino. Aduerbium hoc aſſertiuum eſt: at ἴσως eſt dubitatiuum: ὅλως poſuit, ἀντὶ τοῦ ἴσως. ἐπισυμβαίνει Maiorem in modũ coire. Neſcio qua ratione hæc ex illo dixit. Imò verò reprę́ſẽtare ipſã germinationẽ.

Sic enim

Sic enim Latinè dicimus: non ſum pręſentis ſecuritatis dare ſignificationem, ſed etiam tum roboris, tum operæ futuræ. πλανοπέτες, nitidiſſimas: peſſimé. Nihil nitidius nouellis germinationibus. Multum enim in iis ſucci, multum aeris, multum ſpiritus. Itaque reciſo Quercus ſtipite, cùm ſummittit nouella germina radix, eum quouis panno ſerico poteſt comparari. At vbi ſunt adepta perfectionem: ſanè depoſito nitore illo, ſubtriſtior eſt viriditas. Sic mox πλανότητι lęuitatem, neque ex fide, neq; ex re. Quid perfectius adulta Vlmo, Quercu? Eæ cùm ſunt πλανότεται, minus ſanè læues ſunt. ὁμοιωθῇ, pariter apta affici. Rectè. De tempore intelligẽdum, non de gradibus affectuũ. Simul enim calorem ſentiunt, at non æqué. ἔτι γὰρ γλισχρότης ἀντιλαμβάνει. Lentor enim apprehendendi viam obtinet. Quæ oratio magis eſſe poteſt ἄκμεως καὶ ψυχῆς? Itaque, vim, ſcribendum eſt. ὑδαρῆ, benignum. Rectè: obſequioſum, & facilem. Mollitudo, lenitudinis aut mater, aut ſoboles, aut comes. ἁπαλὰ ἱερά. Humidi, tenellíque ſurculi petendi. Satis de his ſuprá. μὴ ἔχειν ὑγρότητα, niſi humorem habeat extrinſecus illibare. Quid hoc ſibi velit, neſcio. ἀποξύνειν, exacuere. Non id ſignificat, ſed radere aut abradere. at ille Plinium ſequutus eſt: qui exeutionem dicit. At mox euneum ſimul nominat: & radendi mentionem facit. πηλῷ τετριχωμένῳ, limo crinito. Ludit nos. Non ſunt crines equini pili. Crines ſunt pendentes pili, ac diſcriminati. Hoc eſt, κείρειν. Plinius, paleato luto. σφηνοειδὲς, cuſpidatim deciſum, ex Plinio, non ex fide. Non eſt cuſpidis forma, ſed cunei. Mucro tametſi aciem habet, tamen latiuſculus eſt. Cuſpis in punctum deſinit: Hoc eſt ἀκίς, & apud hunc eundem autorem habemus alibi ἀκιδωτόν. Cuneus autem σφὴν. Vnde & conchæ quędam. quanquam σφηνοπνίγειν fortaſſe hunc errorem ſuſtinere poſſit. προσαχθῇ: deprimatur. Non explet verbi ſignificatum. Nam πρὸς habet conſignificationem, & relationem adhæſionis. πρὸς δὲ τοῦτο. Adigatur ad verbum. Nam hoc hìc non poſuit, quia iam poſuerat pro ἐλαύνουσι. verbum aurigarum. vt illi ſeutica, vel flagello. ſic hi malleo impellũt. Sin ἐλαύνουσι, adigunt, dicas: rectè namq; dicitur προσαχθῇ, dicas adiiciatur, Plinii verbo. His autem verbis addidit de ſuo ſuperſtitioſè (lecticæque). ὑδρωπᾷ, vermiculatur. non id ſignificat, ſed mucorem. οἰκείας ὥρας καὶ πρὸς τὰς τῶν δένδρων φύσεις. Quin & pro ratione locorum temporis proprietatem cepiſſe, ratio eſt ſicuti dicimus capere locum, capere tempus: ſic dictum voluit, capere temporis proprietatem. Ambitioſè ſanè. Conſideratis locorum plantarúmque naturis, iis opportunum tempus accommodare conuenit, προσλαμβάνειν. Sic Latinè ſumere tempus. τὸ οἰκεῖον, planius conueniens, quàm proprium. ξηρῷ, ſitienti ſolo non ad verbum, ſed ad conſequens. Sitit enim, quia ſiccum. Hìc ſuppleuit Theodorus ſic. illis ſiceeſcentibus. At loca ξηρὰ non ſiceeſcunt, ſed ſicca ſunt. Sic Theo-

A dorus hoc verborum flexu abutitur ſæpe, quemadmodum aliâs monuimus. Sicca ſanè haud ſiceeſcunt, ſed vda, cùm æſtus ingruunt. τοῦ γὰρ ἦρος πολλὴ λίαν ὑγρότης πρὸς τὸ διατηρεῖν, ἕως ἔτι διαμένει τὸ δάκρυον. Id eſt verna humiditas tanta eſt, vt ſufficere per triccnos dies poſſit. Tot enim, vt aiunt, durat lacrymatio. At contrariam ſibi ſententiam ſtatuit Theodorus. Humor, inquit, verno tempore largior eſt, quàm qui ad conſeruandum ſufficiat: quandiu duret lacrymatio. Si largior eſt: ergo ſufficit. διὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ ὑποκειμένου: vires ſubditæ arboris. Perſtat in ſuperiore licentia. At arbor ſubdita non eſt. Surculus inditus: arbor loco mota non eſt. διαφορὰν ποιεῖν. Simpliciter expoſuit Theodorus differentiam. Cæterùm
B monebamus nos, pluſculum indicare. Non autem ſatis eſt, ſi dicamus, differt. Nam etiam quod deterius eſt, eo ipſo differt. Itaque hic ſignificat excellentiam, quemadmodum eſt apud Græcos vſitatiſſimum. Agreſtem ſurculum ſi in arborem mitem inſeras, meliuſcula quidem fiet germinatio: at non tam perfecta. ποιοῦσι διαφοράν: tametſi aliquid addetur non contemnendum, quo ab ſeipſo differat ſurculus. καλλικαρπεῖν, bonæ frugis arbor. elegantiſſimé. ſic καλλιστρεῖν. Sic καλλίπλαια, de qua diximus in cõmentariis ſuper libris de plãtis falsò Ariſtoteli attributis.

CAPVT VII.

C *Capite ſeptimo declaratur quemadmodum è ſemine fiat generatio: quia ſit in eo totius plantæ principium, ſicut & in ouo. Durare denſiora. In omnibus eſſe ſemen, aliis latens, aliis manifeſtius. Communiri quadam firmioribus operimentis Naturæ conſilio ad tutionem. Similia vitæ principia in radicibus & ſurculis. Pulegium extra terram germinare, aliene anni tempore.*

TA' δὲ σπέρματα πάντων. Hinc ſecandum fuiſſe caput, ſatis patet ex argumenti disiunctione. Alia namque tractatio hìc. Et manifeſtum eſt ex clauſula: ſic enim dicit, περὶ φυτείας καὶ ἐμφυτείας ἱκανῶς εἰρήσθω. Eſt autem hìc ἀνάληψις quædam eorum, vnde ſuprà digreſſus eſt. Hoc ſæpe committit, vt interturbet. Repetit de principiis, quæ in ſemine inſunt, quæque in radi-
D cibus & ramis. Primum apoteleſma ſic habet. τὰ σπέρματα πάντων ἔχειν τινὰ τροφὴν, ἣ συναποτίκτεται αὐτοῖς. Duo ſunt hìc. Vnum: omnia ſemina in ſeipſis continere principium nutritionis. Alterum eſt, ſemina eſſe plantæ τόκον: dicit enim συναποτίκτεται. Ac quanquam generatio, & motus ſubſtantiæ compoſitæ, à ſubſtantia, in ſubſtantiam (motum hunc alibi exactiùs, hìc vſitatiùs) tamen principium illud muniendi, tametſi non eſt compoſitum, ſed vis quædam formæ, tamen ei voluit attribere generationem, cùm dixit: τίκτεται. An verò verum ſit: in ſemine eſſe principium nutritionis? Et videtur. Ouo namque comparatur plantæ ſemen. At in ouo ſunt & generationis & nutritionis, tum materia, tum prin-

cipia formalia. Vtrũ vtri ſit attributũ, vitellum an albumen: alibi declarauimus. Hîc dicendum: non eſſe integram ſimilitudinem. Nam pullus intra putamen arcetur. Is dum fit, eo in tractu temporis eget non ſolùm alimento, ſed etiam augmento. Id in plantæ ſemine non videtur eſſe. Formationem requiri ſolam, augmentum nullum. Igitur explicari tantùm, ac radicem illico demittere videmus, abiectis carnoſis interdum partibus: quas iccirco ſatis liquet non eſſe, niſi ad conſeruationem in ſemine cõſtituta. Huic ſimile eſt, quod cenſuit Hippocrates: Iecur primo quoque momento ſtatui, ſcilicet ob alimẽtum. Hoc haud ita eſt. Non enim alitur quod nondum vel eſt, vel fit. Itaque neceſſe eſt, prius creari τὸν δημιουργὸν, cor ſcilicet, quàm τὸν ταμίαν, iecur ſcilicet. ἢ καὶ οὐ χρεών. Quia comparabat ouo: fulcit ſententiam ſuam Empedoclis ſententia, qui dicebat μακρὰ δένδρεα ὠοτοκεῖν, grandes arbores ouiperas. Vtroque modo legi poteſt, ἆ per interrogationem, & ἢ per illationem. Sic enim vtitur ſæpe pro eo quod eſt, quapropter.

πλὴν ἴδιν. Confirmat Empedoclis opinionem verbis illis, παραπλησία: tum deinde caſtigat verbis his, πλὴν ἴδιν. Quia dixerat μακρὰ δένδρεα. Non de arboribus, inquit, ſolùm dictum oportuit, ſed de plantis omnibus. Omnia namque in ſe habent principium alimenti. Probatio. διὸ καὶ δύνανται διαμένειν. Diu, inquit, durare queunt. Cæterùm neutiquam ex præceptoris ſententia: qui rei, quæ eſt in potentia, negat vllam eſſe actionem. Non alentur autem, quia vitellum non comedit albumen, aut contrà. Sed frumenti granum ſeipſo conſtat toto: neque alit, neque alitur. Eſſet enim actu iam planta. Reſoluitur autem humidũ, nõ à calore genitali: diuinitus enim tenet Galenus: opificem illum neutiquam conſumere materiã ſuam: ſed ab elementari interno, cuius ſubiectum ignis eſt: qui ignis eſt vnum ex elementis ex quibus conſtat omne compoſitum: ac præterea externo calore, vel aeris, vel venti, vel ſolis. dixit, εἰς χρόνους in plurali, non ad augendam diuturnitatem: pauca namque biennium ſuperant: ſed ad diuerſitatem. Non enim omnibus eadem διαφορά. Sic mox, χρονιώτερα δ' ἐπιπλεῖον ἐστιν. οὐχ ὥσπερ τὰ τῶν ζώων. Comparat arborum ſemina cum ſeminibus animalium, vt ipſe arbitratur: alii aliud videbitur fortaſſe. Durant, inquit, plantarum ſemina diu, à ſuis plantis ſeparata: animalium ſemina eiecta ex animalibus non durant: ea excipio, quæ ſunt ouiparorum. Ita omnino ouum ſemen putat animalis. Alius acutior exiſtimauerit: ouum eſſe pluſquam ſemen. Quod vt doceat: ita gradus digerat generationis. In quibuſdam animalibus perfectioribus ſemen eſſe maris, & fœmellæ: vt in homine. In quibuſdam non eſſe niſi fœmellæ: vt in Erythino. In aliis, analogia: vt Saliua purpurarum. In aliis obſcuriùs: vt Anguillarum ſtrigmenta. Atque hæc quidem omnia, ſine vllo ſequeſtro porrò procedere ſtatim à ſemine in animal. In nonnullis aliter fieri. E

A ſemine enim non illico animal fieri, ſed quiddam medium. Hoc medium eſt duorum modorum: vnus eſt perfectius, vt vermiculi Muſcarum ſoboles, è quibus fiunt Muſcæ: alterum imperfectius, vt oua. Cuius proportionis ſunt plantæ. Non igitur fructum ſemen eſſe, aut ouum puto, quale ſemen eſt animalis: ſed fœtum integrum ex ſeminis occultis internis, non tamen dearticulatum. Perfectum, inquam, cæteris omnibus, niſi dearticulatione. Hæc extra vulgi opinionem, rudiora ingenia non admiſſura, ſcio. πάντα γάρ. Duo dat, quibus comparat diuturnitatem. τροφὴν habent, vnde alantur: καὶ φυλακὴν, & quæ ſeruare poſſint ipſam τροφήν. Hanc φυλακὴν, id eſt præſidium eſſe in munimentis, quæ mox enumerat, πυκνὰ, ξηρὰ, ξυλώδη. Nam quum vel putrefactio diſperdat, vel beſtiolæ populen-

B tur, vel ſiccitas interimat, vel frigus exurat, hæc omnia incommoda tolluntur. Ne externæ impreſſiones malè habeant, obex eſt denſitas: nihil enim ſubit. Ratio ab axiomate phyſico. In corpus non ſeſe induit corpus. Et quia multa ſunt denſa, quæ ſunt humida, aqua ipſa: iccirco voluit etiam ſicca eſſe. Cùm autem multa ſint denſa & ſicca, vt libri arborum, & coria caſtanearum, neque tamen dura ſunt: ideò addidit ξυλώδη. Oportet eſſe lignea. Intellige lignea, dura: nam durum Græco fonte lignũ dicit: vnde Durateus equus. Hoc & alibi dictum. Dura igitur lignea. tanto magis oſſea, aut teſtacea. Nam quòd exemplum ponit de Palmula, quouis ligno duriorem affert duritiem. ἐν ἔχει. Explicat cauſas munimenti. Primùm, οὐ δέχεται παρείσδυσιν. Den-

C ſa non admittunt. Dura reſiſtunt. δύσις ſignificat penetrationem: εἰς, prorſus ac penitus. παρὰ, quia omne quod ſubit, prætergreditur loci latera. Secundum, ὥστε ἐν αὐτοῖς. Rectiſſimè. Namque & ab externis eſſe oportet tuta: & intus ſecum non diſſidere. Huius habemus in populis exempla. Romanos nimirum, exterarum vires, aggreſſiones, impulſiones & ferebat, & frangebat nationum: ſuis, vt inquit ille, Roma viribus ruit. dixit ὑγρότητα ἀδιαφθορίμην. Videtur adhuc exteras ſpectare impreſſiones, cùm ait, non habere corruptibilem humiditatem: maius tamen quiddam ſentit: quippe principium firmitatis. Negationem enim antecedit affirmatio. Non corrumpitur, quia non eſt corruptibilis: non eſt corruptibilis, quia principia continet conſeruationis. Ita-

D que melius fortaſſe dixiſſet, φθαρτὴν quàm ἀδιαφθορίμην. Sed noluit tam exactè aſſerere: incorruptibilem eſſe illam humiditatem. Eſt igitur quaſi dicat, quæ non facilè corrumpatur. Duo ſanè ſunt principia corruptionis, aut aduentitia aut connata, ſcilicet ex contrariorum coitione. Iccirco dicebat Hippocrates: ſi homo vnum eſſet, non corrumperetur. Intelligit autem φθορὰν omnis generis, tum quæ ſuprà dicebamus, tum etiam cùm poſteaquam putruerint, etiam porrò conſumuntur.

Id euenit,

Id euenit quoties putrefactione generatur beſtiola: neque ſiſtitur ibi iactura, ſed eo augetur quòd à ſobole tota conficitur parens. Iccirco dixit, ὅθεν καὶ διαφθείρεται: vnum. Alterum, ὅτι ἀναξηραίνεται. Neque concipit beſtiolas, quibus abſumatur. Exemplum. Sicut, inquit, frumentacea, ſiue fruges, σιτηρά. Hoc eſt vnum vitium, & vna ſpecies corruptionis. Neque reſiccatur. Exemplum. Sicut, inquit, holeracea. Omiſit σπέρμα. Quare? Quia non meminerat ſemen quodpiam obnoxium putrefactioni. At eſſe maximè ſcit, qui frumenta ſeruat. Quin præter putredinem, aliquando (neque id animaliculorum maleficio, ſed ſicut vinum fit vapa) totum intus abſumitur triticum: neque quicquam reliqui fit, præter tuniculas furfuraceas: ſic & Alica, & Secale, & Auena. Quin ἀπὸ τῶν σιτηρῶν in præſentia milium auferas. Minimè enim omnium frugum corruptibile eſt. Rationem fortaſſe quis adducat loriculæ læuiſſimã denſitatem. Verùm aliquis dubitauerit. Si ſunt munita præſidio ſiccitatis: cur porrò celeriùs non exiccãtur ab aeris calore, quàm quę humida ſunt? Minima nãque acceſſio videtur maius aliquid allatura momentum. Dici poteſt, dẽſitatem caueri. Humida verò illa ſolutilibus partibus eſſe conſtituta. ἀλλ' ἐν αὑτῷ στέγειν. Mutatio numeri tam frequens Hippocrati, Ariſtoteli, Theophraſto, quam alibi docuimus. Dicebat enim ἐν αὑτοῖς, nũc ἐν αὑτῷ στέγειν autem deſignat illud φυλακτικόν: & illa, τὰ μὲν ξηρὰ ξυλώδη. Et omninò verbũ σώζειν, explicat τὴν φυλακήν. Seruamus enim cuſtodiendo: ὅτι δ' ἐν ἅπασι. In omnibus eſſe alimentũ probat ab eo quod minus apparet. Si enĩ eſt, in quibus ineſſe nõ videtur: tãto magis in cæteris. Non videtur eſſe in holeraceis: etenim in illorum quibuſdam fugit oculos medulla. Hæc tamen adeò ſunt apta ad generationem: vt non ſolùm, cùm ea ſeruant holitores, non audeant committere pauimentis, quocirca ſuſpendunt in ſacculis: verumetiam cauent, ne in ædium eas partes, in quibus illa condiderant, aquam inferãt. Magna orationis efficacia: cùm vel ſolo halitu moueãtur ad generationẽ. Sic etiam præcipiunt medici: non ſolùm vt ne potent hydropes aquam, ſed etiã vt abſtineant à vicinia: etiam aſpectu eis interdicunt. ὥσπερ καλυφώδη. Non potuit exuctiora demonſtrare: cùm dixit coriacea, putaminoſa. Sanè tomentacea ſunt intuborum & lactucæ ſemina. Atque vt augeret, addidit, ἄχυρα. quaſi dicat, nihil eſſe aliud, quàm paleã: tametſi moderatus eſt, cùm dicebat, ὥσπερ. Et ſanè vix vidẽtur hæc duo cohęrere poſſe: quaſi, & omnino. ταῦτα κινεῖται. mouentur ſuis temporibus. Habent enim peculiaria tempora quædam ad germinationes. Quamobrem ſemina eiuſmodi, tametſi non ſunt in tabulatis repoſita, tametſi nullum attingunt ſolum, ſuſpenſa ſunt, in faſciculis ſunt, locis perſiccis ſunt: tamen vbi tẽpus illud venit, quo, ſi terræ mandata eſſent, germinarent: etiam non mandata terræ germinãt. Iccirco dixit, οἰκείας ὥρας. Propriũ tempus nactæ. &, ἐπειδὰν

A ἰκμάδος. quodcunque, qualecunque, quantuncunque humiditatis. non ſolùm ὑγρότητος, ſed ἰκμάδος, quod madorẽ ſignificat. Quid autem ſibi velit illa vox, ἀξαρίχους, nondũ comperi. Noſtrum vocabulum, aſſeres, Græcã habet originẽ ἄξονος. Fortaſſe indidem diminutiuum ἀξάριον, & alterũ porrò ἀξαρίσκος. vt quiſque inuenerit, augeat literariã rempub. Nos in ſacculis ſuſpẽdimus. In carnariis germinare pulegium, ſimile quiddã eſt. ἀπορραίνειν. ῥαίνειν eſt rigare. At domum nemo rigat, niſi cùm verrit. Voluit dicere in id cœnaculũ nihil effũdi, nihil importari. Nobis hæc religio nulla eſt. τῆς ἐν λοιποῖς. Suſcepit probandum, omnibus in ſeminibus ineſſe materiam ad vitam ſuſtentandã, quàm iccirco τροφὴν vocabat. Duo ſũt ſeminum genera, quædã aceracea, & in quibus latet medul-
B la ſenſus noſtros. In aliis eſt manifeſta. de illis dixit: de his nunc. Cætera, inquit, ſemina palàm eam naturam habent. Ideò dixit, φανερά: & ſignatè, τὰ σαρκοῦντα. de eo, quod τροφὴν vocabat. Non enim eſt ea natura primaria. Principalis enim eſt hæc, quæ præſtat ad generationẽ. Acceſſoria, hæc quę illius ſuſtentãdæ cauſa comparata eſt ad hanc ſocietatem. καὶ πάντη δή. Adeò verò manifeſta eſt, vt in iis quæ ſunt carnoſiora, etiam quaſi lac ſpectetur quoddã: γαλακτοῦται, lacteſcit ea pars. Cùm dixit, τάχα idem dixit, quod dicebat, τὰ σαρκοῦντα. διαλαμβανόντων, quaſi lac ſeparetur à cætero corpore. Ita eſt ſententia. Quam partem dicebamus ad ſeminis alimoniam comparari: ea in carnoſioribus ſeminibus lacteſcendo percipitur ſenſu disiuncta ab illis partibus, quæ ſunt illis in ſeminibus
C genitales. Verbũ verò quod ponebat, κινεῖται, ſæpe alibi vſurpat ad generationem. Non tamen eſt verè generatio κίνησις: ſed μεταβολή. Icirco acutiùs intelligamus, hunc motum non eſſe generationem, ſed ad generationẽ. γίνεται γὰρ καὶ διὰ τοῦτο κινεῖται ἵνα ᾖ, καὶ τέλος κινεῖται, ἀλλὰ αὐτῷ ἐν τῷ εἶδ. Dixit ὥσπερεὶ γαλακτοῦται, quia non eſt verum lac in Iuglande aut Amygdalo. Sic tamen vocamus ob ſenſilem ſpeciem. σχεδὸν δ' ὁμολογούμενον. Sicut ſuprà, ſic & impræſentia comparat cum animalis ſemine. Ait ergo: etiam in animalis ſemine partes eſſe quaſdam aſcititias. Icirco dicebat οὐ καθαρὸν, καὶ εἰλικρινές. καθαρὸν purum, id eſt non commiſtione ſibi diuerſum. εἰλικρινές, perſpicuum. Eſt igitur partium ἐπεισάκτων. Sed miris eſt vſus vocibus. Primùm, ὁμολογούμενον, ſi eſt confeſſum: percognitum eſt. Quare di-
D xit ergo ὑποληπτέον? Nam quod ſuſpicor, non conſtat mihi. Dicendum: quod ſit omnibus receptum, & confeſſum: nobis eſſe pari aſſenſione excipiendum. quaſi diceret, ὑποθετέον, quia non probat hîc, ſed ponit: ideò θέτον, καὶ ὑποθετέον. Sed quia non ponit à ſe, accipit ab aliis: ideò ληπτέον καὶ ὑποληπτέον. Hoc tamen adeò, vt canit ipſe, confeſſum an confeſſum ſit? Nihil minus apud præceptorem. Ait enim ſemen animalis eſſe puriſſimum, neque afferre aliud quàm facultatẽ, materiã verò nullã. Eam verò materiam

non coire ad fœtum,ſed ἀφανίζεσθαι. Quòd ſi qua pars ineſſet excrementitia,nō parcret illi reſolutioni, & impediret operam illius facultatis. Quare autem dixit,τὸ κάτω πεσεῖν, equidem neſcio. Eadē nanque vel puritas, vel impuritas tum in vaſis, tū demiſſo. Niſi id ſtatuerit,quaſi pro argumento. Veluti ſi diceret: id ſemen quod extra animal eſt, ſenſu percipi quit,non eſſe omnibus ſuis partibus defęcatum. ἔστι δὲ ξυλώδη. Sequitur altera capitis huius pars, in qua ſeminis prę́ſidia narrat ad conſeruationem. Quamobrem non debuit hoc à ſuperiore cap.ſeparare Theodorus. Differentias tegumētorū quatuor ponit,non ex ęquo diuerſas, ξυλώδη πυρηνώδη,δερματικὰ,ὑμενώδη. Nam πυρηνώδης non tam materiā dicit, quàm figuram:niſi dicas, eam deſignari materiam quæ talem figuram gerit. Quanque non omnis nucula (ſic os appello,ne cum medulla ipſa nuclei nomine confundā) formam habet mucronatam: inde nanque πυρὴν, vnde & πυραμὶς. Itaq; in Punica veri ſunt πυρῆνες. Item in pinea nuce ſtrobili ὀστώδη voluit intelligere,& ὀστρακώδη, vt in Palmula, Olea, Abellina, Piſtacio.ξυλώδη intellexit,vt in glande. lignea nāque & cuppa eſt.& reliquum tegumentum.δερματικὰ, vt in Caſtanea. Corio namque tegitur,ſicut & os Piſtaciorū.ὑμενώδη, vt vuæ. Membrana enim cohibetur quod intus eſt. Sunt alia quoque diſcrimina. Nam horum nullum puramen Iuglandis eſt extimū carneum. Sed non appoſuit,quia non hoc potius,quàm teſtaceo ſeruatur munimēto. In frumētaceis, leguminibus, & miliaceis gradus quidā ſunt ſub ambitu cutis aut corii. ὑγρὸν γὰρ ἡ ἀρχὴ δυνάμει πάντων. rectè poſuit rationē neceſſitatis. Nā tametſi quibuſdā durior eſt medulla intus: vt Caſtaneis, Glandibus, Abellinis: tamen omnibus eſt natura humida, non quidem actu, vt Vuæ, ſed poteſtate. Hîc vnam accipimus pro exemplo. Non enim corium extimum ſemen tegit, aut ſeruat, ſed cutis Gigarti. Sunt autem poteſtate humida, quia ſuſcipere queant eiuſmodi impreſſiones, quibus diſſoluātur ac diffluant. ἔχουσι δὲ τὰς ζωτικὰς ἀρχάς. Hæc eſt tertia capitis pars, in qua repetita ſententia docet eadem in radicibus, vt in ſpōgiis Arundinum & Aſparagorum: in ramis, vt in Ficu: in lignis, vt in Olearum taleis: in ſtipitibus, vt in Salice: quæ ſi à reliqua planta ſeparentur, ſecum vitam afferunt, & ſeruatam effundunt in germina. Ideò dixit, κινεῖν, ſicut ſuprà, κινεῖται, vtroque verbi genere, actiuo & paſſiuo: quia vtriuſque facultatis principia obtinet, quemadmodum compoſita omnia: in quibus eſt pars mota, & pars mouens. καὶ μέχρι τοῦ βλαστάνειν. Vt non immeritò actiuo flexu viuus ſit, κινεῖν. Nam βλαστάνειν eſt actio quædam. Mouent igitur ſuam materiam non ſolùm ad integrandum vitæ actum, qui videtur in eis quaſi partiarius à toto deciſus, ſed etiam ad germinationem. Itaque & ſe tuentur, & ſe augēt, & ſe propagant. τὸ μέχρι non habet τὸ βλαστάνειν tanquam terminum, quod vulgò dicūt, excluſiuè, ſed ipſum quoque comprehendit. Quo ex loco animaduertendum eſt: hæc per initia ſtatuenda fuiſſe: vt

A quoniam in ſeipſis haberent principia cohibentia ſeminarium generationis, eo iure poſſent inſeri ad communicandam cum ſubiecta matrice planta generationem. οἷ δὴ εἴπη σκίλλαι. Apponit exempla, tametſi non eodem ordine. Cæterùm contemptus non eſt, ſed ἀφέλεια orationis. De radice, Squillam, καὶ σκιλλώδη, bulboſa omnia. De ligno, Oleum. De caule, Lilium. De ramis, Pulegium. Vbi mutauit ἀκρέμονας in κλῶνας. Deinde addit hiſtoriam de Pulegio, ad ſententiæ confirmationem: quam etiam deſcripſit Plinius. Florere namque ſolſtitio: id quod ipſe dicit eſſe admirabile, & quidem μάλιστα. At quid in Pulegio admirabile, quod multis contingit plantis, florere ſolſtitio? Nam & Cichorium, & Maluam hoc

B anno æſtuoſiſſimo vidimus apud nos florentes, & Batrachium. An intelligit abſciſſos caules? Nam ii quoque bruma florent. Tunc igitur, τὸ αὐτὸ, erit atque ſi diceret, αὐτοί. ἔτι τὰ πολλὰ. Ratio ſimilis ſuperioribus. Namque habent humidum, & tale humidum, & quo ſeruetur exteriore. Itaque humiditas κοῦφον, eſt ζωτικὴ, aerea & ſpiritualis. γλίσχρον, vt & ſuprà requirebat. Lentor enim reſiſtit reſolutioni: quod olei exemplo cum aqua bullientis docebamus. λιπαρὸν, pinguis quæ eſt adhuc in vlteriore natura eius concretionis. Nam in Squilla eſt lentor, non pinguedo: in Olea eſt etiam pinguedo. Vtrum verò ſit contentius atque prouectius in hac natura? Nam γλίσχρον gluten

C eſt: & in Bulbaceis glutinoſitas: quæ in Viſco ſumma eſt λιπαρὸν autem minus contumax. Dicēdum videtur: lentorem pertinacius reſiſtere. Eſt enim pinguæ aereum non pauca terra miſtum. Pingue autem plus aeris habere, minus terræ. Hæc ſunt præſidia interna: illa ſubſidia externa, καὶ ἔτι τοῖς χιτῶσι. Quoniam præterea muniuntur tunicis. Hoc iam eſt repetitum: quemadmodum & quod ſequitur, καὶ τῇ πυκνότητι τῇ αὐτῶν. Nam ſuprà erat vna ex conditionibus denſitas, vt taceamus confuſionem. Nam cùm internam declararet in priore parte ſententiæ conſtitutionem, in ſecunda munimentum. confudit hîc internam denſitatem. ὅτι μὴ ἀξηραίνεται. Hæc eſt concluſio prioris ſyllogiſmi: & maior pro-

D poſitio ſecundi, ſic. Quodcunque non facilè exſiccatur, facilè ſeruat principia vitalia, quæ producat ad generationem. Quid tum poſtea? τῶν ἀέρων μεταβαλλόντων. Interea dum ſeruantur ii theſauri, fit vt aliquando mutetur aer. Satíſne eſt? nequaquam. Sed oportet (quod & alibi ſæpe dictum eſt) vt ea mutatio ſuis qualitatibus conueniat naturæ plantæ. Hoc eſt quod aiebat, τῆς οἰκείας ὥρας, ſcilicet ἐαρινῆς. Tunc enim συμπαθῶς γίνονται. Mira vox. Nam tempus non patitur: quomodo planta compatiatur? Vult dicere obſequitur. Itaque dicunt Poetæ, genitabile tempus: &, genitabilem auram Fauonii. Videtur aliquid coniunctionis deſiderari in hac periodo. οἱ δὲ βλαστοί. Quia exigebat humiditatem, eámque viſcidam aut pinguem: occurrit obiectioni. At dicet aliquis, Pulegium talem habet nullam. Reſpō-

det ſic. ἀγὰ δῆλον. Manifeſtum eſt tale habere principium, quod mouetur ad aeris mutationem. Ratiu Phyſica eſt. Videtur effectus: & videtur ordinatus certo ſub tempore. habet ergo in ſe principiũ huiuſce effectionis, quod eſt poteſtas quædam mutabilis à tempore. Vbi non ſupinæ prætereunda eſt diſquiſitio. Hue principium κινεῖται. Ergo paſſiuum eſt. Quomodo igitur, ſi eſt paſſiuum, agit? Actio nanque eſt germinatio. Dicendum: non eſſe paſſiuum, niſi quatenus reducitur de potentia ad actum. Notabis duas voces, φαίνεται, apparet: δῆλον, manifeſtum. Vt rei apertæ in obiectione opponat rem confeſſam in reſponſione. Illa verba φαίνεται ξηρὸν, ſunt explicationes illorum μάλιστα θαυμαστόν. Quia maximè eſt admirabile: ſi requiritur humiditas ad germinandum, illud germinare in quo non eſt humiditas. μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσει. Non fruſtra vtrunque. Nam μεταβολὴ eſt paſſiuè in aere. ἀλλοίωσις actiuè in aere, paſsiuè in planta. Mutatur aer à Sole. Mutat aer & alterat plantam. Ita ſibi viſus eſt omne negotium expeditum dediſſe. at nobis non videtur. Nam quorſum illa principia tum interna, tum externa? Denſum, leue, lentum, pingue, lignoſum, teſtaceum, coriaceum, membranaceum? Perinde eſt atque ſi dixiſſet, hæc omnia ineſſe oportet, aut non omnia, aut nullum. Nullum enim in Pulegio. Dicendum: Naturæ conſultum ſatis habere, ſi reducat partem maximam ad certa capita. Si quid redundat, id περιττὸν vocant Peripatetici: quod de Pulegio quoque dictum ſit. θαυμαστὸν δὲ τὸ τοῦ ὥρας. Suprà, totam naturam germinationis admirabilem dicebat eſſe. Nunc cùm ſuſtulit illud miraculum, addit alterum. Non tam eſſe mirandum quòd germinet: habet enim mutandi principium. ſed mirandum quòd eo tempore. Cùm enim ſiccum ſit Pulegium, in nimia ſiccitate non videtur germinare poſſe: quia patria ſiccitas ſiccitate ſuperueniente etiamnum maior fit. Nam quibus tẽpeſtatibus exceſſus temperantur, eæ videntur ad generationem conducibiles. At ſiccitatis exceſſus, qui poteſt exceſſui ſiccitatis moderari? Ideo reddit cauſam admirabilitatis cùm dicit, οὐ γὰρ ἀπαμβλύνεις, ἀλλ' ἅμα λαν ἐπιτείνουσι. Obſeruanda locutio λίαν μᾶλλον. τὸ λίαν non ſignificat, neque τὸ καλὸν, neque τὸ χρηστὸν, neque τὸ ἀγαθὸν: ſed gradum. Sic Latinè, bene magnus, bene mané. Non ſoluit autem miraculum hoc: ſed fugit bibens, vt ad Nilum canis. Diuertit ergo ad dies brumales, & ait, εἰ μὲν ἄρα ἀεὶ ταῖς ἀλκυονίσιν, intellige ἡμέραις: de quibus omnes autores loquuntur. Tunc enim non eſt mirandum ſi floret Pulegium: temperatur enim aduerſis qualitatibus. Quid igitur de aeris vi ſtatuendũ, ſi in vtriſque extremis eidem plantæ flos erumpit? Quare non hoc excuſſit qui cauſas ſuſcepit explicandas? Non enim quæ ſequũtur verba ſatisfaciunt. ἱκανὸν γὰρ ὁπωσοῦν χεῖρον. Quaſicunque tempore naturas imbecillas atque puſillas moueri poſſe. Non enim verum eſt. Nam hic moueri verbum, æquiuocè capit. Si dicit pro alterari, verum eſt: ſin ad germinationem promo-

A uere vult, non eſt verum. Paſsio nanque duplex: alia eſt perfectionis, alia imperfectionis. Hoc didicimus in primo de anima. Quod eſt alterari, eodem modo. Quæ ſunt imbecilla poſſunt à qualicunque tempore alterari, ſcilicet communibus qualitatibus. At non poſſunt alterari ad generationem niſi quibuſdam, nõ autem omnibus. Hoc enim perfectio eſt. Tantominus à duobus extremis, quippe ſummo frigore, ſummo calore, ſumma vtrobique ſiccitate, quod ſiccisſimum eſt. Nobis in tanta rerum caligine audere, non erit fraudi: qui hæc non ad gloriam condimus, ſed ſtudioſis animi gratia, ad Veritatis conuiuium Symbolum damus. An Pulegii natura hæc eſt, velle eſſe

B quam ſiccisſimum? Itaque in ſabuletis lætius, in pingui degenerat atque marceſcit. Ergo ſiccisſimis temporibus floret. Talis enim bruma cum frigore, tale ſolſtitium cum calore. At quare ſub aduerſis aliis duabus qualitatibus? At non eſt verum, brumæ frigore temperari? Sed potius circumuẽtum calorem internum, obieiſione frigoris circumſtantis, collectum in ſeſe atque confirmatum effundere ſolere flores. Solſtitio verò cor roboratum ſimili, cognato, expetito calore, foras euocari? Si quis habet meliora, det, atque à nobis ineat gratiam. Duo dixit, μικρῶν καὶ ἀσθενῶν. Puſilla & imbecilla. Quia poteſt eſſe alterutrum ſine altero, tum in plantis tum in animalibus. Vacca ingens, molles habet ſpiritus. Felis paruus, magnos.

C Ichneumon exiguus, & Viuerra, maximos. Laurus procera, ampla, multa ſtipata ſobole, neque viriũ rigorem habet, neque vitæ diuturnitatem. Edera diutiſsimè viuit, Cornus & Spinus robuſtiſsimæ. αἱ μὲν οὖν φύσεις. Claudit primam libri partem epilogo. Vnde ſatis pateat non rectè factum à Theodoro, cùm hic non diſſeruerit hæc: vt ſequẽtia caput eſſent aliud.

Scribendum ἢ συναπίκτεται, non ἤ. Tum ſiquis malit ἢ καὶ ἐκ τῶν, admonuimus in Commentariis. Et tribus locis, κατὰ τὰς ἰσχείας ὥρας: καὶ τὰς ἐσχάτας ὥρας: τὸ δὲ τῆς ὥρας. vbi perperam χώρας. Hoc fatale his in libris mendum, vt altera vox pro altera ponatur. Sicut & apud hunc & apud alios autores Græcos, vt omittatur aſpiratio in pronomine, cũ ſignificat reciprocationem. Itaque vtrobique ſcri

D bendum cum aſpiratione, ἐν αὑτοῖς ὑγρότητα, & ἐν αὑτῷ [illegible]. Lego [illegible], non [illegible].

Theodorus συναπίκτει, in natura profundit. Sanè ambitioſe ἐπαινεῖν. Ova ſolẽt excelſis gignere ramos. peſsimé. Nam neque ſolis in ramis excelſis fructũ ferũt, neq; hiſce verbis indicatur ab Empedocle, de magnis ſolis arboribus dictum. Qui poſsit igitur Theophraſtus illa ſubdere cum Theodoro? Diſſerere tamen ille non tantùm de arboribus, ſed de omnibus debuit. Nam ſui cuiq; plantæ rami ſunt, imi, excelſi, medii. At μακρὰ δένδρα deſignat hic arbores maiores. In codice Theodori. durare nimium valeat. Lege nimirum. κελυφώδη, putaminea. Putaminacea [illegible] etiam Theodorus omiſit: & ſatis habuit ſic: ſuſpendúntque eminentius. Blechrum maluit Græ-

cè dicere Theodorus, quàm Latinè Pulegium. εἰ μὴ ἄρα περὶ τὰς ἀλκυονίδας. Theodorus addidit de ſuo, ſuffecturas. Quod ſanè neque ſufficit neque deficit, neque valet quicquam. Theodorus legit, vt vulgò legitur ἐπομένου, quantumlibet temporis. At hîc non de quantitate, ſed de qualitate temporis loquitur. Itaque ἐπικαιροῦ lego.

CAPVT VIII.

Caput octauum continet hæc. Proceriora atque vegetiora, quæ plantantur, quàm quæ ſemine proueniunt. Item quæ radicum ſatu. Denſas incommodiùs creſcere. Humorem conferre ad germinationem & alimentum. Maioribus internallis ſatu lætiora. Repetit, è ſemine deteriora prodire. De regionum natura.

EΥΒΛΑΣΤΗ͂ δὲ καὶ αὐξῆ. Hîc incipit alia libri pars: alia nanque materia ſcriptionis eſt. Poſtquam de generationis principiis B loquutus eſt, nunc differentiarum quæ in eis ſunt, facit comparationem. Ait ergo, è ſeminio non æquè benè prouenire, atque ex aliis modis. Nanque in ſemine mera potentia nihil expreſſum actu. Oportet igitur ad actum reduci omnia. Hæc enim eſt generatio. Fit enim, quòd fit, partim ex ente, partim ex non ente. At ſi planta pangatur, multæ iam ſunt actu partes, ſi deſit radix. Nam caulibus, taleis, ramis eſſe diximus principia genitalia. Itaque tum ſola radix generanda eſt ſemine poſito, radicem ipſam, tum caulẽ quoque fieri oportet. Quòd ſi cauli quid radicis ſubſit, iam minus operæ futurum ſit. Neque tum alia quàm loci mutatio eſt, vt in viuiradicibus ſiue C plantariis: nihilque reliquum eſt, præterquam vt aſſueſcant noui domicilii affectibus tolerandis, in quorum œconomia pænam ſibi paret pro commeatus copia ad alimentum, vt viuat: ad vitam, vt germinet. Ideo dixit ἄλλως τε κἂν ἀπὸ ῥίζαν ληφθῇ. Vt radicis acceſſio ſit gradus ad facilitatem. Notabis loquutionem, ſi non ſit mendum, ληφθῇ ἀπὸ τῶν λάζῃ. Niſi ſic intelligas κἂν τι ληφθῇ ἀπὸ ῥίζαν. Vt deſignet ſtolones ab inferiore radicis parte pullulantes. Non placet. Non enim inde prodeũt, ſed ἄνωθεν. προϋπάρχει γὰρ πολλὰ τῶν μορίων. Iam actu præſubſiſtunt multæ partes. non ſanè omnes: quia non rami, non frondes. Eæ partes cùm ſint, non habent opus facto. τῶν δ' ἐκ τῶν σπερμάτων. Confert earum conditiones quæ de ſemine oriũtur. Et reſpondent partes inter ſe. In iis quæ à ſe- D mine ἅπαντα ταῦτα φυτεύεται: reſpondent illis ὑπάρχει πολλά. Et quod hîc ait πρότερον, ibi præpoſitio πρὸ in verbi coniunctione. Et quod hîc ἔπειθ' ἅμα αὐξηθῆναι, illis ἃ δεῖται μόνον τροφῆς, ſcilicet ſtatim. Nullum ibi interuallũ inter ſationem & crementum. Itaque nullum ἔτι ζητεῖ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Alterius capitis comparatio. Nam radices quoque ſolæ ſerebantur. Earum duo modi. Quædam informes ac mutilæ, nec niſi partes eſſe videntur quædam radicis potius quàm radices, vt Pæoniæ, Arundinis. Quædam integræ, vt Bulbacea, & ſimilia, Squillæ, Serpentariæ, Cyclaminus. In

A iis poſterioribus natura paratior apparet. Itaque & ῥιζοφυῆ vocauit, & addidit, ἐν τούτοις. προϋφίσταται τῆς φύσεως. προϋφίσταται reſpondet illi προϋπάρχει. Quamobrem naturæ ordinem ſic licet contemplari. Semen imperfectiſsimum, quia totum in potentia. Altera ex parte actus, cuius ſectiones multæ. prima ſtatim à ſemine Taleæ. inſtrantis enim. Deinde brachium. Tum ſtipes ſine radice. Inde radix mutila. Poſtremò radix formata. Etiam ſeminibus ineſt ordo. Nam floſculacea quędã ſunt, quæ ſenſibus nihil promittant. Et Gummi potes in primo ſtatuere loco. Dubitari poteſt vtrobi paratior natura in Bulbaceis, an in Caulibus ſatis. Nam ſi vtrobique vitale principium, argumentũ non nitetur, niſi quatenus oſtendet alterum operoſius. Vtrum igitur operoſius, caulis an radix? Sanè videtur radix eſſe præſentius vitæ inſtrumẽtum. Apparet id ex more Naturæ. Deletis nanque B Caulibus vniuerſam ſtirpem reſeruat in radicis theſauris. Præterea cùm calor vitalis potius appetat aſcenſionem, facilior videtur ſtipitis ab radice generatio ſurſum elatis, atque à Sole euocatis ſpiritibus, quàm radicis à ſtipite deorſum. Neque generatur alia ratione radix ſub terra pacto ſtipite, quàm ſupra terrã rami. Hæc animi gratia: vt ſemper aliqua noua commentatiuncula ſtudioſorum animos exercitaremus. Nota loquutionem, προϋφίσταται τῆς φύσεως in ſecundo caſu: ſic Attici δεῖ μοι χρημάτων, ſubintelligitur τί. Sic Itali, Galli, Hiſpani loquuntur. Quę ſequuntur, nihil aliud quàm repetunt ſuperiorem ſententiam: prius operam poni ad radicum generationem: poſtea ad germinã- C dum. ἔτι δὲ κατὰ τὰς ἰδέας. Hoc capite, cùm inſitionum facilitatem comparet ſecundum partes arborum, vt vidimus, ad crementa capienda, & adipiſcendam germinandi facultatem: nunc alieno ſanè loco ab incrementi ratione capta occaſione de eius quaſi principiis quibuſdam agit, excutiendo Democriti ſententiam. Alieno, inquam, hæc loco tractantur hinc ſanè, quia pertinent ad affectus generis vniuerſi ſtirpium, non autem arborũ tantùm (hæ ſiquidem ſolæ inſeruntur) tantò minus ad inſitionem. Arctiore nanque gyro cohibetur earum natura quæ inſeruntur, quàm ſimpliciter arborum natura. Non enim omnis arbor inſitioni apta eſt. Quærit autem vtrum potius admittendum ſit pro principio, non quidem primo, ſed medio, vnde & medium vulgò dicitur, in- D crementi. An, vt Democritus arbitrabatur, quibus eſſent recti meatus, eas facilè adoleſcere, propter affluxionis parabiles commoditates: an ex partium potius id euenire diſtantiis, quæ raritas dicitur. Itaque à meatibus vtraque ratio: rectè. Per meatus enim materia diducitur. Meatus affectus duplex, aut figura parietum, aut diſtantia. Vtra commodior ad alimentum tranſmittendum? Videmus itinera flexuoſa longiora. Et eſt definitio mathematica, recta linea, breuiſsima extenſio. Talis ergo ſeries erit, anfractuoſa via, mora commeatus, dilatio tranſmutationis, crementum. Cõparetur cum iis laxitas viarum. Exempli gratia,

flexuoſa

flexuoſa laxitas cum anguſtiis directis. Sanè hoc videtur vtilius ad expediendum. Ratio eſt in capacitate & aſsiduitate. Suppeditationis alimenti. Dicit autem hanc naturam ſitus partium, ἰδιότητα. genericam ſcilicet: ideo dixit φύσει. Quoniam nō ſtatuitur hoc iudicium à partibus, vt ſuprà, in radice, ſtipite, talea, ſed ab affectibus genericis. Idcirco dixit hanc collationem eſſe γένει πρὸς γένος. ποτέρῳ κατὰ τὰς εὐθύτητας. prior pars quæſtionis ab eo quod alibi voca. εὐθυπορίαν. Quod vſitatius πόρον, hic πόρῳ Et reſpondent voces λεῖος, λαπαρὰ εὔρους γὰρ ἡ φορά. Sententiæ Democriti ratio, à facilitate fluxionis. In alueo recto nullus eſt obiectus laterum. Tales ſunt fluuii, tum propter neceſsitatem, tum propter finem. Neceſsitas eſt vel obiectu corporis firmioris, vel depreſsio loci fluxū ad ſeſe inuitans, etſi non reiiciatur à rupibus aut aggeribus. Finis duplex, vnus quo diutius aquæ ſuſtineantur. Ab opifice nanque comparatæ ſunt ad hos vſus quos videmus. Alter eſt, vt pluribus locis etiam longinquioribus ſeruiant. Is enim finis primarius fuit, propter quem ſunt flumina inſtituta, atque eis curſus attributus. nimirum vt etiam procul à fontibus hauriremus. Quanquam eſt & alia cauſa, ne ſcilicet ſtantes atque inertes corrumperentur. καὶ ἀνεμποδίστως. ratio vna hæc, quamobrem ſit εὔρους. Facilitas omnis fluxionis aut eſt in corpore fluēte, aut propter locum. Corpus fluidum eſt tenue, non lentum: ſiue illud ſurſum feratur ſiue deorſum. Locus re, idem vtriſque tum grauibus tum leuibus, ratione diuerſus. Nam grauibus deuexus dicitur, leuibus ſupinus. Idem ſignificant accliuis & decliuis. Loci conditiones multæ, vt ne anguſtus, vt ne ſiccisſimus. Quippe aqua per ſiccum parietem nō fluit aſperſa, ſed guttesſcens pendet. At hæc oportet eum eſſe leuem & rectum. Omnis enim inæqualitas offenſionem creat. Inæqualitas autem vel eſt in ſuperficie, vt ſcabrities: vel in tractu, vt ſinuoſitas. ἡ φορὰ Motus. vulgata vox Philoſophis. ἢ μᾶλλον ὅσα μανότερα. Altera quæſtionis pars, quæ à denſitate ac raritate. Verùm aliam quoque accipit conditionem cùm ait, καὶ ὑγρότερα. Non enim ſatis eſt eſſe rara veluti Pumex: oportet etiam eſſe humida. Facetè transferas ad magnos loculos, in quibus non ſit aurum. Oportet vtrunque eſſe, & locum & locatum. Nam omnino humiditas eſt planta ipſa in potentia. Raritas non eſt, niſi commoditas. τὰ μὲν γὰρ πυκνά. ſicut illa εὔρους γὰρ ἡ φορὰ erant, quæ rationem redderent ſententiæ Democriti, ſtatuētis creſcendi commoditatem comparari ἐκ τῆς εὐθυπορίας: ſic hæc reddunt cauſam, quare opus ſit raritate & humiditate. Et probatio eſt à contrario. Accipit quaſi pro confeſſo denſum ac durum, haud facilè promoueri ad incrementum. Nam ſanè quæ ſequuntur, non probant. ea ſunt, πῶς γὰρ ὑπάρχειν τὸ πυκνὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ πικρόν. Non probant, inquam: & fortaſſe nihil hic agunt. Quid enim facit hic amarum & igneum, atque, vt ſemel dicam, falſum? Nam neque igneum omne tale, neque omne tale igneum. Ignis ipſe denſus non eſt. Igneū

A ſulphur ſpongioſum eſt. Igneum piper, ignea Thapſia, rara. Ignea Canella, dulcis in acrimonia. Amarum Opium, igneum non eſt. Buxus denſa, nun eſt ignea. Non ergo probat. Quid? éſtne confeſſum ſicca minus creſcere? Eſt ſanè omnibus agricolis. οὔτε βραδεῖαν. Concluſio. Idem enim in propoſitione demonſtrationis βλαστάνει: & in concluſione βραδεῖα ἡ ἐπίδοσις. διὰ τοῦτο δ᾽ ὀλίγον ἐπὶ πολλῷ. Non eſt dubium cùm dixerit de denſo, nunc dicere de raro: quòd & apertè deſignat cùm ait, διὰ τὴν μανότητα. Quæ ergo ſententia hæc? Alterum, id eſt humidum & laxum, parum multo. Id eſt multo tempore parum proficit. Imò verò ὀλίγῳ πολλόν. Non enim eſt βραδεῖα ἡ ἐπίδοσις. Itaque diſtorquenda oratio, vt ſit ὀλίγῳ, δι᾽ ὀλίγου χρόνου,
B πολλῷ αὔξεται. Sic cum his curtis ſententiis pugnandum. καὶ ὅλως ἡ ὑγρότης εὐβλαστον. Aliud quaſi axioma. Nemo nanque huic videtur aduerſari. Dixit τι, more ſuo. Id eſt in ſuo genere. & cauſam adiunxit εὐτροφον. Quia alimentum eſt erementi apparatus. Cui ſi addas εὐ, omnino ad ipſum vſque redundat incrementum. Fundamentum totius ſententiæ illud eſt, materiam oportere eſſe productilem: hoc enim eſt διάδοσις & ἐπίδοσις. humidam igitur. σημεῖον δὲ. Argumentum à locis vnum: ab aeris & humoris vſura, alterum. Idcirco dixit copulatiuè, καὶ κατὰ τοὺς τόπους, καὶ κατὰ τὰς φυτείας. Sed ſimul coniungit, an confundit? In apricis atque à vento non vexatis, plus creſcere. Minus enim ſiccantur. Nam ſanè verrit ventus. Hoc per locum. Per humidi fruitionem idem euenire. Frui verò
C humido magis ſi crebræ ſerantur arbores. minus enim ſiccari, quia ſeſe opacant mutuó. Eſt igitur in hac frequentia proportio cum loco non perflato: propterea quòd ſic pote minus perflantur. Itaque ſubdit ex euentu, quod intendebat, εὐαυξῆ. Hoc enim proponebatur. proceriores enim fiunt arbores & exiliores, vt videmus. Deinde addit μανὰ καὶ ὑγρὰ μᾶλλον. hoc pertinet ad probationem illius quod aiebat, τὸ μανὸν εὐαυξές. ἐν δὲ τοῖς πνευματώδεσι. Altera pars contraria. opponit duobus duo, εὐδιεινοῖς ψυχροὺς, πνευματώδεις ἀπνευμάτοις. Item φυτείαν μανὴν φυτείᾳ πυκνῇ. Quare deducet contrariū ἀναυξέστερα, quia dixerat εὐαυξῆ. & πυκνότερα, quia μανά. & ξηρότερα, quia ὑγρά. συνίστησι γὰρ τά. Ratio huiuſce partis poſterioris, cuius
D contraria ratione probetur contraria ſuperior. Quare non commodè creſcunt? Quia frigora conſtringunt. Sanè. Quia venti detergunt atque exugunt. Quia denique aer ipſe occurrens omnino aliquid agit. Vbi æquanimitate oratio cōcinnanda eſt. Nam in Borealibus, arbores lætiſſimæ. Non omnes venti obſunt incrementis. Alit Zephyrus: neque obeſt Vulturnus: neque Auſter in Francia: neque in Libya Septentrio. Et illud ab eo eſt animaduertendum, quòd aeri attribuit huiuſcemodi incommoditates. Non enim aer quatenus aer agit id. Quippe is eſt Peripateticis calidus & humidus. Sed vt in exceſſu eſt vel qualitatum, ſcilicet frigoris & caloris, vel motus. Exiccat enim motus. At hæc iam dixit πνεύματα καὶ ψύ-

χο. Vt in ventis præter qualitates etiam motum intelligat. Idem τὸ προσπίπτον designat: Incumbens irruens, accidens, inquit ipſe, non ſine ſignificationis conditione. Non enim mouet aer hîc ſeſe ex tranſuerſo, ſed pellitur, vt videatur accidere, non appellare. Non ſanè motus eius naturalis eſt eiuſmodi. ἅμα δὲ καὶ συστέλλεται. Tria dicit, συνίστανται, ſiſtunt. Quia crementum motus eſt ambitus corporis: Alterum συστέλλεται, contrahuntur. Hoc verum non eſt, ſi exactam rei cõtemplere rationem. Non enim minores fiunt arbores. Sed voluit dicere, contractiores eſſe, quàm futuræ fuiſſent. Itaque non motum dicit, ſed habitum. Tertium, οὐ λαμβάνει τὸν ἴσον ὄγκον. non aſſequuntur æqualem magnitudinem. Cui æqualem? An aliis quæ ſunt minus denſæ? ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ᾖ φυτεία. Implet hanc ſententiæ partem. Quia duo vtrobique iungebat, locum & arborum diſpoſitionem. Itaque etiam in raritate arborum inuenitur etiam denſitas, tum crementum potius ad craſsitiem quàm proceritatem. Sed omnino turget hîc quæſtio: Nam ſi quod amittitur in longitudine, reponitur in craſsitiæ, non videtur denſitas obſtare accretioni ſimpliciter, ſed huic accretioni tantùm, ſcilicet quæ paratur in longitudine. Dicendum, τὸ βάθος, hîc non ſignificare dimenſionem craſsitudinis, ſed internas partes. Quæ enim denſeſcunt, ea intus augentur. ἐν δὲ ταῖς πυκναῖς ἀνάπαλιν. Faceta permutatio vocum, ἐν ταῖς φυτείαις ταῖς πυκναῖς, μανὰ τὰ δένδρα: ἐν ταῖς μαναῖς, πυκνά. Sed relationes non ſunt penitus eædem: quia in arbore partium ſitus ſpectatur propinquarum magis, aut magis diſſitarum: in diſpoſitione verò totæ arbores. Itaque arbor rara ſatu erit denſa, & denſa ſatu erit rara. Quia vna relatio eſt intra arborem, altera eſt extra. Sic interpretatus ſum βάθος internam profunditatem potius, quàm radicem. Plus enim quadrat. φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων. Cùm probauit à locis & à diſpoſitione, probat exemplo ac ſimilitudine animalium: præſertim hominis. Quæ enim humidiora ſunt & rariora, ea facilius creſcere. Tales eſſe fœmellas. Hoc partim verum, partim controuerſum, partim obſcurum. Puellas celerius incrementa capere, verum eſt. Item humidiores eſſe maribus. Rariores eſſe, non eſt omnibus confeſſum. Compacta nanque magis ſunt carne. Quòd ſi ſolidioribus partibus ſunt rariores: eas igitur creſcere, carnem creſcere non oportuit hac ratione. Itaque cauſæ ſunt obſcuræ. Nanque in fœmella plus humoris calorem vincet. At calor autor eſt incrementi. Dicendum, caloris eſſe ſatis. Eius vim agere in humidum, non illud quidem nimium, ſed vberem tamen. Itaque celeres fieri progreſſu augmenti. Etiam alia ſubeſt cauſa. Opus, in quod intendit, imperfectius eſt quàm in mari. Ideo in re minus elaborata citiùs expediri. Quamobrem incrementa illa velocia quidẽ ſunt: conſiſtunt tamen intra magnitudinem quæ debetur maribus. Atque hæc in animalibus perfectioribus. Nam in magna inſectorum parte, maiores ſunt maribus fœmellæ. Hæc ita concinnauimus

A conſulentes & autoris dignitati, & pudori noſtro: vt εὐαυξῆ hunc ad modum interpretaremur. quæ ſcilicet facilè atque celeriter creſcerent, non autẽ quæ proceritatem adipiſcerentur. Non enim verum eſſet quod hîc de fœminis narratur. Quanquam, vt verum fateamur, etiam dubitari poſsit de hoc: cùm ſuprà de arborum proceritate, nõ de creſcendi celeritate verba faceret, & poneret exẽpla. δῆλον δέ. Procedit argumentis aliis ad probationem. Sumit autem ab arborum genere. Quæ rariora ſunt, ea εὐαυξῆ eſſe. Contraria, cõtrà. Primæ Hiſtoriæ dat exempla, Punicæ, Fici, Vitis ſané. Secunda in claſſe, ſtatuit Palmam, Cupreſſum, Laurum, Pinum, Oleam. De Lauro fortaſſe
B verum non eſt. & alibi pro rara cenſetur. καὶ ἔτι τὸ εὐθυμηκῶν. Optima demonſtratio. Non omnia εὐθυμήκη εὐαυξῆ. hæc eſt maior propoſitio. Non igitur eſſe quit αἴτιον τῆς εὐαυξήσεως τὸ εὐθύμηκες. Ἀλλ' ἤτοι πυκνότης. alia concluſio, quę pendet ex illa: nullum denſum aut ſiccum εὐαυξές, etiam ſi ſint εὐθύμηκες, vt Pinus, Cupreſſus. ἢ ἄμφω. Ridiculum. Si alterutrum obſiſtit, quid efficient coniuncta? καὶ γὰρ ἡ ξηρότης ἀναυξῆς. Sicuti contrarium ſuprà dicebat, ὑγρότης εὔβλαστον. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις. Addit etiam cauſam aliam, imbecillitatem: talia nanque eſſe δυσαυξῆ καὶ δύστροφα. Hîc copula pro cauſali nota eſt. non augentur commodè, quia non aluntur. Igitur ab accurato Philoſopho ſic digerentur cauſæ. Alimentum eſt ex materia, per formam & in-
C ſtrumentum, qui eſt calor, ſecundum motus commoditatem, quæ pendet tum à quantitate tum à qualitatibus materiæ: & ab obſequio locorũ per quæ fertur, & à vi attrahẽtis. Arbores ergo, quarũ ſuccus erit ineptus à matrice terra ſuppeditatus, non alentur. Veluti cum Paluſtres in ſicco, & è contrario. Sic materiam accipiebam. Formam verò cum ſuis poteſtatibus, quas ipſe deſignauit ſub nomine quod non dixit, per nomen quod dixit, ἡ δύναμις. Facultates autem ſunt attrahere, immutare, vnire. Quoniam verò fruſtra conetur attrahere quod non eſt, quod parum eſt, quod contumax eſt: & tranſmutare quod nimis ſiccum, nimis craſſum: idcirco etiam quantitatis modũ, & qualitates enumerauimus. Motus ergo modus eſt & à virium modo attrahentium, & ab obſequio ſuc-
D ci, ac præterea à loci ipſius per quem tranſit opportunitate. Vt etiam anguſtiæ, etiam anfractus obſtent operi, aut differant. Hunc ad modum habes explicatam alimenti rationem. De qua ſub Ariſtotelis ſignis proprio Libro ſatis diſceptauimus. Nota loquutionem ἕνεκα τῆς ἀσθενείας. deeſt præpoſitio, aut χάριν aut ὑπό. Nam tametſi cætera omnia parata habent: tamen nequeunt, quia nequeunt. Δεῖ γὰρ μὴ κρατεῖσθαι. Declarat præter eam quam diximus, & quam dicet, aliam quoque rationem imbecillitatis. Oportet, inquit, vt tolerare queant, μὴ κρατεῖσθαι non ſuperari. Infert μὴ ἢ κωλύηται. Quid eſt illud ſuperari? cùm prohibetur ab aeris vi ſurculus creſcere: neque reſiſtere poteſt. Accepit hîc κράδην pro quouis ſurculo, non ſolùm ficulneo.

Ἐπὶ

Ἐπεὶ καὶ τὸ ἀδυναμεῖν. Admittit Democriti ſententiam: meatuum rectitudinem facere. Non tamen id ſatis eſſe: ſed opus habet facultate duplici, tum quæ intus operari queat: hæc eſt κατεργαστικὴ, tum quæ poſſit ſéque opúſque ſuum ab externis impreſsionibus tueri. Hoc eſt quod dicebat, καὶ ἀπαθῶς. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ὄφελος. Alius dixiſſet ἄλλως οὐδὲν ὄφελος. Nihil ἀδυναμία confert, niſi vis adſit. Eſt igitur aduerſatiuæ altera pars, altera tacita. Quanquam eſt rectitudo, tamen abſque facultate nihil ad rem.

Lego ἀθύνοντες τὸν πόρον, non ἀπόρων. Et illa, altero duorum modorum. aut enim delendum eſt ἄλλων, & legendum ἐπὶ τῶν ζώων τοῦτο συμβαίνει: non enim plantæ ζῷα ſunt: at ἄλλο eſt nota diſtributionis ſub genere aliquo. aut legendum ζώντων. Quia ζῶντα ſunt plantæ. Et alimentum atque crementum competit non animali, neque plantæ, niſi ſub genere viuentis.

Theodorus προγίγνεται, prægenitum eſt. poſuit antecedens pro conſequenti. Exiſtit enim, quia genitum eſt. Et iam ſuprà dicebat ἐπιμιξίας. δέχεσθαι φοράν. Agi perlationem facillimé. Equidem extra Græcum codicem non intelligerem. βραδεῖαν γὰρ τὴν ἐπίδοσιν. Hinc lenta huius acceſsio eſt. Cuius huius? Huiúſne naturæ ſiccæ, dēſæ, amaræ, igneæ? At acceſſio eſt eius, quod huic aduenit. ἐπίδοσις, autem eſt eius quod præexiſtit. ἐπιδίδωσι nanque id, cui fit διάδοσις aduentantis alimenti. εὐδιεινοῖς, ſerenis, fatalis Theodori lapſus. Nulla enim loca ſerena ſunt, niſi vbi non pluit. & opponit his mox ψυχροῖς. At frigidum non aduerſatur ſereno. Cùm ſæpè ſic errarit & hîc & in Hiſtoriis, ac ſemel ibi ſit animaduerſũ, hîc quoque pro cæteris omnibus ſatis eſto. ἀπαυξήσεις, minores. Haud malé. plus tamen in Græca voce eſt. Quippe naturam explicat quæ minus apta ſit ad creſcendum. ἀὴρ προσπίπτων. Aer occurrens. Appellens, accidens, ad verbum. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Quia, ſicuti dicebamus, animal non eſt de genere plantæ, diſplicuit Theodoro vox illa τῶν ἄλλων, quemadmodum & nobis. Cæterùm ſi acutiùs conſideremus, non ſit auferenda: refertur enim ad ἀνθρώπων, hunc ad modum. Cùm in aliis animalibus, tum in homine. Idcirco eſt geminata copula, & additum μάλιστα. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ μάλιστα. ἀπαθῶς, Theodorus προφραστικῶς. Vim reſiſtendi iniuriæ temporis. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ὄφελος, Theodorus totum omiſit. Satis eſt ſuprà declaratum.

CAPVT IX.

Nonum Caput redit ad intermiſſas cauſas generationis, quæ deterior ſit è ſemine, præſertim in mitibus. De Ægyptiis ac Ciliciis Punicis. De ſeminibus annuarum plantarum.

ΠΑΝΤΑ δὲ χείρω. Redit ad generationum comparationem, atque ait è ſemine quæ prodeſſit arbores, degenerare. Non quidẽ omnes. Non ſanè agreſtes. Earum

A nanque naturam imo in gradu eſſe, & vix poſſe peius habere. Aere & locis tum ſucci tum carnis bonitatem comparari. Omnino verò annuorum ſeminiorum commendationem aut reiectionem ex agri natura prouenire. ὡς ἐπίπαν, quod aliâs ὡς εἰπεῖν. Contrarium eſt τὸ γνήσιον. ἐγγὺς τῆς ἡμέρας. Aſtrinxit hanc deterioris naturæ conditionem ambitu mitiorum arborum. Nam agreſtes nullam habent παράβασιν. Quia infrà earum ignobilitatem nullus eſt gradus. Pro exemplo huius mutationis in peius, enumerat Punicam, Vitem, Ficum, Amygdalum. Punicam ſuo ſemine prouenire non eſt præter admirationem, ſiquis ipſius ſeminis animaduertat conſtitutionem. Oportet igitur intra ligneum illud etiam medullam eſſe. Non enim ipſum arbitror pro medulla accipiendum. Amygdalas autem omnes noſtras è ſemine habemus excellenti magnitudine, ſapore optimo. καὶ

B γὰρ ὅλα γένη μεταβάλλει. Duos explicat modos huiuſce vitiatæ conditionis. Vnus eſt, totum mutari genus. Hoc non declarat hîc, quia in Hiſtoriis docuerat è Fici ſemine non Ficum, ſed Caprificũ generari. Quod ſi ita eſt, alterutrum euenire neceſſe eſt: aut cultu poſſe miteſcere Caprificum, aut non eſſe verum quod ipſe toties affirmat, ſemen plantis à Natura datum ad ſpeciei propagationẽ. Hoc negabamus in Viſco nos, vt ſuo loco patet: hîc manifeſtum eſt, ſi mutatur tota ſpecies. Non enim eſt generatio vniuoca. Dixit autem ὅλα γένη, quia etiam aliquando non mutantur tota, ſed affectus aut modus quidam ſpeciei. Veluti quod in ſecundo Hiſtoriarum ſcribitur, cùm alba Ficus

C in nigram, & è contrario mutatur. Alter modus vitiatæ conditionis eſt, quem deſignat illo verbo ἐκπεσοῦνται. Quod ſanè hîc non intelligeremus, niſi eſſet antea in Hiſtoriis explicatum. Nam quis comprehendere poſſet animo, quemadmodum arbor in pappos ſolueretur? De fructu intelligit, ſic enim in ſecundo. εἰ δ' ὅσα μὲν ἀδρύνει, ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἀνθῆσαι μόνον ἀφικνεῖται. τούτου δ' αἴτιον ἡ ἀσθένεια τῶν σπερμάτων. Satis leuis ratio: propter imbecillitatem ſeminum. Sic omnia ſoluentur dubia. Nam quamobrem perfecti arbores, atque eæ quidem operoſiores è ſemine veniunt optimè? omitto Cupreſſum: agreſtem dicet quis. At Perſicus? At Pinus? Quod ſi ficulnei ſeminis cauſetur exiguitatem: at Morus æquè fert exiguum, & tamen non aliter nobis prodit. Itaque neceſſe illi

D fuit explicatiùs edere cauſam huiuſce imbecillitatis. Dixit ergo, κρατοῦνται γὰρ ὑπὸ τῆς ἐπιρροῆς. vinci ac tanquam ſuffocari ſucci affluxione. Quomodo? πλείονος οὔσης. Cauſa eſt copia, quæ non poſſit à Natura reduci ad fructuum perfectionem. Igitur ſic intelligit, è ſemine ſobolem imbecillam procreari, quæ penſum ſoluere nequeat. Et ſanè hac in probatione proportio quædam eſt à natura cõſtituta. Nam Ficus ſua ſpecie non facilè coquit cibum. Quocirca non eſſe mirum ſi quæ de ſemine prouenit, minus etiam valeat conficere. καὶ ὥσπερ ἄγχεται. Explicatio eſt illius ἐκπεσοῦνται. Nam partim ad floris vſque editionem perue-

niunt:partim conformant etiam fructum, ſed non A
perficiunt. Idcirco perinde eſt ac ſi nō ferrent.Ra
tio eſt in vtilitate finis. Nam ſi fructus ob eſum,&
edendo,ii fructus non ſunt,non erunt fructus: igi-
tur ἄκαρπα. At fructus figuram præ ſe ferunt. Igi-
tur non ἄκαρπα. Propterea dixit ὥσπερ. Appellat au
tem ἐπιῤῥοὴν humoris affluxionem.& τὸ ἐπὶ,ſignifi-
cat continuatas ſubitiones. Vbique vtitur hac vo
ce in ſimili propoſito.& σύῤῥοι. Reſpondent autem
inter ſe, διὰ πλῆθος, & πλείονας. Et expreſsio eſt τῆς
συῤῥοῆς, cùm dicit τῆς τροφῆς. & ὁ δυνάμενα πέττειν,
valet illud κρατεῖται. Is igitur eſt ordo. Semen,im-
becillitas, κρατεῖται. A quo ὑπὸ τῆς συῤῥοῆς. Quomo-
do? πλείονος οὔσης. Quid inde? ἀδυναμία πρὸς τὸ πέ-
πτειν. Vnde ſequit ur ἀκαρπία. Igitur χεῖρον τὸ ἐκ σπέρ-
ματος. διὸ καὶ δεῖσθαι. More ſuo applicat hiſtoriam. B
ſimul oſtendit quo vitio degenerent Amygdali.
Amygdali & Iuglandis commendatio eſt etiam à
corticis teneritudine. Itaque Tarentinæ celebra-
bantur nuces: & eiuſmodi,aut eædem cognomi-
ne Perſicæ. Satum Amygdalum effici arborem,
ex qua duræ producantur Amygdala,dicit hic. Ei
rei conſulere Thaſios inoculatione. Vbi enim a-
dultæ fuerint, oculos nobiliorum eis imponere.
ἐπειδὰν ἐξυψωθῶσιν, accreuerint. ἐὰν δ' ἂν τινὰ. Sic ar-
tes propagantur præceptorum atque operū ſimi-
litudine. Quod in Amygdalis fit à Thaſiis,in aliis
quoque hoc exemplo idem fieri poſſe. ἔστι δὲ ἰ-
σχυρά. Suprà docuit quæ ſemina eſſent valida. Nūc
eadicit poſſe perferre omnia incommoda, atque
ex iis arbores prognatas non degenerare. Tria
dat exempla, Palmæ, Pinus, Piceæ. κωνοφόρον, Stro- C
biliferam intelligit. An alia Pinus ſit? An Pina-
ſtrum excludit? Non poteſt. Quia Pinaſtrum nō
quit degenerare. Etiam è Macedonia Pini ſpeciē
ſterilem agnoſcit in tertio Hiſtoriarum. φθειροφό-
ρον autem πίτυν nullam pingit in Hiſtoriis: nec
Plinium de ea quicquam memini. Pedicularium
interpretor. ἐναντίως δὲ καὶ τὰ περὶ ἀγρίων. Rectè
procedit,cùm minus nota reducit ad magis nota.
Poſita de mitibus hiſtoria, refert ad eas agreſtiū
naturam. Idem, inquit, de agreſtibus cenſendum.
Apponit autem ſententiam. Quanquam, inquit,
fortaſſe non habent tranſitum ad deteriora. Si-
cut Athleticus habitus apud Hippocratem non
habet tranſitum ad meliora. quod ille dicebat,
οὐκέτι δυνάσται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι: eſt enim μα- D
κάριστον. Imitatus eſt præceptorem, qui Naturæ
prolapſiones παρεκβάσεις vocat, vt alibi declaraui-
mus. οὐ γὰρ ἀγρίοτης τὸ ἔσχατον. Sic in Ethicis duo ſta-
tuit extrema Philoſophus, alterum ſupra virtutes
omnes, quem habitum vocat heroicum: alterum
infra omne vitium, quam dicit ἀγριότητα, feritatē.
Vt virtutum ſubiectum ſit homo. Supra hominē
illud heroicum. Vitiorum ſubiectum ſit homo.
Extra hominem feritas. ſic in arboribus feritatē
quidem eſſe at infra eam nihil eſſe, ἀλλ' ἡ ἀχυλία.
Poſtquam de ſua cuiuſque natura dixit in ſpecie,
nunc oſtendit quod innumeris eſt penè locis repe
titum, aeris ſoliſque beneficio conſeruari. Con-
ſeruari verò vel omnino,vel ad certum vſque tem

A pus. Neque verò ſolùm conſeruari, ſed etiam me-
liores fieri. Hoc per ſe ſatis patet. Nam ſi vel cælo
vel loco alieno arbor quæpiam vtatur: inde ad co
gnatiores tranſlatam conditiones, melius habitu-
ram quis neſcit? Cùm verò duo ſunt in fructibus,
ſubſtantia quæ futura ſit cibus, & ſapor qui com
mēdet, atque etiam ſenſui appetibilem faciat vtili-
tatem: vtrunque poſuit hîc, pro ſubſtantia ἀκαρ-
πίαν, pro ſucci qualitate ἀχυλίαν. Et dixit πρὸς ἄλ-
ληλα, non quòd vnum ſit alterius cauſa, ſicut in
ſexto dicit, odores & ſapores mutuò ſeſe ſequi:
multa nanque carnoſa ſunt triſtiſsimo ſucco, aut
parum ſuaui: vt Pepones iniquo loco ſati: multa
ſunt mala carne, ſucco ſuaui: vt quæ mania ſuggi-
mus, eorum pulpā expuimus. Sæpè id fit in Pyris
B ac Malis. Sed ita voluit πρὸς ἄλληλα, ſæpè, non ſem
per. Διὰ τὸν ἀέρα. Optimè. Nanque infrà dicet
aerem etiam alere. Καὶ ἁπλῶς τοὺς τόπους. Qua-
re non dixit aerem & locum: ſed aerem, & omni-
no loca? Quia locus quoque in aere eſt. Quia
terræ quoque locus non ſolùm propter internas
qualitates, ſed etiam propter cælum talis eſt. Igi-
tur cùm dixero locum, vtrunque capiam. Ideo
dixit ἁπλῶς. Id eſt ſine aeris adiectione. Ἐπεὶ καὶ
τὰ ἥμερα. Quoniam hoc differunt mites. An hoc
verum eſt? Excellentiores eſſe mites agreſtibus,
quia ſolo cælóque vtuntur commodiore? Non
videtur. Vix vllius mortalis ingenium id eligat lo
ci ad plantas ſuas terræ mandandas, quod ſit æquè
conducibile, atque is locus in quo (ſpontè hoc
naſci dicitur) Naturæ conſilio prodit ſtirps. An
C voluit dicere arte multa corrigi quæ arboribus
incommodarent? Exemplum ponit huiuſce me-
lioris habitus comparari, tum de loco, tum de ſpe-
cie. In Ægypto, inquit, & Cilicia præſtabiliores
euaſere Punicæ. Hîc ex æquo ponit: in ſecundo
horum librorum addit etiam differentiam, cùm
dicit, εἰς τὸ βέλτιον μεταβολαί: καθάπερ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ
ἔτι μᾶλλον ἐν κιλικίᾳ τῆς ῥοιᾶς. Hîc igitur non ponit
μᾶλλον: ſed tamen ponit ipſum illud, propter quod
μᾶλλον eſt ait enim, γλυκεῖαι καὶ οἰνώδεις: hoc in Æ-
gypto. Poſtea αἱ δ' ἀπύρηνοι, καὶ καλλί[illegible]. Vt in
Cilicia præter ſuauitatem, etiam ſint ſine ligno, &
viſenda acinorum ſpecie. Καθάπερ εἴρηται. In ſe-
cundo Hiſtoriarum, vbi etiam pleraque eorum
quæ hîc repetit, veluti de Amygdali duritia, & a-
D lia. περὶ τὸν πίναρον ποταμὸν, vbi cum Dario con-
flixit Alexander. ἁπλῶς δ' ὅταν οἰκείαν. Sic ſuprà
καὶ ἁπλῶς τοὺς τόπους. ἐν δὲ τοῖς ἐπετείοις. Altera ca-
pitis pars de frugibus & oleraceis, quæ annuo
proueniunt ſatu. Hæc quoque pro locorum con-
ditionibus, ſicut & arbores mutari. Non perco-
gnoſci verò tam commodè, propterea quòd mi-
nus diu in terra ſtent. Igitur minus affici poſſe.
Quare cùm eodem tollantur anno, vix hærere
poſſunt veſtigia mutationis. Cæterùm tertio de-
mum anno planè deprehenditur quantum in iis
aut laudari aut deſiderari poſsit. Moderatè capien
dum eſt τὸ εὐθὺς hîc. εὐθὺς συγκομισθέντων. Non enim, ſta-
tim à ſatu intelligendum: ſed ſtatim à collectis fru
ctibus, qui ſanè colliguntur σπερμάτων prius. ἅμα καὶ
τὰ

τὰ ζῷα. Animalibus idem euenit, alio licet modo, quia alio quoque modo ſeruntur. Nanque fruges tertio mutant anno, quia tertio ſeruntur anno. Animalia in nepotibus mutant, tametſi multis pòſt annis: quòd, vt frugibus tertius ille ſatus, eſt annuus: ita ſatus tertius animalibus, tametſi non annuus neceſſarió. Nanque ne ipſa quidem ἐπίτεια, ab annorum numero, ſed à ſationum ordine cenſebuntur. Sunt enim ſemina quædam, vt in Hiſtoriis dictum eſt, quæ ſeruantur, vt vetula terræ mandentur. Sic enim magis proficiunt. Τετρογενοῦντα συνεξομοιοῦνται. Philoſophus in Hiſtoriis, ex Æthiope nata alba fœmina, ex albo marito peperit Æthiopem. Ecce ſimilitudine tertiæ prolis auitam ſpeciem repræſentatam. Vbi & res notanda & verba. Nam hæc hiſtoria nihil hìc facit. Semina enim non redduntur tertio ſatu ſimilia primis: ſed contrà, cùm videantur nihil mutata primò, mox non multum, tertiò manifeſtò mutata videntur. Hæc eſt res animaduertenda: nunc verba videamus. τετρογονοῦντα, actiuum eſt. Animalia tertio ordine generantia. Eſt igitur in quarto fœtu mutatio. Quia tertio quæ ſeruntur anno, quartum fructum edunt. Si igitur ita eſt, quomodo eſt συνεξομοιοῦνται? Non enim ſi in quarto fœtu mutatio eſt, in tertio generante eſt ἐξομοίωσις, id eſt egreſſio è ſimilitudine. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπίδηλον. Quanquam, inquit, præcidat omnem moram expectationis, quantum apparet in ipſo primo anno. Videtur enim iam aliquod veſtigium mutationis. De momentis, quæ ſenſu percipi nequeant, ſatis in libris Phyſicorum, & in Problematis à nobis eſt ſub Ariſtotele diſputatum.

Legendum ἔν γε τοῖς ἡμέροις, non ἔν τε, peculiari Philoſopho huic loquendi more. Ἀκυλίᾳ. Lego κηλικίᾳ, ſicut in locis ſupradictis. Scribe ὅταν συγκαυξηνθῶσιν, non autem, vt legitur, mutile. Et καὶ ἡ ἀσαρκία τούτων, non autem συνσαρκία, niſi quis argutetur de carne ſucculentiæ comite.

Theodorus, καὶ ὥσπερ ἄκαρπα γίνεται. & quemadmodum infœcunda copia alimenti redduntur: malè. non enim comparat infœcundis, ſed aſcribit earum cenſui. Penè ſterilia. Quodammodo. Eſt enim τὸ ὥσπερ, nota qua moderatur illi voci ἄκαρπα. Non enim verum eſt eſſe ἄκαρπα, quæ καρπὸν ferant. Οὐ διανέμεται πέψιν, Theodorus, digerere. Sanè & ad coctionem hoc vtuntur Latini. At enimuero aliud eſt διάδοσις, id eſt diſtributio ſiue digeſtio. Vt Æneas digerit ceruos in naues. Aliud eſt à verbo Plautino, digero. Ita etiam in reſolutione collectionum eſt digeſtio, quia diſſipatio. Sipare vetus verbum. Quare Græci διαφόρησιν eodem ſilo. Διὰ τὸ μὴ κρατεῖν, quia viribus carent. malè cauſam poſuit pro effectu, neque ex fide interpretis. Et ſanè hæc diſtinguenda, vt in Plethora. Quædam enim κατὰ δύναμιν: quædam καθ' ἔγχυμα. Sic hìc, ſemen ſuas habet vires, non autem iis caret. Sed eſt imbecilli-

A tas non ἁπλῶς, ἀλλὰ πρός τι: ſic enim dicit διὰ τὸ πλῆθος. Sic enim doctè omnia penſitanda. Sibi ſatis habet virium, at non ad copiam. Itaque vires non deſunt: actio imminuta eſt, non propter facultatis detritionem, ſed quia obiectum eſt maius penſum, quàm vt exhaurire queat. Ἐκ μαλακῶν σκληροί. Ex mollibus prædura. Dura nimis vox. Quid attinet exceſſum addere ſententiis Philoſophorum compoſitionum καλλωπισμῷ? Ἀγριότης, ferocitas. Vtinam ne tam ſæpe defugeret trita verba vir optimus: commodiore ęo vteremur. Nam ferocia eſt habitus animi, quo ex profeſſo aduerſamur conſilus & officiis ciuilibus. Feritas hìc eſt ἀγριότης. Feræ quot ſunt animantes, feroces non ſunt? θρασὺς ferox eſt, & θηριώδης efferatus: vt Ariſtodemus vir omnium fortiſsimus. ἀγριότης, hìc agreſtitas. quæ opponitur miti atque obſequioſæ naturæ. Eſt hoc vitium in homine quidam quaſi ſtupor ſiniſter ad ciuilia munera, & rectam rationem. Ferocia verò temeraria propenſio ad exceſſum. αἱ δὲ μέχρι τινός. Aliæ autem ſtatuto tempore. Nequaquam eis ſtatum vllum tempus eſt, aut præciſum: ſed ſimpliciter dicas aliquandiu. Ὀλιγοχρόνιον τῇ γῇ χρόνος. Parum id temporis eſt. Omiſit vocem neceſſariam, ἐν τῇ γῇ. Eſt enim mutationis autor terra. Niſi diu ſit in terra, non diu patietur à terra. Actionum enim impreſsiones in temporis tractu ſunt. Non ergo mutabitur à terra æquè atque ea quæ diu hæſerint terræ: id quod de arboribus C dicebatur. Ἀλλ' ἐπίδηλον γέ τι ποιεῖ. Nonnihil indicii faciunt. Præbent ſpecimen quoddam inchoatæ mutationis. Oſtendunt rudimenta futuræ mutationis.

CAPVT X.

Decimum caput declarat, annuam germinationem eſſe quaſi nouam generationem. Non eſſe vnum omnibus tempus. Cauſam tempeſtiuæ germinationis in quibuſdam eſſe robur, in aliis imbecillitatem. Humiditatem & mollitudinem ad id plurimum conferre. Quædam contrariis ſibi temporibus germinare. Alias cauſas adiungendas. Germinandi celeritatem non magnitudine, aut paruitate, aut qualitatibus ſtatuendam, ſed commenſu Naturæ quodam. Autumnalem germinationem maiori ex parte fruticibus & herbaceis, arboribus minus. Quo tempore ſuperfœtent aliqua.

Ἡ δ' ἐπὶ τῶν βλαστῶν. De generatione, déque eius modis atque cauſis dixit: tum de ea quæ fieret ſimpliciter, tum de ea quæ fieret in aliis, D cuiuſmodi erat per inſitionē. Nūc reſtat vt de ea quærat quæ fit in aliis, ſed alio modo. Eiuſmodi eſt germinatio. Eſt enim generatio noua. Quæ cùm à natura fiat, inſitio ab arte: inſitioni germinationem decuit anteponi. Quinetiam cùm plantæ quædam nonniſi in aliis proueniant, vt Lichen, quam vocant Pulmonariā, Muſcus, Polypodium, Dryopteris. Hipparis quædā, Epithymum, Viſcum, & ſiqua ſunt alia: an hæc quoque hanc ipſam de germinatione tractationem anteferri oportuit. Simul autem definit aliquo modo germinationē: ſimul cauſam dat quare de ea ſcribat hìc. Οἷον δ' ἀρχὴ γίνεσθαι. Sa-

d

nè eſt proles parentis : ergo noua generatio. Appellat autem ſecundam, quia prima eſt ſtipitis. Ita vt centeſimo etiam anno germinatio ſit ſecunda. Vt magis ad naturam quàm ad tempus τὸ ἰδιότροπον reſpiciat. vt ſit ἰδιοτρόπως φύσεως. Hæc accipienda æquanimitate quadam. Non enim eodem modo gignitur è planta fructus quo gignitur frons. Non quo frons gignitur, genita fuit è ſemine ſtipes ipſe. Nam ſemen tota planta eſt in potentia. Non ſit, niſi expreſſio & explicatio. Ex planta frons oritur, vt pars è toto. Fructus à planta ſit, vt ab animali fœtus. Non enim plantæ pars eſt, ſed planta tota in potentia. οὐχ ἅμα γίνεται πᾶσι. Poſt naturæ deſcriptionem digerit differentias. Non omnibus idem germinandi tempus. Quippe ne omnibus quidem ſationis atque prouentus tempus idem. Quia ſecundum anni ſegmenta, quas ὥρας Græci vocant, aliud aliis. Ideo dixit παρηλλάχθαι, ὅτι ἄλλοις ἄλλος ὁ χρόνος : ἄλλος παρ' ἄλλον. Id adeò, vt quibuſdam commodiora ſint tempora, quæ contrariis prædita ſunt qualitatibus. Addidit modeſtiæ, more ſuo, notam σχεδὸν, penè in contrariis. Quia non in exceſſibus. Nihil enim oritur æſtu, aut hyeme ſæuiente. Sed hyemis intelligit totam latitudinem. Sunt enim flores hyemales, & autumnales, & æſtiui. Hic ſic interpretatus ſum ἐναντίαις. At non eſt ſic accipiendum. Non enim ἐναντίων hic ſignificat temporis qualitatem contrariam plantæ qualitatibus : ſed tempora inter ſe contraria. Adeò nanque aliud aliis eſſe tempus, vt quædam germinent per æſtatem, quædam per hyemem. Hoc tamen verum non eſt. Nihil enim hyeme germinat, ſtante quidem : ſed abeunte, vt Mandragora. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ καρπογονία. Poſtquam dixit de vera germinatione, dicit nunc de proportionali. Fructus enim ſimili modo prodit, quo & oculi, & frondes, & rami. Idcirco fructus nomine ſuprà vocabat germinationem. Sanè fructuum diuerſa tempora perficiendorum, nō producendorum. At perfectio non eſt generatio. Itaque illud ὁμοίως minus exactè accipiendum. Et καρποτελεία differt multum temporibus, vt ſi Ceraſa ſpectes & Oleam, aut Ziziphа, aut Meſpila, aut Glandem. At quod ait, καρπογονία, non vſqueadeo latas atque diſtantes habet temporum differentias. Ὡς μὲν οὖν ἁπλῶς εἰπεῖν. Reddit cauſam. Pro temporum plantarúmque conuenientia fieri, vt tum germinent plantæ, cùm fuerint nactæ ſibi ſimilia tempora. Idcirco dicit σύμμετρον τὴν κρᾶσιν. hic τὸ σύμμετρον non ſignificat ἁπλῶς, ſed mutua relatione inter tempus & plantam. τὸ συν non deſignat miſtorum proportionem atque reſponſum in craſi, ſed reſpectum terminorum, in quibus eſt fundata Craſews relatio. Ταῦτα καὶ τὰς βλαστήσεις. Quia duo dixit βλάστησιν & καρπογονίαν, de vtroque item dicit. Vbi diligentia noſtra perſpicua eſt. Ille nanque dicebat καρπογο-

A νίας ſimilitudinem : nos aliquid monebamus de perfectione potius, quàm de generatione. Quod hic facilè patet etiam ab Autore ipſo probari. Ait enim τοὺς πλείστους τῶν καρπῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰς καθ' ἕκαστα. Quanquam hoc, inquit, effatum vniuerſale ſatisfacere videtur quæſtioni : non totum tamen ei huiuſce rei iudicium committendum eſt : ſed ſpeciatim de ſingulis inquirendum. Singula hic τὰ καθ' ἕκαστα, ſpecies intelliguntur: alibi indiuidua. hic ſtatuitur contrà, τὰ γένη τὰ ἄκρα : hic contrà τὸ καθ' ὅλου. Rectè dixit διαιρεῖν. Eſt enim partitio ambitus generici in ſpecies. Et modeſtè, ſuo more, πειρᾶσθαι. Ἔνια μὲν γὰρ δι' ἰσχύν. Iam diſtinguere incipit, & ſanè per contra-

B rias differentias. Nam quibuſdam eſſe tempeſtiuam germinationem propter robur, aliis ob imbecillitatem. Hoc ſæpenumero alibi quoque profitetur. Nam quæ validæ plantæ ſunt, in iis facultas generandi mouet ſuccum ad frondium, florum, fructuum conformationem. Quæ ſunt imbecillæ, earum vis non mouet, ſed mouetur ab aere ambiente. Robuſtæ igitur ita mouent, vt iuuentur acceſſione officii ab aere, foris : aut etiam quæ ſunt robuſtiora, vincant externa incommoda: Debiles contrà non mouent, niſi moueantur. Actus quidem conformationis earum eſt : at is actus opus habet extimo autore atque euocatore : alioqui propior potentiæ eſt. Δι' ἰσχὺν καὶ πολυτροφίαν. Duo ponit, materiam ſcilicet alimenti copiam, & formam ſcilicet robuſtam po-

C teſtatem. Exemplum dat Amygdali & Punicæ. Et addit, καὶ ὅλως τὰ ἄγρια τῶν ἡμέρων. Nam & in hiſtoriis & in his libris ſemper ait, agreſtes mitibus antecellere firmitate. Ἔνια δὲ δι' ἀδυναμίαν. Quædam verò ob debilitatem, vt herbacea, & annuo ſatu prouenientia. Καὶ γὰρ ἀνθεῖ πολλά. Explicat euentum ab illa imbecillitate, quia florent pleraque hyeme. Tum ponit τὸ καθ' ἕκαστον, vt erat pollicitus, Anemones exemplo. Quo loco maximè videre vellem quid ex his mihi ſentiendum ſit. Nam ſi euocantur aere, hyeme qui poſſint euocari? Non nego axioma. Aio verum eſſe, moueri debiles plantas ad functiones ab externa vi. At à calore id fieri aio. Veluti ſi quis dicat, Violam martiam primis quibuſque tēporibus e-

D rumpere. Ἀνθεῖ πολλὰ τῶν κατὰ χειμῶνα. Hoc debent articulis Græci, vt multa queant mira breuitate non dicendo dicere. πολλὰ τῶν φυτῶν ἀνθεῖ τοῦ χειμῶνος : τῶν κατὰ χειμῶνα, quæ tempora inter hyberna queant connumerari. φαίνεται δὲ οὐδ' ἡ μηλέα. Quoniam numerauit herbacea : quæreret aliquis, inter arbores, num propter robur Malus anteuertat. Fortaſſe non, inquit. Hic enim τὸ φαίνεται non tam ſtatuit, quàm dari petere videtur pro confeſſo atque ſenſu cognito. Quæ igitur cauſa? Quære tu. Nam ille te inuoluit nebula communi, quam non diſcutit. ἀλλ' ἄλλην αἰτίαν. ἑκάτερα δ' εὐλόγως. Concluſio cauſas explicans. Tempeſtiuè vtrunque genus germinat, tum validum, tum debile. Vali-

dum

dum ſuaui protrudit ſucci copiam. Imbecillum prouocatur ad protrudendum. Non otioſè poſuit τῷ πλήθει. Quia opus habent ea copia qua partim alantur, partim vtantur ad germinationem. Caſum tamen non adeò probo. non enim πλήθει προωθεῖ, ſed πλῆθος. Copia nanque truditur. προωθεῖ verbo compoſito, ſicut προϊβλαστεῖ. Reſpondet enim illi. Vſus ſum hìc hoc verbo trudo, non temerè. Eſt enim trudi, terra edi. Non ignorauit omnium doctiſsimus Poeta cùm dixit, Truditur è ſicco radix oleagina ligno. Υ̓πὸ μικρῶν ἀκίνητα. Non potuit magis explicare imbecillitatem. Nam & addidit ἀ, & dixit ὑπὸ μικρῶν. Quod à paruis mouetur: neceſſe eſt etiam minus eſſe. Sed de Malorum germinatione nihilne afferetur cauſæ? An non eſt verum eſſe imbecillam? In Malo nanque ſuccus multus. An etiam eſt multus ſpiritus? Quippe & odoratum ipſum eſt pomum, & valde flatuoſum. Itaque ad ignem poſitum dirumpitur & ſibilat. Notabis loquutionum ſimilitudinem. τὸν κατὰ τὸν χειμῶνα, ſuprà: hìc τὸν κατὰ τὸν ἀέρα. Μέγα δὲ καὶ ὑγρότης. Alias aſſuit cauſas. humiditatem ac teneritudinem, quæ videntur eſſe vna cauſa: duæ tamen ſunt. Nam ὑγρότης eſt in ſucco, μαλακότης eſt in corpore. Itaque ſi ſit humida planta, & materiam habet & materiæ facilitatem. Si ſit tenera, non eſt compacta. Igitur apta ad tranſmiſſionem in ipſo tractu, ad receptionem in extremis, vbi fit germinatio. Ideo mox dicit τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ πυκνὸν οὔτ' ἀδιάδοσιν ὁμοίως, οὔθ' ὕλην ἔχει πλῆθος. Vtrunque tangit: ſiccum, non habere ſucci copiam: denſum, non habere commodos meatus. Duo notanda. Vnum ὁμοίως. Non ęquè habere tranſmiſsionem, quia non omninò carent meatibus: ſed meatus nō ſunt ſimiles. Alterum, quia dixit πλῆθος. Non enim eſt ſiccum, vt vulgò dicitur, quod humore caret, ſed humoris copia. Notabimus præpoſitionem in verbo προεῖναι, & in verbo προωθεῖ. In προεῖναι locum ſolum deſignat: vt qui ſuccus intus hæret, proferatur. In προωθεῖ ſignificat tempus anticipationis, & motum quaſi violentum, quia præuenit alias. Et omnino declarat motum antecedentem τὴν προέλευσιν. Propellit enim vt germinet. Nec prætereunda cognitio loquutionis, μέγα ἡ ὑγρότης: ſcilicet ἐστὶν, aut δύναται. Ω῞σπερ καὶ ἐπὶ τῆς προτέρας φύσεως ἐλέχθη. Hìc φύσις non ſignificat naturam, ſed generationem: quia φυτὰ dicuntur φύεσθαι. Ο῞σα δὲ ἐν ταῖς ἐναντίαις ὥραις. Nunc rationem reddit earum quę germinant contrariis tempeſtatibus. Ex Clidemi ſententia fieri caloris & frigoris temperationem: vt calida in frigidis, in calidis frigida germinent. Hanc ſententiam vt non improbat: ſic etiam adiungit quod ipſe vocat συναίτιον. Duas ergo concauſas addendas putat, ὀλιγότητα καὶ ἀσθένειαν. exiguitatem & imbecillitatem. Ο᾿λιγότης hìc eſt μικρότης. Ac ne iis quidem contē tus, ait καὶ εἴπερ ἄλλα. Sic ſemper cautè atque prudenter loquitur. An verò paruitas cauſa ſit quare pa-

A rum valeant? Ita ſanè quædam, veluti oleracea nonnulla. Quorum exempla ponit ex Portulaca & Cucumi. Non enim prodire ante annuos tepores, quos ipſe declarat fœlici verbo illo θερμημερῶν. Dicat aliquis, non eſſe mirandum: frigida nanque ſunt & humida. At de Ocymo, quod in eadem cauſa eſt, quid ſentiendum? Id enim eſt ſiccum & calidum. Quid igitur expectat calores? In Ocymo ſiccitatis comes eſt duritia. Ea poteſt germinationem retardare. Idcirco addidit ξυλῶδες. Καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν λαχανωδῶν. Quaſi etiam in aliis ſit. Quod ita verum eſt etiam in multis, vt contrarium non eſt falſum in aliquibus eorundem ſpeciebus. Lactuca nanque poſt primos imbres à Canicula durat, niſi maximo vra-
B tur gelu, etiam totas hyemes penè ad ipſum Solſtitium. Et tamen frigida humidáque eſt: ne quis inde captet obiectiones. Vtitur enim vtroque tempore feliciter. Sic alia multa. Καὶ εἴπερ ἄλλο. Quid aliud queamus comminiſci? Nam eæ ſuſpenſæ dubitationes auferunt officii gratiam, quod in docendo præſtat. An eſt peculiaris aliqua natura, vt in Ocymo? ipſum enim nō tam eſt debile ad germinandū, quā ſiticuloſum: Itaq; eget aliquo adiumento, quo conſiſtat ſub calore communi calor peculiaris. Εἴς γε διαμονήν. Hoc oſtendit, ea multum pati. Nam ſi Ianuarii, quod ſæpe fit, aut etiam, quod nonnunquam, diebus Hal-
C cyoniis erumpunt quædam intempeſtiuè, importunam temeritatem luunt primo quoque legitimo frigorum reditu potius quàm ſuperuentu. Itaque, inquit, εἴς γε. Quæ quidem germinatio diuturnitatem ſibi ſit vindicatura. Καὶ τελέωσιν. Quaſi dicat, ſi pertinaciùs reſiſtant quin intereant: ac eorum conſtitutio minus perfecta eſt. Λοιπὸν δέ. repetit: Cauſam eſſe imbecillitatem, quę ſit in quibuſdam cum exiguitate coniūcta. Quin, inquit, etiam in maioribus nihilo felicior. Nam Cucurbita, cùm & in largitudinem inſignem producatur: adeò vt etiam ramis frequentata ſcandat arbores, atque etiam quaſdam vel ſuperet, vel opacare queat: ea tamen tam valida tot progreſſibus non poteſt ſibi adeſſe ante calores. Hìc nos de Cucurbita diximus hactenus quoad nos. Nam
D Philoſophus hìc adiungit quæ negotium faceſſant. Opus, inquit, habet etiam eo vigore qui requiritur ab autumno. Hoc nobis ſanè incompertum eſt. Et tamen ſic ait, δεῖται & προαγαγεῖν, producere. & προςδεῖται πρὸ τῆς ὥρας, quaſi non ſatis habeat inuitamenta veris, fotus æſtatis: ſed πρὸς τὸ μετόπωρον. Hoc ſanè tum nouum eſt, tum inauditum huic noſtro cælo. Maio enim atque etiam Aprili Cucurbitas habemus ad Popinas. Niſi velit hìc intelligi ſuam illam τελείωσιν. Sed tamen ante Solſtitium ſiccæ ſunt, nedum maturæ: paucæque ſuperſtites primo cuique Peponum veſtigio. Αὔξησιν δὲ ἡ λέγει ὕψος. Rectè de altitudine: ne cætera ſpectes. hoc de ſtipite. Auget, καὶ σχιζομένη κλωσίν. Quaſi ſit craſſitiei ſupplemētū effuſio hęc in ramos. Vicarii ſanè vidētur rami craſsitudinis:

quoniam ſparguntur ad latera: At latitudo hæc eſt. Nota verbum ἐπίκηρον: ſæpe nanque vtitur pro imbecillo, quaſi fato obnoxium. hoc enim κὴρ ſignificat. Marcidum, putridum, fragile interpretantur. Heraclitus vtitur tanquam epitheto rerum humanarum: Flens apud Lucianum. Ἀναδενδράδα autem quid ſit, apud hunc vnum coniectari potius potui quàm inuenire. Vitem ſcanſilem volunt intelligi: ego Lambruſcam. Ἐπίκηρον autem etiam de Olea infrà: & in quarto.

Καὶ τὰ ἀκανθώδη Attribuit huic claſsi generatim alia quædam, vt πόας. Quæ non eſt mirum imbecilla eſſe, quando continentur ſub priore ambitu ἀλγεινότερος. Etiam λαχανώδη dixerat. De aculeatis autem Cinara non differt ſub Autumnum. Nam ante calores aliquando perfecta eſt. Hoc acceptum feratur cultui. Nam Scolymus, qui idem eſt agreſtis, differt. ἡ ζωοφάλα verò cùm multa ſint, aſtringenda hæc ſerò germinandi conditio certis ſpeciebus. Nam Rapum κεφαλόῤῥιζον eſt: at hyeme tota optimum: & ſemen edit primo quoque tempore. Cepe verò ſub autumnum. Narciſsi hîc apponit huius exemplum rei, & aculeatarum Scorpium. Sanè Scorpioides non perfert ſemen, niſi ſub ipſas vltimas arationes. Tiphyon etiam Plinius æſtiuum florem dicit: qui ſit, non dicit. An verò hîc ſpina eſt Regia, & quæ hoc eodem cognomine ſeritur Babylone? Nam illa eadem qua ſata eſt in arbore, die prodit. Mira ergo vis. Vndénam igitur tanta germinandi cunctatio? Atque hæc ita clauſit atque conſtrinxit imbecillitatis neceſsitatibus. At aculeata quomodo imbecilla? An robuſta eſt materia, & ſuccus contumax, facultas oppreſſa? At Bulbacea valentiſſima ſunt. Habent humorem lentum, genitalibus conditionibus vndique munitum. An eſt us ſuccus nimius? Ἔνια δὲ καὶ μετ' ἀρκτοῦρον. Adhuc porrò promouet terminos huiuſce naturæ. Nam quædam etiam bruma. Sanè multi ſunt flores brumales. Quid igitur? Hæc ſi ſunt robuſta, quare non εὐθενεῖ? Sin ſunt imbecilla, quare non obruuntur contrariis? An quemadmodum in animalibus, quædam humidis ita gaudent, vt exempta moriantur: alia ſi bibant, intereunt: vt in Libya diximus de quibuſdam: nonnulla vigeant æſtibus: quædam meliùs habeant hyeme: ſic & de plantis ſtatuendum. Atque hæc de vita & bono habitu, quod εὐθενεῖν vocat Philoſophus. Quid de generatione? Nihilo ſecius. Homo ſemper. Etiam de Lepore idem produnt. De Columbis domeſticis non eſt dubium. Singulis menſibus nouos creant, atque educant fœtus. Maxima pars Vere. Multa æſtate. Halcyones plena bruma. Sunt ex animalibus quæ ter pariant, vt Mulus, vnde Græcis nomen: ſunt è plantis item, vt Lentiſcus, etiam Ciceronis carmine celebrata fœtificatione. Sic igitur dicendum, ignoratione noſtra huius rei ſcientiam comparandam. Latet nos elementorum miſtio:

A multo etiam magis latent formarum notiones. Ad duo tamen capita cauſam reducẽdam. Quippe aut exceſſus remiſſionem, aut temperaturæ conſenſum. Non quibus cogatur aut circumſcribatur forma: ſed quæ ſint formæ inſtrumenta ad functiones & fines naturales. Itaque frigidiora ſub æſtu. Quæ ſi differant ad autumnum vſque, id viuuerint, propterea quòd diutiniore opera egeant ad ſummam rei conficiendam. An verò eſt & tertia ratio earum ſtirpium quæ nimio calore reſoluuntur? His ergo calor modici frigoris ſuperuentu non ſolùm temperatur, ſed etiam intus cohibendo roboratur. Hoc eſt quod Heſiodus dicebat, Æſtate mulieres in venerem proniores: mares ſolutiores ac minus valen-

B tes. Contrà verò tempore contrario. Hæc cùm tantus vir animaduerteret, facetiſsima ſeſe expediuit ratione. Ait enim, Ἐτέσι ὧραι. Vtrum hæc igitur ſerotina, an potius tempeſtiua dicenda erunt? Nam ſi aliarum ortum ſpectes, ſera dixeris. Sin pluuias eas quæ poſt Canem eueniunt, tempeſtiua. Quippe ſicuti verna germinatio pro tempeſtiua dicitur, quoniam præuenit æſtiuas & autumnales: Pari iure & ratione, tempeſtiua fuerit autumnalis germinatio, quæ brumæ tempus atque etiam futurum ver anteuertat. Ratio videretur Sophiſtica, niſi fundata eſſet in eo quòd annus circularis eſt: neque initium habet neque finem. Ideo dixit, γονίμων τῶν πρώτων ὑδάτων Appellat enim primas aquas perinde atque ineuntis anni. Tum remouet odioſam ob-

C iectionem cùm dicit, οὐδὲν γὰρ διαφέρειν οὐδὲν ἢ τούτων. Nihil, inquit, refert, huiúsne temporis an verni, dicas eſſe aquas primas. Nam Vere ſunt imbres primi ad conſequentia tempora: quamobrem non & autumnales, ad ea quæ ſequuntur vocabimus antecedentes? Quid? Imò verò διαφέρει. Nam tametſi eſt annus ſeſe in ſeipſum replicans ac retegens: tamen eius ambitionis ſunt diſſimiles partes. Neque enim par eſt & æqualis ad opus Naturæ ſigniferi vel deuexus, vel elatus tractus. Et à generationis maxima parte iudicandum. Itaque perfectis frugibus, anni finis ibi ſtatuendus. Erunt igitur ὀψιμώτερα. Ἀλλ' ἐκ περιφορᾶς. Poſtquam nos iactauit argumentorum talo, ſta vt quid ſentiendum. Neque à ma-

D gnitudine neque à paruitate cauſarum conditiones accipiendas, item neque caliditate, frigiditate, ſiccitate: ſed à temperaturis, quibus inter plantam & anni conueniat tempeſtatem. Ita ſemper turbulentis diſquiſitionibus decedit cum veritate. Profectò Arabes, quos iſti magiſtelli, quibus oculi dolent, inſolenter inſectantur, commodiùs tribus verſiculis, atque etiam dilucidius docent. Τίκτεται γὰρ ἁπαλωτέρα. Hoc vocabulo etiam alibi ſæpe vtitur. ἁπαλὸν enim aerem vocat. Sic, quæ dura fuerit hyems quibuſdam: quæ fuerit aliis æſtas aſpera propter diſſentientia principia: euadet ea nonnullis mollior propter conſenſionem Naturæ. Φαίνεται γὰρ ἅπαντα.

ἐπαρτᾶ. Quare non prius germinant? Quia videntur omnia manere propriam perfectionem. Hoc etiam quiuis dicat è plebe minutorum Philoſophorum. Nihil prius moliri Naturam, quàm conducibile fuerit tempus, locus, aliæ omnes conditiones ad perfectionem. Hoc non quærimus: neque eſt eius cauſa quòd quærimus. Quærimus illud. Quare tempus aduerſarium generationi, ſcilicet frigidum, aptum ſit quibuſdam ad generationem. Τὰ δὲ ἐκ βλαστῶν. Corruptus eodex eſt: neque quicquam libet diuinare. Nam ſi βλάστοις de ramis tantùm intelligatur, falſum eſt quod ſubinfert: Autumno germinare frutices & herbacea. Sanè omnes plantæ Vere germinant. Quòd autem ſic intellexerit, patet ex ſequentibus cùm dicit, ἐπεὶ δένδρον γε οὐδέν, εἰμὴ τι κατὰ τὴν ἐπιβλάστησιν. Si negat arborem Autumno nullam germinare, niſi quatenus ἐπιβλαστάνει, id eſt iterum præter primam germinationem germinat: concedit, Frutices Autumno βλαστάνειν, non ἐπιβλαστάνειν. Hoc autem ridiculum eſt. Quòd ſi de floribus atque fructibus intelligamus, quærendum eſt qui fructus ex Cremiis atque fruticibus erumpat nobis poſt Arcturum. Et fortaſſe quæretur fruſtra. B

Theodorus προανθεῖν, præflorere. Maturare florum editionem. Θερμημερίων, feruentes dies. malè. Aſtrinxit enim ad Ocymum ſolum. Itaque dixit hoc. At de Portulaca quoque ac Cucumere ſentit idem. Itaque non potuit interpretari τὸ θερμὸν hic, feruens. Cucumeres enim habemus etiam ante æſtus. Cæterùm maior lapſus eſt in eo quòd σικύας, Cucumerem æquè interpretatus eſt. Puto calami lapſum. Nam hoc ſexu Cucurbitam ſignificari nemo eſt è triuio, qui neſciat. Et Cucumis non accedit ad iſtam porrectionem quam æquiparat Anadendradi. Hanc Theodorus arbuſtiuam putat Vitem: nos Labruſcam. De re nanque loquitur naturali, non ab arte. Εὐπαθης, fragilis: potius languida. Non enim ſarmenta illa fragilia, ſed magis lenta. C

Δεῖται ἀναβολῆς, prorogare cupit: imò neceſſe ei eſt. Deeſt ei totum tempus illud ad perfectionem. Hoc eſt verbum δεῖται, ſua vera ſignificatione. Ἐπεὶ δένδρον γε οὐδέν. Sententiæ, quæ mihi non placeret, falſitatem perſpicuis verbis apertiorem fecit Theodorus: Arbor nulla penitus autumnum deſiderat. Imò verò Punica, Glans, Olea, Zizipha, Sorba, Corna, Meſpila, Ceratia. Et ipſa vitis haud multum abeſt. D

CAPVT XI.

Vndecimo capite perpetuifoliæ feriùs & germinare & fructificare. Quare quædam uno anno fecundæ.

ΕΣ δ' ἐπίπαν, καὶ καθόλου. De celeritate aut tarditate generationis dixit, ſecundum meatus, ſecundum denſitatem & raritatem, ſecundum teneritudinem & duritiam, ſecundum exiguitatem & magnitudinem, ſecundum temperationem qua plantis eum tempore conueniret, ſecundum genera, vt oleracea, ſpinoſa: nunc adiungit etiam alius generis conſiderationem. Quippe quare perpetuifoliæ plantæ ſeriùs tum germinent, tum fructificent. Cauſam dat, denſitatem & ſiccitatem. Ac præterea ſucco fluxionem. Ergo à materia, à materiæ motu, à motus commoditate. A materia, cùm ſint ſiccæ, ſibi retinent diutius quo habent opus ad alendum. Itaque ex cauſæ ſunt attributæ, tum iis quæ tota ſpecie ſunt ſterilia, quia ſibi abſumunt: tum iis quæ luxuria fortuita factæ ſunt ſteriles, quod τροφὴν ſuo loco dictũ eſt. Omnem enim ſue cum quem fructui dependere debent, auferunt in germina. Hæc à materia. A materiæ motu, cùm dicit paulatim affluere, non autem collectum pleno impetu confluere. A motus commoditate: cùm dixit συνεχῆ. Per anguſtias enim minus facilè tranſmittitur. Et ſanè viſcidior τῶν ἀειφύλλων ſuccus, vt minus habilis ſit ad motum. Duas coniunxit voces, ἐπίπαν καὶ καθόλου, non ea neceſsitate quæ ſtatuitur in primo poſteriorũ, & in primo priorũ, ἐν παντὶ ἢ μὴ οὐδενὶ ἢ, ἀεὶ παντὸς λέγεσθαι, καθόλου: ſed ſimplici oratione. Quaſi dicat, in toto ambitu generis τῶν ἀειφύλλων, vniuerſalem naturam contemplando, non autem habendo rationem vnius aut alterius: ſi qua ſunt quæ ſeſe aliter habeant. Ὀψιβλαστότερα καὶ ὀψικαρπότερα. Vtrunque deſignauit, quia alterutrum in multis eſt. Morus citò frondet, ſerò fructum edit. Amygdalus prius edit fructus veſtigia quàm frondium. Καὶ ἔτι τὸ συνεχές. Addit & tertiam cauſam. Perpetuò in frondes abſumi aliquid alimenti. Eſt igitur hæc auerſio atque interceptio. Dixit διάληψιν, quia dicitur διάληψις, & ἀνάληψις. Οὐ γίνεται δὲ ἀθροισμός. τὸ δὲ hic, eſt οὖν. Cùm perpetuò diducatur aliorſum ſuccus, non poteſt ſucci collectio fieri. Ὥστε περαιοῦν. Vt eogatur deinde erumpere. ὁρμὴ eſt impetus: ἐκεῖ, ab iis ſedibus in quibus ſuccus conſedit. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὥρας οἰκείας. Commodè conſideranda vox οἰκείας. Nam etiam in quibus ſit collectio, impetus ille ſit à conſtituto Naturæ tempore. Κινεῖται τὸ καθῆκον, mouetur quod opus eſt. Portionem illam ſucci fructibus debitam, quaſi ex officio καθῆκον ſcitiſſima voce appellauit. Σπάνια γάρ. Ratio quare dixerit ἐπίπαν, non autem καθ' ὅλου. Quia ſunt ex perpetuifoliis quædam, quæ tempeſtiuè germinant atque fructificant: etſi rara. Ederam & Rhamnum adducit pro exemplo. Cùm ergo Rhamnus hic non amittat frondes, ſatis patet quos in ſcopulos impegerint herbarii noſtri: qui præter Galenum & Dioſcoridem nihil cancre didicerunt. Non dixit plantam moueri πρὸς τὸ καθῆκον: ſed ipſum καθῆκον moueri, vt figura commendaret orationem. Ἡ δ' ἰδιότης Sicut affert obiectionem, ſic obiecti rationem. ἰδιότητα hic appellat hanc naturam peculiarẽ quæ nõ

continetur illo ambitu maiore. Sic & alibi ſæpe. A Quid ſit Idiotiſmus alibi declaratum eſt. Aſsignat autem cauſas ſuperioribus contrarias, raritatem & humiditatem. Hoc non erat ſatis: adiunxit etiam motus autorem θερμότητα. Sed more ſuo pudenter omnia. Nam aut aliquam ex his, aut omnes accipiendas. Ad quod ſi intendamus, neceſſe, inquit, erit primo loco dignoſcere, quæ calida, quæ frigida ſint. Tum ex iis eligere quæ ſeſe pro cauſa gerere queant. ὅτι δεῖ τι πάντως εὑρεῖν. Altera capitis pars de iis quæ toto germinant anno. Sũt, inquit, quæ toto anno tum germinant, tum florent, tum fructificant: ſicut Malus Perſica, quam Medicam diximus alibi. Hoc in genere magna excitatur dubitatio: quæ aut excludit omnes cauſas ſuperiores tanquam falſas: aut ſi veræ ſint, B non ſolæ ſufficiant: ſed ad eas aliæ ſint excogitandæ. Obiectio eſt. Suprà dicebas, à plantis expectari conueniens tempus: optimé. Idcirco quædam autumno, quædam vere excitabantur: aliæ alio tempore. At quæ totum annum in opere eſt: quomodo per vnam temperaturam binis poteſt contrariis conuenire? Alia dubitatio. Cùm vna ſit arbor: qua ratione diſsimiles inter ſe fructus edit? Ad primam tantùm reſpondet. Similem eſſe naturam ſuperfœtantibus animalibus. At hoc non explet. Non enim mulieris ſuperfœtationes à temporum natura pendent. At à temporum natura pendent arborum fœtationes. Ideo mox porrò quæret. C Ad ſecundam dubitationem nihil. At multis plantis euenit, vt diuerſa gerant folia, Scabiosæ, Querculæ minori, Agrimoniæ, Ricino, Serpentariæ, Staphyſagriæ. Item fœtus. Nam Corylus & nuculas edit, & racemos ſquammatim coagmentatos. Quercus verò plurimos, glandem, gallam, cachryn, alia. Priorem autem quæſtionem ſic ſoluemus. Optimè temperatam plantam tum omnibus exceſsibus reſiſtere, tum omnibus temperaturis conuenire. Etiam ſecunda quæſtio præbet materiam ſoluendæ primæ. Nam ſi verum eſt, diuerſos edere ſubinde fructus Malum Medicam: non erit mirum conſumpta certos in fructus priore materia: quaſi ſecundariam manum ex alia noua nouos fructus alius ideæ in Naturæ ſcenam dare. D Poſſe verò diuerſos edere fructus eiuſdem rationis eſt, ac ſi quis quærat cur eodem in fructu partes non ſint eædem. Cauſa eſt ſucci diuerſitas, & poteſtas multiplex. Eſt enim anima ſubſtantia ſimplex & vna: poteſtate multiplex & multa. Itaque perfectior anima etiam contrariorum motuum autor eſt. Quemadmodum ergo poteſtas eſt generandi corticem, frondes, ramos, flores, fructus, medullas, tegmina, pulpas, ſemina: ſic varias fructuum formas edere poſſe non eſt abſurdum. Flores etiam duarum ſpecierum gerit Caryophyllata. Sic & Cucurbita, quoſdam ſteriles, quoſdam fœcundos. Sic Spinachia & Cannabe, ſemina edunt figura non diſsimilia, facultate difformia. Nam ex aliquibus exit mas, ex aliis eiuſdem plantæ fœmina. Sed & Maiz Indicum duas gerit florum facies. Hinc igitur habemus & exempla & cauſas. An verò verum ſit quod hic ait, Medicam Malum diuerſos ferre fructus? Sic enim ſcribit, οὐδ' αὐτὰ αὐτοῖς ὁμοιοβλαστάνει τῷ γένει, καὶ ὁμοιοκαρπεῖ. Nam nobis neque Arantium, neque Citrium, neque Limonium diſsimiles fructus edit in eadem arbore. In diuerſis verò ſpeciebus quid mirum? τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς κεχωρισμένοις εἴδει ὁμογενῶν ἀξιοῦμεν: Id eſt non aduerſatur opinioni hominum, quia variæ ſunt ſpecies differentiis ſeparatæ. Ideo dixit ἀξιοῦμεν. addit καὶ ὁρῶμεν. Ratio & ſenſus mutuò ſibi ſubſcribit vterque. At in quarto Hiſtoriarum hic idem autor, vbi & Perſicam vocat & Medicam, nihil de fructuum varietate. ſed de floribus tantùm diuerſæ naturæ. Quidam enim fœcundi: quidam ſteriles. Fortaſſe viderat, aut ab eo qui vidiſſet audierat hoc, quòd eſſet per inſitionem, non autem per connata principia. τὸ μὲν οὖν εἶδος. Nota loquutionem. Non enim affectus eſt ſimilis animalibus ſuperfœtantibus: ſed ſuperfœtationi animalium. Verbum autem hîc πλάγια, negotium faceſsit. Si quis ita ſit auſus interpretari, vt dicat, Primam fœtationem eſſe rectam, ſicuti dicimus in cognationibus: ſuperfœtationem eſſe lateralem, quia in affinibus cellulis fiat: non repugno. Acumen non improbem: coactum ſenſum atque extortum non probem. τοῖς μὲν φανερά. Similitudo eſt in ſucceſſione: differentia in eo quod in animalibus eſt manifeſtum: in plantis non. Manifeſtus quidem effectus in vtriſque: cauſa latet in plantis, quia ſexus ſunt confuſi, quemadmodum diſceptauimus in libris iis qui falſò aſcribuntur Ariſtoteli. τοῖς μὲν φανερῶς, quia palàm coitus videtur: τοῖς δὲ λόγου δεόμενα, quia ſenſu non percipitur, ratiocinatione deprehendenda. Dicit enim ratio, fœtum alium ſuper alium nouum nouo ſemine conſtitui. Τὰ μὲν οὐχ' ἅμα λαμβάνοντα. Explicat cauſæ perſpicuitatem in animalibus. Nõ enim, inquit, ſimul concipiunt, neque ſimul edunt: quia non totum ſemen excipiunt extrinſecus intrò ad fœtationem, & ad ſuperfœtationem, ſed particulatim. At plantæ, quando paratum in ſe conceptum ſimul habent: quare non habent præſto ad fœtandum? Dicit ἀρχὰς, quia maris ſemen aut eſt totum principium generationis, aut potior pars. παρ' ἑτέρου, foris, à maribus. Init enim mas hodie: poſt dies aliquot vel idem, vel alius. οὐδ' ἴσως εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, quia multæ ſunt in quibuſdam matricibus receptacula. Itaque non impedit altera alteram conceptionem. Dixit ἴσως, propterea quòd non in omnibus matricibus tot ſunt ſinus quot fœtus. Satis patet in Piſcibus. In quibus cùm ſint δίκροαι: tamen infinitos in ſe continent penè fœtus. Et in muliere ſepteni fuere. Quanquam hac ratione fortaſſe plantæ non ſint animalibus diſsimiles.

Non

Non enim in eundem locum fœtus materiam cõcipiunt. Et laxior eſt earum in hoc natura. Matrix enim latiſſimè fuſa. Commodiùs ergo res conficietur. Οὐδ' ἅμα κυΐσκεται. Ideò non ſimul edunt Lepores, quia non ſimul concepere. Quæ namque ſimul concepere, ſimul edunt. Hoc eſt, quod dicebat: εἰ μὴ ἅμα κατεπλάσθη. Et addit καθάπερ. Quia eſt ſimilitudo. Sicut omnes fœtus ſemel concepit: ſic ſimul edit. Verbum ſignatum, καταλαμβάνειν. Hic codex obſcurus ob menda. τὸ δὲ διὰ τί οὐ βλαστάνει. Haud facilè, inquit, explicari poteſt: quamobrem in iis non fit ſimul editio: ſiquidẽ fieri ſimul videtur conceptio. Non enim quiequam principii foris nanciſcẽdum eſt. De hoc aliquid diximus: dicamus item. Non ſimul edere: quia nec cæteræ quidem arbores ſemper edũt. Eſt igitur opus apparata materia. Ergo ſi tota non eſt parata: nõ edetur tota. Paratur autem tẽpore, vbi facultas viget: fit opus in opere. Itaq; etiã biferas arbores habemus. Quòd ſi maximè valẽs eſt vis, atque ita vt vel incommoda ſuperare, vel cum iis inire queat aliquã ſocietatem: ſanè eæ perpetuant ſubſtitutione frequenti generationem. Hæc eſt noſtra ſententia. Ipſe aliter cognoſcit. Ἀνάγκη γάρ. Quod & alibi diſputat: attribuit huiuſcemodi mutationem operæ radicum, aut ramorum mutationi. In prima germinatione partem tantùm materiæ ſuſcipi in ramos ab radice tranſmiſſam. Eam coqui tum: quod reliquum ſit, nondum excipi à ramis: nondum coqui. Id poſtea fieri. Ideò dixit, ἐξ ὧν: vt partem indicaret. Hæc eſt igitur vna ex cauſis, quam ex præceptore cuncti Peripatetici vocant, ἐξ ἀνάγκης. Alteram autem quam dicunt, τὸ οὗ, id eſt finem, ipſe hîc ſe ſcire negat: ait enim τίνος ἕνεκα, ἐκ ἄλογον εἰπεῖν. Animaduertendum quare dixerit, διὰ τί καὶ τίνος ἕνεκα. Idem namque videtur eſſe: & turpe eſt Peripatetico nugari. Deterruit ergo tantus vir nos humiliores ab huius cauſæ diſquiſitione: qui ſibi non facilè patere illius rationem profiteretur. hoc enim eſt, ἄλογον. Videtur tamen eadem eſſe cauſa, quæ in aliis fructificationibus. Omnis fructus habet ſuum finẽ, vel propter ſe tantùm, vel etiam propter aliũ. Propter ſe, vt propagetur generatio: propter alium, vt ad vſum animalium, vel in cibos, vel ob medicamenta. Iidem Medicæ Mali ſuperfœtationi fines: non quatenus ſuperfœtatio eſt: ſed quatenus fœtatio. Superfœtatio verò, quia eſt dilatio: non aliũ habet finem, quàm opus ipſum. Quod quia non poteſt vno impetu excludere, pluribus exequitur aggreſſionibus. Cunctatur enim, ac ſe ſuſtinet. Quod & alibi nõ ſemel dicebamus: interim dum vacant arbores à muneribus, meditari quod expe ditura ſint ad opera futura. Ἡ μὲν γὰρ ἄμπελος. Exẽplum appendit Viris, quam vocat inſanam: propterea quòd non ſuo tẽpore parit. Molitur autem fœturam tractu temporis: propterea quòd reliquias ſeruat ſucci: quæ euocentur adiectu mollioris tempeſtatis. Itaque quod ceſſauit, ſarcit ac reponit. Redit autem ad opus inuitata mollitia tem poris. Sæpius hac vtitur voce ad aerem, μαλακός.

A Καθάπερ καὶ ἄλλοι. Quod eſt omnibus cõmune, vt mollitia temporis acuantur: id eſſe huic ceſſanti peculiari adiumẽto, non eſt mirum. Infrà quoque dixit, μαλακὸν καὶ εὐδιεινόν, cui oppoſuit, χειμερινὸν καὶ σκληρόν. Quia frigus & rigor, affines. Rigidũ durum eſt. Noia verbum, ἐπιγίνονται, quomodo cohæreat cum illis, αἱ πρῶται βλαστήσεις. Si ſunt primæ, non ſuperueniunt. Laxè ſanè. Sed τὸ ἐπὶ ſignificat fieri quod non erat. Quæ ſequuntur verba de Malo, de omnibus potius accipiantur. ἡ μηλέα πλεονεκτεῖ, καὶ ἐκπέττει. Si de vulgari Malo intelligit: quid? Nõnne ſummo omniũ genere deeuit pronunciare? Si redit ad Malum Perſicam: rectè dicit, reliquias illis non propterea incoctas eſſe, quia

B ſeorſum coquuntur. Cæterùm quid infert? διὰ τὸ μερίζεσθαι, ἄλλοτ' ἄλλα βλαστάνειν, ἄτοπον. Quomodo eſt ἄτοπον, parturire fœtus: ſi eſt Medicæ Malo naturali? καὶ ταῦτα ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς. Prætertim ab vna collectione ac theſauro. Sicut vitis inſana facit. Id in ea quidem abſurdum. At in Malo Medica non eſt abſurdum: propterea quòd habet multa momenta ab ipſis principiis ad generationẽ. Αἱ μὲν οὖν αἰτίαι σχεδὸν αὗται. Ita ſanè: ſed tam malè digeſtæ, tã perplexæ excuſſæ: vt poſt ſolutiones plus dubitãdum relinquatur.

Scribendum, ἀλλ' ὅτι οὐδ' αὐτὰ αὑτοῖς, non αὐτοῖς. Et ἄμπελος ἡ μαινομένη, non autem σημαινομένους. Et ὑπολειμμάτων, non autem ὑπόλειμμα τά.

C Multis aliis locis puto codicem deprauatum.

Ὡς εἰπεῖν τύπῳ καὶ καθόλου. Theodorus, ad ſummã. vt in vniuerſum exponam. Rectiſſimè. vt ſummatim dicam, quæ de vniuerſo genere ſentio. Ἀείφυλλα. perpetua fronde cõduntur. κακοζηλία. Non enim frondibus ædificantur arbores. τὸ καθῆκον, quoad liceat. In commentario ſatis ἀξιοῦμεν, volumus: malè. Non enim à voluntate noſtra pendet. Putamus, opinamur. ἐπικυϊσκομένοις πάλιν. Fœtus, qui præpoſterò cõcipiuntur. Non potuit peius. Præpoſterum eſt quod alienum locum occupat in ordine: quod anteuertit, eùm ſequi debet. At ſuperfœtatio ſequitur ordine ſuo: quia pòſt, cõceptus factus eſt: pòſt, fit fœtus. Οὐχ ἅμα λαμβάνοντα παρ' ἑτέρων τὰς ἀρχάς. Theodorus omiſit, παρ' ἑτέρων: ſanè incommodè. Animalia namque

D concipiunt ex aliis. Sic maris definitio, qui generat in alio. Plãtæ in ſeipſis. Eſt igitur formalis differentia ſolutionis. Τὰς ῥίζας μηδαμῇ, μηδ' ὁμοίως ἔχειν. Interpretatus eſt, μηδαμῇ, non vbique verſus. Sanè locus perobſcurus eſt. Nuſquam ſignificat μηδαμῇ. Quomodo nuſquam ſint radices, neſcio. Theodori autem oratio nõ ſuſtinet Latinitatem. Vbique verſus, nemo vnquam dixit. Motum ſignificat verſus & verſionem: itaque aut quò, aut vnde: ſunt enim termini, aut quà: ſcilicet in tractu. Ideò dicimus, vndiq; verſus: quoquo verſus, quaque verſus. Τάχα δόξειεν ἂν ἀλόγως δέχεσθαι. Non procul argumento fortaſſis concepiſſe exiſtimaueris, quomodo eſt, ἀλόγως, procul argumento? Non omne argumentum pro ratione eſt: ſunt & non pauca rationi contraria. Δέχεσθαι verò dixit, concepiſſe, quia ſequitur illud, ἐγκύμονας γίνεσθαι.

T' ὑπολείμματα, reſidua: ex mobili fixum fecit reliquas. Quomodo verò μηλέαν Fraxinum verterit, nemo poteſt vel quærere vel queri. Legit enim, μελίαν: ſed quàm miſerè, docti viderint. Quid enim Fraxinus hîc?

CAPVT XII.

Capitis XII. argumentum. Quia multa in ſe habet arbor principia, multiplex quoque poteſt opus facere: id enim diuerſum: quia diuerſa principia. Vnumquodque germen eſt quaſi arbor in arbore ſicut arbor in terra. Arboribus euenire commoda quædam: quibuſdam propter naturam ſuam, quibuſdam propter loci beneficium. Aliud eſſe ἀποβλαστάνειν, aliud ἀειφυλλεῖν, aliud ἀναβλαστάνειν. Sicut in diuerſis arboribus diuerſa ſunt fructificandi tempora: ſic in eadem arbore nihil refert.

ΠΡΟ'Σ δὲ τὸ πλείω αἰτίαν. Tametſi videtur conatus cauſas reddere propoſitarum quæſtionũ: tamen quia perplexè ſimul, & leuiter attigit: de integro prouinciam capeſſit: Quare arbor vna plures fundere fœtus anno toto poſſit, in ſpe floris inchoatos, affectos, perfectos. Prima ratio: multa ineſſe principia. Rationis explicatio: πολλαχόθεν ζῇ. Multa habet principia ad opera: quia multa habent principia ſuæ cõſtitutionis, multa præſidia, multa inſtrumenta. At enim hæc rationis confirmatio eſt admodum tenuis. Radicum multiplex diffuſio communis eſt omnibus penè plantis. Quin multæ profundiores, fuſiores, plures habent radicum partes: neque tamen habent naturam ſuperfœtationis. Omnes à terra ſuggunt: augentur imbribus: fouentur aeris clementia: firmantur ſole. Πολλὰς ἀρχάς. An ſunt accidentalia principia hæc? Nam hoc ab eo quæri poteſt, qui intelligit vnius rei vnum tãtùm eſſe principium? Hîc ſubtiliſſimè dicendum eſt. Internum vnicum eſſe principium primariũ, formam ipſam. Eam regere materiam, atque in eam agere. Quæ ſi eſt vniformis in qualitatibus: ſi eſt vniformis in motu: ſi eſt in ea mediocritate, quæ vnico impetu moueri, vno opere continuato confici poſſit: vnicum fiet opus vnico tractu. Sin materia ſit multa, ſi diuerſiformis, & forma ipſa valens ſit: tunc cẽſenda erunt multa principia: vnum primarium, ſed multiplex: quia materia multiplex. Hunc ad modum ea declaranda fuere: non autem λεπτῶς. Nãque hac ſuperficiaria iudicatione grãdes libros explere poſſimus. Sic porrò deducendum. Si diuerſæ materiæ partes, ergo multæ. Diuerſitas enim cauſa multitudinis eſt. Igitur æqualia non poſſunt eſſe. Eſſent enim vnum. Quia æqualitas in ſubſtantia eſt identitas. Si non ſunt æqualia: ſunt ergo aliis alia præſtantiora. Hæc igitur agent primò: illa póſt. Quare quæ germina, qui fructus ab his pendent, eorum quoque naturam conſequentur. Non ſimul igitur erumpẽt, ſed ordine quopiam, quo & eorum cauſæ diſpoſitæ ſunt. Ideò dixit αἱ πρῶται ἀναγκαιότεραι, primi fructus magis neceſſarii. Scilicet quo quiſque fuerit propior cauſam validiorem, potior erit vi ac tem

A pore. Materiæ autem diuerſitas omninò tam perſpicua eſt, vt penè ſe oſtentet in Quercum, dũ fert Glandem, Gallam, Cachryn, alia. Propterea dixit, οὐδ' ὅμοια, οὔτ' ἴσα. In prouincia Narbonenſi eiuſdem arboris Arancia nonnulla acida, quædam dulcia guſtauimus eodem tempore: quibus nihil deerat ad perfectionem. Hoc quoque materiæ indicat diuerſitatẽ: quæ non æqualiter coqui potuerit. Διὸ καὶ βλαστητικόν. Quænam hæc concluſio, à genere ad ſpeciem? Argumentationis ſeries hæc eſt. Multa habet principia. Iccirco πολλαχόθεν viuit ad eſt, quemadmodum conſtitutionis, ita viuendi quoque principia multa habet. Sequitur: iccirco βλαστητικὸν eſt. Rectè. at nõ hoc quærimus. Omnibus enim arboribus commune eſt vt germinandi habeant poteſtatẽ. Illud quærimus: quare ſic germinet.

B Ἐκ τῶν ἀρχῶν δὲ τούτων. Nunc deducit: à principiis iis euenire fructus neque ſimiles inter ſe, neque æquales, neque eodẽ ἀπὸ δυνάμεως præſtitutione. Qualitates expediuit: diximus de acidis & dulcibus: de figura non conſtat. An omnia complexus eſt? etiam ſubſtantiam? Nam ſuprà dixit ὁμοιογενῆ τῷ γένει. De quantitate non eſt dubium. Hoc euenit in omnibus penè arboribus: vt pro alimenti occaſione, ſibi quiſque paret magnitudinem. De tẽporibus tota quæſtio eſt. Hoc expediendum. Habent tamen ſingula cauſæ veſtigium ad ipſum motum. Nam ſi non ſunt æquales: non eandem exigunt motionem. Si non ſunt ſimiles, non habent eundem calorem elementarẽ, qui eſt inſtrumentum formæ ad motum, & generationem. Quòd ſi addamus: etiam τῆς οὐσίας, vt ipſe ait, multas habere cauſas: iam verò ſatis patet, o-

C portere formalem intus ineſſe diuerſitatem. Erit igitur arbor vna, non vna. Nam quod aiebat ſuprà, ſicut & ibi docebamus, ἐκ ὁμοιοβλαστεῖν τῷ γένει. Si intelligit ſub vno genere ſpecierum fructus eſſe diuerſos: hoc omnibus omnium generum ſpeciebus commune eſt: Alioqui non eſſent ſpecies diuerſæ. Sin in eadem ſpecie negat eſſe ſimiles fructus: doceat vbi gẽtium ſit arbor illa Medica, quæ tota Græcia (ſcimus enim) nulla viſitur. Ἀλλ' ὅπου ἡ πλείων. Pro materiæ modo, eiúſque affluxione atque motu, fructuum magnitudinem atque editionem variari. Ἔχουσι γὰρ αὐτῶν. Non potuit acutiús. Nam ſi arbores locorum diſtantiis ſeparatæ aliter atque aliter afficiuntur ad germinandum: quare non & in eadem arbore alibi atque alibi ſiti rami? Sunt enim in arbore rami: quemad-

D modum arbores in terra. Sic etiam ſuprà dicebat de inſitionibus. Surculum eſſe in matrice arbore: ſicut in terra arborem. Μὴ ἅμα δέ. A proportione temporis quod intercedit inter conceptum & fœtum, facit demonſtrationem. Itaque maior propoſitio talis eſt. Fœtus conceptum ſequitur. Minor. Non idem tempus conceptionis, quia non eſt æqualiter parata materia: non eſt æqualiter promota facultas: ergo non erit idem tẽpus fœtationis. Sanè hoc apparet in Gallinis. Nõ enim poſſent omnia oua perficere. Succeſſione conſuluit natura commoditati. Μὴ δ' ἴσως τὸ ἐγγύς.

Non

Non negat æqualem, eandémve eſſe poteſtatem ſemper ipſi arbori, ἁπλῶς: ſed reſpectu ad materiã. Non enim poteſt vniuerſam ſimul complere: ſicuti poteſt Morus. Ea poſt multã atque, vt aiunt, ſapientem cunctationem tanto impetu propellit materiam: vt & vna nocte floribus tota ſit cooperta, quæ pridie veſperi nullum habuiſſet: & auditus ſit erumpẽtium floſculorum ſtrepitus. Hoc enim etiam affirmare auſi ſunt. Sed & Natura ſibiipſi ſemper conſona eſt. Namque ἀείφυλλα ſeriùs fructificabant: quia paulatim fieret ἡ συῤῥοή. Sic hîc τὰ ἀείκαρπα, ſuſtinent dilationem, atque operæ repoſitionem: propterea quòd κατὰ μέρος, ἀλλ' ἐκ ἀθρόως fit ἡ συῤῥοή. Ἔτι καὶ ἡ θέσις. Adiungit principium externum. Cùm partes arboris non æquè proſtẽt Solibus. non æquè in omnes partes euocabitur materia. Quæ ergo aliorſum ſpectabũt: eæ ſeriùs excipient ſuccos ad fructificationem. Itaque in agriculturę libris vites vergũt ad ſeptentriones, palmites ad Solem. Valet hoc addiamẽtum principii huius externi: quia ſubſunt interna principia naturalia. Nam in aliis arboribus hoc nihil eſt. Non enim fit propterea, vt aliis alii fructus anteueniant. Ὥσπερ γὰρ καὶ ὅλον. Sicuti ſuprà æquiparabat plantis totis ramos ſingulos: ſic hîc plantarum totarum ſitum cum ſitu partium ſingularum. Nam ſi locis tepidis priùs germinant quàm gelidis: quæ pars arboris apricum ſpectabit cælum: ea ſuſtinebit maturioris prærogatiuã generationis. Τοιαύτης δὲ τῆς φύσεως. Rectiſſimè, ſicuti dicebamus, ait aeris clemẽtiã cõferre: quia iam ſubſit natura talis. Nõ enim cõfert aliis: quia nequeunt recipere beneficium. Appellauit autem hanc naturam κοινήν, non quia ſit multis communis: eſt enim Medicę Mali, & fortaſſe paucarũ prę terea: ſed quia pendet adhuc in ſuæ naturæ poteſtate, nec reducitur ad actum, niſi aeris vi. Ὀλίγον χρόνον. Vbi ſint interna principia hęc: vbi aeris applicatio: ex eo principiorum conuentu tantùm operæ expediri, vt paucis diebus germinatio abſoluatur. Fit enim (quod requirebat) par ἰσχὺς operi. Apponit deinde à loco exemplum de Ægypto. Et ſubdit: contrariis in locis, ſcilicet frigidis, diutius trahi germinationem. Τὸ γὰρ ὅλον βραχεῖα γίνεταί τις διάλειψις. Vbi enim ſit materia vberior, & agens efficax, parum temporis intermitti par eſt ad ipſam exequendam germinationem. Hæc ob id adducta ſunt, vt intelligeremus arboris partes ei parti aeris affines, qui aer tepidior ſit, iure vti naturæ ad germinationis commoditates. Appellat διάλειψιν, intermiſſionem, interuallum. Τροφὴ δαψιλὴς, materia largior: & fidus tum comes, tum adminiſter caloris naturalis aer ἀκραής. Epithetũ commodæ atque conuenientis temperationis.

Ἔστι δὲ καὶ τὰ μὴ φυλλοῤῥοοῦντα. Tantum valere loci ſitũ ob cæli genium, ſatis probaſſe videri poteſt: nunc etiam ſubtexit hiſtoriam. Ficus & vitis ſuapte natura amittunt folia: quibuſdam locis non amittunt: propterea quòd iis in locis humus apta ad alimenti commeatum: aer propitius ad fouendum. Idem eſt hîc διαρκὴς, quod modò δαψιλής.

A Qui namque ſuccus vber eſt, is ſatis eſt. Eſt autem διαρκὴς, actu. Semper enim ſolo ſubeſt ſuccus, qui ſufficitur in conſumpti locum. In aliis autem locis neque ſummittitur à ſolo, neque trahitur à calore plantæ, neque iuuatur à ſolis vi. Hoc eſt quod dicebat: aliis retineri folia etiam inuitis locorum difficultatibus, vt in Pinu: aliis locorum beneficio. Illud à forma & temperatura: hoc à loci clementia. Ideò dixit, τοῦτο μὲν οὖν πλειόνων κοινόν. Retentio foliorum multis eſt generibus communis, at non eandem ob cauſam: quibuſdã enim per ſe, vt quibus à forma & temperamento: aliis per accidens, vt quæ fouentur locorum bonitate, aeris obſequio. Διαφέρειν δὲ τὸ φυλλοβόλον. Alterius naturæ communicatio elegãtiſſima. Nam, inquit, eæ arbores quæ folia non amittunt, & tamen fructus ſuperinducunt, ſimilem habere vidẽ-
B tur proportionem. Seruant enim aliquid in præſenti, ſcilicet ad alendum: aliquid etiam ſeruant in futurum, quippe ad fructum. Ita demonſtrat analogiã cum Malo Medica. Nobis verò illud quoque addendum eſſe videtur. Arbores, quibus cadunt folia, pleræque nónne prius frondes edunt, poſtea verò fructus? Tandem vti tot tantíſque rationibus auferatur miraculum ſuperfœtationis in Medica: (Præſertim cùm, ſicuti dicebamus, apertiſſima talis eſt in Gallinis idea: eæ namque etiam nullo ſumpto à mari ſemine multis diebus multos edunt diuerſis conceptibus informatos fœtus) Iecirco dixit perpetui folii cauſas duas: alteram, διὰ τὴν ἰδίαν φύσιν: alteram διὰ τὸν τόπον: vtramque διὰ τὴν διαρκείαν τῆς τροφῆς, propter alimenti ſufficientiam: vt verbo verbum reddam.
C Tertio, inquit, loco ponenda eſt ἡ ἀειβλάστησις. Eſt tamen ſecũdo loco, ſi naturam conſideres. Quare verò ſeorſum ſtatuat, dicit: ὅτι τὸ ἀείφυλλον οὐκ ἀειβλαστές. Non ſanè omne, neque quatenus ἀείφυλλον: ſed tamen ipſamet arbor hæc, qua de agitur, eſt & ἀείφυλλος, & ἀειβλαστὴς: Malus Medica ſcilicet. Ἀλλ' ἐκεῖνα. Proſequitur inchoatam diſtinctionem. Quia perpetuifoliæ ſolùm id agunt, vt ſeruent quod habent: quæ verò perpetuo fœcundæ ſunt fructu, eæ huic ipſi quod nactæ ſunt, addunt inſuper aliud. Hoc eſt, quod dicebat, προσεπιφέρειν. Quid autem ſit illud, ἴδιον, haud facilè docere flexus vocis poteſt. Senſus tamen clarus, atque ſi dixiſſet ἴδιον: ſic enim etiam dixit, τὰ προϋπάρχοντα. & fortaſſe ſic ſcribendũ eſt. Huic etiam porrò aſtruit vltimam differẽtiam, cùm dicit διὰ
D τὴν ἰδίαν φύσιν: quemadmodum etiam τὰ ἀείφυλλα erant talia, διὰ τὴν ἰδίαν φύσιν. Intelligitur hîc ἴδιον in genere ſubalterno, non autem in ſpecie vltima.

Τοῦτο δὲ ἐν ἄλλοις μέχρι τινός. Duo facit: primùm oſtendit quamobrem ſit ἴδιον illis: quia in aliis ſupergerminatio eſt tantúm. Eſt autem idea quædã ſuperfœtationis. Igitur eadem natura, non tota, non ſpecie: ſed analogia. Simul igitur cauſam explicat, quare non apponendum ſit miraculo, Arancii ſuperfœtatio. Quando ſupergerminatio imago eſt quædam ſuperfœtationis: vtraque enim eſt generatio: at ſupergerminatio fit in omnibus

A poſt Caniculam. Quamobrem ab eius exortu nō defuere qui nouum inchoarent annum. Idque attribuūt Zoroaſtro: qui primum tonitruum eum eſſe iudicarit, qui poſt exortum Canis excuteretur. Sic etiam Diophanes arbitratus eſt, cùm vniuerſa de anni tempeſtatibus præſagia conſtitueritex Lunæ domicilus, in quibus illa eſſet exoriēte Sirio. Et huc videtur adieciſſe oculos Theophraſtus, cùm ſuprà diſceptare auderet: quæ poſt Caniculam fructificarent arbores: earum fructus eſſéntne tempeſtiui, an ſerotini. Etenim eo tempore niſi quiſpiam eſſet arbitratus, annum initia ſua capere: profectò impudens fuiſſe videretur illa dubitatio. Quanquam non caret aliqua ratione. Videtur enim poſt illius exortum vniuerſus annus in ſenio eſſe: quíſque paucis diebus non ſolùm conſummatus, ſed etiam conſumptus ſit. Et à B nobiliſſima planta (Triticum dico) non erit plebeium argumentum. Ea namque naſcitur haud multis ita pòſt diebus: abſoluitur haud multis anté. Dixit autem, πρὶν τὸν ἄστρον ἐφεξῆς θερινόν. Vt & numerum ſtatuat, & ordinem non naturæ ſed cognitionis noſtræ. Ἐπιβλαστάνει δὲ γάρ. Quia dixerat ἐν ἄλλοις μέχρι τινός: declarat in eis varietatem. Non enim illum finem quem deſignat τὸ μέχρι, eſſe ſtatum omnibus. Nam quædam, ſua habent ſidera, quaſi ſuarum duces germinationum: Vitis nullum habet tēpus præſtitutum. Ἅμα τοῖς ἄστροις, non dixit, quibus: non enim idem tempus omnibus, ſicuti neque florum, neque fructuum. Ἀμπέλου δ' ἀορίστως. vitis autem indefinité. Ὁ δὲ τούτοις μέχρι τινός. Quod igitur non plenè, ſed pręciſè dedit hiſce C natura, μέχρι τινός: hoc non mutilè, ſed integrum dedit τοῖς ἀναβλάσταις: de quibus ſermo eſt, & propter quæ tot diximus. Hoc enim eſt: δι' ὅλου. Quia μέχρι præcidebat tempora. δι' ὅλου tollit præciſionem per totum tēporis ambitum. Quid eſt, quod dedit? Abundare ſucco: formæ robur, formæ calorem adminiſtrum aeris obſequium, ſoli præſidium. Itaque dixit, ὥστε καρποφυεῖν, καὶ καρπογονεῖν. Vt non ſit μέχρι τινὸς in tēpore, ſed δι' ὅλου: vt non ſit, μέχρι τινὸς in opere, cuiuſmodi eſt ἐπιβλάστησις, vt præter germina præterea tentēt nihil: ſed δι' ὅλου, id eſt totam naturā: cuius totū eſt, non ſolùm frons, & ramus, ſed etiam flos & fructus. Duo namque verba ponit, καρποφύειν καὶ καρπογονεῖν: vt φύειν ſit rudimentum in flore, cuius imperfectionem ſuprà deſignabat hoc verbo, ἐκπεφυκῦται: τὸ γεννᾶν autem, ſit perficere. Οἴονται δὲ τοιαύτας τὰς αἰτίας. Con- D cludit: Cùm hæc ſint principia ſubſtantialia: non eſt abſurdum, tales quoque effectiones euenire. Quæ ſunt effectiones illæ? vt in eadē arbore quædam perfecta ſint, quædam inter florum momenta, quædam in ipſis rudimentis inchoationis, quędam adhuc hærere in veſtigiis principiorum. hoc eſt, quod ait, μέλλειν. Quo verbo ſæpius vtitur in hiſce libris. Nondum extare, ſed eſſe in Naturæ meditatione, atque cunctatione. Vbi notabis verbum βλαστάνειν, de fructu. Ἔτι δὲ ἰδ' ἐν τοῖς ἄλλοις. Quod ſuprà dicebamus: Si nulla in planta ſimul omnia fiunt: quid erit abſurdi, aliqua in plāta non

A omnes fructus ſimul fieri? Διαφέρει τι τοῖς χρόνοις. Sed inter vnam germinationem, & aliam intericctum eſt aliquid temporis. Verba ſunt corrupta, ſenſus eſt: alia mox conſequutura. Ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον ζητητέον. Poſtquam viſus eſt, ſeſe expediſſe: reiectis obiectionibus, quærendum eſſe ſtatuit, quænam ſit horum temperatio, quæ conſtitutio. Potuiſſet etiam quærere: vtrum quòd validæ ſint eæ arbores, ſuperfœtent: an quòd inualidæ. Nam quòd validæ: operis multitudo. Quòd inualidæ: operis dilatio atque partitio. Hanc ad quæſtionem ita reſpondendum eſt. Eſſe valentiſſimas: tum perpetuorum argumēto foliorum, tum tantæ operæ, quam in fructu ponit, continuatione. Minus tamen valere, quoad ſucci copiam vniuerſam: poſſe tamen ea conficere operum ſucceſ- B ſione. Quatuor dicit: τίς, πόθεν, κρᾶσις, σύστασις. Temperamentū eſt qualitatum diſcordium concordia. Conſtitutio eſt ſubſtantiarum, quæ ſunt ſubiecta qualitatum, compoſitio ſub certa forma: ita dicta σύστασις, quia ante generationē, id eſt momentum illud quo introducta forma, res eſt id quod eſt, multi fiunt motus. Forma verò introducta fit quies, qui & ſtatus appellatur. τίς intelligit iam factā craſim, iam factam ſyſtaſim: πόθεν, quærit ex quibus eæ factæ ſunt. Partes enim ſunt cauſæ totius materiales in materia, formales in forma materiali. Hæc ſplendida ſanè ac magnifica vbi propoſuit, rem æquè ignotā ſtatuit pro ſequeſtra ad huiuſce rei iudicium. Ait enim eadem hæc in iis eſſe, quę ſint in perpetuifoliis: niſi quòd fortior eſt natura. Addendam enim etiam alteram C quæſtionem: Vnde nactæ ſint tantum virium, vt queant adeò copioſum coquere ſuccum. Quòd ſi in perpetuifoliorum cauſis æquè cæci ſumus: nihilo perſpicaciores in iſtis erimus. Calorē modò quędam afferunt, & ſucci copiam: vtrunque vtrique conuenientem. Sanè oſtende mihi tandem, quid ſit illud (quędam). Non enim idē Oleę, Cypreſſo, Taxo, Ilici, Lauro. Et propior eſt Ioglādis odor Lauri odori, atque etiam ſapori, ſi folium tentes, quàm Oleę: propior Pino Larix, quàm Ilex: Ilici tamen folia manent, & Oleę: Iuglandi abeunt, & Larici. Quid aliud eſt dicere, lentor & calor quidam: quàm, lentor & calor, quem equidem neſcio. Iuuat tamen ita potius neſcire quàm quo modo vulgus neſcit. Ἔστι δὲ παραπλήσιον. Simile dicit, ſed χαλεπωτέρως, id eſt operoſius. Declarat D quo modo. προσεπινοητέον Oportet huic cognitioni, quam profitemur ἐκ τῶν ἀειφύλλων, addere & illā: qua intelligamus in iſtis perfectam coctionē: eam adeò quę etiam prodire poſſit, atque apparare generationem. Non ſatis liquet, cùm dicit, ποιότητα λαμβάνειν, ad quod referat illud ποιότητα. Intelliges ὕλην. At hęc non iam breuitas eſt. Ἡ γὰρ ἐπιβλάστησις. Atque hic etiam βλάστησιν æquè accipit ad fructum, atque acceperat ad germina. Dicit autē hęc nō neceſſariò: vt probaret, ſuperfœtationem eſſe nouam generationē. At quis dubitat? & modus loquendi alienus. Nulla enim eſt generationis generatio. Quomodo igitur γίνεται καρποτοκίας.

Nam

Nam ſanè καρποτοκία eſt, καρποῦ γέννησις. ἐπεὶ τότε πλείονος ἅμα. Exemplo alterius ſpeciei confirmat à materiæ contumacia pendere coctionis dilationem. Siquidem Iuniperus non eodem tempore perficit omnẽ fructum. Δυσπέπαντος. τὸ ἀπὸ ſignificat initium coctionis: ita vt eo tractu multa mora fiat propter materiæ difficultatem. Atque hîc quidem finem facit huic diſquiſitioni cauſarum. Mihi verò non, vt aiebat, videtur potius quærendum quare non cadant folia, quàm quamobrem cadant. Arbitrãdum enim fortaſſe eſt: primis naturæ legibus conſtitutum, ne cadant folia: ſicuti ne cadant rami. Namque ſuorum operum ſemper intendit conſeruationem. Si ſiccus accidat: vitium videtur eſſe in materia: in qua fit ab aduerſariis corruptio. Itaque potius quærendum, quare cadant. Quia frigore conſumitur ſuccus, qui in peciolis eſt ergo fit minor. Corrumpitur. ergo fit ineptus. Supplementa cohibentur, atque repercutiuntur. ergo tollitur reparatio. Coarctatur meatus. ergo prohibetur commeatus. Cadunt igitur deſtituta folia, & corrupta. In quibus igitur ſuccus frigori quit reſiſtere, non cadunt eadem ſeruãt tenorem perpetuitatis.

Lege: εἶεν, τ' ἐκ τῆς τροφῆς. Et ἔτεσιν, non ἐτίεσιν.

Et δυσπέπαντος, aut δυσπεπάντος, non autem δυσπέπαντον.

Theodorus ſubticuit illa omnia, Διαφέρει τε τοῖς χρόνοις, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα περὶ ὀλίγον τῆς ἐφεξῆς. Contrà, omnia illa verba initio capitis addidit de ſuo: Pro facultate, quæ in his rebus ſuppetat. Πολλαχόθεν ζῇ, permultis ſui corporis partibus viuit. Non τὸ πολλαχόθεν non eſt πολλοῖς: neque benedicat, multis corporis partibus viuere plãtam, quæ omnibus viuat, ſed ſignificat τὸ ὅθεν τοῦ βίου, vitæ principia. Partes autem non ſunt principia generationis. At hîc agit de principiis. Sic addidit & illa: Non paucioribus obtinet. magna audacia. Non enim verum eſt: partibus totidem fructum ferre, quot viuit. Ita videmus Theodori circunnos hoc vento diſturbatos. Et φύσεως, Naturæ, interpretatus eſt, laxè nimis. Nam neque ex fide interpretis, quàm debet: neque ex officio paraphraſtæ, quod ſæpe profitetur. Natura enim plus eſt, quam φύσις. At paraphraſtes aſtringit laxa: diducit cõfuſa: explicat connexa: reducit ad ſpecies generica. Εὐδιεινῷ, fatali errore ſereno, pro tepido. Cùm tamen complura loca ſerena ſint aſpera: nubiloſa mollia, & ad generationem aptiſſima. Tum addidit de ſuo, placida. Πρωϊβλαστῇ γὰρ ταῦτα. Hæc enim tum germine, tum fructu præuenire notantur. πρωϊβλαστία in verbo, more ſuo, addito tẽpore maturè germinare. Præueniunt, quæ anticipant tempus à Natura præſtitutum. Σκληρὸν, immite, rectiſſimé. Aſperum, rigidum. Τὰ δ' μέλλει, parturiunt. Non potuit melius. Σύστασις, coagmentatio. Vox Ciceronis Concretio. Πολὺ χαλεπωτέρων. Præterquam quòd aliam rationem deſideret. Non expreſſit. niſi quòd operoſiús. Quia plus operæ ἐκπέττειν, quàm ἀείφυλλον eſſe. Πέττειν, incoquere: peſſimé. Incoquit pullum in aqua co-

A quus. Succum coquit arbor ad fructum.

CAPVT XIII.

Capitis XIII. argumentum. An plantæ partes ſuperiores atque inferiores æqualiter creſcant. An inferiores, autumno & hyeme ſuperiores, vere & æſtate. Naturam & artem iacere omnia conſtitutionum fundamenta. Principales tamen partes aliis præferri: verùm haud magni momenti. Verum eſſe quod generat: ſimul omnibus omnia adminiſtrari. Concludit, tum ſubtus, tum ſuprà fieri accretiones omni tempore.

ΠΟΤΕ'ΡΑ δ' ἡ βλάστησις, καὶ αὔξησις. Primo loco diximus de generatione, ſecundo de germinatione, quæ ſit ſecundaria quædam generatio. Sanè partiũ eſt, vt illa

B totius. Nunc noua tractatio de augmento. Eſt enim augmentum non quidem generatio, cæterùm nõ ſine generatione: quemadmodũ alibi dictum eſt. Neque generatio fit ſine quantitate, neque crementum ſine generatione. Generatur enim quantitas noua cum ſubſtantia noua. Quoniam verò de cremento ſatis dictum eſt in ſecundo de generatione & corruptione: hîc peculiari inſtituto quærit per comparationem: vtrum, partes inferiores plus hyeme, atque autumno creſcant, quàm ſuperiores: contrà, ſuperiores plúsne vere, & æſtate. An per omne tempus æqualiter vtrobique fiat accretio. Vel ſaltẽ ſi non æqualiter, at æquali proportione. Dico, non æqualiter: quia non eſt verum, radices tam grandes fieri, quàm ſuperna:

C ſed æquali propenſione moliri Naturam vtriuſque crementa, quod in ſe eſt, quantum ipſis futurum ſit ſatis. Ἡ βλάστησις καὶ αὔξησις. Vtrũque voluit cõplecti. Cæterùm non videtur potuiſſe coniungere. Non enim βλάστησις ſub terra fit. Ἢ διῃρημέναις τοῖς χρόνοις. contrarium eſt hoc illi, ἅμα. ſimúlne, an diſiunctis temporibus. Καὶ μάλιστα περὶ τὸ ἄστρον. Cupreſſus verò etiam menſe Octobri ita germinat, vt nouellæ eo tẽpore plurimum ſuſtollantur. Ταῦτα δ' κατὰ λόγον. Ratio huius opinionis. Nam ſi primo quoque tempore prodit ſubtus radix: ratio eſt, vt conſequenti tempore ſuperiorum partium crementa compenſentur: hoc eſt quod dicebat, ἐν πρώτῃ γενέσει κατακολουθεῖν. In principio ipſius generationis eſſe accretionum vices. Ver-

D bum κατακολουθεῖν quomodo cõiunctum eſt cum illis? ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει. Nemo dicat, vlla in re, quæ ſit prima, vllam eſſe conſequutionem. Non hoc intendit: ſed in prima generatione eſſe haſce conſequutiones: vt infernę partes primùm, deinde ſupernæ ſua capiant incrementa. Πρῶτον ὑπάρχειν γὰρ ἀναγκαῖον. Quia radix ſit adminiſtra cibi: cibo fiant accretiones: cibi adminiſtrã primo quoque momento augmẽtationis conſtitui neceſſe eſſe. Hæc fuit ratio, quæ in animum induxerit Hippocrates exiſtimare, Iecoris generationẽ priorem eſſe cordis generatione. Cæterùm ridiculè ali velit, quod nondum viuat. Viuit autem corde animal ſine vlla controuerſia. Quin ab eodem cor ſtatui membrum primarium: ſatis oſtendimus in exotericis.

Κατακολουθεῖν. τὸ κατὰ ſignificat vices & tẽpora, vt in Hiſtoriis ſæpe vtuntur Græci. ἐπάξεται. Cibus inducetur. Portitorem facit radicem. φανερὸν δέ: Probat, radicem primùm generari, argumento autumnalium ſationum. Ac duo quidem probat: vnum, emitti radicem: alterum, plus emitti radicis quàm germinationis. Sed quod prius erat, poſterius poſuit, illis verbis: εἰ γὰρ μὴ ἐρρίζωτο, ἐσάπητ' ἄν. niſi radix ſubeſſet: putreſierent. Satis patet in radicis. Quod autem poſterius erat, priore loco poſuit, illis verbis: τότε γὰρ ῥιζοῦται, οὐ βλαστάνει δὲ, ἢ ἐπὶ βραχύτητα τοῦ ἄνω. Si ergo radicantur, & non germinant, niſi pauxillulum: ſubtus fit augmentũ. Loquendi verò modus, aut corruptus eſt aut obſcurus. Quid enim ſit βλαστάνει ἐπὶ βραχύ τι, intelligo: quid ſit ἐπὶ βραχύτητα, nõ intelligo. Α'λλὰ δὴ καὶ τοῦτο. Etiam à communi ſententia. Nam ſi cõmendantur autumnales ſationes, quòd firmiores futuræ ſint plantæ robuſtioribus actis radicibus: ſanè eo tempore, putant ii plus acceſſionis radicibus fieri. Δι' ὧν καὶ ἡ τοῦ πλήθους. quia dixerat radices ἀρχάς: hæc addit. Quomodo ſunt principia? Non ſanè ſimpliciter, ſed inſtrumentaria, ſicut os aut ventriculus in animali. vtrunque enim agere radicem ex Philoſopho docuimus in exotericis Ideò non dixit ἀφ' ὧν, aut ὑφ' ὧν, ſed δι' ὧν. Ω'ς πρὶν ἁδρὰ ἀνατρέχοντα. Adhuc oſtendit radices autumno cõpleri: quia ſint autumnales ſationes firmiores. Nam è contrario, quæ minus operæ poſuerũt in radicibus conſtituẽdis: citiúſque impetum ceperunt ad ſuperiorum partium incrementa: ea ita fiunt imbecilla, vt etiam priuentur generandi facultate. Καὶ ἄκαρπα, eſt explicatio illius imbecillitatis ἁδρά: ſcilicet nondum plena radice. Et τρέχειν, verbum odioſum præpoſteræ præcipitationis: τὸ ἀνὰ, retractionem conſignificat operæ ab radice ad germinationes. Et habet aliquid cognationis cum ἄνω, vt ſuperna deſignare queat.

Καθάπερ οἱ Α'δώνιδος κῆποι. Exemplum feſtinationis. Namque in hortis penſilibus non poſſunt demitti magnæ radices: Itaque minus ſunt fructuoſi.

Πιθανὸν δὲ καὶ ταύτῃ. Etiam communi ratione corroborat hanc ſententiam. Videntur Autumno radicibus impendi: quãdoquidem aeris frigore deorium repercutitur ſuccus. Quæ verò ſubtus ſunt, terra cooperta atque obſepta eo calore, qui de ſuperiore loco depulſus includitur in imo: tum quaſi ad manum habentia alimentum, facilè perfruuntur Eſt ergo, ἐσκεπασμένα, munita aduerſus aerem, qui ſuo frigore ſupernis, quòd eſſent apertæ, iniuriam faciebat. Eſt, συγκατακλειόμενα ὑπὸ τοῦ θερμοῦ. Comitem habent accretionis autorem, calorem ipſum. Eo namque ſtipantur pari ſorte concluſo. Hoc denotant, τὸ σὺν, & τὸ κατὰ. Eſt præterea ὑγρότης, eáque non quælibet, ſed τροφή. Itaque προσαύξεται Et augentur: & ei cremẽnto ſubinde aliud aduenit. Quam verò vocat ἀντιπερίστασιν, adeò nota eſt aliunde: nihil vt impræſentia ſit obtundendum. Circumſtat calorem frigus, atque obſidet. Iccirco eſt ἀντὶ, quia contrarium: περὶ, quia cohibens: στάσις, quia robur: Non enim dimouetur.

A Πάντα γὰρ. verba aurea, cùm coniunxit augmentum cum generatione: Neutrum enim ſine altero fit. πάντα γάρ. potius, πάντα οὖν: vt concludit ex ſuperioribus. Tum hæc concluſio ſit maior propoſitio in vltima demonſtratione. Vbicũque omnia parata ſunt, ſine vllo impedimento ad augmentum, & generationem: ibi erit augmentum & generatio. Ad radicem ſunt hæc omnia tempore autumni. Ergo eo tẽpore creſcit potiſſimùm radix. Σημεῖον δέ. A frugibus argumentum. Frumentum hyeme aſpera, plus agit radicum. Hoc dixit ab agricolis καρκινοῦσθαι vocitari. Quia Cancri retrorſum cedunt æquè, atque procedunt. Ratio eſt in æquali proportione flexionum tractim, ad attractionis & pulſionis vices. Ideò emiſſa ſemel radice ſuccus videtur deberi totus partibus ſuperioribus. At hyemali ſæuitia cùm
B retunditur atque etiam retruditur deorſum ad radices: eam reciprocationẽ veteres agricolæ Græci Cancritionem appellarunt. Πιλούμενον, ad verbum, ſtipatus. Διὰ ἀμφοῖν καὶ τὴν ὕλην, formam & materiam. Ταύτῃ μὲν οὖν δόξειεν ἄν. Hactenus prima capitis pars cum propoſitione quæſtionis, & rationibus: pro ea ſcilicet opinione, quæ non ſimul vtraſque foueri partes ſupernas inferna'ſque ſentiat: ſed inferiores prius. Hinc altera capitis pars, docta admodum, ſiqua alia: in qua Naturam ad vtranque moueri partem docet. Ad perſpicuitatem autem, ea figura (quę appellatur tranſitio, quę eſt apud præceptorem plurima: apud Xenophõtem in aſcenſu Cyri etiam odioſa) vtitur. Hæc, inquit, ſunt, quibus aliquis tenere poſſet, cremẽtum non ſimul omnibus diſtribui partibus, ſed quibuſ-
C dam prius. Ideò dixit μερίζεσθαι. Τὸ δ' αὐξήσεως. non ſolùm augmentũ, ſed etiam omnes augmenti conditiones. Τῇ δὲ ἡγουμένῃ. Apparatus contradictionis. Modus loquendi vſitatus Theophraſto, & propterea: & τῇ altera ex parte. Vulgò namque dicimus, τῇ μὲν, τῇ δέ. His quidem rationibus ſuadeatur: his verò diſſuadeatur. Sic hîc ταύτῃ μὲν, τῇ δέ Id eſt τούτοις μὲν, τοῖς δέ. Modeſtia Philoſophi, δόξειεν. Sic prætores Romani, in ſententiis: videri vim feciſſe. Repetitio verò verbi lepida eſt. Ε'πεὶ γὰρ τῇ πρώτῃ Reſpondet ad primum argumentum, concedendo quod ſtatuunt, non totũ tamen. Anteuertit quidem germinibus radix: at id tẽporis perpuſillum eſt: quemadmodũ paruo momento cęteras partes antecedit cor. Nota locutionẽ, ἡ ῥίζα προτερεῖ τῶν βλαστῶν. Et πλῆθος χρόνου, temporis
D plenitudo. Quia tractus ille qui intereſt inter terminum vnde fit motus, & quò fit, plenus eſt ea menſura, quæ dicitur tempus. Dixit, καὶ τὰ περὶ καρδίαν, id eſt cordis munimẽtum, & arteriæ, quibus vis vitalis diducitur ad partes omnes. Α'πλῶς γὰρ ὡς εἰπεῖν. Quia potuiſſet aliquis ab artibus iudicio ſumpto ſimilitudinis, opinari Naturæ actiones tractim fieri, ſicuti noſtrę fiunt: omninò tollit hoc de medio. Negat enim Naturam facere κατὰ μέρος, particulatim. Α'λλὰ πάντα ἀθρόα καταβάλλει). Verbo inſigni vſus eſt ad deſignanda principia: Eſt enim verbum fundamentorum καταβάλλεσθαι, iacit.

Iacit,

Iacit,inquit,omnia ſimul fundamenta. Ratio eſt: quia non aliunde conquirit, ſed ad manum habet apparata omnia. Ideò ſubiunxit: ϲυντελεῖ δ᾽ ἑτέρων ἕτερα πρότερα. Iactis igitur fundamẽtis omniũ,perficit non ſimul,ſed aliis alia priora. Vnde vulgus putet tunc ea quoque priùs inchoata. Pulcherrima ratio. Cæterùm non ſoluit robur prioris opinionis. Nãque vt concedant illi hoc,iaci principiorũ fundamẽta ſimul:quod reliquum dicit,pro ſeſe arripiant: perfici aliis alia priùs. At nobis hoc propoſitũ eſt:conſtituta planta vtrę partes priùs perficiantur. Augmentum enim perfectio eſt. Εἰ δὲ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ. Quia de augmento vrgemus,concedit,in prima generatione antecedere partes partibus: quaſdam, quibuidã. At in cremẽto non itẽ. Exemplũ petit ab animalibus: quorum magnitudo tota ſimul,atque continenti alimẽto augeatur. Hic ſophiſma eſt. Nam perfecto animali, æquè ſimul omnia membra ſuum quæque capit alimentum. At nondum perfectis, ſed creſcentibus,non æqualis iiſdem partibus fit acceſſio. Patet hoc in iumẽtis & homine,contraria proportione. Infantes enim,vt præceptoris vtar verbis, τὰ κάτω ἔχουσι νεώδη. Creſcunt ſanè deorſum. Contrà,iumenta negantà poplite deorſum creſcere. Quinetiam id nos, qui equitium habemus, facilè obſeruauimus longo vſu (ſtudioſiſſimi namque huiuſce pecoris fuimus.) Poſteriora prius creſcere, præſertim in genere Mulino. Quia ſuprà dixit, κατὰ μέρος οὐ πάντα ποιεῖ: dicit hic de natura, κατὰ τὸ ϲυνεχὲς, in candẽ ſententiam. Et duo iunxit, τρέφεται, καὶ ἐπιδίδωσι. aluntur, & proficiunt. Hoc enim eſt accretio, ἐπίδοσις. Ideò dixit, κατὰ τὴν αὔξησιν δεῖ φανερόν. Eſt ergo κατὰ τὸ ϲυνεχὲς, abſque intermiſſione: quod ſuprà vocabat διάπλασιν. Ἔστι καὶ ἄτοπον δεῖ τὸ θρεπτικόν. Sententia pulcherrima verbis mutilis. Abſurdum,inquit,eſt:vim altricẽ immorari in aliqua parte magis quàm in alia. Ratio. Quia diuina quædam poteſtas eſt, διαπλάττει, καὶ δίδωσι τὴν τροφὴν, καὶ διαμερίζει κατὰ τὰ μέρη τὴν ἐνέργειαν. Scilicet totum in toto eſt,& præſto tum ſibi,tum partibus,quibus operam ſuam diſtribuat. Igitur ſi dat materiã: hoc enim eſt δίδωσι τροφὰς: ſi partitur efficaciam operæ ad efficiendum,vt ſuccus fiat cibus: ſi fingit atque conformat iam factum aptum ad figuram & formam ſuſcipiendam:ita tetigit & partes & partium diaplaſin: non ſolùm magnum quiddam eſt: ſed etiam conſultiſſimæ virtutis poteſtas eſt. Quamobrem ſi eſt ἐνέργεια, eſt pluſquam δύναμις. Et ſi eſt in partes diſtributa,& adeſt materia:non differet,quin agat. Axioma eſt receptum: materia parata,agens validum, aptè admotum. Hinc omninò elici actionem. Opus autem hic eſt acceſſio corporis,quod cremẽtum dicitur. Dixit, ἅμα πᾶν. Quia non ſimul æquè omnia creſcunt, ſed πᾶν,ſuo quicq; iure, καὶ ὅλον ὅγκον. quia dixit omnes partes,addit,totum. Propterea quòd partes augẽtur,vt totum augeatur. Totum enim eſt finis conuentus partium. Et quanquam aliquod totum nihil aliud eſſe dicatur,quàm ipſæ partes: tamen totum naturale omninò eſt aliud quiddam præter

A partes. De aliis in quinto & ſeptimo metaphyſices ſatis diximus. Ἔστι καὶ ἄτοπον. deeſt verbum adeſſe, nec agere, ſed otiari. Ὁ δὲ: cauſalis, quippe quòd. Διαπλάττει. Confuſè, primum poſuit poſtremum,poſtremo loco ſecundũ,in medio quod primum eſt. Nam primùm dat materiam,deinde efficaciam,tum διάπλασιν. Ἢ πάλιν. Omninò putãdum libros hos eſſe corruptiſſimos. Non enim tam tumultuoſa quempiam viſum eſſe vnquam oratione. Senſus eſt. Si non videntur ignobiliora fruſtrari ſuis actionibus: quàto minus nobiliora? Nobiliſſima eſt vis altrix incorporea, immaterialis. Minus nobilia corporata hæc,exempli gratia, vt ipſe ſtatuit, πνεῦμα καὶ πῦρ. Quòd ignis efficax ſit ad agendum,nemo neſcit. De flatu non eſt dubitandum Philoſopho,qui decimum legerit

B Hiſtoriarum de animalibus, qui librum Hippocratis. Non eſt quærendum machinariis, non muſicis,non nautis. Igitur ſi τὸ ἐνεργοῦν,id eſt vis actiua, τούτων τῶν σωματικῶν ἐν τούτοις δεῖ λανθάνειν καὶ ἀργὸν διατελεῖν: longè minùs τὸ ἀσώματόν τι καὶ θεῖον. Non enim poteſt niſi diuinum quippiam διαπλάττειν. Ἀλλ᾽ ὅταν ἅμα τοῖς ὥραις. Quiſpiam obiecerit. Si tam clara,tam prompta vis eſt: at cur intermitti videmus opus eius, puta hyemis tempore? Hoc quoque mox caſtigabit. At interea reſpondet. Eſto, vim hanc non perpetuò agere, ſed moueri temporibus. Ergo vbi temporibus mouetur, per totum moueri. Totum enim indiget eius ope. Ἓν γάρ τι τὸ γεννῶν. Magna verborum vis. Si enim eſſent plures autores generationis, alius alio prior

C aut poſterior eſſe poſſet. At vnus eſſe generans:ergo vnus modus. Non vt dicebat Empedocles,qui partiebatur effectores generationis ita, vt radicis confirmationem terræ mãdaret: ramos attribueret Aetheri,ſeparatis quaſi iuriſdictionibus. Haud, inquit,ita eſt. Sed vna materia, vnum efficiens generationis. Quomodo vna materia? An eadem materia radicis & ramorum? Sanè ex eadẽ aliter atq; aliter ab vno eodémq; artifice variis facultatibus prædito elaborata. Quomodo ἓν αἴτιον generationis? Nónne eſt efficiens: nónne eſt forma? Duo quidẽ autores λόγῳ, re vnus. Nam forma, quatenus per totã infuſa materiam,facit eſſe hoc quod eſt (εἶδος appellatur & ἐντελέχεια.) Quatenus afficit,mouet,diſponit,cõſtituit,exprimit materiã ſibi pro apto domicilio, eſt ἐνέργεια, καὶ τὸ ποιοῦν. Nã

D quòd terrã dat radici:id eſto pro materia,qua maiori è parte cõſtet. Sic dices de ramis atque de Aethere. Ὡς εἰ τὴν ὕλην σύμπασαν μερίζοι. Verba nõ ſanè cõmoda ad intelligendũ:tamen ita ſatagamus. Si,inquit,id voluit Empedocles, plus vt haberet radix terrę, ramus verò minus (hoc enim eſt εἰ ἐλάμβανε πλεῖον τῆς ὕλης, καὶ τῆς τροφῆς) ſi hãc accepit ſeparationẽ propter habitudinẽ partiũ, & habitudini cõuenientes alimentũ: ſi inquã, ita ſenſit: τὴν ὅλην σύμπασαν μερίζει: Non eſt ſeparanda opera magna negotio in multa magnáque temporis momẽta. Paruum erit negotium ad huius rei conſtitutionem. Quòd ſi propterea diſpertitus eſt: vt radici locus imus ſit, quemadmodũ terrę: ramo ſummus, velut Aetheri:

Tunc actiones diuerſis quidem temporibus eueniunt, nec ſine magnis expediuntur interuallis. Aliàs enĩ terra mouebitur, aliàs Æther. Appellauit autem χώρας radicẽ & ramos: quas quaſi in regiones diuiſerit Empedocles. Hæ ſunt huius autoris ſpinæ, non parum ſæpe his in libris à nobis eradicatæ, ſummis quidem difficultatibus, ſed iucũdis: quando iis tam odoratæ roſæ obſepiũtur. Ἡ δ᾽ ὥσπερ τὰ ψύχεα. Nunc alii reſpondet argumento. Id erat tale. Hyeme par eſt radices creſcere, non ramos: propterea quòd ramorum cremẽta frigore prohibentur. Crementum enim per diffuſionem, frigus cogit & coarctat. Verum eſt, inquit, ita agi cum frigore: at non eſt verũ, propterea partiri naturæ opus. Sed accidit id, quemadmodum etiam cùm haud ſuo tempore interuenit hyems. Tunc enim tametſi tẽpus germinationis eſt: tamen germinatio cohibetur. Nihilo tamen ſecius radix quoq; fruitur demiſſi caloris cõmoditate. Dixit, οὐ ποιεῖ μερισμὸν φυσικὸν, non facit naturalẽ partitionẽ, ſed accidentalem. Non eſt igitur tanquam pro lege accipiẽdum. Ἀλλ᾽ ὥσπερ εἰ Sed quemadmodum etiam adultis contingit radicibus. Si igitur tũc ſunt adultæ non creſcunt. At ne rami quidem tum creſcunt. Exempli gratia in arbore iam perfecta. Si igitur neq; in radice fit opus: quia iam factum eſt: adulta namque eſt: neque in ramis, quia importunæ tempeſtatis frigidæ ſuperuentu cohibentur: non videtur eſſe naturalis illa operis partitio. Nota loquutionem, συμβαίνοντι τινι, ἀντὶ τοῦ συμβαίνοντος. ſubintelligitur, ὥσπερ. Καθηκούσης τῆς ὥρας, poſtquã debitum appetiuerit germinãdi tempus. Sicut ſuprà, καθῆκον, debitum tempus. Ἀποκόψῃ, retuderit, ad verbũ. Alibi quoq; vtitur. Hyemem non intelligit hîc ὡραίαν, id eſt ſuis mẽſibus, ſed aduentitiam alienis. Τὰ δὲ τῶν ῥιζῶν οὐ κωλύεται. Quia dicebant hyeme radices creſcere, ramos æſtate: oſtendit, æſtate neq; ramos creſcere, ſi hyẽs obſiſtat: neque radicem non creſcere, διὰ τὴν ἀλέαν, propter temporis ſtatum. Sed & eas creſcere adacto calore per ἀντιπερίστασιν: & ramos non creſcere. Hoc autẽ eſt per accidens. Ita, inquit, accidere quoque, vt hyeme creſcant radices: rami non creſcant: non propter ſtatam naturæ operis diuiſionem, ſed quia frigore intenſius calor id agat, quod foris ageret, ſi per tempeſtatem liceret. Hæc ratio validiſſima eſt, & confirmatur ſenſu. Si enim tepidę ſint hyemes, aut non intermittitur, aut repetitur germinatio. Quale igitur accidit intempeſtiuo hyemis interuẽtu: tale & vera, legitima, ſtata hyeme. Ita concludet alteram quæſtionis partem veram, & falſam ſecundùm quid: alterã totam falſam ſimpliciter. Falſa ſecundùm quid erit illa Radices hyeme creſcunt, rami non. Verum, inquit, eſt: ſed per accidens, non autem lege conſiliòve naturæ. Non enim fit hoc, quia naturæ opus modò huc, modò illuc partiatur. Altera pars falſa penitus eſt illa: Rami æſtate creſcunt, non radix. Quia nihil hîc prohibet. Quare plena manu fundet opes Natura ſuas. Ὅταν δ᾽ οὖν σεσωσμέναι. Cùm igitur vigorem ſuum ſic ſeruauerint, vt im-

A petum capere queant ad ἔκρυσιν, erumpent: amoto ſcilicet aeris impedimento, citabunt, promouebúntque vires ſuas ad germinandum. Ἔκρυσις, effuſio, ad verbum. eruptio. Eſt ergo ceſſatio ab impedimento: non autem operis partitio. Natura enim in ſe habet ὁρμήν. Ὡραίων δὲ χειμώνων. Argumentum ſimile priori, ſed contrarium. Nam ſuprà, hyems erat intempeſtiuo ſuperuentu incommoda. Nunc cõtrà: Hyems ſi commodior etiam ſuo tempore, vtrinque creſcunt plantæ & ſurſum & deorſum. Dixit ἀλεεινῶν, rectè tepidas. At abuſus eſt verbo, ὡραίων. Ὡραία namque eſt ὥρα ſibi quæque, cùm ſuo tempore venit, ſuis regnat qualitatibus. Ὡραία eſt hyems ſibi, ſi eſt aſpera. His itaque deſtruit illam ſententiam. Hyeme nec creſcere ſuperiora. Quòd ſi & ſuperiora hyeme: vt

B hîc oſtendimus: & inferiora, ſicuti ſuprà dicebamus, æſtate creſcunt: iam non eſt Naturæ diuiſum per vices opus. Quippe ſi non euenit id, per accidens eſt. Si eſſet per ſe, nunquã germinarẽt. Quin ſequentibus verbis validiorẽ efficit aſſertionem.

Ἔστι ὅπου ἀήρ. Si quibus, inquit, locis clementior aer eſt: perpauxillũ remittet de vtroq; opere Natura, germinandi ſcilicet, & radificandi. Ἀὴρ μαλακὸς. vt ſuprà ἀβλαβὴς, vt ſuprà ἀκραὴς, & infrà εὔτροφος. Sed ἀκραὴς erat cauſa, ἀβλαβὴς καὶ εὔτροφος, poteſtates ab ea concretione proficiſcẽtes. Concludit, οὐ μερίζομένων τῶν χρόνων. Etiam hîc more ſuo omiſit quid verborum. Nam quæ ſunt illa μεριζόμενα? an ſunt βλαστήσεις? At caſus non conueniũt. An ſunt δένδρα? Parum refert. Ita hæc ſorbenda ſunt.

C τοὺς δὲ χειμῶνας. Vehementiùs agit. Dixerat, hyeme ramos quoque, æſtate radices etiam creſcere: nũc hyeme vtriuſque partis ceſſare cretionem neceſſariò, ſi Solis calore fit. Nã fieri, patet ex cęli ſtatibus. Igitur ſi Sol ob radiorũ obliquitatẽ nõ fouet radices: eę nõ creſcẽt. Τοὺς χειμῶνας κατέχειν, hyeme radices cohiberi. At & ſuprà, & alibi ſemper canit ἀντιπερίστασιν. Itaque non eſt opus Sole: ſi calor deorſum adigatur frigore, ἐν τῇ ψύξει καταλαμβάνοντα. Agricolarum axiomate fulcit ſententiam ſuã Radices non plus demitti, quàm quãtum Solis calor deſcẽdat. Niſi ſi locorũ laxitate porrò inuitẽtur. vbi tria ponit, ἀλλοδαπὸν, μανὸν, κενόν. Duo ſanè ſũt neceſſaria. vt ſit & per ſe peruius, & per accidẽs. Id eſt vt meatus habeat ſuapte natura: & ni-

D hil acciderit, quo meatus ii obſtruãtur. Cæterùm cùm poſuit ἀλλοδαπὸν, quare appoſuit, μανόν? Quia multi agri ſolidi ſunt, qui tamen hiant. Is ſunt fiſſuris ἀλλοδαπὸν, non tamẽ μανοί. Quocirca grãdioribus radicibus locus eſt: fibræ retundũtur ſoli ſoliditate. Propiùs verò conſiderãda ſentẽtia illa eſt. Radices non profundiùs ſeſe prorogare, quàm quò Solis perueniat radius: niſi locus ſit rarus & laxus. Quid? ſi radicis prolixitas atq; augmẽtũ Sole perficitur, quà laxus locus ac vacuus eſt, ſi Solis radius nõ adueitur: quomodo eum in locũ immittent ſe radices? Si locus peruius nõ eſt, quid agit Sol? Dicẽdũ radicẽ à forma formalíq; calore promoueri: ſi ſit loci cõmoditas. Sin loci ſoliditas expugnãda ſit: nõ poſſe ab radicis materia, quę etiã nũc ĩ veſti-

gio primo

gio primo eſt conformationis: quare ſolis vi diffindi atque aperiri. Atque ita intelligemus, Solis adiumēto euenire radicibus prolixitatē: autorem tamē eſſe calorem naturalem. Alioqui radices omniũm plantarũ eodem loco æquè pronutterentur: æquè enim demittitur omnibus ſolis vis. Μὴ γὰρ τούτου συμβαίνοντος. Videamus quid velit, deinde quorſum. Niſi, inquit, ita contingeret: iure quæri poſſet quãobrem non augeantur radices hyeme. Quæſtionis ratio. Adeſt alimentum: eóq; maius, quòd à frigore introrſum retruſum ſit. Igitur capient vſu, quod præſto eſt. Ideò dixit, λαμβάνοντα. Hæc eſt ſententia. At vnde deducit? Ait enim, τούτου μὴ συμβαίνοντος. Quid eſt illud, τούτου? Nam dixerat, potius eſſe conſentaneum, radices item vt ramos hyeme cohiberi: At hoc ſi non eueniat. non cohibebuntur ergo. Alentur igitur. Quid ergo quęret, quod eſt? Τάχα δὲ καὶ τοῦτο κοινόν. Ait, hoc idē de omnibus aliis partibus æquè poſſe quæri: propterea quòd omne viuens alitur. Reliquit nobis illud: ſed ſemper viuit viuens, dum viuit, nulla facta intermiſſione: itaq; ſemper aletur. Ratio vltima, in quam reſoluuntur hæc omnia, illa eſt. In viuēte ſēper aliquid humidi carpitur à calore: ſiue ille ſit naturalis, vt vulgò putāt: ſiue, quod mauult Galenus, ab elementari. Quapropter aliquid ſubinde reponendum. Hæc ſic. Quid tum poſtea? Nam quamobrem deflexit orationem à propoſito, cōfudítque nutritionem cum incremento? Τὸ δ' ἐν ὁρμῇ. Plus defatigamur in diſponendis argumentis, colligendíſque ſententiis, quàm faceremus in ſoluenda quæſtione. Iam enim hic negat, quicquā augeri. Rationis fundamētum eſt ex libris primæ Philoſophiæ. Iam enim declaratũ eſt, quod eſt in potentia, non habere actionis vim. Probat igitur non augeri quia tam nouellę, quàm vetulæ plantæ omnes in ipſa ſunt incrementi appetitione. Hoc eſt, πάντα νέα, καὶ παλαιὰ παρορμᾷ πρὸς τὴν αὔξησιν: impetum capiunt ad incrementum. Non igitur augentur, ſi mouentur ad augmentum. Ita ſonant illa, ἐν ὁρμῇ τὴν αὐξήσεως ὄν, οὐκ αὔξεται. Is enim eſt ordo in animalibus, in quo deprehendemus quod ad plātas attinet. Δύναμις, πάθος, ὄρεξις, ὁρμὴ, κίνησις, πρᾶξις, πρᾶγμα. Ex quibus aliquot fit σχέσις multis, ὄρεξις: vnde promanant πράγματα μετ' ὀρθοῦ λόγου. Eſt enim vis quædam in anima, puta, ad Iuſtitiam. Inde ex obiecto, affectus. Tum appetitus. Poſt hæc inclinatio. At ea motus animi atque etiam corporis aliquando ad agēdum. Quem conſequitur actio. Poſtremò fit opus: idq; duplex, aut enim dum fit, eſt: aut poſtquā factum eſt. Ex quibus ſatis patet: dum ὁρμῶσι plantæ, nondum augeri. Quemadmodum quoad ὀργῶσι, nondum gignere. Εἰ μὴ ἄρα συμβαίνει. Vides planè ſubſultantem diſceptationem: quòd vitium eſt huic maximè peculiare, vt perplexiſſimè doceat. Iam dixit non moueri, quia ſint in ipſa motus aggreſſione: nunc inuoluit, atque ait: niſi quis dicat, tunc augeri molē ipſam: poſtea quę vis effundatur in ramos. quos ὥσπερ διαγελῶσι explicet germinādo. Hunc ſermonis leporē ſæpe videmus in hiſce libris: cùm tempus anni clemens ri-

A dere dicit. Τῶν δ' ἄλλων γένεσις. Quemadmodum ſatis patet, germinatio generatio eſt: & ſuprà, dicebat ſecundam eſſe generationem. Si ergo materia eoûſque ſeruata eſt: ſeruata fuerit etiam incremēti. Hoc eſt quod dicebat, κύοντα τὰ τεύχη, & ἀποπλήκτων. Cæterùm hac ſententia fouebit, priùs inferiora creſcere. Sed ſemper tuebitur clypeo priore: quippe & iā dicebat, ὥσπερ διαγελῶσι: & nūc ἅμα τῇ ὥρᾳ: vt nō Naturæ lege fiat accretio diſpertita: ſed Naturæ lex partiatur per accidēs à tēporibus: quorũ mutatione cōmutentur etiā incrementa. ἀρχὴν γὰρ ἔχοντα. Quia dixit generationē eſſe germinationem: agnoſcit eius principia in ramis. Quare etiā incremēti principia obtinere putādũ eſt: Ac quemadmodum ab anni tempeſtate excitantur ad generandum, ab eadem iuuabuntur ad creſcen-

B dum. Duo dixit, ἀρχὰς ζωτικὰς: & διαδιδομένας ἀεί: vt principium ſit internum: iccirco dicebat modò, παρέχει τὰ νέα, καὶ τὰ παλαιὰ παρορμᾷ: adiumentũ autem ab aere. Si igitur eſt illud vbiq; principiũ: vbique opus fiet, non autem per vices. Cùm verò continget, vt aer vel ſupra terrā, vel ſub terra partes moueat, earúmq; facultates: eorſum principia quoque illa vires intendent ſuas. Id adeò: vt etiam cùm rami abſciſſi nullā emiſerint radicem, tamen germina fundere ſoleant. Eſt igitur intus neceſſariò principium germinandi. Eſt prętereà neceſſarium intelligere: non neceſſariò radices prius conſtitui primoribus incremētis, ſed tenui exiguóq; duntaxat momēto ad plātæ fundamentũ: ſicuti ſuprà dicebamus. Hoc eſt quod dicebat: καὶ μὴ ῥιζουμένων τούτων.

C Cuius rei dat exemplũ ex ſarmentis, & aliis ἐν τοῖς πίθοις ἐντιθεμένων. In doliis farciculátim imponuntur: vt ſcilicet aliquā in regionem aſportentur. Καὶ ἔτι πρὶν: quia mox, κλήματα, κράδαι, χάρακες προβλαστάνει, anticipāt, germinant ante, quā radices egerint. Sic mox, ἄνωθεν, quod reſpondet illis, μὴ ῥιζουμένων τῶν κάτω. Surſum amandatus ſuccus eſt, nulla ſubtus acta radice. Semper autem manet in priore propoſito: temporis qualitatibus moueri: ideò dixit, τὴν ὥραν παρακαλοῦσαν. Ὅτι δὲ καὶ τὰ περιτμήματα. Dicat aliquis: non mirum ſarmēta in doliis germinare, nulla ſuborta radice. Sanè nullum ſubeſt ſolum, cuius ope foueantur. Quin, inquit, etiā depacta ſarmenta prius germinare videmus, quàm radices emittere. Hoc vno ſuſtulit omnem controuerſiam. Sed & explicat rationē: vt principia vitę neceſſaria ſint in ramis: in radice,

D non itē. Sine radice namque tum viuunt, tum etiā agunt. Quid ergo radicis opus eſt? Reſpōdet, τροφῆς δὲ δέονται πρὸς τὸν τόκον. fœtum appellat hìc omne opus additamēti. Vt non ſolùm fructus, ſed etiam alias germinationes: neque ſolùm has, ſed etiam ipſum incrementum. De incremento namque hic agitur: quęque dicuntur, omnia ad ipſum referēda ſunt. Iccirco dixit, ἐν μὴ τρεφόμενα ἀποξηραίνεται. Ecce non ad τόκον tantùm, vel ad germinationem, aut etiam crementum, ſed ad vitam ipſam quoque. Siquidem ſi deſit alimentum, exareſcunt. Dixit autem ἄνωθεν ἡ βλάστησις ὥσπερ ἐν ἀρχῇ: ſignificat inchoatum modò opus. Sicuti vſitatè

dicimus, οὐδ' ἀρχήν, ne tantillum quidem. Id eſt ne initii quidē prima momēta. ὅσον εἰς ἀρχήν, quia nō procedit opus ad perfectionem. Dixit, ἀρχὰς καὶ δυνάμεις. Quia ἀρχὴ ſit idem reale & formale cum anima: idem enim eſt anima, & anima generatrix, penitus: δύναμις autem ſit, idem ſanè re, ſed ratione aliud: vt homo, & ridere aptum. Eſt igitur δύναμις facultas conſequens ſubſtantiam: quemadmodum decorum conſequens eſt honeſti. Διὸ καὶ ἐκ ἐυκαιρι καλῶς λέγειν. Ex communi ſententia declarat innatas poteſtates quaſi in theſauris ſeruatas, quæ poſtea ſeſe dent in opus. Nam vulgò quidam ſolent dicere: dum fructus vigent in arbore: tamen nouellos ibi tum florere. Hæc, inquit, oratio ſatis declarat ſe intelligere de facultate: nam tum flores nulli videntur. Sic de fure eſt in vulgato prouerbio. Furem dum vnum furtum facit, aliud nouum moliri animo. Et gulones bolum in gula vnum habent, vnum in faucibus, vnū in ore, in manu vnum, in oculis vnum, vnum etiam in animo, qui adhuc eſt in culina. Sanè igitur ii de poteſtatibus loqui videntur, non de corporibus. Nondum enim extant: niſi δυνάμει ſunt in arbore. Ὡς μὲν οὖν αὐξάνονται. Concludit, hunc ad modum alternis operis creſcere partes arborum, ſcilicet euentis, non autem Naturæ legibus, quibus opera illa per vices partibus modò his, modò illis attribuantur.

Lego, συγκεκαμμένας τυχεῖν, non συγκεκάμφθαι. Et ἀλλὰ τοῦτο ἐκ τῆς φύσεως, non αὐτοῦ. Et ἄλλα καὶ τὰς ῥίζας. Et βάθος, ὃ ἂν ὁ ἥλιος ἀφικνῆται. Et C ἅπαν μὲν γὰρ ζῷον, non autem ζῷον. Non enim ζῷον complectitur plantam. Et ἑτέρων ἐπιόντων, non autem ἐπιόντων. Etiam dum alii fructus inſunt. Non enim noui antecedunt. At ſic, antecederent.

Et, δῆλον, ὡς δυνάμεις, non autem ὡς. Et, συμβαίνει, non autem συμβαίνει. Vbi verbum ὑπολαμβάνειν, ſeruit toti clauſulæ. Et in principio capitis legendum, ἄνεσιν καὶ θέρους, non autem ἄνεσιν.

Αὔξησις, Theodorus, auctio: non malé. Tamen intereſt Philoſophi accuratè loquentis ſtatuere differentiam inter auctionem & crementum: id quod alibi declarauimus. Augetur quadratū addito Gnomone: haud tamen creſcit. Sola creſcunt viuentia. Verbi origo fuit in animalibus, κρεάζειν. Æolenſes, quos nos ſequimur, κρεάτειν. Τῶν ὑπὸ τῆς γῆς, quæ in terra conduntur. Simpliciùs, quæ terra conduntur. Quæ ſub D terra ſunt. Ὑπὸ τὸ ἄστρον, ſub ſidus. Miror, Theodorum, qui vbique paraphraſten agat, hîc ſub ſidus, non ſub cane interpretatum. Nam per excellentiam Sirius intelligitur. Alii addunt κυνὸς ἄστρον. Autor librorum de plantis falſò Ariſtoteli attributis lepida compoſitione κύναστρον. Veterum quibuſdam ἀστροκύων. Sic & ſuprà cùm de inſitionibus ageret, ὑπὸ κύνα, ὅταν μάλιστα βλαστάνει. Πιλούμενος, conſtipata, perſtrictáque. Conſtricta potius. De ſegete loquitur à frigoribus retuſa. Veſtes ſubcoactæ, quæ non textu, ſed farctu fiunt, confici dicuntur κατὰ πίλησιν. Perſtringere aliud

A eſt Stringere. Græcum στλεγγίζειν, idem quòd detergere: vt remos detergere. Quoniam ſtrigilibus de tergo demebant in balneis ſordes, quæ inde ſtrigmenta dicta ſunt. At πιλεῖν eſt condenſare: perſtringere eſt rarefacere. Ἡ μὲν ἐπὶ τῶν σωματικῶν τὸ ἐνεργεῖν. Neſcio quare ſic verterit. Vel ſiquid extrinſecus agit. Omiſit illa omnia.

Ὥς εἰ τῷ ὅλως σύστασιν μικρὰ, εἰ δὲ ἐλάμβανε πρὸς ὕψος, καὶ κατὰ τὰς τροφὰς, καὶ κατὰ τὰς αὐξήσεις. Ὁ καὶ καθάπερ ἐνίοτε γίνεσθαι τῆς ὥρας, ὅταν ἀντιλάβῃ ὁ χειμών. Quod vel tempore omnibus debito nunquam proculdubiò euenit, cùm frigus retorſerit. Malè addidit negationem. Ait enim Theophraſtus, impediri etiam perfectas radices frigoris ſuperuentu. Et ἀντιλάβῃ, retuderit potius quàm retorſerit. Εὐδίοδος, expeditus. Malè, peruius. B Expeditus eſt, quod in fine poſuit, κενός. Vacuitas enim eſt, vbi nullum impedimentum. Sic peſſimè, μανόν, mollem. Quid aqua mollius? Quid ea denſius? Quòd ſi de viſus tranſmiſſione captioſiùs arguatur: accipiat vitrū. Id hac ratione molle ſimul & durum erit. Sic Viſcum molle eſt, denſiſſimum eſt. παρορμῷ πρὸς αὔξησιν; ſe ad germinandum compellunt. non eſt παρορμᾶν idem quòd ὠθεῖν. Neque αὔξησις eſt germinatio. Ad incrementum ſeſe excitant. Ὅσον εἰς ἀρχήν. Quoad principium illud vitale poſſit intelligi. Commodè explicauit. Non ad vlteriorem prouentum, ſed quaſi deſignatis modò veſtigiis principii vitalis. ἐπισυνεστώτων, primis nondum ſemotis, rectiſſimé.

CAPVT XIIII.

Capitis XIIII. argumentum. An hyeme prægnantes ſint arbores, vt vere pariant. Non eſſe arborum futuras à tempeſtatibus. Inanitas æſtate arbores deinde repleri ad futuram. Calorem & humorem principia eſſe generationis. Ideirco Vere arbores parere. Quærendum ergo quomodo autumnum, quem aiunt frigidum & ſiccum. Quomodo non ſit frigidus & ſiccus autumnus. Qua ſit humiditas eo tempore. Iuuenculas arbores eſſe vetulis fœcundiores. In biferis poſteriores fructus minores eſſe quàm priores. In prodictoribus autumnus etiam roſa iterant. Aprica loca multum conferre.

ΖΗΤΗ'ΣΕΙΕ δ' ἄν τις. Quia ſuprà quærebat, an hyems otioſa ſit ab operæ germinandi, quoniam in alendis radicibus plus incumbat. Iterum quærit, An videantur arbores in eiuſmodi otio hyberno tum concipere, tum fœtum gerere ad germinationem. Bipartitò tractat caput hoc. Primùm ponit quæſtionem, & quærendi rationem, cùm dicit, ἐκ τῶν εἰρημένων. Non enim ſolùm oportet ſapientem dubitare & quærere: ſed id facere opportuné. Deinde ſecundo loco ſoluet quæſtionem. Quærit igitur, hyemis tempore cùm nihil operis ſenſu percipimus ab arbore proficiſci: vtrum concipiant tunc, atque

fœtus

fœtus fabricandi meant rationem, apparatúmque (A) inſtituant: an omnino nihil agant, priuatæ ſcilicet ſucco, & expugnatę contrariis cæli qualitatibus. Ac primùm quidem quæſtionis membrũ munit exemplo animalium, cùm ait: καθ' ἃ καὶ τοῖς ζῴοις χρόνοι διωρισμένοι. Quemadmodũ ſtata ſunt animalibus concipiendi gignendíque tempora: ita ſint & arboribus. Maximæ verò animalium parti attributum eſt vernum tempus ad generationem. Quo tempore natura penum ſuam plena manu refercit: vt eſſet vnde alerentur. Nouellis enim herbis & matres habent pabulum ad lac: & mox ipſi fœtus ad alimentum. Sic mox, κενωθέντα τὰ δένδρα ἐκ τῆς βλαστήσεως καὶ τῆς καρπογονίας, ἀναπληροῦσθαι πάλιν. Ceſſántne igitur à germinando quia non ceſſant ab apparatu germinationis? an ceſſãt duas (B) ob cauſas: primùm, quia careant alimento: tum, quia prohibeantur à frigore opus ſuum prodere? Cùm igitur ceſſatio ſit priuatio: priuationes duas pro huiuſce priuationis cauſis affert: priuationem materiæ, τροφῆς: & priuationem inſtrumenti, quo forma vtitur, quippe caloris naturalis, quem vinci dicit à frigore. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς ἀλλοις. Iam oppugnat eam partem quæ velit attribuere temporibus conceptionem ac germinationem. Tempora hîc intelligo Ver. Aſſignat enim pro cauſa, temporis qualitates, vt teporem & mollitiem, non autem temporis (vt ita dicam) factiones: quaſi hoc ſibi aſſumat Ver. Hoc autem ſi quis propiùs ſpectet, nõ videtur facere ad quæſtionem. Quærimus enim de cauſa ceſſationis in (C) hyeme. In locis autem in quibus non eſt hyems, non eſt ceſſatio: ergo nõ eſt locus quæſtioni. Pręterea tametſi tepor perpetuus quibuſdam locis perpetuò fauet germinationi: tamẽ nõ propterea tollitur, quin ſeruetur collectus hyeme ſuccus, qui poſtea teporibus euocetur. Εἰ δὲ μὴ ὅτι γε τούτοις. Quòd ſi, inquit, omninò tempori non debetur germinatio, ſed temporis qualitatibus: ne temporis quidem partibus debebitur. Is eſt ſenſus. Potes & ſic. Quòd ſi dicas, tempus hoc omninò requirere atque agere: at non hoc ſaltem determinatum tempus. Οὔτι γε, ſaltem. Quod tamen ponebatur in quæſtione: cùm dicebat, χρόνοις ὡρισμένοις. Ὡς ὅλως ἅμα βλαστάνειν. Non committitur à natura, vt temporis diuiſionibus (D) agatur res. Vult dicere ad id quod quærebat. Quærebat, eſſétne κύησις, an ἔνδεια. Si eſt defectus, non eſt conceptus: ſed totum ſimul erumpit, nullo prius apparatu inſtituto. Et dixit ἅμα, quia ſimul fiat motus vterque, ſcilicet conceptionis & germinationis. Et dixit, πάλιν: quia quotannis fit. Hoc ad ſecundam quæſtionis partem. Ad primam illud, καὶ οὔτι τὸ ὀργῶν ἀποτίκτειν. Quòd ſi eſt conceptus & κύησις, ne tum quidem partus debetur temporis parti cuipiam. Quamobrem neutra ratione ſibi ſumere debet id Ver. Hæ ſunt ſalebræ, quæ etiam bono viro ſtomachum facere poſſint. Εἰ δὲ καὶ συνεχῶς. Quòd ſicubi aer obſecundatur: continuatim partum æquum eſt. Non ergo tempus determinatum eſt: ſi confuſum eſt in omnibus temporis partibus, quarum aeris clementia ſit comes. Hoc ſignificat verbum ἀκολουθεῖν. Quod poſuit flexu dubitatiuo ἀκολουθοίη: quia procedit per hypotheſin. Eſt tamen in Æthiopia ſub Ægypto Abiſſinorum regio, quæ dicitur Angot. In ea toto anno ſerunt ac metunt. Cùm igitur non Ver, ſed Veris qualitates agant: non temerè dictum eſt cum ab aliis, tum ab Empedocle: arbores perpetuifolias frui verna temperie toto anno. Hoc eſt quod dicebat, οὐκ ἀλόγως τὰ λεγόμενα περὶ τῆς ποιήσεως. Item, οὐδ' ἀλόγως, ὥς φησιν ἐμπεδοκλῆς. Ait enim Empedocle, τὰ ἀεὶ φυλλα καὶ ἐμπεδόκαρπα vigere toto anno vbertate fructuum, hoc eſt ἀφθονίας καρπῶν, κατ' ἦρα: tanquam ſi Ver præſens haberent, cuius commodis fruerentur. Βάλλειν autem eſt virere, & pullulare. Dixit, ἐμπεδόκαρπα, quibus ius fructuum eſſet ratum. Retulit ergo totius anni clementiam ad verni temporis proportionem. Iccirco dixit, ἐμπεδωθεῖσαι κράσει ἀερίων. Ἐκεῖνο δ' ἄν τις. Tranſit ad aliam dubitationem, quæ neque facit ad ea quæ propoſita ſunt, neque digna eſt tanto Philoſopho. Quærit enim ſi calor imbecillior ſit, quaſi debilitatus humore nimio: an propterea tum deteriùs coquantur fructus. Nam & culinæ, in ampliore lebete, aqua multa, igni tenui, ſeriùs, minùs, peiùs carnes coqui, non ignorant. Quòd ſi hanc excitare volebat quæſtionem, inferiore loco mouenda fuit, poſteaquam de temporibus fructificandi fuerit diſputatum. Tunc enim de operis excellẽtia dicere opportunum erit. Itaque dixit, τοῦτο μὲν οὖν καθ' ἑαυτὸ διαπορείσθω. Hinc aggreditur ſolutionem. Ἐν δὲ τῇ νῦν περιόδῳ τὰς ὥρας. Summa eſt. Tempora in ſeipſis habere fœturas, tum in totis arboribus, tum in partibus earum. Quia ſuprà dicebat, ramum eſſe paruam in trunco arborem: ſicuti tota arbor in terra eſt. Non tamen dixit quæ tempora. Non dubitamus quin tempore fœtæ ſint, tempore pariant: quærimus an diuerſo. Non de momentis loquimur: Neceſſe enim eſt, motum antecedere generationem. Sed ὥρας quærimus, id eſt diſtinctas anni partes à partibus: puta hyemem à Vere. Vere pariunt: ergo videantur hyeme concipere. Dixit, τῇ νῦν περιόδῳ. De temporis circumactu qui nunc eſt in quæſtione. Τὰ δένδρα κενωθέντα: quia ſuprà quoque dicebat, περιόδους: & ἔνδειαν. Exhauſta igitur ſunt tum germinatione, tum fructificatione per æſtatem. Itaque in altera reuerſione hyemis rurſus compleri neceſſe eſt. Dixit, ἀντιπληροῦσθαι. τὸ ἀντὶ, viciſſim: vt pro abſumpto ſucco tantundem reponatur. Et dixit, πάλιν: ſicut & ſuprà, βλαστάνειν πάλιν. Hoc enim eſt anni περίοδος: quemadmodum dicebat diuinus Poeta: atque in ſe ſua per veſtigia voluitur annus. Εἶτ' ἐκ ταύτης ἀντιπεριστάσεως. Poſtquam intus aliquanto tempore coercitus

humor eſt à circumfuſo frigore hyemali: exit in germen ac fructum. Eodem autem modo dixit, ἐκκαυλοῦσι καιρὸν, quo ſuprà κατὰ δυνάμεις ὥρας. ὥρα namque hîc non ſimpliciter deſignat tempus, ſed τὸν καιρόν. Itaque ὥριον eſt, quod ſuo fit tempore. Sic καθῆκον eſt, quod decet, conueniens, atque opportunum. Nota locutionem. Tempora habere πως, aliquo modo, κύησιν. Et addit: tum in totis arboribus, tum in arborũ partibus. Hîc habere nõ eſt ἐν ᾧ, vt in loco, aut ſubiecto, ſed vt in poteſtate. Nam arbores habẽt in ſe conceptũ: ſiue materiam ſpectes, ſiue facultatẽ concipiendi. Dixit autẽ eſſe in totis arboribus, vt hæreret ſententiæ ſuperiori: quæ neq; radici ſeorſum, neq; ſuperis partibus ſeparatã per vices deſignat adminiſtrationẽ ſucci. Et dixit eſſe in partibus: propterea quòd tametſi tota in arbore, ſingulíſq; partibus, nihilominus tota anima eſt, omnéſq; facultates: tamen œconomia Naturæ aliud ad officiũ rami, alias ad functiones truncus deſtinatus eſt. Εὐλόγως δὲ καὶ αἱ φυτεῖαι. Quoniam à temporibus pendere ſcripſit germinationes, diducit hanc ſententiam multas in partes. Eſſe ait cõſentaneum rationi: non vno ſatu mandari terræ omnia: atque iccirco non eodẽ omnia naſci tẽpore: hoc, eſt à toto: à partibus, illud: non idẽ tẽpus omnibus ad germinationes. Cauſas expectabamus ex promiſſo: nullas dat. Eæ ſunt ſitæ in temperaturarum varietatibus: quarum alia conueniat temporis habitudini: quemadmodum & ſuprà dictum eſt, & amplius dicetur. Δοκοῦσι δή. Si tempus regit: tempora ſunt varia: variæ germinationes, ſicut & ſationes: Quænam ſunt ea tempora, cedo. Tria ſtatuit: atque ea mox comparabit difficillima diſquiſitione. Nam ver, autumnus, Canis exortus, tria ſunt tempora germinandi. At hęc cùm inter ſe contraria eſſe videantur: quibus naturæ legibus, ſi horũ vnum aptum ſit: aptũ erit etiam contrarium. Vbi animaduertendũ, qua ratione tribus propoſitis potuerit inter ea ſtatuere contrarietatem. Vnum enim vni contrariũ eſt, ex definitione contrariorum. Sunt enim quæ ſub eodem genere plurimum diſtant. Facilis eſt reſponſio. Ex vulgi opinione veri cõtrarius eſt autumnus: calido & humido, frigidus & ſiccus. Canis autem exortus vtrique contrarius: Veri ſiccitate, autumno caliditate. Illa ſunt cõtraria ſimpliciter: hæc, vt loquuntur, ſecundum quid. Non eſt hîc de Galeni ſententia diſputãdum: qui Ver ait temperatũ. De hoc ſuo loco. Iccirco dixit πως, quia non exactè ſunt hæc tria inter ſe contraria. Etiam augere potes ſignificatum πως, id eſt qualitatibus. Quia tempus, quà tẽpus, nulli nullum cõtrarium. Nihil enim contrarium quantitati. Εἰ γὰρ ἐν τετρ-ᾶς. Excludit obiectionem de quarto tempore. Solſtitiũ, inquit, ſiquis adnumeret: id perexiguum eſt. Et non dixit, εἰ δὲ καὶ τετράς: ſed εἰ: Quia non ſtatuit, tanquam ita ſit: ſed accipit cum conditione. Τὸ μὲν οὖν ἔαρ. Aggreditur cõparationem. Nõ eſſe mirandum de verna fœcunditate. Eſſe enim tempus vitalibus maximè prędìtum qualitatibus. Ζωτικώτατον. Sed addit: καὶ μάλιστα γόνιμον. Vt non

A ſolùm ad fouendam vitam ſit idonea tempeſtas, ſed etiam ad generationem. Γόνιμον, genitalis. Et ſubdit cauſas acceptas à libris vniuerſalibus, humiditatem & calorem. Probantur autem hæc in libro de affectibus miſtorum, & de generatione rerum animatarum. Quia calor ſit accenſus & adminiſter animæ: humor ſit eius pabulum. Τὸ δὲ θέρος ὅλως ἐναντίον. Æſtas autem contraria Perſtat in ſententia ſuperiore, non ſolùm de contrarietate, ſed etiam de modo, cùm dixit ὅλως, ſicuti ſuprà πως. Quia non eſt æſtas ſimpliciter contraria, ſed per ſiccitatem tantúm. In calore autem, per gradus: Eſt enim ἐμπυρ-ώτατον. At θερμὸν mediocre vitale eſt: Πῦρ autem exceſſus. Sic Ariſtoteles, τοῦ θερμοῦ ὑπερβολή. Exceſſus autem non ſolùm exceſſui contrarius, ſed
B etiam medio. Hæc à qualitatibus, & gradibus qualitatum. A functionibus & fine. Quippe calidum generat, viuificat, auget: feruidum vrit, deſtruit. Τὸ δὲ μετόπωρον. Autumnus autem non πως, aut ὅλως contrarium, ſed plenè: frigidus enim ſiccúſque. Iccirco dixit, οὐ μόνον ξηρὸν, ſcilicet ſicut æſtas, ſed etiam ψυχρόν: quod è diametro aduerſatur calori, qui in vere erat ζωτικός. Μεταβάλλει. Ratio eſt ex libris vniuerſalibus. Nempe quod mutatur, partim eſt in termino à quo, & partim in termino ad quem. Sic ab æſtate ſicca, vnde diſcedit, ab hyeme frigida, ad quàm ſeſe applicat, autumnus, ſiccus & frigidus exiſtimatur. Atque hoc quidem in mutationibus alterationis. Nam in ſubſtantiali trãſmutatione non eſt motus, nec partitio vlla. Hunc
C declarat tractum verbis illis, ἐπιλαμβανούσης τῆς ὥρας. fit à ſicco frigidus occupatione appetentis hyemis. Ἐναντιώτατον. Maior eſt hæc ſyllogiſmi propoſitio. Contraria eſt frigiditas generationi: autumnus eſt frigidus. Sequitur concluſio. Sanè βλάστησις eſt actio materialis: itaque ſiccitas erit contraria. Priuatio namque materiæ eſt. Et eſt rerum viuentium. Ergo frigus obſiſtet. Quin nihil ei eſſe ad agendum loci aut iuris in natura, præterquam ad caloris exceſſus temperationem, alibi diſputatum eſt. Οὐ μὴν, ἀλλά. Nunc explicat quomodo non ſit ἀλογία: ſed tam miſerè ac frigidè: vt ipſius autumni frigus augeatur. Statuit enim quod probare oportebat. Ait, non eſſe contraria tempora ad ipſas germinationes. Audio. video rem ipſam.
D Autumno germinant. Ratio communis reuocat nos ad non credendum, quod ſenſu percipimus. Contrarium putamus. Negas. Dic quomodo. Non ſunt, inquit, ἀσύμφορα κατὰ τὰς δυνάμεις. Quid? Nónne actio à facultate: facultas à temperamento? Igitur ſi frigidus: frigefaciet. Si ſiccus: deerit materia. Quænam ergo συμφωνία? ἀλλ' ἔχειν τινὰ ὁμοιότητα. Si eſt ſimilitudo in qualitatibus, & qualitates ſunt contrariæ: quænam erit inter contraria ſimilitudo? ſubdit: neceſſe eſſe ſub Cane & autũno ſubeſſe qualitates, quales in Vere: propterea quòd de Vere nemo dubitat. Et porrò qualitates ſunt, humor & calor: quare

neceſſe

neceſſe eſt, vt oſtendat iis quoque temporibus, quæ ſiccißima exiſtimantur, ineſſe etiam humiditatem. Hoc vt faciat, ita inſtituit. Ἐν ἀμφοῖν δὲ τοῦτο συμβαίνει. In vtriſque temporibus, tam ſub Sirio, quàm poſt Arcturum flare Notos: nubibus obductum cælum in pluuias ſolui. Sub arborum libris ſuccum cieri, atque erumpere ad germinationem. Rectè ſanè pro re, id eſt pro germinatione: ad argumenti vim nihil. Non enim verum eſt quod accipiebat ad ſolutionem. Qualitatibus contraria eſſe tempora: poteſtatibus non contraria, ſed ſimilia. Non enim docet, quomodo non dependet à temperatura facultas. Vnico verbo potuit. Per ſe eſſe contraria, per accidens ſimilia. Propterea quòd ſub Sirio magnis æſtibus multum aſcendat exhalationis, quæ concreſcat in nubes. Poſt Arcturum ſiccitas æſtiua incipiat à qualitatibus ſubeuntis hyemis expugnari: cuius hyemis non ſola frigiditas ſit, ſed etiam humiditas. Quæ humiditas ſuperueniens magnis caloribus facilè queat eſſe cauſa germinationis. Sic ſatis erat animis doctiorum ſatisfaciendum. Nam quod attinet ad æſtuum vim, cuius imperium ſit in ciẽdas exhalationes, duplici patet hiſtoria priuata, vna communi. Communis & vniuerſalis eſt, quòd imbres largiores æſtate ſumma, & autumno veniunt eum impetu: propterea quòd multum trahitur vnico hauſtu ab Sole. Particulares hiſtoriæ ſunt ab Æthiopiis, altera ſub Ægypto, altera Occidentali. In Abiſſinis, qui Nilum inter & Erythræum incolunt, nulli fluuii. Nilus ea loca reſtagnatione non rigat. Excelſa nanque ſunt: ille ibi humilis & ruens. Cæterùm tantis imbribus repentinis perfunduntur, vt diluuio propior ſit euẽtus eiuſmodi. In occidente verò ad Oceanũ promontorium eſt altiſſimum, in cuius vertice ſemper nubes: nulla vnquam ab eo ſupercilio abſunt fulgetra. Ideirco θεόχημα quod priſcis vocabatur, id eſſe docti putant. Ab ea feritate Luſitani, Serram Leænam nominarunt. Sed ad rem. Nemo non videt, non eſſe hinc caput abſcindendum. Cõtinuatur enim oratio in cauſæ redditione. Καὶ δι' ὅτι ἐκπυροῦν. Quaſi dicat, vt agnoſcam aerem ipſum ſub Canicula inflammatum: tamen humoris ſatis euenit ab aere propter Auſtrinos flatus, & imbres è nubibus. Quæ non ſunt fruſtra. Quin arbores ipſæ tantum concipiunt humoris, vt ſuccus manifeſto ſub cortice commeare videatur. Ideo dixit φανερῶς & διαδιδόντα. Et πῶς, certæ humiditas, ex quanta vernæ humiditatis ſpecies queat repræſentari. Ὅ τε νότος Eſt cauſa, Auſter. Eſt materia, τὸ ὑγρὸν. Eſt igitur motus ad effectum. Hunc autem ſucci motum hic ῥοὴν, alibi ἐπιρροὴν, aliâs σύρροιαν vocat. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν. Etiam appellat καιρὸν, vt & huic tempeſtati naturalis ſit is euentus. Ἐπ' οὐδ' ἐλαυνομένου. Quomodo fiunt igitur hæ fluxiones? Altera ex his cauſa. Aut quia ſuccus agitatur, ſcilicet calore. Citat enim calor attenuando & attrahendo. Verbum aurigarum & equiſonũ cùm carpunt iter ac promouent. Aut quia eſt ἀντιπερίστασις. Intus igitur ob-

A ſeſſus ſuccus feruet. Quomodo ἀντιπεριίσταται? Nónne calor euocat? Nemo vnquam dixit calore quicquam ita obſideri, vt intus cohibeatur. Dicendum, humidum à ſicco fugere. Idcirco arido parieti aſperſo aqua guttreſcit ac pendet, non diffluit. Et oleum ſi tabulæ affundatur, atque in eius medio carbo accenſus imponatur, diffugit quoquouerſus oleum. Ita ſuccus à ſicco aere coercetur in planta. Hoc quoad licuit, ita concinnauimus. Idcirco cùm hęc cauſa eſſet in controuerſia, ſubdit ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν. Sic & Præceptor differt ſæpe tum hiſtoriarum, tum cauſarum diſquiſitiones. Πλὴν συμβαίνει γε τοῦτο Exemplo familiari notiorem facit ſententiam. Nihil enim nobis notius, quàm noſmetipſi. Autumno igitur corpora

B noſtra fieri humidiora. Nam & aluos citari, & febres accidere. Quibus de cauſis in tranſcurſu etiam aperiatur ratio, quare ſit peſtilens autumnus vulgò dictus, à medicis verò morboſus. Sub æſtu nanque facilè putreſieri cum humorem qui nimius ſit. Ὅ τε καὶ ὑδάτων ἀναδόσεις. Emerſiones aquarum, non quæ ſcateant (nullo enim tempore aquarum venæ magis abſconduntur: quocirca tum putei maximè inſtituuntur) ſed intellexit, cùm antea ſiccum fuerit cælũ, humeſcere. Quaſi latitauerint aquæ in Naturæ ſinu. Καὶ ἕτεραι μεταβολαὶ πλείους. Et aliæ mutationes, addit etiam multæ. Quæ mutationes aliæ? Nam ſanè quod mutatur, omne in contrarium aliquo modo mu-

C tatur. Quippe omnis mutatio eſt in contradictorio. Fit enim quod non erat, & deſinit eſſe quod erat. Verſatur igitur inter eas & non eas. Ergo ſi æſtate ſiccum tempus eſt & calidum, atque id mutatur: neceſſe eſt in non tale mutari. At iam dictum eſt, mutari in humidum: quænam igitur alia mutationum acceſſio fieri queat? Ἀλλὰ δι' ἣν μὲν αἰτίαν. Harum mutationum cauſam non hic deſcribendam eſſe: ſed iam deſcriptam in libris Meteoron. inde petendam. Ibi enim reſoluuntur hæ cauſæ omnes in vapores & exhalationes. Ὅτι δ' ἐξυγραινομένων. Concluſio. Non ſine ratione factum intelligi: ſecundam germinationem quam ἐπιβλάστησιν vocat, euenire: cùm in plantis humorẽ conceptum non retundit aer incommodus. Eſt,

D inquam, concluſio: quæ erit maior propoſitio alterius ſyllogiſmi. Cuius minor eſt: Autumno & ſub Sirio fieri hoc. Alia concluſio ſequitur. Εὔλογον eſſe τὴν ἐπιβλάστησιν iis temporibus Ἀντιπάσχοντος. Sicut ſuprà περιεστῶτος, de aere. (Eſt enim συμβεβηκὸς. non autem interna cauſa.) Sic de hyeme, ἀντικείμενον ſuprá. Τὸ δ' ἡμεροπάθεια. Hinc iam incipit verè ſoluere, ſolutis principiis. Negat enim δόξαν illam, Autumnum eſſe frigidum & ſiccum. Quid igitur ſuprà concedebat eſſe contraria tempora qualitatibus, poteſtatibus non eſſe contraria? Autumnum verò calidum ſtatuere, valde abhorret an à communi hominum opinione an à ratione? Etiam Virgilius Autumni canit æſtum. Sanè ſi æſtas calida & ſicca: hyems frigida & humida: quæ interſunt interualla temporum vtranque naturam participare decet. Non poteſt autumnus

eſſe calidus & ſiccus:eſſet enim æſtas. Non poteſt A frigidus & humidus:eſſet enim hyems. Neceſſe igitur eſt vt ſit aut calidus & humidus, aut frigidus & ſiccus. Quòd ſi erit calidus & humidus, iam non differet à vere: niſi quatenus caliditatem ipſe habeat per initia maiorem, in extremo humiditatem vberiorem, illam æſtati, hanc affinem hyemi. Contrà ver ab humido incipiens hyberno ad æſtiuum inclinet calorem in fine. Quæ ſententia potius eſt admittenda ad diſceptationẽ, quàm pro iudicata, repudianda. Ἅμα δὲ ἐν τῷ τοῦ ἄστρου. De altera quoque tempeſtate dicendum eſt. Ait igitur, quemadmodum temporis vi, id eſt naturali temperamento, vere ſit miſtio caloris & humoris ad generationem: ſic ſub Canicula per accidens. B Ideo dicit ὑπὸ κύνα, hîc: id eſt ſub Cane. Θερμοῦ προϋπάρχοντος: quia ſubeſt in natura temporis. Ὑγρότητος ἐπιγινομένης, ſuperuenit extrinſecus humor: διὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἀέρος, quia denſatur aer exhalationibus, & cogitur in nubes: καὶ ἀνάψυξιν, quia humore refrigeratur. Ideo bene dicebat fieri μῖξιν. Non ex calore & humore, non enim miſtio hæc: ſed ex calore & ſuperueniente frigore, quod ſecũ affert humor. Ipſe tamen dicebat μῖξιν τοῦ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ: non quia vſquam talia miſceri dicantur: ſed quòd in humore ineſt frigus. Aqua enim per ſe frigida. Εὐλόγως δὲ καὶ τὰ μὲν στέριφα. Quoniam & hîc & alibi humorem ait matricem eſſe generationis, oſtendit id duobus exemplis: ſterilium ſcilicet & nouellarum. Rectè verò coniunxit haſce naturas duas. Vtrique enim ſtudium penè v- C num, ſcilicet ſuiipſius, non prorogandæ ſpeciei. Nam quæ ſterilia ſunt, ſibi viuunt omnino: Quæ nouella, ſibi nunc viuunt, ſibi creſcunt. Ideo dixi penè. Non enim penitus æqua ſors vtriſque. Τὰ μὲν γὰρ στέριφα. Non eſt probatio, ſed explicatio. Quæ enim eſſet hæc probatio, Steriles humidiores, quia fœcundæ ſicciores? Sed ita fit hîc vt in dialecticis exercitationibus. Negamus enim aliquod effatum aliquando, & addimus: quia eius contradictorium verum eſt. Sic hoc loco, cùm dixit, Fœcundæ verò ſicciores: cauſam illico adiunxit. Quia humorem abſumunt in fructus. Quæ res non perinde condonanda eſt. Aduerſarius enim dicat, fœcundas & ſibi humidas eſſe, & ad fructus. Steriles vix habere ſibi: idcirco fructibus D nihil. Sanè periculoſa eſt diuerſarum ſpecierum comparatio. Quòd ſi in eadem ſpecie proponatur quæ ſterilis, quę fœcũda: ibi ſine controuerſia multa decidatur lis. veluti de Cupreſſu. Omnino enim coniferæ Cupreſſi longè ſunt ſucculentiores. Τὰ δὲ καὶ τῇ φύσει τοιαῦτα. Cùm duo coniungebat τὰ νέα, καὶ τὰ ἄκαρπα: hîc φύσει, duo item deſignabit: & naturam ſpeciei in ſterilibus, & naturam ætatis in nouellis. In quibus id adeò verum eſt, vt Amygdali nouæ etiam totam hyemem frõdes retineant. Hoc enim ſæpe vidimus in noſtris. Quapropter iure ſubdit, τὰ νέα καὶ ὑγρότητα ἔχει, καὶ θερμότητα πλείω. Πάλιν δ᾽ ὅπου μὲν οἱ τόποι. Tria propoſuit, ætatem, ſpeciem, locum: νέα ἄκαρπα, χειμερίους. Omnium reddenda ratio eſt. Ætatis ac

A ſpeciei reddidit: nunc loci. Dixit χειμερίους καὶ ὑγροὺς χώρους. ita hîc, τόπους χειμερίους καὶ ὑγρούς. Addit autem aeris beneficium, vt ἐν εὐδίᾳ. Marcet enim ſuccus in aere ignauo. Coniunxit autem humiditatem cum frigiditate: quia omnino hîc humorem requirit. Omnino verò vrget argumentum. Nam etiam ſi autumnum frigidũ dicas: modò id quoq; des quod poſtulabat, vt etiam ſit humidus: tamen conuincet eſſe genitalem: quandoquidem in ſimilibus locis autumno arbores euadant procerę, ſucculentæ, pulchræ. Tria ſanè attribuit μακρά, ὑγρά, καλά. Vt creſcant, & creſcendo non exhauriantur: ſed ſimul cum excelſitate adhuc tantum obtineant ſucci, vt deinceps etiam habituræ vi- B deantur. Adiunxit autem etiam pulchritudinem: nequis oppreſſum calorem putet naturalem: vnde fiant deformes. Πολλάκις δὲ καὶ ὕδατα. Etiam aliam addit cauſam, quare autumno fiat noua germinatio. Quia, inquit, multi ſunt imbres æſtiui. Quocirca ſuperueniente autumno repetitur germinatio. Cæterùm imbecilla admodum ratio eſt. Nam qui imbres per æſtatem cadunt, per æſtatem quoque abſumuntur. Hoc quotidie videmus aridiſsima tellure illico. Itaque non potuit inferre illa διὰ ὑγροῦ ἀέρος ὄντος. Tum autem cuiuſmodi eſt aer ille alter, qui autumno ſuperuenit? ait enim, ἐπιγιγνομένου ἑτέρου. An intelligit humido æſtiuo humidi autumnalis acceſſionem fieri? Dixit autem κατά γε τὰς πλείστας: ſicut aliâs, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. πλείστας, intellige ὥρας Latinè, magnam partem. Id C eſt, rarò euenit quin æſtate multi imbres ingruãt. Ἔτι καὶ τὰ δοκοῦντα. Probat etiam alia certa natura, humidorum locorum commoditates ad germinandum. Etenim Biferæ arbores quæ appellãtur, talibus ferè locis eſſe. Quas inter, Mala commemorat & Pyra. Euenire autem hanc fœcunditatem tum aeris beneficio, tum quòd priores fructus præmaturè decerpantur. Quamobrem quantum ſucci ſucceſſurum fuerat, tantum, illis ablatis, ſubit ad nouorum fructuum cõparationem. Dixit autem δοκοῦντα διφορεῖν, quaſi non verè ſint biferæ: quod mox oſtendet. Non enim perfectos eſſe fructus poſteriores. Et dixit τινά, quia paucæ ſunt tales. Ἅτε παρεμπιπτούσης τῆς ὥρας, incidẽte anni tempore: ſicut ſuprà ἀντιπίπτοντος τοῦ ἀέρος. ἐν ſi- D gnificat impreſsionem. μεταξὺ deſignat interuallum inter priores fructus & frigora futura: inter quę tempora intercidit tempus fructuum poſteriorum. Intercidente, interueniente. Dixit ἐνίοτε, ſępe. Quia non ſemper euenit. Ἃ καὶ περικαρποῦντε ὅμως διαφέρει. Non æquales ſunt prioribus fructus poſteriores. Sed priores excellentiores. Hoc enim & hîc & alibi ſæpe ſignificat διαφέρειν. Ideo dixit ὅμως. Quanquam eiuſdem parentis ſunt: quanquam poſteriores videri queãt eſſe debere perfectiores, quoniam plus temporis impenſum eſt: tamen præſtant ii ſequentibus. Etiam ſic concinnes τὸ ὅμως. Tametſi videatur feſtinare Natura in iis prioribus: tamen ſunt perfectiores. Hoc eſt quod dicebat διὰ τὸ γὰρ ἀναπληροῦν. Ecce Naturæ properationem. Celeriter enim deintegro reple-

repletur. Quæ tamen repletio non ſuſtinet priorum commendationem. Ideo dixit, οὐδὲν τῶν δικαρποιούντων ὅμοιον γίνεται τοῖς ἐξ ἀρχῆς. Non eſt explicata ratio loquutionis. Nam τὰ δικαρποιοῦντα deſignat arbores: τὸ ὅμοιον deſignat fructum. Dictum oportuit τὸ ὕστερον γινόμενον τοῖς ἐξ ἀρχῆς. Hic appellat δικαρποῦντα, quæ alibi δίφορα. Quæ inter hæc interſunt verba, valde obſcura ſunt. Διὸ καὶ χρῶνταί τινες αὐτῷ τῷ πρὸς τὴν ἀγορὰν βλαστάνοντι. καὶ χυλίζοντες τινὲς αὐτῷ τῷ πρὸς τὴν ὥραν βλαστάνοντι. Tametſi vitioſum ſuſpicamur codicem: tamen exercendi nos gratia ſic ſatagamus. Non ſunt ſecundi fructus cum primis comparandi. Tamen quia proueniunt alieno anni tempore, vendibiliores ſunt. Qui igitur mercatui ſtudent, hoc eſt βλάπτοντες πρὸς τὴν ἀγοράν: ii vtuntur iſtis fructibus. notabis numerum mutatum, αὐτῷ, ἀντὶ τοῦ αὐτοῖς. Aliud comma quod ſequitur, ad arbores refertur. Et ſanè diſtorta ſententia eſt, ſi dicas arbores βλάστων πρὸς τὴν ὥραν. Ὁ μὲν μόνον τοῦ φυτοῦ λαμβάνοντες. Ratio, quare poſteriores prioribus cedant ſpecie & præſtantia. Quia impetus fœtificandi non quit produci ad perfectionem vſque. Et ſemper aggregat aeris adiumentum. Οὐ συναποτελέσαντος τοῦ ἡλίου: Quare verò cùm poſuit Solem, apponat καὶ τοῦ ἀέρος, intelliget qui meminerit æſtate media hyemes aliquando, & contrá. Non enim cum Sole ſemper congruit aeris modus aut qualitas. Aſtra enim alia, ſuo quicque imperio vtitur. Notiſſimæ ſunt Hyades, Pleiades, Orion, Capella, Sirius, alia. Ea mutant aerem, atque etiam interdum à Sole alienant. Συναποτελέσαντος. τελεῖν opus deſignat: σὺν cooperationem. ἀπὸ, motum ab imperfecta acerbitate ad perfectam maturationem. Καὶ ἐφ' ἑτέρων δέ. Manifeſtiùs hanc ſequentis fructus imperfectionem oſtendit in aliis: quippe tum Punicam, tum Myrtum inchoata modò turgere fructus oſtentatione. Itaque vſus eſt verbis ſignatiſſimis. προφαίνει, & προδεῖξαι. vt monſtret tantùm. Sic optimus Poetarum, Oſtendent terris hunc tantùm fata, neque vltrà Eſſe ſinẽt. προφαίνει, præ ſe fert, profitetur μέχρι τοῦ προδεῖξαι, quod non attingit illud quod dicebat συναποτελεῖν. Ἐπεὶ καὶ βλαστάνει. Minor propoſitio ſyllogiſmi. Maior eſt illa, Quæcunque arbores maximè ſunt fertiles, bis poſſunt ferre. Punica & Myrtus ſunt tales. Etiam Pruna nos habemus in ſuburbano, quę ſæpe iterum ferunt. Etiam hoc anno, hoc nũc, quo ſcribimus tempore. Βλαστικώτατα γοῦν. Hæ ſunt appẽdices propoſitæ per initia quæſtionis. Quærebamus enim quid ceſſarent arbores hyeme. Per eius cauſæ diſquiſitiones, vt res alia aliam trahit, perductus eſt ad biferas arbores, quarum opus alterum quaſi ſucciſiuum eſſet autumno. Hæc omnia ſpectant eò: ſeruari ſuccum tempore, quem tempore explicẽt in fructum, cæli beneficio: præſertim ſi natura ſua ſint arbores ſucculentæ. Tales verò eſſe quatuor vel cauſis, vel affectibus, vel indiciis. Sanè quarum natura eſt ad germinandũ maximè propenſa, ea tribus officiis continetur: primum eſt, vt ſint fructibus fœcundæ. Secũdum,

A à ramorum frequentia. Tertium, à ſtolonum emiſſione. Quartum addit ipſe, vt benè magnæ fiant. Hoc enim multa complecti poteſt. Nam ſi proceræ & craſſæ ſunt, cætera quoque aſſequi poſſunt beneficia. Nam quod addit exceptionem: niſi natiua ſiccitate impediantur, vt Amygdalus: agnoſcenda eſt arbor tum ampla, vt paſſim videmus: tum ſiccitate prædita. Cæterùm quod negat eſſe βλαστικώτατον: hoc nos latet. Nam & multis ramis latè effunditur. Et multum fert fructum. Sed & Iuglans nihilominus ſicca. Eius germinatio copioſa. Quercus verò vel maximè ſicca, vel maximè ampla, vel maximè germinatrix, vel maximè fructuoſa. Et ſubeſt integra quæſtio. Si eſt Amygdalus ad germinationem ſicca, quomodo

B non eſt ſicca ad maxima incrementa? Itaque ratio hæc ſiccitatis, niſi fundamentum habeat ab alia ratione, ruat. Sunt enim plantarum ſpecies ad radices plurimæ, vt Rapum. Aliæ ad radicem minimæ, ad ſtipites immenſæ, vt Pinus, Cupreſſus. Aliæ ſteriles foliis grandiſsimis, nitidiſsimis: vt lingua ceruina. Quædam ſterilitatis comites habent ramulos exiles, folia exigua, vt Adiantum. Ita reliquas partiare. Non enim à ſiccitate ſed à forma id euenire intelliget, qui periclitatus fuerit eiuſdem Adianti naturam. Ex ea herbula prelis tantus elicitur ſuccus: vix vt quadrãte à tota mole ſuperetur. Ex libra enim appenſæ herbæ illius, premitur ſuccus ad beſſem, atque etiam plus eo. Et tamen ſterilis eſt. Καὶ οἱ περιαιρούμενοι. Aliam aſſuit

C naturam. Non repetere germinationem eas arbores, quarum decerpuntur fructus eo tempore quo deberet euenire illiuſmodi germinatio. Cauſam, quam non ponit, apponendam cenſeo. Ex ea mutilatione cohibetur opera naturæ. Sic quæ vites ſerò putantur, ſerò germinant. In omni detractione certo temporis momento ægreſcit arbor. ἀνώγυιον, recens. Vox Ariſtoteli vſitata, & Demoſtheni, Galeno, aliis. Ἐὰν οὖν μακρὸν. Si tempeſtatis faueat temperatura germinationi: ſanè ſequetur, quo plus moræ trahet tempus ipſum, plus conſultum iri eiuſmodi operi. Ergo ſi autumno fit germinatio; in prolixiore autumno fiet commodior germinatio: ſcilicet longiùs ſummota imminentis hyemis inimica impreſſione. Quare non erit mirum ſi denuò Roſa prodeat. De Peſtanis roſis biferis iam apud Autores tranſlatitium eſt.

D Sicut & hîc ait ad Dium Macedoniæ. Vbi Stephanus autor eſt, Olympiacum certamen ſolitum celebrari. Ait autem hoc euenire, propterea quòd non adeò ſit operoſa res. Ideo dixit ἐκ ἰσχυρᾶς δυνάμεως τὸ ἄνθος. Itaque paruo momento poſſunt impelli: Et alioqui eſt χρόνιος, ἰσχυρός. Reſpondet illi μακρὸν μετόπωρον. Si multum eſt temporis, ſi non multo egent operæ, poteſt ab eis commodè confici, vt floreant. Et perſtat in modo loquendi. Sicuti ſuprà dicebat προφαίνει, ſic hîc ἐξάγειν. Dixit autem καὶ, ἀλλ' ἄττα τῶν τοιούτων: alii floſculi, qui haud magna cum re prodire queant. Ὅλως δὲ, ὃ πολλάκις εἴρηται. Sanè, atque etiam εἰρήσεται. Sæpiſsimè enim inculcat hoc axioma. Aerem commodum

plurimùm conferre germinationi: non quidem omnibus vt ſemper germinent, ſed quibuſdam. Quòd ſi hoc beneficium euenit vt quibuſdam ſit perpetuum: quanto minus abeſt à ratione, vt item quibuſdam contingere poſſit autumno, vt contingere poſsit repetita fœtificatione? Vſus eſt iiſdem vocabulis, quibus aliàs, μαλακῶ, quantum ad temporem: ὥρᾳ δ', quantum ad materiam. ἀκρίτου, quantum ad vtrunque. Ideo dixit σωῖσκον. Τὰ δ' ἐλάττω τάχιον. Semper in hiſce libris profitetur, maiores plantas maioribus egere momentis ad germinationem: minores faciliùs mutari. Itaque quod accidit quibuſdam arboribus, tanto faciliùs coronarius quibuſdam. Atque hæc ſunt ſanè quæ innuebat modò cùm diceret ἀλλ' ἄλλα. Neque loci aut cæli obliuiſcitur. Ait enim, cùm nacta ſint loca Solibus expoſita, & à frigoris iniuria tecta, ἀλεεινὰ autem, quod & alibi ἀλεεινὰ. Διατελεῖ γάρ. Explicat illa ἀλλ' ἄλλα, œnanthes hiſtoria, & Violæ. Quibus non ſolùm iteratam illam attribuit germinationem, ſed etiam continuatam. Hoc enim eſt διατελεῖν. Θερμότητος δέ ποτε γινομένης. Vt oſtendat ea eſſe interna ſpeciei fundamenta naturalia, quæ locorum benignitate iuuentur: neque cultus reſpuant adiumenta. Quin ab arte etiam fieri acceſsionem. Ὅτι δὲ μεγάλην ῥοπὴν ἔχει. Probat locorum præſidiis multùm profici. Alicubi nanque prouenire arbores aliquas: alibi non prouenire: cæli ſcilicet clementia tuta, quam vbi deſiderent, non extare: Et adiungit naturam vlteriorem, nempe ſi ſit, vt cælum alienum patiantur: at ſteriles ſunt. Hoc de Palmis ſatis in Hiſtoriis. De Malo Medica nobis compertum. Occulta ratio nonnullarum: vt de Edera, quam in Aſia ſcriptum eſt non viuere. Vnde laudatio hiſtoriæ in ſacris Libris, in quibus Edera legitur ad Niniuem. Καὶ προανθεῖ, καὶ προβλαστάνει. Vt non ſolùm floreãt hic, non alibi: verumetiam ſicubi flores edantur: at in apricis priùs. & ipſæ coronariæ priùs.

Lego δόξειεν ἀλόγως ἔχειν, non ἀναλόγως. Et ἐπιπολῆς, καὶ μετ' ἀρκτοῦρον. Et καίπερ ὄντα ἐμπόριμα. Non καὶ πεσόντα. Et ὅδε καὶ ῥεῖ κατὰ τοῦτο non ῥέει. Et χειμερίοις χώραις, non ὥραις. Quaſi fatali culpa. Suprà ter emendauimus ὥραις, deleuimus χώραις. Et διασπείρειν, non διασπείρειν: ſic διασπειρόμενον. Et ὑπόγυον ἀφαιρῶσιν, non ὑπόγειον. libentiùs tamen ſcribo ὑπόγυιον: idem eſt quod πρόχειρον, ad manũ. Hoc enim ſignificat γυῖον. ſiue ſit πρὸς τὸ γυῖον, verbum erit agricolarum. Quod enim ad aratrũ eſt, ad manus eſt.

Theodorus. κατὰ χειμῶνα κύει, prægnantes perdurant. Verbum additum κατέζησαν. ὁ γὰρ ἀκόλουθος ἀὴρ, aer obſequens. ſcitiſsimè. Non expreſsit τὸ κατ' ἀρχὴν Empedoclis. ἐκ ταύτης ἀντιδοθείσης, ex ipſa reſtitutione Fortaſſe ſcripſit, reſtitutione: tametſi non aſſequitur. ζωτικώτατον, viuaciſsimum. Viuax, eſt abſolutum: ζωτικόν, tranſitiuum. In viuaci actio manet vitę: in viuifico ita manet, vt in alium tranſeat. Eſt enim viuere faciens, ζωτικόν, idẽ quod ζωοποιόν. Illud vocat neutrum, vulgus Grammaticorum, hoc actiuum. De his in libris de cauſis lin

A guę Latinæ. Α'λογία μὲν γὰρ δή τις φαίνεται, igitur temeritas quædam Naturæ in iis ipſis appareat. Malè admodum. Videntur hæc abſcedere à ratione. Νέφη συνίσταται, nubes conſiſtunt. Conſtantur potius aut conſtituuntur. διαδίδοται, expanditur, diſpertitur. τὰ νέα, quæ iuueneſcunt. Caſtigauimus aliàs hanc loquendi ambitionem. Iuueneſcebat Æſon dum recoqueretur: & Iolas in procinctu. At Neoptolemus dum erat iuuenis, non iuueneſcebat. Nouellas vocant agricolę, & diuinus Poeta: & ipſe mox, noua, minus ſignato vocabulo. ὥδ' ὑγροῦ τοῦ ἀέρος ὄντος ἐπιγιγνόμενον. Theodorus non expreſsit. Cùm calidus aer æſtiuus ſua natura deprehẽdit imbres fortuitos. Loquitur enim de Autumni calore, qui ſuperuenit imbribus ęſtiuis, alius ab æſtiuo calore.
B Παρεμπίπτοντος ἐπὶ πολὺ τοῦ ὥρας. Cùm tempus ſeſe longius protrahat, nondum loquitur de hac productione, ſed infrà cùm dicit, ἐὰν μακρὸν γένηται μετόπωρον. Sed hic de interuentu caloris autumnalis inter æſtatem & hyemem futuram. Nam τὸ ἐπὶ πολὺ, ſumus interpretati ſuprà, magna ex parte. Quòd ſicut magis probatur ſententia Theodori, aſſentiar. Καὶ προτεροῦσι: quod etiam fructus celerem prouentũ dixeris. Aut eſt mutila oratio, aut codex mancus. Sic verba quæ nobis negotium faceſſebant, καὶ χειμῶνι τινὰ αὐτῶν πρὸς τὴν ἀγορὰν βλαστάνουσι καὶ κυΐσκονται τινὰ αὐτῶν πρὸς τὴν ὥραν βλαστάνειν, ita cõcinnauit. Qua de cauſa fructus eadem alios
C perfectos iam viſui præſtat: alios concipit parturitque. Ἀλλὰ μέχρι τοῦ περιδέξαι μόνον. Sed nullatenus augere poſſunt. Non expreſsit autoris ſententiam, ſed aut antecedentem aut conſequẽtem. Oſtendere tantùm, eſt aut non poſſe augere, aut ab eo pendet. Τὰ μάλιστα αὐξῆσαι. Quæ ſuapte natura facilè affici poſſunt. Fortaſſe aliquid deeſt: nihil enim exprimit.

CAPVT XV.

XV. capitis argumentum. Quemadmodum animalia, ſic arbores quoque poſt fœturam rurſus ad conceptum citari. Quod ſi locus ac tempus faueant, etiam decerptis prioribus fructibus alios ſummittere. Quamobrem non ſimul floreant & germinent arbores. Plus operæ poni in fructuum maturatione.

D ΤΟ' δ' ἐπὶ τῶν διφόρων διώρισται. Propoſitis quæſtionibus & ſublatis, declarat affectum arborum pendentem ex iis quæ dicta ſunt. Narrauit biferas eſſe. Earum conditiones explicauit: de fructibus diſputauit. Nunc duo inſtituit. Primùm oſtendit virium redintegrationẽ ad repetendam fœtificationem: & affert ab animantibus ſimilitudinem. Deinde ait, quibuſdam locis etiam ſi non ſint arbores natura ſua biferæ: at opere humano fieri tales. Quippe detractis fructibus alios ſubnaſci. Hoc in prima parte. Quæ omnia ſpectant ad operum ordinem in Natura. In ſecunda parte non multùm ab his diuerſa exequitur. Comparat enim florum, fructuum, germinationum tempora: & cauſas deſcribit quare in-

ter

ter ſe differant. Τῶν ἀφαιρεθέντων, quæ ſuprà vocabat ἀφαιρουμένων. Ὥσπερ γὰρ τρέπεται. Eſt ſimilitudo: quia iteratio: ſed τις quædam, non ἁπλῶς plena. Siquidem arbores in ſe concipiunt: beſtiæ foris accipiunt. Pecudes tantùm notauit: cùm tamẽ exempla communia ſint aliis multis. Εὐτοκήσαντα καὶ ἀνακαθαρθέντα. εὐτοκήσαντα, quæ commodè geſtarunt, & feliciter peperere. ἀνακαθαρθέντα, quæ ſemen idoneum habent vt rurſus concipiant. Παρὰ τὴν φύσιν. Dixit autem in præterito [illegible], nõ γινόμενον, vt declaret lege naturæ fieri. Sic alibi oſtendimus: ſic dicimus τὸ τί ἦν εἶναι. Quod natura tale eſt. Ἐπισημαίνοντος ἔτι τῆς ὥρας. Modò tempus non obſiſtat. Cooperante anni tempeſtate, ſimul cum ipſa temporis efficacia. Verbo hoc etiam infrà vtitur. Quinetiam cùm in eo eſſet, vt moreretur, eo vſus eſt. Rogatus enim ὅτι ἐπισκήπτει: poſt pauca verba, eáque ſapientiſſima, hæc addidit, ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐκέτι καιρὸς βουλεύεσθαι τί ποιητέον. Nihil mihi reliqui factum eſt, quod mecum faciat ad capiendum conſilium de rebus meis amplius ordinandis. Καὶ τὸ λοιπόν. Altera pars comparationis. Eodem modo prioribus demptis fructibus arbore de integro concipiunt. Γενᾶν, generãt. Maluit περιαιρεθέντων, quàm ἀφαιρεθέντων. Idem tamen eſt. Nam περὶ etiam ſignificat. ab. Vt non ſolùm in Etymologico ex vetuſtiſsimis Grammaticis, ſed etiam ex Ariſtotele in Topicis, ſíque cum quarto caſu. Δεῖται δ' ἴσως χώρας. Vt tantum operis conficiatur: opus eſt non ſolùm apta regione, verumetiam culturæ ſtudio, eóque non mediocri, ſed πλείονος: neque ad vnos tantùm fructus, puta poſteriores, vt ferantur & perferantur, ſed vtriſque. Nempe vt tam maturè procedant priores, vt ſatis ſit temporis poſterioribus, tum ad ſuccedendum, tum ad explendum perfectionem. Ideo dixit ἀμφοῖν. Καὶ ἀέρος. Addit & aeris fauorem. ὅταν λάβῃ τὸν χειμῶνα [illegible]. Quod ſanè æquum eſt, vt & tractus temporis tantum ſit, quantum requiritur ad opus: & ζωτικαὶ illæ conditiones, quas complectitur illa voce χρόνος. Iiſdem verbis vtitur quibus ſuprà, χρόνου λαβόντος ἱκανοῦ ἐξήνεγκε τὸ ἄνθος. Διὰ τοῦτο. Dat cauſam quare iis opus ſit. Quia niſi hæc adſint, non eueniunt ſecundi fructus, tametſi decutiantur flores, aut immaturi fructus amoueantur. Ratio eſt, quia de ſuo curſu detorta eſt natura, & in alienum coniecta tempus. Tamen id obſeruatum eſt, vbi gelauerunt Vites floreſcentes, omphaca eo habuimus tempore quo vindemiæ ſolent inſtitui. Aliuſmodi euentus eſt in Roſa. Roſam bruma ſi velis habere, aut ſanè haud multo antè: plantam ipſam, dum in eo eſt vt erumpant flores, amoue loco atque in alium transfer, modò non incommodum. Sanè poſt Arcturum ſæpe habuimus. Cultum autem intelligit maximè ſtercorationem: ea nanque aeuitur arbor ad fœtum: item munitiones à flatibus gelidioribus, tum rigationes. Etiam Africani præceptum quo fœcundiores fiant, adiumento erit. Portulacam & Tithymallum contuſas trunco aduoluit. Et fimo columbino fouet. Nam quæ

A attribuunt Zoroaſtri, qua ratione ſteriles fructũ vt ferant, fiat: puerilia ſunt & nugatoria. οὐ γὰρ ὥσπερ τι ἀπὸ τοῦ χειμῶνος [illegible]. Vult dari tempus ad conceptum, vt generent. propterea quòd priore fœtu ſubſtracta ſit materia: neceſſaria eſt altera. Τοῦ προϋπάρχοντος. Nota vim participii. deſignat enim præteritum tempus: quod præexiſtebat. Ἅμα δὲ ὥσπερ. De materia dixit: etiam de forma nunc. Tardari vim generandi: quæ ſentiat incommodũ vulneris. Decerpto nanque fructu, aperitur arboris latus. Eſt autem arbor quæ generat, non arboris anima. Idcirco læſione affertur mora. Ideo dixit ὥσπερ πηροῦσθαι. Quaſi mutilari principium generandi, id eſt vim efficientem, quæ eſt in ipſo B indiuiduo per formam πηροῦσθαι, quod aliàs κολούεσθαι. Ὅτι μὴ βλαστάνειν. Senſus patet. Itaque ex ea læſione fieri vt ne ferant: quippe alieno ſuperueniente tempore: quod indicat per verbum καινῆς & ἄλλης. Nouam & alienam vocat tempeſtatem, nõ ſolùm aliam. Verba illa ἐκ ἐκ τούτου, interſtrepunt. Aut tollenda ſunt, aut delenda altera negatio. Οὐκ ἂν ποιεῖ βλαστάνειν, non poſſunt facere vt germinẽt. ἀπὸ τούτου, ex eo tempore. Familiaris loquutio hiſtoricis Græcis. Τούτων μὲν οὖν. Claudit hanc capitis primam partem: alterã inſtituit ſic. Quẽadmodum fructum fructus ſubit: ita & fructus germinationem. Flos autem & germinatio inter ſe παραλλάττουσιν, id eſt, nõ ſeruant ordinis legem. In Pruno & Amygdalo flos antecedit: in aliis multis ſequitur germinationem. Cuius rei cauſa ſanè C fuit aſſignanda. Nam quæ ratio huc affertur de fructuum ſera productione, proba eſt pro fructibus. Operoſiores enim ſunt quàm frondes. At facit contra flores iſtiuſmodi. Frondes enim minus operoſæ. Neque à tenuitate duxeris argumentum. Non enim omnes tenues anticipant. Roſa etiam tenuior eſt: & Perſici flos multum habet partium tenuiſſimarum. Quocirca non parum cietaluum. Hæc à forma & qualitatibus. Sed neque à fine. Non enim quia fructus Amygdali habet os durũ, & pulpam nucamenti, propterea maturandus fuit apparatus in flore. Hoc enim etiam in Iuglande. Quin in Perſico celeriùs erat expediendum. Siquidem pulpa putaminis, quæ veſcendo futura eſſet etiam diutius fuerat elaboranda. Quare inſci- D tiæ confeſsio vitabit culpam, quam præſtare non debet. In ſapientia nanque humana, caligo pro Sole eſt. Αἱ δ' ἀνθήσεις τῶν καρπῶν. Non florẽt, inquit, omnes pro ratione germinationis. Non tamen multùm intereſt inter ea temporis: penè, vt ita dicam, eadem hora. Τῷ δὲ λαμβάνειν. Quòd autem ſeriùs accedat fructibus maturitas, id eſt quia frondium & germinum rudior eſt materia. Corpulentior eſt, & defæcata minus: Fructibus autem purior. Excocta igitur magis, cùm in cæteris partibus, tum in ſuccis ipſis. Itaque ad plus operæ plus temporis. Ἔτι δὲ μεγάλας. Sed & alia ratio eſt. Nam illa eſt opera exquiſita: at eſt præterea multiplex. Frondes enim penè vniformes: Florum partes non admodum inter ſe diſtant, ſi cum fructuum partibus comparentur: ſucco, me-

dulla, membrana, carne, putamine, corio, teſta. Ideo non ſolùm multæ ſunt differentiæ, verumetiã, vt ipſe notat, μεγάλαι. Vide quantum diſtat ab oſſe ſuccus. ξυλώδεις, vt in gigartis & oſſibus. ξηρώδεις, vt in putaminibus. ξηροὶ, vt coria. λιπαροὶ, vt Iuglandis ſuccus, aut Oleæ. Διὸ καὶ προανθοῦσι. Non eſt ergo mirum ſi flores & frondes penè ſimul prodeant: fructus poſtea longo tempore perficiãtur. Nam cùm flos ſit inchoatus fructus, in cuius rudimentis ille conficiatur, ad tãtas, quæ in Amygdalo ſunt, diuerſitates aſſequendas, opus fuit de eius floribus inſeſſu diuturniore. Δυσαποκάθαρτον γὰρ ὁ ξυλώδης. Difficilè nanque, & ob id ſerò lignoſa pars ab aliis ſecerni atque effingi poteſt. Durum verbum hic ἀποκαθαίρειν, vt ſecretionis exprimeret difficultatem. Seriùs igitur hoc fit: at floris B natura facilior atque expeditior, & idcirco paratior. Propterea dixit τὸ δ' ἄνθος ῥᾷον. Florem autem primo quoque tempore extrudit. Quippe res eſt imperfecta: nimirum fructus ipſius rudimentum. Ideo dixit διὰ τὴν προτέραν λεχθεῖσαν αἰτίαν. Non quidem de floribus attulit cauſam, ſed de frondibus, quas dicebat ἀνιέντα. Itaque ſiqui flores operoſiores ſunt, quemadmodum qui ſunt corpulenti, quales cytini Puniceæ mali, ii ſeriùs exeunt: propiores enim ſunt natura ſua iis prætextibus, quos in fructuum diuerſiformibus partibus cauſabamur. Ὑπερβάλλοντα δὲ ταῦτα. Qui fructus excedunt alii alios multiplici partium diuerſitate: iis natura ordinis modum admetita eſt. hoc erat, συμμετρίαν ἔχει τινὰ καὶ τάξιν. Conuenientiam C inter ſe habent inter ſe, inquam, συμμετρίαν τινὰ ordinem ipſum prodeundi. Non enim eſt in ipſis ſymmetria ſimpliciter, id eſt in eorum conſtitutione, ſiquidem ὑπερβάλλουσι. Nota loquutionem, μετὰ τῶν σωματικῶν ὄγκων. Duobus modis id fit. Vt τὸ μετὰ, ſit nota coniunctionis, velut in Roſa. Eſt enim flos coniunctus cum craſſo pediculo, qui poſtea fit caput. Lilii flos eſt copulatus cum thyrſulo medio, qui poſtea concameratur ad ſemen continendum. alio modo τὸ μετὰ nota eſt miſtionis, vt in Cytino. Non enim Puniceæ flos alius eſt à Cytino, ſed ipſe Cytinus eſt. Ideo dicebat, ἐν γὰρ τῷ κυτίνῳ τὸ ἄνθος.

Lego, τῶν δὲ ἀφαιρεθέντων, non autem διαφθαρέντων. Et πλείονες ἀμφοῖν. Deleo enim ἢ. Et, vti diceba- D mus in Commentariis, deleo μὴ. ἔτι βλαστάνειν.

Theodorus ἐκ πονοῦσι τῆς ὥρας, dum modò tempus ſuppetat mutile. Non ſolùm enim tractus, ſed & clementia temporis requiritur. Omiſit vtrunque ἢ ἀμφοῖν. Ἱκανὸν εἰς τὴν κύησιν. Quantum partui ſatis ſit: κύησις tamen non eſt partus. Ὥστε μὴ βλαστάνειν, & cætera, quæ nobis negotium faceſſebant, ita concinnat Theodorus, vt nunquam, niſi alio denuò effecto principio germen emergere poſſit. Quod quidem præſens tempus nequit efficere. Κατὰ μὲν οὖν εἰπεῖν, ὥραν. Theodorus nõ admodum expreſſit. Arbores enim magna ex parte eodem tempore germina ſua edunt. Inuoluit illa τὸ σύνεγγυς αὐτοῖς Haud ita magnum temporis interuallum interponunt inter florum ac ger- A minum explicationem. Propinquæ enim ſunt ἀνθοφορία καὶ βλάστησις. αὐτοῖς ſcilicet floribus. τὸ σύνεγγυς tam declarat anteceſsionem, quàm ſucceſſionem in propinquitate. Εὐκινητότερα, agiliora. Obſcura vox ad præſentem ſignificationem. Minore momento egeant. Σωματωδέστερα, καὶ πεπιλωμένα, craſsiore, calloſioréque. πῖλον, quis dicat callum? Non ſemel iis in libris abutitur calli voce ad interpretandum. Ὑπερβάλλοντα δὲ ταῦτα. Theodorus omiſit, ὀψιαίτερον γίνεται, ſeriùs ſe oſtendunt. Fiunt, eueniunt. Nam προφῆναι & προφαίνεσθαι, ſuprà ponebat non ad maturitatem, ſed ad ipſam tantùm primam oſtentationem. Sic in ſequenti capite προφαίνεται μὲν οὖν πολλάκις καρπὸν ἔτι δὲ ἢ ἐκπίπτει. Ἐν γὰρ τῷ κυτίνῳ τὸ ἄνθος. Vt flos Pu- B niceæ neutiquam expreſsit in oratione operoſa mentem Philoſophi: de qua nos ſatis.

CAPVT XVI.

XVI. capitis argumentum. Inculta culta quare maturiùs germinent. Quia nihil non tenetur à calore naturali: & quia non vulnerantur. Succiora facilius moueri ad germinationem: quæ minus humoris habent. Ergo minus opera. Cultorum germinatio ſpecioſior. Agreſtia minus coquere fructus, licet calidiora, ob exuberantem fecunditatem. & quia denſiora.

TA' δ' ἀργὰ τῶν εἰργασμένων. Partes eiuſdem generis, diuerſæ geniture comparauit in toto: quippe in biferis fœtus duorum temporum. Deinde comparauit partes diuerſi C generis: ſcilicet flores, fructus, germina, ad eãdem rationem. Nunc tota cum totis comparat ad eundem finem, nempe ad germinationem & fructificationem. Τὰ ἀργά. Actiua & paſsiua ſignificatione capitur. De agro inculto, vti diximus in Hiſtoriis, paſsiuè: in quo nullum fit opus. Γεωργὸς ἀργός. Priuat hic actionem. Eſt enim ἄεργον: vnde noſtrũ æger. Hic in arboribus non accipitur actiuè: agunt enim, ſi ſunt περιβλαστ: ſed paſsiuè: quod declarant ſequentia verba, μὴ γυμνουμένων τῶν ῥιζῶν.

Διὰ τὸ κατέχειν. Si non putantur, non paſtinãtur, non ablaqueantur: non exhalat foras calor, ſed intus cohibetur. Atis eſt autor germinationis, αὐτὸ γὰρ κινεῖ, ſcilicet θερμότης. Ita frequens eſt ei vſus verbi, κινεῖν. Καὶ διὰ τὸ μὴ δαπανᾶσθαι. Modos exe- D quitur culturæ: cùm non putantur, μηδεμίαν πληγήν. Itaque dixit ἄνω, quia dixerat γυμνουμένων τῶν ῥιζῶν: quod incommodum eſt in imo. Κλωμένων. Modi τῶν πληγῶν. Si amputentur, ſi confringantur, ſi ſtringantur, ſi pampinentur. Nam hic quoque, ſicut & ſuprà, καρπὸν intellexit τὴν βλάστησιν. καρπολογουμένων, decerpto fructu. Nam qui fructus adſit, ſi nunc primulùm germinant. Si non demitur fructus, maturè germinant. Nullus enim fructus antecedit germinationem: niſi fructus pro germinatione accipiatur. Quanquam non acquieſcit animus. Nam ne de germine quidem accipi poteſt. Quo enim modo déptum iam ſit germen ſi nondum editum eſt? Itaque lego καρπολογουμένων. Detrahuntur enim puſilli quidam rami, qui ſunt inutiles.

tiles. κάρφη. Ἀφιλικύμεϑα γάρ. Ex ea apertione, duo ſequuntur quæ incommodent. Vnum eſt, πόνοι. Neceſſe enim eſt in ſolutione continui animantes pati. Quod enim vnum erat, aliquo modo fit non vnum. Fit ergo etiam aliquo modo non ens. Non enim eſt id totum quod erat, eo modo quo erat. Hoc autem eſt maximum vitium in Natura. Naturæ nanque munus nullum aliud eſt, præter quàm eſſe. Eſſe verò, & eſſe aliquid, & eſſe bonum, & eſſe vnum, & eſſe totum, idem eſt reipſa. Hoc dico, quia inſani quidam non attigerunt veritatem, cùm negant ſolutionem continui, dolori eſſe. Hoc in nobilibus exercitationibus diſcuſſum eſt. Alterum incommodum eſt, κατάψυχι. Refrigerantur enim, propterea quòd, vti dicebamus, exhalat calor naturalis. Quocirca id quod caloris reliquum eſt, contrahit ſeſe: hoc eſt quod dicebat, εἰς ὀλίγον συστέλλει. At contractio & effuſio ſunt contraria. Germinatio verò effuſio quædam eſt. τὸ συστέλλειν igitur facit ὑστερίζειν: ſicut eſſe intactas, efficit τὸ πρωΐ. Sic rectè oppoſuit τὸ καταψύχει ei calori, quem contineri dicebat in incultis. Τοῖς δὲ πολλοῖς διαδίδοται. Etiam aliam adiungit rationem τῆς πρωϊβλαστίας. Nam in agreſtibus remanent incolumes ramuſculi puſilli, quos cultura iubet auferri: eos κάρφη ob exiguitatem dicebamus in verbo, καρφολογουμένων. Ii ramuli propter paruitatem facilè patiuntur ab aere mutationes. Hæc ſententia & ſuprà dicta eſt de imbecillis, & alibi non ſemel dicetur. Διαδίδοται, ſcilicet ſuccus qui in puſillis eſt feſtucis. Et iiſdem penitus verbis vtitur, quibus aliàs. Διὸ ταύταις ταῖς ὥραις ὑπακούει. Obſequuntur temporibus eiuſmodi, qualia ſunt euocantia genitalem ſuccum ad germinationem. Niſi legas, ταῦτα. Eſt enim codex hîc corruptiſsimus. Καὶ ἔτι δὲ καὶ μάλιστα. Non opus fuit hac copulatione, ἔτι. Tantò minus illa aſſertione, μάλιστα. Repetitur enim quod iam dictum eſt. dixerat μὴ κλωνιζόμενον: dicit, ἀκλάστων. Dixerat, μὴ καρφολογουμένων: dicit, ἀκαθάρτων. Dixerat, πολλοῖς: dicit, ἐν πολλοῖς. Ibi, μικρὸν: hîc μικρά. Illic διαδίδοται: hîc, τὰς γονίμους κατέχειν ἀρχάς. Non enim diſpertiretur ſuccus, niſi calor ageret genitalis. Ὥσ' ἐκεῖνον. Vbique profitetur hoc, minuſculas plantas & minuſculas plantarum partes facilè moueri. Itaque addidit ῥᾳδίως, vt non ſolùm facilè moueantur, ſed etiam citò. Deſignat autem idem τὸ ῥᾳδίως hîc, quod in propoſito τὸ πρωΐ. Ὃ καὶ ἐπὶ τῆς ἀπίου. Exemplum capit à Pyris. Pyrus agreſtis cùm ſit eiuſmodi ſtipatus particulis, id edit ſpecimen maturæ germinationis. Hoc eſt quod dicebat, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. Quæ cauſæ? Illæ conditiones, τὸ μικρείδεσι ἐν αὐτῷ εἰς πλείω, καὶ κατὰ μικρὸν τῶν ἀρχῶν. Facilè mutari partes eius: quia puſillas multas habeat, quas nullo negotio ſibi fingat aer. Ἔτι δὲ καὶ ἐξηρότης. Poſtremum argumentum. Sic ergo colligimus, Quamobrem & ex mitibus eæ

A quæ non coluntur arbores, & agreſtes, præueniũt germinatione ſua cultas aut mites? Nam incultæ mites præueniunt cultas, & agreſtes præueniũt mites etiam non cultas. Primùm quia non laborant ex vulnere. Deinde quia non refrigerantur, reſoluto aut abeunte calore genitali: itaque non retrahuntur. Tertio loco, quia in incultis & agreſtibus ramuſculi ſunt incolumes, in quibus propter exiguitatem & facilè cientur principia genitalia ab aere ambiente, & facilè tum mouent materiam ſuam. Poſtremò, quia ſunt ſicciores. Vbi minus humoris, minus operæ: Citiùs ergo tranſigitur. Καλλίων μὲν οὖν. Compenſatio Naturæ. Vt quanto cedit arbor cultu affecta celeritate germinandi atque fructificandi ei arbori,

B quæ intacta eſt: tanto illam vincat fructus ſpecie, & copiarum collatione. Hoc enim eſt ἀδρότερον. Nam videbimus poſtea fructu frequentiores eſſe agreſtes, ſed operæ ſucceſſione tales: mitium verò impetum conferti ſucci, non partiti fœtus. Nec ratio deeſt. Nam cultis cunctatio ſuſtinet fructificationem. Vis deinde ipſa vbi ſe collegit, expeditam ſui habet rationem, atque idcirco exprom ptam operam. Agreſtes autem dum feſtinant, haud perinde habent in ſuo penu, materiæ apparatum. Exigui rami præoccupant, tum alia ſubeunt lentiora. In ipſis cultis retentus ſuccus id facit quod & in aquis fit: quæ obice quopiam coercitæ fuerunt intus, quoad impetu erumpant magno. Et alia ratio, In Agreſtium

C feſtinatione tempeſtas etiamnum acerbiuſcula: cuius fidem cæli mutatione variari neceſſe eſt. In mitibus atque cultis dilatum opus ad momenta temporis vegetiora fautorem habet aerem ſibi, atque etiam coadminiſtrum. Ἀπὸ δὲ τούτου. Altera ſequitur capitis pars. Sic formanda eſt in Lyceo dubitatio per ſyllogiſmum. Omne robuſtum & validiùs & promptiùs mouet, ac celeriùs motum perficit. Agreſtes robuſtiores: ergo promptiùs ac celeriùs germinant. Rectè eſt. Iam hoc eſt conſtitutum. Altera pars concluſionis: ergo meliùs abſoluit & conficit id quod mouit. Hoc in ſe verum eſt, ſi cætera ſint paria. Cæterùm penſi iniqua magnitudine impeditur operis perfectio. Itaque non abſoluitur maturitas fructus agreſtium. Itaque maior vera erit cum addi-

D tione illa: nimirum cum exceptione impedimenti. Videamus igitur impedimenta. Vnum eſt τὸ πλῆθος τῶν καρπῶν. At ſunt robuſtę agreſtes. Videamus roboris præſcriptionem. Ἰσχύουσι, ἀλλ' οὐχ ὑπερεχόντως τῇ ἰσχύϊ. Non eorũ robur tanto ſuperat exceſſu robur arborum mitiorum: quanto maior materię copia ſuperat materiam mitiorũ. Itaque vt eſt abundantia ſucci ſupra modũ: ita eſſe oportuit excellentiã roboris ſupra robur quod habẽt. Itaque fatemur cicures eſſe agreſtibus valentiores: ſed non quantùm ſit ad ſucci immanem exuberantiam expediendum. Διὸ καὶ οἱ γεωργοί. Argumento legum agricolarum confirmat ſentẽtiam. Viridariorũ magiſtros demere de fructibus

f.

eos, qui nimii videantur. Hæc eſt vna cauſa. Ἑ-τέρα δέ. Altera, quia denſiores ſunt & ſicciores, & ſibiipſis alimentum vindicantia. Hoc eſt, εἰς αὑτὰ ἀναλίσκοντα τὸ ὑγρόν. Sic ſoluitur quæſtio tacita. Nam ſi materiæ multitudinem ait eſſe cauſam cruditatis: multùm in iis ineſſe ſucci neceſſe eſt. Quónam igitur modo ſunt ſicciores? Quia, inquit, ſuccum ſibi abſumunt ad compactam denſitatem. Itaque ne eo quidem ſucco multo ſucculentæ ſunt, quia intus ſuffarctæ. Hanc equidem cauſam vnicam puto: non ſuperiorem. Succum ipſum eſſe indomitum & contumacē. Itaque non mutari. Illam verò ſuperiorem minus probari poſſe perſuadet ratio proportionis. Nā ſi multitudo fructuum agreſtis Pyri, aut Mali, aut Labruſcæ, cū fructuum paucitate mitium confeſratur, quis non videt quantū deeſt in numero mitium, tantum in magnitudine reponi atque dependi? Ἡ δὲ τροφή. Alimentum, inquit, & maturatio fructuum fit ἐνδιδόντος τῆς ὑγρότητος, cùm expeditur ſuccus ad transformationem. ἐνδιδόναι proficere. Ἣν οὐ ῥᾴδιον ἄν τις σπαρμένην λαμβάνῃ. Quam diſtractam (in ſua nanque commoda vertit auida mater) non facilè percipere fructus poteſt. Ἁπλῶς δὲ οὐ τὰ ἰσχυρότερα, καὶ τρεφόμενα. Moderatur maiorem ſyllogiſmi propoſitionem ſic, Quæ ſunt robuſta, multùm mouent omnia: at non omnia, multùm alunt. Et adiungit exemplum de animalibus. Nam alius ac certus quidam modus eſt roboris ad ferendum fructum, alia ad alendum atque perficiendum. Hoc eſt quod dicebat, ἑτέρα. & καθ' ἑαυτήν. & ἰσχύν. & δύναμις. Ne tamen intelligas id verum eſſe in re, ſed in modo rei. Eadem nanque vis eſt animæ generatricis atque informatricis: quæ adminiſtram ſibi habet nutritiuam facultatem. At nutritiua facultas eadem reipſa eſt cum genitrice. Non enim poteſt alere aut augere, ſine vniuoca partis appoſitione. Hoc autem eſt generatio. Quippe ſucco à terra hauſto, apparato, transmutato, imponit formam Pyri Pyrus arbor, ea vi quam in ſe obtinet ab anima. Ideo eſt ἑτέρα, non ἄλλη. Et καθ' ἑαυτήν, ſeparata opere atque actione, non ſubſtantia. Et ἰσχὺς in ſubſtantia, δύναμις in officio. Μανὸν γάρ. Non eſt ratio, quomodo ſit alia vis: ſed quare denſitas obſiſtat. Oportet meatus eſſe tum commodos, quod fit raritate: tum liberos, quod deſignatur per διόδων. Ac præterea materiam adeſſe, quod & ſuprà dicebamus. Hoc dixit, ὑγρόν. Cæterùm, vt innuebam, ſi parata fuit via qua ſubiret ſuccus ad fructus conformationem, atque eam quidem frequentiſſimam: quomodo poſtea factum eſt vt tranſitus intercluderetur?

Ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν. De obeſis intelligit. Sic etiam Gallinæ pingui ſterileſcunt. Ὥσπερ καὶ ἡ γεωργία. In omnibus ſibi ſimilis eſt Natura. Itaque, quod & ſuprà dicebat, auferunt agricolæ fructus ſuperfluos: atque ita efficiunt vt qui reliqui facti ſint, perficiantur. Non ipſi quidem ſuppeditant alimentum, ſed amotis intercoptoribus, autores ſunt perceptionis. Εὐδιό-δα, καὶ ἄνετα. Ars facit, vt & ſuperuacanea tollantur omnia, & vt arbores ſint tum rariores, tum ſpirituoſiores. Nam cultus laxat, admittens aeris teporem & ſtercoris. Laxat enim calor. Et attenuat idem ſuccum, atque redigit ad naturam ſpiritibus propiorem. Ac præterea conficit, vt liberiùs commeēt ſpiritus intus. Hoc eſt ἄνετα, qua voce ad has commoditates vtitur in hiſce libris ſanè crebró. Περαίνει μὲν οὖν. Concludit. Et vtitur verbo quo eſt ſuprá. Vt oſtenient fructum modò, non etiam abſoluant. Ἐνδό-σιν, non ſolùm διάδοσιν ſignificat, ſed etiam emolumentum. διὰ, dicit motum & partitionem. ἐν, deſignat locum, inhæſionem, vnionem. Λαμ-βάνει. vnde ἀνάληψις & ἀναληπτικὴ, refectio, recreatio corporum defectorum. καρπογονίαν. Sic intelligit perfectam fœtificationem, non autem inchoatam iſtam. Ὥσπερ γυναικῶν. Hîc non eſt iniucunda dubitatio. Non enim vt commodè fœtus alatur, neceſſe eſt mulieris corpus eſſe rarum aut laxum. Scilicet neutiquam à toto corpore amandatur fœtui ſuccus, ſed à ventriculo, iecore, venis: quarum tubos ſatis eſt expeditos eſſe. Cætero corpore nihil refert compacto ſit, an ſolutiore fœmina. Nam quod afferri poſſet de alimenti defraudatione, non eſt neceſſe. Permultæ nanque mulieres dum gerunt vterum, corpore ſunt habitiore.

Lego, ἐλαία, συκῆ, τἄλλα, non τὰ δ' ἄλλα. Et, γυμνουμένων τῶν ῥιζῶν, non γυμνουμένης. Et, καρ-φολογουμένων, non καρπολογουμένων. Et, ἀκλάστων ὄντων, non ἀβλάστων. Et, γονίμους κατέχειν ἀρχάς, non μονίμους. Et, σπωμένην λαμβάνειν, non λαμ-βάνειν. Et, μανὸν γὰρ, καὶ διόδους, non μόνον. Et δι-όδους καὶ ἄνετα, non ἄδηλα.

Theodorus, μὴ σκαπτομένης τῆς γῆς. Cùm non fodiantur. Non fodiuntur arbores, ſed terra. Καὶ εἰς ὀλίγον συστέλλεται, contrahitur in exiguum: de calore intelligendum. Non enim habet arbor motionem. Quanquam ſic ſenſimus in Commentario: tamen fortaſſe ad tempus accommodari queat. Vt ſit aliquantiſper. Sic enim præſcribitur τὸ πρωῒ καὶ τὸ ὀψέ. Hoc magis mihi probatur. Ἐπὶ τῆς ἀπίου, in Pyro ſylueſtri. πε-ριφερεστέρων. Intelligitur enim ſatis, quando hîc de agreſtibus loquitur. Εἰς πλείω γὰρ, καὶ κατὰ μικρὰ μεμερισμένων τῶν ἀρχῶν. Cùm enim pluribus minutionibúſque internodiis diuidatur. Internodia ſūt ſpatia inter nodos arundinum & ſtipularū. At ſurculi non ſunt internodia, ſed puſillæ portiūculę arboris. Quin vnde exeunt, non eſt nodus, ſed ſinus & ala. Τὸ δ' ἔλαττον, ἐκκεντρότερον, quod minus eſt, motu faciliùs extat. Nihil hîc agit verbum, extat, niſi κατάζηλον. Extare eſt, ἐξέχειν, aut ὑπερέχειν, aut σύζειν. Περιττὰ δ' ἐάσῃ: Citior neglectarum. Paraphraſis non incommoda: ſi non dixiſſet, neglectas. Negligere eſt omittere, iudicio & electione. Negligimus enim quod

nolumus

nolumus curare. At hoc non eſt neceſſe in incultis. Ἀπὸ δὲ τούτου ἄν τις ἀπορήσειε. Totum hoc omiſit: & ſolo verbo abſoluit, quæres. ὑπερισχύουσι τῇ ἰσχύϊ, ſuis præualent viribus. rectiſsime. Sicuti præponderare, præpollere. Σπωμένην, aliunde trahitur. Imò altorium. Τροφιμώτερα, altiora. Tametſi ab alendo, altum legimus apud Ciceronem, tamen circunſtant ea verba, quibus ab excelſi diſiungere poſſis ſignificatione. Hoc autē flexu comparatiuo, nemo intelligat. Καρποτοκοῦσιν, fructū largè laturum ſit. Iniuriam fecit Theophraſto cum largitate illa. Et de perfectione hîc intelligit, non de vbertate. Contraria nanque ſibi diceret. Nam largè fructificant agreſtes. At his verbis agreſtes ſubmouet.

CAPVT XVII.

Argumentum capitis XVII. Percoctionem duarum eſſe rerum, putaminis, & nuclei. Et fine duplici, ſcilicet ad plantarum generationem, & ad eſum propter hominem. Putaminis & nuclei naturas quodammodo eſſe aduerſas inter ſe. Semen eſt omniū plantarum finis communis. In plantis alimentum tripartito diſtribuitur: in ſtipitem ac ramos, in putamen, in nucleum. Quod vni duobúſue acceſſerit, reliquis reliquóue detrahitur. Aliarum alias fruimur partibus, radice, foliis, fructu.

Ἡ πέψις ἐστὶν ἐν τῷ περικαρπίῳ. Quia de coctione dixerat, quæ quibus plantis ineſſet maturiùs aut ſeriùs, idque in fructuum natura: nunc declarat, quæ partes ipſorum fructuum ſibi vindicent coctionem. Duas agnoſcit partes, τὸν καρπὸν, καὶ τὸ περικάρπιον: miro ſanè abuſu vocis huiuſce poſterioris. Nam ſi Pruni pulpam deſignat hoc nomine: ὁ καρπὸς intus erit. Ergo τὸ περικάρπιον non erit ὁ καρπὸς, neque τοῦ καρποῦ quicquam. At in omnibus non eſt eadem proportio. Nam ſi καρπὸς erit ſemen tantùm, aut ipſius ſeminis medulla: tum quod extrà cunque fuerit, erit περικάρπιον. Quamobrem non rectè fiet, quæ ſequitur, diſtinctio. Ait enim, τοῦτο δὲ δεῖ γίνεσθαι, καὶ λαβεῖν χυλὸν ἁρμόττοντα πρὸς τὴν ἡμετέραν φύσιν. Intelligit igitur eſculentum eſſe τὸ περικάρπιον. Quare ſi definitum conuertitur, vt loquuntur, cum definito: idem continget eſſe καὶ καρπὸν, καὶ περικάρπιον in Iuglande, Amygdalo, aliis: & idem ſimul non eſſe. Nam quod intus eſt, edendo eſt: quod foris, non eſt. Ita non omne περικάρπιον propter nos. At ipſe id hîc profitetur. Neque illud negligendum quod ait, πέψιν eſſe ἐν τῷ περικαρπίῳ. Non enim minus eſt, ἐν τῷ καρπῷ. Siue ille ſit non tam eſculentum, quàm ad propagationem ſpeciei, vt in Olea, Gigarto: ſiue ſit ad vſum hominis. Quocirca etiam vtriuſque partis naturam atque augmentum comparabit. Et vſus eſt τῇ πέψει, ἀντὶ τῆς πεπάνσεως. Rectè dixit, λαβεῖν χυλὸν: quia ſuprà etiam λαμβάνειν τροφὴν. Et ſignatiſsimè, ἁρμόττοντα πρὸς ἡμετέραν φύσιν. Id eſt proportione reſpondentem naturæ noſtræ. Nutrimentum enim tam conuenit rei

A nutritæ, vt ſit res ipſa nutrita in potentia. Εὖ ἔχει διελεῖν. Cùm dixit in pericarpio eſſe πέψιν: nunc fluctuat & ait, oportere eam etiam τῷ καρπῷ attribuere. Sed & malè eloquitur quod rectè proponit. Inquit enim, διελεῖν ὅ, τι πέψις ἐστίν. Non enim in ea partitione docet quid ſit πέψις, ſed cuius. non igitur ὅ, τι ἐστὶ, ſed τίνος. Quare corruptum codicem puto, & legendum ὅτῳ. Coctionis diuiſionem faciendam: quoniam altera ſit fructus interioris, alia pulpæ exterioris. Hoc eſt aliquid formale. Etiam dat fines. Ait enim καρπὸν πρὸς γένεσιν, ſcilicet indiuidui: καὶ διαμονὴν, ad perpetuationem nimyrum ſpeciei. Species enim ſit incorruptibilis propter ſucceſſionem indiuiduorum. Accepit δένδρον hîc (ſicut in Timæo Plato)

B ἀντὶ τοῦ φυτοῦ. Οἱ γὰρ καρποί. Vna res eſt καρπὸς καὶ σπέρμα: ſed ratione differunt. Cùm intelligitur ad futuram plantam ſationis vſus, σπέρμα dicitur: Cùm refertur ad noſtra commoda, vocatur καρπός. ſic Triticum eſt vtrunque. Idcirco ait, propter plantæ propagationem ſemen eſſe. Demonſtrationis figura ſic ſtatuitur. Quodcunque propter aliud eſt, propter illud fit, quando fit. Semina propter plantam ſunt: propter ergo plantam fiūt. Reſoluitur ἐπισυμπερικῶς ad illud primum. Quod fit, fit vt ſit. Et hoc modo fit, vt illo modo ſit. Generatio nanque eſt propter ſubſtantiam, & ſubſtantiæ. Ἐναντίως δέ πως. Comparatio inter partes diuiſionis, τοῦ καρποῦ, καὶ τοῦ περικαρπίου,

C quoad coctionem. Et oſtendit contraria eſſe, tum quomodo ſunt contraria. Nam ſecundùm finem non ſunt contraria, ſed diuerſa: quando alterum propter hominem, alterum ad propagationem. Item forma communi ſpecifica non ſunt contraria. Nempe totius eiuſdem partes ſunt. Sed ſunt contraria qualitatibus, conſtitutione, quantitate, ſitu partium. Conſtitutione, quia craſſa aut tenuia. Qualitatibus, humida, ſicca. Quantitatibus, parua, magna. Situ partium, dēſa, rara. Quod non eſt idem cum conſtitutione. Quippe craſſum aut tenue, eſt affectus partium in toto: denſum & rarū, eſt affectꝰ totius in partibus. Hæc ſolis metaphyſicis nota ſunt. Ergo cùm περικάρπιον eſt magnum, fructus eſt paruus. Alteram partem contrarietatis ſubticuit. Cùm περικάρπιον eſt humidius: Quid? an

D fructus ſiccior? Sanè in quibuſdam, vt in Perſico, Pruno: pulpa humidiſsima, nucleus ſiccior. In aliis alia ratio, vt in Iuglande. Partium ſitus patet. Quia Iuglandis acerbæ denſiſſimum putamen: intus rariſsima medulla. Vbi maturuit, medulla firmior, non tamen putamine compactior. Hæc fuit cauſa, vt in comparatione cùm duo ſtatuerit ex priore parte, περικάρπιον ὑγρὸν, καὶ πλεῖον: ex altera non reſponderit niſi vni, καὶ ὁ καρπὸς ἐλάττων. Contrà, in ſequenti collatione addidit ſic, καὶ ἅμα μείζων ὤν: ecce de magnitudine ſola. Opponit plura, καὶ τὸ περικάρπιον ἔλαττον: ſatis erat. addidit, καὶ σκληρότερον, καὶ δυσχυλότερον. Sanè de magnitudine ferè verum eſt. Pruna optima oſſe minimo: item Ceraſa. De duritia verò non eſt verum ſemper: Nam quibuſdam Prunis os

maximum, pulpa minor, ſed ſuauiſſima: vt ſunt A ea quæ atcaulum imitantur, atque inde nomen apud Gallos inuenere. Ne verò compares τὸ σαρκῶδες τοῦ πυρηνώδους, cum nuclei medulla. Nunquam enim fit vt ſit durior. Sed teſta durior eſt, quàm cum medulla, minor. Περὶ ὃ δὴ καὶ γεωργία. Arte opus fuit, quæ prohiberet huius incrementum, ſcilicet τοῦ καρποῦ. Nota ſolutiorem ſententiam. Non enim huius artis eſt caſtigare excreſcentis oſſis magnitudinem, ſed augere pulpam. Is primus & vnus finis, quem ille poſtea conſequitur. propterea quòd quantum accedat pulpæ, tantum decedat medullæ. Τὴν πρὸς αὔξησιν, ſcilicet καρπῶν. Nempe tranſlato ſucco ad σπερματικόν. Ἀπὸ τέχνης. Vtilitas ab arte. Τὸ γεωργούμενον. pertinet, ad foſſionem, ſtercorationem, rigationem, B qui ſunt affectus terræ: cuius vox eſt in hoc participio cum opere coniuncta. εἰργασμένων, pertinet ad ipſam arborem, quæ putatur, ſtringitur, ablaqueatur. Quæ proportio eſt cultæ ad incultam, ea eſt mitis ad feram arborem. Ideo in hac analogia principem ſtatuit locum illis, ἡμεροῦν ἀγρίων. Μικρὰ συμβάλλεται. Explicatio ſuperiorum. eſt enim idem hic, καρπὸς καὶ πυρήν. ὑγρότερον τι μᾶλλον. Scilicet ſuprà declarabatur, quemadmodum laxiores fiebant arbores cultu: per quarum meatus factos commodiores ſuccus largior commearet. Eam verò humiditatem modificari ab ipſo calore naturali, ne excedat in vitium luxuriæ: quod operæ fuerit caſtigare, ſicuti poſtea docebimus. Itaque dixit εἰς συμμετρίαν τῆς C ὑγρότητος χρείας, quod ſuprà dicebat ἀμείνους εἶναι τῶν ὑγροτέρων. Vſus enim eſt ex natura. Αἱ μὲν οὖν ἰσχύς. Colligit, & dicit διαφοράς: quia in his libris differentias vocat διαφοράς. rectiſſimè. Semper enim partimur ſpecies per contraria. At definitio contrariorum quæ longiſſimè diſtant. Duo igitur verba contraria ad idem ſignificandum comparata ſunt, ἰσχύς, φέρειν. Διάστημα, διαφορά. Non eſt verus motus rationalis ab irrationali in re ipſa, ſed in intellectu: qui hac de cauſa vocauit διαφοράς. Res autem ipſæ conſiſtunt. Multa poſſent hic ab ineptis dici, ſed ſunt ſuo loco tractata in quinto, ſeptimo, duodecimo ſupranaturalis Philoſophiæ. Εἰ δὲ χρὴ καὶ τὴν μεταφοράν. Quaſi veniam petit moderatione ſua. non enim negat ſe contra leges communes loquendi vſurpaſſe vocem ἰσχύν. Τάχα δ' ἄν τις ἀπορήσειεν. His D ita conſtitutis, alteram partẽ capitis expedit, propoſita & ſoluta quæſtione. Quæſtio eſt hæc, An robuſtiſſima ſint fœcundiſſima. Ratio loci, ſcilicet quamobrem hoc hîc quæratur eſt: quia ſuprà tetigerat agreſtium naturam, quas valentiſſimas dicebat. Ratio dubitandi eſt, Quòd robuſtiſsimę naturæ actiones robuſtiſsimæ. Opus maximũ in arbore eſt generatio. Probat Eſt enim perfectio, & finis & arborum & animalium. Neque priùs ſementigera ſunt, quàm perfecta ſint. Simul verò cum ætatis inclinatione tum de perfectione demitur, tũ deterior fit facultas generãdi. hoc eſt in primo loco. Tũ ſoluit, negá tq; verũ eſſe. Propterea

A quòd, ſicuti ſuprà dicebatur, diſpertitę vires, tenuiores ſunt. Igitur cũ tam ſeminis, quã bonæ habitudinis in plãta ſit eade materia, ſcilicet ſuccus: vtro is diſtractus fuerit, altera pars minus habebit. Ita habemus expeditã quæſtionẽ: cuius cõmodior locus erat coniunctus cũ fine capitis ſuperioris. Videamus ſingula. Ἀπορήσειεν ἀξιώσειεν. Simul dubitarit: ſimul dubitationis attulerit rationẽ ex cõmuni axiomate. Id tale eſt, vnde ducatur explicatiſsimus ſyllogiſmus. Quod fortiora continet: eõ tenere debere videtur etiam minus fortia. at ſemẽ fortiſsimũ. Hęc cùm dixit, nõ expedit alterã partẽ, ſcilicet quid ſit minus forte. Dicamus, eſſe plãta ἀδρῶν. Sic quæ plãta poteſt plurimùm fundere ſeminis, eã poſſe ſibi quoque benefacere: quod eſt B longè minoris operæ. Solo nanque additamento fit nutritio. At ſemen tota planta eſt in potentia. Quamobrẽ magna fabrica eſt, eáque operoſa: nõ ſolùm alterã plantã ſibi ſimilẽ generare: ſed etiam plurimas. Plurima nanque fundit ſemina. Itaque nutrimentum eſt confuſum in principiis, non autẽ, vt in ſemine, collectũ totũ. Videmus ergo quęſtionem non pendere ex proxima tractatione, ſed ex ſuperiore diſceptatione. Ita, quod ſæpe ſumus obteſtati, cõfuſa non rarò capita, haud facilè tam apud hunc, quã etiam apud Prçceptorem ſeparari poſſe. Κοινὸν γὰρ τέλος πάντων. Non ſolũ omniũ ſementiferarum, vt nos aſtringimus, ſed etiã, vt ipſe fruſtra ſuprà contẽdebat, omniũ omnino Negabat enim vllam eſſe arborẽ quæ fructũ nõ ferret: C neque aliter vſpiã propagari ſpeciẽ. Eſt probatio quare ſemen ſit ἰσχυρότατον. Quia eſt vltimũ opus plãtæ. Probat & hoc. Ἐπειδὴ τὸ ὅμοιον γεννᾶν. quia finis omniũ ſit, ſimile ſibi procreare. Hîc ſiſtit curſum probationũ, neq; reſoluit porrò. At probandum quoq; illud eſt, omnẽ animantẽ, ſibi ſimilem appetere progenerare Hoc probatur non hîc, ſed in libris vniuerſalibus de animaliũ generatione. Ibi enim Philoſophus à Conditore datũ, vt indiuiduorum opere prorogaretur ſpecies imagine quadã æternitatis propter ſucceſsionẽ: non ſolùm conſiſteret illorum cõſiſtentia. Nã conſiſtẽtia eſt cũ materia. At in materia contrarietates: in contrarietatibus pugna: in pugna victoria: ergo interitus. Sed omnino illud acutiùs iudicandũ eſt. Nã quęrebatur, an bene habita & robuſta poſſet per- D ducere fructũ ad perfectionẽ. Id nõ hîc probatur, ſed contrariũ. Eſt enĩ propoſitio hęc, An quę ſemen poſſunt gignere, poſsint etiam eſſe bona habitudine. Ita vides quàm ſæpe iactemur. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ζῴοις. Alia probatio perfectionis in ſemine, à ſimilitudine. Nam in animalibus quoque ſimul incipit & corporis perfectio, & ſeminis conſtitutio: ac ſimul vtrunque deſinit. Eſt ergo perfectionis opus quiddam. ἐξαδυνατεῖν, verbum frequens, indicans exitum è robore. quaſi ſit ἐξιέναι ἐκ τῆς δυνάμεως. Nota loquutionem. Generatio amittit poteſtatem. Τὸ σπείρειν. Animal ſanè amittit generandi poteſtatem. Declaratur ergo duplex τέλος. Nam & ſemen eſt τέλος: & ſemen eſt ἐν τῇ φύ-

σει

σειτῇ τελειουμένῃ. Vt ille finis ſit ad aliud: eſt enim ad generationem, & finis eſt alterius: eſt enim generantis. Διὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ παρηκμακός. Poſterius eſt prioris ἐξηγητικόν. Quænam ætas illa? παρηκμακυῖα, declinans. Οὐκ ἀλόγως δέ. Hæc eſt altera portiuncula huius ſecundæ partis. Eſt autem aſſeueratio quæſiti. Docet enim quæſtionis originem. Sapientis enim intereſt non ſolùm dubitare: hoc enim etiam vulgus facit: ſed etiam docere, quamobrem dubitet. Itaque iure ait dubitari: iure afferri effata illa ſuper quibus ædificabatur ſyllogiſmus. Quamobrem verbis penè iiſdem rem perſequitur & ſententias. Nam ille dicebat, σπέρμα τελειωθέντος ἐπιγίνεσθαι τῆς φύσεως: hic dicit, ἐν τελειότητι τὸ σπερμοφυεῖν. Ille dicebat, ἐν ζώοις ὅτε ἐλλείπῃ διὰ τὴν ἡλικίαν ἐξαδυνατεῖ τὸ γεννᾶν: hic ait, καὶ τῶν ζώων ὡς ἀπολειπομένων λάβοι τις ἄν. Deinde ſubdit, vt hæc fateamur: ita negemus illud, τὰ ἰσχυρότατα εἶναι σπερματικώτατα. Imò verò, inquit, contrà viuunt: ſcilicet, μὴ εἶναι. Ratio. ἐπειδὴ μεριζομένης τῆς τροφῆς. Altrinſecus alterorium deriuata parte alimẽti. Poſtquam dixit τροφῆς, addidit καὶ δυνάμεως. Vt igitur in animalibus, ſic & in plantis, deteriùs alterutrum fieri aucto altero. Ratio. διαρκεῖν γὰρ οὐ δύναται πρὸς ἄμφω. Non poſſe vtroque verſum ſufficere. Hoc autem eſſe confeſſum omnibus & in omnibus. Ratio eſt in communi axiomate. Pars non poteſt toti ſufficere. Hoc etiam pendet ab illo priore. Pars eſt minor toto. Hoc quaſi natum eſt nobiſcum in ipſis primordiis animæ. Patet ex electione. Propoſito nanque pomo dimidiato etiam cuiuis infanti, vtranque partem captabit. Ἐπὶ τῶν φυτῶν σημαίνει. Id eſt φαίνει, δείκνυσι. συμβαίνειν κατὰ τὸν λόγον: quia dixit ἀλόγως ἀξιοῦσι. Quis autem ſit λόγος, is declarat ſtatim. Τὴν ἀναλογίαν λαμβάνειν. Non enim eſt vniuoca ſeminis natura in plantis & in animalibus. Sed in animalibus potior atque plenior, in plantis proxima. Ὁπότερον τούτων ὁρμήσῃ. Vtrumuis horum ſeſe promouebit, anteuertet alteri. Ἐν δὲ τοῖς φυτοῖς. Quia duas aſſignauit partes in quas fierent ſuccorum diſtributiones, ſubtiliùs hoc exequitur: & addit tertiam: ſed ſuo more ſatis perplexè, ne dicam, confuſè. Vt tam multis locis abutatur liberalis animi patientia. Τρεῖς τινὲς εἰσὶν οἱ μερισμοί. τινὲς, quia certi & ſuus cuique. Dic quibus. Περὶ αὐτὸ τὸ δένδρον, καὶ τὴν βλάστησιν. Hæc pro vno accipiantur. βλάστησις enim ita δένδρου eſt, vt ſit δένδρον ipſum. Καὶ πάλιν ὁ καρπῷ καὶ περικαρπίῳ. Eſtne hæc ſecunda pars tota ſola, an ſecunda ſimul & tertia? Nam ſicuti καὶ, eſt inter δένδρον & βλάστησιν, ſic hîc inter καρπῷ & περικαρπίῳ. Quare non ex phraſi quæ turbulenta eſt, ſed iis quæ ſupradicta ſunt, propoſitam partiemur ſententiam. Vindicari ſuccum ab arbore ob proprium alimentum: vindicari à pulpa: vindicari à fructu. Ii ſunt illi tres μερισμοί. Quarum partitionum prima fructui aduerſatur. Nanque vbi eſt arbor ſucculenta, fructus pauciores.

A Duo poſtremi inter ſe aduerſantur, vti ſuprà dicebamus. Luxuriante nucleo pulpa macilentior eſt. Vberiore pulpa nucula intus ſtrigoſior. Ὅθεν ἐναντίον τοῖς καρποῖς, ὅταν πλεῖον γίνηται εὖ σωμάτιον. ὅλον, ſcilicet totum. de arboris nimis bona habitudine, dèque germinis luxuria intelligit. Διὰ τοῦτο γὰρ ἀκαρπία. Hæc omnia iam ſuprà dicta, temerè hîc repetuntur. Ὥσπερ οὖν ἐπ' ἐκείνων. Mutuus reſponſus damni ac ceſſionis. Itaque paria faciunt. Conſentit rationi, ſubtrahi fructibus ſuccum, quem ſibi præripiat arbor. Rectè reſpondent inter ſe verba, ἀνάλογα, ἀνάλογον. Quod non abeſt à ratione, ratam ſibi habet naturæ partem in hoc ipſo. Verba quæ ſequuntur,

B omnino corrupta ſunt, τὰ δ' ἄγρια, καὶ εἰς τὴν τροφὴν, καὶ εἰς αὐτὴν ὑγιεστάτα ἄγοντα, παρὰ τεία τε τῶν περικαρπίων, ὥστε μείζω γίνεσθαι τὸν καρπόν. Senſus tamen elici poteſt. Syluestres arbores tum ſibi conſulere (ſunt enim robuſtiſsimæ) tum etiam parare ſuccum fructui, in quem tamen plus impendant quàm in pulpam. Nam tametſi etiam in iis pulpæ quantitas ſit maior oſſibus: tamen ſi cum mitibus comparetur, admodum ieiuna eſt. Et potius ſcribendum τὰ δ' ἄγρια, quàm τὰ γὰρ ἄγρια. Non enim probat: ſed adiungit diuerſa. Qui non grauabitur ita legere, benignè fecerit. Τὰ δ' ἄγρια καὶ εἰς τὴν τροφὴν τὴν ὑγιεστάτην ἄγοντα, παρὰ τὰ τῶν περικαρπίων, ὥστε μείζω γίνεσθαι τὸν καρπόν. Ita ſibi ducere ſuccum, vt etiam fructui impertiant: ſed vtroque auertant à pericarpio.

C Non prætereundum quod præteribamus, ἐπίκαρπον eſſe etiam ſcriptum. Idem eſt. Τάχα δ' οὐδ' ἄτοπον. Obiecerit aliquis ſic. Quomodo ſtudere quit vtrique emolumento agreſtis arbor: ſuo, inquam, & fructus, ſcilicet in ſucci penuria? Siccæ nanque dicebantur ſuprá. Sanè ſæpe in hiſce libris hæc inuenies, ab eadem habitudine deduci contraria. Suprà erant arbores ſiccæ: parum proficiebat fructus. Hîc ſunt ſiccæ: fructibus ſufficere queunt. Reſpondet: maſculas eſſe agreſtes: effœminari cultu mites. Itaque robur tolli, quominus vtriſque ſatisfaciant. Paulo vrbanius ingenium, cui verba nihil niſi verba ſunt, dicat: tantò minus fœtificare. Fœmellas enim fœcundiores. Cæterùm hîc io-

D cis non eſt locus. Dicendum acutiùs & prudentiús. Agreſtes fructuum pulpas edere puſillas: à mitibus hoc exigi potiſsimùm. Itaque multum exhauriri, quia multum requiratur. Agreſtium pulpam miſeram, relinquere parenti, vt ſuis damnis ſit beatior. Nam iſtæ maſculinitates picturæ ſunt. Verbo autem hoc, ἐκθηλύνεσθαι, etiam aliàs vtitur his in libris. Τὸ μᾶλλον ἐφικνεῖσθαι, plus peruenire: ſic vt Cicero dicit, perueniat ad numos, perueniat ad ſua, id eſt conſequatur. Sic hîc, attingere magnitudinem. Ταῦτα μὲν οὖν. Quia hæc effœminatio plantarum ab arte, longè eſt à puritate Philoſophiæ, & dura eſt metaphora: quod ab eo damnari ſcribit Cicero: idcirco appellat ſimilitudinem: & ait πορρωτέρω ποι-

μένον. Si intelligas de metaphora: aut ſi accipias de huius rei ratione, quaſi de re abdita iudicet, atque in alium reiciat locum. Id quod cùm alibi facit, tum mox cùm ait, ἄλλ☉ λόγος. Ratio autem eſt, multum ſibi valere agreſtes, multum fructibus: quia nihil demitur putatione: & ſuo ſibi loco natæ, atque educatæ non ſunt inquilinæ, ſed ciues proprii ſoli, αὐτόχθονες non ἐπήλυδες: quorum ſolo neceſſe eſt etiam cælum ipſum conſpiraſſe. Tot habent prærogatiuas ſuæ originis, conſeruationis, actionum. At quomodo effœminat cultura? Quia facit humidiores atque molliores, accito ſucco ſcilicet. Ideo addidit καὶ αἱ τροφαί. Τῶν δὲ περικαρπίων. Extrema capitis parte comparat inter ſe maturationes, tum fructuum, tum pulparum, quæ dixerat repetendo: quæ nos tanto minus repetemus. Ἐν ποτέρῳ δὲ δεῖ ἀδῆ τὸ τελειότερον. A fine comparauit: ob vſum noſtrum, ob generationem. Nunc ab ea quæ pertinent ad formam. Quia fructum dixerat eſſe rem perfectam, in vtro erit perfectio maior? Intelligit fructum & pulpam. Id eſt, cui plus operę ponitur à Natura? ἄλλος, inquit, λόγος. Alia ratio. Tanto impenſiùs abs te exigenda, qui de cauſis inſcripſiſti libros tuos. Nemo non videt adiectitium quiddam eſſe pulpam. Semen autem habere in principia vitalia. Quippe actu ineſſe animam, alibi diximus. Niſi enim actu eſſet, non ageret. At agit. Conformat enim ſibi materiam in qua eſt. Quam ad fabricam an egeat ſpiritibus materialibus tanquam inſtrumentis, alibi dictum eſt. Et puto non egere. Itaque puerilia ſunt argumenta illa: nihil agit in ſeipſum, & eiuſmodi, de quibus ſuo loco. Ipſe tamen mauult iis in partibus, quæ noſtro vſui ſunt ad veſcendum, eſſe nobiliorem concoctionem. Κυριωτέρα, potior. Non meminerat, etiam ſeminibus ac medullis ipſis veſci nos. Et quod magis eſt, non ſolùm alere, ſed etiam eſſe vſui magno ad medicandum: vt in Ceraſis ac Perſicis, nihil præſtantius ad calculum. Neque omittendum quod dicebamus, In pulpa eſſe maturationem: in medulla, tum ſimilem, tum eam quæ debetur animæ plantæ. Itaque tollitur illud argumentum. Pulpa eſt ad hominis alimentum: ergo eſt homo in potentia. Reſpondeo Remotiſsima illa potentia eſt: & habet opus ſubſtantiæ mutatione: ad quem vſum æquè poſſit referri medulla. At medullæ non mutatur ſubſtantia, vt arbor ex ea fiat, ſed explicatur atque exprimitur ſolùm: &, vt loquuntur, actuatur. Fit igitur aliud per accidens. Ἐπεὶ αὐτῷ γε. Etiam corrupta hæc. Senſus tamen eſt. In Oleribus vicem hanc gerere folia & radices. Quarum plantarum ſemina nullo vſui nobis ad alimoniam: puta Braſſicæ, Betæ, aliorum. Quare ſi verum, eſt, potiorem eſſe pulparum coctiones, quàm medullarum: verum erit & hoc, in oleraceis folia, quæ ad eundem vſum comparantur, eſſe coctiora ſeminibus.

Lego, ὅτι, non ἔτι. Cauſa dicta eſt in Commentario. Et πλεῖον, non πλεῖστον. Quia dixit ὑγρότερον, non ὑγρότατον. Et, καὶ πάλιν ἐν ἑαυτῷ,

A non autem ἐν ἑαυτῷ. Corrige, μετεμπορευόμενον. Quemadmodum legenda ſint illa, τὰ γὰρ ἄγρια, &c. dictum eſt.

Theodorus, καρπῶν, vertit ſeminum, non fructuum. Quippe nobis τὸ σπέρμα fructus eſt. Διαμονὴν, perpetuitatem, rectiſsimè. Δυσχυλότερα, ſapore deterior. Maluit ſaporem, quàm ſuccum. Non valdè laborandum. De hoc fuſiùs in ſexto. Μεμηχάνηται, ſolers adinuenit ingenium. Ait ab ingenio ſolerti adinuentam agriculturam Theodorus. Ergo μεμηχάνηται accipit paſſiuè. Εἴπερ χρὴ καὶ ταύτην μὲν εἶναι πέψιν λέγειν. Siquidem & minus ſolitum illud concoquendi genus addidiſſe conueniat. Quod genus concoquendi non eſt ſolitum? Omnis conco-
B ctio ſolet eſſe concoctio. Non de re loquitur hic Philoſophus, ſed de vocabuli abuſu. Teſtatur enim ſibi dari velle vſum vocis huius πέψις, ad hunc locum: vbi potiùs conueniat πέπανσις. Nam πέψις, hic præter morem. Ideo dixit μὴ εἰωθυῖαν. κατακρατεῖ, exuperat. Sanè id ſignificat. Sed hic eſt, continere: vt ſuprà declarabamus. Θάτερον ἰσχνότερον. Altera ieiunior eſt. Candidiſſime Defectior. Ἐὰν πλεῖον γίνηται τοῦ συμμέτρου, ſi plus æquò inceſſit. Duriuſculè. Ὥσπερ ὄντα ἀρρενωπά τε καὶ ξηρότερα. Quoniam maſculæ quodammodo ſint. Hoc addidit de ſuo: quia mox eſt ἀδηλούμενοι. Οἷς ἡμεῖς εἰς ὃ χρώμεθα πρὸς τὴν τροφὴν, quibus ad paſtum nonnunquam vtimur.
C Sanè vtimur olerum quorundã ſeminibus, vt fœniculo, aniſo, coriandro: cæterùm non ad alimentum, ſed condimenti gratia: ſinapi verò ad embammata.

CAPVT XVIII.

XVIII. capitis argumentum. Proponuntur dubitationes. An ſylueſtres nequeant maturare propter frigiditatem. Ficus ſucco lac cogi. Caprificus ſucco non. Vtrùm magis expetatur à Natura, cultúſne, an agreſtitas ſine cultu. Ex vtris arborum natura conſideranda, ex ſponte naſcentibúſne, an ex iis quæ coluntur. Naturam ſemper optimum appetere. Non omnium eandem eſſe naturã. Alia cultum aſpernari, alia appetere.

Ἔστι δὲ περὶ ἑκάτερον ὁ λόγος. Duas hic proponit quæſtiones, quas etiam
D perſequitur. Altera ſanè huic cõuenit loco. Quærit enim proximũ ei quod quærebat: an agreſtes arbores propter frigiditatem concoquere fructũ nequeant. Altera ab hoc loco aliena eſt. Quippe decuit eam tractari per initia totius huius operis. Ea eſt. Iucundáne ſit plantarum naturæ ratio ex agreſtibus, an ex iis quæ cultu exercentur, Ratio dubitationis. Propterea quòd cultu mutari videtur. At quærimus naturæ principia. Cultu videtur aliquid addi proprię naturæ, quod naturæ non ſit. Id prętentum intellectui noſtro naturam obtegere primorem. Si enim idipſum quod additur, naturę aliquid eſſet, artem ipſam præueniſſet. Hoc mox: nunc primam aggrediamur. Primum argumentum. Agreſtes non poſſe concoquere fru-

ctus:

A ctus: quia fructus frigidi. Probatio. Conſtare namque materia terreſtri, quippe admodum lignea. Et addit amplius, καὶ περιττωματικῶς. Quod tamen non admittimus. Eſt enim fructus agreſtium, vnum per ſe naturale. Et omnes partes quibus conſtat, ſunt naturales. Niſi quis tueatur ſic: ex ea materia, quæ cultu eucitur tanquam excrementum, factum eſt aliquid in iis fructibus agreſtibus naturale ipſis. Hoc an poſſit conſiſtere hac explicatione defenſionis, accuratiùs erit diſceptandum. Sanè teſta nuclei munimentum eſt, & officialis pars. Itaque nullo modo concedemus eſſe conditam ex materia excrementitia: ſed electum ex elementis id quod faceret ad oſſis lignive naturam. Et ſimilitudo ipſa quam petit ex animalibus, ὥσπερ τὰ ἐν τοῖς ζώοις, damnat ipſam ſententiam.

B Non ſolùm enim oſſa ſunt animalium conſultò cõfecta certa ex materia, ſicut ait in Timæo Plato, ſed etiam vngulæ ipſæ, ac porrò cornua. Sunt enim vngulæ ingreſſionis, cornua defenſionis inſtrumenta. Quin pili ipſi non penitus excrementa ſunt. Icc irco è contrario natura inſtituit in iis atque in arboribus. Hyeme namque cadunt frondes: at animalia nouis denſioribus, prolixioribus veſtiuntur pilis. Quod ſit argumento, comparatos eſſe ad corporis præſidium. Αὐτὰ μὲν οὖν. Partim concedit, partim negat, partim omittit. Concedit oſſa eſſe dura, terreſtria, lignoſa. Omittit an ſint excrementitio ſata ortu. Negat medullam interiorem terreſtrem eſſe. Cuius gratia cùm maturitas elaboretur: neque ea ſit terreſtris, atque iccirco neque frigida: non ſequetur quod proponebat: frigidos eſſe fructus.

C Præterea, quod ipſe non dicit, etiam mitium fructus hac ratione frigidos futuros. Ἀλλ᾽ ἐκ γῆς καθαρωτάτης. Concedit etiam è terra medullam eſſe: verùm è terra puriſſima. Opponitur hoc illi, περιττωματικῶς. Vbi nõ ſupinè prætereunda ſunt hæc. Nam quòd è terra impura conſtat, videtur neceſſariò ei quippiam admiſtum alieni. Non erit aqua in tam duro corpore. Ergo alia elementa. Non igitur adeò frigidum erit os atque ipſa medulla, ſi medulla è terra puriſſima eſt. Terra enim puriſſima frigida eſt. Ita videmus craſſa admodum Minerua loqui aliquando viros ampliſſimos. Imò verò, quoad terrea natura conſtans pati poteſt, medullæ minimũ ineſſe terræ arbitror: ſatis aquæ, non parum aeris. ignis quantum ſatis ſit pro inſtrumento viuificandi: quibus omnibus terra præponderet.

D In oſſeo operimento propemodum terra totum eſt, quod eſt: aliorum elementorum quàm minimum. Ὅσον ἐν τούτῳ, pro captu naturæ illius. Igitur non intelligit, καθαρὰν, meram, ſed elaboratam. Nam neque terra in miſtis pura eſt: & ſicubi locorum terra pura eſt, ea ineptior eſt ad ſemen conſtituendũ, quàm quæ in ipſo ſemine cum aliis miſta eſt, atque ideò non pura. Πέφυκε δὲ τὰ θερμά. Vides, quod tam ſępe conquerimur, ſaltuoſam diſputationem. Hæc eſt altera pars aduerſaria quæſtionis. Ait enim cõtrà videri: ſiquidem calidæ naturæ intereſt ſemina generare, σπερμογονεῖν. Hæc erit maior

A propoſitio: Minor illa, retorquens quod intendebatur. Agreſtes, ſemina multa generant. Sequitur concluſio contraria hypotheſi ſuperiori. Erat autem hæc. Agreſtes arbores frigidas eſſe. ex qua deducebat: propter frigiditatem eas non maturare ſemen. Ideò ſubinfert concluſionem. ἢ θερμότερ' ἂν εἴη. Quare iudicabuntur ex his calidiores. Sæpe vtitur hac illatione ad conſequens, ſ: quod ſuis locis oſtendimus. Καὶ τό γε τῆς ψύξεως. Rurſus reſilit ad opinionem frigiditatis. Nam cùm aliquo modo agreſtes mitibus opponãtur: dum hic mites, calidas oſtendit: & mites fructum maturẽt, agreſtes non maturent, agreſtes frigidæ videbuntur. Itaque etiam vtriuſque dat exemplum ſub eodem genere communi. Fici ſuccum mitis cogere lac: fici agreſtis ſuccum non cogere, aut non probè.

B Quo ex argumento vides contrà quàm ſuprà dicebat: agreſtes eſſe maſculas: mites effœminatas. Omninò animaduertendum eſt ſuprà dictum argumẽtum de teſta & nucleo: vbi dicit, τὸ δὲ σπέρμα, ἀλλ᾽ οὐχ᾽ ὁμοίως. Tunc enim negat in ſemine frigiditatem. Nam pericarpium agreſtium non maturatur. Quid tum poſtea? Hoc fit à ſiccitate: cùm ei parti imprimis humiditas requiratur. At maturatur ſemẽ: Si enim non maturaretur: ſatum non proueniret. at prouenit. Etiam non tam neceſſarium, quàm argutia facetum argumentũ deducẽdum eſt Agreſtium pericarpium agreſtibus parari animantibus. Itaque homo, ſi velit illud ſibi vſui eſſe, datum ſciat ſibi & inſtrumentum inſtrumentorum manum ipſam, & eius rectorem animum: quibus illam ſibi pulpam edomitam efficiat

C idoneam ad alimẽtum. Cui propoſuerit rem natura, vt res eſſet: alterum autem dederit, vt rei vſus eſſet. Περὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο. Quaſi nunc primùm aggrediatur alteram quæſtionis partem, ait contrà perſuaderi de caliditate. Sed iam confiſdit, cùm dicebat: πέφυκε τὰ θερμὰ σπερμογονεῖν. Nam agreſtes maximè σπερμογονοῦσι. Ὅτι τὰ ἄγρια. Ponit argumentum. In locis frigidioribus agreſtes perdurare: idque propter caloris firmitatem. Hęc ratio nulla eſt. Quippe etiam in calidiſſimis perdurãt. Æquè in Scythia, æquè in Æthiopia: atque vtrobique grandiſſimè. Ideò reiicit hanc diſceptationem ad alium locum, multis de cauſis. Non enim temerè iudicandum, quæ frigidæ, quæ calidæ. Non facilè capi coniectura, aut argumentis euinci poſſe. Ad hæc, huiuſce conſtantiæ quæ ſit

D cauſa quęrendum. An frigus calórve conueniens; an reſiſtens. Tum iſtine ſolis qualitatibus eam cõmoditatem perſequãtur: an etiam ſubſit alia cauſa priuatim cum iis coniuncta. Καὶ πότερον δὲ πέψις. Nunc omninò extra hanc ſcenam aliam agit perſonam. Quęrendum præterea de ea maturatione; quæ diſtinguenda eſt. Quandam enim eſſe ἁπλῶς, ſcilicet in ſemine ad progenerationem: quandam reſpectu ad nos. Hãc eſſe duplicem: vnam, de qua ſuprà, ad cibum: aliam ad medicamenta. Sanè nimis ſæpe exercet nos. Nam hæc partim præter propoſitum, quod nunc eſt ad manum: partim repetita. Et ſuprà decuit hæc omnia vno in loco

poni. Ταῖς διαφόροις. vnum ſaporem pro multis poſuit. Nam medicamenta non ſolùm acria, ſed & dulcia, vt Caſia: amara, vt Alocacida, vt Tamarindi: aſtringentia, vt Myrobalani. Ἃ δὲ καὶ ἔπαινον. Ne videatur leuia conſectari: affert operæ pretium à publica commendatione. Recepta, inquit, ſunt artium conſenſu ad vſum noſtrum. Iccirco verò hæc attigiſſe videtur, quoniam in ſequentibus libris ſoli maturitati attribuit dulcedinem. Quare acria non viderentur matura. At ſi vſui magno ſunt hominibus, ea ſummam eſſe adepta perfectionem, neceſſe eſt. Diuidēda igitur coctio & in dulcia, & in alios ſapores. Ἁπλῶς, id eſt πρὸς αὐτὴν, nulli rei comparata. Nam aliter frigidum eſt Opium ſibi, aliter frigidum nobis. Frigore ſuo vitali fruitur Mādragoræ pomum. Hyoſcyami ſemen: at nobis aliter ab iis euenit. Ταῦτα μὲν οὖν ὥσπερ ἰδιότης. Sæpenumero, ſicuti dicebamus, vtitur hac voce ἰδιότης, quoties ea tractat quæ abſiſtūt ab Idea communi. Et hac parte ſoluit quæſtionem. Non calore, non frigore fieri ſeminis in agreſtibus coctionem, ſed propria natura quadā. Quæ natura eſt hæc? An ea, de qua Galenus & eum ſecuti medici verba faciūt? Nequaquam. Nullo enim modo hanc agnoſcunt priſci Peripatetici. Id adeò videtur apud Ariſtotelem: qui ad aperta cauſarum principia reducit omne quæſitum. Aphrodiſienſis verò etiam inſaniuit: dum ad elementorum fornacem recoquit animā noſtram. Tantum abeſt, vt occulti quicquam comminiſcatur. Contrà quidam deſipere gratis maluerūt, & ad Dæmonum poteſtates abdita reuocare. Quos miror, quamobrem non & ipſam plumbi in aurum trāsformationem Dæmoni potius cuipiam Chryſochoo, quàm Augurelli pulueri attribuerit. Quænam igitur hæc ἰδιότης? Conuenientia loci propter conueniens ibi alimētum. Propterea dixit, πρὸς ἣν καὶ τρέφεται. Et quia locorum differentiæ duæ: cultorum & incultorū: iccirco vtrorumque appoſuit exemplum ad conuenientiam. Nam quædam plantæ non niſi cultis proueniunt: vt Mala quædam pumila: nuſquam enim agreſtia ſunt. Aliæ culta fugiūt: vt Silphium. Addit etiā Capparim. At culta hæc optimos fructulos fert, & longè minùs noxios agreſtibus. Inculta illa loca appellat ἀγρά, ſuprá. Hic cultus priuationes, ἀγρίας. Καὶ ἔτι μᾶλλον αὖ. Hoc additamento hiſtoriæ, ſoluit quæſtionem. Agreſtes ſuis foueri natalibus Frui vitæ principiis, quibus ſunt conſtitutæ ad ea munera obeunda quæ eis ſunt à natura data. Itaque non eſſe mirum, ſi alia ſiccum, alia quærunt vdum ſolum: & quod iam quæſitum eſt ſuprà, etiam frigidum: quod & ibi & hic vocat χειμερινόν. Facilè conuenit huic naturæ cum animaliū natura. Sunt enim quædam, quæ adeò cultus egent, vix vt curæ ſatis impendi queat. Cuiuſmodi catelli ſunt iſti Melitenſes olim, nūc Lugdunenſes. Tam ſunt ii delicati, & ἰσχνοὶ, vt propter eos homo factus eſſe videatur. Contrà, quot nunquam manſueſcunt? Omitto Reguli fabulam: accipe hirundines & crabrones. Ἐξ αὐτῶν δὲ τούτων.

A Sequitur altera capitis pars cum altera quæſtione, quam ſuprà explicabamus ἐξ αὐτῶν τούτων. Quomodo ex hoc naſcitur quæſtio hæc? Quia cùm dicimus alias abhorrere, atque etiam repudiare culturam omnem: alias coli velle vel maximè, quæri poteſt ex vtra natura poſſimus commodiùs, propiùs, accuratiùs, compendioſiùs cognoſcere vniuerſam plantarum naturam: ex iis, quæ cultum aſpernantur: an ex iis quæ cultum flagitant. Hanc quæſtionem ſuprà dicebamus, eſſe alieno loco: hic aſſentimur Philoſopho, qui ait à ſuperiore deduci. Quænam igitur erit conſtantię ratio? Hæc erit. Non naſci hanc ex illa: ſed ab ingenio curioſo poſſe deduci. Sanè hæc in operis totius initio ſtatuenda eſſe videbatur. Qui enim de plantarum cauſis eſſet ſcripturus, quare non id

B primùm quæſiuit, vnde ſuſcipere poſſet, eam cognoſcēdi rationem? Quod ne ipſe quidem ignorauit: ſed quaſi veniam peteret, ait: κοινήν τινα ἀπορίαν, καὶ πρόδηλον. Si eſt communis & vniuerſalis, communi loco rerum vniuerſalium ponenda fuerat. Is autem locus eſt in aditu ac veſtibulo tractationis. Ποτέρως. Hæc eſt forma quæſtionis. Vides quot modis vtimur. Πότερον, πότερα, ποτέρως. Duo dicit, τὴν φύσιν: & τὰ κατὰ φύσιν. Sic enim abſoluitur demonſtratio, vt de ſubiecto agatur, & de conditionibus, & affectibus ſubiecti. Vt ſit φύσις, ſpecies ipſa: τὰ κατὰ φύσιν, quas appellant circunſtantias: vt qualitates, quantitates, partium ſitus, propenſio ad cultum, aut auerſa natura. Propterea dixit, χωρὶς γὰρ τούτων ταὐτό, μᾶλλον δὲ μέρος τούτου. Vbi

C apud Metaphyſicos non parua eſt diſputatio: in eodémne prædicamento ſit ſubiectum & eius affectus, an in diuerſis: exempli gratia, homo, & capax diſciplinæ. Sic enim ἡ φύσις, καὶ τὰ κατὰ φύσιν eſſet τὸ αὐτὸ penitus. Cæterùm vt vt alibi diſputatū ſit à nobis: hic omninò dicimus eandem eſſe rem, ſed diuerſa eſſe ratione. Sicut ens & vnum non ſunt diuerſa, neque eſſe poſſunt, niſi ſecundùm momēta naturæ: quia omninò entitas eſt cauſa vnitatis contrà quàm Platonici putarunt. Sed quia diſceptatio ardua eſt, neque capitur tam anguſto ambitu plantariæ cognitionis: addidit popularem ſententiam, μᾶλλον δὲ μέρος τούτων. Vt quod ad naturam ſpectat, ſit naturæ pars. Intelligendum eſt laxè de parte. Nam conditio & affectus

D ſpeciei non eſt pars ſpeciei: quia neque integrans, neque eſſentialis, neque ſubiectiua. Hæc hic coacti digeſſimus, non oſtētatione, ſed neceſſitate. Nam qui hæc aliter vel ego intelligerem mihi, vel alios docerem, nō equidem inueniebam.

Καὶ πότερον ἐν τοῖς ἀγρίοις, ἢ ἐν τοῖς ἡμέροις. Cùm ἄγρια ſint αὐτόματα: ἥμερα ſint δι᾽ ἐργασίαν: nō video cauſam, quare hæc per copulam καὶ, addita ſint. Ἡ μὲν γὰρ φύσις. Aggreditur queſtionis tractationem, pro agreſtibus. Obſcurè admodum narrat: ſed explicemus. Iam hypotheſis eſt illa: nos plātarum naturam inueſtigare. In vtris igitur erit natura: in iis & ab iis inſtituenda inueſtigatio. Sed natura eſt in agreſtibus. Sequitur concluſio. Probat in agreſtibus eſſe naturam. Quia natura in ſe conti-

net

net principia ſubſtãtialia, quibus planta ſit planta. At agreſtes ſunt plantæ: habét igitur à principiis vt ſint. Sic amplectitur cauſam agreſtiũ ſimul; ſimul excludit cultus, cùm dicit: τὰ δ᾽ ἔξωθεν ἄλλως πως καὶ κατὰ τέχνην· ἀφ᾽ ἑτέρας γὰρ ἀρχῆς. Quod verò ab arte proficiſcitur, acceſſio eſt foris aduenięns ab alio principio. Non ergo natura. Quia natura eſt principium internum motus & quietis. At naturam quærimus hîc. Ideò dixit ἄλλως. Si eſt alio modo principium ars: alio modo conſiderãda ea quæ ab arte fiunt. Si igitur eſt ἄλλως, non eſt vnum per ſe id quod ab arte fit, & id quod à natura. Ideò dicebat Præceptor, artem eſſe de us, quæ eſſent ἐνδεχόμενα: Naturæ verò τὸ ἀεὶ καὶ τὸ ὁμαλόν, niſi impediatur. Οὐδ᾽ ἐν τοῖς ζώοις. Eſt in libris γεωπονίας, quomodo fructus accipiant quam velis figuram. Et animalium tenellorum membra diriguntur pro libidine autoris. Hoc exemplum clarum, ſanè ſuſcipit ipſe ad probationem. Nam ſi animalia ita diſtorta aut correcta contemplemur, fallemus nos. Non enim accidentia illa vel poni poterunt in definitione, vel ei apponi, vel ab ea deduci, vt probentur de ſubiecto. Quamobrem ſcientia, vt vno verbo abſoluatur, ex naturæ principiis, non ex artificialibus acceſſionibus expeditur. Πλάττεται, vt in catellis, quibus naſus deprimitur. In tollutariis cantheriis, quibus crura diſtenduntur. Πρὸς μακρότητα καὶ μέγεθος. Catellos enim alunt in capſulis & ollis, ne ſeſe pandiculando creſcant. Καὶ δι᾽ ὅλου τύπον τῆς μορφῆς. Hoc non memini vllo fieri in animali, niſi à pictorib⁹, præſertim Germanis. Quanquam ex Vitruuio quoque priſcis in more fuiſſe, legimus.

Ἡ δ᾽ αὖ πρὸς τὸ βέλτιον ὁρμῆ. Vide, quàm miſerè diſtinguat partes diſputationis. Hæc enim eſt altera quæſtionis pars, qua argumentatur, cognitionem quæ habetur ex cultis & arte, eſſe potiorẽ ea quæ ſumebatur ex agreſtibus. Fundamentum argumentationis eſt axioma tritum apud Præceptorem. Naturam ſemper, quod optimum eſt, appetere atque intendere. At optimum eſt in cultis. Quod enim deerat in priore natura, eſt arte abſolutum. Perfectio igitur ab arte. Quæ perfectio non cognoſceretur, niſi ab arte acceſſiſſet. Itaque & hoc primùm ſtatuendum: & illud ſecundo loco. Qui cognoſcit cultam, cognoſcit etiam incultam. Tertiò: non eſſe præter naturam artem ipſam: ſed tanquam alteram naturam: itaque apponi non rem extraneam, ſed naturalem, quæ deerat priùs. Ita ſoluetur contrarium argumentum quo dicebatur non eſſe vnum per ſe, quod à natura eſſet, & quod accederet ab arte. Si enim cultus non eſſet quiddam naturale, non admitteretur à natura. At non ſolùm admittit ipſum natura, verumetiam ab eo melior fit. Totius autem rei huius caput eſt: quòd plantæ ſunt animantes immobiles: quapropter nequeunt cõmoda ſua quærere ac perſequi, cum quibus ſua committent incommoda. Non poſſunt aquatum ire: non ſibi laxare ſtipatum ſolum, quo ſuffocantur: non parare ſibi tegetes, quibus foueãtur: non recidere partes

A ſuperuacaneas, quibus intercipitur ſucci pars idonea ad fructus augendos. atque hæc omnia requiruntur naturæ legibus. Quamobrem eadem natura, quę propter hominẽ plantas ipſas fabricata eſt, homini dedit rationẽ, dedit manum: vnde & à tẽpore, locóque plãtis, & à plantis ſibi ſuppeterẽt expeditæ commoditates. Ὥσπερ ὁμολογούμενον. Quia non eſt ita confeſſum, vt illa prima principia, quos νοῦς appellat Philoſophus, ſed proxima notitia & conſenſione. Propterea dixit, ὥσπερ, pro confeſſo. Ταύτῃ δὴ καὶ ἐκ τῆς γεωργίας. Minor propoſitio. Arte fieri: vt natura ſummum illum perfectionis apicem in plantis adipiſcatur. Concluſio ſequitur. Naturæ perfectionem à cultu, qui arte conſtat, eſſe petendam. Ἅμα γὰρ τελείωσις γίνεται τῆς φύσεως.

B Quaſi non extrinſecus ſit principiũ, ſed intus. Intus enim eſt τὸ πεφυκὸς ad perfectionẽ. Itaque ἅμα. Vnũ fit ex Natura quæ præexiſtebat, & natura quæ perfecit. Ταύτῃ, hoc modo, hac via & ratione. Sicuti ſæpe, τῇ & ᾗ. Ὅπερ οὖν ἐλλείπεις. Quod deeſt, accipere per artem ſupplementum. Et ſanè perſtat efficaciter in propoſito, cùm dicit ἐλλειπές. Si enim defectus eſt in agreſtibus: non poſſumus ab ipſis expiſcari veram cognitionem. Itaque τὸ ἐλλειπὲς λαμβάνει τὴν τελείωσιν. Οἷον τροφῆς. Explicatio artificii: alimentum, ſi deſit: ſi ſuperſit, ademptio. Simul ποιότης. Vt & qualitate, & quantitate conſulatur. καὶ ἐμποδιζόντων. amotio impedimentorum. Veluti cùm laxantur meatus, ſtercoratione & putatione. Καὶ κωλυόντων, vt cùm caſtigatur radix, quæ intercipit & prohibet ſubire ſuccum.

C Ἃ παρέχουσι δηλονότι. Non nego, inquit, hæc etiam pręſtari agreſtibus à locis ipſis, in quibus ſuprà ſtatuebamus auſpicia noſtræ conſiderationis: verùm non omnia, ſed quę à ſolo & ab äere præſtari queunt. At culturæ ope fit, vt etiam multa alia procurentur. Hæc nos ſic. At ipſe negligenter, ἃ. Cæterùm non eſt verum, τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐμποδισμῶν, καὶ τῶν κωλυμάτων obiri à locis.

Ἀέρων, pro temporum partibus: πνευμάτων, pro affectibus aeris. non enim ſolùm flatus conſiderandi, ſed etiam nebulæ, & alia. ὁμοίως, à ſolo τροφῆς, tam ab aere, quàm multis locis ἄτροφον vult: quàm à terra, quod omnes intelligunt. Μεταχυμι, in qualitatibus, & modis. Sic hîc accipit κίνησιν mutationem. μεταστᾶσιν, etiam de loco. Nam tametſi apto ſolo nata ſit agreſtis arbor: tamen po-

D teſt vicino halitu offendi, aut vento, aut rupis obiectu. Itaque quod à loco in quo ſita erat, præſtari potuit, datum eſt, vt prouęniret, vt aleretur. Cęterùm vt à vicinorum iniuria tuta eſſet: quod non potuit à loco, paratum eſt ab arte: aut reſiccato ſtagno, aut exciſa rupe, aut ipſa tranſlata. Ὡς εἰπεῖν ἐναντία γε. Vult oſtendere, quod ab arte fit, exigi à natura. Eſſe igitur naturale. Cùm ergo quæramus naturam, quærendam eſſe in arte cultis: quoniam in iis natura perfecta ſit. Εἰ ἐναντία γε, ſcilicet agreſtes στερομένων τούτων, requirunt, quãrum deſit: quia dixit ἐλλειπὲς αὐτῶν, flagitat. πρὸς, ad id quod habent, vt accedat quod deſiderant. πρὸς τὸ βέλτιον, quo deficiuntur. Καὶ ταῦτα, ſcilicet quæ in artis

præſidio ſita ſunt, admittãt. Προσδέχεται, ſuſcipiãt: non ſolùm vt conueniẽtia, ſed etiam vt neceſſaria. Quod enim perficit, non videtur facere acceſſionem: ſed omninò facere, vt ſit hoc quod eſſe debet. Quod enim non eſt perfectum, ne eſſe quidẽ videtur. Nõ enim totum eſt: ſiquidem pars abeſt, eáque præſtantiſſima. Si igitur appetit, & poſtulat, & ſuſcipit, ὡς ἂν οἰκεῖα προσιεμένη: profectò poſtulat, vt propria & conuenientia. Τὸ δ' αὐτὴν καὶ ζῆν οὐκ ἄλογον. Dicat quis: cur id exigit? Nónne eſt arbor iam? Non habet ſuam formam? Non ſatisfecit ſuis principiis, cùm conſtitit, cùm viuit? Ita ſanè. Cæterùm quia finis eius eſt, fructificare: habet id quidem à forma: ſed multa obſiſtunt. Quærit igitur leuationem. αὐτὴν, ſcilicet φύσιν. Nam is mos huic viro: agitare lectoris cogitationes varia iactatione. Ἄλλως τε καὶ ἐκ τούτων ἠρτημένην. Quod ex his pendet. Quomodo pendet ab arte natura? Nónne ipſa προηγουμένη ἐστί? Sanè. Sed pẽdet, quoad opus: nõ enim poteſt expedire, niſi adiuta. ἄλλως τε, tum quia defecta eſt, tum quia promoueri vult ad opus. Καὶ ἐν τέχναις ἔχουσαι τὰς ἀρχάς. Hoc verum non eſt. Naturam in arte habere ſua principia: ſed artem in natura. Quomodo igitur ἐν τούτοις? Secũdum propoſitum. Quia agens mouetur à fine. Statuit ergo ſua principia pro ratione finis. At finis eſt ab arte. Ἐπὶ χεῖρον. Vult rurſus efficaciùs demonſtrare artis emolumentum eſſe naturale. Nam ſi naturæ ipſius iſta principia, quibus agreſtes arbores conſtituuntur, non poſſunt ſeruare tenorem atque conſtantiam ſuã, quin ſubinde ipſæ arbores è ſemine ortæ, fiãt deteriores: videtur non ſolùm vtilis ars ad cõmoditates, ſed etiam neceſſaria ad ſpeciei conſeruationem. Hoc, vt libuit, dixit pro argumento. Nam & ipſe negat alibi: quia videntur agreſtes eſſe in vltimo naturæ cenſu: quaſi, inquam, capite cenſæ. Non poſſe igitur in peius referri. Sicut apud Hippocratem athleticæ habitudines in melius nequeunt promouere. Et præterea falſum eſt. Neceſſe enim eſt poſt tot mundi reuolutiones lapſum illum aliquando alicubi conſtitiſſe. Ἄτοπον, ſanè rem abſurdam: & cui locus non ſit in natura: Id enim ſignificat ἄτοπον. Ideò dixit, ὥσπερ παρὰ φύσιν. Præter naturã videtur eſſe, vt fiant ſatu deteriores: quãdo in ſemine arbor eſt. Verùm quia ſit in ambitu Naturæ, nõ eſt à Naturæ legibus amouẽdũ: ideò ὥσπερ. Nihil enim fit in natura nõ natura. Ὅλως ἐξίστασθαι τοῦ γένους. Degenerare, abſiſtere, egredi è generis orbe. Verbi huius ἐξίστασθαι, in exotericis, vis & vſus ſatis declarata ſunt. Cæterùm magnopere quidẽ illud ἄτοπον fuerit, ſi ὅλως. Non enim verum eſt: vt ex Pruni ſatu, aliud exeat genus. Ἀλλ' εἰς τὸ ὅμοιον ἀποφέρειν. Oſtẽdit quare ſit præter naturam: quia contrarium eſt ſecundùm naturam. Contrarium autẽ eſt, ſibi ſimile gignere: quod dixit nouo loquendi modo, ἀπογεννᾷν, ex ſe gignere: non dixit ὅμοιον, ſed εἰς τὸ ὅμοιον. Quaſi ἀποφέρειν ſit, transferre genus. Notabis auctum incommodum degenerationis, cùm dixit χεῖρον, gradum tantùm ſignificat. cùm dixit ὅλως, & ἐξίστασθαι, etiam ſubſtã-

A tiam. De illa verò loquutione quid dicemus? Acutiùs aliquid excogitandum: idcirco huc diſtulimus: ne moroſis eſſe moroſi videremur. Quare dixit, εἰς τὸ ὅμοιον? Quia planta non gignit ſibi ſimilem plantam, ſed gignit ſemen. Et ſemine autem planta fit. Itaque ἀποφέρει τὸ μὲν ὅμοιον σπέρμα, εἰς τὸ ὅμοιον φυτόν. φαίνεται δὲ καὶ ἐκ τούτων. Corollarium appellant noſtri diſputatores: cùm poſt deductam concluſionem alia deducimus ex illa, tanquam ex conſtituta maiore propoſitione. Sic ex iis, quæ diximus, infert, Satis conſtare, non eſſe tractandas rationes diuerſarum maturationum: niſi prius naturæ ipſæ arborum pro ſuis diuerſitatibus explorentur. Nam cùm arbores quędam cultum reſpuant ita vt per ipſum etiã fiant deteriores, vt Cornus: aliæ cultura gaudeant, ſinéq; ea nequeãt pro-
B ficere, vt Pyrus: de earum fructuum maturatione ratio nulla iniri poteſt, niſi natura illa prius cognoſcatur. Θεραπείας καὶ γεωργίας. Sæpe vtrunque coniungit. vt θεραπεία ſit opera quæcunque illis impenſa; γεωργία terræ ſolius: veluti aratio, foſſio. Satis patet falſum eſſe Theodorum illo epilogo, αἱ μὲν οὖν ἀπορίαι: vt hinc abſcinderet nouũ caput. Continuatur enim cœpta ſuperiùs tractatio, ad eam vſque partem, in qua eam deponit ac reſumit diſceptationem de maturatione, ibi: περὶ δὲ τῆς πέψεως, ὅθεν ὁ λόγος ἐξέβη, πάλιν ἐπανιοῦσι λεκτέον. Hæc enim omnia interpoſita, ſimul recenſenda fuere. Quod autem ita ſit, patet ex eo quòd hic iudiciũ dat de controuerſia. Neque ſemper à mitibus, neque ſemper ab agreſtibus hauriẽdas rationes: ſed ab alterutris interdum, aliquando etiam ab vtriſ-
C que. Quod vt melius confirmet, apponit exempla ab animalibus, quæ non egent explicatione.

Ἔκ τε γὰρ. Reddit rationem quare modò ex his, modò ex illis, modò ex vtriſque ſuſcipienda ſint iudicia naturæ. Quia, inquit, ſua cuique natura quædam eſt οἰκεία, peculiaris ad ea omnia quæ ſpectant ad earum ſcientiam. Nam in eis cognoſcimus, quod ſunt, quid ſunt, quandiu ſunt, quomodo ſunt, vbi ſunt, quando ſunt, quare ſunt. Ita habemus, materiam, formam, finem, conditiones, quæ ſanè ipſe ieiunè recenſet: nam & multa omittit, & quædam bis dicit, & non ordine digerit. Priùs poſuit σωτηρίαν quàm αὔξησιν. At in primis naturæ momentis præſto eſt incrementum. Itaque poſtquã conſtitutæ ſunt, ſeruantur. Et omiſit ipſam σύστασιν. Et idem eſt σωτηρία & διαμονὴ, ſanè
D in ipſo ſubiecto. Niſi dicas durare, quia ſeruantur. Quòd verò legitur φύλλα, non eſt ferendum. Omninò enim corruptus eſt codex. Quid enim habeant frondes, quarum præſidio diu viuant arbores: quarum ope creſcat: quę ſint cauſæ germinationis, cùm ipſę ſint germina: quæ ſint principia fructificandi. Nemo ita inſaniat. στοιχεῖα reponendum eſt, quoad vera vox reperiatur. Ἴσως δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς. Feciſſe videtur ſibi diuiſionẽ ſterilium & fructificantium: ſiquis hęc nunc hic attendat verba. Quod tamen non eſt. Sed ita euenit huic magno viro: vt diſcerptim ſcribat. Ait hic: etiam in fructiferis partiẽda natura: cuius altera pars ad

ſpontè

ſpontè naſcentes, altera ad culturam referatur. E'πιμέλειαν, intelligit curam quæ pendet ex præceptis & obſeruatione. Κατεργασίαν, operam quę pēdet ex cura. Atque hîc, dicit, abſolutam eſſe partitionem.

Lego, ἡ θεωρήτεα ἂν εἴη, non autem εἰ. Et, ἡ πέψις δέξεται ἂν ἔχειν. non σῆψις. Et ἐν αὐτῇ τὰς ἀρχὰς ἔχει aſpiratè, non αὐτῇ. Et, πρὸς τὸ βέλτιστον. Deleo, τι Et ταύτῃ δὲ τὰ ἐκ τῆς θεωρίας, cum diphthongo ſpuria, non ταύτα. Et, ἐκεῖνά γε, non, ἐκεῖνό γε. Et, τὸ δ' αὐτὴν καὶ ζητεῖν. non, ἡ δ' αὐτὴν.

Et, omninò tolli iubeo φύλλα, atque aliquid reponi ex feliciori iudicio.

Theodorus caput hoc, ſi quod aliud, tranſtulit elegantiſſimé. Velut illud: ἔστι δέ τις καὶ οὗτος ὁ λόγος, nec explodenda illa ratio eſt. Dicet alius, fertur etiam eiuſmodi ſententia. Ὥσπερ καὶ τὰ ἐν τοῖς ζῴοις. Theodorus προσφερεστικῶς, quemadmodum & in animalibus oſſa. Α'λλ' ἐκ τῆς ξηροτέρας. Theodorus ſuperſtitioſè barbarum (vt hoc loco) verbum de ſuo addidit, compilatur. Oppilare, eſt offirmare, obiecta pila. Compilare eſt, ea quæ expilauerim, vnum in locum coniicere. Sed hæc in originibus. Πήγνυσι, contrahit. Neſcio an rectè.

Poteſt enim, vt breuiore loco caſeus quàm lac, ex quo eſt confectus, capiatur. Non tamen exprimit vim verbi, πήγνυσι. Compingit noſtrum, eſt ex ea ipſa Græca origine. Αἱ ἀργίαι, neglectus. minus apté. Ceſſationes, vacationes. Alterum Ciceronis, alterum Cæſaris, ad hanc ſignificationem. Quod verò addit, ſæuitates, quid ſibi velit, equidem neſcio. Α'πορίαν ἔχουσαν τινα ἀπορίαν, καὶ χαλεπὸν. Communi quadam, ac generali ceſpitans ambiguitate. Quid ſit ceſpitare, ſanè me fugit. Η' κατὰ τὰς ἐργασίας, laſciuè admodum, quæ cultu hominum exeunt, & adoleſcunt. Sic φύσιν ἐν αὐτῇ τὰς ἀρχὰς ἔχειν: addidit, motus & quietis. At hîc nō curat quietem natura hæc particularis, ſed motum ſemper: primum generationis, ſecundum augmenti, tertium, fructificationis. Contrà, omiſit ἀναγκάζεται. Ἅμα γὰρ τελειοτέρα γίνεται ἡ φύσις. Quo perfectiùs ſuum exequatur officium. Imò quo addatur naturæ perfectio. Τροφῆς τι ποιότητα. Theodorus legit πιότητα, pinguedinem, peſſimé. Sed vt ſuprà dicebat de qualitate. In Ægypto & Cilicia punica Mala fieri dulcia, vini ſapore. E'μποδιζόντων, καὶ κωλυόντων ἀφαίρεσιν, rerum impedientium exterminationem. Omiſit, κωλυόντων. Α'πὸ τῶν ἔξωθεν μόνον περιέχουσι, rerum externarum tantummodo ratione, opitulantur. Paſſiuè, pro, iuuantur Μεταχυτοῦ, rectè, immutat: μετατίθεσθαι, non rectè, diſponit. Imò tranſponit. Οἰκειοτέρα, coniunctior, accommodatior. Θεραπείας καὶ γεωργίας: cultura & ſolertia. Neutiquam expreſſit. Et mox, ἐπιμέλειαν culturam: diligentiam potius. Mirum, Theodorum variationis ſtudioſiſſimum atque etiam anxium, quomodo non idē repetat, vbi aliud reponendum erat, idem non ſuo loco poſuiſſe.

A

CAPVT XIX.

Argumentum capitis XIX. Maturationum ratio vniuerſalis. Deinde per genera, poſtea per ſpecies: veluti de Moro & Vite. Quæ prohibeant maturationem. De arbore mira Ægypti. De vitibus hircoſſantibus.

Περὶ δὲ τῆς πέψεως. Abductus à maturationis contēplatione per quęſtiones, eò rurſus redit. Ac primò cauſas aſſignat vniuerſales, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν, à ſucci natura & cortice. Deinde per genera, ibi: ὥσπερ καὶ τοῖς σιτώδεσι. Tum per ſpecies: vt de Moro, Vite, Ficu. Hinc igitur auſpicandū caput nouum quęſtionibus abſolutis.
B Repetit enim intermiſſam materiam. Iccirco dixit, πάλιν & ἐπίλοιπα. Ergo ſi hoc eſt reſiduū, hinc nouum caput abſcindendum. Primùm igitur ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν, vniuerſali ſcilicet ratione. Non quidem à ſpecie, vt in Pinu: Non à genere, vt à frumentaceis, ſed ab vniuerſali cōſtitutione, qualis eſt hęc: Quibus fructus humidus, nudus, aut tenui amictu, eas plantas tempeſtiuè maturare. Nam ſiccitas magis indomita eſt. Etenim ſi maturitas, coctio eſt: & coctio eſt actio caloris ad æquandos ſuccos, faciliùs & citiùs patietur humidum, quàm ſiccum. Quia humidum reducitur ad æquabilem ſiccitatem: ſicca non admittunt coctionem, niſi aduentitii humoris adiumento. ſiceſcent enim magis. Non igitur adipiſcentur illam æquabilitatem. Altera conditio, γυμνός: cui fructus nudus.
C Sanè agens propior, neq; eius actio arcetur obice, aut diſtinetur. Nudum intelligamus commoda interpretatione. Quippe non medulla detecta, ſed ſine vagina, ſiliqua, putamine, corio, cortice, teſta, atque eiuſmodi firmioribus munimētis. Sic accepit, ſanè ſuo arbitratu: vt quæ teguntur cute, nuda diceret. Huic naturæ ſiue nuditati affinis illa eſt, quæ operitur tenui tegumento. Exempla dat vitis & Ficus: potiſſimùm verò Mori. Huius enim cuticulæ tenuitas facillimè tranſmittit Solis impreſſiones. Iccirco dicit, ὁ ἥλιος ἐπιθῇ. Imponit, imprimit. Et θερμασίας δεόμενος θερμότητος, exiguus calor ſatis eſt. Sed notāda verba ſunt ἐπιθῇ, ſcilicet ὁ ἥλιος. Sané. Προαλλοίωσεν, alterauit. Quid? Fructū. Quid igitur eſt in recto δεόμενος. Fortaſſe legen-
D dum in quarto caſu, δεόμενον. Non enim ἥλιος eget calore. Hæc tamen verba ſunt. At etiam res quærenda. Quare dixit, προαλλοίωσεν? Quid ſibi vult anticipatio illa, ἐν τῷ πρό? Rectiſſimé. Non enim calor maturat, ſed forma, cuius inſtrumentū calor eſt. Cùm dixit ταχὺ & θερμασίας, vt & citò fiat & paucis egeat, ſubdit. Ἅμα δὲ συνεργάζεται. Aliam cauſam in Moro agnoſcit velocis maturationis. Quia ſcilicet calor intus multus multùm valet. Eſt autem multus, quia non citò ſeſe expediuit. Collectus igitur diu quaſi phalange facta impetum facit tam expromptum, vt cùm ipſum edit tandem fructum, (edit enim ſerò) ſonitum facere credatur. Eſt igitur δύναμις ἰσχυρὰ, quia diu reſti-

tanſ: atque iccirco non paulatim, ſed ἀϑρόως εἰς ὕ-ψος. Cauſa, ἡ γὰρ ὀψιότης ποιεῖ τὸν ἀϑροισμόν. Non ſanè dilatio facit eum cumulum: ſed in dilatione fit ab ipſa natura. ὀψιότης, quaſi dicas ſerotinitas. Ὥσπερ καὶ βλαστάνει. vt natura in eo ſimilis ſibi ſit. Ac quemadmodum confertim germinat, confertim quoque maturet. Idem enim ſucci procurſus. Neque ſolùm ἀϑρόως· ἀλλὰ καὶ μετὰ ῥοπῆς νεανικῆς, magna vi inferũt ſeſe. Poſſunt enim lentè moueri, tametſi ſimul cunctæ ſucci partes. At vtrunque fit: vt & ſimul & cum impetu. Νεανικὸν, robuſtum: metaphora ſumpta ab ætatis vigore iuuenilis. Παρέ-μενον γάρ. Ratio par, atq; in hyberna ſegete, quàm diu cohibuerit frigus. Celerrimos enim poſtea facit progreſſus ad incrementa. Ἀνεϑέντος, repoſiti, inquit ipſe. Remiſſi, emiſſi, ſcilicet ἀνεϑ. Poſtquam euocatæ ſunt illæ ſegetes tepore, mirifica capiunt incrementa. Ὥστε μὴ πολὺ προτερεῖν. Adeò vt non ita multo ab iis, quibus fecundior annus fuit, præueniantur. Hîc iam claudicat ſimilitudo. Nam expediri in Moro dicebat ante alias arbores maturationem: in frugibus ὑστερίζειν.

Εἰ μὴ κατὰ λόγον. Vult enim cætera eſſe paria. Vt ſi tempus cõferas cum tempore, & cum loco locum: ratio perſuadeat, eandem ſuppleri naturam ab impetu virium collectarum, quæ præſtabatur caloris beneficio. Ἔτι δὲ καὶ ταύτῃ συμβαίνει. Iam hîc aperit oculos nobis, vt videamus an fideliter ſibi ipſe conſtet. Non ſanè videtur. Ait enim hîc, ſerò coquere, quia particulatim. Et addit cauſam, à ſucci tenuitate λεπτὸν καὶ ὑδατῶδες. Quoniam tenuitas quædam aerea, quædam etiam ignea eſt, addidit aqueam eſſe. Potuit etiam addere copiã: quam pro cauſa ſerioris coctionis alibi ſtatuit. Ergo ſuprà cùm tractaret locum hunc de maturatione, & loqueretur de tenuitate operimẽti, adeò vt etiam nudum Mori fructum diceret, non intelligebat Morum admittere Solis vim ad coctionem: & intus collectis caloris viribus ad eam vti. Sed planè aliud agebat, & cùm πρώϊμα dicere deberet, abiit diuerſus, & dixit πρωΐκαρπον. Nam cuiuſmodi rationem tradat cuiuſpiam feſtinæ fructificationis, ſumptam à cutis tenuitate, & illa quam prætexit, nuditate fructus: qui fructus nondum extat. Quomodo in hunc fructum nudũ aget Sol, vt præproperè educat ipſum? Ἡ μὲν οὖν τῆς συκαμίνου. Continuat de Moro narrationem. Quo fit, vt maximè mirandum ſit, quamobrem Theodorus hîc abſciderit caput. Perſtat etiam in ſententia prauiſſima, cùm ait: Mori fructificationem eſſe πρωΐαν. Tum Meneſtoris ſubdit longè magis ſcitam opinionem. Quanquam non tota probanda eſt. Nam Mori germinatio ſera: maturatio cita. Hæc vera: illa videndum an vera ſint. Seræ cauſam germinationis ait eſſe loci frigiditatem. Sanè in Sicilia, Cypro, Syria, Babylonico agro non ſunt loca frigida: vbi Mori plurimæ ac pulcherrimæ. Maturationem verò celerem propter imbecillitatem eſſe, non ſtatim eſt aſſentiendum Nam quare non ſtatuebat potius imbecillitatem pro cauſa tarditatis? Coctionis autem velo-

A citatem humoris obſequio: qui facilè patiatur à Sole: quòd equidem non appellarim debilitatem. Debile namque illud eſt, quod non eſt habile ad aliquod munus obeundum: at quod paratum eſt ad accipiendum beneficium, vnde poteſt proficiſci: ad non debile, ſed ſibi officioſum eſſe arbitrãdum eſt. Tantum enim habet virium, quantum requiritur ad opus. Ἡ δὲ τῆς ἀμπέλου. Comparat cum Moro Vitem ac Ficum: quæ ſeriùs coquant. Cauſa repetitur ex propoſitis, corii craſſitudo. Huic addit humoris abundãtiam. Nam humorem ſuprà volebat conferre ad maturitatem, rectè: at copiam hîc impedire. Tertia eſt, ab humoris craſſitie. Ita nos acuit Philoſophus. Morus ſuprà diu reſtitabat in operæ coctionis ob ſucci

B tenuitatem: nunc Vitis ob ſucci craſſitiem. Acuit, inquam, ad expediendam coctionis definitionem. Non enim eſt, vt putant, humoris incraſſatio: ſed æquatio: vt tam tenuis quàm craſſus deducatur ad mediocritatem. Extrema enim & inter ſe aduerſantur, & repugnant medio. Vbi verbi notabis audaciam. Κάλυφον enim hîc poſuit pro cute. Puto dictum παρὰ τὸ καλύπτειν, omne tegumentum olim ſignificaſſe: vnde & καλύβαι, mapalia. Περί-κειται. non temerè poſitum eſt. Obducuntur circum circa operimento craſſiore. Cæteroqui ſi aditus aliqua ex parte ſit, eà calor admittatur, vnde matureſcant. Id quod in terra Græcia Ficis euenit à Culicibus caprifici. Et Glans qua parte aperta eſt à cuppula, dulcior eſt, quia maturior. Καὶ τὸ μὲν σῦκον. Adiungit etiam duas alias differentias:

C in Fico magnitudinẽ: in Vua confertam frequentiam. Quin apponit & aliam Fico. Quia, inquit, properat totus ſuccus confertim ad maturitatem, non quit in vniuerſum Fici corpus diſpertiri. Οἱ δὲ βότρυες. Duo aſſignat, πλῆϑος, ἀϑρόον, & declarat τοῦ ἀϑρόου modum. Poſſunt eſſe numeroſi acini, vt in Lauro, baccæ: at non erunt cõfertę, ſed raræ. Poſſunt eſſe confertę, vt in vmbellis fruticum, Anethi Fœniculi, at non cohærent. Itaque modum addidit huiuſce ſtipatæ frequentiæ, cùm dixit non diſtare interuallis, ἢ διειλημμένος. Habes apud Platonem ex Timęo, διάλειμμα, intercapedo. Deliquiũ, ad verbum. Item addit alias rationes. Frondibus obtegi, neque liberiore cælo frui, οὐχ ὁμοίως ὑπαί-ϑριος. Quid hîc facit, ὁμοίως? An non ſolùm frondium vmbram, ſed etiam ſuiipſius deſignat occu-

D pationem? Οὐχ ὁμοίως, non æqualiter acini inſolãtur. Premunt enim ſe mutuò, atque obtegũt. Poſtremò, quod & alibi ſæpe dicit, vehementer humidam plantam dicit. Quod verò addit, φίλυδρον eſſe, id eſt aquarum appetentem: ſi arboris naturã ſpectes, verum eſt. At vinum melius ſiccioribus locis, & glareoſis. Quemadmodum cecinit diuinus Poeta: denique apertos Bacchus amat colles. Lætiſſima vineta ſunt in æſtuariis Medulorum, & Vibiſcorum. Vinum dilutius. Quod verò in eorundem oritur ſabuletis, elegãtiſſimum atque generoſiſſimum. Paluſtre tamen vinum Florentinus ad valetudinem commendat, tã quam magnopere ſalutare. Minus ſanè tentat caput, oculos, neruos, iecur.

icetur. Ἅπαντα γὰρ τὰ γλυκέα βραδυτέρως πεπαίνεται. Sanè facit ad Vitis hiſtoriam, & cauſas ſeræ maturationis vuarum. Dulcis enim fructus eſt. Vt fiat dulcis, multæ eget interpolationis: quod & alibi videbimus in hiſce libris. Cæterùm τὸ γὰρ, hîc minus commodè poſitum eſt. Cauſa enim eſt in ſententia non in verbis. Hypotheſis ſcilicet eſt, vuam eſſe dulcem. Vt ſit noua ratio tarditatis: non autem cauſæ redditio. Ἐὰν δὲ δή τις. Cauſa externa. Tardari etiamnum magis ſi addatur opera, putationis ſcilicet aut pampinationis. Hoc enim appellat ἀφαίρεσιν. Πρὸς τὴν ἡμετέραν χρείαν. Quia fructuum fines duos ſtatuebat: vnum in nobis, ex pulpa: vnum in propagatione, ex ſemine. Pro ſemine non colitur, ſed pro vſu noſtro. Ἔτι μᾶλλον, ſcilicet βραδυτέρως.

Αὐτῶν μὲν οὖν τούτων. Hactenus ὡς τύπῳ cauſas produxit ad effectum maturationum. Deinceps ſubtiliùs agendum cenſet. Huius retractationis cauſam proponit. Quia, inquit, quod diximus, nequit vniuerſis conuenire generibus. Propterea quòd multæ ſunt & Vitis & Ficus ſpecies: quæ non æquè citò conficiunt coquendo ſuccos, & fructus ſuos. Quamobrem ſubtiliore tractatione ſunt exequendæ cauſæ vniuerſales. Ita videmus hæc quoque ſuperioribus continuanda. Eadem namque materia eſt. Αἰτίας τοῦ πρώτερον καὶ ὕστερον. Interpretationes ſunt τοῦ πρωΐ, καὶ τοῦ ὀψέ.

Οὐ μὴν καθόλου τῶν δένδρων. Non eſt affectus generis, id eſt arboris, quà arbor eſt. Sanè quis dubitat? Videntur enim verba hæc acutis iudiciis ineptiora. Nam ſi τὸ πρώϊον eſſet arboris affectus: eſſent arbores omnes πρωϊκαρποι. Itaque τῶν δένδρων hîc intelligendum eſt, τῶν φυῶν τούτων. Harum arborum in genere: ſcilicet Vitis, Ficus & Mali, vt infrà mox addet. Sed eſt affectus ſpecierum quarundam: quæ certis diſtant differentiis.

Ὡς ἐνίων πόῤῥω πάνυ τυγχάνουσι. πάνυ efficaciam addit diſtantiæ. Hic duo quæ ponit, πρώϊον, καὶ πόῤῥω, reſpondent illis, πρότερον καὶ ὕστερον.

Διόπερ ἴσως τὰς καθόλου λεκτέον αἰτίας. Concludit neceſſitatem retractationis, ſed ſuo more cum modeſtia, ἴσως. Non eſt tamen ferendus. Nam ſi πρώϊον καὶ ὄψιον, non eſt affectus generis: quomodo ruſum nos implicat generi? Implicat ſanè, cùm profitetur ſe καθόλου dicturum. At iam dixit. Suprà dicebat, ὑγρὰ, γυμνὰ, λεπτὸν ἔχοντα κέλυφος, πρωϊκαρπα. Hîc dixit, κάθυγρα, γυμνὰ, λεπτοῖς ὑμέσι περιεχόμενα. Addidit tantùm, ψυχρά. Suprà dicebat de Vite, ὑγρότερα τοὺς χυμούς: hîc χυλοὶ λεπτοί. Suprà, ὁ ὑγρότερος λεπτὸς καὶ ὑδατώδης: hîc ἡ πέψις τῶν χυλῶν ὑδαρῶν. Quamobrem non videbatur eſſe locus repetitioni. Πρωϊκαρπα μέν. Incipit diſceptationem. Tempeſtiuè fructificare quæ (vt ſuprà dicebat) neque præhumida, neque, vt nunc addit, frigida. Tum quæ nuda, aut tenuibus amicta membranulis. Vbi τὸ ἢ, non poteſt diſtinguere, ſed debet explicare: γυμνὰ, id eſt λεπτοῖς ὑμέσι περιεχόμενα. Quoniam ἁπλῶς γυμνὰ, nulla ſanè. Nihil viuens non amicitur aliquo munimento. Sic confuſæ ſunt hic cauſæ: internæ, ὑγρὰ, exterio-

A res, ὑμέσι: interiores ruſus adiungit, χυλοί. Quarum ſuccus non craſſi, ſed liquidiores. Sic enim interpretandum hîc ὑδαρῶν, non aquei. Sunt enim aquei procul à coctione. Ὀψίκαρπα δέ. Satis patet quod infert. Si ὀψίκαρπα ſunt in ferendo fructum contraria τοῖς πρωϊκάρποις, etiam eorum cauſæ conſtitutionum. Eas tamen narrare libuit, demptis negationibus. Vicaria quædam ſubſtituit. Nam dicebat μὴ ψυχρὰ τοῖς ὅποις: hîc, ψυχρὰ τοῖς καρποῖς. Et oppoſuit illis, λεπτοῖς ὑμέσι, hîc περικαρπίοις ξυλώδη. Vt membranæ opponat putamen: & tenui lignoſum. Vides hîc περικάρπιον abhorrere ab vſu hominum: in quem ſemper ſuprà referebat. Nota loquutionem, περικαρπίοις ξυλώδη. Sunt lignea, qua parte putamen habent. Καὶ ξηρά.

B Duo extrema. Nam ſuprà volebat τῶν πρωϊκάρπων naturam eſſe humidam: hîc exceſſum addit, κάθυγρα: & ei exceſſui contrarium exceſſum, ξηρά. Præpoſitio κατὰ ſæpe deteriorem facit ſignificatum: vt κατέχρησε, καταδικάζειν, καταγελᾶν. Καὶ ὧν περιοχαὶ τοιαῦται: ſcilicet ξηραί. Nam περικάρπια erant lignea. Fructus alioqui ſicci. Tum quorum tametſi operimenta non erant lignea, tamen erat ſicca: vt coriacea, velut in Caſtaneis. Reſpondent ſuperioribus, περιεχόμενα, περιοχαί. Καὶ ἅμα πλείους. Quæ tegumenta etiam ſi multa ſunt, tanto ſeriùs differetur fructificatio. Caſtanea coriis duobus contecta eſt, atque etiam ſpinis, quaſi quiſpiam Naturæ theſaurus. Ἔτι δὲ ὧν οἱ χυλοί. Su-

C prà facilitatem ſtatuebat in ſucco liquidiore: hîc difficultatem in lento ac viſcido. rectiſſimé. Nam tales ſucci ægrè coquuntur. Patet in Iuglande & Olea. Quin oleum & aqua ſi in cacabo ſimul coquuntur: aqua ſoluetur priùs quàm oleum. Etiam hîc iiſdem penè verbis, & loquendi legibus vtitur. Suprà, καὶ τὴν πέψιν χυλῶν ὑδαρῶν: hîc, χυλοὶ πρὸς τὰς πέψεις λεπτοί. Attribuit figuratè coctioni quod ſuccorum eſt, τὸ ὑδαρὲς, τὸ λεπτόν. Καὶ ἄλλην τινὰ ἔχοντες παραπλησίαν δύναμιν. Semper, quod etiam Præceptor ſolet, poſteaquam explicauit numerum quempiam rerum, quas tractat, addit καὶ τοιαῦτα. Τ' ἄλλα, καὶ εἴ τι τοιοῦτο. Sic hoc loco, præter ſiccam aut præhumidam, aut viſcidam materiam, innuit alias quoque eſſe, quæ incommo-

D dent huic tempeſtiuitati. Talem qualitatem dixit παραπλησίαν: ſiue quòd reuera ſit proxima, & affinis, vt ſunt inter ſe λιπαρὸν καὶ γλίσχρον, quæ ſæpe alibi coniungit ipſe: ſiue dicere voluit ſimilem non genere & idea: ſed effectu: quia æquè impediat. Quum verò dixit ὀλίγην, explicauit illud ξηρά. Vbique enim (quod ſæpe videbimus) τὸ σύμμετρον facit γόνιμα, non ſolùm τῆς βλαστήσεως, ſed omninò πάσης τῆς πέψεως. Nam & in ſequentibus libris videbimus: vbi parum ſit ſucci, auaram matrem, ac potiùs egentem ſibi vindicare. Quamobrem ſterilitas eſt, aut à luxuria: cùm fundit opes ſuas arbor εἰς τὰ μὴ δέοντα.

Itaque fructum nullum meditatur: aut cùm ab egeſtate. Tarditas autem fructificandi ſemiſterilitas (vt ita dicam) quædam eſt. Δυνάμει. Pro ſucco ſanè minus vſitatè, cæterùm non vulgari Philoſophia. Nempe obiectum viſile, odoratile, guſtabile, in potentia tantùm eſt: neque agit, niſi ad actum priùs reducatur. Color enim eſt color actu, & actu aptus natus ad videndum. Non tamen actu videtur, niſi in actu ponatur à luce. Sed de his ſuo loco. Nota: quia dixit ὀλίγην, & addidit τοιαύτην: vt & talis ſit, & non multa, vel potius non ſatis. Ἅπαντα γὰρ ταῦτα κωλυτικά. Hæc omnia prohibent. An paucitas & ſiccitas prohibeant? Popularis eſt oratio, non exquiſita. Prohibet, quod amouet: aut cohibet facultatem. Siccitas non prohibet: ſed potiùs non admittit.

Ἐκ δὲ τῶν καθ᾽ ἕκαστα. Tertia pars hæc capitis eſt, in qua deducit nos ad hiſtoriam, quam perſequitur generatim: eámque ait conuenire cum his præceptis vniuerſalibus. Ita hîc τὰ καθ᾽ ἕκαστα non indiuidua deſignat, ſed genera. Statim nanque procedit per ἀείφυλλα: quod eſt genus multas complectens ſpecies. Λόγος σύμφωνος, ratio, ſiue mauis oratio (quam diximus) aſſentitur, & conſona eſt rebus ipſis. τῶν γινομένων, hîc id ſignificat, quod χρημάτων aut πραγμάτων: ſcilicet res quæ in natura fiunt. Quaſi dicat: ex ſubiecta generum contemplatione comperimus eſſe verum, quod in vniuerſa natura diximus. Sic ſequitur Præceptoris veſtigia: qui διδασκαλίαν omnem deducit ἐκ προϋπαρχούσης γνώσεως. Sic ipſe ex horũ generum cognitione cõſtauit illam ſuperiorem communẽ omnibus propoſitionem. Τῶν γὰρ ἀειφύλλων. Incipit diſtribuere enumerationem. Quę non amittunt folia, eorum ſummum hoc ipſo ambitu agnoſcit genus: idque ait ſerò fructum edere. ὀψικαρπεῖν. Quia non ſine periculo conformantur in natura plãtarum propoſitiones vniuerſales. Eſt enim, vti diximus, in Hiſtoriis, πολύχουν. Ξυλώδης δὲ καὶ ὁ καρπός. Ratio ſimilis ſuperiori vniuerſali. Dicebat τὰ ξηρὰ ὀψικαρπα. Item τὰ σκληρόσαρκα. Fructus igitur τῶν ἀειφύλλων cùm ſint duri, & vel toti lignoſi, vel ligno tecti, minus poſſe tempeſtiuè coqui videntur. Inde ponit ſpecies, Pinũ, Piceam, Cupreſſum. Adhuc alias ſpecies à duritia, à pinguedine, & lentore, vt Cedri. Διὸ καὶ ἐὰν ὦσιν μεγάλοι. Hîc poſuit καὶ, ἀντὶ τοῦ καίπερ. Tametſi magni non ſunt, atque ita materiæ copia non contumaces: tamen ſunt δυσκατέργαστοι, operoſi, propter materiæ denſitatem, haud facilè elaborantur. Et dixit, τῇ οὐσίᾳ. ſua ſubſtantia: vt ſint, vt exiſtant. Magnitudine quidem exigui: eſſentia verò operoſi. Ἅμα δέ. Addit etiam incommodum: ſicuti ſuprà, commodum erat, ἅμα δέ. Hîc propter denſitatem non licet ſucco ſubire. Fit ergo mora in motu: & fit mora in quiete. Multæ namque partes requiruntur ad denſum corpus. Itaque duo dixit, primum ἐπιῤῥεῖ. Non eſt integrum ſucco ſeſe inferre in partes: propterea quòd vacuitas perexigua eſt. Secundum ὑπόστασις ὅλη: tota conſtitutio. Vbi enim fluxit, ſiſtitur. Suprà dicebat, ἐπιοῦσα iniens: ἐπιθῇ, imprimat: nunc

A ὑπόστασις, id quod conſtat ex illa impreſſione. eſt idem quod σύστασις. Sed τὸ ὑπὸ deſignat motum præcedentem: στάσις, motus illius firmitatẽ. Τῶν δὲ μὴ ἀειφύλλων. Altera pars diuiſionis. Quæ arbores folia amittunt: eas adhuc diſtinguit in duo genera. Aut enim ſũt pręhumidæ & frigidæ, vel etiã terreſtres, vt Pyrus ſylueſtris, & Glans: earum fructus ſerò prouenit: quippe humiditas nimia, frigiditas, terreſtritas reſiſtunt operi coctionis. aut ſunt calidæ & raræ. Eæ non ſolùm maturè germinant, ſed etiam tempeſtiuè fructificant: modò temperationem quempiã obtineant tum inter partes mutuam, tum aeri conuenientem. Τὸ πλῆθος, ſcilicet abundantia. Hæc deſignabatur per præpoſitionem in voce illa, πρόθυμα, ſicuti ſuprà dicebamus. Et quod dicebat δυσκατέργαστον, dicit hîc

B δυσπέπαντον. Ὅσα δὲ καίκαρπα. In quibus eſt cum illo humido θερμασία, ſed ita vt fiat κρᾶσις quædam, quam mox etiam vocat μίξιν. Ideò dixit eſſe additamentum caloris huic humido, cùm dixit, πρὸς τούτοις. Sed vult etiam raritatem adeſſe: quoniam ſuprà cõtrariam ſtatuebat denſitatem. Vbi vides confuſam ſententiam. Cùm enim dixit, εὔθυγρα, rectè vult addi θερμασίαν. Sed cùm etiam ſimul recenſuit τὸ γεῶδες, cui coniunxit τὸ ξηρὸν: quomodo addi vult iis calorem? ſiccefſcunt enim magis. Quamobrem vtraque illa confudit in illis vocibus, πρὸς τούτοις. πρὸς τοῖς καθύγροις dicendum erat. Et τοῖς ξηροῖς non μανὸν, ſed ὑγρὸν admiſcendum cum ipſo calore. Aduertendus filus orationis. Ὅσα καίκαρπα. Non eſt, quo

C modo temperentur. addit, καὶ ἐν θερμασίᾳ τυγχάνει. Copula fungitur vice explicationis, non copulationis. Eſt enim iſta ipſa craſis τὸ ἐν θερμασίᾳ τυγχάνειν. Συμμετρίαν ἔχοντα. Suprà enim negabat à calore, vel ab alia qualitate fieri fœcunditatem, aut explicari vim generationis.

Πρὸς τὸ ὀψιζεῖν. Semper aerem ſtatuit ἐν προσθήκης καθήκοντι μέρει πρὸς τὰ τῆς φυτῆς.

Χρὴ δὲ λαμβάνειν. Quia erat quod exciperetur, & quod obiiceretur iis quæ dicta ſunt: occurrit ſcita admodum cautione. Ita demum conſtitutiones haſce accipiendas: ſi nihil impediat. Tum declarabit impedimenta. Sed videndum eſt quid ſit ὥσπερ. Ait enim, ὥσπερ τῶν εἰρημένων. Et, fortaſſe vacat.

D Οὐδὲν γὰρ ἐν τούτῳ. Nihil hac in re κύριον, id eſt certum pronunciari poteſt. ἐπιτυγχάνειν, inferre: neque pro ſera, neque pro tempeſtiua maturatione, neque de omnibus omninò, neque de maiori parte. hoc eſt, οὐδέ γε πλείω πάντα. Obſtrepunt inter ſe τὸ πάντα καὶ τὸ πλείω: contraria namque ſunt, omnia & maior pars: alterum enim alterius includit contradictionem: quia maior pars excludit aliquam partem: omne includit omnes. Idem eſt, maior pars, & non omnes. Tamen ſic ſatagamus reducere omnia ad maiorem partem. Non eſt igitur integrum ita abſolutum dare iudicium: quia quædam ſunt aduerſaria. Hic quoque codex minus ſatisfacit: ἐὰν ὑπεράγῃ. ἐναντιώματα. ἐὰν hîc erit, ſiquidem. ἕτερα, non

φυτὰ

φυτὶ, ſed res quæpiam. Eſt enim in Taxo. Smilacis enim ponit exemplum, quiddam, quod maturationem differt fructus, tametſi habet tempeſtiuitatis conditionem: quippe cutis tenuitatem: id quod hic nuditatem vocat. Quid ſit illud ἰναντίον non explicat: niſi velit, vt in Vite faciebat, agnoſcere acinorum frequentiam: ait enim, ἢ ἀλλ' ἄττα βοτρυώδη. Et fortaſſe Taxum, ſicut & nos aliquando cecinimus, frigidam putauit: nam mox colligit in Rubo quoque tarditatem à frigiditate. Videndum tamen eſt, quod à Priſcis proditum eſt: quemadmodum eius fructu eſu proueniant ardentes febres. Τὰ δὲ περὶ τῆς ὀψίμ. Etiam gradus facit in his. Nam Taxus tametſi maturat ſerò, tamen eodem tempore percoquit, at non Rubus. Rubus enim præterquam quòd tardam nauat operam maturando, etiam illam ipſam operam non explet: ſed ponit in mora moram. Κατὰ μέρος enim perficit: id eſt particulatim. Τὰ δὲ γυμνὰ ἢ ἀκάλυφα. Nihilo hæc commodiora. Quæ nuda ſunt, ſine operimento non eſſe ἱκανὰ, non ſufficere. Ad quid? An eſt, non poſſe reſiſtere? Quare? Ἐπιλαμβανομένην τῇ ὥρᾳ, tempori ſuperuenienti. At nunc agit de ſerotinis. Quid igitur attinet repetere? An vult intelligere: nuditatem prohibere, ne ſerò germinent? Ita implicat anfractus. Texit, retexit, repetit, inculcat. Inculcat enim de ſiccitate. Ergo concinnemus, vt poſſumus. In Rubo eſt ſiccitas: quippe aſtrictio multa manifeſta. In Rubo eſt nuditas fructibus. In Rubo eſt frigiditas. Ex frigiditate fit tarditas fructificationis, ſimul & ex ſiccitate. Quia nudus eſt, maturatur ab aere calido: quia ſiccus non expedit totam maturationem. Aut etiam addamus, Rubi fructus, quia nudus, patitur à calore: quia ſiccus, flagitat humorem, qui præſtatur ſero anni tempore. Itaque fructus ab vtroque tempore perficitur: atque ideò lenta & longa eſt maturatio. Ideò dixit, ἰκμάδος δεῖται: itaque non poteſt expedire. Quare differt ſub tempus quod ἰκμάδος, ταμίας eſt. Hoc erat quod dicebat, ὁ δὲ βλαστὸς ἀμφοτέρων μετέχει τῆς ὥρας, vtriuſque tempeſtatis particeps: atque ideò πολὺν χρόνον περαιοῦται. ἐκ ſignificat egreſſionem ab æſtate: διὰ deſignat motus tractum. Ἀλλ' ὅσγε τὸ πάρεστιν. Hæc aduerſatiua reſpondet illis: αὐτὸν γὰρ ἐν τούτῳ κύειν. Quanquam nihil exquiſitè affirmare licet: tamen haſce cauſas, quoad licet (hoc enim eſt, ὡς τὸ πᾶν) admittendas cenſeo.

Ἐπὶ καθ' ἡλικίαν. Vnus ex noſtris barbaris, quos iſti Græculi contemnunt: puta, Albertus, aut Aboali, aut Duns, ita inſtituiſſent. Dilatio, aut feſtinatio fructificandi, aut eſt propter occultam cauſam in ſpecie, ſicut eſt de medicamentorum poteſtate: aut ex manifeſta. Occulta quod hic narrat de Ægyptia arbore, quæ centeſimo quoque anno fructum ferat. Manifeſta eſt, aut à materia interna, aut à qualitatibus ipſius, aut à conditionibus, quas vocant circun-

A ſtantias, aut ab externis, iiſque duobus: nempe à ſolo, & ab aere. Aeris conditiones vel ex inclinationibus Cæli communes, vel ex ſitu peculiares, vel ex anni tempeſtatibus. A materia eiúſque ſitu partium, vt craſſa, denſa. Item copia, multa. à qualitatibus calida, humida. à conditionibus, vetula, nouella. à ſolo, pingui, raro. à cæli ſegmentis, ad aquilonē, arcturum. ab anni partibus, vere, æſtate. Tum hæc omnia digereret: exemplis firmaret: adiiceret obiectiones. Profectò Abſyrtus ille Medeæ non tam membratim fuit cōquirendus. Nunc enim ait, nouellas ob humoris nimietatem non poſſe maturè expedire coctionem: atque etiam quia multo egent alimento. Itaque ſibi ſuccum parant. Et ſuprà dicebat ſemen non eſſe, niſi perfectæ ætatis. Ætas

B autem iuuencularum nondum perfecta. Ὀψίκαρπα ἢ μὴ, κατὰ τὰς ἡλικίας. Pro ratione ætatis ſunt vel ὀψίκαρπα, vel non. Quia nouellę, ſunt: non nouellæ, non ſunt. Hic ἡλικία ætatem dicit qualemcunque. Aduerte loquutionem, ἢ τὸ ὅλον τῆς τροφῆς. Senſus apertus, fortaſſe non abſque mendo. Τὰ δ' αὖ παλαιὰ. Idem euentus, cauſa contraria. Nouellas obruebat materia: vetulas deficit. Itaq; opus habent multo tractu temporis ad conuaſandam minutam ſuppellectilem.

Πόῤῥω δ' ἡλικίας. Hic ἡλικία pro meliore ætatis parte. Sed angit codex, ὡς ἐπὶ φασί. Quæ exacta ſunt ætate, ita longè fructificant à tempore ſtato aliis: vt ipſæ ſunt longè ab ætate meliore. Subdit deinde exemplum arboris Ægyptiæ cuiuſdam, quæ centeſimo quoque anno fructum fe-

C rat. Fidei conſtantia penes autores ſit: Sanè ſi arborem ſpecie fructiferam, ætate effœtam habeat noſtrûm quiſpiam in viridariis, haud ſanè ſextum expectet annum parturientem illam, nedum vt eius ignauiam ſuſtineat ad centeſimum vſque. Igitur prudens Philoſophus deleuit maculam mendacii verbo illo, μυθολογοῦσι. Quia non ſatiſfaciebat exemplo fabuloſo: ſubdit aliud verum & confeſſum de Sycomoro, quod accommodet ad priorem hiſtoriæ huius partem, id eſt ad nouellas. Eæ namque impediuntur ſucci copia, & quia ad ſuum incrementum requirunt alimoniæ plurimum. Sycomoro non ab ætate, ſed à ſpecie atque temperamento natura par. Ei namque attribuit ἀτεκνίαν ἢ πλῆθος. Quapropter nonniſi oleo

D delibutos fructus percoqui. Caleſit enim à Sole Oleum: tum calefacit: éſtque Solis quaſi πρόξενος & vehiculum, quem tanquam in hoſpitium introducat. Hæc vna cura: altera ſimilis ſubſidii, alterius rationis, qualis & Ficis in Græcia. Ficos ibi culices aperiunt: quo ſubeat Sol. Sycomori fructum vnguibus ferreis ſcabunt Ægyptii: quo præſtetur idem. Οὐ μόνον δὲ τὸ πλῆθος. Argumentum à maiori. Si copia ſucci nimia, facit ſterilitatem: quanto faciliùs fructuum dilationem? Eſt enim ſterilitatis imago quaſi quædam hæc, dum ceſſat fructum ferre,

quo debet tempore. Ait igitur ea de cauſa fieri ſteriles aliquas. Eſt igitur in his ἀκαρπία, in illis ὀψικαρπία.

Καὶ δὴ ἐπὶ τῆς ἀμπέλου). In Hiſtoriis dictũ eſt de Vitibus hirciſſantibus, ſic enim voco τραγῶσαι. Quia capræ fœturam explent: hirci non explẽt: vnde prouerbium eſt, hircos mulgere. Sic etiam de Amygdalis & dictum eſt, & dicetur: tum de aliis quæ pertuſionibus, & adactis clauis caſtigantur: cuiuſmodi eſt Olea, in cuius radices Oleaſtri cuneus infigitur. Τετρυπημένων pertuſis: κολαζομένων, vulneratis. Apertis enim fluit, quod nimis eſt. Claui autem impinguntur: vt diutius laboret ex perpetuo vulnere auara nimis radix. Si enim clauus non ineſſet: vulnus obduceretur in cicatricem. Quamobrem rurſus ad ingenium rediret tyranna radix incommodo liberata. Ideò dixit, τῆς ὑγρότητος ἀπολαυούσης, exacta humiditate, quæ fructum non ferebant, ferent: quæ ferebant, meliorem atque pulchriorem ferent.

Τῆς δ' ἀμυγδαλῆς. Oſtendit quibus artibus meliores euaſuri ſint fructus. Exciſo, inquit, ramo effluet humor ſuperfluus: vnde ex amara fiet dulcis. Hoc eſt & κολάζειν & κολάζειν. vt alibi vtitur ἐκκαθαίρῃ. rectè. Amaritudinis enim vis videtur impuritatem afferre ſucco. Ideò dixit, purificari fluxionem. Hoc quaſi pro cauſa ſtatuit. Sed altiùs eruenda eſt. Non enim eſt qualitas admiſta ſucco, quæ detrahatur: ſed vt in venæ humanæ ſectione, quod relinquitur ſanguinis, regitur à natura. Amaror igitur in Amygdalo eſt ex incoctione. Quod ſatis manifeſtum eſt ex fructibus qui antequam matureſcant, amari ſunt, vt Glandes, Cucumeres. Δοκεῖ δὲ καὶ ἡ συκῆ. Liberat fidem ſuam, cùm explicat exemplis illa verba, τετρυπημένων καὶ κολαζομένων. Declarat enim quænam ſunt arbores aliæ præter Vitem. Non mirum verò de Ficu, ſi demptis radicum partibus melior fiat. Non parum in natura plantarum exercuimus nos. Etiam Ficus radicem rimari voluimus. Hoc poſſumus profiteri: nullam omnium arborum tam craſſas, tam implicatas, tam confertas mittere radices: ſi eæ cum cætera magnitudine comparentur. Quæ ſequuntur reliqua, perſpicua ſunt: nec indigent interpretatione. Dixit, πέταλον pro ramo. Nam πέταλον non naturæ vocabulum eſt, ſed officii ab arte. Sic Demoſthenes in oratione contra Midian. Demoſthenis nomen, eſſe priuatiuũ χορηγοῦ, non eſſe priuati nomen aut Demoſthenis, ſed ciuitatis.

Alibi monuimus, in libris Græcis inſcitia ſcriptorum ſæpe in pronomine reciproco omitti aſpirationem: ſic hoc capite bis. Itaque lego, ἔχει ἀεὶ αὑτὸν κάλυκος. Et, καὶ ἐς αὑτοὺς, καὶ συντρέχει. Et, ἀνάμιξιν ἀναστάντος, non, ἀνάμιξιν. Et, ἀναδόντες γὰρ ἕνα, vt legitur: non vt corrigunt, ἕνα. Et ζεφυρίδες περὶ τοὺς πεπάνσεις, non ζεφυρίδες. Nam neque ſenſus conuenit: & ſi detur ſignificatio celeritatis: tamen non e-

A rit verum. Dulcia namque ſeriùs coquuntur. Et, σύμφωνος ὁ λόγος, non συμφώνως. non enim eſt verbum ἔχει. Et, ὥσπερ ὁ τῆς πίσσης, καὶ τῆς ἰξύας, non ἰξύας. Et ὥς γε πυρὶ, non ὤν. Et ἀσπασίους ὄρεις, non χόρους. Videntur enim librarii malo quodam fato dixiſſe ſacramentum: vt alterum pro altero falſò ſupponant. Et καθ' ἡλικίαν ὀψικαρποῦντες, vt ſcriptum eſt: non πρωϊκαρποῦντες, vt deprauant. Subinfert enim exemplum nouellarum, quæ ſunt ὀψίκαρπα. Et ἐκπεσοῦ ὄντι, non ἐκ ὤρα. Scriptum eſt etiam ὀψικαρπεῖν. alibi, ὀψικαρπεῖν. haud magni refert. Et ἀχυλόντες, non ἐγχυλόντες Mendum facilè, & hic & alibi ſurrepſit elementorum affinitate.

Theodorus, ἕως ἂν ὁ ἥλιος ἐπιθῇ, quan-
B tumcunque Sol tepefecerit. Non ex Interpretis fide. Παραλλάσσειν, immutari poſſit. Et ſubticuit præpoſitionem malè: & malè generis verbum poſuit pro ſpecie. Enimuerò quod quaſi ex Cicerone recentiores audent, non eſt ferendum. Vertunt enim ἀλλοίωσιν immutationem, ne barbari, ſi alterationem dixerint, videantur. At barbaria, vocum vitare barbariam ſententiarum, mera Latinitas eſſe mihi videtur. Aliud enim eſt ἀλλοίωσις, aliud μεταβολή. Hoc illius genus eſt. Itaque cùm dixero, immutatum: iam Philoſophus bonus ambiget: in ſubſtantiáne, an qualitate, an quantitate, an loco debeat intelligi. Sed hoc cæcos miſſos faciamus: qui cùm ſunt verborum ſuſtodioſiſſimi
C aucupatores: ſicubi caſtigentur: de verbis nos litigare calumniantur. At vetera ſinerent ſuo iure vti: κίβδηλα ne inueherent. Dum nos caſtigare volunt, æquo animo ſuſtineant caſtigationes. Ἀθρόως ἐπιθεῖ. Vniuerſa excurrere ſolita. Inuadens propriè. Nam quò excurreret? Ἅμα δὲ καὶ ἐν αὐτῷ συνεργάζεται δύναμις ἰσχυρά. Fructum conficit atque percoquit. Non expreſſit, τὸ συνεργάζεται ἐν αὐτῷ. Communem cum Sole operam ponit. Quia dixit, ἥλιος ἐπιθῇ. Idem fuerit ac ſi dicat συνεπιθῇ. Sic ἐπιθεῖ, perinde ac συνεπιθεῖ. Ἐπιθεῖ ἀθροισμόν, collectum maximum facit. addidit ſuperlatiuum de ſuo. Et collectum maluit quam collectionem. Collectam Cicero, τὸ ἔρανον ſiue τὸ σύμβολον. Et efficacius eſt ἐπιθεῖν, quàm ποιεῖν. Significat enim abſolutam effectionem.

D Βλαστήσεις ἀθρόαι, germina congeſta: peſſimé. Non enim germina ſunt cumulata: hoc enim eſt congeſtum: ſed diſtantia. Ἀθρόαι tamen, quia ſimul eodem erumpunt tempore, alibi tamen aliud, non cohærentia. Ὥστε καὶ ψόφον ποιεῖν: vt & ſonitum facerent: faciant potius. De arboris natura loquitur, quæ ſibi præſens eſt. Τὰ ὑπὸ τῶν χειμώνων κατεχομένων. Quæ hyems diu retinuit. Quæ hyemes cobibuerunt. Ὥστε μὴ πολὺ καθυστερεῖν. Vt non multo ſeriùs poſteriora perfici poſſint. vt non ita multùm præueniantur. Τὸ μὲν ἀθρόον, ſummatim. minus aptè. ſimul. Ἡ ὑγρότης λεπτὴ καὶ ὑδατώ-

καὶ ἐκλιπόντες. Corrige vbi eſt ſcriptum amittenda, omittenda. Τὰ κελύφη, putamina, fideliter. Nemo tamen dixerit Latinè Fici corium, putamen: tanto minus acini. Hic deſiſtendum fuerat: id quod alibi facit ſine cauſa. Α'-θροωτέρως πως. Summatim, vt ſuprà. Πως hic ſignificat χεδὸν, aut ὡς εἰπεῖν. Eodem penè tempore cunctum edens fructum. Hoc enim eſt ἀθρόον, τὸ πᾶν ἅμα: quaſi ſub oculos ſubijciatur, ὑπὸ τὸ ἀθροῦν. Theodorus maluit, quodammodo ὑπό-σκιοι, vmbra opacant. Fortaſſe ſcriptum reliquit, opacantur. Ε'τι μᾶλλον, longè amplius feſtinationes apparent. Maturatio eſt, non feſtinatio. Adhuc magis citantur ad maturandum. Πρώϊον, præcoquum. Præcoquum eſt id quod anteuertit, non vſitata lege temporum. At πρώϊον ſibi naturale eſt: & à ſua ſpecie habet, vt tempori fructum edat. Præcoqua ingenia apud Quintilianum. Apud Horatium, præcanum, ante ætatem ſcilicet. Πολλαὶ δὲ διαφοραὶ καὶ ἀμπέλων, καὶ συκῶν. Minus bene Theodorus. Vites enim, & Fici permultis inter ſe diſcriminibus diſtant. Non enim Vitis & Fici mutuas differentias: ſed vtriuſuis ſpecies differentes intelligit. Ι'σως λεκτέον. Fortaſſe dignius eſt. παραζωνίας hic, illic ἀφίλεια. Περιοχαὶ ſeptum, minus commodé. Septum nunquam contingit id quod ſepit. Neque ſeptum totum ambit. Καὶ ὅλως ἔχοντος ἅμα, καὶ τοιαύτην ὑγρότητα. Addidit, ſdque pingue. At ſatis eſt, τοιαύτην. πίτυς, Larici. An rectè ſit interpretatus: alibi diximus. Nuſquam enim tota Græcia Larix.

Γλιχόμενά τινα ἔχοντες, Gliſcentes. Quanquam verba ſimilia ſunt: tamen ſignificatus eſt diuerſiſſimus. Sed γλίχεσθαι eſt origo noſtri verbi, quod ſignificat appetere. Signatiſſimè apud doctiſſimum Poetam, Turni violentia gliſcit: quia creſcebat, & præceps incitabatur. Η' τῆς ἰξύος. omiſit Theodorus. Fortaſſe ἰξύος reponendum. Μικρὰ ἡ ἐπιῤῥοή. Parum alimenti influi poteſt. Scio fluxum habere ideam participii. Verbum ipſum paſſiuè poni, nunquam memini. Η' ἐπίσκεψις ὅλη. Totus acceſſus parciſſimè agitur. Non Latina dicendi ratio. Et ἐπίσκεψις non eſt acceſſus, ſed quod alibi ἴσχυσις. Occupatio, conſtitutio. Κέκρανται, media temperie conſtant: peſſimé. Non enim ſunt ἄκρατα.

Καὶ ἐν θερμασίᾳ. Satis calidæ. Paraphraſis μανά, ſoluta. Vox ambigua, & Philoſopho fugienda. Συμμετρίαν, Admiſtionis ratione percongrua. Nihil ad punctum. Quarum concretio temperatione quadam, quæ in ipſis mediocris eſt, reſpondet naturæ aeris ambientis. Sic dixiſſet fortaſſe Ciceronianus. Ω'σπερ τὸ εἰρημένον. Theodorus omiſit. Omiſit & illud, κύριον. Non poteſt promitti, vt ratum futurum ſit huic naturæ, quod de ea pronunciabimus. Οὔτε πρώϊμα, οὔτε ὀψιμαῖα, neque maturus, neque ſerotinus fructus. peſſimé. Maturus nihil aliud dicit, quam percoctum calore naturali. At id tam in ſerotino quàm in ipſo tempeſtiuo inuenitur.

A Non eſt eadem in hoc licentia ſignificandi, quæ in aduerbio eſt, cùm dicimus: aliquid maturè fieri. Nam etiam imperfecta quędam, maturè fiunt: at ipſa non matura. Docet hoc origo vocis. A diei ſiquidem tempore ducta eſt: nempe à manè: cui præeſt Matuta dea. At in ipſo matutino ſpatio roſa maturè exit, quæ tamen inchoata eſt, necdum matura. Cæterùm quod toties conqueſti ſumus, multi Grammaticè, pauci Latinè loquuntur. Confudit ergo Latinis quidem Theodorus τὸ πρώϊον, καὶ τὸ πεπαμμένον. Ε'πὶ πολὺν χρόνον παρατείνοντα. Diutius ſe tueri, atque protelare poſſit. Vides ambitum. Κατὰ τὰς ἑκατέρας ὥρας. Theodorus omiſit. Καθ' ἡλικίαν ὀψιγενέστερα. Theodorus addidit ad explicationem vtriuſque B ætatis: ſerò, maturéve. Τὰ δ' αὖ παλαιά. Theodorus, Veteres autem ceſſant. Paraphraſis. Sic addit, effœtas. Μυθολογοῦσι, narratur. mutile. Διατετραινόμεναι, καὶ κολαζόμεναι. Perforatur caſtigantur. Confudit in vnum quę diſtinxit Philoſophus. Nam & perforantur, vt Amygdalus: & ῥιζοτομοῦνται, vt Ficus: quæ eſt κόλασις.

CAPVT XX.

XX. Capitis argumentum. Comparantur inter ſe arbores, & frumentacea, quoad ſoli naturam. Cauſa redditur, quamobrem læto ſolo fruges lætiores. arborum fructus minus commendabiles.

C EN τῷ αὐτῷ δὲ τινος γένει. Tametſi hęc poſtea exactiùs (nam mox tractat cauſas quas omiſit ſuprà, cùm dicebat: Vitis ſpecies plures: neque omnes eodem tempore fructum perficere) tamen hic eum eo quæramus cauſam affectus, qui pertinet ad productionem & maturationem. Ita erit perfecta demonſtratio, atquę ex demonſtratione perfecta ſcientia. Eſt autem affectus is quoad ſolum. Huius analogiam tractationis deſignat illis verbis: ἐν τῷ αὐτῷ γένει αἰτίας. Non verè genus idem. Quippe à formis, & ideæ totius internis affectibus ducebat cauſas: humore, ſiccitate, denſitate, eiuſmodi. Ea ſanè ſunt efficientia primaria, aut ſecundaria. At ſolum, ac cælum, ſunt externa. Igitur analoga & concauſæ. Id D adeò, vt ager, propter qualitates ſit concauſa efficiens: propter alimentum, ſit materialis. Iccirco dixit, πως. Quia non idem penitus cauſæ genus. Τὸ μὲν, τὴν ἀρίστην καὶ πίειραν, ἀρίστην εἶναι τοῖς δένδρεσι. Quę eſt optima terra ſimpliciter, non eſſe optimam πρός τι. Non reddit rationem: reddamus nos. Optimo debetur optimum. Frumenta ſunt optima ſimpliciter, omnibus aliis fructibus anteferenda. Iccirco lætiſſima fœcundiſſimáque terra debetur eis. Fœcunditas enim eſt finis terræ ad alendum. Sic frumenti finis nobiliori lege vita eſt, quàm Glans, aut Rapum, aut Caſtanea. τὴν πίειραν, καὶ βαθύγειον. Sunt explicationes τῆς ἀρίστης: vt pinguis ſit, ſed non lenta, ſed ſoluta, ita vt alto ſulco ſeri poſſit. Si enim tenuis pulpa eſt, cui ſubſit toti,

aut rubricæ, aut argillæ cruſta, non eſt βαθύγειος.

Ἀλλὰ τὴν δευτέραν, ſecundariam: ſicuti ſecundarius panis. Sic Plautus, ſecundo in precio. Et vſitatè dicimus in prima cōmendatione. Quia omnia entia ſuum quicque obtinet ordinem. In XII. diuinæ Philoſophiæ declaratum eſt, nullas duas ſubſtantias eſſe vnius perfectionis. Eſſent enim vna, non duæ. Quia æqualitas in ſubſtantia eſt identitas. Ἐν μὲν γὰρ τῇ κατὰ βάθος. Incipit reddere rationem, quare à meliori terra deterior fiat arboris conditio. Propterea quòd radix multum nacta, multum trahit. Multum nanciſcitur: & quia multum ineſt, & quia licet multum occupare propter obſequium ſoli, & probitatem. Probitas autem eſt tum in ſucci copia, tum in facilitate. At exuctior terra minus alit: minus ergo alitur arbor: minus ergo corporis, & minus ſucci. Probior ergo concoctio. Contumax terra minus admittit. Radices ergo non tot ex locis ſuggunt: nempe non ita diffunduntur. Εἰς βάθος ἰούσας ῥίζας. Duæ cauſæ. Multum terræ contingit radix, ipſa grandis, multis ex partibus attrahere quit. Prima hæc: εἰς βάθος ἰούσας. Altera, τῆς χώρας εὐτροφοῦς, actiuè, terra vbere & opulenta ad alendum. Πλείω τοῦ συμμέτρου. Hoc ergo vitiatur ſuccus: quia modum excedit. Itaque fit inſuauis, inſipidus, minus aptus ad nutriendum: aquæ ſcilicet propior, ac ſegniùs elaboratus. Ἐπισπῶνται, verbum ſignatiſſimum ob præpoſitionem. τὸ ἐπὶ namque ſignificat τὸ ὑπὲρ τὸ μέτρον. vt poſteaquam quod ſatis eſt traxerint: quod nimium eſt, porrò præterea trahant. Ἐν δὲ τῇ λεπτογείῳ Contraria ſignificato, non vocibus, λεπτὸν, βαθὺ, tenue ſolum, & profundum ſolum non res ipſa, ſed vſus fecit vt eſſent contraria. Nam ſabuleta, ſunt βαθυγειότατα. Sed ita tenuit conſuetudo, vt βαθὺ deſignaret hic, vber. Itaque perſtat in hac contrarietate. nam ſuprà erat, εἰς βάθος. hic μὴ βαθείᾳ. Figura à nobis alibi animaduerſa. Cùm dixit, λεπτογείῳ, appoſuit contrarium cum ipſa negatione. Sic Homerus ἴσκεν οὔτοι ἀεικής. Etiam Ariſtoteles ea vſus eſt, & appellatur aſſeueratio. Tametſi hoc loco alterum quaſi alterius cauſa eſt. Vt quia ſit exucta, non admittat profundum ſulcum. Contrarium illud ſanè, τὰς ῥίζας ἐπιπολαιοτέρας. Si non eſt profunda, non erunt profundæ radices, ſed ſuperficiariæ. Sic hic τροφὴν ἐλάττω, minus alimenti, contrarium illi πλείω τοῦ συμμέτρου. Non ſanè minus quàm deceat, ſed minus quàm ὑπὲρ μέτρον illam. Ideò ſubdit σύμμετρον. Quærat hic aliquis. λεπτόγεων, terram tenuem, oportere eſſe faciliorem: faciliorem quæ in eam radicum aditum atque diffuſionem. Ita verum eſſet, ſi ſuccoſam agnoſceremus. At ieiuniorem intelligit. Quid igitur quærat radix, etiam ſi agatur in profundum? Aut quibus conatibus, ſi ipſa eſt imbecilla? Itaque in exucta minor eſt radix: à minore minus quæritur.

Ἐπεὶ δὲ ἐν ψαφαροῖς. Argumentum à minori. Si in ſabuletis & ſaxetis, quantum ſit ſatis ad vitam præſidii, & opum ad fructificandum capere poſſunt, quanto commodiùs ἐν λεπτῇ γῇ; ψαφαρὸν, friabile. Qui aliter interpretantur, à nobis alibi caſtigati ſunt. Friabile, cuius non contumaciter cohærent partes. At cohærent humoris beneficio. Vbi ille non fuerit: cohæſio defuerit. Καθιέμενα, καὶ ῥιζούμενα. Modum explicat, quo ſibi ſuccum trahant in ſabulonibus καθιέμενα. Facilè namque diducitur ac cedit ſolum tale: ῥιζούμενα, in rupibus. Scilicet per anfractus atque ſaxorum commiſſuras rimantur ſibi viam: cùm obiectu lapidum deflexæ, quærunt quà tranſmittant. Ἔτι δὲ καὶ τὸ ἐπιψύχειν. Addit commoditatem ab humo infelici. Maior propoſitio. Radix amat refrigerari. Ὅσ' ἐπιψύχειν τὰ δένδρα. Minor. Saxa refrigerant. Patet concluſio. ἐπιψύχειν. non vacat propoſitio. Inſuper hoc quærunt. Id eſt, præter id, quod eſt, poſſe radices promouere, ſuggere, ali: volunt etiam refrigerari. Ὁ δὲ σῖτος. Explicatio alterius membri comparationis. Ait frumenta in agro officioſo multum radicum agere poſſe, eáſque in profundum.

Συλλαμβάνει μὲν πλείω. Quia dicit πλείω, dicit ῥίζαν. Concipit plures radices. Quare? διὰ τὸ κατὰ βάθους ἰέναι τὰς ῥίζας. Non tamen explicauit cauſarum differentias. Quare nocebat τὸ ἐν βάθει arboribus, at frumenta iuuat? Propterea quòd frumenti ſtipes ſiccus: patet ex culmo, & ſtipula: Fructus numeroſus: ſtipes breuis: ſemen penè nudum. Ergo quantum trahit, tantum quit excoquere. Frumenti commendatio eſt in copia. Semen puſillum citò perficitur. Celeriter namque elacteſcit: quia ſicciuſcula natura. Tot nominibus ei debetur humoris multum: tot rationibus maturare poteſt. At non apud Indos Mexicios. Tanta enim ſubeſt humiditas, vt luxuria marceſcat. Ἐν δὲ ταῖς μοχθηραῖς. Contrarium parti ſuperiori, cùm dicebat πλείω. Et naturæ arborum, quæ in macro ſolo ſatis trahebant. Cùm igitur frumentum in læto ſolo multas agat radices, in macro areſcet, quia multas agere non poteſt: & multis eget alioqui. Καταψύχεσθαι δὲ ταῦτα. Ratio quare exiccentur. Quia exuruntur. Exuruntur, quia non teguntur humo. ſuperficiariæ namque ſunt. Quòd ſi imbres interuenerint, (id enim ſignificat præpoſitio in verbo, ἐπομβρίαι) necantur, putreſcunt enim. Ideò dixit, πολὺς ὁ ἐξαμβλούμενος, χείρων δέ. Siquid non interit penitus, at illud deterius eſt. Sic è contrario reſpondet in arboribus incommodum: Quarum fructus humore nimio corrumpuntur aut vitiantur. Id quod ſimile eſt huic frumenti vitio, quoties imbribus occupatur id quod eſt in macro ſolo. Hoc ſibi vult illud, ἐπί. Quaſi dicat, ὁμοίως. Ἐξίστανται δὲ γενῶν. Verbum hoc iam eſt examinatum, & res ipſa ſuprà. Vix enim veritas hoc patiatur: vt imbribus genera mutentur. Qualitates quidem aliæ fiunt: ſpecies & idea manet.

Lego, καὶ τῆς χώρας εὐτροφοῦς, non autem ἀτροφοῦς. Et, διὰ τὸ κατὰ βάθος, deleta negatione. Et,

κατα-

κατεφθάρμενον σωθῆναι, vt emendarunt.

Theodorus, τὴν ἀρίστην, καὶ πίειραν, καὶ βαθύγειον, pingue,altum,lætúmque ſolum. malè. Nam neque altum,explet τὸ βαθύγειον:& τὸ ἀρίστην,non expreſſit ad quam referretur δευτέραν. Itaque ſententiam ipſam,repetita voce, fecit & ſuauem & efficacem Philoſophus. τὸ μὲν τὴν ἀρίστην εἶναι τοῖς δένδρεσι. Altum ſulcum dicimus:altum ſolum an dicatur,obſeruandum eſt ex autoribus. Τὴν δευτέραν,quod deteriùs conſtet:& familiaris huic viro κακοζωΐα,verbo addito: neque exprimit ſecundariam in bonitate. Nam deterius eſt comparatiuum improbitatis:δευτέρα eſt ordo bonitatis. Nā infrà μοχθηρὰν dicit. Λεπτόγεων, gracili,tenui. etiam λεπτὴν Herodotus. Ψαφαραῖς, duabus ambiit vocibus, arenaceis ſabuloſiſque. Καθιέμενα, καὶ βιαζόμενα ταῖς ῥίζαις. Nituntur: & in diſiecta tellure radices nimirum ſuas demittunt. Vi ſibi viam faciunt,qua radices demittant. Ἐν ταῖς ἀγαθαῖς. Solo frugali. Vtitur origine pro deducto. Nam à frugum bonitate frugalis vita. Haud tamen idem ſignificatum. Frugi vir,vtilis in parſimonia temperata. At ἀγαθὴ γῆ, vber & larga & liberalis:denique ſignatiſsimè dapſilis,quæ dapes ſumminiſtret. Ὅταν δὲ ἐπομβρίαι γένωνται, καὶ πολὺς ὁ διασωζόμενος χείρων ἐστὶ, cùm verò imbres acceſſerint: deterius prę alimento nimio credēdum eſt. Omiſit neceſſaria verba duo, πολὺς διασωζόμενος. Et præſertim articulum ὁ. Aliud enim eſt πολὺς διασωζόμενος χείρων. Significat enim multum eſſe incolume. Et aliud, ὁ σωζόμενος. Significat enim magnam partem eius quod non interiit, eſſe deterius. Tametſi effugit putrefactionem:tamen non vitauit vitiationem. Ingratus prouentus, quia mutilis.

CAPVT XXI.

XXI. capitis argumentum. Quæ videntur eiuſdem generis,non eodem tractu temporis fructum gerere ad maturitatem vſque. Non eſſe generis eiuſdem proximi, ſed ſummi, ac ſpecie differre. Quare non eſſe mirum ſi ad fructificationem diuerſa quoque natura ſunt.

ATOΠΟΝ δ' ἂν δόξειεν τῶν ὁμογενῶν εἶναι. Quod ſuprà dixerat, Vitem Ficúmque diuerſas vtranque ſpecies habere,fructificationiſque tēpore differentes: eius rei propoſita quęſtione cauſas inquirit. Quamobrem rectiùs feciſſet Philoſophus, ſi hæc ſtatim ſuperioribus continuaſſet, antequam compararet agri naturas aptas ad fruges & ad arbores. Et rectiùs feciſſet Theodorus,ſi hinc nouum caput ſecuiſſet. Conſtituit autem quæſtionem in naturæ ſimilitudine. Nanque animalia (Canem excipit) nulla ſua tempora variant, variis alioqui ſpeciebus. At variant Vites & Fici, ſicuti ſuprà dicebamus: quibus addit etiam Malos & Pyros. Quinetiam in Prunis & Abellinis animaduerti poteſt. Et in fructibus olitoriis Pepones quoque & Cucurbitæ pariuntur idem. Canibus autem non omnibus idem tem

A pus vterum gerendi: diuerſo nanque Laconicæ, quemadmodum diximus in Hiſtoriis. Vbi caſtigabamus Hippocratis ſimplicitatem,qui matrices vnguibus irritatas,eiicere fœtus aiebat. Non enim ſtatus eſſent partus, ſi propter eam moleſtiā ſeſe potius exonerarent, quàm parerent legibus Conditoris. Nam quid rerum omnium quæ à nobis vſquam agnoſcuntur, aperit ea inguinis oſſa, per quorſum diductum hiatum fœtus egreditur? Sed de his in libris de ſemine genitali. Quare igitur inter animalia ſola Canis ſpecies variat: inter plantas tot ſunt diuerſitates? Quia pluribus diſtant inter ſe plantæ differentiis, quàm animalia. Quare à certis formis certi affectus: à diuerſis diuerſi. At ipſe, vt penè ſemper, fluctuat in ſolutio-
B ne. Ac primùm quidem ait, fortaſſe ne in plantis quidem reperiri diuerſitatem hanc. Sed eas quæ ſerò maturent,ſerò concipere, ſerò florem edere. Nam hunc ad modum animalia quoque mutare tempora conceptionum. Et ſanè in Iumentorum genere equæ aliæ Vere, aliæ concipiunt Autumno. Itaque duodecimo pòſt menſe pariunt, licet non eodem. Ita etiam fit in pecore alio. Hæc reſponſio multam præ ſe fert rationem. Tamen haud ita eſt. Nam & Vitis, & Ficus, & Pruni, omnes iiſdem flores explicant penè momentis. Lōgè tamen aliis interuallis pariunt. Æquè cum aliis floret ea quæ Iulio menſe habet vuas eſculentas: & ea, quæ vix Septembri extremo, quam Bumā-
C ſtem vocant. Itaque reſponſio cùm minus placeret, ſeſe contulit ad aliam, quam videbimus. Καὶ τἄλλα. Quæ nos addidimus ad exemplum. Sanè in Malorum genere Nanæ quædam ſunt, quę ipſo vere fructum ferunt. Et inter Pyros, eæ quas Moſchatas ab odore dicimus. Quinetiam in hoc ſuburbano, vbi nos hæc nunc ſcribimus, ſpecies quædam eſt, cuius fructus non à floris parte incipit matureſcere, ſed à pediculo, contra quàm fit in aliis. Ἀλλὰ παρισοχεῖ γὰρ κατὰ τὰς κυήσεις. Reſpondent inter ſe temporum æqualitate. ἰσοχεῖ, ſatis erat: addidit præpoſitionem ad comparandum. τὸ παρὰ nanque ſignificat, iuſta. Quia quæ iuſta ponuntur, admittunt iudicium comparationis. Τὰς κυήσεις, καὶ τὰς ἐκτροφάς. Quia quod concipiūt, o-
D dunt: quod edunt, educant. Τὴν ἐκτροφήν. Comparauit, qui eſt inter prima rudimenta & perfectionem, quo potuit modo. Alitur enim tunc & creſcit Cæterùm animal extra vterum eſt: fructus etiamnum quaſi in vtero plantæ. Sanè animalia edita iam perfecta ſunt: neque fit eis acceſſio, niſi quantitatis ac firmitudinis. At fructibus totus deeſt actus, quoad vſui ſint, vel edendo, vel ſerendo. Παρισοχεῖ. χεῖν eſt quaſi materia ἴσον quaſi forma, παρὰ nota collationis, vti dicebamus: vnde & παραβολή. Hinc noſtrum, par, pariter, comparo. Ἀλλὰ μόνον παραλλάττει. Non eadem ad concipiendum ſtata tempora. Κατὰ τοὺς τόπους. Quia pariunt in Autumni fine Capellæ Medulorum ac Vibiſcorum: alibi etiam ad Aprilis initia. ſunt etiam quæ Iunio menſe. Sed quid in aliis immoramur? Homo ſatis exemplorum dabit. Toto

nanque parit anno, quia toto item concipit. Vt non ſolum à locis, ſed ab habitudine, atque etiam interdum euentu fortuito. Καὶ μὴ λίαν ἐξυπερβάλλωσι. Hoc iam dixit præceptor in Hiſtoriis, διὰ τὴν ἀσθένειαν, καὶ τὴν ἀτροφίαν. Quoniam fouentur tecti commoditate & victu liberaliore. Multum enim facit magiſtrorum cura: munimentum ab iniuria temporum: ſecuritas de quærendo cibo. Quæ conditiones locorum cælíque vitare queunt incommoda, & beneficiis emendare. Καὶ ἀποδίδωσι τὸ ἀνάλογον. Pro rata dependent. Proportione reſpondent. Seriùs percoquunt, quia ſeriùs conceperunt. βλαστήσεις hîc accepit fructuum inchoationes: alibi pro foliis tantùm. Οὐ μὴν, ἀλλ' ἐφ' ἂν τοῦτο μὲν δεῖ. Altera capitis pars cum accuratiore diſquiſitione. Detur, inquit, vt ita ſit: at non ſunt eiuſdem generis, ſed ἴσως ἅπερ ἐν ὁμωνυμίᾳ γίνεσθαι τὸ ἀπόρημα. Statim igitur deſtruit hypotheſim. Sumebat enim eſſe, ὁμογενῆ. Negat igitur eſſe generis eiuſdem, proximi ſcilicet. Nam ſanè laxè nimis hîc accipit ὁμωνυμίαν. Sunt enim ὁμώνυμα, quæ ne in genere quidem conueniunt ſuperiore, ſed in genere corporis tantùm aut ſenſibilis. At quarum planta commune genus eſt: ea nullo modo eſſe queunt ὁμώνυμα. Sunt omnino ὁμογενῆ, ὥσπερ ἐχ' ὁμοειδῆ. Probat earum diſtãtias in formis ipſis. Mites, ſylueſtres, ſteriles, fœcundæ, pauciferæ. Atque id quidem non pro tempore aut loco, ſed tota natura ſemper & vbique. Atqui reſponſio hæc neutiquam tollit quæſtionem. Omnes aſſentiuntur, eſſe ſpecies diuerſas. At ὁμογενῆ nemo ſanus neget, ſylueſtres & mites. Neque Malos quas habemus nos tertio quoque anno ferentes diſtrahet ab earum genere, ſub quo cenſentur eæ, quæ eiuſdem figuræ, magnitudinis, coloris, ſucci, ſaporis fructum ferunt. Neque Auarcas (ſic enim Vaſcones agreſtes vocãt) à mitibus ſeparabit ſpecie, quas poſt cultum ferre docent fructus elegantiores. Ἔστι γὰρ ἰθύ. Mira vox, ſi non ſit mendũ ἰθύ. Eſt vnum rectum, ad quod alia referuntur omnia, tam in animalibus quàm in plantis: atque, vt nos addimus, etiam in metallis & lapidibus: denique in omnibus miſtis. Sic enim dicebat diuinus Pręceptor, Rectum eſſe normam etiam obliqui. Hîc Theophraſtus ait eſſe rectum Naturæ, id eſt νόμον, legem ſanè, vt tum plantæ tum animalia ſint non iiſdem præſcripta pariendi legibus: οὐχ' αἱ αὐταὶ προθεσμίαι: ſed alia ſint fœcunda, quædam ſterilia, nonnulla media. Ὥσπερ τὰ ἥμερα, καὶ τὰ ἄγρια. Sanè hoc ſuprà diſceptabat, vtrum horum eſſet τὸ ἰθὺ, ad quod alterum referretur ob herbariæ rei contemplationem. Πολύκαρπα. Sanè hoc eſt ἰθὺ in plantis, ſicut κατόρθωμα aut καθῆκον quodpiam in homine ciuili: quippe cùm largiùs ſuum faciunt officium. Τὰ δ' ὀλιγόκαρπα. Acutiùs qui interpretabitur, dicet, hoc non iam eſſe ἰθύ. Quia diſiungit τὸ δὲ, & oſtẽdit egredi hæc ab officio illo recto ad obliquum: de quo ſub recti ratione iudicium faciamus: ac tanto impenſiùs ſuper illo, τὰ δ' ὅλως ἄκαρπα. Quia τὸ ὀλιγόκαρπον eſt ἄκαρπον aliquo modo. Τὰ γὰρ τῶν ἐρινεῶν. O-

A ſtendit in Caprifico modum ſterilitatis. Nam quòd fructum fert, neque maturat: ne fert quidẽ. Non enim fructus eſt, qui perfectus non eſt: quia fit. & quod fit, nondum eſt. Ἕτερον γένος. Id reſtat quod propoſuit, aliud eſſe genus ac diuerſum à Fico, quia percoquere fructum nequit. Nota loquutionem. τὰ τῶν ἐρινεῶν, ἕτερον γένος. Quę pertinent ad naturam Caprifici, alius ſunt generis. Οὐ δυνάμενα πέττειν. Si non poteſt, non habet principia naturalia: differt ergo ſubſtantia. Vt defectus ſit in ſpecie, non ſola contumacia in materia πέττειν eſt eius finis. Ideo ſubdit, οὐδὲ δύναται ἄγειν εἰς τέλειον, neque aſſequi perfectionem. Eſt enim expoſitio τοῦ πέττειν. Hoc igitur τῷ ἀγρίῳ πρὸς τὸ ἥμερον; vt ne ſit Ficus, niſi æquiuocé. Hoc enim
B dicebat, τὸ ἀπόρημα verſari ἐν τῇ ὁμωνυμίᾳ. Nunc addit & inter mites differentias, quarum diuerſa genera facit, cùm dicit ἕτερον δὲ τῶν ἀμπέλων. Vites cognomento inſanæ, de quibus & in Hiſtoriis, & dudum ſuprà, munera exequuntur omnia edendi germina, florem, fructum, percoctionem expedire neſciunt. Deſit eis illud τὸ τελειοῦν. Confuſè ſtatuit hæc ipſe. Nam cùm primo loco rectè ſtatuiſſet βλαστάνειν: non rectè ſtatim πέττειν, vt ἀνθεῖν ſubderet. Nemo enim neſcit florẽ præire, βοτρυοῦνται ſubſequi: formatur in racemum flos: tum poſtremò πέττειν affectari. Quam quare ſeparauerit ab eo quod poſtea dicit τελειοῦν, non equidem ſcio. In fructu nanque idem eſt πέττειν καὶ τελειοῦν. Et modò ipſe dicebat idem: ſed tueamur dignita-
C tem ampliſſimi viri optimè de nobis meriti, vt πέψις ſit tractus maturationis, τελείωσις finis. Nota verbum βοτρυοῦνται, racemantur. Quia ergo peculiares habent naturas, pro diuerſis ſtatuendæ ſunt. Τῇ ἰδίᾳ φύσει: Si eſt propria natura, non eſt cum aliis communis: Si habent διαφοράν, non ſunt vnum, ſed aliud. Si ſunt ἴδια talia, non habẽt communem naturam. Nimirum igitur δικαίως λέγοιτο ἂν ἕτερα κατὰ τὸ εἶδος. Erunt igitur ſpecie differentes. Concluſio demonſtratiua à definitione. Species ſunt quæ ſub communi genere differunt inter ſe eſſentiali natura. Ab hac definitione ducitur illa concluſio. Ecce non ſoluit quæſtionem. Non enim ſunt ἕτερα κατὰ τὸ γένος. At in equis & canibus ἕτερα κατὰ τὸ εἶδος, tamẽ ſtata ſeruant tem-
D pora gerendo vterum. Nemo enim ſanus dicat eiuſdem eſſe ſpeciei Cantherium, & equum Hiſpanicum & Belgicum. Item catellum Melitæum, & Sagacem, & Leporarium curſorem, & Anglicum, quem Dogam vocant. Itaque vt ſub Equino genere illa continentur diuerſa ſpecie, quibus tamen eadem pariundo præſtituta dies eſt à Natura: ſic in Vitibus eſſe decuit, quæ Iulio menſe fructum ferunt eſculentum: quæque ſub eodẽ cęlo vix ad Calendas Octobres percoquunt. Ὅσα δὲ δύναται. Repetit de Medica Malo narrationem, quæ nõ videtur quicquam facere ad hunc locum. Quæritur enim hîc illud vnum, An arboris quarundam ſpecies quia differunt ſubſtantia, differre debeant tractu temporis fructui ferendo: quandoquidem in animalibus, quorum inſigniores o-

A portet eſſe differentias, non ſit idem. Animaduertes hic quoque confudiſſe atque ordinem peruertiſſe. Primùm dixit πεπαίνειν, deinde βλαστάνειν, tum ἀνθεῖν. καὶ τὰ ἄλλα μέρη, mutila verba: nō enim partes ſunt functiones, ſed à partibus, aut toto. At βλαστάνειν, effectio eſt. Εἰ δ' ἀεὶ διατελοῖ τούτῳ, Si ſemper in hac actione perſtat. Alterum τελέθειν, aut ἀεὶ, aut διατελοῖ: idem enim ſonant. Si enim mutaret, non à ſpecie præſtaret, ſed ab euentibus mutaretur. Addit autem ſatis leuia, nonnihil eſſe inter hæc ſimilitudinis: ſcilicet inter Medicæ propriam vim, & aerem vbi eſt mollis atque officioſus. Illo differre, quòd aer ſit omnibus cōmunis: Medicæ vni facultas interna peculiaris. Vult innuere, qualis ſit aeris potentia externa. qua B fit, vt etiam alieno tempore germinent quædam: talem eſſe intimam ac propriam Medicæ: quaſi quæ ſibi ſit talis aer internis præſidus principiorum.

Lego, παισόχρονα, æquali tractu temporis, non ἀειισόχρονα. Et, καὶ τὰ ἄγρια, τὰ μὲν πολύκαρπα, non autem καί. Et, μακρῷ ἐνίαυτον, non μακρῷ ἐνίαυτον.

Theodorus, τῶν ὁμογενῶν ὄντα. Quædam eorum quæ generis ſocietatem habent. Videor mihi meminiſſe, ſic quoque loquutum eſſe Ciceronem. Credo quia genera ſecantur à ſpeciebus. A ſecando enim ſocius. Cuique enim ſua portio eſt. Vnde communia iuris tribus titulis, pro ſocio, familiæ herciſcundæ, communi diuidundo. Græca C vox non ita exactè. Similitudinem enim generis dicit, τὸ ὁμογενές, non autem participationem. At analoga potius habent ſimilitudinem, quàm εἶδος integram. Sed de his in quinto ſupranaturalis Philoſophiæ. Τὰ μὲν πρώϊα, τὰ δ' ὄψια. Alia matura, alia ſerotina conſiſtere. Imò producere. παραλλαξία intempeſtiua ſæpe, atque etiam ridicula interdum. μηλέας, Pomi. Quid eſſet Pomum, quid à nuce differret, contra veterem Grammaticorum opinionem, diximus alibi. Neque ibi aſſentimur Varroni: ſed Pomum dictum arbitramur: quia etiam ſitim tollerent eorum plurima, ſimul vt eſſet cibo & potui. Tenuit vſus, vt, quemadmodum Caulium appellatio deflecteret à generis ſignificatione, ad Braſſicam priuatim deſignandam: ita Pomum pro Malo caperetur. Tamen Plinius in quintodecimo genere neutro ipſam quoq; arbo- D rem appellauit, vbi Poma putanda eſſe docet ſicut & Vites. Παισόχρονα rectè expreſſit, pari tempore. Πρὸς τὰς ἐκτροφάς, & alunt cùm pepererunt. Educant. Παραδιδόασι τὸ ἀνάλογον, portionem abſoluunt. Exhauriunt tantundem. Explent quantum debetur temporis. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐφ' ὧν τοῦτο μὴ δεῖ, cæterùm in quibus id deſit. Imò verò in quibus ita eſt. Quæ tales ſunt, vt alio temporis ſpatio fructum gerant. Ὥσπερ ἐν ὁμωνυμίᾳ γίνεσθαι τὸ ἀπόρημα. Quæſtio iſta quaſi per æquiuocationem exultat. Qua lætitia quæſtio hęc afficiatur, equidem me neſcire fateor. Hoc tamen verbo vtitur etiam alibi immodicè. Theodorus omiſit τὸ ἀνθεῖν: & illa omnia, καὶ πολύκαρπα, καὶ ὀλιγόκαρπα, τὰ δ' ὅλως. Εἴπερ ἂν λέγοιτο κατὰ τὸ εἶδος. Diuerſi generis iure exiſtimentur. Hic omnino & ſeſe & nos fefellit Theodorus, cùm pro ſpecie genus poſuit. Hoc enim hic diſceptatur, generis eiuſdem eſſe, non eiuſdem eſſe ſpeciei.

Καὶ τὰ ἄλλα μέρη. Theodorus legit, κατὰ ἄλλα μέρη. Aliis tamen, atque aliis partibus. At nemo neſcit florem ac frondem haud indidem erumpere. Μείζω τινὰ δύναμιν, pleniorem. Ἀέρι μαλακῷ καὶ εὐκράτῳ. Aere placido, medióque conflato tepore. Sanè μαλακῶς, atque etiam conflatè.

CAPVT XXII.

Argumentum capitis XXII. Alio præſcribi termino pulpæ maturitatem, alio ſeminis perfectionem. Semen commodiùs ac tutiùs ſeruari etiam ipſis in arboribus.

ΠΕΡΙ' δ' ὕπερ τὸ σπερμάτων. Redit ad maturitatis tractationem, quam explet comparatione τοῦ περικαρπίου, καὶ τοῦ καρποῦ. Totum caput planum eſt ac deductum. Quoniã pulpa aliud eſt à fructu, neceſſe eſt vt eius perfectio certo tempore præfiniatur. Sin vltra tempus id progreſſa fuerit, vitiatur ab imbribus & frigoribus. χειμώνων καὶ ὑδάτων καταλαμβανόντων. Deprehenſa gelu aut aquis. Animaduerte mutatos numeros ac genera. σπερμάτων. τούτων. ὑπερβάλλοντα. Τινὰ χρόνον εἶναι ὅρον, Quoddam tempus eorum eſſe finem. At etiam fructui certum tempus finis eſt. Vult dicere τινά, paruum aut modicum. Fructus autem non eſſe huic temporis breuitati obnoxios: ſed ſine detrimento vltra tale tempus progredi poſſe, atque etiam durare. Ideo dixit τοῖς δὲ καρποῖς μὴ εἶναι, ſcilicet eam aſtrictam præſcriptionem. Et reddit rationem. Συγκαταφθείρονται τούτοις, ἢ προσαποδῶσι. Liberant ſe hyemis iniuriæ propterea quòd aut ſimul cum pericarpiis corruptis, ipſi nondum corrupti dilabuntur: aut ſi nō procidunt ambientia operimenta, ipſi exiliunt: atque ita ſeſe terræ vbi mandauerint, conſeruantur, vt exeat arbor. Exemplum primi petes ex multis, Pruno, Perſico, Armenico. His enim cum pericarpio συγκαταρρεῖ nucleus. Exemplum ſecundi ponit ipſe. Nam ex Strobilo qui non cadit Pino, & ex Cono, qui non cadit Cupreſſo, exiliunt ſemina atque ſeipſa proferunt. Atque hic etiam vides τὸ περικάρπιον, quoad vſum noſtrum æquiuocè accipi. Nam tametſi hic dicit, τοῦτο γὰρ πρὸς τὴν χρεῖαν ἡμῶν, tamen exemplum ponit Cupreſſi: cuius nullo pacto Conus vel nobis vel etiam beſtiis vlli vſui eſt edendo. Et concinna eſt oratio diligenti obſeruatori duabus in præpoſitionibus aliquo modo contrariis. σύν & πρό. συγκαταρρέουσι, ſimul cum pericarpiis collabuntur fructus: ἢ προαποδιδῶσι. Aut non expectant vt cadat pericarpium, ſed ſed ipſi anticipant egreſſionem, vt ne ab aere vitietur. Præexiliunt. Sic mox, προεκπηδᾷ γὰρ τῶν κώνων διανοιγομένων τὰ κάρυα, καὶ καταλείπουσι κενά. Anteuertunt ſuo caſu Conorum caſum. Πλὴν ὅσοις πίττα. Vt ex Pino vnde fit pix. Mirandum cur ad-

diderit hanc differentiam, qua circumſcriberet hunc affectum quaſi Piceio Pino peculiarem, cũ tamen vniuerſo generi τῶν κωνοφόρων attribuat, & cum illa amplitudinis nota, ὅσον. Περιεστραμμένων ἔτι, etiamnum. ἐκ τοῦδε. Suprà erat πρὸ, nota temporis, quòd præueniebant Conorum caſum: hîc ἐκ, nota loci, id eſt Coni, vnde exiliunt. Neque non conſiderandum quare ſaltum potiùs dixit, quàm caſum illorum egreſſionem atque prolapſionem. Et animaduertendus vſus vocis huius κάρυον. Integram enim ſignificat Nucem: at hîc pro ſemine tantùm. Sanè intellexit de Pini fructu, qui nuculæ ſpecie eſt: non de Cupreſſino, qui eſt paleaceus. Eum itaque vocant ὑμενῶδες ϗ ἀχυ-ρὸν, membranaceum & exile. tomentaceum. At Pini fructum, καρυῶδες. Vnde etiam κάρυα dicere potuerit ἀσθενὲς, ἀσθενέους, imbecillum. Ὅσα μὲν οὖν ξυλώδη Hîc quoque oſtendit æquiuocationem τοῦ περικαρπίου cùm omnino figura & facie ſimile ſit in Amygdalo, & Iuglande, & Perſico, & Pruno: vſu verò diuerſum. Hîc tamen ſub eadem tractatione ſtatuit & Iuglandem & Palmulam, atque vtriuſque pulpam extimam vocat περικάρπιον. At quomodo probet τὸ περικάρπιον ἢ ὑπὲρ τοῦ καρποῦ? hoc enim inſtituit in principio capitis huius, vt oſtenderet, quia diuerſa eſſent, diuerſo tempore perfici: probabat autem illis verbis, οὕτω γὰρ πρὸς τοὺς χρόνους ἰσχύειν. At hîc Iuglandis putamen eſt, & eſt περικάρπιον, neque eſt ad cibum noſtrũ: quin contrà potius ſemen ipſum, id eſt interior medulla. Sed ſequamur quod occœpimus. De pericarpiis dixit: de fructibus nunc ſimul & pericarpiis. Pericarpia igitur quædam dilabuntur, quæcunq; ſcilicet carnoſa ſunt ſiue eſculenta, vt Pruno: ſiue non eſculenta, vt Iuglandi. Quædam non dilabuntur, ſed præſidio ſunt ſemini quod continent: qualia ſunt vel lignea, vt Glandi: vel coriacea, vt Caſtaneæ: vel membrana multiplex, vt Milium. præter enim primam cutem nitidam, altera ſubeſt tenuior: vel ſimul eodem tecta folliculo, vt in Pyro: hæc omnia diutiùs operimentorum beneficio ſeruari. Hæc eſt rei ſumma: ſed quàm infeliciter digeſta, partim viſum eſt ex æquiuocatione pericarpii: partim videbimus examinando ſingula. Nam dixit amiſſo pericarpio carnoſo, ſeruari per ſeipſos fructus: quibus autem pericarpium ſit lignoſum, à pericarpio conſeruari. Quis non videt tam Perſici medullæ, quàm medullæ Iuglandis eſſe ligneum munimentum quo ſeruentur: vtrique autem pulpamentum extimum putreſieri atque decidere? Non igitur Iuglandis fructus καθ' αὑτὸν ſeruatur, ſed ambientis ligni tuitione: nihilo ſecius quàm medulla Perſici. Præterea quid ad conſeruationem hanc facit cœtus ille atque ſocietas ſeminum in Pyri, Cydoniſve folliculo? Non enim alterum alterius vel fide munitur, vel ſocietate firmatur, vel præſidio ſtipatur aduerſus temporum moleſtias. Quamobrem ambitioſè ſimul ac fruſtra poſitum eſt τὸ ἀλλήλοις, & τὸ κοινὴν ἀμπεχόνην. Neque differt hoc membrum ab iis quæ coriaceo amictu conteguntur. Acutiora ſanè iudicia

A nunquam ſatis conqueri poſſint de huiuſce viri ſecuritate. Τὸ γίγαρτον, dilabente acini pulpa: ſicut & os relinquitur in Palmula putrefacta pulpa. Τὰ μὲν ϗ χιτῶσι πλείοσι. Diximus alibi maximam ſeminum partem duplici cute obduci, ac fortaſſe omnia, ſi eorum tenuitates oculi vis conſequi poſſet. Ἀλλήλοις πῶς συνημμένα. Quia cohærent ita vt ſe tangant, hoc eſt illud πῶς. Ἅπαντα γὰρ ταῦτα. Hęc poſtrema intellige in Pyris & Malis, maioribus atque craſſioribus circumfarcta pericarpiis, quô diutius durent. Non igitur vnus tantùm vſus pericarpiorum pro cibo noſtro: ſi etiam ad ſeminum præſidium data eſt pulpa Pyris. Quamobrem ſic deſignanda erat ſeries harũ formarum atque finium. Fructum omnem qui

B non ſtatim terræ mandatur atque perfectus eſt, ſed quorundam intereſt expectare tempus ſationis (hoc dicimus reſpectu ad glandem, quæ paucis diebus poſtquam decidit, producitur in ſuam arborem) certis muniri tegumentis. Ea ſunt, ſi ſubſtantiam conſideres, Silicea, lignea, coriacea, membranacea, cutanea, vt in Olea, Glande, Caſtanea, folliculis Malorum internis, Tritico. Si numerũ, duplicia, multiplicia. Duplex eſt Cucurbitæ: multiplex Amygdalo. Si ſeriem, non eadem omnibus proportio. Nam durius Caſtaneæ corium exterius: contrà multis: mollius Iuglandi. Si locum, pu tamen extimum quibuſdam totis circumfunditur, vt Iuglandi: aliis non totum, vt Glandi & A-

C bellinæ. Si vſum, longè contraria natura quorundam. Nam pulpa ſola eſculenta, medulla non: velut in Olea & Ziziphis, multo minus in Palmula. Aliis contrà, vt Amygdalo: quorundam vtrunque, vt in Peponibus: aliquibus neutrum, vt in Lauro.

Τῶν μὲν οὖν καρπῶν. Partim colligit, partim repetit. Colligit ita fructus ſeruari ad ſationem: repetit ſuum item pericarpiis attributum tempus, quandiu eſſe poſſint vſui. Cui ſententiæ adiungit ſimilitudinem ſuccorum. Succis enim ætatem ſuam eſſe, vltra quàm ſeruati vitientur. Id vitium appellat tum hîc, tum alibi ἐξυγραίνεσθαι, aqueſcere. Scilicet ex vino fit vapa, quoties vetuſtate aut aliquo incommodo exhalat vigor ille igneus. Incommodum intelligo, veluti cùm dolia nõ ſunt obturata, aut quòd minus ſunt plena. Nam quod ſcriptum

D eſt in libris γεωπονικοῖς tertio ex præceptis Quintiliorum, falſum eſt hîc apud nos. Iubent non compleri ad ſummum os doliaue, inquiunt, vinum ſuffocetur. Oportet enim liberiùs ſpirare. In Vaſconia ſi ita fiat, aceſcunt vina. Nam quod ait ſuffocari, ridiculum eſt. Et ſemper aliquid abit, ne id timeamus. Hæc igitur de ſuccis expreſſis, quorum ſimilitudinem applicet ad fructus. Quòd ſiquis non de exempto ſucco, ſed de eo qui etiamnum in fructibus eſt, accipere malit: non eſt laborandum. Tũc erit ſenſus, Vitiari fructus, quia ſucci eorum ſoluuntur atque marceſcunt. Prior ſententia plus conuenit rei. Quanquam ea quæ ſequuntur, magis fauent ſententiæ poſteriori. De Oleæ nanque ſucco ſcribit. Cuius tractationis ſumma eſt, vſque ſub Arcturum oleum gigni in Olea: poſt id temporis,

poris, pulpam potius. Præterea ſi pluuioſus annus ſit, deterius eſſe oleum, & fæcis habere plurimum. Quare poſtremo loco ſtatuit, caloris opus eſſe oleum. Τῶν δὲ οὐδὲ πλείους. Longè alia conditio quorundam, veluti olei. Non enim quo diutiùs in arbore olea eſt (hoc enim erat χρονίζειν) fit liquidior olea: hoc enim erat ἀνυγραίνεσθαι: imò contrà, fit corpulentior. οὐδὲ πλείους, neque vberiores fiunt ſucci: οὐδ᾽ ἀπό τινος ὥρας. Si, inquit, certum tempus tranſmiſerint, iam non amplius augentur. Sicut olea, poſtquam ad Arcturum peruenit, ἀπ᾽ ἐπιτολῆς τῆς ὥρας οὐ γίνεται πλεῖον τοὔλαιον, ἀλλ᾽ ἡ σάρξ αὐξάνεται. Ergo denſeſcit, non fluida fit olea, vt fiebant alij vel fructus vel ſucci. Καὶ γάρ γε δὴ πλείω. Quin contraria natura etiam, atque magis admirabilis. Nam oleum liquor eſt: videtur ergo magis ab affini iuuari poſſe. Cognatiſſima verò liquoribus ita videtur eſſe aqua, vt etiam ſit eorum mater. Quamobrem imbribus augeri oportere oleum videtur. At contrarium euenit.

Ποιεῖ ὕδατα. Notanda loquutio. Si vulgò dicimus, facit frigus. Sic hîc facit imbres, ſcilicet imbrium autor. Eodem modo quo dicimus, pluit.

Ἀμόργην λαμβάνον. Explicatio eſt eiuſmodi detrimenti. Fit deterius, quia fæculentum fit. λαμβάνον, ſanè ab aqua, tanquam materiam malelaboratam à materia inelaborata. Addit, πλείω, propterea quòd in omni oleo fæx eſt. Ratio eſt in cruditate. Non enim euinci poteſt humor à calore, vt areſcat. Hæc enim eſt olei natura. Itaque denſitas terrea fit, quam Amurcam nominamus: terrea quidem natura, & quæ idcirco fundum petat.

Πολλάκις δὲ ἐπισημαίνει τοῦ καρποῦ. Auget Amurcæ cauſam. Scilicet iſtis ipſis imbribus non ſolùm premitur opera caloris naturalis, ſed etiam putreſcit fructus. Tum verò ne vulgò quidem mirum, ſi deterius oleum ſit. Περιμένουσι δὲ πέττεσθαι. Dicat aliquis, cur ergo cùm in eo eſt olea, vt oleũ ſit abſolutum, quódque poſtea ſuccedit temporis id omne pulpæ, non ſucco tranſmittatur: cur, inquam, non auferunt illico ad prela fructum, ſed expectant quoad matureſcat? Duæ cauſæ. ἐργασία maior, & ἀφαίρεσις difficilior. Id eſt, plus operæ ponitur in faciendo (hoc enim verbum peculiare huic rei: vnde & factores) ſcilicet crudior materia premitur ægriús. Et minus commodè decerpitur. Non enim facilè fructus abſcedit, neque carpentem ſequitur. Fructus nondum maturus hæret tenaciús. Sequitur ex hoc alia calamitas: perticis enim decuſſa olea nõ cadit, quin ſecum auferat aliquid de ramulis. Ideo dixit λυμαίνεται. Ῥαβδιζόμενα, virgis percuſſa. Φαίνεται δ᾽ οὖν. Demonſtratio à poſteriori. Demonſtrat enim cauſam, i. calorẽ δημιουργὸν olei, per effectũ: ſcilicet per pluuias. Medius terminus demonſtrationis eſt, λιπαρότης, ſic. Oleum eſt pingue. Pingue eſt opus caloris. Ergo caloris opus oleum eſt. Propterea dixit λιπαρότητα τοῦ χυλοῦ. Quia ſuccus eſt etiam à pluuia, ſed non pinguitudo. Ob id appellat ſuccum ὑποκείμενον. Quia liquor eſt ſubiecta materia, pinguedo eſt qualitas in eo ſubiecto. Ei qualitati at-

A tribuit conditionem, quæ eſt σύμμετρον ἤδη. Quoniam conſiſtit inter humiditatem illam aqueam ab imbribus, & vlteriorem deſiccationem. Eſt igitur lentor ille modus calefactionis vltra aquam, citra ſiccitatem. Id quod apertè mox docet cùm ait, Poſt imbres ſi ſerenitates ſubſequantur, caſtigari humoris illius copiam, atque reduci intra certos fines temperationis. Et dixit πρὸς τὸ ὑποκείμενον, non autẽ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ: quia eſt relatio quædam habitudinis inter ſubiectum, & ea quæ ſunt in ſubiecto. Εἰ δὲ πλεῖον. Quòd ſi modum excedat illum, non propterea maior olei copia. Quare? Quia eſt ἀλλοτρία ὑγρότης. Aliena à forma & à fine, ſcilicet ab olei & natura & vſu. Καὶ

B ἐπίθετος, non genuina, ſed acceſſoria atque aſcititia.

Πρὸς περιττώματος χώραν: ad quantitatem ſuperfluam. Rectè reſpondent omnia. ἐπίθετος. τὸ ἐπὶ, nota eſt exuberantiæ: ſic περίττωμα, τὸ περί. χώραν hîc poſuit, ſicuti Plato χώραν, pro materia. Vnde χωρεῖν, capere. Nihil capacius materia prima. Idcirco πανδεχὲς rectè vocauit idem Plato. Ad materiam recrementi. Οἷον ἀντισπῶσι μᾶλλον. Modus cauſæ. Vim ſucci trahens ad carnis ſubſtantiam conformandam. Id eſt auertens materiam ab inſtituto olei, ad carnis facultatem. ἀντὶ. ἀντὶ τοῦ ἐλαίου σάρξ. Dixit δυνάμειν, quia ſucci vis tendit ad oleũ, à quo diſtrahitur ad carnem. Succus autem eſt δυνάμει aut oleum aut caro. Σπῶσι, vim ſignificat abſtrahentis à fine in quem intendit. περὶ τὸν χυλὸν τὸν ἄλλως μέλλοντα ἔσεσθαι ἔλαιον. Ὃ καὶ τοῦ θέρους.

C Nequis à tempore id fieri putaret, oſtendit etiam alio euenire tempore, dum adſint eædem aeris cõditiones. Ac tempora quidem duo contraria cùm deſignet, in quibus æquè id contingat: efficaciſſimè excludit omnes temporis obiectiones. Tum omnino vt id vitium ab humore oblatum declaret, ambit vtrunque genus aquarum, quæque de cælo fluunt, quæque rigationibus ducuntur. Itaq; dixit ὑετοὺς, pluuias: & ναματιαίοις, riuis. Tũ dicit effectum, ἐκπικροῦσθαι: & detrimentum, ἀπολύουσι τὸ ἔλαιον. Soluunt oleum, quia reddunt aqueum: ergo deterius. Reſpondet enim illi incommodo, ἀνυγραίνεσθαι, de quo ſuprá. Poſtremò dat cauſam, διὰ τὴν πολυτροφίαν. Verba illa moleſta ſunt, ἐν ὁρμῇ τῆς αὐξήσεως οὔσης. Dum in eo ſunt, vt creſcant. Id eſt,

D dum naturali curſu capiunt incrementum. Quomodo igitur hyemalium imbrium iniuriam ſentiant? Non enim tunc ſunt in cremento. Dicendum, hyeme pluuia deterius oleum futurum: niſi, vt ſubinfert ipſe, ſubſequutæ fuerint poſtea ſicciores tempeſtates. A rigationibus autem pati ſimiliter: ſi fiant, quo creſcunt tempore. Ita ſunt diſtribuendæ partes. Quod autem diximus ἀπολύουσι ſoluunt: ita interpretandum, ſi ita legamus. Sin, vt vulgò legitur, ἀπολλύουσι, perdunt. Οὕτω δὲ σώζεται, καὶ πληθύνει μᾶλλον, per ſerenitates caſtigato humore, ſeruatur oleum. Reſpondet illi, ἀπολλύουσι, καὶ πληθύνει μᾶλλον. Et vberior eſt oliuitas. Implet magis. Largiùs fluit, quàm ſi non exceptæ pluuiæ fuiſſent ſerenis tempeſtatibus. Sic igitur ſereno ſubeunte tempore, & emendatur vi-

tium, & ſuppletur detrimento. Ὁ δὲ ἴδιον. Ponit A probationem ex hiſtoria, quę perſpicuè per ſe eſt.

Ἡ ῥύσις ἐγένετο καλλίων. Largior vbertas fuit: nō ſolùm quàm ſi ſerena tempora non ſubueniſſent, vti dicebamus: ſed etiam quàm aliis annis, quibus hyemes non fuiſſent pluuiæ. Ideo dixit elegantiſſimè, ἐκ γὰρ τῶν ἡμισέων ὅσον αὐτό. Duplicata fluxit quantitas. Τὰς μὲν οὖν πέψεις. Epilogus dimidiatus. Nam cùm de coctione tam fructus quàm pulpæ dixerit: nunc de altero tantùm colligit, ſcilicet πρὸς τὴν χρείαν τὴν ἡμετέραν. Atqui etiam πρὸς τὴν γένεσιν. Et fruſtra addidit, ex ſupradictis cognoſci à nobis poſſe inſtitutas maturationes à Natura noſtri cauſa. Non enim docuit nos noſtri cauſa hæc fieri, ſed fieri tantùm.

Lego, τῶν δὲ καρπῶν μὲν γὰρ, non autem τὸν δὲ καρπόν. B Et, τὰ μὲν ὄντα ξυλώδη, non μένοντα. Et, σαρκωδῶν, non σαρκωδῶν. Et, δερματικοῖς, non autem δερματικοῖς. Et, τὰς μὲν οὖν πέψεις, addita collectiua coniunctione.

Theodorus, ἔστι δ᾽ ὅπου τὸ ἀκαρπον[?]. Cùm pulpa diuerſa per ſe conſiſtat. Nihil minus. Non enim vllum ἀκάρπιμον[?] per ſe conſiſtere, docet relatio ambitus, qui deſignatur per notam, αὐ. Sed καταζυλάς[?] præcipitem egit orationem doctiſſimi viri. Καρυώδης, nuceum. Ingenioſa vox, nec aſpernanda, vt in propoſito. Γίγαρτον, vinaceum. rectè. Plinius communi natura, lignum. Barbari noſtri, Arillum. Galli, Pepin. Quo nomine omne ſemen nunc, olim omne paruum ſignificabant. Sic nunc Pepiniere ſatum agrum, vnde adultas ar- C bores transferant. Plantaria Latini, Græci libri γεωπονίας, φυτώρια. A Gigarti vilitate Ligures Taurini tenuem ſupellectilem etiam nunc tranſpoſita litera Girgate nominant. Συμπεφυκότα, deuincta. Nemo Pyri in folliculo quæ ſunt ſemina, vincta dicat. Et de, non eſt αὐτ. Ἅπτεσθαι hic eſt tangere, non vincire. Cohærentia, contigua. Illa omnia addidit, vigore certè indomito permanent, falsò ſimul atque ambitioſè. At illa prætermiſſa, καὶ ὁ τῆς [illegible]. Et ſanè mĕdum eſſe neceſſe eſt. Quis enim in ſaligno nucamento nucleus? Quærenda vox audacioribus quæ huic ſubſtituatur: aut delenda omnia: & ſanè ſatis exemplorum eſt. Ἀνυγρανθέωσι, maduerint. Nequit vllus ſuccus madere. Vapeſcant. Maximè patet in melle ὕγρανσις eiuſmodi. Τῶν δὲ οὐδὲ πλείους, οὐδὲ ἀπό τινος ὥρας. D Nonnullis quodam tempore pòſt copia largior datur, vt oliuis poſt Arcturum. Peſſimè omiſit negationes. Nam poſt Arcturum non augetur oleum, ſed caro. Quippe non amplius elaborat calor, ſed materiam addunt imbres. Ἀμόργην λαμβάνειν πλείω. Oleum amurca deterius redditur. Malè expreſſit, πλείω. Quo ſublato ſentētia tota corruit. Item τὸ λαμβάνειν Amurcæ plus nanciſcitur.

Ἐλαιουργία, confectio. Factio. Factores propriè olearii. Πρὸς ἀποβολὴν μᾶλλον χωρεῖν. Deficit. Miſerè interpretatus eſt. Degenerat ad recrementa.

Ἀπωθοῦσα, impellens. Negligenter admodum. Nos ſatis in Commentario Ἡ ῥύσις καλλίων. Olei profluuium longè melius extitit. Inſuauis o- A ratio ac peregrina. Fluxit oleum copioſiùs. Ἐκ γὰρ τῶν ἡμισέων ὅσον αὐτό. Tantundem enim ex dimidiatis portionibus fluxerat. imò fluxit. De vſu temporis huius, ſatis in libris de cauſis linguæ Latinè dictum eſt à nobis.

CAPVT XXIII.

XXIII capitis argumentum. Prima capitis pars, Quamobrem quædam fructum ferant ex annotinis, quædam è nouellis ramis: à neutris Palma, ſed ex præcedentis anni rudimentis. Secunda pars, De priuata natura Palmæ.

ΔΙΑΦΕΡΕΙ δὲ τοὺς καρπούς. Poſtquā oſtendit cauſas productionum fructuum, & maturationum ſecundū B tempora: nunc vult declarare fructificationum differentias ſecundum partes. Habet autem caput hoc partes duas. In prima declarat generatim differentias duarum ſpecierum. Arbores quaſdam ex ramis ferre præcedentis anni: nonnullas ex iis, qui eodem ſunt anno recèns generati. Secunda pars priuatam Palmæ naturam tractat, quæ neque ex his neque ex illis ferat. Atque horum omnium aſſignat cauſas. Τὰ μὲν ἐκ τῶν ἕνων, τὰ δὲ ἐκ τῶν νέων. Alibi deſignauimus concinnitatem ἐκ τῆς παραλλαγῆς elementorum in hiſce duabus vocibus. In earum quoque coniunctione ad denotandam diem affinem vtrique menſi decedenti atque ſubeunti, concinnitas alia eſt. Nominabant enim eam diem Græci C ἕνην καὶ νέαν, poſtremam & nouam. Elegantia verò in eo eſt: Quòd ſi ponas ἕνον, poſtremum erit: ſi apponas νέον, non iam erit poſtremum, ſed ipſum νέον erit poſtremum. ἕνον enim erit antecedens. Sed ad rem. Διαφέρει ταῖς φύσεσιν. Hanc operis differentiam prouenire ex naturæ differentia quæ ſit in temperamento. Ideo dixit φύσιν. Id eſt ad ipſa ſubſtantiæ primordia. Iam declarauimus alibi quare differentias appellet διαφοράς. Sic hic διαφοραί. Sicut ſuprà οὐσίας. Quia poſt motum multarum alterationum ad generationem fit ſtatus τῆς οὐσίας. Idcirco dicitur οὐσία. Sicuti poſt motum mentis in diſquiſitionibus cauſarum, fit ſtatus in cognitione, qui dicitur Græcè propterea ἐπιστήμη. Eſt enim ἐπίστασις, Latinè ſcientia. Eſt enim ἐπίσχεσις. Ratio verò illa, qua diſtant, rectè dicitur διαφορά: D propterea quòd φορὰ motus eſt ad generationem. Quænam igitur ſunt illæ, quibus diſtant, concretiones, explicat nunc. ξηρά, πυκνά, ξυλώδη. Sanè admodum inter ſe coniunctæ naturæ, aut ſaltem quæ duritiei ſint autores. Poſſent eſſe ſicca, & tamen rara. Voluit etiam denſa eſſe, eámque ſiccitatem in ſubiecto craſſo, cuiuſmodi lignea ſunt. Hæ nimirum conditiones prohibent ſubire humorem: quippe denſitas non habet ſpatia, quibus ſit commeabilis, & humoris haud multum ineſt. Quibus duabus de cauſis non ſatis materiæ ſuppeditatur ad nouitatem, ſed in ipſis vetulis reſidet. Alioqui è contrario quiſpiam ſuſpicaretur. Quippe quibus natura ſicca & denſa ſit, in iis non prouenire debere è partibus ſiccioribus, quales ſunt

vetu-

vetulæ: ſed ex tenerioribus, quales ſunt anniculæ. Sanè hęc obiectio euidentiorem habet rationem. Rationis ſuperioris fundamentum eſt in humoris ignauia propter paucitatem & viarum præcluſionem. Quocirca nequeat porrò promouere ſeſe ad nouella germina: ſed reſtitet in vetuſtiuſculis. Propterea dixit, μικρὰς καὶ βραχείας οὔσης τῆς ἐπιρρῆς. Parua eſt affluxio, vt in corpore ſicciore: breuis, vt in corpore denſo. Signatiſſima vox βραχείας ad oſtendendum quod intendit. Quia excurſus humoris non eſt in nouella germina, ſed breuis curſus retenti in vetuſtis. Parum igitur humoris, nec procedens. Ἅμα καὶ ὁ βλαστὸς ἀσθενής. Alia cauſa. Germen nouellum, vt è paupere penu, minus bonæ habitudinis. Ea imbecillitas ipſi ſibi, ſatis habet, ſi ſufficiat: nedum vt in fructus ſuas opellas effundere meditetur. Ὥστε μὴ τὸ μεταστέγειν. Sanè ſi debile eſt, nequit fructū ferre. Sed quod addit, μή τι κατέχειν, non intelligo quorſum. Neque, inquit, cohibere. Quid cohibeat? Affluxionem? nequaquam. Non enim affluit admodum. Quare nihil ſuperflui: nullus impetus. Quónam ergo tenderet? Exirene tentet ex germine ita vt opus habeat coertione? Potius intelligam ſibi retinere alimentum, quàm non cohibere. Ὅσα δὲ ὑγρὰ καὶ μανά. Altera cōditio contraria, quia erāt illa ſicca & dēſa. Tertiū contrariū. καὶ τὸ ὅλον ἀτραφῆ. Quaſi dicere velit, eſſe pulpę quā ligno propiora: nam illa erant ξυλώδη. Ταῦτα ὅν τε ἀθρόως τε ἡ ὁρμὴ, καὶ πολλή. Eſt multa materia, & eſt impetus ob quantitatē, & eſt ἀθρόον, id eſt vniuerſæ ſimul motus, non vt ſuprà βραχεῖα. Non minutatim, ſed cōfertim. Ex continua igitur affluxione fit ſucceſſio productionum & germinis primùm, & porrò fructus. Notabis πολλάκις. ταύτῃ ἡ ὁρμή. Alius dixiſſet ταύτης: & fortaſſe ſic ſcribendum eſt. Οὐ μὴν ἀλλά. Apponit exceptionem priori parti huiuſce diuiſionis. Quæ ex vetulis ferant, ea nihilominus educere germinilla quædam nouella, atque ex eis fructum. ἐκ τῶν ἰσχυροφόρων: deeſt omnino articulus. βλάστημά τι μικρόν. Extra vetulum ramū prodit tenellus quidam, è quo fructus. Non enim ex vetulo illo εὐθὺς, id eſt ſtatim ſine medio. Cui cùm apponat epithetum ξυλώδους, videtur etiam cauſam addere. Nam ligneam naturam ad hanc productionem ineptam agnoſcebat. Siccitas igitur ſi eſt incommoda, nouella erunt commodiora. Sic igitur longè enucleatiùs diceremus, Ex nouellis omnino prodire ſemper fructum, ſed in arboribus humidioribus ἀμέσως, id eſt ſtatim: in ſiccioribus aliter: nouellum enim germen ex vetulo prodire. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πέφυκεν: non enim ex ligneo ſuccus aptus. Ἂν μή τι παράλογον. Cautè addit, ſi ſecus eueniat, id non euenire ſecundùm rationem. Ἰδιωτάτη δέ. Altera capitis pars, in qua tertiam omnino in Palma naturam explicat. Idcirco ſuperlatiuo flexu dixit, ἰδιωτάτη. Καὶ πρὸς τὰ ἄλλα, καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ξυλώδη. Reſpectu igitur ad vtranque naturam illam. Quare non dixit, πρὸς ἑκάτερα? Quia ſine flagitio poteſt abeſſe à natura humidarum, ipſa lignoſa: at non ſine ad-

A miratione, quæ ſicca ſit, à ſiccarum conditione deſciſcere potuit. Quæ fuit cauſa vt ita loqueretur, πρὸς αὐτά. Quaſi diceret, καὶ πρὸς ἐξ αὐτῶν ὄντα. Ἀλλὰ τῶν κυημάτων πρότερον. Non à nouellis, non à vetulis, ſed à rudimentis quibuſdam prius inchoatis. Κυημάτων. Turgent enim diu prius quàm edantur. Ὥσπερ τὰ σταχυηρὰ τῶν σπερμάτων. Sic etiam turgent in ſpicis ſemina antequam proferantur. ἐκφαίνεται, verbum frequens in hac ſignificatione fructuum inchoatorum. Ἐκ γὰρ τῶν ὁμογενῶν. Explicatio ſimilitudinis. Illico ſimul cum fructu prodit oculus. ὁμογενῆ vocat alios ramulos. Appellat ῥάβδον. Sic agricolæ Latini in Vite virgam. Αἴτιον δ᾽ ἄν τις. Huius rei cauſam arboris aſſignat ſiccitatem. Quaſi non

B queat humorem producere ſeriatim, vt ramulum fructus conſequatur. Suprà humidiores eodē poterant anno germen ſimul & fructū fundere, propter materiæ tum copiam, tum facilitatem: nunc putauerit aliquis humidam Palmam, quæ ſimul vtrunque efficiat. Id non ita eſt. Tum quia priore anno inſtitutum non potuit abſoluere, tum quia germinis exiguitas haud multum operæ requirit. Semper modeſtiſsimè loquitur. αἰτιάσαιτο, pro cauſa afferre poſsit. Sed addit ſententiam planè dignam tantis exercitationibus, καὶ τὴν ὅλην μορφήν. Semper viri magna in bonis literis autoritate tenuere: nullum ex Ariſtotelis familia vllum effectum retuliſſe ad eam cauſam quæ attribuitur toti ſpeciei, ſed qualitatibus manifeſtis. Hic ſatis

C patet aliter profiteri Theophraſtum. Vt iam hinc quoque ſilentium imponatur Alexandri delitiis, qui formas ex elementorum educit principiis. Hic enim penitus diſtinguit à qualitatibus. Ἐπεὶ γὰρ φυλακῆς. Aliam nectit à fine cauſam præter hanc formalem. Quia fructus egent munimento quopiam ad conſeruationem, & cùm editi ſunt, & cùm exeunt: aliarum arborum fructibus hoc præſidium à frondibus comparatur, vt ſuprà videbamus: in Palma verò quoniam non eſt ſecūdùm frondem fructus, neceſſe fuit in ipſo ſinu cōformari atque conſiſtere. Ἔξω συστάμενα, cùm poſt editionem foris conſtiterunt. Καὶ ἐξ αὐτῶν προφαινόμενα, cùm ex ipſis apparent primulùm: cùm extare incipiunt. Ἐν τούτῳ, in ipſo tuberculo, tanquam φολάδι. Συμπεριγενέσθαι, confieri. Ὅπως ἰσχύον, vt non tener, ſed validiuſculus pro-

D deat in aerem. ἀπὸ τοῦ δένδρου, ſcilicet ab arbore. quia dicebat etiam ſuprà, πᾶν τὸ βλάστημα. Καὶ μεμορφωμένον. Formatio nanque non aduenit, niſi iam compoſitis miſtionibus atque abſolutis.

Διόπερ ἐν συγγενεῖ. Idcirco intus primùm cum virgula ſimul conceptus atque inchoatus, poſtea editus eſt. Quia tuitionis egebat, in cognato atq; ſibi neceſſario quaſi gremio conceptus eſt. συγγενεῖ, reſpondet illis ἐκ τῶν ὁμογενῶν ἐκφαίνεται. Non in aerem continuò produt, quia non eſt cognatus aer, ſed inter ſuos auſpicia prima tulit originis, quibus propter naturæ coniunctionem naturali ſocietate potius, quàm fortuito fœdere foueretur. Ideo & συγγενεῖς ſunt vicinæ partes,

& ὑκεῖαι, etiam conuenientes. Feſtiuè dixit, ἐξί-
τησι τὴν κύησιν, ἀντὶ τοῦ, τὸ κύημα. Sicuti dicimus ſcripturam pro ſcripto: operam pro opere. Et quoniam reducebat ad ſpicarum ſimilitudinem, modeſtè, vt ſolet, addit ἴσως. & inueſtigandam cenſet cauſam. Εἰ δ' ὅμοιον. Si fructificatio hæc ſimilis eſt ſpicarum fœtificationi: quoniam hæc ſpicarum editio communis eſt multis: communem quoque cum illis multis Palmæ fructus cauſam obtinebit. Quòd ſi ſoli Palmæ contingit, priuata cauſa exquirenda erit. Ita in biuio ambiguè decernit, ac deſtituit nos hiantes. Quid quòd ne ibi quidem, vbi de ſpicarum hac eductione ſcribit, vllam cauſam dat? An peculiarem fœtus huiuſmodi formationem dicemus? Cunctationis autem cauſam (anno enim ſequenti explicat inſtituta rudimenta) eadem fuerit, quæ & in eductione arboris ipſius à ſemine, poſteaquam terræ mandatum eſt. Serò enim editur: tardè creſcit, tardiſſimè fœtificat. Operoſa ergo tota eſt. Quãobrem neque virgam illam primo anno producere quit, & inſequenti collectam diu materiam ſimul etiam efformat in fructum. Πλειόνων ἴ-
σως τοῦτο, ſcilicet παχυσταχεῖν: qua in voce verbum alio modo eſt, atque cùm dicebat φυλλοβολεῖν. In hoc abiicere: in illo eiicere. Τὴν αἰτίαν κοινήν. Si multæ ſunt plantæ ſimiles hac ipſa παχυσταχίᾳ, in communi multitudine cõmunis cauſa quærenda eſt. Μόνον δὲ δένδρων τῷ φοίνικι συμβαίνει, ἀντὶ τοῦ, μόνῳ.

Lego, τούτους ἐκ τῶν ἀδελφῶν, non autem τοῦτο.

Theodorus, ἐκ τῶν ἔνων ex anniculis, more ſuo. Non tamen id vox hæc ſignificat, ſed vt in chordis, ἐσάτη. Et aliter inſcripta eſt. Non enim anniculi ſunt rami Perſico è quibus prodit fructus, ſed vetuſtiores atque etiam magis Moro. Dicendum ex ramis iis qui poſtremi prodierant. Εὐθὺς μετὰ τὸ καρπεῦσαι. Omiſit εὐθὺς, non ſine culpa, vti declaratum eſt. Μικρὰ καὶ βραχέως. Parcè influunt. mutilè. Modicè, nec diu affluat humor. Εὐτραφῆ, plenæ benehabitæ, ſucculentæ. Ἄμφω δ' ὥσπερ πονεῖν. Theodorus omiſit. Idiotiſmus Græcus. ἀμφότερα, βαδίζει τι μέγας, κρατεῖ τ' αἰχμητής. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἔνων φέρειν, cùm ex annotinis fructificant. Non per aduerbium, ſed per relatiuum. Quæ, non autem cùm. De genere nanque illo agit. Συγγενῆ καὶ οἷον ἐν τῇ κυήσει ἐξάγει. Quamobrem in vtero parentis, natura partum ſeruauit. Miris modis & ambitioſa & aliena à ſententia Philoſophi oratio hæc. Neque partus eſt κύημα, ſed fœtus. Partus autem τόκος. Μόνον δὲ δένδρων. Theodorus addidit frondibus Palmæ euenire. Non eſt affectus frondium, ſed fructus.

CAPVT XXVI.

Argumentum capitis XXIIII. Quare arbores quædam non quotannis, ſed alternis gerant.

A ΠΑΡΕΝΙΑΥΤΟΦΟΡΑ. Suprà oſtendebat quibus è partibus fructum ferant: nunc quibus temporibus. Itaque cùm ſit alius affect⁹, aliud nos fecimus caput. Item ſuprà docebat quibus anni partibus, quæ propterea πρώϊα vocabat & ὄψια: nunc vult ipſis ab annis integris declarare fructificationis officium, eiúſque viciſsitudines. Tertio quoque anno quaſdam ferre. Alternationis cauſam reddit. In extremo capitis multum attribuit locis ipſis admodũ neceſſaria ſententia: ne quis aſcriberet cæli vitiis aut benignitati vel noxas vel incõmoda: harúmq; quaſi legum, quas hîc fert Philoſophus, euerſiones. Παρενιαυτοφόρα.
B Quia prætereunt annum otioſè, quaſi dicas præter ãniferas. Sicut ἐπετειοφόρα, quotãnis ferentia ἐπέτειον, quod annũ durat: ſic Demoſthenes ex legibus Athenienſium ἐπετείους ἐγγύας. Illud παρ' ἔτος: hoc ἐπ' ἔτος. Et dicere poterat παρετειοφόρα. Ὡς τούτῳ λαβεῖν, quia ſumit tanquam conceſſum, καὶ ὑποτεθέμενον, non autem probatum. Τὰ ξηρὰ, καὶ ξυλώδη, καὶ ὅσα μὴ ἐκ τῶν νέων. An ſunt hæ duæ cauſæ? Nequaquam. Ferre enim ex vetulis non poteſt eſſe cauſa: habet enim cauſam priorẽ, ſcilicet duritiam ex ſiccitate. Vt ſit & humoris paucitas, & recipientis inobedientia. Οἷον γὰρ δεῖ προσυλλέξαι. Duo hîc fieri oportet. Vnum eſt, colligere alimentum: alterum eſt tranſmutare. In corpore ſicco non multum conuaſari poteſt. Quare tractu temporis opus eſt. Tranſmutatio
C verò duplex requiritur. Prima eſt materiæ elemẽtariæ in ſuccum arboris. Hęc eſt pręſens materia materiæ futurę. Quippe fructus ex ea conficiendus. Itaque acutiſsimè dixit προγεννῆσαι. Quia fructuum generationem antecedit ſucci generatio. Perinde igitur valet τὸ προγεννῆσαι atq; διὰ τὸ δεῖν ἀναγεννᾷν. Sic προσυλλέξαι. Quia colligendum eſt ad fructum: ſed præ colligendũ eſt ad hanc ipſam collectionem. Simpliciter vt gignatur fructus, oportet ſuccum prægigni. Οὐ δύναται δ' ἅμα ταῦτα. Sic ſuprà, ὅτι μὴ τι μετατιθέναι δυνάμενα μὴ τε προτεχνεῖν. Ideo dicit διὰ τὴν προτέραν λεχθεῖσαν αἰτίαν. Ὥσπερ τὰ ἄξυλα, καὶ εὔτροφα. Comparatio. Nequeunt hæc ſimul præſtare, ſicuti præſtant eæ quæ minus lignoſæ ſunt & ſucculentiores. Nã
D eæ ieiunæ vix ſibiipſæ ſunt ſatis. ἄξυλα καὶ εὔτροφα. τὸ ἄ, non æquè vtrobique. Nam in priore voce ſignificat moderationẽ & detractionẽ: opponitur enim illi ξυλώδη. In ſecũda ſignificat adiectionẽ τοῦ τρέφειν. Nõ enĩ ἄξυλα dicas benè lignata, vt bene manè, bene pot⁹: ſed mediocriter lignoſa. Omniũ enim arborũ materia lignea. Sed in quibuſdã excedit modum hęc duritia. Μάλιστα δ' ἐπιδήλως. Affert exemplum ab Olea. Cui præter internam hanc naturam, addit etiam cauſam fortuitã. Perticis enim cùm decutiatur Oliua, neceſſe eſſe ipſam malè haberi. Quanquam hæc ratio ſatis imbecilla videtur, ex aliis arboribus quæ idipſum patiuntur, quas inter eſt & Quercus & Iuglans. Quin putata Vitis fœcundior. μάλιστα δ' ἐπιδήλως. More ſuo verbum ſuppreſsit. Manifeſtè verò in Olea depre-

deprehendi: quia propius reſpicitur in ea vel iactura vel prouentus. Oleā ſanè iis affectibus agnoſcit oneratam. Concluſio eſt ex propoſitis. Omne tale, ſcilicet ξηρὸν, πυκνὸν, ξυλῶδες, eſt περιττόφορον. Ἡ δ' ἐλαία τοιοῦτο. Conſtat autem concluſio ex Hiſtoria, tertio quoque anno meliùs ferre. Habem⁹ nos huiuſmodi ſuburbanas Malos. Ἀσθενέστερον, καὶ ἐπικηρότερον. Vt ex imbecillitate propria talis ſit, atque etiam quia ſit obnoxia maximè iniuriis omnibus ἐπίκηρον, ſuprà ſatis declaratum. Πρόφασιν λαμβάνειν ἐκ μὲν τῆς εἰμαρμένης, ἐκ δ' αὐτομάτου, πρὸς τὸ κενοῦν ἔχειν. Ideo ποιεῖ ῥαβδιζομένη: quod non facit Iuglans, non ſolùm perticis appetita, ſed etiā ſaxis excuſſa. Καὶ κατακεκομμένα τὰς θαλλίας, cæſis termitibus. Alibi declarauimus hoc eſſe oleæ nomen ramis peculiare, ſicut aliud aliis: præſertim in Vitibus. Didymus etiam Sarmētum quod defodit ad arbuſtum, ἐμβεχαλάσμα ſcribit ſuo tempore appellatum. Ἔτι δὲ καὶ ὅτι. Probat iis verberationibus ita affici, vt fructum differat. Nam qui, inquit, non percutiendo, ſed ſucculſu legunt cadentem oleam ex eam arboré vnde legerunt, aiunt non intermittere, quin quotannis ferat. Αὐτομάτως. hìc puto addendam copulam aut diſiunctionem, ἢ αὐτομάτως ἀποῤῥέουσαν, id eſt caduam: ἢ σείοντες, aut concutientes. Nota tamen quod adiecit in fine, μᾶλλον. Non ſimpliciter ferre quotannis, ſicut aliæ quæ ſunt ἐπετειόφορα: ſed μᾶλλον, magis quàm quæ ῥαβδίζονται. Alioqui non à ſiccitate quam prætexebat, περιττόφορον agnoſceret, ſed ab hac perticarum iniuria & mutilatione. Μέγα δὲ καὶ αἱ χῶραι. Altera capitis pars, in qua, vt alibi ſæpè, multum regionibus attribuit. Ab iis enim cuiuſcunque naturæ fieri acceſſionem. Itaque eas quæ ſua ſpecie quotannis edunt fructus, ſoli vitio, quicum minus eis conueniat, differant ac reponant alternis. Alias vberiùs quotannis ferre, quā ferrēt minus commodis locis. Quemadmodum eſſe etiam regiones quaſdam, quarū beneficio eæ quæ alioqui ſuo in genere alibi frondes amittant, non amittere. Huic ſoli prærogatiuæ etiam adiungit cæli fauorem. Nam etiam paulo alieniore loco ſi tempeſtas anni fuerit clementior, parabilior item tunc ſit fructificatio. Hoc tot locis eſt dictum, repetitum, vt iam ſit prætereundum. Διαφέρουσι. Quia tractat τὰ περὶ ἐνιαυτόφορα: & affert exemplum τῶν ἀειφύλλων, quæ ſunt valde diſtantes differentię. Imò verò τῶν ἀειφόρων. Quæ Hiſtoria valde faciebat ad explicationem fœcunditatis illius, cuius cauſas quærebat in Malo Medica. Locum vnum nominat, Aletheam. Videtur eſſe regio. De ea nihil memini me legiſſe. Non enim de agro Siculo, qui cognomini vrbi adiacet, intelligere: ſatis ex eo conſtat, quòd tota Sicilia nihil tale videtur. Alio loco diximus, in Angor prouincia Troglodytarum, qui nunc Abiſſini dicūtur, aruum eſſe perpetuò paratum arationi, ſementi, meſſi. Αἱεὶ τι καρποφορεῖ: διαλλαγὴν δὲ ποιοῦνταί κατὰ τριετίαν. Tantum valet alternatio illa in arborum natura: vt iis etiam locis in quibus arbores toto anno ſemper aliquid fructuum ferunt, tamen tertio

A quoque anno minus ferant. Διαλλαγὴ δὲ, mutatio vel copiæ vel bonitatis. Ita leuiter perſtringit huius intermiſſionis rationem, cùm altiùs diſquiri poſſit, qua id fiat lege. Nam ſi idem à terra ſuccus aut propemodum, eadem arbor: quamobrem nō eadem opera? An quæ facultates in materia ſunt, fatigantur? Quamobrem egent intermiſſione ad ſpirituum inſtaurationem. Facultas quidem eadem: neque delaſſatur quod eſt ſubſtantiale (non enim poſſet reparari) ſed eius inſtrumenta ſiunt vel minora vel deteriora. Itaque etiam opus. Nam quod ait Auenrois formas, quæ in materiā ſunt, actionum frequentia fatiſcere: non eſſe verum, docuimus in Exotericis. Nunquam enim forma terræ motum intermitteret deſcenſionis,
B etiam ſi interuallum locorum à quo & ad quem ſit motus, eſſet infinitum. Sed finitus eſt motus rectus, quia ſpatia ſunt finita. Motus autem cæli circularis, infinitus: quia ſpatium infinitum. Quia ſuprà ſumebat exempla ſimilitudinum ab animalibus: & nos dicebamus habere Malos περιττόφορον: dicamus & hoc. Ad hanc villam, vbi hæc ſcribimus, in gregibus noſtris eſſe Scrofam, quæ tertio quoque anno terdenos parit: ſequentibus interuallis tertio quoque, binos tantúm. Ὅτι δὲ ἰσχύοντες. Oſtendit analogiam cæli cum ſolo. Sicuti ſolum efficiebat τὴν περιττοφορίαν; ſic cælum concinnat naturam earum quæ à vetulis producunt. Si enim benignior annus fuerit, tamen
C earum imbecillitas, quæ ferunt ἐκ τῶν ἕνων emendatur ita, vt etiam intermiſſionis tempore fructū ferant. Ita ſcitiſſimè duo genera hæc ſimul contulit. Suprà in perpetuò ferentibus tertio quoque anno mutationem in deterius dicebat: hîc earum quæ tertio quoque ferunt, mutationem in melius. Sic ergo plus poteſt temporum qualitas, vt prauum corrigat, quàm locus, vt bonum perpetuet. Non eſt prætereunda ſententia diuini Viri, ὅπως ἂν ὁ θεὸς ἄγῃ τὰς ὥρας, prout Deus tempora ſtatuerit. Vt Deum etiam quotidianarum operum agnoſcat effectorem. Tantum abeſt vt Ariſtotelica familia neget, Deū eſſe totius efficientē cauſam. Sed nos ex incōparabilis Præceptoris ſententia fuſiùs & acutiùs in Exotericis exercitationibus. Τὰ τῶν καρπῶν ἀποδιδόασι. Non ſolū τοὺς καρποὺς, ſed etiam
D τὰ τῶν καρπῶν, & fructus, & occaſiones, & circunſtātias. Ὥσπερ καὶ τὰ ἐκ τῶν νέων. Reducuntur ad earum naturā, quę ex nouellis fructificant. Quæ ſentētia innuit id quod explicatum non eſt, ſcilicet quale tempus eſſe conuenit. Quale? Sanè eiuſmodi confert ad emolliendum τὸ ξυλῶδες illud, & humectandum τὸ ξηρόν. Συνακολουθεῖ τοῦ ἀέρος. Verbum hoc & ſuprà & infrà, ad hunc eundem vſum. Quaſi dux ſit operæ, & adminiſter aer. Aer, inquam, non ὥρα, id eſt motus illius menſura. Nullius enim autor eſt actionis. Idcirco addit καὶ τῇ κράσει τοῦ ἀέρος. Sunt enim aeris qualitates quæ mutant, non motus. Quarum principia ſunt in aſtris quæ ſunt in cælis, quorum actiones motu variantur: in motu, inquam, non à motu.

A Lego, ἀξύλα, non ἀξύλοι. Non enim eſt analogia. Et, ταχυκαρπότερα ἐκ τῶν ὑπερφερόντων, non autem ἐκ τῶν νέων. Non enim à temporibus conſequuntur beneficium quotannis ferendi, τὰ ἐκ τῶν νέων φέροντα, ſed ſuapte natura ſtatis temporibus. Sic mox comparat atque ait, hæc τὰ ἐκ τῶν νέων, Dei cœliſque beneficio ita fructificare, ἐκ θεοῦ τὰ ἐκ τῶν νέων.

Theodorus, ξυλώδη, prædura. Affectum pro ſubſtantia. Προσυνίσταται τὸ σπέρμα. Expreſſit τὸ πρὸ, prius: prius colligatur generetúrque. Et præterit τὸ σπέρμα. Εὔξυλα, probè materiatæ. Ἀτερφῆ, altæ. Vtrunque minus bené. Nam ædes & naues benè probéve materiatas dicimus, cùm ex firma ſunt constructæ materia, & quanta opus B eſt. At hîc aliter, vt expreſſimus in Commentario. Et ἀτερφῆ non deſignat hîc proceritatem, ſed habitudinem ex temperamento. Vtrum verò altum, id eſt ὑψηλὸν quod ab imo diſtat, ſit tranſſumptum ab arborum animaliúmve magnitudine, quàm ex alimento ſint conſequuta: an quia Græcum ἀναλήψεις elationem ſignificat: in originibus ſatis declaratum eſt. Ῥαβδιζόμενα, decuſſa perticis. Parallage eſt in ſolœco. Non enim decutitur arbor, ſed fructus. Αὐτομάτως ἀποπίπτοντα, ſponte decidentes. Sanè ſonat ita Græcé. Tamen res aliter monet. Colliguntur quæ cecidere, non quæ cadunt aut cadebant. Caducæ aut caditæ. Sic enim veteres agricolæ. Μᾶλλον ἐπικαρποφορεῖν, Propius ad fructificandum annuatim oleas accedere. Ele- C gans verſio, ſuauis & commoda. Non tamen explet. Nam quod propè eſt, in eo non eſt cui eſt propinquum. Et olea quotannis fert. Si fructus nō vi, ſed ſuauiter auferatur; plus fert. Ἀεί τι καρποφορεῖ. Theodorus omiſit τι.

CAPVT XXV.

Capitis XXV. argumentum. Arbores alterutro luxuriantes, fructu ſcilicet aut germine, altero minus fecundas eſſe. Eius naturæ cauſam eſſe robur, imbecillas neutro excellere.

ΣΥΜΒΑΙ'ΝΕΙ δ' ἐνίων μὲν βλαστάνειν ἄγαν. Germina fructúſque ſuprà comparauit inter ſe tempore generationis: nunc cōparat quoad materiam & quantitaté. Vbi germina luxurient, fructus eſſe minus vberes. Largio- D re fructus prouentu minus frequentari germinationem. Haud omnes tamen eſſe tales. Nam Ficū & Vitem albam cùm maxime ſamis & frondibus luxuriant, tunc eſſe fœcundiſſimas. Cauſas aſſignat, illis robur, his imbecillitatem. Ὅταν βλαστάνῃ ἄγαν, ἀκαρποῦν μᾶλλον. In aduerbiis eſt affirmatio, & reſponſus exceſſus. ἄγαν, exceſſus verus, nimium. μᾶλλον, exceſſus à medio. In verbis autem eſt contrarietas per aduerbia, τὸ δὲ, καὶ τὸ ἐναντίον. Quæ aliis mox vocibus deſignabit ὑπερβλαστεῖν, καρποβλαστεῖν. Alius dixiſſet, ὅταν βλαστάνῃ μᾶλλον, καρποφορεῖν ἧττον. τὸ μᾶλλον auget natura ſua: huic verbo iunctum ἀκαρπεῖν, minuit: propterea quód auget diminutionem quæ eſt in

A verbo. Hoc non eſt mirum, ſed illud: Cùm ἀκαρπεῖν auferat totum fructum, τὸ μᾶλλον refert partem tantùm. Οὐ δυναμένων δι' ἀμφοῖν διοικεῖν τῶν φύσεων. Scitum verbum διοικεῖν, pergere, perſuadere, vtrunque perficere. τὸ διὰ, nota eſt motus interioris ac ſubitionis. Natura enim, vt ſuprà dicebamus, internum principium eſt. Si non poteſt, ergo debilis. ἀδυναμίᾳ dicit Præceptor. Mox dicet illas alias eſſe debiles, quæ ἐκ τῆς βλαστήσεως καταναλίσκονται. Et debilis eſt, quia vtrunque nequit explere, & in alterutrum incumbit atque transfertur materia. Ἴδιον δὲ συκῆς, Diuerſa ab hac idea communi multis, Ficus & Vitis albæ ſpecies: quoniam βλαστάνουσι ἄγαν. Εἰ δὲ οὐκ ἀνάγκη, τὸ ἀσθενὲς ἧττον ἀληθές. Non vult dice- B re, alterius orationis veritatem ab alterius pendere veritate: qui loquendi modus diuino Præceptori peculiaris eſt: ſed ſic. Si verum eſt quod aiunt, non propterea non verum eſt quod nos dicimus de aliis in genere. Priuata enim in his natura Ἡ γὰρ βλαστησία. Ratio à conſentaneo. Abſumit in ſe germen fructuum materiam. Huius rei duas aſſignat cauſas: vnam, χώρας ἀρετὴν, ſoli facultates: alteram, τῶν δένδρων ἰσχὺν, arborum robur. Nanque ἡ γῆ, ſcilicet terra ἀφθονίαν, vbertas larga: τὰ δὲ, id eſt arbores, ἑλκύσαι δ' ἱκανὰ, valent attrahere. Et ſubdit exemplum Amygdali ac Puniceæ, de quarum auiditate attrahendi ac frondificandi luxuria cùm loquutur alibi, vſurpat verbum admodum efficax. ait enim ὑβρίζειν. Quippe quæ ob fructum ſatæ ſint, fru- C ctui faciunt iniuriam. Largè igitur ſuppeditatur, largè attrahitur, largè abſumitur in frondes, intercipitur pars debita fructibus. Ἀρετῇ, alibi declarauimus vocem hanc à Philoſophis omnium rerum facultatibus accommodari. Δεινά Hoc quoque vocabulum valdè commune eſt, Ita vt & in malam & in bonam partem accipiatur. Abſolutè poſitum, graue ac moleſtum ſignificat: cum adiecto quopiam ad id refertur. δεινὸς λέγειν, apud Demoſthenem, & δεινότης: de qua etiam Quintilianus. Eius autem origo docet hæc. Dictum enim eſt παρὰ τὸ δεῖν, καὶ παρὰ τὸ ὄν. Quod opus eſt vt ſit: Multum enim capit verbum hoc: vnde legimus ἀναλωσάντας εἰς τὰ δέοντα. Sic etiā eſt in alia voce non minus ampla, ἐπιτήδειον. Sed hęc ex originibus. Ἄλλων δέ. Contra, quarū natura imbecilla eſt, eæ non D luxuriāt germinū frequentia. ἀλλὰ σύμμετρος ἡ αὐτῶν βλαστησία γίνεται σύμμετρος eſt contraria τῷ ὑπέρ. Sicut βλαστησία habet τὸ δὲ medium, contrarium duobus extremis ὑπερβλαστεῖν & καρποβλαστεῖν. Cuinam verò eſt σύμμετρος? πρὸς τὴν καρποφορίαν. Arbor enim apta ad ferendum fructum & idonea, mediocrem obtinere debet facultatem. Itaque τὸ ἀσθενὲς hîc, quod his arboribus attribuebat, non eſt imbecillitatis nota, ſed mediocritatis. Alioqui eſſet non ſolùm καρποβλαστεῖν, ſed etiam καρποφορεῖν. Verum autor iſte populari vtitur oratione, non exquiſita. Non eſt igitur in ramis luxuria, ſed pro modo fructuum. Ἡ δὲ συκῆ καὶ ἡ ἄμπελος διὰ τὴν ἀσθένειαν. Ecce quam in partem accipiat hanc ſuum ἀσθένειαν. Nam de iiſdem ſuprà dicebat, ſimul

mul ἀβλαστεῖν, ſimul ἀκαρπεῖν. Non poſſunt autem duo hæc δὲ, ab imbecillitate proficiſci. Quéadmodum & mox abutitur hac voce ἀγαθῶν cùm dicit, δεῖ μὴ εἶναι τὴν χώραν ἀγαθήν. Nemo enim temperatè loquens dicat in mala terra fieri eadem in arbore καὶ ἀβλαστίας, καὶ ἀκαρπίας. Ideo addidit ἴσως. Et ſanè cùm dixerit λαμβάνει τὸ σύμμετρον, videtur attribuere arboris naturæ: cui etiam ſi contingat eſſe in optima terra, tamen nonniſi τὸ σύμμετρον ſumat ſibi. Διόπερ εἰς τὰς νήσους τὸ τοιοῦτο μᾶλλον συμβαίνειν. Neſcio quas narret inſulas, arenoſas fortaſſe. At Cyprum & Siciliam, & Iauam maiorem qui notas habeat, is harũ meritis attribuet inſulis nomen horreorum: tantum abeſt, vt agnoſcat atque obiiciat infelix, aut ingra- B tum ſolum.

Lego, vt ſcriptum eſt, ἡ ἄμπελος ἡ τοιαύτη, quia albam nominauit. Germani ex Theodori paraphraſi mutarunt in vocem explicatam, & poſuerunt pro τοιαύτη, λευκή. Hoc erit gloſſematis loco. Tamen monendi potius gratia acceptum velim, quàm caſtigandi.

Theodorus, συμβαίνει δὲ ὅταν μὲν ἀβλαστῶν. Aſtrinxit hoc apoteleſma ad Oleas tantúm. Addidit enim περὶ φορητικὰς, Oleas. Ego puto, atque etiam ſcio, id arboribus, quæ nobis notæ ſunt, præter Vitem ac Ficum, omnibus conuenire. Sic addidit (neceſſe) ibi κατατεναλισκούσης. Εἰ δὲ τοῦτό ἐστι, καὶ τὸ πρότερον εἰρημένον ἀληθές. Quod ſi verum ſit, ſupradictum quoque verum eſſe neceſſe eſt. Hic etiam addidit (neceſſe) & ſuperfluò & C falsò. Non enim hoc ab illo pendet, aut ab hoc illud. Alterutrum enim eſſe quit verum, altero falſo: & è contrario. Quin cùm contrariæ ſint naturæ: non poteſt vtrilibet alterutri neceſſitas imponi conſequendi. Ἀφαιρεῖται, fructum detrahere. Nequaquam: ſed futuri fructus materiam. Subtrahere, dixerit acutiús. Σύμμετρος αὐτῇ ἡ ἀβλαστία γίνεται πρὸς τὴν καρπογονίαν. Sed modicè aptéque ad fructificandum his germina prodeunt. Non potuit peius. Sed germinum fructuúmque modus inter ſe conuenit. Hoc enim eſt πρός. Vt ſit relatio menſuræ illius ad hunc.

Ἡ τοιαύτη: Vitis præcipuè candida. Non præcipuè, ſed penitus ac præciſé. Non enim Vites aliæ. D Λαμβάνει τὸ σύμμετρον. Hic quoque temerè addidit, vliginem.

CAPVT XXVI.

Argumentum XXVI. capitis. Quare fructus poſterius, quàm eum ambiens munimentum concrescetur. vtriuſque incrementum alterius eſſe diſpendium. Naturam tamen vtrique ſtudere. Cauſas à qualitatibus & accidentibus quibuſdam ſenſibus veſtigandas: alias etiam ratione.

EN ἄλλοις δὲ τοῖς καρποῖς. Poſtquam diſceptauit de tempore generationis, comparando fructum ſimul & germina: nunc in fructuum partib⁹ idem facit. Quare meritò caput nouum à ſuperioribus abſcindendum. Fructuum A partes duas agnoſcebat ſuprà: alteram καρπὸν vocabat, alteram περικάρπιον. Quas partes inter ſe comparabat dupliciter, maturatione ſcilicet ac ſitne, id eſt viu. Nunc verò comparat quoad tractum temporis in quo fiunt. Quamobrem illis hæc commodiùs eſſent adiuncta. Confert enim generationum celeritatem. Ait ergo τὸ περικάρπιον prius moliri naturam. Ratio. Quia ſemen ſiue fructus ad propagationem: pulpa extima ad vſum noſtrum. At ille nobilior finis eſt. Cauſa igitur διὰ τὸ οὗ. Altera cauſa, ἐξ ἀνάγκης. Pulpa enim, & teſta, & corium eſt propter ſemen. Suprà nanque dicebamus eſſe σκεπασίαν τοῦ καρποῦ καὶ φυλακήν. Hęc eſt minor propoſitio ſyllogiſmi. Maior. Quod- B cunque propter aliud eſt, prius eſſe tempore neceſſe eſt, quàm id cuius gratia eſt. Animaduertendũ illud, Haſce duas rationes non cuiuis fructui conuenire. Non enim prior ratio conuenit Iuglandi, aut Amygdalo, aut aliis. Neque ſecunda conuenit Perſico. περικάρπιον enim illud eſculentum non eſt à Natura comparatum munimenti cauſa. Diſpertiendæ igitur hæ rationes alia aliis, prout quæque cuique accommodari poteſt. Ἡ αὐτή γε ὁ καρπός. Notandum γέ. Aſſertiua hîc particula. Καρπὸς, καὶ τὸ σπέρμα. Alterum nomen eſt ſubſtantiæ καρπὸς, alterum finis σπέρμα. Quanquam τοὔνομα τοῦ καρποῦ, non eſt à ſubſtantia, ſed ab euentu. κάρπειν. Vnde etiam noſtrum carpere, tranſpoſitis ſanè vocis partibus, ἴκαρον ἀπό. καρπός. ἀπίκαρον.

Τοῦτο δ᾽ εὔλογον. Duas deinde cauſas aſſignat: v- C nam à materia. Quia, inquit, magna ſeminum pars ligneo tegitur operimento. At hæc neceſſariò ſerius perfici, etiam ſuprà dictum eſt. Altera eſt ratio finalis, ἀλλ᾽ ὅτι τὸ τέλος, de quo etiam ſuprà dixiſſe rectè dicit. Δεῖ δ᾽ ἴσως τὸ συνεχὲς ἄλλο, ὁ αὐτό γε πρότερόν ἐστι. Rurſus γε, profectò.

Ἐν προϋπάρχοντι γὰρ ἡ τῶν τοιούτων γένεσις. Duplex ſenſus elici poteſt ab homine ingenioſo. Primus de pericarpio. Eius naturam in eo conſtitutam vt antecedere debeat: τῶν πάντων, ſcilicet omnium eorum quæ propter aliud fiunt. Alter ſenſus pro ipſo ſemine. Eius generationem meditari naturam in alterius principiis, ſcilicet pericarpii. γένεσις ergo τοῦ σπέρματος ἐν προϋπάρχοντι τῇ δυνάμει, id eſt in eo quod exiſtit: nempe in principio. Etenim D dum condit Natura pericarpium, id fabricat vt ſemen faciat. Quòd igitur ſeminis ſit rudimentũ ipſum pericarpium, probat ab acinis Vuarum, in quibus ſemen intus nullum: quales inter alios ſæpe videmus. hoc eſt quod dicebat, οὐχ ἅπαντα περικάρπια σπερμοφόρα. Sic enim videtur inchoaſſe natura totum id quod ex pericarpio conſtat & ſemine. Semiſſẽ verò tantũ ipſius operis feciſſe, ſcilicet pericarpiũ, non autẽ abſoluiſſe operã integrã in ipſo ſemine, ſed ſubſtitiſſe. Ideo explicauit ſic. ὡς οὐ δυναμένης τελειοῦν τῆς φύσεως ταύτης. Quo ex loco ſatis patet ita ſtatuere Philoſophũ, propter generationẽ ac propagationẽ ſemẽ inſtitui: propter ſemẽ, pericarpiũ. Ita vſus propter hominis cõmoda poſterior ſit, quã cõditio progenerationis. Dicat aliquis, at ii acinuli perfecti nõ ſũt: quare nil mi

rum ſi ſemen non habent. Occurrit. Γλυκεῖς δ' ἰδίᾳ ὅλον τῷ μεγάλῳ. Dulces ergo perinde ſunt atque maiores. Itaq; nihil eis deeſt quoad ipſos, niſi finis perfectio, id eſt interius ſemen. Cæterùm maior inſurgit dubitatio. Nam ſi acinulorum & ſuccus & caro iam perfecta ſunt, (ſunt enim, ſi etiam maiorum dulcedinem ex conuenienti coctione ſunt conſequuta) videtur ergo natura ſatis & laboraſſe & conſeciſſe. Non enim ſemen porrò meditatum eſſe, quæ totam operam exhaurire potuerit in ipſa maturatione. Ad hoc reſpondet, ἢ καὶ δῆλον. Haud tam id eſſe naturæ opus, id eſt caloris interni plantæ naturalis, quàm ſolis & aëris, qui natura confectum ac tanquam propoſitum ſuccum pericarpii percoquere potuerint, ὡς ἀραιὸν, inquit, ſcilicet facile tactu propter corporis B raritatem: idcirco dixit συνέψεσθαι, vt τὸ σὺν non ſolùm iungat ſimul aëris ac Solis vim, ſed etiam horum facultatem cum ipſa Natura. Semen verò, quia ſit interius, & ſubſtantiæ denſioris atque durioris, tametſi principia ſui habeat in acini principiis, ſicut & pericarpium: tamen non potuit accipere Solis aut aëris beneficium. Sed ſolius naturæ videtur opus, quæ cùm fuerit ad id minus valida, neque Solis aëriſque ſubſidiis adiuta fuit, nequiuit quod occœperat explere. Vbi & illud animaduertendum. Sunt enim in Pruno pulpa tenera, quam non durauit Sol. Eſt teſta interior, ſanè duritia inſignis: quis hanc durauit, quæ plus abſit ab autoribus eius duritiei, quàm agnoſcit in Gigarto? Sic de Palmula dices: de Oliua nihil minus. At ſuprà dicebat pericarpia teriora, propterea quòd eſſent lignoſiora. At ad ea tum intendit natura, tum adiungit miniſterium ſuum ſol & aër. Tria verò potuit principia, Solem, aërem, tempus. Cæterùm vnum tantùm eſt, Sol ſcilicet. Is enim & aërem afficit, & ὥραν ducit. Non ergo ſunt ſeparatæ cauſæ, ſed explicationes. Dixit ἰδιώτερον eſſe opus Naturæ τὸ σπέρμα, quia etiam τὸ σπερμάτινον ἴδιον. Pericarpium proprium cum aliis: ſemen magis proprium per ſe. Πρὸς ἡμᾶς δὲ. Quia pericarpium eſt non præcipuus naturæ finis, ſemen eſt præcipuus: ſemen propter generationem: pericarpium propter nos. Idcirco dicit ſeminum quædam nihil D ad nos, quædam parum. Vt Gigarta nullo vſui, Perſicorum nuclei nonniſi ad medicamentum. Verùm duplici ratione vſum eleuat: partim à tota ſpecie, vt Ziziphorum & Olearum: partim à tempore. Ideo dixit ἐν ἐλάττονι χρόνῳ, & mox ἐλάττων ἡ χρεία. Nondum tamen in mentem venit, an ſemen vllum ſit aliquando eſculentum, quod idem non ſit ſemper. Quare ἐν ἐλάττονι χρόνῳ ad maturitatis celeritatem retuliſſem: ſed tunc quid ſibi vellent illa verba, τὰ μὲν ὅλως, equidem ignorabam. Non enim penitus ab opere Naturæ diſiungere licet. Quòd ſi voluit dicere, non durare ad vſum cibi: at plus durat ad vſum cibi Triticum, quàm ad ſationem. Non malè tamen comparat hanc diuturnitatem pulpæ cum ipſis nucleis: minus ſanè diu durant. Διὸ καὶ

A τὸ ὀπώρινα καὶ ἄλλα ζητοῦμεν. Ratio qua oſtendit ſemen nihil aut parum ad nos pertinere. Quia nucleos, inquit, abucimus, ſiqui ſunt, vt Prunorum: aut etiam arte facimus, vt ne ſint: quemadmodum in Vuis, quas hîc ἀγιγάρτους vocat, vulgò dicimus Corinthiacas. Hæ ſanè perpuſillos habent acinos: at in Indicis nauigationibus etiam grandiſſimas eſſe apud Orientales abſque lignis internis. Sic etiam fit & curatur in Punicis. Quin iiſdem in libris legimus ibidē Granata quæ vocantur Mala, non ſolùm ſine intimo illo callo eſſe, verumetiam carere iis ligneis carnibus in quibus inſident grana: ſed prætenuibus admodum hercîſci diſſepimentis. Ἡ δὲ φύσις. Altera capitis pars. Neutrum, inquit, natura negligit. Nequis ex ſuperioribus verbis arbitretur, πάρεργον eſſe τὸ σπερμάτινον, cùm dixit τὸν καρπὸν ἰδιώτερον. Quantum cuique ſatis, impendere, ἀμφοῖν ἀποδιδόναι τὸ σύμμετρον: id eſt, quod cuique conueniat. Ὁπότερον δ' ἂν πλεονάζῃ. Quod faciebat in comparatione τῆς καρπογονίας, καὶ τῆς βλαστήσεως, facit hîc inter partes ipſas eadem proportione. Si excedat alterutrum illam συμμετρίαν, alteri tantundem ſubtrahi ac deeſſe, quantum in illud abierit. Et quia copia eſt à materia, defectus à defectu: declarat quēmadmodum exuberet alteri, alteri deſit. Nam ſi alterum ſiccitatem poſcat, melius habebit in ſiccis locis atque temporibus. Quod humidum requirit, ab C humida tempeſtate lætius erit atque habitius. Vtroque verò vitiari συμμετρίαν, quæ vtrique debeatur. Sic erat in oleæ partibus. Sicciore anno plus olei, humidiore plus pulpæ. Cæterū haud ſine diſquiſitione ſupinè tranſeundum eſt. Nam ſi vel à tempore, vel à loco, vel ab vtroque ſit humoris copia, tum ex ea Pruni Perſiciſue pulpa ſit craſſior: non puto eius beneficii parte nucleum ipſum defraudatum iri. Alteram ergo tantùm huius ſententiæ partem veram eſſe cenſeo: quippe ſiccitate, gigarta frequentiora ſunt in Vuis. An verò etiam ſint craſſiora, perſpiciendum eſt. Et ſanè videtur ratio par. Ex materiæ nanque multitudine multitudo gigartorum. Quare non item & magnitudo? Cauſa verò cur gigartorum ſit copia ſiccis temporibus, ea videtur eſſe, D quia craſſior ſuccus ab anni ſquallore minus aptus eſt ad pulpam. An verò ſimilem afferet rationem pro altera ſententiæ parte? Quippe argumento ſimili videtur item ad Gigarti ſubſtantiam materia fuſior atque liquidior, ex qua fit acceſſio ad pulpam ex humidioris aëris conſtitutione: neque poteſt ſatis calor coquere ad duritiam vſque illam. Sic habes excuſſam quæſtionem.

Τῶν μὲν, ſcilicet pulparum. Τῶν δὲ, ſcilicet lignorum. Τὴν γεωργίαν συμμετρεῖν, corrigendo luxuriam: ſicuti ſuppeditando materiā, cùm deſcit: quippe rigatione aut ſtercoratione. Διὰ ξηρότητα ἢ πυκνότητα. Quia in ſiccitate materiæ priuatio: in dēſitate cohibetur ſucc', quomin' diſpertiatur. & aliàs, τὸ ὅλον ἀτροφίαν. Non neceſſaria additio: ἀτροφία nanque priuatio eſt. Hæc immediata eſt

cauſa,

cauſa, quare minor ſit vel pulpa vel lignum: quia paruitas eſt defectus dimẽſionis: cuius cauſa prior eſt defectus materiæ, quæ eſt ſiccitas. Et notabis ἀτελείαν, non veram, ſed μικροτελείαν. Καὶ περὶ τὴν μὲν ὑγρότητα. Quia humiditatem ac ſiccitatem nominauit: ac præterea mentionem fecit τῆς συμμέτρου: item diſtribuit vtrique tam καρπῷ quàm περικαρπίῳ quod eſſet conueniens: repetit toties iam dictum effatum illud, triplicem comprehendens cauſam duobus modis: nempe internis qualitatibus, quas naturas vocat, & externis duobus efficientibus, aere ſcilicet ac loco. Hæc igitur tria facere ad καρποῦ καὶ περικαρπίου perfectionem: addo etiam, inquit, ad ipſam generationem totius plantæ: tum verò & ad germinationem. Sanè rectè. Hæc enim tria nihil aliud ſunt quàm generatio. Sed cùm dixit, περὶ βλαστείαν, partem ſententię pro tota poſuit.

B Etenim hic τὴν δύναμιν eſſe cauſam dicit, cùm ait, αἰτιατέον, pro cauſis afferenda. At δύναμις eſt tam ad fructum quàm ad pericarpium: quorum neutrum idem exigit. Præterea cùm aliis qualitatibus hic recenſuit ψυχρότητα. At frigiditas non eſt cauſa τῆς περὶ βλαστείας. Itaque intellexit περὶ τὸ περὶ καὶ τὴν βλαστάνειν. Καὶ τὰς ἰδίας ἑκάστων φύσεις. Quia natura eſt principium motus eius in quo eſt. Declarat autem naturas, humiditatem & ſiccitatem, aliáſque qualitates quæ ſunt formarũ, id eſt naturæ inſtrumenta interiora. Ideò dixit, πάντα τὰ φύσεως, non autem φύσιν. Natura enim eſt forma: accidentia verò ſunt à natura, id eſt à forma. Id adeò, vt plerique Philoſophi putarint, æquiuocè dici ens de ſubſtantia & accidẽte. Quaſi accidens non ſit ens, ſed entis. Sic humiditas non

C ſit natura, ſed naturæ. Hæc ſubtiliora non ſunt hic implicanda. Τούτων δὲ τὰ μὲν ἄλλα. Autor, qui ſibi ſumpſiſſet prouinciam explicandi cauſas, rectè modos eas venandi docet nos. Ait igitur, Harum cauſarum aliquas ſenſu poſſe percipi: intelligit denſitatem & humiditatem, atque alia talia. Quædam verò ſola ratione deprehendi poſſe. intelligit calorem, & frigus. Non enim calidiſſimæ plantæ, fœcũdiſſimæ. Hoc mox deinceps diſputabimus. Cæterùm de humidis quoque ſimilis excitari poteſt controuerſia. Non enim humidiſſimæ, fœcundiſſimæ: neque plus fert Spinachia ſeminis quàm Myrrhis, aut Daucus & affines ſũt naturæ. Namque humor materia eſt: calor inſtrumentum formæ. Ideò dixit, ἀμφισβητεῖται, dubitatur, vnde oritur contradictio: idcirco adiunxit

D καὶ ἀντιλέγεται, & cientur controuerſiæ. Ἀνάγκη δή. Hiſtoria eſt quam dicebat de euentibus fructus ac pericarpii déque mutuis reſpectibus in natura. Cauſæ erant, internæ qualitates: externæ, à loco, aere. Cognoſcendas eſſe cauſas, in præceptis eſt, ac præſenti propoſito. Modus cognoſcendarum duplex: à ſenſu, à ratione. A ſenſu facilis per certas qualitates: à ratione, quomodo? Nunc ergo methodum declarat, aitque ex euentibus excipiendas atque admittẽdas cognitiones. Hæc ſunt veſtigia diuini Præceptoris, in quibus ſemper inſiſtit optimus Philoſophus. Duci nos ad vniuer

A ſalia per ſenſum receptis notionibus. Idcirco ab accidentibus capienda eſſe primordia conſiderandi. Hæc axiomata ſtatim in totius operis initio ſtatuenda fuere. Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων κρίνομεν, καὶ διορίζομεν τὰς δυνάμεις. Is enim ordo veſtigandi effectus, vis, qualitas, ſubſtantia. exempli gratia, vſtio, vrendi facultas ex qualitate id eſt eſſentia ipſa ipſius qualitatis. tertio loco, qualitas id eſt calor. quarto, caloris ſubiectum. Nota verborum ordinem, κρίνομεν prius, διορίζομεν poſterius. Iudicium tamen eſt poſterius contemplatione. Eſt enim iudicium reflexa cognitio: ſiue cognitio cognitionis. Cæterùm & Theophraſtum & Ariſtotelem ita loqui conſueſſe, alibi declaratum eſt. Modus enim eſt, ἀναλυτικός.

B Lego, ἐκεῖνό γε, non ἐκείνου. Et γλυκεῖς, non autem γλυκεῖα. Et τὰ ἀσύμμετρα, non autem σύμμετρα. Et καὶ τὸ ὅλον ἀτελείαν, non autem ἀτελείαν.

Theodorus, ἐν προϋποκειμένῳ, in præcondito aliquo, & quaſi iacto fundamento. Non placet. Non enim eſt fundamentum ipſorum fructuum, ipſum pericarpium: ſed munimentum. Fundamẽtum autem eſt vtrique commune, materia: ſuper qua fundatur vtriuſque ſua cuique forma. Sed eſt apparatus quidam operis futuri: cuius finem dicit eſſe ſemen Theophraſtus. Ἀραιὸν ἐκπέψαι, rara aptáque excoqui. Ἀραιὸν cauſa paſſiua excoctionis. Συμπέψαι, percoqui ac dulceſcere poſſit. More ſuo poſtremum hoc addidit: neque expreſſit τὸ σῦκον. Et tamen erat neceſſarium. Sunt enim multa συνεργάζεται, Sol, aer, ſolum. Ἐν ἐλάττονι χρείᾳ, aliam minimo vſui ſcilicet. Non di

C xit hoc Philoſophus, niſi ſecundùm tempus. Omnia namque ſunt eſculenta non minimo vſui: ſed non ita diu. Ἀμφισβητοῦνται καὶ ἀντιλέγονται, dubitantur, atque in crebra obloquutione verſantur. Neque Latinè: & ambitioſè. Nam quid eſt obloquutio? Nempe iurgium aut conuicium. Nec dicam, hæc dubitantur. Commodiùs, in controuerſia ſunt. Quòd ſi non negarim, dici poſſe, hoc dubitatur: at nego dicendum, qualitates dubitantur.

CAPVT XXVII.

Capitis XXVII argumentum. Calor attribuitur pro cauſa quatuor rebus. Fertilitati in plantis: locis ad conſeruandum contrariarum qualitatum plantas: tempeſtiuæ germinationi, atque

D *fructificationi: foliorum perpetuitati.*

NI'A μὲν οὖν αἴτια λέγεται. Suprà dixerat de calore ac frigore inquirendum. Deinde inueſtigandum ac declarandum quæ calida ſunt, quæ frigida. Quamobrem antequam exeat è præſenti tractatione, præſtat quod recipit de natura calidorum. De frigidis non dicit: propterea quòd ex iis contraria patebit natura. Quatuor caloris capita facit, non quidem æqualia, vel æquali natura reſpondentia. Hæc autem omnia, aut ex opinione communi, aut ex Me

neſtoris ſententia: quæ poſtea perpendet particulatim. Primum caput eſt de calore in plantis, qui ſit autor fertilitatis: idque ex opinione communi, λέγεται. Eſſe verò cauſam tum in plantis tum in animalium vtraque natura, tam quæ animal, quàm quæ ouum pariunt. Hoc an verum ſit poſtea videbimus: ſicut & ſecũdum caput, in quo calorem attribuit locis ad frigidarum plantarum conſeruationem: quaſi fiat hunc ad modum temperatio. In animalium concretionibus hæc fuit Empedoclis ſententia. Etenim piſcium naturam profeſſus eſt igneam: atque ieirco detruſam in aquas ob temperandum. Hanc opinionem Meneſtorem quoque ſecutum eſſe. Verùm, vti videbimus aliquot patitur difficultates. Tertia caloris claſſe ſtatuit vim fructificãdi: quarta foliorum attribuit perpetuitatem. Εἰς τὸ κάρπιμον ἀνάγουσι. Nota loquutionem. Cauſa referens ad fertilitatem: ſcilicet ducens cognitionem noſtram. Nam vulgò aliter loquimur. Dicimus enim ad cauſam referri fertilitatem. ἐπίεσι δὲ κατὰ τὰς χώρας. θερμὸν καὶ ψυχρὸν in præcedente ſententia intelligebat internum (vt ſuprà docuerat) nũc alteram cauſam dicit externam à qualitate regionis, ſcilicet pro cæli ſegmentis, aut inclinationibus. Nam neque terra, quà terra eſt, neque locus, quà locus eſt: ſed quatenus ſub aliqua cæli parte continetur. Iudicatur ergo terra calida, in qua frigidæ plantæ: frigida verò, in qua calidæ. Vt argumentum τῆς κρεσίσεως qualitatis in natura plantarum ſumatur à contraria regionis temperatura. Οὕτω γὰρ εὐθύς. Argumẽtum ab vniuerſali naturæ inſtituto. Fieri namque hunc ad modum generationem. Sanè contrariorum & concurſu, & occurſu, & pugna, & victoria, & conſenſu tandem. Εὐθὺς, id eſt à primordiis ipſius generationis. Quare ſi eſt internorum talis ratio: erit etiam circumſtantium: qualis eſt locus. Lex enim eadem conſtituendi & conſeruandi. Eſt enim, quod & alibi diximus, conſeruatio quaſi generationis perpetuatio quædam. Ὡς ὑπὸ μὲν τοῦ ὁμοίου φθειρομένων. Argumentum à contrario. Si ex ſimilibus euenit corruptio: ex contrariis conſequẽtur conſeruationẽ. Ac nequis demiretur, à ſimili fieri diſſimilitudinem, (corruptio namque diſſimilitudo eſt in ſubſtantia) vt diluat hoc paradoxon, addit cauſam, διὰ τὴν ὑπερβολήν. Id quod Præceptor non ſemel dicit, πῦρ ἐπὶ πῦρ. Summa rationis, ἀκρασίας πρὸς γενομένης. Ex conflictu fieri concordiam. Eſt enim belli finis, pax. Τὰ γὰρ ὑπέρπυρα. Empedoclis opinio, de qua ſuprá. Τ' ὑπέρπυρα, reſpondet illi, ὑπερβολὴν, communi vtrobique præpoſitione. Sed vis verbi negligenda non eſt. Non enim τὸ ὑπὲρ ἐν τῷ ὑπέρπυρα auget τὸ πῦρ: ſicut τὸ ὑπὲρ ἐν τῷ ὑπερβολὴν, auget τὸ βολὴν: ſuprà nãque calorẽ ignis nullus calor eſt, ſed ſignificat exceſſum caloris præpoſitio: altera vocis pars eſt exceſſus illius ratio: ſcilicet ignis. Συνηκολούθηκε, ſequutus eſt Empedoclem Meneſtor. Pręgnans verbum: ſequutus eſt, & cum eo fuit in ea ſententia. Id valet illa prępoſitio, σύν. Θερμότερα γάρ φησι. Meneſtoris

A exempla ad ſententiam corroborandam, per enumerationem. Recenſet Iuncum odoratum & Calamum, non hunc noſtrum Acorum id eſt Aire indigenis, aut Boſtuorce, aut Zeli Tartarici, quod ſonat herbam Scythicam: ſed verum calamũ, qui eſt arundo, & vocatur ab Arabibus Caſſab alteri, à Perſis Caſſab alderira. Probatio ſententiæ, τῶν χειμώνων ἐν ὑπομένουσι. Quòd in aquis tum eæ, tum Cipirus oriantur, conſtat: quòd ſint calidæ plantæ, vis ipſa docet, qua frigoribus ita reſiſtunt vt ne gelaſcant. Auget probationem latioribus exemplis etiam extra aquas. Nempe frigidis locis prouenire pinus, abietes, cedros, iuniperos, ederam: cuius tanta ſit efficacia, ſi calorem ſpectes, vt etiam niues excutiat hyeme: non enim durare ſuper ea illas. Etiam adiũgit argumentum
B alterum ederaceæ caliditatis, flexuoſitatem. Eius eſſe cauſam medullæ calorem: ac propterea contorqueri. Hoc in pilis robuſtis patet, & pellibus: vnde & Æthiopum capilli. Τείνειν δ' αἰτίαν λέγειν. Tertium caloris officium eſt, maturare germinationem ac fructificationem. Sanè ſuprà ſæpe dixit, calorem πεπαίνειν. Et Ariſtoteles in libro de miſtorum affectibus dicebat, Igni vti Naturam, & tanquam materia, & tanquam inſtrumento. Et in primo de generatione, attribuerũt antiqui actionem omnem igni. Καὶ ὁ ὀπὸς αὐτός. Quia calor non agit, niſi in ſubiecto: & ſpiritus in animali (his enim deſignatur actio ab anima) ſanguinis ſunt puriores partes: in plantis non ſanguinis, ſed eius loco ſucci ſunt particulæ tenuiores: iccir
C co non calorem, ſed calidum ſuccum dixit, πεπαίνειν καὶ περὶ βλαστάνειν, καὶ πέττειν. Craſſiuſculè tamen. Materia namque ſuccus ipſe eſt, in quam calor agit, vt eam maturet. Non eſt ergo ſuccus ipſe agens, ſed patiens, quippe materia, patiens maturationem. Ieeirco dicebat alibi ſuccos dulceſcere.

Τέταρτον δὲ. Quartum caloris opus eſt, efficere vt plantis ne cadant folia. Etenim propter calorem Meneſtor in planta frondes ſeruari putat. Quæ amittunt plantæ folia, id ea pati caloris inopia. Προσπαραλέγει. Quinta capitis pars, in qua caloris indicium in plãtis exquiritur ex eo quòd earum lignum facillimè comprehendit ignem. Quid ſuper hac re ſentire Galenus videatur, ſuo loco dictum eſt. dicit, προσπαραλέγει, ſcilicet
D Meneſtor. Pręter quatuor exquiſitiones adiungit & hanc. Τὰ πυρεῖα, ἄριστα καὶ κάλλιστα ἐκπυροῦται. Explicãdum aduerbia. Non ἀμαυρῶς, ſed κάλλιστα, λαμπρότατα, luculentè in fomentis ignis accẽditur. Non ὀλίγον, ſed ἄριστα, feliciſſimè. Τὰ πυρεῖα materias intelligit ad ignes excipiendos, ſiue qui è ſilicibus excutiantur, ſiue, quemadmodum docebat in Hiſtoriis, quæ attritu concipiunt ignes. Ἄριστα, egregiè. ὑπεκκαύματα vocat Præceptor multis in locis. Καὶ τῶν δένδρων, ὡς ἀεί πως τὰ τῶν πυρώδη ὄντα τάχιστα ἐκπυρούμενα. Satis patet hîc eſſe codicem mendoſum. Omninò delendum πως. vt ſit concluſio, ὡς ἀεὶ τὰ τοῦ πυρός. Vt pro certo habendum ſit, quæ celerrimè concipiunt ignem, eas eſſe ignea. Hoc ſanè eſt quod vulgò dicitur à Philoſo-

Philoſophis ſymbolum. Ὅτι τοῦ πυρός. Nota loquutionẽ in ſecundo caſu: quod ſolet in ſexto ex igni, ex auro, è luto. Quia etiam vulgò dicimus ignem dominari: quaſi ſint in ignis poteſtate.

Lego, τὰ μὲν θερμὰ ἐν τοῖς ψυχροῖς, τὰ δὲ ψυχρὰ ἐν τοῖς θερμοῖς. Non autem vt legitur. Nam quomodo eſſent in contrariis πρὸς ὑπεροχήν? Et iam eſſet ὑπεναντία contrà Meneſtoris ſententiam: & φύσει ὑπὸ τῶν ὁμοίων. Et προσεπιλέγει, non autem προσεπιλέγειν, ſicuti ſuprà λέγει, non λέγειν. Hoc tamen modò his in libris ſæpe ſcriptum eſſe, etiam alibi monuimus.

Theodorus, ἐκπήγνυσθαι torpere. Plus ſentit Græca vox ἐκπήγνυσθαι dicit infrà. Non enim torpor omnis à gelu. Quin torpet manus aliquando ſpiritibus intus ſuffocatis: quoties ſcilicet brachiũ ligatur: aut cùm paruæ olim pila luſeramus. Turgida tamen erat, & ſanguinis affluxu tum rubicũda, tum feruens. Is modus ambitioſè interpretandi non parat diuerticula, in quibus acquieſcamus, ſed errationes. Quid eum prohibuit ſimpliciſſimè dicere? non gelaſcunt. Ἐπεὶ   κιττὸν γάρ. ſcilicet, edera. Theodorus malè ſuper his. Eſſet enim omnium affectus ille, ſoluendi niues. At non eſt. Videmus enim Pinum maximè grauari niuium inceſſu. Hanc autem ſententiam eſſe vanam, ſatis patet ex recepta de Tiliæ calore opinione, & ex aſpectu quotidiano. Sub Septentrionibus enim Tilia frequentiſſima. Ea verò tantum abeſt vt diſſoluat niues, vt etiam onere dirumpatur.

Ὁ δ' ἐπὶ πυρί. Theodorus emolliuit eam, quam ſuprà narrabamus difficultatem. Abſtinuit enim ab explicatione illius verbi, πυρί: & ſententiam circunduxit. Ἐκπυροῦσθαι. exardeſcere. Non. Aliud eſt, ignem concipere: aliud ardere: hoc enim, φλέγεσθαι.

CAPVT XXVIII.

Vltimi capitis argumentum. Exemplo animalium non eſſe calidiores plantas fœcundiores. Calore modico fieri & generationem, & augmentum: exceſſu corrumpi. Aquatilia non omnia calida. Natura quæ gignit in vno loco, an aliam contrariam non transfert. Sententias ſibiipſis aduerſari. Calorem in ſeminibus externum fieri, non ab interno calore. Ratio calida explorandi melior à ſenſu.

EXEI δ' ἀπορίαν. Diſcutit ea quæ ſunt à Meneſtore cõſtituta. Summa propoſiti ſita eſt in aureis illis verbis. Ταῦτα μὲν ἐν ἀμφιδόξῳ, προσδιόρισαι δὲ τοῖς διῃρημένοις. Quaſi ſint aliqua ex parte vera: qua vera non ſunt, ſint à veris ſegreganda. Nempe nonnulla calida, ſunt fœcunda: quædam non item. Hæc eſt prima quæſtio. Secunda hæc. Quædam calida in frigidis, quædam in calidis. Ad primam ſic. τὰ γὰρ θήλεα τῶν δένδρων. Statim in materia, qua de agitur, redarguit. Arbores, inquit, eæ quæ pro fœminis habẽtur, ſunt fœcundiores. At fœmina frigidior in animalibus: ergo per proportionem etiam in plantis. Iccirco dixit, ἐκ τῶν ζῴων ὁμοιότητος λαβεῖν, καὶ

A μὴ ὁμωνύμως. Vt eadem natura conueniat per gradum quẽdam: non autem penitus æquiuocum fœminæ nomen ſit. Hoc à ſexu argumentum alterum: quod ſequitur, à genere. Ἔτι δὲ καὶ ζῷα. Animalia cuiuſque generis calidiora, non item eſſe fœcundiora. Inductio per σαρκοφάγα, καὶ λαίμαργα, carniuora & guloſa. Hæc enim calidiora: nempe plus coquunt: Ideò plus appetunt. Sola fœcunda calida, canis & ſus. Ac canem quidem hîc vult calidam. Multas tamen patitur obiectiones. Λόγον δὲ τὸν ὅμοιον τὰ ὁμοιομερῆ, πολυγονώτερα. Sententia obſcuriſſima, & vnus ex iis locis, in quibus de Theophraſti candore cõqueri ſoleo. Torquet enim me cruciátque ſimpliciſſimi hominem ingenij, penè ſæpiùs quàm docet. Tamen eluctãdum eſt. Videtur hæc ſententia partis aduerſariæ,

B quæ calorem facit autorem fertilitatis. Ait enim hîc, in ſpeciebus animalium, quæ ſub vno genere continentur, eas ſpecies quo inter ſe ſunt ſimiliores, eo eſſe fœcundiores. Quod autem eius ſimilitudinis participes ſint, cauſam eſſe calorem: cuius vi fiat, vt membrorum articulationes ſint expreſſiores. Hanc ſententiam ſumi poſſe ex auium generibus. Nempe in idea ſumma columbacea multæ ſunt ſpecies inter ſe quàm ſimillimæ: Palumbus maior, minor, rupicola, turricola, domeſticus; turtur. Habes perplexiſſimam ſententiam ſimul, & quæ habeat contradictionem. Non enim tam latus eſt eius ambitus, quin excludat quamplurima genera: neque ſolùm in quadrupedibus, verumetiam in auibus ipſis. Nam Bouis

C genus ſummum, ſub ſe multas habet ſpecies, bouem hunc vulgarem noſtrum, bouem Lituanicũ, quem Vrum vocant, *Buſabem* noſtratem, quem falsò putant vrum, bouem Africanum qui nunquam noſtratis vituli non excedit magnitudinem, bouem Æthiopiæ iubatum, bouẽ Indum vnicornem, & alias fortaſſe formas: addunt enim etiam tricornes boues. natura tamen hæc neque diu, neque multum fœcunda. ſeptem enim annos vix explent fœtæ. Geminos tam rarò pariunt: vt portento propius eſſe videatur. In auium verò genere, quid infœcũdius rapacibus? Equidem Aquilã, Accipitrẽ, Vulturẽ, Oſſifragũ ſub vno ſũmo genere colligo. Sub iis ſpecies longè ſimillimas, minus aptas tamen ad ſobolen multiplicandam. Accipiamus Coruinum genus. Sub eo coruus, cornix,

D monedula triplex, & fortaſſe pica quoque. Nihil iis minus fœcundum. Corui fabuloſa viuacitas. Nemo illum expetit ad menſas. Raritas inſignis. An vult dicere ſimilitudinem inter marem ac fœminã? At gallinæ galliq́ue facies diſſimiles: & fœcundiſſima natura tamen. Cæterùm omninò plus faceſſit negotij, quàm paret vtilitatis. Quare ad alia. ἐξαύξειν, non ſimpliciter αὔξειν, perficere atque explere augmentum. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ζῳογονίαν. Si quale denominatur à dominio qualitatis: prima propoſitio falſa eſt, quæ ſtatuit calida fœcunda: ſi ponit calidum in exceſſu. Namque in omni generatione tam animalium quàm fructuum: itémque ad ipſam maturationem, non calorem, vt

odoratum an ſit calidum. Eodem modo de denſitate ac raritate. Iccirco dixit, κατὰ λόγον, & πάντα ταῦτα ἐν θερμότητι δοκεῖ εἶναι: vt ſit, λεπτότερ: ergo calidum. Sic colligitur: ἀσαπῆ, minus putreſcentia: ergo minus humida. Εὐπύρωτος. Quia περὶ πυρείων dicebat, ἐκπυροῦται. Id verò eſſe in Pinu propter pinguedinẽ. A ratiocinatione omnia. Quia pingue aereum. Item porrò. Hæc affinis igni. Ὅτι τὴν τοῦ σιδήρου βαφὴν ἀνίησι. Hoc etiam maiore opera indiget intellectus. Sanè calore obtundi ferri aciem par eſt. cuíuſque rei quotidie facimus periculum. Frigus enim denſat: calor laxat. An verò ſolo calore vis hebetetur illa? Videmus profectò etiam Citriorũ ſucco nihilominus obtundi: quod eſſe frigidiſſimum ſatis conſtat. Non eſt cauſa frigiditas: ſed lentor illius ſucci, quo fit aciei minus lubrica ſubitio. & notabis feſtiuam loquutionem. Acies gladii cote fit, deducto corpore craſſo ad lineæ tenuitatem. Duritia eſt à natura ferri. Non pauca ipſis ab aquis: vt etiã Poeta dixerit, Salone gelari ferrum. Theophraſtus non dixit, τὴν ἀκμὴν, ſed τὴν βαφὴν: tincturam remittere, id eſt vim, quam ex tinctura nactum eſt. Χωρὶς τοιαύτης δυνάμεων ἁφῶν τὰ θερμά. Cùm & tactum & guſtum conſulendos cenſeat ad calorem deprehendendum, feſtiuè tamen dixit, ὁρᾶν. Hoc enim oculorum eſt. Sic, audire vocem viſa ſum militis, apud Comicum. Θερμότητας ἡμῖν, non ſolùm ἡμῖν, ſed etiam ἐν Quia recipitur ſpecies. Hoc enim eſt ſentire. Καὶ τῇ πέψει, καὶ συντήξει. Hoc percipitur ratione. Quòd facilè, quòd rectè concoquatur: reſiſtentiam non habere à frigiditate. Item τὰ συντήκοντα, καὶ τὰ σήποντα, quæ liquefaciunt ac ſoluunt corpus, quæque putrefaciunt: iccirco dixit, ἰατρῶν χρεία μαρτυρεῖ. Quo loco non ſupinè agendum eſt. Videmus enim hic ab inferiore artifice ſuperiorem ſibi ſumere argumenta: quippe à medico, naturalem: idque in re dubia. Διαδιδόντι τὴν αἴσθησιν, ſenſionem diſtribuunt. An vius hoc verbo eſt, vt τὸ διὰ indicaret tranſitum à ſenſu ad ratiocinationem? An non eſt ita: quia iam ipſe ſe ſiſtit in ſenſu, cùm ait, οὐ λόγου δεῖται. Sed τὸ διὰ, erit à re ipſa ſpeciei tranſmiſſio in ſenſum ipſum. Ὡς δ᾽ ἐπὶ τὸ πᾶν. Poſtrema capitis pars, in qua, quem inſtituendum iubebat, perſequitur διορισμόν. Eſſe igitur in calidis calida: eſſe verò etiam in frigidis. Modeſtiſſimè verò loquutus eſt, ac fortaſſe nimis. Dixit, πλείω ἐν θερμοῖς. Poſtea correxit, ἢ οὐκ ἐλάττω. Imò verò πλείστα in calidis: in frigidis ὀλίγιστα. Quia igitur in vtriſque inueniuntur: addit, διὸ καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσι καὶ ταῦτα ἀμφισβητεῖται. Quæ cauſa eſt, vt de iis perquiramus, tanquam de rebus ſubcontrariis generibus. Τὸ μὲν τι παρεῖσθαι. Quod palàm videtur, concedere cogitur: etiam à frigidis locis calidæ plantæ ſuppeditari alimẽtum. Sed dixit, πολὺ τροφὴν: quoniam ſi frigidis penitus alerentur, eſſent vtique frigidæ. Omnino verò non contemnenda eſt Meneſtoris ſententia. Si enim calidæ plantę, quæ naſcuntur aquoſis locis, in ſicca loca transferantur, interibũt. Egẽt igitur πολὺ illius τροφῆς, id eſt frigidæ alimo-

A niæ, non qua frigida eſt, ſed quatenus eſt in humido. Nec verbi contemnenda eſt conſideratio. παρεῖσθαι, inquit. Quaſi acceſſoria ſit natura illa frigiditatis: primaria verò calida: quia frigidam illam ſibi parat planta calidam. Ἀλλὰ τὰ μὲν. quia dixit πολὺ, neque explicauit: & requiri poſſe videt: tãtas difficultates differt ad aliam operam. Quantum verò præſenti inſtituto capi quit: confugit ad humanarum tenebrarum aſylum. in quod ſiquis animi aciem intendamus: non ſanè pudeat virum verè ſapientem ſeſe fateri neſcire: ſed pœniteat, ſi quando ſe quicquam verè ſcire profeſſus eſt. Adducit ergo, ἰσχυρῶς: ſanè verò. ac præterea πολύ. Atque obiecta hac offa nobis, quam deuorare non potuit, putauit ſe euaſiſſe.

B Lege, οὐ θερμότερα δὲ τὰ σαρκοφάγα. Et αἱ δόξαι πρὸς αὐτάς. Et ὃ δὴ πρότερον λέγει, vt ſuprá.

Et ἄφθον, quid hic ſit, neſcio. Et εὐπυρωτότερα. facilis ad igneſcendum. Et συντήξει, non συντήξεις. Et περὶ τῆς πυρείων, non πυρείων.

Theodorus, μὴ ὁμώνυμον, non cognatione nominis. adderet, ſolius. Nam etiam vniuoca communem habent nominis rationem. Sed nec Græci quidem ſatis rectè putarunt, τῷ ὁμοῦ capere ſola nomina, rerum excludere rationem. Et ſanè valet idem τὸ ὁμοῦ ἐν τῷ ὁμώνυμον, quod τὸ σὺν ἐν τῷ συνώνυμον. Ἔτι δὲ τὰ ζῷα. Theodorus aut ex alio codice, aut arbitratu ſuo aliter legit. Nos quoque ita legimus, ὅτι δὴ τὰ ζῷα τὰ πολυγονώτερα, οὐ θερμότερα δὲ τὰ σαρκοφάγα. Non enim conſtaret ſententia contradictionis. Vult enim falſum oſtendere: C plantas fertiles eſſe calidiores. Ἡ γὰρ θερμότης ἐξαίζουσα φαίνεται. Theodorus addidit, immodicè: ſanè immodicè. Non enim in naturis formarum quicquam immodicum. Sed τὸ ὑπερβολῇ fit κατὰ συμμετρίαν Neque cum mouere debuit, ἐξ præpoſitio. Familiaris enim eſt cum ipſi, tum omnib⁹ Atticis, vt mox ἐξισχναίνει. Ἀνθρώπου, coarctare. Si non ſcripſit coartuare, errauit, dearticulare. arctare autẽ παρὰ τὸ ἀρκέω artus, ἀπὸ τῶν ἄρθρων. Quòd autem malè addiderit aduerbium, immodicè, ſatis hic patet: vbi dicit immodicum calorem exiccare, non autem augere. Ἐν οἰκείοις τόποις, ſuo loco. Mihi tamen plus videtur οἰκεῖον, quàm ſuũ. Suus eſt cuiuſque locus, vbi eſt: οἰκεῖος non ſemper eſt. Eſt enim οἰκεῖος, idoneus. Καὶ μᾶλλον ἐξισχναίνει. D Theodorus addidit, magis extenuari. Ἀσαπῆ. putredine immuni. putredinis. Ἀπύρωτος, perfacilis ignitu accedit. Iis verbis nimius ſæpe ac frigidus, nec ferendus. Nam quò accedit Pinus? Βαφὴν. aciem hebetant. Rectè ex neceſſitate. conſequens, vti dicebamus, pro antecedente. Tingo Græcũ eſt, τέγγω. Mirũ, vbi candens ferrũ aqua extinguimus, nihilo minus tinguimus. Itaq; ſi pateretur vſus, βαφὴ hic eſt illa extinctio. Ἀνίησι, hebetãt, remittũt. Πέψεις, coctura. concoctiones, in plurali: quia eſt in vẽtriculo, in venis, in membris. Ἡ διαμονή. Polleant perdurare. Verbũ tamẽ hoc ſẽper cum aliquo nomine, polleo viribus, gratia: cum infinitiuo. Græciſſat. Συμπήγνυσθαι cõcreſcere. ãbigua vox ſuprà, torpere. ęquè malé. Gelaſcere.

FINIS COMM. IN LIB. PRIMVM.

IVLII CAESARIS

SCALIGERI IN SECVNDVM DE CAVSIS PLANTARVM THEOPHRASTI, COMMENTARII.

PROEMII ARGVMENTVM.

In plantis naturas eſſe duas, vnam ſimpliciter, alteram ab arte. Naturam nihil temere inſtituere. Artem naturæ opitulari.

ΠΕΡΙ` ϑ τῆς βλαϛήσεως. In præcedenti libro diſquirebat, vnde ſumenda eſſent argumenta & inueſtigationis, & cognitionis naturæ plātarum: an illinc quę ſponte proueniunt, an in iis quæ ab arte. Hoc erat fundamentum methodi totius. Nunc generatim hæc duo vult exequi, tam quæ principium ſuum à ſola nanciſcuntur Natura, quàm quæ artis opera naturæ aliquid addunt ad eam perfectionem: quæ illis tametſi extrinſecus aduenit, tanquam peregrina: tamen aliena non eſt, ſed habet proportionem & affinitatem futuræ vnionis: ita vt cum principio Naturæ coniungi poſſit artis ſupplementum. De vtraque igitur agit hoc libro: de natura priùs, vtpote priore. De arte pòſt. Totius igitur libri Synopſis hæc eſto: vt huius viri fidem atque ſedulitatem cum in eruditione, tum in prudentia quæ in ordinationibus conſiſtit, intelligatur. In prima parte docet, quibus rebus naturalibus plātæ bene habeant. Quæ illis conferant aut incommodent. Hoc quoad ipſas. Inde ad earum officia: quippe fructificandi. Poſtea tum ipſæ habitudines, quàm earum officia quibus de cauſis mutentur, ſcilicet ad fœcunditatē aut ſterilitatem. Deinceps de natura ſeminum, ac de fructuū mutationibus. In ſecunda parte quæ ab arte fiant mutationes. Ab his tegreditur ad naturas, & agit de accidentibus: nempe de odorum cauſis. Tum de ſpecierum mutatione. Inde quam ob cauſam in aliis quædam innaſcuntur: in terra ſatæ, non. Hinc de mutuis inter plantas officiis aut noxis. Poſtremò de mutatione foliorum. Atque hæc, vt quicque occurrerit, explicabuntur: nunc proemiū aggrediamur. Quæ naturæ ſoli debent ſua principia, hæc & ſuprà, & hîc αὐτόματα vocat, vſitato quidē verbo, ſed recepto præter rationem. Nam & hîc & alibi, & Præceptor ſæpius, ἡ φύσις οὐδὲν μάτην. Quid igitur in naturæ opere prodeuntibus plātis τὸ μάτην inſerere auſi ſumus? Præterea

A ſi acutiùs iudicemus, τὸ αὐτὸ, minus conuenit. Quod enim generatur, nondum eſt. Quónam ergo modo eſt, αὐτὸ ἀφ' αὑτοῦ, ſi nondum eſt? Eſt autem caput hoc σποραδικῶς, eorum ex genere, quæ ſemētem faciunt futuræ meſſis in toto libro: maximè Philoſophis familiaria, quos nihil arceſſere decet ſuperfluū. Ὅσα μὴ πρότερον εἴρηται. Quaſi non ſit argumentum ſeparatum, ſed diligentia περὶ τὰ ἀφοριζόμενα. Mihi tamen commodiùs facturus fuiſſe videatur, ſi non diſpergeret. Quare non fecit igitur? Quia mos eſt Peripateticorum, ὡς τύπῳ narrare priùs, quæ deinceps ἀκριβέστερον διέξιμεν. Ὁμοίως. Similiter. Nō ſimili modo, mutile: ſed ſimili inſtituto ad reddendas cauſas. Διαιροῦντες χωρὶς ἕκαστα. ἑκάστα ſcilicet. Et reſpondent

B inter ſe voces, χωρὶς, κείρω. vnde noſtrum ſeco. Κατὰ τὰς ἐπετείους ὥρας γινόμενα. Τὸ γινόμενα, tam comprehendit fructus qui annuo prouentu generantur in arboribus non emorientibus, quàm plātas alias duorum generum: quæque intermortuæ renaſcuntur ab radice, quæque ſeipſas radice propagant: idque duobus modis: vel agnata, vt bulbacea quædam: vel prorogata, vnde alii ſtipites enaſcantur, vt gramē: aut cacumine, vt rubus: aut nodis, vt peruinca: aut ſemine, vt magna pars. Quæ Naturæ digeſtio longè eſt exactiùs à nobis explicata, quàm à Theophraſto. Κατὰ τὰς γεωργικὰς θεραπείας. Altera pars ab arte: quæ Naturæ imitatione naturas iuuat. vel corrigendo, vel demendo, vel addendo. Corrigimus Vitem ridica. Demimus luxuriam, putatione. Addimus fimo ſuccum.

C Correctio autem duplex, aut plantæ, aut circunſtantiū. Plantæ, ſicuti de vite dicebamus. Circunſtātia ſunt, tellus, aer, aqua. Tellus, vt matrix: aqua, vt alimentum: aer, vt vtrunque. namque & fouet, & alit. Terram corrigimus. puta fodiendo. Eius inſtituti finis duplex: vnus, vt leuior ac rarior fiat, quo (exempli gratia) prorumpens Cinara commodiùs exeat: alter, quò ſtipes latiùs adoleſcat, & iuſtioris capiat craſſitudinis incremētum. Imitatur autem ars Naturam ipſa propagatione. Quippe vt rubus defixo cacumine ſeſe propagauit: ita vitis brachium demiſit vinitor. Item alia ratione

Naturam imitatur: vt inſitione. Quia Viſcum videtur incertum Quercui. Quam legem etiam à caſu mutuata eſt. Natam enim vidimus in Salice Nucem. In ſtipitis enim vitioſi medullam putrefactam importauerat iuglandem Pica. Δύο γὰρ δὴ μέρη. Duæ partes totius conſiderationis, Natura & ars. Hæc eſt vniuerſæ ſummæ partitio.

Παρασκευὰς ἀφώρισεν τὸ ἔργ. Apparatum hunc omnem operam deputat, quæ præcedit opus tale, vt per ipſum dicatur: planta eſt. Ὁ λόγος δ' ἀμφοῖν οὐχ ὁ αὐτός. Hæc eſt illius conſilii ratio, διαιρεῖν τινα χωρίς. Quia non vna ratio. Simul enim tractanda eſſent, ſi vtriuſque vna eſſet ratio.

Οἷον φυσικῶς. Quomodo οἷον: Non ſignificat ſimilitudinem accidētalem. Eſt enim naturalibus ſubſtantiale eſſe naturalia. Sed τὸ οἷον ſignificat hîc ſubſtantialem differentiam. Sic enim dicimus, ποῖόν τι. Ὁ δὲ ἐπινοητικός. Tractatus alterius partis pertinet ad ratiocinationem & intellectionem. Propterea quòd habet ars ſuæ ſubſtantiæ principia ab intellectu, obiectum autem à re. Notiones enim ſunt artium principia ad agendum. Οὔτε γὰρ ὁ φύων μόνον. Non his rationem reddit quare tractatio illa ſit naturalis, neque quamobrem diſtinctæ ſint eæ duæ tractationes: ſed conſilii ſui, qui inſtituerit cauſas & inueſtigare & reddere. Quippe ſi Natura nihil temere molitur, nihil expedit; quænam iſtæ ſint cauſæ, à quibus & in quas intendit illa, videndum eſt.

Ἥ τε διάνοια βοηθεῖ. Similia ſunt ergo. Si conſultò Natura facit: & conſultò naturam iuuat ars. Omne autem ſimile, eſt alio modo diuerſum: alioquin eſſent vnum. Vtriuſque igitur aſſignandæ cauſæ, & quidem ſeorſum. Ἐπεὶ δὲ πρότερα τὰ τῆς φύσεως. Priùs de Natura dicendum: quia prior. Sic Præceptor vbique, πρῶτον δὲ περὶ τῶν πρώτων. Dubitabit aliquis. Cùm à notioribus ſit procedendum, quare non incœpit ab iis quæ ſunt arte conſtituta? Hæc enim notiora nobis. Quippe nos artium principia ſumus. Dicendum: in agricultura omnem artem pendere penitus à Natura: neque inſitionem cognoſci, niſi priùs inſita & inſerenda agnoſcantur, ſcilicet ab artifice. Nam qui ſpectat, priùs nouit confuſum genus inſitorum, quàm partes inſitas, aut modum inſitionis. At hîc artifex hæc tractat, non ſpectator: qui non poteſt deſumere ſurculum niſi à Natura.

Theodorus, καὶ ἁπλῶς τῶν φυτῶν, atque ex toto plantarum. Atque omninò. Hîc τὸ ἁπλῶς excludit partitiones, & genus deſignat. Eſt enim cōfuſum quodammodo ſimplicius, quia paucioribus circunſcribitur differentiis. Species autem ſūt ſuo modo aliter ſimpliciores, quatenus arctioris ſūt ambitus. Talis eſt inter ea proportio, quatenus alia atque alia ratione alterum alterius eſt vel totum vel pars. Genus enim eſt ad ſpecies totum prædicabile: & tamen eſt ſpeciei pars in definitione. Verùm de his ſuo loco. Γεωργικῆς θεραπείας. Quæ agricultura parit & auget. Id eſt, ponit operam, vt generentur & augeantur. Non enim generat aut parit agricultura, ſicut ſtatuaria quæ facit formam in marmore. At agricultura non facit, neque formam, neque figuram, neque accidētia cætera in Tritico: ſed Naturæ ſolius ea ſunt officia. Ars, vti dicebamus, auſert impedimēta. Veluti cùm terræ mandat ſemina, quaſi remouet borrei ſolum, quo impediebātur quin ſulcum tangerent: arui ſuperficiem leuat, quæ impedit quominus ſubeant. Addit etiam quæ deſunt conditiones, quas circunſtantias nominant. Μερ.., Theodorus tranſtulit genera. Cicero partitiones generum in ſpecies. Οἷον φυσικόν. velut naturale. Imò verò verè naturale, ſicut ſuprà oſtendebamus.

CAPVT II.

B *Argumentum capitis ſecundi. Omnis planta iuuatur hyeme, pluuia & boreali, potiſſimum verò moderatis, retento intus calore à frigore, & adaucto alimento ab humore.*

MΕΓΙΣΤΟΝ μὲν οὖν. Enumerat cauſas efficaciſſimas atque cōmodiſſimas ad generationē. Quoties, inquit, hyems ὡραία eſt, id eſt ſuis menſibus. Εὔωρος, dixerim, opportuna: non nimis longa, nimis breuis, alieno anni tractu. Hæc prima conditio. Altera, καλὴ. Pulchras vocat hyemes, vt mox declarat, commodas imbrium vbertate borealium, & niuium copia. Omninò verò ſpirantibus Aquilonibus hyemes candidiores ſunt atque apertiores. Etiam ſi pluit, hilariores eæ pluuiæ ſunt. Χειμαδῖναι, hybernari, ad verbum. Hybernis affici qualitatibus. Infrà C de floribus, χειμαζομένων, qui ab hyeme patiuntur incommoda. Naues in tempeſtatibus dicuntur χειμάζεσθαι, cùm iactationem patiuntur, etiam in æſtate: propterea quòd eiuſmodi difficultates hyemis peculiares ſunt. Βλαστήσεις καὶ ἄλλως. Idem quod modò dicebat, ἀβλαστεῖν. Et aptiſſimus eſt connexus orationis. Ἀπὸ τῶν καλῶν χειμώνων καλλίστη βλάστησις. Apponit minorē ſyllogiſmi propoſitionem per explicationem τοῦ καλοῦ τοῦ χειμῶνος, tribus conditionibus. Eæ ſunt, πολυϋδρία, βόρειος, χιονώδης. addit τὸ ὅλον vt colligat in vnum, quòd ſit frigus abſque gelū, ψῦχος ἄνευ πάγου. Iccirco vult aquas & niues, non autem torridā hyemem. Quāquam hæc verò eſt ſegetum mater. Pruinis enim ſatis ſuppeditatur alimenti: ſicco gelu reflectitur introrſum ad radices tota vis: herbæ malę: beſtiolæque necantur. Vult itaque non abeſſe gelu penitus, ſed ſuaue eſſe. Nequit enim hyberna pluuia borealis, eſſe ſine gelu. Δύο γὰρ κατηριθμεῖ. Duo poſuit, pluuiam & boream. Duorū ergo cauſam dare oportet. Iccirco dixit, reponendum arboribus tantundem quantum ſubtractum eſt. Subtractum eſt autem à fructificatione. Igitur hæc eſt ratio τῆς πολυϋδρίας. Imbres affluentes eſſe conuenit: vt exhauſtæ fœtibus arbores de integro repleantur. Et moderata eſt poſtulatio. Cùm enim ſeipſas exinaniuerint in ipſos fructus: ſaltem ſibi alimentū reponi debere. Hæc eſt ratio quæſitæ πολυϋδρίας. Sequitur quāobrē borealē eſſe oportet.

καὶ πέψιν λαμβάνειν καὶ κατεργάζεσθαι. Non ſatis eſt accipere ſuccum: ſeruato etiam, atque etiam coſto opus eſt. Et hîc peruerſus ordo. Cohibetur enim priùs quàm coquatur. Cohibendus autem vt arctiore loco meliùs coquatur: neque laxatis partibus tepore ſuperueniente protinus euocetur intempeſtiué. Id quod fit Noto flante. Igitur educti flores in hac regione, cui Vulturnus hybernus frequẽtes excitat tepores, Cori verni aut Aquilonis, quorũ vterque ſæpe ſpirat hac anni tempeſtate, ſuperuẽtu miſerè aut vrũtur ipſi, aut aſtricto pediculo decutiuntur. Vtrunque igitur & detentio, & coctio frigore fit: detẽtio per ſe, coctio per accidens, coercito calore intus per ἀντιπερίστασιν: quod & ſuprà dicebamus. Τροφῆς μὲν γὰρ πλῆθος εἰς φυτὸν πλῆθος. Maior & minor propoſitio ſimul in vna coniunctæ. Ita habemus hîc πλῆθος, quod erat πολὺ εἰς πολυειδεία. Τὸ δὲ κατεργάζεσθαι: minor propoſitio alterius ſyllogiſmi. Oportet cohiberi ſuccum, vt coquatur & alat: Hæc eſt maior. Sub ea ſumitur altera. Hyeme cohibetur. Concluſio: ergo hyems cauſa eſt coctionis & alimenti. πιέζῃ, grauet, premat. Quia terræ denſat ſuperficiem. Tranſlatio à ponderibus, quæ premunt. ita calor deorſum truditur ad interna. Καὶ μὴ ἀθρόως ἡ ἔνδοθεν θερμὴ γίνηται. Ne excurrat. Id eſt, ne euocetur vel alimentum, vel calor naturalis. Si enim non comprimatur, exhalabit. Ideò mox dicet, ὁ μαλακώτερος ἐκκαλεῖται ἔνδοθεν θερμὴ habet motus principium internũ: ἐκκαλεῖται, externũ. Τὰς γὰρ ῥίζας. Adhuc oſtendit τοῦ πολλοῦ καὶ τοῦ πλήθους finalem ac materialem neceſſitatem: vbi dixit, ἀφθόνου τροφῆς, non modico alimento, ſed largo: ergo etiam ἄφθονον materiam poſcũt. Imbres igitur. Simul rationem reddit τοῦ ἀφθόνου: duobus verbis, primum eſt, διαδίδοσθαι. Quod enim diditur, vt ſcita atque appoſita voce vtar, oportet multum eſſe. alterum verbum, παντὶ τῷ δένδρῳ. Si tota requirit arbor: magnæ moli magna debetur quantitas ad ſupplementum. Ὥσπερ κατειργασμένην. Ratio. quare cohiberi oportet. Quia tametſi multus demittatur humor: tamẽ ſi non retinetur, non erit multus. Tum ſi diſtributione opus eſt, neceſſe eſt diu cõtineri, quod ipſe declarauit per σύμμετρον χρόνον, Id eſt quãtum ſatis. Quæ neceſſitas etiam à duobus operibus declaratur: vnum eſt in participio πεπεμμένην. Coctio namque eſt motus. motus fit in tempore. Et coctio eſt alicuius & aliquãti coctio neque ſola alteratio, ſed etiam tranſſubſtantiatio. Partes enim arboris non aluntur aqua, ſed ex eo quod fuit aqua, & alia elementa ſimul. Eſt igitur alicuius, id eſt humoris crudi. & aliquanti, id eſt vt dixit toties, multi. Eget igitur & trãſmutatio multis alterationibus antecedẽtibus. & alteratio multo tempore propter cruditatem: & copia requirit multam pugnam. Deinde eſt aliud participium κατειργασμένην. In quo etiam vlterius officium deſignatur. Non enim eſt ſola πέψις ad alendum plantam: ſed & κίνησις ad ferendum fructus. Ταχὺ γάρ Hoc aduerbium celeritatis aduerſatur commoditati τῆς τοῦ χρόνου συμμετρείας. Quia cæli mollitia præuenit ſtatuti temporis illius συμμετρίαν, & ſuccum

A euocat in germina. Tepor enim laxat. Quamobtem nos in hymno diximus veris clementiam. Διὸ τὰ πολλὰ ὠμβρευς. Nunc declarat borealium imbrium vtilitatem. Quia ſi ſpirant Auſtri, mollis fit aer: minor propoſitio ſyllogiſmi. maior illa iam dicta fuit: aeris mollitia euocat. Καὶ πλῆθος χιόνος. Duæ cauſæ commoditatis ex niuibus. Prima: quia iuuat, ſicuti rores Cyrenaici, qui præſtant imbribus, propterea quòd paulatim imbibit. Pluuiæ verò diluunt, aut glebas detergunt atque auehunt: aut ſolum denſant in cruſtæ modum. At nix, poſtquam incubuit, duo facit: dum manet ἀτάραχος, fermentat locum ipſum. Itaque etiam cruda terra dicitur inepta. Intus igitur calorem concludens quem deprehendit, coquit aruum. Deinde cùm ſoluitur & marceſcit, ſenſim ſubit. Adderet:

B niuem fimi vicem gerere. Omninò enim ex niue fit aliquid lutoſum. Ad hæc ita cenſeo, Niuem multum concepti aeris continere: tota namque ſpuma eſt. Omnis autem aer principium cuiuſpiam pinguitudinis eſt. Nix verò ita gelat tellurem, vt non compilet, ſed potiùs diſſipet. Sub niuibus enim ſolum non ſolidum ſtipatúmve, ſed ſolutum inuenimus. Hoc eſt quod ſuprà dicebat, ψύχει ἀεὶ πήγνυς. Illa verba omnia ſignificant. Διαδύεται. At non pluuia: abit enim. At materiam quærimus ad alimentum. Κατὰ μικρόν. Ergo diſpertitum penitùs non premit aut ſuffocat calorem naturalem, ſed ita vacat ad operam ponendam ob coctionem. Μὴ ἀθρόον, non confertim, vt pluuia: cuius par-

C tes ſeipſas ſtipantes, nequeunt inter ſe cedere. Μὴ διαφθείρουσαν, vnde ſtipetur ſolum ex eius caſu, tanquam malleo. Tamen quod dicitur πρὸς τὸ ὕδωρ, meliùs πρὸς τὸ ἔσω, aut ἔσω, καὶ πρὸς τὸ ὕδωρ. Συγκατακλείουσα, καὶ ἀναλαμβάνουσα. Priùs tamen deprehendit quàm includat. Quod tot locis monuimus, tranſpoſuit more ſuo. Et ſanè prioris participii præpoſitiones aptæ ſunt σύν, notat obſidionem illam κατά, locum inferiorẽ. Sic prior præpoſitio poſterioris, ἀνά, deſignat incluſionẽ. At τί ἐστί, quid præſcribit actionem præcedentem à niue. Ὃ καὶ τοῖς σπέρμασι. Vt talis hyems apta ſit, & ad partiũ in arboribus, & ad totius in genera ſatorum, generationẽ. Iuuãtur autem ſemina, propterea quòd ſubtus cohibita

D fouentur commodiùs intimo calore: qui, vt ſuprà loquebatur, διαθερμοῖ. Itaque hîc dicit ἐπιχέονται, numeroſioribus fibris aucta radice. Quaſi radix in fibras ſcĩdatur. Sic enim ſcriptũ eſt, ἀπὸ τῆς ῥίζης. Non tamẽ verbi genus cõuenit. Quippe ῥιζοῦνται paſſiuum eſt: σχίζονται actiuum. dixiſſet igitur σχιζόνται. neque ἐπιχέονται ſcripſerim: tum quia generis eadem excuſatio, tum quia non frequens vſus. Ἐπιχεῖσθαι potiùs. Itaq; lego, ἐπισχύονται, παρὰ τὸ ἰσχύειν: cùm propter denſationem in ſeipſum collectus calor corroboretur ita vt radices agat profundiores atque validiores. Duo poſuit, πίλησιν, ſtipationem atque ſubactionem. Sic enim ſubacti panni, qui non filis texti ſunt, ſed pilis conferti, quales pilei, & quos *filtres* vocant.

Altera

Altera vox eſt, κατεπήγει. Quia fit ex denſatione compreſſio. Igitur, ſicuti dicebamus, non reiicit πάγος, ſed vehementem gelu concretionem.

Ἅμα τῷ ἀμέρᾳ διαχαλάσῃ. Vbi primùm cæli tepore laxata eſt, erumpit ac repentina capit incrementa. Ταχείας καὶ ἀθρόας ἀναδόσεις. Redditiones, cum ipſis reditionibus. Et redit, & quod detinuerat in radice, reddit ad crementa ſuperiora. Idque tum multùm, tum celeriter. Poſuit ἡμέραν pro tempore: quòd & nos: voluenda dies en attulit. Ne putes igitur te fraudatum tempore: citò compenſat. Ταχείας. Ne putes opus ea dilatione imperfectum: ἀθρόας. Optimum verò miniſtrum: cuius officium magnum in celeritate. Ἀλλὰ τὰ μὲν σπέρματα. Quia frigoris communes fecerat vtilitates & arboribus, & ſatis diſtribuit certas differentias. Sententiæ ſumma eſt. Pluuiis plus arbores, frigore plus iuuari ſata. Æſtiuas pluuias eſſe vtiles vtriſque: at ſeminibus quàm arboribus vtiliores. Itaque vetus quoque verbum fuit: Æſtate pluuia, puluere hyberno grandia farra Camille metes. Ideò dixit, προσποιοῦνται καὶ τοὺς θερινοὺς ὑετοὺς μᾶλλον. plus ſcilicet quàm arbores. Ratio. Quia radix eorum minus profunda ex profundo nequit haurire. At ſoli ſuperficies æſtu facilè ſiccatur. Arbores autem tum demiſſioribus radicibus è longinquioribus, profundioribúſque, ac propterea minus exuctis locis alimentum ſibi parare queunt: tum ſibi ſemper intus habent ſucci multū. Itaq; non alimento & humore, ſed potiùs calore opus habent, qui eis opituletur ad coquendos iam partos, iam ſeruatos ſuccos, & quos conficiāt ad alimoniā, & quos vertāt ad germinationes. Hoc eſt quod aiebat: ὥστε τὰ μὲν πρὸ μᾶλλον τῆς συνεργάζονται διὰ δῶν. Duo autem ponit in ſatis, πλείους καὶ κατὰ μικρούς. Plus humoris poſcunt, quia plus ſiccantur: ſed minutas pluuias: dat rationem, διὰ τὴν ἀσθένειαν. Largiores enim imbres, & ſubſtrahunt glebam, atque iccirco theſaurum alimēti: & ſternunt ipſa. Quamobrem facilè putreſcūt. Ideò dixit, καὶ ταχὺ πάλιν δύνανται: vt oſtendat ſatis operæ poni poſſe etiam à minutioribus illis rorationibus. Itaque omnes orationis partes inter ſe conueniunt. Sicut & illæ: in ſatis ἀσθένεια, in arboribus ἰσχύοντες. Dixit autem προσποιοῦνται. πρὸς, & ἐπί. Prior præpoſitio materiæ additamentum declarat: altera temporis ſucceſſionem, atque adeò acceſſionem ipſam. Πλείους, diſcretas, non confertas ſed crebras. Cui reſpondet illud in arboribus, διάπαλιν. Quia calore inaniantur ſata, πλείους quærunt: arbores quia διάπαλιν non quærunt. Σημεῖον δὲ τὸ μὴ βλαστάνειν πρὸ τοῦ ἦρος. Quia dixit arbores non humoris egere, ſed calore, adiungit argumentum. Haud priùs germinare quàm ver aduenerit: cuius ſcilicet tepor συνεργήσῃ: vt anni calor interno calori ferat ſuppetias, per ſe imbecillo ad illam concoctionem.

In vtroq; caſu, recto & quarto legi poteſt συγκατακλείων, de niue: & συγκατακλείουσα, de terra: quę calorem cohibeat. Corrige plebeium mendum ἀντιπαλαμᾶσθαι. Et βορείους, pro φορίους. Et θερινὸς

A pro ὑετούς. Illud autem non vulgare, pone pro ἐνδερμὴ, ἐνδερμή.

Theodorus, μέγιστον μὲν οὖν, ſummum omnibus arboribus ſcilicet bonum. Etiam Latini. Sic ὥριον καὶ καλόν, tempeſtiuam, probámque. Καλούς, commodis. Græcè tamen hic pulchrum ſignificat: & vulgus ita vtitur. Εἰ μὴ κατάσχῃ τὰ ψύχη. Theodorus addidit: frigus vehementius, diutiuſque aduiuerit. Duo errata. Non expreſſit τὸ κατασχῇ. Et omninò appoſuit quod autori contradiceret. Ait enim Theophraſtus ψύχη ἀεὶ μέγα. quam ſententiam tanti fecit vt adderet affeuerationē, τὸ ὅλον. Si vult ergo frigora ſine gelu: quid addito fuit opus, vehementia eſſe oportere atque diuturna frigora? Nec prætereundum quod item per ſe aduertatur. Si enim opus habet χρόνῳ συμμέτρῳ, vt ſcribit Philoſophus: non opportunum eſt

B aduerbium, diutius: vt adglutinat Theodorus. Ἀπορρυεῖ προσπεσόν, influxu corruens vnico dilabitur, delabitur potius. Nam dilabi dicimus, quoties diſperſim: vt dilapſi equites, qua ſalus cuique ſeſe oſtenderat. Neque negligēda vocum Latinarum cum Græcis collatio. Noſtrum ruo, Græcum eſt integrum ῥύω. id per, influxum interpretatus eſt Theodorus. Et quod erat, προσπεσὸν, id eſt illabēs, vertit per corruens. Ταχείας ποιεῖ, καὶ ἀθρόας τὰς ἀναδόσεις. Celeriter atque vniuerſa erumpunt, Non erumpunt ſemina, ſed effundunt: ἀναδιδόασι.

Ταχὺ γὰρ ἂν ξηραίνονται. Mox ſiccari móxque madeſcere. Non eſt ταχὺ mox. Mox enim ordinē conſignificat: quippe eſt aduerbium conſequen-

C tiæ, & relatiuum. Quare in ſecundo commate rectè fortaſſe: at in priore, nequaquam.

CAPVT III.

Tertii capitis argumētum. Rurſus ab imbrium euentu probat vtilitates. Vbi tepor toto perdurat anno, vt in Aegypto, æqualitatem illam conferre: vbi intermittitur, vtilem eſſe frigorum interuentum. Germinationem eſſe quaſi quandam generationem. Omnem generationem egere mediocri temperamento. Ab aere facilè pati tenellas productiones.

ΟΤΙ δὲ πολυϋδεία. Fortaſſe non erat hinc ſcindendum caput: vna enim tantùm materia eſt. Rurſus namque probat, ab imbri-

D bus multas euenire commoditates: idque Aquilone ſpirante, non Auſtro. Icirco dixit καὶ καθόλου. Quaſi ſit additum nouum prioribus argumentum. Ἅπαντα ἀθροίζει μᾶλλον. Hoc fuiſſet falſum. Non enim omnia pluuio tempore diuturno meliùs habent. Non enim fruges, non olera pleraque. Ideò addidit, ὡς εἰπεῖν. Quoniam maior pars. Nam ſanè arbores etiam quædam non illam amant imbrium vbertatem. Non enim Mali, non Oleæ, vt alibi dictum eſt.

Ἀλλ' ὅπου δεῖ νόσοις. Caſtigat ſententię τὸ καθόλου. Non omnis πολυομβρία, quippe non auſtralis, ſed borealis tantúm. Auſtralibus enim δυσχεραίνει,

id eſt humore nimio marcent aut fatiſcunt. ἐξ ἀδυνάτου huc Hippocratis aphoriſmus. Auſtros eſſe graues. ἰσχυρά τε καὶ πεπτικὰ μᾶλλον. vt & ſibi meliùs valeant: hoc eſt ἰσχυρά: & ſint officioſiores ad opus concoctionis, hoc eſt, ἐκπεπτικά, ſcilicet fructus. & dixit μᾶλλον, quia etiam ſub auſtro maturant, ſed ſub borea plus. Α᾽πὸ τῆς μὲν γῆς. Ratio roboris. Quia terra ſatura eſt. Argumentum ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. Quia, inquam, terra eſt tanquam penu plenum. Ideò dixit eam διάκορον. Poteſt ergo multum ſuppeditare. Hoc ab efficiente: illud à recipiente. Αὐτά τε συνεστῶτα. vox haud facilis ad Latinitatem recipiendam. Significat tamen firmitatem. Conſtatia, inquit ipſe. id eſt non exucta, aut famelica, ſed quaſi in ſuo aere. Καὶ ἐναπειληφότα εἰκότως θερμόν. Quia non exhalauit calor. concepto intus calore. ἀπολαμβάνειν. à quo? à frigore ſanè repercutiente. Sic frigus & cohibet intus calorem, & corroborat atque compacta facit. Hoc erat, συνεστῶτα. Ο᾽σον γάρ. particula γὰρ hîc nullum ſibi præſtat vſum. Non enim ab aeris continuata clementia deducere ſimul poteſt arborum felicem habitum, & à frigoris beneficio firmari arbores. Eſto tamen hunc ad modum opportuna ſententia hæc: quaſi occurrat obiectioni. Dicat enim quiſpiam. Quomodo frigoribus aſſignas arborum firmitatem & coctionem? Nam ſanè in Ægypto, vbi frigus nullum, ibi lætiſſimæ arbores, atque fertiliſſimæ. Reſpondet. Ibi aerem quidem eſſe calidum, ſed clementer. Hoc enim eſt, μαλακῶς, ſuauis. præterea dicit, ὁμαλῶς. Quare non fit contrariorum viciſſitudo. hoc eſt illud, ἀντιπεριΐστασθαι. Nihil, inquit obtundit in Ægypto: propterea quòd eſt æquabilitas. Itaque ſemper eſt εὐτροφία. Duo fauent igitur: ſcilicet aer duabus conditionibus: quia non eſt aſper, quia eſt aptus ad alendũ. Sic & alibi habemus, εὔτροφον, quaſi dicas, almum. Fauet etiam ſolum. Nempe ἀφθονωτέρα τροφή: non autem viciſſitudinaria, ita vt oporteat eam cohiberi, ſi velis poſtea ſuppeditari, quantum ſit ſatis. Et ſanè ſi Februaria frigora non ſuperuenirent: rectè ſuccederet etiam noſtratibus. Tum deinde diluit alteram dubitationem. Quæret aliquis: an boreale frigus illud ſit arboribus naturale. Reſpondet ad hanc ſententiam. Non eſſe, niſi per accidens. Hæc autem ſententia eſt, quæ & ſuprà non ſemel. Πρὸς τὸ ποιοῦν, vt hæc ita fiant. Id quod hæc ita facit, aut in omnibus, aut in quibuſdam, opus habet fortaſſis alio temperamento. Vt non ſit calor elementaris ſolus, calor ſcilicet is qui vulgò ſentitur, ſed alius certus temperatus. Icεitco dixit, τινός: vt ad formam, eiúſque inſtrumentum dirigeret nos. Et addidit ἴσως: quia non eſt hîc locus diſputationis huius, ſed in eo libro qui tractat vniuerſalem viuentium generationem: quem librum tam animalibus quàm plantis oportet eſſe communem. Ε᾽ντεῦθεν δ᾽. Contrà hîc apud nos, atque in Ægypto: quia hîc tempeſtatum vices non ſolùm variæ, ſed etiã aduerſæ. Quamobrem oportet ſtatos eſſe circuitus ac terminos

A germinationum, eáſque certis qualitatũ legibus accommodatas. Propterea dixit, προεξορμήσωσι: præuenerint: præexcurrerint. Περὶ deſignat tempus anticipationis in quo fit excurſio illa, ſiue egreſſio. Ε᾽κ, notat naturam quæ eis debetur, & ex qua egrediũtur. Nam ſi debet hyẽs eſſe gelida, vt cohibeat ſuccũ, ne erumpens in folia & flores, & ſit tepida, euocatus ille ſuccus atque in germina conformatus, noui frigoris ſuperuentu corrumpetur. Non enim intempeſtiuus tepor ille alieno incubans tepori poteſt perpetuari. Ideò dixit, καθ᾽ ὥραν ἰοῦσι. Id eſt ſuo tempore. Et verbo ſignato vſus eſt cùm dixit, δράμωσι. Anticipatio namque omnis celeritatis nota eſt. Curſus autem eſt crurum motus celer. Δι᾽ εὐτροφίαν, ob alimenti copiam, ſiue à ſolo intelligas, ſiue ab aere. Aer

B namque auſtrinus implet. Itaque εὔτροφον aerem dicit ſæpe. Καὶ ἄνεσιν τοῦ ἀέρος, & aeris indulgentiam, quæ laxat. Actiuè hîc ἄνεσις. Laxat enim tepor. Hoc eſt ei contrarium, quod ſuprà de contrario, ſcilicet frigore, dicebat. Συγκεκλεισμένα. &, πιλοῦν, & κατέπαυσεν. Ε᾽πιγενόμενα ψύχη: Tanquam ſibi debitum tempus à feſtiua germinatione præoccupatum vindicantia frigora ſuperueniunt. Ε᾽λυμήνατο in præterito. Quia rei naturam demonſtrat ex vſu Philoſophorum ſic loquentium, vt Lautus erat. Quod enim iam factum eſt in Natura naturale videtur eſſe. Hoc alibi ſubtiliùs diſputatum eſt. Καὶ ἐπιγενομένη, viſit, de frigore. Sic & Virgilius. & ſanè diuerſarum virium caloris ac frigoris effectus idem in germinibus, floribus, fructibus: Flacciditas primùm exhauſto ſucco aut corrupto, deinde ariditas, tum caſus, poſtremò color ater. Ο᾽περ γὰρ ἅπαξ ἐκπίπτει. Explicatio eſt commodi & incommodi. Cur à frigore nocetur? Propterea

C quòd egent aere molli. At cur egent? Quia nõdum firmi fœtus, nondum ſolidi. Οἱ ὀψινοὶ χειμῶνες χαλεποί. Seræ hyemes incommodæ: tenella namque germina populantur. Εὐπαθοῦς εἰς τὴν τροφὴν. Aeris egent clementis & lenis ad educationem. Figura attributio, quę eſt ſoboles trãſlationis. Εὐπαθὴς enim eſt affectio rei animatæ, & ἰσχυρὸς μᾶλλον: id quod hîc de aere.

Καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἀρχαῖς. Duæ ſunt cauſæ, quibus maximè nocetur arboribus principiis læſis. Vna eſt materialis. Imperfecta materia nequit ſe tueri. Itaque alieno eget præſidio,

D quod ſitum eſt in aeris benignitate. Propterea dixit, τὸ ἀσθενές τι. Altera cauſa eſt penè formalis. Quia germinatio prima videtur eſſe quaſi compendium totius futuri prouentus: cuius felicitas aut interitus in aeris benignitate aut ſæuitia repræſentatur. Sed illud vrbaniſſimè. Τὸ δ᾽ ἀσθενὲς ἔτι τιθηνήσεως δεῖται. Quod imbecillum eſt, indiget quaſi nutricationis. Nutricis eget ſedulitate. Perſtat in metaphora τιθηνήσεως.

Καὶ γὰρ ὅλως. Maior propoſitio. Omnis mutatio, & omnis generatio opus habet præſidio ad progreſſus faciendos: facilè namque impeditur. Minor

Minor: Germinatio,& floreſcentia ſunt mutationes,& aliquo modo generationes. Hoc etiam ſuprà ſanè ſubſtantia noua eſt. Hæc autem eſt definitio generationis. Tunc enim generatur arbor, cùm ſemen generatur. Quia ſemen eſt idem numero cum arbore, quæ ex ipſo creatur, quaſi potentia & actus: vt in Trãſnaturalibus declaratum eſt. Ἐν εἶς καὶ τὰ λυπεῖν φθείρει. Conuenit hoc cum ſuperioribus. Dicebat enim, τὸ τε γὰρ ἀσθενέστατον, ὡς ἐκ τῶν ἰργασμένων τι καὶ ἀπολλυμένων, καὶ ἀπολλύοντων, καὶ τὸ ὅλον χειμαζομένων. Ab ægritudine. ἐρυσίβη, rubigo, quæ eſt qualitas ab humore reſide, vt videbimus. Ἀπόκοψις, contuſio, afflictatio, à vẽto. Etiã ab eodẽ ἀποτρίβειν conteruntur enim vel mutua, vel foliorũ, vel ſtipitis alliſione. Sic enim abolẽtur, vbi confligunt. ἀπόπτωσις. Hoc non eſt malum ab aliis diſtinctum, ſed conſequens. Habet autẽ multas præterea cauſas alias à ſuperioribus. Iccirco totum illud colligit vno verbo, quum dicit, τὸ ὅλον: quod alii, συνελόντι. Χειμαζομένων. Denique tot affecti difficultatibus, quot afferunt hyemales tẽpeſtates. Dixit autem, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, more ſuo, nequid prætermitteret. At quid eſt aliud præter βλάστησιν καὶ ἄνθησιν, cuius ſit generatio? Sanè haud paruũ negotium eſt, intelligere. Nam fructum ſub flore comprehendit. De corticis, aut medullæ augmento ſenſiſſe, nimis leue eſt. An τὰ σκιαδὰ innuebat, quæ neque rami ſunt, neque folia, neque flores, neque fructus? Eiuſmodi ſunt Gallę in Saluia & Quercu, & Cachryes, & Agaricum, atque alia talia. Ἐπεὶ καὶ τὰ ἄγρια μᾶλλον συμβαίνει πονεῖν. Argumentum à potiori. Non eſt dubium, quod & alibi diximus, agreſtia mitibus eſſe robuſtiora. Hæc, inquit, ſentiunt noxas illas. Quippe parturientes ſi quo frigidiore vento deprehendantur, aut calidiore, pereunt. Ἀρτιβλαστῶν, felix vox recẽtem deſignans germinationem. Et quia placidiores auræ, quæ intra frigus illud ſubſiſtunt, non ita nocent: addidit ἄγαν. vt ſit valde frigidus aut calidus ventus. vnde peruulgatum illud, μηδὲν ἄγαν. Et eſt in Aphoriſmis Hippocratis. Ἀπορρεῖ γὰρ ἅμα καὶ ἀπόλλυται. Nota ἀπορρεῖ actiuum, vt vulgò loquuntur: vt nos emendauimus, tranſitiuum. quomodo eſt vſus ſæpe Virgilius. Quod penè ſemper in compoſito, diruo, eruo, ſubruo. Infrà verò poſuit abſolutè more vulgatiore. Cætera plana ſunt.

Lego ἀσθενέστερα, non ἀσθενέστερον. Sic etiam ἰσχυρά. nam ἐκπίπτει, numero ſingulari, qui non cõuenit fœminino flexui plurali. Apud Pindarum ſuper hoc videndum, an corruptus ſit codex. Et διά τι τὴν ἀτροφίαν, non autem ἀτροφίαν.

Αὐτά τι συνεστῶτα, vtpote quæ ſibi conſtent. Theodorus omiſit, ἅτε τῆς γῆς διαχλιδώσης. Siquidem ſatura tum terra eſt. Compacta, dixerim ξυνεστηκότα: ſicut infrà, ξυνεστηκότων, καὶ ἰσχυόντων τῶν καρπῶν, καὶ τῶν δένδρων, ſolidis non laxis. Sic Liuius de Gallis, corpora calore fluxa. Μηδὲν ἀντικόπτειν, nihil retorqueat. ἀντικρούειν, vnde ἀντικρουστικὰ medicorum: repercutere vulgò dicitur. retundere, ad verbum. διὰ τὴν ἀτροφίαν, cæ-

A li clementia. Non explet. ſed aer alumnus. aer genitalis aliud ſignificat, ſimile tamen. Περὶ δὲ τὸ ποιοῦν ἢ πίπτον, ἢ ποιῶν. Ad rem tamen, quæ omnia hæc, aut aliqua ex his faciat. ad rem, id eſt ad naturam. Ταῖς ἄλλαις περιστάσεσιν; alia conditione. Non exprimit conditionis vox temperamentum. Eſt loci, eſt cæli, eſt operæ, eſt ipſius temperamenti conditio. Iaque expreſſum oportuit:

Ἐὰν μὴ καθ' ὥραν, ſi non tempeſtiuè, optimé. vt apud comicos toties, In tempore aduenis. Εἰς τὴν ἐκτροφὴν, quo adoleſcere poſſint. rectè. Τιθηνήσεως δεῖται. Tutelam, & quaſi officium nutricis. rectè. nutricationis egeat. Ἀποκεκομμένων, perciduntur. verbum ſiniſtrum. ceduntur aut abſcinduntur. tunduntur potius, vt ſuprà ἀντικόπτειν.

Τὸ ὅλον, ad ſummum. rectiſſimé. Ἀπορ-

B ρεῖ γὰρ ἅμα, καὶ ἀπόλλυται. Vterque partus labefacit atque interimit. addidit partus. Labefacere, ad vnguem eſt, labi facere, ἀπορρεῖ. vnde labes propriè, cùm terra ſubſidet. In vſu tamen eſt ſignificatus concuſſionis, quæ lapſionem antecedit. vt, -labat ariete crebro Ianua niſi ibi quoque caſum iam ipſum intelligas. Addit enĩ, -& euerſo procumbunt cardine poſtes.

CAPVT IIII.

Quarti capitis argumentum. Quæ ſint tempeſtiuæ pluuiæ: & quare ad fructuum productionem atque perfectionem.

C ΕΠΙΟΜΕΝΟΝ δ' ἐστὶ τούτοις. Pluuia quidem ſubſtantia eſt, ex qua fit plantis alimentum: eius autem qualitates efficiunt plantarum affectiones. Quippe naturalis humiditas, & caliditas interior; & extrinſecus aduenienss, vel harum vtrauis, vel aliarum quæpiam, cauſæ ſunt commodorum vel incommodorum quæ plantis eueniunt. Propterea deducit hæc à quantitate Philoſophus: hoc eſt enim πλεονάζεια. Item à qualitate: nempe ab Aquilonum & Auſtrorum temperatione. Nunc alias adducit conditiones ad ſimilia: quippe à tempore, quod duobus modis conſideratur: aut pro ra-

D tione temporum anni: veluti cùm vernas, aut æſtiuas pluuias dicimus: aut reſpectu ad plantas; videlicet ſi ante germinationem, aut poſt, aut cum ea ſimul contigerit. De prima iam ſuprà: de altera nunc, tribus capitibus. Primo capite ſupradictas repetit ab anni tempore. eas eſſe optimas. Proxima bonitate eas, quæ ante germinationem. tertia vtilitate, poſtquam defloruerint. Hęc eſt prima capitis pars. In ſecunda repetit id quod ſecundo tractauit capite.

Ἑπόμενον, conſequens. Etenim pluuiarum conſideratio, quatenus antecedunt aut ſequuntur germinationem, appendix eſt conſiderationis illius, quæ perpendit hybernarum aut aliarum

vtilitatē. Ratio, quia germinatio eſt actio. omnis actio in tempore. hyems, ver, æſtas, temporis partes. Περὶ τῶν ὡραίων ὑδάτων. tempeſtiuas aquas vocat τὰ ὡραῖα, non ab horis, id eſt anni temporibus: (hoc enim iam ſuprà) ſed opportunas quatenus obeunt commodè plantarum affectiones. ſic ὡραία virgo dicitur, non ab anni partibus, ſed ab ætatis opportunitate. Sic apud Virgilium, iam matura viro. & apud Horatium, tempeſtiua viro. Ibi verò ſignatiſſimè, ὡραιότατα τὰ χειμερινά. quia χειμὼν ὥρα eſt. Δεύτερα δὲ τὰ περὶ βλαστήσιν. Nunc τὰ ὡραῖα, id eſt apta commodis. Cicero tempeſtiuum. Οὗτοι γὰρ ἀδρότεροι. Ratio, quare τὰ περὶ τῆς βλαστήσεως. quia copioſior, & melior materia. rationis ratio. ἀναπληροῦσι, τῶν πάντων τοῖς μορφαῖς. Efficaciſſima vox. non ſolùm τροφὴν, ſed etiam μορφήν. Forma namque intus agit. dicat aliquis. Ergo forma extrinſecus affertur iam formatę rei, ac per ſe conſiſtenti. Dicendum: non afferri nouam formam, qua totum fiat: ſed materiam ſuper quam extendat ſe forma interior ad quod cremētum appellatur. Crementum enim alibi diximus non eſſe generationem: haud tamen fieri ſine generatione. Fit enim acceſſio materiæ, cuius forma corrupta poſt multas alterationes, introducitur forma corporis, quod ali debet. Atque inde fit vnio naturalis, id eſt vnum ſub vna forma. Nam prius fit vnio mathematica quantitatum duarum, quarum extrema ex contiguis duobus fit vnum continuum. Ἐκπληρωθέντων, expletis. τὸ ἐκ ſignificat complementum expletionis. Ἀβλαστεῖς, non penitus, ita vt tota priuentur germinatione, ſed κακοβλαστεῖς: ſicut apud Præceptorem ἄποδες vespertiliones, & Cypſelli. Τῶν μὲν ἐχόντων, τῶν δὲ πεπηγμένων. Haud temere Theodorus verba hæc vel abiecit, vel diſſimulauit. Nam quomodo eſſent ἀβλαστεῖς ἅμα πάλιν, ſi partim haberent, partim coquerent? non enim coquitur quod non eſt.

Τρίτη δὲ μετὰ τὴν ἀπάνθησιν. Tertius vtilium pluuiarum ordo eſt, poſtquam flores lapſi ſunt. In illis enim eſſe vtilitatem ad materiam & formam generationis. In iis enim iam ſpectat Natura πρὸς τὴν μορφήν. intelligit fructum ipſum. Vt iam ſuppeditatæ, iam preparatæ materiæ, iam factæ idoneæ ad formę ſuſceptionem, forma inducatur: non ſanè ab ipſis aquis, ſed à facultate formatrice. Et quia forma eſt perfectio, dixit τὴν τελείωσιν. Ita exprimit Peripateticam formæ appellationem. ἐντελέχειαν enim vocant. Τελείωσις autem eſt τοῦ τέλους ἐπίδοσις. Ταῦτα δ' ἐκ λόγου. Quoniam ſtatim à ſubeunte fructu pellitur flos atque abolετur: poſſet intelligere quipiam, tum primùm illico prodeſſe pluuias. Non ſtatim, inquit: ἀλλ' ὅταν ὁ καρπὸς ἰσχύσῃ. Cùm fructus paulo robuſtior eſt. Sic & Virgilius, — frons tenera imprudénſque laborum. Et idem hoc ſuprà iam profeſſi ſumus. Εἰ δὲ μή. Hic duas partes. Si non acceſſerit pluuia: cadunt humoris inopia. Si inceſſerit non conſummato fructu: aut cadunt humore obruti: aut ſi non cadunt, marcore corrumpuntur. Hoc eſt, διυγραινόμενα, humore nimio ſoluta. Duæ condi-

A tiones deprauationis: χρεία, quoad vſum: ὥστε τηρεῖν, quàm vt durare queant. Idque bifariam: aut in arbore ad perficiendum, aut decerpti ad ſeruandum ob vſum. Τὰς δ' ὑδάτων. Adeò ſunt ad fructus fluuiæ neceſſariæ, quibus materia ſuppeditetur: vt etiā ſi ſit materia, & aliorſum dirigatur: fiat caſus fructuum. Id quod in olea contingit, vbi noua ſuperuenit ramorum germinatio. Tunc enim cadit oliua defraudata ſucco, qui abeat in germina. Hoc eſt quod dicebat ἀπὸ τῆς τροφῆς ἰούσης εἰς τὴν βλάστην. Eſt autem hæc Oleæ ἴδιον τι. Ἀωρία. tranſitio. Intempeſtiuè, inquit, eæ pluuiæ: at illæ peſſimæ, quæ floreſcentibus ingruunt. Ἀωρία, nota vocis mutationem ex compoſitione. ὡραία, non dicitur ἀωραῖον.

Χείριστα, καὶ προεξανθήσαντα. Simpliciùs dixiſ-

B ſet, ἀνθήσαντα. Nam ſanè quod ſerum eſt, rectiùs dicitur προεξανθῆσαι: propterea quòd præterierit occaſionem. Quod anteuertit, ex vſu potius ita dicitur, quàm ex verbi etymo. Noſtrum præter, meliùs accommodatur: quia in eo ineſt, præ, quod anteuertit. niſi mauis acutiùs, è contrario. Quæ ſerò veniunt, ea non amiſiſſe occaſionem, quam reliquerint: ſed contrà potius ipſam non eſſe aſſequuta. Περὶ τῆς ἀνθήσεως. Si verum eſt, aquas incommodare fructibus, qui nondum corroborati ſunt: quanto magis floribus? Ideò dicebat, πάντα γὰρ ἀσθενῆ. minor eſt propoſitio ſyllogiſmi. Τὰ μὲν ἐρυσιβούμενα, enumerat incommodorum ſpecies. Pereunt, inquit, aut labuntur, vel rubigine, vel marceſcentia. At quæ

C non cadunt, degenerant præter pauca. Καὶ τοῦθ' ἧττον ἔτι ἐν τοῖς φρυγανικοῖς. ita lego abſque nota negationis. Hoc minus euenire in fruticibus. cauſam ponit ambiguam. Aut, inquit, propter occultam vim, aut propter manifeſtam ſiccitatem, qua reſiſtant illi nimiæ humiditati. Tria ſtatuit genera in enumeratione, φρυγανικὸν, ſummum, & ſub eo, στεφανωτικὰ, καὶ πόαι, καὶ χέδροπα. Ἐν αὐτοῖς τε καὶ προσφύσεσιν. Duo ſubiecta roboris illius, quo reſiſtunt caſui: tota planta, & priuatim pediculi. Hoc enim eſt πρόσφυσις, qua hærent. His cauſis ita deſignatis, non ſunt otioſa verba illa, ἄγρια καὶ αὐτόματα. namque agreſtia ſicciora & robuſtiora. Αὐτόματα verò eſſe validiora multę perſuadent demonſtrationes, & nominis ipſius pars, αὐτό. Quod enim ſeipſo autore facit, αὐτοκρατορ

D eſt. Locus præterea & cælum, in quo & ſub quo potuit nouas formæ prolatio in materia comparari: poterit etiam fouere iam conſtitutam. Ῥόδον καὶ κρίνον. validiorum exempla.

Ὅσα τούτοις ὅμοια. vt Lilium conuallium, Hemeroacles, Nareiſſus, Hyacinthus. Ἀναλαμβάνοντων τὸ ὑγρὸν. Ratio, quare ſiccæ non patiantur ab illis imbribus. Quia, inquit, facilè abſumitur humidum. Superfluum illum humorem depaſcitur ſibi illorum arida natura. Ἐπικρατεῖ γὰρ αὐτῶν τὸ κρατοῦν, ἀπαθής. Iucundiſſima oratio: cuiuſmodi ſuimus olim vſi in epitaphio patris mei viri fortiſſimi. Victum ab eo toties fatum ſuperauit. Præpoſitio ἐπὶ præualet. Si-

cuti

cuti Latinè dicimus, præponderat. Τὸ κρατοῦν, eſt aqua valida. ἐπικρατεῖ, eam ſiccitas ſuperans ſuperantem. ideo remanet ἀπωθεῖν. Hæc ſic ad exercenda iudicia. planiùs atque apertiùs, τὸ κρατοῦν, ſiccitas ſuo robore, poſt pugnam ἐπικρατεῖ, vincitataque non patitur. Ὧν δεῖ καὶ μὴ χρονίσηται. Demonſtrationis partes hunc ad modum ordinabuntur. Tempeſtiuæ pluuiæ ob incrementa ſunt eæ quæ ſequuntur fructuum inchoationem, & perfectionem antecedunt. Igitur quæ plantæ ſerò maturant fructus ſuos, in tam amplo interuallo licet eis expectare pluuias: atque iis etiã ſi ſeræ ſunt, frui. quæ ſignificauit illis verbis, πάντας ὀψιαῖα καὶ τὰ ὀψιαίτερα. Sanè conuenit, vt ne ſint ſeris fructibus ſeræ pluuiæ: par enim naturæ ratio: par ergo cauſis effectus atque etiam euentus. Ἁπλῶς δὲ ἑκάστων. Quia non eſt omnibus eadem προθεσμία, id eſt præſtitutum tempus vnum perfectionis, vt ſimul colligat ſub vnam præceptionem diſſita genera, dicit: in ſumma eſſe vtiles pluuias ante cuiuſque perfectionem. Notanda loquutio. ἑκάστου ἑαυτοῦ. Διὸ καὶ οὐχ ὁ αὐτὸς ἅπασι καιρός. Concluſio eſt demonſtrationis, cuius propoſitio maior erat illa: Sub floris perfectionem tempeſtiuæ ſunt pluuiæ: non omnibus idem tempus perfectionis: non igitur omnibus eadem pluuiarum ratio tempeſtiua. Ὥσπερ ὁ τοῦ χειμῶνος πρὸς τὴν βλάστησιν. Comparatio ſuperioris capitis cum hoc, id eſt germinationis cum fructificatione, & temporum cum temporibus. Omnibus hyemis confert ad germinationem: at non omnibus pluuia eodem tempore ad fructificationem. Cætera plana ſunt, vbi ponit inter ea quæ temperiùs proueniunt, trimeſtres fruges. Ἁπλῶς δὲ αἰεὶ τὰ βόρεια βελτίω. Repetit hac parte capitis, quæ priore dixerat capite. Τὴν ἀπόλαυσιν ποιεῖ πλείω. Vſus eorum diuturnior. Rationem adiungit & antecedentis cauſæ, & coniunctæ, & ante has procatarcticæ. Coniuncta cauſa eſt ἡ σύστασις τῶν καρπῶν. Fructuum firmitas ex ſoliditate. Huius cauſa antecedens eſt in arbore. Qualis enim arbor, talis fructus: ideo dixit, ξυνεστηκότων καὶ τῶν καρπῶν, καὶ τῶν δένδρων. Ita ſanè habent huius conſiſtendi atque perdurandi facultatis cauſam in principiis maternis, id eſt in arbore. Procatarctica verò cauſa eſt in illa voce ψυχρότερα. Frigus enim denſat. Quæ propoſitio eſt in hac humana caligine vltima: nec habet vlteriorem in quã reſoluatur. Nemini enim compertum eſt, quã ob cauſam quóve modo frigus denſet, calor laxet. Eſt igitur ὁ καρπὸς, opus: τὸ δένδρον, opifex. Item boreas opifex, frigus opera, firmitas in arbore opus, atque etiam in fructu. Vnde fit ἀπόλαυσις. Ἀφαιρεῖ τὸ περιττόν. Alia vtilitas. Non ſolùm non addit quo marceſcãt: id quod Auſtrina facit pluuia ξηραίνουσα, ſed etiã aufert ſuperfluum. quippe frigus cogit, cogendo exprimit. Inde lachrymę & coryzæ nobis. Atque idcirco exprimendo ſiccat, ἀποξηραίνεται. καὶ ἐκ τῆς προσγενομένης ξηραίνειν. Hoc vbi cauſas tractat rubiginis, apertiùs declaratur: ex humoris inſeſſu ſitum contrahi ac marceſſere. Eã nanque rubigo

A eſt. καθήμενον: inuidioſum verbum, inſidens, incubans. Οὐδ' ὑπὸ ἡλίου συνεψόμενον λυμαίνεται, neque permittit ab humore nimio ſolis penſum fatigari. Si enim plus ſatis humoris inſideat, id quod à Sole concoqui oportet, non concoquetur. Computreſcent ergo. Διὸ καὶ τὰ ἐπιγινόμενα πνεύματα ὠφελεῖ. Concluſio. Non ſolum antegredientes flatus iuuant, quia materiam ſuppeditãt: verumetiam poſteriores, ſi ſint boreales: propterea quòd demunt de difficultate concoctionis exucta materiæ portione. Διὰ τοῦτο πρὸ καὶ περιπλέον. In hac extrema capitis parte perſequitur analogiam. Qualis proportio borealis frigoris ad auſtri teporem, talis nocturnæ pluuiæ ad diurnam: reddit rationem. ἀπόλαυσις maior, χρεία ſcilicet: quia non illico abſumitur à Sole quæ noctu
B cadit aqua. Καὶ τῶν ἄλλων ἀκινδυνότερα. Vbi non eſt negligenter intelligendum. Primùm non declarauit quid quantúmve ineſſet in diurna pluuia periculi. Deinde non eſt æqualitatis ius in partibus comparatis. Nam ſi boreæ flatus plus iuuant, quia detergunt magis: & Sol detergit: ſub Sole quę fient pluuiæ conducibiliores eſſe videntur. Dicendum, non in eo eſſe vim comparationis, ſed in tepore: vt Solis tepor auſtrinæ mollitiæ ſimilis ſit: ſimiliter igitur agat. Quare non differet quod ſequitur, à priore commate huius periodi. Idem enim eſt eſſe ἀκινδύνως, & μὴ ἀφανίζεσθαι τὸ τροφὴν ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Tamen aliquid excogitandum eſt,
C quo diurnarum imbrium colligantur incommoditates aut pericula. Et ſanè impræſentia nihil ſuccurrit, niſi rubigo. Sol enim incidentem vrit atq; corrũpit humorem, quem diſcutere nequit. quanquam nocturnas pluuias in ſinubus florum adhęreſcentes ſuperueniens Sol ſequenti die perinde vertat in fuliginoſum lentorem illum, qui à calore dicitur Rubigo.

Lego, ſicuti monebam, abſque negatione, καὶ τοῦ θεῖσθαι. Et, χειμασθῆναι, non ἀρθῆναι.

Theodorus, ἀδρεστέρα, καὶ καλλίων ἡ βλάστησις. Pleniùs & lætiùs germinatio agitur. Hoc verbo ſæpe vtitur ad hanc formam, peregrina ſanè phraſi. Aliud enim eſt agere, aliud facere. Sicut & Grecè, aliud δρᾶν καὶ πράττειν, aliud ποιεῖν. Et ἀθρόον non
D non eſt plenum. Nam compleri poteſt generatio etiam particulatim, vt in Secale & aliis, quemadmodum in priore quoque libro declaratum eſt. At ἀθρόον dicit totum ſimul germinare, quantum debet, non autem differri ſpatiis aut interuallis. Id quod & materiæ copiam & facilitatem (quippe ſicca eſt contumacior) & virium facultatem vegetiorem indicat. Ἐκπληρωθέντων ταῖς μορφαῖς. Cùm plenè omnia ſuas formas receperint: mihi videtur minus eſſe vſitata loquutio hæc, plenè recipio. Cicero vtitur explendi verbo ita vt hic ſit accommodatiſſimum. τὰ μὲν ἄλλα καὶ ἀπορρεῖν, cæteri quidem fructus. Qui cæteri? Non ita eſt, ſed τὰ μὲν ἄλλα, ἐπιρρεῖν πάντως. Et Latinè dicimus, aliàs: hic ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Partim delabi: quæ non delabũtur: tamen adeò corrumpi, vt ſpeciem amittant. Alio flexu orationis dicatur idem, ἢ μή-

A ’ουχ ἐγγινόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἀπορρεῖν, vt tunc ſit prorſus incommodatum. Τὴν δ’ ἰσχὺν καὶ ἐπιβλαστάνειν ἀποβάλλειν. Omiſit vim præpoſitionis illius ἐπὶ, non opportuna negligentia. Cuiuſmodi verò ſit illa loquutio, oliuæ germinibus intereunt: equidem neſcio. Sic dixit (vti dicimus) interire fame. Sic nemo dicat, exilio interire. Sic regnum cùm affectauit M. Manlius, atque eam ob rem interfectus eſt: nemo dicat, regno interiſſe. Ἀώρια μὲν οὖν πάντα: χείριστα δὲ καὶ ἀφαιρούμενα πρὸς τὰς ἀνθήσεις, igitur intempeſtiui imbres ſunt peſſimi, atque ex toto importuni. Omiſit ἀφαιρεῖν, & vnam tantùm fecit orationem, quæ duæ ſunt. Eſt enim epilogus ſuperiorum more Græco, cum tranſitu ad ſequentia. Igitur ii imbres, qui ſequun-

B tur illico florum caſum, peſſimi ſunt, quia intempeſtiui. Sequitur altera ſententiæ pars. Illi verò qui floreſcentibus ingruunt, longè peſſimi. Maluit integrum inopportuni, quàm vſitatum importuni. Τὰ δ’ ὑπομένοντα. Quæ autem reſiſtere potuerunt. non pote meliùs aut pleniùs. Nam ὑπομένειν ſignificat & manere & ſuſtinere: quorum vtrunque explevit verbo vno. Καὶ τοῦτο οὐχ ἥττον δεῖν. Sic etiam cum ipſa negatione legit Theodorus: Quod in fruticũ genere animaduertere licet. Imò verò minus id euenit fruticibus & coronarus, quia minus humida. itaque mox, πάντα δὲ ξηρότερα. Διὰ τὴν ἰσχύν, propter ſoliditatem. Tamen ſolida non ſunt, ſed vacua & arundinacea omnia legumina, ſicut & cæterorum ſtipulæ cerealium. Περιφύσιον, retinaculo. Pediculos

C intelligo calyculorum: retinaculum, officii vox eſt: πρόσφυσις, naturæ. Ἐπικρατεῖ γὰρ οὕτω τὸ κρατοῦν ἀπολαύειν. Theodorus aliter legit, ἐπικρατεῖ γὰρ οὕτω: τὸ δ’ ἐπικρατοῦν ἀπολαύειν. Facilior oratio: noſtra eſt acutior. Τὴν ἀπόλαυσιν ποιεῖ πλείω. Faciunt vt plantæ amplius humore ſibi oblato potiantur. Non explentur Græca Latinis. Quoties quippiam nanciſcimur, eo ſanè potimur. Potimur enim eo quod eſt in poteſtate noſtra. at ἀπόλαυσις plus eſt. quippe vſus aut fructus. Multa nobis eueniunt, quibus frui non poſſumus. Ita etiam diurnæ pluuiæ plantis contingunt. At eis non fruuntur plantæ, quoniam ſubtrahitur à Sole multum. Itaque in ἀποτυγχάνουσι μὲν in ἀπολαύουσι δέ. Deni-

D que ſic ſtatuendum ex vſu Latinitatis: vt qui fruitur, potiatur: qui potitur, non continuò fruatur. Cæterùm, quod toties teſtati ſumus, pauci purè loquuntur. Οὐδ’ ἐῶσιν ἡλίου συνεφέλκειν λυμαίνεσθαι, neque æſtu Solis afficere ſinunt. Nullus eſt in hiſce verbis ſenſus. Neque quod apparandum eſt concoctioni, à Sole vaſtari. Vaſtum enim eſt vacuum. Suggens Sol euacuat. Ea eſt læſio quæ Græco verbo ſignificatur ἐκλαπεῖ, detergunt. optimé. Abſumit, ad verbum.

CAPVT V.

Quinti capitis argumentum. Qui venti commodiores, & quare. Loca non omnibus eadem. Auſtrinis borealia feliciora. Loca oportere aperta eſſe, atque ventorum flatibus expoſita.

A TON αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τῶν πνευμάτων. Quoniam pluuiarum commodã, aut incommodam naturam deduxit à ventorum ſubſtantia & qualitatibus: vt analyticam expediat rationem, tractat etiam ventorum ipſorum ex naturis vtilitates. Et quia ventus, tametſi non eſt aer motus tantùm (vt in meteoris declaratum eſt) ſed aut ſola exhalatio, aut ab exhalatione pulſus aer: tamen quia id eſt in aere, quod aqua fluminis in terra: ita recipit ab aere qualitates, ſicut à terris quas tranſmittit fluuius. Igitur Auſter è ſiccis flans, humidus eſt nobis propter mare, quod trãſmeat: vnde ab hauriendo Latinum nomen. Item

B Vulturni eadem conſideratio. Nam tametſi cauſa non abſimili calidus eſt & Italiæ & Prouinciæ: tamen hic in Vaſconia frigidus eſt interdum: ſanè quoties Aruerni montes niuibus tecti ſunt. Ii nanque inter illius exortum, atque hanc interiacent regionem. Hæc eſt cauſa propter quam de aeris hic ſcribit qualitatibus. Hęc eſt prima capitis pars. In altera diſputat de locorum differentiis: in quibus etiam petit argumentum ab animalibus. In tertia parte conſiderat locorum conuenientes cum plantis conditiones. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Eadem ratio ventorum. Nam ſi pluuiæ Aquiloniæ ſunt meliores Auſtrinis: ſanè ipſi item Aquilones Auſtris erunt meliores. Ab effectu noto ac probato ad cauſę cognitionem. Καὶ τὰ πάντα. Ventorum differentiæ ſubſtantiales ab ex-

C halationũ ſubſtantia ſumuntur, & qualitates propriæ à qualitatibus propriis. Accidentia verò locorum naturæ debentur. Locorum natura duplex, aut à quibus, aut per quæ. Prior ratio magis vniuerſalis initur per orbis dimenſiones. Ita diſtinguuntur in Aquilonem, Auſtrum, Fauonium, Subſolanum primò, mox in alios per interſtitia. Ab Oriente nanque, Occidente, Polis aut Polorum tractibus flant. Hoc ideo ſic diſtinguo, propterea quòd Auſter nõ flat ab Antarctico nobis, ſed ab Æthiopia aut Libyæ montibus, qui à Meſes Atlantis promontorio ad Marcoticas penè paludes pertinens, ſeparat à Libyæ deſertis oras Africæ maritimas. Hic eſt modus vniuerſalis. Priuatim verò ventis adiungunt varias qualitates lo-

D ca (ſicuti dicebamus) per quæ tranſeunt. Prioris autem modi etiam ratio particularis eſt à priuis locis. Quidam enim ſpirant à terra, quidam à mari. Hos igitur hic comparat inter ſe. Eos qui à mari veniunt eſſe frigidiores, quàm qui à terra. Quę tamen ſentẽtia ſi ſimpliciter accipiatur, haud ſemper tuta eſt. In Italia tota, Prouincia, Bethica, quin vniuerſa Græcia, Auſtris, Africis, Euris longè frigidiores ſunt ii qui à terra ſurgunt. In Italia ab Alpibus Noricis, Carnis, Illyricis, Gallicis, Apœnino. In Prouincia ab Aruernis montibus, Cemenis, Pyrenęis, Allobrogibus. In Græcia ab Octa Hæmo, Rhodope, Olympo. Καὶ τὰ ἀπὸ ἀνέμων δὲ ἀφ’ ὧν. Quoniam qui venti vel ſequuntur Solem, vel antecedunt, ii Solis naturam videntur participare. Orientales autem cum Sole.

le. Subtiliùs hæc digeſſimus alibi nos. Frigidiores A enim ſunt ab Oriente nocturni, ab Occidente calidiores, quia Solis impreſſio recentior eſt. Καθόλου τὸ ψυχρόν. Maior ſyllogiſmi propoſitio, ſimilis ſuperiori. Frigida omnia conferre. Cæterùm quia frigus (vti diſputauimus alibi) non facit ad opera naturæ per ſe: non potuit hoc axioma verum eſſe in omnibus ſpeciebus, locis, temporibus, ætatibus germinum aut florum. Idcirco ſubdit, quibus caſtiget audaciam notæ vniuerſalis illius, καθ' ὅλου. Prima moderatio eſt cùm dicit, ὡς εἰπεῖν. Altera, cùm explicat fuſiùs ſic, ἐὰν μὴ ἀρτιβλαστῇ ᾖ. Frigidi iuuant flatus, modò ne ſint etiamnum tenella germina. Felix compoſitio Græcis, νεογνὸς, νεάνικος, ἀρτίτοκος, ἀρτιβλαστής. Hæc eſt exceptio atque præſcriptio illius καθόλου. Sequitur ratio. B Τότε γὰρ ἀπαλῶν. Hoc etiam ſuprà dicebatur. Multa enim hoc in capite repetuntur, quæ pridem dicta fuerunt. Βελτίω δὲ καὶ τὰ ζεφύρεια. Quia dixit τὰ ἀπὸ δυσμῶν, declarat, quæ. Sunt enim tres, Africus, Fauonius, Corus. Ex iis eligit temperatiorem. Nam & ſuprà & infrà laudauit συμμετρίαν. Non ſolùm autem ex Occidentalibus Zephyrum potiſſimùm commendat ipſe: verumetiam nos (ſi Græcis credamus) anteponere non dubitabimus. Genitales enim ſemper Zephyros canunt. Itaque eius vel comitem, vel ſobolem, vel coniugem attribuere Chloridem, quam & Zephyritida vocant. Vernæ enim iucunditatis autorem faciunt ac patrem. Καὶ αἱ τροπαί. Aliam apponit non à loco, ſed à tempore conditionem. C Solſtitiales hîc ventos deſignat, figuratè quidem. αἱ τροπαὶ ἀντὶ τοῦ τὰ τροπαῖα, ſiue τροπαῖα πνεύματα. Sicut ἔπειρος ἀντὶ τοῦ ἠπειρώτης, Africa terra, pro Afri. Et apud Hippocratem, τὸ πῦρ ἀντὶ τοῦ πυρετοῦ. Sic Ver ſanum dicimus, id eſt Veris qualitates ſanitatem facere. Καὶ ὅλως αἱ αὖραι. Nunc ἀκριβολογεῖται per gradus. ἄνεμος, ventus: validius, πνεῦμα: αὔρα, vnde noſtrum aura, flatus clementior. Hanc dicit vtilem: vehementem illum abiicit. Dicitur αὔρα, παρὰ τὸ ἀεὶ ῥεῖν. Spiritus fluens. ἄνεμος autem eſt emiſſio, veluti è carceribus quadrigarum cum impetu. Auræ non appoſuit epithetum: ſignificatus enim placidæ fluxionis illius eſt vſitatiſſimus. Vẽtis autem appoſuit, quibus declararentur incõmoda. Sanè σκληρῶν καὶ διατόνων. Durum dixit ventum optima tranſlatione. Definiſit enim durum, quod D non cedit: ergo retundit. Addit & aliam malefici potentiam, διατόνων. Duo ſignificat vox hæc. vehementiam & perpetuationem, id eſt pertinacem contentionem. hoc enim deſignat διατείνω. Et conuenit huic duritia. Sic enim intenta chorda duritiem acquirit. Vbi eſt iucunda ſanè diſceptatio. Nam duritia videtur eſſe propter partium propinquitatem. vt lapis denſior durior. Quonã igitur modo duritia ſuccedit partium diſceſſioni atque laxationi? Tympani enim membrana tenta laxior: quippe diductis partibus, nempe longior fit ac latior, & durior tamen. Primùm dicendum, non omnia denſa dura eſſe. Non enim aquam. Deinde, non omnia dura denſa. Denſior eſt cera,

A quàm pumex. Tum acuous videndum: partium laxitatem in corio non eſſe vel cauſam, vel fundamentum duritiei. Neque veram ibi eſſe duritiam. ſed quia per diſtentionem chorda tam rara facta eſt, vt porrò nequeat rarior effici neque diſtendi, niſi rumpatur: ne rumpatur, non cedit tactui: à violento verò impulſu rumpitur. Τὸ μὲν γὰρ τρέφει. Voluit dicere αἱ μέν: De auris loquitur. Alunt auræ, quia ſenſim induunt aerem: aer autem multis locis ἄτροφος dicitur. Θάτερον δὲ πιλεῖ. Quia dixit σκληρῶν. Sanè durum compilat ac ſtipat. Καὶ κωλύει τὰς αὐξήσεις. Accretio enim eſt additio ſubſtantiæ quantæ per omnes dimenſiones. Oportet ergo extrema promoueri. Quod igitur cogit & cohibet, prohibet terminorum B promotionem. & quod ſtipat, anguſtat meatus. Non igitur ſubire quit alimentum. At crementum ſine alimento nullum. Eſt enim altrix auctricis adminiſtra. Ἰσχύει δὲ ἕτερον. Ne quis putet hæc, quæ dixit, eſſe talia ſimpliciter: ea reducit atque refert ad regionum rationes. Aliis enim alia conferre. Κατὰ τὴν ἰδίαν τῆς χώρας. Non ſolùm ſecundùm regionem, ſed etiam ſecundùm ſitum. Regionis conditio eſt, aut à cælo: veluti cùm dicimus Auſtrinam, Aquiloniam: aut à modo terrarum, vt ſicca, vda, montana, campeſtris: aut à ſitu, vt in valle, ad cliuum, ſub monte. Ita laudatiſſimi illi Fauonii hîc in Vaſconia pernicioſiſſimi: à Pyreneis enim ſpirant. Etiam ſitum ſtatues in propinquitate aut longinquitate. Nam qui Auſtri C ſunt hîc pernicioſi, Franciæ pro ſaluberrimis habentur. Hanc ad rationem in locis Septentrionalibus Auſtrinus eſſe ſitus poteſt. Ita totus Africæ tractus Aquilonem ſpectat. ergo viridis ea plaga tota non ſentit familiares illius cæli difficultates.

Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ αἱ μεταλλαγαί. Prout erunt mutationes qualitatum: item fuerint regionum facultates ad plantarum fructus. μεταλλαγαί, permutationes. Declarat quomodo. Velut, inquit, hyeme calidiora loca, frigidiora caloribus temperabuntur. Nam ſi fuerint, vt de ſua patria feſtiuè canit Heſiodus, pernicies ſequitur exceſſum. Intelligamus diuerſa loca, non eadem hyeme calida, æſtate frigida. Nulla nanque ratione fieri poteſt id apertis locis, ſed ſubterraneis tantùm, ob ἀντιπερίστασιν. Εὔλογον δὲ ἤδη. Eſt concluſio. Ideo di- D xit ἤδη. Iam patet, inquit, non omnibus omnia prodeſſe vel obeſſe. Quia (ſicuti dicebamus) Auſter quibuſdam pernicioſus, alios iuuat. Aſpellit enim à regionibus in quibus oritur, exhalationes ad nos: illis ſerenus, nobis nubilus: quemadmodũ Eteſiæ noſtri cùm ſpirant, nobis non ſolùm temperant æſtus, ſed etiam ſerenum faciunt annum: Æthiopiæ vltimæ inducit nubes, quibus niues colliquefactæ ſoluantur ad incremẽta Nili. Sic Notus, Hetruriæ peſtilens, infamis: noſtros Noricos oblectat ac reficit. Ἐπινοσος, noxius atque infeſtus. Καὶ ὁ ζέφυρος, aliis conducibilis, aliis deteſtabilis. Ciet enim Vaſconiæ, grandines, fulmina, typhones. Ἄνεμοι δέ. Quia frigida dicebat ſecundùm ſe meliora: moderatus eſt, & vo-

luit eſſe potius auras, quàm ventos. Poſtea dixit & calida frigidis locis. Nunc opportunitatem à tẽpore, non vniuerſali veris aut hyemis, ſed germinationum ratione. Quod cùm ſuprà iam dixerit, non oportuit hîc repetitum. Suprà dicebat, ἀπηρῆ γὰρ ἄμφω: hîc δέχεται γὰρ ἄμφω. Neque ſolùm quia ad germinationem, neque quia calida, neque quia frigida, ſed quia λίαν. Hoc valde eſt ὑπερβολή, quam vbique meritò reiicit. Naturæ enim decẽpeda eſt ſymmetria. Ω'ς δὲ τὸ σύνολον εἰπεῖν, ἀπόνων ἐστὶ κατὰ τὸν τόπον. Declarat à ſitu & modo flatuum. ἄπνους enim vox habet in ſe τὸ ἄ καὶ τὸ πνεῖν. Vult aperta eſſe loca, ſed modicis flatibus: quibus σκληρὰ καὶ διάπνοα contraria. ſpirabilem eſſe decere aerem, qui locum ambit, ſiue mauis perflabilem.

Ε'στω δὲ ἄπνους καὶ περιπνευμον. Vt neque à ventis penitus excluſus, neque ventorum iniuriis obnoxius. Vbi manifeſtò περιπνευμον aliud, aliud ἄπνους. Vt τὸ ἄ non ſit in copia, ſicut ἀπορία, ſed commoditas. Σχεδὸν δὲ ὁμολογουμένον. Quoniam dicebat aliis alia conferre: videbatur hoc eſſe controuerſum atque diſceptabile, ſiquid de vno pronunciaret. Tamen, inquit, illud confeſſum eſt de aere, oportere ipſum eſſe mediocri temperatura. Talem enim aptum eſſe autorem vel fructuum, vel germinationis. Hoc ſignificat εὐβλαστὲς καὶ ἄκαρπος. Quid autem hîc agat vox illa τούτων, haud equidẽ ſcio. Notabis maiorem propoſitionẽ ſyllogiſmi. Ea eſt, πᾶσι δὲ βλαστὶς χρόνιμον περὶ τὴν βλάστην. Ex ipſa nominis vi penè eſt prædicatio de ſeipſo, quã Duns probat: Auenroiſtæ ridiculè irrident. Oſtẽdimus enim alibi nos eſſe ex Ariſtotelis ſententia in primo Topicorum. Animaduertes etiam τὸ ἀβλαστὶς eſſe actiuè poſitum. Οἱ δὲ περισκεπεῖς, ſi legas περισκεπεῖς, vt & alibi, hæc nota δὲ, non diſiungit ea quæ dicuntur hîc, ab iis quæ dicebantur περὶ τῶν ἀκάρπων. Sed ab iis quæ pridẽ περὶ τῶν ἀπνόων. Concluſa loca, & obiectu montium à ventis diſiuncta ſuffocare fructus. Duo igitur extrema fuerint, τὸ περιπνεόμενον, καὶ τὸ περισκελεῖς. Quorum mediũ ſit τὸ ἄπνουν. at legendum περισκελεῖς. Vox eſt apud Sophoclem: & eos ſignificat, qui alterorſum claudicant: cuius contrarium ἰσοσκελής. Quæ loca in alterutrum exceſſum inclinant caliditatis aut frigiditatis: & ſanè ſic videtur ſenſiſſe Philoſophus. Ait enim ἐφ' ἑκάτερα. Deinde dat vtriuſque exemplum in ipſa exceptione. Excipit enim peculiarem vtranque naturam, quęque caloris gaudeat exceſſu, quæque requirat frigora. Huiuſmodi Palmam eſſe: huius Abietem. Χαλεπῶς δὲ καὶ πύξος καὶ φιλύρα, ægrè locis æſtuoſis prouenire tum Buxũ, tum Tiliam. Sic interpretor, ἐμπύροις, non autem ſimpliciter calidis. Hæc enim regio ad calorem propius accedit, quàm ad frigus: in ipſa tamen eſt Buxus ſatis frequens aliquot locis. Tilia verò vſque adeò frigidis gaudet: vt ingentes ſint in Nortwegia & Laponia ſyluæ. Hæc autẽ natura extremitatis orbem ipſum complet per gradus ſuos. vt quædam extremis meliùs habeant; alia mediis. Sic Ariſtoteles docuit, aliquos ſeruos naſci veros, neque aliam fortunam æquo animo pati poſſe: I-

A ta nonnullæ plantæ infelices. Exemplum familiare vel ipſis in plantis probis atque vtilibus. Diximus alibi de Tritico & Hordeo, illum poſcere lætos ſulcos: hunc ſtrigoſum ſolum. Οἷον πῦρ ἐπὶ πῦρ. Prouerbium ſumptum à Præceptore.

Συμμετρίας γὰρ δεῖται. Prohibet ne calidioribus ſtatuantur arbores. Aliquis dicat, quid ſi ſint iſtæ ipſæ arbores calidæ? Non, inquit, tum laxè vtendum illo principio: ſimili ſimile iuuatur: ſed tamen dum ab exceſſu. Additur enim ignis igni. Ac quanquam exceſſu gaudent quædam, tamen exceſſum hunc oportet præſcriptione quadam intra certum naturæ modum cohiberi. Ideo dixit καὶ τὸ ὅμοιον. Non ſolùm frigida calidis, frigidis calida temperari, ita vt ne excedant certam mediocri-

B tatem: verumetiam ſimilibus ſimilia deſignato modo foueri. Intellige ſimilia per totam denominationis latitudinem. Verbi gratia, calida calidis. Calida igitur non quibuſlibet calidis iuuabuntur, ſed ad certos gradus. Alioqui ſententia leuis eſſet admodum, ſi ſimilia agnoſceremus ſecundùm eũdem gradum. Itaque ſubdit. ἐπεὶ ἐν τοῖς ψυχροῖς ἔνια φύεται τῶν ψυχρῶν: non quia ſint diſſimilia qualitate, ſed qualitatis gradu. Addit & illa non fieri ſemper in contrariis temperationem. Videlicet quia non poteſt eis conuenire ad quæſitæ mediocritatis illius conſtitutionem. Propterea ſubdit, ἀεὶ γὰρ δῆλον πρὸς ἔχειν τὴν κρᾶσιν τοῖς φυτοῖς πρὸς τὸ περιέχον. Quibus verbis omnino Menęſtoris tollit

C ſententiam: Non enim in calidis frigida, in frigidis calida ſtatui à natura, vt cõfiat illa moderatio: ſed omnino ſubeſſe in planta naturalem concretionẽ, quæ conueniat cum loco, ſiue is ſit aqua, ſiue aer, ſiue vtrunque. Ε'οικε δὲ κοινὸν εἶναι. Alia capitis pars εἰκαστικὴ: ſimilitudinem nanque petit ab animalibus. Propterea quòd quædam quibuſdam locis non ſunt, aut quia non conuenit aer, aut quia pabulum minus aptum. Sic, inquit, & in plantis.

Τάχα δὲ καὶ ἑτέρας πλείους αἰτίας. Is locus eſt iam ſecundus, vnde Peripateticos intelligamus, & agnoſcere & ſtatuere occultas qualitates. Nam & priore libro, capite viceſimoquarto, καὶ διὰ τὴν ὅλην μορφήν. ſic & hîc, ἑτέρας πλείους αἰτίας, αἱ περὶ τὰς ἰδίας φύσεις εἰσὶν ἐναντίαι. Μέγιστον γοῦν διαφορά.

D Ratione magis vniuerſali demonſtrat certa quibuſque generibus deſtinata loca. Nemo, inquit, in magna illa ſummorum faſtigiorum differentia quærit, quam ob cauſam aquis aquatilia, terris terreſtria ſunt à natura data. Sed ſolùm quærim⁹, quæ ſunt calida magis aut minus. Ω'ς εἰπεῖν. Quia non penitus abſiſtimus ab omni cauſarum eiuſmodi quæſtione. Hoc dixit, nequis ab eo nunc exigat occultas illarum, quas ſubiicet, cauſas. Quaſi dicat, Sapienti multa licet ignorare.

Ταῦτα γὰρ ἀμφισβητεῖται. Omiſſis iis, quæ nequeũt ſine culpa aut fruſtratione veſtigari, Controuerſantur, inquit, in qualitatibus quibuſdam. Καὶ ἄλλα δὲ οὐ συγκεχωρημένα τῇ φύσει τίθεται. Cætera, quorum cauſæ non relucent in humana caligine, ea tum cognoſcimus nobis, tum docemus alios per θέσιν. Ponuntur, inquit, & cõceduntur interea:

non

non autem de eis diſceptatur, quippe μὴ συγχωρεῖν-μένων τῇ φύσει. Quæ ſcilicet ſibi natura ſeruauit, non conceſſit nobis. Καὶ ποῖα τὰ γὰ δῆλον, καὶ κατὰ περὶ τῶν ἰδίων ζητεῖν. Pro ſe litigat adhuc. Quæ ſunt vniuerſalia magis, ea neceſſe eſt artifici væſtigare. Probat, quia in omni ſcientia particularium cognitio pẽdet ab vniuerſalium notionibus. Hoc eſt quod aiebat, ὡρισθέντων γὰρ τούτων καὶ τὰ κατὰ μέρος φανερά. Quod ita dicit, quaſi dicat, cùm ita ſit vt adeò vniuerſalium cauſarum rationes aut differamus aut omittamus: non erit fraudi harum quoq; minutiorum aliquas ignorare. Atque ita feſtiuè perſoluit debitum egeſtate: quemadmodum ii qui vulgò dicũtur facere bonorum ceſſionem. Tum demum deuenit ad propoſitam excuſationem. B

Τοῦτο μὲν ἴσως κωλύει τ' ἂν οὐδὲ τὸ χαλεπόν. Difficultas eò nos penetrare prohibet, vnde ſunt emendæ cauſæ. Scilicet vniuerſalia longè abſunt à ſenſibus, in quibus eſt omne omnium artium atque ſcientiarum fundamentum. In particularibus ergo verſandum erit nobis: è quibus ſenſuum indagine perceptis euehemur ad ideas principiorũ. Propterea dicebat, ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα μᾶλλον ἀναστρέφεσθαι. Η' γὰρ αἴσθησις δίδωσι. Ratio methodi. Principiorum aggreſſionibus atque conſtitutionibus & diſputandum & procedendum ad concluſiones: harũ enim habitus ſunt ſcientiæ: at principia nonniſi à ſenſibus ſuggeruntur: id quod diuinus quoq; Pręceptor docebat in Reſolutoriis. Probat. ἐμφανέστατα γάρ. Circa ſingularia manifeſtiſsimi ſunt affectus. At affectus omnis habet cauſas à differentiis eſſentialibus. C Καὶ ἔτι μᾶλλον φανεροῖς ἐπὶ τῶν φυτῶν. Quia cæteris naturæ partibus ſi affectus ſunt manifeſti: in plantis inueniuntur manifeſtiſsimi. Sunt enim animalibus plantæ ſimpliciores. Minus igitur latent euentus. Metalla verò etſi ſunt plantis minus compoſita: minus tamen natura ſita ſunt nota homini. Etenim plantæ quodammodo nobis ſunt familiares. Dixit autem ἐπ' ἄμφω, ſcilicet ad vtranque partem diſceptationis. Præcedit enim quæſtio aſſertionem. Præter ergo primas qualitates, cũ pauca ſeſe plantis offerant indicia ad earum naturas cognoſcendas: plura verò in animalibus: minus erit in plantis diſpiciendum. Μέγιστον δὲ διαφοραί. Alia capitis pars, qua redit ad propoſitum poſt cebaſin illam, D quam lõgè commodiùs docuit in principio libri vniuerſæ methodo præponi: vbi ſeſe excuſaret, quantum hic facit. Redit autem ad locorum conſiderationem. Quod, inquit, attinet ad locorum rationem maxima diuiſio eſt: quia maxima inter agreſtes ac mites differentia. Declarat oratione.

Αἰεὶ γάρ τι μαλακωτέρους καὶ ὑγροτέρους ζητεῖ. Vera verò tandem huiuſmodi locorum mollitiem quęrunt? Quippe duo ſimul ponit. mitia & ſylueſtria. Sanè mutila oratio. De mitibus vt intelligamus naturæ affinitas perſuadet. Molliores enim mites.

Οὐ μὴν ἀλλ' ἔνιά γε. Hæc ſententia non cohæret iis verborum notis, quibus eſt adiuncta ſuperiori. οὐ μὴν ἀλλά. Non enim aduerſatur priori ſententiæ, ſed eam conſequitur. Nam ſi molliora loca requi-

A runt mites arbores: iam, ſi molliora loca ſunt tepore modico humida modicè, non poſcent mites arbores vel calida loca vel frigida. Quamobrem non ad id referendum τὸ οὐ μὴν: ſed ad cauſam, ſic. Cæterùm non propter ſolam craſim, ſolámve imbecillitatem ſibi quęrunt mites arbores loca molla, ſed ſubſunt aliæ cauſæ. Quæ? Vna illa eſt inter cæteras in iis arboribus, quarum radices minus profundæ ſunt. Oleæ exemplo. Vruntur enim facilè tum ab æſtu tum à frigore. Ideo neque in Germania, neque in Æthiopia ſunt Oleæ. Imbecillitatem verò intelligit à raritate aut paruitate, vt ſuprà dixit. Craſim intelligit aut contrariam aut ſimilem, ſed in exceſſu. Καὶ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν. Tam eſt noxæ parata ſuperficiaria radix, vt neque calore queat reſiſtere neque denſitate. Quæ duo præſidia pro roboris cauſis attribuebat ſuprà naturæ plantarum. Εὐπαθῆ γίνεται γάρ. Quanquam oleę exemplum applicabamus nos vtrique locis tum calidis, tum frigidis: tamen Philoſophus de ſolis frigidis intelligit. Itaque dixit in iis non poſſe durare oleas, propterea quòd radices gelaſcunt. Itaque de calidis ſtatim. Η' δὲ ἀχράς. Pyrus ſylueſtris in calidis malè haberi, vt in Ægypto. Vbi etiam mites Pyri & Mali, nihilo melius. Nulla itaque ſylueſtris in Pyrorum genere: mitis autem rara. Vt loci natura penitus reiicere videatur: ars nonnihil extorqueat conſenſionis. μοχθηρεύει καὶ σπανίαν. Vbi videmus tres læſionis ſpecies, ablationem ſylueſtrium, ſatiuarum vel raritatem, vel deprauationem. Signata vox μοχθηρόν. Quod laborem defraudauit, eluſit, fruſtra eſſe fecit.

Τὴν δ' αἰτίαν ἀνεκτέον. Quoniam cuipiam viderentur hac de cauſa fortaſſe non eſſe calidæ rationes inuęſtigari iubet. Τὰ μὲν οὖν ὅλως, Auget hiſtoriam in genere, duobus modis. Scilicet vt quędam proueniant, ſed nihil ferant fructuum: quędam ne germinent quidem. Exemplum Perſeæ in Rhodo inſula: quæ quaſi ignara peregrini cœli, ac tanquam ſtupida, diu nihil ferat: tandem aſſueta diſcat opus facere, ſed exiguum. Καὶ καλλικαρπεῖ. καὶ γλυκυκαρπεῖ ἐκεῖ μόνον. Mutila oratio. Vbi ἐκεῖ? Ad Ægyptum referendum. Cætera plana. Ο' γὰρ ἀήρ. Quaſi dicat aerem ob frigus inhoſpitalem. Οὐ δέχεται. Tres modi. Vnus, ὅλως οὐ δέχεται. Sic dicebamus ſuprà eſſe priuationem. Alter. τὰ δ' εἰς βλάστησιν. Germinatione tenus. Actio diminuta. Tertia eſt perfecta, cùm ait, ἔνια δὲ καὶ εἰς καρπόν. Ο' δὲ οἰκεῖος. Quia dicebat quibuſdã rectè procedere ad fructificationem vſque, dat cauſam. Euenire hanc perfectionem propter loci conuenientiam. Ita vt & arbor ipſa, natura ſua fructifera ſit & locus ipſe faueat affectu ſimili. Hic τελείωσις non eſt ἁπλῶς, ſed πρός τι Natura perfecta, huic ſcilicet. Itaque τελείωσις hic eſt in latitudine τῆς ἀκρασίας: non abſolutè, ſed relatiuè. Quoniam ſuprà ita dicebat, amare quaſdam τὴν ὑπερβολήν, vt nihilo ſecius conſtaret ſymmetria quædam. Exceſſus igitur ille eſt bis ἄκρατος. Quemadmodum Mandragora, & Hyoſcyamus & Dipſas, & Seps ſunt ſibi ἄκρατα: ſunt enim ſibi ſana,

Δι' αὐτὴν δὲ τὴν αἰτίαν. Deducit Ficus hiſtoriã in Ægypto, & cauſam quare non bonæ ſint ibi, non vlli vſui:hoc enim eſt χρηστή. Quia nimis æſtuoſus aer eſt. Vrit ergo, non coquit. Vſtio fit humore conſumpto: coctio, non conſumpto, ſed modificato. Dicat aliquis: At Ægyptium ſolum feraciſsimum. Fateor, inquit, in humo ἀτροφίαν: coctionem nego. Id eſt humorem multum ineſſe aſſentior: modum caloris, non. Hoc eſt quod dicebat, δυσχαίνει μόνον. Humor quidem eſt, ἀπέπαντος ὤν. Quaſi dicat, ἀπεψία δέ. Cæterùm haud reſpondet. Nam ſi eſt in Ægypto calor multus, humor multus: eſſe oportet coctionem multam. Neque verum eſt, Ægyptio ſolo ſubeſſe vliginem: ſed ſuccum à Nilo inuehi. Itaque ſegetes breui ſpatio lętiſſimæ: arbores non omnes. Ficus autem minus commodè prouenit ibi propter æſtum. Calores enim amat: ſquallorem non amat. Atque hoc quidem vt læditur: ita etiam Nili inundatione. Deterrima nanque eſt Ficus locis paluſtribus ac depreſſis, velut in agro Ferrarienſi. In Illyrio, Piceno, Brutiis, optimæ, quemadmodum & ab inſulis Ionii maris & Ægæi. Vt eleuaret fidem obiectionis περὶ τῆς ἀτροφίας, addidit eius operam mutilam, quippe ſolam humectationem, δυσχαίνει μόνον. Διὸ καὶ μικρίδια. Hæc verba potius oſtendunt cõtrarium τῆς δυσχάνσεως, & ipſam adeò vſtionem, quàm ἀπεψίαν. Quia ἀπεψία ſiue μώλωσις, non eſt in exiguitate fructuum, vbi eſt ἀτροφία, & τὸ δυσχαῖνον, ſed iuſta magnitudo, verùm ſucco terreo aut aqueo, & indomito. Igitur in Ægypto Ficus ſi paruæ ſunt, aduſtionis indicium eſt. Huiuſce rei argumentum nobis eſt familiare. Quibus annis tempeſtas vda nimis: fructus grandes, inſipidi, ſera vtilitate. Vbi ſqualidus annus eſt, fructus puſilli, denſi, craſſo ſucco, exucti. At Ficuum ſuccus propter pinguitudinem perfacilè aduritur.

Τοὐναντίον δὲ ἐν ψυχροῖς. Quia de calidis & frigidis propoſuit: de calidis exemplum dedit: de frigidis ſubdit. Contrà in frigidis euenire. Quomodo? Eximit frigus humiditatem. Intelligamus eſſe contrarium τῷ ὑγραίνειν. At idem tamen euentus vtrobique: paruitas ſcilicet fructuum. Et cauſa nihilominus eadem, ratio diuerſa. Tam eximit humorem frigus, quàm calor: ſed laxando calor, attenuando, reſoluendo: frigus exprimendo quod ineſt: cogendo ac denſando quod coqui debet admiſſo calore extimo: cogendo meatus arboris, ac prohibendo, ne ſubeat alimentum. Τὴν δὲ ὑπόλοιπον. Id eſt partem eximit: quod relinquitur, nequit ad bonam frugem perducere. Dixit οἰκείαν πέψιν. Quia certa eſt cuiuſque maturatio. Qui gradus in vna erit imperfecta maturatio, in Sorbo Meſpilóve perfecta fuerit. Ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐλαιῶν. Nunc omnino demonſtrat locorum variam poteſtatem ad fructuum generationem. Oleas frigidioribus locis minus habere carnis, plus olei: quaſi caro ſit oleum incoctum, oleum caro cocta. Quod & alibi docet, pluuiis temporibus carnoſiores, ſiccis oleoſiores. Notabis vocem ἀνίλαιον.

Lego, ἴσχει δ' ὁ ἄπνους. Et, ἀβλαστὴς, non συμβλαστής. Quanquam alibi ἄπυρον appellant. Et, πύκνον, in aliam vocem mutandum videtur. Et, χαλεπός, non χαλεπτός. Niſi ſit figura, Attributio. Quaſi dicat, moroſum ſe præbere Buxum. Et, τὰ μὲν δυνάμενα βλαστάνειν, τὰ δ' οὔ. Et, καὶ θερμόν, non καί. Et, ὥσπερ δὲ καὶ εἰς καρπόν. Et, ἀναδίδωσι δὲ, non μεταλλάζει.

Theodorus, αἱ τροπαί, ſolſtitiales, ſcilicet venti. Ille ſolſtitia, ex vſu, non ex ratione vocabuli.

Διατόνων, intentis, contentis. Πιλοῦ, inſtipant. Stipant, ſimpliciter. Infarciunt. Ἄλλα γὰρ ἄλλοις τοιαῦτα. Alii aliis tales occurrunt. Quid ſibi velit hic illud verbum, neſcio. Et infrà repetit: & huiuſmodi verborum additionibus abutitur Latinis auribus. Εὔπνους, flatus compotem. Flatibus commodis ventilatum. Ἢ ὅλως ὁ προσήνεμος. Malè omiſit τὸ ὅλως. Oportet ponere tamen: quia non eſt ἄπνους, ſed prorſus ventis obnoxius. Ἀναυξής. Incrementi laudem nullam aſſequi poteſt. Sanè ambitioſam, ne dicam ridiculam κακοζηλίαν. Ἀέρος διάθεσιν, cæli habitus. rectè. Παρεγκλίσεις ἐφ' ἑκάτερα, qui in alterutram exceſſerint partem. Inclinauerint. Τὸ ἀεὶ, non deſignat vtrunque ſimul, vt in voce ἀμφίβιον: ſed alterutram ambitus extremitatem. Ἐλάτην hic prunum legit Theodorus malè. Eſt enim in Syria & Africa, & Cypro optima ac pulcherrima. Αὐτὴ δὲ θερμότης καὶ ξηρότης. Theodorus hic omiſit ſiccitatem, rectiſſimé. Ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐναντίων συμμετρία τις πρὸς ἄλληλα. Contrariorum quoque copulandorum modus ſtatuitur. Non commodè videtur dici, plantas & aerem copulari. Neque Græcam ſententiam fideliter plenéve expreſſit. Eſt etiam in contrariorum natura mutuæ cuiuſdam proportio medioeritatis. Τὰ μὲν δέχεσθαι τὴν τοῦ ἀέρος διάθεσιν. Alia pati aeris qualitatem poſſunt. Non rectè δέχεσθαι, pati. Admittere, ſuſcipere. δέχεται, quod iuuet: patimur, quod aduerſatur. Et διάθεσιν, qualitatem. laxè admodum. Ἐναντίαι, diuerſæ. non bené. Aliud διάφορον, vt canis à ligno: aliud contrarium, vt calido frigidum. Οὐ συγκεχωρημένα. Theodorus legit affirmatiuè, exploſa particula negatiua: tanquam naturæ conceſſa ratione. Quaſi conceſſerit ita Natura. Vtrouis modo conſtare ſententia poteſt. Non quærendas cauſas, quia natura ſic voluerit. Non quærendas, quia ſibi abdiderit natura, neque conceſſerit. Hoc eſt Aſylum philoſophorum. Ibi ſuum habent trapezitam: cuius ephemeris ſæpe rationes ſoluit ex illo collybo, neſcio. Τὰ καθόλου, perpetua. Iam hic exceſſit temere nimis interpretis fidem. Nemo negat ſpecies æternas eſſe in Philoſophia. Cęterùm ſi dicas ἀΐδια Græcè, vel perpetua Latinè, haud continuò intelligas τὰ καθόλου. Multa nanq; ſunt æterna, quæ non ſunt ſpecies. Vt alia omittã, vel Deum afferas, vel materiam primam. Prętere a non eſt confeſſum omnibus, ſpecies eſſe ſubſtantias reales communicatas indiuiduis. Hoc negat Themiſtius, Auenrois, Thomas. Sed aiunt eſſe notiones modò in intellectibus humanis, conceptas

ex cognitione indiuiduorum. Quod ſi verum eſſet, æternitas illa eſſet accidentalis, quotidie in intellectu alio atq; alio generabilis & corruptibilis.

Μᾶλλον δ᾽ ἀπεγνώκει. Plus facultatis diſſerendi habetur. Singularium cauſæ faciliùs atque largiùs à ſenſu ſuppeditantur. Διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἢ τὴν κρᾶσιν. Propter debilitatem aut habitum. Aliud ἕξις, aliud σχέσις, aliud διάθεσις, aliud κρᾶσις. Ἐμπήγνυται, ſicut & ſuprà ἐκπήγνυται, gelu concreſcit. Fortaſſe non opus eſt eo verbo. Gelu afficitur, ſimplicißimé. Καίπερ θερμὸν καὶ πυκνὸν ἐν τοῖς ἄνθεσιν. Theodorus hæc omnia omiſit. Tamen ad rem faciunt. Videbatur enim ferre gelu poſſe calore ſuo, ſua denſitate. Ἐπεὶ οὐκ ἂν θερμὰ δόξειεν εἶναι, quippe cùm eas calidas nullus exiſtimet. Non affirmat oratio Græca, ſed ſic modeſtè: quoniam non eſſe calida videri queant. Περσέα, Perſica. peſſimé. Sunt enim tres arbores, vna nux Perſica, vna pomum Perſicum, vna Perſica Pruni facie. De qua olim dubitabam eſſétne noſtra Nuciperſica, quam Vaſcones *Brignôls* vocant. Cæterùm Dioſcorides excuſſit nebulam.

Τὰ δ᾽ ἕως εἰς βλάστησιν, ἕνια δ᾽ εἰς καρπόν. Alia eo vſque poteſt, vt germinandum tantummodo ſit; quædam etiam ad fructificandum vſque euenire patitur: ſed fructum perfici maturarique nunquam ſinit. In codicibus noſtris hæc poſtrema deſiderantur. Mihi tamen arrident admodum. Illa loquutio & peregrina & cum cæteris partibus non cohæret, vt germinandum tantummodo ſit. Nam verba alia ad cælum referuntur, patitur, ſinit. Sic fortaſſe ſcriptum reliquit vir omni laude dignus, vt ad germinandum tantummodo apta ſint. Χρηστή, frugis bonæ, ſic alibi frugales. Sic in Præceptoris hiſtoriis de Apibus. Ἀλλ᾽ ἡ ἐκ τῆς γῆς ἀτροφία διϋγραίνει μόνον, ἀπέπαντος οὖσα. Sed terra ſuo duntaxat alimento crudo humefacit. Non expreſsit ἀπέπαντος. Nam crudus ὠμὸς miteſcere coquendo poteſt. Et eſt in ea ſpecie qualitatis quam poteſt amittere. At ἀπέπαντος excludit eum actum omnem coctionis, tum etiam poteſtatem. Eſt enim in habitu priuationis. Aliud enim eſt ἄπεπτος incoctus, aliud ἀπέπαντος incoctilis: ſed ſemper eſt ἐν τῇ μωλώσει. Ἄσαρκον, nulla carne. Hic erat locus cenſuræ Theodori, qua profitetur ſe cum Ariſtotele ac Theophraſto certare. Aduerbium enim illud πάμπαν hîc mendacißimum eſt. Mirum ſi vſquam vlla extitit oliua, cuius ſub cute ſolum eſſet oleum tanquam in vtre, fracces verò poſt oleum factum nulli.

CAPVT VI.

¶ Sexti capitis argumentum. Terrarum differentiæ ad arbores & fruges. Quare ſolutior ac leuior arboribus: frugibus pinguior. Quod Oleis aptum ſolum, quod Vitibus.

E'TI EI' δὲ καὶ τὰ ἐδάφη. Plantarum principia interiora, ſicut & aliarum rerum naturalium materia & forma: atque ab his prodeuntes qualitates à quibus vires ad vitam, facultates ad generationem pendent. Exteriora principia prima naturalia, ſecunda ab arte. De his in libro ſequenti. Naturalia totidem ſunt, quot interna quæ materiam ſecundam conſtituunt, quatuor ſcilicet elementa. Neceſſe enim eſt iis ſeruari, quibus eſt conſtituta. Itémque iiſdem qualitatibus interdum ſimilibus, interdum contrariis, vti ſuprà dictum eſt. Hæc autem elementa ſic vt futura ſunt materia: cæterùm habent etiam efficientis cauſæ rationem propter qualitates. Eæ verò ſunt in terra, vt in matrice ac nutrice: in aqua, vt in lacte cibóue maxima ex parte: in aere, vt in magiſtro ſiue rectore: in igne, vt eſt inſtrumentum ad actiones. Sic enim ait Philoſophus, igni Naturam vti tanquam materia & tanquam inſtrumento. De cæteris omnibus dictum eſt: nunc de terra dicendum. Eius ergo differentias craſsiuſculè tractat impræſentia, mox minutiùs atque auctiùs in capite ſequenti. Nunc ſatis habet in ſumma recognoſcere terram pinguem & leuem, carúmque vtilitates aſsignare, huius arboribus, illius frugibus. Cauſas daturus, repetet iam ſupradictas. Hæc prima capitis pars. Altera declarat pinguis leuiſque ſoli conditiones. In tertia parte affert exemplum ſuæ ſententiæ ab hominis natura, vt videbimus. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ ἐδάφη. Solum appellat ſicut & nos. Tamen ἔδαφος Græcis eſt ſuperficies, ἡ συναφή. Qua ſentitur tactu ſedes. Noſtrum ſolum tota maſſa eſt. Hoc enim eſt ὅλον, & oſec, ſolon: vnde ſoliferrea. Ideirco Iureconſulti ſolum diſtinguunt à ſuperficie. Vt ſolum ſit ipſum totum atq; totius facies: ſuperficies, quo ſuper facie conſtitutum eſt: aut ſupera facies, vt ædes, columna. Καὶ γὰρ αὐτὰ τῆς φύσεως. Quoniam duobus hiſce libris naturalia tractat, ſequentibus artem: notabis numerorum diuerſitatem, πάντα, αὐτά. Ἔτι δὲ ἀδελφὰ ἄμφω γίνεται. Aſſeueratio rationis. De cauſis agimus τῆς εὐβλαστίας. De aere diximus. At etiam terra cauſa eſt. Igitur de hac quoque dicendum. Nota ἄμφω, ἐπιρρηματικῶς: vt apud Homerum, ἀμφότερον, βασιλεύς τ᾽ ἀγαθὸς, κρατερός τ᾽ αἰχμητής. Alius dixiſſet δι᾽ ἄμφω. Dixit πολλάκις. Quin potius ſemper propter vtrunque. Vt ſic explicemus: διὰ τὸν ἀέρα μὲν ὁμολογουμένως· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν γῆν πολλάκις. Ideirco ſubdit, tantum poſſe terram, vt etiam in aere peſsimo ſoli proficiant bonitate. Non tamen parum ſibi poſcit, cùm poſuit ſuperlatiuũ χειρίστῳ. Vult enim tantum accedere telluri, quantum decedat de aere.

Καθάπερ ὅταν. Sicut è contrario cùm ager improbus eſt. Huius tres ponit conditiones, ἀμμώδης, κεραμὶς, κατακεκαυμένη. In ſabulo enim non eſt alimentum. Hoc primum. Item diſsitæ ſunt partes. Admittit itaque facilè nocumenta frigoris aut æſtus ad radicem. κεραμὶς, figulina terra, cretacea, argillacea. Non enim putreſcit neq; admittit aquas, & ſtrangulat vehementi ſua cohæſione. κατακεκαυμένη, aduſta, propter inclinationes cæli, vt in Æthiopia inferiore: vel quia natura ſua cinerea ſit, ſicut & aliæ nitroſa, aluminoſa, ſulfurea, metallica.

Rubricam ſub cretacea comprehendit. Ῥιζοῦται γὰρ καὶ τρέφει οὐδεμίαν πίτυν ἴσχει. Aliusdixiſſet, ῥιζοῦται μὲν, τρέφει δ' οὐδεμίαν ἀπὸ πιτῶν ἴσχει. Ibi autem τὸ πίτυν, intelligit radices, quę vox ſit in verbo ῥιζοῦται. Cæterùm in ſabulo & aduſta terra verũ ſit. Facilè nanque tum effundunt frequentes, tum in profundum radices demittunt propter partium raritatem. At in argilla qui poſſit? Καὶ χαλεπή. Tales, inquit, ſunt ſteriles atque etiam ἀβλαστεῖς. Non penitus nudæ, ſed (vt ſuprà) κακοβλαστεῖς. Καὶ εἴ τις ἄγαν δίυγρος ὅλως. Contrariam ponit naturã, earum ſcilicet quæ paluſtres ſunt aut lutulentæ. Duo ſunt augẽtia ſignificatum incõmodi: præpoſitio διὰ (vt alibi ſæpe) δίυγρος: & aduerbiũ ὅλως. διὰ, vique & vſq;, prorſus: ὅλως, omnino. Id eſt vnico verbo præhumida. Marcet enim & virtus & materia. Lutũ verò inutile ſi liquidum eſt, propter humoris copiã: ſi craſſum non æqualiter hæret plãtæ. in vtroq; verò humidi plus ſatis. Itaq; lutoſo ſolo non pãguntur arbores, ſed ſicco. Βλαστητικὴ γὰρ καὶ ἀκάρπος. Perſequitur ius arborũ in terra macilẽta Et omnino in arborum genere ſtatuit eam diſtinctionẽ, quã agnoſcebat inter ſegetes & arbores. Segetibus attribuebat aruũ pingue, macrũ arboribus. Ita, inquit, in ipſo ambitu naturæ arborum, ſi cui detur ſolum lætum, germinabit nec fructificabit, aut nõ feliciter. Cui verò tenuis ager obtigerit, ea probè ac largè feret fructum. Καὶ τὴν ὄψιν τὸ βάθος. Aut codicis mendum eſt, aut autoris moroſitas. Deſunt enim talia, τρέφειν ἑαυτοῖς ἱκανόν. Niſi velis ita cõcinnare: Radices eſſe magnas & valẽtes: eã verò quæ radicum eſt capit, adigi admodum in profũdum. Tamẽ τὸ ὄν, aliã innuit ſententiam. Ἣν δεῖ μὴ δ' ὀλίγην. Paucitas ergò deſit: idcirco ſuppeditari oportet non parum μὴ δ' ὑπερβάλλον, quod euenit in ſabuletis. Hæc penè omnia iã dicta ſunt. Αὕτη γὰρ ἐν μὲν τῇ πιείρᾳ. Explicat vbi neq; exiguum alimentũ neq; exuctile. Vnde felix arborib⁹ germinatio, itẽ magnitudo. Non tamẽ alimẽtũ excoqui poteſt: ideo non fructificat. In tenui verò ſuccus eſt quãtum opus eſt, ξύμμετρον, tum ad germinationẽ, tum ad arborum ſpeciẽ, tum ad fructuum vel copiã vel bonitatẽ. Κερατωνία. Eunt arbores alimẽtum atq; perficiunt in fructum. Contrariũ ei quod dicebat μὴ ὀπώρην. Λευκὴ λίαν ὑπ, ita candoris gradus habes: hîc λίαν, mox ὑπόλευκον. Ἡ δὲ πίειρα πάμμικτος. Apponit hîc præſcriptionem opinioni de bonitate quæ ſit in pingui. Nã pinguedo ſi frugibus vtilis: ergo multa pinguedo multum vtilis eſſe debere videbatur. Atqui, inquit, neq; arboribus, vt dictum eſt de pingui ἁπλῶς, neque frugibus ipſis, ſi eſt pinguis, πάμμικτος. Cauſa. Vrit enim plus ſatis: nõ tamẽ eo verbo vſus eſt, ſed vicario, ξηραίνει μᾶλλον τὴν ἰκμάδα. Nõ poteſt autẽ exiccare, niſi frigore aut calore. At quomodo exiccet pĩgue? Omne enim pingue quã pingue eſt, humidum eſt. Pinguedo verò eſt in calore, ſed mediocri. At mediocris non reſiccat. Huius ſententiæ Meneſtorem quoq; facit autorem: cui tamen aſſentiri nequeo: ſed incõmodari alia ratione. Pingue enim omne arboribus eſſe inimicum: ſiue quia non ſubeat ſuccus

A propter lentorẽ: ſiue quòd marceſcant arbores in pingui, ac putreſcãt. Omnis enim putrefactio per initia pinguis eſt. Quid de ſegetibus? quare terra pingui nõ læduntur? Duplex explicãda ratio. Primũ propterea quòd frugum omniũ ſtipula rarior abſq; medulla, ſubarida natura Deinde quia radices minus profundæ, caſtigatur itaq; ſuccus in ſuperficie de qua ſuggunt. Quòd autẽ frugum gen⁹ ſiccius ſit, ſatis ex eo patet, quòd terram exhaurit. Idcirco nouales ceſſant. Nominat autem terrã illã non à ſpecie, ſed ab officio πλυντρίδα, qua ſcilicet fullones vtuntur. Quaſi dicas lotricẽ. Et deſignat coloris nota, χρῶμα ὑπόλευκον. Minus alba quàm ſuperior illa, quã commendabat. Ἀρίστη δὲ ὅλως, ὡς ἡ ἀέρια κεκραμένη. Nunc optimum deſignat. Nã

B ſi requirit ſemper τὸ σύμμετρον καὶ τὸ ἄκρατον. Et τὸ ἄκρατον habet latitudinem quandam, vti dicebamus. Ergo τὸ ἀέριον ἄκρατον erit optimum & vtiliſſimum ſolum. Cæterùm hoc eſt διαγνωστικόν. Da ergo qui cognoſcam. E ſenſibus enim deducebas notiones. Idcirco dicit μανὴ τις οὖσα. Rara ſolutáq;: vt Virgilius, -reſolutáq; terga: & -putris Zephyro ſe gleba reſoluit. Agnoſcitur in aratione, cùm vtrinque marceſcunt glebæ ac ſoluuntur: & ad occationem, cùm diſperguntur. Μὴ ψυχρά. Hinc amouet vitia. Eſt enim contraria τῇ ἀερίᾳ κεκραμένῃ. Addit deinde alia ſigna, vt barbari noſtri loquuntur, poſitiua bonitatis. Ἔνικμος vt ſit. Vliginoſa proprio ſucco, vt ille dixit: & cùm vult ex ſe ipſa remittit. Lætam Latini dicunt: quemadmo-

C dum id quod talem facit lætamen. Καὶ εὐδιόδος. Pergit deſignare. Vox hæc etiam ſuprá. Hæc eſt contraria illi argillæ tenaci ac denſæ. Quocirca & cedit radicibus, & ſoles tranſmittit: & traducit imbres mediocriter ad alendum. Ob hæc dixit εὐπορος. Τὸ εὐ non tam ſignat facilitatem tranſitus quæ in ſabuletis maxima eſt, quàm mediocritatem atque commoditatem. Ὅ τι ἂν βούλωνται. Probat à ſigno talẽ eſſe oportere. Ars optimũ quodque conatur. Patet. Quia ſupplementa mittit aut dat naturæ. Ars quærit rarefactionẽ. Rarefactio ergo confert. Non nominat artem, ſed deſcribit tribus vocibus. Prima eſt τὸ σκεπεῖν. Αἱ ἡμερώσεις. Cùm volumus feras plantas cicurare, inter cætera officia illis præſtanda, ſolum ipſum foſſionibus a-

D pertum curamus. Hæc cicuratio quomodo fit? Declarat duabus vocibus, κατεργασίαις, operæ, puta foſſiones, ablaqueationes: καὶ κοπρώσεσι, ſtercorationes. Videbimus enim in ſequentibus ſtercorandi vtilitates. Nã & auget calorem, & auctũ fouet, & terram coquit ac laxat, & materiam adiungit.

Ἄλλη δὲ πρὸς ἄλλα. Hæc eſt altera capitis pars. Suprà duo faſtigia componebat, pinguis ac tenuis: quas applicabat vel ſementi, vel plantationi. De pinguis ſpecies dixit, nunc de macra: cuius modos item comparat. Ὥσπερ καὶ διαιροῦσι. Addit ſuis dictis autoritatem ex ſententiis ſapientum. Duas ſtatuit, vnam oleis aptam, quam πιλάδα vocat: alteram vitibus. Σπιλάδα, καὶ ὅτι μᾶλλον ἡ ἀδικόγειος. Spongioſam vult oleis deberi, propterea quòd oleæ debetur humiditas & flatus.

At

At in cauernoſa terra multum eſt vaporis, & habet ſpiramenta. Atque hac ratione conſit ſyllogiſmus. Adiungit autem huic vtilitati alteram vtilitatem, quippe ſi ſit albicans. Et ſanè affinitas eſt talis loci atque olei. Eſt enim oleum aquea terra cũ aere plurimo. At ſuprà ex etymo demonſtrabamus aerem eſſe παρὰ τὸ ἄω. & πνεῦμα παρὰ τὸ πνέω. Si ergo aereum oleum eſt, atque idcirco denſeſcit, non autem concreſcit vt aqua gelu: & ex cauernoſa terra conceptus flatus exire poteſt ad oleam: ad oleam flatus illius pertinere poteſt vtilitas. Ἡ δὲ ἀμμώδης καὶ ἔφυδρος. Ad Vites. Omnino in ſabulonibus excellentiſſima vina: ſicut in glareis Vibiſcorum. At prata qua ratione commendet ad vineta, non ſatis liquet. Prata nanque lætiſſimum amant ſolum. Hoc autem Vitibus inimicum. Vini quidem plus: ſed tenuiũ eſt & aqueum: citò fit vapa, citò aceſcit, marceſcit, ſitum contrahit. Ipſe tamen ἔφυδρον eſſe vult: quoniam Vitis multo egeat alimento. Hoc etiam infrà profitetur. Sic & in libris Geoponicis Conſtantini Florentinus, paluſtris vini laudes recẽſet multas. ἄμμος, ſcilicet arena miſta terræ, non autem mera. Deinde apponit eas conditiones, quarũ beneficio coire poſſint pluuiæ cum ſucco natiuo. Igitur eſto ſolum tenue, rarũ, leue, nec ſine humore, ἔφυδρος, id eſt intra ſe aquoſus, ἐφ'. quaſi ἔνυδρος. Quia rara quædam non continuò leuia ſunt, vt toſacea: neque tenuium partium, vt terræ quædam inæquales in collibus noſtris. Idcirco tria coniunxit, μανὴ, κούφη, λεπτή. Τὸ συνέχον ὕδωρ συνιζάνειν πρὸς τὸ ἐν αὐτῇ. Idcirco aqua natiua non compinget ſolum: quia rarum eſt, & admittet recreationem ex humoris peregrini acceſſione. Τρίτον πολλῆς ἄμπελος δεῖται. Ergo depoſcit ſibi terrã ἔφυδρον Vitis: quia laxior terra quit humorẽ tranſmittere. Sequitur probatio, θερμὴ, μανὴ, ὑγρὸ, πολύκαρπος. Si eſt calida, ſitit: ſi rara, reſolubilẽ ſuccum habet: & partes alimẽtum admittentes. Si humida natura ſua, humoris multum requirit. Si feraciſſima, oportet multum quęrat, quia multum impẽdit. Addere potes & id: Calida reficienda eſt frigore tẽperato: quoties ei calori calor additur foris: ne fiat (vti ſuprà cauebatur) ὑπέρβολὴ, καὶ πυρ ἐπὶ πῦρ. Quo ex loco non vulgarẽ excutias cõſiderationẽ In exotericis caſtigauimus illius temeritatẽ, qui Solẽ volebat eſſe actu calidum ſicut ignẽ, non autẽ effectu tantũ. Et recẽtiores ſcholaſtici de ſerico argutabantur, nõ eſſe tẽperatum, ſed frigidũ: propterea quòd Ser vermiculus illius opifex eſſet frigidus. Iam videmus ex piſcibus eſitatis ardeolarũ excrementa vſq; adeò calida eſſe, vt arbores exurant. In præſenti verò exẽplo quis neſcit Vitis folia pro frigidis haberi? Earum clauiculas ac ſummitates tundimus ad intinctus ob aciditatem. Huius tamen plãtæ opus, id eſt vinum, adeò calidum eſt, vt ſpiritus incendat. Sed de his alibi. Τάχα δὲ καὶ δι' αὐτὰ ταῦτα καὶ πολύκαρπος. Cùm quatuor poſuerit, calidam, raram, humidam, fœcundam: hoc poſtremum agnoſcat tanquam ſuperiorum opus in natura, & concluſionẽ in ſyllogiſmo. Quia ma-

A teria eſt ab humore, agẽs à calore, facilitas a raritate. Non enim impeditur trãſitus vel materiæ vel facultatis. Ἔτι δὲ ἡ ἀδιάσηπτος αὐτή, ὑγρὰ ἡ ῥίζα. Mirabilis ſententia. Vdum ſolum eſſe aptum Vitib⁹, propter prædictas cauſas. Dicat aliquis, quomodo non putreſcẽt? Quia, inquit, humida radix eſt. Minor propoſitio ſyllogiſmi. At humidæ radices non putreſcunt Maior propoſitio: quæ non eſt ſine diceptatione. Videmus enim hic apud nos in aere, quæ ſunt humidiora, facili⁹ pati putrefactionẽ. Eſt enim humor aptior ad patiẽdum. Sic piſces ac fructus humidiores celerius cõputreſcunt. Dicendum ad autoris tuitionẽ, ſicciores radices auidas eſſe humoris: qui cũ coqui nequeat, quia non ſit naturalis, putreſcere. Sed ſatis: nõ enĩ ſatisfacit.

B Poſuit autẽ diuturnitatis cauſas optimas tres in cõditionibus naturalis facultatis, ἐπισπῶσι, ἀντέχουσι, ἀποδιδόασι. Trahunt, vt alantur: reſiſtũt, vt ne putreſcant: reddunt quod acceperint, & partibus ad alendum, & poteſtatibus ad fortificandum. Reſiſtunt autem humidis humidę non contrarietate, nec verè reſiſtũt, ſed potius affinitate naturæ, vnum fit humor internus cum humore externo: id quod etiam fit in Alni ligno, quod ſub aquis tam eſt incorruptibile, quàm aquæ ipſæ. Ὡς δὲ ἀπλῶς εἰπεῖν. Tertia pars capitis, qua redit ad officium atque vſum partitionum. Quo in loco miror à Theodoro nouum abſciſſum caput. Eſt enim eadem penitus materia. Nimis pinguem negabat cuipiam eſſe v-

C tilem. Poſtea pinguem ſimpliciter dicebat eſſe arboribus inutilem. Nunc iſtam ipſam non multis eſſe vſui demonſtrat. Sed quod dicebat πρὸς τὴν πᾶσαν πίειραν: nunc dicit πρὸς τοὺς ἄλλους πίειρας. Et perſtat in ſuperiore ſententia. Videtur, inquit, pinguis exiccare plus ſatis, μᾶλλον τοῦ μετρίου. Eſt enim aduerbium ſatis, nota mediocritatis, ſumptum ab agricolis poſt ſementem factam: perinde atque ſi dicerent, ſatis frugibus non præterea laborandum. Sed hæc in originibus. Καὶ λυμαίνεσθαι καὶ ποιεῖν. Vtrum prius eſt ægrotare an afflictari? Quia dixit πολλοῖς, quibus eſſet pinguis inutilis: declarat quibus ſit vtilis. Ὅσα λυπρά. quæ exucta & ſtrigoſa. παρὰ τὸ λυπεῖσθαι. Eius contrarium dixit Horatius, nitidum. Triſtis Latiné. Addit exemplũ ab oleribus & frumentis λάχανα, ver-

D bum Ariſtotelicum, ſicut λαμπρόν. Maiorẽ propoſitionem poſtponit minori, minorẽ concluſioni. Concluſio. Pingui ſolo egent fruges & olera. Minor: Fruges & olera λυπρὰ humoris indiga & auida. Maior. Quodcũq; humoris eſt indigum, auidum eſt alimẽti pinguioris. Πιότερος δὲ ἡ τροφή. Et perſtat in ſententia. Vt non ſolùm ſit humidũ, ſed etiã pingue. Tum quia ſpirituoſum eſt, vti monebamus: tum quia minus abſumitur. Exemplum ex oleo petendum, quod cũ aqua feruet in lebete. Aqua ſoluitur in vapores: oleum non abit: quia tametſi aliquid tenuiorum partium abſcedit, tamen quæ ſunt craſsiores, attenuantur calore, atq; ſubeunt in abſumptarum locum. Quare olei moles remanet. Δηλοῦν δὲ ἔοικε. Hac parte confirmat exemplo, quod ſentit in natura plantarum,

Hominum exemplo, inquam, qui ſunt ἰσχνοί, exſucti. Χαίρει μάλιστα πιότητι. Hoc ſcilicet alimento pingui. Et quia multi ſæpe noxiarum rerum appetentes ſunt, apponit emolumentum. Ex coſummas capere vtilitates. Quippe ἐπιδιδόναι progreſſus facere. Πρὸς εὐεξίαν καὶ ἰσχύν. Ad bonum habitum, qui eſt primo loco. Non enim erit εὐεξία, niſi ſit ſanitas. Altiore loco eſt εὐεξία athletica. At idem ſanè cum ſanitate apud medicum, vt vult Galenus. Vlterior eſt ἰσχὺς, robur ipſum. Cutis ſanè tenuiorum eſt receptaculum exhalationum, quarũ proportio eſt pro natura totius ſanguinis. Nota χαίρειν, vt oſtendat eſſe naturale deſideriũ hoc eſt appetentiam: id adeò, vt etiam gaudeant. Ἐνδεεῖ γὰρ ὄντι σώματι δεῖ δοῦναι. τροφῆς πολλῆς, καὶ πιείρας. multum eſſe oportet alimentũ, quia multo egent. Defectus emendatur ſupplemento. Pingue verò eas ob cauſas quas dicebam. Hic intellige finem, reductionem malè temperati corporis ad modum naturalẽ: non autem naturalẽm appetentiã ad conſeruationem. Ὑπὸ δὲ ξηρῶν οὐκ ὠφελεῖσθαι. A ſiccioribus cibis non iuuari, quia eorum temperamentum ſit extremo propius. Et reddit rationem διὰ τὸ μὴ ἀπολαύειν. Propterea quòd fructus non ſequatur vſum. Neque ſolùm non iuuari, ſed etiam adduci in diſcrimen ægrotandi. Euenire nanque inde τὴν ὑπερβολὴν, de qua ſuprá. Fiet enim ξηρότης ἐπὶ ξηρότητι, ſicuti dicebat πῦρ ἐπὶ πῦρ. Ἄλλους τε καὶ μάλιστα τοὺς κοιλίας. Tum alios, tum eos quibus ventriculus tentari ſolet. Sanè legimus ethicos fieri quoſdam à ventriculi ſiccitate. Quòd ſi κοιλίαν inferiorem accipit ſicut κοιλιακοὶ, non vulgata ſignificatione, ſed quemadmodum intellexit Aſclepiades, quibus dixit ne flatus quidem demitti. An addere liceat dyſentericos? Acui nanque humores ſiccitate notum eſt: vnde fieri poſſit eroſio inteſtinorum aut vaſorum apertio. Ὁμοίως δέ. Hæc eſt ἀνάλυσις τῆς ὑπερβολῆς, aut τοῦ εἰκότος. Ponit deinde diſcrimen in hac ſimilitudine. Quia exuctæ plantæ ſemper tales ſunt: humana corpora non ſemper. Ἀλλ᾽ ὅταν ἀνακομισθῇ. Sed poſteaquam reſtituuntur mediocritati, μεταβαίνει εἰς τὴν τετριμμένην καὶ ἄκνιστον. Tranſeunt in habitum hilariorem atque puriorem. In verbo eſt metaphora ſumpta à meſſibus. Fruges enim cùm feruntur in aream aut borreum ἀνακομίζεσθαι dicuntur. Habes in aphoriſmo verbum, pro reductione ad priſtinum ſtatum. Et eſt inter hoc verbum & aliud, ſcilicet ἀναλαμβάνεσθαι, proportio. Reſumi nanque dicuntur corpora quæ recreantur, poſteaquã morbis defuncta ſunt. Aliæ duæ voces ſumptæ ſunt ab vſu balneatorum & παιδοτριβῶν. Etenim ad εὐεξίαν balneo vtebantur, & frictione. Hoc eſt τετριμμένην, ſcilicet ἕξιν. καὶ ἄκνιστον. ſi eſt per ν, erit à qua pedor ac nidor abeſt. ſi eſt per ι, æquabilem nec mordicantem. Κνίζειν, vellicare, mordicare, vrere, Virgilius & Terentius: vnde κνῆν ſcalpere. Τυροκνῆστις, inſtrumentum quo caſeus raditur in micas.

Lego ἢ ἀμμώδης, non autem ἡ. Et addo βλαστικῶν δέ. Et in tertio caſu λιπαρᾷ δ᾽ ἄλλην εἶναι, nõ inuecto, ſcilicet τῇ πέτρᾳ. Et πλυντρίδα, nõ πλυντρίδα. Et κεκερασμένην, non autem κεκραμένην. Et πολυτρόφος, non autem εὐτροφία. Quia non inueni quid ſignificaret ἐκλιμνοῦς, aliam ſubſtituendam ratus, ἐκλιμνοῦς ſatis habui in præſentia, quoad aliquis aliud melius comminiſcatur.

Theodorus καὶ διὰ τὸν ἀέρα, καὶ διὰ τὴν γῆν πολλάκις. Rei vtriuſque tum cœli, tum ſoli occaſio germen feliciter educit. Omiſit πολλάκις non rectè. & addidit occaſionem. peſſimè. Non enim aer ac terra occaſio eſt, ſed cauſa. Occaſio ſanè eſt cauſæ conditio, vt tempus, & locus, & abſentia, & præſentia. At terræ cæliſque qualitates effectrices ſunt primariæ & veræ cauſæ. Cauſa Troiani belli B fuit raptus Helenæ. Occaſio fuit Hectoris mors, Scææ portæ ruina: nox, ſopor lætæ ciuitatis. Occaſionis vox ſatis indicat rẽ ipſam: eſt enim quaſi ob cauſam aut ob caſum: quẽadmodũ in libris de cauſis vniuerſalibus à nobis ſumma diligentiã declaratum eſt. Τὰ κάτω χωρήματα. Arborum pars ima. Nequaquã: ſed terra, non arbor. Τὰ δ᾽ ἄνω μετέωρα, id eſt aer, non autẽ arboris pars. Loquitur enĩ de ſolo & aere: quod patet tum ex propoſitis, tum ex iis quæ ſubdit καθάπερ ἡ ἀμμώδης. Ἢ κεραμὶς, tofoſum. non, ſed aptum εἰς τὰ κεραμικὰ, quaſi dicas figulinum. Ῥιζοῦσι. Radices modum excedunt. non. Non enim in ſabulo radices grãdiſsimæ, neque in aduſto. Sed ῥιζοῦσι tantùm: radices agunt. Καὶ μέγεθος τοῖς δένδρεσι. Theodorus non ſatis haC buit dicere magnitudinẽm, ſed ambitioſè addidit ampliſsimam. Item omiſit illa λιπαρᾷ δ᾽ ἄλλην οὖσαν.

Ἐν δὲ τῇ λιπαρωτέρᾳ σύμμετρος γίνεται ἀφθονία καὶ κρατοῦνται τὰ δένδρα διὰ τὸ καρποφορεῖν. Theodorus ἀφθονία, ἀπὸ βλαστικῶν interpretatus eſt commoda illa explicatione, tam ad germinãdum quàm ad fructificandum. Sed illud κρατοῦνται, fœdauit ambitioſa oratione ſic: vtpote robuſtiores, quã vt oblata copia vinci poſsint. Hic non eſt copia, ſed σύμμετρος. Quod rectè tranſtulit modicè. At in re modica non eſt copia Nẽpe copia eſt coapia. At modicũ eſt quaſi mediũ. Πλυντρίδα. Ad abſtergẽdum maculas. Terram lotricem dixeris, aut abſtertricem: vt M. Tullius expultricẽ. Terra fullonia. Καὶ μὴ ψυχρὰν, nec frigore torpeat. Additio fimbriata. Ἠπιώσεις, mitigationes. rectè, ſed obſcurè. Κατεργασίας, agitationes, neque rectè & D obſcurè, præſertim redundanti ſæpe paraphraſtę. Sic diceret aliquis, quod intẽdit ars prę́ſtare iis operis quæ ad cicurationem pertinent: cuiuſmodi ſtercoratio eſt, &c. Σπηλαιώδη, argillaceã. Non ſanè ſignificat id vox hæc, ſed ſcopulũ interdũ, interdũ ſpecum. Non eſt dubiũ quin ita voluerit Philoſophus. Vult enim ἰκμάδα multã, multũ prę́ſtari πνεῦμα: quorũ vtrunq; in cauernoſa terra continetur. Talis in Prouincia, Thuſcia, Piceno: argilla nulla. ἰκμάδα vaporem eſt interpretatus communi vſu. De hoc & exhalatione nos alibi. Καθάπερ αἱ τῶν ξηρῶν, quæ ſiceſcunt. Fatalis Theodori lapſus & recentiorũ, abuti verbis alterationem ſignificantibus pro iis quæ habitũ ſignificant. Ἔστι τοίνυν.

Solum

Solum idoneum redditur. Imò eſt. Nam redditur arte tale, quod non erat. Hic non artem curat, ſed naturam. Idcirco ἐπὶ. Αὐος; macilenta, triſtis, ieiuna. Aridum, ſenem auarum, Plautus. σκέλος, Ariſtoteles: vnde & noſtrum, ſiccum. Ἐ λιμώττει, macilentos, ieiunóſque. Iam dixi me nondum meminiſſe vocem hanc, apud quempiam ſcriptoré: ac neſcire an ſit ἐπιλιμώττει reponendum. Idest famelicos qui ex fame nuper exiere. Nam inde λιμαλέος deſignat macilentum: quales hoc anno vidimus penè infinitos. Εἰς τετριμμένην ἢ ἄκρατον. Corpus recreatum ad plenum incolumémque habitũ tranſeat. τετριμμένον, nitidum. ἄκρατον, purum, præpurgatum ab infeſtis acrimoniis.

CAPVT VII.

Septimi capitis argumentum. Rurſus redintegrat explicationem differentiarum quæ in terris inueniuntur, vel ad ſementem, vel ad conſitiones.

ΤΑΣ ΔΙΑΦΟΡΑΙ δὲ πολλαὶ ἢ τοῖς γῆς, ἢ τῶν δένδρων. Proſequitur etiamnum terrarum differentias: quarũ ſpecies attribuit aliis alias. Vbi duabus animaduerſionibus obnoxius eſt. Primùm, quia multa repetit: deinde, quia miſcet ea quæ ad artem pertinent: quam tamen ſeorſum profitetur libris ſequentibus. Dicendum, non nunc docere artis modum, ſed terrarum naturam: quaſi iaciat fundamenta futuræ electionis ad ſementes & conſitiones. Quod verò repetit, neceſſariò facit, cùm minutiùs exequutur ſoli diſcrimina. Eſt autem caput hoc ſolidũ ac deductũ, nulliſque diſſectum portionibus. Hinc autẽ auſpicati ſumus, atque disiunximus à ſuperioribus: quia mos eſt Peripateticorũ, poſitas materias exactiùs deinceps diducere. Διαφορὰ ἢ τοῖς γῆς, ἢ τῶν δένδρων. Simul enim vtrunque, quatenus inter ſe conueniunt, colligendum. Nam ſi eſſent in terris differentiæ, in arboribus non eſſent: vnum tantùm terræ genus eligeretur. Cæterùm quia ſunt in arboribus quoque differentiæ, varianda erit electio atque attributio. Atque hunc ad modũ ſeparatur caput hoc à capite ſuperiore: quia ſuprà poſuit terrarum differentias: nunc arborum adiungit varietatem, quas illis applicari conueniat. Videamus igitur hoc in natura Vitium. Quædam enim mõtanis meliùs proueniunt, aliæ campeſtribus. Comparabis autem hanc compendiariam excurſioné cũ diligentia librorũ, in quibus hęc præcepta recẽſentur: Conſtãtini dico, & Columellę, atq; aliorum. Non enim ſumus ii qui omnia congerunt, vt nihil non ſciſſe videantur. Nihil à nobis Latinorũ Grecorúmq; autorum pretermiſſum eſt: omnes ſunt in ampliſſima bibliotheca: omnes in elẽchis, ac fortaſſe etiam memoria. Ceterũ caſti integríq; interpretis officio fungimur, non oſtẽtatoris. Sed ad rem. Ita verò certæ ſedes cuique ſunt à natura attributæ, vt ex paruis momentis maximę fiant in ipſis ideis inclinationes. μικρῶν ῥοπῶν ἀλλαγαί, momẽta diximus: motus enim & mutatio communia habent principia appellationum μόρ: vnde μόρ noſtris Æolenſibus, quos Latium eſt ſequutũ: quod alii μόρα & μόνον. Ῥοπὴ autem, eſt examinis inclinatio in trutina. Τὰ μὲν ἀραιά. Deducit ad partitiones hoc generale dictũ. Solidas ac denſas minus vdis locis commendari: earum nanque naturam minus trahere. Hoc eſt cõcretionis ratione. Nam ſanè ſolidum pluribus conſtat partibus, quã idem ſi ſit rarum. Dicendum, minus reſolui ſolida corpora. Idcirco vbi aliquando conſtiterint, minori egere ſupplemento. Rara autem ſemper hiare ad miſſum atq; receptum ſuccũ multum reſolui: multum ergo repoſcere. Τὰ δ' ἀραιά. Quarum concretio illis contraria, earũ loca priorum locis eſſe decet contraria. Arborum verò conſtitutiones contrariæ hæc. Raris denſæ: ſolidis humidæ. Ita facta eſt antitheſis figura in figura, quę dicitur χιασμός: vt primo reddatur quartum, ſecundo tertium. Τοῖς δὲ ξύμμετρον. Ex hoc quaſi humilitate ſymbolo fieri, vt cuique quantum ſatis ſit, pabuli adminiſtretur. Τὰ δὲ καὶ τῶν ἰσως. Quia pro vniuerſa natura arborum ſolius Vitis attulit exemplũ: exẽplo abſoluto de omnibus concludit idem, ſed moderatione tamen ἴσως. Διότι πᾶσι δ' ἔστι συμφωνία. Sententiã quam ſuprà dixerat in excuſatione illa, non poſſe nos omnium cauſarum conſequi rationẽs, ſed ſenſibus acquieſcẽdũ in periclitatione quæ fit circa ſingularia, repetit hîc. σύνεσις eſt in Ethicorum libris habitus animi: quo præditos Latini priſci, catos appellabant. Hunc hic attribuit exactiori ſenſuũ ſedulitati. Itaq; ſenſuum humilitatẽ, quę poterat deſpecta eſſe, adornauit vocabulo nõ contemnendo. Et bonam ſuam facit cauſam à difficultate, quã deſignauit illis vocibus τὸ ἀκριβὲς, & τῷ λόγῳ ἐπὶ μέρος. Colligamus ſic. Non eſt abſiſtendum à diſquiſitione ac diſceptatione. Nõ ſunt niſi duo canes Philoſophis ad venationem cauſarum, ſenſus & ratio. Ratio non quit nos perducere: ã ſenſibus igitur ſuppetias. ἀκριβὲς, quod tã ſubtiliter perpenſũ eſt vt non egeat ampliatione. ἀκριβὴς. Itaque Latini dicunt exactum. Quod nõ eſt amplius repetendũ. Ἐστι δὲ καὶ τοῖς θέσεσιν διαφορά. Siquidem non ſolùm terræ qualitatum atque ſubſtantiarum oportet habere rationẽ, verũetiam ſituum, quoad Solis radios excipiendũ, Orientis, Occidentis, Meridialis, μεσημβρινῆ ſimplici voce dixit. Ἢ πως ἄλλως ἔχοντα. Propterea quòd alii quoq; tractus ſunt inter hos. Adiũgendę nãq; ſunt vernæ, autũnales, æſtiuę, hybernę inclinationes. Πάσι θ' ὁ φυτῷ οἰκεῖος. Sic & Virgilius, Denique apertos Bacchus amat colles. Ὅλως δὲ τῶν ἰδιῶν. Quia faciliùs dignoſcuntur ſummorum generum differentiæ, veluti Vitis, Quercus, Palmæ: cui quis conueniat locus. Quin ſuprà docuit in genere viticeo multas eſſe ſpecies differentes. Ὁ δὲ ἀγαθὸς ἀμπελουργοί. Declarat artis exemplo. Ex multis enim experientiis fit vna memoria: ex multis memoriis vna propoſitio vniuerſalis, quæ eſt principium in ſcientia. Vinitores, inquit, ſi conuallem fuerint nacti, in qua viticeam ſtatuant, non omnia lateta æquè probant, ſed vnum

A B G D

aliúmve cliuum ἀγκάγγεα, conuallis. ἄγγος, receptaculum. Ὡς δ' ἀνωτάτω εἰπεῖν. Quia in omni re varia ſunt momenta ad multas controuerſias: idcirco reducit cognitionis iactationē quaſi in portum mediocritatis. Nam & ſuprà leuem cùm laudabat, nō propterea ſabulum, quod eſt leuiſſimū, admittebat. Quæ terræ, inquit, erunt mediæ inter denſum ac rarum, ſiccum & humidum, leue & graue: quæ erunt æquales, vt ima ſummis conueniant: non autem ſub cruſta terræ habeant tofum, rubricam, ſabulum: qua ratione ſcriptum eſt à Poeta, πίειραν ὕλην βαθεῖαν: & vulgò βαθύγειος dicitur: eæ erunt optimæ. Quòd ſi, vt faciunt Iureconſulti, amplificare velis ſententiam, τὸ ἄνω, καὶ τὸ κάτω, dilatabis etiam ad aerem & ad terram. Vt non ſolùm terræ ſubſtantiam, quod hic facit, conſideremus, ſed etiam ſitum ipſum. Atque hoc ſanè non neceſſariò, ſed δι' ὁσταλίας χέειν. Nec tamen ab re. Mox enim dicet. φαίνεται ὁμοίαν τινὰ ἔχειν τῷ ἀέρι πρὸς τὰς ἄλλας χώρας. Non ergo parum refert, ſi cum aere conueniat in mediocritate. Πρὸς τὰς ἄλλας χώρας. Si cum aliis terris comparetur, videbitur hæc ſimilior aeri, quàm illæ. Omnino ſententia hæc eget explicatione. Quippe aer eſt rariſſimus, leuiſſimus, ſolutilis, fuſilis, pinguis, & pinguitudinis principium in miſtis: ad hæc, ſi vera eſt humidi definitio, humidiſſimus. Ex iis colligi poſſint ea in quibus huic mediocri terrarum habitudini cū aere conuenire poſſit an quibus non poſſit. Vt potius ea de qua tractatio mox ſequitur, propius ad aeris naturam accedere videatur. Ait ergo eam quæ non erit mediocris, neceſſariò declinare. Quæ igitur in alterum extremorum declinarit, in proxima eſſe commendatione. Et ſanè propterea quòd haud facilè cognoſcitur hæc mediocritas: neque crebra eſt, & fortaſſe nuſquam: idcirco expleuit doctrinam hanc prudentiſſimo apoteleſmate. Si hæc ad manus non ſit, ἀλλ' ἀνάγκη τούτων ἢ πρὸς θάτερον μέρος ἀποκλίνουσαν. Quæ abſcedet ab hoc medio, ſi acceſſerit ad laxam, leuem, vdam: inter bonas recenſenda erit. ἔνικμος, quæ verè humus, vt alibi docebamus ἰκμαλέον, vdum: vnde humus, & vua, & vuidum: quorum origo ὕειν, καὶ ὕδωρ. ἰκμὰς ad verbum, mador. Quæ vox Latina etiam Græcos parentes habet. Ἔχει γὰρ τροφήν. Sunt rationes propoſitionis minoris in ſyllogiſmo. Maior eſt hæc: Quæ terra in ſe continet alimentum & facilitatem ad ſuppeditandum, ea eſt optima. Continet autem alimentum ἔνικμος. Propenſa eſt ad illius tranſmiſſionem, ea quæ eſt εὐδίοδος. Idem quod μανὴ propter meatus. Cuius habitus conſtituitur à leuitate: non enim cogitur aut compingitur. Subeunt ergo radices, ac facilè prolatantur. At eæ ſunt alimoniæ penora aut promi. Notabis autem admirabilem opinionem. ἣν καὶ τοῖς ἀνθρώποις τίθεσθαι ἀρίστην. Vt optimum non ſit in medio, ſed ab latere. Sic & noſtra æqualitas à vero medio recedit ad calidum & humidum: quia non eſt ſanitas medium concretionis ſimpliciter, ſed relatum ad vitam & officia quæ aut ei deben-

A tur, aut ab ea debentur ad beatitudinem. Κατὰ δὲ τὰς παραλλαγάς. Nunc perpendit naturarum harum coniugationes. Si vna quæpiam natura fuerit pro arboribus, quoties eiuſmodi multæ conuenerint, tanto magis arboribus conſuletur. Exēpli gratia: ſi laxitas quæritur, & cum laxitate coniuncta fuerit leuitas & ſiccitas, fiet acceſſio ad bonitatem, modò ſit βαθύγειος. Arboribus enim radicum frequentia aut profunditas requiritur. Hæc autem frugibus inepta eſt. Rationem ſuprà dixit bis: hic etiam repetit. Summa eſt in radicum profunditate. Laxa tranſmittit hybernos imbres in profundum: quo ex loco ſibi haurire queant arbores, fruges nequeant ob radicum ſitum ſuperficiarium. Ἐναντίως δὲ καὶ εἶναι

B ἀλλὰ διαφορά. Quia hæc, de qua diximus, terra propter has conditiones eſt inutilis ſegetibus, vtilis arboribus: ſi qua eſt alia differentia, ea vt erit inutilis alicui, ſic vtilis erit alii. Hoc eſt quod, inquit, τὸ γὰρ ἁρμόττον ἀποδώσει τινὶ γένει διὰ τὴν παραλλαγήν. Quia plantarum genera declinant à medio puncto ad ambitum vitæ, non per vnam lineam, ſed per diuerſas diametros: ſic & terrarum habitudines. Quocirca παραλλαγή, id eſt varietas mutationis ipſorum temperamentorum adhærebit ſemper alicui propter conuenientiam.

Οὐκ ἀνδρῶν δέ. Eleganter ſentire illos etiam qui aliam dirigunt temperaturam ad vtilitatem, ſcilicet calidam & humidam. Quare dixerit οὐκ

C ἀνδρῶν. Quaſi frigidè laudet hanc ſententiam, ſanè me latet. Eſt enim omnium optima. Vbi vides à nobis (quod ſuprà dicebamus) acutè dictum: τὸ ἄνω ab aere intelligi, τὸ κάτω à terra. Nam terra calida nulla eſt, niſi ab aere. Sanè quibus ſubterranei calores, eæ omnes ſteriles, quippe à ſulfure, nitro, alumine, bitumine. Non enim ignis ille aptus ad generationem. Ἀμφοῖν γὰρ ἰσχύειν ἀεί. Ratio præſtantiæ. Cùm duo requirantur, ſi adſit vtrunque, perfectam eſſe naturam. Sunt autem duo illa, materia & agens. Ideo explicat, τε τροφὴν καὶ τὸ κατεργαζόμενον, id eſt κατεργάζον. ἰκμὰς eſt τροφὴ, τὸ θερμὸν eſt effector. Εὐλόγως δέ. Tertia ratio bonitatis, ἀπὸ τοῦ θησαυρισμοῦ. Non ſolùm materiam ſuſcipit ea terra, quam ſtatim conuertat in alimentum: ſed etiam

D ſeruat ac repoſtam habet pro futuro ſupplemento, quam dependat. Reſoluit enim in exhalationes, quas efficit ex prius admiſſis imbribus atque ſummittit: vbi ſupèriora ſunt exhauſta calore cæli. Ἀλλὰ τὴν μὲν ἔνικμον. Nunc partitur calidam ſimpliciter, atque adiungit differentias humidi aut ſicci. Has deinde tum frugibus partitur tum arboribus Plana ſunt, ac ſæpius inculcata. Ἐπὶ ταὐτὰ δὲ φέρεται. Par, inquit, huic illa quoque ſententia, quæ pinguem vult, non compactam, μὴ πηγώδη. Quaſi dicat μὴ πυκνήν. id quod ſuprà quoque detrahebat de bonitate: & hîc addit, quaſi exponēdo. Niſi πηγώδη capias, quaſi quæ frigore facilè cōcreſcat. Nā pinguis non cruſtatur frigore, ſed ſpiſſatur, vt oleū. Μὴ δ' ἁλμυράν. Nō poſuit ſuprà dulcē eſſe oportere ad cōmendationē, nunc tamen

tamen perinde ac vitium amouet contrariũ. Nam ſi pingui obiiciebat deſiccandi maleficium, quãto magis ſalſæ? Ἀλλὰ ταπεινὴ καὶ ψαθυρὰν. Atque etiam, ſi fieri pote, etiam friabilis eſto. Tum inde ſurſus, ac tertiò τερρὰ, καὶ τὸ δὲ διϊσάν. Vt hi ſint medii termini ſyllogiſmi tot demonſtrationum.

Μελάγγειον. alia nota bonitatis à colore. Τὸ μέλαν hîc pullum accipias, non atrum: atra namque nimis vda, pulla ſatis. Ὅτι δύναται καὶ ὑπομένειν. vulgaris natura. Duę namque plantis potiſſimùm cauſæ ſunt omnium morborum, multi minus imbres, æſtus aeris. Quæ terra ſeſe tuebitur ab vtroque, eam pro re valentem eſſe cenſet. Verùm hæc Leophanis cauſa à ſenſu tracta eſt. Da tu mihi, Philoſophe, cauſam ἀναλυτικῶς. Dicendum, quia calore coquit imbres: humore domat æſtus. Nempe illis in verbis non eſt ratio reſoluens, δεκτὸς οὖσα καὶ τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ. Nulla enim terra non excipulum eſt vtriuſque. Notabis vocem δεκτὸς, hoſpita. Cætera plana ſunt in epilogo.

Ἀρετὴν χώρας. Virtus nunc loci, regionis: ſignatiùs atque arctiùs, quàm γῆ. Quia regio multas alia alias proprietates. Χώρα, officii nomen à capiendo. Vnde materiam ſic appellauit Plato, propterea quòd eſt πανδεχής. Ἀρετὴν autem eſſe vim: & inanimis quoque rebus attribui tum à medicis, tum à Philoſophis, iam dictum eſt à nobis, & in originibus, & in familiaribus exercitationibus, deducta è Chaldæorum & Syrorũ vſu, quorum linguam Cadmus in Græciam importauit. Priores namque duæ ſyllabæ nõ ſolum Leonem, ſed etiam omnem deſignãt ferociam: vnde etiam illorum ἄρης.

Lego, πολλὰ φυτὰ δοῦναι ἐν ταῖς ἑκάστων. Et expũgo δέ. αἱ τερφαὶ δῆλον ὅτι. Suſpicor hîc alia quoque menda eſſe, quemadmodum creberrima ſunt toto opere.

Theodorus. μικρὰ δὲ παραλλαγαί. Quanquam exigua diuerſitas ſit, potiùs ſic intelligam. Si conſtituatur arbor aliter, atque eius exigit natura: tametſi parum abſit loci natura ab arborum natura: tamen multum affert momenti ad naturæ deprauationem. Tunc παραλλαγαὶ ſignificabit aduentitiam mutationem, non autem naturalem diuerſitatem. Καθ' ἑκατέρας τὰς χώρας. Pro vtrarunque arborum natura. Puto ſcriptum reliquiſſe: pro vtrarunque terrarum. Σύνεσιν. Nunc notionem, nunc diiudicationem interpretatur. Senſu conſultò opus eſt. Κρᾶσιν ἐναντίων. contrariorum confuſionem. Noua audacia, aliud eſt σύγχυσις, nunquam in ordine naturali rei conſtitutæ, ſed in via tãtùm ad conſtitutionem: vbi poſt elementorum conuentionem fit actio mutua: aliud κρᾶσις, quæ temperatura eſt ordinaria in opera atque opere Naturæ. Latinè concretio iiſdem vocum lineamentis: vt alibi diximus. Ἡ δὲ πυκνὴ, καὶ βαρεῖα καὶ ξηρά. Spiſſum. ponderoſum, ſitiens. conſequens pro antecedente. Sanè quia ſiccum, ſitit βαθύγειον. Si ſolum altum ſit. ſatis ambiguè. Namque in colle ſolum ſabuloſum nihilominus altum eſt, nec βαθύγειον tamen. Τὸ δὲ

A ἀφόρητον. Theodorus addidit illa omnia. quod aliis incommodum foret. Οὐκ ἂν διαδῇ δὲ. Non imperitè diiudicant. Verbum addidit. & videtur εἰδῶς legiſſe. Μὴ παγῶδες, non rigidum. à rigore ſcilicet ac frigore. Puto intellexiſſe contumacem ac concretam glebam, cuius partes haud facilè ſeparentur. Sicuti ferri ſcoria παγῶδες, non tamen ſolida. Δεκτός. capax. receptaculum. Πρὸς ἕκαστον, conuenienter ſingulis: non vulgaris loquendi ratio: qua tamen vtitur Cicero.

CAPVT VIII.

Octaui capitis argumentum. Aquarum vtilitates dulcium, ſalſarum etiam quibuſdam. Ex Braſſica natinam educi acrimoniã. nitroſæ aquæ rigatione In Tylo inſula ſalſas rigationes plus
B *conferre quàm pluuias.*

TA'Σ δὲ τῶν ὑδάτων διαφοράς. Iam diximus aquas eſſe tanquam lac in plantis: terram pro matrice, quoad aquas ſcilicet, quas intrà ſe continet. Suprà dixit de cæleſtibus aquis: nunc de iis quas vocat ἐπιγείους: Quam vocem æqui boni conſules: ſunt enim ἔγγεια καὶ ὑπόγεια. Sed reſpexit ad rigationes, elices, alueos, canales, qui ſunt ἐπίγεια. Earum differentiæ multæ à qualitatibus peregrinis. Dulces dicemus ipſas inſipidas. Alię ſũt acidę, vt in Aruernis, nec ſine vini (vt ſibi ridiculè perſuadẽt amẽtęs incolę) imitatione. Id aluminis vena præſtari, argumento eſt den-
C tium ſtupor impreſſus ab alumine. Aliæ ſalſæ ſũt, amaræ aliæ. Item à primis qualitatibus, calidæ, frigidæ. calidarum differentiæ multę. Quamobrem in quibuſdam vis ineſt genitalis: in quibus ſcilicet mediocris tepor cum dulcedine. Quocirca piſces in aquis calidis ad Iuliam Carnicam: quemadmodum contrà in gelidiſſimis puteis Florentinis piſciculi, quos *Laſcas* vocant. De his igitur omnibus hîc agendum. Καὶ γὰρ ταῦτα οὐ μικρὰν ἔχει μερίδα. Haud paruam habent portiunculam ad alendum. Quarum officia atque facultates haud exiguam ſibi partem vindicant ad plantarum incrementa. Θερμὰ, νιτρώδη, στυπτηριώδη. calidę ſcilicet valde. Nam infrà quædam calidæ non ſũt ineptæ: cuius vitii has inſimulat. Feruidæ namque vrũt ac delent calorem naturalem, qui in medio-
D cri temperie conſtitutus vtrinque habet extrema pro contrariis. Nitroſæ autem & aluminoſæ propter ſiccitatem. Εἴτ' ἄλλοι τοιοῦτοι χυλοί. Puta bituminis, chalybis, æris, ſulfuris. Ἄτερα, plãtis quæ extant. Ἄγονα, plantarũ quæ ab aliis dulcibus generantur. Sanè conuenit, vt in ſe habeat vitæ principia id quod habet in ſe vitę proportionem. Eſt autem vitæ proportio, nutrimentum. Poteſtate quidem membrum eſt viuens, in quod futurum eſt, vt transformetur, & cum eo quod præextitit, fiat vnum Ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. Si non exactè loquamur, ſed in ſumma. hoc eſt hîc ἁπλῶς. Πλὴν εἴτι συγγενὲς αὐτοῖς. Declarat exceptionem. Quia ſunt quædam quarundam priuatæ naturæ planta-

rum, quibus priuata quoque deberi alimenta par eſt. Καθάπερ ἡ θάλαττα. detorta oratio. Τὸ καθάπερ reddere debebat plantam ἀγγεῖον, non autem aquam. Sicut mare. Imò verò, ſicut alga, quæ ſit cognata mari. Hîc mare refertur ad illud, εἴπερ ἄλλος χυλός. Eſt enim ſapor præter illos ſalſus. Βραχὺ δέ τι τοῦτο. Quare, dicet aliquis, non feciſti communem τροφὴν ex omnibus aquis, quibus partim haſce, partim illas: tanquam nutricibus plantas attribueres? reſpondet hoc eſſe parum. Βραχὺ, ſignata voce, quia dicimus totum capere partes: &, ſpecies capi ambitu generis. Ἢ οὐδέν. correctio ad aſſeuerationem. imò nihil. Cæterùm quia erat exceſſus in loquutione: τὸ οὐδὲν namque nimis multa negat ac tollit: adiūxit moderationem: ὅσον εἰπεῖν. ἐπαγωγὴ δὲ ποτίμων. Alia exceptio cum ratione. Tametſi calidæ alicubi: tamen quia viui

B ſunt ad potandum, viui ſunt item ad alendum. Hîc ἄτροφον eſt actiuè poſita. Καθάπερ τοῖς ἐν θερμοῖς θερμαῖς. mutatio caſuum. ποτίμων, θερμῶν. Καθ' αὑτὰ δέ. Sua tamē natura quemadmodum nullum generant animal, ita etiam nullam plantam. Sic diſpungendum. Ὥσπερ καὶ ζῴων, καὶ φυτῶν. ſcilicet, οὕτω καὶ φυτῶν ἄγονα. Supra dicebat ἄτροφα καὶ ἄγονα. Mox hîc dicit ἄτροφον: nunc hîc, ἄγονα. Non eſt autē quaſi ratio, quam dicit: vt, quia non gignunt animalia, iccirco ne plantas quidem gignat. Non enim ſequitur negatio ab operoſiore ad minus operoſum. Sed potiut ἐπεικῶς, & comparatione potiùs quàm deductione. Ἡ δὲ θάλαττα πολλά. Quantum eſt in Hiſtoriis declaratum. Etiam de

C marinis Quercubus Luſitanis fabulatur Porphyrius Græca fide, quarum glandibus ſaginentur thynni. Παντοῖα, nimis audax vox. Pauca namque ſunt marinarum genera plantarum: ſi ad terreſtres reſpiciamus. Et abolerent hæc verba ſententiam ſuperiorum: vbi dicebat, hæc pauca, βραχὺ, ac penè nulla, ἢ οὐδέν. Καὶ ἐστὶν ὥσπερ ζῴων. Tantum attribuit mari genitalis facultatis, vt ſuas ſibi plantas agnoſcat peculiares, quæ in terra naſci nequeant: quemadmodum altera priuata natura ſuas animātes, id eſt piſces. Non eſt igitur quod aiebat, οὐδέν. Nam tametſi non ex æquo cum terra partitur plantarum ſpecies: tamen ex naturæ portione vindicat ſibi, quātum ſua intereſt. Non ergo debet excludi aqua ſalſa ab officio plantas a-

D lendi. Ὅπου δ' ἐν τῇ ἀμπώτιδι. Quoniam iis in locis vbi reciprocat mare, non ſolùm arbores feras videmus, vt alnos, populos: ſalices, alias, ſed etiam vineas, eáſque fructuoſiſſimas: vnde ſatis queamus obiicere maris fœcunditatem: reſpondet quæ arbores ſunt in æſtuariis, vt in ora Belgii, maritimis inſulis, Quas iccirco *Zeland* vocāt, hîc in Vibiſcis vicinis noſtris, non à mari capere alimentum, ſed à venis ſubterraneis. Hoc nos in Exotericis diſputauimus: marinas aquas percolari atque amittere virus ſalſitatis. Ἄμπωτις eſt maris æſtus, quaſi reſorptio, ἀνάποσις. Περὶ τούτων ἐκ ἄν τις. addidit præpoſitionem. Satis enim erat, τούτων, ſcilicet τὴν τροφήν. Has ex interiori terræ ſinu exhaurire. Mare ipſum, cùm circumfunditur,

A nihil nocere, ἀβλαβῶς: ſicuti neque alias aquas, quæ plantis aliis circunfundūtur. Ideò dixit, καθάπερ καὶ τὸ ὕδωρ τοῖς ἐπιγείοις. Quia eæ plantæ non ſunt ἐν ταῖς ἀμπώτεσιν in æſtuariis, in quibus aqua non eſt perpetua, ſed ἔγγεια. Sunt ergo tres plantarum marinarum modi. Vnus in ſinu maris ad fundum, alga: cuius naturæ Lichen eſt Indici maris, qui dicitur ab Hiſpalenſibus Salgamazo. Alter modus in æſtuariis, in quibus aqua per vices eſt, acceſſione, ac deceſſione. Tertius eſt in maritimis quem ponit hîc. Cæterùm harum duplex eſt ratio. Partim enim radices agunt in terra: aliæ ſunt humiles, ſtrigoſæ, triſti facie, atque infelici natalia ſua teſtantes: quippe ſaxis editæ dubitare faciunt, an radicibus nitantur vllis. Tales ſunt in Ora litoris Germaniei. Καὶ ὅσα δέ. Hîc narrat vicinas mari.

B Haſce frui ſalſo humore ſubterraneo, quem vocat hîc ἁλμυρίδα, quaſi muriolam dixeris. Πρὸς ὠφέλειαν καὶ τροφήν. Tum ad alimentū, tū ad robur. vt non ſolùm viuāt inde, ſed etiā bene valeant. nequis putet miſerè vitam trahere. Sicut ſuprà dicebat, ἁδρότεροι κρατεῖ ἁδρυνεῖ: ſic hîc ἁδρυνεῖ. etiam ἀνδρυνεῖ legas apud veteres. Hoc autē aperit manifeſtam inconſtantis ſententiæ fluctuationē. Nam quas narrabat in æſtuariis, eæ quamobrem ἐκ ἀπόλαυσιν τὴν ἁλμυρίδα ἔχουσιν. Quare, inquam, non aluntur ſalſugine, ſed ab imo hauriunt dulces? Hæ quę remotiores ſunt, ſalſuginem trahunt? An verò ſi percolatur aqua marina: quo facta dulcis alat illas iis in locis, quorum in ſuperficie aliquādiu ſtabulatur: nō vltiùs percolabitur, vt minus pro-

C pinquas alat? His enim tranſmiſſio illa vel æquè, vel etiam magis neceſſaria. Subtus enim eſſe decet penum atque commeatum, quas nullus supernè humor alluit, vt illas. Ἔοικε γὰρ καὶ τοῦτο. Videtur, inquit, genus hoc quaſi medium eſſe, quemadmodum & ſuperiora. Vt inter terreſtres, quæ dulci aluntur, & marinas quæ ſunt in ſinu maris, duo videantur interualla, vnum æſtuariarum, alterum litoralium. Τὰ δ' ἁλυκά. Adhuc confirmat hanc opinionem, quæ vindicat à ſalſugine alimentum etiam iis, quæ in mari non viuunt, ſed terrenis ipſis, minus tamen ac minus bonū, quàm à dulcibus. Hæc ſi meminiſſet Plutarchus, aut pluris feciſſet, quàm friuola quædam: non ea ſcripſiſſet, quæ nos impugnauimus in Commentariis

D noſtris illis inuidioſis ſuper libros De plantis falſò Ariſtoteli attributos. Ἀναυξῆ γὰρ ποιεῖ. Ratio, cur deteriùs alat. quia prohibent incrementum. Incrementum enim ab humido: ſal exiccat. ita habes demonſtrationem. Ipſe aliam expreſſit cauſam, quaſi à calore: ξηραίνει. quia ſal non agit ſiccitate: ſiccitas enim paſſiua qualitas: ſed calore ſuo ſiccat. Τὰ δ' ἀλυπότερα. Hinc ſubdit ſalſarum aquarum vtilitatem certis plantarum generibus, tum arboribus, vt Palmæ, tum Oleribus, vt Braſſicæ: ídque ex aliorum ſentētia. Cuius rei aſſignat cauſā, quia plātæ illę ſunt robuſtiores. Vrbanitas eſt in oratione. Τὰ δ' ἄλλα τῶν ὑδάτων ὕδατι. Sic Syri loquūtur, Dicēs dicā dictū vnū tibi. Τῶν ἀλυπότερον. Diſtribuit eam naturam, ſimul comparat diſtributa.

ſtributa. Conferre quidem tum arboribus quibuſdam, tum oleribus, ſed oleribus minus, quia minus ſint arboribus robuſta. Vbi comparanda ſunt genera in eo ſimilia, ſcilicet quę iuuentur ſalſis. Alioqui olera quædam quibuſdam arboribus plus accipiunt à ſalſis beneficii. Oblectatur iis Braſſica, Pyrus offenditur. Τάχα γὰρ ἄν τις σφοδρῶς. apertior aſſeueratio. Namque ſuprà ſalſis minus ali dicebat, & deteriùs nunc: tantum abeſſe ab hoc maleficio, vt etiam afferant emolumentum. Ideò dixit, τὸ ὅλον: ſi tota natura conſideretur.

Εἰ δὲ καὶ οἱ ἅλες. Argumentum ab abſtracto ad concretum. Si ſal iuuat: ergo & ſalſa. Ideò dixit: ὠφελοῦσι γὰρ ἡ αὐτὸς χυλός. At quomodo ſimilis & affinis, ſi eſt idem ſuccus? Οὐ μὴν ἀλλά. Non erat opus aduerſatiua. Idem eſt in eodem ſenſu, iiſdem verbis. Olera iſuari ſalſis. Βελτίω γὰρ γίνεται. Non igitur fit διὰ τὸ ἰσχυρότερον εἶναι, ſed à B forma: quia ralis quædam ſua ratione, quam ſequitur finis: διὰ τὸ βέλτιον. Quod addit de nitro: id eſt propter proportionem ſalis ac nitri. Γίνεται μᾶλλον γλυκυτέρα. Sapor princeps affectus eſt cibi: quò condiuit eum Natura, vt mandendi labori comes eſſet voluptas. Is igitur ſi ſalſugine adipiſcitur in olere commendationem: plurimùm ad olus facit ſalſugo. Eſt ſecundo loco quod quæritur in cibis, friabilitas atque teneritudo: propter duos fines. Vltimus quidem ac verus eſt, facilitas tranſmutationis quę fit ægriùs in duro. Medius finis ac propinquior, eſt cōmoditas ore conficiendi, tum quia eſt apparatus ad illum vlteriorē finem, tum quia guſtum citiùs atque prolixiùs ſapor afficit, in partes minutiores ſoluto atq; liquefacto cibo. C Horum vtrunque ſalis beneficio cōparatur: dulcor quidem propterea quòd agreſtitas, vt ita loquar, illa domitatur calore ſalis, quemadmodum & ſolis vi, cùm fructus maturantur. Teneritudo autem, quia ſal penetrando conſumit humidum lentorem, quo fit partium cohęſio pertinax. Iccirco dixit, καθάπερ καὶ ὁ ἑψηθείς. Cocta ſi dulceſcit ac tenereſcit: igitur idem fiet à proportione coctionis. Itaque ſalis vi, quia ſalis vis coctrix: calida enim eſt. Καὶ ὅλως ἡ ἁλυκότης. Rationem reddit, quæ ſubtiliùs eſt conſideranda. Amaritudinem, quæ in Braſſica eſt, reſeratis à ſalſugine meatibus, exigi. Quod hic conſiderare debemus, eſt. Amarum & ſalſum ſapores eſſe affines. At expulſio fit à contrario. Deinde, expulſionem eſſe actionem valentioris. Ac amaritudo ſalſedine potentior eſt. Dicendum: non expelli à ſalſedine, ſed D à calore naturali coquente & aperiente meatus, cui ſit ſal pro miniſtro atque inſtumento. Atque ita ſoluitur vtraque obiectio. Ταύτην ſcilicet πικρότητα, ſalſugo ſubiens ἐξάγει, educit. Abit igitur ipſe quoq;, alioqui non fieret γλυκυτέρα: abit porrò eiuſdem opera caloris. Ἀραιουμένων, quia rarefacit calor. icciрco dixit, ſubiens. Vnde fit teneritudo, diſſitis partibus.

Τὸ δὲ πικρὸν ἕτερον, καὶ ἀλλόχυλον. Omnium Philoſophorum ſententia hæc amarum neque alere, neque ſuccum facere naturalem. Ita, quod A dicebamus, vides. Saporis iucunditatem neceſſitudinem habere cum alendi facultatibus. vt χυλὸς ſit διὰ τὴν τροφήν. Τὰ δ' ἀλλαχοῦ. Cæteras plantas fieri deteriores: propterea quòd ſalſugo ab eis nō educat extraneum ſuccum, ſed vitiet aut abſumat peculiarem. Vbi notabis vocem, ἀλλότριον. Quaſi verò amaritudo illa ſit Braſſicæ peregrina & extraria. Non eſt ſanè, ſed οἰκεῖα. Verùm reſpexit ad commodiora: vt ſit, ἀλλότριον ſapori. Δῆλον δ' ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Analogiam ponit Coronopodis & ſalis. Coronopoda prope Cichoreacea ſatam, eorum mitigare amaritudinem, ſua ſcilicet acrimonia. Vbi vides omninò Coronopoda Theophraſti eſſe noſtrum Cornucerui, ſiue Herbam ſtellam. Eſt enim ſapore acri atque Erucis aſſini. Dicet aliquis: cur prope Al- B lium ſata, non eius diluit vim? Reſpondet, διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν χυλῶν. Simili namque augetur ſimile, non tollitur. Καθάπερ ἐπὶ τῶν καθαιρόντων. Oſtendit ſubitionis modum. Qui maculas eluūt, euocant quo ſunt imbuti panni. Id quod facit ſapo ſubiens atque ſeſe commiſcens, deinde exiens: ſic & lixiuium. Sic Zaphera vitrum purgat. Ἐπιχρώσεις coloramenta. Quia macula omnis alius coloris eſt, atque id quod maculat. Εἰ δὲ ἀληθές. Androſthenes ſcriptum reliquerat, in Tylo Erythræi maris inſula rigationes plus conferre quàm pluuiales aquas. At rigationes eſſe ſalſas ibi, ſatis conſtat. Διὸ καὶ ὅταν. Corrupta hæc ſunt verba, ſicut & alibi pleraque. ſententia hæc. Si poſt pluuias induceſit riuos: id conſuetudini eſſe tribuendum, quaſi neget eſſe naturale: ſed ex C conſuetudine corrigere ibi, quod alibi deprauat. Cæterùm huic iudicio meus animus nequit acquieſcere. Si enim non ferret natura: non inferret conſuetudo. Nam fuit aliqua ſanè rigatio prima omnium. ea quare non obfuit? Nam ſi obfuiſſet: nunquam fuiſſent adducti Olitores vt ſecundam inducerent. Cur ergo confert? propterea quòd conuenit vitæ tractus cum principiis. Ita dico, illis plantarum ſpeciebus non aduerſari ſalem. Prętere illis in locis ſi potuere prima vitæ rudimenta pati ſub ſalſæ naturæ ſolum illud: poſſe etiam ſimilia vitæ ſuppleměta tolerare atque in ſua commoda vertere, id eſt ad alimoniam, accretionem, durationem. Εἰ περιέχειν, ſcilicet ἀληθές ἐστι. Συμβαίνει δέ. Quia videbatur inuita ſententia cedere veritati, ſcilicet conſuetudine Naturam ſupera- D tam: addit naturam ibi infrequentem eſſe, id eſt pluuias: icciрco artis officia libenter atque etiam vtiliter admittere, id eſt rigationes, ob agrum ſiticuloſum. Quare factum vt non ſolùm arbores, ſed etiam fruges ſibi eam operam depopoſcerint. Nec ſanè non mirandum eſt, ſi etiam ſegetes rigantur ibi. Διὰ [illegible] ὄμβρων ἀπορίαν. Quippe cum cælo calido qui habeant rationes, aquarū vſuram perfacilem: ea indulgentia & commoditate ſibi comparant, & quaſi ſeruire cogunt tempeſtates. Ita, quod & alibi diximus, in Angot prouincia Troglodytarum, quæ ſub eadem eſt verticis altitudine, toto anno ſeritur, Ταῦτα ὡς δὲ ὑπο-

δίκτον. Quia minus accuratè redditæ cauſæ ſunt. A
Quemadmodum cùm robur pro cauſa deſignat, quamobrem ἰσχύουσι ſalſuginem patiantur. Eſſe etiam que τῶν ἰσχυρῶν naturam valde friuolam: ſatis patet ex vitæ breuitate. Item quòd in æſtuariis alantur arbores dulci, non ſalſa. Nam Baicorum vina ſubſalſa ſunt, propter venas ſubterraneas ab Oceano: ac ſanè talia, quale canit lac diuinus Poeta: *Et ſalis occultum referunt in lacte ſaporem*. Quocirca vina illa quo magis potantur, minus extinguunt ſitim: & in Vibiſcis veſicæ vitia crebra.

Lego συγγενὲς αὐτοῖς ἐστὶ ῥίζῃ, cum aſpiratione, non αὐτοῖς. Et ὅτι δ' ἐν τῇ ἀμμώδει. Et τοῖς δένδρεσι δὲ, addita coniunctione.

Theodorus, παντοῖα, varia. Mitigauit licentiam Græcæ vocis. Παντοῖον, varium quidem ſignificat, verùm in ipſa vniuerſitate. At mare neutiquam generat παντοῖα φυτά: non enim ἔστιν ἐν παντὶ τῷ γένει τῶν φυτῶν. Ἔν αὐτῇ καὶ τῶν φυτῶν γένος τι. Quod niſi in mari viuere nequit. Addita hæc per paraphraſin. Τοῖς ἐνδογενέσι. Suas incolas. ſanè pluſquam Poeticè. Παραβαλλόμενον, aggeratus. vox nimia Satis eſt, appoſitus ſal, adiectus, affuſus. Et addidit de ſuo: vnicè. Καθάπερ καὶ ἑψόμενον. Sicut & ſi priuſquã coquatur, ſale commacretur. Ita ergo τὸ ἑψόμενον, eſſet futurum. at eſt præſens. Μεταξὺ ἑψόμενον. Inter coquendum ſanè fit tenerior: at nequaquam dulcior, ſed ſalſior ſi ſal addatur. Sed cõparauit Philoſophus ſalis vim cum vi coctionis. Ἄτεγκτόν τε καὶ δύσχυλον. An amaritudo cum ſaporem, tum alimẽtum peruertit. Sæpe monuimus, hoſce verſionum laxiores ambitus non hærere medullis ſententiarum Philoſophicæ orationis. Sic in his. Τὸ ἄτεγκτον, negat penitus. τὸ δύσχυλον, non negat aut tollit, ſed deprauat. At Theodorus vtrique verbum idem, peruertit. Simplicißimè, nec ambitioſè. neque alit, & vitiat ſaporem. Εὐαυξεστέρα, altior. Non expreſſit creſcẽdi aptitudinem ac facilitatem, quam acquirit à ſale. Tenerior fit & habilior ad creſcẽdum. Id enim eſt τὸ εὖ, in ea voce. Τὰ δ' ἄλλα χείρω. Sed cæteris in rebus deterior. Attribuit hęc verba Braſſicæ. at referenda ſunt ad alias herbas. Braſſicam meliùs habere à ſalſugine, cęteras peiùs, in quibus ἐκκαλύπτεται τὸ εἰκαῖον. Et quæ ſint aliæ res illæ in quibus ſit deterior: ſi & in ſpecie habitior, & in ſapore dulcior, & ad vſum alimenti eſt tenerior? Καθάπερ καὶ ὁ κοροπόνομος. Vt in Selagine atque vniuerſo genere Intuborum. Ita omiſſa eſt ſententia qua comparatur in acribus Coronopodis vicinia, cum ſalis vicinia in amaris. Coronopum Plinius cùm duobus diuerſis locis ita pingat, vt vni non videatur conuenire: ab vtraque longè diuerſam facit Selaginem. Cęterùm vt pleraque alia videtur ex appendicibus Dioſcoridę ſublegiſſe Theodorus. Ἐξάγουσιν ἐπιχρώσεις, maculas detergunt. Aliud eſt ἐξάγειν, aliud ἀποσμήχειν: vt etiam declaratur à Galeno. Detergentia amouent à ſuperficie, non habent euocandi facultatem. At in hac cõparatione eſt, ſubitio, miſtio, eductio, quemadmodum dicebamus.

CAPVT IX.

Noni capitis argumentum. Aquarum dulcium qualitates, vtilitates, cauſæ. Magis conferre frigidiores. Puras. Commendabiliores. Salſugine, aut aliis mistas ſaporibus quibus proſint, & quatenus. Dulces ad Pyream quare non alant plantas.

ΤΩΝ δὲ ποτίμων. Excluſis ſalſis aquis, ac medicatis à communi rigationis vſu, ſolæ ſuperſunt aquæ dulces: quæ propterea quòd tum frigidæ, tum calidæ queunt eſſe, ſitq; vel ſole, vel igni, vel Auſtro: quæ quibus ſint vtiles, hic videbimus. Totum caput hoc ſuauiſſima narratione iucundum ac perſpicuum eſt, neq; diuulſum farragine diſceptationum, neque diſlitum in partitiones operoſas, vt pleraque alia. Pri- B
mùm agit de aquarum frigidarum, quę purę ſunt, commodis. Deinde abit à propoſito, vt non amplius de dulcibus agat, ſed de iis quibus admiſcentur ſalſæ. Poſtremò de vitiis occultis aquarum, quæ ad Pyrean ſunt, tametſi dulcium. Τῶν δὲ ποτίμων. Potabilium, id eſt dulcium, ab effectu & vſu qualitas expreſſa eſt. Ait, frigidas eſſe optimas. ratio: Autores ſunt concoctionis: quia cogunt introrſum calorem ad radices. Is ſecum ipſe cumulatus, cumulatè ac plenè operam nauat ad officia concoctionis. Hoc ſanè per antiperiſtaſin, obſeſſo calore ſcilicet. Calidas autem euocare ac diſſipare. quippe aperiunt. Hoc ergo ratione partium. Deinde accedit ratio ſimilitudinis: vt foras exeat ad calorem calor: cuius coniun- C
ctionis atque neceſſitudinis ſuprà faciebat mentionem. Alibi dicebamus: ſolum Ocimum aquis inſolatis lætari atque proficere. Καταψύξειν. alia cauſa. Excalfactas, exuctáſque radices egere refrigerationis. Ideò dixit: πάντως δεῖται τὰ δένδρα. Vt quod facit in animalibus vel ſpiratio, vel trãſpiratio, huius proportionem præſtet iſtiuſmodi refrigeratio. Ὅτι δὲ βελτίω. Sententiam confirmat experimento. Hæc eſt hypotheſis: omnibus in partibus eſculentis dulcedinem quæri, veluti radicibus, foliis, fructibus. Ait ergo dulceſcere omnia hæc aquarum dulcium rigatione.

Ἔτι καὶ δὲ. tertia ratio à ſimilitudine. procedit autem per probata. Nam ſuprà commendabantur aquæ boreales & nocturnæ: ratio par in rigationibus, quæ in pluuiis. Similis quoque proportio à D
ventis. Frigidi namque flatus probabantur. Dicit hic νυκτερινὰς, ſicut alibi νυκτερινά. Ὅταν ψυχρὰ καὶ μὴ θερμά. Non eſt hic illa palilogia, de qua diximus alibi ex Homero, Ariſtotele, hoc ipſo autore, δεινά τε, οὔτε ἀεικέα: πολλά, καὶ οὐ μικρά: ſed quia dicit frigidas conferre: ne quis ſuſpicari poſſet, calidarum parem, aut ſaltem ſimilem afferre vtilitatem, ſi dulces ſint: addidit, ita frigidas vſui eſſe, vt calidæ non ſint. Τὴν γὰρ αὐτήν. Eandem ab omnibus præſtari vtilitatem: quia ſit omnibus eadem natura, quę eſt principium vtilitatis. Poterat dicere, ἔχει πάντα: maluit πάντα ἔχει: neq; fugit hiatum. Τὰ θερμὰ διαχεῖ. Rectè diffundunt duplici ratione. Nam & continentis partes laxant: &

conten-

contentas attenuāt. Addidit autem ἀνυγραίνει: quia ſi ventos conſideres, Meridionales cum calore imprimunt etiam humidum. Si aquas: quia humidæ ſunt actu, apertis ſubeunt meatibus. Itaque tunc fit contraria natura ei, quam ſuprà toties commendabat: ξυνεστηκότα τὰ δένδρα. Τ' χαυνότερα ergo dicemus, ob mollitiem laxa. καὶ ἀσθενῆ ποιεῖ. imbecillũ facit natiuum calorē. Cauſa eſt in præcedenti verbo, διαχεῖ: diſſipatus fit ſibi ipſe, quoad partes alienus. Diſſitum ſeipſo cōpacto quiduis infirmius. Ratio: Quia collectum eſt magis vnum. At vnitatis ratio eſt reciproca cum entitate. At rarum eſt quodammodo multa, ſibi ipſi denſo comparatum. Eſt & alia ratio imbecillitatis, ἀνύγραναι. Humectatio maior quàm par ſit. Cùm Hippocrates tria deſignet, continentia, cōtenta, καὶ ἐνορμῶντα: hæc tria tetigit. Continens, eſt arboris corpus. Contentum, τὸ ὑγραῖνον. Τὸ ἐνορμῶν, calor naturalis. Υ' ἀπορία δέ τις ἔστιν ἴσως. poſſet aliquis occurrere. Quomodo frigidas & eligis & laudas, cùm aquæ natura frigidiſſima ſit? Frigus autem calorem extinguat: quo fit vt non alantur: fit enim alimenti tranſmutatio à calore. Quamobrem neceſſe eſt interitum ſequi. Hoc eſt quod dicebat, εἰ γὰρ ἀφαιρεῖται τὴν τοῦ θερμοῦ δύναμιν, ἀφαιρεῖται τὴν τροφὴν ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν ζωήν. Quāquam illud γὰρ, potiùs fuiſſet οὖν. Conſequitur enim vitæ ablatio nutrimenti ablationem. Reſpōdet: temperari aquę vim illam, illúmque exceſſum remitti adiunctione terræ, in qua ſunt plantæ & affinitate aeris, qua ambiuntur. Nam ſanè ſi ab his non ſint ſubſidia: obſunt aquæ frigidæ. Iis enim vruntur prata, niſi fimo aſpergantur. Ita inſiſtit in veſtigiis Præceptoris, qui in ſecundo De generatione aqua ſola negat ali plantas. Duo connumerat incommoda frigiditatis, καὶ πρὸς τροφὴν καὶ πρὸς γένεσιν. Οὐ μὴν πολλή γε. Is, inquit, exceſſus & inutilis & noxius. Si tamen eius operæ aliorum opera miſceantur: illorum coniunctione tum ipſe fiet tolerabilis, tum efficacius actio naturalis. Συνάλων ἀλλότρια. Intelligit aeris & terræ: quod mox explicat: Ταῦτα δ' ἐν τῇ γῇ, καὶ ἐν τῷ ἀέρι: ſcilicet δύναμις. Οὐ πολλὴ, non multus apparet is exceſſus, οὔτ' ἐν πολλοῖς, neque in multis. In ipſa quidem aquæ natura eſt: at in ſubiectis corporibus, quibus opus eſt aqua, non extat. Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὅμοιον. Oſtēdit, illius obiectionis aliam ſolutionem variam eſſe. Eſt autem ſolutio per aliā obiectionem. obiiciat enim piſces quiſpiam. Ii namque ita illo in exceſſu ſunt, vt & tolerēt & viuāt. Ait ergo animantes illas habere ſibi peculiares aquas: plantis autem eſſe alienas. Itaque piſces aquis ambiri totos atque contineri: plantas verò non ab aquis, ſed à terra & aere. Οὔτε τὴν ἐκ τῆς γῆς. Intellige terræ calorem, non proprium, ſed à ſole impreſſum. Πλὴν εἴπου γε. Niſi aer, inquit, item ſit frigidus. Hoc ſequitur ex propoſitis: non ſanè temperaret, ſed conſeruaret exceſſum. Nam omninò & aer talis ἀβλαστὴς, id eſt infœcūdus: at ſub eo terra ἄγονος. Conſule huic voci. vt ſit ἄγονος è ſemineis ſibi creditis. Nam ſub vrſa terrarum tra-

A ctus ſyluarum frequentia, denſitate, arborum ſpecie, viriditate viſendi. vnde & *Gruntland* nomen. Quos enim nos *frun* illi *grunt*, viride. Τὰ μὲν οὖν ψυχρά. Diabaſis ad aquarum comparationē, quæ ſunt bibendo & quæ non ſunt. Quæ aquæ ſunt idoneæ potui: eæ ſi peregrinis qualitatibus vitientur, non alunt. puta ſi ſalſis admiſceātur. Veluti quæ litoribus aut æſtuariis proximæ: eas non ſolùm non alere, ἀτροφίας ἐμποιεῖν, non vulgato loquendi more: verumetiam lędere, morbos afferre, βλάβας ἄλλας: quia ἀτροφία βλάβη ἐστί. Plus eſt ἀτροφίας ἐμποιεῖν, quàm οὐ τρέφειν. Quia non alit lapis arbori vicinus, non tamen nocet: at hic ſalſilago facit ἀτροφίαν, id eſt conſumit. Ε' μποιεῖ, τὸ ἐν, intus. quia nutrimentum fit κατ' εἰσαπόδεξιν. Καθαίρει ἐπὶ τῶν σωμάτων. Sal enim τήκει, tabefacit. Η' δὲ

B μῖξις. Tollit opinionem perpetui nocumenti huiuſmodi miſtio, ποιοῦντα, id eſt non excedens, idem quod σύμμετρον. Et ſimul comprehenditur ποσότης καὶ ποιότης, quia eſt quātitas qualitatis. Nō enim quantitas nocet, vt vulgus habet in prouerbio, ſed qualitas, & ea quidem certa. Hāc temperaturam ait eſſe vtilem: quoties expugnāda fuerit natura quępiam in aqua crudiore. Σκληρὸν durum vt in Braſſica. Ita ſuprà dicebat, ἀπαλοτέρα. Sic hic, ἀπαλὸν, καὶ ὠμὸν, ſuprà πέψιν ποιεῖ. Aquam verò quæ ſecum limum affert appellat ἰλὺν καὶ μαλακὸν. Sanè fontes ac fluuii qui ſurgunt ex terrenis, aut terrenos tranſmittunt alueos, molliores vehūt aquas, ex ſaxis crudiores, ex arenoſis mediocri ſapore iucundas. Cùm mollitiem duriuſcula

C metaphora pinxit facetè. Simplex ſententia eſt, aquæ contumaciam emolliri inuecto limo: quem terrenum ſuccum vocat. Et dixit, συνεπιφέρει, dupliсi præpoſitione, ἐπὶ, ſuper aquæ cruditatem. Σὺν, limum cum aqua. Θολερὸν, vt in Duria fluuio Subalpino. Adeò fœcunda eſt aqua Duriæ & Granę, qui eſt in pretura Salutiarum, vt non ſolùm ditēt prata, ſed etiam generent: Καὶ κοπρώδη. Vt fit in pratis. Sparſo fimo deducunt riuos, quorum decurſu cæteris partibus communicetur fimus. Τοιαύτης δεῖται τροφῆς. Quia mollitudine opus habet, quæ eſt in turbida & fimoſa. Αὐτὸν καὶ καθαρὸν. Species alias declarat miſtionum. Si nimis craſſa eſt, non eſt communicabilis. Ideò tenuiores adiunctione tum fluida fiet, vt diducatur:

D tum attenuabitur, vt ſubeat. Declarat autem vtrunque modum duobus exemplis. Vt putealis tenuitatem admiſceat ſcatebris lutulentis: & fluuialis craſſitiem pluuiali. Diſtinxit ναματιαῖον ἀπὸ τοῦ ῥυτοῦ. Eadem aqua riui eſt & fontis, vnde fit riuus. Sed ſcatebrā intellexit ſuperiorem, riuum autem poſtquam proceſſit. Εἰ μὴ τῷ καὶ ἁπλῶς αἴτιον. Quæuis harum, aut ſimilium miſtionum apta eſt: quæ verò materia cauſaria eſt, id eſt quæ exigit miſtionem, ea eſt inutilis. Τὸ ἁπλῶς αἴτιον. Quod ſimpliciter afferat cauſam excuſationis, vt aluminoſum, & eiuſmodi. Quia tales aquæ penitus excludunt vtilitates miſtionum. Θαυμαστὸν πλέον. Hæc eſt poſtrema capitis pars. Non tam hęc quę diximus, admirationem facere queant. Habent

enim cauſas manifeſtas, quàm ſi qua eſt aqua potui habilis hominibus: quæ non tamen ſit, vt ita dicã, plãtis potabilis. Sic quoq; diuinus loquitur Poeta: *-potent violaria fontes.* Θαυμαστότερον. Quia illud quoque admirabile, ſalſa alere. Γλυκὺ καὶ πότιμον. Dulcedo, qualitas ad vſum: potabilis, vſus ipſe: eſt potabilis, quia dulcis: dulcis, vt potetur. Ἢ ὅλως ἄτροφον, ἢ μὴ τελεσφόρον. Aut penitus inutilis, aut deterior vtendo. Τελεσφόρον, cõducibile, quod perfectum afferat alimentum. Ἐν δυοῖν αἰτίαις. Duas commentus cauſas priorem excludit. Idem modus & ſuprà, & alibi, δυοῖν θάτερον. Εἰ ὅτι λεπτόν: quod alibi ἀραιόν. An, inquit, aqua illa tam rara eſt, vt inepta ſit ad concretionem. Hoc eſt illud ἀδυνὲς à raritate. Non, inquit, ea cauſa. Quippe rariſſimus eſt, atque alit tamen. Idem ſępe, tum ſuprà, tum alibi, ἄτροφος. Modeſtè loquitur, vt ſemper, δοκεῖ. Ἢ ὅτι χυλόν τινα. An guſtum latet ſapor occultus quiſpiam? Ecce, quemadmodum refert cognitionem noſtram, quod & alibi facit, ad occulta quædam, quæ ſenſum queãt fallere. In ſapore, inquit, non eſt: tangeret enim guſtum. Noxa tamen eius deprehenditur experimẽto. Qui namque homines ea lauantur aqua, fiunt ſcabioſi. Sanè verò mirum: ſi cutim adurit & linguam, faucéſque non afficit. Profectò non iam θαυμαστότερον, ſed θαυμαστότατον. Ἐκδηλούμενον. ὄν, quia latet, exit veritas. Λεπρούς. Aliud ab Elephanto. iam vulgò ſcitur. Καὶ τὰ φυτά. Plantas quoque aduri credendum. Οὐ γὰρ δὴ τό γε ἄγαν. Excludit tacitam opinionem. Cùm receptum ſit, aquas dulces ali: & manifeſtò eæ ſint dulces aquæ: fortaſſe putaret aliquis, ab iis & ex iis nimium confieri nutrimentum, adeò vt concoctrix virtus ſuperetur: atque obtuſa virtute conſequatur tabes. Hoc tollit. Neſcio an probus ſit illius vocis flexus, ἀτροφεῖ. Ἄτροφα namque ſunt ὕδατα. Corpora verò ſi ſunt ἀτροφεῖ: noua vox eſt ἀτροφὲς: nam ἄτροφος dicimus: igitur & ἀτροφεῖς.

Lego καὶ ἄλλον ἴσχει χυλόν. Et ἐπὶ τῶν ζώων δὲ, τῶν ἐν ὑγρῷ. ἐκεῖνα μὲν γάρ. Et ἄγαν πλακερὸν ἢ καὶ ὅσιον. Et εἴπη γλυκὺ καὶ πότιμον, non ἀπότιμον. Et ἀτροφεῖ, non ἀτροφοῖ.

Theodorus ἀντιπερίστασιν, circumobſiſtentiã. At idem eſt, circum, & ob. obequitare, õbambulare. Ἀντιπερίστασις ſignificat aduerſariæ naturæ obſidionem vel obſeſſionem. Ἔμφυτον θερμόν. inſitus calor. minus plené. Omnis calor, qui intus eſt, ibi ſitus eſt: ergo inſitus. At non omnis ἔμφυτος, innatus. Exprimenda naturæ vox, quæ in eo verbo eſt. φυτὸς enim ἐκ τῆς φύσεως. Ὑπερβολὰ δέ τις ψυχρῶν ἴσως. Sed forſitan frigidi quoque exceſſus ſtatui poteſt. Quod ſtatuitur, hominis opera fit. At hic τὸ δὲ natura eſt. Ἀφαιρεῖται τὴν τοῦ θερμοῦ δύναμιν. ἀφαιρεῖται τὴν τροφήν. ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν ζωήν. Alimentum, viréſq; caloris demat, ſine quibus ſeruari vita non poteſt. Toties conqueſti ſumus, à fimbriis deformari veſtimenta Philoſophiæ. Malim equidem in comptiuſculam paulo orationem, & multo expreſſiorem veritatem. iã primùm peruertit ordinem. Nam priùs tollitur

A calor, qui eſt autor alendi, quàm opus eius quod eſt alimentum. Deinde, quod innuebamus in Cõmentario, hic eſt demonſtratio à poſteriori. Hoc enim concludere vult, quod tractat. Tractat autem alimenti rationes ab aquis. negat hacce aquas alere. Non poteſt probare ex eo quod deprehẽdatur, quid intra arborem agatur. Probat igitur ab euentu vltimo. Intereunt, inquit: ergo vitiato calore, & ſubducto nutrimento. Theodorus autẽ quaſi apud ἰλιαστὰς, non autem in Lyceo cauſam agat, ſuo more loquitur: non reſpicit ad ducem ſuum. Hæ aliorúmque tales forenſes orationes plebeiarũ literarũ ſectatores ſaturãt, ſecundíſque plauſibus excipiuntur: at Philoſophiæ meræ ſunt vel κολάδες, vel κόλακες. Ἄλλον ἴσχει χυλὸν ἀλλοιότερον. Niſi alia quoque cauſa damnoſa accedat. Nimis

B laxè, χυλὸς, cauſa. Ταῦτα δὲ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῷ ἀέρι. Plantæ autem in terra, & in aere ſtant. Non ſatisfacit verbum hoc additum. Non eodem modo ſtant in terra & in aere. in terra ſtant, aere ambiuntur. Πλὴν εἴπου γε καὶ ὁ ἀὴρ ὅλος τοιοῦτος. ὥσπερ γὰρ ἀβλαβὴς, καὶ ἄγονος ἡ γῆ τὸ ὅλον. Theodorus legit, οὕτως: vt terra ſit ἀβλαβὴς, καὶ ἄγονος: quod placet. ἄγονος, quòd non ferat: ἀβλαβὴς, quòd ſi tulerit, ea nihil ferant. Τοιόνδε συνεπιφέρει χυλόν. Saporem, peſſimè eſt interpretatus. Sapor enim nõ eſt in aqua, niſi ſubſit ſuccus. Icirco mox dixit, alimentum. Ac à ſapore alimentum nullum, ſed à ſubſtantia, in qua ſapor eſt. Εἰ μὴ τῷ καὶ ἁπλῶς αἴτιον. Theodorus omiſit hæc omnia.

CAPVT X.

C

Decimi capitis argumentum. Plantas alias aliis gaudere locis. Quid inter Abietem ac Pinum commemorat: quid non. Quid item inter Punicam, & Myrtum. Quid Oleas vocent Tarentinos, & quamobrem.

TOYΣ δὲ τόπους. Quanquam de locorum affectibus, à qualitatibus, & à ſitu, pro plantis, aut aduerſus plantas diſputatum eſt: de integro tamen retexuntur eadem orationis tractu admodum ſuaui atque æquabili: vt hoc ſolo tollatur tędium repetitionis. Diſtribuit ergo locorum, plãtarúmq; naturas, ſuam cuique: communes autem mutuáſque coniungit.

Τοὺς δὲ τόπους. Ne fruſtrà an temere loquax repetere videatur: exactiùs procedit hunc ad mo-

D dum. Non ſolùm, inquit, eæ plãtæ, quæ minus vulgatæ ſunt, propria ſibi quæque loca vindicant: ſed etiam eæ quæ minori diſcrimine variis locorum affectibus acquieſcere videntur, deſiderant certa loca potiùs quàm alia quædam. Ita poſuit ἀντίθετα, ſcilicet σπάνια καὶ ἴδια. altera ex parte κοινότερα. Diximus alibi tum apud ipſum, tum apud Præceptorem, σπάνιον, rarum: quod præter aut ordinem communem eſt, aut cognitionem noſtram. Sicut impar numerus, ſi diuidatur, habet quòd egrediatur ab æqualitate. Locorum autem differentias ſtatuit ab internis qualitatibus, ξηρούς, ἐνύδρους, ab externis, χειμερινούς, εὐηλίους, προσηνέμους. Χειμερινοὺς

appellat

appellat frigidũ, ab hyemis natura. προσείλα, apertũ & expoſitum ſoli, ea loca dicuntur aprica. His cõtraria παλίσκια, vmbroſa, opaca. quid hic agit τὸ πάλιν? An vult dicere vmbrã duplicatam, & quaſi reciprocam, quaſi ex altera diametri parte radiorum? Nam ſanè radius perpendicularis à ſubtenſa reflexus ęqualiter vtrinque reciprocus in ſeipſum duplicatur. A ſitu alia differẽtia, ὑψηλοὺς, ἐνδίους. Nã etiã montana alia ſunt aprica, alia opaca, alia vẽtis & frigoribus agitata, alia ventis auerſa: ſicut inter ſumma iuga vertices, alioqui altiſſimi, depreſſi. Sic & valles, apertæ, occluſæ à tergo, à frõte, ab latere. Cæterùm mõtes maxima ex parte ſicciores: valles humidiores. Οὐκ ἀεὶ δὲ πάντως. Quanquã certa requirũt loca: tamẽ haud ſemper. Οὐδὲ διὰ μίαν αἰτίαν. Quare non eadẽ loca ſẽper appetunt? quia non eadem cauſa. quin non vna cauſa ſemper. ſic hæc confuſa explicãda. Quia non eadem ſemper anni pars: non ſemper idem locus plantæ commodiſſimus. Non eadem ſemper anni cõſtitutio: cauſæ minutiores, imbres, vẽti, nebulæ, ſiderũ nouæ mutationes, haud ſtatæ, inſtabiles, incõditę, incertę. Καὶ παρὰ τὸ συγγενὲς. optima ſẽtẽtia. Natura cõparatũ eſſe, vt cognatã inter ſe cõſentiãt: atque iccirco arboribus cõueniat cum locis propter affines qualitates: quod appellauit οἰκεῖον. & ſubintulit conueniẽtię huius teſſerã illã, ἐν ᾧ γὰρ καὶ αὐτόματα φύεται. Quaſi loci natura ſeſe propaget in plãtæ naturã, quam educat è ſinu ſuo. notabis diligẽter locutionẽ. Præpoſitio παρὰ cum quarto caſu ſignificat interdũ excluſionẽ: vt παρὰ τὸ πρέπον, pręter decorũ: nonnunquã deſignat principiũ, & originẽ: quomodo vtitur Ariſtoteles in topicis: & autor Etymologici potiùs dicit, παρὰ τὸ λέγειν λόγος, quod alii ἀπὸ τοῦ λέγειν. ſic hic παρὰ τὸ συγγενές. Nec deeſt ratio: quod enim deducitur ad alio, ſeparatur ab eo. & illud notandum. Videtur enim verbũ hoc ἄγει, μέσον eſſe, ἀντὶ τοῦ ἄγεται. Alius dixiſſet, ἡ φύσις, non autem τῇ φύσει. Τὸ δὲ αὐτόματον μηνύει τὴν φύσιν. Maior propoſitio. ſic digeritur demonſtratio. Quod ſpontè naſcitur, teſtatur communẽ conueniẽtiam naturę: in propriis locis eſt quod ſpontè naſcitur: ergo propria loca ſunt principia naturæ conuenientis. Ὥσπερ ἐκ τῶν αὐτῶν αἱ τροφαί. Frequentata ſentẽtia multorum recitatione, quam primus edidit diuinus Præceptor. eadẽ eſſe principia nutrimenti & generationis. Hæc eſt probatio maioris. Quia natura eſt principium generationis. nẽpe principium omnis motus. at generatio conſeruatur alimento. Hoc iam declaratũ eſt: nutritionẽ non eſſe abſque generatione. Καὶ καθ᾽ ἕκαστον διαφέρους. Id eſt eadem ratio, alimẽti, generationis, partitionis: ſcilicet quam quicque qualitatem ſibi conducibilem nanciſcatur. Ζητεῖ γὰρ πρόσφορα. Probatio probationis, aut explicatio quæ fit in Epicheremate. Requirũt enim ea quæ faciunt ad ſuum temperamentũ. Ergo ſicca ſiccis, humidis humida ſunt diſtribuenda. Nam ſi alimentum eſt tum denique cùm vnum eſt, materiæ continuatione ſub eadem forma: neceſſe eſt, eaſdem quoque obtinere qualitates. Πρόσφορα, ſignatiſſimum

A verbum. Fit enim acceſſio corporis ad corpus ex alimẽto. Quia cibus eſt poteſtate corpus animalis: φησὶ ἄρα τὸ πρὸς τὸ ὑπάρχον. Ἔτι δὲ ἁδροῖς καὶ ἰσχνοῖς. Aliæ differentiæ à partibus & habitu. Habitus eſt, ἁδρὸς καὶ ἰσχνόν. partes illę, βαθύρριζα, ἐπιπολαιόρριζα. Πολλάκις δὲ καὶ διὰ πλείω. Multa etiã conuenire atque conſpirare, quaſi fiat illa Empiricorum συνδρομή: ac tantundem miſtionis viciſſim expetatur à planta, quæ miſtio ſit in agro, in cælo, in eorum accidentibus. Ἐνίοτε δὲ. Sic etiam in primo Hiſtoriarum differentias ſtatuit κατὰ τὸ ἔχειν, καὶ μή. Sanè hæc eſt maxima differentia: vbi eſt minus materiæ neceſſariò, id eſt ex Naturæ legibus, & alius formæ modus. Πάντα γὰρ ταῦτα. Videtur mutila aut ſuperflua oratio: itaque tota eſt omiſſa à Theodoro. Ἔτι δὲ τὰ ὅμοια.
B repetita ſententia. A ſimilibus appeti ſimilia: illis diſſimilia non appetere illud idem. Τὸ μὴ αὐτόν. Quaſi pronomen ἀόριστον poſuit, ex inſtituto Præceptoris, τὸ μὴ αὐτὸν, ſicut ἐκ ἀνθρώπου. Sanè poterat, οὐ τὸ αὐτό. Declarat autem τὸ ἀσύμφωνον ſequentibus. Ὅταν δέ τις παραλλαγὴ, quoties non conueniant inter earum naturas. Vbi, inquit, extiterit diuerſitas. Verbum ζητεῖ iam ter poſuit, & mox ponet, neque temere: habet enim ſuum etymon, ζῆν αἰτεῖ: vt vitæ cauſa ſibi depoſcant loca debua. Adducit exemplũ Abietis & Pini: in quibus eſt diuerſitas. Namq; Abietem ſiccam dicit: igitur opacis gaudere: non enim vult amplius ſiccari: contrà, Pinus humida quærit aprica: amat enim inſolari. Calida, inquit, vtraque. Cæterùm ad fidei ſuæ leuationẽ addit, ἴσως, & ὡς δή φασιν: adeò
C pudẽs vir & modeſtus: omnia circumſpicit, omnia tuta timens, diſſimilis noſtrũ, qui arroganter cuncta profitemur. Siquis aliter ſentiat, adeò excandeſcimus, vt ei maximè infenſi atque etiam infeſti ſimus. Σημεῖον δέ. locus hic deprauatus eſt. Argumentum, inquit, ſumendum ex Pini generatione. verba hæc nihil ſignificãt. Quid enim prodat Pini generatio Pini humiditatem? Sed neque Theodori diligentia ſubuenire poteſt nobis, qui legit πίσσης, non autẽ πεύκης γένεσις. Eſſet enim nugatio repetita eadẽ re, ſic pote. Argumẽto eſt picis generatio. ſimul autẽ humiditatis copia. Nã ſanè pix ipſa humiditas eſt. vbi eſt animaduertẽdũ, humiditatẽ hîc eſſe liquorẽ. Nã ſanè pix ipſa, ſiue reſina liquor ſanè eſt, ſicca tamẽ eſt: reſina quidem poteſtate, pix autem etiam actu. Καὶ ὁ προσήλιος
D τόπος. Affert pro indicio humiditatis, natalia pini: nempe apricis locis. Neq; neceſſarium ſignũ eſt, neque neceſſaria cauſa, neque neceſſaria concluſio: quia loca ſoli expoſita requirat: iccirco ſit humida: neq; quia humida, deſideret loca illa. Πέφυκε γὰρ οὕτω μᾶλλον. A fine probat calidi loci conuenientiam: nempe melior vt fiat cõcoctio. In tertia ſectione apud Ariſtotelẽ ſcriptũ eſt: ἔνδεια ἡ ἐπιθυμία. Et omnib° vbiq; receptũ, appetẽtiã defectus eſſe ſobolẽ. At hic exceſſũ facit appetitus autorẽ. Sanè appetitum creat contrarii ad temperationẽ. vbi habes conuenientiæ ambitum ampliorem: non enim propter ſimilitudinem præſentem, ſed

propter futuram æquabilitatem. Ἀεὶ γὰρ τὸ ἰσάζειν. continuat explicationem. Semper appetere tantum quantum opus ſit propter exuberantiam: quia multum ſucci multum expetit coctionis: igitur à calore multo. Hoc tamen, ſi ad vniuerſum reuoces, falſura eſt. Non enim appetunt humida reſiccationem. Dicendum, non propter ſuam ſubſtantiam & conſeruationem, ſed propter operis finem. τ' ἀφαιρεῖν, ἐκβάλλειν. Proportio nãque in ſignificatis communis eſt, τῷ βάλλειν, καὶ τῷ αἴρειν. Καὶ ἄλλων. ad alia diffundit hoc exẽplum. Quemadmodum Abieti & Pino non fecit commune genus: vt iiſdem locis gauderent: quare inueſtigatæ ſunt cauſæ in differẽtiis: ita in aliis quoque inueſtigãdę. Quia mirum videretur cuipiam, non conuenire: cùm ſenſus penè iudicet eaſdem, propter maximam figurarũ & communium qualitatum affinitatem. Quin nec vi id adeò mirum ſit: contrario deſignat euẽtum contrarium. Nam ſi congeneres diuerſa loca ſibi quærunt, quanto propiore iure quę ſunt generis diuerſi? velut Edera quæ ſit calida & ſicca, atque aliæ plantæ quæ ſunt humidiores. Etenim tum hæc, tum illa volunt vmbroſa loca. Παρυδρεῖν, quæ aquarum gaudent halitu: & ἀλσώδη, quę delectantur opacis: qualis ea quæ nomen inuenit inde, Alſine: nec minus Betonica. Ῥᾷον εἰπεῖν. puto hic eſſe mendum: diſtorta enim oratio eſt. Τῶν δὲ ἡ φύσις. Earum ſcilicet, quæ aquarum aſpergines, aut cęcas venas, aut vdos halitus requirunt: & earum quæ opacis gaudent, genera ſunt affinitate naturæ coniuncta. Cæterùm haud facilè eſt intelligere, quamobrem hæc appoſuerit. Dicamus, ſimul oſtendere, tum ſimilia, tum diſſimilia eadẽ loca exigere. Diſſimilia, vt Ederam & Alſinem. Ederam calidam, Alſinem frigidam, locis opacis lętas eſſe: Similia: vt Lẽticulam & Lichenem, ad aquas. Nota verò vocem periculoſam, ὅσα μὴ ὁμογενῆ τὸν αὐτὸν ζητεῖ: nam ὅσα, idem quod πάντα. Hoc autem falſum: ſed ἔνια tantùm. Ἔνια δὲ καὶ τούτων. Si quis, inquit, ſingula intueatur: faciles ei ſeſe atque apertæ cauſas dabunt. Ὅμοιον δέ. Affert diſſimilium exemplum aliud in iiſdem locis, ſub eo affectus genere, quod appellat φυλλόσκεπον. In quibus opacatur fructus foliis: qualis Punica & Myrtus. Tectifolias vocare quis poſſit. differentias oſtendit. Punica rara & ſicca: Myrtus denſa & ſicca. Vides communionem & diuerſitatem. Sicuti ſuprà, Pinus & Abies: vtraque calida, altera ſicca, altera humida. Ita Myrtus & Punica, ſicca vtraque. rara hæc, denſa illa. Atqui diſſimilia hæc eadem loca ſibi dari petunt, nempe opaca. Ratio vna. fructus ſiccus. patet. πυρηνώδης vtrique. Nimis igitur exiccaretur. Τῷ ἡλίῳ προδιδόμενος: quaſi dicat, proditus. Et addit, ταχὺ, ſcilicet antequam perficeretur maturando. Mirum verò, ſi Punica ſicca humidum fructum fert: eſt enim ſucculentus. Dicendum: ſucco, quantus quantus ſit, præponderare alia multa, nucleũ, membranas, pulpam interiorẽ, coriũ. Quin ſuccus ipſe actu humidus, poteſtate ſiccus, ſicut omnia acida. Quã-

A obrem nimis inſcitè conceſſerunt Elephantico medici recentiores, Punicum acidum, Arancium & Limonem. Σκιατρεφούμενα. vmbratili fruitur educatione. Καὶ μετρίως ἐπιλαμπομένων. ſi mediocriter illuſtretur. Lucem potiùs dixit quàm calorem: vt tangeret mediocritatem. Σώζει τὴν εἰκαίαν ὑγρότητα. Contrà illud κατεξηραμμένα καὶ πεπανθέντα. Is nempe finis: propter quem depoſcatur eiuſmodi locus. Διὸ καὶ πυκνάς. Ex artis præceptis, vt ſæpe aliàs, parat probationem. Crebras ſeri Punicas: vt mutua inumbratione opacentur. συσκιάζωσι, cooperiant: obtegant inter ſe mutua, vt ita dicam, coumbratione. Nam Græci ſic loquuntur, συσκιάζειν. obiectu mutuo: hoc enim eſt, προβολὴν ἔχειν. Ἅμα δὲ καὶ τῷ. Occurrit obiectioni. Ea eſt: fore, vt ſeſe
B mutuò defraudent. Non, inquit, eſt periculum: non enim vel magna vel multa nituntur radice.

Οὐκ ἐνοχλοῦνται, non incommodant. Experimento id compertum eſſe: nam vbi raræ ſerantur, minus eſſe fœcundas. Ἔνια γὰρ. ſcilicet aliæ, non Punica aut Myrtus. Haſce humidiores efficaciores poſtulare ſoles ad maturandũ.

Αἱ μὲν οὖν τῶν τόπων. Colligit & claudit hanc tractationem prudenti exceptione. Sic eſſe cognoſcenda loca in natura, & ab arte eligenda: niſi quippiam ſit impedimento, vt Oleis in agro Tarentino. Notabis voces, κώλυμα καὶ σίνος. impedimentum, noxa. ſuprà αὐτοῖς. Ὥσπερ τὰ περὶ τὰς ἐλαίας. Nota caſum, κώλυμα τὰς ἐλαίας. τῇ ἐλαίᾳ dixiſſet alius. Ἡ μὲν αἰτία κατὰ τὴν. Non
C eſt controuerſa cauſa, ſed ſenſui manifeſta: vtrique verò ſenſui, tactui, propter occurſum ventorum: viſui propter frondium quietem. Aeris ergo langor ille deprehenditur: quanquam etiam naribus id percipitur: ne nunc aures adducam. Itaque dixit εὐδίαν, vt hæc omnia comprehenderet. Ἀποκόπτεται γὰρ πολλά. non omnia. Itaq; minuitur, non tollitur prouentus. quia non refrigerãtur aura: vruntur. Dicat aliquis, mirũ ſi nunquã quicquã flat. Flat, inquit, aliquãdo, ſed marinus vẽtus. & lepidiſſimè attenuatione figura vſus eſt. πνέων τι. Tale quiddã marinũ. quod non eſt ſupinè accipiendũ. Siquidẽ Tarẽto Boreas marinus eſt: Auſter autẽ ἀπόγειος. Niſi intelligat Vulturnũ, qui ab Ionio & Ægæo ſeſe infert. Ideò Syrochus vulgò
D dicitur Eurus: propterea quòd Italiæ ſpirat è Syria. Ἢ τῇ ἅλμῃ. Explicat noxã quę à vento proficiſcitur, ac prętereà modũ. Radit enĩ mare, neq; aufert aliquid exhalationũ, quæ ſale ſuo flores erodũt atque populãtur. ἐπιφερομένη, illata ἄνθη. Oleæ flores hic vocauit τὰ βρύα. Δοκεῖ δέ. Non abſimile nocumentũ à ſimili materia. nebulã inferri atque inuadere ſine vẽto quomodo mouetur ergo? quia ſẽper exhalat aliquid ſubinde poſt primã exhalationẽ. Itaq; cùm eius natura ſit, nõ aſcẽdere, & ſuſpellitur à ſubeunte, neceſſe eſt in latus moueri: & ſanè repellitur ab aere ſuperiore. Hęc etiam ratio motus eſt in ventis. Διὸ καὶ μάντεις. Nunquã non regnarũt præſtigia, & impoſturæ prętexẽtes verũ Dei cultum. Quis furor in ea perſuaſione? nidore

hirci cõbuſti arceri poſſe caliginem illam. Ὥστε μὴ ἐκβαίνειν. Quominus egrederetur è mari, atque inuaderet. καὶ φασὶ κωλύειν, prudenter ſtare voluit mendacii fidem penes autores. Pecora Platonica, vbi diſpartita ſunt imperia Dæmonibus: ita vt alii præſint tonitribus, alii caligini, alii vẽtis, alii aliis: aiũt hoſtiarũ animabus placari eos. Veſci enim animabus illis, atque etiã fumo, nidore, fuligine paſci: propterea quòd ſint conſtituti ex ſimili materia. Quaſi verò ſi Dei miniſtri ſunt Dæmones, (ſunt enim) eorum impetus commentis mortalium retardentur: ac non potiùs ira Dei, ab ipſo ſtatim Deo ſit deprecanda.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Repetit quæ ſuprà dicebat, τὰ ἄνω χείριστα τῆς, τὰ δὲ κάτω γῆς φαῦλα. Aeris temperati bonitate plantas ali etiam in terra non bona. Καθάπερ ἐλέχθη. Suprà, capite ſexto. Σωτήριον. Synonyma omnia, vel analoga, ἴδιον, οἰκεῖον συγγενὲς, προσφερὲς συνοικεῖον.

Lego, ὁ τῇ ἀκμῇ, non autem ἡ. Πάντα γὰρ ταῦτα. demit Theodorus. Legendúmne ſit, πύκνας γίνεσθαι, an μανὰς, ſatis dictum eſt in Commẽtario.

Theodorus περιττὰ, operoſo habitu. περιττὸν eſt, ſicut περίεργον. Hic præter leges communes ordinarias. Κατὰ τὸ ὑπερέχον ὄρεξις. res excellentis ratione appetentia ſequitur. Nihil penitus intellexiſſem. Simpliciſſimè & candidiſſimè exceſſus fecit appetentiam. Ζητεῖ, concupiſcit. laſciuit. Nam ἐπιθυμία longè abeſt à plantis in ſchola Peripatetica. Φυλλόσκεπα. quæ niſi frondibus obſepta, poſſent ſeruari. Nimis anxiè aſtrinxit Punicorum conſeruationem frondibus Theodorus. Facit ſanè frondium frequentia, ne nimium ſolis admittant: non tamen eorum ſalus inde pendet. Quippe non parum prominent frondibus poma: alioquin non coquerentur: multum enim terræ obtinent, humoris non parum.

Σκιατροφούμενος, in vmbra coaleſcens. non: ſed adoleſcens. Coaleſcũt ea, quæ diſiuncta priùs, poſtea conueniunt: συμφύεσθαι. Εἰς λάμποντας. ſolem modicè ſentiens. Rectè dixit, ſed non expreſſit. Καὶ προβολὴν ἔχειν τοῦ ἡλίου. Atque ſolis nimios æſtus aufugere poſſint. laſciuè. Non enim aufugiunt: neque, vt ait Cicero, flexu corporis declinant: ſed præſidio muniuntur. Hoc eſt προβολὴ, verbum militare, proiecto ſcuto. Nota loquutionem, προβολὴν τοῦ ἡλίου. ἀντιβολὴν potiùs, & προβολὴν πρὸς τὸν ἥλιον. Σωτήριον, commodum. At plus eſt, ſalutare.

CAPVT XI.

Vndecimi capitis argumentum. Vestigantur cauſæ maturationis. Quæ ſub hyemem matureſcunt, & quare. Quædam nulla aeris qualitate, neque frigore, neque calore, niſi artis ſubſidio.

Εἰ δ᾽ ἔχει ὁ πέψις. Toties maturitatis mẽtionem fecit ſuprà in principio libri, & capite quinto, & in vltimo capite libri prioris: vbi diſputabat, quænam eſſent fœcundiora, calidáne, an frigida. Imprætientia vult diſ-

A cutere quæſtionem: vtra ſit efficiens cauſa, calórne, an frigus, vt ſtatuunt quidam. Partes capitis hæ ſunt. In prima dicet, vtro & quomodo. In ſecunda ſcribit, in quibus ea ſit differentia. In poſtrema demonſtrat, quædam ne calore quidem coqui poſſe, niſi arte ſubuentum fuerit. Εἰ δὲ γίνεται πέψις. Vult dicere: ſi ea opinio, quæ frigore fieri dicit concoctionem, haud penitus exploſenda eſt: at ſaltem, inquit, fiat diſtinctio, vt à calore ſit opus id per ſe, à frigore per accidens. Nempe frigus non agat in ſuccum, ſed calor introrſum coactus à frigore circunſtante. Ideò ſic explicatur. Τὸ γὰρ θερμὸν ἐν ἀμφοῖν ποιεῖ, κυρία τις αἰτία. Vna cauſa, tametſi non vno modo. Οὐ τι συγχωρεῖν, ſed per illam toties accerſitam ἀντιπερίστασιν. Et mox, tametſi hoc aſſerit, tamen modeſtè dicit, ὡς λέγομεν.

B Συμβαίνει δὲ. Altera capitis pars oſtendit, in quibus id cõtingat. Quæ ſerò fructus coquũt, neceſſariò hyemis ſuperuentu occupantur. προκαταλαμβάνεσθαι τῇ ὥρᾳ. λαμβάνει tẽpus, ſicut locus. Capit enim & continet quodam modo. Καὶ τὸ ſemper dicitur de minus valenti. ἀεὶ, reſpondet illi circunuentioni, quæ eſt in verbo ἀντιπερίστασιν. Et hic τὸ χρ eſt τὸ ἀντί. Quoniam ſerotini fructus ſunt, aut propter ſucci copiam, aut propter contumaciam: de vtriſque loquitur: & partitur cauſarũ rationem. Quæ humidiores eæ requirunt hyemem vegetiorem: ἀντιτυπώτερον, contentiorem. Rigidam dicit in ſua lingua hoc in ſignificatu vulgus Gallicum: & hyemi conueniet. talem ait eſſe Vitem. Et ſanè ad flumẽ Rhenum hyeme maturatur vua. Et

C vuæ genus quoddam non niſi tali tempore coqui narrat Plinius. Quæ verò ſicciorem fructũ ferũt, vt Myrtus: eæ mitiora volunt frigora: propterea quòd ſi contentiùs ingruat frigus, vrat poris omnis. Ἀποκλείει τι ἄγαν. Non cogit introrſum clementer calorẽ, ſed compingit & obſtruit meatus. Apud nos hic vites cùm in eo ſunt, vt coquatur vua, vel modico frigore crudeſcit occupata. Ἡ δ᾽ εὐκρασία. Duo ponit principia maturationem conficiẽtia: Primùm εὐκρασίαν: quod non eſt ſeparatum principium à calore. Eſt enim, acſi diceret, calorem mediocrem. Alterum, inquit: ſi hoc non poſſumus nanciſci: at ſaltem oportet eſſe aerẽ humidiorem. rationem omittit. Eſt autem: quia humidi eſt ſubire: vt eſt in ſecundo De generatione. Non ſubit autem, niſi aut diſſipet partium cohæ-

D ſionem, aut ipſum met diſſipet. Ac quanquam humidi beneficio fit partium cohærẽtia, atque adeò ipſa vnio: tamẽ id fit ab interno humido. Nullum autem corpus viuens caret meatibus, qui ad centrum vſque pertinent: in eos meatus ſeſe induit externum humidum: quare partes illæ tenereſcunt, ſubuecto aeris vel tantillo calore, aut etiam coacto modicè introrſum calore naturali: tertio loco addit auſtralem aerem. Sanè vterumque ſecum habet quod afferat: nam & humidus eſt, quod erat in ſecundo loco, & calidus, quod erat in primo. Ἔτι ἐπεὶ τὸ ὑγρόν. Aſtruit hoc antecedenti ſententiæ: ita eſſe oportere, nempe vel εὐκρασίαν, vel Auſtrum: quia ne illa quidem humida,

Rubricam ſub cretacea comprehendit. Ῥιζοῖ γὰρ A καὶ περιττὴν ὑγρασίαν τινὰ οὐκ ἔχει. Aliusdixiſſet, ῥιζοῖ μὲν, περιττὴν δ' ὑγρασίαν οὐ τοσαύτην ἔχει. Ibi autem τὸ τοῖον, intelligit radices, quę vox ſit in verbo ῥιζοῖ. Cæterùm in ſabulo & aduſta terra verũ ſit. Facilè nanque tum effundunt frequentes, tum in profundum radices demittunt propter partium raritatem. At in argilla quî poſſit? Καὶ χέρσοι. Tales, inquit, ſunt ſteriles atque etiam ἀβλαστεῖς. Non penitus nudæ, ſed (vt ſuprà) κακοβλαστεῖς. Καὶ ὅσαι ἄγαν δίυγροι ὅλως. Contrariam ponit naturã, earum ſcilicet quæ paluſtres ſunt aut lutulentæ. Duo ſunt augẽtia ſignificatum incõmodi: præpoſitio διὰ (vt alibi ſępe) δίυγρος: & aduerbiũ ὅλως. διὰ, vſque & vſq;, prorſus: ὅλως, omnino. Id eſt vnico verbo præhumida. B Marcet enim & virtus & materia. Lutũ verò inutile ſi liquidum eſt, propter humoris copiã: ſi craſſum non æqualiter hæret plãtæ. in vtroq; verò humidi plus ſatis. Itaq; lutoſo ſolo non pãguntur arbores, ſed ſicco. Βλαστικωτέρα ἡ καὶ ἀκάρπων. Perſequitur ius arborũ in terra macilẽta Et omnino in arborum genere ſtatuit eam diſtinctionẽ, quã agnoſcebat inter ſegetes & arbores. Segetibus attribuebat aruũ pingue, macrũ arboribus. Ita, inquit, in ipſo ambitu naturæ arborum, ſicui detur ſolum lætum, germinabit nec fructificabit, aut nõ feliciter. Cui verò tenuis ager obtigerit, ea probè ac largè feret fructum. Καὶ τὸ ἐκ τοῦ βάθους. Aut codicis mendum eſt, aut autoris moroſitas. Deſunt enim talia, περιττὴν ἑαυτοῖς ἕλκειν. Niſi velis ita cõcinnare: Radices eſſe magnas & valẽtes: eã verò quæ C radicum eſt caput, adigi admodum in profũdum. Tamẽ τὸ ἐκ, alia innuit ſententiam. Ἥν δ' εἰ μὴ δι' ὀλίγων. Paucitas citò deſit: idcirco ſuppeditari oportet non parum μὴ δ' ἀδαψιλῆ, quod euenit in ſabuletis. Hæc penè omnia iã dicta ſunt. Αὕτη γὰρ ὑγρὸν τῇ πυκνῇ. Explicat vbi neq; exiguum alimentũ neq; exuctile. Vnde felix arborib⁹ germinatio, itẽ magnitudo. Non tamẽ alimẽtũ excoqui poteſt: ideo non fructificat. In tenui verò ſuccus eſt quãtum opus eſt, ξύμμετρον, tum ad germinationẽ, tum ad arborum ſpeciẽ, tum ad fructuum vel copiã vel bonitatẽ. Κρατοῦνται. Euincũt arbores alimẽtum átq; perficiunt in fructum. Contrarũ ei quod dicebat μὴ ἐκπέττειν. Ἀλλ' ἡ λίαν ὑγρά, ita candoris gradus habes: hic λευκή, mox ὑπόλευκον. Ἡ δὲ πίειρα πάμ D παν. Apponit hic præſcriptionem opinioni de bonitate quæ ſit in pingui. Nã pinguedo ſi frugibus vtilis: ergo multa pinguedo multum vtilis eſſe debere videbatur. Atqui, inquit, neq; arboribus, vt dictum eſt de pingui ἁπλῶς, neque frugibus ipſis, ſi eſt pinguis, πάμπαν. Cauſa. Vrit enim plus ſatis: nõ tamẽ eo verbo vſus eſt, ſed vicario, ξηραίνει μᾶλλον τὸ δένδρον. Nõ poteſt autẽ exiccare, niſi frigore aut calore. At quomodo exiccet pĩgue? Omne enim pingue quà pingue eſt, humidum eſt. Pinguedo verò eſt in calore, ſed mediocri. At mediocris non reſiccat. Huius ſententiæ Meneſtorem quoq; facit autorem: cui tamen aſſentiri nequeo: ſed incõmodari alia ratione. Pingue enim omne arboribus eſſe inimicum; ſiue quia non ſubeat ſuccus A propter lentorẽ: ſiue quòd marceſcant arbores in pingui, ac putreſcãt. Omnis enim putrefactio per initia pinguis eſt. Quid de ſegetibus? quare terra pingui nõ læduntur? Duplex explicãda ratio. Primũ propterea quòd frugum omniũ ſtipula rarior abſq; medulla, ſubarida natura Deinde quia radices minus profundæ, caſtigatur itaq; ſuccus in ſuperficie de qua ſuggunt. Quòd autẽ frugum gen⁹ ſiccius ſit, ſatis ex eo patet, quòd terram exhaurit. Idcirco nouales ceſſant. Nominat autem terrã illã non à ſpecie, ſed ab officio πλυντρίδα, qua ſcilicet fullones vtuntur. Quaſi dicas lotricẽ. Et deſignat coloris nota, χρῶμα ὑπόλευκον. Minus alba quàm ſuperior illa, quã commendabat. Ἀρίστη δὲ δήλον, B ὡς ἡ ἀρίστη κεκραμένη. Nunc optimum deſignat Nã ſi requirit ſemper τὸ σύμμετρον καὶ τὸ εὔκρατον. Et τὸ εὔκρατον habet latitudinem quandam, vti dicebamus. Ergo τὸ ἄριστα εὔκρατον erit optimum & vtiliſſimum ſolum. Cæterùm hoc eſt δυσγνωστικόν. Da ergo quî cognoſcam. E ſenſibus enim deducebas notiones. Idcirco dicit μανὴ τις οὖσα. Rara ſolutáq; vt Virgilius,-reſolutáq; terga: &-putris Zephyro ſe gleba reſoluit. Agnoſcitur in aratione, cùm vtrinque marceſcunt glebæ ac ſoluuntur: & ad occationem, cùm diſperguntur. Μὴ ψαφαρά. Hinc amouet vitia. Eſt enim contraria τῇ ἀρίστῃ κεκραμένῃ. Addit deinde alia ſigna, vt barbari noſtri loquuntur, poſitiua bonitatis. Ἔνικμος vt ſit. Vliginoſa proprio ſucco, vt ille dixit: & cùm vult ex ſe ipſa remittit. Lætam Latini dicunt: quemadmo- C dum id quod talem facit lætamen. Καὶ εὐδιόδος. Pergit deſignare. Vox hæc etiam ſuprà. Hæc eſt contraria illi argillæ tenaci ac denſæ. Quocirca & cedit radicibus, & ſoles tranſmittit: & traducit imbres mediocriter ad alendum. Ob hæc dixit εὐπεριφορος. Τὸ εὐ non tam ſignat facilitatem tranſitus quæ in ſabuletis maxima eſt, quàm mediocritatem atque commoditatem. Ὅσα γὰρ βούλονται. Probat à ſigno talẽ eſſe oportere. Ars optimũ quodque conatur. Patet. Quia ſupplementa mittit aut dat naturæ. Ars quærit rarefactionẽ. Rarefactio ergo confert. Non nominat artem, ſed deſcribit tribus vocibus. Prima eſt τοῦ σκαφοῦ. Αἱ ἡμερώσεις. Cùm volumus feras plantas cicurare, inter cætera officia illis præſtanda, ſolum ipſum foſſionibus a- D pertum curamus. Hæc cicuratio quomodo fit? Declarat duabus vocibus, κατεργασίαις, operæ, puta foſſiones, ablaqueationes: κοπρώσεις, ſtercorationes. Videbimus enim in ſequentibus ſtercorandi vtilitates. Nã & auget calorem, & auctũ fouet, & terram coquit ac laxat, & materiam adiungit. Ἄλλαι δὲ πρὸς ἄλλα. Hæc eſt altera capitis pars. Suprà duo faſtigia componebat, pinguis ac tenuis: quas applicabat vel ſementi, vel plantationi. De pingui ſpecies dixit, nunc de macra: cuius modos item comparat. Ὥσπερ καὶ διαιρῶν. Addit ſuis dictis autoritatem ex ſententiis ſapientum. Duas ſtatuit, vnam oleis aptam, quam σπιλάδα vocat: alteram vitibus. Σπιλὰς, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ λεπτόγεως. Spongioſam vult oleis deberi, propterea quòd oleæ debetur humiditas & flatus.

At

At in cauernoſa terra multum eſt vaporis, & habet ſpiramenta. Atque hac ratione conſit ſyllogiſmus. Adiungit autem huic vtilitati alteram vtilitatem: quippe ſi ſit albicans. Et ſanè affinitas eſt talis loci atque olei. Eſt enim oleum aqua ea terra cũ aere plurimo. At ſuprà ex etymo demonſtrabamus aerem eſſe ἀπὸ τοῦ ἄω. & πῦρ ἀπὸ τοῦ πνέω. Si ergo aereum oleum eſt, atque idcirco denſeſcit, non autem concreſcit vt aqua gelu: & ex cauernoſa terra conceptus flatus exire poteſt ad oleam: ad oleam flatus illius pertinere poteſt vtilitas. Ἡ δὲ κεραμῖτις καὶ ὑφαμμος, Ad Vites. Omnino in ſabulonibus excellentiſſima vina: ſicut in glareis Vibiſcorum. At prata qua ratione commendet ad vineta, non ſatis liquet. Prata namque lætiſſimum amant ſolum. Hoc autem Vitibus inimicum. Vini quidem plus: ſed tenerũ eſt & aqueum: citò fit vapa, citò aceſcit, marceſcit, ſitum contrahit. Ipſe tamen ἔφυδρον eſſe vult; quoniam Vitis multo egeat alimento. Hoc etiam infrà profitetur. Sic & in libris Geoponias Conſtãtini Florentinus, paluſtris vini laudes recẽſet multas. ὕφαμμος, ſcilicet arena miſta terræ, non autem mera. Deinde apponit eas conditiones, quarũ beneficio coire poſſint pluuiæ cum ſucco natiuo. Igitur eſto ſolum tenue, rarũ, leue, nec ſine humore, ἔφυδρος, id eſt intra ſe aquoſus, ἐπί. quaſi ἔνυδρος. Quia rara quædam non continuò leuia ſunt, vt tofacea: neque tenuium partium, vt terræ quædam inæquales in collibus noſtris. Idcirco tria coniunxit, μανὰ, κοῦφα, λεπτὰ. Τὸ συγγενὲς ὕδωρ συνεπιδέχεται πρὸς τὸ ἐν αὐτῇ. Idcirco aqua natiua non compinget ſolum: quia rarum eſt, & admittet recreationem ex humoris peregrini acceſſione. Τροφῆς πολλῆς ἀμπελος δεῖται. Ergo depoſcit ſibi terrã ἀδιάδοτον Vitis: quia laxior terra quit humorẽ tranſmittere. Sequitur probatio, θερμὴ, μανὴ, ὑγρὰ, πολύκαρπος. Si eſt calida, ſitit: ſi rara, reſolubilẽ ſuccum habet: & partes alimẽtum admittentes. Si humida natura ſua, humoris multum requirit. Si feraciſſima, oportet multum quærat, quia multum impendit. Addere potes & id: Calida reficienda eſt frigore tẽperato: quoties ei calori calor additur foriſne fiat (vti ſuprà cauebatur) θερμὴ καὶ, ἢ πυρὸς ἐπὶ τόπος. Quo ex loco non vulgarẽ excutias cõſiderationẽ. In exotericis caſtigauimus illius temeritatẽ, qui Solẽ volebat eſſe actu calidum ſicut ignẽ, non autẽ effectu tantũ. Et recẽtiores ſcholaſtici de ſerico argutabantur, nõ eſſe tẽperatum, ſed frigidũ: propterea quòd Set vermiculus illius opifex eſſet frigidus. Iam videmus ex piſcibus eſitatis ardeolarũ excrementa vſq; adeò calida eſſe, vt arbores exurant. In præſenti verò exẽplo quis neſcit Vitis folia pro frigidis haberi? Earum clauiculas ac ſummitates tundimus ad intinctus ob aciditatem. Huius tamen plãtæ opus, id eſt vinum, adeò calidum eſt, vt ſpiritus incendat. Sed de his alibi. Τάχα δὲ καὶ δι᾽ αὐτὸ τοῦτο καὶ πολύκαρπος. Cùm quatuor poſuerit, calidam, raram, humidam, fœcundam: hoc poſtremum agnoſcat tanquam ſuperiorum opus in natura, & concluſionẽ in ſyllogiſmo. Quia ma-

A teria eſt ab humore, agẽs à calore, facilitas a raritate. Non enim impeditur trãſitus vel materiæ vel facultatis. Ἔτι δὲ ἡ κλωστῆρος τῶν ὑγρῶν αἱ ῥίζαι. Mirabilis ſententia. Vdum ſolum eſſe aptum Vitib⁹, propter prædictas cauſas. Dicat aliquis, quomodo non putreſcẽt? Quia, inquit, humida radix eſt. Minor propoſitio ſyllogiſmi. At humidæ radices non putreſcunt Maior propoſitio: quæ non eſt ſine diceptatione. Videmus enim hic apud nos in aere, quæ ſunt humidiora, facili⁹ pati putrefactionẽ. Eſt enim humor aptior ad patiẽdum. Sic piſces ac fructus humidiores celeriùs cõputreſcunt. Dicendum ad autoris tuitionẽ, ſicciores radices auidas eſſe humoris: qui cũ coqui nequeat, quia non ſit naturalis, putreſcere. Sed ſatis: nõ enĩ ſatisfacit.

B Poſuit autẽ diuturnitatis cauſas optimas tres in cõditionibus naturalis facultatis, ἐπισπᾶται, ἀντέχειν, ἀποδίδοναι. Trahunt, vt alantur: reſiſtũt, vt ne putreſcant: reddunt quod acceperint, & partibus ad alendum, & poteſtatibus ad fœtificandum. Reſiſtunt autem humidis humidę non contrarietate, nec verè reſiſtũt, ſed potius affinitate naturæ, vnum fit humor internus cum humore externo: id quod etiam fit in Alni ligno, quod ſub aquis tam eſt incorruptibile, quàm aquæ ipſæ. Ὅτι δὲ ἀπολαύει τῶν. Tertia pars capitis, qua redit ad officium atque vſum partitionum. Quo in loco miror à Theodoro nouum abſciſſum caput. Eſt enim eadem penitus materia. Nimis pinguem negabat cuipiam eſſe v-

C tilem. Poſtea pinguem ſimpliciter dicebat eſſe arboribus inutilem. Nunc iſtam ipſam non multis eſſe vtiui demonſtrat. Sed quod dicebat περὶ τῶν πάμπαν πιόνων: nunc dicit περὶ τῶν ἁπλῶς πιόνων. Et perſtat in ſuperiore ſententia. Videtur, inquit, pinguis exiccare plus ſatis, μᾶλλον τοῦ μετρίου. Eſt enim aduerbium ſatis, nota mediocritatis, ſumptum ab agricolis poſt ſementem factam: perinde atque ſi dicerent, ſatis frugibus non præterea laborandum. Sed hæc in originibus. Καὶ λυμαίνεσθαι καὶ ποιεῖν. Vtrum prius eſt ægrotare an affligtari? Quia dixit πλείστων, quibus eſſet pinguis inutilis: declarat quibus ſit vtilis. Ὅσα λυπρά. quæ exucta & ſtrigoſa. ἀπὸ τοῦ λυπεῖσθαι. Eius contrarium dixit Horatius, nitidum. Triſtis Latinè. Ad-

D dit exemplũ ab oletibus & frumentis ἀλώων, verbum Ariſtotelicum, ſicut ἀλωμεῖν. Maiorẽ propoſitionem poſtponit minori, minorẽ concluſioni. Concluſio. Pingui ſolo egent fruges & olera. Minor: Fruges & olera λυπρὰ humoris indiga & auida. Maior. Quodcũq; humoris eſt indigum, auidum eſt alimẽti pinguioris. Πιοτέρας δὲ τῆς τροφῆς. Et perſtat in ſententia. Vt non ſolùm ſit humidũ, ſed etiã pingue. Tum quia ſpirituoſum eſt, vti monebamus: tum quia minus abſumitur. Exemplum ex oleo petendum, quod cũ aqua feruet in lebete. Aqua ſoluitur in vapores: oleum non abit: quia tametſi aliquid tenuiorum partium abſcedit, tamen quæ ſunt craſsiores, attenuantur calore, atq; ſubeunt in abſumptarum locum. Quare olei moles remanet. Δηλοῖ δὲ οὗτοι. Hac parte confirmat exemplo, quod ſentit in natura plantarum,

Hominum exemplo,inquam,qui ſunt ἐκλιμενοι,exceti. Χαίρει μάλιςα πιότη. Hoc ſcilicet alimento pingui. Et quia multi ſæpe noxiarum rerum appetentes ſunt,apponit emolumentum. Ex eo ſummas capere vtilitates. Quippe ἐπιδιδόναι progreſſus facere. Πρὸς ἀρχὴν καὶ ἰσχύν. Ad bonum habitum,qui eſt primo loco. Non enim erit ἀρχὴν, niſi ſit ſanitas. Altiore loco eſt εὐεξία athletica. At idem ſanè cum ſanitate apud medicum,vt vult Galenus. Vlterior eſt ἰσχὺς,robur ipſum. Cutis ſanè tenuiorum eſt receptaculum exhalationum,quarũ proportio eſt pro natura totius ſanguinis. Nota χαίρειν, vt oſtendat eſſe naturale deſideriũ hoc eſt appetentiam:id adeò,vt etiam gaudeant. Σαρκὶ γὰρ ὄντι σώματι δεῖται. τροφῆς πολλῆς, καὶ πιέζει. multum eſſe oportet alimentũ,quia multo egent. (B) Defectus emendatur ſupplemento. Pingue verò eas ob cauſas quas dicebam. Hic intellige finem, reductionem malè temperati corporis ad modum naturalẽ:non autem naturalem appetentiã ad conſeruationem. Τὰ δὲ ξηρὰ λεπτά. A ſiccioribus cibis non iuuari, quia eorum temperamentum ſit extremo propius. Et reddit rationem διὰ τὸ μὴ ἀπολαύειν. Propterea quòd fructus non ſequatur vſum. Neque ſolùm non iuuari,ſed etiam adduci in diſcrimen ægrotandi. Euenire nanque inde τὴν ὑπερβολὴν, de qua ſuprá. Fiet enim λυπηρότερον ἐπὶ λυπηρότερον,ſicuti dicebat πῦρ ἐπὶ πῦρ. Ἄλλως τε καὶ μάλιςα τοῖς κοιλίας. Tum alios,tum eos quibus ventriculus tentari ſolet. Sanè legimus ethicos fieri quoſdam à ventriculi ſiccitate. Quòd ſi κοιλίαν (C) inferiorem accipit ſicut κοιλιακοὶ, non vulgata ſignificatione,ſed quemadmodum intellexit Aſclepiades, quibus dixit ne flatus quidem demitti. An addere liceat dyſentericos? Acui nanque humores ſiccitate notum eſt: vnde fieri poſſit eroſio inteſtinorum aut vaſorum apertio. Ὁμοίως δέ. Hæc eſt ἀνάλυσις τῆς ὑπερβολῆς, aut τῆς ἕξεως. Ponit deinde diſcrimen in hac ſimilitudine. Quia exuctæ plantæ ſemper tales ſunt:humana corpora non ſemper. Ἀλλ' ὅταν ἀνακομισθῇ. Sed poſteaquam reſtituuntur mediocritati, μεταβαίνει εἰς τὴν τεθεραμμένην καὶ ἄκνιςον. Tranſeunt in habitum hilariorem atque puriorem. In verbo eſt metaphora ſumpta à meſſibus. Fruges enim cùm feruntur in aream aut horreum ἀνακομίζεσθαι dicuntur. Habes in aphoriſmo verbum,pro reductione ad priſtinum ſtatum. Et eſt (D) inter hoc verbum & aliud,ſcilicet ἀναλαμβάνεσθαι, proportio. Reſumi nanque dicuntur corpora quæ recreantur,poſteaquã morbis defuncta ſunt. Aliæ duæ voces ſumptæ ſunt ab vſu balneatorum & παιδοτριβῶν. Etenim ad εὐεξίαν balneo vtebantur,& frictione. Hoc eſt τεθεραμμένην,ſcilicet ἕξιν. καὶ ἄκνιςον. ſi eſt per κ, erit à qua pedor ac nidor abeſt. ſi eſt per ς, æquabilem nec mordicantem. Κνίζειν, vellicare, mordicare, vrere, Virgilius & Terentius: vnde κνῆν ſcalpere. Τυροκνῆςις, inſtrumentum quo caſeus raditur in micas.

Lego ἐναρμόδιος, non autem ε. Et addo βλαςικῶν δέ. Et in tertio caſu λιθώδης καὶ ἐκ, nõ integro,ſcilicet τῇ πέτρᾳ. Et πλυντρίδα, nõ πλυντρίδα. Et κεκερωμένη, non autem κεραμωμένη. Et περίεργα τερπνῶν, non autem περιτέρπει. Quia non inueni quid ſignificaret ἐκλιμενοις, aliam ſubſtituendam ratus, ἐκλίμενοι ſatis habui in præſentia, quoad aliquis aliud melius comminiſcatur.

Theodorus καὶ διὰ τὸν ἀέρα, καὶ διὰ τὴν γῆν μαλάκην. Rei vtriuſque tum cæli, tum ſoli occaſio germen feliciter educit. Omiſit μαλάκην:non rectè. & addidit occaſionem.peſſimè. Non enim aer ac terra occaſio eſt,ſed cauſa. Occaſio ſanè eſt cauſæ conditio,vt tempus,& locus,& abſentia, & præſentia. Aer terræ caliſque qualitates effectricea ſunt primariæ & verę cauſę. Cauſa Troiani belli fuit raptus Helenę. Occaſio fuit Hectoris mors, Sceę portę ruina:nox, ſopor lætæ ciuitatis. Occaſionis vox ſatis indicat rẽ ipſam:eſt enim quaſi ob cauſam aut ob caſum:quẽadmodũ in libris de cauſis vniuerſalibus à nobis ſumma diligentiã declaratum eſt. Τὰ κάτω χρησιμώτατα. Arborum pars ima. Nequaquã:ſed terra,non arbor. Τὰ δ' ἄνω φαῦλα, id eſt aer, non autẽ arboris pars. Loquitur enĩ de ſolo & aere: quod patet tum ex propoſitis,tum ex iis quæ ſubdit κοῦφα δὲ ἢ ἐναρμόδιος. Ἡ κεραμὶς, toſoſum. non,ſed aptum εἰς τὸ κεραμικὸν, quaſi dicas figulinum. Ῥιζοῦσι. Radices modum excedunt. non. Non enim in ſabulo radices grãdiſsimę,neque in aduſto. Sed ῥιζοῦσι tantùm: radices agunt. Καὶ μέγεθος τοῖς δένδρεσι. Theodorus non ſatis habuit dicere magnitudinem, ſed ambitioſè addidit amplisſimam. Item omiſit illa λιθώδη λίαν οὖσα.

Ἐν δὲ τῇ λιπαρωτέρᾳ σύμμετρος γίνεται πρὸς ἄμφω: καὶ κρατοῦσι τὰ δένδρα διαμένουσι καρποτοκεῖν. Theodorus πρὸς ἄμφω, ad utrumque interpretatus eſt commoda illa explicatione, tam ad germinãdum quàm ad fructificandum. Sed illud κρατοῦσι, fœdauit ambitioſa oratione ſic: vtpote robuſtiores, quã vt oblata copia vinci poſsint. Hic non eſt copia,ſed σύμμετρος. Quod rectè tranſtulit modicé. At in re modica non eſt copia. Nẽpe copia eſt co apia. At modicũ eſt quaſi mediũ. Πλυντρίδα. Ad abſtergẽdum maculas. Terram lotricem dixeris, aut abſtertricem: vt M. Tullius expultricẽ. Terra fullonia. Κατὰ ψυχρὸν,nec frigore torpeat. Additio fimbriata. Ἡμερώσεις,mitigationes. rectè,ſed obſcuré. Κατεργασίας, agitationes, neque rectè & obſcurè,præſertim redundanti ſæpe paraphraſtę. Sic diceret aliquis, quod intẽdit ars pręſtare iis operis quæ ad cicurationem pertinent: cuiuſmodi ſtercoratio eſt,&c. Σπηλαιώδη,argillaceã. Non ſanè ſignificat id vox hæc,ſed ſcopulũ interdũ, interdũ ſpecum. Non eſt dubiũ quin ita voluerit Philoſophus. Vult enim ἰκμάδα multã,multũ pręſtari πόμα:quorũ vtrunq; in cauernoſa terra continetur. Talis in Prouincia, Thuſcia, Piceno:argilla nulla. ἰκμάδα vaporem eſt interpretatus communi vſu. De hoc & exhalatione nos alibi. Καθάπερ αἱ τῶν ξηρῶν,quæ ſiccteſcunt. Fatalis Theodori lapſus & recentiorũ,abuti verbis alterationem ſignificantibus pro iis quæ habitũ ſignificant. Ἔτι τοῖς ἀρχαίοις.

Solum

Solum idoneum redditur. Imò eſt. Nam redditur arte tale, quod non erat. Hic non artem curat, ſed naturam. Idcirco ἐπὶ. Αὐχμηρὰ, macilenta, triſtis, ieiuna. Aridum, ſenem auarum, Plautus. σκληρὸν, Ariſtoteles: vnde & noſtrum, ſiccum. Ἐκλιμώτους, macilentos, ieiunóſque. Iam dixi me nondum meminiſſe vocem hanc apud quempiam ſcriptoré: ac neſcire an ſit ἐκλιμώτους reponendum. Ideſt famelicos qui ex fame nuper exiere. Nam inde λιμαλέος deſignat macilentum: quales hoc anno videmus penè infinitos. Εἰς τετεθηλυῖαν καὶ ἄκρατον. Corpus recreatum ad plenum incolumémque habitũ tranſeat. τετεθηλός, nitidum. ἄκρατον, purum, prępurgatum ab infeſtis acrimoniis.

CAPVT VII.

Septimi capitis argumentum. Rurſus redintegrat explicationem differentiarum quæ in terris inueniuntur, vel ad ſementem, vel ad conſitiones.

ΔΙΑΦΟΡΑΙ δὲ πολλαὶ καὶ τῆς γῆς, καὶ τῶν δένδρων. Proſequitur etiamnum terrarum differentias: quarũ ſpecies attribuit aliis alias. Vbi duabus animaduerſionibus obnoxius eſt. Primùm, quia multa repetit: deinde, quia miſcet ea quæ ad artem pertinent: quam tamen ſeorſum profitetur libris ſequentibus. Dicendum, non nunc docere artis modum, ſed terrarum naturam: quaſi iaciat fundamenta futuræ electionis ad ſementes & conſitiones. Quod verò repetit, neceſſariò facit, cùm minutiùs exequitur ſoli diſcrimina. Eſt autem caput hoc ſolidũ ac deductũ, nullíſque diſſectum portionibus. Hinc autẽ auſpicati ſumus, atque diſiunximus à ſuperioribus: quia mos eſt Peripateticorũ, poſitas materias exactiùs deinceps diuertere. Διαφορὰ καὶ τῆς γῆς, καὶ τῶν δένδρων. Simul enim vtrunque, quatenus inter ſe conueniunt, colligendum. Nam ſi eſſent in terris differentiæ, in arboribus non eſſent: vnum tantùm terræ genus eligeretur. Cæterùm quia ſunt in arboribus quoque differentiæ, varianda erit electio atque attributio. Atque hunc ad modũ ſeparatur caput hoc à capite ſuperiore: quia ſuprà poſuit terrarum differentias: nunc arborum adiungit varietatem, quas illis applicari conueniat. Videamus igitur hoc in natura Vitium. Quædam enim mõtanis meliùs proueniunt, aliæ campeſtribus. Comparabis autem hanc compendiariam excurſioné cũ diligentia librorũ, in quibus hęc præcepta recẽſentur: Conſtãtini dico, & Columellę, atq; aliorum. Non enim ſumus ii qui omnia congerunt, vt nihil non ſciſſe videantur. Nihil à nobis Latinorũ Grecorúmq; autorum pretermiſſum eſt: omnes ſunt in ampliſſima bibliotheca: omnes in clẽchis, ac fortaſſe etiam memoria. Cęterũ caſti integríq; interpretis officio fungimur, non oſtẽtatoris. Sed ad rem. Ita verò certæ ſedes cuique ſunt à natura attributæ, vt ex paruis momentis maximę fiant in ipſis ideis inclinationes. μικρὰ παραλλαγαὶ, momẽta diximus: motus enim & mutatio communia ha

A bent principia appellationum μόω: vnde μῶα noſtris Æolentibus, quos Latium eſt ſequutũ: quod alii μῶσα & μοῦσα. Ῥοπὴ autem, eſt examinis inclinatio in trutina. Τὰ μὲν στερεά. Deducit ad partitiones hoc generale dictũ. Solidas ac denſas minus vdis locis commendari: earum nanque naturam minus trahere. Hoc eſt cõcretionis ratione. Nam ſanè ſolidum pluribus conſtat partibus, quã idem ſi ſit rarum. Dicendum, minus reſolui ſolida corpora. Idcirco vbi aliquando conſtiterint, minori egere ſupplemento. Rara autem ſemper hiare: admiſſum atq; receptum ſuccũ multum reſolui: multum ergo repoſcere. Τὰ δ᾽ ἀραιά. Quarum concretio illis contraria, earũ loca priorum locis
B eſſe decet contraria. Arborum verò conſtitutiones contrariæ hæc. Raris denſæ: ſolidis humidæ. Ita facta eſt antitheſis figura in figura, quę dicitur χιασμὸς: vt primo reddatur quartum, ſecundo tertium. Τροφὴ σύμμετρος. Ex hoc quaſi naturæ ſymbolo fieri, vt cuique quantum ſatis ſit, pabuli adminiſtretur. Ἰδίᾳ μὲν, πῶς ἴσως. Quia pro vniuerſa natura arborum ſolius Vitis attulit exemplũ: exẽplo abſoluto de omnibus concludit idem, cũ moderatione tamen ἴσως. Αἰσθητικῆς δ᾽ ἔτι τῆς ἐμπειρίας. Sententiã quam ſuprà dixerat in exceptatione illa, non poſſe nos omnium cauſarum conſequi rationẽ, ſed ſenſibus acquieſcẽdũ in periclitatione quæ fit circa ſingularia, repetit hîc. ἕξις eſt in Ethicorum libris habitus animi: quo prędites Latini priſci, catos appellabant. Hunc hic attribuit exa-
C ctiori ſenſuũ ſedulitati. Itaq; ſenſuum humilitatẽ, quę poterat deſpecta eſſe, adornauit vocabulo nõ contemnendo. Et bonam ſuam facit cauſam à difficultate, quã deſignauit illis vocibus τὸ ἀκριβὲς, & τῷ λόγῳ ἐν ἀμερεῖ. Colligamus ſic. Non eſt abſiſtendum à diſquiſitione ac diſceptatione. Nõ ſunt niſi duo canes Philoſophis ad venationem cauſarum, ſenſus & ratio. Ratio non quit nos perducere: à ſenſibus igitur ſuppetias. ἀκριβὲς, quod tã ſubtiliter perpenſũ eſt vt non egeat ampliatione. ἀνακρίβωσις. Itaque Latini dicunt exactum. Quod nõ eſt amplius repetendũ. Ἔστι δὲ καὶ τοῖς πρὸς ἥλιον διαφοραῖς. Siquidem non ſolùm terræ qualitatum atque ſubſtantiarum oportet habere rationẽ, verũ etiam ſituum, quoad Solis radios excipiendũ, O-
D rientis, Occidentis, Meridialis, μεσημβρία ſimplici voce dixit. Ἢ πῶς ἄλλως ἔχοντα. Propterea quòd alii quoq; tractus ſunt inter hos. Adiũgendę nãq; ſunt vernæ, autũnales, æſtiuę, hybernę inclinationes. Πλὴν τῶν φυτῶν οἰκεῖον. Sic & Virgilius, Denique apertos Bacchus amat colles. Ὅλως δὲ τῶν ἱερῶν. Quia faciliùs dignoſcuntur ſummorum generum differentiæ, veluti Vitis, Quercus, Palmæ: cui quis conueniat locus. Quin ſuprà docuit in genere viticeo multas eſſe ſpecies differentes. Ὅθεν οἱ γεωργοί. Declarat artis exemplo. Ex multis enim experientiis fit vna memoria: ex multis memoriis vna propoſitio vniuerſalis, quæ eſt principium in ſcientia. Vinitores, inquit, ſi conuallem fuerint nacti, in qua viticam ſtatuant, non omnia latera æquè probant, ſed vnum

aliúmve cliuum. ἀνάγκη, conuallis. ἄγγος, receptaculum. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν. Quia in omni re varia ſunt momenta ad multas controuerſias: idcirco reducit cognitionis iactationẽ quaſi in portum mediocritatis. Nam & ſuprà leuem cùm laudabat, nõ propterea ſabulum, quod eſt leuiſſimũ, admittebat. Quæ terræ, inquit, erunt mediæ inter denſum ac rarum, ſiccum & humidum, leue & graue: quæ erunt æquales, vt ima ſummis conueniant: non autem ſub cruſta terræ habeant tofum, rubricam, ſabulum: qua ratione ſcriptum eſt à Poeta, πίειραν ὅλως βαθεῖαν: & vulgò βαθύγειος dicitur: eæ erunt optimæ. Quòd ſi, vt faciunt Iureconſulti, amplificare velis ſententiam, τὰ ἄνω, καὶ τὰ κάτω, dilatabis etiam ad aerem & ad terram. Vt non ſolùm terræ ſubſtantiam, quod hic facit, conſideremus, ſed etiam ſitum ipſum. Atque hoc ſanè non neceſſariò, ſed διὰ τὰς ἄλλας χώρας. Nec tamen ab re. Mox enim dicet. φαίνεται ὁμοίαν τινὰ ἔχειν τῷ ἀέρι πρὸς τὰς ἄλλας χώρας. Non ergo parum refert, ſi cum aere conueniat in mediocritate. Πρὸς τὰς ἄλλας χώρας. Si cum aliis terris comparetur, videbitur hæc ſimilior aeri, quàm illæ. Omnino ſententia hæc eget explicatione. Quippe aer eſt rariſſimus, leuiſſimus, ſolutilis, fuſilis, pinguis, & pinguitudinis principium in miſtis: ad hæc, ſi vera eſt humidi definitio, humidiſſimus. Ex iis colligi poſſunt ea in quibus huic mediocri terrarum habitudini cũ aere conuenire poſſit, an quibus non poſſit. Vt potius ea de qua tractatio mox ſequitur, propius ad aeris naturam accedere videatur. Ait ergo eam quæ non erit mediocris, neceſſariò declinare. Quæ igitur in alterum extremorum declinarit, in proxima eſſe commendatione. Et ſanè propterea quòd haud facilè cognoſcitur hæc mediocritas: neque crebra eſt, & fortaſſe nuſquam: idcirco expleuit doctrinam hanc prudentiſſimo apoteleſmate. Si hæc ad manus non ſit, ἀλλ' αὖ τῶν γε τούτων ἡ πρὸς θάτερον μέρος ἀποκλίνουσα. Quæ abſcedet ab hoc medio, ſi acceſſerit ad laxam, leuem, vdam: inter bonas recenſenda erit. ἔνικμος, quæ verè humus, vt alibi docebamus ἰκμαλέον, vdum: vnde humus, & vua, & vuidum: quorum origo ὕειν, καὶ ὕδωρ. ἰκμὰς ad verbum, mador. Quæ vox Latina etiam Græcos parentes habet. Ἔχει τε γὰρ τροφήν. Sunt rationes propoſitionis minoris in ſyllogiſmo. Maior eſt hæc: Quæ terra in ſe continet alimentum & facilitatem ad ſuppeditandum, ea eſt optima. Continet autem alimentum ἔνικμος. Propenſa eſt ad illius tranſmiſſionem, ea quæ eſt εὐδίοδος. Idem quod μανὰ propter meatus. Cuius habitus conſtituitur à leuitate: non enim cogitur aut compingitur. Subeunt ergo radices, ac facilè prolatantur. At eæ ſunt alimoniæ penora aut promi. Notabis autem admirabilem opinionem. ἣν καί τινες ἀπ' ὡς τίθενται ἀρίστην. Vt optimum non ſit in medio, ſed ab latere. Sic & noſtra æqualitas à vero medio recedit ad calidum & humidum: quia non eſt ſanitas medium concretionis ſimpliciter, ſed relatum ad vitam & officia quæ aut ei deben-

A tur, aut ab ea debentur ad beatitudinem. Κατὰ δὲ τὰς παραλλαγάς. Nunc perpendit naturarum harum coniugationes. Si vna quæpiam natura fuerit pro arboribus, quoties eiuſmodi multæ conuenerint, tanto magis arboribus conſuletur. Exẽpli gratia: ſi laxitas quæritur, & cum laxitate coniuncta fuerit leuitas & ſiccitas, fiet acceſſio ad bonitatem, modò ſit βαθύγειος. Arboribus enim radicum frequentia aut profunditas requiritur. Hæc autem frugibus inepta eſt. Rationem ſuprà dixit bis: hic etiam repetit. Summa eſt in radicum profunditate. Laxa tranſmittit hybernos imbres in profundum: quo ex loco ſibi haurire queant arbores, fruges nequeant ob radicum ſitum ſuperficiarium. Ὡσαύτως δὲ καὶ εἴ τις
B ἄλλη διαφορά. Quia hæc, de qua diximus, terra propter has conditiones eſt inutilis ſegetibus, vtilis arboribus: ſi qua eſt alia differentia, ea vt erit inutilis alicui, ſic vtilis erit alii. Hoc eſt quod, inquit, τὸ γὰρ συμφέρειν ἀποδώσει τινὶ γίνεσθαι τὴν παραλλαγήν. Quia plantarum genera declinant à medio puncto ad ambitum vitæ, non per vnam lineam, ſed per diuerſas diametros: ſic & terrarum habitudines. Quocirca παραλλαγὴ, id eſt varietas mutationis ipſorum temperamentorum adhærebit ſemper alicui propter conuenientiam.

Οὐκ ἀηδῶς δέ. Eleganter ſentire illos etiam qui aliam dirigunt temperaturam ad vtilitatem, ſcilicet calidam & humidam. Quare dixerit οὐκ
C ἀηδῶς. Quaſi frigidè laudet hanc ſententiam, ſanè me latet. Eſt enim omnium optima. Vbi vides à nobis (quod ſuprà dicebamus) acutè dictum: τὰ ἄνω ab aere intelligi, τὰ κάτω à terra. Nam terra calida nulla eſt, niſi ab aere. Sanè quibus ſubterranei calores, eæ omnes ſteriles, quippe à ſulfure, nitro, alumine, bitumine. Non enim ignis ille aptus ad generationem. Ἄμφω γὰρ ἔχειν ἃ δεῖ. Ratio præſtantiæ. Cùm duo requirantur, ſi adſit vtrunque, perfectam eſſe naturam. Sunt autem duo illa, materia & agens. Ideo explicat, τροφήν τε καὶ τὸ κατεργάζεσθαι μόνον, id eſt κατεργάζεσθαι. ἰκμὰς eſt τροφὴ, τὸ θερμὸν eſt effector. Εὐλόγως δέ. Tertia ratio bonitatis, ἀπὸ τοῦ θησαυρισμοῦ. Non ſolùm materiam ſuſcipit ea terra,
D quam ſtatim conuertat in alimentum: ſed etiam ſeruat ac repoſtam habet pro futuro ſupplemento, quam dependat. Reſoluit enim in exhalationes, quas efficit ex prius admiſſis imbribus atque ſummittit: vbi ſuperiora ſunt exhauſta calore cæli. Ἀλλὰ τὴν μὲν ἔνικμον. Nunc partitur calidam ſimpliciter, atque adiungit differentias humidi aut ſicci. Has deinde tum frugibus partitur tum arboribus Plana ſunt, ac ſæpius inculcata. Ἐπὶ ταύτῃ δὲ φέρεται. Par, inquit, huic illa quoque ſententia, quæ pinguem vult, non compactam, μὴ πηγώδη. Quaſi dicat μὴ πυκνήν. id quod ſuprà quoque detrahebat de bonitate: & hîc addit, quaſi exponẽdo. Niſi πηγώδη capias, quaſi quæ frigore facilè cõcreſcat. Nã pinguis non cruſtatur frigore, ſed ſpiſſatur, vt oleũ. Μὴ δ' ἁλμυράν. Nõ potuit ſuprà dulcẽ eſſe oportere ad cõmendationẽ, nunc

tamen

tamen perinde ac vitium amouet contrariũ. Nam ſi pingui obiiciebat deſiccandi maleficium, quãto magis taliæ? Ἀλλὰ ποτὲ μὲν καὶ ψαθυρόν. Atque etiam, ſi fieri pote, etiam friabilis eſto. Tum inde ſurſum, ac tertiò τεφρὰ, καὶ τὸ εὐδιάδοτον. Vt hi ſint medii termini ſyllogiſmi tot demonſtrationum.

Μελάγγειον. alia nota bonitatis à colore. Τὸ μέλαν hîc pullum accipias, non atrum: atra namque nimis vda, pulla ſatis. Ὅτι δύναται καὶ ὑπομένειν. vulgaris natura. Duę namque plantis potiſſimùm cauſæ ſunt omnium morborum, multi minus imbres, æſtus aeris. Quæ terra ſeſe tuebitur ab vtroque, eam pro re valentem eſſe cenſet. Verùm hæc Leophanis cauſa à ſenſu tracta eſt. Da tu mihi, Philoſophe, cauſam ἀναλυτικῶς. Dicendum, quia calore coquit imbres: humore domat æſtus. Nempe illis in verbis non eſt ratio reſoluens, δεκτικὴ οὖσα καὶ τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ. Nulla enim terra non excipulum eſt vtriuſque. Notabis vocem δεκτὸν, hoſpita. Cætera plana ſunt in epilogo.

Ἀρετὴ χώρας. Virtus nunc loci, regionis: ſignatiùs atque arctiùs, quàm γῆ. Quia regio multas alia alias proprietates. Χώρα, officii nomen à capiendo. Vnde materiam ſic appellauit Plato, propterea quòd eſt πανδεχής. Ἀρετὴν autem eſſe vim: & inanimis quoque rebus attribui tum à medicis, tum à Philoſophis, iam dictum eſt à nobis, & in originibus, & in familiaribus exercitationibus, deducta è Chaldæorum & Syrorũ vſu, quorum linguam Cadmus in Græciam importauit. Priores namque duæ ſyllabæ nõ ſolum Leonem, ſed etiam omnem deſignãt ferociam: vnde etiam illorum ἄρης.

Lego, πυκνὰ φυτὰ ὄντα ἐν τοῖς ἀκμαῖς. Et expũgo δὲ. αἱ τέφραι δῆλον ὅτι. Suſpicor hîc alia quoque menda eſſe, quemadmodum creberrima ſunt toto opere.

Theodorus. μικραὶ δὲ παραλλαγαί. Quanquam exigua diuerſitas ſit, potiùs ſic intelligam. Si conſtituatur arbor aliter, atque eius exigit natura: tametſi parum abſit loci natura ab arborum natura: tamen multum affert momenti ad naturæ deprauationem. Tunc παραλλαγαὶ ſignificabit aduentitiam mutationem, non autem naturalem diuerſitatem. Καθ᾽ ἑκατέρας τὰς χώρας. Pro vtrarunque arborum natura. Puto ſcriptum reliquiſſe: pro vtrarunque terrarum. Σύνεσιν. Nunc notionem, nunc diiudicationem interpretatur. Senſu conſultò opus eſt. Κρᾶσιν ἐναντίων. contrariorum confuſionem. Noua audacia, aliud eſt σύγχυσις, nunquam in ordine naturali rei conſtitutæ, ſed in via tãtùm ad conſtitutionem: vbi poſt elementorum conuentionem fit actio mutua: aliud κρᾶσις, quæ temperatura eſt ordinaria in opera atque opere Naturæ. Latinè concretio iiſdem vocum lineamentis: vt alibi diximus. Ἡ δὲ πυκνὴ, καὶ βαρεῖα καὶ ξηρά. Spiſſum, ponderoſum, ſitiens. conſequens pro antecedente. Sanè quia ſiccum, ſitit βαθύγειον. Si ſolum altum ſit. ſatis ambiguè. Namque in colle ſolum ſabuloſum nihilominus altum eſt, nec βαθύγειον tamen. Τὸ δὲ

A ἀπόσπογγον. Theodorus addidit illa omnia. quod aliis incommodum foret. Οὐκ ἂν δοῦν δέ. Non imperitè diiudicant. Verbum addidit. & videtur εἰδότες legiſſe. Μὴ πηγάδη, non rigidum à rigore ſcilicet ac frigore. Puto intellexiſſe contumacem ac concretam glebam, cuius partes haud facilè ſeparentur. Sicuti ferri ſcoria πηγάδης, non tamen ſolida. Δεκτὸς capax. receptaculum. Πρὸς ἕκαστον, conuenienter ſingulis. non vulgaris loquendi ratio: qua tamen vtitur Cicero.

CAPVT VIII.

Octaui capitis argumentum. Aquarum vtilitates, dulciũ, ſalſarum etiam quibuſdam. Ex Braſſica natiuam educi acrimoniã, nitroſæ aquæ rigatione. In Tylo inſula ſalſas rigationes plus
B *conferre quàm pluuias.*

TAΣ δὲ τῶν ὑδάτων διαφοράς. Iam diximus aquas eſſe tanquam lac in plantis: terram pro matrice, quoad aquas ſcilicet, quas intrà ſe continet. Suprà dixit de cæleſtibus aquis: nunc de iis quas vocat ἐπιγείους. Quam vocem æqui boni conſules: ſunt enim ἔγγειοι καὶ ὑπόγειοι. Sed reſpexit ad rigationes, elices, alueos, canales, qui ſunt ἐπίγειοι. Earum differentiæ multæ à qualitatibus peregrinis. Dulces dicemus ipſas inſipidas. Alię ſũt acidę, vt in Aruernis, nec ſine vini (vt ſibi ridiculè perſuadẽt amẽtęs incolę) imitatione. Id aluminis vena præſtari, argumento eſt den-
C tium ſtupor impreſſus ab alumine. Aliæ ſalſæ ſũt, amaræ aliæ. Item à primis qualitatibus, calidæ, frigidæ. calidarum differentiæ multę. Quamobrem in quibuſdam vis ineſt genitalis: in quibus ſcilicet mediocris tepor cum dulcedine. Quocirca piſces in aquis calidis ad Iuliam Carnicam: quemadmodum contrà in gelidiſſimis puteis Florentinis piſciculi, quos *Laſcas* vocant. De his igitur omnibus hîc agendum. Καὶ γὰρ ταῦτα οὐ μικρὸν ἔχει μερίδα. Haud paruam habent portiunculam ad alendum. Quarum officia atque facultates haud exiguam ſibi partem vindicant ad plantarum incrementa. Θερμὰ, νιτρώδη, στυπτηριώδη. calidę ſcilicet valde. Nam infrà quædam calidæ non ſũt ineptæ: cuius vitii has inſimulat. Feruidæ namque vrũt ac delent calorem naturalem, qui in medio-
D cri temperie conſtitutus vtrinque habet extrema pro contrariis. Nitroſæ autem & aluminoſæ propter ſiccitatem. Εἴτ᾽ ἄλλας τοιούτους χυλούς. Puta bituminis, chalybis, æris, ſulfuris. Ἄτεγκτα, plãtis quæ extant. Ἄγονα, plantarũ quæ ab aliis dulcibus generantur. Sanè conuenit, vt in ſe habeat vitæ principia id quod habet in ſe vitę proportionem. Eſt autem vitæ proportio, nutrimentum. Poteſtate quidem membrum eſt viuens, in quod futurum eſt, vt transformetur, & cum eo quod præexiſtit, fiat vnum. Ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. Si non exactè loquamur, ſed in ſumma. hoc eſt hîc ἁπλῶς. Πλὴν εἴ τι συγγενὲς αὐτοῖς. Declarat exceptionem. Quia ſunt quædam quarundam priuatæ naturæ planta-

ſtributa. Conferre quidem tum arboribus quibuſdam, tum oleribus, ſed oleribus minus, quia minus ſint arboribus robuſta. Vbi comparanda ſunt genera in eo ſimilia, ſcilicet quę iuuentur ſalſis. Alioqui olera quædam quibuſdam arboribus plus accipiunt à ſalſis beneficii. Oblectatur iis Braſſica, Pyrus offenditur. Τάχα γὰρ ἄν τις σφοδρότερον. apertior aſſeueratio. Namque ſuprà ſalſis minus ali dicebat, & deteriùs nunc: tantum abeſſe ab hoc maleficio, vt etiam afferant emolumentum. Ideò dixit, τὸ ὅλον: ſi tota natura conſideretur.

Εἴπερ καὶ οἱ ἅλες. Argumentum ab abſtracto ad concretum. Si ſal iuuat: ergo & ſalſa. Ideò dixit: ἀφαιρεῖ γὰρ ὁ αὐτὸς χυλός. At quomodo ſimilis & affinis, ſi eſt idem ſuccus? Οὐ μὴν ἀλλά. Non erat opus aduerſatiua. Idem eſt in eodem ſenſu, iiſdem verbis. Olera iuuari ſalſis. Βελτίω γὰρ γίνεται. Non igitur fit διὰ τὸ ἰσχυρότερον εἶναι, ſed à forma: quia talis quædam ſua ratione, quam ſequitur finis: διὰ τὸ βελτίω. Quod addit de nitro: id eſt propter proportionem ſalis ac nitri. Γίνεται μᾶλλον γλυκύτερα. Sapor princeps affectus eſt cibi: quò condiuit eum Natura, vt mandendi labori comes eſſet voluptas. Is igitur ſi ſalſugine adipiſcitur in olere commendationem: plurimùm ad olus facit ſalſugo. Eſt ſecundo loco quod quæritur in cibis, friabilitas atque teneritudo: propter duos fines. Vltimus quidem ac verus eſt, facilitas tranſmutationis quę fit ægriùs in duro. Medius finis ac propinquior, eſt cōmoditas ore conficiendi, tum quia eſt apparatus ad illum vlteriorē finem, tum quia guſtum citiùs atque prolixiùs ſapor afficit, in partes minutiores ſoluto atq; liquefacto cibo. Horum vtrunque ſalis beneficio cōparatur: dulcor quidem propterea quòd agreſtitas, vt ita loquar, illa domitatur calore ſalis, quemadmodum & ſolis vi, cùm fructus maturantur. Teneritudo autem, quia ſal penetrando conſumit humidum lentorem, quo fit partium cohęſio pertinax. Iccirco dixit, καθάπερ καὶ ὁ ἑψηθείς. Cocta ſi dulceſcit ac tenereſcit: igitur idem fiet à proportione coctionis. Itaque ſalis vi, quia ſalis vis coctrix: calida enim eſt. Καὶ ὅλως ἡ ἁλυκότης. Rationem reddit, quæ ſubtiliùs eſt conſideranda. Amaritudinem, quæ in Braſſica eſt, reſeratis à ſalſugine meatibus, exigi. Quod hîc conſiderare debemus, eſt. Amarum & ſalſum ſapores eſſe affines. At expulſio fit à contrario. Deinde, expulſionem eſſe actionem valentioris. Ac amaritudo ſalſedine potentior eſt. Dicendum: non expelli à ſalſedine, ſed à calore naturali coquente & aperiente meatus, cui ſit ſal pro miniſtro atque inſtrumento. Atque ita ſoluitur vtraque obiectio. Ταύτην ſcilicet πικρότητα, ſalſugo ſubiens ἐξάγει, educit. Abit igitur ipſe quoq;, alioqui non fieret γλυκυτέρα: abit porrò eiuſdem opera caloris. Ἀραιουμένων, quia rarefacit calor. iccirco dixit, ſubiens. Vnde fit teneritudo, diſſitis partibus.

Τὸ δὲ πικρὸν ἕτερον, καὶ δύσχυλον. Omnium Philoſophorum ſententia hæc: amarum neque alere, neque ſuccum facere naturalem. Ita, quod

A dicebamus, vides. Saporis iucunditatem neceſſitudinem habere cum alendi facultatibus. vt χυλὸν ſit διὰ τὴν τροφήν. Τὰ δ᾽ ἄλλα χείρω. Cæteras plantas fieri deteriores: propterea quòd ſalſugo ab eis nō educat extraneum ſuccum, ſed vitiet aut abſumat peculiarem. Vbi notabis vocem, ἀλλότριον. Quaſi verò amaritudo illa ſit Braſſicæ peregrina & extraria. Non eſt ſanè, ſed οἰκεῖα. Verùm reſpexit ad commodiora: vt ſit, ἀλλότριον ſapori. Δῆλον δ᾽ ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Analogiam ponit Coronopodis & ſalis. Coronopoda prope Cichoreacea ſatam, eorum mitigare amaritudinem, ſua ſcilicet acrimonia. Vbi vides omninò Coronopoda Theophraſti eſſe noſtrum Cornucerui, ſiue Herbam ſtellam. Eſt enim ſapore acri atque Erucis affini. Dicet aliquis: cur prope Al-

B lium ſata, non eius diluit vim? Reſpondet, διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν χυλῶν. Simili namque augetur ſimile, non tollitur. Καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐκ διαιρέσεων. Oſtendit ſubitionis modum. Qui maculas eluūt, euocant quo ſunt imburi panni. Id quod facit ſapo ſubiens atque ſeſe commiſcens, deinde exiens: ſic & lixiuium. Sic Zaphera vitrum purgat. Ἐπιχεάσας coloramenta. Quia macula omnis alius coloris eſt, atque id quod maculat. Εἰ δὲ ἁλμώδεις. Androſthenes ſcriptum reliquerat, in Tylo Erythræi maris inſula rigationes plus conferre quàm pluuiales aquas. At rigationes eſſe ſalſas ibi, ſatis conſtat. Διὸ καὶ ὅταν. Corrupta hæc ſunt verba, ſicut & alibi pleraque. ſententia hæc. Si poſt pluuias inducūt riuos: id conſuetudini eſſe tribuendum, quaſi neget eſſe naturale: ſed ex

C conſuetudine corrigere ibi, quod alibi deprauat. Cæterùm huic iudicio meus animus nequit acquieſcere. Si enim non ferret natura: non inferret conſuetudo. Nam fuit aliqua ſanè rigatio prima omnium. ea quare non obfuit? Nam ſi obfuiſſet: nunquam fuiſſent adducti Olitores vt ſecundam inducerent. Cur ergo confert? propterea quòd conuenit vitæ tractus cum principiis. Ita dico, illis plantarum ſpeciebus non aduerſari ſalem. Prętereà illis in locis ſi potuere prima vitæ rudimenta pati ſub ſalſæ naturæ ſolum illud: poſſe etiam ſimilia vitæ ſupplemēta tolerare atque in ſua commoda vertere, id eſt ad alimoniam, accretionem, durationem. Εἰ περιέχει, ſcilicet ἁλμώδεις εἶναι. Συμβαίνει δέ. Quia videbatur inuita ſententia cedere veritati, ſcilicet conſuetudine Naturam ſupera-

D tam: addit naturam ibi infrequentem eſſe, id eſt pluuias: iccirco artis officia libenter atque etiam vtiliter admittere, id eſt rigationes, ob agrum ſiticuloſum. Quare factum vt non ſolùm arbores, ſed etiam fruges ſibi eam operam depopoſcerint. Nec ſanè non mirandum eſt, ſi etiam ſegetes rigantur ibi. Διὸ καὶ τὸν σῖτον ἀρδεύουσιν. Quippe cum cælo calido qui habeant rationes, aquarū vſuram perfacilem: ea indulgentia & commoditate ſibi comparant, & quaſi ſeruire cogunt tempeſtates. Ita, quod & alibi diximus, in Angot prouincia Troglodytarum, quæ ſub eadem eſt verticis altitudine, toto anno ſeritur, Ταῦτα ὡς δ᾽ εἶναι-

θίνοι. Quia minus accuratè redditæ cauſæ ſunt. Quemadmodum cùm robur pro cauſa deſignat, quamobrem ἐπίτεια ſalſuginem patiantur. Eſſe tiam que τῆς ἐπετείων naturam valde friuolam: ſatis patet ex vitæ breuitate. Item quòd in æſtuariis alantur arbores dulci, non ſalſa. Nam Baſcorum vina ſubſalſa ſunt, propter venas ſubterraneas ab Oceano: ac ſanè talia, quale canit lac diuinus Poeta: *Et ſalis occultum referunt in lacte ſaporem.* Quocirca vina illa quo magis potantur, minus extinguunt ſitim: & in Vibiſcis veſicæ vitia crebra.

Lego συγγενὲς αὐτοῖς ἐκτρέφειν, cum aſpiratione, non ἐκ τοῦ. Et ὅτι δ᾽ ἐν τῇ ἁμαρτάδι. Et τοῖς δενδρέοις δὲ, addita coniunctione.

Theodorus, παντοῖα, varia. Mitigauit licentiam Græcæ vocis. Παντοῖον, varium quidem ſignificat, verùm in ipſa vniuerſitate. At mare neutiquam generat παντοῖα φυτά: non enim ἐστὶν ἐν παντὶ τῷ γένει τῶν φυτῶν. Ἐν ἑαυτῇ καὶ τῶν φυτῶν γένος τι. Quod niſi in mari viuere nequit. Addita hæc per paraphraſin. Τοῖς ἐνδογενέσι. Suas incolas. ſanè pluſquam Poeticé. Παραβαλλόμενον, aggeratus. vox nimia Satis eſt, appoſitus ſal, adiectus, affuſus. Et addidit de ſuo: vnicé. Καθάπερ καὶ ἑψόμενον. Sicut & ſi priuſquã coquatur, ſale commaceretur. Ita ergo τὸ ἑψομένον, eſſet futurum. at eſt præſens. Μεταξὺ ἑψομένου. Inter coquendum ſanè fit tenerior: at nequaquam dulcior, ſed ſalſior ſi ſal addatur. Sed cõparauit Philoſophus ſalis vim cum vi coctionis. Ἀτεράμονά τε καὶ δύσχυλον. An amaritudo cum ſaporem, tum alimẽtum peruertit. Sæpe monuimus, hoſce verſionum laxiores ambitus non hærere medullis ſententiarum Philoſophicæ orationis. Sic in his. Τὸ ἀτέραμον, negat penitus. τὸ δύσχυλον, non negat aut tollit, ſed deprauat. At Theodorus vtrique verbum idem, peruertit. Simpliciſſimè, nec ambitioſé. neque alit, & vitiat ſaporem. Εὐαυξεστέρα, altior. Non expreſſit creſcẽdi aptitudinem ac facilitatem, quam acquirit à ſale. Tenerior fit & habilior ad creſcẽdum. Id enim eſt τὸ εὐ, in ea voce. Τὰ δ᾽ ἄλλα χείρω. Sed cæteris in rebus deterior. Attribuit hęc verba Braſſicæ. at referenda ſunt ad alias herbas. Braſſicam meliùs habere à ſalſugine, cęteras peiùs, in quibus ἐπικρατεῖ τὸ πικρόν. Et quæ ſint aliæ res illæ in quibus ſit deterior: ſi & in ſpecie habitior, & in ſapore dulcior, & ad vſum alimenti eſt tenerior? Καθάπερ καὶ ὁ κορωνόπους. Vt in Selagine atque vniuerſo genere Intuborum. Ita omiſſa eſt ſententia qua comparatur in acribus Coronopodis vicinia, cum ſalis vicinia in amaris. Coronopum Plinius cùm duobus diuerſis locis ita pingat, vt vni non videatur conuenire: ab vtraque longè diuerſam facit Selaginem. Cęterùm vt pleraque alia videtur ex appendicibus Dioſcoridę ſublegiſſe Theodorus. Ἐξάγουσι ἐπιχρώσεις, maculas detergunt. Aliud eſt ἐξάγειν, aliud ἀποπλύνειν: vt etiam declaratur à Galeno. Detergentia amouent à ſuperficie, non habent euocandi facultatem. At in hac cõparatione eſt, ſubitio, miſtio, eductio, quemadmodum dicebamus.

CAPVT IX.

Noni capitis argumentum. Aquarum dulcium qualitates, vtilitates, cauſa. Magis conferre frigidiores. Puras. Commendabiliores. Salſugine, aut aliis miſtas ſaporibus quibus proſint, & quamobrem. Dulces ad Pyram quare non alant plantas.

ΤΩ͂Ν δὲ ποτίμων. Excluſis ſalſis aquis, ac medicatis à communi rigationis vſu, ſolæ ſuperſunt aquæ dulces: quæ propterea quòd tum frigidæ, tum calidæ queunt eſſe, ſitq; vel ſole, vel igni, vel Auſtro: quæ quibus ſint vtiles, hic videbimus. Totum caput hoc ſuauiſſima narratione iucundum ac perſpicuum eſt, neq; diuulſum farragine diſceptationum, neque diſſitum in partitiones operoſas, vt pleraque alia. Primùm agit de aquarum frigidarum, quę purę ſunt, commodis. Deinde abit à propoſito, vt non amplius de dulcibus agat, ſed de iis quibus admiſcentur ſalſæ. Poſtremò de vitiis occultis aquarum, quæ ad Pyrean ſunt, tametſi dulcium. Τῶν δὲ ποτίμων. Potabilium, id eſt dulcium, ab effectu & vſu qualitas expreſſa eſt. Ait, frigidas eſſe optimas. ratio: Autores ſunt concoctionis: quia cogunt introrſum calorem ad radices. Is ſecum ipſe cumulatus, cumulatè ac plenè operam nauat ad officia concoctionis. Hoc ſanè per antiperiſtaſin, obſeſſo calore ſcilicet. Calidas autem euocare ac diſſipare. quippe aperiunt. Hoc ergo ratione partium. Deinde accedit ratio ſimilitudinis: vt foras exeat ad calorem calor: cuius coniunctionis atque neceſſitudinis ſuprà faciebat mentionem. Alibi dicebamus: ſolum Ocimum aquis inſolatis lætari atque proficere. Καταψύξει. alia cauſa. Excalfactas, exuctáſque radices egere refrigerationis. Ideò dixit: πάντα δεῖται τοῦ ψύχεσθαι. Vt quod facit in animalibus vel ſpiratio, vel trãſpiratio, huius proportionem præſtet iſtiuſmodi refrigeratio. Ὅτι δὲ βελτίω. Sententiam confirmat experimento. Hæc eſt hypotheſis. omnibus in partibus eſculentis dulcedinem quæri, veluti radicibus, foliis, fructibus. Ait ergo dulceſcere omnia hæc aquarum dulcium rigatione.

Ἔτι δὲ. tertia ratio à ſimilitudine. procedit autem per probata. Nam ſuprà commendabantur aquæ boreales & nocturnæ: ratio par in rigationibus, quæ in pluuiis. Similis quoque proportio à ventis. Frigidi namque flatus probabantur. Dicit hic νυκτερίδας, ſicut alibi νυκτερινά. Ὅταν ψυχρὰ καὶ μὴ θερμά. Non eſt hic illa palilogia, de qua diximus alibi ex Homero, Ariſtotele, hoc ipſo autore, ζωνύτω, οὔτε ἀπελαύσατο, καὶ οὐ μακρόν: ſed quia dicit frigidas conferre: ne quis ſuſpicari poſſet, calidarum parem, aut ſaltem ſimilem afferre vtilitatem, ſi dulces ſint: addidit, ita frigidas vſui eſſe, vt calidæ non ſint. Τὴν γὰρ αὐτήν. Eandem ab omnibus præſtari vtilitatem: quia ſit omnibus eadem natura, quę eſt principium vtilitatis. Poterat dicere, ἔχει πάντα: maluit πάντα ἔχει: neq; fugit hiatum. Τὰ θερμὰ διαχεῖ. Rectè. diffundunt duplici ratione. Nam & continentis partes laxant: & conten-

contentas attenuāt. Addidit autem ἀνυγραίνει: quia ſi ventos conſideres, Meridionales cum calore imprimunt etiam humidum. Si aquas: quia humidæ ſunt actu, apertis ſubeunt meatibus. Itaque tunc fit contraria natura ei, quam ſuprà toties commendabat: ξυνιστάντα τὰ δένδρα. Τ' χαυνώματα ergo dicemus, ob mollitiem laxa. καὶ ἀσθενῆ ποιεῖ. imbecillũ facit natiuum calorẽ. Cauſa eſt in præcedenti verbo, διαχεῖ: diſſipatus fit ſibi ipſe, quoad partes alienus. Diſſitum ſeipſo cõpacto quiduis infirmius. Ratio: Quia collectum eſt magis vnum. At vnitatis ratio eſt reciproca cum entitate. At rarum eſt quodammodo multa, ſibi ipſi denſo comparatum. Eſt & alia ratio imbecillitatis, ἀνύγρανσιν. Humectatio maior quàm par ſit. Cùm Hippocrates tria deſignet, continentia, cõtenta, καὶ ἐνορμῶντα: hæc tria tetigit. Continens, eſt arboris corpus. Contentum, τὸ ὑγρὸν. Τὸ ἐνορμῶν, calor naturalis. Τ' ἀσθενῆ δέ τις ἴσως. poſſet aliquis occurrere. Quomodo frigidas & eligis & laudas, cùm aquæ natura frigidiſſima ſit? Frigus autem calorem extinguat: quo fit vt non alantur: fit enim alimenti tranſmutatio à calore. Quamobrem neceſſe eſt interitum ſequi. Hoc eſt quod dicebat, εἰ δὲ ἀφαιρεῖται τῆς θερμῆς δύναμιν, ἀφαιρεῖται τὴν τροφὴν ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν ζωήν. Quãquam illud γὰρ, potiùs fuiſſet οὖν. Conſequitur enim vitæ ablatio nutrimenti ablationem. Reſpõdet: temperari aquę vim illam, illúmque exceſſum remitti adiunctione terræ, in qua ſunt plantæ & affinitate aeris, qua ambiuntur. Nam ſanè ſi ab his non ſint ſubſidia: obſunt aquæ frigidæ. Iis enim vruntur prata, niſi fimo aſpergantur. Ita inſiſtit in veſtigiis Præceptoris, qui in ſecundo De generatione aqua ſola negat ali plantas. Duo connumerãt incommoda frigiditatis, καὶ πρὸς τροφὴν καὶ πρὸς γένεσιν. Οὐ μὴν πολλή γε. Is, inquit, exceſſus & inutilis & noxius. Si tamen eius operæ aliorum opera miſceantur: illorum coniunctione tum ipſe fiet tolerabilis, tum eius actio naturalis. Χυλὸν ἀλλότριον. Intelligit aeris & terræ: quod mox explicat: Ταῦτα δ' ἐν τῇ γῇ, καὶ ἐν τῷ ἀέρι: ſcilicet δένδρα. Οὐ πολλή, non multus apparet is exceſſus, οὔτ' ἐν πολλοῖς, neque in multis. In ipſa quidem aquæ natura eſt: at in ſubiectis corporibus, quibus opus eſt aqua, non extat. Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὅμοιον. Oſtẽdit, illius obiectionis aliam ſolutionem variam eſſe. Eſt autem ſolutio per aliã obiectionem. obiiciat enim piſces quiſpiam. Ii namque ita illo in exceſſu ſunt, vt & tolerẽt & viuãt. Ait ergo animantes illas habere ſibi peculiares aquas: plantis autem eſſe alienas. Itaque piſces aquis ambiri totos atque contineri: plantas verò non ab aquis, ſed à terra & aere. Οὔτε τὴν ἐκ τῆς γῆς. Intellige terræ calorem, non proprium, ſed à ſole impreſſum. Πλὴν εἴπου γε. Niſi aer, inquit, item ſit frigidus. Hoc ſequitur ex propoſitis: non ſanè temperaret, ſed conſeruaret exceſſum. Nam omninò & aer talis ἀβλαστὴς, id eſt infœcũdus: at ſub eo terra ἄγονος. Conſule huic voci. vt ſit ἄγονος è fœmineis ſibi creditis. Nam ſub vrſa terrarum tractus ſyluarum frequentia, denſitate, arborum ſpecie, viriditate viſendi. vnde & *Gruntland* nomen. Quos enim nos *frun* illi *grunt*, viride. Τὰ μὲν οὖν ψυχρά. Diabaſis ad aquarum comparationẽ, quæ ſunt bibendo & quæ non ſunt. Quæ aquæ ſunt idoneæ potui: eæ ſi peregrinis qualitatibus vitientur, non alunt. puta ſi ſalſis admiſceãtur. Veluti quæ litoribus aut æſtuariis proximæ. eas non ſolùm non alere, ἀτροφίας ἐμποιεῖν, non vulgato loquendi more: verumetiam lędere, morbos afferre, βλάβας ἄλλας: quia ἀτροφία βλάβη ἐστί. Plus eſt ἀτροφίας ἐμποιεῖν, quàm οὐ τρέφειν. Quia non alit lapis arbori vicinus, non tamen nocet: at hîc ſalſilago facit ἀτροφίαν, id eſt conſumit. Ἐμποιεῖ, τὸ ἐν, intus. quia nutrimentum fit κατ' ἐναντίωσιν. Καθαίρει ἐπὶ τῶν σωμάτων. Sal enim τήκει, tabefacit. Ἡ δὲ μῖξις. Tollit opinionem perpetui nocumenti huiuſmodi miſtio, ποσὸν, id eſt non excedens, idem quod σύμμετρον. Et ſimul comprehenditur ποσότης καὶ ποιότης, quia eſt quãtitas qualitatis. Nõ enim quantitas nocet, vt vulgus habet in prouerbio, ſed qualitas, & ea quidem certa. Hãc temperaturam ait eſſe vtilem: quoties expugnãda fuerit natura quępiam in aqua crudiore. Σκληρὸν durum vt in Braſſica. Ita ſuprà dicebat, ἀπαλωτέρα. Sic hîc, ἀπαλὸν, καὶ ὠμὸν, ſuprà πέψιν ποιεῖ. Aquam verò quæ ſecum limum affert appellat θολερὸν καὶ μαλακόν. Sanè fontes ac fluuii qui ſurgunt ex terrenis, aut terrenos tranſmittunt alueos, molliores vehũt aquas, ex ſaxis crudiores, ex arenoſis mediocri ſapore iucundas. Cùm mollitiem duriuſcula metaphora pinxit facetè. Simplex ſententia eſt, aquæ contumaciam emolliri inuecto limo: quem terrenum ſuccum vocat. Et dixit, συνεπιτίθεσθαι, duplici præpoſitione, ἐπὶ, ſuper aquæ cruditatem. Σὺν, limum cum aqua. Θολερὸν, vt in Duria fluuio Subalpino. Adeò fœcunda eſt aqua Duriæ & Granę, quæ eſt in prætura Salutiarum, vt non ſolùm ditẽt prata, ſed etiam generent: Καὶ κοπριώδη. Vt fit in pratis. Sparſo fimo deducunt riuos, quorum decurſu cæteris partibus communicetur fimus.

Τοιαύτης δέονται τροφῆς. Quia mollitudine opus habet, quæ eſt in turbida & fimoſa. Λεπτὸν καὶ παχὺ. Species alias declarat miſtionum. Si nimis craſſa eſt, non eſt communicabilis. Ideò tenuiores adiunctione tum fluida fiet, vt diducatur: tum attenuabitur, vt ſubeat. Declarat autem vtrunque modum duobus exemplis. Vt putealis tenuitatem admiſceat ſcatebris luculentis: & fluuialis craſſitiem pluuiali. Diſtinxit ναματιαῖον ἀπὸ τοῦ ῥυτοῦ. Eadem aqua riui eſt & fontis, vnde fit riuus. Sed ſcatebrã intellexit ſuperiorem, riuum autem poſtquam proceſſit. Εἰ μὲν τοῦ καὶ ἁπλῶς εἴποι. Quęuis harum, aut ſimilium miſtionum apta eſt: quæ verò materia cauſaria eſt, id eſt quæ exigit miſtionem, ea eſt inutilis. Τὸ ἁπλῶς εἴπειν. Quod ſimpliciter afferat cauſam exulationis, vt aluminoſum, & eiuſmodi. Quia tales aquæ penitus excludunt vtilitates miſtionum. Θαυμασιώτερον. Hæc eſt poſtrema capitis pars. Non tam hęc quę diximus, admirationem facere queant. Habent

enim cauſas manifeſtas, quàm ſi qua eſt aqua potui habilis hominibus: quæ non tamen ſit, vt ita dicã, plãtis potabilis. Sic quoq; diuinus loquitur Poetã: *-potent violaria fontes.* Θαυμασιώτερον. Quia illud quoque admirabile, talia alere. Γλυκὺ καὶ πότιμον. Dulcedo, qualitas ad vſum: potabilis, vſus ipſe: eſt potabilis, quia dulcis: dulcis, vt potetur. Η᾽ ὅλως ἄτροφον, ἢ μὴ τελεσφόρον. Aut penitus inutilis, aut deterior vtendo. Τελεσφόρον, cõducibile, quod perfectum afferat alimentum. Ε᾽ν δυοῖν ἄτοπον. Duas commentus cauſas priorem excludit. Idem modus & ſuprà, & alibi, δυοῖν θάτερον. Εἰ ὅτι λεπτόν: quod alibi φάμενον. An, inquit, aqua illa tam rara eſt, vt inepta ſit ad concretionem. Hoc eſt illud ἀδυνὲς à raritate. Non, inquit, ea cauſa. Quippe rariſſimus eſt, atque alit tamen. Idem ſæpe, tum ſuprà, tum alibi, ἄτροφον. Modeſtè loquitur, vt ſemper, δοκεῖ. Η᾽ ὅτι χυλόν τινα. An guſtum latet ſapor occultus quiſpiam? Ecce, quemadmodum refert cognitionem noſtram, quod & alibi facit, ad occulta quædam, quæ ſenſum queãt fallere. In ſapore, inquit, non eſt: tangeret enim guſtum. Noxa tamen eius deprehenditur experimẽto. Qui namque homines ea lauantur aqua, fiunt ſcabioſi. Sanè verò mirum: ſi cutim adurit & linguam, faucéſque non afficit. Profectò non iam θαυμασιώτερον, ſed θαυμασιώτατον. Ε᾽κδηλούμενον. ἐκ, quia latet, exit veritas. Λεγομ. Aliud ab Elephanto. iam vulgò ſcitur. Καὶ τὰ φυτά. Plantas quoque aduri credendum. Οὐ γὰρ δὴ τό γε ἄγαν. Excludit tacitam opinionem. Cùm receptum ſit, aquas dulces ali: & manifeſtò eæ ſint dulces aquæ: fortaſſe putaret aliquis, ab iis & ex iis nimium confieri nutrimentum, adeò vt concoctrix virtus ſuperetur: atque obtuſa virtute conſequatur tabes. Hoc tollit. Neſcio an probus ſit illius vocis flexus, ἀτροφεῖ. Α᾽τροφα namque ſunt ὕδατα. Corpora verò ſi ſunt ἀτροφεῖ: noua vox eſt ἀτροφεῖν: nam ἀτροφεῖς dicimus: igitur & ἀτροφέω.

Lego καὶ ἄλλο ἔχει χυλόν. Et ἐπὶ τῶν ζώων δέ, τῶν ἐν ὑγρᾶς. ὁμοῦ γὰρ μὲν γάρ. Et ἄγαν πλεῖον ἤ, καὶ ὅσον. Et εἴη γλυκὺ καὶ πότιμον, non ἀπότιμον. Et ἀτροφεῖ, non ἀτροφῶ.

Theodorus ἀντιπερίστασιν, circumobſiſtentiã. At idem eſt, circum, & ob. obequitare, obambulare. Α᾽ντιπερίστασις ſignificat aduerſariæ naturæ obſidionem vel obſeſſionem. Ε᾽μφυτον θερμόν. inſitus calor. minus plenè. Omnis calor, qui intus eſt, ibi ſitus eſt: ergo inſitus. At non omnis ἔμφυτος, innatus. Exprimenda naturæ vox, quæ in eo verbo eſt. φυτὸς enim ἐκ τοῦ φύεσθαι. Υ῾περβολὴ δέ τις τῶν ἴσως. Sed forſitan frigidi quoque exceſſus ſtatui poteſt. Quod ſtatuitur, hominis opera ſit. At hîc τὶ τῶν natura eſt. Α᾽φαιρεῖται τὴν τοῦ θερμοῦ δύναμιν. ἀφαιρεῖται τὴν τροφὴν. ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν ζωήν. Alimentum, viréſq; caloris demat, ſine quibus ſeruari vita non poteſt. Toties conqueſti ſumus, à fimbriis deformari veſtimenta Philoſophiæ. Malim equidem in comptiuſculam paulo orationem, & multo expreſſiorem veritatem. iã primùm peruertit ordinem. Nam priùs tollitur

A calor, qui eſt autor alendi, quàm opus eius quod eſt alimentum. Deinde, quod innuebamus in Cõmentario, hîc eſt demonſtratio à poſteriori. Hoc enim concludere vult, quod tractat. Tractat autem alimenti rationes ab aquis. negat haſce aquas alere. Non poteſt probare ex eo quod deprehẽdatur, quid intra arborem agatur. Probat igitur ab euentu vltimo. Intereunt, inquit: ergo vitiato calore, & ſubducto nutrimento. Theodorus autẽ quaſi apud ἰλιαστὰς, non autem in Lyceo cauſam agat, ſuo more loquitur: non reſpicit ad ducem ſuum. Hæ aliorúmque tales forenſes orationes plebeiarũ literarũ ſectatores ſaturãt, ſecundíſque plauſibus excipiuntur: at Philoſophiæ meræ ſunt vel κονίδες, vel κηλῖδες. Α῎λλον ἔχει χυλὸν ἀλλότριον. Niſi alia quoque cauſa damnoſa accedat. Nimis

B laxè, χυλὸς, cauſa. Ταῦτα δὲ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῷ ἀέρι. Plantæ autem in terra, & in aere ſtant. Non ſatisfacit verbum hoc additum. Non eodem modo ſtant in terra & in aere. in terra ſtant, aere ambiuntur. Πολὺ ὅπου γε καὶ ὁ ἀὴρ ὅλος τοιοῦτος. ἔστι γὰρ ἀβλαστής, καὶ ἄγονος ἡ γῆ τὸ ὅλον. Theodorus legit, οὕτως: vt terra ſit ἀβλαστὴς, καὶ ἄγονος: quod placet. ἄγονος, quòd non ferat: ἀβλαστὴς, quòd ſi tulerit, ea nihil ferant. Γεώδη συνίστησι χυλόν. Saporem, peſſimè eſt interpretatus. Sapor enim nõ eſt in aqua, niſi ſubſit ſuccus. Iccirco mox dixit, alimentum. Ac à ſapore alimentum nullum, ſed à ſubſtantia, in qua ſapor eſt. Εἰ μὴ τῷ καὶ ἁπλῶς αἴτιον. Theodorus omiſit hæc omnia.

C

CAPVT X.

Decimi capitis argumentum. Plantas alias aliis gaudere locis. Quid inter Abietem ac Pinum commune: quid non. Quid item inter Punicam, & Myrtum. Quid Oleis noceat Tarentinum, & quamobrem.

TOY'Σ δὲ τόπους. Quanquam de locorum affectibus, à qualitatibus, & à ſitu, pro plantis, aut aduerſus plantas diſputatum eſt: de integro tamen retexuntur eadem orationis tractu admodum ſuaui atque æquabili: vt hoc ſolo tollatur tędium repetitionis. Diſtribuit ergo locorum, plãtarúmq; naturas, ſuam cuique: communes autem mutuáſque coniungit.

Τοὺς δὲ τόπους. Ne fruſtrà an temere loquax repetere videatur: exactiùs procedit hunc ad mo-

D dum. Non ſolùm, inquit, eæ plãtæ, quæ minus vulgatæ ſunt, propria ſibi quæque loca vindicant: ſed etiam eæ quæ minori diſcrimine variis locorum affectibus acquieſcere videntur, deſiderant certa loca potiùs quàm alia quædam. Ita poſuit ἀντίθετα, ſcilicet ἀεὶ τὰ καὶ ἴδια. altera ex parte κοινότερα. Diximus alibi tum apud ipſum, tum apud Præceptorem, περιττόν. rarum: quod præter aut ordinem communem eſt, aut cognitionem noſtram. Sicut impar numerus, ſi diuidatur, habet quòd egrediatur ab æqualitate. Locorum autem differentias ſtatuit ab internis qualitatibus, ξηρούς, ἐνύδρους. ab externis, χειμερινούς, προσηνέμους, ἀπηνέμους. Χειμερινὸν

appellat

appellat frigidũ, ab hyemis natura. προσήλια, apertũ & expoſitum ſoli, ea loca dicuntur aprica. His cõtraria παλίσκια, vmbroſa, opaca. quid hîc agit τὸ πάλιν? An vult dicere vmbrã duplicatam, & quaſi reciprocam, quaſi ex altera diametri parte radiorum? Nam ſanè radius perpendicularis à ſubtenſa reflexus ęqualiter vtrinque reciprocus in ſeipſum duplicatur. A ſitu alia differẽtia, ὀρεινὰς, ἢ πεδινὰς. Nã etiã montana alia ſunt aprica, alia opaca, alia vẽtis & frigoribus agitata, alia ventis auerſa: ſicut inter ſumma iuga vertices, alioqui altiſſimi, depreſſi. Sic & valles, apertæ, occluſæ à tergo, à frõte, ab latere. Cæterùm mõtes maxima ex parte ſicciores: valles humidiores. Οὐκ ἀεὶ δὲ πάντως. Quanquã certa requirũt loca: tamẽ haud ſemper. Οὐδὲ διὰ μίαν αἰτίαν. Quare non eadẽ loca ſẽper appetunt? quia non eadem cauſa. quin non vna cauſa ſemper. ſic hæc confuſa explicãda. Quia non eadem ſemper anni pars: non ſemper idem locus plantæ commodiſſimus. Non eadem ſemper anni cõſtitutio: cauſæ minutiores, imbres, vẽti, nebulæ, ſiderũ nouæ mutationes, haud ſtatæ, inſtabiles, ineõditę, incertę. Καὶ παρὰ τὸ συγγενὲς. optima ſẽtẽtia. Natura cõparatũ eſſe, vt cognatá inter ſe cõſentiãt: atque iccirco arboribus cõueniat cum locis propter affines qualitates: quod appellauit οἰκεῖον: & ſubintulit conueniẽtię huius teſſerã illã, ἐκ δὲ τῶν καὶ αὐτόματα φύει. Quaſi loci natura ſeſe propaget in plãtæ naturã, quam educat è ſinu ſuo. notabis diligẽter locutionẽ. Præpoſitio παρὰ cum quarto caſu ſignificat interdũ exeluſionẽ: vt παρὰ τὸ πρέπον, pręter decorũ: nonnunquã deſignat principiũ, & originẽ: quomodo vtitur Ariſtoteles in topicis: & autor Etymologici potiùs dicit, παρὰ τὸ λίζειν λόγον, quod alii ἀπὸ τοῦ λίζειν. ſic hîc παρὰ τὸ συγγενές. Nec deeſt ratio: quod enim deducitur ad aliõ, ſeparatur ab eo. & illud notandum. Videtur enim verbũ hoc ἄγει, μόνον eſſe, ἀντὶ τοῦ ἄγοι. Alius dixiſſet, ἡ φύσις, non autem τὸ φύεσθαι. Τὸ δὲ αὐτόματον μηνύει τὴν φύσιν. Maior propoſitio. ſic digeritur demonſtratio. Quod ſpontè naſcitur, teſtatur communẽ conueniẽtiam naturę: in propriis locis eſt quod ſpontè naſcitur: ergo propria loca ſunt principia naturæ conuenientis. Ὥσπερ ἐκ τῶν αὐτῶν αἱ τροφαί. Frequentata ſentẽtia multorum recitatione, quam primus edidit diuinus Præceptor. eadẽ eſſe principia nutrimenti & generationis. Hæc eſt probatio maioris. Quia natura eſt principium generationis. nẽpe principium omnis motus. at generatio conſeruatur alimento. Hoc iam declaratũ eſt: nutritionẽ non eſſe abſque generatione. Καὶ καθ' ἕκαστον διαφέρουσι. Id eſt eadem ratio, alimẽti, generationis, partitionis: ſcilicet quam quieque qualitatem ſibi conducibilem nanciſcatur. Ζητεῖ γὰρ προσφορόν. Probatio probationis, aut explicatio quæ fit in Epicheremate. Requirũt enim ea quæ faciunt ad ſuum temperamentũ. Ergo ſicca ſiccis, humidis humida ſunt diſtribuenda. Nam ſi alimentum eſt tum denique cùm vnum eſt, materiæ continuatione ſub eadem forma: neceſſe eſt, eaſdem quoque obtinere qualitates. Πρόσφορον, ſignatiſſimum

A verbum. Fit enim acceſſio corporis ad corpus ex alimẽto. Quia cibus eſt poteſtate corpus animalis: φέρεται ἄρα τὸ πρὸς τὸ ὑπάρχον. Ἔτι δὲ ἀσθενῆ καὶ ἰσχυρά. Aliæ differentiæ à partibus & habitu. Habitus eſt, ἀσθενὲς καὶ ἰσχυρόν. partes illę, βαθύρριζα, ἐπιπολαιόρριζα. Πολλάκις δὲ καὶ διὰ πλείω. Multa etiã conuenire atque conſpirare, quaſi fiat illa Empiricorum συνδρομή: ac tantundem miſtionis viciſſim expetatur à planta, quæ miſtio ſit in agro, in cælo, in eorum accidentibus. Ἐνίοτε δέ. Sic etiam in primo Hiſtoriarum differentias ſtatuit κατὰ τὸ ἔχειν, καὶ μή. Sanè hæc eſt maxima differentia: vbi eſt minus materiæ neceſſariò, id eſt ex Naturæ legibus, & alius formæ modus. Πάντα γὰρ ταῦτα. Videtur mutila aut ſuperflua oratio: itaque tota eſt omiſſa à Theodoro. Ἔτι δὲ τὰ ὅμοια. repetita ſententia. A ſimilibus appeti ſimilia:

B illis diſſimilia non appetere illud idem. Τὸ μὴ αὐτόν. Quaſi pronomen ἀσεστον poſuit, ex inſtituto Præceptoris, τὸ μὴ αὐτὸν, ſicut ἐκ ἀνθρώπου. Sanè poterat, οὐ τὸ αὐτό. Declarat autem τὸ ἀνόμοιον ſequentibus. Ὅταν ᾖ τις παραλλαγή, quoties non conueniant inter earum naturas. Vbi, inquit, extiterit diuerſitas. Verbum ζητεῖ iam ter poſuit, & mox ponet, neque temere: habet enim ſuum etymon, ζῆν αἰτεῖ: vt vitæ cauſa ſibi depoſcant loca debita. Adducit exemplũ Abietis & Pini: in quibus eſt diuerſitas. Namq; Abietem ſiccam dicit: igitur opacis gaudere: non enim vult amplius ſiccari: contrà, Pinus humida quærit aprica: amat enim inſolari. Calida, inquit, vtraque. Cæterùm ad fidei ſuæ leuationẽ addit, ἴσως, & ὡς δεῖ φαίνεται: adeò

C pudẽs vir & modeſtus: omnia circumſpicit, omnia tuta timens, diſſimilis noſtrũ, qui arroganter cuncta profitemur. Siquis aliter ſentiat, adeò excandeſcimus, vt ei maximè infenſi atque etiam infeſti ſimus. Σημεῖον δέ. locus hic deprauatus eſt. Argumentum, inquit, ſumendum ex Pini generatione. verba hæc nihil ſignificãt. Quid enim prodat Pini generatio Pini humiditatem? Sed neque Theodori diligentia ſubuenire poteſt nobis, qui legit πίτυος, non autẽ πίττης γένεσις. Eſſet enim nugatio repetita eadẽ re, ſic pote. Argumẽto eſt picis generatio. ſimul autẽ humiditatis copia. Nã ſanè pix ipſa humiditas eſt. vbi eſt animaduertẽdũ, humiditatẽ hîc eſſe liquorẽ. Nã ſanè pix ipſa, ſiue reſina liquor ſanè eſt, ſicca tamẽ eſt: reſina quidem poteſtate, pix autem etiam actu. Καὶ ὁ προσήλιος

D τόπος. Affert pro indicio humiditatis, natalia pini: nempe apricis locis. Neq; neceſſarium ſignũ eſt, neque neceſſaria cauſa, neque neceſſaria concluſio: quia loca ſoli expoſita requirat: iccireo ſit humida: neq; quia humida, deſideret loca illa. Πέφυκε γὰρ οὕτω μᾶλλον. A fine probat calidi loci conuenientiam: nempe melior vt fiat cõcoctio. In tertia ſectione apud Ariſtotelẽ ſcriptũ eſt: ἔνδεια ἡ ἐπιθυμία. Et omnib⁹ vbiq; receptũ, appetẽtiã defectus eſſe ſobolẽ. At hîc exceſſũ facit appetitus autorẽ. Sanè appetitum creat contrarii ad temperationẽ. vbi habes conuenientiæ ambitum ampliorem: non enim propter ſimilitudinem præſentem, ſed

propter futuram æquabilitatem. Α'ει γ̓ τὸ ἀφαιρεῖν. continuat explicationem. Semper appetere tantum quantum opus ſit propter exuberantiam: quia multum ſucci multum expetit coctionis: igitur à calore multo. Hoc tamen, ſi ad vniuerſum reuoces, falſura eſt. Non enim appetunt humida reſiccationem. Dicendum, non propter ſuam ſubſtantiam & conſeruationem, ſed propter operis finem. Τ' ἀφαιρεῖν, ἀποβάλλειν. Proportio námque in ſignificatis communis eſt, τοῦ βάλλειν, καὶ τοῦ αἴρειν. Καὶ ὅλον. ad alia diffundit hoc exẽplum. Quemadmodum Abieti & Pino non fecit commune genus: vt iiſdem locis gauderent: quare inueſtigatæ ſunt cauſæ in differẽtiis: ita in aliis quoque inueſtigãdę. Quia mirum videretur cuipiam, non conuenire: cùm ſenſus penè iudicet eaſdem, propter maximam figurarũ & communium qualitatum affinitatem. Quin neccui id adeò mirum ſit contrario deſignat cuctum contrarium. Nam ſi congeneres diuerſa loca ſibi quærunt, quanto propiore iure quę ſunt generis diuerſi? velut Edera quæ ſit calida & ſicca, atque aliæ plantæ quæ ſunt humidiores. Etenim tum hæc, tum illa volunt vmbroſa loca. Πάρυδρα, quæ aquarum gaudent halitu: & ἀλσώδη, quę delectantur opacis: qualis ea que nomen inuenit inde, Alſine: nec minus Betonica. Ρ'ᾴδιον ἰδεῖν. puto hîc eſſe mendum: diſtorta enim oratio eſt. Τῶν δὲ ἡ φύσις. Earum ſcilicet, quæ aquarum aſpergines, aut cęcas venas, aut vdos halitus requirunt: & earum quæ opacis gaudent, genera ſunt affinitate naturæ coniuncta. Cæterùm haud facilè eſt intelligere, quamobrem hæc appoſuerit. Dicamus, ſimul oſtendere, tum ſimilia, tum diſſimilia eadẽ loca exigere. Diſſimilia, vt Ederam & Alſinem. Ederam calidam, Alſinem frigidam, locis opacis lętas eſſe: Similia: vt Lẽticulam & Lichenem, ad aquas Nota verò vocem periculoſam, ὅσα μὴ ἐπεγγειοῦν τὸν αὐτὸν ζητεῖ: nam ὅσα, idem quod πάντα. Hoc autem falſum: ſed ἔνια tantùm. Ἔνια δὲ καὶ τούτων. Si quis, inquit, ſingula intueatur: faciles ei ſeſe atque apertæ cauſas dabunt. Ο'μοίως δὲ. Affert diſſimilium exemplum aliud in iiſdem locis, ſub eo affectus genere, quod appellat φυλλόσκεπα. In quibus opacatur fructus foliis: qualis Punica & Myrtus. Tectifolias vocare quis poſſit. differentias oſtendit. Punica rara & ſicca: Myrtus denſa & ſicca. Vides communionem & diuerſitatem. Sicuti ſuprà, Pinus & Abies: vtraque calida, altera ſicca, altera humida. Ita Myrtus & Punica, ſicca vtraque. rara hæc, denſa illa. Atqui diſſimilia hæc eadem loca ſibi dari petunt, nempe opaca. Ratio vna. fructus ſiccus. patet. πυρηνώδη vtrique. Nimis igitur exiccaretur. Τῷ ἡλίῳ προδεδομένα: quaſi dicat, proditus. Et addit, ταχὺ, ſcilicet antequam perficeretur maturando. Mirum verò, ſi Punica ſicca humidum fructum fert: eſt enim ſucculentus. Dicendum: ſicco, quantus quantus ſit, præponderare alia multa, nucleũ, membranas, pulpam interiorẽ, coriũ. Quin ſuccus ipſe actu humidus, poteſtate ſiccus, ſicut omnia acida. Quã-

A obrem nimis inſcitè conceſſerunt Elephantico medici recentiores, Punicum acidum, Arancium & Limonem. Σκιατροφούμενα. vmbratili fruitur educatione. Καὶ μετρίως ἐπιλάμποντι. ſi mediocriter illuſtretur. Lucem potiùs dixit quàm calorem: vt tangeret mediocritatem. Σώζει τὴν ἰκμάδα ὑγρότητι. Contrà illud κατεξηρασμένα, καὶ πεπαινόμενα. Is nempe finis: propter quem depoſcatur eiuſmodi locus. Διὸ καὶ πυκνάς. Ex artis præceptis, vt ſæpe aliàs, parat probationem. Crebras ſeri Punicas: vt mutua inumbratione opacentur. συσκιάζωσι, cooperiant: obtegant inter ſe mutua, vt ita dicam, coumbratione. Nam Græci ſic loquuntur, συσκιάζειν. obiectu mutuo: hoc enim eſt, προσβολὴν ἔχουσι. Ἅμα δὲ καὶ τῷ. Occurrit obiectioni. Ea eſt: fore, vt ſeſe

B mutuò defraudent. Non, inquit, eſt periculum: non enim vel magna vel multa nituntur radice.

Οὐκ ἐνοχλοῦσι, non incommodant. Experimento id compertum eſſe: nam vbi raræ ſerantur, minus eſſe fœcundas. Ἔνιοι γάρ. ſcilicet aliæ, non Punica aut Myrtus. Haſce humidiores efficaciores poſtulare ſoles ad maturandũ.

Αἱ μὲν οὖν τῶν τόπων. Colligit & claudit hanc tractationem prudenti exceptione. Sic eſſe cognoſcenda loca in natura, & ab arte eligenda: niſi quippiam ſit impedimento, vt Oleis in agro Tarentino. Notabis voces, κώλυμα καὶ σίνος. impedimentum, noxa. ſuprà αὐτοῖς. Ὥσπερ περὶ Τάραντα τῆς ἐλαίας. Nota caſum, κώλυμα τῆς ἐλαίας, τῇ ἐλαίᾳ dixiſſet alius. Ἡ μὲν ἄπνοια κατὰ τὴν. Non

C eſt controuerſa cauſa, ſed ſenſui manifeſta: vtrique verò ſenſui, tactui, propter occurſum ventorum: viſui propter frondium quietem. Aeris ergo langor ille deprehenditur: quanquam etiam naribus id percipitur: ne nunc aures adducam. Itaque dixit αἴσθησιν, vt hæc omnia comprehenderet. Ἀπονίνασι γὰρ πολλά. non omnia. Itaq; minuitur, non tollitur prouentus. quia non refrigerãtur aura: vruntur. Dicat aliquis, mirũ ſi nunquã quicquã flat. Flat, inquit, aliquãdo, ſed marinus vẽtus. & lepidiſſimè attenuatione figura vſus eſt. πάντως τι. Tale quiddã marinũ. quod non eſt ſupinè accipiendũ Siquidẽ Tarẽto Boreas marinus eſt: Auſter autẽ ἀπόγειος. Niſi intelligat Vulturnũ, qui ab Ionio & Ægæo ſeſe infert. Ideò Syrochus vulgò

D dicitur Eurus: propterea quòd Italiæ ſpirat è Syria. Ἡ τῇ ἅλμῃ. Explicat noxã quę à vento proficiſcitur, ac pręterea modũ. Radit enĩ mare, neq; aufert aliquid exhalationũ, quæ ſale ſuo flores erodũt atque populãtur. ἐμφερομένῃ, illata ἄνθη. Oleæ flores hîc vocauit τὰ βρύα. Δοκεῖ δὲ. Non abſimile nocumentũ à ſimili materia. nebulã inferri atque inuadere ſine vẽto quomodo mouetur ergo? quia ſẽper exhalat aliquid ſubinde poſt primã exhalationẽ. Itaq; cùm eius natura ſit, nõ aſcẽdere, & ſuſpellitur à ſubeunte, neceſſe eſt in latus moueri: & ſanè repellitur ab aere ſuperiore. Hęc etiam ratio motus eſt in ventis. Διὸ καὶ μάντεις. Nunquã non regnarũt præſtigia, & impoſturæ prętexẽtes verũ Dei cultum. Quis furor in ea perſuaſione? nidore

hirci

hirci cõbuſti arceri poſſe caliginem illam. Ὡς μὴ ἐμβαίνοι. Quominus egrederetur è mari, atque inuaderet. Καὶ φασὶ κωλύειν, prudenter ſtare volunt mendacii fidem penes autores. Pecora Platonica, vbi diſpartita ſunt imperia Dæmonibus: ita vt alii præſint tonitribus, alii caligini, alii vẽtis, alii aliis: aiũt hoſtiarũ animabus placari eos. Veſci enim animabus illis, atque etiã fumo, nidore, fuligine paſci: propterea quòd ſint conſtituti ex ſimili materia. Quaſi verò ſi Dei miniſtri ſunt Dæmones, (ſunt enim) eorum impetus commentis mortalium retardentur: ac non potiùs ira Dei, ab ipſo ſtatim Deo ſit deprecanda.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Repetit quæ ſuprà dicebat, τὰ μὲν χείρονα, τὰ δὲ ὑπὸ γῆν φαῦλα. Aeris temperati bonitate plantas alit etiam in terra non bona. Καθάπερ ἐλέχθη. Suprà, capite ſexto. Σωτήριον. Synonyma omnia, vel analoga, ἴδιον, οἰκεῖον συγγενὲς, τὸ προσφερές οἰκεῖον.

Lego, ὃ τῷ ἀκμῇ, non autem ἡ. Πάντα γὰρ ταῦτα. demit Theodorus. Legendúmne ſit, πυκνὰ γίνεται, an πολλά, ſatis dictum eſt in Commẽtario.

Theodorus περιττά, operoſo habitu. περιττὸν eſt, ſicut περίεργον. Hic præter leges communes ordinarias. Κατὰ τὸ ὑπερέχον ὄρεξιν. res excellentis ratione appetentia ſequitur. Nihil penitus intellexiſſem. Simpliciſſimè & candidiſſimè exceſſus fecit appetentiam. Ζητεῖ, concupiſcit. laſciuit. Nam ἐπιθυμία longè abeſt à plantis in ſchola Peripatetica. Φυλλόβολα. quæ niſi frondibus obſepta, poſſent ſeruari. Nimis anxiè aſtrinxit Puniceorum conſeruationem frondibus Theodorus. Facit ſanè frondium frequentia, ne nimium ſolis admittant: non tamen eorum ſalus inde pendet. Quippe non parum prominent frondibus poma: alioquin non coquerentur: multum enim terræ obtinent, humoris non parum.

Συνεστραμμένος, in vmbra coaleſcens. non: ſed adoleſcens. Coaleſcũt ea, quæ diſiuncta priùs, poſtea conueniunt: συμφύεσθαι. Εὐήλιον. ſolem modicè ſentiens. Rectè dixit, ſed non expreſſit. Καὶ προβολὴν ἔχοντα τοῦ ἡλίου. Atque ſolis nimios æſtus aufugere poſſint. laſciuè. Non enim aufugiunt: neque, vt ait Cicero, flexu corporis declinant: ſed præſidio muniuntur. Hoc eſt προβολή, verbum militare, proiecto ſcuto. Nota loquutionem, προβολὴν τοῦ ἡλίου. ἀναβολὴν potiùs, & προβολὴν πρὸς τὸν ἥλιον. Σωτήριον, commodum. At plus eſt, ſalutare.

CAPVT XI.

Vndecimi capitis argumentum. Veſtigantur cauſæ maturationis. Quæ ſub hyemem matureſcunt, & quare. Quædam nulla aeris qualitate, neque frigore, neque calore, niſi arte ſubſidio.

EI' δ' ἡ πέψις. Toties maturitatis mẽtionem fecit ſuprà in principio libri, & capite quinto, & in vltimo capite libri prioris: vbi diſputabat, quænam eſſent fœcundiora, calidáne, an frigida. In præſentia vult diſcutere quæſtionem: vtra ſit efficiens cauſa, calórne, an frigus, vt ſtatuunt quidam. Partes capitis hæ ſunt. In prima dicet, vtro & quomodo. In ſecunda ſcribit, in quibus ea ſit differentia. In poſtrema demonſtrat, quædam ne calore quidem coqui poſſe, niſi arte ſubuentum fuerit. Εἰ δὲ γίνεται πέψις. Vult dicere: ſi ea opinio, quæ frigore fieri dicit concoctionem, haud penitus explodenda eſt: at talem, inquit, fiat diſtinctio, vt à calore ſit opus id per ſe, à frigore per accidens. Nempe frigus non agat in ſuccum, ſed calor introrſum coactus à frigore circunſtante. Ideò ſic explicauit. Τὸ γὰρ θερμὸν ἐν ἀμφοῖν ποιεῖ, καὶ μία τις αἰτία. Vna cauſa, tametſi non vno modo. Ὅτι οὐχ ὁμοίως, ſed per illam toties accerſitam ἀντιπερίστασιν. Et mox, tametſi hoc aſſerit, tamen modeſtè dicit, ὑπολαμβάνειν.
B Συμβαίνει δέ. Altera capitis pars oſtendit, in quibus id cõtingat. Quæ ſerò fructus coquũt, neceſſariò hyemis ſuperuentu occupantur. περιλαμβανόμενα τῇ ὥρᾳ. λαμβάνει tẽpus, ſicut locus. Capit enim & continet quodam modo. Καὶ τὸ ſemper dicitur de minus valenti. ἀεὶ, reſpondet illi circunuentioni, quæ eſt in verbo ἀντιπερίστασις. Et hic τὸ καὶ eſt τὸ ἀεὶ. Quoniam ſerotini fructus ſunt, aut propter ſucci copiam, aut propter contumaciam: de vtriſque loquitur: & partitur cauſarũ rationem. Quæ humidiores eæ requirunt hyemem vegetiorem: εὐτονωτέραν, contentiorem. Rigidam dicit in ſua lingua hoc in ſignificatu vulgus Gallicum: & hyemi conuenies. talem ait eſſe Vitem. Et ſanè ad flumẽ Rhenum hyeme maturatur vua. Et
C vuæ genus quoddam non niſi tali tempore coqui narrat Plinius. Quæ verò ſicciorem fructũ ferũt, vt Myrtus: eæ miti ora volunt frigora: propterea quòd ſi contentiùs ingruat frigus, vrat potiùs omnis. Α᾽ποκλείει γάρ. Non cogit introrſum clementer calorẽ, ſed compingit & obſtruit meatus. Apud nos hîc vites cùm in colunt, vt coquatur vua, vel modico frigore crudeſcit occupata. Ἡ δ᾽ εὐκρασία. Duo ponit principia maturationem conficiẽtia: Primùm εὐκρασίαν: quod non eſt ſeparatum principium à calore. Eſt enim, acſi diceret, calorem mediocrem. Alterum, inquit: ſi hoc non poſſumus nancisci: at ſaltem oportet eſſe aerẽ humidiorem. rationem omittit. Eſt autem: quia humida eſt ſubire: vt eſt in ſecundo De generatione. Non ſubit autem, niſi aut diſſipet partium cohæ-
D ſionem, aut ipſum met diſſipet. Ac quanquam humidi beneficio fit partium cohærẽtia, atque adeò ipſa vnio: tamẽ id fit ab interno humido. Nullum autem corpus viuens caret meatibus, qui ad extimum vſque pertinent: in eos meatus ſeſe induit externum humidum: quare partes illæ teneſcunt, ſubuecto aeris vel tantillo calore, aut etiam coacto modicè introrſum calore naturali: tertio loco addit auſtralem aerem, Sanè vtrumque ſecum habet quod afferat: nam & humidus eſt, quod erat in ſecundo loco, & calidus, quod erat in primo. Ἐπεὶ οὐδὲν τι ἐγχέοντα. Aſtruit hoc antecedenti ſententiæ: ita eſſe oportere, nempe vel εὐκρασίαν, vel Auſtrum: quia ne illa quidem humida,

ſi ſint humidiora, nimio coquũtur frigore. Quare quod ſuprà dicebat, κατεψύχθη, intelligit comparatam alteri frigori, cuius egeant ſicciora, non autem ἁπλῶς κατεψυγμένον. Sed omninò aut fit vitium exiccatione, aut proprii ſucci priuatio, vt in Ficu. Nota loquutionem ὁ ὑπὸ νότον ἀήρ. Aer Auſtro ſubditus: in quem ſcilicet ius Auſtro eſt. A A'ντέχει. Eximit ab his naturas quaſdam præhumidas, vt Arbutea poma: reſiſtere namque reſiccationi. Καὶ ἔνια γεώδη. Nunc ex genere ſiccorum apponit alia, quæ ob terreſtrem naturam ſũt admodum rigida: quæ item opponat illis ὑγροῖς, quibus vitium afferebatur. Γεώδη, atque iccirco σκληρὰ, aſpera, καὶ ἰσχυρὰ: iccirco ἀντέχει, reſiſtunt. Oſtendit autem eſſe terreſtria, quia ſerò maturãtur adepta propriam humiditatem: quippe ſerò fit æquabilis eorum caro ad ſucci repræſentationẽ. B His addit Meſpila cum *Auarcis*: ſic enim vocant Vaſcones agreſtia mala. Quam vocem recipiendam cenſeo ad ſupplementum penuriæ noſtræ, ſicuti cateruam & alia plurima. Καὶ πάνθ' ὅλως πεπαίνεσθαι, ſcilicet δύναται. Maturari queunt omnia, ſed non plenè, at quadamtenus, quoad ſuccum quendam conceperint eſculentum. Τὸ ὅλως, non reſpicit τὸ πέπειρον, vt omninò maturentur, ſed ambitũ huius naturæ, quæ eſt σκληρά. Ἔτι τοῦ σήπεσθαι. correctio. Niſi quis mauult agnoſcere putrefactionem quàm maturationem: quemadmodum in carnibus quæ aſſeruantur: quo euadant teneriores. Ἔστι καὶ ἄλλην διάθεσιν. Etiam tertiũ iudicium: vt neque ſit maturitas neque putrefactio, ſed alius affectus, quem nobis deuorandũ reliquit in illo magno ſanè bolo, λείπεται μῶν. Vt teneritudo illa non ſit à terra, neque ab aere, neque à C ſole, neque ab arboris calore: ſic non erit maturatio, ſi non fit à cauſa naturali. Si non eſt putrefactio, non erit à cauſa quæ ſit præter naturam. At nihil hîc medii. Οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως. Ne perturbatum relinquat auditorem: poſſe, ait, euenire ab aeris externo calore: & eſto vera maturatio. Amplificat rationem. Deſiit, inquit, humor affluere tũc, qui priùs ab arbore ſuppeditabatur. Quare potens eſt aer id perficere calore ſuo. Sic enim multis locis attribuit aeri ἐνέργειαν. Ac nequis miretur ab extraneo confieri, quod nequiuerit à naturali, ſcilicet dum eſſent in arbore: aut duo fuiſſe impedimenta, vnum ordinarium, affluentem perpetuò ſuccum, alterum fortuitum. Fortaſſe, inquit, ſuperuenit frigus. Hanc materiam etiam in ſequẽtibus tractat: vbi rationem venatur eorum ſeminum, quæ terræ mandata ſerò exeunt. D Μὴ ἐπιρρεομένης. Nunc cum in arbore non ſunt, nulla cùm fiat acceſſio ἐπιρροῆς: ſeruatus intus calor naturalis, aut iuuatur ab externo, aut obſidetur à frigore, quoad opus perficiat. Itaque in ſtramine maturitatem acquirant. Λαμβάνει τὴν μεταβολήν. Sic mox μεταβάλλοντα, mutatio hæc eſt alteratio. Τοὺς ὑπολειφθέντας. Exemptæ à vitibus vuæ aliquot poſt dies dulceſcunt magis, conſumpta ſolis vi humiditate aquea. Ita ſanè ſi in ſole ponantur. Nam in vmbra friũt, A aeri opus illud aſcribatur. quid ſi creta diluta incruſtentur? Hac enim arte diutiſſimè ſeruantur incorruptiſſimę. Tunc ſanè calorem internum autorem intelligemus. Ἐπὶ αὐτῆς δὲ τῆς ἀμπέλου. Duos adiungit modos analogos huic. Vnus eſt vt ſubtiliter ludamus, ſi neque eximantur è vite, neque non eximantur. Id ita fit: cùm in vite relictis torquentur pediculi. Hunc ad modum haud penitus fruſtrantur τῇ ἐπιρροῇ: tamen pars maxima tollitur: quod relictum eſt, probè coquitur: hoc eſt ἐκπέττεται. Alter modus eſt, cùm ſuper matrice teneſcunt. Fiunt enim paſſæ, quas Græci σταφίδας vocant: vnde verbum hic, ἀποσταφιδοῦσι, quaſi dicas, paſſeſcunt. Σχεδὸν δέ. Hoc, inquit, exemplum pro omnibus ſatis eſto: idem enim euenit, tametſi plus aliis, aliis minus, B imò verò aliis non. Non enim Perſica, non Cerata, non alia multa recipiunt eiuſcemodi perfectionem, ſed marceſcunt. Tricocca verò Meſpila vix tres horas exempta durant. Ἔνια δ' ἐναντίως. Vltima capitis pars de iis qui non ſolùm in arbore non matureſcunt, ſed ne exempti quidem, neque è contrario: vt in Ægypto Mora: tametſi loco ſint non inepto, quippe calido, niſi oleo perungantur. Attenuat Oleum, & aperit ac viam facit ſoli. calefit & calefacit. Hæc vulgata: illud acutiùs. fortaſſe etiam calorem auget denſatione. Non enim tam aperit cutem, vt putarunt, quàm denſat. Omne namque pingue viſcidum. Et Oleo fricti piſces compactiores. At in gymnaſticis Oleum aperire arbitrati ſunt, decepti frictionibus. hæ namque aperiunt. Quid C de carnibus Oleo elixatis ſenſerit Auenrois, alio loco diſputatum eſt. Ἐπικνισθέντα. Scalpta vt ſol penetret. Itaque non eſt Oleum quod aperit. Ἀπεψίαν πολλὴν ἀφεῖλεν. ἀπεψίαν hic cruditas, niſi ſit mendum, imperfectio, quæ finem nacta nõ eſt. Hîc ἀφεῖλεν, eſt ἀπήλλαξεν, abſtulit & humoris & ſpiritus cruditatem. Ita hic ſpiritus facit mẽtionem, quemadmodum alibi ſępe autorem operum animæ, vt generationis, nutritionis, accretionis, maturationis. Ἔνια δὲ τῶν λαχανωδῶν. Negat cucurbitam matureſcere: at nos negamus hanc negationem. Quin matureſcit ſuper matrice ſua, atq; etiam ſiccatur. Matureſcere verò ſatis patet: quod eius ſeminibus ſatis nouellæ plantæ prodeunt.

Lego ἀποσφαιρεῖται ἄχαν, non τό. Et ἐπικνισθέντα δέ, addita coniunctione.

D Theodorus κατὰ συμβεβηκὸς, per euentum. peſſimè. Eueniunt enim multa neceſſariò. Diuiditur euentus in neceſſarium, & contingens. Accidens, quod cadit præter cauſam. Οὐχ ὁμοίως δὲ τὴν ἀντιπερίστασιν. Non æquè percipi poteſt propter circumobſiſtentiam. Quaſi ἀντιπερίστασιν, obtundat cognitionem noſtram. Haud ita eſt. eſt. Sed malè addidit infinitiuum. Imò, ὁμοίως: non ſimilis actio eiuſdem cauſæ. Quia calor idem non obſeſſus aliter conficit coctionem, quàm obſeſſus à frigore. Ἀπείργει, exacerbat, id eſt acerbum facit. Non. ſed condenſat, vt ſit μώλωπες, de qua duritie importuna dictum eſt in li-

eſt in libro de affectibus miſtorum: cuius autorem facit frigus. Legit ergo Theodorus ἀποστῆσαι. nos ἀποσέρει, vt circumfertur. Eſt autem στίφος, acies denſa. Sic στίβειν, & noſtrum ſtipare. Et iter calcatum, στίβος. Ο' ὑγρὸς πνεῦς, καὶ ὁ ὑπὸ νότον ἀήρ. Auſtrum ac humidi ſpiritus. malè ſubuertit ordinem. Tria namque ponit, vti dicebamus: ἀκρασίαν primó. Id ſi non poſſit: at duo reliqua. Alterum eſt, humidus aer quomodocunque: alterum eſt, humidus aer cum calore, qui ſanè præſtatur ab Auſtro. Ι'ξαρεσοῦνται τὸν οἰκεῖον χυλόν. Inſipidos reddunt. non. Sed exempto peculiari ſucco euadunt, vti dicebat, στρεφὸν, eruditate compacti: qua voce Philoſophus vtitur in tertio De partibus. Nimis audacter, vt ſæpe coarctauit generalem ſententiam ad priuatam ſpeciem. Non enim omnis μάλακων inſipidum facit fructum: nam & amari admodum quidam fiunt. Hoc in prunis & in peponibus ſæpe guſtus noſter damnauit. Non enim verum eſt, quod medicorum iactat vulgus. amarum ſemper à calore gigni. Οἰκεῖαν ὑγρότητα, humorem ſaporémque ſuum. Sibi debitum à natura ſuccum. Καὶ καθ' ὅλως πεπαίνεσθαι. Omninò quæ arboribus decerpta. Eſt ergo mutilus codex noſter: aut hæc ille addidit non incommodé. Α'λλην τινὰ διάθεσιν ἐπὶ φύσει. Alium quempiam habitum naturalem. malè addidit, naturalem. Omne quod eſt in natura, naturale eſt: non tamen huic aut illi. Hoc declaratum eſt in quarto De generatione animalium. Is igitur affectus ſi non eſt maturatio, neque putrefactio, non poteſt à Theodoro diiudicari, ſit ne naturalis, an non. Ideò dicit ὁποιανοῦν, quancunque, quamlibetcunque. Οὐκ ἐκράτει, fructus exuperare non poterat. At non eſt fructus qui vincere debet aut excoquere, ſed calor, quem oportet eſſe ſucco potiorem, vt eum domet: & cuius facultati nequeat reſiſtere ſuccus ſua eruditate. Ο'ταν ἀντιφράττῃ. Nos ſuprà dicebamus cõtortis pediculis acquiri ſaporem dulciorem: id quod ſæpe factum eſt. Theodorus longè aliter, Cùm vuæ humorem haurire deſierint: Quaſi ſit ἐμφραχθῇ, cùm remeat introrſum calor. Eſt igitur ἀντιφράττει. Non tamen quadrat numerus is pluralis cum ſucco aut calore. Ε'νια δ' ἐναντίως. Nonnulli è contrario maturitatem accipiunt. Theodori verba id ſignificant: aliquos fructus maturationem cõſequi alio modo atque illi qui dempti ex arbore matureſcant. haud tamen ita eſt. Namque illi tùm aeris calore, tum ſuo innato intus concluſo maturi fiant: ii verò ſcalptione & illitu. At ii modi non ſunt contrarii. At Theophraſti τὸ ἐναντίως alìorſum ſpectat. Quippe illi ſuper arbore nunquam: hi extra arborem nunquam. Quòd ſi Theodorus cuipiam videatur rectè vertiſſe: huic fortaſſe non videatur plenum ipſius Theophraſti τὸ ἐναντίως: nullam enim eſſe contrarii rationem, ſed diuerſitatem tantùm. Διὰ τὴν ἀτονίαν. Incipiunt matureſcere. alia lectio. Græcè enim eſt, quod & alibi, nimium ſuẽ cum excoqui non poſſe: neque placet: incipiunt

A matureſcere. matureſcunt enim. Α'μετάβλητα, incommutabilia. Commutatur, quod datur, accipitúrve pro alia re accepta datáve. Simpliciter ac plenè, mutantur, alia ſuſcepta qualitate.

CAPVT XII.

Duodecimi capitis argumentum. Arbores quibus in locis quales. Locorum beneficio mutari arborum habitudines, aut interna.

TΩ~N δὲ δένδρων. Locorum naturas ac cęli ſuprà declarauit, quoad faceret pro germinatione, fructificatione, maturatione: nunc loci differentias tractat, quatenus ad habitudines arborum ſpectant: quæ ſanè tractatio alieno loco poſita eſt: ſtatim enim poſt cogni-
B tionem primæ generationis hoc exquirendum fuit. Conſequitur enim generationem habitus, & principia exiſtendi: vt craſſitudo, proceritas, rectitudo, denſitas, rigiditas, & contraria. Itaque hoc puſillo capite peracto redit ad affectus fructuum; non ſine incuriæ exprobratione. Sic enim veteres illi, vt ſuſpicandi dederunt occaſionem, ſumptam materiam vbi ſemel deduxerãt, nunquã præterea recolebãt. Ait ergo duo: primùm, arbores in locis opacis, & à vẽto otioſis rectas prouenire ſimul, & proceras: in expoſitis vento ac ſoli, contrario habitu. Α'πνόους, καὶ παλινσκίους. Quia multa opaca, quę ſoles non ſentiunt, ventos ſentiunt. At cùm dixit, ἀπνόους, καὶ παρασκίους: videtur palilogia in ſenſu. Εὔσκιον, ſi τὸ εὖ ſignificat mediocritatem, vt alibi
C diximus; minus eſt quàm παράσκιον. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Idem euenire, ſi denſæ cõſitæ ſint. Quod & ſuprà de Punica dicebat, cùm his habet aliquam proportionem. Frequentes arbores alterã ab altera opacari. acutiùs ita iudices. Rectas futuras aſſentior, proceras, nego: niſi ſiquæ radicibus iis nitantur, quæ breui ſpatio multum trahant. Μανὰς καὶ παρυχίους. Nihil hic agit hæc poſtrema vox; neque ad manus eſt, quàm huic ſimilem ſubſtituã, ſalua verecundia. Qui reponere voluerit, ψαμμώδεις, audeat. Theodorus potuit, ſolutis. Hoc addidit Theophraſtus, cùm in priore mẽbro non poſuerit, πυκνάς. Tamen vbi rationem reddit, innuit τὸ πυκνόν. εἰς βάθος αὔξησιν καταβαίνει χωρεῖ. eſt igitur ſolum denſum. Namque multa ſunt opaca loca, &
D à ventis auerſa, eadémque rara & ſabuloſa. Si ergo non eſt latè regnans & robuſta radix, totũ alimẽtũ abibit in ſuperna. Hoc eſt quod dicebat, εἰς τὸ βάθος. Quod contingit in raris locis: in quibus vtroque verſum diſtribuitur alimẽtum, & ſurſum & deorſum. Καὶ τὰ πνεύματα. Miſcet cauſas vtriúſque partis. Illa pertinebãt ad παλινσκίους; ſcilicet, κωλύεται γὰρ εἰς βάθος αὔξησιν: hæc ad aprica & vẽtoſa loca: quia truncos exaſperãt, & in nodos cogũt vẽti. Quare propterea quòd euenit, vt in frigore, quoties horreſcim⁹. Inęqualitas excitatur in cute, repulſo introrſũ & humido, & calore. huius enim illud vehiculũ. Subſidet ergo caro in ipſis pilorũ interuallis: pilorũ rigor ſeruat in radicibus tenorẽ ſuũ. Ε'μμενει, ſcilicet ἐν ταῖς ῥίζαις; quod & ſuprá.

Διὰ τὴν πύκνωσιν. Qui πυκνοῦσι, faciunt vt ſint: quod ſuprà dicebat, συνιστάντα. Condenſant enim flatus, at nodus denſitas eſt. Ἐξαιρεθέντων δὲ. Iis cauſis ſublatis educuntur in altitudinem ſtipites. Amplifica tu, τὸ ἀφῃρημένον ſic: ſiue abſint, vt abſunt in illis vmbroſis locis: ſiue auferantur fortè aut conſultò: cui operæ veteres etiam verbum excogitarunt, interlucare: quia Natura tam in vmbroſis quàm in apricis generat. Μόνον εἰς τὸ μῆκος, ſola longitudo. Quia prohibetur crementum profunditatis. Διὸ καὶ τὰ μὴ ὁμοίως. Confirmat ſimili narratione. Id, inquit, adeò verum eſt, vt quæ arbores abſunt ab ea ſpecie rectitudinis & proceritatis, ſi in eiuſmodi loca, opaca ſcilicet, atque auerſa tum ventis tum ſolibus, vel transferantur, vel in eis edantur natura, parem aut ſimilem adipiſcuntur pulchritudinem. Vbi notandum eſt: nõ id omnibus arboribus euenire. Nam quę præhumidæ ſunt, in humidis ſitę diſtorquētur, quia propter vbertatē alimenti ne queunt proceritatis exceſſum ſuſtinere. Quod & alibi dictũ eſt. Τὴν αὐτὴν λαμβάνειν, eundem habitum nãciſcuntur. Sic è contrario: populus in vdis recta & alta, in aliis flexuoſa & ſtrigoſa. Καὶ σχεδὸν ἰσομήκεις. Quin etiam penè æquant Abietum vertices ipſa robora: tantum abeſt, vt recta nequeant conſiſtere. Sũt in Petrocoriis nemora Quercuum proceritate viſẽda: non enim ſuperãtur iactu ſcorpionis. Καθάπερ φασί. Prudenter vult hæc recipi ſecundum famæ fidem. Ἅμα δὲ μανότερα. Aſſignat alios affectus non commodos neque vtiles. Raras tum haſce fieri, ac minus firmas. Hoc eſt contrarium habitui τῷ συνεστηκότι. ſanè ita eſt. Quercus è planis pulcherrimæ: cæterùm ex eis parata tigna fatiſcunt: ſolutiore namque materia ſunt.

Theodorus, ἀστραβῆ καὶ λειότερα, καὶ ὑψηλότερα. Proceræ, læues atque excelſiores: nempe idem ex prima & vltima voce. Ἀστραβῆ, quæ non ſunt ſtrabæ, ſed rectæ. Inde namque intuitionis obliquæ deductio ad oculos. Alibi vox eadem ſignificat, quæ in operæ non obtorquentur. Sanè columellam è iuglandis ligno habemus ad lectulum, quæ ita ſe contorſit, vt baſis quadrata qua parte latera dirigebant, ea nunc prodeant cuſpides angulorum: præbeátque ſitus rhomboidem diametrum.

Ἥττον εἰς βάθος αὔξεται. Incrementum enim profunditatis altitudinem vetat. λευκοζαλία. Altitudo profunditatis eſt, atque ſi dicatur, color albedinis. Et ſanè incrementum vetat incrementum.

Διὰ τὴν ἐπίστασιν, retorſionis & conſiſtentiæ cauſa. Nihil eſt in Græco exemplari, quod reddere queat retorſio hæc. Ἐγχώριοι γίνονται ποιοῦντες, cùm hoſpitata locis huiuſcemodi fuerint. Quin arbores quibus locis proueniunt, ciues in iis ſunt, non hoſpites: πολῖται, inquam, non ἐμπολιτευόμεναι, vt ait Iſocrates ad Philippum. Et priuatim Quercus neutiquam ſunt hoſpites in opacis.

CAPVT XIII.

XIII. capitis argumentum. Quæ fructus amittant, & quare. De Ficuum, & Palmarum culicibus atque caprificatione.

A *Quamobrem culices exeant è caprifico. Serotinas non amittere fructus. Non quæuis loca egere caprificatione. Cur biſera ac triſera ficus.*

ΑΠΟΒΛΗΤΙΚΑ δὲ μάλιστα. Hinc caput à ſuperioribus abſcindendũ: redit enim ab affectus fructuum, & maturationis & cruditatis: qui congeneres affectus ſunt retentionis & amiſſionis. Aut enim amittunt, quia crudi neque poſſunt perfici, & humore deſtituantur: aut crudi ſunt, quia amittuntur, præueniente maturitatem lapſu. Partimur hoc caput in quatuor. Primo loco duas reddit rationes, quare cadant fructus ante maturitatem. Secundo loco de caprificatione. Tertio quæſtionem mouet circa culices. Poſtremo veſtigat cauſas, ob quas non omnibus B locis opus ſit caprificatione. Ἀποβλητικὰ πρὶν πεπᾶναι. Quia cadunt aliis, vbi ſunt maturi. Pauci diu ſeruãtur incolumes: vt pruna viridia, ventrioſa, producta in colli exilitatem cucumeris obtorti modo. Earum quæ in arbore paſſa fuerunt ſoles & frigora, ſapor excellentiſſimus: in pingui ſuaui iucunda dulcedo. Duas, vti dicebamus, affert rationes: vnam retentionem humidi cuiuſdam ſimul atque flatus, vt ficus. De flatu ſequenti capite planiùs. Συμβαίνει γὰρ ἅμα τῇ διαμονῇ τῆς ὑγρότητος συγκαταλείπεσθαί τι πνεῦμα. Quia humorem multum calor dilutus cùm diſſoluere nequeat, agit, ſed non peragit. Agitatio fit igitur partibus attenuatis, ac motis, nec diſcuſſis. Ratio altera. Debilitas appendiculorum, tam ſecundùm ſe, C quàm reſpectu ad fructus magnitudinem: cuiuſmodi eſt Amygdalum, Pyrum, Malum. Cùm enim grauia ſint, facilè ſentit pediculus incommoda diſtentionis ex pondere. Præſertim cùm aliæ quoque ſuperuenire queant cauſæ, velut humiditas nimia, nimia ſiccitas. Ideò dixit verbum illud peculiare, διαχεῖται, & ἀσθενὴς πέφυκε. Et repetit vrgeri copia flatuum. An uerò flatus pondus addant? Addunt, quia ſunt terreſtres. Tum ſi ſunt puri aerei, etiam addunt in ſchola Peripateticorum. Γλισχρὸν ἐπιπολῆς ἐστι. Dicit iacturæ facilitatem. ὅπου οὖν, minimis quibuſque momentis. Τὴν ἀπάρτησιν ἀσθενῆ. Non dixit pediculum debile, ſed omninò appenſionem: vt & materiam tangat, & quantitatem, & qualitates. Ἐπιγίνεται μέγεθος. Vt non ſolùm grauentur humo- D re, ſed etiam aggrauentur flatu. Ἐπιπόλαιον dixit τὴν αὔλησιν. Propterea quòd accipiunt ab altrice tellure intra ſe: ideò, ἐν, ἀπὸ, λαμβάνει. Τῆς γῆς τινος μόνον. Non cuiuſcunque, ſed certæ quæ ponderi nequeat in pediculo reſiſtere: tum grauet in fructu. Id quod in Amygdalo & Ficu mirum: ſuccus enim admodum glutinoſus. Ἡ δὲ ῥόα. Aliam cauſam externam Punicę adiungit. In Cytinos (ii namque calycis figura) cùm deſcenderit humor cæleſtis, debilitari. Quam ob cauſam excogitata ſũt arte remedia: de quibus mox. Nota loquutionem Atticis vſitatam: ἡ δὲ ῥόα, ſubdit, τοὺς μέν. Huius exempla poſita ſunt à nobis in familiaribus exercitationibus. Simplex oratio fuerit

tio fuerit. Punica quoque hoc in numero eſt: quippe cuius Cytini facilè dilabantur. Prima ratio. Debilis illorum appenſio, πρόσφυσις, adhæſio naturalis ei loco vnde ſunt exorti. φύονται nanque: ac propterea προσφύονται. Altera ſequitur ratio, cuius hæc prior eſt fundamentum. Humore cæleſti occupati facilè labefiunt. Ὅταν δ' ὕσῃ, ὑδατώδη ἀνὰ τὰ ἴσα. Ψεκάδες, καὶ δρόσοι, minutæ pluuiæ roréſque. εἰσδυόμενα, ſubeuntes propter exiguitatem. κατὰ τὸ ἄνθος, in ſinum Cytini: qui ſanè cauus eſt. Ἀπορρεῖν. Humoris mollitia ſoluit retentricis facultatis contentionem. Ob id infert, ποιεῖ τὴν βολήν. Caſus cauſa eſt, non efficiens, ita vt verbum ποιεῖ iure poſſit accommodari: ſed antecedens. Grauitas enim eſt caſus cauſa. Διὸ καὶ κατάγουσι τὰ δένδρα. Artis parata præſidia. Curant, vt arbuſculæ ipſæ breues ſint ac ſubductæ. κατάγουσι, deducunt. Hoc faciunt præciſione ac permittendo vt fruticent. Καὶ οὐκ ἀφιᾶσιν εἰς ὕψος. Non concedunt elationem in proceritatem. ἀφιᾶσιν, amandant. Hoc fit ceſſatione, ſi non attondent. Arboreſcerent enim. Quare id faciunt? Vt ex imbecillitate exilium ramorum nutent Cytini. Quo fit, vt os auerſum à cælo, non excipiat humores. Hoc eſt quod aiebat, μὴ δύνασθαι γινόμενα δέχεσθαι τὸ ὑγρόν. Ῥάβδους ἀνάπηκτον. Par eorum conſilium qui iubent virgas pangi. Ob tenuitatem ſurrectos nequeunt ſuſtinere Cytinos. Quid hîc eſt τὸ ἀνάπηκτον? Diuerſa ratione, atque alii. εὐθὺ, ſtatim in ipſis vitæ rudimentis. κατανεύουσι, deorſum nutent. Ὅτι δ' ὑγρότης. Alia docet Hiſtoria lapſionis cauſam eſſe humiditatem. Pyris & Amygdalis humefacto auſtris aere, atque nubilo tum flores cadere, tum etiam primores fructus qui ſtatim ſint flores ſubſequuti. Κἂν μὴ βρέχῃ. Nequis occurrat: fortaſſe aliunde humorem ſuppeditatum: δι' ἀέρων ſcilicet, vt infrà, Μετὰ τὴν ἄνθησιν. Suprà quoque deteſtabatur eiuſmodi pluuias tanquam intempeſtiuas. Ἐν τῇ προειρημένῃ. Epilogus duarum cauſarum, quarum altera eſt in priuatione, ſcilicet cohæſionis debilitate: altera in actione: grauitas ex magnitudine, ὄγκος. Τῶν δὲ συκῶν. Miror quo conſilio Theodorus hinc abſciderit caput nouum. Eiuſdem affectus tractatio eſt, quippe caſus, de quo reddenda ratio eſt in Palma & Ficu, quemadmodum in Cytino factum eſt. Ait ergo, quòd Palmæ, quòd Ficui labantur fructus, eaſdem cauſas eſſe: aliam verò præterea quæ ſita ſit in principiis ſpeciei: quam ſpeciem obſcura ſanè voce minus exercitatis, διάστασιν vocat. Quippe ſpecies differentia conſtituitur, qua diſtat ab aliis ſpeciebus. Et apud acutiora iudicia ſignata ſanè vox eſt. Diſtant enim ſpecies per differentias potius, quàm differunt. Differre actiuum eſt. vt, nubila differt: &, differor doloribus. Differentiæ differunt actiuæ ſpecies ipſas, id eſt diſtrahunt: quæ vbi dilatæ, diſtractæve ſunt, tum verò διίστανται. Vt poſt motum ad generationem ſit quies in ſubſtantia. Idcirco Plato alio flexu, paſſiuo ſcilicet διαφερόμενα, non διαφέροντα. Eſt igitur hæc ſententia ac ſi dicat: Iis

A in cauſis conuenit cum ſuperioribus tam Ficui quàm Palmæ: peculiarem tamen habent præterea cauſam, quæ fundata eſt in natura ſpeciei. Quippe cadunt & propter appendicum debilitatem, & propter pondus ac magnitudinē: & quia non matureſcunt natura ſua. Quamobrem cadunt ante maturitatem. Διὸ καὶ ἐρινάζουσι. Vt hanc iacturam tollant, adſerunt Caprificos. Τοῦτο δὲ ποιεῖ. Cauſam declarat quare emigrent culices. Nam ſi in Caprifici fructu nati ſunt, indidem alimentum ſibi parare poſſe par eſt. Id quod in primo politicorum Ariſtoteles: πολλὰ γὰρ ἐξ ὧν γίνεται, τροφὴ τὰ λειπόμενά ἐστι. Quia, inquit, intus humor nullus idoneus ad eorum cibum. Infrà enim dicit οὐκ ἔχοντα τροφὴν διάγουσι τὰ ἐπὶ τῆς συκῆς. Notabis verbum

B διάγουσι. Nam mouebit infrà quæſtionem ſuper verbo hoc. Συμβαίνει δὲ τοῦτο. Eas arbores ficiferas appellat ἰδιοτροφούσας, ſuaptè ſcilicet interna forma, non autem à Caprificis arceſſita. Quia nō ſolùm apenditur Caprifici ramus cum Olynthis ramis ipſis Ficus, vt inde in hanc euolent atque ingrediantur: ſed etiam μὴ ἰδιοτροφοῦσαν, ſi non appendatur: quin è Caprificis euolant atque inuadūt ficos. Ἐπιγίνονται ἐπὶ αὐτῇ τῇ συκῇ. Hîc non ſignificat innaſci, ſed accedere. Quia non ingenerantur, ſed ſuperueniunt, Ἐπὶ τῷ ἄκρῳ. In ſummo ficeti limite: vnde culices ad ficos ſecundo vento deferri queant, conſerunt Caprificos. Hæc eſt ἡ πνοὴ οὐρία. Malim tamen legere ἡ πνοιὴ, volatus.

C A puppi ventus, ex Homero. Κατ' ἄνεμον, ſecundo vento: ſicuti κατ' ῥοῦν & κατ' ἴξιν. Ταῖς δὲ φυτείαις, artis diligentiam. Quæ Caprificus eas obſeruet ſpecies quæ fructibus ferendis conueniant cum Ficuum ſpeciebus. Καὶ μόνοις μόνους, qui medio tempore fortificant. Διαχθέντες τῷ μέσον. Adaperta media Ficu, ſuperfluam depaſcunt culices humiditatem. Hoc primum commodum, vt ſubtracto quod exuberabat, à calore natiuo reliquum poſſit excoqui. Altera vtilitas: iuuari calorem hunc ab externo calore, cui patere queat aditus per foramen illud.. Καὶ τὸ ὅλον διαπνεῖσθαι. Plurimum (ſicuti dicebamus) tribuit ſpiritui Theophraſtus. Ne intus ſuffocetur, laxiore ſpatio liberiùs vt commeare poſſit: hoc naturæ commento cautum eſt. Niſi etiam velit peregri-

D nis auris ſubeuntibus crudum ſuccum domitari. Agitantur enim intus: atque ex motu calor. De interno tamen ſpiritu ſentire, ſatis patet ex ſequētibus. Euenit enim ſimul cum calore illo elaborato ſpiritum includi. Κατειργασμένη. Elaboratum intelligit eum, qui animæ concoctrici facultati attributus eſt. Erat enim prius inutilis calor. Incluſum autem dicit, nō obſeſſum, ſed inſitum. Elixationis exemplo vtitur. Fit enim flatus intus, qui eiectus partim per bullas exit, partim viſum fallit. Eo flatu cum humore abſumpto ἀνθοῦσι, ſcilicet fructus. Quia ſuprà caſus cauſam dicebat flatum, καὶ ἅμα τούτοις καὶ πνευμάτων γίνεσθαι μεγέθους. Εὐλόγως δέ. Duas proponit cauſas excutiendas, quare ingenerentur culices, & quare exeunt. Exequitur priorem hiſce verbis, γίνονται μὲν. generantur.

quia fructus illi perfici nequeunt. Hoc eſt τελεσφορεῖν. Videndum eſt, quemadmodum huic cauſæ poſſimus aſſentiri. Principiò in maturis quoque fructibus animalia concreantur, fabis, tritico, aliis. Deinde τὸ πάρεργον ὡς ἂν ἐργασίας ἀξιόπεπτον παρέργον. Propoſuit natura Caprifici fructum perficiendum, rem vilem admodum: non poteſt: vertit operam illam plebeiam ad operoſiorem functionē, quippe culicem: quem admodum contingit hominibus nequam, quibus pœnitentia eſt fœdior peccato. Dicendum, naturam omnem vbi nacta fuerit materiam, adiungere formam idoneam. Neque eſt culex πάρεργον, aut acceſſorium operæ quæ parabatur ad Caprificum: ſed æquale propoſitum naturæ, vt ex materia Caprifici culicem generet, nihilominus quàm Caprifici fructum. Nec miretur quiſpiam quomodo in Caprifici cruditate fieri queat putrefactio: contraria nanque ſunt. Eſt quidem cruditas ceſſatio eius caloris qui intendebat fructus maturationem. In hac huiuſce operæ ſuſpenſione ſubit externus calor, qui ſit autor putrefactionis. In Tritico verò perfecto naturalis calor, qui priùs erat integer, aboletur aut debilitatur: cui ſuccedens alienus gignit gurgulionem. Non autem totus ſemper aboletur. Quippe ex eroſi tritici ſatu ſegetem exire, videbimus in ſequentibus. Culices autem multis in plantis oriuntur, Vlmi, Quercus, Lentiſci vel folliculis vel baccis: neque ſemper fortaſſe ex putrefactione. Καὶ ἐν τούτοις ζωογονεῖ ἡ φύσις, animaligena eſt natura. Non igitur neceſſaria eſt putrefactio. Neque fit è terra putrefacta Filix, ſicuti nec Adamas: quemadmodum non fit è tritici ſemine putrefacto ſeges; ſed reducto ad actum. Ita fit Adiantum ex primordiis, quæ habent cum vero ſemine proportionis quādam proportionem.

Οὐκ ἔχοντα δέ. Egeſtas appetentiæ cauſa eſt. Quia omne quod eſt, expetit ſui cōſeruationem. Appetitus cauſa eſt motus. Motus autem ad finē. Finis alimentum. Alimenti finis vitę conſeruatio. Medius finis, conſumpti reparatio. Dixit ἐλλεῖπον. Quia cuique rei τὸ οἰκεῖόν ἐστι τὸ τέλος. De hoc ſuo loco. Θηρεύοντα πρὸς τὸ ὅμοιον. Medius terminus ſyllogiſmi eſt, τὸ ἐλλεῖπον. Quod non repetit in altera propoſitionē, ſed reponit συνώνυμον, quod eſt τὸ ὅμοιον. Maior propoſitio etiam vocem aliam pro illis præ ſe fert, cum illis eandem. ἡ γὰρ ἐπιθυμία πᾶσι τοῦ συγγενοῦς. Quia τὸ συγγενὲς τῷ φθαρέντι ἐν τῇ ὀπῇ. Ὥσπερ τοὺς φθεῖρας. A ſimili. Pediculi è ſanguine corrupto, quippe ex ichorib⁹. Ideo vertuntur ad ſanguinis ſuctum. Βελτίους δέ. Quia ſuprà dixerat δι' ἀπεψίαν non poſſe mateſcere: ac propterea exigendum & ſuperfluum ſuccum & ventum: huic rationi conſentaneum illud quoque eſſe: in macro ſolo non quæri caprificationem neque in Boreali, quia ſiccus ventus. Ita duās attigit cauſas, à ſolo & ab aere. Quæ res tamen non eſt leuiter animaduertenda. Etenim ſi quis intelligat, nuſquam niſi in terra Græcia Ficus egere eiuſmodi ſubſidii, non in Illyrio, Syria, Italia, Gallia, Hiſpania: facilè abiiciat conſilium fouen-

A di hance cauſæ cognitionem: quandoquidem etiā Auſtrinis, etiam pinguiſsimis locis perficitur. ſicuti ne id quidem quod ſuprà dicebatur, Ficum amittere fructum propter humiditatem, verum eſt. Non enim eſt humidiſſima, ſed Morus aut Vitis. Præterea hîc, vbi arua ſunt pinguiſſima, non cadunt Ficus. Ἐπιζητοῦσι. Non vacat præpoſitio. Scilicet vtilitas quæ petitur à culicibus, præſtatur à ſoli cælíque ſiccitate. Igitur præter eam non quærunt: quaſi dicat ἐκ ἐπὶ τούτοις. Οὐδὲ δὴ, εἴπερ. Neque ſicca neque temperata opus habet caprificatione: ſed ea quæ plus ſummittit alimenti, quàm quantum poſsit excoqui. Haud paruum conficiat negotium Theophraſtus, ſi ſolum Atticum aut montana Peloponneſi plus habere vbertatis perſuadeat, quàm ager Patauinus. In hoc tamen nulla caprificatio. Ἡ γὰρ ἀπεψία. Maior propoſitio. Concluſio erit, cruditatem in Ficu eſſe cauſam amiſsionis. Καὶ ὅπου κονιορτός. Alia cauſa, qua excludatur neceſsitas à caprifico. Vbi, inquit, ſolum eſt puluerolum. Quod non negligenter accipiendum eſt. Nam in eiuſmodi agro æſtiuus humor, quo tempore coquitur Ficus, longè minor: & puluis excitatus opertas maturat Ficos. Idem videbimus infrà in præceptis vindemiarum. Ἄπτων. Ponit obiectionem, ac diluit. Iam dictum eſt, ab Aquilonis locis non requiri culicum operam, propter ſiccitatem. At Aquilone flante maior Ficuum caſus, quàm ſub Auſtro. Ratio, inquit, eſt ab inſpiſſatione: quia condenſatis Ficubus non poteſt ſpiritus cōmeare. Ecce hîc quoque ſpiritum autorem facit retentionis, ſicut & ſuprà: vbi dicebat ἀποπνεῖν: ſic hîc διαπνεῖν. Nota ἐρινά, pro Ficubus. Ἅμα δ' ἴσως. Adde, inquit, compactionem quandam ipſius ſucci. Et ſanè humidum eſt cauſa vnionis ſiue connexionis partium atque continuitatis. Quæ cauſa, inquit, etiam foliorum caſui à quibuſdam eſt aſsignata: τῷ ψύχει ſcilicet, frigoris ſuperuētu.

Ὅσαι δ' ὀψιμώτεραι. Dixit, quæ fructuum caſum patiantur: nunc eas narrabit quarum non cadat fructus. Serotinæ, inquit, tales ſunt: in iis enim flatus non coercetur. Ratio. διὰ τὴν ὥραν Maior enim calor plus diſcutit. Ἀντιπεριιστάμενον τὸ θερμόν. Non eſt hîc ſicut ἀντιπερίστασις frigoris: cū D intus obſidet calorem. Ibi enim τὸ ἀντὶ ſpectat ad contrarium. At hîc externus calor περίστασιν, circūſiſtit & agit: ἀντὶ, non contra calorem internum, ſed è regione. Ex aduerſo enim eſt id quod eſt foris ei quod eſt intus. Sic etiam dextrum ſiniſtro: non ſolùm quod in conſpectu ante nos eſt: vnde noſtra præpoſitio antè. Hæc cauſa eſt extrinſecus: at alia quam ſubinfert, interna. Ἅμα δὲ καὶ φύσει ξηρά. Ita vt vbique prætexat ſiccitatem. Et addit πρῶτ, ſcilicet ad eas comparatæ, quæ primo quoque tempore germinant. Fortaſſe verum non eſt: quia Morus ſera & humida valdè: vt dixerit πρῶτ, quaſi χρόνῳ. Διὰ καὶ τῶν ἀρδειῶν. Probat eſſe ſicciores: quippe gaudere humectationibus quæ parantur rigatiōne. Ἔστι δέ Hoc poſtremo apoteleſmate agnoſcit eandem naturæ proportio-

portionem in Ægyptia Moro. Nempe ſimili apertione, ne cadant, comparari. Εἰ πως ἂν μύσωσι: vt ſuprà ἀλαπύνεσθαι. Καὶ ἀπορίαν: ſicut ſuprà ἀπορίαν. Α᾽λλὰ τοῦτο διαμφισβητούμενον. Hæc eſt alia capitis pars, qua ſuper hac materia quæſtionem expedit. Eam malè ſeparauit à toto huius tractationis corpore Theodorus, vt eſſet aliud ſeiunctum caput. Nam peracta quæſtione, redit ad idem quod hîc relinquit. Quæſtio ſita eſt in contrariis. Culices aperire dixit. At contrà videri. Occludi potius ab ipſis atque effici, vt conniueant oſculorum labra: quamobrem arceri pluuias atque rores, quominus ſubeant: atque ita non cadere. Cadere nanque receptis illis humoribus: vti ſuprà dicebamus. Ideo dixit, τὴν αἰτίαν ἐκ τοῦ ἐναντίου φέρειν. Παραφέρειν: melius εἰσφέρεσθαι. Τ᾽ῷ B ὑποθερμαινομένων. Suprà dicebamus, Punicorum Cytinos cadere, pluuia roréve imbutos: atque ibi cauſa erat partium laxatio: hîc aliam reddit cauſam, διαθερμαινομένων. Excalfacto humore illo. Calore igitur extraneo: quando prohibetur διαπνοὴ: neceſſe eſt fieri putrefactionem. Omnino verò aquis inceſſentibus labi. Σημεῖον δέ. Alterum argumentum τοῖς συμμύουσι. Si non habeant quas applicent Caprificos: hoc eſt μὴ ἔχωσι ἐρινάζειν: aſpergunt arena, vt ne hient. Sanè conuenit hoc cum iis quæ ſuprà dicebat de ſolo puluerulento. Ideo repetit, ὅτι συμμύει κονιορτούμενα. Nota participium à verbo puluerare. Hoc verbo συμμύειν ſæpiùs vtitur hîc, non ſolùm non veritus obtrectationem Theodori, qui fugitat haſce repetitiones: C ſed etiam viſus vltrò affectaſſe τὴν ἀφέλειαν, καὶ τὴν ἀπλότητα. Ea cùm diuinus Præceptor ſuas condiuerit Hiſtorias, Theodorum compulit ad affectatam orationem: quam tamen quidam barbari ore duriſſimo propterea vel Ariſtotelica phraſi ſcripſerunt eſſe potiorem. Hæc non ſemel obteſtati ſumus: propterea quòd tam flagitioſi iudicii non ſemel dare pœnas meriti ſunt. Τὰ δὲ τῶν ὀψίων. Certum argumentum quod concluſione, non apertione fiat maturatio à ſerotinis fructibus. Qui ſunt ſeri Ficus, inquit, ii non hiant: ideo non cadunt. Μετὰ τοῦτον ἰσχύοντα. Scilicet poſt illum καιρὸν, in quo alii Ficus hiant, ipſi non hiant. Καὶ ἅμα τοῖς ὥραις. Poſſet aliquis obiicere, at iidem tandem etiam hiſcunt. Reſpondet, hoc fit cùm iam validi ſunt: neque patiuntur tum propter hoc, tum D quia fauet anni tempus, videlicet calore ſuo μεταβεβληκυίας: quia mutata eſt temporis conditio ab humido ad calidum & ſiccum. quocirca non decidunt. Τὴν μὲν οὖν αἰτίαν. Nunc ita ſoluit quæſtionem, vt oſtendat has ſententias minus inter ſe pugnare. οὐδὲν ὑπεναντιοῦσθαι, reſpondet illis ad initia quæſtionis: αἰτίαν ἐκ τοῦ ἐναντίου. Sed (vt ſolet ſemper) pinxit hanc ſententiam colore viri ciuilis atque temperati: τάχα, inquit, ſumma reſponſionis eſt exiccatio. Aſſentitur, ab imbribus noceri: quæ verò dixerit aduerſarius, eò demum ſpectant, vt exiccatione res peragatur. Ε᾽μπνευματωθέντα ἀποβολή. Imbribus affectos Ficus debilitari ac decidere, flatibus conceptis. Et attribuit

A motui, quod erat rei motæ. Flatibus oppleta abiectio id eſt Ficus flatibus oppletos abiici. Confudit effectum cum ipſa cauſa. Iactura enim non eſt flatuoſa, ſed à flatu euenit. Καὶ τῇ συμμύσει ἀπολαμβανομένων. Conciſa oratio, & ἀπομνημονευτική. Εἰ μὲν οὖν. Quia videtur adhuc ſtare quæſtio ſic: non dubitamus de exiccationis vtilitate: at tu ais adapertos Ficos amittere humorem ac flatum, ſuperfluos: admittere præterea cõcoctrices auras ac tepores idoneos: nos autem dicimus occludi: patet hoc poſt culicum ingreſſum: atque ex ea concluſione maturationem fieri. Hac de cauſa Philoſophus modeſtiſsimè vtranque recognoſcit diſceptationem: atque vtrique dat quod petit: ſibi tantum retinet iudicium ac ius conci- B liationis. Si contrariæ, inquit, non ſunt ſententiæ: ſatis patet in ſiccitate cauſam eſſe: ἐν ὁμοίῳ τὸ αἴτιον. οὐδὲ ὑπεναντιοῦται: ſin ſunt contrariæ, illa ſententia quæ fouet apertionẽ, intelliget intus omnia trãſigi interni autoris opera. Hoc eſt ἐκείνως, illo modo. Foris autem eſſe aliquid nocumenti ad caſum. hoc eſt καὶ ὅτι προσγίνεταί τι τῶν ἐκτός. Et ſiquid extrinſecus accedit cauſæ. Ita digeſſimus hanc ſolutionem: quæ cùm eſt longè obſcurior ipſa tota diſceptatione: tum per illa ἐκείνῳ & ἐκείνως, confundit ita partes, vt quiuis arbitratu ſuo diſtorquere poſſit. Οὕτως δέ. Sic, ſcilicet vti dicebamus conniuendo fieri: ab externis omnia prouenire. Nempe caſum à pluuia ſeſe induente: atque ideo eſſe opus occluſione qua arceantur impedi- C mento. Τ᾽ῷ ἐς μάλιστα. Vt ſuprà de Cytinis dicebat, qui ſurrecti recepto humore vitiantur. Παθῶν δέ. Alias caſus occultas adiungit cauſas, veluti morbos. Morbi tamen, inquit, communes omnibus fructibus ſunt, etiam iis qui non cadunt. Dixit autem ἴσως, quia morbus, qui eſt cauſa vt cadant Ficus, non poteſt eſſe communis iis fructibus qui non cadunt: alioqui non eſſet cauſa caſus adæquata, ſed contingens aut pro natura ſpecierum. Τοῦ δὲ συμμύειν. In ipſa quæſtione adhuc verſatur circa id quod ſuprà reliquerat. quia videbatur abſurdum, poſt apertionem occludi Ficus: in id nunc intendit, vt cauſam reddat. Α᾽ναγκαῖον ποιεῖ λέγειν αἰτίαν. Eſt neceſsitas ex propoſito ac profeſſo. Neceſsitas doctrinæ: ſicut eſt neceſsitas concluſionis in demonſtratione. Reddenda verò eſt cauſa, quia non eſt manifeſta. Partes D enim hæ ſunt Philoſophi. Ex officio neceſsitas ergo. Quæ eſt ſpecies τῆς ἐξ ὑποθέσεως. Cùm tamen obiectæ quæſtionis ipſe nullam cauſam declarauerit: nobis impoſuit iugum huius neceſſitatis. Ratio igitur eſſe videtur, quòd Ficus contrahitur intus exucta. Τὰ μὲν τοι οὖν καὶ χείρους. Ei commodo affine declarat nocumentum. Amittere ſuprà dicebat ὑγρότητα. Non mirum igitur eos effici deteriores. Καὶ διότι γὰρ τὸ ἐρινεόν. Hîc poſuit ἐρινεὸν pro Ficu adoleſcente. Μᾶλλον ἐπισπῶνται, καὶ πλείω. Non igitur ſunt deteriores quia ſint defectæ ſucco à culicibus abſumpto: ſed quòd eo conſumpto appetunt tantundem. Ideo dixit μᾶλλον καὶ πλείω. magis quàm antea. & pluſ-

quam quid? An quantum queant excoquere? Redeunt igitur ad ſimilia principia eruditatis. Quare non cadunt igitur? Ο᾽ θεόφρ. Eam ob cauſam nonnullos abiecere conſilium caprificandi: eáſque plus probare quæ culicum pertuſione fuerint expertes, ſuo ſucco lætiores. Ἀλλὰ καὶ πωλοῦντες. Quin etiam venales ea commendant indicatura: ἀνερίναστα, non paſſas caprificationem. Καὶ δοκεῖ. Verſatur in opinione hominum eiuſmodi excellentia. Ἔτι δ᾽ ἰσχύει. Nunc eorum impugnat apertè opinionem, qui τὸ συμμύειν recipiunt. Si, inquit, propter occluſionem retinetur Ficus: Aquilone flante decuit retineri. Tunc enim vel maximè συμμύουσι. Εἰ μὴ ἄρα. Condimento diluit acrimoniam obiectionis. Fortaſſe tum cadere, quia nimis exiccatæ abſcedant. B διαχάσκει, ad verbum Latinè fit labes: cùm hiat terra. Hunc hiatum non vult hîc; ſed abſceſſum pediculi ab ipſo ſtipite: vnde & noſtrum Latinum cado, χάζομαι, & χάω, & χάσκω Æolico flexu: fit enim in omni caſu interuallum: vnde χάος. Φαίνεται. Iudicium dat. Plures videri priorem ſententiam pati contradictiones. Eſt tamen poſterior ſententia τοῦ συμμύειν: à qua tamen videtur alienior. Εἰ μὴ ἄρα ἀμφοτέρως. Omnino vir eſt & acutus & ingenuus. Niſi fortè, inquit, vtroque contingat modo: vt & apertione primùm admittantur tepores, cùm pertundit ac ſubit culex: deinde concluſis intus exerceat opus ſuum calor ad maturandum, quod à culicibus reliqui factum ſit. C Τὸ δ᾽ ἰδιώτατον. Hæc eſt poſtrema capitis pars, in qua reuertitur ad ea quæ per initia inſtituerat, & quæ abruperat intempeſtiua interiecta quæſtione: erat enim ad horum calcem reiicienda. Nunc declarat cauſam quare quædam loca non egeant opera culicum. Pro cauſa ſymmetriam ſtatuit aeris ad alimentum. Vt neque excedat in humido, quod eſt in Græcia: neque in calore, quod fit in Ægypto: ſed æquabili vtrinque temperatura. Maximè verò deteſtatur humoris copiam: ideo dixit καθ᾽ ὅλον τὸ γένος. Quia ſuprà agnouerat ξηρία, ὄψια, πρώϊα. Et ſimul de ſerotinis aliquid ſtatuerat priuilegii. Nihil, inquit, faciunt ſpecierum differentiæ, vt ſe ſubſtrahere queant à maleficio exuberantis humiditatis. Argumentum adducit à ſylueſtribus. D Nam ſi ſylueſtria in eodem genere ſemper ſunt ſicciora: & ſylueſtris Ficus præhumida eſt: in mitioribus humoris arguitur exuberantia. Hîc ἀγρίας συκᾶς intelligit incultas Ficus, non autem Caprificos. Ideo dixit καὶ ἐρινάζουσι καὶ πίπτουσι. Vbi videmus καθ᾽ ὅλον τὸ γένος, comprehendere non ſolùm eas quas dicebamus, ſed etiam ſylueſtres. Tantam eſſe vniuerſo in genere ſucci copiam, vt ne in ſylueſtribus quidem ſine caprificatione retineantur. Διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. Confirmat ſententiam de humiditate ex Hiſtoria. Biferas enim eſſe atque etiam triferas, iure ſcilicet illius vbertatis: ſiquidem vbi priores deciderint fructus: eſt nihilo ſecius quod ſummittatur ad alios. Notabis ſexum καρπούς. cùm tamen ſit συκὰ ἄγρια. Quam vocem cùm vellem vertere; in καρπούς, animaduerti in ſe-

A quentibus eundem habitum generis, ἄγρια, πληθύοντες, καρποῦντες: vt ἐρινεοὺς videatur eaſdem appellaſſe. Quónam igitur modo ἐρινάζουσι? ῥᾳδίως. Efficacia orationis: facilè, ob opulentiam. Παραθάλλοντες, ſupplétes. Deciduo aut decerpto fructu fit in eo loco vacuum: quod ſubſtituto recenti cópleat ſucco. Καὶ μέχρι τούτου καρποῦντες. Cuius vigoris atque opulentiæ tenorem ad tertiam vſque operam ſeruent, neque interea fatiſcant. Ἔνιοι πλεῖον δ᾽ οὐ δυνάμεθα. Stolidè quiſpiam requirat etiam quartam fœtificationem. Μόνον γάρ. Solam agreſtium, aut inter paucas imperfectum ferre fructum. Quare dixit γάρ? vt intelligeremus cauſarum connexionem. Si enim fructum perduceret ad perfectionem, non eſſe poſſet B trifera. Εἰ μὴ ἄρα. Quia videbatur abſurdum in natura quicquam fruſtrari fine ſuo: nam ſanè quod perfectum non eſt, nondum eſt. Sibi igitur non eſt: ideo dixit, niſi fortè hactenus finis eorum eſt. Quemadmodum Talpæ, Talpæ oculi perfecti ſunt. Φύεται γάρ. Vt intelligamus quare ſit dicendum, talem eatenus eius eſſe fructus maturationem. Αὐτόματος, inquit, γίνεται. Id eſt ſeorſum à cura ſtudióue alicuius artis. Naturam ergo & parentem & nutricem habet, atque etiam euratoré: quæ nihil temere, omnia conſultò. Ergo propter aliquid. At hoc eſt finis. In tranſcurſu autem principia repetit τῶν αὐτομάτων. E ſemine: quippe ſerũt ſeſe ſylueſtria: ídque tribus modis. Primus eſt a- C pertus: cùm cadit fructus, vt glans, ſyluæ frequentantur. Alter eſt ab radicibus duplex: nempe aut prope ſtipitem ſtolones exeunt, veluti à Lauro, Corylo, Punica. aut etiam longè ſubter terram productis radicibus exeunt pulli, vt videmus Pyro. Alba verò populus in colle noſtro ſata, paucis annis maxima circum ſeſe ſpatia compleuit hoc modo. Tertius modus eſt, defixo cacumine, atque ex eo radicibus prolatis: quemadmodum de Ficu Indica ſcribitur in Hiſtoriis, & vulgò videmus in Rubo atque aliis. Secundum genus ſylueſtris ſationis eſſe dicit è putrefactione. Quæ quòd erat controuerſia, addit: aut quapiam telluris alteratione. Ὥσπερ καὶ ταῦτα. Homerus Salici epithetum appoſuit odioſum, ὠλεσίκαρπον: quòd fructum perderet: hoc Ficuum genus à quodam ſcribit, hac D eadem appellatione deſignatum. Hoc adddit, nequis tanquam nouum quippiam miraretur aut dubitaret. Ἐποίει τ᾽ ἄλλα. Non ſatis neceſſariò narrare pergit: alia agreſtia, tametſi inculta, nihilominus perficere fructus ſuos. Quid enim ad rem? Niſi velit indicare hoc non eſſe omnibus agreſtibus commune, ac propterea non eſſe in Ficu mirandum: quam dicebat ſolam non perficere. Sed laxè poſuit ἀκρόπτυν, pro quouis cultu, etiam marræ aut ligonis. Et videndum quid ſibi vult hîc φησι. πάλλει, πᾶσι. πάντα potius. Ἐκ πολλοῦ καὶ ποικίλου. τὸ ποικίλον eſt expoſitio τοῦ ἐκ πολλοῦ. Ἴδιον δ᾽ ἔστιν. Huius Ficus natura peculiaris. Hac voce hunc ad ſignificatum his in libris frequenter vtitur. Τὸ δ᾽ ἐπὶ τῶν φοινίκων. Vltima capitis pars, qua comparat in hoc Palmas Ficubus. Οὐ ταυ-

τὸν

τὸν, ἀλλ᾽ ὅμοιον. In fine ſecundi Hiſtoriarum narrauit abundè quæ repetit hîc. Quia ſimile ſtudiũ in Palmis quod & Ficubus: appellant opus illud ὀλυνθάζειν. Propterea quòd ὄλυνθος fructus eſt Caprifici: oſtendit autem ſimilitudinem, & non ταυτότητα. Quia Ficubus culices immittuntur: Palmis maſculæ flos, puluis, lanugo. Non ſunt eadem: opus ſimile. Quid hac in re ſentiendum ſit ex Herodoto ac Polluce, ſatis eſt à nobis dictum in Hiſtoriis. Ποιοῦσι ξηρότητα. Tria dicit emolumenta. ξηρότητα, deſiccant: quod & culices: ἄνοιξιν, quod & in Ficubus fiebat: θερμότητα, quia ſemper obteſtatur ἀπεψίαν. Calore laxant palmulę partes, vt ſpiritus maturantes liberiùs commeare queant: quos idcirco vocat Hippocrates ἐκπέμποντας. Ita habemus finem eundem maturationẽ: autorem eũdem calorem: inſtrumenta intima eadem ſpiritus: extima, partim eadem puluerem: partim alia, lanuginem, florem: modum eundem ἄνοιξιν: modum non eundem, quandoquidem Ficus pertunduntur: Palmula non. Φαίνεται δέ. Cauſam expreſſam quam profiteretur, cùm videret deeſſe ſibi: quod potuit, appoſuit exemplum in natura Piſcium: quod eſt in Hiſtoriis Præceptoris. Oua edita à fœmella ſequutus mas aſpergit ſuo ſemine: atque ita demum fœcunda fiunt ac vitalia. Ἀλλὰ τῆς ὁμοιότητος. Etiam proportio inter Ficum & Palmam conſiderari poteſt ex ipſis appendicibus: quia vnius natura ad aliam refertur. Quia de caſu loquitur, hæc potuit addere: nam propter maturationis tractationẽm, vidẽtur hîc frigere.

Lego τὰ μὲν διὰ τὴν ἀναπόληψιν. Et κύπτοντα ἀποπνέοντα, non autem αὐτῶν διατμώντας. Et negatiuè ἐπὶ τῶν μὴ ἐρινάζομένων. Et ἀπονοῦνται. Et πίονος, non πίωνος. Et ἐκ ἔχοντες δὲ τὴν τροφήν. Et καταδορίας. Et κατὰ τὴν οἰκείαν ὥραν, non χώραν: vt fatali negligentia poſitum eſt penè infinitis locis alterum pro altero. Et εὐπνευσίαν, non autem ἀπνευσίαν. Et ἀποπέπτουσι, non autem ἀποπίπτουσι. Et ἐκπυρωσμοῦ, non autem θαυμασμοῦ.

Theodorus διὰ τὴν ἀναπόληψιν, interclusi humoris. Non expreſſit verbi circunſtantias quas in Commentario declarabamus. Et omiſit hîc πάθματος: contrà illa addidit, vt nihil reſiſtere valeant. Πνευμάτων ἐπιγίνεται μέγεθος, flatus vehementes inuadunt. non: ſed potius ingenerantur. Οὐκ ἀφιᾶσιν εἰς τὸ ὕψος, nec in excelſum excurrere. Ambitioſè. Subire, excreſcere. Philoſophica ſimplicitate. Τούτου χάριν. Ad rationem. Non rectè. Nam tametſi Cicero dicit, fuit ad rationem Reipublicæ glorioſum: tamen aliuſmodi eſt. Saltem pronomen addidiſſet, quod referretur ab illa coniunctione vt, ſic: ad eam rationem, vt. Κἂν μὴ βρέχῃ, etiam ſi non pluat. Imò verò intelligit omnem modum cuiuſcunque humectationis: pluuiæ, roris, ſcatebrarũ curſu naturali, & qui fit per alueos, quem ſuprà vocabat ῥυτόν. Quare etiam ἀρδεύεσθαι ſuprà dicebat. Ἐν τοῖς αὐτῶν διαστήμασι, in interuallis. Omiſit αὐτῶν: malè & obſcurè poſuit interualla. Non enim differentias quiſpiam

A agnoſcat ſub hoc nomine interualla. Sunt enim vera entia, non autem κενά. Et facit ſuſpicionem non intellexiſſe quid id ſignificaret. Denique arborum interualla ſunt loca vbi non ſunt arbores: at διαστήματα ſunt, quibus arbores conſtituuntur.

Περιτίθενται δὲ ἐπὶ τῶν συκῶν ἐρινῶν. Theodorus addidit, grauidæ groſſis. Συμβαίνει δὲ καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ἐρινάζομένων, ὅταν ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν συκῶν ἐπιγίνωνται. Theodorus aliter legit, aut arbitratu ſuo ac more concinnauit. Quod idem plerunque euenit: ſi non Caprificus appendatur: modò Caprificus ipſa proxima ſit, in qua culices ipſi fuerint procreati. Nam ſanè Græcus codex etiam Ficis ipſis attribuit culices. Πρῴους πρωΐους, maB turis matura. Aduerbium πρωΐ maturè dicit: at maturum non dicit τὸ πρώϊον, id potiùs feſtinum. Nam Latinè tam τὸ ὄψιον maturum erit, quàm τὸ πρώϊον. Addidit autem illa laſciuè admodum. Atque ita Caprifici adiicitur ſatus: neque ex interpretis fide. Nec minore affectatione illa. Διορχθέντος δὲ τοῦ μέσου: cùm autem morſu crebro culices ora Ficuum aperuerint: ex Plinio potiùs, vt penè ſemper, quàm ex officio interpretis moderati. Nã quid hîc crebro? Quid morſus? Vbi dentes corſi vidit? Nam ſanè proboſcidis acuto mucrone pertundunt: tubi cauitate ſuggunt. Neque ſignatè ἐμβόσκονται, abſumunt. Nimis remota vox eſt. At Philoſophus ipſe præſcribit fidei limites cùm dicit οὐκ ἔχοντες τροφὴν, οἰκείαν ζητοῦσι. Διόδους διδόασι, aditum auris præbẽt. Imò aeri, non auris.

C Non enim volunt refrigerari: ſed καταψύχεσθαι τῷ ἀέρι διαπνεόμενα. Εὐπνούστερα, ſpirantia. Nequaquã. Nunquam fient vt ſpirent Fici. Sed vox hæc exponit illud διόδους: quia flatus exeunt, & viciſſim perflantur. Θερμότητι τῇ κατεργασαμένῃ. Conficiente, actiuè. Sic facilior eſt ſententia, quàm ſi paſſiuè accipiatur, vt nos faciebamus. Συγκατακλείεσθαι, interſeratur. At ſerare non habet claudendi ſignificatum, niſi in compoſito vno reſero. Καὶ εἰσδύονται πάλιν εἰς τὰ ἐρινά. Gigni ex Caprificubus, & rurſus eaſdem ſubire. Quomodo putauit idem τὸ ἐρινεὸν, καὶ τὸν ὄλυνθον? Nam ſanè ὁ ἐρινεὸς Caprificus eſt. At τὸ ἐρινὸν groſſus: id eſt Ficus immatura. Sed aduerbium πάλιν deduxit ad hoc ipſum. Non tamen recurſum ſignificat, ſed

D cõtrarietatem motuum in verbis εἰσδύονται καὶ ἐκπέτονται. Non enim rurſus olynthum ingrediẽtur, vnde fames eos expulit, & adegit quęrere coloniã opulentiorem. Haud ſanè reducat ad ieiunas ſedes natura, quæ docuit eos ſibi parare penum vberiorem. Ξηρὰ γὰρ γίνεται οὕτως. Spontè Poma ſiccentur. Non ſpontè, ſed ob venti naturam. Σύμμετρον ἂν διδόναι τὴν τροφήν. Modicè alere poſſit. Vbique τὸ σύμμετρον, modicum interpretatur. M. tamen Tullius minus eſſe modicum quàm mediocre, docet in Paradoxis. Ad vulgi opinionem mediocris, ad tuam nulla, ad meam modica. Διαπνεῖν, exhalare. Prohibetur ſpiritus, quominus commeare poſſit. Fit quædam proportio ſuffocationis. Κρατεῖ ἀντιπεριιστάμενον. Calor ſeſe colligens atque reſiſtens exuperat. Specioſa interpre-

tatio. Non tamen eo tempore ſeſe colligit calor: quin copioſè diffunditur, adeò vt circumueniat & reſiſtat contrario. Πελάζειν, inniteant, applicent, alligent, aptent: vt Cicero loquitur. Συμμύειν κατεπρτώμενα, protinus comprimantur. Iniuriā fecit ſententiæ ſimplicitati, temerarii aduerbii affectatione. Ἀνάγκη πρὸ λέγειν αἰτίαν. Illi ergo cogātur cauſam dicere huiuſce ingreſſionis: propterea quòd ingreſſio non poteſt eſſe cauſa compreſſionis & coarctationis. Quocirca ſi dicunt fieri compreſſionem: dicant igitur, vt quid illi culices ingrediantur. Itaque onerat aduerſarios cauſæ dictione, non autem ſeipſum, vt vertit Theodorus ſic: cauſam aliquam reddamus neceſſe eſt. Nā ſanè nullam reddit ipſe. Ita putat eos, quam reddant habere nullam. Ingreſſio enim non eſt compreſſio, ſed apertio. Μᾶλλον ἐπισπῶνται. Theodorus addidit ambitioſè lacteum. Neque expreſſit τὸ μᾶλλον, quod ſignificat vires: neque τὸ πλεῖον, quod ſignificat auiditatem. Humorem ampliorē vehementiùs trahunt, niſi mauis auidiús. Κηρύττουσι, clamitant. indicant. Διαφέρειν, referre. Imò, excellere. Διαχάσκειν, dehiſcere. Sanè ſic vulgò ſonat. Verum haud ita eſt in re. Nempe venti Septemtrionalis flatu Ficus συμμύουσι: quod & ſuprà dicebat. Non hiſcunt ergo. Sed ita eſt accipiendum, vt ſuprà ſumus interpretati. Τὸ δ' ἐνίους τόπους μὴ δεῖσθαι. Eſſe autem quæ caprificatione non egeant. deeſt, loca. Nam locorum natura fit id. Quæ ſi non exprimas, ſuſpicari queam eſſe Ficus ſpecies quæ egeant & quæ non egeant. Ἀγρίων, erraticis. Ita placuit antiquis ſylueſtres plantas appellare: cùm tamen veriùs ſua obtineant domicilia, quàm ſatiuæ. Iſocrates in orationibus ad Philippum, & de pace, τοὺς πλανωμένους milites, etiam ἀπόλιδας vocauit: alia ſanè ratione, atque Latini errones. Ἐντεῦθεν αὐτῆς ἦν τὸ τέλος. Eatenus finem natura deſcripſerat. Præſcripſerat. Φύεται γὰρ καὶ αὐτόματος. Spontè naturæ poteſt conſiſtere. Imò, gigni. Sed Theodorus nimius eſt hoc verbo & aliis quibuſdam.

Κἂν ἀφανέστους ἴσχῃ τοὺς καρπούς. Theodorus legit ἀορίστους: minus bené. Ait enim, viſu incognitum. At qui de fructu iudicet quem nunquam vidit? Καλοῦσι ὀλυνθάζειν. Caprificari illas quoque fari conſueuere. Hic etiam oſtendit ſuam peregrinitatem. Fari, eſt loqui: non autem appellare aut vocare. Εὐπνούστεραι, ſpirantiores: vt ſuprá. Θορὸν, vitale virus aſpergit. Nullum hîc virus. Semen genitale. Ἐκ τῶν ἀπηρτημένων, ex remotis generibus. Ex appendicibus & affinibus generibus: non autem remotis.

CAPVT XIIII.

XIIII. capitis argumentum. Denſitatem, robur, alimenti copiam, eſſe cauſas ſterilitatis. Quod fructus debetur abſumi in corpus arborum.

Τῶν δ' ὁμογενῶν. Arborum affectus ſuprà receſsit ab habitudine. Poſtea fructuum affectus, ſcilicet caſum aut ἐμμονήν. Hæc erant indiuiduorum. Nunc arborum perſequitur affectus propter ſpeciem, ſcilicet generationem. Sanè alieno loco. Sterilitas enim & fœcunditas antecedit. Quippe neceſſe eſt priùs fructum gigni, quàm cadere. Generatio fructus eſt affectus arboris: caſus eſt affectus fructuum. Generatio fructum ſtatuit: caſus eſt fructus generati. Generis diuiſionem facit per differentias duas: quarum vtranque binis nominat nominibus. Altera nomina ſunt rem ipſam ſignificantia: altera ſunt metaphorica. Diuiſio eſt arboris agreſtis. Diuiſionis partes ſunt, ſterilis, fructifera. Hæc ſunt nomina rem ipſam reddentia, κάρπιμα, ἄκαρπα. Nomina metaphorica: dum fructiferas vocat fœminas, mares ſteriles. Sterilitatis cauſam attribuit denſitati: quia non tranſmittant. Item dicit eſſe robur nimium, quo ſibi trahendo conſulat arbor ipſa. Non temere quæ bonæ ſunt habitudinis, ſibi ſolis viuere videntur: [redacted]: quanquam ii generant vel plurimúm. Fructiferas præditas eſſe ſuperfluo quodam ſucco naturali: cuiuſmodi eſt in animalibus ſemen genitale. Hæc eſt ſententia. Verba verò fortaſſe corrupta ſunt. Τῶν δ' ὁμογενῶν. Omnino vult ſub eodem genere conſtitui, ſteriles & fœcundas. Videtur autem hanc partitionem agreſtibus tantùm aſsignare. Quaſi verò nulla ſatiua ſit ſterilis. Hoc autem falſiſsimum. Nam ſi verum eſt, vt ex Timæo diximus alibi, ſatiuas omnes olim fuiſſe feras: neque à ſeipſis, niſi cultu differre: neceſſe eſt in ſatiuis æquè inueniri ſterilitatem. Tranſlatę nanque ex feris locis agreſtes ſteriles, ſi ſunt natura ſua ſteriles: ſteriles pergent eſſe porró. Ita vidimus arborem Malum in prætura conuenarum ſterilem. Sic in ſatu cannabis & ſpinachiæ quædam ſemen ferunt, quædam non ferunt. Quanquam tam plauſibilem, ac receptam ſententiam Platonis, ambigua vt eſſet nobis Galenus ipſe fecit. Negat enim Betam vſquā ſylueſtrem à ſe cognitam: niſi, inquit, fortaſſe quiſpiam eam eſſe putet Lapathum. Cæterùm cùm Lapathum à nobis multo ſtudio, huius rei gratia cultum, nunquam induerit Betæ faciem aut ſaporem: etiamnum hæremus in illius ſententia: non omnem plantam mitem fuiſſe prius agreſtem. Neque conceſſerit Ariſtoteles, aut alius quis autor æternitatis Mundi. Appones ſuperioribus exemplis genera quædam Salicum: item Populi: quæ neque ſatæ, neque cultæ faciem mutarunt. Ad hæc non ſolas agreſtes partimur in maſculas & fœmellas. Quippe diſtinguunt etiam ſic Perſicas, vtranque fertilem. Quibus abſcedit ab oſſe caro, fœmellam eſſe: cuius adhæret, maſculam. Itē obrotunda cydonia è fœminis, oblonga è maribus. Etiam in Peponibus agnoſcunt ſexum quidam. Præterea verba non cohærent. Sic enim ſcribendum fuit, τῶν δ' ὁμογενῶν τῶν ἀγρίων, ὡς ὅτι τὰ μὲν ἄκαρπα, τὰ δὲ κάρπιμα, τὰ μὲν ἄρρενα, τὰ δὲ θήλεα καλοῦσι. Vt & illud obſeruemus: priore loco poſita ſunt ἄκαρπα: priore item ἄρρενα ponenda eſſe: ſic enim reſpondebit relata pars diuiſionis. Συμβαίνει γάρ. Hoc & ſuprà dixit: neque fuit hîc repetendum. Εἰς ἑαυτὰ καταναλίσκειν. Nequis miretur

retur in arboribus bonam habitudinem eſſe cauſam ſterilitatis:dat ratioẽ: omnem ſuccum in ſua cõmoda conuertere. Obiectionis ratio eſt:propterea quòd fructus è ſuperfluo ſucco. In bona habitudine ſucci plurimũ. Ἀτεχνία hęc eſt ſimilis τῇ ἕξει athleticę apud Galenũ,non autẽ ei quã medicus intẽdit. De ea in comm. ad Thraſybulũ. Φυσικῆς σπερματώσεως,definitio ſeminis. Excremẽtũ vtile: vſitatè potius quàm exactè. Non enim ei competit excremẽti ratio tã nobili fine: & ex eo nutriũtur ſeminalia vaſa. Τρεπομένην,in corpus conuerſa. Vnde & τροφὴ dicta eſt. & ἀποτρεπομένην,à fructus generatione auerſa. ἀεὶ,ſemper. Quia ſi intermitteret,ad fructum conuerteretur. Καταναλισκομένης. Non abſumpta, ſed inſumpta in corpus arboris. Η γὰρ φύσις. Hæc eadem verba ſuprà. Μὴ λαμβάνουσα τὸ σύμμετρον. Hîc τὸ σύμμετρον,non ſimpliciter ſignificat mediocritatem:ſed quantum commetiri debet vtrique natura, vt ex demẽſo conſtat & corpus & fructus. Οἷς μὲν συμβαίνει. In duo partitur naturam hãc τῆς ἀκαρπίας Quædam,inquit, per interualla ceſſant parere. Tales habemus nos quaſdã Malos. Tunc,inquit,ceſſant,cùm in ſe conuertunt alimentum. Οἷς δ' εὐθὺς. At quibus natura ſtatim ab ipſis principiis vegeta eſt,& ad hoc propẽſa:in iis nulla fit intermiſſio. ἐνταῦθα. Aduerbium vice pronominis. ἐν τούτοις:quod ridiculè reprehẽdit Halicarnaſſeus in Thucydide: cùm nullus non autor vtatur his antimeriis. ὅλως,nota eſt temporis. Sine intermiſſione:atq; hæc ita ſonant verba:itaque legit Theodorus ἄκαρπα: itáque emendatum eſt in Germanica editione, cùm in prioribus exemplaribus ἀκαρπα legeretur. Διὸ δὴ καὶ διὰ τὴν ἀγείαν ἔνια τοιαῦτα Cuiuſmodi τοιαῦτα? Primo loco poſuit ἄκαρπα penitus:ſecundo, ἀκαρπεῖν ποτε: tertio,ea quæ generoſum habent à ſpeciei principiis propenſionem ad generandum. Tum ſtatim ſubdit τοιαῦτα,ſanè miſerè ac negligenter. Ad hæc enim proxima iure conſuetudinis referendum videtur:at non poteſt. Hæc enim hîc τοιαῦτα ſunt ἄκαρπα. Refertur ergo ad priorum continuationem. Ἐπεὶ καὶ μικρόκαρπα. Alibi dicit, τὸ μὲν δ' ὂν διὰ τὸ μὴ ὄν. Ita hîc τὴν μικροκαρπίαν coniunxit cum acarpia. Magnas facit τοὺς ἀκάρπους. & magnas facit μικροκάρπους. Ita parum & nihil affinia ſunt in naturæ ambitu. Καὶ τὸ εἰς μέγεθος. Alius gradus. Ibi erat gradus conſiſtentiæ: vt quæ tantæ eſſent, tales item eſſent: hîc eſt gradus motionis. Cùm eæ quæ propenſiores ſunt ad crementum,minores fructus ferant:adde tu,aut infrequẽtiores,aut infrequentiùs. Id quod facit in ficu Indica,μικρὸν καὶ ὀλίγον. Nota præteritum ὡρμημένα, non autem ὁρμῶντα. Hoc enim tempore deſignantur à Græcis principia & habitus naturales. Sic dicimus, τὸ τί ἦν εἶναι. Et Poeta, — *Laurus erat*: quòd & Plinius vſurpauit. Quaſi dicat, quæ naturæ impetu citantur ad crementum. Sic & ſuprà φύσεως ὁρμή. Exemplum apponit Indicæ Ficus:de qua ſatis in Hiſtoriis, & à Plinio repetitum. Μικρὸν ἔχει φύσει. Non ab euentu, neque aliquando,ſed ſemper tantillum:& auget σφό-

A δρα. μικρὸν,magnitudine: ὀλίγον, numero. Καὶ γὰρ σφόδρα. In frondes abſumit quæ ſunt vaſtæ. Non mirum ſi σφόδρα μικροὺς καρποὺς: quia σφόδρα μέγα φύλλον. Ἀφ' ὧν δ' ἐξ τὴν δίβσιν. ἀφ' ὧν, αἰτιῶν ſcilicet. Quibus de cauſis & radicũ fit generatio καθιεμένων: quas rami demittunt atque defigunt: vt apud nos Rubus. Niſi mauis ἀφ' ὧν βλαστάνων. Διὰ τὴν ῥίζωσιν. Quia ῥίζα δένδρον alibi: Sicut apud Præceptorem ζῷα. Noua vox:ſi non eſt mendum. Τοῖς δ' ἀνάπαλιν. Quia eſt bonæ habitudinis,radices edit:aut contrà,non frequentatur fructuum magnitudine, quia nutrimentum in has partitur. Eſt igitur contrà ſic. Quia debilis, abſumpto videlicet in radices nutrimento. Nam εἰς ἀμφω nequeat: vt dicebat. Ἐν ταῖς ἱστορίαις. In

B Hiſtoriis. Μόνα δὲ τῶν μονοκάρπων. Lego πολυκάρπων. Nam quid eſt μονοκαρπον? An quæ arbores vnicum modò genus edunt fructus? Nam quædam multa genera, vt Quercus. At ſententia falſa eſſet. Vide quid ipſe narret in Hiſtoriis de Ceraſi proceritate. Præterea nullam Ficum noſtratem vidimus ad noſtratis Ficus acceſſiſſe magnitudinem : tanto minus æquaſſe Iuglandem aut Caſtaneam. Adhæc, fac ita eſſe: non quadrat huic loco. Non enim tractatio eſt περὶ μονοκαρπίας, ſed πολυκαρπίας,μικροκαρπίας,ὀλιγοκαρπίας,ἀκαρπίας. Et magnas arbores ait, aut nihil ferre fructuum,aut parum aut paruum. Deinde more ſuo ponit ἰδιότητα,καὶ τὸ περὶ τὸν in Ficu & Vite. Ac ſanè ſuprà Vitis erat πολύκαρπος, quod & paſſim

C conſtat, nec ambigitur de Ficu. De Vitis verò magnitudine haud dubitabit, qui eam videat & Vlmos & Populos ſuperare. De Ficus inſigni magnitudine apud nos minimè liquet. Arbitror tamen ita eſſe:non enim prodidiſſet.

Lego ὅλως ἄκαρπα. Et οὐσίαν,non ὕδωρ:niſi ſit(vt monebamus)mendum. Et πολυκάρπων,non μονοκάρπων,vt diximus.

Theodorus δεῖται τῆς φυσικῆς. Omiſit φυσικῆς, magna culpa. Duplex enim eſt excrementũ,naturale, vt ſemen:non naturale,vt vrina. Ὀλίγον,paucum. Sæpe dubitamus,an hęc vox apud probatos autores apta ſit numero ſingulari ad quantitatẽ continuam deſignandã In epiſtola quæ attribuitur Ouidio ad Piſonem tamen legitur ſic:aut etiam pauco ſpoliata milite vincis. Ἀφ' ὧν ἔνια. A quibus

D foliis radicum demiſſarũ Infelix paraphraſis. Ait enim in 4. lib ἢ καθιεῖσιν ἐκ τῶν κλάδων ῥίζας ἀφ' ἑκάστου ἔτους. Videtur etiam in illis eſſe mendum: quę ſolutum fructum progeneret. Fortaſſe ſcriptum reliquit ſolum:vt & ipſe videatur μονοκάρπων legiſſe. Argutari potuiſſet aliquis acutior : μονόκαρπα eſſe quæ ſingulares ferant fructus, non autem confertos:at ſententia ſecum pugnaret. Vitis enim racematim fert. Singuli nanque acini, ſinguli ſunt fructus:vt in vmbellis cremiorum ſemina. Κλῆμα τεινομένη,porrecta materia. Sarmentata,in pampinos porrecta.

CAPVT XV.

XV. capitis argumentum. In arboribus optimum ſucci partẽ exhauriri fructificatione. Itaque fecundiſſimam quamque vina

in.

breuiſſima. Idem in animalibus quoque potiſſimùm gallinis. Debiliores habitudines, & raras corporum concretiones cauſas eſſe vitæ breuioris. Etiam ſecundum partes idem pati. Procatarcticas cauſas cum internis multum coniungi. Democriti ſententia examinatur.

E ΤΑΟΓΩΣ δ' ἐς μακροβιώτερα. Hic affectus indiuidui tractatur, vitę ſcilicet tractus. Quã operam hic poſuit, propterea quòd deducit vitę breuitatẽ ex nimia fœtificatione. Cùm tamen mors ſit vltimus affectus: poſt omnẽ aliam materiam fuerat hæc tractatio ſtatuẽda: atque eò cauſæ conferẽdæ vel à concretione, vel à frequentia fœturæ, vel à ſolo, vel à cælo, vel à cultu tum nimio, tum nimis paruo, tũ vitioſo. Quinetiã de morborum cauſis fuit priùs ſcribẽdum, quàm de interitu. Eſt enim morbi & mortis idẽ etymõ, μόρος ſiue. Partitur autem caput hoc in partes quatuor. Prima deducit breuitatis vitæ cauſas à duobus, à fœcunditate & à raritate concretionis: ſed illam manifeſtis verbis, hanc in illis implicatam. Ait enim fœcundas eſſe vitæ breuis. Tamen ſi alioqui natura ſua quæpiam debilis ſit propter nimiam humiditatẽ aut aliam cauſam: iis potius affectibus aſcribendam eſſe vitæ breuitatẽ, quàm fœtificationi. Adducet exẽplum ab animalibus: ſimul diffundit conſideratione ab arboribus ad fruges. Altera pars oſtendit huius affectionis modũ: quia particulatim moriãtur, non autẽ totæ, ſicut annuę plantæ: puta Triticũ. Tertia enumerat cauſas procatarcticas: quo loco multas cõparat inter ſe ſpecies. Quarta multis aliis affectib' aut aſſignat cauſas, aut ab aliis aſſignatas reprobat. Καὶ τὰ ὀλιγόκαρπα τῶν πολυκάρπων. Quia (ſicuti dicebamus) ὀλιγοκαρπία gradus eſt quaſi quidã τῆς ἀκαρπίας: ſiquis exactè non loquatur. Nam alibi demõſtratum eſt inter habitum & priuationẽ nullum eſſe medium. Non enim eſt non entis cum ente aliqua proportio. Comparatur igitur priuatio cum habitu, ἄκαρπον, κάρπιμον. Deinde habitus ipſius gradus inter ſe, ὀλιγόκαρπα, πολύκαρπα: ſunt enim vtraque κάρπιμα. Ὅτι δὲ ἀδύναμα Vt potior ſit cauſa breuitatis vitę imbecillitas habitudinis, quàm fœcunditas. Declarat autem imbecillitatem illam per humiditatẽ nimiam, & mox per raritatem. Humiditatis autem cauſam, locum: ideo dixit πάρυδρα: propter iã paratam materiam. Adeſt enim aqua: καὶ ἀλσώδη, propter materiam parabilem: quia locis vmbroſis ſitæ minus exiccantur. Addit autem ἄσαπτα, communem affectum vtriſque. Nam præhumida loca & opaca ſecum habent putredinis materiã. At raræ arbor concretionis non quidem materiam ſecum habet, ſed paratas partes ad recipiendum: quippe laxas & humoris appetentes. Hoc etiam ſuprà dicebat: ciuſmodi nanque meatus obnoxii ſunt externis impreſſionibus. Ἡ δὲ πολυτοκία. Videbatur fœcunditas abſque robore non eſſe: poſſe nanque & ſibi ſufficere & fœtui. Reſpondet: ita quidem eſſe. Fœcunditatis principia felicia: quæque iudicari queant longioris vitæ fundamenta: euenire tamen vt diuturni penſi perpetuatione exhauſtæ fatiſcant. quare frequens partus multum aufert illius bonæ naturæ, qua conſtitutæ ſunt arbores fœcundæ. Πολὺ τῆς φύσεως. Hic naturæ vigorem intelligit: quippe vniuerſalis naturę vim in ea ſpecie elucentem. Καὶ κυριώτατον. Et quod in ipſa natura primariũ eſt: ſicut in animalibus. Eſt enim genitale ſemen ſanguinis pars elaboratiſſima. Satis patet eius operoſa natura ea finis ipſius, ad quem ſemen ipſum apparatur contẽplatione. Eſt enim arbor poteſtate. Quapropter cùm arbor vna multa ferat ſemina, multas arbores ferre dicetur. Ergo ſeſe vnã multis in millibus repræſentando, multum amittat ſui neceſſe eſt. Ita fuit explicanda pars hæc Philoſopho, quã nudam reliquit nobis. Τὰ πολυτοκώτατα. Quæ maximè numeroſos edunt fœtus, & citò ſeneſcunt & intereunt. Hoc idẽ legimus & in Hiſtoriis animalium, & in Problematis. De animalibus hic ἄῤῥενες πάσχουσι. De arboribus καταγηράσκει δένδρον: Ita etiã tum πολύσπερμα, tum πολύκαρπα. Satis alterum erat: niſi πολύσπερμα etiam eſſe voluit πολυβλαστῆ. Καὶ ἐν τοῖς ὁμογενέσι. Non erat admodum plena comparatio generum diuerſorum. Itaque congeneres etiã confert. Idem quoque pati vt Vites. Magna admodum probationis efficacia in tam propinqua natura, cuiuſmodi ſpecies inter ſe ſunt. Μᾶλλον δὲ πολλάκις. Altera portiuncula partis huius. ὀλιγοκαρπία reducebantur ad ἀκαρπίαν. Nunc addit τῇ πολυκαρπίᾳ τὴν ὑπερτοκίαν: ſicuti ὑπερβλάστησιν addit τῇ βλαστήσει. Ergo ſi πολυτοκία citam affert ſenectutem, ὑπερτοκία etiam aliquid adiunget mali. Quamobrem tabem ſequi & ariditatem. Ἀφαυαίνεσθαι, ariditate ἐξίστανται τοῦ βίου: illud notat τὸ ἀπὸ hic. πολύκαρπα igitur erant fœcunda vulgò. Super hæc ſunt δίφορα, porrò τρίφορα: præter quæ etiam ἀείκαρπα. Δι' ἀδυναμίαν. Imbecillitatem, non ſanè ſpeciei: (quia tota ſpecies talis eſſet) ſed acceſſoriam, quæ euenit propter exceſſum ſuperfetationis. Καὶ σιτηροῖς. Probè declarat ſuam ſententiam validiſſimo argumento. Nam fruges & olera poſtquam fructum ſuum tulerunt, eorum operis atque vitæ idem finis eſt. At quod his ſemel fit, arboribus ſæpe contingit. Facetè dicit, arbores poſt fructificationem quaſi interire. Sed latere nos, quia non ſit vera mors, ſed quies & otium ab labore. Idcirco ſomnum quoque plãtis attribuebat Anaxagoras.

Διὸ καὶ ἐπέτεια Hanc eſſe cauſam quare non excedant annum. Συνεξαυαίνονται. τὸ ἐξ, nota eſt motus & migrationis è vita. Suprà erat ἀπό. τὸ σύν, quia ſtipula aut ſtipes cum radice ac ſemine ſiccatur, aut penè ſimul. Nam ſanè vltimas interire par eſt, quia primæ ortæ ſunt: & quia propiùs ſunt alimento: & quia longiùs abſunt ab arefaciente cauſa. Vbi non eſt iniucunda contemplatio. Radix enim, quia prima naſcitur, ac poſtrema interit, in hoc habet cordis proportionem: quia cibum prima ſumit, oris officium facit: quia eſt in ea prima concoctio, ventriculi vices gerit: quæ duo poſtrema ſunt ei etiam à diuino Præceptore attributa. Ἐκδεδομένης πάσης τῆς φύσεως. Edita omni natura: id eſt exhibita, exhauſta. Ἢ φανερῶς γίνεται. Quaſi frugibus ob imbecilli-

imbecillitatem ac pauperiẽ primo quoq; ſumptu cella exhauriatur: arboribus propter opulentiam, non totum ſimul, ſed particulatim ſemper aliquid promatur è penu. Περιϊσταμένης δὲ ὥρας, circumuẽtæ appetẽtis tẽporis inuaſione. Tãdẽ verò quod latebat nos, palàm factum eſt aliquando. περιστωμένης, circumſiſtente. Verbum militare. Ε᾿ὰν δέ τι ἐπιγένηται. Quòd ſiquid accidat ab aere præterea, i. ſi aer incommodior ſit: non ſolùm ſuperfœtantibus, ſed etiam aliis quæ ſimpliciter numeroſa fœtura ſunt inſignes, acceleratur interitus. Πονεῖ καὶ ἀπόλλυται. Ægreſcunt & pereunt. Hìc enim πόνος morbum ſignificat, vt & alibi. Πόνος ἢ κακώσει. πόνος, hìc à metaphora ſumpta de veterinis: quod & cõqueritur Xãthias in Ranis. Sic Poeta, dolore premebat. Sic Atheniẽſium σεισάχθεια, Solonis diuino commento. Sic ἀγγαρείας vectigalia barbari recẽtiores. Et verbum eſt in ſanctiſſima Euangelii narratione. πόνος, onerare maleficiis: malè habere. Κενοῦσθαι γάρ. Duplici de cauſa fit imbecille, quod vacuatur. Prima eſt quaſi formalis: quia cũ abeunte ſucco exhalat multum ſpirituum. Simul igitur etiã eſt materialis: vtraque interna. Si abit & materia & forma: cũ id ipſum arboris nihil aliud præterea ſit, neceſſe eſt imbecilliorem fieri. Altera eſt accidentalis in ſitu partium, quia fit laxior: igitur opportunior cauſis noxiis quæ ingruũt extrinſecus. Ε᾿κλύονται δέ. Neque ſolùm à valentioribus patiuntur, ſed etiam à minus validis, adeò factæ ſunt nequam. ἐκλύονται, verbum actiuum, debilitat. τὸ ἴς, ſignificat noxam quæ ſeſe intrò inferat in vitalia.

Διὰ τοῦτο. Corollarium, vt vocant. Id eſt ſentẽtia ſententiam conſequens ſuperiorem. Dicimus enim, quæ coluntur arbores, celeriùs ſeneſcere, quàm quæ cultu vacant. & meliores, quàm minus bonæ: & omnino mites, quã agreſtes. Cultæ iſũ detrimentum eſt, non propter cultum: ſed quia cogimus eas multum operis facere: quia cultu fiunt fœcundæ: fœcundæ minus viuunt. Par ergo lex τῶν χειρόνων, quas βελτίω dicit: quoniam effœteſcunt. Καὶ τὰ ἥμερα. Amplificat ſententiam: mites denique plus, agreſtes minus. Nota duas voces, ἀγριώτερα, ἥμερα. Videtur ταυτολογία. Non tamen eſt. Multæ ſunt mites quæ non coluntur: vt quæ arbores natura ſua mites ignauos habent colonos, quales ſunt Vaſiones noſtri. Et contrà, quædã coluntur agreſtes vt miteſcant: quod in hortis frequens fit, vt armoraciis, intubis, ſcolymis, aſparagis. Non tamẽ hìc, quibus in terris tum operæ ſuperãt omnes nationes inertia & lẽtitudine: tum partiarii ſi quam ſemel arborem terræ mandarunt, quaſi cunctis officiis defuncti ſunt, cætera fatis permittunt. Καίτοι τάχ᾽ ἄν. Reſpondet obiectione: non noceri à cultu: quia cultus non interficit, ſed id quod cõſequitur cultum, id eſt fœcunditas. Verum eſt quod ait, ἡ θεραπεία πρὸς καρποτοκίαν. An verum eſt quod addit, ἢ πρὸς ἰσχύν. Nanq; putationes reddunt ſemper arbores fortiores: nẽpe redintegrant & iuuentam afferunt. Ergo vetulæ atque effœtę, cũ imminentis interitus brachiorum ſcabritia, ſtrigoſitate, triſtitia, nuditate repræſentãt: iis amputatis facilè renouantur, ac quaſi ad incunabulorum rudimenta reducuntur. Αὐτὸ δ᾽ ἀνομοῖ. ſcilicet καρποτοκία. Τὸ δὲ μακρόβιον. Longæuitas in robore: ætas breuis à ſucci demptione: igitur à roboris diminutione. A cultu fœcunditas, non robur. Vides duos ſyllogiſmos. Ι᾿σχυρὸν δέ. Suprà denſitati ſterilitatẽ attribuebat: nunc hìc robur coniungit ac denſitatem. Ergo etiam ſterilitatem. At priore loco declarabat, arte & cultu laxari denſitatem. Ο῞θεν καὶ Θάσιοι. Quòd cult⁹ officiat arborum vitæ probat ex gẽtis conſenſu ab experimẽto in hiſtoria Thaſiorum. Vineta ibi fuiſſe excellentiſſima vulgatum iã eſt. Thaſii, inquit, cùm locant agrum per annos aliquot: non cauẽt vt quotãnis adhibeatur cura cultúſq;. Poſtremo tãtùm anno, cùm agrũ ſunt recepturi: cõuenit inter eos, vt ager reddatur bene cultus. Interea verò non ſolùm negligunt, verumetiã patiuntur deterius habere. Ad hunc locũ pertinet quòd contingit vinitoribus Aurelianis: quo in agro vina ſunt excellentiſſima. Aiunt enim nullã vineã eſſe vetulã, ſed frequenti propagine renouari. Videamus nũc Theophraſti verba. ἀπομισθοῦντες, mercede locantes. Οὐ φροντίζουσι τῆς ἄλλης ἐτῶν. Non curãt quãtum operis fiat annis citerioribus. Non cauent in conuentionibus. συγγράφονται. quia ſcriptum ipſum eſt συγγραφή. Κακουργεῖν. Malunt malè eſſe. Nota verbum, quod ſignificat actionem in ceſſatione. Scilicet coloni ignauia maleficium eſt. Intelligamus tamen, non totius cultus abiici conſiliũ penitus: niſi enim putetur vinea, ſylueſcit atq; vt ludamus, labruſceſcit. Sed paſtinũ innuit, pulueratione, ablaqueatione, decacuminatione, ſtrictione, ſtercorationem, & ſiquid aliud. Sanè putata vinea ſi minus præterea colatur, etiã excellẽtius vinum reddit. Ratio. Telluris apertione complutum ſolum diluit generoſitatẽ. Τ᾽ ἐφ᾽ ὕστερον τελευταῖον, ſcilicet ἔτους: quia dixit ἄλλων. Pro vltimo paciſcuntur anno. Πειρᾶται αὐτῆς κομίζεσθαι. Quò fructus capere debeant. Ita colẽdum, vt quantũ redire par eſt, redeat. Συμβαίνει δέ. Plana omnia. Suprà comparabat animalibus: nunc oſtendit priuatim ſpecies quaſdam, gallinas ſcilicet. Σωματοτροφούμενα. Verbum Præceptoris: cuius indolem nullo vnico Latino poſſumus adumbrare. Ε᾿πὶ ἀναδῶν. Quid ſibi velint hæc, neſcio: & nota eſt à Criticis appoſita: & diſſimulauit Theodorus. Nos ſubſtituimus ex Hiſtoria Præceptoris, φρυγάνων. Εὐφορεῖ. Explicat amplius ſuperiora verba illa, δι᾽ ἀσθένειαν καὶ ἀδυναμίαν. Sic hìc. δι᾽ ἀσθένειαν ἀφορεῖ. Quia ὀλιγόβια, eſt φθορά: hoc autem generalius. Quædam ſunt adeò vigore defecta, vt ſimul & parum aut nihil fructus edant: ſimul & ſint breuis. Qualia ſcilicet ἐπέτεια. Οὐκ εἰς τελείωσιν. Minus benè, ſi τελείωσιν accipiat ſimpliciter: ſed voluit eam dicere perfectionem, qua vitæ tractus paratur longior. Ε῎τι δέ. Ne putemus fruges oleráq; ſola hoc diſpendio contineri: addit etiã ex arboribus quaſdã, vt Laurũ: quæ ſimul min⁹ fit fœcũda: ſimul ſit vitiis obnoxia propter laxitatẽ. Sanè Lauros aliquot habemus, quę nũquã baccas perficiũt quòd autẽ minus diu viuat: minus frequenter ſeſe fruct-

propter futuram æquabilitatem. Ἀεὶ γὰρ τὸ ἐμφύειν. continuat explicationem. Semper appetere tantum quantum opus ſit propter exuberantiam: quia multum ſucci multum expetit coctionis: igitur à calore multo. Hoc tamen, ſi ad vniuerſum reuoces, falſura eſt. Non enim appetunt humida reſiccationem. Dicendum, non propter ſuam ſubſtantiam & conſeruationem, ſed propter operis finem. τῷ φύειν, ἐκβάλλειν. Proportio námque in ſignificatis communis eſt, τῷ βάλλειν, καὶ τῷ φύειν. Καὶ δῆλον. ad alia diffundit hoc exẽplum. Quemadmodum Abieti & Pino non fecit commune genus: vt iiſdem locis gauderent: quare inueſtigatæ ſunt cauſæ in differẽtiis: ita in aliis quoque inueſtigãdę. Quia mirum videretur cuipiam, non conuenire: cùm ſenſus penè iudicet eaſdem, propter maximam figurarũ & communium qualitatum affinitatem. Quin nec ui id adeò mirum ſit: contrario deſignat euẽtum contrarium. Nam ſi congeneres diuerſa loca ſibi quærunt, quanto propiore iure quę ſunt generis diuerſi? velut Edera quæ ſit calida & ſicca, atque aliæ plantæ quæ ſunt humidiores. Etenim tum hæc, tum illa volunt vmbroſa loca. Πάρυδρα, quæ aquarum gaudent halitu: & ἀλσώδη, quę delectantur opacis: qualis ea que nomen inuenit inde, Alſine: nec minus Betonica. Ῥᾴδιον ἰδεῖν. puto hîc eſſe mendum: diſtorta enim oratio eſt. Τῶν δὲ ἡ φύσις. Earum ſcilicet, quæ aquarum aſpergines, aut cęcas venas, aut vdos halitus requirunt: & earum quæ opacis gaudent, genera ſunt affinitate naturæ coniuncta. Cæterùm haud facilè eſt intelligere, quamobrem hæc appoſuerit. Dicamus, ſimul oſtendere, tum ſimilia, tum diſſimilia eadẽ loca exigere. Diſſimilia, vt Ederam & Alſinem. Ederam calidam, Alſinem frigidam, locis opacis lętas eſſe: Similia: vt Lẽticulam & Lichenem, ad aquas. Nota verò vocem periculoſam, ὅσα μὴ ὁμογενῆ τὸν αὐτὸν ζητεῖ: nam ὅσα, idem quod πάντα. Hoc autem falſum: ſed ἔνια tantùm. Ἔνια δὲ καὶ τούτων. Si quis, inquit, ſingula intueatur: faciles ei ſeſe atque apertæ cauſas dabunt. Ὅμοιον δὲ. Affert diſſimilium exemplum aliud in iiſdem locis, ſub eo affectus genere, quod appellat φυλλόσκεπον. In quibus opacatur fructus foliis: qualis Punica & Myrtus. Tectifolias vocare quis poſſit. differentias oſtendit. Punica rara & ſicca: Myrtus denſa & ſicca. Vides communionem & diuerſitatem. Sicuti ſuprà, Pinus & Abies: vtraque calida, altera ſicca, altera humida. Ita Myrtus & Punica, ſicca vtraque. rara hæc, denſa illa. Atqui diſſimilia hæc eadem loca ſibi dari petunt, nempe opaca. Ratio vna. fructus ſiccus. patet. πυρώδης vtrique. Nimis igitur exiccaretur. Τῷ ἡλίῳ ἐκδιδόμενον: quaſi dicat, proditus. Et addit, ταχὺ, ſcilicet antequam perficeretur maturando. Mirum verò, ſi Punica ſicca humidum fructum fert: eſt enim ſucculentus. Dicendum: ſucco, quantus quantus ſit, præponderare alia multa, nucleũ, membranas, pulpam interiorẽ, coriũ. Quin ſuccus ipſe actu humidus, poteſtate ſiccus, ſicut omnia acida. Quã-

A obrem nimis inſcitè conceſſerunt Elephantico medici recentiores, Punicum acidum, Arancium & Limonem. Σκιατροφούμενα. vmbratili fruitur educatione. Καὶ μετρίως ἐπιλάμπηται. ſi mediocriter illuſtretur. Lucem potiùs dixit quàm calorem: vt tangeret mediocritatem. Σῴζει τὴν ἀκμὴν ὑγιεστάτην. Contrà illud περιξηραίνεται. καὶ πεπαίνει. Is nempe finis: propter quem depoſcatur eiuſmodi locus. Διὸ καὶ τὰς ῥόας. Ex artis præceptis, vt ſæpe aliàs, parat probationem. Crebras ſeri Punicas: vt mutua inumbratione opacentur. συσκιάζωσι, cooperiant: obtegant inter ſe mutua, vt ita dicam, eoumbratione. Nam Græci ſic loquuntur, συσκιάζειν. obiectu mutuo: hoc enim eſt, περιβολὴν ἔχειν. Ἅμα δὲ καὶ τῷ. Occurrit obiectioni. Ea eſt: fore, vt ſeſe
B mutuò defraudent. Non, inquit, eſt periculum: non enim vel magna vel multa nituntur radice.

Οὐκ ἐνοχλοῦνται, non incommodant. Experimento id compertum eſſe: nam vbi raræ ſerantur, minus eſſe fœcundas. Ἔνυγρα γάρ. ſcilicet aliæ, non Punica aut Myrtus. Haſce humidiores efficaciores poſtulare ſoles ad maturandũ.

Αἱ μὲν οὖν τῶν τόπων. Colligit & claudit hanc tractationem prudenti exceptione. Sic eſſe cognoſcenda loca in natura, & ab arte eligenda: niſi quippiam ſit impedimento, vt Oleis in agro Tarentino. Notabis voces, κώλυμα καὶ σίνος. impedimentum, noxa. ſuprà ἀσινές. Ὥσπερ πέπονθε τὰ τῆς ἐλαίας. Nota caſum, κώλυμα τῆς ἐλαίας. τῇ ἐλαίᾳ dixiſſet alius. Ἡ μὲν αἰτία κατὰ τήν. Non
C eſt controuerſa cauſa, ſed ſenſui manifeſta: vtrique verò ſenſui, tactui, propter occurſum ventorum: viſui propter frondium quietem. Aeris ergo langor ille deprehenditur: quanquam etiam naribus id percipitur: ne nunc aures adducam. Itaque dixit εὔδιον, vt hæc omnia comprehenderet. Ἀπολείπεται γὰρ πολλά. non omnia. Itaq; minuitur, non tollitur prouentus. quia non refrigerãtur aura: vruntur. Dicat aliquis, mirũ ſi nunquã quicquã flat. Flat, inquit, aliquãdo, ſed marinus vẽtus. & lepidiſſimè attenuatione figura vſus eſt. πόντιον τι. Tale quiddã marinũ. quod non eſt ſupinè accipiendũ. Siquidẽ Tarẽto Boreas marinus eſt: Auſter autẽ ἀπόγειος. Niſi intelligat Vulturnũ, qui ab Ionio & Ægæo ſeſe infert. Ideò Syrochus vulgò
D dicitur Eurus: propterea quòd Italiæ ſpirat è Syria. Ἥ τε ἅλμη. Explicat noxã quę à vento proficiſcitur, ac pręterea modũ. Radit enĩ mare, neq; aufert aliquid exhalationũ, quæ ſale ſuo flores erodũt atque populãtur. ἐπιφερομένη, illata ἄνθη. Oleæ flores hîc vocauit τὰ βρύα. Δοκεῖ δὲ. Non abſimile nocumentũ à ſimili materia. nebulã inferri atque inuadere ſine vẽto. quomodo mouetur ergo? quia ſẽper exhalat aliquid ſubinde poſt primã exhalationẽ. Itaq; cùm eius natura ſit, nõ aſcẽdere, & ſuſpellitur à ſubeunte, neceſſe eſt in latus moueri: & ſanè repellitur ab aere ſuperiore. Hęc etiam ratio motus eſt in ventis. Διὸ καὶ μάντεις. Nunquã non regnarũt præſtigia, & impoſturæ pretexẽtes verũ Dei cultum. Quis furor in ea perſuaſione? nidore

hirci

hirci cōbuſti arceri poſſe caliginem illam. ὥστε μὴ ἐκβαίνειν. Quominus egrederetur è mari, atque inuaderet. Καὶ φασὶ κωλύειν, prudenter ſtare volunt mendacii fidem penes autores. Pecora Platonica, vbi diſpartita ſunt imperia Dæmonibus: ita vt alii præſint tonitribus, alii caligini, alii vētis, alii aliis: aiūt hoſtiarū animabus placari eos. Veſci enim animabus illis, atque etiā fumo, nidore, fuligine paſci: propterea quòd ſint conſtituti ex ſimili materia. Quaſi verò ſi Dei miniſtri ſunt Dæmones, (ſunt enim) eorum impetus commuentis mortalium retardentur: ac non potiùs ira Dei, ab ipſo ſtatim Deo ſit deprecanda.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Repetit quæ ſuprà dicebat, τὰ ἄνω χείριστα τε, τὰ δὲ ὑπὸ γῆ φαῦλα. Aeris temperati bonitate plantas alī etiam in terra non bona. Καθάπερ ἐλέχθη. Suprà, capite ſexto. Σωτήριον. Synonyma omnia, vel analoga, ἴδιον, οἰκεῖον, συγγενὲς, προσφερὲς σωτήριον.

Lego, ὁ τῇ ἀκμῇ, non autem ὦ. Πάντα γὰρ ταῦτα. denuo Theodorus. Legendúmne ſit, πύκνας γίνεσθαι, an πόνους, ſatis dictum eſt in Commētario.

Theodorus περιττά, operoſo habitu. περιττὸν eſt, ſicut περίεργον. Hîc præter leges communes ordinarias. Κατὰ τὸ ὑπερέχειν ἐφέξεις. res excellentis ratione appetentia ſequitur. Nihil penitus intellexiſſem. Simpliciſſimè & candidiſſimè exceſſus fecit appetentiam. Ζητεῖ, concupiſcit. laſciuit. Nam ἐπιθυμία longè abeſt à plantis in ſchola Peripatetica. Φυλλόσκεπα. quæ niſi frondibus obſepta, poſſent ſeruari. Nimis anxiè aſtrinxit Punicorum conſeruationem frondibus Theodorus. Facit ſanè frondium frequentia, ne nimium ſolis admittant: non tamen eorum ſalus inde pendet. Quippe non parum prominent frondibus poma: alioquin non coquerentur: multum enim terræ obtinent, humoris non parum.

Σκιατροφούμενος, in vmbra coaleſcens. non: ſed adoleſcens. Coaleſcūt ea, quæ disiuncta priùs, poſtea conueniunt: συμφύεσθαι. Εἰσλάμποντος. ſolem modicè ſentiens. Rectè dixit, ſed non expreſſit. Καὶ προβολὴν ἔχοντα τοῦ ἡλίου. Atque ſolis nimios æſtus aufugere poſſint. laſciue. Non enim aufugiunt: neque, vt ait Cicero, flexu corporis declinant: ſed præſidio muniuntur. Hoc eſt προβολὴ, verbum militare, profectò ſcuto. Nota loquutionem, προβολὴν τοῦ ἡλίου. ἀναβολὴν potiùs, & προβολὴν πρὸς τὸν ἥλιον. Σωτήριον, commodum. At plus eſt, ſalutare.

CAPVT XI.

Vndecimi capitis argumentum. Vestigantur cauſæ maturationis. Quæ ſub hyemem matureſcunt, & quare. Quædam nulla aeris qualitate, neque frigore, neque calore, niſi artis ſubſidio.

Ἐπεὶ δὲ ἡ πέψις. Toties maturitatis mētionem fecit ſuprà in principio libri, & capite quinto, & in vltimo capite libri prioris: vbi diſputabat, quænam eſſent fœcundiora, calidáne, an frigida. Impræſentia vult diſ-

A cutere quæſtionem: vtra ſit efficiens cauſa, calórne, an frigus, vt ſtatuunt quidam. Partes capitis hæ ſunt. In prima dicet, vtro & quomodo. In ſecunda ſcribit, in quibus ea ſit differentia. In poſtrema demonſtrat, quædam ne calore quidem coqui poſſe, niſi arte ſubuentum fuerit. Εἰ δὲ γίνεται πέψις. Vult dicere: ſi ea opinio, quæ frigore fieri dicit concoctionem, haud penitus explodenda eſt: at talem, inquit, fiat diſtinctio, vt à calore ſit opus id per ſe, à frigore per accidens. Nempe frigus non agat in ſuccum, ſed calor introrſum coactus à frigore circunſtante. Ideò ſic explicauit. Τὸ γὰρ θερμὸν ἐν ἀμφοῖν ποιεῖ, χωρίς μία τις αἰτία. Vna cauſa, tametſi non vno modo. Ὥστε οὐχ ἁπλῶς, ſed per illam toties acceerſitam ἀντιπερίστασιν. Et mox, tametſi hoc aſſerit, tamen modeſtè dicit, ἐν πλείοσιν.

B Συμβαίνει δὲ. Altera capitis pars oſtendit, in quibus id cōtingat. Quæ ſerò fructus coquūt, neceſſariò hyemis ſuperuentu occupantur. προκαταλαμβανόμενα τῇ ὥρᾳ. καταλαμβάνει tempus, ſicut locus. Capit enim & continet quodam modo. Κατὰ ſemper dicitur de minus valenti. περὶ, reſpondet illi circumuentioni, quæ eſt in verbo ἀντιπερίστασιν. Et hîc τὸ κατὰ eſt τὸ ἀντί. Quoniam ſerotini fructus ſunt, aut propter ſucci copiam, aut propter contumaciam: de vtriſque loquitur: & partitur cauſarū rationem Quæ humidiores eæ requirunt hyemem vegetiorem: εὐτονωτέραν, contentiorem. Rigidam dicit in ſua lingua hoc in ſignificatu vulgus Gallicum: & hyémi conueniet. talem ait eſſe Vitem. Et ſanè ad flumē Rhenum hyeme maturatur vua. Et

C vuæ genus quoddam non niſi tali tempore coqui narrat Plinius. Quæ verò ſicciorem fructū ferūt, vt Myrtus: eæ mitiora volunt frigora: propterea quòd ſi contentiùs ingruat frigus, vrat potiùs nimis. Ἀποσφίγγει γὰρ. Non cogit introrſum clementer calorē, ſed compingit & obſtruit meatus. Apud nos hîc vites cùm in eo ſunt, vt coquatur vua, vel modico frigore crudeſcit occupata. Ἡ δὲ ὑγρότης. Duo ponit principia maturationem conficiētia: Primùm ὑγρότητα quod non eſt ſeparatum principium à calore. Eſt enim, acſi diceret, calorem mediocrem. Alterum, inquit: ſi hoc non poſſumus nanciſci: at ſaltem oportet eſſe aerē humidiorem. rationem omittit. Eſt autem: quia humidi eſt ſubire: vt eſt in ſecundo De generatione. Non ſubit autem, niſi aut diſſipet partium cohæ-

D ſionem, aut ipſummet diſſipet. Ac quanquam humidi beneficio ſit partium cohærētia, atque adeò ipſa vnio: tamē id ſit ab interno humido Nullum autem corpus viuens caret meatibus, qui ad centrum vſque pertinent: in eos meatus ſeſe induit externum humidum: quare partes illæ teneraſcunt, ſubuecto aeris vel tantillo calore, aut etiam coacto modicè introrſum calore naturali: tertio loco addit auſtralem aerem, Sanè vtrumque ſecum habet quod afferat: nam & humidus eſt, quod erat in ſecundo loco, & calidus, quod erat in primo. Ἔπειτα οὐδὲν τι ὑγρότερον. Aſtruit hoc antecedenti ſententiæ: ita eſſe oportere, nempe vel ὑγρότητα, vel Auſtrum: quia nulla quidem humida,

ſi ſint humidiora, nimio coquſitur frigore. Quare quod ſuprà dicebat, ἀντιπέπτειν, intelligit comparatam alteri frigori, cuius egeant ſicciora, non autem ἁπλῶς αὐτῶν. Sed omninò aut ſit vitium exiccatione, aut proprii ſucci priuatio, vt in Ficu. Nota loquutionem ὁ ὑπὸ νότον ἀήρ. Aer Auſtro ſubditus: in quem ſcilicet ius Auſtro eſt. Ἀντέχει. Eximit ab his naturas quaſdam præhumidas, vt Arbutea poma: reſiſtere namque reſiccationi. Καὶ ἔνια γένη. Nunc ex genere ſiccorum apponit alia, quæ ob terreſtrem naturam ſūt admodum rigida: quæ item opponat illis ὑγροῖς, quibus vitium afferebatur. Γεώδη, atque ideirco σκληρὰ, aſpera, καὶ ἰσχυρὰ: ideirco ἀντέχει, reſiſtunt. Oſtendit autem eſſe terreſtria, quia ſerò maturātur adepta propriam humiditatem: quippe ſerò fit æquabilis eorum caro ad ſucci repræſentationē. His addit Meſpila cum *Auarcis*: ſic enim vocant Vaſcones agreſtia mala. Quam vocem recipiendam cenſeo ad ſupplementum penuriæ noſtræ, ſicuti cateruam & alia plurima. Καὶ πάνθ' ὅλως πεπαίνεσθαι, ſcilicet δύναται. Maturari queunt omnia, ſed non plenè, at quadamtenus, quoad ſuccum quendam conceperint eſculentum. Τὸ ὅλως, non reſpicit τὸ πέπανσιν, vt omninò maturentur, ſed ambitū huius naturæ, quæ eſt σκληρά. Εἴτ' οὖν σῆψιν. correctio. Niſi quis mauult agnoſcere putrefactionem quàm maturationem: quemadmodum in carnibus quæ aſſeruantur: quo euadant teneriores. Ἔστι καὶ ἄλλην διάθεσιν. Etiam tertiū iudicium: vt neque ſit maturitas neque putrefactio, ſed alius affectus, quem nobis deuorandū reliquit in illo magno ſanè bolo, ἀνώνυμον. Vt teneritudo illa non ſit à terra, neque ab aere, neque à ſole, neque ab arboris calore: ſic non erit maturatio, ſi non ſit à cauſa naturali. Si non eſt putrefactio, non erit à cauſa quæ ſit præter naturam. At nihil hîc medii. Οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως. Ne perturbatum relinquat auditorem: poſſe, ait, euenire ab aeris externo calore: & eſto vera maturatio. Amplificat rationem. Deſiit, inquit, humor affluere tūc, qui priùs ab arbore ſuppeditabatur. Quare potens eſt aer id perficere calore ſuo. Sic enim multis locis attribuit aeri ἐνέργειαν. Ac nequis miretur ab extraneo confieri, quod nequiuerit à naturali, ſcilicet dum eſſent in arbore: ait duo fuiſſe impedimenta, vnum ordinarium, affluentem perpetuò ſuccum, alterum fortuitum. Fortaſſe, inquit, ſuperuenit frigus. Hanc materiam etiam in ſequētibus tractat: vbi rationem venatur eorum ſeminum, quæ terræ mandata ſerò exeunt. Μὴ κρατουμένης. Nunc cum in arbore non ſunt, nulla cùm fiat acceſſio ἐπιρροῆς: ſeruatus intus calor naturalis, aut iuuatur ab externo, aut obſidetur à frigore, quoad opus perficiat. Itaque in ſtramine maturitatem acquirant. Λαμβάνει τὴν μεταβολήν. Sic mox ἀμεταβάλλοντα, mutatio hæc eſt alteratio. Τοὺς ὑδατώδεις. Exemptæ à vitibus vuæ aliquot poſt dies dulceſcunt magis, conſumpta ſolis vi humiditate aquea. Ita ſanè ſi in ſole ponantur. Nam in vmbra fiſſint,

A aeri opus illud aſcribatur. quid ſi creta diluta incruſtentur? Hac enim arte diutiſſimè ſeruantur incorruptiſſimæ. Tunc ſanè calorem internum autorem intelligemus. Ἐπὶ αὐτῆς δὲ τῆς ἀμπέλου. Duos adiungit modos analogos huic. Vnus eſt vt ſubtiliter lædamus, ſi neque eximantur è vite, neque non eximantur. Id ita fit: cùm in vite relictis torquentur pediculi. Hunc ad modum haud penitus fruſtrantur τῇ ἐπιρροῇ: tamen pars maxima tollitur: quod relictum eſt, probè coquitur: hoc eſt ἐπικρατεῖ. Alter modus eſt, cùm ſuper matrice ſeneſcunt. Fiunt enim paſſæ, quas Græci σταφίδας vocant: vnde verbum hic, ἀποσταφιδοῦσι, quaſi dicas, paſſeſcunt. Σχεδὸν δέ. Hoc, inquit, exemplum pro omnibus ſatis eſto: idem enim euenit, tametſi plus aliis, aliis minus, B imò verò aliis non. Non enim Perſica, non Ceraſa, non alia multa recipiunt eiuſcemodi perfectionem, ſed marceſcunt. Tricocca verò Meſpila vix tres horas exempta durant. Ἔνια δ' ἐναντίως. Vltima capitis pars de iis qui non ſolùm in arbore non matureſcunt, ſed ne exempti quidem, neque è contrario: vt in Ægypto Mora: tametſi loco ſint non inepto, quippe calido, niſi oleo perungantur. Attenuat Oleum, & aperit ac viam facit ſoli. calefit & calefacit. Hæc vulgata: illud acutiùs. fortaſſe etiam calorem auget denſatione. Non enim tam aperit cutem, vt putarunt, quàm denſat. Omne namque pingue viſcidum. Et Oleo fricti piſces compactiores. At in gymnaſticis Oleum aperire arbitrati ſunt, decepti frictionibus. hæ namque aperiunt. Quid C de carnibus Oleo elixatis ſenſerit Auenrois, alio loco diſputatum eſt. Ἐπικνισθέντα. Scalpta vt ſol penetret. Itaque non eſt Oleum quod aperit. Ἀπεψία πεπλανωμένη, ἀπεψία hic cruditas, niſi ſit mendum, imperfectio, quæ finem nacta nō eſt. Hîc ἔλαβεν, eſt ἀφείλετο, abſtulit & humoris & ſpiritus cruditatem. Ita hic ſpiritus facit mētionem, quemadmodum alibi ſæpe autorem operum animæ, vt generationis, nutritionis, accretionis, maturationis. Ἔνια δὲ τῶν λαχανωδῶν. Negat cucurbitam matureſcere: at nos negamus hanc negationem. Quin matureſcit ſuper matrice ſua, atq; etiam ſiccatur. Matureſcere verò ſatis patet: quod eius ſeminibus ſatis nouellæ plantæ prodeunt.

Lego ἀποπαύει τι ἄγαν, non τό. Et ἐπικνισθέντα δὲ, addita coniunctione.

D Theodorus, κατὰ συμβεβηκὸς, per euentum, peſſimè. Eueniunt enim multa neceſſariò. Diuiditur euentus in neceſſarium, & contingens. Accidens, quod cadit præter cauſam. Οὐχ ὁμοίως διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν. Non æquè percipi poteſt propter circumobſiſtentiam. Quaſi ἀντιπερίστασις, obtundat cognitionem noſtram. Haud ita eſt. eſt. Sed malè addidit infinitiuum. Imò, ὁμοίως: non ſimilis actio eiuſdem cauſæ. Quia calor idem non obſeſſus aliter conficit coctionem, quàm obſeſſus à frigore. Ἀπεψία, exacerbat, id eſt acerbum facit. Non, ſed condenſat, vt ſit μώλωψ, de qua duritie importuna dictum eſt in li-

eſt in libro de affectibus miſtorum: cuius autorem facit frigus. Legit ergo Theodorus ἀποστέφει, nos ἀποστέφει, vt circumfertur. Eſt autem στίφος, acies denſa. Sic στίβειν, & noſtrum ſtipare. Et iter calcatum, στίβος. Οἱ ὑγρότεροι, καὶ ὁ νότιος ἀήρ. Auſtrum ac humidi ſpiritus. malè ſubuertit ordinem. Tria namque ponit, vti dicebamus: ἀλεεινὰ primò. Id ſi non poſſit: at duo reliqua. Alterum eſt, humidus aer quomodocunque: alterum eſt, humidus aer cum calore, qui ſanè præſtatur ab Auſtro. Ἐξαγρυμοῦται τὸν ἀκεῖον χυλόν. Inſipidos reddunt. non. Sed exempto peculiari ſucco euadunt, vti dicebat, ξηροὶ, cruditate compacti: qua voce Philoſophus vtitur in tertio De partibus. Nimis audacter, vt ſæpe coarctauit generalem ſententiam ad priuatam ſpeciem. Non enim omnis μώλυσις inſipidum facit fructum: nam & amari admodum quidam fiunt. Hoc in prunis & in peponibus ſæpe guſtus noſter damnauit. Non enim verum eſt, quod medicorum iactat vulgus, amarum ſemper à calore gigni. Οἰκεῖαν ὑγρότητα, humorem ſaporémque ſuum. Sibi debitum à natura ſuccum. Καὶ καθ' ὅλως πεπαίνεσθαι. Omninò quæ arboribus decerpta. Eſt ergo mutilus codex noſter: aut hæc ille addidit non incommodé. Ἄλλην τινὰ διάθεσιν ἢ φυσικήν. Alium quempiam habitum naturalem. malè addidit, naturalem. Omne quod eſt in natura, naturale eſt: non tamen huic aut illi. Hoc declaratum eſt in quarto De generatione animalium. Is igitur affectus ſi non eſt maturatio, neque putrefactio, non poteſt à Theodoro diiudicari, ſit ne naturalis, an non. Ideò dicit ἡντινοῦν, quancunque, quamlibetcunque. Οὐκ ἐκράτει, fructus exuperare non poterat. At non eſt fructus qui vincere debet aut excoquere, ſed calor, quem oportet eſſe ſucco potiorem, vt eum domet: & cuius facultati nequeat reſiſtere ſuccus ſua cruditate. Ὅταν ἀντιπερίστασιν. Nos ſuprà dicebamus cōtortis pediculis acquiri ſaporem dulciorem: id quod ſæpe factum eſt. Theodorus longè aliter, Cùm vuæ humorem haurire deſierint: Quaſi ſit ἀντισπᾷ, cùm remeat introrſum calor. Eſt igitur ἀντιπερίστασις. Non tamen quadrat numerus is pluralis cum ſucco aut calore. Ἔνια δ' ἐναντίως. Nonnulli è contrario maturitatem accipiunt. Theodori verba id ſignificant aliquos fructus maturationem cōſequi alio modo atque illi qui dempti ex arbore matureſcant. haud tamen ita eſt. Namque illi tum aeris calore, tum ſuo innato intus concluſo maturi fiant: ii verò ſcalptione & illitu. At ii modi non ſunt contrarii. At Theophraſti τὸ ἐναντίως alíorſum ſpectat. Quippe illi ſuper arbore nunquam: hi extra arborem nunquam. Quòd ſi Theodorus cuipiam videatur rectè vertiſſe: huic fortaſſe non videatur plenum ipſius Theophraſti τὸ ἐναντίον: nullam enim eſſe contrarii rationem, ſed diuerſitatem tantúm. Διὰ τὴν ἀπεψίαν. Incipiunt matureſcere. alia lectio. Græcè enim eſt, quod & alibi, nimium ſué cum excoqui non poſſe: neque placet: incipiunt

A matureſcere. matureſcunt enim. Ἀμετάβλητα, incommutabilia. Commutatur, quod datur, accipitúrve pro alia re accepta datáve. Simpliciter ac plenè, mutantur, alia ſuſcepta qualitate.

CAPVT XII.

Duodecimi capitis argumentum. Arbores quibus in locis quales. Locorum beneficio mutari arborum habitudines, aut iniuria.

Τῶν δὲ δένδρων. Locorum naturas ac cęli ſuprà declarauit, quoad faceret pro germinatione, fructificatione, maturatione: nunc loci differentias tractat, quatenus ad habitudines arborum ſpectant: quæ ſanè tractatio alieno loco poſita eſt: ſtatim enim poſt cogni- B tionem primæ generationis hoc exquirendum fuit. Conſequitur enim generationem habitus, & principia exiſtendi: vt craſſitudo, proceritas, rectitudo, denſitas, rigiditas, & contraria. Itaque hoc puſillo capite peracto redit ad affectus fructuum; non ſine incuriæ exprobratione. Sic enim veteres illi, vt ſuſpicandi dederunt occaſionem, ſumptam materiam vbi ſemel deduxerāt, nunquā præterea recolebāt. Ait ergo duo: primùm, arbores in locis opacis, & à vēto otioſis rectas prouenire ſimul, & proceras: in expoſitis vento ac ſoli, contrario habitu. Ἀπνόοις, καὶ παλαιοῖς. Quia multa opaca, quę ſoles non ſentiunt, ventos ſentiunt. At cùm dixit, ἀπνόοις, καὶ προσηνέμοις: videtur palilogia in ſenſu. Εὔπνοον, ſi τὸ εὖ ſignificat mediocritatem, vt alibi C diximus, minus eſt quàm προσήνεμον. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Idem euenire, ſi denſæ cōſitæ ſint. Quod & ſuprà de Punica dicebat, cùm his habet aliquam proportionem. Frequentes arbores alterā ab altera opacari. acutiùs ita iudices. Rectas futuras aſſentior, proceras, nego: niſi ſiquæ radicibus iis nitantur, quæ breui ſpatio multum trahant. Μανοὶ καὶ ψαφαροί. Nihil hic agit hæc poſtrema vox: neque ad manus eſt, quàm huic ſimilem ſubſtituā, ſalua verecundia. Qui reponere voluerit, ψαμμώδεις, audeat. Theodorus poſuit, ſolutis. Hoc addidit Theophraſtus, cùm in priore mēbro non poſuerit, πυκνόν. Tamen vbi rationem reddit, innuit τὸ πυκνόν. εἰς βάθος αὔξησιν κωλύοντα πυκνοῦ. eſt igitur ſolum denſum. Namque multa ſunt opaca loca, & D à ventis auerſa, eadémque rara & ſabuloſa. Si ergo non eſt latè regnans & robuſta radix, totū alimētū abibit in ſuperna. Hoc eſt quod dicebat, εἰς τὸ βάθος. Quod contingit in raris locis: in quibus vtróque verſum diſtribuitur alimētum, & ſurſum & deorſum. Καὶ τὰ πνεύματα. Miſcet cauſas vtriuſque partis. Illa pertinebāt ad παλαιὰς, ſcilicet, κωλύει δὲ εἰς βάθος αὔξησιν: hæc ad aprica & vētoſa loca: quia truncos exaſperāt, & in nodos cogūt vēti. Quare propterea quòd euenit, vt in frigore, quoties horreſcim⁹. Inęqualitas excitatur in cute, repulſo introrſū & humido, & calore. huius enim illud vehiculū. Subſidet ergo caro in ipſis pilorū interuallis: pilorū rigor ſeruat in radicibus tenorē ſuū. Ἐμπεσεῖν, ſcilicet ἐν τοῖς δένδροις: quod & ſuprà.

Διὰ τὴν ἐπίστασιν. Qui ἐπιστάσεις, faciunt vt ſint: quod ſuprà dicebat, συνιστάμενα. Condenſant enim flatus. at nodus denſitas eſt. Ἐκείνων δὲ. Iis cauſis ſublatis educuntur in altitudinem ſtipites. Amplifica tu, τὸ ἀφῃρημένον ſic: ſiue abſint, vt abſunt in illis vmbroſis locis: ſiue auferantur fortè aut conſultò: cui operæ veteres etiam verbum excogitarunt, interlucare: quia Natura tam in vmbroſis quàm in apricis generat. Μόνον εἰς τὸ μῆκος, ſola longitudo. Quia prohibetur crementum profunditatis. Διὸ καὶ τὰ μὲν ἰσχύει. Confirmat ſimili narratione. Id, inquit, adeò verum eſt, vt quæ arbores abſunt ab ea ſpecie rectitudinis & proceritatis, ſi in eiuſmodi loca, opaca ſcilicet, atque auerſa tum ventis tum ſolibus, vel transferantur, vel in eis edantur natura, parem aut ſimilem adipiſcuntur pulchritudinem. Vbi notandum eſt: nõ id omnibus arboribus euenire. Nam quę præhumidæ ſunt, in humidis ſitę diſtorquẽtur, quia propter vbertatẽ alimenti nequeunt proceritatis exceſſum ſuſtinere. Quod & alibi dictũ eſt. Τὴν αὐτὴν ἰδέαν, eundem habitum nãciſcuntur. Sic è contrario: populus in vdis recta & alta, in aliis flexuoſa & ſtrigoſa. Καὶ σχεδὸν ἰσομήκεις. Quin etiam penè æquant Abietum vertices ipſa robora: tantum abeſt, vt recta nequeant conſiſtere. Sũt in Petrocoriis nemora Quercuum proceritate viſẽda: non enim ſuperãtur iactu ſcorpionis. Καθάπερ φασί. Prudenter vult hæc recipi ſecundum famæ fidem. Ἅμα δὲ μανότερα. Aſſignat alios affectus non commodos neque vtiles. Raras tum haſce fieri, ac minus firmas. Hoc eſt contrarium habitui τῷ συνεστηκότι. ſanè ita eſt. Quercus è planis pulcherrimæ: cæterùm ex eis parata tigna fatiſcunt: ſolutiore namque materia ſunt.

Theodorus, ἀραιὰ καὶ λειότερα, καὶ ὑψηλότερα. Proceræ, læues atque excelſiores: nempe idem ex prima & vltima voce. Ἀραιά, quæ non ſunt ſtrabæ, ſed rectæ. Inde namque intuitionis obliquæ deductio ad oculos. Alibi vox eadem ſignificat, quæ in operæ non obtorquentur. Sanè columellam è iuglandis ligno habemus ad lectulum, quæ ita ſe contorſit, vt baſis quadrata qua parte latera dirigebant, ea nunc prodeant cuſpides angulorum: præbeátque ſitus rhomboidem diametrum.

Ἥττον εἰς βάθος αὔξησιν. Incrementum enim profunditatis altitudinem vetat. κατὰ ζ᾽ ἀλέα. Altitudo profunditatis eſt, atque ſi dicatur, color albedinis. Et ſanè incrementum vetat incrementum.

Διὰ τὴν ἐπίστασιν, retorſionis & conſiſtentiæ cauſa. Nihil eſt in Græco exemplari, quod reddere queat retorſio hæc. Ἐν τόποις γὰρ ὄντα τοιούτοις, cùm hoſpitata locis huiuſcemodi fuerint. Quin arbores quibus locis proueniunt, ciues in iis ſunt, non hoſpites: πολῖται, inquam, non ἐμπορευόμενοι, vt ait Iſocrates ad Philippum. Et priuatim Quercus neutiquam ſunt hoſpites in opacis.

CAPVT XIII.

XIII capitis argumentum. Quæ fructus amittant, & quare. De Ficuum, & Palmarum culicibus atque caprificatione.

A *Quamobrem culices exeant è caprifico. Serotinas non amittere fructus. Non quæuis loca egere caprificatione. Cur biferæ ac triferæ ficus.*

ἈΠΟΒΛΗΤΙΚΑ δὲ φύλλα. Hinc caput à ſuperioribus abſcindendũ: redit enim ab affectus fructuum, & maturationis & cruditatis: qui congeneres affectus ſunt retentionis & amiſſionis. Aut enim amittunt, quia crudi neque poſſunt perfici, & humore deſtituantur: aut crudi ſunt, quia amittuntur, præueniente maturitatem lapſu. Partimur hoc caput in quatuor. Primo loco duas reddit rationes, quare cadant fructus ante maturitatem. Secundo loco de caprificatione. Tertio quæſtionem mouet circa culices. Poſtremo veſtigat cauſas, ob quas non omnibus

B locis opus ſit caprificatione. Ἀποβλητικὰ πρὶν πεπᾶναι. Quia cadunt aliis, vbi ſunt maturi. Pauci diu ſeruãtur incolumes: vt pruna viridia, ventrioſa, producta in colli exilitatem cucumeris obtorti modo. Earum quæ in arbore paſſa fuerunt ſoles & frigora, ſapor excellentiſſimus: in pingui ſuaui iucunda dulcedo. Duas, vti dicebamus, affert rationes: vnam retentionem humidi cuiuſdam ſimul atque flatus, vt ficus. De flatu ſequenti capite planiús. Συμβαίνει γὰρ ἅμα τῇ θερμότητι τῇ ἐκ τῆς περιττώσεως συγκατακλείεσθαί τι πνεῦμα. Quia humorem multum calor dilutus cùm diſſoluere nequeat, agit, ſed non peragit. Agitatio fit igitur partibus attenuatis, ac motis, nec diſcuſſis. Ratio altera. Debilitas appendiculorum, tam ſecundùm ſe,

C quàm reſpectu ad fructus magnitudinem: cuiuſmodi eſt Amygdalum, Pyrum, Malum. Cùm enim grauia ſint, facilè ſentit pediculus incommoda diſtentionis ex pondere. Præſertim cùm aliæ quoque ſuperuenire queant cauſæ, velut humiditas nimia, nimia ſiccitas. Ideò dixit verbum illud peculiare, διαχεῖσθαι, & ἀσθενὲς πάσχειν. Et repetit vrgeri copia flatuum. An uerò flatus pondus addant? Addunt, quia ſunt terreſtres. Tum ſi ſunt puri aerei, etiam addunt in ſchola Peripateticorum. Γίνεται ἀπορρεῖν δι᾽ ἐλάττω. Dicit iacturæ facilitatem. ὁπωσοῦν, minimis quibuſque momentis. Τὴν πρόσφυσιν ἀσθενῆ. Non dixit pediculum debile, ſed omninò appenſionem: vt & materiam tangat, & quantitatem, & qualitates. Ἐπιγίνεται μέγεθος. Vt non ſolùm grauentur humo-

D re, ſed etiam aggrauentur flatu. Ἐκπνεῖν ἄλλην dixit τὴν πάλλουσαν. Propterea quòd accipiunt ab altrice tellure intra ſe: ideò, ἐν, ἀπὸ, λαβεῖν. Τὰς ῥαγάς τινας πρός. Non cuiuſcunque, ſed certæ quæ ponderi nequeat in pediculo reſiſtere: tum grauet in fructu. Id quod in Amygdalo & Ficu mirum: ſuccus enim admodum glutinoſus. Ἡ δὲ ῥόα. Aliam cauſam externam Punicę adiungit. In Cytinos (ii namque calycis figura) cùm deſcenderit humor cæleſtis, debilitari. Quam ob cauſam excogitata ſũt arte remedia: de quibus mox. Nota loquutionem Atticis vſitatam: ἡ δὲ ῥόα, ſubdit, τοὺς μέν. Huius exempla poſita ſunt à nobis in familiaribus exercitationibus. Simplex oratio fuerit

tio fuerit. Punica quoque hoc in numero eſt: quippe cuius Cytini facilè dilabantur. Prima ratio. Debilis illorum appenſio, πρόσφυσις, adhæſio naturalis ei loco vnde ſunt exorti. φύονται nanque: ac propterea προσφύονται. Altera ſequitur ratio, cuius hæc prior eſt fundamentum. Humore cæleſti occupati facilè labefiunt. Ὅς δ' ὅταν. ὡς, ἀπὸ αὐτοῦ, ἴσω. Ψεκάδες, καὶ δρόσοι, minutæ pluuiæ roréſque. εἰσδυόμενα, ſubeuntes propter exiguitatem. κατὰ τὸ ἄνθος, in ſinum Cytini: qui ſanè cauus eſt. Ἀνυγραίνει. Humoris mollitia ſoluit retentricis facultatis contentionem. Ob id infert, ποιεῖ τὴν βολήν. Caſus cauſa eſt, non efficiens, ita vt verbum ποιεῖ iure poſſit accommodari: ſed antecedens. Grauitas enim eſt caſus cauſa. Διὸ καὶ κατάγουσι τὰ δένδρα. Artis parata præſidia. Curant, vt arbuſculæ ipſæ breues ſint ac ſubductæ. κατάγουσι, deducunt. Hoc faciunt præciſione ac permittendo vt fruticent. Καὶ οὐκ ἐῶσιν εἰς ὕψος. Non concedunt elationem in proceritatem. ἀφιᾶσι, amandant. Hoc fit ceſſatione, ſi non attondent. Arboreſcerent enim. Quare id faciunt? Vt ex imbecillitate exilium ramorum nutent Cytini. Quo fit, vt os auerſum à cælo, non excipiat humores. Hoc eſt quod aiebat, μὴ δύνασθαι γενόμενα δέχεσθαι τὸ ὑγρόν. Ῥάβδους ἀνάπαλιν. Par eorum conſilium qui iubent virgas pangi. Ob tenuitatem ſurrectos nequeunt ſuſtinere Cytinos. Quid hic eſt τὸ ἀνάπαλιν? Diuerſa ratione, atque alii. εὐθὺς, ſtatim in ipſis vitæ rudimentis. κατανεύειν, deorſum nutent. Ὅτι δ' ὑγρότης. Alia docet Hiſtoria lapſionis cauſam eſſe humiditatem. Pyris & Amygdalis humefacto auſtris aere, atque nubilo tum flores cadere, tum etiam primores fructus qui ſtatim ſint flores ſubſequuti. Κἂν μὴ βρέχῃ. Nequis occurrat: fortaſſe aliunde humorem ſuppeditatum: δι' ἀέρα νότιον ſcilicet, vt infrà, Μετὰ τὴν ἄνθησιν. Suprà quoque deteſtabatur eiuſmodi pluuias tanquam intempeſtiuas. Ἐν τῇ στερήσει. Epilogus duarum cauſarum, quarum altera eſt in priuatione, ſcilicet cohæſionis debilitate: altera in actione: grauitas ex magnitudine, ὄγκος. Τῶν δὲ συκῶν. Miror quo conſilio Theodorus hinc abſciderit caput nouum. Eiuſdem affectus tractatio eſt, quippe caſus de quo reddenda ratio eſt in Palma & Ficu, quemadmodum in Cytino factum eſt. Ait ergo, quòd Palmæ, quòd Ficui labantur fructus, eaſdem cauſas eſſe: aliam verò præterea quæ ſita ſit in principiis ſpeciei: quam ſpeciem obſcura ſanè voce minus exercitatis, διάστασιν vocat. Quippe ſpecies differentiis conſtituitur, qua diſtat ab aliis ſpeciebus. Et apud acutiora iudicia ſignata ſanè vox eſt. Diſtant enim ſpecies per differentias potius, quàm differunt. Differre actiuum eſt. vt, nubila differt: &, differor doloribus. Differentiæ differunt actiuè ſpecies ipſas, id eſt diſtrahunt: quæ vbi dilatæ, diſtractæve ſunt, tum verò διεστᾶσι. Vt poſt motum ad generationem ſit quies in ſubſtantia. Idcirco Plato alio flexu, paſſiuo ſcilicet διαφέρεσθαι, non διαφέρειν. Eſt igitur hæc ſententia ac ſi dicat: Iis

A in cauſis conuenit cum ſuperioribus tam Ficui quàm Palmæ: peculiarem tamen habent præterea cauſam, quæ fundata eſt in natura ſpeciei. Quippe cadunt & propter appendicum debilitatem, & propter pondus ac magnitudinē: & quia non matureſcunt natura ſua. Quamobrem cadunt ante maturitatem. Διὸ καὶ ἐρινάζουσι. Vt hanc iacturam tollant, adſerunt Caprificos. Τοῦτο δὲ ποιοῦσι. Cauſam declarat quare emigrent culices. Nam ſi in Caprifici fructu nati ſunt, indidem alimentum ſibi parare poſſe par eſt. Id quod in primo politicorum Ariſtoteles: αὐτὸ γὰρ ἐξ οὗ γίνονται, τροφὴ τὸ λειπόμενόν ἐστι. Quia, inquit, intus humor nullus idoneus ad eorum cibum. Infrà enim dicit οὐκ ἔχοντες τροφὴν διαδύονται τὸ ἐκ τῶν συκῶν. Notabis verbum

B διαδύονται. Nam mouebit infrà quæſtionem ſuper verbo hoc. Συμβαίνει δὲ τοῦτο. Eas arbores ficiferas appellat ἐρινάζομένας, ſuaptè ſcilicet interna forma, non autem à Caprificis arceſſita. Quia nō ſolùm appenditur Caprifici ramus cum Olynthis ramis ipſis Ficus, vt inde in hanc euolent atque ingrediantur: ſed etiam μὴ ἐρινάζομένων, ſi non appendatur: quin è Caprificis euolant atque inuadūt ficos. Ἐπιγίνονται ἐπὶ αὐτῶν τῶν συκῶν. Hic non ſignificat innaſci, ſed accedere. Quia non ingenerantur, ſed ſuperueniunt, Ἐπὶ τῶν ἄκρων. In ſummo ficeti limite: vnde culices ad ficos ſecundo vento deferri queant, conſerunt Caprificos. Hæc eſt ἡ πτῆσις οὐρία. Malim tamen legere ἡ πτῆσις, volatus.

C A puppi ventus, ex Homero. Κατ' ἄνεμον, ſecundo vento: ſicuti κατ' ῥοῦν & κατ' ἴχνος. Ταῖς δὲ σπουδαῖς, artis diligentiam. Quæ Caprificus eas obſeruet ſpecies quæ fructibus ferendis conueniant cum Ficuum ſpeciebus. Καὶ μέσαις μέσους, qui medio tempore fœtificant. Διεσθίοντες τὸ τοῦ μέσου. Adaperta media Ficu, ſuperfluam depaſcunt culices humiditatem. Hoc primum commodum, vt ſubtracto quod exuberabat, à calore natiuo reliquum poſſit excoqui. Altera vtilitas: iuuari calorem hunc ab externo calore, cui patere queat aditus per foramen illud. Καὶ τὸ ὅλον διαπνεῖσθαι. Plurimum (ſicuti dicebamus) tribuit ſpiritui Theophraſtus. Ne intus ſuffocetur, laxiore ſpatio liberiùs vt commeare poſſit: hoc naturæ commento cautum eſt. Niſi etiam velit peregri-

D nis auris ſubeuntibus crudum ſuccum domitari. Agitantur enim intus: atque ex motu calor. De interno tamen ſpiritu ſentire, ſatis patet ex ſequētibus. Euenit enim ſimul cum calore illo elaborato ſpiritum includi. Κατειργασμένη. Elaboratum intelligit eum, qui animæ concoctrici facultati attributus eſt. Erat enim prius inutilis calor. Incluſum autem dicit, nō obſeſſum, ſed inſitum. Elixationis exemplo vtitur. Fit enim flatus intus, qui citatus partim per bullas exit, partim viſum fallit. Eo flatu cum humore abſumpto ἐπιμένει, ſcilicet fructus. Quia ſuprà caſus cauſam dicebat flatum, καὶ ἅμα τούτου γε καὶ πνεύματος γίνεται πλῆθος. Εὐλόγως δέ. Duas proponit cauſas excutiendas, quare ingenerentur culices, & quare exeunt. Exequitur priorem hiſce verbis, γίνονται μὲν generantur.

portionem in Ægypria Moro. Nempe ſimili apertione, ne cadant, comparari. Εἴ τι... ὥσπερ: vt ſuprà ἀνοιγνύναι. Καὶ ἀπεψίαν: ſicuti ſuprà ἄπεπτον. Α'λλὰ ταῦτα διαφερόμενα. Hæc eſt alia capitis pars, qua ſuper hac materia quæſtionem expedit. Eam malè ſeparauit à toto huius tractationis corpore Theodorus, vt eſſet aliud ſeiunctum caput. Nam peracta quæſtione, redit ad idem quod hic relinquit. Quæſtio ſita eſt in contrariis. Culices aperire dixit. At contrà videri. Occludi potius ab ipſis atque effici, vt conniueāt oſculorum labra: quamobrem arceri pluuias atque rores, quominus ſubeant: atque ita non cadere. Cadere nanque receptis illis humoribus: vti ſuprà dicebamus. Ideo dixit, τὴν αἰτίαν ἐκ τοῦ ἐναντίου φέρειν. Παραφέρειν: meliùs εἰσφέρεσθαι. Τ'ῷ δὲ διαθερμαινόμενον. Suprà dicebamus, Punicorum Cytinos cadere, pluuia roréve imbutos: atque ibi cauſa erat partium laxatio: hîc aliam reddit cauſam, διαθερμαινόμενον. Excalfacto humore illo. Calore igitur extraneo: quando prohibetur διαπνοή: neceſſe eſt fieri putrefactionem. Omnino verò aquis inceſſentibus labi. Σημεῖον δέ. Alterum argumentum τῆς συμμύσεως. Si non habeant quas applicent Caprificos: hoc eſt μὴ ἔχωσι ἐρινάζειν: aſpergunt arena, vt ne hient. Sanè conuenit hoc cum iis quæ ſuprà dicebat de ſolo puluerulento. Ideo repetit ὅτι συμμύει κονιορτούμενα. Nota participium à verbo puluerare. Hoc verbo συμμύειν ſæpies vtitur hîc, non ſolùm non veritus obtrectationem Theodori, qui fugitat haſce repetitiones: ſed etiam viſus vltrò affectaſſe τὴν ἀφέλειαν, καὶ τὴν ἀπλότητα. Ea cùm diuinus Præceptor ſuas condiuerit Hiſtorias, Theodorum compulit ad affectatam orationem: quam tamen quidam barbari ore duriſſimo propterea vel Ariſtotelica phraſi ſcripſerunt eſſe potiorem. Hæc non ſemel obteſtati ſumus: propterea quòd tam flagitioſi iudicii non ſemel dare pœnas meriti ſunt. Τὰ δὲ τῆς ὥρας. Certum argumentum quod concluſione, non apertione fiat maturatio à ſerotinis fructibus. Qui ſunt ſeri Ficus, inquit, ii non hiant: ideo non cadunt. Μετὰ ταῦτα ἰσχύοντα. Scilicet poſt illum καιρὸν, in quo alii Ficus hiant, ipſi non hiant. Καὶ ἅμα τῆς ὥρας. Poſſet aliquis obiicere, at iidem tandem etiam hiſcunt. Reſpondet, hoc fit cùm iam validi ſunt: neque patiuntur tum propter hoc, tum quia fauet anni tempus, videlicet calore ſuo μεταβεβληκυίας: quia mutata eſt temporis conditio ab humido ad calidum & ſiccum. quocirca non decidunt. Τὴν μὲν οὖν αἰτίαν. Nunc ita ſoluit quæſtionem, vt oſtendat has ſententias minus inter ſe pugnare. οὐδὲν ἐναντιοῦσθαι, reſpondet illis ad initia quæſtionis: αἰτίαν ἐκ τοῦ ἐναντίου. Sed (vt ſolet ſemper) pinxit hanc ſententiam colore viri ciuilis atque temperati: τάχα, inquit, ſumma reſponſionis eſt exiccatio. Aſſentitur, ab imbribus noceri: quæ verò dixerit aduerſarius, eò demum ſpectant, vt exiccatione res peragatur. Ε'μπεπνευματωμένα ἀποβάλλει. Imbribus affectos Ficus debilitari ac decidere, flatibus conceptis. Et attribuit

A motui, quod erat rei motæ. Flatibus oppleta abiectio ad eſt Ficus flatibus oppletos abiici. Confudit effectum cum ipſa cauſa. Iactura enim non eſt flatuoſa, ſed à flatu euenit. Καὶ τῷ ἀμφοτέρων ἀρέσκειν βουλόμενος. Conciſa oratio, & ἀσυμμετρία. Εἰ μὲν οὖν. Quia videtur adhuc ſtare quæſtio ſic: non dubitamus de exiccationis vtilitate: at tu ais adapertos Ficos amittere humorem ac flatum, ſuperfluos: admittere præterea cōcoctrices auras ac tepores idoneos: nos autem dicimus occludi: patet hoc poſt culicum ingreſſum: atque ex ea concluſione maturationem fieri. Hac de cauſa Philoſophus modeſtiſsimè vtranque recognoſcit diceptationem: atque vtrique dat quod petit: ſibi tantùm retinet iudicium ac ius conci-

B liationis. Si contrariæ, inquit, non ſunt ſententiæ: ſatis patet in ſiccitate cauſam eſſe: ἐν ἐκείνῳ τὸ αἴτιον. οὐδὲ ἐναντιοῦται: ſin ſunt contrariæ, illa ſententia quæ fouet apertionē, intelliget intus omnia trāſigi interni autoris opera. Hoc eſt ἐκείνως, illo modo. Foris autem eſſe aliquid nocumenti ad caſum, hoc eſt καὶ ὅτι ... τῆς ἐκπτώσεως. Et ſiquid eſtrinſecus accedit cauſæ. Ita digeſſimus hanc ſolutionem: quæ cùm eſt longè obſcurior ipſa tota diceptatione: tum per illa ἐκείνῳ & ἐκείνως, confundit ita partes, vt quiuis arbitratu ſuo diſtorquere poſſit. Ὥσπερ δέ. Sic, ſcilicet vti dicebamus conniuendo fieri: ab externis omnia prouenire. Nempe caſum à pluuia ſeſe inducente: atque ideo eſſe opus occluſione qua arceantur impedi-

C mento. Τ'ῷ δὲ μάλιστα. Vt ſuprà de Cytinis dicebat, qui ſurrecti recepto humore vitiantur. Πλεονάζειν δέ. Alias caſus occultas adiungit cauſas, veluti morbos. Morbi tamen, inquit, communes omnibus fructibus ſunt, etiam iis qui non cadunt. Dixit autem ἴσως, quia morbus, qui eſt cauſa vt cadant Ficus, non poteſt eſſe communis iis fructibus qui non cadunt: alioqui non eſſet cauſa caſus adæquata, ſed contingens aut pro natura ſpecierum. Τῶν δὲ συμμύειν. In ipſa quæſtione adhuc verſatur circa id quod ſuprà reliquerat. quia videbatur abſurdum, poſt apertionem occludi Ficus: an id nunc intendit, vt cauſam reddat. Α'ναγκαῖον γὰρ λέγειν αἰτίαν. Eſt neceſsitas ex propoſito ac profeſſo. Neceſsitas doctrinæ: ſicut eſt neceſsitas concluſionis in demonſtratione. Redden-

D da verò eſt cauſa, quia non eſt manifeſta. Partes enim hæ ſunt Philoſophi. Ex officio neceſsitas ergo. Quæ eſt ſpecies τῆς ἐξ ὑποθέσεως. Cùm tamen obiectæ quæſtionis ipſe nullam cauſam declarauerit: nobis impoſuit iugum huius neceſſitatis. Ratio igitur eſſe videtur, quòd Ficus contrahitur intus exucta. Τὰ μέν τοι σῦκα χείρω γίνεται. Ei commodo affine declarat nocumentum. Amittere ſuprà dicebat ἰκμάδα ὑγρότητα. Non mirum igitur eos effici deteriores. Καὶ ἀδῖνται γὰρ τὰ ἐρινά. Hîc poſuit ἐρινὸν pro Ficu adoleſcente. Μᾶλλον ἐπισπῶνται, καὶ πλείω. Non igitur ſunt deteriores quia ſint defectæ ſucco à culicibus abſumpto: ſed quòd eo conſumpto appetunt tantundem. Ideo dixit μᾶλλον καὶ πλείω. magis quàm antea. & pluſ-

τὸν, ἀλλ' ὅμοιον. In fine ſecundi Hiſtoriarum narrauit abundè quæ repetit hîc. Quia ſimile ſtudiũ in Palmis quod & Ficubus: appellant opus illud ὀλυνθάζειν. Propterea quòd ὄλυνθος fructus eſt Caprifici: oſtendit autem ſimilitudinem, & non ταυτότητα. Quia Ficubus culices immittuntur: Palmis maſculæ flos, puluis, lanugo. Non ſunt eadem: opus ſimile. Quid hac in re ſentiendum ſit ex Herodoto ac Polluce, ſatis eſt à nobis dictum in Hiſtoriis. Ποιοῦσι ξηρότητα. Tria dicit emolumenta. ξηρότητα, deſiccant: quod & culices: ἄνοιξιν, quod & in Ficubus fiebat: ἁρμότητα, quia ſemper obteſtatur ἀναψυχήν. Calore laxant palmulę partes, vt ſpiritus maturantes liberiùs commeare queant: quos idcirco vocat Hippocrates ἐμφύσαντας. Ita habemus finem eundem maturationẽ: autorem eũdem calorem: inſtrumenta intima eadem ſpiritus: extima, partim eadem puluerem: partim alia, lanuginem, florem: modum eundem ἄνοιξιν: modum non eundem, quandoquidem Ficus pertunduntur: Palmula non. Φαίνεται δή. Cauſam expreſſam quam profiteretur, cùm videret deeſſe ſibi: quod potuit, appoſuit exemplum in natura Piſcium: quod eſt in Hiſtoriis Præceptoris. Oua edita à fœmella ſequutus mas aſpergit ſuo ſemine: atque ita demum fœcunda fiunt ac vitalia. Ἀλλὰ τὰς ὁμοιότητας. Etiam proportio inter Ficum & Palmam conſiderari poteſt ex ipſis appendicibus: quia vnius natura ad aliam refertur. Quia de caſu loquitur, hæc potuit addere: nam propter maturationis tractationẽm, vidẽtur hìc frigere.

Lego τὰ μὲν διὰ τὴν ἀναπόληψιν. Et κύπτος διάφωνος, non autem αὐτὸς διάτμητος. Et negatiuè ἐπὶ τῶν μὴ ἐρινιαζομένων. Et ἀπαλύνεσθαι. Et πῖον, non πῖον. Et ἐκ ἔχοντος δὲ τὴν τροφήν. Et καταβορείων. Et κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, non χώραν: vt fatali negligentia poſitum eſt penè infinitis locis alterum pro altero. Et συμμετρίαν, non autem ἀσυμμετρίαν. Et ἀναπίπτουσι, non autem ἀναπίπτουσι. Et ἐρινασμοῦ, non autem θαυμασμοῦ.

Theodorus διὰ τὴν ἐναπόληψιν, interclusi humoris. Non expreſſit verbi circunſtantias quas in Commentario declarabamus. Et omiſit hìc πνεύματος: contrà illa addidit, vt nihil reſiſtere valeant. Πνευμάτων ἐπιγίνεται μέγεθος, flatus vehementes inuadunt. non: ſed potius ingenerantur. Οὐκ ἀφικνεῖσθαι εἰς τὸ ὕψος, nec in excelſum excurrere. Ambitioſé. Subire, excreſcere. Philoſophica ſimplicitate. Ταύτῃ χάριν. Ad rationem. Non rectè Nam tametſi Cicero dicit, fuit ad rationem Reipublicæ glorioſum: tamen aliuſmodi eſt. Saltem pronomen addidiſſet, quod referretur ab illa coniunctione vt, ſic: ad eam rationem, vt. Κἂν μὴ βρέχῃ, etiam ſi non pluat. Imò verò intelligit omnem modum cuiuſcunque humectationis: pluuiæ, roris, ſcatebrarũ curſu naturali, & qui fit per alueos, quem ſuprà vocabat ποτόν. Quare etiam ἄρδευσιν ſuprà dicebat. Ἐν τοῖς αὐτῶν διαστήμασι, in interuallis. Omiſit αὐτῶν: malè & obſcurè poſuit interualla. Non enim differentias quiſpiam

A agnoſcat ſub hoc nomine interualla. Sunt enim vera entia, non autem κενά. Et facit ſuſpicionem non intellexiſſe quid id ſignificaret. Denique arborum interualla ſunt loca vbi non ſunt arbores: at διαστήματα ſunt, quibus arbores conſtituuntur.

Περιστέλλεται δὲ ὑπὸ τῆς συκῆς ἐρινεῶν. Theodorus addidit, grauidæ groſſis. Συμβαίνει δὲ καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ἐρινιαζομένων, ὅταν ἐπ' αὐτῶν τῶν συκῶν ἐπιγίνονται. Theodorus aliter legit, aut arbitratu ſuo ac more concinnauit. Quod idem plerunque euenit: ſi non Caprificus appendatur: modò Caprificus ipſa proxima ſit, in qua culices ipſi fuerint procreati. Nam ſanè Græcus codex etiam Ficis ipſis attribuit culices. Πρωΐους πεπείους, ma-

B turis matura. Aduerbium πρωΐ maturè dicit: at maturum non dicit τὸ πρώϊον, ſed potiùs feſtinum. Nam Latinè tam τὸ ὄψιον maturum erit, quàm τὸ πρώϊον. Addidit autem illa laſciuè admodum. Atque ita Caprifici aducitur ſtatus: neque ex interpretis fide. Nec minore affectatione illa. Διοιχθέντος δὲ τοῦ μέσου: cùm autem morſu crebro culices ora Ficuum aperuerint: ex Plinio potiùs, vt penè ſemper, quàm ex officio interpretis moderati. Nã quid hîc crebro? Quid morſus? Vbi dentes eorũ vidit? Nam ſanè proboſcidis acuto mucrone pertundunt: tubi cauitate ſuggunt. Neque ſignatè ἐμβιβάζονται, abſumunt. Nimis remota vox eſt. At Philoſophus ipſe præſcribit fidei limites cùm dicit οὐκ ἔχοντος τροφήν, οὐκ ἂν ζῷεν. Δίοδον δίδωσι, aditum auris præbẽt. Imò acri, non auris.

C Non enim volunt refrigerari: ſed κατεργάζεσθαι τῷ ἀέρι διατρέφειν. Εὔπνοια, ſpirantia. Nequaquã. Nunquam fient vt ſpirent Fici. Sed vox hæc exponit illud δίοδον: quia flatus exeunt, & viciſſim perflantur. Θερμότητι τῇ κατεργαζομένῃ. Conficiente, actiuè. Sic facilior eſt ſententia, quàm ſi paſſiuè accipiatur, vt nos faciebamus. Συγκατακλείεσθαι, interſeratur. At ſerare non habet claudendi ſignificatum, niſi in compoſito vno reſero. Καὶ εἰσδύονται πάλιν εἰς τὰ ἐρινά. Gigni ex Caprificubus, & rurſus eaſdem ſubire. Quomodo putauit idem τὸ ἐρινόν, καὶ τὸν ὄλυνθον? Nam ſanè ὁ ἐρινεὸς Caprificus eſt. At τὸ ἐρινὸν groſſus: id eſt Ficus immatura. Sed aduerbium πάλιν deduxit ad hoc ipſum. Non tamen recurſum ſignificat, ſed

D cõtrarietatem motuum in verbis εἰσδύονται καὶ ἐκπέτονται. Non enim rurſus olynthum ingrediẽtur, vnde fames eos expulit, & adegit quęrere coloniã opulentiorem. Haud ſanè reducat ad ieiunas ſedes natura, quæ docuit eos ſibi parare penum vberiorem. Ξηρὰ γὰρ γίνεται φύσει. Spontè Poma ſiccentur. Non ſpontè, ſed ob venti naturam. Σύμμετρον ἐνδιδόναι τὴν τροφήν. Modicè alere poſſit. Vbique τὸ σύμμετρον, modicum interpretatur. M. tamen Tullius minus eſſe modicum quàm mediocre, docet in Paradoxis. Ad vulgi opinionem mediocris, ad tuam nulla, ad meam modica. Διαπνεῖν, exhalare. Prohibetur ſpiritus, quominus commeare poſſit. Fit quædam proportio ſuffocationis. Κρατεῖ ἀντιπνεῖ συμμένων. Calor ſeſe colligens atque reſiſtens exuperat. Specioſa interpre-

tatio. Non tamen eo tempore ſeſe colligit calor: quin copioſè diffunditur, adeò vt circumueniat & reſiſtat contrario. Πεϲιάπτειν, iniiciant, applicent, alligent, aptent: vt Cicero loquitur. Συμμύειν κατηπείγμένα, protinus comprimantur. Iniuriā fecit ſententiæ ſimplicitati, temerarii aduerbii affectatione. Ἀνάγκη τινὰ λέγειν αἰτίαν. Illi ergo cogātur cauſam dicere huiuſce ingreſſionis: propterea quòd ingreſſio non poteſt eſſe cauſa compreſſionis & coarctationis. Quocirca ſi dicunt fieri compreſſionem: dicant igitur, vt quid illi culices ingrediantur. Itaque onerat aduerſarios cauſæ dictione, non autem ſeipſum, vt vertit Theodorus ſic: cauſam aliquam reddamus neceſſe eſt. Nā ſanè nullam reddit ipſe. Ita putat eos, quam reddant habere nullam. Ingreſſio enim non eſt compreſsio, ſed apertio. Μᾶλλον ἱκμαίνει. Theodorus addidit ambitioſè lacteum. Neque expreſsit τὸ μᾶλλον, quod ſignificat vires: neque τὸ πλείω, quod ſignificat auiditatem. Humorem ampliorē vehementiùs trahunt, niſi mauis auidiùs. Καρύττουσι, clamitant, indicant. Διαφέρειν, referre. Imò, excellere. Διαχάσκειν, dehiſcere. Sanè ſic vulgò ſonat. Verum haud ita eſt in re. Nempe venti Septemtrionalis flatu Ficus συμμύουσι: quod & ſuprà dicebat. Non hiſcunt ergo. Sed ita eſt accipiendum, vt ſuprà ſumus interpretati. Τὸ δ' ἐνίους τόπους μὴ δεῖσθαι. Eſſe autem quæ caprificatione non egeant. deeſt, loca. Nam locorum natura fit id. Quæ ſi non exprimas, ſuſpicari queam eſſe Ficus ſpecies quæ egeant & quæ non egeant. Ἀγρίων, erraticis. Ita placuit antiquis ſylueſtres plantas appellare: cùm tamen veriùs ſua obtineant domicilia, quàm ſatiuæ. Iſocrates in orationibus ad Philippum, & de pace, τοὺς πλανωμένους milites, etiam ἀπόλιδας vocauit: alia ſanè ratione, atque Latini errones. Ἐνταῦθα αὐτῆς ἦν τὸ τέλος. Eatenus finem natura deſcripſerat. Præſcripſerat. Φύεται γὰρ καὶ αὐτόματα. Sponte naturæ poteſt conſiſtere. Imò, gigni. Sed Theodorus nimius eſt hoc verbo & aliis quibuſdam. Καὶ ἀφανοῦς ἔχει τοὺς καρπούς. Theodorus legit ἀοράτους: minus bené. Ait enim, viſu incognitum. At quis de fructu iudicet quem nunquam vidit? Καλοῦσι ἐλαιωδίζειν. Caprificari illas quoque fari conſueuere. Hic etiam oſtendit ſuam peregrinitatem. Fari, eſt loqui: non autem appellare aut vocare. Εὐπνούστεραι, ſpirantiores: vt ſuprá. Θορὸν, vitale virus aſpergit. Nullum hic virus. Semen genitale. Ἐκ τῶν ἀπηρτημένων, ex remotis generibus. Ex appendicibus & affinibus generibus: non autem remotis.

CAPVT XIIII.

XIIII. capitis argumentum. Denſitatem, robur, alimenti copiam, eſſe cauſas ſterilitatis. Quod fructibus debetur abſumi in corpus arboris.

Τῶν δ' ὁμογενῶν. Arborum affectus ſuprà receſsit ab habitudine. Poſtea fructuum affectus, ſcilicet caſum aut ἀπόπτωσιν. Hæc erant indiuiduorum. Nunc arborum per-

A ſequitur affectus propter ſpeciem, ſcilicet generationem. Sanè alieno loco. Sterilitas enim & fœcunditas antecedit. Quippe neceſſe eſt priùs fructum gigni, quàm cadere. Generatio fructus eſt affectus arboris: caſus eſt affectus fructuum. Generatio fructum ſtatuit: caſus eſt fructus generati. Generis diuiſionem facit per differentias duas: quarum vtranque binis nominat nominibus. Altera nomina ſunt rem ipſam ſignificantia: altera ſunt metaphorica. Diuiſio eſt arboris agreſtis. Diuiſionis partes ſunt, ſterilis, fructifera. Hæc ſunt nomina rem ipſam reddentia, κάρπιμα, ἄκαρπα. Nomina metaphorica: dum fructiferas vocat fœminas, mares ſteriles. Sterilitatis cauſam attribuit denſitati: quia non tranſmittant. Item dicit eſſe ro-

B bur nimium, quo ſibi trahendo conſulat arbor ipſa. Non temere quæ bonæ ſunt habitudinis, ſibi ſolis viuere videntur: [redacted]: quanquam ii generant vel plurimùm. Fructiferas præditas eſſe ſuperfluo quodam ſucco naturali: cuiuſmodi eſt in animalibus ſemen genitale. Hæc eſt ſententia. Verba verò fortaſſe corrupta ſunt. Τῶν δ' ὁμογενῶν. Omnino vult ſub eodem genere conſtitui, ſteriles & fœcundas. Videtur autem hanc partitionem agreſtibus tantùm aſsignare. Quaſi verò nulla ſatiua ſit ſterilis. Hoc autem falſiſsimum. Nam ſi verum eſt, vt ex Timæo diximus alibi, ſatiuas omnes olim fuiſſe feras: neque à ſeipſis, niſi cultu differre: neceſſe eſt in ſatiuis æquè inueniri ſterilitatem. Tranſlatę nanque ex feris locis agre-

C ſtes ſteriles, ſi ſunt natura ſua ſteriles: ſteriles pergent eſſe porró. Ita vidimus arborem Malum in prætura conuenarum ſterilem. Sic in ſatu cannabis & ſpinachiæ quædam ſemen ferunt, quædam non ferunt. Quanquam tam plauſibilem, ac receptam ſententiam Platonis, ambigua vt eſſet nobis Galenus ipſe fecit. Negat enim Betam vſquā ſylueſtrem à ſe cognitam: niſi, inquit, fortaſſe quiſpiam eam eſſe putet Lapathum. Cæterùm cùm Lapathum à nobis multo ſtudio, huius rei gratia cultum, nunquam induerit Betæ faciem aut ſaporem: etiamnum hæremus in illius ſententia: non omnem plantam mitem fuiſſe prius agreſtem. Neque conceſſerit Ariſtoteles, aut alius quis autor æternitatis Mundi. Appones ſuperioribus exemplis genera quædam Salicum: item Populi: quæ neque ſatæ, neque cultæ faciem mutarunt.

D Ad hæc non ſolas agreſtes partimur in maſculas & fœmellas. Quippe diſtinguunt etiam ſic Perſicas, vtranque fertilem. Quibus abſceditab oſſe caro, fœmellam eſſe: cuius adhæret, maſculam. Itē obrotunda cydonia è fœminis, oblonga è maribus. Etiam in Peponibus agnoſcunt ſexum quidam. Præterea verba non cohærent. Sic enim ſcribendum fuit, τῶν δ' ὁμογενῶν τῶν ἀγρίων, ὡς τὰ μὲν ἄκαρπα, τὰ δὲ κάρπιμα, τὰ μὲν ἄρρενα, τὰ δὲ θήλεα καλοῦσι. Vt & illud obſeruemus: priore loco poſita ſunt ἄκαρπα: priore item ἄρρενα ponenda eſſe: ſic enim reſpondebit relata pars diuiſionis. Συμβαίνει γάρ. Hoc & ſuprà dixit: neque fuit hic repetendum. Εἰς ἑαυτὰ καταναλίσκειν. Nequis miretur

retur in arboribus bonam habitudinem eſſe cauſam ſteriliatis:dat rationẽ: omnem ſuccum in ſua cõmoda conuertere. Obiectionis ratio eſt:propterea quòd fructus è ſuperfluo ſucco. In bona habitudine ſucci plurimũ. Ἀτεκνία hęc eſt ſimilis τῇ ἀκμῇ athleticę apud Galenũ, non autẽ ei quã medicus intẽdit. De ea in comm. ad Thraſybulũ. Συνόψεις περιττώματος, definitio ſeminis. Excremẽtũ vtile: vtilitatè potius quàm exactè. Non enim ei competit excremẽti ratio tã nobili fine: & ex eo nutriũtur ſeminalia vaſa. Τρεπομένης, in corpus conuerſa. Vnde & τροφὴ dicta eſt. & ἀποτρεπομένης, à fructus generatione auerſa. ἀεὶ, ſemper. Quia ſi intermitteret, ad fructum conuerteretur. Καταναλισκομένης. Non abſumpta, ſed inſumpta in corpus arboris. Ἡ γὰρ φύσις. Hæc eadem verba ſuprà. Μὴ λαμβάνουσα τὸ σύμμετρον. Hic τὸ σύμμετρον, non ſimpliciter ſignificat mediocritatem: ſed quantum commetiri debet vtrique natura, vt ex demẽſo conſtat & corpus & fructus. Οἷς μὲν οὖν ἐστιν. In duo partitur naturam hãc τῆς ἀκαρπίας Quædam, inquit, per interualla ceſſant parere. Tales habemus nos quaſdã Malos. Tunc, inquit, ceſſant, cùm in ſe conuertunt alimentum. Οἷς δ᾽ ὅλως. At quibus natura ſtatim ab ipſis principiis vegeta eſt, & ad hoc propẽſa: in iis nulla fit intermiſſio. ἐνταῦθα. Aduerbium vice pronominis. ἐν τούτοις: quod ridiculè reprehẽdit Halicarnaſſeus in Thucydide: cùm null° non autor vtatur his antimeriis. ὅλως, nota eſt temporis. Sine intermiſsione: atq; hæc ita ſonant verba: itaque legit Theodorus ἄκαρπα: itáque emendatum eſt in Germanica editione, cùm in prioribus exemplaribus ἀκαρπα legeretur. Διὸ δὴ καὶ τῶν ἀγρίων ἔνια τοιαῦτα Cuiuſmodi τοιαῦτα? Primo loco poſuit ἄκαρπα penitus: ſecundo, ἀκαρπά ποτε: tertio, ea quæ generoſum habent à ſpeciei principiis propenſionem ad generandum. Tum ſtatim ſubdit τοιαῦτα, ſanè miſerè ac negligenter. Ad hæc enim proxima iure conſuetudinis referendum videtur: at non poteſt. Hæc enim hîc τοιαῦτα ſunt ἄκαρπα. Refertur ergo ad priorum continuationem. Ἐπεὶ καὶ μικρόκαρπα. Alibi dicit, τὸ μὲν δ᾽ ὂν τὸ δ᾽ ὡς μὴ ὄν. Ita hîc τὴν μικροκαρπίαν coniunxit cum acarpia. Magnas facit τὰς ἀκάρπους. & magnas facit μικροκάρπους. Ita parum & nihil affinia ſunt in naturæ ambitu. Καὶ τὰ εἰς μέγεθος. Alius gradus. Ibi erat gradus conſiſtentiæ: vt quæ tantæ eſſent, tales item eſſent: hîc eſt gradus motionis. Cùm eæ quæ propenſiores ſunt ad crementum, minores fructus ferant: adde tu, aut infrequẽtiores, aut infrequentiùs. Id quod facit in ficu Indica, μικρὸν καὶ ὀλίγον. Nota præteritum ὡρμημένα, non autem ὁρμῶντα. Hoc enim tempore deſignantur à Græcis principia & habitus naturales. Sic dicimus, τὸ τί ἦν εἶναι. Et Poeta, — *Laurus erat*: quòd & Plinius vſurpauit. Quaſi dicat, quæ naturæ impetu citantur ad crementum. Sic & ſuprà φύσεως ὁρμή. Exemplum apponit Indicæ Ficus: de qua ſatis in Hiſtoriis, & à Plinio repetitum. Μικρὸν ἔχει φύσει. Non ab euentu, neque aliquando, ſed ſemper tantillum: & auget σφό-

A δρα. μικρὸν, magnitudine: ὀλίγον, numero. Καὶ γὰρ σφόδρα. In frondes abſumit quæ ſunt vaſtæ. Non mirum ſi σφόδρα μικρὸς καρπός: quia σφόδρα μέγα φύλλον. Ἀφ᾽ ὧν δὴ καὶ τὴν ῥίζαν. ἀφ᾽ ὧν, φύλλων ſcilicet. Quibus de cauſis & radicũ fit generatio καθιεμένων: quas rami demittunt atque defigunt: vt apud nos Rubus. Niſi mauis ἐφ᾽ ὧν βλαστάνουσι. Διὰ τὴν ῥίζαν. Quia ῥιζοδένδρον alibi: Sicut apud Præceptorem ζῶα. Noua vox: ſi non eſt mendum. Ἴσως δ᾽ ἀνάπαλιν. Quia eſt bonæ habitudinis, radices edit: aut contrà, non frequentatur fructuum magnitudine, quia nutrimentum in has partitur. Eſt igitur contrà ſic. Quia debilis, abſumpto videlicet in radices nutrimento. Nam εἰς ἀμφω nequeat: vt dicebat. Ἐν ταῖς ἱστορίαις. In
B Hiſtoriis. Μόνα δὲ τῶν μονοκάρπων. Lego πολυκάρπων. Nam quid eſt μονόκαρπον? An quæ arbores vnicum modò genus edunt fructus? Nam quædam multa genera, vt Quercus. At ſententia falſa eſſet. Vide quid ipſe narret in Hiſtoriis de Ceraſi proceritate. Præterea nullam Ficum noſtratem vidimus ad noſtratis Ficus accesſiſſe magnitudinem: tanto minus æquaſſe Iuglandem aut Caſtaneam. Adhæc, fac ita eſſe: non quadrat huic loco. Non enim tractatio eſt περὶ μονοκαρπίας, ſed πολυκαρπίας, μικροκαρπίας, ὀλιγοκαρπίας, ἀκαρπίας. Et magnas arbores ait, aut nihil ferre fructuum, aut parum aut paruum. Deinde more ſuo ponit ἀδιόριστα, καὶ τὸ περὶ ὧν in Ficu & Vite. Ac ſanè ſuprà Vitis erat πολύκαρπος, quod & paſsim
C conſtat, nec ambigitur de Ficu. De Vitis verò magnitudine haud dubitabit, qui eam videat & Vlmos & Populos ſuperare. De Ficus inſigni magnitudine apud nos minimè liquet. Arbitror tamen ita eſſe: non enim prodidiſſet.

Lego ὅλως ἄκαρπα. Et αὔξειν, non ἄζειν: niſi ſit (vt monebamus) mendum. Et πολυκάρπων, non μονοκάρπων, vt diximus.

Theodorus δέ πως ἡ φυσικῆς Omiſit φυσικῆς, magna culpa. Duplex enim eſt excrementũ, naturale, vt ſemen: non naturale, vt vrina. Ὀλίγον, paucum. Sæpe dubitamus, an hęc vox apud probatos autores apta ſit numero ſingulari ad quantitatẽ continuam deſignandã In epiſtola quæ attribuitur Ouidio ad Piſonem tamen legitur ſic: aut etiam pauco ſpoliata milite vincis. Ἀφ᾽ ὧν ἱᾶσι. A quibus
D foliis radicum demiſſarũ Infelix paraphraſis. Ait enim in 4. lib ἡ καθιεῖσα ἐκ τῶν κλάδων ῥίζας ἀφ᾽ ἑκάστου ἔτους. Videtur etiam in illis eſſe mendum: quę ſolutum fructum progeneret. Fortaſſe ſcriptum reliquit ſolum: vt & ipſe videatur μονοκάρπων legiſſe. Argutari potuiſſet aliquis acutior: μονόκαρπα eſſe quæ ſingulares ferant fructus, non autem confertos: at ſententia ſecum pugnaret. Vitis enim racematim fert. Singuli nanque acini, ſinguli ſunt fructus: vt in vmbellis cremiorum ſemina. Κληματουμένη, porrecta materia. Sarmentata, in pampinos porrecta.

CAPVT XV.

XV. capitis argumentum. In arboribus optimam ſucci partẽ exhauriri fructificatione. Itaque fecundiſsimam quamque vita

breuiſſima. Idem in animalibus quoque potiſſimùm gallinis. Debiliores habitudines, & raras corporum concretiones cauſas eſſe vitæ breuioris. Etiam ſecundum partes idem pati. Procatarcti. ac cauſas cum internis multum coniungi. Democriti ſententia examinatur.

ΕΤ'Ι Δ' ΟΥ'ΤΩΣ καὶ μακροβιώτερ. Hic affectus indiuidui tractatur, vitę ſcilicet tractus. Quã operam hic poſuit, propterea quòd deducit vitę breuitatē ex nimia fœtificatione. Cùm tamen mors ſit vltimus affectus: poſt omnē aliam materiam fuerat hæc tractatio ſtatuēda: atque eò cauſæ conferēdæ vel à concretione, vel à frequentia fœturæ, vel à ſolo, vel à cælo, vel à cultu tum nimio, tum nimis paruo, tū vitioſo. Quinetiã de morborum cauſis fuit priùs ſcribēdum, quàm de interitu. Eſt enim morbi & mortis idē etymō, μάρανσιν. Partitur autem caput hoc in partes quatuor. Prima deducit breuitatis vitæ cauſas à duobus, à fœcunditate & à raritate concretionis: ſed illam manifeſtis verbis, hanc in illis implicatam. Ait enim fœcundas eſſe vitæ breuis. Tamen ſi alioqui natura ſua quæpiam debilis ſit propter nimiam humiditatē aut aliam cauſam: iis potius affectibus aſcribendam eſſe vitæ breuitatē, quàm fœtificationi. Adducet exēplum ab animalibus: ſimul diffundit conſideratione ab arboribus ad fruges. Altera pars oſtendit huius affectionis modū: quia particulatim moriātur, non autē totæ, ſicut annuę plantæ: puta Triticū. Tertia enumerat cauſas procatarcticas: quo loco multas cōparat inter ſe ſpecies. Quarta multis aliis affectib⁹ aut aſſignat cauſas, aut ab aliis aſſignatas reprobat. Καὶ τὰ ὀλιγόκαρπα τῶν πολυκάρπων. Quia (ſicuti dicebamus) ὀλιγοκαρπία gradus eſt quaſi quidã τῆς ἀκαρπίας: ſiquis exactè non loquatur. Nam alibi demōſtratum eſt inter habitum & priuationē nullum eſſe medium. Non enim eſt non entis cum ente aliqua proportio. Comparatur igitur priuatio cum habitu, ἄκαρπον, κάρπιμον. Deinde habitus ipſius gradus inter ſe, ὀλιγόκαρπα, πολύκαρπα: ſunt enim vtraque κάρπιμα. Ὅτι δ' ἀσθένεια. Vt potior ſit cauſa breuitatis vitę imbecillitas habitudinis, quàm fœcunditas. Declarat autem imbecillitatem illam per humiditatē nimiam, & mox per raritatem. Humiditatis autem cauſam, locum: ideo dixit πάρυδρα propter iã paratam materiam. Adeſt enim aqua: καὶ ἀλσώδη, propter materiam parabilem: quia locis vmbroſis ſitæ minus exiccantur. Addit autem ἄσηπτα, communem affectum vtriſque. Nam præhumida loca & opaca ſecum habent putredinis materiã. At raræ arbor concretionis non quidem materiam ſecum habet, ſed paratas partes ad recipiendum: quippe laxas & humoris appetentes. Hoc etiam ſuprà dicebat: eiuſmodi nanque meatus obnoxii ſunt externis impreſſionibus. Ἡ δὲ πολυτοκία. Videbatur fœcunditas abſque robore non eſſe: poſſe nanque & ſibi ſufficere & fœtui. Reſpondet ita quidem eſſe. Fœcunditatis principia felicia: quæque iudicari queant longioris vitæ fundamenta: euenire tamen vt diuturni penſi perpetuatione exhauſtæ fatiſcant. quare frequens par-

A tus multum aufert illius bonæ naturæ, qua conſtitutæ ſunt arbores fœcundæ. Πολὺ ἐξαιρεῖ. Hic naturæ vigorem intelligit: quippe vniuerſalis naturę vim in ea ſpecie elucentem. Καὶ κυριώτατον. Et quod in ipſa natura primariū eſt: ſicut in animalibus. Eſt enim genitale ſemen ſanguinis pars elaboratiſſima. Satis patet eius operoſa natura ex ſinis ipſius, ad quem ſemen ipſum apparatur contēplatione. Eſt enim arbor poteſtate. Quapropter cùm arbor vna multa ferat ſemina, multas arbores ferre dicetur. Ergo ſeſe vnã multis in millibus repræſentando, multum amittat ſui neceſſe eſt. Ita fuit explicanda pars hæc Philoſopho, quã nudam reliquit nobis. Τὰ πολυτοκώτατα. Quæ maximè

B numeroſos edunt fœtus, & citò ſeneſcunt & intereunt. Hoc idē legimus & in Hiſtoriis animalium, & in Problematis. De animalibus hic ζῴων τέκνα. De arboribus καρποφορεῖ δένδρον: Ita etiã tum πολύσπερμα, tum πολύκαρπα. Satis alterum erat: niſi πολύφυλλα etiam eſſe voluit πολυβλαστῆ. Καὶ ἐν τοῖς ὁμογενέσιν. Non erat admodum plena comparatio generum diuerſorum. Itaque congeneres etiã confert. Idem quoque pati, vt Vites. Magna admodum probationis efficacia in tam propinqua natura, cuiuſmodi ſpecies inter ſe ſunt. Μᾶλλον δὲ πολλάκις. Altera portiuncula partis huius. ὀλιγοκαρπία reducebantur ad ἀκαρπίαν. Nunc addit τῇ πολυκαρπίᾳ τὴν ἀφροτοκίαν: ſicuti λόγιον addit τῷ βλαστάνειν. Ergo ſi πολυτοκία citam affert ſenectutem, ἀφροτοκία etiam aliquid adiunget mali. Quam-

C obrem tabem ſequi & ariditatem. Ἀφαυαίνεσθαι, ariditate ἐξίσταται τοῦ βίου: illud notat τὸ ἀπὸ hic. πολύκαρπα igitur erant fœcunda vulgò. Super hæc ſunt δίφορα, porrò τρίφορα: præter quæ etiam ἀείκαρπα. Δι' ἀσθένειαν. Imbecillitatem, non ſanè ſpeciei: (quia tota ſpecies talis eſſet) ſed acceſſoriam, quæ eueni: propter exceſſum ſuperfœtationis. Καὶ συντακείς. Probè declarat ſuam ſententiam validiſſimo argumento. Nam fruges & olera poſtquam fructum ſuum tulerunt, eorum operis atque vitæ idem finis eſt. At quod his ſemel fit, arboribus ſæpe contingit. Facetè dicit, arbores poſt fructificationem quaſi interire. Sed latere nos, quia non ſit vera mors, ſed quies & otium ab labore. Idcirco ſomnum quoque plãtis attribuebat Anaxagoras.

D Διὸ καὶ ἐπέτεια. Hanc eſſe cauſam quare non excedant annum. Συναφαυαίνονται. τὸ ἐξ, nota eſt motus & migrationis è vita. Suprà erat ἀπό. τὸ σῶν, quia ſtipula aut ſtipes cum radice ac ſemine ſiccatur, aut penè ſimul. Nam ſanè vltimas interire par eſt, quia primæ ortæ ſunt: & quia propiùs ſunt alimento: & quia longiùs abſunt ab areſaciente cauſa. Vbi non eſt iniucunda contemplatio. Radix enim, quia prima naſcitur, ac poſtrema interit, in hoc habet cordis proportionem: quia cibum prima ſumit, oris officium facit: quia eſt in ea prima concoctio, ventriculi vices gerit: quæ duo poſtrema ſunt ei etiam à diuino Præceptore attributa. Ἐκδεδομένα ὑπὸ τῆς φύσεως. Edita omni natura: id eſt exhibita, exhauſta. Ἢ ὥσπερ ἐγγίνεται. Quaſi frugibus ob imbecilli-

imbecillitatem ac pauperiẽ primo quoq; ſumptu cella exhauriatur:arboribus propter opulentiam, non totum ſimul, ſed particulatim ſemper aliquid promatur è penu. Περιϊσαμένης δὲ ὥρας, circumuẽtæ appetẽtis tẽporis inuaſione. Tãdẽ verò quod latebat nos, palàm factum eſt aliquando. περιϊσαμένης, circumſiſtente. Verbum militare. Ε'ὰν δέ τι ἐπιγένηται. Quòd ſiquid accidat ab aere præterea, i. ſi aer incommodior ſit: non ſolùm ſuperfœtantibus, ſed etiam aliis quæ ſimpliciter numeroſa fœtura ſunt inſignes, acceleratur interitus. Πονεῖ μᾶλλον. Ægreſcunt & pereunt. Hic enim πόνος morbum ſignificat, vt & alibi. Πόνοι καὶ νοσήματα. πόνοι, hìc à metaphora ſumpta de veterinis: quod & cõqueritur. Xãthias in Ranis. Sic Poeta, dictione premebat. Sic Athenienſium σεισάχθεια, Solonis diuino commento. Sic ἀγγαρείας vectigalia barbari recẽtiores. Et verbum eſt in ſanctiſſima Euangelii narratione. πονεῖν, onerare maleficiis: malè habere. Κενοῦσθαι γάρ. Duplici de cauſa fit imbecille, quod vacuatur. Prima eſt quaſi formalis: quia cũ abeunte ſucco exhalat multum ſpirituum. Simul igitur etiã eſt materialis: vtraque interna. Si abit & materia & forma: cũ id ipſum arboris nihil aliud præterea ſit, neceſſe eſt imbecilliorem fieri. Altera eſt accidentalis in ſitu partium, quia fit laxior: igitur opportunior cauſis noxiis quæ ingruũt extrinſecus. Ε'πιδεινοῖ δέ. Neque ſolùm à valentioribus patiuntur, ſed etiam à minus validis, adeò factæ ſunt nequam. ἐπιδεινοῖ, verbum actiuum, debilitat. τὸ ἐν, ſignificat noxam quæ ſeſe intrò inferat in vitalia. Διὰ τοῦτο. Gorollarium, vt vocant. Id eſt ſententia ſententiam conſequens ſuperiorem. Dicimus enim, quæ coluntur arbores, celeriùs ſeneſcere, quàm quæ cultu vacant. & meliores, quàm minus bonæ: & omnino mites, quã agreſtes. Cultai ũ detrimentum eſt, non propter cultum: ſed quia cogimus eas multum operis facere: quia cultu fiunt fœcundæ: fœcundæ minus viuunt. Par ergo lex τῶν χειρόνων, quas βελτίω dicit: quoniam effœteſcunt. Καὶ τὰ ἥμερα. Amplificat ſententiam: mites denique plus, agreſtes minus. Nota duas voces, ἐργαζομένων, ἥμερα. Videtur ταυτολογία. Non tamen eſt. Multæ ſunt mites quæ non coluntur: vt quæ arbores natura ſua mites ignauos habent colonos, quales ſunt Vaſiones noſtri. Et contrà, quædã coluntur agreſtes vt miteſcant: quod in hortis frequens fit, vt armoraciis, intubis, ſcolymis, aſparagis. Non tamẽ hic, quibus in terris tum operæ ſuperãt omnes nationes inertia & ſetitudine: tum partiarii ſi quam ſemel arborem terræ mandarunt, quaſi cunctis officiis defuncti ſunt, cætera fatis permittunt. Καίτοι τάχ' ἄν. Reſpondet obiectione: non noceri à cultu: quia cultus non interficit, ſed id quod cõſequitur cultum, id eſt fœcunditas. Verum eſt quod ait, ἡ θεραπεία πρὸς καρποτοκίαν. An verum eſt quod addit, ἡ περιττωματικὴ. Nanq; putationes reddunt ſemper arbores fortiores: ſæpe redintegrant & iuuentam afferunt. Ergo vetulæ atque effœtę, cũ imminentis interitus brachiorum ſcabritia, ſtrigoſitate, triſtitia, nuditate repræſentãt: iis amputatis facilè reno-

A uantur, ac quaſi ad incunabulorum rudimenta reducuntur. Αὐτὸ δ' ἀναιρεῖ. ſcilicet καρποτοκία. Τὸ δὲ μακρόβιον. Longæuitas in robore: ætas breuis à ſucci demptione: igitur à roboris diminutione. A cultu fœcunditas, non robur. Vides duos ſyllogiſmos. Ι'σχυειν δέ. Suprà denſitati ſterilitatẽ attribuebat: nunc hic robur coniungit ac denſitatem. Ergo etiam ſterilitatem. At priore loco declarabat, arte & cultu laxari denſitatem. Ο'θεν καὶ Θάσιοι. Quòd cult᷒ officiat arborum vitæ probat ex gẽtis conſenſu ab experimẽto in hiſtoria Thaſiorum. Vineta ibi fuiſſe excellentiſſima vulgatum iã eſt. Thaſii, inquit, cùm locant agrum per annos aliquot: non cauẽt vt quotãnis adhibeatur cura cultúſq;. Poſtremo tãtùm anno, cùm agrũ ſunt rece-

B pturi: cõuenit inter eos, vt ager reddatur bene cultus. Interea verò non ſolùm negligunt, verumetiã patiuntur deterius habere. Ad hunc locũ pertinet quòd contingit vinitoribus Aurelianis: quo in agro vina ſunt excellentiſſima. Aiunt enim nullã vineã eſſe vetulã, ſed frequenti propagine renouari. Videamus nũc Theophraſti verba. ἀπομισθοῦντες, mercede locantes. Οὐ φροντίζουσι τῶν ἀλλοτρίων. Non curãt quãtum operis fiat annis citerioribus. Non cauent in conuentionibus. συγγράφονται. quia ſcriptum ipſum eſt συγγραφή. Κακουργεῖν. Malunt malè eſſe. Nota verbum, quod ſignificat actionem in ceſſatione. Scilicet coloni ignauia maleficium eſt. Intelligamus tamen, non totius cultus abiici con-

C ſiliũ penitus: niſi enim putetur vinea, ſylueſcit atq; vt ludamus, labruſceſcit. Sed paſtinũ innuit, pulueratione, ablaqueatione, decacuminatione, ſtrictione, ſtercorationem, & ſiquid aliud. Sanè putata vinea ſi minus præterea colatur, etiã excellẽtius vinum reddit. Ratio. Telluris apertione complutum ſolum diluit generoſitatẽ. Τ' ἀφ' δ' ἑτέρου τελευταίου, ſcilicet ἔτους: quia dixit ἄλλων. Pro vltimo paciſcuntur anno. Πρὸς τὴν αὐτῶν περίληψιν. Quò fructus capere debeant. Ita colẽdum, vt quantũ redire par eſt, redeat. Συμβαίνει δέ. Plana omnia. Suprà comparabat animalibus: nunc oſtendit priuatim ſpecies quaſdam, gallinas ſcilicet. Συναισθροποιέομαι. Verbum Præceptoris: cuius indolem nullo vnico Latino poſſumus adumbrare. Ε'πὶ ἀνδρῶν. Quid ſibi velint hæc, neſcio: & nota eſt à Criticis appo-

D ſita: & diſſimulauit Theodorus. Nos ſubſtituimus ex Hiſtoria Præceptoris, φυτῶν. Εὐθαλῆ. Explicat amplius ſuperiora verba illa, δι' ἀσθένειαν ἀποβάλλει. Sic hic. δι' ἀσθένειαν ἀφαιρεῖ. Quia σκληρὰ, eſt φθορὰ: hoc autem generalius. Quædam ſunt adeò vigore defecta, vt ſimul & parum aut nihil fructus edant: ſimul qui ſint breuis. Qualia ſcilicet ἰσχνὰ. Οὐκ εἰς τελείωσιν. Minus benè, ſi τελείωσιν accipiat ſimpliciter: ſed voluit eam dicere perfectionem, qua vitæ tractus paratur longior. Ε'νια δέ. Ne putemus fruges oleráq; ſola hoc diſpendio contineri: addit etiã ex arboribus quaſdã, vt Laurũ: quæ ſimul min᷒ ſit fœcũda: ſimul ſit vitiis obnoxia propter laxitatẽ. Sanè Lauros aliquot habemus, quę nũquã baccas perficiũt quòd autẽ minus diu viuat: minus frequentet ſeſe fructi-

bus: etiam fortaſſe illa queat adduci cauſa: quòd multos non ſolùm ſtolones fundit: verumetiã primarios, eóſque ingentes edit fouetq; ſtipites non paucos. Itaque etiam hic ſpecies eius aliquas ſteriles narrat. Vna, quam ſpecie viſendam habemus hic ante oculos, cum hæc in agro peſtilẽtiæ metu, ſcriberemus, neque ſterilis eſt neq; fœcunda. Flores enim edit confertiſſimos, ſed ex quibus nullus vnquã fructus extet. Itaque ſpeciem hanc appellat βρυοφόρον. Quia nõ ſit veius flos, ſed ſicut in Quercu, Ficu, Olea, βρύον: de quo in Hiſtoriis. Πλὴν ἐχ' ἁπλῶς. Hæc eſt alia capitis pars, quã Theodorus incõſultò diſiũxit nouo capite à ſuperioribus. Oſtendit enim quẽadmodũ non tota ſimul repentè moriatur arbor, ſicut animalia, ſed particulatĩ. Εἰ γὰρ τὸ μάλιστα. Truncum eſſe primum qui putreſcat: is enim craſſiſſima pars eſt. Quid hic facit τὸ γάρ? Siquidem. Cuius hęc redditio cauſę? Quaſi tã craſſi corporis vitales ſpiritus nequeãt e tãta materia ſeſe citò expedire atq; exoluere. At enim verò anima immaterialis eſt: quare non eget tẽporis ſpacio diſceſſus: quẽadmodum ne acceſſio quidẽ in generatione. Fit enim in momẽto: ſi momentum notio eſt tẽporis indiuiſibilis. Quare verò dixerit παχυνόμενον μὴ παχύνεσθαι, quod ſignificat motum. Nã certè truncus, cum propè eſt, vt intereat: neq; cũ incipit putreſcere: non amplius craſſeſcit. παχὺ dixiſſet alius. Hæc omnino ſic accipiẽda, ſi non ſit vitioſus codex. Niſi velit innuere, nutrimẽti copiá vt priùs attulerit corporis molẽ, ita poſtea excremẽtum quoq; attuliſſe humoris alieni ad putrefactionẽ. Παραβλαστάνει δὲ. Propterea quòd arboris interitum, nequis ſuſpicaretur repẽtinum, vt in animalibus, docuit fieri particulatim: oſtendit etiam quare vulgò repẽtinus videatur. Quoniã latet nos intima illa putrefactio. Latet verò: quia nihilominus ab radice ſtolones emittuntur. Quę cauſa eſt vt etiãnum viuere videatur. Ὥσπερ ἐπὶ τῶν. Notioris exemplo naturę minus notum explicat euẽtũ. Ramos, nemo eſt quin ſciat areſcere. Sic & ſtipiti cõtingere. Quidni? Idem modus cõcretionis ſub eadẽ forma. Rectiſſimè verò cõparat. Quippe ſubareſcẽtibus etiã ramis ramuli plerunq; ab eorum lateribus erũpunt, modò ne ſit paulò vetuſtior ſtipes. Ἀλλ' ἡ διαφορά. Vulgaris differẽtia, & quę nulli nota non ſit. Cũ putreſcit truncus, partẽ perire principalẽ: cùm inareſcunt rami, dãnũ eſſe in appendicibus tãtùm: τῆς ἀποφυάδος μορίων. Ἀλλ' ὅτι καὶ παραβλαστάνει. His declarat, quare dixerit illa. Eſſe videtur arbor, quę priùs ob germina virẽtia, quæ indidẽ oriuntur. Περὶ οὗ διαπορῆσαι. In 1. lib. Hiſtoriarum quæſiuit, an eadẽ eſſet arbor quę priùs, aliis partibus in defunctarũ ablatarúmve locum ſubſtitutis. Ἄρχαι δὲ φθορᾶς. Hæc eſt tertia pars, in qua recẽſet cauſas interitus extraneas, quas προκαταρκτικὰς Medici vocãt: ictus, vehemẽtes flatus alia eiuſmodi: ſed id imbecillibus tãtũ. Suprà dicebat ἀέρος μεταβολὴ, καὶ τῆς χώρας. Hic repetit ἐκ πολλῶν δὲ κινεῖσθαι τὸ ἀσθενές: ad quod etiã in ſequẽtibus admittet pro cauſa, quare quędã maturiùs feſtinẽt germinationes. Facilè, id eſt quacunque impreſſione afficiuntur imbecillia. Quod ſuprà dicebat, ἐπειδὰν κινῇ τὸ μὴ ἰσχυρόν. Cæterùm eandẽ ſententiã ſic alia facie oſtẽdit inuerſam. Suprà dicebat, ſi πρὸς τὸ πολυκαρπεῖν acceſſerit πονεῖν τι ἐκ τῆς φύσεως: nunc contrà, ſi πρὸς τὸ ἀσθενὲς acceſſerit πολυκαρπία. Exẽplũ à Punica & Malo verna. Καὶ μᾶλλον. Tanto magis interitus præſto eſt: quoniã vtraq; cauſa, & fortaſſe aliæ cõplures. Declarat quę ſint σκωληκουμένων. Mali vermiculationibus vitiãtur: addidit τάχιστα ad fidẽ narrationis. Quin Malos noſtras ſuburbanas Viſcũ innatum interficit: vt agricolarum opinio eſt. Non tamẽ ſiccis pedibus hoc vadũ pertrãſeũdum eſt. Nã ſi extraneas tãtũ cauſas intẽdit enumerare: vermiculationẽ ab hoc cẽſu amouere neceſſe eſt. Innaſcuntur enim vermiculi, non foris ſeſe inferunt. Itaq; depaſcũtur principia ſua: vt ex quibus conſtãt, ex iis conſtare pergat. Igitur ſucci dulciſſimã quanq; abſumunt partẽ: vnde fit interitus. Hoc innuebat illa vox metaphorica σκωληκουμένων. Ἅμα δὲ. Suprà dicebat, ſeriùs agreſtes & pati & cõfici. Nunc aſſignat analogiã. Punicas, tametſi mites, agreſtitatẽ tamẽ quandã præ ſe ferre. Sequi ergo ferarũ arborum rationẽ. Sic aliæ analogia dentarum. ἀπυρήνων τῆς πυρηνωδῶν. Quoniã dẽſiores nucleoſæ: itaq; & diuturniores. Itẽ à gradibus. nanq; αἱ μαλακοπυρήνες accedunt ad ἀπυρήνους. At durinucleę ad nucleoſas. Cætera plana. Ἀσθενέστεραι καὶ μανότεραι, διὸ καὶ περικαρπότεραι. Prudẽter intelligendum. quippe ſunt ἀσθενέστεραι ad viuẽdũ: laxiores enĩ. Quá nã ergo lege præueniũt alias fructificatione? quia priore lib. etiã περίβλαστοι quædã ob imbecillitatẽ facilè mouebãtur à quouis cęli momẽto. Idcirco iiſdẽ veſtigiis inſiſtẽs ait, μᾶλλον ὑπακούει τοῦ ἀέρος. Audit, obedit. Sic & alibi. Suprà ἀκολουθεῖ, obſecundatur ad verbũ. Ὡς δὲ Δημόκριτος. Quarta pars, in qua cauſas examinat alias. Eſt autẽ in hac Democriti ſentẽtia referẽda hyperbaton ſanè magnum: cuius verba non cohærẽt ὡς δὲ Δημόκριτος αἰτιᾶται. λέξεις δ' ἂν ἴσως καλῶς αἰτιᾶσθαι, hic cauſam affert. Ab hi accuſare. Sic Oratores, ἐν αἰτίᾳ ἔχειν. Democritus ita cẽſuit, flexuoſarum arborum radices eſſe longiores atq; craſſiores: ſibi enim plurimum tũ parare, tum retinere quo fruãtur: quoniã parum, ac lẽtè, ac minutim trãſmittant ſurſum ſtipiti. Quippe talium ſtipes denſior & cõpactior. Rectarũ meatus porrectiores ſine anfractib⁹, atq; ideo breuiores. Sanè Mathematicis ea eſt rectæ lineæ definitio: breuiſſima extẽſio. Quocirca faciliùs atq; citiùs ab radice ſubmittatur alimẽti cõmeatus. Non ergo radices harũ tã bona conſtare habitudine, atque illarum. Concludit ex his. Cùm à radicibus vitæ principia conſtituãtur: in quibus ea principia fuerint robuſtiora, futuras item arbores habitiores ac vitæ productioris. Huiuſmodi enſtere flexuoſas. Addit ex iiſdem cauſis, καὶ περιβλαστότερα. Citiùs edere fructum: quòd in recta materia celeriùs ſuppeditetur ac ſubeat. Quia coniunxit hæc duo βραχυβιώτερα καὶ περιβλαστότερα: vnas tantũ facit cauſas. Ideo dixit, διὰ τὰς αὐτὰς ἀνάγκας, quas iam diximus. Δόξειε δ' ἂν οὐ καλῶς λέγειν. Hanc Democriti ſententiã reiecturus diruit ſtatim cauſam. Sed antequã obiiciat quicquam, recitat etiãnũ alias Democriti rationes, quare arbores rectæ

minus

minus diu viuant. Τὰς ῥίζας ἀσθενεῖς. Radices eſſe A imbecillas. Ἐξ ὧν ἀμφοτέρων. Ex vtriſq; cauſis interitum ſequi. Cęterùm vbinā ſunt eæ duæ cauſæ quas vtraſque vocat? Vna tātùm numerata eſt ἀσθένεια hîc. An perpetuò apud hunc autorē eſt aliquid diuinandum? Vt debilitas vna ſit cauſa, meatuum rectitudo altera? An debilitas eſt cauſa duplex: prima, quòd ſit in principii ſatione ad cōſtitutionē: altera, quòd tueri ſe nequit ab incōmodis ob conſeruationē. Sic enim ſentit. Cōcuti vētis arbores: ſentire frigus & calorē: quorum vtrunq; de partibus ſuperioribus per rectos meat^9 ad radices demiſſū eas corrūpit: quę cū ſint imbecillę, tueri ſeſe non queant. Εὐθυπορεία, meatus recti. Ὅλως δὲ τὰ πολλά. Democriti ratio, quòd radices & per ſe ſint B debiles, & offendātur. σημεῖον. Quod harū arborū plerę q; occipiant ab imo interire. Quippe proximo nocumentis loco. Tū pręter noxā frigoris & caloris, agitari ſtipites ob exilitatē, nēpe in rectum proceros, vētorum vi, atq; reprocis fluctuationū flexibus motare radices. Ea cōcuſſione atq; iactatione ἀπορρήγνυσθαι καὶ πηροῦσθαι. Eo ſalo frangi ac mutilari. Hoc enim eſt hîc πηροῦσθαι. quod alibi κολούεσθαι. Καὶ ἀπὸ τούτων. Mirū verbū πηροῦσθαι τὸ φλοιόν. Equidē mendū ſuſpicor. Niſi quis à Democrito putet vſurpatum. Vſi nanq; ſunt priſci admodum diſtorta oratione: quod & ex Hippocrate videre licet. Theodorus inuoluit ſimplici interpretatione, perire. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ λέξις. Incipit hîc contradicere. Non eſſe verū, longęuarum arborū radices eſſe lōgas & craſſas. In eiuſmodi nulla vitā eſſe longam. Ponit C exēplum Ficus. Et ſanè Ficus eiuſq; non trimę, radicē tā craſſam eruit puerorum vnus, vt dimidiati hominis ęquaret pectus. Οὐδ' ὅτι γε τῶν μακροβίων, καὶ παχυρρίζων. Hoc plus æquo & odioſè ſanè. Profectò Querc^9 talis, & diutiſſimè viuit. Quod verò ſequitur, veriſsimum eſt. Negat enim rectas eſſe vitę breuis. Εὐθεῖα καὶ ὀρθὰ εὐθὺ, quod non eſt flexuoſum. Directū, ὀρθὸν, quod non eſt pronū aut nutans. Ille eſt affectus, ſeu mauis differentia ſitus partiū inter duo extrema. Hic eſt idē affectus nō neceſſariò. Nā circulus ſtās, ὀρθὸν erit, εὐθὺς non erit. Sed eſt differētia ſitus totius: cuius extremū vnū eſt cū altero extremo in linea dimetiēte à mundi ambitu ad eiuſdē punctū mediū. Idcirco vtrunque coniunxit. Nam Pinus in cliuo, quā per initia D ætatis inclinarint aquæ ruentes, ita conſtitit vt cathetos exiens à verticis puncto diſcederet ab imo ſtipite. At eſt εὐθὺς tamē: recta quidē, ſed non ſurrecta. Salix autē erit ὀρθὴ, quoniā non iacebit: at non erit εὐθὺς: quippe cuius media exeunt ab extremis. Eſt enim ὀρθὸν, πρὸς τὸ κείμενον καὶ τὸ πλάγιον. Οὐκ αὐξάνεται δὲ ταῦτα. Neq; celeri auctu proficiunt, ſed tardè ſurgunt: Abietē dicit, Palmā, Cupreſſum: quę omniū rectiſsimę ſunt. Hoc eſt contra illud, τοῖς μὲν ταχὺ ἀκμάζουσι ταχεῖαν. Οὐδὲ περὶ ἐκεῖνα. Manifeſtò cōtra illud βραχυβιώτερα. Minor propoſitio ſyllogiſmi. Palma eſt talis. Concluſio ducens εἰς ἄτοπον. Ergo Palma αὐξάνει καὶ περὶ ἐκεῖνα. Falſū. Falſa igitur & maior propoſitio. Ὅτι γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας. Axioma: quo tollat aduerſarii terguerſationem.

A Quorū cauſa vna, eorū affectus idē neceſſariò. Eſt enim probatio illius, καί τι καὶ τοῦτο ἔχει: quę eſt cōtraria iā inductæ cōcluſionis. Ἀλλὰ μήποτε. Mod^9 loquēdi in cauſarū diſquiſitionibus. An, inquit, nō ea cauſa eſt, ſed illæ quas dixi priùs, τὸ ἀνθρώπου ὅλον: quod aſſertum eſt à natura fructificādi: hoc enim eſt φύσιν: vnde fundus. Itē μακρόβιον, ὀλιγόκαρπον, ἰσχυρὸν, πυκνὸν, alia: quæ ſuprà deſignabat, ξηρότης, στερεότης, λειότης. Sub his lectiſsimā in natura claſſē receſſet earū quę vtrunq; beneficium ſunt cōſequutę, & ſibi viuēdi & poſteritati: vt & vitā ſuā robore & ſpeciē propagant generatione. Earum tāto admirabilior natura quòd in ſenecta ſunt fœcundiora. Enumerat Quercū, Pyrū, Amygdalū.

B Παρασχηματισμένως γάρ. Hoc etiā ſuprà dicebat, vbi nō excedit robur, ſcilicet ad vſurpādum totum ſuccū in alimētum: neq; excedit alimēti copia. Agēs enī mediocris eſt: igitur alimētum quoq; mediocre. Ὥστε ῥᾴδιον. Hinc fit, vt facilè quod reliquum eſt, cōcoquatur, idq; ad fructus confectionē. Iā hinc quaſi cauſæ diffidēs, aliud apponit. Harum nōnullas etiā fructum intermittere. Συμβάλλεται τὸ μὴ ἐνδελεχές. Accedit ad hoc quòd non perpetuatur quotannis fructificatio. Et quia manifeſtū fuerat mendacium, cùm diceret πᾶσαν, correxit ἔνια: & appoſuit exēplum Pyri atq; Amygdali, quæ in floris ſpe multū oſtētat fructum, haud multum educāt: ἡ μὲν ἀποτρέφειν πολλάκις. Hoc eſt illud τὸ μὴ ἐνδελεχές: quia non æquali prouētu fructificāt. Quin alicubi alternis (vti dicebamus) annis. Ἔστι δ' ἐν τῇ C τελειώσει. At in florum primordiis non eſt indiciū validæ facultatis, ſed in perfectione. Ibi nanq; πόνος eſt, id eſt difficultas in opere (multa metaphora) & ἀπεψία, cruditas atque reſiſtentia: materiæ nanq; elaboratio eſt operoſa, quam æquare oportet. Ἡ δὲ συκάμινος. Quiſpiam Mòrum obiiciat. Diu viuit, fœcundiſſima eſt, plurimum oſtendit, multum perficit. Diluit obiectionem. Rē eſſe minimi momenti Morum. Ideo eius copiā, ſi ad pręſtantiæ libellum appendatur, inter ὀλιγοκαρπίαν recēſendam. Eſt enim fructus ὑδαρής, laxus, lęuis, puſillus, aqueus. Si audeat, etiam incoctum dicat: eo nanque accedit illud ὑδατῶδες.

Duplex lectio circūfertur, τὰ δὲ στέριφα, καὶ ὀλιγόκαρπα, χερσαῖα, ἀκαρπῆ, διόπερ. Altera, γίνεται μὲν οὖν δή ποτε, ὥσπερ δὲ πολλάκις. Hæc poſterior bar D bara ſit, niſi legamus ἀφανισθῆναι. Miror etiā cùm ἀναίνεσθαι non aſpiretur, quare appoſita prępoſitio aſpiretur, ἀφανίζεσθαι. Lego (vt dicebam) καὶ μάλιστα ἐπὶ ξηρῶν. Καὶ ὥς ἡ σικυά. Non autē ὥς ὁ σικύα. Quod autem eſt ὁ σίκυς, Theodorus cucumim vertit. At ſexus articulus mutandus eſt. De eius cruditate ſuprà nihil, ſed de cucurbita, quam ibi vocat κολοκύνθην: atq; hîc de ea dixiſſe ſe ait ſuprà: περὶ ἧς καὶ πρότερον ἐλέχθη. Lego ἀποτεμνόμενοι τῶν μορίων: non autem τῶν μορίων. Et διὰ τὰς αὐτὰς ἀνάγκας, tam ſcilicet βραχυβιώτερα, quàm περιβλαστότερα. Et πηροῦσθαι, non συρροῦσθαι: mutilari, non vri: nihil hoc ad rem. Deleo ὥσπερ περικαρπεῖ. Lego ὥστε ῥᾴδιον κατασήπεσθαι, nō ὥσπερ. Et ἡ μὲν ἀποτρέφει γε πολλάκις. Theodor^9 ἀσαπῆ, proximę putredini: min^9 benè.

Multa ſunt διάσαπρα, quæ pridie quàm putreſcant, ſunt proxima putredini. Κυριώτατον. Potiſsimam partem. Videndum vbi Cicero vſus ſit hac voce in nomine, extra vſum aduerbii. Ὀλιγόκαρπα. Paucis fertiles ſunt. Non Deus Latinitatis hoc intelligat. Idem eſt atque ſi dicam, Pechius paucis eſt vorax. Οὐ ταὐτὸ πάσχει. Non ita flacceſcunt. Loquitur de areſactione. At flaccũ & flaccidum aliud omnino eſt, quippe pendulum ob debilitatem. De ſcrofarum auribus ſuo loco.

Παρασχούσης τῆς ὥρας, cùm tempus vernum extiterit. Imò verò cùm quodcunque tempus anni adduxerit tempus mortis quod eas circumſtet. Tum verò palàm fit, eas eſſe paſſas in omni fructificatione quippiam detrimenti. Idem nanque contingit quod in gutta quæ lapidem pertundit: de qua dictum eſt in octauo Phyſicorum, & in vndecima Sectione: & Themiſtius notat in ſeptimo. In tempore autẽ verno viſum eſt Theodoro detrimentum apparere: quaſi tunc non germinent, quemadmodum & aliæ: ſed exacto vere cũ acrioribus exploratur earum vigor caloribus, palleſcere primũ videmus, deinde flacceſcere, poſtremò areſieri. Κακοῦνται, affliguntur. Ambiguum verbum. Affligi, eſt deiici & ſterni: quod euenit arboribus cùm vento aut lignatoris ruunt opera. Ita loquitur Latinus. Neque afflictam arborem Romanus alio capiat modo. Aliud eſt vulgum ſequi, aliud puritatem ex vſu & etymo. Οὐ μόνον τὰ ὑπερκαρπήσαντα, ἀλλὰ καὶ πολυκαρπήσαντα. Τὸ ὑπὲρ eſt plusquam τὸ πολὺ: hoc enim exceditur ab illo. Ideo nequis πρὸς τὰ ὑπερκαρπήσαντα aſtringeret, addidit: communem eſſe noxam etiam iis quæ ſunt πολύκαρπα. Hæc Theodorus non expreſsit. Non enim ex eius verbis intelligas. Ea ſunt. Non ſolùm quæ ad hunc modum exuberauerint, ſed etiam quæ largè fructificauerint. Verbum enim exuberare, non ſignificat ſuperfœtare, ſiue ſupra morẽ modúmq; fructificare. Quæ ſequitur de Thaſiis hiſtoria aut à me, aut à Theodoro non eſt intellecta. Verba ſunt apponenda, vt de iis iudicetur. ὅθεν καὶ Θάσιοι τὰς γεωργίας ἀπομισθοῦντες, οὐ φροντίζουσι τῶν ἄλλων ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ βούλονται κακουργεῖν. ὑπὲρ δὲ τοῦ τελευταίου συγγράφονται πρὸς τὴν αὐτῶν παράληψιν. Theodorus: quapropter Thaſii cùm agros mercede ſibi conducunt, de cæteris quidem annis minimè curant, imò defraudare conantur: de vltimo verò diligentiſsimis literis notant: vt dominus agrum recipere debeat. Videamus apud Theophraſtum conſilium Thaſiorum. Cultum nocere. Itaque Thaſios negligere annos aliquot: vnum modò curare, ſcilicet vltimum. Cùm autem cultus nõ officiat fructificationi, ſed eam ita adiuuet vt obſit arborum vitæ: non intererit conductoris negligere, ſed locatoris. Conductores enim ſibi plurimum facere ſtudent: locatores ita demũ fructus annuos ſibi redire volunt, ne vineis noceatur. Fructus enim cum locatoribus communes habent; fundum verò ſoli ſibi. Itaque aut fructus partiuntur, aut precium accipiunt, atque ita cum conductoribus tranſigunt: vt tãquam boni patresfami-

A lias agri curam gerant, ne degeneret: cultum pluſquò ne adhibeant operoſum, quo ſibi conſulant ex prouentu: minus benè ſiat arborum habitudini quoad vitam. Nam conductorũ partim negligentia, ignauiorẽ reddunt fundum: partim nimia cura exhauriunt arborum principia vitalia. Vltimum verò annum iubent excoli, quo heri ſint agrũ accepturi: vt qua facie cultũ tradiderint in locatione, talis redhibeatur. Eſt igitur ἀπομισθοῦν locare, non autem conducere. Mercede quaſi ex familia elocare. Sic non rectè κακουργεῖν, defraudare. Sed patiuntur domini aliquantum malè eſſe fundo: quia proſpiciunt futuris. Hęc pluribus agenda fuere: propterea quòd nos homines noui in republica literaria facilè obruimur doctorum opinione, quã

B ſibi de Theodori magnitudine meritò fecere. Συγγράφονται. Literis diligentiùs notãt. Ambitioſum aduerbium. Sed ſimpliciſsimè: cauent in ipſa ſyngrapha. Dicitur autem ſyngrapha, quoniam ex vtriuſque ſtipulatoris conſenſu facta eſt. Fortaſſe etiam vterque nomen ſuũ ſubſcribebat, atq; etiam ſuo annulo obſignabat. Ita vocat Plautus in Aulularia. Iſocrates in Trapezitico vocat γραμματεῖον, ad quod conficiendum vſus eſt eiuſdem ſoni participio συγγράψαντες. Πρὸς τὴν αὐτῶν παράληψιν. Theodorus ad agrũ retulit: cùm dominus recipere debeat. At παράληψις eſt perceptio, non receptio ἀνάληψις. Ad fructus referre malim. Βρυοφόρα, muſci fertilis. Alibi oſtendimus βρύον pro

C vicario floris in Ficu, & Olea, & Quercu, aliud eſſe quàm muſcum: neque cum muſco quicquam habere commune. Neque rectè factum à Theodoro, vt imitaretur ſuorum popularium negligentiam, qui ambiguo verbo vſi ſint: cùm alioqui ferè iactent opulentiam. Muſcus etiam in multis aliis inuenitur arboribus, modò cortex vetulus ſit, atque locis opacis ſitum contraxerit. Παραβλαστήσεις, nepotes, vt alibi, ſuo more, ambitioſé. Rurſus mox ἐπιβλάστησις, regerminatio. non. Eſſet enim ἀναβλάστησις: ſed adgerminatio, ſcilicet ſtolonum.

Σκολιὰ, tortili corpore. Vox hæc Latina ſignificat paſſiuam aptitudinem. At multæ ſunt arbores flexuoſæ, quæ neutiquam aptæ ſunt ad obtorquendum. Κάτωθεν ἀρχόμενα, ſubtus. Meliùs, ab imo: ne radicem intelligas. Ea enim ſubtus eſt: non autem

D ima ſtipitis pars. Πυρώδειν, feruеſcere. Quia legit πυρώδειν, quaſi igneſcere. Incommodè ſanè, ne dicam ridiculé. Τῶν μακροβίων, arbores vitæ perennis. Perenne non ſignificat vel longæuum, vel diuturnũ, ſed idẽ quod perpetuum. Perpetuum eſt augurum vox, quoties volatus nõ intermittebatur: vt ſit διηνεκίζειν. Perenne quod toto anno minimè deſit. Vox Paſtorũ, qui torrẽtes ęſtib' deficere cũ viderent, perpetuarum beneficiũ aquarũ hoc nomine per vniuerſum anni tractũ traduxere. Perennis igitur eſt etiã riuulus hic noſter, qui tamen breuiſſimus eſt, quia neque voragine intercipitur, neq; abſumitur ęſtib'. Εὐαυξῆ, ãplius augeſcere. Non. Loquitur enĩ ſuper Democriti verbis, qui dicebat celeri ſuppeditatu exhiberi ſtipiti alimentũ ab radice. τὸ δὲ, hic facilitatem ac celerita-

tem

tem, non magnitudinem ſignificat. Κατεπίττειν δ' λεπτῶν. cócoqui, diſpenſariſque. Addidit hoc poſtremum arbitratu ſuo.

CAPVT XVI.

XVI. capitis argumentum. Narrat ſeminum naturam. Minora quare ſint maioribus fertiliora. De leguminum natura.

TΩ͂N δ' σπερμάτων. Plantarum generationum, concretionum, magnitudinum, qualitatum, fructificationum cauſas declarauit: nunc principia tractat alia, eorúmque rationes. Quippe in communi ambitu naturam ſeminum, additis exemplis in generibus & ſpeciebus. In extremo capite priuatim de fabæ imbecillitate. Statuit autem narrationis veſtigationiſq; ſuæ principium in naturæ mirabilioris cõtemplatione. Quippe minima ſemina minimum poſſe debere videbantur. Itaque rem ſe aliter habere oſtendit. Πολυχοῦς εἶναι diximus in primo libro Hiſtoriarum ex eius verbis, plantarum naturam eſſe πολύχουν, id eſt multiplicem, multa comprehendere. Sic Præceptor in tertio rhetorices, αἱ δ' πολύχουν ἢ ὑπεναντίων. In ſecundo De partibus ἴδιον πολυχουσίαν, implicatam. Hic alius vſus huius vocis. πολυχοῦς εἶναι ſemina eſſe numeroſæ fertilitatis. Rectiſſimé. Quia ſemen eſt plantæ principium in ſe plantam continens, quippe materiam ſimul & formam. Ergo cùm ſingula ſufficiant multis ſeminibus, aut vno è ſtipite, aut ex pluribus procreandis: rectè dicitur ſemen ea omnia cõtinere. Vnde ἀρχὴ γὰρ τὸ σπέρμα καὶ ἔχει: vt in libris De cauſis vniuerſalibus declaratum eſt à nobis. Nota breuitatem. Καὶ γὰρ τὰ ἐλάχιστα, μάλιστα. Argumentum à minori per coniugationem. τὰ ἐλάττω πολλὰ ἔχει, ὅτι τὰ ἐλάχιστα πλείστα. Αἴτιον δέ. cauſam adiungit: quia ſuum finem facilè conſequuntur propter exiguitatem. Hęc tamen ratio videtur valde leuis. Ad celeritatem namque generationis facere fortaſſe poſſit: ad multitudinẽ illam nihil valeat. Reddenda ratio eſt: quomodo materia ex non materia, quãtitas ex non quãtitate repræſentari queat. Sanè latet nos, ac fatigabit potiùs ſapientem docendo, quàm explebit auditorem diſcendo.

Ἐν δὲ τῷ ῥᾳδίῳ τὸ πλῆθος. Hæc eſt maior propoſitio ſyllogiſmi. Quod facilè fit, ſæpe fieri poſſe. Opus igitur excreſcet in frequentiam. Tamen meminerimus: ſuam cuique materiam, ſuam cuique formam indiuiduis attribuendam. Ὅτι εὐγονώτερα. Quare propter facilitatem propiores ſunt effectiones, atque fines principiis ſuis. Ἀβλαστεῖς. Explicatio, quomodo ſunt horum partes inter ſe propiores. Quoniam non offuſa in ramos aut frondes, & vnico in caule ita cohærent: vt diffundi queant in multa ſemina. Καὶ θᾶττον ὑπακούειν τῇ φύσει. frequens huic autori ſententia. Paratiora eſſe ad opus imbecillia, non ex internis actiuis, ſed ab externis patiendo. Sunt ergo non ſolùm propiores inter ſe intus, ſed etiam propiores motorem ſuum extraneum: qui partes eas e-

A laborare poteſt, atque in ſeminibus diſcriminare, imò verò in ſemina. Σημεῖον δέ. Quinetiam propter illam facilitatem atque obtemperationẽ ſunt propiores fini ſuo. Cùm inter ortus initia, & finem qui eſt in maturatione, perbreuis tractus intercedat. Sunt ergo prope formam vnitę in exiguo gyro: ſunt prope concauum, aerem ſcilicet: ſunt prope finem. Tot adiutæ, tam præſentibus atque paratis cauſis, facilè multum operis & expediunt & perficiunt. Ἔτι καὶ τὰ σπέρματα. Ideò ſunt hæc ſemina fœcundiora, quàm fructus arborum: legumina, quàm frumentacea. Excipe Cicer arietinum. non enim eſt πολύφορον. Θᾶττον ὁ τελείωσις. Peruertit more ſuo, quod millies animaduerti poteſt, ordinem. Prior eſt αὔξησις adoleſcentia, quàm perfectio τελείωσις: Ἔτι δὲ αἱ

B καυλοί. Duæ iam cauſæ: ſeminis exiguitas & ſimplicitas calami ramis vacua: tertiam adiũgit. Caules, inquit, cùm ſint robuſti, rari, non lignoſi, & ab vna radice plures, ſunt quaſi ramales, ἀκρεμονικοί. ergo ſuum cuique opus. Ita viri maximum, ac maximè verſatile ingenium acuit nos. Suprà namque plurimum ferè, quia ἀβλαστεῖ: hic plurimum ferre, quia πολύκαυλα. Nam ſanè videtur idem, caulis ſingularis ramoſus, & multi caules ſine ramis. Quid affert vtilitatis calami ſimplicitas ramis carens, ſi rami ſunt ipſi caules. Niſi dicas ſuprà ἀβλαστεῖ, priuationem frondium innuere non ramorum. Frõdes autem multum auferunt materiæ, multum operæ, quæ fructui deberetur. at ſtipites quantum auferunt, tantum dependent in fructu: propter ſe-

C men enim facti ſunt, ideò mox fulcit hanc ſententiam. Πολλῶν δὲ καὶ ἰσχυρῶν ὄντων, ὥσπερ ἐκ ῥίζης καὶ τὸ τοῦ καρποῦ πλῆθος ἀκρεμονικοῖς. Ita diuiſi ab radice, vt à ſtipite ἀκρέμονες. Sed tanto, quàm rami, vtiliores, quo ſunt radicem propiores. Neque per ſtipitem, quaſi per ſequeſtrum, ſed protinus hauriſit ab radice. Ἰσχυροὶ καὶ ἀξυλώδεις. quaſi dicat, ὥστε ἰσχυροὶ ὄντες μὴ ὑπὸ σκληρότητος καὶ πυκνότητος. Ab hac enim natura, duritia ſcilicet ac dẽſitate amouet ſemper tum germinationem tum fœtificationem. Firmi ergo aduerſus iniurias, rari ad commeatus tranſmiſſionem. Ἄλλως τε καὶ αἱ ῥίζαι. Aliud commodum, per ſublationem incommodi, quo afficiuntur ferulacea & bulbacea. Non enim abiurari ei ſuccum à radice, quæ ſit grandior, atque ideo auara, ſucci cupida ac tenax. Vbique op-

D ponit plantæ vtilitati radicum nimis bonam habitudinem. Sanè vbi diſpenſator diues eſt: herus damno hoc augetur. Miror quare ferulacea ὀλιγόχοα eſſe, putarit ſe perſuadere poſſe. Item radicis amplitudinem haud ſanè inuenias in anetho, aniſo, thapſia. Ἀλλ' οὐκ ἀφαιρεῖσθαι, Quaſi ſummam fidem radicum hîc narret, quę paria faciant: cùm expenſo acceptum æquent. Τὸ διὰ nota eſt tractus alimenti per poros. Μονόῤῥιζα καὶ οὐ παχύῤῥιζα. Duo deſignauit incommoda, vnum expreſſè, craſſitiem, alterum per contrarium, multitudinem radicum. Eſt enim proportio quantitatum continuæ ac diſcretæ in craſſo & numeroſo. Explicat autẽ porrò, μικρὰ ῥίζα πλείονα. Ὅτι

ὀλιγόῤῥιζα. Educit nunc exceptionem. Namque alia quæ radice inopi fulciebantur, opulenta erãt in fructificatione: at quibus valida radix, vt Milio, quare fructus adeò numeroſi, vt ab eo Latini mille dixerint? Quia radix, inquit, tametſi robuſta eſt, non tamen ſibi viuit: communicat enim robur ſuum: quippe ſtipites fundit admodum validos. Ἀπ' ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν: quinetiam πολυχλοῦς: ergo πολυκάρπους. Vbi vides quaſi Troia ludum in hac ratione. Vbi enim excurrerat reddens pro cauſa fœcunditatis tum paruitatem, tum ſimplicitatem radicum: in Miliaris radicis obiectione craſſitiem excipit & robur, quæ ſint coniuncta liberalitati. non ergo craſſitia eſt, ſed tenacitas: neque fœcunditatis imbecillitas. Namque in cupreſſorum genere cùm idem ſit radicis modus, nihilominus altera ſpecies fert fructum: altera non fert. Ὅτι δ' ὅταν ἀπὸ μικρᾶς ἀρχῆς. pulcherrimum argumẽtum. Si à paruo principio multi eſſe caules potuere: æquè conſentaneum, ac fortaſſe magis ab iiſdem multis multum eſſe fructum. Id quod & in frumẽtaceis euenire videmus: ὅταν ἐξ ἑνὸς: cùm ab vna radice plures exeunt calami. Hoc dixit: quia non ſemper fit. Ταυτὸ δὲ τοῦτο. Quod de Milio dictum eſt, de Oleribus itẽ profitetur. Simul πολύσπερμα, ſimul ἰσχυρόῤῥιζα: quippe aut ab radice vna multos edunt ſtipites, aut ab vno ſtipite multos ramos. Quo in loco quantum roboris agnoſcit in hiſce radicibus, tantum de ſua ſententia detracto opus eſt. Hic πολύσπερμα valet, quod ſuprà πολυχοῦς. Ἅπαντα γὰρ ἀποδενδροῦται. Hoc etiã dixit in Hiſtoriis: aroreſcere olera: vnde mixta vox, δενδρολάχανα. Διαχυλίζεται, partito caule diffunduntur in ramos ad arboris ſpeciem. τὸ δὲ, ſignificat diffuſionem. τῇ ὄψει: quia non ſunt veræ arbores, ſed imago tantùm. Vereor tamen ne nimis audax illa ſit vox, ἅπαντα. Nam Portulaca τῶν λαχάνων δὲ: meliſſa, erucæ omnes, cornicis pes, aliæ multæ. Ἐκ πολλῶν πολύς. explicatio τοῦ πολυχοῦς. Et eius quod dicebat: ἀπ' ἰσχυρῶν ἰσχυρώς, καὶ πολυχλοῦς, & καρπὸν πολύν. Item πλείονες κάλαμοι, πλείους γὰρ οἱ στάχυς. Non autem mirandum eſſe ſi ſit frequens fructus, cùm ſit πανταχόθεν: ſcilicet ex primario ſtipite, & ex aliis, aut ex ramis: vt è multis locis multa locata. Ὅταν οὖν καὶ τοῦ ἀέρος. aliam eoncauſam. In aere clementi proficere: qui eo tempore contingat, quo leguminum res agitur. eſſe enim εὔδιος. Quare prouecto iam anno in calores, egregiè foueri. Euocat igitur mite cælum ad fęturam calorem plantarũ ſimul cum materia quam conformet. Ἀχείμαντος, nihil quicquam hybernum ſpirat. Neſcio quid ſibi velit hic βραχύς: Theodorus quoque inuoluit in ſententia. Συμφυῆ. Natura tam interior quàm exterior conſpirant atque conſentiunt ad idem opus. Εἰς τὸ ἄνω. Calore cietur materia ſurſum: neq; quicquam diſturbat aut impedit diſtractione. μᾶλλον, quàm primo anni tempore magis excreſcunt. Οὐκ ἀντισπᾷ. Non retrahit: vt radix hyeme, quæ ſibi retinet, quod retunditur frigore: quan quam verba hæc non cohærent. Οὐκ ἀντισπᾷ

A τὴν ῥίζαν. Nam neque in frigoribus retrahit radix: ſed repellitur à contrariò deorſum atque introrſum. Neque frigus quiſpiam dixerit vnquam ἀντισπᾷν. Καὶ προσέτι μανῇ σπείρεται. Alia cauſa: quòd in tenui terra ſeruntur. Si ita legatur. Cauſa eſt, quòd ſoli denſitas non obeſt ſucci tranſmiſſioni, cohibendo. Et ſanè macræ regiones, vt Bigerronum, annonæ inopiam Milio ſuſtinent. Fabæ tamen & ciceris genera pingui aruo lætiora ſurgũt, & largiùs reddunt. Ὁ δὲ κύαμος. diuerſa fabæ natura propter imbecillitatẽ. Itaque nec multum, vt milium, ferre fructum: & ante hyemem ſeri: vt frigorum cohibita ſuperuentu, reuocet ſeipſam ad radicum firmitatem conſequendã: à quibus poſtea creditũ repetat. Rectè igitur nos hæc cum ſuperioribus coniungenda curauimus. Nam

B ſuprà, legumen robur narrabatur: at faba legumẽ. Conuenit igitur huius rei rationes atque euentus continuò ſubtexere. Προλαμβανόντων. ſcilicet agricolis. Nota loquutionem: προλαμβάνειν τοὺς χειμῶνας: præuenire, anteuertere hyemes. Non enim anticipant hyemes: ſed capiunt tempus quod hyemes antecedit. Εἴτε μὴ πολύκαρπον. Reddit cauſam mutata voce in eundem ſenſum.

Εὐπαθής. Vox Theophraſto frequens. ſuprà quoque vidimus. Obnoxium impreſſionibus: à cera ductum, quæ non ſit ἀντίτυπος ac reſiſtens.

Ἐν πολλοῖς, rebus: καὶ πολλάκις, temporibus obnoxia. Calor obeſt, frigus, rubigo vel maximè: alia: Ἂν καὶ πρωϊανθῇ. Si præmaturè floreat: circumuentam multis incommodis, non procedere

C ad fructus perfectionem. Ἡ δὲ ἀσθένεια. imbecillitatem eſſe ſenſui manifeſtam. rarum eſſe admodum. Σομφὰ tota admodum, radix, calamus, theca. Vnde id conſiderandum: in tam rara ac ſoluta concretione operoſum eſſe naturæ, fructum adeò ſolidum conficere. Μανόν. Enumerat vel ſigna vel cauſas imbecillitatis. non ſolùm eſſe raram ſed etiam inanem. Vt rarum ſit partium conſtituentium: vacuum ſit abſentia ſucci interioris, qui in raris aliquibus continetur. Καὶ οὐ πολύῤῥιζον. Vt non ſolùm concretionem ac ſubſtantiam habeat parum robuſtam, verumetiam principia: ſcilicet radicem. Ὥστε δὲ διάδοσιν. ratio ſit peruia maleficio. Et hic eſt proportio quędam cum ſiccis, de quibus ſuprà dicebat, plus pati

D à peregrinis humiditatibus, ac propterea putrefieri. Τὸ μὲν οὖν πολυκαρπεῖν. Ecce epilogum: qui nobis oſtendit manifeſtò, hanc fabarum tractationem eſſe partem totius operæ, quam ponit in cauſis τῆς πολυκαρπίας. Διακαθαίρουσι. inde noſtræ putationes. Purum enim eſt idem, quod putum, conciſe, quaſi putatum. Κατατομαί. effectiones, quo ſit καθαρόν. Τὰ μὲν αὐτὰ κωλύει. Duo fines putationis: vnus, vt auferãtur impediẽtia: exempli gratia, quæ opacant: alter, vt tollantur quæ ſucco officiunt: veluti cùm mortuas partes amputamus: & cùm Iuglandem nouellam terræ mandamus, radicem mediã, quæ recta eſt, abſcindimus. Ea ſi relinquatur deorſũ rapit, quod aſcendere oportuit. Καὶ ἔτι τοῦτο. Vera dicit, & nobis explo-

bis explorata. Nuces Abellinas infœcundas fieri, ſi excißis ſtolonibus, fit vt arburis induant naturam.

Lego ἀκρέμονας πλείους, non ἀκρέμονος. Εἴ ὅ-ταν ὁ ... καὶ τὰ ... κύριον: non autẽ κατὰ τὸ. Et καὶ φέρειν ἐν τῷ μέρει.

Theodorus, τὸ ἔστι ἐγγυτέρω, aliter intellexit quàm nos. vel vt è priori ſumatur. id eſt ne tam lõgè cauſa petatur. Τά ... ἐβλαστάνοντο. Theodorus legit ἐβλαστάνοντο: Quod faciliùs, inquit, augeſcant: minus bene. Nam quomodo ratio hæc propior ſit quàm ſuperior, quæ tamen eſt eadem? vbi dicit, ὅτι τὰ ἐλάττω μὲν ἐπιπλεῖν. Sed, ἐβλαστάνοντο: quia non luxuriãt frõdibus. Ὀλιγοχρονιώτης. Argumentũ tẽporis quoq; breue perficiẽdi. peſſima loquutio. Ἀδρύνονται. craſſantur. corpus capiũt. Non enim vnã tantùm nanciſcuntur dimenſionẽ, craßitudinem: ſed vt nouè, non ineptè dicam, corporaſcunt. Καὶ οὐ παχύρριζα. Theodorus omiſit. ſunt tamen neceſſaria. Eorum loco poſuit illa: nec deorſum lateſcunt. Solœcophanes in aduerbio motus quietem notans. Videor tamen apud Varronem meminiſſe: quem tamen non ſequar. Idem, ac ſi dicam: ſto verſus partem inferiorem. at, vertere, omninò motum deſignat. Quis enim ita me rogetẽdum hæc ſcribis, quorſum ſedes? Ὁρμῇ, viribus omnibus. enixé. propenſé.

Διακαυλήσαντα. Vbi ſuos emiſerint caules. Imò, diductis in ramos caulibus. Sic enim comparatur arborea ſpecies. Καὶ μὴ ἀντισπᾷ τῶν ῥιζῶν. nec radices euocant. Nunquam vlla in planta radices euocantur. auocant. Συνεργῇ, iuuet: non expreßit. adiuuet, cooperetur, verbum ex verbo. Illa verò omnia omiſit, ἐγχεῖν γὰρ ὕδωρ καὶ ἀχείμαντος τοῖς ὑδρευομένοις. Ὥστε ἂν καὶ πεπανθῇ, etiam ſi maturè prouenerit. Non expreßit verbum Theophraſto peculiare. In plantis enim, quæ floribus fructuum ſpem profitentur, nec perficiunt. φαίνειν vbique dixit: aperire, deſignare. Verbũ Athenienſibus odioſum: vnde etiam φαίνω in eo ſignificato apud Iſocratem. Κενῷ. eualido: malé. fortaſſe, euanido ſcripſit. Neutrum tamen probè ſatis hîc. Εὐδίοδον, tranſigi facilè poteſt. Memini apud Poetam, tranſadigit coſtas. At hîc nemo intelligat Latinus. Non enim agitur faba trans fabam.

CAPVT XVII.

XVII. capitis argumentum. Mutantur fructus pro alimẽti ratione aliis & aliis regionibus, tum colore, tum ſucco, ſicut & animalia. Rariùs fiunt meliores.

AI' δὲ μεταβολαί. Fructuum impræſentia ſequitur affectus, quoad mutationem. Atque hæc ſanè materia cum ſuperioribus connectẽda fuit: nunc interrupta eſt tractatio. Fructus mutari pro regionum mutatione. id fieri propter alimentum. Mutare verò tum colorem tum ſuccum: quemadmodum & animalia. Duplex autem eſt mutatio: vna in deterius, quę eſt & leuis & facilis, & cita. Altera in melius, quæ eſt rarior: atque, vt hîc vult, admiratione digna. De hac ſcribet in ſecunda capitis huius parte. Tota hæc diſquiſitio eſt ſuper nono capite primi libri, non ſine exprobratione repetitionis. Quamobrem nobis nouum caput fuit à ſuperioribus abſcindendum, propter nouam penitus materiam. Αἱ δὲ μεταβολαί. Regionẽ intellige per duas cauſas, quas ipſe declarat, ἀέρα καὶ ἰδίαν. Διὰ τοῦτον γάρ. ... intelligit aerem & terrã per qualitates. Ἐκ τούτων, intelligit hæc eadem propter materiam. Aquam tamen adiunctam oportuit: cuius vires ad colorum mutationem in animalibus explicatas habes apud Plinium, Ouidium, Vitruuium: vnde & Xanthi fluuij cognomen: nam Scamandro ei nomen fuerat. Ἰσχύει δ' ἡ τροφή. Alimẽtum plurimum valere ad acquirendam ſimilitudinem: & hîc dicit ipſe, & habes apud Gellium. Simul enim cum lacte mores hauriri, eſt apud Ariſtotelem ratio. Quia ſanguis ſit vltimum animalis nutrimentum. Ἡ ἐν τοῖς θήλεσιν ὁμοιότης. Atqui non eſt in fœmellis ſimilitudo, ſed cauſæ ſimilitudinis, in lacte ſcilicet. in fœtibus autem eſt ſimilitudo. Nam quanuis relatio ſit æqualitatis, tamen fundamentum eſt in matre. Itaque materialiter fœtus ſimilitudo poſterior eſt matris ſimilitudine, licet formaliter ſimul ſit. Ideo refertur potiùs ad matrem fœtus, quàm mater ad fœtum. Sed hæc maiora ſunt quàm huius tractationis ambitu capi queant. Φαίνεται δέ. Oſtẽdit affectum hunc mutationis eſſe etiam animalibus communem. Sed verba quædam negotium faceſſunt. Τὰ φυτὰ καὶ τὰ ἄλλα. Dicere voluit, τά τε ἄλλα φυτά. quaſi dicat: ἢ μόνον τὰ ἄλλα φυτά. Haud multum mirabile in minoribus atque tenuioribus: faciliùs enim pati poſſunt. Quin maiores quoque ac robuſtiores, quæ videbantur poſſe reſiſtere velut arbores.

Καὶ τέτων τινὰ μᾶλλον. magis animalia, quàm plantæ mutantur. Propterea quòd plantæ nonniſi ſemel mutari videntur in ipſa quidem generatione: puta cùm ex alba Myrto nigra fit. Animalia verò quotidie, mutatis ſanè regionibus colores mutant. Sic Ariſtoteles ait, animalia mutare colores ab aquis præter coruum. Alibi diximus, vbi omnia fiant candida. Huic Theophraſti ſententiæ, cùm dicit animalia magis mutari, quo magis aſſentiamur, facit: quòd animalium ſubſtantiæ mutantur plurimũ, plantarum pauciorum. Neq; ſolùm in generatione: vbi minimo quoque momẽto principia queunt alterari: ſed etiam in vitæ tractu. Mutantur viciſſim Triticum & Lolium: item Braſſica & Rapum: Alliaria & Apium hortenſe: in vitæ tractu Siſymbrium in Mentam. At animalium exordia multorum ex vermiculis. Præterea hiſtoriam habes de Erucis. In vita verò ipſa quot mutentur, receſebis ex Ariſtotele. Ἐξομοιοῦται. τὸ ὁμοιοῦται deſignat finem alterationis: τὸ ἐξ, deſignat τὸ ὅλον. Dixit autem τὰς μορφὰς, vt alibi, faciem: non autem τὸ εἶδος τῆς οὐσίας, ſed τῆς ὄψεως. Ἐν δὲ τοῖς καρποῖς. In fructibus haud æquè conſtat: quia non mutant motu ſuo plantæ loca ſicut per-

dices. tametſi non quòd ipſa animalia mutēt loca ſemper, ſed quòd ipſis etiā non mutantibus loca ipſa mutentur. Per hyemem enim Alpini lepores fiunt candidi, ſicuti dicebamus. Quin etiam extra haſce omnes cauſas, Monedularum genus quoddam pennas cādidas aliquot induunt hyeme, non à niuibus, quam cauſam eſſe candoris putant in leporibus, ſed quadam nobis ignota natura. Perdices quoque candidas eſitauimus in iiſdem Allobrogum Alpibus: nequis putet eas non eſſe perdices, ſed Lagopodas. Vtramque enim auem ſimul habere contigit. Τρόπον τινὰ μᾶλλον. Aliquo modo plus mutāt animalia: quia & in ſubſtātia plura: & in pluribus, voce, pilo, penna. quinetiā ab ætate potuit. Frondes enim in fine anni palleſcunt quibuſdam ante caſum: aliis rubeſcunt. Contrà buxo pallidiores nouellæ, ſicut & Smyrnio. animalia in ſenecta cana fiunt. Mulum excellentiſſimum habui glaucum, qui mecum & cōſenuit, & ſenectutem canicie prodidit: candidus enim totus euaſit, amiſſo fuſco: item equarum pulli atriores prodeunt in lucem. Vnum inter cæteros habemus, qui primi ortus nigredinem cùm muſteo colore cōmutauit. Οὐ μὴν ἀλλὰ ϗ ἐν τοῖσδε. Tametſi minus apparet in fructibus: tamen apparet, in colore, magnitudine, ſucco: adde tu etiam carnis vel firmitatem, vel ſolutilem cohæſionem ac friabilitatem. Augebis hiſtoriam in his quoque ab ætate. Nam quidam mutant cum viridi pallidum. addūt etiam ruborem, qua inſolantur. Quidam nunquam mutant, vt pruna quædam viridiſſima, grandiſſima, ſucco ignauiſſima. Vuę itē quędam nullo coloris acceſſu produnt maturitatem: quædam accipiunt heluum, vnde & nomen: aliæ nigrum. vbi primum accipiūt mutare, Latini priſci dixerūt, variare. Quo verbo Vaſcones etiamnum vtuntur, exempta quarta litera. Χρώματι μέν. Exequitur hæc tria. mutatur color Myrto. Χυλοῖς δέ. etiam ſuccus. Τοῦ ἐκ τῶν χρωμάτων. Quanquam de colore minus patet, niſi tota planta transferatur. ſanè etiam in ſatu. Ex Peponum albis ſeminibus ruffi oriuntur. Ἐπὶ χρόνων. Cùm is affectus ſit & plantis communis & animalibus: cauſam quoque communē inquirendam eſſe. eſſe verò alimētum. Nam, inquit, huius quoque affectionis affectio illa communis eſt. Tertio demum anno mutari: interea fieri apparatum quendam. Hoc etiā in priore libro dictū eſt.

Τριγονοῦντα. tertia fœtura. Ἅπαντα γάρ. axioma. Omnia enim ex quibuſuis momentis variantur. Sanè eis noua omnia, peregrina, aliena: quædam verò etiam inimica. Ἐκ προσαγωγῆς, paulatim. vox frequens huic, Ariſtoteli, Hippocrati. Μεθίστανται. quòd alibi, ἐξίστανται Prius alterantur, deinde quaſi demigrant de natura ſua.

Τὰ δ' ἐπὶ τῶν δένδρων hìc videtur eſſe mutilus codex. Namque, vti dicebamus, cùm duplex ſit mutatio, in melius & in peius: non dixit has mutationes eſſe in peius: & tamen nunc dicit ἀνάπαλιν, in arboribus: mutātur enim in melius. Quia cùm plantantur, ſunt imbecillæ: tanto magis cùm ſe-

A minio proueniunt: poſtea fiunt robuſtæ. Ἀτοπώτατον δέ. Sequitur altera pars ſuper hoc: quādo mutatione fiant arbores meliores. Ἀτοπώτατον, quòd ſibi nullum inuenire queat in natura locum. extra naturæ claſſes. quare etiam θαυμάζονται. Adeò vt faciat admirationem: quoties meliorem acquirit arbor habitudinem. Μεθίστανται δέ. Repetit quæ narrabat in capite nono primi libri de Caliciæ Punica. Καὶ πολλάς. Deteriores multas fieri: quod ad ſpecies pertinet: ϗ κατὰ χώρας, quoad loca. Vt nullus ſit locus qui mutare non queat. Διὸ ϗ θαυμάζεσθαι. ratio admirabilitatis. Quoniam & paucæ ſunt ſpecies, & locus nullus, quæ, quíve detrimenta non oſtendat nobis à mutationibus. Quocirca miramur: ſicut, ſicuti, ſiquando contrà eueniat. Ἔστι οὖν. Vt
B fit in arboribus, ita fit in ſeminibus, vt aliquando fiant meliora. Ἢ χεῖρον ὅμοιον. Cùm haud multum diſtat idipſum quod melius eſt. Nam ſi eſſet peſſimum, non poſſet accedere tanto interuallo ad bonum, & quaſi tranſilire. Ἐν παντὶ γάρ. Quærat aliquis, quando fit hæc mutatio? Ita fit, inquit: quoties non manet idem penitus quod erat, & quomodo erat. Ἐπεὶ τό γε γεγένηκεν. Siquidem quod inde generatur, non deſinit eſſe idē.

Παραφαίνεται γάρ. Non abſque negotio eſt, qui vel Theophraſtum vel Ariſtotelem interpretatur. Quid ſibi volunt verba hæc? an quia dicebat paulatim omnia immutari? Mutationem verò eſſe vel in melius vel in peius: nunc dicit ad vtrumque euentum, ſemper aliquid auferri naturæ priſtinæ:
C vt tantundem contrarii reponatur. Καὶ ἐπὶ τῶν ζώων. Animalium mutationes explicat. Ex nigris candida: ex aſperis mollia. De lanis intelligit: vt ex pilo fiat lana. ſicut è contrario. Genus ouillum ex prouincia Narbonenſi huc adductum amittit lanæ tenuitatem ac mollitiem. hoc fit propter pabulum. Item propter mutatam admiſſarii coniugationem. Nam ſi pecori Vaſconico detur veruex Prouincialis: trienniū totum oues erunt lana commendabiliori. Tertio modo mutatur attonſione aut auulſione. Namque in Bythinia caprinum genus non tondent, ſed vellunt, ad pannos eos cōficiēdos, quos *Camellotes* vulgus vocat Gallicum. Sic conſueuiſſe olim Opicos noſtros, autor Varro eſt. Tonſæ namque lanæ ſuccedit craſſior.

Τῶν φανερῶν. Ex iis, inquit, cauſis quæ ſunt ma-
D nifeſtæ, aqua potiſſimùm mutationis huius autor eſſe videtur. Τὸν δ' ὅλον. Quia aqua, non vt aqua, ſed vt cibus: non ſimplex elemētum, ſed miſta, vt toties dictū eſt. Καὶ ὁ ἀήρ. Vnde maris accolas ruffeſcere narrat idem, in libro de coloribus ob ſolem & ſalem. Ἀνάγκας. Eiuſdem neceſſitatis cauſas in animalibus & in plantis, appellauit neceſſitates. Τὰ δὲ καθ' ἕκαστα. Fortaſſis ab ſenſu harum rerum petendum iudicium. mira oratio. Μᾶλλον, potiuſquam ab vniuerſalibus, & ratione. Ἴσως δὲ μόνον. Imò verò, inquit, à ſolo ſēſu. Nimis admodum vilem facit τὴν διάνοιαν. Sunt in eadem regione Elephanti albi, in qua homines nigerrimi: cùm tamen Elephanti natura communis nigre-

nis nigredinem ſibi depoſcat. Itaque ſunt in Africa nigerrimi Elephanti, vbi homines minus nigri. Sunt in Mazotia vrſi albi, vulpes nigerrimæ.

Χώραν totius regionis: τόπον peculiaris ἐν τῇ χώρᾳ. Vnde differentia chorographiæ & topographiæ.

Lego τὰς μεταβολὰς ἐξομοιοῦντα, non autem τροφάς. Non enim alimenta ſunt ſimilia aut diſſimilia, ſed formæ propter alimenta.

Theodorus, ἀτοπώτατον, abſurdiſſima. Sequutus vocis vſitatum ſignificatum in malã partem, ſecurus de ſententia. Non enim, quod hic narratur, abſurdum eſt ita vt auditu afferat moleſtiã: quod diuinus Poeta verbis illis innuebat: *nec dictu facilis*: quid enim abſurditatis eſt in arbore, quæ ſit melior? Εἰ μὴ πολλὴν περιελθὼν χώραν, καὶ τόπον διὰ τὰς ἱστορίας. Cùm & agros & loca expertus, ſtudio commentandi peragrandíque fuerit. non rectè χώραν, agros. Ager enim potiùs τόπος eſt ἢ χώρα. Ager Romanus Latinę regionis locus eſt. Deinde non ſit ſtudio peragrandi, ſed quauis alia de cauſa, ſiue dedita opera, vt cognoſcat quid inſtituant Philoſophi: ſiue mercaturæ gratia, vt Luſitani: ſiue errore actus, vt Vlyſſes: nihil refert: modò ab indigenis, quid rerum ibi ſit, audiat. hoc eſt, διὰ τὰς ἱστορίας: vt quicque ei fuerit narratum.

CAPVT XVIII.

XVIII. capitis argumentum. Opera quoque fieri mutationes in plantis. Ea duplex: additio, ablatio. In radicibus multum eſſe principii ad mutationes. Inſitiones non videri ſub hoc genere mutationum: quia ſit aliud integrum additum principium.

OMOION γοῦν τούτῳ. Mutatio aut ſit à natura, vt ſuprà declaratũ eſt, aut ab arte. Artis finis vnus, corroboratio ad fructum. Opus duplex: aliquãdo enim debilitatur plantæ vel concretio vel corpus, vt commodiùs agatur ad finem illum: aliquando corroboratur. Debilitatur aut ablatione aut deprauatione. Ablatione, vt cùm putamus: abſcindimus in radice Iuglandis penem. Deprauamus, vt cùm adigitur clauus, aut ficum ſcarificamus. Corroboramus, cùm adaquamus, aut ſtercoramus, aut radicas apponimus. Hæc hìc narrat ſatis, vt ſolet, confuſé. In ſecunda parte capitis oſtendit, inſitiones hoc genere non contineri. Non enim eſſe huiuſmodi mutationem, ſed quaſi coniunctis principiis, quæ actu ſunt talia. Operę autem ſunt inter ſe longè diuerſæ naturæ. Namq; putatio eſt cauſa procatarctica, nihil habens ſubſtantiæ in prædicamento actionis. Stercoratio, cum hoc ipſo habet ſecum ſubſtantiæ prædicamentum. Sed eſt in potentia tamen, non actu, arboris materia, ſicut & aqua in rigationibus. At inſitio eſt habens actu principia duo, quæ arte coniunguntur: & miſcentur ſpecies, contra Peripateticorum vulgata placita. Licet ergo ſit ſub genere motus, ſcilicet in opera: non tamen eſt ſimilis in re. Ἡ μεταβολή. generica mutatio. cicuratio. alia interior cùm fiunt meliores ipſæ mites. Veluti cùm Punicæ grana dulciora, aut molliore intus ligno aut nullo: quemadmodum & vuæ: Hæ igitur mutationes: nunc de modis. Τὸ δὲ ἀρδεία γλυκαίνει. adaquatio dulcorat Punicas, & mollificat. Ratio. διὰ τὸ ξηρότητος: reſpicit γλυκαίνει, quia acerbitas in ſicco, καὶ σκληρότητος: reſpicit μαλακωτέρας. mollitudo namque ab humido. Aſper ſapor cùm ſit terreus, non eſt mirum humore dilui ſia etiam dura teneſcunt aqua.

Τὸ ἐνδεές. vniuerſalis propoſitio. Natura defectibus requirit ſupplementum. Non dixit, quale, aut quare, aut quando in aſpero ac duro ſit ἐνδεές. Sane quibus in ſpeciebus aſciſcit ſibi forma dulcedinem: in iis ſemper intendit Natura dulce. Quodcunque citra finem illum fuerit, mancum erit. explebitur ergo cultu. Ideò dixit, τοιαύτης ἐπιμελείας: ſcilicet τελειώσεως, καὶ πληρώσεως. Vt compleatur interuallum, quod eſt inter initia ſaporis inchoati & perfecti finem. Οὐ μόνον γάρ. Non ſola opera duo: ſcilicet ablatio & additio, ſed & alteratio quæ ſit cùm dulcoratur. Non enim mutatur quantitas ſed qualitas. Hoc autem ex dimidio verum, in dulcoratione: ex dimidio falſum, in emollitione: non enim humidum aquæ emollit, niſi per ſui admiſtionem. Adipiſcetur ergo qualitatem per quantitatem, nempe per additionem.

Ἀφαιρέσεως δὲ περιγυμνώσεως. quod eſt hoc δὲ περι: an radicis, & eius quod ſuprà radicem eſt?

Ἀφαιρεθέντος οὖ πλέονος. Plus millies iam dixit atque etiam mox dicet. Ἰδιωτάτη. Alter modus à ſtercoratione. Qua nihil præſentiùs ad conficiendas eas rationes ad commoda dulcedinis. Et quia etiam balnei ſtrigmenta idem facere dictum eſt alibi, ac præterea, vt ſubdit, aquæ tum copia tum frigiditas: per ſuperlatiuum agnouit in ſtercoratione officii huius excellentiam. Vt ſit ἰδιωτάτη ἡ κόπρος. etiam alia ſentẽtia planior. Ἰδιωτάτη δ' ἡ ῥίζαις θεραπεία. Vt quantum ſtudii atque operæ ponatur in cæteris Punicæ partibus, pœniteat: præut iuuatur, ſi radix quoque modo curetur. Sequitur ratio. Ἀκολουθεῖν δεῖ ταῖς ἀρχαῖς ἄλλα. axioma eſt. A principiis pendere omnia. Etiam radicem ſtatuit pro principio. Διὸ καὶ ἐπὶ τῶν σικύων. Probat in principiis eſſe totius momẽta. Namque ſemina quemadmodum affecta fuerint, tales quoque plantas futuras. Itaq; cucumerum ſemina lacte, aut melierato pręmacerari, quò fiant fructus dulciores. Ἄνω. Radices coctum ſuſcipiunt alimentum, neque fimi calore. Cætera omnia præter Peripateticam dignitatem loquaciſſima ſunt. Ἀπὸ τούτων. Tanquam à loco: non autem tanquam ab amandãtibus. Non enim eſt virtus mittens in radicibus, vt quidam ſtultè ſomniarunt, ſed trahens ab illis in ſupernis. Intelligendum autem vitæ principium, poſtquam genitæ ſunt. Nam alioquin in ſemine ſunt principia duo, materia & forma, tum in ſeptimo metaphyſicæ, tum in xx. ſectione, Problemate decimo. Ideò namque dicebat ibi, radicibus eſſe ſemina acriora: quia ſint principia ſed de hoc alibi. Περὶ ἕτερα. alii modi: vt χάραξις τῶν συκῶν: vnguibus enim

A ferreis aperiunt, vt matureſcant. Κλάσις τῶν ἀμπέλων, manibus ſcilicet cùm torquetur pediculus. nam κατακοπὴ aliud eſt. Oportet autem κλάσιν habere analogiam πρὸς τὴν χάσιν, quæ eſt fructus ficus, non arboris. An hoc verum non eſt, ſed ſignificat ſtrictionem. de hoc infrà videbimus.

Κολούσεις τῶν ἀμυγδαλῶν. mutilationes Amygdalorum. Si intelligit adactum clauum, eſt potius πήρωσις vitiatio. clauo enim adimitur nihil. Η῾ πληγή. aperiuntur enim vt fluat humor. Η῾ διαιρέσεως τοὺς πασσάλους. διαιρεῖν ſignificat diuidere: διέρειν, diſtrahere. An ergo ſcribendum eſt διαιρέσεως τοὺς πασσάλους? Notabis mutatas partes orationis. Dixit πληγή: deinde, διαιρέσεως. ἡμιπλέξις fuerat dicendum. Τὰς δὲ ἐμβαλλομένας. altera capitis pars de inſitione. Καθάπερ ἀρχὴν ἑτέραν. Quia

B ſurculus inſitus eſt aliud principium ab arbore, quod arbor ipſa nõ quit ſuperare. Eſt enim quod & ſuprà dicebat, hoc arbor ſurculo, quod arbori terra. Η῾ ἧττον ἅπαντα. Minus. mirum à ſurculo mutari opus arboris: quia patent vtriuſq; principia. Διὰ τὸ δὲ. Quare Punica facilè mutetur: ait eſſe cauſam raritatem atque imbecillitaté. Ταῦτα γὰρ εὐπειθέστατα, obediētiſſima toties hoc verbo vtitur. Α῎κούει τῶν ἀέρος, aeris imperium ſequitur. Obſequium omninò ea in voce eſt.

Lego ἀφαιρέσεως δὲ τινὲς γενομένης, non autem γενομένων. Et διαιρέσεως τοὺς πασσάλους: vt diximus in Commentario. Et εὐπειθέστατα.

Theodorus, οὐ μόνον γὰρ δι' ἐπὶ τὸ ἀρχῆς. legit affirmatiué. Duobus tantùm modis fieri, ablatione & additione: quod & Hippocrates. in quo luſit

C Cicero ad Atticum. Appius ἐξ ἀφαιρέσεως, Prouinciam curauit: ſanguinem miſit. & placet iudicium Theodori. Περισκαπτομένων. ablaqueari. rectiſſimé. Εἰς τὸ κατάλοιπον, in reſiduo. malim in reſiduum. Α᾿πὸ τῶν ῥιζῶν διαχαύνωσις. mollitio, puto ſcriptum fuiſſe, molitio. Nimia tamen hîc vox: non enim operoſa res eſt. Α᾿ρχαὶ τινὲς αἱ ῥίζαι. elementa: minus bene. Sunt enim elementa totius in toto: neque ſunt cauſæ, niſi conſtitutionis. At principium aliud eſt. nempe cauſa vnde fit motus. Α᾿ρχὴ, illud autem στοιχεῖον: finis autem αἴτιον: quia petit, propter ſe fieri. Qui aliter loquuntur: minus accuratè ſtudent veritati. Α᾿πὸ γὰρ τούτων ἡ διάδοσις. Ecce principium vnde fit motus. & verè principium radix apud Latinos, quippe prima capit. Theodorus optimè tranſtulit ſic: tranſmittitur diſpenſatúrque. Traditur vnico verbo. trans datur,

D διαδίδοται. Σχάσει συκῶν, diſciſſis ficis. Igitur legit, χάσις: vt ſuprà κατασχαζομένων. Vtrum admittatur parum refert. tamen videtur eſſe τῶν συκαζομένων χάσις. non eſt laborandum. Κλάσις, amputatio. Rem ſequutus eſt, non verbum Theophraſti. Non enim manu ſine ferro putantur vites: ſed ſtringuntur κόλουσις, diminutio. non explet. mutilatio, expreſſiús.

CAPVT XIX.

XIX. capitis argumentum. Incultas arbores efferari atque deteriores fieri. Item ſi mutilentur. Quaſdam mutilatione

A *fieri meliores. De Amygdali mutationibus cauſa. Canthara vitis racemos, niſi mutilentur, non perfici. De Pyro Phocenſi. Decerptis ſolùs Olera plus proficere.*

ΤΙ'Σ δὲ τὸ χεῖρον μεταβολαί. Quoniam deinceps contrariam perſequitur arborum naturam, earum ſcilicet, quæ deteriores fiunt: placuit caput hinc abſcindi. nec multo. Tamen tractat tum hoc, tum quæ mutilatione meliores euadant: vt Phocenſis Pyrus & racemus vitis, quæ Cantharos appellatur. Hæc in prima capitis parte. In altera poſteriore de Oleribus. Decerpta namque magis proficere. Igitur ſic per initia partiendum. Plantas alias in melius, alias in peius mutari. Quæ in peius aut natura ſua, vt Amygdalus, cui ſint infirma princi-

B pia: ita vt ex dulci fiat amara. aut vniuerſali natura: quoniam maxima pars efferatur. Ratio. Propter ſoli compactionem, & luxuriam brachiorum. aut iniuria, vt quæ mutilantur. Quæ in melius: aut ex cauſis, quas ſuprà dicebamus: aut ex mutilatione, vt Pyrus Phocenſis. Nunc particulatim caput ipſum excutiamus. Η῾ ἀγεωργησία. nomine Latino fixo nõ quit exprimi. Incultum dicimus, mobili. vt incultus ager. Sed vt Cato dixit, infinitiuo modo, bene colere: ita nos hîc, non colere. mutila oratio. Deeſt enim id totum, αἴτιον ἐστι. Cauendum à voce illa, πᾶσι. Namque Cornus cultu deterius habet inter arbores. In aliis generibus, Iris, Fœnũ græcum, Crocum. Iccirco ſtatim ſubdidit, ὡς εἰπεῖν. Hoc correxit audaciam illius vniuerſitatis.

Α᾿ποχειροῦνται, efferantur: ſcilicet eæ quoque

C quæ mites ſunt. τὸ ἀπὸ, in hac compoſitione, naturam deſignat, à qua digrediuntur: & verbum notio eſt naturæ, in quam abeunt. Ε῎ξ ἡμερώτερος εἰς τὸ ἄγριον ἐξίστανται. Ε῎νια δὲ. Sicuti ſuprà multas cauſas recitabat, quibus fierent meliores: ſic nunc, quibus peiores fiant. Hæc eſt altera cauſa priuatiua quidem, vt ἀγεωργησία: ſed ἀγεωργησία erat externa: hæc eſt interna, propter aliquod non naturale impedimentum. Πηρώσει τινὶ, quadam deprauatione: quam deprauationem nactæ ſunt à primordiis generationis. exépli gratia, ſi cùm exit, ſaxum offenderit à quo diſtorqueatur. Si tempeſtas humore nimio, nimióve æſtu incommodauerit. Ex alia eiuſmodi exemplum ponit Amygdali, quæ è dulci ſemine orta fructus feret amaros. Cõiunxit duas voces ad idem vario modo ſignifican-

D dum: πηρώσει κολουθέντα. Α᾿λλ' ἐκεῖθεν. Mutari quidem, ſed mutãdo latere nos ſatis ſuprà docuit, cùm de maxima loquebatur mutatione, quippe de interitu. hîc adhuc inſiſtit. In quibuſdam eſſe apertam mutationem: puta in Amygdalo: maxima enim diſtantia eſt inter amarum ac dulcem ſaporem. In aliis tamen non adeò manifeſtò deprehendi. Eſſe tamen gradus quoſdam, puta inſuauitatis, vt in vite. Καίτοι γε. Tametſi non apparet noxa: tamen tanta eſt, vt ex occulta inuaſione intereant tandem, vt vites. Et quia dictum eſt, nihil repentè penitus mutari: neceſſe eſt ante interitũ præceſſiſſe alterationẽ. Ideò dixit περιεῖναι

post

poſt morborum inuaſionem, & inter morbos. τὰ ἀμπέλου φυτά. plantæ vitis. [illegible]κῶς, vt flumen Reni. Τὰ δὲ καὶ μεταβάλλειν. quæ intereunt, mutata fuiſſe, par eſt. Τῇ γὰρ ἀμυγδαλῇ. argumentum à potiori. Videbatur Amygdalus immunis eſſe debere propter robur. neque eſt. Quare magis obnoxia vitis, quæ minus firma: rara namque eſt & minimè rigida.

Ἔτι δὲ. Oportebat proſequi de Amygdali mutatione: quòd mox faciet: ſed fatali illa intermiſſione intertexit contrariã naturã. quaſdam beneficiũ accipere ex iniuria. Equidẽ arbitror, in plãtis naturam, ſicut & in brutis, & in homine. Exemplum petit à Chiis, qui hoc de Pyro profiteantur, quàm Phocida vocent. Τὸ μὲν οὖν ἰσχυρόν. Soluit obiectionem: cùm iniquum ac παράλογον videretur: tam robuſtam arborem (de Amygdalo) pati mutationem ſolutio faceta: Non eſt arbor eadem quæ patitur, & quæ robuſta eſt. Robuſta enim eſt, poſt adactos clauos illos, & κωλυθεῖσα. Vegetatur enim intus detracta ſuperfluitate, quaſi que ei oneri ſit. Hoc eſt quod dicebat, οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ λαμβάνεται διάληψιν. Solutio igitur in eo eſt: ſpecie ſua robuſtam eſſe. Indiuidua quædam per accidens imbecilla, κατ' ἴσχυμα namque laborare plethora. Quæ ſententia vt eſt acuta & nobilis: ita videtur ſuperioribus aduerſari. Suprà namque dicebat, imbecilliores eſſe fœcundiores: euocari namque fœtum ab aere, tum ab ipſis intrinſecus laxari & amandari. Robuſtas autem ſibi totum & retinere & impendere. Ac ſanè ſi fœcundæ citiùs intereunt: videntur minus fœcundæ robuſtiores eſſe: & profectò ſunt. Non enim ſuccus ille alienus eſt atque excrementoſus, ſed maximè naturalis.

φυτεία δὲ ἀσθενής. alius cauſæ indicatio. ætatem imbecillam id pati. φυτεία, dum eſt in vitę primordiis. Ἄλλως τε. præſertim ſi è ſemine prodierit. Sanè haud aliter prouenit, quod equidem ſciam. multos vidi: non paucas habeo: quæ ſtolones emittat, nondum mihi comperta eſt. Sin fruticat: eſto hęc cauſa, quamobrem dixerit ea verba. vbi accuratius interpretabere illud, οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ. non diſtinguere indiuidua, ſed ætates. Sic Poeta, *aliúſque & idem naſceris*: differt enim à ſeipſo matutinus & veſpertinus.

Μὴ κωλυθεῖσα. ſimul oſtendit & morbos & remedia. Πᾶν ἀπὸ σπέρματος. maior ſyllogiſmi propoſitio. illa erat minor: Amygdalus è ſemine producitur. concluſio eſt in ipſa tractatione, Amygdalum fieri deteriorem. Eſt tamen axioma illud admodum periculoſum: Fortaſſe non eſt verum: quæcunque planta de ſemine prodeat, abduci in naturam deteriorem. Præſertim ſub eo aduerbio ὅλως. nam quæ eſt hæc adſeueratio? Si ita eſſet: iam defeciſſent omnes plantæ quæ ſatu proueniunt. Similis error eorum qui ſcripſerũt, Leænam vnicum in vita parere. Quod ſi velit τὸ πᾶν ad arbores aſtringere ſolas: id quoque falſum eſt. Prunos enim habemus è ſemine ortas, generoſiſſima ferentes, tum coloris nitore,

A tum magnitudine, tum ſucco. Vt Perſicos taceam: quas ferè neceſſe eſt ex ſeminis habere ſatu. vix enim aliter prodeunt. Κατιδὼν δέ. Cauſam dedit vniuerſalem: ortum è ſemine. occaſionem indicabat ætatis teneritudinem. nunc huius occaſionis cauſam dat. Ait enim, naturam, dum eſt in motu, faciliùs pati, quàm vbi conſtituta eſt. in motu autem eſt, dum adoleſcit. Aut ſi mauis amplificare ſententiam: in ſemine quoque ipſo iniuriã accipere. Tum omninò intelliges tractum illum antegredientem plantæ è ſemine mutato ſemine conformationem. Ὁρμὴν hîc appellat vigorem, qui eſt in facultate. Itaque dixit in tempore interminato κατιδὼν: quia ſit adhuc in motu. Etenim ſi eſſet κατισχυμένης, iam motus eſſet abſolutus. Οἷον γὰρ ἄλλο. Perſtat

B in priori ſententia: οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ fuit, quaſi alia. exponit quomodo. alia nempe viribus. ἀσθενεστέρα.

Ἔστι καὶ τὰ ἑψόμενα. In motu faciliùs omnia pati, exemplo eorum quæ coquuntur. Quæ quidem, ſi importunè moueant, prohibentur, quo minus percoquantur. Sic & ſemen, & quod è ſemine, ſanè proximum principiis in væſtibulo mutationis. Μὴ ἐν καιρῷ. Quia tempus eſt non ſolùm opportunum in culinis, ſed etiam neceſſarium, mouendi ac permouendi quæ elixantur. Quippe ne hæreant cacabi parietibus atque adurantur. In Ptiſana verò, ne cogatur in grummos, perpetua penè verſatione opus habet: ac potiſſimùm athara. Καὶ ἡ γῆ δυσδιάδυτος. An hîc quoque diuinatione opus eſt? ſed ea duplici. Primùm, quid ſibi velint hæc verba, cum tam dura metaphora. deinde quid faciant

C ad hunc locum. Ait terram difficilem eſſe, niſi ſit madefacta. ἢ βρεχομένη. Sanè humor ſubit ac rarefacit: tollit ergo difficultatem. at quam? τῆς δήξεως, quominus mordeatur. Eſtne igitur quaſi morſus, apertio quæ fit à prodeuntibus è ſemine plantis? Hoc ita cõcinetur. ſed quid ad rem? Vúltne dicere: etiam agricolæ fieri negligentia, vt difficiles ſint parturitiones illæ, id eſt egreſſiones è ſeminis, niſi adiutetur aliqua irroratione? an legendum eſt, δυσδιάδοτος? Theodorus autem aliorſum accipit: & terra quoque eadem de cauſa ægrè madeſcit. eſſet igitur ſcriptum δυσδιάβροχος. Et ſupprimenda quæ ſequitur vox, ἢ βρεχομένη. Tum autem quàm mihi hîc cauſam narret, neſcio. Ὁ δ' ἐν ἀρχῇ. Hoc idem cùm ipſe alibi ſæpe, tum Præceptor: maxima eſſe in princi-

D piis momenta perfectionis. dixit μέγα. quia principiorum moles exigua, vis magna. Quòd ſolùm ſi ſit, magnitudo, inquam: neque tenorem ſeruet facultatis, ſed aut ipſa intercidat, aut extrinſecus interpelletur: non pertinget ad finem. Eius vigoris perpetuum curſum, & conſtantiam ad perficiendum deſignauit illa voce, διατονίς: contentum. vnde dicimus De contentione remittere. Hanc virium firmam continuationem ſi ſeruare poſſet Amygdali ſemen: poſſet vtique etiam reddere ex ſe plantam, qualis ea fuit, à qua ipſum datum eſt. Τὸ διὰ, vſque & vſque ut διαμένειν,

διάπερ ἀδιάμενφις. *Ἐπὶ μόνης δὲ.* Nunc demum vertitur ad explicandū rationes, quare in Amygdalo manifeſtior mutatio deprehendatur. Qua in diſceptatione haud ſatis ei procedit. ſic ait. Aliarū fructus arborū vbi maturus eſt, neque amarus eſt neque acidus ſed dulcis. nam ſi non eſt dulcis, non eſt maturus. At ſumpſimus in hac propoſitione: eſſe maturum. Præterea non videtur habuiſſe nota cerasa, quæ in ſumma etiam maturitate nihilo minus acida ſunt. Nec confugiat ad eam pertinaciam: non perfici. Quippe etiam plantæ quædam acidæ ſunt natura ſua: quas nunquam perfici, nonniſi amens diceret. Nam qui non perfectæ ſint, ſi ſemen ferunt: qualia ſunt Acidularum genera tria: & ipſum Trifolium acetoſum, quod appellat Calabri *Iuliolam*. ridiculè barbari corrupere in *allelnia*. Agriotæ verò & Amarenæ, etiam cùm in eo ſunt, vt præ maturitate decidant, aut eam commutent cum ſubeunte putredine, ſunt etiamnum acidæ. *Ταύτης δὲ.* Quo conſilio hæc de Amygdalo audet ab illis aliis ſeparare? Namque videtur eodem modo dici poſſe de Amygdalo: cùm amarum eſt, nondum eſſe percoctum. Dicendum: In vna & aliis ſi fructus ſit acidus, non eſſe maturum, ſed fore, vt ſit ſimul & dulcis. In Amygdalo autem cùm eſt amarus, nunquam porrò futurum vt dulceſcat. Iccirco omninò deprauatam eſſe naturam. *Τάχα δὲ καὶ τῶν ἄλλων.* tangit quod ſuprà monebamus. In aliis quoque ſimilem eſſe deprauationem, ſed non æqualem. Non enim amaritudinem præ ſe ferre, quæ ſanè procul eſt maximè à dulcedine. Deprehendi tamen poſſe neſcio quid, quod abſcederit à dulcedine. Deprehendi verò, neque ſemper, neque ab omnibus, neque in omnibus, propterea quòd ſint ſaporum alii in aliis ſub eodem genere gradus. Dixit *τάχα*: quia iam aſſerebat aliarum fructus omnes eſſe dulces. Cæterùm poſt tot verba reſtat adhuc quæſtio: quæ ſit cauſa, qua tanta fiat in Amygdali fructu mutatio, vt ab vno extremo tranſiliat in alterū, ſine vllius medii ſaporis indicatione. Quippe Amygdalum immaturum, amarum non eſt, ſed acidum: atque eius ſaporis gratia manditur etiam cum toto putamine ab ipſis mulierculis: quarum ingenium vt in aliis præpoſterum, ita in hoc guſtu vecors. *Λαμβάνει τὴν ἡμερότητα.* Imò neutiquam latet nos, neque in vino, neque in vua. *Ἀποκαθίστανται.* optimum verbum ac pleniſſimum. *Καθίστανται*, conſtitui in vera natura. *ἀπό.* reſtitutas in integrum ex natura vitiata.

Αὔταν δὲ ἦν. Iam manifeſtum eſt, *κόλουσιν* eſſe mutilationem. *κάθαρσιν* eſſe ablationem. Mutilatas iam corrigebat hac ipſa expurgatione. nunc *κόλουσιν* dicit prohibere germinationem. Quare ſuccum qui germinationi debebatur, quum tranſfuſum per totam arborem cum eo commiſceri, qui fructui deſtinabatur. Igitur hanc copiā, cùm à calore nequeat ad maturitatem ſuperari, efficere neceſſariò fructum deteriorem. Quocirca vulnerari atque aperiri: & *τοῖς κολουθεῖσιν*, de

A quibus ſcribebat modò, ſi ſuperaddatur *κάθαρσις*, accedet mutilatio mutilationi. An non intelligit *κάθαρσιν*, vt in vitibus amputationē, ſed effluctionem illam quæ per plagam fit. Erit itaque *κόλουσις* mutilatio partium, ex qua fiet ſucci copia in aliis partibus *κάθαρσις* autem ſucci demptio. Ratio verò ſucci illius aucti atq; aliorium deriuati propter mutilationē, eſt etiā apud medicos: vbi numerantur cauſæ fluxionis ſanguinis. Interdū aliquo mēbro mutilato ſanguinem erumpere. *Πλεονος δὲ ὄντος.* Vides penè præcipitem breuitatē. Ait, quia multus ſuccus, crudus: quia crudus, amarus. Non tamen, vti ſuprà dicebamus, Amygdali non vitiatæ fructus, ante maturitatē amarus eſt. Quare verò non euenit idem Iuglandi? Nuclei namq; medulla etiam antequam matureſcat, prædulcis.
B Eodem ætatis tempore in Caſtanea non eſt tam amaritudo quàm aſtrictio. *Λαμβάνει πρὸς ἀναπνοήν.* alia vtilitas præter *κάθαρσιν*. Vt non ſolùm ſuccus effluat, ſed etiam ſpiritus qui intus ſuffocabatur liberiùs commeat, laxatis partibus. Sic ſuprà in caprificationibus. Dixit hic *ἀναπνοὴν*, quod alibi *ἀναπνοήν*. *Καὶ ἀφαίρεσιν.* turbauit ordinem. Prior enim eſt euacuatio quàm reſpiratio.

Ὥσπερ καὶ ὅταν. quemadmodum, cùm adiguntur cunei. Aliquando cuneos vocat, aliàs paxillos, nonnunquam clauos. *Διακενοῦσι*, impingantur. cæterùm haud ſimilis ratio eſt. Namque Amygdal⁹ *κολουθεῖσα*, adaperta per vulnus, leuabitur parte ſucci nimia quæ obruit calorem naturalē. At ſi cuneus adigatur: nihilo melius aperta erit pars illa.
C nam quātum Cuneus diduxerit partium arboris, tantum ſe toto occupabit atque obturabit. *Καὶ αὐτὸ μᾶλλον ἰσχύειν.* intellige *δένδρον*: mutato, vti ſolet, genere. Dicebat enim *ἐλάττους γίγνεσθαι*. ſcilicet *ἀμυγδαλᾶς*. aut *ὑγρότητος ἐν τῇ ἀμυγδαλῇ*: aut ipſo Amygdalo, ſi ſuccum ſpectes diminutum. Illud verò acutiſſimè dictum: *ἰσχύει διὰ τὴν ἀφαίρεσιν*. Quia exempto ſucco debilior eſt, quoad ipſum: at eſt validior ad opus. Quemadmodū ſapientiores fiunt, qui ſibi patiuntur adimi, quod nimis ſapiunt: & religioſiores qui remittunt de ſuperſtitione.

Ὥσπερ ἀνανεάζεται, quaſi reuiuiſcit. redintegraſcit. *Ἔτι δὲ.* ſimul oſtendit eſſe vera quæ de Amygdalo dixit: ſimul de Pyro Phocide repetit: ſimul de vite Cantharo, de qua in Hiſtoriis. Niſi
D truncatū, putrefieri potiùs quàm perfici racemū. Quare videtur ex humiditate: putredo nāque cuius illa mater eſt, monet nos euenire. de Pyro autem illa etiam hoc amplius ſentit. Egere quidem amputatione: verùm non ad fructum ferendum, ſed ad corporis conſeruationem. Argumento eſſe: quòd ſi non putetur, fœcundiſſima ſit. Putatur ergo, quo ſibi conſtet, neque tum ramorum luxuria, tum fructuum copia, ſimul cum ſucco vita exhauriatur. Vbi omninò excitandi ſimus. nam quæ tot ferat fructus, ſuapte natura ſucculentiſſima fuerit. Tum ea cùm putatur: cuius tanti ſucci exuberantia non redundat ad eius ſucci perniciem quem intendebat ad fructum natura. Id quod vitium af-

ferebat ex miſtione fructibus Amygdali. De vite quoque idem quærendum eſt.

Γίνεται μονόκλωνος. Eius natura eſt vt, ſi non mutiletur à ſummo, procedat in exilem proceritatem, ſimplici ſtipite ac gracili. Εἰ δὲ μή. Sin autem non ea ponatur opera, vt non amputetur, emiſſis ſtolonibus arboreſcit. Suo arbitratu coniunxit τὰς παραβλαστήσεις καὶ τὸ δενδροῦσθαι. Cùm alibi de Corylo & Punica, αἱ παραβλαστήσεις prohibeat τὴν δενδρῶσιν: ſunt enim ἐκ τῶν θαμνωδῶν. Nota duplicẽ negationem. εἰ δὲ μὴ μὴ κολουθῇ. Si non putatur, ſimplici ſtipite ſurgit, eóque tenui. Si nõ nõ amputetur, in multos ſeſe effundit ſtolones, eóſq; robuſtos, vt arboris proportionem ex firmitate aſſequantur. hoc eſt δενδροῦται. τάχα δ᾽ ἄν τις. quia dixit, εἰλαπίον πρὸς δένδρωσιν. Addit nunc, etiam fortaſſe ad fructificationem. Vt putatio non ſolùm arboris afferat & ſpeciem & robur, ſed etiam fœcunditatem. συμβάλλοιτο, verbum ſignatum. Coniungat eum illa vtilitate hanc quoque. Ἰσχυροτέρα γάρ. Ratio, ex robore maturationis opus longè melius. Maior ſyllogiſmi propoſitio: ſicut de aliis dicebat, quæ ad vtrunque præſtò eſſent, tum ſui robur tum futurum.

Τῶν λαχανωδῶν. Altera capitis pars, qua oſtendit Oleracea decerptione proficere. Exempla quæ ponit, procedũt. At de Radicula nobis aliter cecidit. Meus colonus ad iuſculi commendationem, quæ acrimonia quadam comparatur, hyberna folia detraxit Rhaphano. Eam radicem poſtea cùm ad obſonium attuliſſet, tam fuit lignea quàm cuiuſuis arboris. An nõ propter illam decerptionem, quaſi retentus ſuccus infarctione compactus obduruiſſet, ſed quia vetula eſſet, ac nimis diu ſub terra ſeruata, ea duritia fuerit affecta? Τῇ ἁπαλότητι. Duas cauſas de quibus & ſuprà: nam teneritas peruium facit erumpentibus foliis: & ſucci materiam ineſſe oportet. Hæc eſt quidem cauſa proxima: huius autem cauſam mox cùm reddet, diſpiciemus. Εὐχυλότερα. Is eſt effectus teneritatis, & finis propter quem expetuntur Olera. Παραιρεῖται γάρ. Cauſa media inter εὐχυλίαν & ἁτεραμίαν. vt ſit ordo talis. bonus ſuccus expetitur: is paratur ademptione acrimoniæ. Aufertur inſuauitas illa per bonam habitudinem: quippe humoris copia diluitur. Vnde etiam alius finis ad cibum quæſitus comparatur, teneritudo. Quæ ſequitur bonam habitudinem propter mollitiem partam ex humiditate: ſicuti ſuauitas diluta ſucci triſtitia. Καὶ εἰ ἔν τινι τὸ ὀπῶδες. Pro eo quod eſt, καὶ εἴτι ὀπῶδες ἄλλο.

Τ᾽ ἀπὸ τούτων, ſcilicet ἁπαλότητος καὶ ἀτεραμίας. quod tamen non eſt verum. ὑπὸ τῆς ἀτεραμίας verum eſt. A teneritudine tolli acrimoniam aut ſiccitatem, verum non eſt. ſed conſequitur teneritas ablata duritia. Τὸ ὀπῶδες, virus qualecunque intelligit: id eſt ſucculentum, quod incommodat. Ἁπλῶς δέ. Analyſis vſque ad primam cauſam. At quomodo tenera fiunt, bonámque acquirunt habitudinem? Duę rationes. vna ab radicis poteſtate. Validior enim facta plus attrahit

A alimenti, vnde ſuperioribus ſuppeditetur. Altera ab eiuſdẽ concoctrice facultate. Quaſi non ſolùm maniſum, ſed etiam præcoctum paret foliis alimẽtum. Itaque feliciter ab radicibus inchoatũ opus expediunt folia cõmodiùs atque abſoluunt. Καὶ ὅλως αὐξανομένων. addit & tertiam vtilitatem. Ferè decerpitur maximum quoque foliũ ac terrę proximum. ergo demitur quod impedit. Impedit autem quia multũ intercipit, quo minus feratur ſurſum. quamobrem ſiccitas conſequitur. Addendũ etiã aliquid eſt. Si grandiora ſemper folia decerpantur, neceſſe eſt ſemper ad teneriora peruenire. teneriora ſanè ſunt ſuperiora. Nam verò quid tãdẽ, ſi decerperentur ſemper ſuperiora atq; adeò cacumen ipſũ: Haud eundẽ euentũ ſanè futurum, ſperandũ eſt. Ἡ δὲ πρώτη βλάστησις alia cauſa. Primam quamque germinationem, quòd ſit principiis propior, propter debilitatem, minus eſſe elaboratam. Aucta ætate ius facultatum validius atq; paratius ad opus. Quæ ſentẽtia non ſtatim eſt admittenda. Namq; ſi in ſucci copia, atq; priuatione terreſtris materiæ ſita eſt tũ ſuauitas tum teneritudo: in prima quaque germinatione potiſſimùm vtriuſque & cauſa & affectus deprehendetur. Idcirco etiam ſenectus affert amaritudinem Lactucę. Et Intuba nouella minus amara, quàm adulta.

Lego cum copula ἡμερώτερα τε καὶ χαριέστερα. Et μονόκλωνος, καὶ ἀδενδρής.

Theodorus, ἀγεωργησία, negligentia. non ſignatè. Negligimus ea quæ poſſumus facere, aut C accipere, aut parare, aut eiuſmodi. At multi agri ſunt ἀγεώργητοι, qui non ſunt neglecti: vel qui vacui ſunt colonis, vel nouales ipſæ cùm ceſſant. Omnis neglectus incultus: at non è contrario. Ἀγριοῦνται. immiteſcunt. non potuit peius. efferantur. Ἡ γῆ δυσδιάδυκτος ὑπὸ βρεχομένη. Et terra eadem quoque de cauſa ægrè madeſcit. Neque vlla anteceſſit cauſæ mentio: neque vlla cauſa qua madeſcere nequeat. Ὁ δὲ ἐν ἀρχῇ μέγα. Quod enim inter initia agitur ſummum. Nõ ipſe ſi reuiuiſcat, intelligat hæc verba. Οὐδ᾽ αὐτὸς ὁ καρπὸς τελειούμενος πικρός. Neque alicuius ex cæteris fructus, dum perficitur, amarus eſt. Imò eſt multotum dum perficitur. ſed perfectus, non eſt. Τελειούμενος hic eſt, qui eſt finem adeptus ſuum. Contradiceret etiam ſibi: dicit enim: ἀλλ᾽ ἔτι γλυκύς, ἀλλ᾽ ἐκ πέ-

D φθῇ. Si igitur non eſt coctus vbi nondum eſt dulcis: nõ erit item dulcis dum coquitur, ſed iam percoctus. Ἐν τοῖς τελείοις καὶ εὐκαρποῦσι, quanquam lętę perfectæque conſiſtant Non eſt aduerſatiua, ſed dulcedo in iis qui iam maturi ſunt, & feliciter educati. Εὐκαρποῦσι, quaſi dicat, generoſis. Διὰ τὴν ἀνάδοσιν, vtpote antè leuata. Optimus ſenſus in Latinis verbis: ſed neſcio an ex Græcis erui poterit. Ὥσπερ ἀνασώζεται. Hanc naturam veluti reſtituibilem dixerim Theophraſtus aduerbii temperatione mitigauit τοῦ ἀνασώζεται ſignificatum. Theodorus debuit mitigari verbi ſui ſonum. Cùm ille dixit, ὥσπερ: hic, veluti.

-Μονόκλωνος, ſimplex. ſtipite ſingulari. Παραβλαστάνοντα. legit igitur ἀποβλαστάνοντα. Et ſanè conuenit cum eo quod ſequitur, διὸ δ' ἐξάγουσι. Ὀπώδης. humoris lactuoſi. Neque Latinus vocis ſlexus eſt: neque lac in lactucis vt auferatur vlla opera ponenda. Tum quia perderetur: non ex decerptione lac amittit: tũ quia quandiu lact eicit dulcis eſt. lacte defecta amareſcit. Eſt enim eius ſuccus proprius lac, quo tenera eſt. Vbi lac deſit, adeò ſiccescit vt etiam ſpinas induat. Sed ὀπώδης in communi ſignificato, ſuccoſum. κατεψήθουσιν. incoquunt. minus rectè. incoquimus carnes in aquis, at hic aqua coquitur. Neque idem eſt, carnes in aqua, & aquam in planta. Non enim coquitur planta: vt aqua coquitur, atque in ea carnes.

Ὁρμωμένη, pergens. Nullus in verbo Græco tractus deſignatur, ſed ortus tantùm à principio. prodiens, ſimpliciſſimé.

CAPVT XX.

XX. capitis argumentum. A terra & aere plantis odorem conciliari. non à ſicco, non ab humido, ſed à mediocribus.

Γ'ΙΝΕΤΑΙ δὲ καὶ κατὰ τὰς ὀσμάς. Quia proximũ caput à præcedẽte ſeparauimus (quòd priùs de mutatione in meliorem naturam, hoc proximum de mutatione in deteriorem diſputabat) coacti ſumus hoc quoque ab vtroque ſeiungere: propterea quòd communem tractat mutationem tam in melius quàm in peius, quoad odorem tangit. Sic etiam iureconſulti, poſteaquam de vrbanis ſeruitutibus, déque ruſticis ſcripſere ſeparatim, tertio loco leges, naturáque ſtatuũt cõmunes. Ego tamen, ſi mihi materia hęc deſcribenda proponatur, iſta omnia ſimul congeſta, ſic digererem, quemadmodum ſuprà dicebã. Primo loco ſtatuatur diuiſio mutationũ, in melius, in peius. Poſtea modi à natura, ab arte. Tertio modorum ſpecies iam dictæ. Quarto in quibus: Amygdalo, Vite, Pyro illa, Oleribus. Quinto circa quæ: generationem, conſiſtentiam, germinationem, fructificationem: atque his adiungerem accidentia, colorem, odorem, ſaporem, magnitudinem. Priſci tamen illi viri domi forîſque magni nominis methodos quidem docuere nos, nobíſque earum curam iniecere: ipſi plerunque nullam aut perexiguã habuere. Credo dum commentarentur, vt quicque ſeſe ſuggerebat, apprehendiſſe atque repoſuiſſe, non recoluiſſe. ſed ad rem. Γίνεται δ'. ſcilicet circa odores mutatio. Editis cauſis mutationum in ſaporibus, facilè ſubnectẽtur quæ videantur odorũ intereſſe. Hoc manifeſtiùs in ſexto: vbi accuratiſſimè vtranque naturam ab iiſdem profectam principiis magna neceſſitudine cõiunctam eſſe declarat. Ait autem hic mutationem fieri tam in bonum quàm in malũ. Veluti vina quoque ipſa ex vicinia varios naneiſcuntur & odores & ſapores. Sic ὀσμωτικὴν vitem appellat ipſe. Duo ſtatuit principia mutationis huius, terram & aerem, vtrúnque naturale: non

A à quauis qualitate, ſed à ſiccitate: non à quauis ſiccitate, ſed à mediocri. Mutila tamen eſt contemplatio hæc. Siquidem & ab euentu & ab arte paratur & odor & ſapor: de ſapore ſuprà, cùm docebat ſemina mulſo aut lacte macerari. De odore euenit, cùm aliqua olens herba in vineis eſt. Quod contigit hic, ſi Mercurialis inſit: Rambergam vocant. olet enim vinum. Sic olet, quicquid appoſueris, etiam Laurum. Icirco dixit, μάλιστα δ' αὐτομάτων. ſpontè à terra & aere. Διὸ καὶ τὰ ἄγρια. Hoc non eſt vel à terra vel ab aere: ſed vt oſtendat à ſiccitate. Quoniam ſyluestria, tametſi non omnia in terra ſicca ſunt: tamen ſuis congeneribus mitibus comparata, ſunt ſicciora. De Rosa videndum: & de agri Cyrenaici floribus, ex Hiſtoriis. Sanè dixit Ariſtoteles, quarum Roſa-
B rum ſit aſperior vmbilicus, eas eſſe odoratiores. ſanè horriditas à ſiccitate. Τάχα δ' οὐ πάντα. Quia dixerat ὡς ἐπὶ πᾶν. non ſequi tamen omnia ſicciora. Ratio: quia in quibuſdam odor ſit acriuſculus. Quamobrem non ſatiſfacit contextus huius orationis. Negat omnia eſſe εὐοσμότερα, agreſtia. Quare? ξηρότερα γάρ. An verò tollit odorem in rebus odoratis ab acrimonia? Nam bonum odorem fortaſſe aſſentiar eſſe in natura mitiori. At odorem ſimpliciter, ſi ſit in quopiam genere florum, futurum eſſe maiorẽ in ſiccioribus. Quanquam ne id quidem fortaſſe verum eſt. Moſcho enim, vel odoratius vel ſiccius nihil. Neque Cinnamomum mediocriter temperatum: & diuinum quid ſpirat. Qui vulgaris Nardi deteſtantur odorem, digni ſunt, quorum olfactui ſub-
C iiciatur: nolo ineptire. Ἡ μὲν, ſcilicet terra: καὶ ὁ μὲν, aer. Sed de his ſuo loco: id eſt in ſexto.

Lego ὀσμὰς, non ὀσμᾶς.

Theodorus, ὡς ἐπὶ πᾶν. Tota ferè parte ſicca. ſanè equidem neſcio quid ſit tota parte ſicca. Sed ἐπὶ πᾶν, eſt ſicut alibi, ὡς ἐπίπαν. ferè. Ἄοσμα, inolida. ſicuti dicimus, inſipida. tamen, olidum, ad malum potius odorem: ὀσμή, ad vtrunque.

CAPVT XXI.

XXI. capitis argumentum. Mutationes in ſubſtantiis, ita vt ſpecies quædam in alias mutentur ſpecies.

Ἔ'ΝΙΑ δ' ὅλων. Hoc eſt primum mẽbrũ, quod primo loco ſupponi debuit diuiſioni mutationis. Quædam tota ſpecie mutantur in conge-
D netes. Nõ in ſeipſas, aliis, vt feſtiuè loquar, perſonatæ conditionibus. Itaq; dicit ὅλων. Cæterùm, quod & ſuprà diſplicebat nobis, cùm poſuerit τὰς ἰδέας, addit τὰς φύσεις. Τὴν λεύκην ἐξαιγειροῦσθαι. Albaram expopulatã. ad verbum. potiùs ἐξαιγειροῦσθαι, induiſſe Populi naturã. Albaram vocãt in Italia quidã albam Populum. τὸ ἐξ ἐκ λεύκης, ſcilicet εἰς αἴγειρον. Καὶ φύλλοις. non ſolùm foliis, ſed tota facie, ramorum, trunci.

Καὶ τὸ σισύμβριον. Super quo tot nugis litigant quidam recentiorum. Tamen verò vidimus nos hanc Siſymbrii in Mentam mutationẽ. Μὴ κατεχόμενον. Niſi multo cultu in officio contineatur, exit

tur, exit è cancellis ſuæ ſpeciei. Hoc eſt quod reſpondet ſuperiori voci, *αγυρώσθαι*. Τὸν πυρόν. Triticum loliaſcere. Αὐτὸ μὲν οὖν. Dubitat hic, an vera ſit. Repetet tamen huius oblitus loci totã hanc narrationem: & verum dicet. In præſentia mauult eam dicere corruptionẽ quàm mutationem. Quaſi verò non omnis corruptio ſit mutatio:atem omnis mutatio, corruptio. Nam tametſi mutatio in melius non videatur vulgò corruptio: eſt tamẽ. corrũpitur enim quod erat, nec amplius eſt: ſic etiam corrumpitur priuatio ſuperinducto habitu. Cæterùm hic intelligi vult: non mutari ſpeciem ſed corrumpi materiam atque accidẽtia. αὐτὸ, ſcilicet, mutatio. Εἰ δ' ἀληθές. Oratio non exprimit ſententiam. Nam ſi vera eſt mutatio, erit mutatio. Non ergo ſequetur eſſe φθοράν. ſed voluit dicere, εἰ δ' ἀληθές. Si verum eſt, eius faciem aliam euadere. Διὰ τὸ ἄλλην ὑγρὸν. cauſa corruptionis: cui tamen non acquieſcimus. Nam quòd in Rapum braſſica muteturꝫ iſto ſanè cauſa hæc. Quod alba Populus in nigram: alba Myrtus in nigram: in ſicciora hæc mutari videbuntur. at de Populo verum non eſt. non enim eſt nigra ſiccior. de Myrto non eſt negare. Item cùm Lollium ſit è Tritico, tranſit in naturam longè ſicciorem. Quid ſi intelligit, principia deprauari humiditate, quærendum quomodo ab humiditate fiat planta ſiccior ex minus ſicca planta. Ἀλλοιωθείσης τῆς ἀρχῆς. Cùm principium egreſſum fuerit è ſua poteſtate, & euaſerit aliud à ſe. Intelligit autem duo principia: in ſemine, ad generationem, vt Lolium ex Tritico: in adultis autem, à radice. C

Ἡ δ' αἶρα φιλυδρος. reſpondet noſtræ obiectioni. Quomodo in nimia humiditate Lolium, quod ſatis conſtat eſſe ſiccum? Amat, inquit, humorem. Ἢ τὸ ἀλλως. Quia fortaſſe ad populũ, verebatur, non ſibi ſatis eſſe hanc φιλυδρίαν: ideò cauſam aſſuit aliam: condẽſationem. Omninò igitur excludere videtur ſpeciei ſubſtantialem mutationem. Ὃ συμβαίνει ἀπαλυνθέν. Huius cauſæ cauſam. Craſſitiem hanc euenire propter ſenectam. Εἰς βάθος γάρ. Creſcere ſeneſcentes, non accretione vera, ſed interni vacui, quod eſt in laxitate, repletionibus. Corticem ſanè craſſeſcere aliud eſt quod addit. Hoc enim non eſt εἰς βάθος. Aliud namque eſt craſſum, aliud dẽſum. Denſa eſt membrana, & ipſe liber interior. Craſſi cortices exteriores ſuberis, denſi nequaquam. Si cortex ergo παχύνεται, non ſolùm in profundum augebitur, ſed etiam in omnes dimenſiones. Tanto manifeſtiùs triplicis accretionis facies in ramis. quos ait fieri maiores & plures. Tamen cùm dicat per initia, τὴν ὅλην συναύξησιν, non poteſt ſuam tueri infitiationem: quippe accidentia ſunt à formis. Si ſunt eadem cum nigræ accidentibus: eadem quoque forma fuerit. Quid autem veretur, nequid ſequatur abſurdi, ſi ſpecies in ſpeciem mutetur? ea namque earum affinitas eſſe queat talis, qualis in iis animalibus quæ in alia tranſeunt: de quibus Ariſtoteles. inter quæ chryſalis. Quia verò durior atq; compactior eſt in Populi generibus,

A quàm in animalibus materia, lentiùs ac ſeriùs mutantur.

CAPVT XXII.

XXII. capitis argumentum. Quorum ſoliorum natura mutetur. Multa videri mutata non mutari ſpecies. Multa loquentis reperta præregatiua.

[…] δὲ φύλλων μετασχηματισμός. De totius mutatione ſuprà: déque eo, quod eſt pars interna, cuiuſmodi ſuccus: aut quaſi pars, vel partis aliquid, vt odor. Nunc de partibus externis, qualia ſunt folia. Capitis pars prima continet hoc cum ſuis cauſis. Altera negat eſſe ſpecierum veram mutationem: ſed videri ſolùm mutatas. Cæterùm accidentia ſola mutari, vt colores & figuras. Μετασχηματισμός. transfiguratio quæ eſt ſpecies τῆς μεταβολῆς. Καὶ ἑτέρων τινῶν. In aliis quoque plantis inuenitur, præter Populum. De ea namque dicebat, τὸ φύλλον. Declarat, quænam ſint alia, Croton & Siſymbrium. Quia Ricini folia priùs orbiculata, deinde in angulos ſinuantur. Ἀπογωνιοῦνται, angulantur. Ὥσπερ ἀναδιαρθρούμενα. Non eſt otioſum hoc verbum. quandoquidem in omni generatione primùm confuſa eſt moles: deinde procedit opus ad articulationem. Sic in omni ſemine, tum plantarum, tum animalium. Sic in animalibus, quæ de putredine prodeunt: inchoatas enim muſcas vidimus in fimeto. Ranunculas, nemo eſt quin bipedes caudatas obſeruarit primùm, deinde quadrupedes, in poſteriora crura bifurcata cauda. Τοῦτο δὲ ἴσως εὔλογον. pulcherrimam rationem. ſimplicitas facilior. Sic vnum priuſquam multa. eſt ſanè multitudo πολυωνίας. Ἀσθενὴς δ' ἡ ἀρχή. Quia eſt in paruo gyro multa comprehendens, debile principium eſt. Subticuit maiorem ſyllogiſmi propoſitionem illam: quod eſt debile, priùs expedit quod facilius eſt. Non mutatur figura, ſed multiplicatur, vbi ex vno folio vniangulo diffunduntur ore in multos angulos. At ſi orbiculatum ſcindatur atque ſinuetur ad mucrones, tunc ſanè fit mutatio. Τὸ δὲ συμβαίνειν. duo facit. Dubitat an vlla fiat mutatio: & negat aliam fieri quàm in odore. Nos tamen, vti dicebamus, in hortis noſtris. vidimus, folium minus, minus nitidum, accipere lanuginem, alio eſſe ſapore, odore alio. Quemadmodum verò de hoc ſentiat conferes hæc cum iis quæ diſceptat in libro quinto, capite octauo. Τὴν ὀσμὴν ἐξαμαυρούμενον. quaſi obſcurans odoris nitorem. Audax metaphora. Διὰ τὴν ἀγείαν. quia fit è nitido ruſticus. nota vocem fixam, ἀγριοῦται. Itaque in Italia quidam Mentam gentilem vocant, id eſt nobilem. Εὐγενὴν δ' οὐ λαμβάνειν. intellige μορφὴν εἰδικὴν. Sed abiens in ſimilitudinem Calaminthæ. Hoc delirare fecit otioſa natura ſua ingenia, ſed propter ambitionem negotioſiſſima. Garriunt enim de Calamento neſcio quid, At e-

nimverò Siſymbrium ſiquid accedat ad calamen ti ſimilitudinem, multo longiùs abeat à ſua ſpecie quàm ſi hæreat Mentæ. Quaſi ſi dixerim: Non debeo ſex tibi, ſed quindecim. H' μεταβολή. Vult oſtendere ex affinitate accidentium vulgus falſum eſſe: Philoſophum non debere falli: non multum inter ſe diſtare terminos extremos illarũ mutationum. Ideò dixit: Οὐ πόῤῥω πάλιν φθειρομένων. tres voces valde efficaces. Non eſt φθορὰ, vt ſit tranſitus, ſed cohæſio in propinquo. Non eſt, πάλιν: quia non eſt ſubſtantiæ, ſed accidentium. Non eſt, πόῤῥω: quoniam non eſt tractus vlterior ad extrema. H' δὲ θεραπεία. cultus. qui μεταφυτεία τηρεῖ, continet intra fines ſpeciei, καὶ σώζει, atque integram quidem & incorruptam. Σημεῖον δέ. Pulcherrimum argumentum: quod non trãſeat in Mentã: ſed ſuam ipſam ſibi retineat ſpeciem, tametſi ſub alio habitu: quippe ſub agreſti. Nam ſylueſtrę, inquit, Siſymbrium tali eſt odore præditum, quali & Menta. Efferatur igitur amiſſo cultu: quemadmodum & alia multa. Eſt igitur quod circumfertur prouerbio Græco, εἴκαθεν ἄκαθεν. Καὶ γὰρ δή. Aliud argumentum validiſſimum. Partes primariæ non mutantur: non ergo mutatur ſubſtantia. Quippe Siſymbrii radix ſuperficiaria, Mentæ profunda. Vtriuſque radix multis appendicibus ſerpens, paucioribus tamen Siſymbrio. Ergo κατὰ φαντασίαν tantùm. Id eſt apparere tantummodo: non autem ſubeſſe veram mutationem. Græcè dixerim: δοκεῖν μὲν, οὐχ ὑπάρχειν δέ. Addit τῶν πάντων, horum quę nunc prætenduntur: vt ſibi reſeruet opportunam in aliis aſſenſionem: vt Lolio, Braſſica. Καὶ ὡς ἀεί. Concluſio, quia reducit totam diſceptationem ad mite & ferum, ſublata de ſubſtantiis mutatis opinione.

Οὐδέτερον δ' ἄτοπον. Maxima magni viri prudentia ſimul & ſubtilitas. Cùm aduerſus communem opinionem diſputauit ſubtiliſſimè: pro vtraque parte ſtat. Non eſſe abſurdum: ſiue reuera mutentur, ſiue mutari videantur. Loca enim tempeſtatéſque, ſuprà dicebamus habere principiorum proportionem. Horum igitur mutatio ſubiecta quoque afficiet mutatione. Reſpondent inter ſe profectò qualitates vtriusque tam actiuæ quàm paſſiuæ. Εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων. Si contingit id in animalibus: minus mirum ſit in naturę claſſibus inferioribus. Καὶ τοῦτο. Tanto magis: Si, vt aiunt, quotannis mutentur. Χρώματι. parum erat. Tranſlatitium penè in vniuerſa natura eſt: vt aliis alio tempore coloribus res immutentur. Quippe etiam in Lunæ videtur hoc, tum ordinario lumine, tum in defectibus. quanquam id à medio, non in corpore. Addit ergo σχήματι. Hoc ſanè maius eſt: ſi figura mutetur, quemadmodũ in Chryſalide & Eruca, & Vermiculis, ex quibus concreantur animalia. Cæterùm ne ibi quidẽ ſiſtit, ſed adiungit δυνάμει: vt tũ verè mutata ſpecies eſſe videatur. Nam animalia quędã ſimillima: concretio verò ac mores adeò diſſimiles: vt ſimilitudo illa falſi redarguat. hoc in piſcib⁹ videmus. Nihil ſimilius Capitoni, quàm Mugil, ſi faciẽ ſpe-

A ctes: nihil diſſimilius, ſi cætera. Cuculus & Accipiter dempto roſtro vna modò videntur auis eſſe. Eorum naturæ tam cohærent, quàm Placentini & Genuenſis. Ε'πὶ τῶν ὀρνίθων. acceptum ex Hiſtoriis Præceptoris. Καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. Si quod operoſius eſt: animal dico, & paruo temporis ſpatio: nẽpe annuo: & frequentiùs: nempe quotannis, mutare quit: magis conſentaneum multis poſt annis, idque ſemel tantùm in natura ſimpliciore, cuiuſmodi planta eſt, euenire. Multi namque interea fieri poſſũt apparatus in materia ad formam ſuſcipiendam. Οὐκ ἂν πλάσθη. quod eſt in plantis. κἂν θαυμάσειεν. inuertit orationem. Dixiſſet alius ſimpliciter: non eſt mirãdum. Ipſe ſic: potiùs mirandum, ſi in plantis item non accideret. Ratio. Α'τακτότερον. Quia minus habet

B ordinis, minus operis elaborati natura plãtarum. Vult dicere: non tam in plãtis laborare naturam, quin ordo nequeat aliquando obturbari. Itaque confuſam quoque ait: συγκεχυμένην. Nihil ordini magis aduerſariũ quàm confuſio. huic tamẽ haud aſſentior. Naturæ namque prouidentiam conſtare æquè ſibi in minimæ cuiúſque rei momentis atque in cælo ipſo. Ac difficiliùs mutari plantam poſſe: quo eſt materia cõtumacior. Nam ſimplicitas etiam potiùs aduerſus hanc ſententiã eſt, quàm pro ea faciat. Quippe quæ ſunt compoſitiora: ea plura habẽt contraria: pluráque recipere ac pati poſſunt momenta ſuæ peruerſionis. Τάχα δ' ἰσχυρότερον. Rapitur in ſententiam noſtræ obiectionis in contrariã partem. Validiorem eſſe plan

C tarum concretionẽ, quàm auium, argumento eſſe colorũ retentionẽ. ſemper enim viret, aues in alias colorũ ſpecies ſemper mutantur. Plantę non in alias ſed in alios tantùm gradus eiuſdẽ ſpeciei. Cęterùm quod addit: ὥσπερ τῶν ἄλλων: & falſum eſt, & ſuperioribus contradicit. mutãt enim figuram & odores. Præterea florũ colores omninò mutãtur: vt Os leonis, Martia, Cẽtauriũ minus: euadunt enĩ candidi, idẽ contingit etiã Violę matronali. Καὶ τοῦτο ἐν ὀλίγοις. vt oſtẽdat eſſe ἰσχυρότερον. Pauca mutari, nempe colorem: & in paucis. Εἰς ἄλλο μεταλλάττειν. Negat omninò hic ſpeciem mutari: ſed mutationes fieri ſolis in accidentibus, χυλοῖς, δυνάμεσι, μεγέθεσιν. Hæc eſt concluſio poſt eam confuſam iactationem. Autor enim is, meritus eſt de nobis, vt ſperemus ab eo doceri poſſe. Cæterùm

D nobis plus eſſe laborandum ad ſententiarum perceptionem, quam ipſe ſcribẽdo ſumpſerit operæ. Omninò verò indignus, quem in ſcripturis noſtris vllo modo imitemur. Ergo quod hic pro ſupremo ſtatuit iudicio, debuit per initia diſputationis declarare. argumẽta adiungere ad explicationem. quæ contrà eſſent, ex opinione vulgi, nouis delere rationibus. Α'λλ' ἁπλῆ τις ἡ φύσις. ſanè optimum axioma. Simplex omnium entium natura formam intelligit indiuiſibilem. Quare non poſſe alterari, vt paulatim degeneret, quoad mutetur in aliam. Τῶν σπερμάτων, καὶ τῶν φύλλων. Sanè rem attenuat plus, quàm leuiter conſideranti videatur. Quippe neutiquam veras partes mutari

partes mutari: ſed eas quæ aut non ſint partes: non enim fructus, plantæ partes ſunt: nihilo ſanè magis quàm fœtus matris. Folia verò fortaſſe non ſunt item partes, ſed quaſi fœtus. Quòd ſi ſunt partes, at non magni momenti: quandoquidem in maxima parte etiam abijciuntur. In quibuſdam plantis ne ſunt quidem. Διὰ τὸ τὸ. Quia qualitatibus externis interiores parent, tanquam partes toti: ſunt autem externæ in aere: vnde cauſam ducebat ἀπὸ τῆς ἐπομβρίας: item in locis, ad euitandū quod vitari poteſt: loca erunt eligenda pro plantarum natura. Nanque communem regionis aerem interpolare nequimus: locorum vitia quædam poſſumus. Vt ne degeneret Triticum in Lolium propter arui humiditatē, elicibus auertemus imbres. Hæc hîc non tractat vt præcepta: ſed iis dat præceptionum occaſiones, cùm ait, locum ſibi quanque velle commodum. Alioqui propter vdum ſolum τὰ λεπτόφυλλα fient πλατύφυλλα. Prunum amicus noſter habet prope puteum: cuius fructus tam grandis miſſus eſt ab eo mihi, vt cuiuſuis æquaret oui magnitudinem. Οἰκεῖον, ὥσπερ ἐλέχθη. Ab indiciis intelligi locorum conuenientiā. Inde repetit quæ ſuprà de locis dicebat. Διττὸν δὲ. Duplex vtilitas à loco. Obſcurè tamen admodum declarat. Prima vtilitas τὸ τῆς φύσεως οἰκεῖον, quòd naturæ legibus cuique competit. Altera, τὸ πρὸς ἰσχὺν ἢ δύναμιν ἄριστον. Quid? Nónne eſt & hîc φύσις? Vult dicere, duplex commodum: aut ἁπλῶς: veluti cùm dicimus terram bonā. Intelligimus naturæ bonæ, in natura communi, pinguem, profundo ſulco, lætam, & eiuſmodi: aut πρός τι. Ideo dixit ἄριστον. Quia pulicariis, botryi, artemiſiæ tenuifoliæ, crethmo, aliis illa bona, non bona eſt. Sic Hordeum εἰς πόνον. Intelligit ἰσχὺν ad valetudinem, δύναμιν ad generationem. Ἐξυβρίζουσι ἀκαρπίαν. Sterilitas Amygdalorum affectus eſt. Cauſa, Ὑπερφυΐα. Nimius ſuccus. Huius cauſa, ſolum βαθὺ καὶ πῖον. Quia etiam ſabulum profundo ſcinditur ſulco, addidit pingue. Ἐξυβρίζουσι, nactæ occaſionem faciendi iniuriam. Nequam factæ. Is eſt habitus inter cauſam, Ὑπερφυΐαν, & affectum, ἀκαρπίαν. Iniuria ſanè hæc dum abiurat fructibus & opem & opes, ἐξυβρίζουσι. Inſolentes factas ex opibus aliud agere. Κινδυνεύει δὲ οὐδὲ τῶν δένδρων. Non ſolùm non Amygdalis conuenire, ſed ne arborum quidem ferè vlli.

Lego τάχα δὲ ἰσχυρότερον.

Theodorus ἀπογωνιοῦνται, in angulum ſe colligunt. Imò in angulos ſe diffundunt. Etenim quaſi digitantur. Ἀδύνατος δ' ἡ ἀρχή Theodorus addidit illa, rem difficilem peragere nequit. Κατὰ φαντασίαν. Mutationem imaginariam. Videri poſſet vera mutatio in imagine. Melius expreſſiſſet, vti dicebamus Sed putari tantùm. Καὶ οἱ τόποι μεταβάλλουσιν. Et ipſa loca immutantur. Paſſiuè accipit falsó. Quippe plantæ mutantur. Ἀπαντητέον, Theodorus addidit negationem. Non minus conditam minúſque diſtinctam. Atqui contrà eſſet, atque ſentit. Si æquè ordinata, quare vel mirabitur vel non mirabitur? Itaque Theodo-

A rus ſubdit confuſam ſententiam.

CAPVT XXIII.

XXIII. capitis argumentum. Et viſcum & plantas alias aliis in plantis naſci. Quare ſatis earum ſeminibus in terra, non prodeat ex illis planta, diſceptatur: nec inuenitur cauſa, niſi quod ipſarum natura eſt hæc, in aliis naſci: quemadmodum quibuſdam animalibus quæ nonniſi in aliis naſcuntur. Ita quædam animalia ſine quibuſdam viuere non poſſe.

ΘΑΥΜΑΣΤΌΤΑΤΟΝ δ' ἂν δόξειε. In prima capitis parte mouet quæſtionem, quam multis exagitat argumentis. Si quædā plantæ in aliis oriuntur plantis: quare

B non & ex terra? Nanque arbor ex qua Viſcum oritur, terræ vicem gerit. Tanto magis ferre debuit vera mater, ipſa terra ſcilicet. Eſt enim analogia, ſicuti dicebamus. At in omni proportione generis eſt quiddam primarium, ad quod referuntur cætera Quare videtur principalis natura terræ ad hoc, & principalior quàm lignum ad plantarum generationem. Quare non igitur præſtabit item terra ſicut lignum? Hæc eſt quæſtionis ſumma, & quærendi ratio. Cui tamen diſquiſitioni non erat is locus, ſed ante hanc tractationem quam inſtituerat de mutationibus: vbi quæ loca eſſent commoda cuique ſtatuebat. In ſequenti parte reſpondet à ſimilitudine. Quemadmodum

C animalia quædam, vt pediculi & ricini. Quæ nonniſi in aliis viuere queant animalibus: ſicut & plantæ hæ. Eſſe verò & alia quę ſine aliis viuere nequeant, vt pinna: de qua Cicero ex Ariſtotele: quicum vitæ ſocietatem cancellus init. Vt vt ſe habet de cancellis, qui intra vel pinnæ, vel aliarum concharū teſtas domicilia ſibi parant: de Melitæis catellis ſatis patet: abſque hominis cura nunquam eis vitam conſtare poſſe. Quo loco illud animaduertendum, Hiſtoriam de pinna ad rem hanc nihil facere, ſed ad eas plantas quæ aliis aduoluuntur, vt Anadendras & aliæ, quas ὀργανικὸ καυλοὺς nos appellamus. Item haud ſatisfacit illa ſimilitudo τῆς ἐπαλλοκαυλον, ſi pro cauſa accipiatur. Quæritur enim porrò etiam huius quoque cauſa Nanque pediculi progignuntur ex putrefa-

D cto ſanguine. At Viſcum è ſemine vult prodire. Itaque illi nonniſi in aliis, quia ex illorum materia: at Viſcum non ex illorum materia, ſed ex propria, & quidem propriam actu ſecum afferente formam: tale nanque ſemen eſt. De Viſci generatione ſatis multa diximus in exotericis: vbi non ſentimus è ſemine deiecto ab auiculis oriri, ſed ſicuti ex Thymo Epithymum. Extremo autumno comedunt aues acinos. Summis ramis etiam ſurrectis quibuſdam oritur. Quomodo totas hyemes perdurat, neque tantis tempeſtatibus proluatur? Non enim ſtatim naſcitur. Non eſt veriſimile. Sicut nec illud. Hiſcere duriſſimum corticem: qui ægrè id fecerit vel adacto ferreo ſtilo. Quomodo coit? Vbi ſunt radices? Aliæ ſunt rationes, quas inde petet qui volet. Ratio verò quare non pro-

ueniat in terra ſatum,eſt quia granum in eo eſt,ſicuti papillæ in homine & cane. Sunt enim quædam in quibuſdam inchoata modò quæ ſub aliis formis perficiuntur. Ita ſunt gradus in natura. Quidam fructus ſunt & eſui & generationi apti, vt fœniculum: neque habent præterea quicquam. Nonnulli habet quod eſui,vt pulpas: quod generationi,vt ſemina. Exemplum Pyri. Sunt qui edendo tantùm ſint, vt Vuæ & Punica ἀπύρηνα. Erunt igitur etiam qui neque in cibum recipientur,neque ad generationem fuerint vtiles, vt Viſcũ. Ita luſit natura per claſſes,vt cohererent,quaſi dixerim annellatim. Sic habemus etiam florem ſine fructu in Ieſemino: fructum abſque flore in Ficu:florem ſeminis explens officium,de quorum B genere ſatis à Theophraſto. Quare qui ſines omnes ſub omnibus quærit formis in natura, parũ naturæ conſultus videatur. Non igitur è terra prodit,quia non habet principia genitalia. Galla quoque fructus eſt:quis amens negauerit? Sereni hil promouet. Iam ad rem. Videamus quemadmodum attentum ac docilem faciat auditorem. Tria poſuit, θαυμαστότατον. Ratio admirationis, ἄπορον. Tum παράδοξον,incredibile. Quia multa abſurda creduntur:vt quibus nequiſsimus Mahomet deliriis væcordes Sarracenos infatuauit:addidit hoc,fidem excedere:quod ſemine proueniat:in terra non item. Nam eæ quoque plantæ quæ naſcuntur in muris, terram, terreúmve quid nactæ ſunt,quod habeant pro matrice. Ἰξία φασίν, C ὑφέαρ. Viſcum ἰξία Græcis nomen eſt commune: hyphear ab Arcadibus,ſtelidem ab Euboicis appellari. Vnam eſſe naturam:diuerſas habitudines, quatenus oritur in diuerſis. Ideo dixit ἰδίαν videri non eſſe. Hyphear & ſtelidem, in Abiete ac Pinu:ixiam etiam in Quercu. Multo igitur plura genera facienda. Nanque & in Caſtanea naſcitur, & in Malo,Pyro,Pruno,Sorbo,aliis. Quòd ſi diſtinguitur ex opinione gentium, eſſe aſſenſione Philoſophorum. quis Philoſophus paulò acutior atque in natura exercitatior, non videt neutiquam è ſemine prodire, ſed è viuificis illarum arborum vaporibus concreari? Nam ſemen quodcunque qualicunque terræ datum,ſi prodit in plantam,ſeruat ſpeciem. Præterea in inſitionibus,arbor ſubD iecta non mutat ſurculum. Quòd quale indideris, eiuſmodi fructum fert. Ἔτι οὐ μόνον ταῖς μορφαῖς. Alia ratio propior,qua diuerſæ ſpecies eſſe iudicentur. Nam hoc in vna arboris oriri parte, aliud in altera, non poſſumus intelligere, niſi formæ ſint diuerſæ. Παντοχόθεν. Ne quis putet à locis eas conflari differentias:ait vbique obſeruatum παντοχόθεν,pro πανταχοῦ. Conſignificat tamen Populos vnde fiat obſeruatio. Neque ſatis habuit cùm diceret, ἐν τοῖς ἀφυλλοῦσιν, addidit φύλλον. Ἐπεὶ τό γε τῆς μὲν ἀείφυλλον. Quid hic facit illud ἐπεί? An reddit formarum diuerſitatis rationem,ex eo quòd non ſit abſurdum, cuidam Viſco non decidere folium:alii decidere. Sic enim eſt. Diuerſæ Viſci ſpecies. Quin & aliud argumentum diuerſitatis. Quoddam fructum ge-

A rit,aliud ſterile eſt. Item apud nos Baccæ virides aut pallidæ: in Syria rubræ: vbi etiam Oleas in quibus naſcitur, interficere creditur. Αἰτία δ' αὕτη. Quibus ab arboribus alimentum perpetuò ſuppeditetur,perpetuam frondem agere: quæ arbores amittant folia: in iis ipſum quoque ſentire diſpendium. Nos in noſtris Malis hyemis iniuria ſpoliatis, videmus ne vnum quidem amittere folium. Ratio eſt tenacitas ipſius ſucci, quæ ſuo lentore ſibi ipſa ſufficit. Quemadmodum animalibus quæ ſine cibo latent hyeme. Sic etiam ipſis in arboribus perpetuifoliis intelligendum. Non enim retinet frondes Laurus hyeme, propterea quod tum ad eas attrahat alimentum: ſed ſatis habet ſuo B tum calore, tum lentore ſeruare ſuccum in pediculis,quominus aboleatur. Sicut ergo Laurus in terra,ſic in Malo Viſcum. Ἀλλὰ τοῦτο μέν. Siue,inquit, omne Viſcum vbicunque, quacunque ex arbore prodeat, vnius ſit ſpeciei ſiue diuerſæ: nihil impedit præſentem quæſtionem. Nempe omne Viſcum in arbore:nullum in terra. χαμαί, quoniam humilis planta eſt,humilitatis notam poſuit in terræ ſignificatione. Ἄλλως τε. Auget cauſam admirationis,robur. Mirum, eam plãtam quæ & rigiditate ligni, & ſucci vel copia, vel lentitudine & fœcunditate inſigni ſui roboris dat ſignificationem, non etiam in terra prodire poſſe. Plinius ait, nonniſi auium ventriculis domitum ſemen,eſſe genitale. Atqui ex earum aluo plus in terram deiicitur, quàm in ramos: neque tamen C proficit. Εἰ δ' ἔχει σπέρματι. Quod addit,non eſt ad quæſiti ſolutionem, ſed ad Hiſtoriæ crementum,in qua ſimilis Viſco natura videtur. Ait ad Babylonem ſpinam eſſe. In ea ſpina ſeri ſemen quoddam ſub canicula. Ex eo ſemine protinus eadem die prodire plantam. Breuíque ea capere incrementa,totam vt ſpinam circumueſtiat. Ἔτι δὲ τό. Altera Hiſtoria de Cadyta,quam appellat herbulam. Si hæc eſt Cuſcuta noſtra. (Nam priſci iſti nimis væcordes fuere in figurarum ſilentio). Hoc plus ſcimus: non ſolùm aduolui plãtis, ſed etiam ſeorſum in pratis macris per ſe prodire. Neque ſolùm è radicibus haurire,qui tum alatur, tum viuat: verumetiam exemptam è ſuis ſedibus atque viris aduolutam, eò vſque excreſcere D vt equi maximi caudam ſuperet prolixitate. Τῇ μὲν ἰλάστευσιν. Si verum eſt de Syrico ſemine & de Caſſyta:minus erit mirandum in Viſco,plus in eo ſemine. Ἀμφότερα γάρ. Horum enim vtrunque tum ſemen,tum Cadytas,quantum auget numerum talis naturæ, tantum adimit obtrectationis. Quin,inquit,acutiſsimè in ambiguo fuerit:Minúsne mirandum ſit, propterea quòd in pluribus inuenitur:an magis,ob id ipſum, quòd tam extra cæteras plantarum leges natura poſita, in pluribus inuenitur. Nam quod eſt frequens,non eſt nouum. Ibi non relinquitur admirationi locus. Quod item præter communem rationem eſt, excitat admirationem, ſi in pluribus eſſe quiuerit. Hoc eſt quod dicebat ἐπὶ μὲν, ὅτι δέ. Ἐπεὶ τό γε. Conuerſa,inquit, natura vulgaris eſt. Videlicet.

quæ

quæ in terra naſcuntur, in arboribus quoque naſci, vt Ederam. Hoc negat eſſe ἄτοπον. Ego verò ἀτοπώτερον. Nam vbi ſunt maiores incommoditates, & minores occaſiones generationis: ibi maior erit admirabilitas. At in terra germana ſunt principia generationis: ipſa humore ac ſucco plena, ſolutilis peruia: in arbore nihil horum. Ipſa ſibi habent principia ſua: ſibi ſugunt: ſibi retinent: corticis contumacia. Atque inde ſanè pendebat ſuperioris efficacia argumenti. Quod ex arbore prodit, meliore iure poſſe ac debere de terra, nempe propter haſce rationes. Edera verò naſcitur in arboribus vetuſtis: quarum cortices ita hiant, vt intus contineant aliquid terreũ: vnde & Muſcus, & Polypodium, & Lichen oriri quoque conſueuerint. At Viſco, aut Cuſcutæ, aut Epithymo, de quo mirum hîc ſileri nihil horum. Ἀλλὰ καὶ γινόμενον. Nulla eſt aduerſatiua in ſignificato, ſed in ſenſu. Vt dicat, non ſolùm non eſt ἄτοπον, verumetiam paſſim inuenitur. Sic etiam excuſant peccata Comici. Volgo fit. Fecerunt alii complures.

Ἔτι γὰρ ἐντεῦθεν παραδοξότερον. Commouit virum accuratum cerui cornibus hærens Edera. Quod enim eò ſeminium detulit? Nihil tamen attulit cauſæ: ſed elapſus nos ſub cultro reliquit. Sanè videtur in eruptione cornuum affricatum Ederæ ceruum abrupiſſe nonnihil cum radicula, quæ aliquã in partem molliorem ſeſe induerit. Ita habes verè τὸ πλῆθος amplificatum multis exemplis: quibus addit ea quoque quę pro oſtentis accepta fuerint: veluti Laurus, in Platano, & in Quercu. Sic viſa eſt in ſalice Iuglans, in quam putridam intuliſſet pica Nucem. Itaque dixit duo, φῦναι & γενέσθαι. Nihil enim refert vbi terra ſit terreúmve quiddam, quemadmodum in cerui cornibus. De quo tamẽ more ſuo modeſtè & cautè, οἷον ἐν. Ἀλλὰ τὰ ἐν ἑτέρῳ. Nunc iam tertiùm inculcat: præter rationem videri: quod à plantis præſtatur, à terra non præſtari. Περιττὴ γάρ. Hæc eſt ſumma iudicii, in quod reſoluit cauſæ dictionem. Conuenire inter ea ab ipſis vſque vitæ primordiis. Hoc eſt quod ait, σύμβια: ſicut & animalia, de quibus iã dixit. Sed & rurſus repetit vſque ad faſtidium: mirandum eſſe quòd è terra itẽ non proueniat, præſertim cùm & ſemen gerat, & ex eo ſemine oriatur. Hoc accipit per hypotheſim: quod à nobis ſuprà negabatur. Itaq; hîc etiam repræſentat quod erat per initia diſceptationis θαυμασιώτατον. Εἰ γὰρ ἦν ἐκ διαφορᾶς τινος. Tollit ſententiam noſtram. Ex arborum vitali excremento, quaſi è ſeminis proportionis oriri Viſcum, ſicut & Gallam. Hoc dicimus nos. Ille negat: & accipit pro probatione quod ipſum eget probatione. Ait enim è ſemine naſci. At negamus nos. Si enim è ſemine naſci poſſet, è terra quoque de ſemine naſceretur. Ἐκ διαφορᾶς. è differentia, id eſt ex arboris ſubſtantia, qua differt ab aliis arboribus quæ non ferunt. Ἐδόντες τὸν κεγχρόν. Quaſi verò in palumbis & turdi ventriculo nequeat granum concoqui: cùm tamen Labruſcarum Gigarta longè duriora & grandiora conficiantur. Hoc experti ſumus nos.

A Primùm Labruſcæ vuam dedimus turdo: in deiectionibus nihil præter ipſa excrementa. Deinde etiam Viſci baccas dedimus: idem. Σαλευόμενος καὶ ἐπομβρίοις. Non faciat Æolus edictis ſuis, vt hyemales tempeſtates abſtineant à iure ſuo deiiciendi ex ramis, compluti, agitatis, ſemen illud, quod neceſſe habet ſeruari ſub ipſum vſque ver, vt conformetur. Nam per hyemem qui poſſit? Interea ſedeat in ramo, ſummo, læui, tereti. Securus dilapſione, déque gelu: tum ſibi findat corticem valentiſſimum, quod vix acutiſſima ſubula facere queat. Τὸ μὲν οὖν θαυμαστὸν πολύ. Græcis penè omnibus alluſio in ſono vocum iſtarum placuit & arriſit, πάλαι πολλῶν. Multum eſſe admirabile & in multis. Cæterùm de Viſco tam paruam

B apud me ciet admirationem, quàm cornua capreolo vel camelopardali. Eſt enim veriſſima cornuum imago ac proportio. Alluſionem autem illam etiam affectauerunt in aliis. περὶ τὸν φέα περὶ τῶν. ὑμεῖς ἡμῶν. αὐτίκα τῷ ἐν αὐτῷ περὶ αὐτὸ, apud Platonem, Hippocratem, Ariſtotelem, Ariſtidem. Εἰκὸς οὖν. Ex methodi legibus reducit ad certam cognitionem rem incertam per exempla certa. Nam de inſitione nemo vel dubitat vel admiratur. Huius eſſe ait hanc ſimilem generationem. Quare verò non admiramur, grandem arborem magnis radicibus non poſſe dodrantalis inſiti ſurculi mutare naturam: ſed ab ea vinci atque cohiberi ad aliud non ſuum generandum. Vt & hinc intelligat, non eſſe radicem principium, niſi mini-

C ſtrationis. Ἐπιπλέον γάρ. Oſtendit commoditatem generationis Viſci. Quia iam elaboratũ in arbore alimentum ſibi trahat. Sed dixit χρόνον, propterea quòd neceſſe eſt porrò interpolari ad Viſci nutricationem. Non enim eadem concretio. Ὃ καὶ πλείω ζητεῖν. Vorax, inquit, planta Viſcum eſt & valida: ideirco multum ſibi depoſcit cibi. Quamobrem ſiqua in arbore oriatur, quæ minus commeatus habeat ſuppeditare: debile ſanè eſt. Hoc eſt quod dicebat, πολύ τις δεόμενον, ſcilicet τροφῆς. Τοῦτο γὰρ δή. Oſtendit eſſe plantam validam per naturæ reciprocationem. Vt quod multi egeat alimenti: ipſum quoque ſit aliis multum alimentum. Quamobrem poſt meſſem, inquit, agricolæ boues Viſci frondibus ſuſtentant. Nota verbum χιλοῦν, cibant. Ἔτι

D δὲ καὶ αὐτός. Etiam à fructus habitudine: quam tamen non explicat: ſed μανόν, quaſi rem apertam: propterea quòd ſolidus eſt & tenaci ſucco. Ἀλλὰ μήν. Tollit obiectionem. Quid ergo non è terra oritur? Quid igitur non à ſeipſo? ἰσχυρὸν καὶ μὴ ἐᾶν. Toties huius monuimus figuræ. Eſt enim elegans palilogia per contrarii negationem. Καθ' αὑτό Non hîc vult ſpontè, ſed non in alio. Ἀναβιάζειν γάρ. Maior propoſitio ſyllogiſmi. Valida queunt cogere terram in ſuas leges. Cogere debuit Viſcum terram, vt pareret ſibi. Videtur tamen contrà, ſemina à terra pati atque immutari. Itaque alia toſta, alia macerata citiùs prouenit. Alioquin illa humore nimio, hæc nimia ſiccitate facultatibus reſiſtunt terræ. Ὅτι μὲν οὖν καὶ

ὁ ϑέρμος. Adducit exemplum Lupini, quia ſit validus. Quare non adduxit milium ſolis, aut lachrymam Iob, quorum vtrunque ſaxeum eſt? Ibi ſuam inueniſſet ſententiam ſibiipſi aduerſantem. Quæ nanque valida ſunt, reſiſtunt. Εἰ δ' αὖ ψυχρὸν. Alia obiectio. Frigidum dicet aliquis ſemen. Nō tollet, inquit, id generationem, ſed differet. Ἐπεὶ καὶ τὰ τεῦτλον. Id adeò fieri poſſe, vt quædam etiā anno ſequenti demum enaſcantur: ſicut Beta. De iis in ſequentibus. Οὐδὲ γάρ. Remotio ſubeuntis obiectionis. At putrefieret. Æquè longè, inquit, eſt ab eo periculo atque ipſa Beta. Ταῦτα μὲν οὖν ἡ λύσις. Poſtquam vltrò citróque multa iactauit argumenta, oſtendit iis non eſſe acquieſcēdum. Tantum enim abeſſe, vt ſoluant quęſtionem: vt etiamnum magis implicent. Ἐπιζητεῖ. Contrarium τοῦ λύειν. Quaſi quæſtio ſit nodus quidam. Τὸ ἐπὶ, ſignificat porrò ac magis. Ἡ δ' ἀρχὴ λοιπὴ. Hæc eſt altera capitis pars, in qua ſoluere conatur quæſtionem, quam magis implicatam dicebat. Φανερὸς ἀκολουθοῦσα. Hinc initium capiendum eſt vnde nos ducit natura, id eſt ex rei ipſius conditione. Has plantas eſſe eiuſmodi, vt in aliis tantū ſint è quibus & ſolis & ſolæ enaſcantur. Quod & animalibus euenit quibuſdam: hîc nihil noui. Iam omnia dicta ſunt. Neque vlla eſt ἀρχὴ præter eam quam iam ſuprà poſuit.

Πλὴν τῶν μὲν. Quia Pinnarum adduxit exemplum, in quibus connati degunt cancelli: dat differentiam, Viſci notum eſſe nobis modum generationis: cancellorum non eſſe. Εἰ καὶ τὰ ἄλλα. Nam in Mytulis & Chamis etiam inuenimus. Τὸ δ' ἀπὸ τῶν ὀρνίθων. Reiicit principium per accidens. Quòd autem, inquit, id auium fiat opera: contingit. Non enim eſſe neceſſarium. Ergo ſi ſemen ipſum è Baccis extractum ſuper arboribus ſeratur, naſciturum Viſcum fateri cogetur. Plinius tamen (vti dicebamus) in ventriculis auium nanciſci facilitatem ſaltem ad generationem. Neque ſanè procul abeſt ab eo quod ipſe Theophraſtus de illis prodit ſeminibus, quæ annum integrū ſub terra manent incorrupta, quoad prodeant in ſequenti. Hoc ſi dicemus ſi ad Viſcum referamus. Cæterùm aliter ſentit ipſe. Non enim de Viſco intelligit, ſed de iis quæ in aliis oriuntur è ſeminibus auium opera importatis. Sanè verò eſt per accidens, neque digna generatio quæ cum illa cōparetur. Περικαρπίζοντες γάρ. Omnino quid hîc agat τὸ γὰρ, neſcio. Nudatum granum quod in medio ſucci eſt ἰξὸν vocat, quod propter ſuam frigiditatem concoqui nequiuerit, cum excrementis exit, atque ab ipſo ſtercore nonnihil immutatur, ſimul cum ipſa arbore. Vult oſtendere quod quærebamus, quemadmodum queat cortex findi, granúmque recipere. Id fieri ſtercoris vi. Hoc eſt quod aiebat, τοῦ δένδρου λαμβάνοντός τινα μεταβολὴν ὑπὸ τοῦ κόπρου. Διαβλαστάνει καὶ φύεται. Inuertit, vt ſæpe monuimus. Prius enim naſcitur quàm germinet. Τὴν δ' ἰσχύν. Repetit indicia roboris, non ſuo loco. Non enim hîc. Quia multū trahat alimenti: & ſua non minus natura. Sanè an-

A tequam trahat, tale eſt vt queat trahere: ergo validum: item vt appetat tanquam ſibi neceſſarium: ergo principia valida. Καθαρὸν. Scilicet à ſucco. Nam cum ſtercore quæ puritas? Sicut augures locum purum ab arboribus: tametſi ab aliis rebus non erat purus. Ἰσχυρότερος δ' εἰκός. In Abiete & Pinu validiſsimum. At Quercus longè validior & Sorbus. E Quercu ſuum Druidæ petebant ad populi ſtoliditatem. Nos item ad Comitiales. Πολλὰ δ' ἡ φύσις. Hactenus αἱ τῆς ἀρχῆς. nunc iam ſoluere incipiet. Naturam comparaſſe multarum rerum ſocietatem, ad mutua beneficia tum generationis tum conſeruationis. Etiam hîc peruertit, περὶ σωτηρίας καὶ γένεσιν. Prior enim eſt generatio. Tamen ita reſoluere videtur B orationem. Non ſolùm ad conſeruationem, ſed etiam, quod plus eſt, ad generationem. Εἴτε ἐπίτηδες. Mira diſiunctio: vt dedita opera natura fecerit illam Turdi & Abietis coniunctionem, quo Abies ex Turdi excrementis acciperet ſemen, vnde Viſci ferret plantam. Ne referamus τὸ ἐπίτηδες ad Turdum, ſed ad naturam. Eſſet enim ridicula ſententia. Οὐδ' ἀκτέον. Hic ſibi contradicere videtur. Ait enim non eſſe dicendum, non generatum iri Viſcum, εἰ μὴ διὰ τούτων, ſcilicet ὀρνίθων: harum auium opera. At quomodo ſemen ab arbore ſuſcipiatur, quod non ſuſcipiebat niſi vi ſtercoris alterata? Quis ergo illuc ſtercus illud transferat calidum, niſi auis? Imò videntur eæ neC ceſſariæ cōcauſæ, auis deuorans, concoquens ſuccum, emittens ſemen cum ſtercore. Οὔτε γὰρ ἴσως. Exempla ducit è natura tria, & huic Hiſtorię & inter ſe diſſimilia. Neque dicendum, inquit, Pinas interituras fame, ſi abſit cancellus. Fortaſſe non eſt verum quod Pina piſcibus veſcatur. Nō ergo neceſſarius cancellus. At ſi veſcitur, neceſſarius vtique. Quis enim monebit ipſam præſentis atque paratæ prædæ? Οὔτε μελιττῶν φύσις. Hoc iam diſcordat. Nanque Apes tum è parentibus oriuntur (detur hoc aut alius modus è melle) tum è vitulo putrefacto. Non igitur vnus modus. At vnicus in Viſci generatione. Οὐδ' ὁ τοῦ κόκκυγος. Sanè hæc accedit ad Viſci generationem propter ouorum depoſitionem in nido alieno: in cæteris nihil reſpondet. Quia omnia oua in aliquo D nido reponuntur: at non omnia ſemina in vlla arbore, ſed ſolum Viſci ſemen. Ἀλλ' ὥσπερ αἱ φθεῖρες. Repetit. Sed aduerſatiua hîc vacat. Aiebat enim, οὐ λεκτέον, εἰ μὴ διὰ τούτων. Ergo dici poteſt etiam ſine his. Hîc autem dicit. Etiam ad generationes excogitata mutua tum inter plantas, tum inter animalia præſidia. Sunt ergo neceſſaria, ſi faciunt ad generationem. Οὕτω καὶ περὶ τὰ φυτά. Vt à plantis ad plantas, ab animalibus ad animalia perueniunt beneficia: ſic etiam ab animalibus ad plantas. Sanè rectè. Sic etiam à plantis, Aranei, Limaces, Erucæ, Culices, Coſſi, alia. Δεῖ ἔχειν, ad vitæ commoda peruenire. τὸ διὰ, ſignificat tranſmutationis tractum ad vltimum vſque momentum formæ ſuſcipiendæ in generatione. Παρὰ τῶν ζῴων. Non tanquam materia, neque tanquā forma

forma,neque tanquam agentibus aut dātibus formam,ſed tanquam mouentibus principia & coniungentibus. Denique Viſcum ſerit Turdus,ſicut homo Triticum. Ὥς τι τοιάυτην, addit modeſtè ἢ τοιαύτην. Aut hanc aut talem. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκάνθης γενομένης. Nunc perpendit illam partem de ſemine ac ſpina Babylonica. Ibi, inquit, non eſt ςυμβεβηκὸς, ſicut à Turdo. Ratio. Προαιρέσει γὰρ ὁ γεωργός. Vbi maiorem in modum aduertendum eſt. De quo ſermo eſt hîc? De Viſci generatione. Fítne per ſe,an per accidens? Per ſe. Nam tametſi Turdus per accidens cò fert ſemen: tamen è ſemine in arbore fit per ſe generatio. Quin è ſemine in ventriculo nudato,ac fortaſſe alterato: nec ſine ſtercore. Hoc eſt per accidens à Turdo,ſed non per accidens à natura. Natura nanque conſultò coniungit hæc. Ita in Babylonica ſpina. Accidit ſpinæ atque etiam ſemini, vt hominis opera tractetur, At nō accidit ſeminis generationi,vt in ſpina proficiat. Neque mutat generationis modum homo, ſiue conſultò ſerat,ſiue temere. Nam quod ait,ſatores illos eligere ſationis tempus: quid tum poſtea? Quod in arte faciunt,Turdus natura facit.

Ὅτι περὶ ὀργᾷ. Sub Canicula turget illa ſpina. Itaque eſt quaſi fœmina: ſemen quaſi mas:aut agricola ſemen dans. Ideo dixit τὸ ὑποκείμενον:quia recipit. Ἐπιμανθάνει γὰρ ἀεὶ ἢ ἀνοίγεται. Turgendi ratio:cùm ſuccus genitalis depoſcit ſibi ſuum comparem. Itaque duo dixit:ἔνικμον, quod ſeminis genitalis motum notet:δεκτικόν,aptabile. Affectus humiditatis. Etenim ſicca non aptantur. Sub Canicula verò calidis locis,quales ſunt campi Babylonici, eſſe plantam quampiam apparatam ad cōceptionem propter humiditatem,magis mirum erit Philoſopho,quàm plantam in planta naſci. Itaque coactus addit,ἰδίαν φύσιν. Et reſpondet verbis ſuperioribus. Hîc παχὺ,ſuprà ἀνοιδαίνειν. Accuratus autor ſic inſtituiſſet. Plantæ quatuor modis in aliis naſcuntur plantis,duabus rationibus: natura aut arte. Arte fiunt inſitiones multis modis,vt poſtea videbimus. Natura,vt Viſcum,ſemen è ſpina Babylonica,iuglans in ſalice. Deinde poſt horum explicationem,adiungeret accidentia, tum cauſas exquireret.

Lego ἀλλ᾽ ὡς ἔλεγον. Et ἀκίχυλον τῷ ὅτι ἴδιον, τῷ δ᾽ ὅ. Et ὅτι καὶ ὁλόσφιν,non ὅτι. Et καὶ συμβιοῖ τὰ φυτά, ὥσπερ καὶ τὰ ζῶα παρ᾽ ἄλλοις: vt emendarunt viri docti. Et περιόντα τὴν ἰδίαν,non περιόντα. Et διὸ θέρμος,non θερμός. Et τῆς τῶν αὐτῶν φύσιν,non αὐτά. Et κύκνος,non κύκνον. In codicibus Hiſtoriarum ſcriptum eſt,ὑπολαβεῖς:hîc ὑπολαβεῖς.

Theodorus θαυμαστὸν τοῦτο ἂν δόξειεν, καὶ ὅλως ἄτοπόν τι,καὶ παράδοξον. Mirandum autem,atque abſurdum omnium appareat. Omiſit παράδοξον:& tamen infrà item eſt παράδοξότερον. Et ὅλως dixit omnium:non benè:ſed omni ex parte. Vt nihil ſit quod eximi queat à miraculo. Ἐμβιοῖ,inſidet:peſſimè. Inſidet quod non eſt vnum cum ſede: vt ſemen, antequam germinet immaturum atque impactum. Etiam aues inſident arboribus. In ar-

A boribus ſitum viuat. Hoc verbo etiam alibi vtitur. Δαψιλῶς,abunde non,ſed ſatis. Abunde eſt, quod plus ſatis. Itaque vulgò dicitur,ſatis abundeque. Ἐπανεστηκυῖαν,iniectum, ſatum ſuper ſpina. Τὸ μὲν πλάτος ἐστὶν, τῷ δὲ πλῆθει θαυμάζειν. Alias enim minus miramur. Addidit, vt de re ſatis ſoluta. Deinde confudit cola. Alias vehementer miramur multitudinis cauſa. Nam Theophraſtus ſic, ἀμφότερον γὰρ ποιεῖ τὸ πλῆθος ἐν τοῖς παραδόξοις. Subterfugit τὸ ἀμφότερον:quæ nos ſatis explicauimus. Σωζόμενον,καὶ ἐμμένον,tutè in arbore ſitum.non rectè,ſitum. Aliud eſt. Significat enim partium diſpoſitionem. Seruatum & amotum. ἐμμονή, frequens vox de fructu qui non delabitur.

B Ἐστὶ ἐπὶ,nota eſt loci vbi manent. Immanens. Ὅμοιόν τι,proximum quoddam. Dicere voluit quiddam. Hoc enim ἴδιον ſignificat. Quoddam, relatiuum ſemper eſt, aut diſtributiuum particulare. Κατεσκευασμένον,paratius. Quaſi confectum. Τὸ δὲ πλείους δεόμενον,ἀσθενὲς. At quod cuiuſmodi alimentum deſideret,imbecille. Toties monuimus,orationis floſculos ſæpenumero ineptos eſſe ad corollas Philoſophiæ. Omne Viſcum ſemper & vbique multum deſiderat alimenti. Eſt enim ſemper validum : at non ſemper eget: non enim in arboribus benehabitis :explet enim deſiderium. In aliis non explet,vbi λείπει. Itaque Cato ſenex apud Ciceronem, non deſiderat vires adoleſcentis:quibus tamen carebat. Δεόμενον,indigum,defectum. Quod eo caret. Ego ſum λειπόμενον roboris tauri:non tamen deſidero. Διασείσασθαι τὴν γῆν τῷ ἰσχύοντι, quæ valent terram

C diſiungere,ſeque abſcondere. Legit ergo διασείσασθαι. Sanè minus operoſa interpretatio,quàm noſtra. Notabis ergo διασείσασθαι actiuè. Φυσικῶς ἀκολουθοῦντι,normam naturalem ſectantes. Nemo normam ſequitur, ſed dirigit, aut alia ad eam dirigit. Πίνναις,conchis.malè. Speciem poſitam oportuit. Dele negatiuam(neque in cæteris), & pone atque. Ἀπὸ τῆς ὀρνίθων νομῆς. A paſtu. Sanè id quoque ſignificat νομή: ſed non hîc. Allationem potiùs dixerim. Non enim Laurus in Platano exiit à ſemine, quo paſta fuerat Pica:ſed ex eo quod attulerat : cuius hîc exemplum ponit. Θάπτει ὁ Θεοφρ. obruit terra,

D Imò reponit in cauis arborum. Περιαιρεθέντος, detracto,ablato. Οὔτε γὰρ ὅλως τοῖς πίνναις ἔξεν. Theodorus non repetit ad hanc partem illa, ὡσὶ λοιπῶν. Sed propria vtitur negatione. Non tamen cohæreret ſententia. Εἰ μὴ ὡς ὑπολάβοις. Hæc omiſit Theodorus. Ἀλλ᾽ ὥσπερ εἰς φθοράς, καὶ σωτηρίας πρὸς γένεσιν ἀλλήλων, καὶ εἰς τοὺς βίους, καὶ εἰς τὰς γενέσεις. Sed quemadmodum perire aut ſeruari mutua opera euenit tam in generando, quàm in viuendo. At quomodo perit animal vel in generando vel in viuendo. Sic dixerim, quemadmodum mutua opera vel corrumpuntur vel conſeruantur, tum ob generationem,tum vitæ cauſa. Τὸ συμβεβηκός. Fortuita illa & euentitia ratio. Sic legendum, non autem fori vita. Ὅτε ὀργᾷ, intumeſcere. Aliud eſt turgere Medicis & Philoſo-

phis, aliud tumere. Turget quod vrgetur ad motum: vt materia furens in morbis atque efferueſcens. Tumet abſceſſus ſæpe, neque turget cùm materia percocta eſt: aut cùm factus eſt tofus. Turget in ſene ſemen poſt allii & piperis vſum: at nihil tumet. Arbor quæ foetum meditatur non vbique, non ſemper tumet. Tumor eſt ὄγκος, Græca origine τύλος. Εὐφυής. Theodorus videtur emendaſſe εὐφυής. Agilem, inquit, ad generandum. Malim, idonea ad ſuſcipiendum & coaleſcendum. Hoc enim præſtat humiditas, vt fiat cohæſio. ἐπιτήδειον.

CAPVT XXIIII.

XXIIII capitis argumentum. In plantis eſſe officia mutua naturalia, & quædam adiumenta. Item quædam incommoda. Multo plures eſſe noxas, quàm iuuamenta.

OTI δ' ἐν τοῖς φυτοῖς. Hæc tractatio pendet à ſuperiore. Ex iis quæ dixit, vniuerſalem deducit propoſitionem. Amicitias inter plantas eſſe, ſicut & inter animalia: vnde commoda conſequuntur. ac viciſſim inimicitias. Itaque in duo ſcindit caput hoc. In prima parte mutua ponit beneficia: in ſecunda offenſas: & innuit exemplis. Συνεργεῖ. Vltrò citróque præſtatur officium, ad ſalutem & ad generationem.

Καὶ ἐκ τῶν δ'. Quæ ſequuntur, ſicut & ex ſuperioribus. Ponit autem modos tres vtilitatum. Vnus eſt, à materia nutrimenti. Quippe arbores quæ frondes non amittunt, earum iuuantur vicinia quibus folia cadunt. Etenim illæ ἀείφυλλα, ſunt auidæ cibi, ob perpetuam foliorum retẽtionem: & harum frondes humi ſtratæ putreſcunt, ac fimi vicem præſtant. Sic & Iridem videmus ex foliorum vetuſtorum putrefactione ſibi nouum parare ſolum. Πρὸς εὐτεκνίαν. Et ad earum priuatam conſtitutionem, & ad communem cum ſobole vtilitatem. Is modus eſt in agreſtibus. Nam quæ hìc ſunt ἀείφυλλα, non comparantur arte & cultu noſtratibus in viridariis ob fructus. Edendo enim non ſunt, Ilex, Laurus, Myrtus. Arancia & Citros in capſis ſita, nequeunt illis frui commoditatibus. Alter modus eſt inter mites arbores, & huic longè aduerſus. Seri arbores in vinetis, vt vitibus ſubtrahatur ſuccus: ne luxurient in frondes & pampinos. Quæ ratio ſubtrahendi quod exuberat, iam toties decantata eſt. Ἐμπαρσπείρουσι. Serunt vel ſemine, vel talea, vel viuiradice. Idem opus ad olera, vel hanc eandem ob cauſam, vel ad fuganda peſtes animalium quorundam. Serunt enim Eruum aduerſus papiliones, quos ψυχὰς vocat. Οὐ δὴ γὰρ χρή. Neque id temerè factitari: ſed quia fuerit obſeruatum inter agreſtia ſequi hoc præſidium: ars naturam imitata eſt. Tertius modus earum eſt quæ adminiculis egent, vt vitis & legumina quædam. Περὶ ἄλλων φυλλών. Vnde in Hiſtoriis ἀλλόφυλλα.

Περὶ ἐπίφυ. Perſequitur ſcilicet adhæſionem ad adminicula, tam maiora vt Edera, Vitis: quàm minora vt Serpyllum & Conuoluolus. Sic enim appello laſionem, ex Plinii libro vigeſimoprimo. Alio flexu verba eadem ζῆ περὶ ἕτερον, ſcilicet ἐπιφύεσθαι. Μὴ ἔχοντα δ'. Si deſint pedamenta citra illam magnitudinem quam acquiſiſſent, conſiſtunt, atque humi repunt. Talis omnino Smilax topiarius. Si addantur cancelli, fornicata tentoriola penitus obumbrat. Si non habet cui adnitatur, puſillus quaſi ſeneſcit. Πολὺ ὅτι. Quibuſdã ſpeciebus reſpexit natura: quibus ſi careat, cui ſeſe queant applicare dedit, vt iuſtam craſſitiẽ, atque per eam ad conſiſtendum facultatem naneiſcerentur. Arboreſcunt igitur, vt alicubi Edera & Vitis ſpecies quædam. Οὐ γὰρ ἂν δυνάμενα. Cauſa finalis, cur quærant ridicas: quia non eſſent ſatis vel pampinis vel fructui ferendo. Et dixit τὸ κλῆμα πολὺ καὶ τὴν βλάστησιν. Magna ſarcina raro corpori, ac minimè ſibi conſtanti, ſed inæqualis directionis. Ἢ οὐχ ὁμοίως. Aut prorſus ferre non poſſent, aut non commodè. At natura ſemper quod optimum eſt. Τὸ ὑποισόμενον. Participium futurum τοῦ ὑποφέρειν. Cui adnitatur. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἕλικας. Formalis cauſa in materia apta ad finem: quibus enim apprehenderent præſidia ſua, quaſi manuſculas dedit ἕλικας. Ita dicta capillamenta quæ ſe aduoluunt palis, vnde & nomen. Cicero clauiculas vocat. Ἀντιλαμβάνεται. Vt fiat apprehenſio & vindicatio: ſed εὐθὺς: ſtatim enim opus habet. Ὥσπερ ὁ κιττὸς τὰς ῥίζας. Quemadmodum radiculas Edera. Notabis vocem. Ὅσα δὲ κακοῦσι. Hinc incipit ſecunda pars declarans nocumenta: non quidem ſeparata pars, ſed à priore deducta & confuſa. Quædam quæ applicantur obſunt: & pro bona malam gratiam reponunt: ſtrangulant enim, vt Orobanche: aut exuggunt, vt Edera: aut opacant, vt Smilax & Cucurbita. Vitis etiam clauiculis adeò ramos quos capit, ſtringit: vt quantum capit, craſſeſcere prohibeat.

Ῥαδίως ἀναβαίνει. Quia leuia & gracilia. Καὶ πημαίνει, lædunt. Leſiones explicat, κατασκιάζοντα, ἀποπνίγοντα, περιελοῦντα ἀφαιρούμενα. Τὰ μὲν τῆς κωλύει. Mutila oratio. Prohibent quid? Frui natura ſua. Sole nanque fraudatæ, fraudantur etiam creſcendi facultate. Hoc erat opacatio. Alterum κωλύειν. Quia ſi ſtrangulant: item prohibent crementum. Tertium incommodum eſt in exemplo Ederæ, quæ ſibi haurit illarum quibus hæret ſuccum. Hoc erat τὸ ἐμφυόμενον. Quin tribus hiſce modis omnibus nocet. Nam & complexu ſtrangulat, & occupando inumbrat, & ſuggendo ſiccat. Suggit autem multum à forma, quia plurimas habet radices: à fine, quia multo eget alimento: eget autem, quia folio perpetuo. Denique tota concretione valida eſt: multum igitur ſibi depoſcit, vt Athletæ.

Ἀφαυαίνεται. Tumverò maximè deſiccat ac necat, cùm ad ſummam euaſerit arborem: ξυναυξηθῇ. Cùm autem toto huius orationis tractu de Edera loquatur ſola, ad quam omnia verba dirigantur. Verbum illud ἀφαυαίνεται vtro referatur? Ad Ederam ne, an ad arborem? Nam ſanè ſententia ducit ipſum ad arborem. Hæc prima negligentia

animad-

animaduertẽda eſt. Sed maior culpa, cùm aſsignat cauſam nullam. Nam valda dubitandum eſt, an debuerit exiccari prius. nempe ab imis partibus interceptus ſuccus videbatur non poſſe ad ſuperiora ſubire. Dicamus, non totum ſuccum exhauriri: ſed partem attrahi à partibus ſanis ac liberis, quæ eiuſmodi peſte non infeſtentur. Eas poſtea cùm occuparit, totum eſſe in illius poteſtate. συναυξηθῇ. ſuum crementum æquari cum arboris altitudine. Ἐξαιρέτως παντάχοθεν. Eſt ratio perfectæ perniciei. quia trahit omnibus ex partibus. Quare? Propterea quòd conuertitur ad opus fructificandi, πῇ δέ. Cur non antè? Hoc quoq; dicendum erat. Quoniam intendebat in crementum. Vbi non amplius eſt creſcendi locus: æquatur enim arborem: contulit fœturæ. Qui ſuccus abibat in corpus, reuocatur ad ſobolem. Οὐ χαλεπόν. Similem naturæ noxam in aliis quoque væſtigari poſſe. Πολλῷ γὰρ πλείους, inueſtigationis facilitatem. Multò enim plures eſſe, quam vtilitates. Sic ſuprà ἐμφανεστέρα, quia κοινότερα. Sic & hîc. Multitudo enim communitas quædam eſt. Et incommoda citius atque apertius quã commoda ſentiuntur. Ἐπεὶ καὶ ταῖς ὀσμαῖς. Adeo multæ ſunt iniuriæ: vt etiam u.dc ac es of.e.ant. Res ſanè mirabilis, & faſcino propior: tam leues vapores qui odoris fundamenta ſunt, tantùm valere. Deinde ponit exempla multa, quæ ſunt in problematis, & in ſympathiarum tractationibus ventilata potius quàm excuſſa. Plantarum verò alia inter ſe odia etiam libro tertio, capite quin-
C todecimo. Ἐπιστρέφεται γάρ. Ita ſummum eius auertitur flagellum, vt penè retrò flectatur. Haud tamen veram affert cauſam, διὰ δριμύτητα τῆς ὀσμῆς propter odoris acrimoniam. Quippe ſi cepe aut allium iuxtà adieras: non abhorret. Eſt ergo διὰ ταύτην τὴν δριμύτητα, non autem τὴν δριμύτητα ἁπλῶς. Eſſet enim διὰ πᾶσαν τὴν δριμύτητα: at non eſt. Ὁ προειρημένος γὰρ ἐμπαθὴς. Feſtiuè. non quòd attribuat odoratum: quia daret etiam ἐπιθυμίαν ſimul cum Anaxagora, Empedocle, Pythagora: ſed dixit odoris ἀντιπάθειαν.

Ὥσπερ καὶ ὁ οἶνος δεινὸς ἑλκύσαι. Argumentum à con unctis. Vt ſi Vitis ſuccus facilè ſuſcipiat odores: etiam ipſa Vitis. potens eſt trahere vinum.

Κατὰ συμβεβηκός. Addit conditiones ad facilitatem. nam cum ſuapte natura tale ſit, ſi in vaſe
D paruo ac tenui ſitum fuerit: tanto facilius inficitur odore alieno. Cauſam dat duplicem. διὰ τὴν ὀλιγότητα, καὶ τὸ γυμνόν. Paucitas omnis imbecilla eſt. Item nuditas. Nam paruitas habet interna principia pauca. Nuditas expoſita eſt: non habet περιβολήν. Σταμνίον eſt cadus fictilis, paruus, tenuis. Fictilia rara ſunt omnia, niſi plumbo, aut martia cocta incruſtentur. Itaque liquores combibunt: non mirum ſi aerem admittunt. At quare vinum tam facilè odoribus afficitur? quia valde vaporoſum eſt. Itaque in vaſcula poſitum, niſi obturentur ea, ſtatim vapa fit. Ideirco multæ eius cùm abeunt partes: ſubeunt in illarum loca multæ aeris: qui qualibus oneratus fuerit o-
A doribus, tales inuehet. Hanc aut veriorem, ab optimo viro hoc adductã cauſam oportuit. Quid de Vite? Quia nulla ipſa cùm ſit odore prædita, omnes poteſt recipere. Hæc eſt vna cauſa à priuatione. Alia à concretionis modo. rara enim eſt. Tertia ab actione. quia multas frondes, multos pampinos, multum fundit fructum: neceſſe eſt eam multum quoque trahere. Quamobrem illi idem euenit quod & vino.

Lego ζῇ περιττότερον, non autem περιττότερον. Et καὶ ἀναπνεῖν, non autem ἀναπνεῖν. Et αἱ μὲν ἴσχουσι, non autem ἴσχουσι.

Theodorus περὶ ἀπορίας. ad paſtum fœcundum. Mirum ſi arbores vir moderatus dicat paſcere, cùm aluntur. Mirum ſi fœcunditatem dicat copiam alimenti.
B Ἀλέμματα. Materiam dicere maluit quàm ſarmenta. ridiculè. Non enim ſunt materia ad ignem, ſed poſtquam parata ſunt.

Ἀντίληψις. apprehendere, copularíque. quæ obuia ſint, capraic. αὐτῇ. Καταπνίγοντα, perſtringendo. Melius ſuffocando, ad verbum. Καὶ τὸ ἐμφυόμενον ἐξαιρεῖται. Edera verò infixa etiam rapit. Si ſuccum infixum dixit, malè dixit. Sin legis ἐμφυομένη, aliter procedit. Sicut ſuprà ἐμβιοῦν.

Εὐθὺς ἐκθλίβει. Quod protinus in germinatione liqueſcit. Profectò in primo aditu Latinæ lectionis putaui, quippiam liquidum fieri. Ita mihi diſtorquent animum ambitioſa hæc. Διὰ τὸ γυμνόν. Neque eraſiè obiectum ſit. Nunquam intellexerim. Et quia ob vaſis tenuitatem penè nu-
C dum vinum eſt.

CAPVT XXV.

XXV. capitis argumentum. Cur frondes quibuſdam Solſtitio inuertuntur. Quare flores quidam hient & conſtringantur. Quamobrem in Euphrate Lotus emergat ſe ab aqua, & viciſſim ſubſidat. Quam ob cauſam malua tum flores, tum folia conuertantur ad ſolem.

ΟΣ Α ἀλλοιῶν. Reſtabant foliorum affectus: qui ſuprà inter mutationes conſultiùs relati eſſent. Inuertuntur ſanè: mutantur ergo in prędicamento Situs: velut illa in aliis prædicamentis. Diuiditur caput hoc in partes duas. In prima continetur hiſtoria trium: foliorũ, florum, totius plantæ. In ſecunda cauſas reddit. In extremo partis huius appendicem apponit pul-
D chram. In fine totius capitis pro toti' libri tractatione concludit. Κατὰ γένος τινός. Quare non dixit ἑνὸς τινός? Et ſanè ſunt genera diuerſa, Olea, Vlmus, Tilia: quia genus eſt horum vnum ἀνώνυμον, quia ignotum: cuius proprius affectus in foliis. Oleam verò genus eſſe ſatis patet ex ſpeciebus, quæ ab autoribus agriculturę connumerantur. Ἢ καὶ πλειόνων μὲν ὁμογενῶν. Vult dicere, affectum hunc τῆς φυλλοστροφίας eſſe in ſpeciebus ſub vno genere: puta in ſpeciebus omnibus Olearum. Hoc non eſt mirum. Proxima nanque forma eſt. Item eſſe in generibus diuerſis: vt Vlmo, Tilia, Olea. Cæterùm (ſicuti dicebamus) omnis affectus à forma quapiam. Ergo iis affectus communis, in ipſis vnam habebit ſui cauſam

eſſentialem omnibus communem. Bipes homo A eſt, leo quadrupes, muſca ſexipes, ſcolopendra multiplex: hæc ſunt genera valdè diuerſa. Genus tamē habēt commune, & eſſentiam communem, à qua fluit communis affectus is qui eſt, greſſile. Igitur ſunt μὴ ὁμοειδῆ per differētias propinquas: ſed ſunt ὁμογενῆ in ea ſubſtantia à qua fluit greſſilitas. Hæc de folijs: illa de floribus. Ἔνια δὲ τῶν ἀνθῶν. Tertium exemplum de Loto Euphratæ: cuius non ſolùm flos aperitur interdiu, noctu clauditur: ſed etiam ſtipes exerit modò ſe, modò ſe operit aquis conquiniſcens. Ἅμα δυομένῳ μέχρι μέσων νυκτῶν καταβαίνειν, quaſi ſolem abeuntem proſequatur. Ἐπὶ δὲ οὖν τῶν εἰρημένων. Politis hiſtorijs, & abſoluta narratione, in hac ſecunda capitis huius parte cauſas aggreditur. Ac B de foliorum inuerſione primùm. Vertuntur, inquit, eo tempore: quia eo tempore ſolent folia cadere. Pati igitur. At inuerſio paſſio eſt, & quaſi caſus. Acutam excogitationem. Cæterùm hypotheſis falſa eſt. Non enim Solſtitio nudantur arbores frondibus. Πάσχειν τι. Quia inuerſio quaſi quidam caſus eſt. Quæ igitur non cadunt, quaſi cadere. At res aliter ſe habet. Nam quemadmodum in Regulo auicula cùm in veruculo igni apponitur, tametſi nemo vertat, tamen per ſe conuertitur: ita fit & in his. Regulus vbi ea pars quæ igni obuerſa fuit, aſſata eſt, altera quæ non eſt aſſata, quia eſt grauior deſcendit: atque is ita conuertitur. In frondibus idem alia ra- C tione. Nanque exuſta in parte ſuperiore attrahunt ab inferiore: atque ita inferior inanita leuior fit. Præterea ſicut in membranis & coriis, quæcunque fuerint concalefacta, diſtorquentur, criſpantur, ſinuantur. Eundem ad modum frondes eæ ſubuertuntur. Etenim quodcunque areſcit, intorquetur, vt capillus: alijs alibi conſumptis, aut alioqui mutatis à calore partibus, aliquādo æqualiter, aliàs inæqualiter. Ἄπαντα μὲν οὖν. Caſtigat θέσιν quæſtionis. Aiebat enim quibuſdam tantùm: nunc ait omnibus euenire, tametſi non æquè: idcirco non deprehendi. In his autem cognoſci: propterea quòd earum frondium colores imæ ſummæque partis manifeſtò differant, potiſſimùm Tiliæ: inferiora nanque admodum exalbida eſſe. Et aſſignat coloris huius cauſam ὑδατώδη. Id quod accuratius eſt conſiderandum. A- D qua enim eſt nigredinis cauſa in nubibus: item in terra, & charta, & tela. Eſt hoc etiam ſcriptum in 38 ſectione, problem. 1. Sic enim oleum in ſole albeſcere. Et in 22. problemate quarto. Videmus etiam ſaccharum candidiſsimum aqua ſolutum nigreſcere. Quare igitur quibus plantis tota folia viridia ſunt, horum partem inferiorem minus haberi viridem? Quia ſuperior inſolata trahit ſurſum ad ſe humidùm quod erat in inferioribus. Idcirco pleniores ſupernè ſunt frōdes, & nitidiores, & habitiores, atque etiam ſucculentiores, contrà quàm hic dicat. Dixi, tota folia viridia. Nanque Cyclamino rubra ſunt: biſtortæ cæſia. Τῶν δ' ἀειφύλλων. Huius affectus expertes eſſe arbores

A perpetuifolias, quia carēt ea cauſa quę in illis erat illius inuerſionis. Aiebat enim, quia cadere deberent, vt alia, nec caderent: caſus ſimile quiddā pati. Quare in quibus non cadunt, ne ſimile quidē caſus pati. eſſe enim robuſtū genus hoc. Itaque accipit in maiore propoſitione ſyllogiſmi: τὸ ἰσχύειν ἰσχυρότερον. Ἡ δὲ τῶν ἀνθῶν. Reſponſio ad alteram quæſtionis partē, de floribus. Hanc reſpōſionem faciliorē dicit. Qui flores frigidi ſunt & imbecilli, nocturno claudi frigore: ſolis tēpore foueri atq; aperiri, reuocantis calorem naturalē, atq; à cētro ad ambitum effundentis. Συμμύειν, ἐκ τοῦ συστρέφεσθαι τὸ ψῦχος. Quia frigus cogit. Contrà Iris noctu hiat, ſole tactu contrahitur: quia ſinus interiores amittunt humidū: itaq; contrahuntur: laxantur no- B cturno gelu. Τὰ δὲ πάθη. Nunc ad Loti elationem ac depreſſionē, contractionē, & explicationē. Cauſam aſsignat imbecillitatem ac frigiditatē. Vtrunque aquaticarum ſanè intereſt. Cæterùm verba nimis laxa ad cauſā συμμένειν ταῖς μεταβολαῖς. Sanè debile facilè mutatur: ſic modò dicebāt, τὸ ἰσχύειν ἰσχυρότερον: quaſi diceret τῶν ἀσθενῶν ἀσθενέστερον. At enimvero dic mihi modum mutationis. Nam quid patiatur aquatica & frigida à nocte? Simillima enim ſunt nox, & illa. Imò plus à ſole patiātur. Solē tamen ſequitur Lotos. Occidente occidit: oriēte oritur: aſcendente etiā exilit. Potius ratio eſt in tēperamenti ratione. Pręhumidā ſanè tēperationem appetere ſideris beneficio. Ἡ δὲ αἴσθησις. Tā C exactè ſentire aquatilia (hoc enim eſt hic ὀξέως, vt acutè videre) exactè igitur ea ſentire, non caret ratione: prēſertim locis feruidis, ὑπερβάλλει ad eſt præſertim vbi agens pręualidum eſt Pars hęc eſt cauſæ ab agente: quā decuit complere per applicationē. Sanè non omnia locis calidis eam percipiunt affectionē. Supplementū id eſto. Quia facilè patitur aqua ab igni: ergo & aquea. Ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς μὴ τοιούτοις. Argumētum à minori poteſtate ad maiorem. Alijs in locis quæ minus talia ſunt, ſcilicet minus calida: res minus humidæ ſimili ſenſione afficiuntur, autore ſole & ſyderibus. Non tamen loca deſignat: neque explicauit ſimilitudinem: ſed tātùm dixit ἀκμὰς ἔχειν ταχείας: celerrimi proceſſus. Celeriter proficiunt: vbi caloris minus. Sané. Nō conuenit tamen comparationis pars. Quia plan- D tarum profectus: puta in Aſia, res frumentaria expeditiſsima eſt: at is progreſſus naturæ eſt æqualis, ſibi ſimilis: at in Euphratea Loto inæqualis, & tamen ſtata. Φαίνεται γοῦν. Dicat aliquis, eſto: refugiat Lotus noctis tedia. At cùm in profundum ita ſe abdit, vt ne manu quidem contingi queat: quomodo ſentit ſolem in imo? Aquarum, inquit, natura adeò eſt obnoxia: vt non ſolū quæ ſupra terram ſunt aquæ, ſed etiam quæ ſunt ſubtus, multas patiantur mutationes. De his videbis Plinium in ſecundo Et Philoſophum in ſectione vigeſimaquarta, problemate ſecūdo: Æſtate poſt meridiē in puteis fieri aquas tepidiuſculas. Ἐπεὶ καὶ ἄστρων. Quin à quibuſdam ſyderibus, tū mare, tū etiam terram ipſam immutari. Πάσχει δέ τι ὁμολογούμενον. Auget Hiſtoriam alijs exemplis.

tota

tota narratio ſimplex, neque indiget interpretatione. Ἐν τοῖς ἐλάττοσι. quia ſunt imbecilliora. Ἐξάγει. Inclinatur & flos Solſequij, & Maluæ folium ad ſolem, ἢ ἐξάγει, qua educit humidum. Hic ἕλκειν vſitata voce. Suprà minus vſitatis ἐμμανεῖς, δὲ ἐξάγει. Ἐξάγει καθ᾽ αὑτήν. Minor propoſitio. Concluſio: ἕλκειν κατ᾽ αὐτόν. Ὥς καὶ τοῦτο ... Haud facilè commodes his verbis: non enim mendo carere videntur. Ταῦτα μὲν οὖν. Modeſtia Philoſophi, quam vbique ſcitiſsimis ſemper ſententiis profitetur. Nequis putet eum iactare cauſarum exactã profeſſionem. Itaque tacitè monet, quàm pauca, quàm miſerè, quàm nihil, quàm min⁹, quàm nihil ſciamus. πίστις tantùm eſt & δόξα. Vt οἷα τὸ δοκεῖν fiat πίστις, ſcientia verò nulla. Dat deinde luculentiſſimis verbis præcepta, quibus ſimili ratione ac via cætera per nos indagare poſſimus. Præceptũ ſummum: nihil temerè, ſed cõſideratè. Præceptorũ capita: conſideratio propriæ cuiuſque ſubſtantiæ, vnum: alterum, locorum naturas: tertium, cõmunes ex iis affectus: quinam? Non ſolùm conſtantes, vt ſterilitatem, fœcunditatem: ſed etiam τὰς ὑπαλλαγάς: quas mutationes ſuſcipiunt affectus in aliis & aliis generibus: quartum, quid cuique proprium: ex hoc enim exactior ſcientia, quàm ex cõmunibus. Quintum, quid cuique conueniat. Nãque illa ex natura conſiderantur: hoc ab euentu, vel per naturam, vt tonitrua tuberibus, imbres lolio: vel per artem: de quibus libro ſequenti. Hoc volebat, τὸ ἁρμόττον. Sextum, iucundam rationem ſimilitudinum. Vt ſi degenerat in lolium tritici ſemẽ propter imbres: an propter humiditatem degeneret alba Populus in nigram. Septimum, cognoſcere quæ ſint congeneres plãtæ. Tunc enim

A quod de cognita pronunciatum fuerit, de oblata videbitur idem poſſe pronunciari. Hoc imprimis eſſe obſeruandum: propterea quòd non differant aliqua, quæ differre videãtur. Dixit δοκεῖ: quia per ſenſum accipiuntur notæ ſimilitudinis & diſſimilitudinis. Itaque figura aut colore different, vt myrti ſpecies & intuborum: at facultates erunt eædem. Rariores tamen ſunt eæ quæ differre videntur, nec differunt: plures illæ quæ è contrario. Cape Portulacam ſylueſtrem & Peplion: item Anagallidem & Morſum-gallinæ: tum Vermicularem & Telephion: ſenties alteras vrere, alteras refrigerare. Hæc ita digeſſit vir accuratiſsimus: nec

B quieuit, ſed adiunxit etiam duos modos veſtigationis, θεωρίαν ſcilicet per rationem, & πεῖραν, quæ fit per ſenſum. Quas duas duces conſtituit ex Ariſtotele ſumptas, doctiſsimus Galenus. Et vſus eſt verbo diligentiam ſignificante: μετιέναι, aggredi.

Ὅσα δὲ κατὰ τὰς γεωργίας. μετάβασις eſt ad alium librum: cuius per initia ſtatim reddet rationem.

Lego ἐκεῖνον τὸν ἀέρα, non autem καρπόν. Et ὑπερέχοντα, non ὑπερέχοντα. Vt ἧλον ἀνέχοντα.

Theodorus ὑδατώδη, aquina. Sanè vniuerſa aqua non lauerit huius vocis abſonam fœditatem.

Συνιόντος, coacto. Coeunte, ſignatius, & extra ambiguitatem ſignificati. Ἀνιέντος, laxante. remittente. Non enim eſt χαλῶντος. Τοῖς καθ᾽ ὕδατος, immerſa. peſsimè. ſed quibuſcunque, qualitercunque ſint aquatica & in aqua. Διαδίδοσθαι ταχέως, trãſmitti celeriter. Non intelligo quid, quò,

C vnde, quà tranſmittatur. Sed hic poſuit ἀντὶ τοῦ ἐνδίδοσθαι. Quod ſi minus placet, minus enim nobis quoque: at dicas impreſsiones, quaſi ἐκλάμψεις à ſole & ſideribus.

IVLII CAESARIS SCALIGERI IN TERTIVM DE

plantis Theophraſti, Commentarij.

CAPVT I.

Primi capitis argumentum. Plantarum naturæ principium eſſe in agreſtibus, finem conſequi ab arte. Plantas quaſdam non amore coli. Non eandem cuiuſque vel materiam, vel naturam, vel perfectionem: quamobrem arte quoque diuerſa quæri. Arte quaſdam fieri deteriora. Eligendum agricolæ locum, & aërem conuenientem.

ΠΕΡΙ` τῆς φυτῶν θεωρίας. Duplicem plantarum eſſe naturam, etiã ſuprà vidimus, agreſtem & mitem. Quamobrem qui de plantis ſcripturus ſit, ei de vtraque habendam

D curam. Cùm igitur ſuprà de agreſtium cauſis peractum ſit, impræſentia de mitibus agendum: hanc enim illa natura priorẽ demonſtrauimus. Statuit autem agricolis principia & fundamẽta, tãquã ſuperior artifex. Naturalis enim Philoſophus ex ſe parit cæteras omnes ſciẽtias quæ verſãtur in materia, vt medico, muſico, aſtrologo, etiam fabris omnibus, & nautę, & ipſi coquo dat, quę ipſi additis certis pręſcriptionibus exerceãt. Antè verò quã ſeſe applicet ad harũ pręceptionũ explicationẽ: oſtẽdit optimo quidẽ cõſilio, quid & poſſit & de-

beat facere. Repetita igitur ea ſententia; quam per vniuerſæ tractationis initia ſtatim poſitam oportuit:plantas eſſe partim agreſtes, partim mites: mites eſſe factas per artis acceſſionem: iure doctrinæ ac methodi coactus eſt declarare: An eſſent agreſtes omnes aptæ ad recipiendum hoc artis beneficium. Nam cùm dicat, naturam eſſe principium in agreſtibus:artem eſſe finem, vt mitefcant:neceſſarium fuit indicare an omnes plantæ finis huius appetentes ſint. Omne enim ens ſui finis appetens eſt. Ait igitur, non omnes vel opus habere, vel appetere finem hunc: ſed quaſdam à natura quemadmodum habent principium, ita quoque nactas eſſe finem. Primùm igitur ſtatim cum procemiolo quo introducit futuram contemplationem, miſcet hoc effatum, Non omnes plantas admittere cultum. Super hoc mouebit dubitationem, quam & ſoluet. Poſt hæc oſtendit culturæ opus atque vtilitatem quibuſdam, aliis damnum, vt eorum fiat electio in quibus opus ſit opera noſtra. Poſtremò affert exempla multa huius exceptionis:quibus intelligamus, quæ abhorreant à cultu: quæque ſibi depoſcant manus hominum. Hæc ita cùm inſtituat toto libro, partitur in duas omnia tractationes. In prima de arborum cultu. In ſecunda de aruis & ſegetibus. Inter vtranque naturam, per huius initia conſulit olitoribus. In vtraque autem & terras eligit, & tempora deſignat, & operarum modos explicat, & morborum cauſas narrat. Pleniſsimis autem commentationibus præcepta ſtatuit, quibus vineæ curentur. Nunc hoc agamus. Διτταὶ σκέψεις ἐν δυοῖ. Quia quædam ſcientiæ ſuper vno tantùm ſubiecto multas verſant conſiderationes: vt cùm in morali quærimus quid homini, vt ſibi: quid, vt aliis conueniens ſit. In aſtronomia motum, quantitatem, vim cæli. At in plantarum contemplatione non ſolùm duplex eſt diſceptatio: quia ſint affectus in vno ſubiecto, puta naſcendi & generandi: ſed etiam propterea quòd ſunt duo generales affectus, ſyluestrium ſcilicet ac mitium. Sua igitur vtrique tractatio diſtribuenda, Prioris partis contemplatio prioribus libris abſoluta eſt. Reliquum eſt, vt hanc poſteriorem exequamur. Ecce introductam operis neceſſitatem. Διτταὶ σκέψεις, geminas diſceptationes. Quare? quia ἐν δυοῖ, in duobus. Ἡ ἀρχή. Naturæ principium in iis quæ ſuo ſtatu naſcuntur abſque vlla externa ope. Quippe natura eſt eius principium, in quo eſt: ars verò extrarium. Ἐκ τῆς ἐπινοίας. Voce hac in hoc ſignificato etiam ſuprà vtitur. Rectè coniunxit ἐπίνοιαν, ingenium: καὶ παρασκευήν, & operam, induſtriam. Hæc enim niſi iudicio dirigatur, fortuita eſt incertáque, & interdum temeraria. Ars abſque opera, eſt nauis ſine mari ac vento, alioquin & armamentis, & magiſtro, & miniſtris inſtructa. Cæterum vt quid? Τὸ μὲν φυσικόν. Natura ſeipſa ducè, ſibi adminiſtra, non eget ad opera ſua præſidio. Itaque dixit ἐν αὑτοῖς αὐτοῖς: in iis quæ à ſeipſis, non ab alieno pendent miniſterio.

A Τὸ δὲ διαγνωστικόν. Quod verò explicatur intellectus agitatione, id ab arte proficiſcitur. Vbi pulcherrima eſt in ſchola veritatis contéplatio. Nanque ars quæ eſt in homine, paratur ab intellectu, atque adeò ſtabilitur. Quónam igitur modo intellectus opera ab arte? quia eſt ars habitus cóparatus per vniuerſales propoſitiones, quę concluſionem ex ſeipſis peperere. Propoſitiones hę cóflatæ ſunt ex multis memoriis: vna quæque memoria ex multis experientiis: experientia ex multis actionibus. Carbones fecit ſæpe ex Abiete, Salice, Quercu, Iunipero, Chymuſta, vt eorum vi aurum excuteret è plumbo. Expertus eſt Quernos validos, Salignos imbecilles, Abiegnos penè nullos, Iuniperinos penè immortales. Ex his hæſit in memo-
B ria ſemel atque iterum, ac ſæpius propoſitio hæc, Iuniperini carbones optimi. Ita parta eſt ars. Is habitus vbi ſemel eſt conſtitutus, eliciet ex ſe deinde quotidianas actiones, quæ non ſunt eiuſdem ſpeciei cum illis quæ fiebant in experiundo: fortuitæ nanque erant illæ. Sed hæ ſunt à ratione conformatæ ac directę. Has deſignauit illa voce διαγνωστικόν quam idem valere voluit quod & modò poſitam ἐπίνοιαν. Hæc ſiquis inter plantas quaſi alieno loco diſceptata conqueritur: tranſmittat. Non enim poſſumus in ambulacris Ariſtotelicis reptare humi cum plebeis, ac triuialibus, atque otioſis, atque aliud agentibus. Neque enim hæc ſcribim° Grammaticis, ſed veris Philoſophis. Dixit igitur παρασκευήν, apparatum ad finé, id eſt ad opus. Pro-
C pterea quod agricola tum loca, tum tempus eligit, tum parat inſtrumenta. Τὰ δ' αὐτοῦ τὰ περὶ τῶν. Dicendum, inquit, de hoc apparatu. Oſtendit propoſitum. Sic diuinus Præceptor in aditu ſuorum librorum, Dicendum nobis eſt quid hîc aſturi ſumus. Πρῶτον εἰπεῖν ὅτι. Introducit capitis huius materiam. Vt intelligamus quæ artis ſint priuatim: & quæ ipſam reſpuant, aut non egeant, aut etiam deteriora fiant. Καὶ τῶν δένδρων. Horum exempla ponet poſtea. Οὐδ' ἥκιστα γεωργίας. Metaphora ab hoſpitibus & beneficiariis. Idcirco dicitur à Philoſophis accidens ἐνδεχόμενον: quia eius quaſi hoſpitium ſubſtantia eſt: cuius in gremio conquieſcat. Τὰ γὰρ ἀπό. Pulchram ſententiam: vt ſponte naſcentia ſint tanquam in principio, & ſub principio, quibus ſi accedat ars,
D finem ſuum conſequantur. Ideo dixit μεταβαίνειν, Tranſeunt. quia tractus eſt & interuallum inter feritatem, & cicurem habitum. quod interſtitium ſuprà dicebat διάστασιν. Αὐτομάτων. Idem quod αὐτομάτων. Et efficacior vox quæ includit in ſe τὸ φύσει, eo preſertim loco vbi in altera voce eſt αὐτῶν. Sed nota loquutionem, ἐκ τῶν αὐτομάτων. Ex numero & claſſe ſponte naſcentium. ἐκ τῆς αὐτοματίας, εἰς τὸ τεχνιτικόν. Dixit τὸ διὰ τέχνης: quia non eſt ars finis vltimus, ſed medius, & quaſi inſtitor ad vltimum finem, id eſt ad fructificationem. Ἄτοπον δ' ἄν. Ponit obiectionem: non videri veriſimile, quicquam in natura ſpernere oblatum ſibi beneficium. Si ars perficit poteſt ne quippiam reperiri quod artem auerſetur,

id

id eſt perfectionem ſuam? Nam ſanè omne quod eſt, appetit bonum. Eſt enim affectus ſecundus entis: κατὰ τὸ οἰκεῖον. Quare omne ens id appetit. Εἰ τὸ συγκαταλαμβάνειν. Hoc eſt quod ait, ἄτοπον. Si artis beneficio planta fera nanciſcitur idoneum ſibi locum, tam dico ſolum quàm aerem: vterque enim locus eſt: non melius ei ſit, ſibi ἀδηνεῖν, & ſpeciei prorogationi παραλλαγὴν, atque etiam vſui hominum. Optimam obiectionem, ſed quam nulla queat ipſe reſponſione tollere, propter verba quæ addit, χώραν οἰκείαν. Si enim locus, id eſt ager & cœlum conueniant: puto induſtria meliores futuras. Induſtriam intelligo, quæ illi conueniat plantæ, non autem omnia capita culturæ. Quamobrem etiam cornum & itidem, ſi ponantur idoneis locis: ea poſitio artis eſt: non enim ibi natæ: non eſt dubitandum quin rectè habeant. Intelligere voluit integrum cultum. Οὐκ ἔστιν ἄτοπον. Reſpondet, Non eſt abſurdum. Quare? οὐκ ἀλλότριον: quia non eſt à natura alienum: quædam contenta eſſe ſorte ſua, neque appetere mutationem. Sanè entia per gradus quoſdam inter ſe affinia ſunt, à materia prima vſque primam intelligentiam: quemadmodum in duodecimo Metaphyſicæ declaratum eſt. Itaque inter eas plantas quæ in ſaxis Oceani Germanici naſcuntur penè ſaxeæ, & ipſum Triticum, aut ſi mauis Quercum Palmámve, mediæ ſunt multæ ita inter ſe diuerſæ, vt tamen habeant ab infelici illa natura ad meliorem perfectionem gradus quoſdam coniunctionis. Earum verò claſſes eiuſmodi, vt quædam ferę primùm, deinde cultu miteſcunt: aliæ ſunt illis rudibus propiores, ruſticitate atque feritate indomitæ. Ac ſanè aquaticæ plantæ ſatis ſunto pro exemplo nobis. Quo enim cultu fiat melior, vel alga, vel praſſum, vel lenticula, vel ſalgamazum? Ἀρχὴ δὲ αὐτῶν. Ad demonſtrandum quod id non ſit abſurdum: inde, inquit, initium ſumendum eſt. Non eſſe omnibus naturam vnam: id eſt neque vnam formam neque vnam materiam. φύσιν, tamen formam dicit hìc. Facilè concludetur inde non omnibus eundem finem: atque hinc non eaſdem vires, non eoſdem affectus. Propterea ſequitur inſtituta concluſio; Alias plantas aliter perfici. Quaſdam ſua natura nanciſci perfectionem: quaſdam foris quærere, quia non habeant intus. Ideo dixit, ἐν δ' αὐτῇ τέλος τῆς πέψεως, καὶ δυνάμεως τῶν καρπῶν Prius enim coquuntur fructus, quàm adipiſcantur perfectionem, vel ad generandum, vel ad vſum noſtrum, cúmque duplicem, vel ob cibum, vel propter medicinam. Ἀλλ' ἑκάστου. Sed cuiuſque hæc ita ſunt: prout ipſum natura deſtinauit ad aliquid, vel per ſuccum, vel per ſaporem, vel per odorem Ob id dixit, χυλοῖς, καὶ ὀσμαῖς καὶ τοῖς ἄλλοις: puta figuris, quantitatibus, coloribus: etiam ſonis, vt alibi declaratum eſt. Quidam enim fructus ſolidiores: alii inaniores. Etiam apud Indos ſunt fructus cum aqua intus, vt nux magna. Alii cum aliis fructibus item, vt Camolanga. Sed ſaporem & odorem poſuit: quia ex iis po-

A tiſſimùm ſumitur indicium maturitatis: ex quantitate perparum, ex figura minimùm: non tamen penitus nihil. In Peponibus enim abſcedere incipit à pomo pediculus. Ex eiuſmodi hiatu plena maturitas cognoſcitur. Color autem in pleriſque nutatur, non in omnibus: in nobiliſſima ſaltem planta, Tritico ſcilicet, plus eſt indicationis à colore, quàm à cæteris. Ἐπεὶ δ' ἐξ ὧν. Redit ad agriculturam, & ait ab ea parari plantis ſucci multùm, multúmque etiam qualitatis: intelligit dulcedinem. Hæc enim duo quæruntur ad vſum, & copia & bonitas. Τὸ συμφέρειν. Duo ſignificat ſimul hìc, vtilitatem & alimentum, σύμφορον etiam includit. Κατεργάζεται. Ideo ſuprà dicebat ἐξεργασθεῖς. Κατειργασμένη γάρ.

B Laborata terra multiplicat beneficium ſuum, idq; duobus iam quæſitis modis, augendo quantitatem ἀπόλαυσιν πλείω: & interpolando ſuccum, vt ſit vtilis: μεταβάλλει τοὺς χυλούς. Quod expetebatur ſuprà in voce illa πόνον. Mutat autem, quia ſoles atque imbres quos elaboratos ſuppeditet, admittit. Ὡς δ' ἁπλῶς. Hac narratione oſtendit duo ſimul: & quibuſdam prodeſſe quæ iis egeant, & aliis obeſſe quæ non egeant. Hæc poſteriora quæ ſint, declarat. ξηρά, δριμέα, φαρμακώδη. Quæ ſicca eſſe volunt, & acria, & amara. Denique omnia medicata à cultu, tanquam à re contraria abhorrere. Ἐκθηλύνεται. Verbum ad mollitiem deſignandam huic autori vſitatum: quod & ſuprà vidimus. Δυνάμεις. Non ſolùm fa-

C cultates φαρμακώδεις intelligit, ſed etiam omnes illas qualitates. Sæpe ſic vtitur: quia forma non agit niſi per illas. Vbi notabis vrbanitatem. Simul dicit ἐκθηλύνεται, effœminantur: ſimul dicit οὐκ ἐπιφέρει καρπούς. ἀρρενοῦται potius igitur. Accipiendum verbum, vt diximus: amittunt vegetum illum vigorem. Melius dixiſſet ἀτονίζονται.

Καὶ ὑδαρέστερα. Fructus fiunt dilutiores. Nempe humore addito: rectè. At quomodo χείρους: ſi, vti dicebat, περιέχεται τὴν χρείαν ἡμῖν? In iis quæ ſicca eſſe volunt, vel acria, vel amara, nihil ab arte oportet tentari. Ἐν τούτοις γὰρ ὑπάρχει τὴν χρείαν. In iis enim facultatibus ſita eſt vtilitas noſtra. Quare non ſunt immutandæ. Propterea quòd ab his expetimus τὸ φαρμακῶδες: quod ſanè cultu

D vitiaretur. Exempla opportuna ponit abſynthii & centaurii. Καὶ ὅλως. Diſtribuit facultates in ſubiecta: radicem, caulem, fructum, ramos: Aliorum exempla ſcatent. De ramis habes Carpeſii feſtucas, & Caryophyllorum, & Xylobalſami, & Xylocaſiæ. Deinde apponit alia quæ nota ſunt ac certa: niſi quod ait de Lapatho, quod recenſet inter acria. Noſtrum haud tale. Tamen ne tam facilè damnandus vel Autor, vel Librarius. Nam ſanè quod in hortis pro Raued oſtentant, Bulapathum eſt, radice admodum medicata. Francigenæ virgines Deo dicatæ, quo nomine illud appellant, haud multum abhorrentà vero. Vocant etenim *Lapatienſe*. Τὰ μὲν οὖν δὴ φύεται. Silphium non naſcitur inter mites. At nunc ne vſquam quidem.

De Cyrenaico loquor. Aretæus de Silphio loquens, agnoſcit in eo hanc graueolentiam, quæ in Aſia eſt. Quomodo igitur defecerat iam ſuauespirans illud alterum: quod etiam in obſoniorum condimenta petebatur? Ait etiam Capparim fieri deteriorem; ad medicamentum intellige: nam ad culinas ſunt longè ſuauiores. Ἔτι δέ. Hoc magis. Cùm ſuprà dulcedinem eſſe diceret fructuum perfectionem: hic in Corno damnat eam quæ ex cultu capiat. Neque ſuccũ modò fieri deteriorem: ſed materiam ipſam quoque. Sanè quęritur ad iacula. Itaque non mirum, ſi damnetur ob hoc cultura. Ceterùm fructus eius ſi veſcendo eſt: quare factus dulcior minus cõmendetur, neſcio. Notabis loquutionẽ, τὰς γλυκύτητας αὐτῶν λαμβάνει. Potius αὑτοῦ, aſpiratè. Καθυγρότερα. Quia ſicca & ſtrigoſa minus dulcia. πληθυνόμενα: quia humefacta. Humidi nanque eſt ſubire & implere.

Τῆς δ' οἴης. Sorbum partim accipere beneficium dulcedinis, partim iniuriam odoris amiſſione.

Ἀφαιρεῖται γὰρ ἀτονίαν. Vox hæc reſpondet illi ἀδρύνει, in corno. Debilem facit. Ὁ δὲ θερμός. Lupino attribuit verba duo ſatis ſcita ad eius importunam luxuriam deſignandam. Ὑλομανεῖ, inſanit luxuria calamorum. Ἐξυβρίζει. Quod & ſuprà de Amygdalis. Contemnit agricolæ vota, atque in eius ſtudium illudit. Ὑλομανεῖ. Vbertate inſanit ad materiæ procreationem: ſicut dicimus hippomanes. Ταύτην ἐναντίωσιν. Ars dum ſtudet, vt plantam efficiat meliorem, contrarium experitur euentum. Eſt ἐναντίωσις & ſpei & fructificationi. bonam habitudinem dat, vt plantæ: malam, vt parenti. Ἐκ δὲ τῆς ἀρχῆς. Pulcherrima ſententia, quæ reſpondet illis ſuperioribus, ὑγρὸν περὶ ὀπὸν φύσει, χυλοῖς, καὶ ὀσμαῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις. Ita de ſuo penu prompſit natura & diſpenſauit. Eſt enim optimus œconomus: notum habet quid cuique conueniat. Quoniam eadem eſt quæ dat, quæque fecit ipſa, tum cui tum quod dat. Itaque ſtatim ab initio quæ ſunt αὐτοφυῆ, poſſident ea ſuo ſibi fato demenſum ſuum, quantum ſatis. Hoc eſt illud σύμμετρον. Hæc quoad ſuccum. Addit καὶ οἰκείαν χώραν. Ad eadem principia conſeruanda. Quippe inter illa & locum bellè conuenit. Ideo dixit οἱ γὰρ αὐτοφυεῖς γίνονται ἐν τούτοις. Repetit inde ſententiam de aere & loco, toties inculcatam. Nanque ex iis & commodum εὐθηνία, & incommodum ἀκαρπία. Robur acquirunt ſibi vnde luxurient, neque fructum ferant.

Ταῦτα δ' ἐναντία. Hæc ſunt quæ obſunt agreſtibus, quæcunque mitigari nolunt. Ideo dixit παρὰ φύσιν: inuita eorum natura principiis aduerſantibus. Ἔστι γὰρ ἀήρ. Mollitiei cauſa, ab aere ſimili ſcilicet molli. Velim tamen ſcire, quomodo ſit aer mollior in viridariis apertis, quàm in campis. Καὶ τροφήν. Item à terra quæ illis aliena eſt. Suprà tamen etiam in non aliena agnoſcebat detrimentum. Alienum intelligit, vel nimium, vel nimis parum, vel dilutius, vel aliud quid quod in ſumma non conueniat. Οἷον ἔκστασις. exitus, egreſſio à natura ſua. Dixit οὖν: quia non

A mutatur ſpecies. Suprà cùm diceba de bono plantarum ſtatu, vtebatur illo verbo συνίστασθαι & συνεστάναι, pro firmitate: nunc in hac mala conditione induxit verbum priuationis. Αἱ δ' ὑπερβολαὶ τῶν κρείττων ἐξιστᾶσι τὴν διάνοιαν, in quartadecima ſectione, problemate primo. Habemus & paſſim apud Medicos, & in libris Ethicorum, & in ſecundo De partibus: animalia craſſi ſanguinis θυμώδη καὶ ἐκστατικά: Id eſt immodica & amentia ad iras. Ἐπιμαρτυρεῖ. Tot teſtimoniis accedit & illud: etiam ab iis quę cultum & quærunt & admittunt, & patiuntur, mediocritatem velle quandam. Fugere nanque τὰς ἀκριβεῖς ἐργασίας, καὶ ζητεῖν ῥᾳθυμίαν τινά. Vt oſtendat quod toties monuit, ἐν τῷ συμμέτρῳ naturam eſſe. In qua tamen ſit
B latitudo quædam, atque in ea gradus vt in ſanitate. Vt aliqua ſedulam induſtriam boni conſulant, & ea proficiant: nonnulla offendantur ea diligentia: quædam mediocriter coli velint. Τῶν δ' οὐκ ἐξαιρουμένων. Hæc verba pro aliis locis memoria tenenda ſunt. Latent enim nos cauſæ multæ.

Lego εἰ τὸ προσλαμβάνον, non autem εἰς. Et ὥσπερ διαιρεῖ, non autem διαίρει. Et πληθυνόμενα, non πληθυνούμενα. Et τῆς δ' οἴης, non τῆς εὐόδους. Et τὴν ἀτονίαν, καὶ τὸ ἄσαρκον, non autem ἀτροφίαν. Et εἴη ποιῶν, non ἔτι: neque, vt emendarunt, ὅτι.

Theodorus peſſimè tranſtulit hoc initium:
C ἐπεὶ δὲ φυτῶν θεραπεία διττὰς ἔχει τὰς σκέψεις, καὶ ἐν δυοῖν. Satio plantarum bifariam agitur, ac duplici omnino genere conſummatur. Et ſemilatinè illud: auxiliari retulimus. Et illa, indaganti ratio venerit. Fortaſſe ſcriptum reliquit Ratio plãtarum.

Ἐλαττόνων ὑλημάτων, ex ſummiſſa materia. Summiſſum eſt quod aut ipſummet elatum fuit, aut eſſe potuit: omnino motum ſignificat. Minores frutices neutiquam ſeſe ex altis ſummiſſos fecere. Οὐ κατὰ τὸ ποιὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ποσόν. Non ſolùm genus, ſed etiam modus. Τὸ ποιὸν, neque ex ſe genus ſignificat, ſed qualitatem: neque hic ſubſtantiam aut eſſentiam dicit, ſed qualitatem: loquitur enim de ſaporibus. Denique τὸ ποιὸν quoque in genere eſt. Quod autem temerè ſic euagetur extra fidem interpretationis: mani-
D feſtum eſt ex verbis, quæ mox his reſpondent. Quippe πλῆθος καὶ ποιότητα. Κατεργαζομένη, agitatus. Saltem dixiſſet ſubactus. Ὥστε εὔλογος οὐκ ἂν εἴη προσφορὰ ἑκάστοις. Theodorus παραφραστικῶς: Ergo cultus quibuſdam commodè adhiberi: quibuſdam minimè poſſit. Ἢ κατὰ τὸ καυλόν. Omiſit Theodorus. Θύμβρα καὶ θύμον. Theodorus addit Cunilam. Ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν ἀτροφίαν, vires ſucci deficiunt. Vulgatam ſequutus lectionem. Nos ἀτονίαν legimus Nam ſanè contrà eſt, ac profitetur. Addit enim ſuccum cultus, vnde fit odor dilutior, & fructus dulcior.

Ὑλομανεῖν, ſylueſcens. Mirum non aliquid affinxiſſe Theodorum, quod indicaret inſaniæ illius attributionem. Saltẽ addidiſſet immodicè. Quanquã ſylua hic ſatis ſuperq; immodica. Κατεργασία.

terræ

terræ molitio. quis intelligat? Ἔχουσι. naturæ dimotio. quia ἐκινουμένους καὶ ἀφορμένους, mota eſſe mente dicimus. Κατὰ τὴν μετάϐασιν. omiſit Theodorus. At erant neceſſaria: ſignificatur enim medium inter extrema.

CAPVT II.

II. capitis argumentum. Cultus terram parat ab arborum commoda, arbores ad aeris commoda ſuſcipienda. Multi ea quæ ex arte ſunt, faciunt artis ignari fortuitò. Contradictiones in artibus fiunt, quia non ad omnia reſpiciunt autores.

H'ἡ γεωργία. Hinc oſtendere incipit agriculturæ vtilitates. Caput hoc partimur in partes duas. In prima rationem init cõmunium operum agricolarum. In ſecunda docet quemadmodum præcepta ex rerum natura ſumẽda, tradenda, exequenda ſunt. Ait ergo: Cùm duo ſint principia ad generationem, & vitam, & officia (puta fructificationem) plantarum: videlicet ſuccus & eius temperatura, tam in modo quàm in qualitatibus: & materia ſit à terra maxima ex parte: temperatio qualitatum ſit ab aere maxima ex parte: ad vtrumque intẽdit agricultura, ſed diuerſa via, & fine. Namque terram accommodat arboribus, fodiendo, ſtercorando, rigando: aerem nequit arboribus accommodare. Quòd ergo poteſt, accommodat arbores aeri. Nam eligit ſationes: & munit obiicibus. Ἡ δὲ γεωργία. Corruptus ſanè cõtextus hic verborum: ſenſus tamen liquidiſſimus: quem tãquam ſuccum expreſſimus ex inconditis racemis. Δυοῖν ὄντοιν. Videlicet aer & terra: vnde & aluntur plantæ & conſeruantur. Dixit in plurali, τροφὰς καὶ διαδόσεις: quia multi ſunt gradus in vtroque. Τῆς γῆς. Arceſſit à terra auxilia multis apparatibus. Illud, τι. minus hic opportuno loco: niſi fortaſſe quid verborum deſideretur: ſicut in ſequẽtibus. fortaſſe deeſt, μόνον. Alioqui quod ſequitur, γὰρ, otioſum atque inutile. Τὸν ἀέρα γάρ. Non eſt in agricolæ poteſtate aerem mutare, ſicuti ne medici quidem, niſi portiunculam in cubiculis concluſam, ídque miſerè admodum. Ποιεῖν. Mutare malas qualitates in eas quæ conueniant arbori. Quod ſupereſt, loca eligit ab aere noxio tuta: vt ab Auſtro æſtiuo, aut ab hyberno Aquilone, quippe ſecundum plantarum naturam. Item obiices aut eligit, vt ſecus mõtem: aut ſtatuit, vt maccrias herbulis, Araneiis laureta: aut filice ſternit hybernas areolas hortorum: aut vmbracula texit floribus æſtiuis. Hoc eſt quod ait: ἀλλὰ δεῖ πρὸς τὰς μεταϐολάς. Sed eligit terræ ſitum pro arboribus, habens reſpectum ad mutationes, & anni ſtata tempora: id eſt & ad mutationes quæ ex anni ſtatis temporibus inuadunt, & ad alias quæ ex natura regionis. Nam Canicula, Arcturus, Succulæ, pro anni portionibus agũt: vt Auſter in Prouĩcia, & Vulturnus ferè perpetua Canicula eſt: tanto magis in Sardinia & Cypro. Corus autem eſt Orion, & Capella huic regioni in qua hæc ſcribebamus. Triginta ſunt anni, cùm

A me huc ſors rapuit: vix triginta dies exacti ſunt puri perpetua ſerenitate: quin aut nebulæ, aut caligo, aut nubes, aut imbres, aut futuri humoris impenderet apparatus. Ἵνα τι ἀπολαύῃ. Vt poſteaquam pactæ fuerint arbores, crementa iuſta capeſſere queant. Etiam hic inuertit. συνοικίζειν καὶ τροφήν. at cibus antecedit accretionem. Hoc verbo, ἀπολαύειν, & altero, ἀπολαμβάνειν, frequenter vtitur ad hanc ſententiam. Καὶ μὴ πάσχῃ. Sanè rectè: vt & benèfaciat aer: & ne malefaciat multis contrariis affectibus. Δεῖ γὰρ καὶ φυλ. cauto opus eſt: Obſeruare tempora, cæſionum, putationum, frondationum, ablaqueationum, paſtinationum: ne ſiniſter aer ingruens occupet importunus. Τομάς. Vt in ſylua cædua: quo poſſit melius ac citius reſurgere. Διακαθάρσεις.

B purgationes, putationes. Alius is modus eſt atque ſuperior: vbi κόλουσιν in Amygdalo erat ſucci euacuatio per hiatum vulneris. Βλαστολογίας. Strictiones, cùm agnatos infernè ramulos ſtringimus. Menſe Maio tollunt germinilla quæ infra legitimos pampinos erumpunt. Κοπρίσεις, ſtercorationes. Σκαπάνην. Noluit vti verbo σκάπτειν, quoniam hoc ſignificat tantùm fodere. At marræ, ligones, bipalia, ſarcula ſuum quicque officium facit. Etiam Batillorũ operã hoc nomine cõprehenſam innuit. Καὶ ὅσα ἄλλα. Quæ ſanè permulta ſunt: adeò, vt & à quãplurimis & quãplurimis libris hoc negotii curatum ſit. Καὶ περὶ ἀροσίμων. Altera pars agriculturæ aruum: ſicut tertia, pratum. In aruis igitur, aliis aliam deberi ara-

C tionem. Quippe læto ſolo ſulcus profundus: in eo qui ſubeſt tofus, non item. Detectus enim tofus exceptis ſolibus concalefactus vrit. Propterea dixit: ἐν ταύτῃ, & quæ ſequũtur. Qua præceptionum diligentia nihil eſſe poteſt plenius: nam quædam terræ omnem depoſcunt operam ad ſummũ: quędam non exactè omnem. Iccirco dixit: ὅσα. Tum autem in quibus fit aliquid, id aut eſt diuerſum eſſentia, vt fodere & ſtercorare: aut quãtitate, vt hîc plus, hîc minus: aut qualitate, vt columbino aſparagis, ſuillo Punicæ, pratis equino, aruis ouillo. hoc eſt, τὸν αὐτὸν τρόπον. quia hic, τρόπος eſt, τὸ ποιόν. Et τρόπος, aliter: vt de ſulco dicebamus. Vbi planũ aruum, & parum pendet: ſulci in directum: educũt enim à porca in foſſas aquam. Vbi in cliuo eſt: ſulci per obliquum, aut è tranſuerſo, ne deterga-

D tur gleba, ſed retineatur alicubi, quod ſeſe ſubtrahit. Οἷον ἡ αὐτή. Quod latiſſimè manifeſtum eſt in ſationibus: ſic & de foſſione: vt admittantur pluuiæ ad radices. In macra vinea ſtatim circunfodimus à vindemiis, vt eò delapſæ frondes pro fimo ſint. In pinguibus etiam tertium paſtinum Auguſto menſe: quo tollantur herbæ: tum vt laxato ſolo, quod nimium eſt, exhalet: vt ſol admiſſus exuggat propiore impreſſione. In gelu nunquam, ne terra gelida ſtipitibus aggerata colorẽ extinguat naturalem. Καθάπερ καὶ ἐν τῇ. Modum explicat per inſtrumenta. Attondent enim ac detrahunt variis inſtrumentis, σιδήρῳ, χερσὶν, ἀγκύραις: tum materias, quibus applicanda ſunt inſtru-

menta illa, Oleam, Malum, Pyrum. Anchoræ illæ, ex ipſa voce qua fuerint facie, colligi poteſt: oportet autem non eſſe ferreas: quandoquidem ſeorſum dixit ὀνύχεσι. Habes in hiſtoria Balſami aliud quàm ferrum ad educendum Opobalſamum. Itē videbis apud Plinium ſuperſtitiones Druidarum.

Διὰ τὴν λεπτότητα, καὶ ξηρότητα. Ait, vulneratis incommodari propter tenuitatē ramulorum. Hoc etiam canit diuinus Poeta: *Cùm frons tenera imprudénſque laborum*. Quibus poſtremis verbis etiam hæc expreſſit: ἰλλούμενα πονεῖ. Ego verò ſatis ſcio acuta falcula minus afferri noxæ quàm hebeti. quoniam diſcerpitur, non cæditur. quanto magis manibus? fit enim diſtractio. Tanto etiam cōmodiùs quod aridum eſt, ſecabitur, quàm rumpetur. Quid igitur ſit illa anchora, quam ſeperauerit à nomenclatura ὀνύχων; Τὰ τρώξανα, tenera: quæ ſic appellauit ab affectu. Sunt enim apta pabulo, παρὰ τὸ τρώγειν. Qua voce etiam ſtringendi tempus innuitur ſimul. quippe dum tenera ſūt.

Ὁ μὲν δ᾽. Hæc eſt pars partis ſuperioris, ſcilicet quæ ad arbores ſpectabat. Quæ vites, inquit, amant putationem tempeſtiuiorem. πρωτοτόμους. à tēpore diuiſio. alia à modo: ἐγχυτόμους. Quoniam quædam ſi humiliores cohibeantur, ſerius fructificāt. Itaque etiam maturant. Quamobrem à frigoribus occupantur. Hac de cauſa dixit: ἀναφερόντων πρὸς τέλος. id eſt ad fructum reſpicientes. Eius enim cauſa vitem ſerimus, alimus, fingimus, caſtigamus. Ὁ μὲν οὖν τρόπος. pars hæc accuratiſſimi conſiliū plena eſt. Vbi etiam dogmaticā hæreſim Hippocratis approbat. collectas è ſingulis, vti ſuprà dicebamus, euentis animaduerſiones adiūgimus rationi: ſub cuius ſignis militandum eſt bono Philoſopho. Qui verò ſine ratione, ſecutus conſuetudines atque euenta, operatur: Fortaſſe, inquit, is rectè aget: neſcit tamen, ſe rectè agere. Hoc dicit: quia ſcimus, cùm ſcimus cauſam quamobrem agimus. Hoc ei ſimile eſt, quod eſt in Ethicis: Quod iuſtū fuerit, aget puer, aut etiam inſanus, vel fortuitò, vel temere: at non aget iuſtè, quia non directus à recta ratione. Qui hæret conſuetudini, neque alia menſura metitur opus ſuum, quàm ea ſentētia, Hoc ita fieri ſolet: ei cauſa nota non eſt. His verbis oſtēdit: ſuos libros, quaſi leges quaſdam, eſſe agricolis neceſſarios. Quòd ſi quis dicat: Complures agricolas hæc omnia ignorare, quibus tamen optimè procedat: huic reſpondendum: huiuſmodi homines artem ſibi ἄγραφον in animis ſuis excitaſſe atque conſtituiſſe: neque cauſas, vt eſt eorum captus, ignorare. Propterea dicebat: ὑφ᾽ ἑκάστου δὲ [illegible] ὁ λόγος.

Ὁ τὴν αἰτίαν ἔχων notam habens cauſam. Κατὰ τύχην μὲν ἴσως. fortaſſe. fortuitò, non conſultò. quemadmodum, inquit, fit in medicina. Quid ſi hoc tempore extitiſſet Theophraſtus? Videret enim impuriſſimum ac nequiſſimum omnium impudentiſſimorū, è triremibus, vbi pinſebat Pharmacopæo medicamenta, in vrbem ſatis illuſtrem nihil præter audaciam importaſſe. Quam vt oportuit à Magiſtratibus caſtigatam, ab eorum in- A cubis fota eſt atque etiam aucta. Quam inſaniam qui ſuſtuliſſe debuerant, ſtabilitam voluere. Ita nunc ſuffragiis atque factionibus creātur vna hora medici, quos igni ſcelerum ſuorum pœnas dare æquum fuit. Ἐν ἰατρικῇ. Namque Empiricus frigidum applicabit calefacto, etiam ſi neruus detectus ſit. In nerui punctura baſilicum apponet. Canis rabidi morſum præcipitabit ad conſolidationem. Quoniam in ſimilibus affectibus, diſſimilibus locis, aut cauſis rectè ſucceſſerit.

Κατορθοῖ. Quod in planta prauum erat, aut in agro corrigit. ὀρθοῦν facit, at non ὀρθοῦν: quia cauſam neſcit. Καὶ ἡ καθ᾽ ἕκαστα διαίρεσις. Hic τὸ καθ᾽ ἕκαστον, non deſignat indiuidua, vt alibi ſæpe: ſed ſingulas ſpecies. Diuiſit enim χρόνῳ, καὶ τρόπῳ. Dixit enim, tam in ſubiecto, vt aruo, arboribus, B vineis, quàm in opera, κλαδεύειν, [illegible], quàm inſtrumentis, & modò, σιδήρῳ, χειρί. Τὸ δὲ πλεῖστον ἐξ ἀμφοῖν. Quod toties clamat Galenus, atque etiam facit cōuicia: quod docet diuinus Præceptor in ſecūdo Poſteriorum, & in primo Diuinæ Philoſophiæ. Ὅσοι δὲ. Hæc eſt ſecunda pars qua caſtigat autorū velitationes. Duo cùm ſint in omni arte atque ſcientia. Singularium notiones ab experimento & animaduerſione: & vniuerſalium comprehenſiones ex illorum collectione facta per intellectum: iam de illis quid ſentiret, declarauit: de iis autē qui vniuerſalibus tantùm adhæreſcunt, atque vni ſtudent contemplationi, neque procedunt ad particularia, ſed ibi pēdent, nunc agit. Θεωροῦσι μᾶλλον. Acquieſcunt C dediti ſoli contemplationi, contemptis ſingularium deſignationibus: quemadmodum faciebant medici methodici: Hi, inquit, in ſolas rationes, ſoláſque cauſas intendunt. Ἴδιον τοῦ λόγου. Ideò dicebat Ariſtoteles, Mathematicum non duci ſine aliquo, ſed ſolùm θεωρεῖν. Imò verò ſpectatorem vocat non actorem: quia caret fine, bono ſcilicet. Non tamen omni bono, vt quidam putarunt, & ibi redarguit Philoſophus, ſed bono practico. Omnis enim ſciētia bonum habet pro fine. Bonum autem eſt ipſa etiam contemplatio: vt eſt in x Ethicorū. Atque in proœmio de Anima, bona τίμια vocat ſcientias. Ἀντιλέγουσι δὲ. Nunc explicat inanem ſatagentiam multorum: qui in contradictionibus vitam conſumunt, vt ſophiſtæ: ne- D que in communem quicquam conferunt ſocietatatem: quę tamen ſola ſolius hominis eſt. Quicquid enim agimus, eò ſpectare debet vt vnà ſimus, vnà viuamus, atq; etiam vnum in charitate. Hoc ſanè homo eſt, ὁμοῦ. Τὰ μὲν ἄλλων. Quod in omni fit contradictione atque diſceptatione: vt omninò tollatur aduerſariorum tota ſentētia aut aliqua ſaltem pars. quapropter dixit, ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας τέχνας. Ἐνταῦθα δέ. Tametſi omnibus artibus commune eſt, vt præceptiones controuerſæ ſint: tamen in agricultura illud eſt peculiare. ἰδιώτερον. Πρὸς γὰρ τὴν χώραν. Explicat quid ſi illud ἰδιώτερον. Quidam enim reſpicientes ad regionem tantùm, diſputant nihilo ſecius de omnibus quæ agenda ſunt, καθόλου. Ὅτι δὲ καὶ ἀμφοτέρων.

At enim-

At enimuerò cùm aliquando eueniat aliter: non poſſumus ex illis vniuerſalibus iudicare, vtrum ſit melius atque eligibilius. Ἀμφοτέρως, tam eo modo quo prædicant, quàm contrario. Omninò codex hîc mutilus. Itaq; ſic addit Theodorus: quaſi pro ſtatu aeris culturæ opus proueniat. Ὅπου γὰρ ἄν. Oſtendit, non ad ſolam regionem ſpectandum eſſe, ſed ad finem in quem intendit natura. Natura autem nõ à ſola regione, ſed ab alijs item multis mouetur ad finem. docet id exemplo meſſis: quo cætera comprehendamus. Ait igitur: Oportet eſſe talia officia noſtra in agricultura, qualia poſſint reſpondere tẽporibus. Verbi gratia, in frugibus ſerendis eam ponere operam, quæ ſub æſtate deſtinet earum maturitatem. Is enim illorum finis: ad tempus huius finis caput. Et fortaſſe codex corruptus eſt. Οὐ δὴ γὰρ δὴ ἀλλων. addit aliam præſcriptionem: Neque regioni, ſed neque anni conſtitutionibus nimium tribuendum: ſed componenda omnia cum arborum natura κατὰ πάθη, quoad qualitates: περιφορᾷ, quoad motum.

Καὶ δένδρων καὶ φυτῶν. Mirum, quoties iam τὸ φυτὸν, poſuit pro cæteris omnibus plantis quæ nõ ſunt arbores. Non enim auderet ponere pro genere, & poſtponere illi voci, δένδρα. Hæc igitur dicit, vt iam adultæ curentur. Tum τῶν σπερμάτων, de ſementibus. Ὡς πολλάκις. Siquidem horũ natura ſæpe deprauatur, & aberrat à ſeipſa: in quam deerrationem abigitur ſæpenumero à temporum importunitate. Καὶ τῇ αὐτῶν δυνάμει. Tres ponit conditiones: primam in iis quę expugnantur ab aeris iniuria: ſecundam earum quæ ſuſtinent, nec defatigantur: ὑπομένει. tertiam earũ quæ repugnãt: ἀντιαγωνίζεται: vt non ſolùm ſuſtineãt, ſed etiam ſuperent ac vincant contrarià qualitate: nec ab æſtu calefiant, vt Olea quæ ſerò maturat: & Vitis illa quam gelu coquit. Τὸ καὶ hîc eſt ἀντὶ τοῦ καίτοι: atque ſi dicat: tametſi non omnia expugnantur ab aeris ſiniſtra temperie. Καθάπερ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Id quod etiam naturę hominum videatur euenire: quorum aliqui reſoluuntur à medicamẽtis: quidã obediunt, nec læduntur: alii ne mouẽtur quidem. Notum habuimus ciuem qui in capitalium drachmam cataporiorum ſcammoneæ ſemidrachma nihil emotus fuit. Ὥστε καὶ μὴ ἀντιλογίας. Hæ ſunt, inquit, cauſæ quæ cient inter Autores in artibus diſſidia. Οὐ μὴν ἀλλά. dicat aliquis: Eſtne tota hæc contemplatio controuerſa? non eſt. Omnes enim conueniũt in quibuſdam quæ cõfeſſa ſunt ac recepta pro liquidis: neque in iis dubitat quiſpiam. Ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων. quibus de ſeipſæ res fidem fecere. Ea partim ſunt vniuerſalia, καθόλου, partim διῃρημένα, id eſt καθ᾽ ἕκαστα. Quia ſingularia nihil aliud ſunt quàm ſpecies diuiſæ ac ſectæ. Eſt enim ἕκαστον, idẽ quòd διῃρημένον. vnde noſtrũ ſecare, ἑκάς. At quomodo facta ſunt ſeparata? quibúſnam differentiis? Γενέσει, καὶ χώρᾳ. Vt vtrunque colligatur, & plantæ natura, & ipſa regio. Οἷον δ᾽ ὅτι Declarat quę ſint, de quibus conueniat inter eos. Ita facit auditorem, & docilem, & attentum: tanto magis, cùm

A dicit: ἀεὶ ὂν οὐ χαλεπόν. Allicietur enim auditor ad rem haud difficilem explicatu ad cauſas ipſas vſque. Hæc autem tota pars initio totius operis commodiores proœmii vices præſtitiſſet.

Lego περιφορᾷ, ἢ τῇ τῶν δένδρων, καὶ φυτῶν, καὶ σπερμάτων φύσει. Et τῇ αὐτῶν δυνάμει, appoſitè: ſua ſuſtinent poteſtate. ſed in libris Græcis, incitia ſcriptorum, is error frequentiſſimus.

Theodorus, ὥρας, viciſſitudines temporum; quia dixit μεταβολάς. Τομάς, decacuminationes. Etiam lignationes in ſylua cędua, vt lætiùs reſurgat. Ἀγκύρας πως. Quibuſdam aduncis: an mucronis ſinuata curuitas leuiorem facit cæſuram? Ἑλκοῦνται. laborent vlceribus. ſanè inde noſtrum vlcus. Cæterùm vſu priuato ſibi ſeparatum ἀπὸ τοῦ τραύματος vindicauit ſignificatũ: B hîc ἕλκος vulnus. Lego apud Theodorum, An maturè, non autem inmaturè. Βραχυτόμους ἢ μακροτόμους. in breui longóve palmite amputandas. Lego an, non autem in. Quòd ſi ita ſcriptum reliquit: ſanè peregrina loquutio. Σκέψις. ſpectatio. duriſſimè. meliùs per verbum, Conſideratio. Nõ enim ſunt linguæ Latinæ diuitiæ, per tam κίβδηλα numiſmata ſimpliciſſime. Huc igitur ſpectat agricultura. Τὸ δὲ ἰσχύειν δὴ ὅταν ὁ λόγος, ὁ αἰτίαν ἔχων. Sed diſputatio quæ rerũ explicet cauſas, de ſingulis agatur, neceſſe eſt. Omitto barbaram loquutionem: agatur diſputatio: quod verbũ fecit Proteum in ſuis interpretationibus: at ſenſus non conuenit Græcæ ſententiæ. Non enim λόγος hîc eſt diſputatio, ſed ratio. neq; cauſas explicat, ſed habet. ratio nãque in ſe cauſam continet. C Neque diſputatio fit de ſingulis, ſed in genere complectitur cauſas ſingulorum. Κατορθοῦν μὲν ἴσως. fieri forſitan poteſt. Omninò negligenter præteriit efficaciam verbi, quàm ſuprà ſatis explicuimus. Τὸ δὲ τέλειον ἐξ ἀμφοῖν. perfectus, qui vtramque rem teneat. Opus ipſum dixit Philoſophus perfectum: quod ab opera recta ſimul, & à recta ratione proficiſceretur. Theodorus ad hominem tranſferre maluit, qui præſtare poſſit.

Περὶ δὲ χώραν ἔνιαι τι τεταγμέναι. Commoda tractus, quem aliqui colunt, in vniuerſum ſæpenumerò capiuntur. Nemo hinc intelligat Philoſophi ſententiam. Non enim de agricolis loquitur hîc, ſed de agriculturæ artificib⁹: qui nullum commodum capiunt in libris ſuis, quin hîc etiam obtrectationem. reprehendit enim Theophraſtus ipſos. D Κατάστασιν καὶ περιφοράν. Orbis vniuerſi conditionẽ circuitionémque orbis vniuerſi conditio non vna eſt. Neque in opere agriculturæ committi quicquam erroris poteſt, ſi referatur ad vniuerſi partes. Nuſquam enim non inuenias aliquid quod conferat, ſi hoc hîc nocet. Si menſe Iulio ſeuerim Triticum in Vaſconia: non erit reprehenſioni locus apud Theodorum, qui vniuerſi conditionem narrat. Eſt enim menſe Iulio in aduerſis terris hyems. Hoc exempli gratia poſuimus. ita hæ fimbriæ paludamentum deturparunt. Κατάστασιν autem hîc intelligit temporis conditionem ex qualitatibus, & περιφορὰν recurſum. Κα-

διά δὲ καὶ ὁ φύσις ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς. Scilicet afficitur: vt partim deprauetur Pharmacis, quod eſt vnum extremum: partim ſuſtineat, quæ eſt media natura: partim refragetur, quod eſt alterum extremum. At longè aliter Theodorus. arte medendi ſe tueri atque defendere ſolet. quæ ſimilitudo? Namque agricultura eſt medicina plantarum: & medicina eſt agricultura hominum. Τὸ δὲ ὅν, ὁ χαλεπὸν εἰπεῖν τὰς αἰτίας. Quam explicare difficile non nō eſt. ſcilicet rationē. intelligit τὰς αἰτίας.

CAPVT III.

III. capitis argumentum. Deponenda tam ſemina, quàm plantas humo, cùm terra cietur ad conceptionem atque fœtationē: certè verò, cùm madet & calet diſputatur. Verne, an Autumnus aptior ſit ad hoc.

AEI γὰρ δεῖ φυτεύειν. Incipit, quod pollicebatur, oſtendere cognitionis atque preceptionis facilitatem: Summa, inquit, rei: non tērare terram, niſi ad ſeſe inuitantem. Cùm enim citatur ad motum miniſterii, quod facit ad parturitionem: tum ei dandum negotium vel ſeminum. vel conſitionum. Hoc eſt verbum illud, ὀργῶσαν, toties dictum. Id vt planius faciat: affert ab animalibus ſimilitudinem. Fruſtra enim coitus eſt & inanis, niſi in matricem eo tempore inmittatur, quo turget matrix. nec temere poſuit participium, βουλομένην. Sanè dixit Plato, matricem eſſe, tanquam animal alterum: nec id tacuit Aretæus. Ὀργᾷ δ᾽ ὅταν. minor propoſitio ſyllogiſmi. vt concludat eſſe dandum quando turget. Declarat illam turgeſcentiam duabus qualitatibus, madore & calore. Humor enim eſt materia corporis futuri, quem fœtum appellamus. Calor autem eſt, aut elementaris ad ſupplemētum naturalis, aut cæleſtis ad animantis rectionem, quam toties vocat δύναμιν Galenus. Quin alia quoque requiruntur: veluti amotio impedimentorum: ne quid ei incommodet, puta aer: cuius maxima ſunt momenta vel ad noxas, vel ad vtilitates. Propterea ſubdit: καὶ τὰ τοῦ ἀέρος ἔχῃ σύμμετρα. Plus innuit, τὰ τοῦ ἀέρος, quàm ἀήρ: nempe qualitates tum inſitæ primæ, tum peregrinæ acceſſoriæ ab exhalationibus, & aſtris. Τότε γὰρ εὐδιάχυτος. Vnam terræ ponit conditionem conſequentem aeris illam mediocrem comparationem. Ea eſt: facilè poteſt, & findi & circumfundi, atque amplecti ſemē. Poeta: -*putres glebæ reſolutaq́ terga*: ac in ipſū propterea æqualiter agere fuſilem dicas atque ſolutilem: quodammodo enim liqueſcunt ſicca, vbi ad pulueris exiguitates adiguntur. Itaque idem in pulcherrimo poematio, quod Moretum inſcripſit: *Foraminibusq́ liquatur Emundata ceres*. Inde duas alias conditiones hanc ipſam conſequentes. εὔθρυπτος καὶ εὔτροφος. Hoc ipſo efficit in ſemine facilitatem, qua poſſit in plantam prodire: tum in planta poteſtatem ad accretionem. Εὐτροφεῖ, actiuè: vt alibi paſſiuè de plantis. Τοῦτο δ᾽ ἐν δυοῖν. Primum eſt, cùm turget: ſecūdum, cùm ma-

A detac calet: tertium adiungendum eſt. Quando nam fit: vt madeat, ac caleat? Duabus anni tempeſtatibus inter ſe ſimilibus, Vere & Autumno. Non enim inter ſe differre qualitatibus ac temperatura, vt litigat Galenus, ſed ordine ſolo qualitatum. Nam reliquæ duæ partes anni, vt ita dicam, factioſæ ſunt: vna enim ex quatuor qualitatibus dominantur, non ſine alterius ſocietate. Vt hyems prægelida ſit atque humida: æſtas calida & ſicca: vtraque in exceſſu vtriuſque. ſunt ergo per ſe partes. At Ver & Autumnus, non ſunt per ſe partes, ſed illarum partium partes: & earum extrema ſimul & media. Autumni ſiccitas eſt deſinentis æſtatis extremum, ſimul cum ea caliditate, qua plurimi fructus maturantur: ſi eius partem priorem ſpectes. Finis autem ex contrariis, in Vere ordo

B alius: ac præterea ſiccitas minor: quia multum eſt reliquiarum ab hyeme in humore. Itaque ex hyemis atque æſtatis: tum acceſſione, tum deceſſione fit Ver & Autumnus. Iccirco Theophraſtus ſimul hæc tempora comparat. quod & alibi facit. Neque alia re differre: niſi quòd Ver accipitur à calore, qui iuuet ferendo: Autumnū ſequitur frigus, quòd afferat non eodem modo eaſdem vtilitates. Nam neque vitiat generationem, neque impedit augmentum: ſed differt ita, vt tarditate illa futurum ex acquiſito robore crementum repręſentet. Dixit μάλιστα: quia nōnullos etiam ſub Cane, dicebat alibi operari. Et μάλιστα amò melius τοῖς δενδρέοις: ſaltem quoad arbores. Nam multarum plantarum ſementes hyeme fiunt. Καὶ κατὰ

C τίμον. Statim ante ipſam comparationem poſuit argumentum à conſuetudine: vt ab ea ſit prærogatiua. Communiter verè ipſo. non tamen apud nos. Solas Iuglandes Februario pangimus, cæteras omnes arbores Nouēbri ac Decembri, duabus de cauſis. Prima eſt, quòd arbor vacua eſt ab omni & opere & impetu. Itaque tota natura in ſe collecta φυλάττει intus. quæ collectio perpetuatur vi frigoris circumſtātis. Altera eſt, quod ſub terra tum calor eſt, non euocatus ab extero calore. Is calor radicem fouet: cum ea fœdus iniens naturæ legibus. Tum radix ſibi tota viuit, nihil euocante ad ſeipſum ſtipite. Vites hîc vidi à vindemiis, ad menſem vſque Iulium poni: extra tamen gelu, miratus admodum, qua ſpe foliata ſarmenta pangerentur. Ἤτι γὰρ ἔνυγρος. Tunc eſt madens &

D calens à ſole. Verè madet, ab hyeme facta humoris impreſſione: Autumno, appetente illa eadem hyeme de calore idem. ἄγει. Sol calefaciendo agit. vt ſit, quaſi forma: humor, quaſi materia. Sanè ſolis calor alius ab igni: animat enim. aut animas ſua conſeruat ſimilitudine. Dicebat: τὰ ἀέρος ἔχει συμμετρίαν: nūc idem addit: καὶ ὁ ἀὴρ μαλακός. Is affectus mollitiei ſæpe in hiſce libris adducitur ad genitalis aeris commendationem. Καὶ ἡ προσόδος nihil rore mollius. & eſt cauſa quare ſit ἀτροφής: alit enim ros. Quod & diuin° Poeta: -*tantùm ros noctE reponet*. Ratio: quia humor eſt, materia eſt: quia tenuis, ſubit: tum attractus à ſole perecoctus eſt, & aliquid ſibi cōparauit ad generationem: apparatū enim

enim formæ vehit ſecum. quamobrem animalia quoque ex eo progignuntur. Ὥστε ἐξ ἀνάγκης. Tribus cauſis quas afferebat, humore, calore, aeris temperatione mediocri. Nulla humiditas mediocrior, quàm roris: eſt ſiquidem inter aerem & aquam exemplum eius virium ex agro Cyrenaico: vbi præſtat aquę vicem vtriuſque, tum terreſtris, tum pluuialis. Itaque facilè ac feliciter exeunt ſata atque etiam germinant. Hic non inuertit, vt ſolet: prior enim eſt ἡ πτερὰ quàm ἡ βλαστία.

Ἔχει δὲ ἡ μετόπωρον. Etiam Autumnum habere tale temperamentum: quamobrem ei quoq; ſuprà germinationis vim attribuebamus. Οἱ δ᾽ ἐπαινοῦντες. hæc eſt comparatio temporis vtriuſque: Pręſtantiorem Vere Autumnum: quia plus tum caleat tellus. Ῥιζοῦσθαι κάλλιον. Non tamen verum eſt, ſi legas, ἐπὶ τῆς γῆς. Extante calore ſupra terram, meliùs radicari: imò ſub terra & ſupra terram frigore: itaque viri docti emendarunt, ὑπὸ τῆς γῆς: atque ita legit Theodorus. Neque conſtaret oratio: niſi legeres θερμοῦ, id eſt calore, non autem θερμῶν, calida. Δεῖ δ᾽ ἀεί. axioma. Valida oportet eſſe principia, vnde ſit ducenda generatio atque etiam vita. ὅλως ἡ ζωή. vt non ſolùm gignantur, ſed etiam viuant. Quippe ex imbecillis quoque principiis, fieri poteſt generatio: at vita produci nonniſi ex validis. Ζωὴ nunc intelligitur non actus animæ in corpus, ſed tractus illius. Conclusio iam dicta eſt: calore opus eſſe. Altera conclusio: felicem eſſe germinationem, ἅμα τῷ ἦρι. Elegãter: Vere comite: imò Vere duce. Neque ſolùm κρᾶσιν, quo deſignatur Autumni temperies, ſed etiam ἀτμόν, quod indicat in iſta ipſa tempe-rie vini. Ἐκβεβληκυίας. expreſſa ratio κυούσης τῆς γῆς. quoniam terra prægnans eſt. Iam alibi dictum eſt: in terra eſſe omnium ſeminiorum poteſtatem: Dixit, προσβεβληκυίας, quaſi proceſſerit ad aliam foeturam, priore ſarcina foetandi exonerata. Τὸ δ᾽ ἦρ. Poſteaquam deſcripſit Autumni commoditates: ex eorundem ſententia demonſtrat vernæ ſationis intempeſtiuitatem. Vere terram ex hyberni frigoris reliquiis etiamnum rigere: neque aptas eſſe ad germinationis officium radices. Iccirco præcipiũt, Autumno potiùs arbores ſeri: modo arborum natura ferat. Quaſdam enim non ferre: Pyrum enumerat, & Malum. at nos has etiam. Addit τὰ λεπτὰ: quia tenuia ſuperuenienti frigori ſint obnoxia. καὶ ξυλώδη. quoniam lignoſorum natura ferè abeſt à facilitate germinãdi. At hîc quęrit quæ βλαστάνειν queant. Ita ſibi conſtat hæc ſententia, tum concordat cum ſuperiore: non ad anni ſolùm tempora, verùm ad plantarum quoque naturam ſpectare oportere. Καὶ γὰρ ἀσθενῆ. Declarat quamobrem à lignoſioribus abſtinẽdum. quia eſt in earum ſiccitate imbecillitas aduerſus hyemes. Ἔτι τὸ μὲν μετόπωρον. Alia ratio, Autumnum prægnantem eſſe: ſatis poeticè tempori attribuit, quod plantarum eſt. Ea tempeſtate plena ſunt omnia interno ſucco: nihil enim prodit. Suprà tamen dicebat: ἐκβλάστησιν Autumnalem eſſe pulcherrimam. dicendum, de arboribus quæ

A perfectæ ſunt. at quæ panguntur, ſucco eſſe turgidas: itaque verè parere. Prægnantem igitur dixit Autumnũ: Vere igitur poſſe parere: at Vere pactas nuper concipere: quia pactæ nuper. Parere igitur τυφλά. Metaphora ſumpta ab animalibus, quæ fœtus præmaturè edunt, atque iccirco cæcos. Ita τυφλὰ τὰ βλαστήματα: quibus fructus nullus. Τὸ δὲ πίπτειν ἀμφοτέροις τὴν αὐτὴν ὥραν. Vtriſque ergo cùm ſit idem pariendi præſtitutum tempus: in alteris fieri poteſt apparatus ad perfectioné propter tẽporis tractum: eæ ſunt Autumnales: in alteris breue temporis interuallum ſuis excludit anguſtius fœturam pleniorem. Ἐπίφορα. qui diu geſtarit vterum. ad Ver vſq; vterum intulerit. Cui pariũdi articulus immineat. Verbũ prægnantium fœminarum. Σχεδὸν γὰρ πάντες.
B oſtendit, ſe recitaſſe, de quibus ſit iudicaturus: quòd mox faciet capi[...]quenti.

Lego μᾶλλον τῆς ἱερᾶς. non τῆς ἀέρος: pudendo ſcriptorum errore, tum: ſuprà non ſemel, tum infrá. Et θερμῆς οὔσης τῆς γῆς ſic & mox, ψυχρὰν γὰρ ἔτι ἐξηγμένον. Et τὸ μὲν μετόπωρον.

Theodorus, vbi ſcriptum eſt, φυτεύειν, καὶ σπείρειν: omiſit φυτεύειν. cùm tamen hîc de vtroque agatur. Quippe Autumno felicius & ſerimus, & pangimus arbores. Et mox ait: τοῖς δένδρεσι γε. & malè τὴν ὑστέραν vuluam vocat. Eſt enim vulua pellis illa ima ſeminis, nec aliud quàm oſtium: vnde & ſcorta dicta. at interius vas, matrix. Βουλομένην, libenter. Fortaſſe minus implet illum ſignificatum: deſignat enim hîc appetitum. at mul-
C ta libent, dum fruor, quæ nũquam appetiui. Et ſemper matrix affricationes, ac titillationes ſuſcipit libenter: non tamen ſemper vult, aut expetit.

Εὐδιάχυτος, agile, minus bene: ſolutile, friabile. Εὐτερπὴς Lætum. aptum ad educanda ſata.

Κρᾶσιν confuſionem: peſſimé. Fabarum, & Milii miſtorum cõfuſio eſt. At κρᾶσις, qualitatum in materiis ſeſe vnientibus. Ψυχρὰν ἔτι. Nondum Hyemis algoré eſſe decuſſum. ambitioſè & peregriné. Ἐπίφορα. ad pariendum propenſa. ſub ipſas parturitiones. partui proxima. Vaſcones, imminere partui dicunt.

CAPVT IIII.

D *IIII. capitis argumentum. Vernas anteponit Autumnalibus conditiones. Non idem tempus eſſe omnibus commodum regionibus.*

Ὃ τ᾽ ἦρ μὲν ἀλλά. Dat ſuum iudicium: atque anteponit Veris cõditiones Autumni cõditionibus. Seriatim verò diſponit rationes quæ planæ ſunt. Hæc eſt prima capitis pars, fundata penitus ſuper temporis habitudiné. altera ſubtiliùs atq; exactiùs agit. non ad Ver aut Autũnum omnibus reſpiciendũ. Aliter in Æthiopia & India propter æſtiuos imbres, atque in Ægypto propter Nilum. Aliter in Laconica, propter ſitum regionis: paluſtris enim. Aliter vbi tẽperatus aer. aliter, vbi cęlum æſtuoſum ita Sapiẽtiſſimus litera

ſuſtulit. Κοινότερον νῦν. Opponit ſuperiori ſententiæ de Autumno cõſuetudinem. ita deſtruit argumento experientiæ. Tum addit rationem: viciſſim explicando veris commoditates & noxas Autumni. Ἡ τοῖς πολλοῖς. Sicuti aduerſarii non omnia iubebant Autumno ſeri: non enim exilia, non lignoſa. Καὶ τοῖς ὀποῖς, καὶ τοῖς φυτοῖς. Non feruntur ſucci, ſed ea quæ propter ſuccos. Αὐτὰ γὰρ φυτά. Nullum illi præſtantius habent argumentum quàm quod oſtendit: Autumno ſatas præſto eſſe Vere: vt quod tum conceperint, nunc edant. Idem, inquit, nihilo ſecius in iis quæ Vere panguntur. Namque fœtæ nihilominus eæ ſunt quàm illæ quæ Autumno ſerebantur. Ideò dixit συνορμηθέντα. iam idem impetus æquè intus eſt. Quòd ſi quis dicat: tardari propter hanc recentem mutationem: addit, aeris tum conditiones eſſe omnes genitales. Ab eo tantum iuuari, quãtum officiatur à tranſlatione. Quantum propter hanc differatur: tantum ob aeris præſtantiam accelerari. Propterea dixit, ὥσπερ ὁ ἀὴρ γονιμώτατα. tempus genitale. quomodò dies calidi ac longi: quid tum poſtea? Nam his item cunctis noſtræ illæ Autumnales commodis potiuntur. Quare par eſt, eas plus tanto proficere, quo diutius iam aſſueuerint loco ipſi: quaſi iam in colonia conſcriptæ ciues. iſtæ etiamnum videntur potiùs inquilinæ. Itaque omninò arborum Autumnalis ſatio magis apud nos laudatur: qui Vere deponat, inuenias neminem. Ἡ δὲ ῥίζωσις ἰσχυρά. fortaſſe. magna enim pars interit ſub Cane. Καὶ οὕτω. etiam ſic, quemadmodum ſcilicet Autumno. Nõ eſt verum, tam firmam perduci ad æſtatem. Illud enim pro maximo fundamento ſtatuebant opinionis ſuæ: Vere nihilo ſegnius radicari: idq; duplici de cauſa. Hoc enim denotant illa verba: εἰς ἀμφότερα γὰρ ὁρμῶσι. Et prima cauſa: διὰ τὸ τῶν φυτῶν τελειοτέρων ὁρμήν, propter plãtariorum propenſionem, quæ iam affectant germinationem. Hoc enim dixit hic ὁρμῶν, quod tum alibi tum mox, ὁ χρόνος, in expreſſione alterius cauſę, quæ eſt τὸ γενέσθαι ὥραν. Addit & ab aere tertiam: atque ita perſiſtit in priore diuiſione, à terra & aere. Ὁ γὰρ ἥλιος Docet, aeris vim etiam ſubter terram opus facere: ſidque ex radicis natura: quãdo aut non plus demittatur, quàm quantum ſubire ſolis queant radii, aut minus bona ſit, ſi ſit porrectior. Hoc addidit, quia radius ſi pro luce accipiatur falſa eſt ſententia. ſi pro calore: nihilo verior. radices enim eruimus admodum frigidas.

Ὁ δὲ χειμών. Quemadmodum ſuprà, poſt Autumni aſſertionem Veris narrabat incommoda: ſic hoc loco, poſt addictas pro Vere rationes, conuertit cenſuram ad Autumni examinationem. Quæ ſeruntur arbores Autumno, iis Hyemis ſuperuentu plurimum incommodari: itaque interire: quod Oleis vſu venit. Deglubi namque frigore: item ficus, quippe cuius corticem faciat craſſiorem. Hoc verò arboribus pernicioſum: ſtrangulantur enim. Hoc ſanè Ceraſo contingit. aliud detrimentum. πήγνυσι τὸν ὀπὸν τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ. ſuccus qui in corde eſt, cõcreſcit. Ac nequis hoc reiiciat

A propter duas arbores, addit: & alias multas. Ἀλλὰ γὰρ τοῦτο. acutam obiectionem. Fortaſſe quiſpiam eximat arbores quæ Hyemẽ ferre nequeãt: quemadmodum ſuprà eximebantur quę pati non poterant æſtatem, Pyrum, & gracilia & lignoſa. ita hic, ἀφορίζοιτο, id eſt præſcribat ac terminum ſtatuat ita vt de iis dicat, quę hybernas impreſſiones tolerare valeant: eas melius Autumno ſtatui. Quo fit, vt cum vtroque tempore probè deponantur: ſi melius habeãt Autumno, melior ſit autumnalis ſatio. Quocirca dixit, τοὺς δυναμένους λέγων. De iis loqui quæ ſuſcipere queant vtrãque ſationem. Ἔτι δὲ πάλιν Sunt, inquit, alia præter hæc argumenta. Τὸ περὶ φύσιν τὰ δένδρα εἶναι ἦρος. hoc repetit: quia dicebat τὴν φυτείαν ὁρμάν. Καὶ τὸ κατὰ τὸ ἔαρ. hoc etiam repetitum huc ab ipſo ſtatim

B veſtibulo diſputationis; ſed peſſimè dixit, πάντα. nam neque verè, neque conſtanter. ſuprà modeſtius, ἐν τοῖς πλείστοις. Δῆλον οὖν. concluſio naturam ipſam dictare: potiorem eſſe vernam arborũ ſationem. Quam concluſionem firmat eo robore: ſi ex legibus naturę eſt: vt quod tẽpus eſt proprium magis ad arborum robur, id eligatur ad earum ſationem: Ver eligetur: quia ſit idoneum magis. Minor propoſitio iam probata eſt. maiorẽ probat à ſimili, & à minori: inquit: ſi quod tempus maximè videtur arboribus incommodum, id eligunt alicubi ad ſationem: propterea quòd illis in locis tum rectè valeant arbores (hoc autem ſub Canicula fieri quibuſdam regionibus) tanto magis commẽdari debet tempus illud quod vbique locorum percommodum eſt. Hoc autem Vere

C eſſe, & pro confeſſo habetur, & ſuprà declaratum eſt. vbi videmus appertã fallaciam in ſyllogiſmo. Argumẽtatur enim ab affectu arborum quæ iam ſunt ſtabilitæ, ad affectum earum quibus inchoatur tum demum conſtitutio. Similitudo autem tẽporis canicularis & verni, eſt à minori ad maius (vt dicebamus). Namque ſub Cane quæ fit ſatio, certorũ tantũ locorũ eſt: Veris autẽ commoditates longè magis communes. Eſt etiam, ſicut innuebamus, ęqualis: quippe in germinando. Namque Vere βλαστάνουσιν arbores: ſub Cane ἐπιβλαστάνουσιν. Adeò igitur εὐθενοῦσι, bene valent: vt etiam opus faciant. Imò verno operi, id eſt germinationi ſuperaddant opus, id eſt ad germinationem.

Πολλαχοῦ δέ. Cùm tamen transferenda eſſet opera illa in Ver ipſum: tamen tempeſtatis illius agricolæ rationem ineuntes, malunt tum ſerere. pro-

D pterea quòd ὑγρὸς tunc eſt, quæ fit ὑπὸ τῶν ἐτησίων. Ὅπου δ᾽ ἄν. Alius conditio regionis, vbi frequentes imbres æſtiui: vt in Æthiopia: aut aliuſmodi aqua, vt in Ægypto Nilus: ibi quoque conditiones aeris ſequendæ ſunt. Non enim Vere aut alia ſectione anni, ſed aut ante aquas illas, aut ſtatim poſt, ſementes faciendæ. In hæc deſiluit: dum vult oſtendere Ver eligendum ad arborum ſationem propter temperiem. Quia ſimilis temperies aliquibus locis alio viget anni tempore: quod tempus ibi præferatur verno tempori. Ita Ver à nobis anteferendum. Ἔτι δ᾽ ἂν δοκοῖ.

διαλῶν. His ita conſtitutis elicit hãc ſententiã. Fortaſſe meliore conſilio fiet: ſi ſecundũ temporũ naturã ſationes accõmodẽtur: quę tẽpora Veris viũ præſtent tẽperatione quadã peculiari, alia aliis locis eſt, vbi mediocris aeris ſit habitudo? Vere ſeratur ibi: vbi verò ſũt riguæ rigationes, ῥοώδεις, aut aquę pluuię aut paluſtres: æſtate ſub canicula fiat opus id: velut in agro Laconico. In æſtuoſa regione Autumno ponantur. Συμβαίνει γάρ. Huius ſolius extremæ legis rationem reddit: aliarum nõ item, quia planæ ſunt. Paratur enim aeris ac locorum reſpectibus temperatio. Conſulẽdum autem omninò bonæ radicum habitudini. pro earũ nãque robore futuram germinationẽ. Omnia plana ſunt ac toties declarata. ῥίζωμα, radicatio.

Lego ἡ τῦ ἔαρος: non autem ἀέρος, vt toties miſerè nimis erratum eſt.

Theodorus, ὀπῶς, fructuum: quoniã ob ſuccũ expetuntur. Cæterùm omninò aut mendoſus codex aut ambitioſum verbũ. Nemo enim dixerit ſatio ſuccorũ neque fructuum. Τὴν γῆν ὀργᾶν, humi turgorẽ. ſanè verò turgor in ipſa voce. Τὰ ὑπὸ γῆς, quæ cælantur: ſimpliciſſimè, quæ ſubtus terram. Multa enim cælantur, quæ non tegit terra. Triuialis Cacozelia. Ἐν τῇ καρδίᾳ. inteſtinũ. haud rectè. Omnis ſuccus ſub cortice quacunque in parte, inteſtinus eſt. at non omnis eſt in corde. Sic enim medulla ex animaliũ analogia dicitur in Hiſtoriis. Πηγνύς. Quod vſus deleuit, inciuilis atque inconcinnum eſt ingenii ad abuſum reuocare. Si vetuſtati plus placitum eſt cogit quàm coagit: id vſus retinuit: cur mutet peregrinus? Ἀφορίζοντο. excludet. ſanè ad verbum, exterminare. ῥοώδεις. diluta. fluxæ terræ ac lutoſæ.

CAPVT V.

V. capitis argumentum. Apparandus arboribus locus, quæ ſerẽda ſunt, ſcrobibus: quo fiat rarior emota terra: itaque facilius & radices agunt, & ſoles imbriſque poſſunt admittere. Non vniuſmodi ſcrobes eſſe debere: quandoquidem ne radices quidem Auſtrinis tempeſtatibus, quam Borealibus feri melius.

ΕΠΕΙ` ἢ ὑπόκειται. Poſtquã ſationis tempus elegit ex terra & aere, pro legibus illis, τῦ ὀργᾶν ἢ τὸ μαλακὸν εἶ): atque ex eo quod eſſe tellus debeat & vda, & calida, & rara: nunc modum dat quo rara fiat: vt madore illo perfruatur. Raram verò eſſe oportere, duabus de cauſis: tum vt erumpentibus cedat radicibus: tum vt admittat & humorẽ & aerem. Iccirco modum, inquam, dat, vt talis fiat. Fit autem ſcrobibus effoſſis diu antè, quam arbores adigãtur eo, vt & calore & frigore ſubigatur. Vtroque enim comminuitur ac friabilis fit: coquitur, rareſit, auertitur à naturali cruditate. Denique fit idonea ad principia genitalia, ſubeũte poſtea putredine. hoc igitur caput agit vnum. Nam in fine quod adiungit, Auſtrinis temporum conditionibus, quàm Borealibus vtilius ſeri: id alieno fit loco. Suprà enim ſtatuendum fuerat in extremo capitis præcedentis: Sequitur enim rationem temporis vniuerſalem. Interea verò portiunculæ tractationis huius bæ

A ſunt. faciundas ſcrobes. faciundas diu antè. quo tempore faciendę, quantæ, quibus legibus ibi depactis arboribus ſit humus aggerenda. Ἐπεὶ ἢ ὑπόκειται. ex hypotheſi deducit, quod ſequitur. Hypotheſis eſt: humectam eſſe debere terram, & peruiam radicibus. appellat hypotheſim, quę non eſt. Probauit enim ſuprà: ſcilicet propter alimentum ac ſuccum genitalem. & nunc rurſus: ὅπως αἱ ῥίζαι καὶ παχεῖαι, καὶ ἰσχυραί: vt radices omnibus acquiſitis ad bonam habitudinem dimenſionibus robur conſequantur. In corpore namque tereti bæ duæ dimenſiones tres ſunt. Latitudo namque à profunditate non differt re, ſed ratione. Ergo ſi peruia terra eſt: cedet ſubeuntibus radicibus porrectis, & in ambitus latera creſcẽtibus. Subibunt tanquam in vacuum: craſſeſcẽt & producẽtur ob

B materiã: ἔντροφοι enim. fiunt igitur ex his omnibus ἰσχυραί. Hoc vt fiat, oportet ſcrobes multo antè fodere: ἐκ πολλῶν: ἐκ πολλῦ, vſitatius: multo antè.

Μάλιστα δέ. Imò etiam pro quibuſdã anticipare, vt & ſoles & hyemes patiantur. Præceptum latè patens in agricultura. Caſtiganda enim eſt terræ naturâ feritas: vt ad bonam frugem apparetur. Sic Poeta: *bis quæ ſolem, bis frigora ſentit.* Duobus ergo contrariis expugnata ſuę obliuiſcitur eruditatis. propterea dixit, καθ' ἑτέραν τῆς ὥρας. Alteram nominauit in verbo χειμασθῇ, Hyemem: alteram in verbo ἡλιωθῇ, Æſtatẽ. Quocirca quæ Autumno deſtinabuntur, antecedenti Autumno parabũtur ſcrobes iis: vt & ſuccentem ſentiant Hyemem, & Æſtatẽ ſubſequentẽ. Hæc eſt illa anticipatio quã innuebat illis verbis τὸ πρότερον. Κρύος γὰρ ταῦτα.

C ſcilicet frigus & calor efficiunt quod quærebamus Μανὸν rarum, χαῦνον ſolutum, diſſitis partibus. Idem re eſt: ſed hiatus maiores ἐν τῷ χαύνῳ, ἢ τὸ χαῦνον. Frigus id conficit, humidum abſumendo, quo fit partium cohæſio: calor reſoluendo. Pręterea in Hyeme eſt aliquid etiam pręter frigus. fit enim ob humorem putrefactio. Æſtas verò ad eandem putrefactionem affert calorem peregrinum. Itaque terra è ſcrobibus educta putreſcit: quę poſtea in eas reiecta circum pactas arbores multas afferat vtilitates. Ἔστι δὲ alia portiũcula capitis. pręceptũ de ſcrobibus vniuerſale eſt. nunc quando ſint faciendę. Incipiendum à ſolſtitio, & ante arcturum: ſub arcturum vſque, tempeſtiuum eſt. Τότε γάρ. obſcurus is locus eſt. ſenſus eſſe videtur: terram tunc vacare ab omni officio.

D Id enim innuunt verba illa, βλαστάνει οὐδέν. at verbũ διηκεῖ ἐξ, obtũdit. Itaq; Theodorus legere videtur διαχεῖ ἐξ. id tamẽ minus procedit. Nõ enim cohęret cum illis. Fortaſſe ſcriptum reliquit, διαχεῖσθαι. Affici terram quę eſt extra ſcrobes: quippe ſolui. Affici eam quę eſt in fundo, & in lateribus intra ſcrobes: quæ ſanè non διαχεῖται. Φυτεύουσι δέ. Scrobes inſtituuntur propter ſationem. ergo etiam ſationis tempus deſignandum. Itaque Autumno poſt occaſum Vergiliarum, vt ex humore capiant alimentum: poſt imbres videlicet. Nempe omnia hæc ad alimentum. & repetit, γῆ ἔνικμος. Eſt enim totius inſtituti fundamentum. Καὶ

τοὺς γόμφους. alia pars artis. haud illico ſcrobes com plent. ratio cõſilii. Satius enim videbatur. Ne, inquit, emittantur fibræ in ſuperiora loca, atque ita ab imo deſtituantur. Εἰ δὲ μή. Attica breuitas, quam & ſuprà vidimus. Sic in Nubibus Ariſtophanis. καὶ πῶς ἀπὸ πετρῶν τοὺς δύο νεφελαιγερέτας, κ' οὐκ ἀπὸ τῆς γῆς εἶναι; ſcilicet, εἰ μὴ ἐξ αἰθέρος νεφεληγερετῶν ſic hîc. εἰ δὲ μὴ μὴ συμπληρῶσι. Si compleant: tum ſuccus ab ima radice, ad ſtipitem, qui eſt in ſumma ſcrobe terra opertus, ſubibit euocatus beneficio ſolis & aeris. Sol enim educet calore: aer fouebit humiditate. Quod non fit, ſi arboris ea pars ibi nuda ſit: deeſt enim matrix, ipſa terra ſcilicet. Subtus ergo firmius radice ſtabilitur arbor, cuncto retento ſucco. Qui locus imprimis aduerſatur ei ſententiæ, quæ vernam fouebat arborum ſationem. Tanto enim magis auocatur eo tempore ab radice ſuccus, neque ſolùm ad ſumma ſcrobis labra, ſed in totum vſque corpus arboris.

Ὅπως δέ. Alia cautio circa quantitatis modum, pro modo ſcilicet radicum. Oleis ergo, ficubus, & aliis quibus radices minus profundæ, minus item profundæ ſcrobes. Βιαζόμεναι. Hîc verba deſunt, quorum ſenſus in hac coniectura fortaſſe. Depoſitis arboribus aggeſtam calcare terram: ne eò ad ſummum radices erumpãt. hoc eſt, πρὸς τὰς φύσεις. Dant igitur operam, vt ex ea compreſſione cohibeatur ſubtus vis, quæ radices agit. quapropter lego πιέζειν, & ἀντιπιεζόμεναι. Ὅπως δὲ alia præceptio de acceſſionibus. Lapides enim ſupponunt, quibus hyemales aquæ receptæ retentæque temporibus ſiccis refundi queant, atque attrahi aduerſus ſquallores tempeſtatum: recreantur ergo refrigeratione quaſi de penu. Repetit autem contrà leges quæſitæ breuiloquentiæ verba illa, καὶ οὕτω θέρους καταψύχωσι. Iam enim dixerat, θέρους καταψύχοντες. Non erat tamen cauſa cur diceret: τοῦ χειμῶνος τῶν ὑδάτων ἀπολαύοντες. Οἱ δὲ κληματίδας. alia materia: finis idem. Sarmenta ſubiici: quò fiat inæqualitas humi, atque in ea ſinus in quibus aqua reſtitet. Item eadem ratione fictilia, neque ſine aqua. Tranſmeat enim humiditas atq; exuggitur: item euaporat, vnde tellus excipiat exhalationes. Aut adigunt paxillum, quem deinde eximant, vt cauerna facta ſit aquæ futuræ lacuna. Ἁπλῶς γὰρ τοῦτο. præcepti explicatio. Opus eſſe cautione: vt & imbres applicare ſeſe queant: & ſubire ſol, & ſeſe aer induere. hoc iam millies dictũ eſt. Ἐπεὶ δέ. Hæc eſt pars capitis altera, quam ſuprà dicebamus ſua ſede fraudatam. In extremo namque ſuperioris capitis collocatã oportuit, ſub iis ſanè quæ de tempeſtiua ſatione dicebantur: ſumma hæc eſt: Aquilonibus flãtibus terram compingi atque exuggi. Hoc iam eſt contra eas conditiones quas ſuprà requirebat ad ſationes: quippe vt eſſet laxa, & maderet, & caleret. Sub Auſtro eſſe κεχυμένην, ſub Aquilone πεπηγυῖαν: ſub illo ὑγρὰν, ſub hoc ξηράν. Præterea noti beneficio plantam quoque ipſam ſeſe eſſe humidiorem. Concludit Auſtro flante melius pangi.

Ταχεῖα ῥιζοῦται. Ratio ſuperior ab efficiente eſt, & à priori demonſtratio: nunc ab euentu & à poſteriori. Non ſolùm radices comprehendere celeriter, verumetiam germinationem maturiùs expediri. quare? quia conuenit inter ea. ὑγρὸν arbor in ὑγρὰν terram: fauente aere: ſub Auſtro namque μαλακὸς: quod tantopere poſcebamus.

Δεῖ γὰρ δή. etiam priore libro hoc idem. Vbi cum ſupernis conueniunt inferiora: rectè omnia euenire. Itaque terra & aer conueniunt, neque repugnat planta. Τὸν δὲ βορέαν. Plena ſcientia eſt, non ſolùm ex aſſertione veri, ſed etiam ex falſi exploſione, vt eſt in primo Poſteriorũ. Ideò Boream nunc excludit ab hiſce beneficiis. Vtrique ab eo fieri iniuriam, & arbori, quia rigeat: & terræ, quia compingatur. Ergo neque arborem diffundi ad radicum emiſſionem: neque terram laxari ad earum admiſſionem.

Lego, ἀμβλεῖς καὶ παχεῖαι, non παχεῖαι. Et χαύνην, nõ χαύλην. Theod. legit διέχουσαν non διαφανοῦσαν: ſicut infrà, κεχυμένη. fortaſſe, διαχεοῦσαν. Et καθ' ἑκατέραν, nõ ἑτέραν. καὶ τὸ εἶναι παχύ. Nemo nõ videt eſſe corruptũ locũ. Theodorus legit, παχὺ, dempta negatione. Et ὑδερωτέραν αὐτὴ ἑαυτῆς μᾶλλον. Et πιέζουσα, nõ πνέουσα. Et ἀντιπιεζόμεναι, non ἀντιπεπιεσμέναι.

Theodorus, ἡλιοῦται καὶ χειμάζεται. Solẽ niuéſque bibant. inſoletur & rigore agitetur. χαύνην, ſuſpẽſa: non intellexerim. laxa. Βιαζόμεναι πιέζουσι, καὶ ὥσπερ ἀντιπιεζόμεναι πρὸς τὰς φύσεις. Theodorus hęc omiſit omnia prudẽter. Et fortaſſe nos haud bene ſubſtituimus, ἀντιπιεζόμεναι. ſed, vt circũfertur. Quaſi ſeſe agricolæ cõparent ſe aduerſus naturã, quę ſur ſũ nitatur. Inſtructi hoc conſilio aduerſus naturã. atq; hoc plus placet. Τηρητέον. obtinẽdũ eſt. obſeruãdũ potiùs. Ἔξω συμμέτρως. modicè actũ ſit. nunquã intellexiſſem ποτίας δὲ κεχυμένη, Auſtrinis tabeſcat. quaſi, τακερὰν: neutiquam ex fide interpretis. Ὑγροτέραν αὐτὴ ἑαυτῆς μᾶλλον. planta humidior ſicciórve ſeipſa. Peſſimè addidit, ſiccior: de Auſtrino ſatu ſolùm hîc loquitur.

CAPVT VI.

VI. capitis argumentũ. A vegetis arboribus atque ætatis firma ſtolones petẽdos aut ramos ad ſationẽ. Seruandũ eorũ in ſatu ſitũ qui fuerit antequã transferantur. Quibus ex partibus taleæ ſumẽdæ aut rami. Quæ proportio partium, quãtum infodiatur, & quantum extet. Quædam de caſuris.

Τὰ δὲ φυτευτήρια. Terrã eligit, atque à tẽpore occaſionẽ. Terrã ſcrobibus parauit. Nunc quod ſeratur, eligendũ. electio duplex, aut totius, aut partis. Quæ ſpecies cui ſolo mandanda ſit, ſatis in præcedenti libro. quæ pars: nunc dicetur. Pangitur autem, quemadmodum etiam in primo dictum eſt, aut talea, aut ramus, aut ſtolo. Eſt enim ſtolo, quaſi pars, quippe ab radice. Ramus autem duobus modis: vel vt vt eſt, ſine radice: vel priùs in terram flexus humóque obrutus, vnde & radicetur. Μοσχεύειν, Græci dicunt: fit enim quaſi ſtolo: quod per ſeipſam facit ficus Indica. de his dicetur in prima capitis parte. Deinde de ſitu: tum de quantitate infoſſionis. Primùm ergo dicit, ab arboribus ætatis vegetæ

getæ petendos ramos aut taleas, non à vetuſtis aut tenellis. Dixit ἀπὸ νέων, ἢ ἀκμαζόντων. Τὰ νέα, non intelligit anniculas aut bimas, ſed quæ iam fructum tulerint. Φυτευτήρια, ſuprà diximus plantaria: nunc etiam latiùs. nam plantaria ſunt, quæ arbores aliquo in loco ſatæ ſemine fuere, vt inde ad deſtinata viridariis loca transferantur: Gallicè *pepiniere*: quia *pepin*, granum ſignificauit. Talis natura etiam ſtolonum: etenim cum radicum parte quam ſibi habent transferuntur: vnde nomen viuiradicis. Hîc intelligit omnem arboream materiam ad ſerẽdum. hoc eſt primum præceptũ. ſecundum, λεῖα. Namque & in primo libro dixit, & mox dicet: aſperitatem non eſſe idoneam ad germinationem. cauſæ dictæ ſunt. Ἀντιλαμβάνεται, ſolum corripiunt. καὶ ἰσχύει. & progreſſus faciunt in robore. Duæ deinde cauſæ, ἡλικία καὶ πάχος. Vis eſt in ætate, quę & propè principia eſt, & non nimis propè. Et vis eſt in quantitate: eliguntur enim mediocri ſanè craſſitudine. Τὸ λεῖον ὥσπερ ὑγιές. Duplex duplicis rei argumentum in lęuitate. τὸ ὑγιὲς: vult læue, quod non ſit euentu ſcabrum. Ἀπήρωτον: quod morbo non ſit aliter quàm decet in omnium partium conditione. Vultque quod non ſit vetulum. Corticis enim ſcabritia eſt à ſiccitate, qui eſt affectus ætatis prouectioris. Ὀζώδη, nodis obſitum. idem quod ὀζώδης. ſed deſignat hoc participio tractum nodificationis.

Τυφλοὺς ὄζους. Cæcos præſertim nodos abdicat ab hac electione. Tales ſunt mutili, qui nõ exierunt in germina. Contumacem ſanè innuit naturam corticis, atque etiam ligni, ſucci verò interni vel conatus, vel ignauiam infœlicem. Ὥσπερ πεπηρωμένον. ſicuti dixerat, ὥσπερ ὑγιές namque & ὀζώδης non eſt verè πεπηρωμένον. Non enim eſt defectus ac mancus: nihil enim ab eo ablatum eſt: ſed ineptus modò ad finem hunc. Ἐὰν δὲ ζῶσι. In verbis incomptis ac fortaſſe deprauatis ſenſus eſt. Periculum eſſe, ne talia non viuant. Sin viuũt: at deſtituuntur fine illo: is eſt, ἐκ ἀναμαρτεῖν: neque fructificando ſunt idonea. Nota, de more, numeros confuſos. ζῶσι φυτευθέντα. ſtatim ἀνεβλάστησαν.

Ἀφιστάμενα. Tanto imbecillior ad fructum ferendum arbor illa, quo eſt remotior ab illa qualitate lęuitatis. Ὥσπερ τῶν κλαδιζόντων. omninò codicis fides ſuſpecta eſt. Διὰ τοῦτο ἔνιοι τῶν δένδρων. Nempe vt conſulant ſecuritati: antequam decerpant, propagant: ſicut & vites propagantur: vt inde radicatas eximant ſoboles ad tranſlationem. Itaque hoc erit vnum ex præceptis. aliud ſequitur. Οἱ δὲ περιαιροῦσι. Aliĩ tondent τὴν βλάστην, germen quantum in ramo eſt: ne eò transferatur ac diſſipetur ſuccus, atque etiam vis. ἐξαναλίσκηται δύναμις. Ἔτι δὲ ὀρθούς. aliud præceptum. Rectas oportet eſſe virgas: propterea quòd meatus flexuoſi remorãtur ſucci ſubitionem. De hoc in præcedenti libro, ex Democriti ſententia. nota loquutionem, ἄγειν ῥοήν. fluxilem fluxionem. ſicuti λέγειν λόγον. Ὀρθοὺς δὲ. aliud præceptum, Quam in terram es tranſlaturus, ſpectato vt ex ea planta petas, quæ in ſimili terra ſit. Εἰ δὲ μή,

A ſi non potes: at ſaltem non deteriore. Ἡ μὲν χώρα. Si ex æquè bona petes: nulla fiet mutatio. Quamobrem vitæ priſtinum tenorem ſeruabit arbor. Quid ſequitur poſtea? ἐὰν δ' ἐπὶ τὸ βέλτιον. at quæ? nónne eſt idem, ὅμοιον, & μὴ χεῖρον? quare alio modo digeſſiſſemus nos. quippe ſic. Ex bona terra petendas arbores, atque in meliorem transferendas. Quæ ſi non inueniatur: at ſaltem in ſimilem, non peiorem. Intelligendum autem relatiuè bonum hîc: nempe arboribus bonam. Quia bona terra ἁπλῶς frugibus, non arboribus bona eſt: vt ſuprà demonſtrabamus. non igitur eueniet ratione terræ. An verò propter tranſlationem? non omnibus. Quædam enim transferri volunt: vt pinus & aliæ. Neque in ramis ac taleis verum eſt. ægrè enim ſeruant excellentiam. Vox autem illa,

B συντεινομένους, videtur aliquid deſiderare ad orationis ſupplementum. Μέγα δὲ Hoc & ſuprà dicebamus: mutationibus non ſolùm plãtas lædi, ſed etiã qualẽ meũ que aliam naturam: ſi debilis eſt. Plantam verò ium eſſe debilem, amiſſis natalibus: & rami ac taleæ ſine radicis præſidio. Hoc cõtendu: bona vt eligatur terra: ne ad mutationis moleſtiam etiam accedat ægritudo propter deterius alimentum. Διὰ τοῦτο. Iccirco, vt minus ſentiantur mutationes: dant operam, ne ſitum mutent cum loci mutatione: ſed quam cæli reſpexere partem, in eam item vergant. Proditur autem ſitus, etiam nullis appoſitis notis. Color minus viridis à meridie: inſolatione diluitur ille, reſoluto humido. Τὰ πρὸς ἑσπέραν. ſuprà corrigebamus,

C πρὸς ἑσπέραν. Parum refert illud magis. Cùm quatuor mundi partes nominat, vnde ſitum deſignet: id arbitratu ſuo feciſſe, non neceſſarió. Vnico namque modo puncto demonſtrato, tria cętera ſtatim ſeipſa dant. Nõ quit borealis facies ad polum ſtatui: quin item reliquæ ſuas illico ſibi ſedes vindicent. Ἔτι μᾶλλον. quod & Latinè dicimus: quàm quod maximé. Μηδὲν τῆς φύσεως. optimo axiomate. Non ſine periculo mutationis inſtitui vel naturæ vel conſuetudinis. Eſt enim conſuetudo magna res, & quę abeat in naturam. Vt eſt apud Hippocratem in libro de aere & aqua: & ſecundo diuinæ Philoſophiæ. Et Heraclitus dixit: ἦθος γὰρ ἀνθρώπων δαίμων. Et ſectione viceſimaoctaua μέγα μὲν τὸ ἔθος ἰσχύειν, φύσις γὰρ ἔθος γίνεται. Ideò ſubdit hîc: οὐ ῥᾳδίως ἀνέχονται μεταβολάς.

D quod & Hippocrates in Aphoriſmo. Ἔτι καὶ τοὺς τόπους. repetitio. Καὶ προμοσχεύοντες. aliud præceptum ad ſecuritatem. Propagant ramos antequam abſcindant: itaque fit viuiradix. hoc ſibi vult præpoſitio illa, πρό. Addit rationem: iã eſſe firmiora: & minus fieri mutationis: quippe loci tantúm. Nam ramus abſque radice ſi terræ mandetur, multã patitur mutationẽ: omninò enim peregrinus eſt. Si iam radices ſibi peperit: iam ſũt vitæ primordia inſtituta: hoc ſibi volunt illa: ἤδη βεβιωκότα. vſus eſt tempore præterito perfecto. Quaſi dicat, non ſolùm poſſeſſionẽ. ſed etiã vſum adeptæ. Καὶ τὰ φυτά. idem repetit aliis verbis. Ait enim, ἔχουσι τὰς ἀρχάς. quia radicem ſuprà ea,

piebamus pro principio. Dixit, ἀρχῆς, ab initio: A quem ad vium vocat ſæpe aduerbium hoc.

Εἰ δὲ μή. Si non accipiant ramos radicatos: deſumunt eos qui ad ſtipitis ſunt partes inferiores. Ratio: quia robuſtiores. rationis ratio analytica: quia prouectiores. Alia: quia principio propiore. ob id dixit ἐμβιώτερα. Qua voce & ſuprà & infrà quoque vtitur. Item verbo, ἐμβιῶν: quod in altero viuit. hic quod in ſe vitam habet. Πλὴν ἀμπέλου. Excipit plantas humidiores: cuiuſmodi vitis, ficus. in quibus tamen potiùs fieri debere videbatur. Quippe humidiorum partes minus humidæ temperationes. at minus humidi rami inferiores. Rectè quidem procederet hoc, ſi æquè & humidæ arbores & minus humidæ germinarent. at non ita eſt. Nempe humidiores melius à ſummo germinant. Ratio- B nem quam non ponit, ponamus nos. quia minus terreſtres. Tenuior ergo ſuccus iure ſuo petit ſuperiora. Propterea dicebat: μᾶλλον ἀπὸ τῶν ἄνω βλαστάνει τὰ ὑγρά. alia verò non itē, διὰ τὴν ξηρότητα. At ſi eſt ſiccitas cauſa, propter quam vel non germinent, vel minus commodè: nónne ſiccæ arbores minus erunt in ſummo ſiccæ? Quare inde itidem petendi rami, vt in humidis. Cur autem λεπτοδερμία, id eſt tenuitas cutis, cauſa ſit quòd minus germinent, etiam atque etiam quærendum eſt. Videtur enim ratio contraria. erumpunt enim faciliùs germina. an ita dicendum? Ægriùs tueri ſeſe poſſe ab externis incommodis. Τὰ δ' ἐγγὺς τῆς ῥίζης. Atqui rami ſunt radicibus propiores, ii ſunt elaborati magis. πεπεμμένοι: haud iniuria: ſunt enim affines principii. Καθάπερ τό. recta & opportuna ſimilitudo. Nam propagines quoque ſunt radicibus propinquiores. Ita quaſi gradus ſtatuit. Καὶ ὀρθὰ δὲ. aliud præceptum. Cùm duo ſint modi virgas deponendi, vnus rectas, alter flexas: hic ait, rectas poni meliore ſucceſſu. Habentur etiam priuatim alii modi. nam quidam ſcindunt, quidam torquent. Olearum talcas noſtri non ad perpendiculum, ſed pronas ſtatuunt. notabimus loquendi modum. Βιάσαντα λέγουσιν ὀρθὰ τιθέναι: pura eſt oratio. addita eſt illa pictura, κελεύοντες. Καὶ μὴ ὑποβάλλοντες. Nulla ſubiecta parte. quia qui flectunt, partem ſupponunt hoc fit in ramis non radicatis. Huius operæ conſilium, vt radix proficiat ac fibreſcat. Alioqui ſi flexus deponatur: radix non ſolùm non emittit radiculas ſed etiam areſcit ipſa. Prudenter ergo ſubdit: ἀποπνίγονται ἐνίοτε. Stultum eſt priores amittere radices vt quæramus nouas. Et quare priores areſcunt? quam cauſam non dicit ipſe, dicamus nos. Quia qua parte flexio eſt ea parte fiunt partes rariores: vnde prodeant nouæ radices. Quare eo abeunte ſucco, defraudatur priſtina radix: quam ſignato verbo dicit, ὑπάρχειν. Namque præpoſitio ſignificat, & radicis ſitum ſubtus, & naturæ στέρησιν quandam.

Ὀρθῶς δέ. Aliud preceptum de modo quantitatis tum depactæ, tum extantis. Rectè fieri, ſi haud multum extet. propterea quòd lenta caput incrementa. ratio rationis. Ὅταν ᾖ πλεῖον τοῦ τρεφομένου τὸ πονοῦν. Quoties opus ipſum ſit intrà neceſſitatem. Quum id quod ſuccum miniſtrat, maius ſit quàm id cui miniſtratur. at hoc eſt contrà quàm hic ſtatuitur. Etenim ſi plus eſt virium atque operæ ad alimentum, quàm ſumptus ipſius ſucci: rectè cum planta agitur. Quòd ſi plus eſt ſupra terram quàm ſubter, quod hic damnatur: plus eſt quod alitur quàm quod alit, quod eſt contra hanc ſententiam. Non eſſet enim δυνατὸν: ſi τὸ πονοῦν eſſet πλεῖον τοῦ τρεφομένου. τὸ πονοῦν ſcilicet τὸ τρέφον. Quare legendum eſt vt legit Theodorus: τὸ πονοῦν. Quod laborat ſcilicet inedia: hæc eſt pars ſupra terram: maius eſt τοῦ τρεφομένου, id eſt, parte ſubterranea, quæ alitur. dura tamen oratio eſt. Laborat enim pars ima tum pro ſe tum pro B ſuperiore. Neque dubium eſt quin vtraque ſit, τὸ τρεφόμενον. Ἔνια δὲ. illa ſunt δυσαυξῆ. At aliis etiam peius euenit: areſcunt enim, vt ficus & aliæ quæ raræ ſunt habitudinis. Ἅμα δέ. Præter hoc quod melius prouenit, planta etiam melius germinat, & vberius vno eodemque impetu, non languido opere per ſucceſſionem. hoc eſt ἀθρόως. Ὥσπερ ἐπὶ τῶν κατακοπτομένων. plana ſimilitudo. eadem ratio in iis quæ cæduntur. Si prope terram cæſura ſit, facilè regerminant. Ratio: quia ſpes adimitur ſtipiti germinandi. Proinde radix nihil aliud meditatur quàm nouum ſtipitem: non autem conſumit operam in vetulo, eóque mutilo, ægróque nutriendo. Hoc eſſe in vitibus, & aliis manifeſtum. Vbi vides, κόπτειν, cædere ſuprà perforare: infrà de ſeminibus vitiatis à gurgulioni- C bus: alias tundere. Τὴν δὲ τῆς ἐλαίας. Fatali propenſione ad ordinem perturbandum: nunc admiſcet præcepta putationum, nactus ex ea ſimilitudine vlterioris narrationis occaſionem. Olearum igitur, & omnium quæcunque ſunt inſigni magnitudine, plagas obtegunt: ne ſol néve imber eò ſeſe induat. Vius eſt verbo λάβῃ. occupet ſatis laxé. Significat enim vero ſignificatu, tollere. Κινδυνεύει γάρ. multa hucce loc is corruptio. Hæc quoque verba neſcio quid alieni ſonant. periculum eſt, ne ſſe ruptum, periculum diſrumpi Diſtendit enim ſubiens imber. Quare legendum puto πονῆσαι, non autem ῥῆξαι.

Περιαλείφουσι δὲ ἀποτέμνοντες, erat præceptum operis: hic eſt modus. Oblinere luto: ac partim quidem ſolo, partim inſuper impoſita Squilla D plagæ, Squillæ verò luto, luto autem fictili. ac fictilis quidem ratio manifeſta. Arcet enim imbres, quemadmodum & ab ædibus tegulæ. Luti non minus operæ ad id præſtat, modò ne ſoluatur. Quam ad rem fictili cautio eſt. ac præterea prohibet ſpirituum exhalationem. Squilla verò quid? An eius viſciditas idem præſtat: acrimonia verò fouet: quemadmodum & plantas iuſta quas ſeritur? hæc ab eo doctos nos oportuit. Quapropter ait: Squillam ſeruare priſtinum arboris vigorem: ſeruari eam à luto, à fictili lutum.

Lego εἰς τοῦτο ἀναπνεῖν: aut, ἐν τούτῳ. Pro voce

A voce illa, συντεθρυμμένης, videndum quid ſubſtitui debeat: aut quid apponi, ſi non deleatur. Et ὁμοίως ζητοῦσι, non ὁμοίως. Τὸ πονοῦν, legit Theodorus, non πονοῦν. Lego φύονται μείζω, πλείονα ἀπαιτοῦσι. Et ποιοῦσι τὸ μανὸν, non autem πάντα quanquam neque μανὸν placet. Non enim idem ῥῆξις & τομὴ, ex Galeno.

Theodorus, φυτευτήρια, ſemina. Eſt tamen aliud quàm σπέρμα, quod neceſſe eſt etiam Latinè intelligi. Λεῖα, nitidiſſima. aliud eſt læuor, aliud nitor. eſt enim læuoris affectus nitor. Ι᾿σχύει. conualeſcunt. optimé. Τυφλοῖς ὄζοις. cæcis & euanidis. ambiguè: ſicut & illud, πηρωθέν, incolumitate orbatum. Ε᾿ὰν δὲ ζῶσι. & quanquam ſanos habeant nodos. Longè diuerſus aut ipſe abiit, aut à diuerſa eſt abductus lectione.

Ο῞σον μὲν δ᾽ ἡ φύσις τοιαύτη. Præterea quæ nodo crebro ſponte naturæ ſuæ conſiſtunt. Aut illa verba defuere codici Theodori: aut hæc affuere, aut his illa eſt interpretatus. Forſaſſe ita legit: πλὴν ὅσων μὴ ἡ φύσις τοιαύτη: quæ ſuo more παραφραστικῶς expreſſerit. Οἱ δὲ περιαιροῦσι τὴν θαλλίαν. Alii thaleam ramis abſcindunt. Aliud eſt è ramis thaleam petere, eámque integram cæſam, in quadrantes diffindere: aliud, περιαιρεῖν: ramos tondere, cùm etiamnum frondentes petantur.

Εὐθύτης λειότητος, læuitas rectitudóque. melius quàm Theophraſtus. non eſt affectus læuitatis rectitudo. Nullum affectum alteri accidere, ſed vtrumque eidem ſubiecto, ſatis alibi diximus ex Ariſtotele, in quarto diuinæ ſcientiæ: ſed malè Theodorus addidit, ſeminis. Ω῾ς ἐπὶ τῶν C δένδρων εἶχε. Atticiſſimæ. ſic enim loquebantur. ὡς εἶχε τάχους. Theodorus laſciuit, vt apud parentes ſpectabant. Placeant hæc nouis interpretibus noſtris: qui acceptam ſententiam verè vertunt ſæpe. at apud Philoſophos aliter eſt loquendum. Sanè ramus neutiquam ſoboles arboris eſt, ſed pars. Quis dicat, vnguem eſſe digiti ſobolem? tanto minus brachium. Non enim ſibi facit arbor, nihilo ſanè magis quàm ſtipitem. ſed natura conditrix in arbore. fructus autem ſoboles eſt, non pars. Συντεθρυμμένης abiecit Theodorus. item omiſit illa. ἔχει γὰρ ἀλήθειαν καὶ ἀρχάς: alioqui non otioſa. Υ῾ποβάλλοντες. aliqua parte ſubtracta. oportet ipſum, ſubſtrata, ſcripſiſſe.

D Α᾿θρουστέρα τροφὴ φέρεται. Summatim magis pabulum deducitur. imò ſummittitur. Et nemo intelliget, ſummatim quod confertim fertur.

Ε᾿πὶ τῶν ἀμπέλων φυτῶν. hæc παρεγγραφὴ eſt, qualis & ſuprà. & apud Poetam: *-nec graminis attigit herbam.* Α᾿ποσέγουσι τὰς τομάς. plagas alleuatas contegunt. In codicibus noſtris illud participiũ non eſt: neque quid ſibi velit, ſcio. Λάβῃ, intendatur, occupet.

CAPVT VII.

VII. capitis argumentum. Stercorationis vtilitates, & modi, ac præterea cauſa.

A H[ὁ δὲ κόπρος.] Stercoratio cùm ſit opus cõmune, & arboribus, & aruis, & pratis: alium in locum differẽda fuerat duceptatio hæc atque ita partiẽda. vtilitas neceſſaria. Electiu ſtercoris in communi ex qualitatibus ad eam vtilitatem quam intendimus, nempe ad efficiendum terram ſolutilem, & ad calefaciendum. electio cum attributione, quid cuique optimum. Modus ſtercorandi: quod præſenti capite facit. quantitas, tẽpus. Si condidiſſet artem hanc Theophraſtus: ferremus inconditas interdum, atque etiam fluctuantes veſtigationes. Id quod vſu venit omnibus penè ſtudioſis, qui primi iaciunt artis cuiuſpiam fundamenta: vt fecit diuinus vir in Topicis, & in tranſnaturali Philoſophia. At multos habuit Theophraſtus autores, qui ei hanc ad operam præluxere ſua diligentia: quorum præceptiones non ſine iactura veniæ, vel minus commodè confudit, vel inordinatas, vt acceperat, effudit: veluti partem hanc. Nam mox de ſoli electione ſcribet penè omnia quæ ſuprà dicebat, repetẽs. Quare ab hac materia nouum caput abſcidimus ibi, quemadmodum videbimus. interea hoc agamus. Hanc tractationem duplex partitur propoſitum. In primo loco declarat ſtercoris fines duos propter quos petatur. Calefactionem & rarefactionem ſoli. In ſecunda ſtatuit quomodo ſit vtẽdum.

Ο῾ δὲ κόπρος. hoc etiam ſuprà dictum eſt. Optimè dixit φανερόν. Quippe ex iis quæ ſuprà dicta ſunt. Δι᾽ ὃν ἀμφοτέρων. Quo fit vt rectè C germinent arbores, id expetitur ab agricola. maior propoſitio ſyllogiſmi. Petitur autem vt ſit εὔδιος terra. hoc etiam ſuprà. Vt ne torpeat, crudáve ſit: ſed ſi apta non eſt, apta fiat ad generationem, fœtúmque vel ſeminis propter arborem, vel arboris propter fructum. Deinde hæc ſit maior alterius ſyllogiſmi, & minor illa: fimus vtrumque præſtat. Concluſio manifeſta ſequitur in practica demonſtratione. Τὴν δὲ τῶν χρήσεων. Vtilitas manifeſta: vtendi modus non item. quocirca dixit, καὶ τὴν χ ὁμοίως χρῶνται. Hoc etiam plus eſt, non ſolùm verbis ἀμφισβητοῦσι, controuerſantur: ſed etiam vtendi rationibus inter ſe aduerſantur. Α᾿λλ᾽ οἱ μὲν ἀναμίξαντες. Vnus modus eorum legibus, qui apponunt arboribus D admiſta terra. Οἱ δ᾽ ἀνὰ μέσον. Effoſa terra in eius locum fimum indunt, ſuper quem reponunt exemptam illam. Eorum conſilium eò tẽdit: vt neque à ſole diſſipentur partes genitales fimi raptæ atque ſubductæ in vapores. Id quod fit, ſi ſupra terram ſit. neque diluatur imbribus atque abeat. ſed exceptis illis admiſcetur ſubiecto ſolo. Pars autem exhalans fouet item terram ſuperiniectam. Α᾿νὰ μέσον τῆς πρώτης. Appellat primam terram inferiorem, quam obduxit fimo.

Κάτωθεν περιλαμβανομένην. Comprehenſam à ſole & imbribus. alioqui potiùs, κατωθεμένην, ſubtus. Α᾿ναβαίνει quia fimus ſuapte natura vaporoſus eſt. Ignea nãq; natura intus: vnde & fumus

perpetuus. Ὅπερ οὖν. Sicut in calce fit atque penitus eadem ratione: penetrat enim in fimum aqua per laxa illius ſpatiā: vnde partes exiguntur calidiores. Βιλτίων γὰρ ἐστὶ τὴν χυλόν. imò τὴν ἐρυθρόν. Ἄνωθεν δέ. Quod ſi ſpargatur in ſuperficie: & à ſole exuggi neque deſcendere: ſed à ſole dilui, ab aquis elui. Πάντως δέ. nunc aliud pręceptum à qualitate. Haud mordaci calore præditum eſſe oportere fimum. Poſtquā dixit, δριμεῖαν, addit, ἰσχυρόν. Fortem, quicum terra nequeat concordare: & conſequi, & dare mediocritatem caloris ad generationem. qualis eſt ſuillus: de quo infrá. exiccat ille: at nos ſemper quærimus ὑγρόν.

Ἀλλὰ κοῦφον. non pondere leuem, ſed efficacia. Quin etiam pondere: minus enim terreus talis fimus. Ergo rarior: proinde etiā minus mordax. quia declaratū eſt alibi, in materia denſa plures eſſe partes. Διὸ καὶ μάλιστα. electio à iumentis petēdum. Super hoc exempla petes, atque præceptiones ab agricolis Latinis. Hoc loco (nolo eum nominare:) totas expleret paginas illorum accitis atque aggeſtis Commentariis. Illud hîc ſatis: ad prata de iumentis peti. Herbas enim ſecum ferre multas. elaboratiùs eorum quæ ruminant. cùm ad arua & hortos. arbores hîc putant fimo fieri deteriores. Quin publicis monumentis ſcriptum atque cautum eſt, nequis vineas ſtercoret. Sanè ſcimus ex eiuſmodi vineis vinum copioſum, cæterùm marceſcere. Ἡ γὰρ δριμεῖα. Duas incommodas qualitates duarum effectionum pernicioſarum actiones. aerem ait nimis calefacere. Fortem autem etiam exiccare. modicè dixit pro pro re, ξηραίνει exiccat: vrit enim.

Theodorus, εὐβλαστία, fertilitas. nimis diffudit ſignificatum. Ἐξικμάζουσι, καὶ ὕοντος οὐ διϊκνοῦνται τὰ κάτω. ſicceſcere, nec imbrem partes imas poſſe attingere. Non de imbre loquitur, ſed de fimo qui nequeat aquæ impulſu, ductúve pertingere ad partes illas ὕοντος ſcilicet τοῦ Θεοῦ. Pluuiā non deferre ſecum fimū introrſum, ſed eluere. Quocirca fimum quoque ita ſeruamus vt ne abeat excauata humo. Λοφούρων. ruminantium. Peſſimè. non enim habet caudam villoſam bos aut capra, ſed iumenta. Λόφος enim ſignificat iubam, & criſtam, & ſummum quoque. Δριμεῖα. acerbum. nihil minus. Acerbum enim fimum minus vrere certū eſt, & metaphora dura. ſed neque conuenit vox. στρυφνὸν enim acerbum: δριμὺ, acre, etiam pueri ſciunt.

CAPVT VIII.

VIII. capitis argumentum. Ad terrarum conditiones oportere ſpectare agricolam, vt, quid cuique conueniat, pro eius natura comparet.

ΧΡΗ' δὲ καὶ πρὸς τὴν χώραν. hæc quoque ſuperiús. Nunc tamen minutim exequitur atque excutit omnia, omnibus ex terræ qualitatibus atque conditionibus. Itaque particulatim percenſenda ſunt hæc præcepta. Primum

A axioma ποιεῖν τι ἀμφότερον. facere: quia hæc eſt γεωργία: nihil niſi opus. Οἷον ἐὰν. incipit à ſolo æſtuoſo. Oportere in talibus ſcrobes impleri aqua triduo antequam pangantur. πρότριτα, ante diem tertium. Καὶ ἐμβαλεῖν. Et cùm ſcrobes aqua ſatura fuerit, indere. Μᾶλλον δέχεται. Facilior terra ſit ad accipiendum radices ſubeuntes. Suprà ῥιζοῦμαι nunc ῥιζοῦν: ſicuti θέρμα, θέρος. Ἐὰν δὲ ἁλμυρὰ δέ. Aliæ duæ agri conditiones: ſalſitas & arena. in iis lapidem circumponi ad ſtipitē depoſiti rami: tum terram aggerere. Ὅπως ἀποστέγωσι. vt diſcludant ipſam ſalſuginem. quaſi percoletur. Arcetur autem, quia lapis eſt inter plantam medius ac terram: ſicuti culmen inter me & cælum. ἀπὸ ſcilicet ab ipſa planta ſalſuginem amoueant, quam ſanè plantam στέγουσι. Συμφέρει

B δέ. Arenam eadem ratione admouent atque affundunt: melius enim percolatur quàm lapide. Sic enim maris aqua dulceſcit ad fontes. Oportet autem arenam dulcem eſſe: quam feſtiuè dixit ipſe πότιμον. Aquæ epithetum tranſtulit ad rem ſanè minimè πότιμον. Καὶ ψήφους. Similis materia, idem officium, finis idem: ac per gradus quidem: ſaxa, arena: media inter hæc natura, calculi.

Ἀποστέγει γάρ. duæ vtilitates. Nam & diſcludunt ſalſilaginem occupata intercapedine, & ex ſeipſis adiungunt qualitates, quibus illa ſalis dometur feritas. quia ſunt dulces calculi & arena. Sanè vereor perpuſillum afferri momenti ad ſalſitatis emendationem ob qualitates, ac fortaſſe nihil. Ἐὰν δὲ ὑγρὸν ᾖ. Contrà, ſi ſolum ſit

C aquoſum & ſcatebroſum ναματῶδες. Duplici foſſa experiri, altera tranſuerſa vel obliqua, vt in eam excipiantur aquæ: altera ad eam directa, qua exoneretur ambiens loco plantam locus, atque in illam deriuentur. Has autem lapidibus terræ admiſtis compleat, triplici conſilio. Primum eſt: apertas non ſinunt, ne externæ noxæ ſubeant & arbori officiant Secundum: complent lapidibus, vt ſint laxiora ſpatia, quibus tranſmittat. tertium: terram admiſcent: ne per laxos hiatus illos idem patiantur. Subiēs enim tum ſol, tum gelu multum afferrent detrimenti. Ὥστε μὴ ἅπτεσθαι τῆς σκαπάνης. Tam profundè, vt cùm circa arborem fodiatur, ne offendat marra. Εἶτα ἄμμον. Quia terra inter lapides meatus denſius obturaret: adiungit arenam, καὶ χοῦν, & puluinos terræ χοῦς. ſicut

D ſuprà χώννυσι. Ἅπαντα γάρ. Oſtendit vtilitatem foſſarum, ſatis perſpicuè. neque indiget interpretationis. Vna excipit: vna deducit: terra & ſabulum præter id quod dicebamus, exiccant.

Διὰ τοῦτο. Quòd ſi fors obtulerit, vt lapides inſint ibi: non erunt eximendi. Par atque ſimilis ratio ſuperioribus, cùm dicebat: ſtultè amitti radices veteres, vt parentur nouæ. ſi lapides quæruntur ob certas vtilitates, cur inuenti abiiciantur? Ἐκλεκτέον. eligendi: non arcto ſignificato, veluti cùm dicimus eligere milites: ſed ſimplici: extrà legēdi. Ὑπάρχει γὰρ φύσει. Si natura venit ſuppetias: ſtolidè contēnantur. Ἐπιτιμίαν οὖν. naturę pietatē. quaſi dicat: nulla tam infelix terra, quā ſemper deſtituerit

tuerit natura: quin interdũ nõ admiſcuerit aliquid boni in qualicunque aliquid: quò natura ſeſe monſtret eſſe matrem. Ἐὰν δ᾽ ὕπτον. Ergo quamcunque lapidis nactus fueris ſpeciem, miſce cum terra illam. Quatuor ponit. λίθους, lapides grandiores: τρίχμαλον, lapidum cumulum minorum: ἄμμον, ſabulum. γῆν μοχθηρὰν, terram inutilem: nõ oportere ἐκλεπτύνειν, diſpergere, id eſt auferre: ſed ſimul omnia confundere: hoc enim remedium eſt aduerſus importunas aquas illas. Οὐκ ἄκος μὲν συμμιγνύναι. Μοχθηρὰν terra nequã, quę μόχθον prębeat, quæ laborem fruſtretur. Ἀλλὰ ποιεῖ τῷ. Tanto profundiores effodiendas eſſe ſcrobes, in quibus glaream ſubſternes illam aut arenam. Ne ſubſterne lapidem: quoniam lapis latus ac ſolidus nocet plantis. At glarea tres præſtat vtilitates. Refrigeratione permulcet radices: aquam excipit: radicibus locum ſibi appetentibus expeditam viam facit. ὕδωρ διχεται. Etiam lapis διχεται: ἀλλ᾽ οὐ διαδέχεται. Sic enim hic accipiẽdum. Recipit ac retinet aliquandiu, non autem refundit, vt lapis. Συμφυές. Continua planitie ac compactis partibus: quò fit vt ne aqua tranſmittatur, ſed reſtitet.

Ἁπλῶς δὲ. Omnino negat è tenui ſolo lapides eximendos: quippe calores æſtiuos temperare ſimul, & hyberna frigora. De refrigeratione dubitandum non eſt. De tepefactione quid dicendum? Calorem ſubterraneis in venis eſſe per hyemem. Eum eſſe vegetiorem in materia ſolidiore.

Οὐδ᾽ ἐκ τῆς ψιλῆς, ne è tenui quidem terra. Hoc dicit quia videbatur è macro ſolo macredinem tolli oportere: ſana autem falſa. Ὁμοίως δὲ. Toties inculcatum, vel vſque ad faſtidium, repetit præceptum. Quid cuique terræ conueniat, conſulendum, idque cum efficaciſſima aſſertione. πάντων πρῶτον καὶ μέγιστον. Οὐ μόνον ἁπλῶς. Non ſimpliciter, id eſt in mõtana, aut campo, valle, iugo, ſalſa, ſicca, vliginoſa: ſed in ipſis agrorum priuis partibus: quæ ſanè ſunt inter ſe diſſimiles. Quippe in campis exilitas nonnullis: in montibus vber glebæ. In eodem campo alia atque alia qualitas. Quamobrem agricolæ noſtri tractus illos, Vittas vocant: quia ſint quaſi tæniatim tum ſeparatæ, tum diffuſæ differentiæ. Proinde dixit ἀνωμαλὰς, non ſolùm ſuperficie, ſed etiam natura & viu. Idcirco in eodem prædio eſt, vbi vineam malis, vbi pratum, vbi ſegetem, eámque non vniuſmodi, ſed ad legumina, triticum, ſiliginem, ſecale, hordeum. Ideo dixit κατὰ τοὺς τόπους. Ὥσπερ γὰρ λέγεται. Poſteaquam terrarum notanda præcepit diſcrimina: quid cuique competat, reſpiciendum: iã tandem quod intereſt propoſiti, quæ ſit arboribus deligenda, ſtatuit: idque ex communi Autorũ conſenſu. Quæ, inquit, οἰκεία eſt, id eſt quam ſibi depoſcunt arbores, tanquam peculiarem: ea eſt quæ maximum habet momentum & ſui firmitatem & ad opus faciundum. Duo nanque ſunt quibus potiſsimùm conſtat natura viuentium, vita & opus. Ῥοπὴν, propenſionem. Scilicet ad ſuſcipiendas arbores, & ad ſuppeditandum vires quibus fœcundæ ſint. Ἀντίληψιν, comprehenſionem

A & ſtabilitatem. Cui ſolo conueniant arbores, eę ibi latæ feliciter auſpicia prima vitæ, ac poſtea facultates ad præſtandas functiones conſequuntur.

Ὃ καὶ καθ᾽ ὅλον. Quam obſeruationem atque prudentiam per omnia genera deducendas cenſet. Ponit aliquot exempla. Ficum aliud ſolum, aliud alias arbores amare. Et addit ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμοειδέσι. Vt non ſolùm diuerſa genera diuerſas depoſcant ſibi ſedes: verumetiam quæ ſpecies variant ſub eodem genere, varias quoque poſtulant terras. nempe alibi multas vitium ſpecies narrat: multæ ſunt Malorum, Pyrorum, Ficuum. Quod tamen generatim pertinet. Ad exemplum ait, Ficum ſiccis melius prouenire: quia nimio abundet ſucco. De hac

B conuenientia per ſimilitudinem aut per contrarietatem ob temperationem, ſatis libro ſuperiore.

Οἱ γὰρ ὑγροί. Loca humida humorem addendo Ficui, humore abundãti, facilè parat putrefactionem. Aut, quod reliquum eſt, ſi non putreſcunt Ficus, at non benè maturantur. Οὐ μὴν ἀλλὰ. Ecce ſub eodem genere proximo ſpecies atomæ, quemadmodum non idem ſolum expetant. Nãque Laconica Ficus, & Ficus eſt & poſtulat aquationes. Ὡσαύτως δὲ. De Vitibus natura ſimilis. Ratio variationis: idem modus & finis alia proportione. Suprà volebat τὴν ἀντίληψιν, καὶ τὴν εὐκρασίαν. Si horum vtrunque fit per illam diuerſitatem: diuerſitas illa ſimilis erit in officio & fine. Eſt autem ſimilis, quia denſa Vitis & ſolida, in ſolido loco, nempe montano minus appetit: minus

C ergo trahit: ſatis igitur habet. Vitis rara & humida, plus appetit, plus trahit: ſatis igitur habet. Hoc erat quod diceret, σύμμετρον ἑκατέρᾳ: ταῖς μὲν, ſcilicet denſis, minus exigentibus, ἔλαττον: ταῖς δὲ, ſcilicet raris, πλεῖον. Vtrique autem pro ſe cuique σύμμετρον. Vbi animaduertendum (quod ſæpius monuimus) Autorem hunc arbitratu ſuo deductã adductámve eandem cauſam contrariis accommodare. Nolebat Ficum in humido: propterea quòd eſſet humida: vult Vitem in humida, quia humida. Concinnat tamen hæc vbi vſuuenit. Sicut & de Vite infrà: dicet enim eſſe πολύτροφον καὶ πολύτροφον. Ὅλως δὲ τὰ ἀκρόδρυα. Alibi diximus vocẽ hanc nihil aliud quàm Glandem prima vſurpatione ſignificaſſe. poſtea diffuſam ad alios fructus.

D Quidam negant eam quæ ὀπώρα dicitur, hac appellatione contineri. Cæterùm ex obſeruationibus & colligendum & ſtatuendum. Hic pro arboribus poſitum videtur. Plana ſunt: nec indigent interpretatione. ὑπωρεία, quod montibus adiacet: ſub radices, ſub cliuo. Ὅπου γὰρ ἡ φύσις. Rectè dictum eſt, artem eſſe naturæ imitationem. Quare ſi ſub montium radicibus ſpontè natæ arbores feliciter proueniant: quærendi nobis quoque tales ſunt loci monſtrante natura. Sanè ex ipſa natura multæ artes, artiúmve partes prodiere: velut ex vmbra pictura: ex antris ædes: ex auium volatu vela: ex piſcium pinnis remi: ex cauda gubernacula. Αἱ δὲ καθ᾽ ἕκαστα. Sicut agri partes priuatis præſcriptionibus, & quaſi normis conſiderabat: ſic nunc τῆς ὑπωρείας quoque differentias

examinat. Sanè quot montium materiæ, quot cęli ratione ſitus, quot viciniarum reſpectus, tot alijs atque alijs leges fient. Nam quod adiungit τὴν λειμωνίαν: ea differẽtia non eſt τῶν ὑπωρείων, quatenus ὑπώρεια ſunt: ſed quatenus ſunt terræ. Terræ nãque differentia, τὸ ἔφυδρον, τὸ λεπτὸν, τὸ λειμώνιον, & aliæ tales. Ὥστε ἓν μόνον δοκεῖν εἶδος. Quia ſit vnum nomen habens relationem ad montium radices, τὸ ὑπώρειον: nequis putet vna tantùm differentia eius naturæ ambitum contineri. Quia dicebat, videri vnam tantùm, pro eo quod minus maiúsve depreſſæ aut elatæ eſſent. Λειμωνίαν. Hoc ſuprà quoque & dixit ipſe, & refutauimus nos. Nullus enim locus ineptior Vitibus, quàm paluſtris.

Ὥσπερ καὶ τὴν ἄγονον. Sanè hìc τὸ εὖ, nequaquã
B illam notat bonitatem quæ aruo ad ſegetes deſtinatur. Ficus enim Prouinciales, Picenæ, Illyricæ, Zacynthiæ in minus bona terra, optimæ. Et mox cùm diſtribuit Vitibus μαλακωτέραν τὴν γῆν: quomodo ἀπὸ τῆς ἀγόνου dabit ξηροτέραν? Et quomodo τὰ ξηρὰ ξηρὰν terram poſtulant? Ficus humida eſt tum ſuprà cùm alibi: quomodo ſibi ſiccam depoſceret? Itaque Theodorus non legit ἄγονον: interpretatur enim ſolidum, ſitiens. Ὡς δ' ἁπλῶς. Reſoluit ſummam ad hoc: eligendam raram, leuem, vdam. Ratio à poteſtate ad finem, ἀτροφεῖς καὶ ὀγκοῦσιν. Quia ἔνικμος, ex materia alimentum: ex alimento augmentum. Præterea cauſas alias habet augmentum, amotionem impedimentorum, ſcilicet denſitatis. Eſt enim μανὴ καὶ κούφη. Quare, quod
C ſuprà volebat, ἀδιόδευτος. Cedit ad latera: quia μανὴ, cedit ad ſuperficiem: quia κούφη. Neque arctat igitur, neque premit. Εἰ μὴ ἄρα. Mularum ſimiles excipit arbores: quæ ſi liberaliter tractentur, illiberaliter tractant: velut Amygdalus: de cuius effreni luxuria verbum illud vſitatum, ἐξυβρίζει. Et quia dixit ἄγονον, contrariam huic naturam dicit λεπτόγεων. Humor ei ſubtrahendus, tum electione terræ tenuis, tum ſitu. In apricis enim caſtigatur vbertas illa. Ἐναντίως δέ. Contrariam Euboicæ nucis naturam in opaco. Οὐ μικρὸν δέ. Quod alibi μέγα, μέγιστον, ἄκρον. Haud parum referre, quem ad ventum vergant loca. Hoc & in Hiſtoriis, & ſuprà ſatis. Hîc iterum in communi. Ἀπηνεμία: toties dictum. Ratio. Quia talibus locis
D pabula meliora beſtiis, ſuccus arboribus pręſtantior à terra ſummittitur. Non autem πολυματώδη, ſuprà dicebat προσηνέμων, vẽtorum violentiæ obnoxia. Vt τὸ εὖ, quemadmodum alibi dicebamus, ſignificet temperationem. In ventoſis autem mites arbores affligantur: neque aſſurgunt, ſed humilitatem complent brachiorum frequentia. Ipſe verò etiam in frutices ait degenerare, κολοβοῦσθαι διὰ τὰς πληγάς. Propter colliſiones defraudantur iuſtæ ſpecie proceritatis. κολοβοῦσθαι fortaſſe dicit mutilas, Latinè ad verbum, truncas. Vnde multi cauſes, id eſt brachia. Ἔτι δέ. Non ſolùm hæc eſt pars narrationis, ſed etiam veluti probatio quædam ſuperiorum. Nam ſi agreſtes quas ibi natura ſponte produxit atque collocauit, nequeunt fructum perficere: quid fiet delicatioribus & ad-

A uenis? Quas inter etiam Euboicam agnoſcit: cuius opus non excedit florem, in quo fructus ſpem indicatam modò fallat. Ταῖς δ' ἐν ὑπηνέμοις. Quatuor ergo ponit gradus in nominibus, duos in re ἀπηνέμων ὑπήνεμον, deinde ſicuti πολυματώδη, προσήνεμον. Vt πρὸς ſit obiectum ventis: ὑπὸ, ſit vbi ventus tranſmittat. Claudit caput odioſa, ob frequentem inculcationem, ſententia.

Lego ἄμεινον πότιμον, non autem ἄλμυρον. Ἐμπύρῳ φυτῷ, dele φυτῷ de agro nanque loquitur. Et δι' αὐτῆς διέχεται, aſpiratè. Et αὐτὸ ὀρθιαί, non ὄρθειαι. Et ὁπωροφορεῖ, non ὀπωροφορεῖ. Et ἔχει μᾶλλον, non ἔχειν. Et λειμωνίαν, non χειμωνίαν. Et ὅτι εἰ μίαν θετέον, non εὐδαιμόνα. Et ἡ λεπτόγειος εὐκαρποτέρα, non ὑγροτέρα. Et ἐναντίως, non ἐναντίον. Et ἀβαθῆ,
B non ἀβαθῆ.

Theodorus πρότριτα, nudiuſtertius. Hoc errant multi, vt confundant quæ vſus ſeparauit. Vnum eſt aduerbium, hodie, quod præſentem loquenti deſignat diem. Dies qui præceſſerit hodiernum, heſternus dicitur: cuius nota eſt aduerbium heri. Alter ab hodierno, qui anteceſſit heſternum, denotatur per hanc vocem nudiuſtertius. Dies ſequuturus hodiernum, nominabitur craſtinus: & ſignificatur per aduerbium cras. Ille qui poſt hunc accedet, appellabitur perẽdinus, ab aduerbio perendie. Hi dies iiſce nominibus ſemper dirigunt loquentis orationem, aut ad ipſum aut ad alium. Hodie feci, feciſti, fecit. Et ſemper
C ab ipſo pendent ita vt cætera omnia dicantur, nõ niſi vbi poſſumus dicere hodie. Itaque cùm de tempore alieno loquimur, nunquam dicemus cras aut heri, quia dicere non licet hodie. Sed vbi vſurpamus aut intelligimus aduerbium tunc: dies pręcedens non eſt heſternus, ſed pridianus: neque ſequens eſt craſtinus, ſed dicimus poſtridie. Quare cùm agricolæ non facere iuberẽtur à Theophraſto ſcrobes, tertio antequam ſcriberet die, ſed tertio antequam arbores immitterent: non potuit dicere nudiuſtertius. Denique præceptum eſt de opere futuro: tanto minus eo potuit vti. Hæc doct.[*] quiſpiam ſtomachabitur: at ei non hęc ſcribimus, ſed Theodoro: qui ſi reuiuiſcat, vt erat animo candidiſſimo, planè profiteatur me hac in parte gratiam apud ſeſe iniiſſe. Τὸ πρέμνον τοῦ φυτευτη-
D ρίου. Stolonem plantæ. Quid ſi non ſit ſtolo, ſed ramus aut planta perfecta, quæ transferatur? Sanè πρέμνον, ſtipes. Χαράδρας, faucibus torrentis. Imò verò alueo. Neque refert à faucibúsne, ſummóve, medióve petas. Ὄρθιαι, erectæ. peſſimé. Erectum eſt, cuius ſummum imò imminet, aut ad perpendiculum, aut non multo ſecus.

Ἐν ὀπωροφορεῖ. Theodorus omiſit. Μοχθηρὸν, vitiatum. Imò vitioſum. Et dixit Theodorus terream, pro terra. Τρόχμαλος, lapis rotundus ac minutus. παρὰ τὸ τρέχειν, καὶ τὴν ὁμαλότητα. Glarea.

Τὸ ὕδωρ διέχεται, tranſmittit. Accipit & tranſmittit. Οὐδενὸς ἔλαττον, nullo inferius. Duriuſculé. Nulli cedit præcepto præſtantia & vtilitate.

Ἀνώμαλοι, diſpares & incomptæ. Ambitioſè admodum. Ἔνικμος, humefactus. non bené.

τὸ ἴδιον denotat proprium affectum, non aliunde inhærentem. Εὔπνουν, ſpiritus placidi. Promouit ſpiritum ad venti ſignificationem: quia dicim° ventum ſpirare duriuſculè. Περιελιώμενον, inquietum non rectè. Neque rectè verbum perſequitur. Καυλώδη, detortæ. Nos mutilas interpretati ſumus. Truncatæq; vt nihil aliud quàm caudices videantur.

CAPVT IX.

Noni capitis argumentum. Pro arborum natura, earum ſtatuenda interualla. vt quæ amant opaca, crebriores: quæ inſolationes, rariores.

ΤΑ'Σ δὲ μανότητας. Hactenus declarauit arborum habitudines, quæ terræ qualitates recipiunt: vt ſolum commodum eligeretur. Electus locus quomodo parandus ad ſationem. Nunc arborum ſecundùm ſitus ratione & modum mutuos declarat reſpectus. De interuallis ergo loquitur, μανότητα, hîc non partium in toto, ſed totorum inter ſe ſitum longinquum intelligit. Is eſt, in ſumma, viciniæ modus, cuiuſcunque arboris, in quacunque terra. Ergo in hoc opere non tam locorum quærere naturam, quàm ipſarum arborum tum concretiones, tum affectus. Vt quæ ſolem requirunt, apertiores ſint mutuis diſtantiis: quæ vmbris gaudent, mutua opacatione illas conſequuntur. Ita quibus radices longiores, maioribus interuallis diſponantur. Plus enim capiunt loci. Quæ breuiores habent, eas vicinia non fatigat. Satis enim ſuppeditatur alimenti mo dicis limitibus. Φιλόσκια δὲ Quarum fructus ſicciores atque nucleoſi, vt Punicæ & Myrti, repetit hîc eſſe opacitatis amatrices. Alia ratio in Lauro, finis idem. Raritas texturæ, ariditas, radicũ breuitas. Τῶν μὲν γὰρ φύσις. Rationem reddit prioris naturæ, quare gaudeat vmbroſis Punica. Quia fructus ſi pluſculum ſolis excipiat, tantundem accipiat iniuriæ: quantum caloris exceſſus. Στρυφνὸς, noxæ modus. Aſperum fieri Mirum verò cuipiam videri queat: ſi fiat acerbitas à ſole. Sic enim calorem habuerit pro cauſa. Quod Galeni ſententiæ aduerſatur: & in publicis naturæ mo numentis manifeſtum eſt. Quippe in noſtrati cęlo mitiores fructus fieri beneficio ſolis: in Septẽtrione verò ceraſa eſſe acidiſſima, quia ſolis opere careant. dicendum: in materia ſicciore, non eſſe ca lori tractabilem ſuccum: ſed terreum illud etiamnum magis fieri terreum. A calore igitur non fit acerbitas, ſed à terreſtreitate, quam calor facit: illam autem ſequitur acerbitas tanquam accidens. Alia verò claſſis (Laurus & eiuſmodi rara) propter imbecillitatem præſidio opus habent aduerſus & æſtum & gelu σκεπάσεως Hoc & ſuprà.

Οὐκ ἐπαλλάττει γάρ. Tacitè reſpondet obiectioni. At radicum propinquitas mutuis offenſis infeſta erit. Complexus enim fit concurrentium mutuus. Quare ſuccus fit & minor & deterior. Reſponſio. Non ſit, inquit, πλέγμα: quippe radices haud

A multum promouent. Eſt πλέγμα, plexus. Sic enim ciſtam dicunt. Sic mox αὐτὸ ῥίζα. ἐγχώριζα, vox felix. Κατανεμητικὰ πάντα. Præceptum. Omnes arbores diſponi magnis interuallis. Noſtrates tricenûm pedum, quaſi iuſtum interuallum ſtatuunt. Subdit incommoda crebritatis. Complexus radicum atque complicatio. Ipſum incommodum ἐπαυξεῖ. Cauſa, τροφὴ ἐλάττων, vna altera ἀπὸ ἀλλήλων τὸ πνεύματος. Vbique multum tribuit innato calori: ſuffocari ergo mutua ſtrangulatione. Modus: ſpiritum intercludi. Quare à ſtipite excludi, ἀποκλείεσθαι. Hoc erat præceptum ex quorundam cõſuetudine, etiam illorum appoſitis rationibus. Nunc iam caſtigabit cum ambitum huius legis, quaſi nimis vniuerſalem: quia dicebat ἅπαντα. Ait

B ergo. Οὐ μὴν ὀρθῶς γε λέγουσιν. Vera, inquit, proferuntur, modò abſit illud vniuerſale, ἅπαντα. Hoc eſt quod volebat, διαφορὰν, ſcilicet ex ſuprà ſcripta diligentia, vbi de ſiccioribus & aliis loquebamur. Χρὴ δὲ. Altera capitis pars, in quâ etiam locorum habendam monet rationem, quia ſuprà dicebat, οὐχ οὕτω σκεπτέον τόπους. Non adeò: ergo aliquid. Anteferebat enim eam ſpectionem, quæ pertineret ad arborum naturam ei quæ verſaretur circa locorum conſiderationem. Loca quomodo ſint conſideranda, hoc hîc agit. διαστάσεις, intercapedines, ſpatia. Ἐν γὰρ τοῖς ὀρεινοῖς. in montanis propinquiores. Et quia videbatur lo ci ratio repugnare: repugnat verò ſi ad alimenti minorem copiam reſpicias: apponit cauſam quæ

C reſpondet ſuperioribus. Suprà dicebat, τὰ βαθύρριζα πυκνοτέρως. hîc, ἐν ὀρεινοῖς βραχύτεραι αἱ ῥίζαι. Si radicis breuitas admittit viciniam: & in montanis radices breuiores: ſequitur illa concluſio. Addit præterea quod item cõſentiat cum ſuperioribus. In Punica iuuabant vmbræ mutuæ vicinarum co mis: item hîc aït montanis arboribus eſſe ramos minus fuſos.

Theodorus μὲν μακρόρριζα, breuiſtirpia. Ambitio hæc illudet ignaris Græcarum literarum. At Philoſopho cauendum ab ancipiti voce, tanquam à ſcopulo. Stirps primo ſignificato ſtipitẽ ſignificauit. Etiam nunc vtuntur Thuſci. Græca eſt origo στύπος. Vſus poſtea detorſit etiam ab radice, vt eſt apud Poetam & Ciceronem. Cùm ergo dicit breuiſtirpia: neſcias vtrò vergat: ſitne

D βραχύρριζα, an βραχύκορμα. Malim viginti verbis Græcum vnum verbum explicare, quàm Græci vnius imitatione opus habere duum vel bulorum explicatione. σκεπαστὸς, protectum. Protectum ſignificat Obiicem. Οὐκ ἐπαλλάττει τῷ πλέγμα nullus mutuus radicum decurſus. Neutiquam exprimit illam complicationem. Addit etiam peius. Nullus implexas rixaꝰ áſue improbus infeſtat. Sanè rixatur oratio. Nullę radicum mutuis complicationibus inter ſe moleſtę ſunt. Συμπλέκει ſerpant inter ſe. Non expreſſit. Χρὴ, non dedecet. Imò opus eſt. longè maius quàm πρέπει.

CAPVT X.

Decimi capitis argumentum. Nouellas arbores modum firmã-

tas permittere vt conualeſcant neque putare quoad ſtabiliantur.

A ΠΑΝ δὲ φυτόν. Elegit ſedes arboribus. Commodiores eis fecit. Statuendi modos docuit. Habemus itaque iam ſtantem arborem, cui deinceps ſit conſulendum. Videndum ergo quibus præſidiis firmanda ſit: quẽadmodum videbamus: quibus opibus inſtituebatur apparatus. Itaque de curatura nunc agit. Primùm de putatione: tum de aliis. Operam partitur ab ætate arborum. A nouellis abſtinendum, quoad conualeſcant: atque ibi tum reddemus rationes, nempe in ſequenti capite. Conſtitutis verò, putationis curam adhibendam. Id quo fiat modo, præſenti capite expedietur, non quidem minutis B præceptis (id enim agricolæ eſt) ſed generalibus, quæ accipiat agricola poſtea ad exequendum. His explicatis ſequenti capite declarabit commodum tempus ad hanc operam. Ἐκβλαστῇ. Cùm primùm dabit ſpecimen ſuæ ἀντιλήψεως καὶ ζωῆς. Nam conſtitutam eſſe ac viuere, argumento eſt opus ipſum germinandi. Ἀφέντες τὰς ῥαχίας. Nihil τῶν ἄνω tangere. Nanque τὰ κάτω κακοῦται. Vbi eſt obiectio. Dicit enim, ἕως ῥιζωθῶσιν. Videtur ergo futurum vt radices etiam ſint fortiores, ſi adimantur flagella in quæ ſuccum abſumit. Reſpondendum, nondum confirmatis principiis, nihil ferro tentandum. Radix autem principium eſt. quia ſi ferant putationem: tamen aliud detrimentum haud leue patiuntur. Excreſcunt enim in enormem exilitatem. ῥαχεῖ, frequentia ſar- C mentorum. Vnde ῥαχός, frutìcetum: à fragore qui auditur ea conflictione flagellorum. Sic enim Latina quoque vox hæc à fragore. Εἶθ᾽ ὅταν ἰσχύσῃ Niſi ſcriptum ſit ἰσχύσῃ argutandum eſt. Erit enim verbum hoc illi ſimile verbo, λαμβάνειν, quo ſæpe vtitur: cùm terram arborem, terram prehendit arbor: quæ viciſſitudo eſt declarata per præpoſitionem, cùm dicimus ad hunc eundem vſum, ἀντιλαμβάνειν Igitur vbi validę fuerint: tum ramos putare ſuperiores, pulcherrimis relictis ac maximè idoneis, ἐπιτηδειότατα. τὰ πρωκότα. Aliàs dixiſſet τῶν πλευρῶν. Κατὰ γὰρ τὰ δένδρα. Hoc enim genus putationis, quo ſuperflua tantùm putantur, quæ vtilia ſunt relinquuntur, neceſſarium eſt in ar- D boribus. Οὐχ ὥσπερ. Non quemadmodum in aliis conſueuit, quæ totæ cæduntur ad ſoli ſuperficiem. Intelligit fœnum, medicam, hortenſia, vt acetoſam, ſpinachiam. ἰσογεῶν. Felix vox. ἄχρι τῆς γῆς, terra tenus. Latinè etiam dicimus æquare ſolo: vnde æquimelium: quia non iam extat ſuperficies. Dixit τὰ πάντα, ἀντὶ τοῦ τὰ ὅλα. συμβαίνει, contingit. Voluit dicere εἴωθε. Ἀρρίζου γάρ. Nunc rationem reddit quamobrem non ſint nouellæ tentandæ ferro. Omiſſa cauſa, quare plantæ aliæ ſerantur ad terræ vſque ſuperficiem: in arboribus quædam relinquantur. Hæc eſt ratio. Quia ab illis fructus petitur è frondibus, quę melius reparantur nouarum ſucceſſione: in arboribus expectatur è ramis fructus. Rami ergo relinquendi. Itaque ſi prius quàm radix firmitatem ſit

A adepta, ferro laceſſantur: λωβῶνται μᾶλλον: potius lędentur. Quorſum ſpectat illud μᾶλλον? An eſt comparatio operæ cum ceſſatione. id eſt plus lędentur, quàm ſi relinquantur. An noxæ cum vtilitate? Id eſt plus lædentur, quàm iuuabuntur. An detrimenti cum imbecillitate? id eſt quia ſunt ἀσθενῆ, μᾶλλον λωβίζονται. τὸ μᾶλλον poteſt hæc omnia ſignificare. In prima ſententia ſignificabit, potius. in ſecunda, plus. in tertia, magis ac porrò. Ἐὰν δὲ ἐρριζωμένον. At radice perfectionem adepta & ſecura de offenſione, neque ipſe lędetur ſtipes, & acceptum alimentum ramis diſtribuet, qui relicti fuerint. Et ſibi ſatis erit & ſufficiet quantum debetur ramis. Ἡ δὲ ἀναγωγή. Quaſi diſtinxe- B rit ſpecies quaſdam: vt prima ſit περιαίρεσις, ſecunda ἰσογεως: nunc adducit tertiam, quam ipſe vocat ἀναγωγὴν, reductionem: alii φυτειῶν παιδείαν: id eſt (plãtationum dicit ipſe) inſtitutionem. Eam quid ſit, quaſi definit. σχηματισμὸς καὶ μόρφωσις, figuratio & formatio arborum: quæ continetur duobus cõtrariis, altitudine & humilitate. Hæc ſunt habituum vocabula: tamen quia procedunt ad opera, malim dicere ſublatione & depreſſione: ſignificãt enim actionem. Attollimus maiore attenſionis cura, puta Cupreſſum. Buxum deprimimus ad opera topiaria. Καὶ πλάτει. Quoniam quæ cohibentur ad humilitatem, dilatantur. Proinde craſſos parietes videmus, animalium ſpecies, naues, menſas. Ὡς δ᾽ ἐπὶ μὲν φυτῶν. Nemo non videt verbum hoc eſſe alieno loco. ἀνάγουσι qua- C drat imprimis. Cæterùm vocis ſonus tam ab illo diuerſus diſſuadet quicquam temerè innouãdum. Vult dicere, coerceri agricolarum cura eas arbores, quæ exultãt in proceritatem: propterea quòd remittunt de facultate fructificandi. Sicut & prælonga hominum corpora, quibus non reſpondet craſſitudinis proportio, ſunt virium infeliciorum. Miſera ſunt principia: miſerè confit ſuccus ab imbecilla facultate; quæ ſi pro ſe explenda non potuit, minus poterit pro aliis. Πλὴν ὅσα. Excipit eas quæ omnino ſuapte natura tales ſunt: vt Cupreſſus, Palma, Pinus. Sunt enim naturæ quædam tum humilium, tum excelſiarum. Nam & ſuprà dicebamus, Abellinam arboreſcentem amittere fœcunditatem. Διὰ πολλοῦ. Quaſi fati- D gato alimento itineris prolixitate, atque interea intercepto ab iis partibus, quæ ſanè ſunt numeroſæ ad vſum ſuum. Ἀλλὰ δὲ πολυκλάδου. Amoto artis errore, qui erat educendi in altum: apponit modum contrariæ vtilitatis, in ramorum frequentia & germinum. Vt κλάδους, maiores intellexerit ramos: βλάστην, minores appendices Ἅμα γάρ. Tres oſtendit vtilitates in arbore minus procera. Prima eſt, fœcunditas, εὐφορία. Secunda, εὐτρυγία. Dicit enim εὐτρυγητότερα. Et commodius quoad arborem: non enim perticis laceratur. & minore periculo quoad ſerum: non enim ſcanſione opus eſt. Tertia, εὐθεραπεία. Ait enim εὐθεραπευτότερα: facilius coluntur. Quippe non magnis ſcalis opus eſt ad putationes. Tum ſi per ramos ſcanditur, rami ſunt iis valentiores quàm in

procera:

procera: tum quia ſuccus in eos vberius partitus, tum quia terrę propiores. Vberior ſuccus,nempe in imo retentus,qui in ſublime abiiſſet: terrę propinquitatem plurimùm facere ad alimenti copiā etiam ſuprà dicebamus. Ergo & facilius incenditur,& tutius inſidetur. Διὸ εὐαμερτίν. Ex propoſitis concluſio ad artis opus. Itaque & putandæ,vt ſint depreſſiores:& prohibendum quod prohibet opportunè germinare. Idcirco ſtringuntur Vites omnes,& arbores nouellæ menſe Maio: quia intempeſtiuæ germinationes & pro tempore(præuenīſt enim fructum) & pro loco(intercipiunt enim ſuccum.) Scrotinæ uidem de cauſis ad ſoboles anni futuri relinquuntur. Atque is cultus ab eo vocatur κατάστασις; quia ſtatū quaſi creat arboribus. Sæpe ſuprà συνεστῶτα & κεκοσμημένα. Neque differre ab ea opera quæ perfectis impenditur arboribus,ſanè eodem fine:in adoleſcētibus, vt perficiantur:in adultis,ne deficiantur. Proinde & ſuccus domitus, vt toties dictum eſt, & intra mediocritatis certos cancellos cohibetur:& vis augetur in arctiorem coacta gyrum. Sic ſumpſius ſtipatrix fit. Ὁ μὲν τῷ ἄρξεως δάρσει. Atque ita introducit materiam putationis arborum perfectarum.

Κατεσπάττεσθαι ὡσ᾽. Cùm omnium arborum interſit putatio,potiſſimùm ea Vitis opus habet. Vt hic κατεσπάττε,ſit ἰδιαιτάτη. Maximè nanque pertinet ad Vitem.Sed dixit maximè communem,ſcilicet omnibus vinitoribus. Neminem enim eſſe qui non vtatur ea. Cuius rei cauſam dat: quaſi,inquit, ad hoc vrgente natura. Quippe tam fœcunda eſt in fructu,tam exuberans in germinatione: vt ſatis appareat adimendum ei,quod videtur ſuperfluum manifeſtò. Idcirco dixit πάντως ὁ χρῶνται. Sanè quod in vſu eſt omnium, id eſt maximè commune. Ἀμπελουργικόν. Id eſt operam ponunt hanc in Vineis. Sic γεωργία,φυτουργία:alia ratione quàm vulgari. Nanque opus fit in Vite,in terra, in planta. At cùm dicimus χειρουργία non fit opus in manu,ſed à manu. Cùm dicimus αὐτουργὸς,non in ſe facit opus colonus,neque ſeipſo,ſed ipſe. Sic αὐτουργία,ab ipſo. Etiam πανουργία,aliter. Non enim fit τὸ πᾶν,ſed videtur,aut tentatur,aut facultas ſola deſignatur. Duo dixit,ὁ βλαστάνει ἐῦ πολυκλασίαν. & ἡ πολύ. Quorum prius non ſignificat bonitatem & æquabilitatem:vt ἐῦ τῷ ἄστεως,ſed facilitatem:ſicut ἐῦ εἶδος apud Præceptorem. Si enim quodcunque edit bonum eſſet, non demereretur amputatione. Nihil bonum quod finem impedit. Omne quidem ens bonum eſt τῷ ἐῦ: non autem omne τῷ τέλει. Propterea addidit πολύ. Quia multa facilè germinant,at non multum: nō egent ergo putatione. Vitis ergo quia & multum & facilè germinat,& opus habet putatione,neque ſpem adimit regerminandi. Τὰ ἐπὶ. Videbatur hic de Vitis putatione præcepta cum aliis communia ſubiicienda. Minimè,inquit,hic. De ea nanque exactior cognitio iam eſt apud Autores,ſiue quæ tangat illius germinationem (hoc enim putatio intendit)ſiue quæ ſpectet ad alia: puta frondationem, ablaqueationem, paſtinationem,

A ſtercorationem,puluerationem: quarum ſumma cùm ſit operoſa, peculiari tractatione fuerit exequenda. Differemus igitur poſt præſentem de arboribus diſceptationem. Excitat autem lectorem ad attentionem:cùm ipſum in ſpem erigit diſciplinæ non vulgaris. Pollicetur enim exactam diligentiam verbo illo διακρίνωμεν. Νυνὶ δ᾽ ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Nunc autem quod occœpit,proſequitur. Vbi non minus captat animum auditoris,cùm ait operæprecium eſſe doceri, quomodo queant arbores ipſæ κατασκευάζεσθαι. Οὐ μικρόν. Quod exprimebat Poeta diuinis verſibus, *In tenui labor: at tenuis non gloria*. Perſtat in vſu vocis:nam & ſuprà κατάστασιν appellabat. Componere arbores, atque ſtatuere iis conditionibus quæ ad vſum noB ſtrum requiruntur.Modus conſtitutionis. Colligere earum vires in vnum, ne effuſæ deleantur aut deprauentur,aut minus ferant. Id fieri tollendo partes,quæ incommodant officiis naturalibus: hoc eſt κακῶς πεφυκότα, infeliciter nata, & ad maleficium:impediunt enim: ἐμποδίζοντα τὴν τελείωσιν. At is eſt finis,fructificatio: finis, natura:finem impedientia, præter naturam. Ideo κακῶς πεφυκότα: nata,vt παρὰ φύσιν naturæ. Sunt enim quædam non naturalia in natura: tametſi omnia ſunt naturalia in natura. In illis finis impeditur à materia:& formæ munus ad finem deprauatur. Ideo mox item ἀδεχόμενα πεφυκότα. Quia non ſunt non naturalia ſecundùm formam & materiam, ſed ſunt non naC turalia ſecundùm finem. Non ſunt ergo non naturalia ſimpliciter: quippe ſunt in natura & à natura: ſed non ſunt naturalia ad hanc naturam in qua ſunt. Quæ obnaſcuntur ſarmenta ante fructum,importuna ſunt: quæ poſt fructum, non defraudant fructum iam præteritum:& vtilia ſunt ad futurum aliquid,vel quod ſit fructus, vel quod ſit propagatio,vel alium ad vſum,ignem, corbes,ſepes,crates. Quæ ſiquid ſuperflui ſecum habent, reciditur. Quod eorum eſt reliquum,ad fructum aptum fit. Ἐμποδίζει γάρ. Non ſolùm non ſola hæc impediunt, videlicet τὰ κακῶς πεφυκότα, ſed etiam τὰ ἀπεστραμμένα, id eſt aridæ partes quæ ſanis appenſæ ſunt. De iis enim etiam mox. Μεταποιεῖν. Optimum verbum. Auertere naturam à gerD minatione, & eam transferre in ſtipitem: vnde, quò opus ſit,poſtea proficiſcantur. Ἔστι γάρ. Scita metaphora. Videtur alimenti quædam quaſi deriuatio. Rectiſsimè ὀχετεία. Quia eſt alueus venarum, vt in riuis:& riuos ſanguinis habemus apud Sophoclem. Proinde quemadmodum obſtructo vno alueo,aquæ refluunt ad alium:ſic abſciſſo ramo ſuccus remanebit:ibi is qui prodire cœperat,aliorſum diſpergetur. Ita μεταποιεῖν,non à germine ablatum quod in germine eſt,ſed quod in eo futurum erat. Non eſt propriè tranſlatio, ſed auerſio, ἀποχέτευσις. Ὅθεν ἀνάγη τις. Quò quáve quis deduxerit aut reduxerit. Ῥεῖ. Perſtat in metaphora. Τῶν δ᾽. Hoc,inquit, id eſt luxus iſte,atque exuberātia cuenit:quia partes eius omnes optima ſunt habitudine. Ideo quotannis deintegro germinat. Τὸ πρὶν,ἐν τῷ

προσαναληφθεῖσαν, deſignat tempus additum anno præterito. Τὸ δὲ, denotat materiam additam germinationis. Ἐπεὶ χρὴ ὅπως. Adhuc confirmat. In meliorem vſum reduci ſuccum, ſuperfluis ſublatis, hoc argumento. Siquis ſuperiores ampu tet partes: abibit in radices alimentum: vnde creſcant. Ὥς τι συντρέχει ἤδη. Quamobrem partes ipſæ tum confundentur. ſanè veró. Nam ſi alimentum ſuperioribus acceſſurum erat, nec acceſſit: decedet in radicem. Itaque quod erat in cacumen impendendum, depẽſum eſt in radicem. Hoc eſt quod appellat συντρέχειν. Dixit χωρία, ἀντὶ τοῦ μέρη, quia continent ſuccos: χωρεῖ. Quapropter materiam vocauit Plato χώραν: quia eadem πανδεχής. Καὶ τέλος ἀναυξῆ. Tandem itaque defraudata ſuperiora, pumila remanent ac defecta.

Οὐ γὰρ ἤδη. Dicat aliquis, ſi non ſubit hodie alimentum propter vulnus, aut cras: at tandem ſubibit. Itaque non erunt ἀναυξῆ, niſi nunc. Reſpondet. Fiet iam natura quædam quæ radicibus ſolis cõſulat, ſuperiora non curet. Ideo dixit χρονιζόμενον, diuturna conſuetudine. Ἡ μὲν οὖν ἄμπελος. Comparatio Vitis cum cæteris. Reliquas non egere quotannis putatione: Vitem egere διὰ τὸ ἀναυξεῖς. Reſpondet illis ſuperioribus, ἀβλαστία καὶ πολυβλαστία: & illis, τοῖς μέρεσιν ἀεὶ τὰ πέφυκε. Τὰ δ᾽ ἄλλα. Arbores aliæ non item: ſed quædam alternis: nonnullæ quarto quoque anno. Οὐδὲν γὰρ οὕτω. Nullam arborem æquare Vitis facilitatem ad creſcendum. Vbique dicit, humidiſſimam ac fœcundiſſimam. Ἐπεὶ εἰ γέ τι. Probat κύκλῳ, id eſt reciproco epicheremate alterum per al-

C terum. Eget Vitis putatione: quia facilè creſcit: aliarum nulla tam creſcit: nam ſi creſceret, egeret putatione. Ἀπὸ τῆς ὑγρῶν περίεργον. Signatiſſima verba. τὸ περίεργον, eſt effectus: res quæ ſuperat opus. τὸ ὑγρὸν, eſt cauſa. Humor enim multus multi operis materia eſt. Ἅμα δὲ ἡ ἔλκωσις. Hiſce verbis videbatur ſuperſedere potuiſſe. Non enim Vitis excuſatur à nocumento cùm putatur: quia noceatur arboribus putatione. Nam ſi arbores laborant cùm putantur, etiam Vitem cùm putatur, laborare par eſt. Ergo ſi quotannis ne laborẽt arbores, quotannis non putantur: item ne quotannis laboret Vitis, quotannis non erit putanda. Dicendum, non propter hanc comparationem

D adducta verba illa, ſed ad pręceptionem: vt quid in putatione ſeruandum ſit, cognoſcatur. Igitur loco vocis illius ἅμα, dicet δέ. Quoniam amputatæ laborant arbores de vulnere: idcirco ſtatim ſtercus rentur adiiciendum. Καὶ τὴν ἄλλην. Alium cultum, puta rigationem. Ὅπως ἐπαναλάβωσι. Vt maleficio medeantur alimenti inſtauratione. Vt reponatur aliquid eius loco quod ablatum eſt. ἐπανάληψις, Medicorũ vox: cùm defuncta morbis corpora inſtaurantur atque redintegrantur cibo. Cæterùm alius rhythmus hic orationis. Non enim ex vſitata dicendi ratione ἐπαναλαμβάνουσι τὴν κακοπάθειαν, ſed τὴν ἕξιν. Non redintegrant maleficium, ſed poſt damnum alimento recreantur. Ἀλλὰ μόνον. Quare parcius vtendum pu-

A tationibus: quibus virentes aut alioqui viuæ partes auferuntur: idque certis anni temporibus. Nã quæ partes aridæ ſunt in arboribus, ex perpetuis quotidianiſve operis demendæ ſunt. Quia iis ablatis non læduntur: non enim ſunt amplius partes naturales, ſed μαθηματικῶς tantùm. Ramus enim ſemiaridus, & ex altera ſemiſſe viridis non eſt vnum phyſicum, ſed ſolis dimenſionibus vnum. quin ne materia quidem eadem. Quocirca doctiſſimæ tanquam appendices, non tanquam partes, tum hîc, tum ſuprà vocant προσπεφυκυῖα: hærentia & impedientia nutritionem. Aſſuenda erat cauſa quare impediant. Sanè haud ſuggunt, vt illæ aliæ καλῶς πεφυκότα: non enim viuunt. Non intercipiunt aut obſtruunt, quia in extremis ſunt. Quid igitur? Prohibent internam, ventilationem liberiorem ſpiritus innati: cuius rationem haberi oportere toties diximus. Prohibent autem illam tranſpirationem: quoniam ſunt obiectæ meatibus qui eò pertinent. Ἐν δὲ τῷ διακαθαίρειν. Poſt neceſſitatem atque vtilitatem putationis declaratam, quæ eſt actio agricolæ, declarat paſſionem quæ fit in materia.. Igitur enumerat partes eas quæ ſunt auferendæ: quarum aliquas iam dictas repetit, quaſi per epilogum: aliquas iam dictis addit ad doctrinæ perfectionem. τὰ μὲν κάρφη. Ex quibus neque officii, neque ſpeciei fructus repræſentatur. Τὰ ἀφαιρούμενα πολλὰ ἄλλων τὴν αὔξησιν. Quas ſuprà nominabat ἐμποδίζοντα. Tertio loco, ὅσα διαπέφυκεν. quæ ſeſe importuno ſitu im-

C miſcuerint legitimæ germinationi. Hoc enim ſignificat hîc τὸ διὰ, quod τὸ μετά. Hoc diſcimus ex Varrone & Columella, in Vineis: vbi etiam pampinis ab officio aut maleficio nomina indiderunt. focanei, fructuarii, & eiuſmodi. Et addit rationem quæ ſuadeat hæc tollenda, ἐν τοῖς γὰρ ἔξω. Quia oportet germina foras erumpere: operæ eſt, occupata ab inutilibus loca quaſi euerrere. Quarto loco, τὰ πυκνά. Quæ conferta ſunt. Non enim ſignificat denſitatem partium in corporibus, ſed totorum frequentiam. Sicut Horatius dixit, vulgus denſum humeris. Quod explicat ſtatim illis, ἀλλήλοις ἐμβάλλοντα. Quæ inter ſe aliis aliæ imponunt: imminent: manus iniciunt. ἐμβάλλειν, verbum militare, aggredi, facere impreſsionẽ. Quarto loco, ὅσα τὴν ἐκφυσιν. Quæ ex mediis erumpunt.

D Non enim legitimo è loco prodeunt. Quippe non è ſtipite, ſicut illę hactenus memoratæ, ſed ab ramorum lateribus. Sunt illæ partes totius: ſunt hę partes partium, quæ non permittunt alimentũ ad rami partes vlteriores peruenire. Itaque & ipſę miſerę ſunt, & iis quę porrò ſunt, miſerias creant: & auferunt ab inferioribus exuggendo, quantum eſſet à primariis relictum, ſi non prodiiſſent ipſæ. Πάντα γάρ. Ratio vniuerſalis. Omnes enim ex tum ſolem, tum ſpiritum auferunt. Spiritum ſanè exhauriunt internum, & externas prohibent ventilationes, quas ſuprà neceſſarias eſſe dicebamus: vnde & ſuprà, & infrà, & nunc διαπνοὴν celebramus illam. Nec minus auertunt ſolem. Nominauit autem ſpiritus, non ſuccum, quia ſuc-

ci

ci pars eſt excellẽtiſsima ſpiritus. Itaq; ἄνωθεν. Pro ſole verò, πρόσειλον: ſicut & alibi. Notabis verbũ actiuè ἀφαιρούμενα, ἀφαιρεῖται. Et aduerbium ἀφαιρετέον. Non pro eo quod eſt ἀφαιρετέον: ſed diſtinguenda ἀπὸ τῶν καρπευόντων, τὰ μὲν κάρπιμα. Δεῖ καὶ οὐ χρή. Ex viu agricolarum docet προσείλων eſſe debere. Plana ſunt omnia. ῥυθμίζοντες, diſponentes. Sic & Ariſtoteles: æs antequam ſtatua fiat, ἄρρυθμον dicit.

Lego ἐπιρριζοβλῶσι, non ἐάν. Et λαβόντες, non ἐνδόντες. Et muto φυτάδιον: ſed in quid, ignoro. Et ἀκροποτέρων γίνεται διά. Et ἀνάγκη, non ἀνάγκη. Et συκῶν, non συκῆς.

Theodorus ἴσχων, tenuerit. Verbum agricolis Græcis familiare, Latinis auribus ferendũ pro materia. Ισόγειον. Theodorus non expreſſit. Reſecari tantùm dixit. Ἐρριζωμένον. Cùm radicẽs viréſque aperit. Ambitioſè: neque planè neque plenè: niſi ſcriptum reliquerit ceperit.

Ἀναγωγὴ, educatio. Reductio potiùs. Φυτῶν παιδεία, plantarum eruditio. Plantationũ ſonat Græca vox. φυτεύειν, compeſcenda. Ita ſubſtituit aliud. τὰ ὑψηλὰ καὶ ὀρθὰ καὶ βούλεται, quæ apta ſint excelſa conſiſtere. Minus expreſſit Grecę orationis efficaciam. Quę arbores & natura ſua proceræ ſũt, & vt ita ſint, id quoq; ab arte exigũt. Quaſi etiam nobis vel inuitis, vel aliud agentibus ipſæ ſeſe erigãt in proceritatẽ. Id quod vſuuenit nobis. Nouella Cupreſſus forte quadã cacumen amiſerat: eius in locum proximus ramus ita ſeſe ſpontè ſubſtituit, vt cacumen ipſum ſemper fuiſſe videatur. Πολυκλάδα, ramis ſcateant. Duriſſima trãſlatio. Laſciuit ita ſæpe Theodorus: vt & mox de germinibus, excurrunt. Κατανέττα, publicum. vulgatũ. Aliud enim eſt publicè, id eſt palã in ore populi: aliud vulgò, id eſt abs quiuis fit. Κατασκευάζουσι τὰς ἰδέας. Scitè ſpecies condidiſſe. Non potuit peiùs. Vnus ſolus artifes condit ſpecies, Deus. Atagricola acceptaſ naturę claſſib' indiuidua fouet: & quia ſunt materialia, materiam quoad opus eſt & licet, corrigit. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπηρτημένα, ſed & quędam remota. Hiſce ex verbis quis elici queat ſenſus, ſanè me latet. Quid enim hîc ſit remotũ? Appendentia. Satis in Commentario. Quid alibi ſignificet, ibi videbitur. Μεταστῆναι, reuocare. Senſus optimus ad priſtinum ſtatum, ex quo diſceſſere atque abiere εἰς τὸ περίεργον. Καὶ ταῦτα αὔξει. Theodorus addidit tantũ. Ἄριστα πέφυκε, ſolertiſsimè conſtant. peſsimè. Quæ nanque hîc ſolertia in quibus arte factum eſt nihil. Et aliud eſt conſtare aliud πεφυκέναι. Quia naturalis eis habitudo eſt optima, nihil opus habent arte. Συμπεφύρθαι τὰ χωρία, vt loca radicibus impleantur ac perhorreſcãt. Verbum hoc poſtremum hîc futile. Verbum autem impleantur, nõ habet hîc locum. Fortaſſe verò ſcriptum reliquit, συμπεφύρθαι. Et τὸ χωρία, non ſignificabit partes (vti dicebam') ſed radicũ loca tota complicationum anfractibus occupari. Atque ita omnino ſentiendum videtur. Διὰ τετραετίας, quadriennii s poſt. Satis cum periculo peregrinitatis. Quarto quoque anno. Ἐπεὶ εἴ γε πάντων εἶν,

A δέοιτ' ἂν ἀφαιρεῖν ἀπὸ τῶν ὑγρῶν περίεργον. Theodorus longè aliter atque nos. Siquid tamen eiuſmodi ſit, tantundem deſiderat. Recidere partem eius humidi, ſuperuacuum eſt. Imò eſt operæprecium auferre, quod eſt præter opus naturæ περίεργον, ſuperfluum ipſius humiditatis. Atque hoc eſt quod deſiderant præhumidæ Vites: æquè item deſiderarent arbores aliæ, ſi eſſent æquè humidæ. Ἑλκώσει, vlcere. Hoc & ſuprà caſtigauimus.

CAPVT XI.

XI. capitis argumentum. Putandum poſt Pleiades, & quare: extra vnam Ficum. Modus non idem omnibus, neque inſtrumenta eadem.

B ἘΠΕΙ' δ' ἐπίπονος. Primo loco demonſtrauit neceſſariam putationis vtilitatem. Poſtea docuit communi ratione, quæ auferenda. Nunc demonſtrabit quando fuerit tempeſtiuum. Hoc facit prima parte capitis. In ſecũda longè aliam ab hac tractat diſceptationem. Quippe modum indicat, videlicet quantum cuique auferendum. In tertia docet, quibus inſtrumentis. Itaque tria ſunt in hoc vno capite capita, in vnum hunc gyrum propter breuitatem coniecta. Prima pars tres naturas narrat: vnam communiorem: quibus aſſignat putationis tempus ſub Autumno. Vnam earum quæ ſerò fructificant. Iis pro rata tempus ab illo differẽdum iubet. Vnam C Ficus peculiarem: cui Vernum tempus deſtinat: atque horum omnium cauſas adiungit. Ac primũ, quare poſt Pleiades. Quia tum arbor valentiſsima: fructus enim edidit. Videatur tamẽ cuipiam minus valida, tantis exhauſta ſuccis, tot operibus defuncta, germinandi, fructificandi. Haud ita eſt. Prius enim laborauit ad ſuum munus perficiendũ. Nunc cura illa depoſita ſeipſa fruitur totà. Itaque validum eſſe par eſt. Tunc ergo putandum: quia putationis (vti ſuprà dicebamus) grauis moleſtia eſt. Quocirca eo eſt exercẽda tempore, cùm ferre poteſt leuius. Ordinantur hunc ad modum cauſæ. Arbor debilis Putatio moleſta. Moleſta propter plagam: Solutio continui præter naturam. Debilia non ſunt porrò amplius debilitanda. Ex hiſce poſtea concludemus contrarium per cõtraria, ad putationis tempus eligendum: D Κατασπαλωκότα. Ergo exucta & imbecilliora non. Tum quia iam non eget amplius ad opus ſucco: ſuccus ſubtrahi poteſt, tum quia otioſa & ſibi ſoli cauẽs. Idcirco dicit ἔτι γὰρ δὴ ἀπὸ τῆς διαθλίψεως. Quæ nihil habeat præterea quod agat. Non enim præ ſe tulit alium in alio flore fructum. Τὰ δ' ὀψικαρποῦντα. Quia ſtatuit attonſionis præcepta poſtquam fructum depoſuerint: quędã verò poſt Pleiadẽ maturant fructũ, vt Zizipha, Olea, ad eã normã dirigũtur, vt lectis fructibus tõdeãtur. Propterea dixit κατὰ λόγον. Ἴδιον δ' ἡ συκῆς. Non eſt tam proprium Ficus; quin Vitibus quoque ſit cõmune: magnam enim partẽ Februario putamus Vineas hîc. Sola, inquit, Ficus putatur ante germinationẽ.

in Græcia fortaſſe. Haſce deinde cauſas affert. Prima eſt, quòd à vulnere faciliùs atque celeriùs conualeſcunt. εὐσύμφυτος. Vulnus facilè coit in cicatricem. Δεῖ δὲ ταῦτα σπεύδειν. Hic verbum hoc importunum eſt. Properare. Quin differre oportet, ſed accepit ἀντὶ τοῦ τηρεῖν, σπουδάζειν. Adiũgit cauſam huiuſce obſeruationis. Quia ſi non coaleſcãt extrema & obducantur, putreſcit arbor induente ſeſe humore in hiantes meatus. Idcirco Ficus cũ rara ſit concretione atque imbecilla, multa pateretur per autumnum. Quare non dixit per hyemem? Quia prçuenit autumn⁹ maleficio: propior enim recentem plagam occupat. Ξηρότερος. Cauſa quare non coaleſcat vulnus. Quia ſicca tempeſtas illa: plagæ hiatus non implentur, niſi ſucco ſuppeditato. At deeſt ſuccus. Cùm à raritate duceret hoc argumentum, meminiſſe oportebat eum Vitis quæ multo eſt quàm Ficus rarior. Id quod tum pondere, tum inſpectione, tum ipſis è carbonibus deprehẽdes. Viticeo carbone nihil vietum magis. Hoc igitur malum ab ſiccitate: aliud ab humore: putreſcit enim ſi imbres frequentarint autumnũ. Itaque vndique parata pernicies. Ideo περιρρέοντος τοῦ ὕδατος dixit, Imò ἐπιρρέοντος καὶ εἰσδύοντος. Addit deinde etiã quod quærebamus, hyemis ſuperuentum. Τοῦτο μὲν ἴδιον. Dixítne hoc proprium Ficus propter temp⁹ putationis, an propter haſce lçſiones? vtrunque. Putatur enim tunc, vt vitentur hæ noxæ. Illud hîc etiam videndum. Cùm alibi Ficũ dixerit humidiſſimum: quomodo non ſatis ex ſe habeat interni ſucci ad vulneris conſolidationem, etiam ſi aer nihil apponat de ſuo. An raritas admittit æſtuoſi temporis affectum? An (quemadmodũ innuebamus) hæc cauſa non eſt: eſſet enim etiam in Vite: quin Vitis quæ tum putatur, amittit hyemis vi nonnihil ex ſummo flagro. Quamobrem minus recidunt. Atque adeò vt vnum ex oculis, ita vocant turgentem gemmã, tanquam pro perdito relinquant. Οὐκ ἔστι δέ. Altera capitis pars de modo. Non eadem quantitas in omnibus reciſç partis: ſanè præceptum populare. Habitioribus enim plus demendũ: ſiquidem totius operis ſumma eſt ad caſtigandam nimis bonam habitudinem. Πλείονα τῶν μᾶλλον. Quæ plus egent, plus ferant operæ.

Διὸ δὴ καὶ βλαστῶντα πολλῆς γεγραμμένης. Moroſa phraſis. Intelligitur enim βλαστάνοντας πολλοῖς. Luxuria Myrti, Oleæ, Punicæ, ferro compeſcenda: atque adeò vt quanto pauciora relinquentur illis, tanto illa dabũt plura. Quare? quia ſunt πυκνόβλαστα: natura ſua frequentantur, ſtipata germinatione. Adhæc facilè exareſcunt: quare amputanda. Exareſcere autem propter gracilitatem λεπτόβλαστα. Ergo reciſis craſſeſcunt, nẽpe retento ſucco. Suprà etiam ξυλώδη vocabat. Ἀφαυαινόμενα, obareſcentia. τὸ ἀπὸ, obiter. Διὸ καὶ φυγανικώτατα, ſunt fruticoſiſſimæ. At nequeunt ſimul eſſe & craſſç & fruticoſæ. Dixit φρυγανώδη: ſiquis intueatur. Nã certò arborea eſt eis natura, non autem fruticis. Facies tamen fruticis eſt. At quare gracilia obareſcunt? Propterea quòd parum habent ſucci. Χρὴ δὲ καὶ ὅσα. Tertium huius capitis capitulum, de inſtrumentis. Malum & Pyrum enumerat, quibus aut ferro leuiſsimè, aut manu detrahẽda ſuperflua. Ratio. Siccitas & corticis tenuitas. Eo læſo facilè patiuntur: neque facilè patiuntur cicatrices, quia ſiccæ. Cæterùm oratio turbulenta. Χρὴ δὲ καὶ ὅσα πρὸς τὰς τομὰς ἀσθενῆ. Quid χρή? Subinfert, διὸ τὸ τοιοῦτο τούτων. Vt ſit χρὴ ἀφαιρεῖν, ὅσα ἀσθενῆ, διὰ τὴν ἀσθένειαν. Hoc præceptum etiam ſuprá. Ideo dicit ὡς ἐλαφρότατα. Atticiſmus, κίνδυνος ἅμα τῷ πόνῳ διὰ τὸν πόνον. Id eſt διὰ τὸν πόνον ἀπὸ τῆς ἑλκώσεως. ὡς γὰρ τῆς ἑλκώσεως πόνος, ὡς τοῦ πόνου κίνδυνος. Εἰ ὥσπερ γάρ. Comparatio. Si radix patitur ligone tacta, quanto magis ramus cæſus? Tres ponit euentus. Χείρω γίνεται. Is gradus primus noxæ. νοσεῖ, plus eſt. ἀφαυαίνεται, vltimum malorum. Verbum deeſt ἀπὸ τοῦ ἀνάλογον, ſcilicet συμβαίνειν. Ἔνια μὲν δυσμεταβλητα. quæ ferre nequeunt putationem. ſcilicet aut ſimpliciter natura ſua, aut in tempore: ídque duobus modis, vel ætatis, vt nouellæ: vel anni, vt de Ficu dicebat: aut non tantùm, vt ſimpliciores: aut non ſic, vt Pyrus falcula bebetiore.

Lego καὶ μάλιστα αὐτῶν, aſpiratè. Seipſis ſunt robuſtiora. Et ταῦτα συνίδειν, non ταυτό. Et ἀπογυμνούμενα, non ἀπογυμνωθέντα.

Theodorus διδεγμένα, ſuſceperint. Oſtenderint: in flore ſcilicet. Sæpe ſic loquitur. Oſtentare prouentum arbores flore tenus. Εὐσύμφυτος. Coagmentari conſolidaríve facilè poſſit. Prius verbum ambiguum. Nanque ſi dicas aliquid coagmentari, cum alio intellexeris. Hîc Ficus partes vulnere diſſitas coaleſcere. Minus ex verbi huius ratione. Agmen enim plurium eſt: de vulneris labiis non dixerim. Ὑπὸ χειμώνων κακοπαθεῖ. Turbinibus frigoribúſque langueſcit atque moritur. Omiſit τὸ ὅλον: & addidit turbinibus. Hybernis iniuriis malehabetur ac penitus interit. Πρὸς τὰς τομὰς ἀσθενῆ, plagis infirmitentur. An ita ſcriptum reliquerit, neſcio: cæterùm vt credam, fatalis eius facit audacia.

CAPVT XII.

XII. capitis argumentum. Appendicum ablatione radices fieri profundiores. Auferendas, quæ ſtatim ſolo ſubſunt, item aridas.

Ῥιζοτομεῖται δέ. Expedita vniuerſa putandi ratione, in ſubiectis, temporibus, modis, inſtrumẽtis: reliquum eſt vt videamus an aliis quoque partibus debeatur. & ſanè deberi, tum è ſuperioribus patet (vti dicebamus) radicũ luxuria, atq; auiditate arborẽ defraudari: tũ fiet impræſentia manifeſtũ hiſce de cauſis. Curandum vt deſcendat radix. Officitur autẽ eius incremento aliarum radicularũ agnatione. Quod ſtudium Vitibus impenditur potiſſimúm. Item ſi quç fibrç ſiccç ſunt, eodem modo impeditur quo in ramis illa ἀπηρτημένα. Quamobrem vtræque auferendæ. Eſt igitur caput hoc ſuperioris tractationis pars, nec differt niſi ſubiecto. Μετὰ τὴν φυτείαν. Poſtquã pactæ ſunt atque ſtabilitç. Neſciebat

bat quod de Iuglande diceebamus. Antequam deponatur, eam quę inter alias ab latere ſparſas ſeſe demittit radix, abſcindenda eſt. Alioqui in proceritatem luxuriat arbor, neque admodum ramificatur: ſed brachiorum materia penè tota in eum abit. Excitæ igitur lapidem ſupponunt, ne reſumat vires, ſed dilatetur. Ergo hoc conſilio contrà faciunt quàm hic præcipitur illis verbis, ὅπως κάτω βάθος ὠθῶνται: vt in profundum vrgeantur. Impellantur, dicit ipſe. At à quo? Seipſas enim agunt. id eſt animæ vis materiam producit. Καὶ τὸ πολυλαμβάνειν. Et plus capiunt incrementi: quantum ſcilicet ſatis, non quantum ſuprà damnabatur πλεονάζειν. Μάλιστα δ' ἐν ἐπιπολῆς. Præſertim quibus ſuperficiariè. Intellige non ex natura, ſed ex deprauatione, aut luxuria, aut alio quo euentu retortas ſurſum. Nam quemadmodum ſuprà vetabat, arbores eas quæ ſuapte natura ſublimes eueherentur, inuitas cohiberi in coactam breuitatem: ſic Pino & Cupreſſo. vel aliis, quarum radices natura fecit tum paucas tum profundas minus: neutiquam eas abſcindendas eſſe partes quæ ferantur ad ſuperficiem. Ὅταν δ' ἀκμάσωσιν. Hactenus de nouellis. Nunc præceptum explicat in alia ætate. Cùm fuerint adultæ, auferendas eas quæ temere effundantur, ſdque quotannis eam faciendam ablaqueationem. Id quod in Vitibus ſanè fit. Vbi memineris, eam prudentiam quam nos adiecimus de iis quæ natura ſua ſuperficiarias habent radices, ab eo eſſe prætermiſſam. Ὅταν αἰτῶν. Quod ſuprà dicebat, repetit, augétque duabus conditionibus: nempe quò fiant plures & fortiores: quæ duo momenta maxima ſunt ad robur arboris, modò ne damnatum ſuprà modum illum excedant. Suprà in nouellis curabatur vt fierent profundiores: hic, vt iam factæ tales adiungant illi quantitati tum robur tum frequentiam. Quare mox dicet in extremo capitis, τὸ δ' ὅλον μὲν ἧττον πλάτος, ὅσον ἂν ᾖ πλείω, ἀφαιρετέον. Φθείρουσι γάρ. Hæ minutæ interimunt, nihilo ſanè minus quàm ſi porcelli multi matrem exhauriant. Quanquã ne ipſæ quidem ſibi ſatis conſulunt: idcirco dicit αὐταῖς δ' οὐ δυνάμεναι παρέχειν τροφήν. Poſuit παρέχειν ἀντὶ τῷ ἄλλοις. Nam παρέχει, eſt qui de ſuo aut alieno dat alteri. Sic Latinè: vtique nemo ſibi exhibet. ἀντιλαμβάνειν melius: quaſi alia ab aliis vindicet. Vetus prouerbium, macros eſſe ſturnos, quia turmatim agitant. Πονεῖν. Læduntur à quauis intemperie: propterea quòd obex terræ debilis eſt, propter tenuitatem: ſub cruſta enim ſunt. Etiam imbribus detérſa gleba ſæpe deteguntur. Tum autem miſerè degunt: quoniam ſtipes ipſæ quoque trahit altrinſecus quantum poteſt. Ἀφαιρετέον δ'. Alia ratio eodem fine. Etiam aridas eximendum: ſicuti ſuprà quoque arida illa ἀπεργάσαντα. Itaque vtitur eodem verbo alia præpoſitione, συναφαιρετέα. Duas notas Primùm, ariditate ſua, velut illi quoque rami ſuprà officiunt: prohibent enim & creſcere & tranſpirare. Καὶ

A ἄλλως. quia vermiculos creant: vnde magna fiat arboribus iniuria. Τοῖς δ' ἄλλως. Quia non ſunt mouenda principia. Illis enim labefactatis, labes etiam ipſi affertur corpori vniuerſo. Sic illis tentatis differtur opus. Sic roſas hyemales vbi volumus habere: inchoatis in roſario mucronibus, auulſam plantam in alium transferimus locum: vbi poſtea confirmata radice ſerus perficitur flos. Οὐδὲ γὰρ ἀφαιροῦσιν. Quoniam de ſtipite ac brachiis tollebantur τὰ καχεκτοῦντα, vt hic radiculæ: & τὰ ἀναστάντα, vt hic αὗαι radiculæ: quæri poſſe videbatur, an radicum principalium brachia, fibræque aliæ putandæ eſſent, quemadmodum ſarmenta in Vite etiam legitima auferebamus. At hic non eſſe faciendum.

B Non enim finis idem aut neceſſitas. Rationem huius conſilii duplicem iniri poſſe. Primùm, ſi radices egent caſtigatione: conſequi poſſumus id ſola foſſione, vt detegantur, vnde minus habeant commodè, aut adactis cuneis clauſis ve. Altera ratio à nocumento, cùm ſint principia nolunt mutilari: nanque fit inde maxima in arbore mutatio. Haud par in ramis ratio. Non ſunt principia aut caulæ, ſed partes aliunde pendentes. Aliud damnum τὸ γυμνοῦν, ſed addidit ἐπὶ πλεῖον. Propterea quòd ſi velis eas putare, neceſſe eſt vt totas conſideres, quò tibi notæ ſint partes quas auferas. At hoc eſt ἐπὶ πλεῖον eas detegere. Nempe alioqui paſtinationibus aliquantum aperiri conſtat. Tertium periculum, οὐκ ἄδηλον, ἴδιον

C ἀφαιρεῖν. Haud liquet vnde potiſſimùm auferas: quia minus diſtinctæ partes illæ quàm ſuperiores. Ἅμα δ'. Obſcuriuſculus locus. Sic autem declarabitur. Rami quidam amputantur, quòd inde nihil rectè futurum ſit: relinquuntur illi fructuarii qui ſuæ bonæ frugis dant ſignificationem. Eſt igitur in eis differentia. At in radicis partibus non eſt ea differentia. Quippe non eſt quærenda pars quam recidas: cùm alia aliam nõ antecellat vtilitate. Quamobrem vbi ſuſtuleris inutiles, de quibus ſuprà dictum eſt: reliquas permittito vndecunque prodierint. Imò verò πανταχόθεν ἐᾶν: præſtat relinquere intactas ex omnibus partibus. Μόνον δ' ἰσχύουσι. Atticiſmus Modò valida ſit, ſuum officiũ faciet vnde

D vnde proueniat. Ita quod monebat, monet: inutiles illas atque aliis incommodantes auferendas. Εὐφυῶν. Haud ſatis conſtat. Notabis phraſin, πόθεν, ὁπόθεν, πανταχόθεν. Deeſt infinitiuus, πανταχόθεν φύεσθαι. Τὸ δ' ὅλον ἧττον. Hoc & ſuprà dicebat, ὅπως αἱ ῥίζαι πλείους, καὶ ἰσχυρότεραι γίνωνται: nunc craſſitudine ac longitudine perpendit vtilitatem. Ὅτι τὸ τέλος. Finis huius operæ. In hac radicum reciſione eatenus laborandum eſſe, dum apparatus is ad generationem ſimul ac bonam habitudinem conferre poſſe videatur. Ita ſemper intendit duo: alterum pro arboris vita, ἀτροφίας alterum pro officio, βλάστησιν: qua voce vna complectitur vtrunque, & communem frondium ac brachiorum, & priuatim fructuum ipſorum productionem.

Μόνον. Quod Terentius, tantúm. Operæ pręſeri ptio. Neque plus neque minus agendum, quàm quantum vtrique poſſit conſuli.

Lego αὐτοῖς δ' ἐν δαψιλεῖ, ſibi: aſpiratè. Et ὑποθερμαίνειν, non ὑποθερμαίνειν.

Theodorus ἐπιπολῆς. Prima parte terræ natare ſolent. Ambitioſè, ne dicam putidè: ſiue ſpectes aduerbii ἐπιπολῆς interpretationem: ſiue vocis illius prima, abuſionem. Ἐμποδίζουσι, vetant. peſſimè, abſoluto ſignificatu. Semper enim additur, quid. Veto te vti hoc verbo ſic. Αὐτοῖς δ' ἐν δαψιλεῖ περιέχειν. Theodorus legit ſine aſpiratione, & refert ad arbores. Cæterùm neque arborum mentio fit vlla: neque pronomen hoc longiùs poteſt reponi, quàm illud ἐκείνοις. Quippe αὐτὸ, proximum ſignificat: ἐκεῖνο, remotius. B At radices radiculis propiores, magis procul arbores. Γυμνοῦν, diſpoliari. Intellexit ergo radiculis. Nobis plus placuit, detegi terra. Placet tamen optimi viri iudicium hic: non tamen vbi omiſit μόνον.

CAPVT XIII.

XIII. capitis argumentum. Adaquationum modi, vtilitates, cauſa, tempora opportuna, nocumenta.

ΠΕΡΙ' δὲ ἀρδεύσεως. Nemo non iudicarit nouum caput hinc auſpicandum. Repetuntur autem: neque ipſe non fatetur, aquarum vtilitates atque diuerſitates. Sunt C cæleſtes, ſunt aſperſiles, ſunt ductiles, & harum imitabundi rores, vt in agro Cyrenaico & Roſeo. Sunt & priuatim Ægypto ſtagnantes. Quæ verò adminiſtrantur, eæ reſpiciunt vtilitates vel temporis, vel loci, vel naturæ plantarum. Imprimis verò conſuetudinis eſſe habendam rationem. Eſſe enim iam naturam: quemadmodum ſuprà dicebamus. Proinde nec intermittere, ſi ſunt ſolitæ rigari: nec rigari, ſi non ſunt ſolitæ. Vtrouis modo vtrobique minus rectè fieri. Περὶ δὲ ἀρδεύσεως. De rigatione & aquis, ſcilicet aliis. Quia ſolius operæ eſt rigatio. At ex aliis item aquis proficiſcitur vtilitas. Quanquam hic de pluuiis nihil. Hoc enim libro de arte tantùm: de aliis ſuprà ſatis, vbi naturam tractabat ipſam. D Attingit modò pluuias: quia cùm deſunt ſupplentur rigationibus. Σχεδόν. Quia non omnia. Quæ igitur ibi omiſſa ſunt, hîc digerentur. Ὅσαι γάρ. Ponit quaſi ſpecies. A loco, cæleſtis, terreſtris: à tempore, hyberna, æſtiua. partibus temporis, diurna, nocturna. Ab opere, ἐπίρρυτα, ὀχετευτά. Quocunque modo affluxerint, aut ab arte aut à natura in alueis, ἐπίρρυτα vocat. Ὁμοίως ἴσως. Cautè oportet hanc partẽ interpretari. Nã quid ſimile eſt nocti & diei? Atq; harum differentias ſatis ſuprà demonſtrauit ὀχετευόμενα, per canales ab arte ſola ἐπίρρυτα, pręter naturalẽ fluxũ, multis modis: manibus, ramis madefactis, cribro, vannóve, clepſydra, fundo pertuſo. Ocymũ perpetuò quẽ A admodum rigaretur, etiã excogitatum eſt. Scutellam aquę plenã iuxta ponunt, ab ea pannũ ex aqua altero capite inteſtam vbi Ocymũ eſt, deducunt. Ita perpetuò quod ſuggit refundit. Τὸ δὲ θέρους. Dixit, quid: aqua. Quomodo? ἐπίρρυτον. Nũc quando. Quando verò tandẽ? Sanè eũ humore opus habent. Igitur ſiccis tẽporibus. Sanè eſt Hippocratis ſententia, quaſi natura loquens. Vbi quid laborat inopia, copia ſubueniendũ. Addit & ampliorẽ cauſam ad fructuum educationẽ. Et dixit ἀναξηραίνει: quod aliàs δεῖν. Οἱ δὲ καὶ ὅταν. Confirmatio potius quàm cauſa ſeparata. Eſt enim maior ſyllogiſmi propoſitio, ſic. Cùm multũ exhauritur ſucci, multum reponendum. Tum quia dixit ἀναξηραίνονται vult id oſtendere verborum efficacia. πλείστης κυριωτάτης. B Nã iactura eſt vel cùm multum amittimus, vel cũ precioſum, vel cùm maximè opus habemus. Eſt autem tunc maximè principalis ac nobilis ſuccus propter imminẽtes fructus. Non enim eſt plebeiũ damnũ, vt in foliis, ſed de meliore nota. Malim igitur ſic ſcriptũ fuiſſe, ὅτι καὶ εἰσάγουσι: eſt enim eadẽ ſententia non disiungenda. Ἰσχυρὸν δὲ. Quod & ſuprà celebrabatur axioma de conſuetudine: validã eſſe rẽ: ego verò etiam violentum cenſeo: vim enim affert naturæ ſæpenumero. Quapropter idẽ (quod & ſuprà) ὥσπερ φύσις γίνεται. Ergo vt & in rebus naturalibus, neque non rigãdum ſi conſueuerit, neque rigandum ſi non conſueuerit. Hoc dicit, ne quis æſtatem cauſetur pro lege immutabili.

Διὸ καὶ τά. Quæ arbores ſiccis ſunt locis, nihil C aliud quærunt quàm quod opus habent neceſſariò rectè. Sic enim & hic & ſuprà eſt idem ἀναγκαῖον. At verò quid hic agit τὸ διό? Quid hoc infert ad conſuetudinem? An vult dicere, prouocatum eſſe colonum à natura, ad rigandum primo quoque tempore: tum ab eo tempore ad frequẽtẽ rigationem: poſtremò ab ea conſuetudine ad certam deliberationem non deſiſtendi? Καὶ χείρω γίνεται. Etiam locus is perobſcurus. Fortaſſe verò ſic illuſtrabitur. Quæ ſunt in locis ſiccioribus, quia egent ſucco, poſcere ſibi humorẽ ex rigatione: quẽadmodum quæ ſunt in locis haud ita quidẽ natura ſiccis, ſed ob æſtatis ſquallores, vti dicebat. In tam verò neceſſariis opibus ineſſe damnũ: quia fructus fiant deteriores. Et addit ſimilitudinẽ. Tã fieri deteriores, quàm qui non conſueuerint rigari, ſi rigentur. D Vbi omnino eundem docet euentũ & in natura & in conſuetudine: quippe ſucci degenerationem. Quare igitur rigantur quæ in ſiccis, ſi non ſolùm ſequitur nullum emolumentum, ſed etiam conſequitur damnum? Propter fructus enim habentur. Reſpondẽdum: non hic iubere ea rigari loca: ſed oſtendit ſolum naturæ deſiderium, quod è ſiccitate proficiſcitur: quód ſi leuare velis rigationibus, vt ferãt: obſis ei quem ferãt fructui. Hũc ad modũ, quod & infinitis penè locis luctati ſumus. Notabis ſimilẽ faciem orationis, ἄλλως, ὅλως δέ τι. Καὶ κινδυνεύει δὲ. Quiſpiam dixerit, vtriq; cõſulemus, quandoque rigabimus, vt ſubueniatur aduerſus ariditatẽ: quãdoq; omittemus, ne officiatur fructibus. Hoc monet, ſi occœperis, perſeuerandum

dum. Alioquin adire te periculum maletractationis. Ε'χοῖνλω τι γάρ. Sententia ſatis clara ex obſcuris verbis. Adimi robur: ſané. Quare? Quia ſubtrahitur alimentum. Item vbi ſuſtulerit, nihil ſubſtituit: hoc eſt ἐπιφέρει δὲ οὐκ. At quo modo? Quia non amplius rigat. Id eſt cùm ſemel intermiſerit, iterum omittit, tertiò ceſſat. Quamobré ἀμφοτέρως πλεῖον ἐξαμαρτάνει: plus peccat vtroque: id eſt & eo qui nunquam rigauit: fructus enim tametſi pauciores ac minores, tamen habet meliores: & eo qui ſemper rigat: quoniam etſi deteriores, at enim tum plures tum maiores capit. Ita ſi legas ἀμφοτέρων. ſin mauis ἀμφοτέρως, vt aliàs emẽdatiùs putabamus. Dicam, vtroque modo plus peccare: & cùm rigare occœperim, & cùm deſtiterim. Cætera plana ſunt: ſed codex corruptiſſimus. Sic diuinemus. Rigandum non eſſe, quia fructus deteriores. Si occœperis: non omittendum. Inter vtrunque ſiquis agât, plus capiat emolumenti. Illud ita fiet, ſi non multum rigentur. Nempe ſi modicè exerceatur: neque fient deteriores, & fient plures imò & meliores. πλεῖον, ad quantitatem: πολλῷ μᾶλλον, ad qualitatem. Πλεῖον δὲ χομένων, quæ multum hauſerint aquæ. Ac ſi dicat βραχομένων.

Theodorus ἐπιῤῥύτοις, fluente. ὀχετευομένοις, deducta. Quaſi aqua vlla perpetuo curſu quicquam riget. Aio, nullam aquam niſi deductam rigare. Soli aluei riuorum fluentes habent aquas abſque deductione. C σπάνιν, inopiam. malè. Non enim id verbum ſignificat: neque æſtas inops eſt aquarum, ſed infrequens. Οἱ δὲ καὶ ἄρδοντες, τότε μάλιστα διὰ δεῖν, πλείστης ἀφαιρέσεως, ἢ κινουμένοις γινομένης. Sunt tamen qui per id tempus auferendum potiſſimò cenſeant. Ita contraria penitus ſententia. Nam ſi interpungas poſt διὰ δεῖν, vt quæ ſequuntur, accipiantur pro cauſa quare opus ſit rigatione: & ſuppleas διὰ δεῖν ἀφαιρέσεως: tunc admittes æſtiuam rigationem. Si non interpungas: neges rigandum, & aias, διὰ δεῖν ἀφαιρέσεως. Quare ſi alio tempore rigaueris, illo ceſſes. Tũc tolles participium γινομένης. Pro hac ſententia duo faciunt: primùm, ipſa diſiunctiua quæ aduerſatiuæ obtinet vim: οἱ δὲ, quaſi contra ſuperiorem ſententiam de æſtiua rigatione. Alterum, quod D ſuadet ad hoc, eſt ipſa ſententia, cùm ait fructus rigatis arboretis fieri deteriores. Itaque auferunt quo tempore in eo ſunt, vt percoquantur. Et fortaſſe tunc legendum ſit κινουμένοις. Non enim eſt κίνησις in ablatione, ſed in partibus. Si huiuſce conſilii cauſam ſubieciſſet Theophraſtus: non iactaremur hoc ſalo dubitationis. hanc ergo lectionem qui foueat, nec tollat γινομένης: notabit phraſin διὰ δεῖν γινομένης: quomodo Latinè dicimus, in arcem tranſcurſo opus eſt. Vulgata & rudis, διὰ δεῖν γίνεσθαι ἀφαίρεσιν. Συνεχῶς, crebrò. Melius quàm ipſe Theophraſtus: non enim perpetuò, ſed frequenter. Sed intelligendum συνεχῶς, de ipſis vicibus, ne vices intermittantur. Theodorus omiſit illa omnia, ἀμφοτέρων πλεῖον ἐξαμαρτάνει. Et illa omnia, ἐὰν δὲ συμμέτρως, καὶ πλείω, καὶ

A πολλῷ μᾶλλον: vitans cæcam foueam, atque in ea nos relinquens.

CAPVT XIIII.

XIIII capitis argumentum. A putationibus ſtercorandum. Quantum cuique terra, quale etiam cuique arborum.

PERI' δὲ κοπρισμοῦ. Suprà dicebat, poſt putationem ſtercorandum: vt ſucci tantundem reponatur, quantum fuerit ablatũ. Nunc poſt putandi leges ſtercorationis initrationem. Ac ſtatim in veſtibulo ipſo tempus aſſignat ei. In progreſſu deinde modum explicat. B Tum electionem materiæ pro arborum natura. In ſecunda capitis parte latius perſequitur. In extremo etiam ad omne agricolę tum officium, tum opus diffundit hanc præceptionem. Quam partem inconſulta importunitate ab hac diſcerpſere: cùm vna tantùm materia ſit. Μετὰ τὰς χειμῶνας. Tempeſtiuum eſt poſt putationem, interiecto tempore ſtercorare: præſertim ſi etiam ſtatim pòſt liceat. Sanè ſi non lædit etiamnum recentibus ægras vulneribus, minus lædet eas iam ab eo incommodo vacuas. Ideo dicebat, ἄλλως τε εἰ καὶ εὐθὺς μετ' ἐκείνην δεῖ. Verbo aſſertiuo vſus eſt δεῖ: ἀντὶ τοῦ ἔξεστι. Notabis ἰδίᾳ: quia diuería tempora ſunt in præceptis ſuperioribus. Ficum igi- C tur Vere, aliàs Hyeme. Ἅμα δὲ. Non tamen continuandam ſtercorationem ab ipſa ſtatim abſoluta putatione ad vltimum vſque tempus quo etiamnum adhibetur: vreret enim: ſed eo toto ſemel interuallo. Τὸ γὰρ τὴν ψιλήν. Dicat aliquis, continuam ſtercorationem minimè nocere, argumento eſſe aruum. Reſpondet: Non eſſe probam ſimilitudinem. Quippe in aruo latè ſpargitur. Quocirca citò abolctur, in agro conſito non idem fit: ſubit enim radices, atque in iis aliquandiu perſtat. Non enim poteſt in fructus illico diſtribui. Hoc volunt illa verba, οὐχ ὁμοίως ὥσπερ, οὐδὲ πολύχουν. Sic πολύχουν ſuprà, quod poterat induere diuerſas formas. Non tamen liquet vbinam gentium ſtercoratio continuetur in ar- D uis: nam poſtquam ſatæ ſunt fruges, nihil lætaminis adhibetur. Antè verò quàm ſerantur, ſi ſtercoretur aruum, tanto diutius duret fimi vis: quod non habet quo ſubeat. Retinetur enim totus. Quòd ſi dicat, aruo tenui ſic conſuli debere: ψιλὴν enim vocat: item dicet ille, ſi arbores ſint ἐν τῇ ψιλῇ: ibi nanque felicius fructificant, tanto magis ſtercorãdum: quia dicit alibi, tum ſuprà, tum in ſequẽtibus, ſegetis radices eſſe paruas & ſuperficiarias: arboris radices grandiores etiã è longinquo alimentũ quęrere. Igitur alimento maiore eis op* eſſe. Quapropter alia cauſa quærenda eſt. Semper enim trahunt ab radicibus ſuperiora: radicibus ergo eſt ſemper apponẽdũ quod ſuggant. Dicendũ, quod & ſuprà innuebam*, aruum donari fimo, vt rareſiat, vt caleſiat, vt fiat ſpirituoſum: quibus beneficus fruatur ſeges poſtea. Arborem lignoſam,

ac propterea ſicciorem, ſemel accepto fimo, ditari ſucco, quem ſuo admiſceat natiuo: non egere porrò alio, quia exuratur. Ideo rectè ſubdidit ἐκθερμαίνεσθαι. Et quæ ſequuntur de frugibus. Ε'πεὶ ϰαὶ ὁ σῖτος. Nunc penitus diluit obiectionem. Ne aruum quidem fimo affatim frequentandum, niſi pluuiarum copia diluatur. Διὸ ϰαὶ ἐπιμελείαν. Quare pluuioſis tempeſtatibus crebriorem ſtercorationem vtiliorem, & eandem ob cauſam in tenuibus terris, æſtuoſis locis, atque temporibus parciùs agendum. Διὰ ταῦτα δέ. Per analogiam tranſit ad fimi qualitates. Vtitur enim hoc argumento: Si multum fimi nocet, quia vrit, propter multas partes igneas in quantitate: acrior ignis vret propter euiuſmodi partes in B qualitate. Quippe idem Autor diuerſo modo. Idcirco acrem fimum inutilem arboribus. Καὶ τις δόξειεν. Occurrit obiectioni. Abſurdũ fortaſſe videatur hac ratione. Valentiſſimũ quodque plurimum fert. Arbores valentiſsimum genus inter plantas. Cur ergo minus eis aptum validum ſtercus? Reſpondet, ὅτι τοῦ σϰληροφορμένῳ τὸ αἴτιον λαμβάνει. Quia vrit ſicciora. Arborũ natura ſiccior. Quocirca ne oleribus quidem adhibẽt abſque humore, ἀλλὰ μεθ' ὑδρείας χύλωσις. Paratur eis ſuccus ſimul à fimo, ſimul ab aqua. Adeò vt ne illis quidẽ acrimonia conducibilis ſit. Καὶ ὅλως. Atque etiam quia multum quærunt humidi, cùm aqua miſcent illis. ϰαὶ τὰ δ' ἱϰάνεσθαι. Multum humoris ab oleribus appeti: ſiquidem egent opera quotidiana: quia ſint humida: id eſt quia volunt eſſe humida. C Quę igitur humida ſunt, ſi vtuntur fimo: quanto magis arbores quæ ſunt ſicciores? φυλλοφορεῖν γάρ. Volunt enim foliorum vſum præbere, nõ fructuum. Quid hîc cauſæ deſignat τὸ γάρ? Materiæ ſubminiſtratæ frequentia, & copia videbatur eſſe obnoxia cruditati. Hoc agit, folia non egere tam elaborato ſucco, quàm egent fructus. Οὐ μὴν ἀλλά. Temperat rigorem ſententiæ ſuperioris, quę acrem fimum ab arboribus excludebat. Non omnis, inquit, excludendus: vtuntur enim agricolę cùm pręſtare volunt fructum molliorem. Exẽplo Punicæ: cui adimitur acinorum lignum. Καὶ μεταβολήν. Vt exemplo Amygdali, quę fimi acrimonia fit ex amara dulcis. Γ'λυϰύτερον. Idem quod ſuprà δριμύτερον. Effect⁹ & facultas à qualitate. Τὴν θυμολιϰὴν. D qui factus eſt è Quercuũ cineribus: acerrimi nanque ſunt. Καὶ οὔρον. Quod alibi diximus, vrina aſperſum, lętiſsimũ euaſiſſe Crithmõ. Nota verba ſimilia, περιβάλλειν, περιχεῖν. Ὅπως ἀβλαστάνουσιν. Nunc tempus dat, cùm ſunt nouellę. Sic enim mox, ἔοιϰε γὰρ δὴ ἐν τῇ ἀρχῇ μέγα διαφέρειν. M. quoque Cato lotium ſuillum apponi iubet Punicæ. Notabis loquutionem: περὶ τοὺς νεοφύτους, ὅταν ἀπαλῶν γενομένων. ἀντὶ τοῦ, ὅταν ἀπαλοὺς γένωνται. Ε'οιϰε δέ. Quia nouellas arbores ita curandas monebat. Tempeſtiuitatis huius reddit rationem. Principiorum motus atque affectus plurimùm afferre momenti conſequentibus mutationibus. Hoc toties dictum eſt, ac dicetur: vt videatur intercalare. Indicium ſumit à Cucumerum

A ſemine: quod ad futuram dulcedinẽ lacte macerẽt. de hoc ſeminũ apparatu etiam ſuprà. Quin candẽ ob cauſam Fœniculi ſemen inuoluunt Ficus pulpę. Νομίζουσι δ' ἄτοπα. Aſpergit hæc extra propoſitum ſimul atq; extra decorũ. Quod Cucumeri ſit vti dulceſcat ope lactis aut mellcrati: id non eſſe ex vſu aliorũ olerum. Ea nanque iuuari potius acribus. Fortaſſe non ſit verum de Lactuca, Portulaca, Acidula. Η' δὲ ῥίζα. Hoc iam quoties? Radicem eſſe plantarum principium, atque ſeſe gerere pro cauſa efficiẽte. Dicit enim, ξυνεξομοιοῖ τὰ ἐφ' ἑαυτῆς. Similes ſibi partes efficit eas quę ſupra ſe ſunt. Legi aliquando τὰ ἀφ' ἑαυτῆς. Si enim eſt principium, partes ab illa ſunt. Hoc non B eſſe verum, patet ex inſitionibus. In ipſis enim radicis mutatur opus à ſuperioribus. Quare non eſt principium, ſed miniſtra. Nec forma eſt in radice ſola: neque tanquam in principio, ſed tanquam in aceenſo aut promo. Hoc autem hîc dicit neceſſariò: quia ſtercoratio eſt affectus terrę propter fructum per arborem, arboris per radicem. Τὴν δὲ χρείαν. Statuit ex prædictis axioma in agricultura Fimi rationẽ ineundã ex ratione cuiuſq; naturæ: non ſine quantitatis conditione: minus ex acriore: ex minus acri plus. Hęc eſt pars à ſuperiori ſeparata, iure modi. Modum hîc appello (ſicut & ſuprà) menſurã. Μαλαϰωτέρων. Metaphoricè de vi, non de ſitu partiũ. Δεῖ δὲ ϰαὶ τὸ ϰοπροφορεῖν Hac parte repetit in ſtercoratione præcepta. quę de ſoli dicebat ratione, alii aliã cõpetere. Non ergo rectè ca- C put abſcidêre. Cęterũ vt procedere queat ſimilitudo, videndũ eſt. Ait enim, non vt aqua eadẽ cõfert omnibus, ſic & ſtercus idem. Falſa nanque eſt hypotheſis. Quis neſcit haud eandem aquam omnibus competere? Quibuſdam affunditur calida, vt Ocymo inſolata: aliis ſubſalſa, vt Ciceri, Braſsicæ: aliis cum vrinæ acrimonia, vt Crithmo: aliis putealis, vt hortis: etenim tametſi compluta ſint areolæ, tamen imbuunt eas aquis è puteo petitis Toloſates: propterea quòd pinguis eſt ac penè putris. Sed voluit intelligere, non tot tantáſve eſſe in aquis differentias. Sanè verò differunt aquæ ſolis accidentibus: aquæ vna modò ſpecies eſt. At ſtercora ſpecie differunt, quia & animalia quorum ſunt excrementa. Succus enim D in ventriculo aliam accepit formam ab ea quæ erat in cibo. Quare etiam partes eius. Fimus ergo alius alii conueniet plantæ: neque ſolum ſecundùm ſpecies, quod facilè perſuaderi poteſt: ſed etiam per ætatum differentias. Mutantur enim temporibus arborum concretiones, ſicut & aliarum animantium. Τὸ δ' ἀσθενῆ. Maior propoſitio ſyllogiſmi. Debilem plantam leuiſsimum ſibi fimum poſtulare. Non eget hæc probatione. Eſt enim in ſuperiore ſcientia probatum hoc: proportionem eſſe debere inter cauſam & effectum, inter agens & patiens. Minor propoſitio illa: nouellæ ſunt debiliores. Sequuntur duæ concluſiones: prima eſt, leuiſsimũ fimum nouellis apponendum: altera, à iumẽtis petẽdũ: eſt enim leuiſsimus. Τὸ δ' ὅλον Hæc eſt capitis poſtrema

ſtrema pars, multa capiens vnico præcepto. Conſiderãdum pro fructibus in omni cultu, quantum & qualeſiue ſit inciſio, ſiue putatio, ſiue foſſio, ſiue ſtercoratio. Declarat in ſtercoratione modum per diſcretam quantitatem. Vites quarto quoque anno ſtercorari, aut etiam ſerius: lædi enim, ſi frequentiùs. Οὐ γὰρ δύνανται φέρειν δι᾽ ἐλαττόνων. quia dixit, ἢ πλειόνων. Aut quatuor annos interponunt, aut etiam plures: pauciores non id eſt citra quartam ſi ſtercorentur, nimis crebrò fit. Itaque ſenſus eſt contrarius vſui vulgato vocis huius, ἐλαττόνων. Quippe ſi plures intermittant annos, minus annorum impendunt. pauciores tunc ſunt anni. At ipſe voluit intelligere: tempus ἔλαττον, ipſum tractum in ipſa diſcreti ſignificatione. Οὐδ᾽ ἐπιβοηθεῖ dicat aliquis. At hanc frequentiùs ſtercorandi vineas vtilitatem conſequemur fortaſſe mitigato fimo. Miteſcet autem admiſtis aquis. occurrit. Nihil, inquit, in aquis præſidii: ſed nihiloſecius vruntur. Et iam dictum eſt ab eo: humidiora loca magis facere pro vineis. Quòd ſi in agro ſicco ſint, ſimili obnoxias eſſe periculo, niſi leuentur æſtus & ſquallores imbrium beneficio, qui ſint illi regioni peculiares. Sanè in Vaſconiæ parte, quæ nunc Chialoſſa dicitur, vbi vina ſunt generoſiſſima, nihil præter ſabulum. Cæterùm pluuiis frequens cælum tum ob Pyrenæos montes, tum ob Oceani crebras exhalationes. Nota breuitatem: καθάπερ τοῖς δένδρεσι: repetenda namque negatio eſt: alioqui malè habeat ſententia. οὐδὲ τοῖς δένδρεσι.

Lego ἀλλ᾽ ἀφαναίνονται, non ἀφαίνονται. Et καὶ μὴ ἐπιγίνεται πλῆθος, cum negatione. Et ἀπυρήνους, non ἀπύρους. Et ὥστε τῷ ὕδατι πρὸς τὸ γλυκαίνειν. ſic & Cato. Videbis etiam vtrum ſit è re magis: τὰ ἐφ᾽ ἑαυτῶν: an τὰ ἀφ᾽ ἑαυτῆς.

Theodorus. ἀκολούθως δηλονότι τῇ ἰδίᾳ καθάρσει. Singulis ſtatui pro ſua purgatione. omiſit ἀκολούθως, nimis ſecurè. Niſi ſcriptum reliquerit, poſt ſuam cuiuſque purgationem. Item omiſit, κατὰ τοὺς χρόνους. id eſt, quocunque tempore, modò ſequatur. Quandoquidem etiam ſtatim poſt fieri iam dictum eſt. Τὰ δὲ τῶν ἀνειμένων. Hæc quoque omiſit Theodorus. mutilus enim codex.

Ἐνταῦθα δὲ ſcilicet in arboribus. Theodorus maluit in arbuſto. ſanè quid eſſet arbuſtum nõ intellexit. Non enim ſignificat locum arboribus conſitum: ſed aut arbores in aciem diſpoſitas, ad vites ſuſtinẽdas: aut, vt Calliodorus Iureconſultus in titulo de termino moto, fruticoſas. ex arbore vna arbuſtum facere. Καὶ οὐ δύνανται πᾶσαν διεξιέναι τὴν θερμότητα Nec vis tota caloris poſſit excurrere. non bene expreſſit. Οὐχ ὁμαλῶς δ᾽ ἑτέρων, οὐδὲ πολυχρονίων. Theodorus omiſit hæc omnia, quæ tamen ad rem facere docuimus ſuprá. Πάλιν ἄλλης καὶ ἄλλης ἐπιγενομένης. calore multiplicato. minus bene. Multiplicatur enim calor etiam cùm intenditur ſemel. hic autem ſuperuentum dicit.

Τὸ μὲν ἰσχυρότατον. hic mutilus codex. Suppleuit Theodorus illis: cõuenire quod validiſſimum eſt. Χύλωσιν, ſuccatio. more ſuo. Tamen aliud

A eſt hic, atque cum ſuccos exprimimus. Βυρσοδεψικήν. ſpurcitias pellium. ſtrigmenta. δέψειν, ſubigere. In hac regione etiam pannorum fruſtilla ſutores in vineas diſpergunt: lanii verò veruecum cornua. Τὸ ἐν ἀρχῇ. Quod in principio inſit. non ſolùm inſit, ſed etiam indatur. Inditur enim arte quod non ineſt natura. ἐγγίνεται μὲν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐνυπάρχει. Ἀποδοτέον. diſponere. Non diſponere locum tantùm reſpicit: diſtribuere & attribuere, etiam finem diſponere, eſt partium, non quantitatum. Τομὴ, διακάθαρσις. amputatio, purgatio. Suprà, διακάθαιρον, ſemper pro putatione vel manu, vel ferro. Τομὴ autem, cùm reciditur vetulũ aut aridum, quò iuueneſcant. Neque enim κατάτμησις eſt nouellarum tantùm, vt ſuprà dicebatur: ſed etiam vetularum, vt reductæ de integro conſtituã-

B tur. Sic Iuglandes reciduntur, vt nihil præter ſtipitem relinquatur. Eſt etiã ad fructum percipiendum: vt in Salice & Populo. petuntur brachia ad fulturas vinearum, & circulos. ea eſt τομή: atque in iis fructus. Διακάθαρσις autem, cùm rami illi germinullis ſpoliantur, quò creſcant. Interdum etiam minora hæc in fructu ſunt: puta ad ligandum, aut ad ſepes aut ciſtas. Διὰ τεττάρων. quadriennio póſt. poſt quid? nihil enim dictũ eſt. an poſtquam depactæ fuerint? quin ſtatim ſtercorantur. Si dicit, quarto poſt illũ anno: at poſt hunc, quando? Latinè atque vſitatè, nemo eſt qui neſciat: quarto quoque anno. hoc & ſuprà & alibi.

CAPVT XV.

C

XV. capitis argumentum. Foſſionis vtilitates omnibus communes, præterquam Corno. deteriore namque ſucco propter cultum fieri.

ΣΚΑΠΑ΄ΝΗ δὲ πᾶσι. Nunc poſt ſtercorationẽ agit de foſſione quæ fit arboribus adultis. Nam vbi depactæ ſunt aut panguntur: ea non dicitur foſſio: tametſi foſſæ fiunt & ſcrobes, ſed γύρωσις Foſſio autem eſt terræ inuerſio atque comminutio: ita vt vnde tollas, tantundem reponas. Fitque quaſi noua terra quæ vetus erat: interpollatur enim, primum ligone cùm diſſipatur, ſanè fit leuior. tum ſubit aer atque edomat. Simul imbres patitur, quibus putreſcat, aut ſaltem fiat ἔνικμος: quod tantopere quærebatur.

D Reſiccatur etiam quæ nimis vda eſt: quoniam & deducitur aqua, & abſumitur ſole. Has & alias vtilitates iucunda ſimul ac pura narratione receſet, haud ſine magna inſtituti huius commendatione: cùm dicit, πᾶσι. tametſi in capitis fine τὸ κράνον eximit. Ἐμποδίζουσι prima vtilitas. tollit impedimenta ipſa foſſio. declarat quæ τὰ ἀφαιρούμενα τὰς τροφάς. Quia denſato ſolo in cruſtam, nequit ſubire alimentum. Καὶ αὐτὴν τὴν γῆν. Secunda vtilitas. terra vt madeſcat efficit. Κουφοτέραν. tertia. maiora capeſſit & ipſa radix, & ſtipes ipſe ſpatia. Ἔτι δ᾽ ὁ ἀὴρ. Non erat opus copulatiua illa, ἔτι: non enim eſt vtilitas ſeparata, imò eſt cauſa ἔνικμον efficiẽs. ideò dixit τὴν ἰκμάδα

τοῦ ὕδατος. τοῦ: quia eſt aeri ſua humiditas alia ab aqua: ſicut alia maris & fœminæ humiditas in ſanguine. Καὶ περίχει. quarta vtilitas: ſiquidem exhibetur alimentum. Alius ſic dixiſſet: ἢ ἅμα τῷ διδόναι τὴν ἰκμάδα, ἢ περίχει τροφὴν. ὁ ἀήρ. Vbique ambientem aerem facit τροφὴν plantarum: tanto magis nũc, cùm dicit, ſubire atq; admiſceri. Διὸ ἢ τὴν αὐχμώδη. Ex his vtilitatibus, quæ ſunt διόνις quædam, deducit concluſionem, aridam terram fodiendam: vt aere, qui ei admiſcebitur, pinguis fiat. ſanè aerea pinguia. Hanc terram leuem nominant Vaſcones Voluenam, quaſi crebrò voluendam. Καὶ μεταβάλλειν. crebrò ſubigere, ob ſtrigoſitatem: vt aere perfruatur. Συμφέρει δέ. aliam deducit concluſionem contrario ſubiecto. Conducere etiam paluſtribus & aquoſis. mirum: humectare namque dicebatur. Reſponſio eſt in contrario effectu. exiccat enim. notabis ſuauiſſimam orationem. διὰ τοῦ δ' ἐκ τῆς τοῦ ἐναντίου.

Τροφῆς δὲ πλείονος. Plus euenit alimenti ſiccæ ob humectationem. Plus in paluſtri, ob humoris emendationem. ſæpe dictum eſt: copiam ſuffocare. Ideò dixit: πλείονος, propter inopem: βελτίονος, propter luxuriantem. Τροφῆς δὲ πλείονος. duo iuuamenta: & robur arboris, & bonitas fructus. Bonitas huius explicatio: πυρῆνας ἐλάττους: ergo pulpa maior, quod & ſuprà dicebatur. Huius vtilitatis proportio: cortices coriáque ac teſtæ quæ ſunt extima munimenta, mitiora, tenuiora, fragiliora: vt Amygdalo & Iuglandi: atque in his iccirco τὰ ἐντὸς μείζω. quare? quia ἀτροφία ὑγραίνει humectiora ſunt quæ ſunt habitiora. Hoc autem contrariũ eſt lignoſis partibus tam internis quàm externis: & facit ad pulpas. Διὰ ταῦτα. Eadem ratio tangit vtraſque ſimili proportione. Suprà id effuſè: quod pulpæ demitur addi lignis, & è conuerſo. Ποιεῖ δέ. Colligit fructuum conditiones, ſaporem, magnitudinem, ſuauitatem maiorem hac opera conciliari. Tamen μετὰ τῆς ἄλλης θεραπείας: aliam quoque nihiloſecius adhibendam curam: puta ſtercorationem, putationem. Τροφὴ πλείων. cauſa magnitudinis, materiæ copia. Boni autem ſucci atque ſuauitatis cauſa, πέψις γίνεται μᾶλλον, id eſt, βελτίων. Ἐπὶ δὲ τοῦ κράνου. exceptio ἀντιλέγεται. cultu Cornum ægreſcere ac degenerare. Ratio. plus acquirit alimẽti, quàm quãtum ei opus ſit. Ἥττον πεπαίνειν ἄχυλον. cauſa cur deterior fiat. quia minus coquit. Neque huic ſoli, ſed aliis quoque contingere, vtriſque eandem ob rationem, Corno ob cultum, nimis humoris: aliis à terra ipſa etiam ſine cultu: ſi à terra proficiſcatur idem quod à cultu: id eſt humor nimius. quod fit, ſi præpinguis terra ſit. Πάντα ταῦτα. concludit. τὸ ἀπὸ, ſignificat perfectionem ab initio ad finem. τὸ νῦν: quia dicebat, μετὰ τῆς ἄλλης θεραπείας. In ſumma eius vtilitas eſt, quod aufert τὰ παρασπειρόμενα. quæ ſuccum intercipiunt. Ludit in verbis, ἐξαιρεῖ. παραιρεῖν. tollentia tollit: τὸ παρὰ, nota eſt aſſiſtẽtię, quaſi inſidiatoris. Ita concludit eodem verbo eadémque ſententia, à quibus cœperat.

Lego τὰ δ' ἐντὸς μείζω, non autẽ τὸ δ' ἐν τοῖς.

A Theodorus, κουφοτέραν. ſuſpenſiorem. Κινουμένην. cùm terra agitatur. imò aer ipſe. Ἰκμάδα. vaporatum quendam humorem. madorem.

Τὰ ἐντός. inteſtina. interna melius. Βίᾳ, ὡς ἀληθές, πλεῖον ἀναλαμβάνει. aſſeuerat hæc lectio. Theodorus eximit τὸ ὡς. ſi vera narrantur. At non eſſe dubitandum de eo quod toties dictum eſt, arbores vberiore ſucco degenerare.

CAPVT XVI.

XVI capitis argumentum. Vicinas arbores mutuis incõmodis affici, vel ab vmbra, vel propter alimenti ſubtractionem. Quare duabus ſimul conſitis arboribus, altera mortua, altera non ſit ſuperſtes.

B ΕΠΕΙ ἢ τὰ παραφυτευόμενα. Deducit viciniæ tractationem ex illis poſtremis verbis, ἐξαιρεῖ τὰ παρασπειρόμενα. Iuuat foſſio: quia tollit ea quæ intercipiunt alimentum. Quoniam, inquit, hæc quoque cauſa eſt, quamobrem vicinæ arbores mutuò ſe lędant: & valẽtior minus validam magis lędat. Igitur cùm illud ἐπεὶ ſit huius tractationis continuatio cum ſuperiore, tanta eſt cognatio atque connexio: vt niſi diuerſa penitus eſſet materia: vnico fuerit contextu procedendum. Oſtẽdit igitur viciniam obeſſe. Deinde partitur per varios gradus. Summa totius diuiditur in hanc ſententiam & in contrariam. quædã enim etiã iuuant. In fine capitis cauſam dat, quaſi huic rei contrariam. Si vicinia lędit. cur quę ſimul

C conſitæ ſunt, eãrũ altera ſi intereat: altera tantùm abeſt vt melius habeat;: vt ipſa quoque moriatur? At lætiorem eſſe opus oportebat: cùm loci regnũ ei ſoli ceſſerit. hæc omnia diſcutientur ibi. Ἐπεὶ ἢ τὰ παραφυτευόμενα. Fibrillæ, quæ de ſtipite ſtatim ad ſoli ſuperficiem effunduntur, ſuccum intercipiunt. Quocirca foſſione, & ablaqueatione tollebantur. Sic, inquit, etiam quæ prope alias ſeruntur, eis adimunt alimentum: ſiue ſerantur ſemine, ſiue ramo, ſiue talea. Hoc minutius ita ſecat: quia quæ ſemine adſeruntur, plus aſſueſcere poſſe videntur ad amicitiam, & conuictus communionem. Tamen cùm dixit πάντα, minus tutò profiteri poteſt: non enim verum eſt: & non eſſe verum ipſe poſtea dicet. πλεῖστα, conſultiùs. Τὰ δὲ ἢ

D ὅλως Quædam adeò nocent: vt etiam interimant: niſi ſiqua vice medicamenti adhibeantur. Veluti Hordeum, cùm in vinea ſeritur: quo de humore nimio demat. ἐν φαρμάκου μέρει. pro medicamento. Sic vſitatum: etiam λόγῳ, & τάξει, & μοίρᾳ. Eſt autem hic φάρμακον προφυλακτικόν. non enim ægrotãt vites: ſed vt melius eis ſit, cautio eſt. remedium eſt, vt ſuprà, ἄκος. Καὶ ὡς τοῖς ῥαφάνοις. Hoc repetit, quod ex priore libro dicebat: Orobi pręſidio tutam eſſe ab Erucis Braſſicam. Πρὸς τὰς ψωρὰς, ſuprà dicebat: hic autem, πρὸς τὸ μὴ κατεσθίεσθαι; cuius verbi non ſatis hic habeo explicatam rationem. Καὶ ἔστι προσφιλῆ. altera exceptio. Eſſe inter quaſdam leges certas occultæ neceſſitudinis: vt Oleæ & Myrti. Androtione autore

tanquam

tanquam coniugium radicum fieri: fieri namque mutuas amplexationes: & myrteas virgas inter Oleæ ramos ſubire, ac tanquam verſari. habes ſimilem in animalibus proportionem. Non enim conuenit feli & cani: pſittaco & turturi conuenit.

Τὸν τι σκεπεῖν. quaſi præſidium eſſe Oleis ramos illos: quibus à ſolis violentia caueatur opacatione. Τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀνέμων. Neque à ſole carpatur ſuccus, neque tentetur ventis. unde ſequi duo commoda: primum, vt Oliua tenerior ſit: excuſta namque vel ſole vel vento, durior. Sole apud Æthiopes, vẽto in Botnia ſiccantur atq; durantur piſces qui ſeruentur. alterum, dulcedo acquiritur. Nam tametſi ſapor is à ſole coquente aqueas ac terreas partes elaboratur: tamen id opus eſt mediocris caloris. Propterea verò quòd Olea multum terræ habet, facilè diſcoquitur atque vritur. Id quod etiam eſt in Horatiano verſu: *Oleámve momorderit æſtus*. Temperatur autem autumnalis æſtus violentia Myrteis vmbraculis. Ἄλλο δὲ οὐδέν. Verba efficaciſſima ad oſtendendum priuatas huius neceſſitudinis leges. Iubet enim Androtion, quoad Oleam, ab cuiuſuis alius arboris vicinia abſtinendum. Εὐμενὲς δέ. Etiam Pinum innoxiam dicit, atque omnibus quidem: idque cauſa manifeſta. Cedere namque de iure ſuo, quod ad ſuctum pertinet. Cùm enim ſit radice ſingulari, non multũ circa ſeſe ſuggit. patitur ergo Myrtos propè ſatas bene habere. Item eadem radix, quòd ſit profunda, ex profundo ſibi hauriẽs, non defraudat ſucco ſuperficiarias adſitarum arborum radices. Ita quaſi in cœnaculis hę agitant: illæ de ima cella depromunt ſibi. vides duplicem naturam exceptionis. Illa erant vniuerſalia magis, ὅσα ὡς φάρμακα: ὅσα πολύρριζα: hæc magis particularia. μονόρριζον, βαθύρριζον. Καὶ φανερόν. Erat controuerſia quæ hodie quoque agitat agricolarum opiniones. Vtrum magis officiat: vmbráne, an radix. hoc diſcutit Pinus exemplo. Cùm Pino vmbra tanta ſit, vt nocere queat, nec noceat: ne ab aliis quidem propter vmbram ſequetur nocumẽtum, ſed ab radice. Ὅτι μᾶλλον. plus incommodant radices quàm vmbræ. Nunquam tamen inueni μᾶλλον cum tertio caſu, ταῖς σκιαῖς, ſed τῶν σκιῶν. Sanè τὰ δένδρα μᾶλλον παρενοχλοῦσι ταῖς ῥίζαις, ἢ ταῖς σκιαῖς. Neſcio an ſit corruptus codex. nam ſanè legebatur σκίλλαις. De vmbra tamen eum loqui non eſt dubium ex iis quæ ſtatim. σκιὰν γὰρ πολλὴν ποιεῖ. Καὶ πρὸς τοῖς. Sic etiam loquitur Latinè: ad hæc. & abſque caſu: καὶ πρός. Tertia arborum conditio quæ non offendit. τῷ μὴ κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν βλαστάνειν, καὶ καρποτοκεῖν Quæ nõ eodem tempore germinationem fructúmve inchoant. Sanè ex natura rerum: quemadmodum cùm deducuntur aquæ ad rigationes. Si eadem hora vicini duo contendant: orietur rixa. Si hodie ſibi ſuccum parat arbor ad fructum: cras autem vicina petet: non erit cauſa diſtractionis. parua igitur offenſa eſt. Καὶ παραλλάττοντας. Quoniam diuerſa ſunt tempora germinationum: diuerſa itẽ eſſe in quibus fructus perficiuntur, par eſt. Vbi

A manifeſtò τὴν βλάστησιν hîc intelligit, non ſolùm frõdiũ germinúmve, vt alibi, productionẽ, ſed etiam fructuum inchoationem παραλλάττειν, verbum ad ſignificandum variationem, & huic & Præceptori frequentiſſimum. in eo enim eſt vis τοῦ ἄλλου. Alternantibus per vices temporibus ac mutuò cedẽtibus. Et ſicut dixit, ἐλαχίστην, ſic hîc ἧττον λυπεῖν: quia fieri nequit, vt nihil penitus auferatur.

Χαλεπώτατα. Nunc è contrario recenſet inimicitias aliquarum. Cauſas autem ſtatuit ex hoc ipſo principio, ſubtrahi alimentum. Proinde moleſtas eſſe Ficum & Oleã Viti: quia ſint voraces ac ſucci bibulæ. hoc primum à radice. alterum, quia multum occupent vmbra ſua. Vitis enim humilis: illæ imminent atque latè operiunt. Χαλεπὴ δέ. Eodẽ ordine, mitiore gradu, Amygdalus. B Valida enim etiam ſuprà agnoſcebatur. at validũ multo alitur, vt athleta. Et ſanè pinus ſuprà erat βαθύρριζος: multũ igitur ex profundo hauriebat: quippe ad eam molem ſuſtinendam, quæ in ea viſitur. At non officiebat: quod ea profunditas comitem habebat ſimplicitatem. ideò πολυρριζίαν adiungit Amygdalo. expreſſa voce ſuprà dabat. τῇ ὀλιγορριζίᾳ innocentiam. Καὶ τοι φυτεύουσι. contrariam huic opinionem. quoſdam in vineis Amygdalum ponere. conſilium. ἀσινέστατα, innocẽtiſſima. rationes conſilii tres. Modico leuíque egere nutrimẽto: non eſſe ſerotinam: non multum opacare. Sanè complectitur omnes conditiones. nãque non aufert vicinæ ſuccũ. non concurrunt tẽpora fructificationis. non defraudat coctione, quæ fit ſolis vi. Τροφῆς ἐλαφρᾶς, parua. quod paruũ C eſt, leue eſt. item aquea, quod non videtur afferre viti nocumentum: quia melius excoquetur reliquum. Οὐ μήν. Tollit hanc ſententiam explicatione cauſarum. Duas videtur ita concedere, vt earum alteram contemnat. Οὐ γὰρ οὕτως ἡ σκιὰ λυπεῖ. quaſi dicat, de vmbra nihil dicẽdum fuit. Alteram non tantùm valere, vt poſſit ſeſe opponere tertiæ maleficio. τὸ ὄψιον. Neque dilatio fructus adeò differt nocumentum, ac repræſentat radix potentia ſua. Notabis loquutionem, τὸ ὄψιον. quid? vbínam verbum? non enim repetetur, λυπεῖ. Præterea τὸ ὄψιον eſt vitis: τὸ πρωϊκαρπον Amygdali. dicendum igitur: τὸ ὄψιον παραιτεῖται. excuſat damnum. Non poteſt ſerotina ſua fructificatione Vitis euitare damnũ tantum quantum præſto eſt à radicis auiditate. Simpliciſſimè: ſi Amygdalus ſerò pareret, non tam nocituram fructificatione quàm nocet D radice. Ergo quia fructum anticipat, non tollit radicis noxam. σύντροφον φυόμενον. quod & ſuprà dixit. multitudinem radicum & prolixitatem eò demum tendere: vt mutuus fiat cõplexus, atque inde pro alimento controuerſia. Ratio hęc: quare plus accipiatur à radicibus incommodi. Ἀλλὰ κουφότατα. Pro Amygdalo Punicã ſubiicit, & Malum: atque illius loco ſtatuit eas, propter veras innocentiæ conditiones. Οὐ πολύρριζα. incipit ab eo quod potiſſimum ſpectari iubet. Τροφῆς ἐλαφρᾶς. Verè: non, vt ſuprà, falsò de Amygdalo. Non enim validæ ſunt arbores, ſed imbecillæ.

ſignum: παχὺ γηρέσκουσι. Si ita accepiſſet, rectè haberet: ſcilicet pro argumento imbecillæ naturæ vitæ breuitas. At non ibi ſiſtit orationem: quin addat, ὥστε μὴ πολὺν χρόνον ἐπιχλεῖν. ridiculé. Non enim de hac agitur arbore, ſed de ſpecie quæ non interit. Nam ſi non noceat natura ſua: vbi hæc interierit, alia ſubſtituetur. ſed eſt hoc quoque interpolandum. Quia minus frondeſcant vetulæ, non promouent radices: minus trahunt. Α᾽πλῶς δ᾽ ἅπαντα. Alia natura noxia, omnium ſcilicet, quæcunque ſtolonibus luxuriant: eas maximè nocere. Multis enim opus habere nutricibus multos alumnos, neceſſe eſt τῇ ἐκτρέφειν, quæ eſt à natura. vides analogiam. Agit enim hic, παρεμφυτείας, quæ eſt ab arte. Καίτοι συμβαίνει. Hæc eſt poſtrema capitis pars: in qua cauſam reddit admirabilis hiſtoriæ. Si ſubtrahitur à vicina ſuccus: ergo mortua vicina, plus remanere ſucci videatur. plus vigebit igitur. At contrà iis euenit, quæ παρέφυτα vocat, ſcilicet ſimul iuxta conſita. συνέπεσεν: quod Latinè, accidit. vbi notabis, ἐνίοτε, & ποί.

Α῞μα πεφυκυῖων. Cùm ſimul enata eſſet & Ficus & Anadendras, emortua Ficui, interiit autem ἀναδενδράς. Μεγάλην ἐποίησε. Prudentiſſima verba. magnam eſſe factam mutationem. Sanè magnam: ſi ex arbore ſingulari, facta eſt arbor gemella. Vt non amplius ſint παρέφυτα, ſed quaſi σύμφυτα, imo verò arbor vna. Διὰ τὸν χρόνον. Non quòd à tẽpore quicquã factũ ſit: nulla enim eſt actio quantitatis: tanto minus temporis, quod eſt quantitatis aſſecla & menſura. ſed quia ſimul nutritæ. Vt quoniam altera alterius conſuetudinẽ tulerit: deſiderium ferre non poſſit. acutiùs tamen diſpicienti alia cauſa videatur. Anadendras ſiue Labruſca eſt, ſiue quod aliud vitis genus: eius omninò natura eſt, ſcandere. Subtracta fultura, cuius præſidio viuebat, interiiſſe mirum non eſt.

Εἰ μὲν νέων ὄντων Non ita euenturum fuiſſe, ſi dum eſſent iuuenculæ, id accidiſſet.

Lego πάντα, non πάντων. Et σκιαῖς non σκιάλαις. Et εἰ μὲν νέων ὄντων, non ὑμμένων. Et ἀνεφαίνετο aoriſto paſſiuo ſecundo, non ἀνέφαινε. Rurſus, ἀπλαῖς δ᾽ ἅπαντα, non ἀπάντων.

Theodorus, ἐπαναφέρονται, interſerunt: rectè, ſi locum ſpectes: ſi tempus, ſuperſerunt. Πρὸς τὸ μὴ κατεσθίεσθαι. vt ab Erucis defenderentur. à culicibus potiùs, ſi ſuperiorem ſequamur lectionem. πρὸς τὰς ψυχάς: à papilionibus: non autẽ πρὸς τὰς κάμπας. Quanquam res aliter ſe habet: non enim Papilionibus, ſed Erucis infeſtatur Braſſica: hæc tamen hîc deſunt in codice. Legẽdum autem, defendantur: non, defenderentur: aut, ſociarunt: non, ſociant. Φύεσθαι διὰ τῶν ἀκρεμόνων. per brachia Oleæ prorepere atque diſpergi. Nihil infelicius verbo illo, prorepere: in Myrti virgis quæ ſur rectæ ſunt. Α᾽λλ᾽ ἔλαττον. ſed minorem. legit ergo ἐλάττονα. malé. Non enim fructus, qui obiectu quopiam obteguntur aduerſus vim ſolis, minores ſunt, ſed maiores atque ſucculentiores. Itaque legimus, vti ſcriptum eſt: ἀλλ᾽ ἔλαττον. ſed minus dulcem quàm is fructus qui inſolatur. Aquæ

A namque plus habere Oleam in minore coctione, ſuo loco dictum eſt. Καὶ αὔξησιν λαμβάνει. Nec quicquam prohibet radix, quo minus hæc augeſcant. Paraphraſtes hîc eſt, non interpres. Sic illa quoque addidit: ad portionem ſocietatem rõ negant. Τὸ ἔφερον, ſera feracitas. aliud eſt, feracem eſſe: aliud ferre, ſimpliciter. Etiam μονόφαγος, etiã ἰσόφαγος ferũt: feracia non ſunt. Edit quiuis etiã abſtinentiſſimus: at Terentianus Phormio ſeipſũ edacem vocat. Ἤδη τινὶ αὐτῶν. Theodorus expreſſit ſic illud pronomen. Vitibus accidiſſe. & addidit de ſua laſciuia: maritæ. Μία φύσις ἐγγένετο διὰ χρόνον. Tempus longinquum quaſi naturam vnam ex ambobus confuderat. Agnoſcis hîc, quod & multis aliis locis peregrinitatem. ſaltem dixiſſet: cõflauerat. non enim confudit vnam
B ex duabus, ſed in vnam duas.

CAPVT XVII.

XVII. capitis argumentum. Pangendæ vineæ ſic eligenda loca. Denſis Vitibus danda montana, laxis campeſtria. Ex medulla vtranque dignoſci.

ΠΕΡΙ᾽ δὲ ἀμπέλων. Quæ ſeorſum de Vitibus promiſerat dicturum, nunc præſtat nitidiſſima oratione: cuiuſmodi ſi ſemper vſus eſſet: noſtro huic labori nobis fuiſſet ſuperſedendum. incipit ergo de integro ab electione ſoli. Nam ſuprà diſtinxit agri naturas, quæ ipſis,
C quæ frugibus deberetur. Nunc quoniam earum multæ ſunt ſpecies: ſpeciebus item ipſis non idem terræ modus eſt conſtituendus: vt validior denſis, mollior laxis tribuatur. Laxas eſſe quarum medulla in nouellis pampinis multa, ſoliditas circumſtat exigua: denſas, quibus medullæ minus, ligni plus. A ſole faciliùs exhauriri laxas, ob meatuum raritatem. contrà, ſolidiores ſeriùs exuggi. in eis ob meatuum anguſtias, pertinaciùs ac diutiùs cohiberi ſuccum. Hoc totum eſſe tam in albis quàm in nigris: maiore tamen ex parte nigras eſſe ſolidiores. Ὅσα μὴ κοινά. Quæ ſuprà cum aliarum arborum cultu non ſunt explicata. Attẽtum facit auditorẽ nouæ hiſtoriæ profeſſione, nouáque diligentia. Λεκτέον ὁμοίως. Eadem cura: non autem ὁμοίως, vt ſuprà fecit, κοινῶς. Hîc enim ἰ-
D δίως. Ἔστι δὲ καὶ τὰ γένη. Nullum nectar ſuauius toto hoc tractu orationis. Quia diuerſę ſpecies: id quod in hiſtoriis, atque his in libris ſæpe dictum eſt: quia terrarum variæ cõcretiones: quia naturalia officia ſimilitudine conciliantur: videndum cui quæque generi conueniat aptare. τὸ ποιὰ πρὸς ποία οἰκεῖα. quia τὸ οἰκεῖον ſequitur τὸ διάφορον. Differunt autem vites non ſolùm ſuperficiariis (vt ita dicam) accidentibus, vt albo, nigro, viridi, heluolo, purpureo, pallido, longo, rotundo, paruo, magno, denſo, raro, craſſo, carnoſo, lignigero, apyreno, acino: ſed etiam formis, à quibus certæ manãt qualitates: quemadmodum, calore frigoréve matureſcere. At terræ non formis, vt aliqui volunt,

ſed

ſed fortuitis affectibus, ſicut & aquæ. Κατὰ φύσιν. oſtendit conſilii ſui rationem. Si quæ ſunt inter ſe conuenientia, inter ſe commiſeris: bene habebunt. Ratio eſt apud metaphyſicum. quia omne quod eſt vnum eſt. ſimilia verò ſunt quaſi vnum. Eſt enim manifeſta in ipſis ταυτότης μιότητος. Quare cùm à ſubſtantiis manent accidentia: in ſubſtantiis quoque erunt aliqua principia communia. Sic οἰκεῖα Viti, erunt οἰκεῖα terræ, & è conuerſo. ἀγαθὰ, proba, & præſtò ad humanos vſus. Sin contrà: contrà ἀχρεῖα. Τὸ δὲ κατὰ φύσιν. Declarat quid ſit hîc accipiendum, ſecundùm naturæ leges. nempe ſimilitudinem. tûc ſimilitudinem hanc appingit. in ſolida terra ſolidam Vitem: ſiue in firma firmam. ἢ αὐχμώδει. quoniam denſa Vitis haud multo ſucco indiget. hoc an verum ſit: ſuprà diſputatum eſt. Quod enim pluribus conſtat partibus, pluris eget alimenti ad eas conſeruandas. at denſum tale eſt. Καὶ τῶν λευκῶν: in ſuo genere ſcilicet. Nam tametſi laxior & mollior alba eſt: albarum tamen etiam multæ ſunt ſpecies.

Ε'ν δὲ τῇ ἐπόμβρῳ. Suprà bis, & mox τὴν λειμωνίαν. Vitibus aptam dicit: propterea quòd Vitis toto genere laxa eſt. Ergo tanto magis ſpecies laxa in laxo genere. Cęterùm vox hæc ἔπομβρον, non negligenter accipienda eſt. non enim pluuio ſolo dici placet. Quippe non conuenit iis quæ ſcribũtur infrà: vbi dicit, eas Vites quę vdo ſeruntur ſolo, non admittere imbres: ſed ipſis reſiſtere, atque iiſdem penè verbis. ἀντέχουσι ἐν τοῖς ἐπομβρίαις. haud igitur ἔπομβρον. petit ſolum. Et in pratenſi ſolo bene conſtituitur, ὅτι τὸ οὐράνιον ὕδωρ οὐ δύναται διικνεῖσθαι πρὸς τὸ ἐν τῇ γῇ. hęc eius verba ſunt. Non igitur quæ aqua in ea terra eſt, ὄμβριος eſt: non ergo terra ipſa ἔπομβρος. Διάδηλα. docet, quemadmodum dignoſcantur. In palmitibus nouellis deprehendi: quia in vetulis ſucci minus eſt. In animalibus verò ſiccitas adeò dominatur, vt quæ oſſa menti ſuapte natura gemina cohæ rẽt, ſenecta ętate in vnum coeãt mutata media chartilagine, quæ in affinium oſſium abierint concretionem.

O῞τι δὲ ἰσχύειν. probat, quod per δίον afferebat. Ε'σχηκεν genere neutro, quod vtrumque diuerſum comprehendat. cui medullæ multum: & meatus ampli. Nempe medulla in Vite laxiſſima pars & rariſſima. Στενά. quoad ſitum partiũ. Anguſti namque ſunt, quorum parietes propiores. ὀλίγοι. quoad tota pauci meatus: quia parietes craſſiſſimi. Nam in raris corporibus quibuſdam, quanto anguſtiores, tanto plures. ſicut in ſagittarum faſce. quot ſunt tenuiores, eo plures. Διὸ καὶ αὐτά. Concluſio ſyllogiſmi: cuius propoſitio erat: denſa minus egent alimento. Probatio: quia dẽſis meatus anguſti. huius item probatio. per anguſtias parum ſubire quit. tum autem porrò huius. quia locus eſt æqualis locato. Hîc ſiſtitur ἀνάλυσις in ſciẽtia ſuperiore vniuerſali ex quarto Phyſicorum. Cæterùm nihil eſt hoc: vti iam dictum eſt. namque plus eſt ſolidi: ergo plus alitur. Ideò ſubdit aliam rationem nihilo validiorem. Pendet enim ab hac: quòd diu ſeruare queant ſuccum atque eo frui. Atqui hoc ſimile ſit homini, qui multis egeat nummis, paucos habeat, eóſque ſibi retineat. Quis dubitat quin corpus athleticum plurimùm ſibi requirat cibum? Quis item dubitat, quin ex loco quem αὐχμώδη ſtatuit, parum queat attrahere Vitis? Quamobrem aliam rationem excogitandam cenſeo: quæ ſi minus probabitur à ſapientibus: vt non erit probro me præteriſſe id in quo fruſtra fortaſſe laborauerit tantus Philoſophus: ita conatus, atque tentamenta non ingrata erunt ſtudioſis: in quorum gratiam hæc multis laboribus elucubrauimus. Igitur fortaſſis ita dicendum eſt. à robore vitis denſæ. Nam quantum eſt in ſolo macro, tantùm ſibi comparare poteſt. extorquet igitur ab auaro ſolo. Item porrò (quę ratio validiſſima eſt) non reſoluitur ab æſtu.

B dicet aliquis: hæc eſt poſterior Theophraſti ratio. nequaquam. Ait enim, eam Vitem ſeruare poſſe ſuccum ſuum vſque ſub Æſtatem. at ſi ipſa in Æſtate ſeruato opus eſt. Namque ante Æſtatem, Verio beneficio ſeruãt etiam laxiores Vites. Οὐ γὰρ ἥλιος ἔχ᾽ ὁμοίως ἐξάγει. At Æſtate exigit ſol, non autem antè. Ε'παρκεῖν. Actiuè poſuit verbum hoc, quod & apud Oratores notauimus in familiaribus exercitationibus. nam vſitatiùs ponitur abſolutè. τὸν ἀρκοῦμεν ſufficiunt radices quantum ſatis. ad fructum. parum reſoluitur: parum egent: parum trahant: diu ſufficit: ſatis habent. cætera ſunt liquidiſſima. Τῇ δὲ ἐπόμβρῳ. Contrà, in terra humida pro laxa Vite omnia ex ſententia. Quanquam multo eget alimẽ-

C to, quia multùm reſoluitur: tamen quia multùm à terra reponi poteſt: multùm proficere poteſt ad fructuum tum magnitudinem tum excellentiam. Hoc autem falſum eſt. Namque ex vda Vinea neque ſapore vegeta, neque ad conſeruationem firma ſunt vina, neque trans mare vehi poſſunt, quin corrumpantur. Neque de Gręcis caloribus quiſpiam componat hanc controuerſiam: quando in Calabris quoque ac Siculis collibus longè ſunt generoſiora. Hîc verò apud Vaſcones, non niſi in Sabuleris atque Glareis. Notabis autẽ diſtortam aut corruptam orationem. καὶ μεγάλας ἀφαιρέσεως γινομένης, ὁ ἥλιος ἐξάγει. alius dixiſſet, ἐξάγοντος τοῦ ἡλίου.

Τεσούτῳ πλείων. Quoniã multus humor ſubeſt: multus à ſole trahitur: neceſſe eſt multum opus

D fieri. Quocirca & ipſæ in cremento magnos faciunt progreſſus ſibi: & ad fructus conficiendos plurimùm nanciſcũtur facultatis: duo hîc ſũt, quibus hęc conſiunt. Α'φθονος τροφὴ, largum nutrimẽtum: & τὸ κρατοῦν: robur, à ſole intelligamus comparari. vt quid? ἐπιδιδόναι. ſatin' ẽnõ. quid amplius? φέρειν. ideò fit illa ἐπίδοσις, & illa εὐκαρπία. Διὰ τοῦτο γάρ. Ex genere poſito in maiore propoſitione ſyllogiſmi, cõcludit de ſpecie, ſic ἔπομβρον eligẽda: ἡ λειμωνία ἔπομβρος. Sequitur electio: quã auxit ſuperlatiuo: κρατίστη. Deinde potentię huius enumerat conditiones: μὴ πίειρα, κούφη, ἔφυδρος. Ex leuitate facilitas: ex humiditate opulentia: ἐκ τοῦ μὴ πίειραν εἶναι, vini generoſitas: cui nihil magis aduerſar: ũ quàm terrę pinguedo. Ω῞σπερ μὴ δύνασθαι. Suis aquis

cótenta, quas domet in vſum ſuum, non admittit A pluuias peregrinas: quarum copia vina fiunt deteriora Ita & habet, quod aliæ petunt: & non accipiunt detrimentum, quod capiunt ille ex iis, quas expetunt, id eſt è pluuiis. Et ſanè quia dixerat κούφη, & leuis terra bibula eſt: neceſſario τὸ ἔνυδρον addidit. alibi monuimus eſſe ὕφυδρον & ἔνυδρον. Illud ſignificare poſſe terram etiam aridam, cui modò ſubſit humor: τὸ ἐν in altero notam eſſe humoris interni cum ipſa terræ maſſa miſti. Quod autem non admittat cæleſtes aquas, propterea quòd habeat ſuas: neque mirum eſt: non enim inducitur vel habitus, vel materia, vel quantitas, niſi in priuationem: & conuenit cum eo quod de Alno diximus ſuo loco. Non putreſcere ſub aquis: ob aquas proprias, quas in ſe habet, neque alias admittit. Notabis rectum cum infinitiuo modo, B omnibus Atticis familiari loquendi more: πρὸς τὸ κοῦφον εἶ). vix aliter loquitur Ariſtoteles. notabis etiam ἀντέχειν, abſolute. Illud magis notandum, atque ad topicas diſceptationes in memoria habẽdum: ἀντιδέχεσθαι enim: Cæleſtibus aquis non augeri terreſtres aquas. Ad ingenia exercenda proponi poteſt in ſcholis pro effato: poſitiones aut concluſiones vocant. Ε᾽ὰν δὲ ἡ χώρα. Claudit caput plauſibili ſententia. ſi extrema extremis: media mediis.

Theodorus, κατακρατοῦσα, exuperat. vbique ſic. ʌincit. Κούφη. facile ſolum. Ἔτι δ᾽ ἀντέχειν. Theodorus addidit: certi vi ſui humoris.

CAPVT XVIII.

C

XVIII. capitis argumentum. Plantas quæ terræ ſunt mandandæ, melius ex frigida peti regione. Robuſtas & craſſas, atque etiam ſtolones ipſos, item plantaria, ſolo vdo. Temporibus ſationes accommodandas pro agrorum ratione.

ΠΕΡΙ' δὲ τῶν φυτευμάτων. Inconſultiùs factum videtur, cùm Vinearum tractatio interrupit ſuperiorem arborum communem conſiderationem. ad eam enim partẽ redit, quæ ad ſoli pertinet electionem: idque duobus modis: vnde etiam bipartitum caput eſt. In priore loco demonſtrat, quę plantaria cui terræ ſint committenda, ac mox quanta: nempe alibi craſſiora, minus alibi. In ſecunda parte dirigit eandem plantãdi rationem ad tempora, ſecundùm eorum naturam. Περὶ δὲ τῶν φυτευμάτων. hic laxè admo- D dum accipit φυτεύματα. Sumenda eſſe de frigida regione: quæ ſint ibi craſſiora. Craſſiora igitur eligenda: erit in maiore propoſitione ſyllogiſmi. ratio electionis. Plus reſiſtunt putrefactionis, ſi in vdo ferantur ſolo: & in macro nihilo ſecius prouenire queant: quia robuſtiſſima: tum autem multùm continẽt humoris. Alioqui ſi debilia deponantur in terram vdam, non ferunt, ſed putreſcunt. Quæ eſt cauſa, vt agricolæ quidã hanc ſequuti proportionem, viuiradices iubeant in terram vliginoſam ſtatui: quia quod virgis illis præſtabat craſſitudo: idipſum exhibebunt planta-

A riis radices. addit amplas leges: πάντων τῶν δένδρων. Propterea quòd alia φυτεύματα putrefiant, vel antequam radices emittant, vel emiſſæ radices ipſæ. Τὰ δὲ παχέα. ratio, quare frigidis è locis petenda. Quia terris vdis craſſi rami peculiares ſunt ad ferendum. Καθάπερ ἐλέχθη. quia quod παχὺ dudum dicebat, modò dicit παχύ.

Εἰς δὲ αὐχμηρὰν. In macra, neque craſſa, neque nimis exilia. de exilibus ſanè bene. Periclitãtur enim ne priùs quàm germinent, areſcant. at de alteris, quid? τὸ μὴ γὰρ οὐ δύνασθαι σήπεσθαι. non poſſint putreſcere. at hoc quærimus, ne putreſcant. Et in ſquallida, ac ſtrigoſa nihil putreſcit: neque craſſũ neq; nõ craſſũ. Παραλλάττειν δὲ. quod de ſolo dicebat: nũc dicit de tẽpore. Suprà de regione frigida, vnde peterẽtur: de humida, vbi pangerẽtur: nũc B de tẽporibus vtriuſq; qualitatis ſimul, & contrariarum. Ergo ſi in frigida ac humida ſeres: facito ante vernum æquinoctium: ſubeunt enim calor & ſiccitas. Sin in ſicca & calida: pòſt ſolſtitium: imminent enim pluuiæ: quare plus proficient. Intellige priorem operam, paulo ante ęquinoctium: ſecundam, multo poſt ſolſtitium. non enim pluuię ſub Cane. Τὴν δ᾽ ἄλλην. aliarum rationes ad hanc normam inſtitues. Nota loquutionem: participium pro imperatiuo: quia ponitur pro infinitiuo, & infinitiuus pro imperatiuo, τεκμαιρόμενον, ἀντὶ τοῦ τεκμαίρεσθαι.

Lego τῶν μεμοσχευμένων, non ἐν τῶν. Et ἐλέγομεν, non λέγομεν.

CAPVT XIX.

C

XIX. Capitis argumentum. Scrobibus præſcribitur modus. Ratio foſſarum circa plantas & foſſionem. Quo ſitu planta ſit inſtituenda.

ΧΡΗ` δὲ καὶ τὴν ἐργασίαν. Quæ de ſcrobibus conſtituta ſunt, repetit: & addit alia quædam, ſanè haud ſine ordinis flagitio. Tum nonnulla de foſſis circa arbores faciẽdis, & quare. Poſt hæc quemadmodum à vẽtis auerſa ſtatuenda ſit ea plantarum facies, vnde prodeunt germina. Χρὴ δὲ. opus faciendum πρὸς τὴν χώραν, pro loci ratione: ſi humida, ſi ſicca terra ſit. Hæc tamen ſuprà dicenda fuere, neque huc apponere, quę interciperent pręceptiones amputationis & inciſionis: quas mox ab his repetitas decuit D cum ſuperioribus cõtinuari. In terra humida fieri vetat magnas ſcrobes: vetat & profundas: ne multis collectis aquis planta putrefiat. Quæ eſt ratio, vt ne faciendas quidem ſcrobes cenſuerint aliqui: ſed adactis modò paxillis aditum parare demittendæ plantæ. manca tamen oratio hic. τῶν πασσάλων τοῖς ἀδρεστέροις φυτεύμασι. Deeſt enim tale quid: προπεποιημένων πρὸς τὸ καθεῖναι τὰ φυτεύματα. Ac ſanè ſic conſerimus hic vineta, ferreis palis adaperta terra. Μὴ δὲ διασκάπτειν. à foſſione abſtinẽdum. Ratio. vt exiccetur plurimùm ſole terra. tamen ſuprà dicebat, humidũ ſolũ reſiccari foſſione. Et plus ſiccabit ſol, ſi plus tanget: plus tanget,

ſi plus

ſi pl⁹ aperietur atq; intertetur. Nunc autē ſi nō fodiatur: cū ſola ſuperficie res ſoli eſt. Ἐὰν δ' αὐχμηρόν. Hoc quoque ſuprà dixit: & maiores ſcrobes faciēdas: tum depoſita virga, rurſus quæ fuerit exhauſta, ingerenda. Εἰς χόρτον πάντα. Quare vt quammaximè inbacta, quamcommodiſſimè terram excipiat συντεθραυσμένην. confecta ad verbū: comminuta. ἐκ δὲ μὴ. Si non fiat id: tunc profundiſſimas foſſas arboribus circūducere: ne æſtu areſcat arbor: foſſæ namque exceptis ac ſeruatis aquis æſtus arcebunt. Τὰ ἄλλα τούτοις ἀκόλουθα. dictum oportuit, quid conſequeretur. Non enim declarat hoc quæ ſequitur ſententia, toties contra decorum Peripateticum repetita. ſiccanda humidam, ſiccam humectandam. Diceret alia inſtituta præter foſſiones, quibus hoc fieret. Nam ſuprà ſubdebat arenam, & ſaburrā, & lapides: item deducebat aquas foſſis. Hæc vnico tractu profiteri debuit, non diſtrahere. Διὸ καὶ τ' ἰκμῶν. ſpectat hoc ad eam partem quæ humectat. Vere fodiendū, vt plurimùm adigatur ſpiritus, ab aere ſcilicet fiat, vti dicebat ἴν' ἐμπνέῃ. Toties cōmendat hoc tam decantatum πνεῦμα: toties ab aere τροφήν. Λαμβάνοντα δέ. Altera capitis pars peculiari præcepto circa montana loca, & obiecta ventis: & primùm quo tēpore facienda. Τοῖς κατ' αὐτὸν πνεύμασι. Haud ſatis liquet quid ſibi velint verba hæc. Neque ſenſus, neq; caſus is tertius ſubieruit antecedenti orationi. Καὶ τὸ φυτόν. Et plantā eum ad modū ſtatuere, ne germina prodeāt aduerſa vētis. Mirum, ſi loca fuerint Auſtris expoſita: quib⁹ artibus in Boreā pampinos auertant. Omninò cùm ligant, arcum pampini ſic flectunt, vt ſole totus illuſtretur. ſed ita capiendū: ſi regio ventos habeat infeſtos, puta Circium: danda opera, ne aduerſus eum germinum facies, dum tenella eſt, dirigatur. Non pauca tamen egent interpolatione: ſi eum ſole conuenire debent. Neque ſatis conſtat, quid ſit τὸν αὐτὸν τρόπον nullum enim iam ſitum deſignauit. Μὴ δ' ἐμπλεκῇ. vnum ex duobus incommodis. Aut vt frangantur: aut vt deuexiora facta germina, prēter modū exereſcāt: inflexa ſcilicet. Hoc facere ad importunū incremen: ſi propter pōdus, intelligendū eſt. trahit enim deorſum. Τοῦτο γάρ τι. aſtringit hoc prēceptū ad Vitē priuatim. Deinde ſe de integro comparat ad alia, ſi qua ſunt: illa voce ἀκόλουθα. Hoc dicit, quia per capitis initia: ἀπὸ χώρας ἀρξάμενος.

Lego αὐτοῦ ἔτι, non αὐτὸ ἔτι. Et εἰς τὰς χώρας ἅμα, non ἢ χώρ. Et καὶ ἀπὸ τοῦ ἀέρος, non ἢ ἀπό.

Theod. συσσάπλει accumulato. Τοῖς ἐκ δυσμῶν πνεύμασι. pro moribus afflatuū. Τὸ ἐπινεῦον, delapſa, inclinata. Sanè τὸ νεῦον quid hic agat animaduertendum eſt non enim dicit ἀπονεῦον: vt ſit delapſa. τὰς μὲν τῶν φυτειῶν. Vineta Theodor⁹ interpretatur, non rectè: de omnibus enim plantis intelligit.

CAPVT XX.

XX. capitis argumentum. Quantum, & quando, & quibus locis, & quas ob cauſas. Quid in Vitibus auferendum aut relinquendum.

A TΑΣ δὲ τομάς: Redit ad id quod reliquerat de amputatione: quā expeditionē multis veriat modis. quid, quantū, quando, in quibus, quare. Ac primùm cōmune ad omnes lege: quod & ſuprà dicebat: nō multùm relinquere: plurimùm auferre. ideò dixit τομὰς βραχείας. figuratè attribuit inciſioni breuitatē. Nō enim breuis eſt inciſio: ſed inciſum breue fit, quoties propiùs truncū aut tellurē ſecatur. Nam ſiquis argutari volitè contrario potiùs eſt inciſio breuior, quò longior eſt ab ſtirpe: quia ramus tenuior. Ὡς ἂν ῥιζῶνται. Dicit hoc de adoleſcētibus plantis: vt radicentur atque augeātur. Ἅμα δὲ ἄγαν. mutilus eſt codex, aut autoris breuitas odioſa. Nā ſi eſt præ-

B ceptum vniuerſale: quorſum καὶ τῆς αὐχμηρᾶς; nulla namque mētio terræ ſqualidæ. Sed tenuis talis eſſe debuit: tanto magis in ſolo macro: vnde tenuis copia ſuppeditari poteſt. Κατὰ δὲ τήν. leges mōtanis ac frigidis. ſtatim ſub ipſam germinationē. Quippe ne ineunte quidem Vere, metu ſuperuenientis frigoris. Ἢ δ' ἂν ὕπαστρον. Aut quæ ſtatis temporibus infeſtatur gelu, propter vim ſideris ei parti dominantis. vt ſit ὕπαστρον, quemadmodum in Vaſconia. Ab octauo Calendas ad vſque nonas Maias maximè ſunt Vites obnoxię frigoribus, adeò vt etiam gelentur. Vidēdum: quomodo cōueniat hoc cū eo quod ſuprà dicebat: putationes omniū, præterquā Ficus, poſt Pleiadē faciendas: nunc ſub ipſam differt germinationē. Ὕπαστρον, obnoxiū ſideri cupiā. ſic etiā ἀστροβολία. ἀστρόβλητον

C eſt in libris agricolarū: ἐνάστριον, apud autorē libri De plantis, qui falſò attribuitur Ariſtoteli. ſic & Latini, ſideratū. Theod. hatce nobis reliquit reliquias ſuę ſecuritatis. Σχεδὸν πάντων. Quando verū eſt, tēpeſtiuam eſſe omnibus putationē ſub ipſum tēpus germinandi: ſi verū eſt quod ſuprà dicebat: oportere poſt Pleiadē putare. ita varias ponit ſententias. Ὅπως τὸ φυτόν. cauſa qua mouentur: vt plāta ſucco plena incitetur ad putationē. Hoc enim eſt, πρὸς τὴν ἀφαίρεσιν ὁρμᾷ. mutila verba. Nō enim credendum, ipſam plantam, quaſi prægnantē, exonerari velle per inciſionem: propenſa enim eſt ad erumpendū in fructus, non autem ad implorandū opē, vt ſibi ferro ſubueniatur. Καὶ ἐκβλαστῇ. Inde futurū eſt vt ampliſſimè cōmodiſſimèque germi-

D net hac enim de cauſa putantur, inquit, arbores: non autē propter fructū. Concinnāda hęc quoq; ſentētia eſt: non enī vera videtur. Quicquid enim ponitur operę propter fructū ponitur. Non enim petitur à Vite foliū, vt in Olerib⁹, ſed vua ipſe tamē diſtīguit vernā putationē fieri germinationis cauſa: Autūnalē verò propter fructū. Quā diſtīctionem haud facilè à me percipi, fateor ingenuè. Vtráq; enim vtriuſq; cauſa reor inſtitutā: tū vt renouetur Vitis: tū vt vberiorē ferat fructū aut meliorē. Διόπερ εὐθύς. Eam ob cauſam poſt Pleiadē ſtatim fieri iubēt: quia tunc arbores magis vigēt. toties vſus eſt ea voce συνεστῶτα, in ſe collectæ.

Καὶ ὅπως τροφὴν μὴ ἀνατρέφῃ. ſibi viuere ac ſuccum retinere. Propterea tutò queūt amputari: quia partes inutiles auferūtur: de principali ſucco

nihil amittit. non ergo debilitantur. Καὶ ῥήγνυ-δξ. eo tempore cortices arborum non ſcindũtur: quia prægnantes non ſunt, vt Vere. Videtur ergo dicere, non fieri putationẽ propter germinationẽ: non enim tunc ſunt germinaturæ: ſed propter fructum. Quaſi ſeruetur intus is ſuccus, qui coquatur ad fructũ. non tamẽ hæc explent ingeniũ accuratum. Nãque & tunc licet non eieantur ad germinandum, pro germine primùm fit, ſi generationis ordinem ſpectes, deinde pro fructu: & Vere, licet mox germinaturæ ſint, pro fructu primum, ſi finis ratio ineatur, deinde pro germinatione fit opus illud. Μεθ᾽ ἥλιον. Duo tẽpora notat, in quibus turgere videntur arbores ad germinandũ: vnũ Vernũ, quod deſignat illis verbis μετὰ ζεφύρου πνοάς: aliud ſub Cane, quod deſcribit illis, μεθ᾽ ἥλιον τροπάς: vtroque arbores ad germinandũ ſeſe cõparare: primo ad primam germinationẽ, quam βλάστησιν vocat: in ſecundo ad ſecundam, quam dicebat ἐπιβλάστησιν.

Ἀμφότερα πάσχει ταῦτα. Si putentur, & ἀπορρυῇ & ῥήγνυδξ. nunquam credibile, rũpi Vitem ſi putetur poſt ſolſtitium: potiùs, ſi non putetur: iam enim minus humoris habet ac ſibi ſeruat. Καὶ νῦν Tunc, quia non habet exuberantem ſuccum, laborat arbor, ſi cædatur. ſentit ergo damnum: quia non habet præſtò ſupplementum. Et germen exit ab extremis ramis ad cæſuram: quia iam facta eſt ab radice fluxio, quantum fieri oportuit: & in illo extremo tantum eſt relictum ſucci, ex quanto poſſit illa noua fieri germinatio. Ideò dixit, παραρρυηκέναι: præterfluxiſſe: per omnes eas partes ſcilicet quæ ab radice tendunt ad ſummum illud. Τέμνειν δέ. Hactenus de quantitate & de tempore: nunc applicat aliam temporis rationem locis. incipit ἀπὸ τῆς χέρσου. Signata vox de agro inculto, & ab operibus vacuo. Sunt enim modi tres: χέρσος, γεωργουμένη, ἀργὰ. ἀργὸ. propriè quę vacat poſt cultum. Eandem tamen ſub χέρσου nomine ſæpe audias: ſicut & χέρσον pro quacunque terra quæ in mari non eſt. Quin pro terra ſimpliciter apud Philoſophum in meteoris: ἡ θάλαττα χέρσου ποιεῖ ἡ χέρσος θάλατταν. Declarat autem quid ſit χέρσος, illis: διὰ τὸ ἀεργὸν εἶναι, ἀνέργαστον. ſic etiam Sophocles vſus eſt. In eiuſmodi ſolo otioſo celeriùs ſata proficere. itaque tertio ſtatim anno patiuntur putationes. At in terra culta exhauſta lentiùs progreſſus faciunt ſuos: parciùs enim ſuppeditatur. Τὴν δ᾽ ἄμπελον. Priuatim in Vite certam deſcribit attõſionem. vbi confundit præcepta. nam hic eſt, καὶ τὸ πόσον καὶ τὸ πῶς. Non ſolùm putandam, ſed etiam amputandam, paribus ſcilicet brachiis, quaſi in orbem radiatim. hoc eſt quod ait, ἄγειν. quia de ſe nequit ipſa ſtatuere agenda igitur. κύκλῳ, brachia notat. περὶ τὴν πυθμένα: æquam omnibus longitudinem. hoc non ſeruatur. Sed vnum longiùs productum in orbem curuãt: alterũ breuiſſimũ relinquũt: ceu Vaſcones, Latini furunculum vocant. ita enim cedunt altrinſecus ad ſoles perfruendos. In ſolo fœcundo ac Vite generoſa, etiam tertium curant, inter illa duo medium. Πυθμένα: licentiori metaphora: vaſorum enim. Hippocrates in ſecundo De ratione victus in morbis acutis, πυθμένοθεν, funditus: ab origine vſque cauſarum. Τῶν δ᾽ οὐ χαλεπόν non ad ſpeciem, ſed ad iudicium Vitis faciem referendam. Nempe haud pulcherrimos quoſque palmites, ſed eos potiſſimùm qui videantur aptiores πρὸς τὴν ἀγωγήν: quæ artem atque operam commodè ſequantur, & tanquam audiant vinitorem. quia dixit ἄγειν, dicit ἀγωγήν. Qui ſunt ii rami, petes è Varrone & Columella, etiam certis nominibus deſignatos. Ἀρκεῖ γάρ. minutius præceptum: ſatis enim, ſi vnus modò relinquatur oculus. Εἰς τὸ δένδρον. Ad corpus ipſius arboris, ex quo futura ſit arbor ipſa.

Ἐὰν δέ τις ἀποτέμῃ. ampliſſimum præceptum. Siquis dubitet: vbi aut in quo ponit operam: ſd-que ob eam cauſam, quòd ſucci impetus ad palmites nondum ſit delatus: tunc auferendos eſſe oculos eorum pampinorum, qui relicti ſunt: interiores, inquam, vt ſuccus ad exteriores conferatur. Οὐ διὰ τὴν ἄμπελον ὀφθαλμιᾶν. Imò verò διὰ τὸ τὴν ἄμπελον μὴ ὀφθαλμιᾶν. Ἡ τροφὴ σχίζει τὴν ἄμπελον, Vitem findat alimentum. Sanè ſarmentum, quod ſimplex eſt, μονόκλωνον, furcatur alterius agnatione atque productione. Αὐ γάρ Rationem reddidit illius ablationis: nempe vt ad alios currat alimentum: nunc huius curſus ſtatem affert modum. Quia non iam amplius ad ablatorum loca fluet, ſed ad viuentes palmitis gemmas. Ratio eſt in ſequenti participio, τὸ δεχόμενα. quia illæ ſuſcipiunt. imò verò ſi exactiùs loquamur, etiam trahunt. Διὸ ῥᾴδιον. Hac ratione deduces Vitem, quorſum libuerit ποιῆσαι τὰς ἀγωγάς. Atque hæc quidem in generoſis Vitibus, & læto ſolo. at in macro aliter. In iis enim non diſtinguitur, vt in illis: ſed idem eſt τὸ κάλλιστον καὶ τὸ βέλτιστον πρὸς τὴν ἀγωγήν. Quare nunquam auferes pulcherrimum, ſed relinques. quoniam eum ſi auferas, non erit Viti, vnde alterum reponat. Proinde quò illa duxerit, ſequendum: non autem ducendum, vt in ſuperiore. ducit autem ad ſpecioſiſſimum. Is ergo relinquendus, & ſequenda ὁρμὴ Vitis, inclinatio, propenſio, impetus. Χρὴ δέ. Non eſt in hoc mutanda ratio putationis, quæ ad ventorum pertinet rationem. ideò dixit, τῇ αὐτῇ. Hic tamen nihil dixit, ſed capitibus ſuperioribus: vt longè ſit repetendum.

Lego φύεται περὶ τῇ τομῇ, non φύειν. Et φυτὸν πονεῖ, non πονεῖ. Et ἰάσεται κατακλίνη, non ἰάσεται.

Theodor. ποιῶν βραχείας. breui relicto palmite. Optimè expreſſit ſententiã: non optimè dixit, palmite. In Vite nãq; ſola palmes: vt in Olea tenues. at hic eſt πάντων φυτῶν. Ἅμα δὲ ἐγὼ ἀνεχώρησε. Theodor. vt cõcinnaret, addidit: magna ex parte.

Πρὸς τὴν ἀφαίρεσιν ὁρμᾶν. lõgè aliter legit Theod. vt plãta plena humoris protinus exiccetur. & ſanè nõ conueniũt. Διὰ τὸ ἀεργὸν εἶναι τὴν γῆν. quippe cùm nuper coli cœperit. imò cùm antehac nũquã ſit cultus. Καὶ ἀνέργαστον, & alacre ſemina educãda cõplexũ ſit. neutiquã reſpondẽt Græcis. Κύκλῳ περὶ τὸν πυθμένα. ſubtus circũ ſua crura Mitigauit aſperam

ſperam fundi metaphorā Latinis. nam puto Grę-
cos olim ſic conſueſſe. Ὁμαλοῦς, læuis, ex-
politáque. non eſt lęuis vlla Vitis. corticè omnes
triſti atque inæquali. Quid ergo quærat expolia-
ri ſi nuda eſt, cùm putatur? non enim deglubi vult.
Sed vult æquales palmites radiatim cædi atque
diſponi, quaſi vaſis anſas: vt & hinc aucupemur
fundi appellationem illam. Δεχόμενον, capa-
cem, vt in ſuperioribus, δεχτόν. Τῇ τομῇ σχίζειν.
reſcidiſſe decet. ſcindere miſellam Vitem vult ri-
diculè. Τέμνειν, aliud: aliud σχίζειν: vnde noſtrum. In
libro De miſtorum affectibus, differunt τὸ σχιστὸν καὶ
τὸ τμητόν. Vt variaret ambitioſè, more ſuo, ſimpli-
citatem: vitauit ſatis incommodè. Itaque Præce-
ptor definit: ſciſſile quod plus finditur quàm quā-
tum à findente finditur. Eſt affectus neruorum ac
venarum in lignis: quoties latera mutua ſepara-
tione abſcedunt.

CAPVT XXI.

XXI. *Capitis argumentum. Primarium in Vite cultum eſſe putationem. Ratio putandi ſecundum temporum naturam & ſecundum genera. Ex medullæ habitu diuerſo variam iure putandi rationem.*

TΩ'N δ' ἀμπέλων. Poſt vitium expeditam ſationem, nunc adultis quid præſtandum ſit demonſtrat. Hæc tamen diſcerpta ſunt à ſuperioribus: quippe quæ ad aliarum arborum ſpectarent cultum, interpoſuit. nunc igitur applicanda. Tres ponit opiniones: vnam eorum qui ſecundum tempora putationes inſtitui iubent: alteram eorum qui genera diſpertiunt regionibus: tertiam eorū qui potiùs ad Vitium reſpiciunt naturam: ac potiſſimùm ex medullarum habitudine metiuntur & numerum & magnitudinem palmitum; videlicet quot quantíve ſint relinquendi. Hæc antequam ita digerat, duo ſtatuit præcepta: vnum quod cenſet maximum, nempe ipſam putationem: alteram huic proximum, ſtringere. Primum arbitratu ſuo κλάσιν vocat: ſecundum βλαστολογίαν. Nuſquam tamen (quod equidem meminerim) videor apud alium legiſſe autorem, pro cæſura, κλάσιν: ſed flexuram aut fracturam: vnde etiam ἐκκλάζειν. fortaſſe legendum κλάδευσις, id eſt ramorum amputatio. Vnde & noſtra *clades*, metaphora ſumpta à tempeſtatibus, agricolarum viſu, ſicut & calamitas. apud Heſychium tamen, κλαστήριον, falcula vinitoris. Sic ἀμπελουργία cùm ſuis primordiis atque elemētis deſignet quæcunque opus vinitoris ad Vineam: hîc aſtringitur ad ſolam putationem. credo, quia ſit principalis opera. Tria hinc pollicetur emolumenta: feliciorem germinationem: vberiores fructus: vitam diuturniorem. Duorum priorum rationes iam ſunt ſuprà multis in locis enumeratæ. Subtracto ſuperfluo, quod reliquum eſt, aptiùs ac fideliùs diſpenſari. Ad vnum opus intentam Vitis facultatem non habere quò diſtrahatur. Si palmes vnus aut alter relinquatur: in eos primas quaſ-

A que transfundi vires. Quod verò tertio loco dicebatur, de Vite prorogatione: id fit quoniam retractis in interna, atque ibi ſeruatis ſucci theſauris, planta renouatur. coguntur enim quaſi ſub ſignis vitæ principia, quæ priùs laxa atque fuſa langueſcebant. Πιότεραν καὶ μείζω. etiam ſuprà huſce iiſdem verbis vſus eſt. Alterum præceptum, vt huic ſimile, ita proxima commendatione: βλαστολογεῖν. Quod tamen apponit, tanquam rationem proximæ prærogatiuæ: id ſanè commune habet cum putatione. Ait enim: καὶ γὰρ ἐν τούτῳ δεῖ εἰδέναι, nam hîc oportet dignoſcere tollenda à relinquendis, vt loquitur Horatius. At enimuerò eadem cura etiam in putatione, atque etiam eò maior, quò plus momenti eſt in flagellis quàm in pampinulis iſtis qui ſtringuntur. Quamobrem

B vt huic loco etiam conſulatur, addendum cenſemus alteram copulam, ſic καὶ γὰρ καὶ ἐν τούτῳ. neceſſaria putatio: proxima vtilitas pampinationi. quippe in hac æquè curandum, quemadmodum & in putatione: vt quod tolli, quod relinqui debeat, tollatur & relinquatur. Ita acceſſerit ad κλάσιν illam, in qua caput erat operę ſtudere, nequid vtile auferretur: aut quod incommodaret, pro vtili haberetur. Hoc dixit: ne cui videretur hęc pars artis contemnenda. Tales enim ramuli ſubnaſcuntur alicubi: quorum ſucceſſione Vitis ipſa renouari poterit, vetulis reciſis. Καὶ πρὸς τοὺς ἐπιέτους ſcilicet futuros anno ſequenti. Non enim quiuis rami fructuarii ſunt: non ſolùm ad præſentes. quaſi ii ſoli tum palmites legitimi ſint. Καὶ πρὸς τὸ ὅλον φυ-

C τόν: hoc eſt quod dicebat, καὶ πολυχρονιωτέρα. Semper ad duo reſpicit: ad arboris & vitam, & opus: opus, καρπόν: vitam φύσιν. Hippocrates in ſecundo De ratione victus in morbis acutis: ἑκάστῳ τε ἡμέων ἡ φύσις, καὶ ἡ ἕξις ἑκάστοισι ἐπὶ τοῦτο τὰ παιδία. Ibi Galenus φύσιν τὴν κρᾶσιν vocat: ἕξιν, τὴν τοῦ σώματος κατασκευήν. hîc φύσις ſignificat τὸ ζῆν. eſt enim, quia πέφυκε;

Τὰ δ' ἄλλα ἤδη κοινότερα. aliæ functiones, puta paſtinare, ablaqueare. itaque is labor lacertoſis committitur. dixit ἤδη, quaſi per contemptum: vt apud Poetam: *omnia iam vulgata*. Iam aduerbium communicat cognitionem atque facultatem multis ex tractu temporis. Quare etiam ῥᾴω: quia non ſunt controuerſa: neque egent niſi vulgari manu.

Πάντα δ' ἔχοντα διάνοιαν. Ne ex hac, quam pollicetur, facilitate prodiret verus contemptus, atq; temeritas, adiungit ſententię ſeueritatem. Omnia

D nihilominus circumſpectanda, ſolertíque rerum æſtimatione perpendenda: id adeò, vt etiam inuentis atq; vſitatis liceat addere, mutare, modum adhibere: deniq; & inquirere, & iudicare, & exequi. vulgò legitur, καινὸν ζητεῖν: noua inueſtigare. fortaſſe καιρὸν legendum, καὶ τρόπον: vt & quod ſit tempeſtiuū. & cuiuſmodi. quando & quo modo. Αἱ δὲ διαφοραί. Videmus hanc prudentiam in quęſtione differentiarum. eas ait eſſe in operibus quidem, ſed ſecūdum tēpora. Quis enī putet opus Hyeme faciūdū, quod ſit æſtate? Iccirco cecinit Heſiod' ἴσθι καὶ ἡμέρας, vt vtrumque vtrique ſit accōmodan-

quo hunc ad modum etiam vtitur Præceptor in Hiſtoriis. Ratio: quia exigua medulla. Denique quantum accedat ligno: tantum decedere medullę: & contrariò. Atque eandem proportionem in fructu à medulla, in Palmite à ligno expectãdum.

Δηλοῦ δέ. hoc ex ipſa Vite facilè percipi. Nam quæ germina prodeunt ex Palmite nouello, ea fructum non ferre, propter medullæ paucitatem. Hoc etiam ſuprà dicebat, ἐκ τῶν ἔτων matricem tenuiorem. Vites item prouectas nouellis multis fœcundiores, eadem cauſa & proportione. Καὶ τινὶ γάρ. his contradicit. Non eſſe verum quod hac in re ſũt opinati: ſi verum eſt quod vulgò fertur: exempta medulla de Palmite, nihiloſecius vuas fieri: ſine vinaceis tamen. Quare à medulla non tam caro acini quàm nucleus ille proueniret. Verba tamen corrupta videntur. nam illa, τινὶ γὰρ τοῦ γιγαρτίου, hunc habent ſenſum. Hoc autem reipſa videtur tale, quale vtique ipſi exiſtimarunt: neque veriſimile eſt. vt verbum verbo conſignetur. vt ſit, ἐκ τοῦ γιγαρτίου, ἐκ τοῦ ἐντεριώνου. ex eo ipſo quod natura fit atque contingit.

Πλὴν εἰ ἄρα. vult conciliare quæ controuerſa videntur. Niſi quis, inquit, putet non totam eximi medullam, vt vinaceum tollatur. Nam ſi tota eximeretur, fortaſſe nullus proueniret fructus. Mirũ: tantum virum non fecisse periculum: qui de hac re ſcripturus eſſet. Nobis ſatis compertum eſt: in viridario quas Vites habemus agigartas, medulla non carere. eas ex Taurinis huc curauimus. exigui ſunt acinuli: Corinthiacas vocant. In libris Indicarũ nauigationũ ſcriptum eſt, Orientalibus locis grandiſſimis acinis peculiares eſſe ſine ligno. Hoc anno, qui fuit humidiſſim⁹, ex Vinea noſtra Anthoſmia, quam imperitum vulgus moſchatam vocat, etiã heſterna cœna exibuimus vſitatę magnitudinis tum racemos tum acinos in eis, nullo intus grano. Cùm anno præcedenti qui fuit æſtuoſiſſimus, nec ſine Comete & Pareliis, terna etiam gigarta contineret, eáque tum maxima tum duriſſima. Propterea quòd igitur nihil eſſet hanc in natura periclitatus: ampliãdum more ſuo cenſet iudicium. τοῦτο μὲν οὖν ἐπισκεπτέον. Εἰ δ' ὅλως. Amouet importunæ ſententiæ impedimenta. Nõ refert, inquit, ad præſentem quæſtionem an fructus copia proueniat beneficio medullarum.

Ὅσαι δὲ κλήματα. Aliud præceptum de iis quæ luxuriant Palmitum frequentia: fructus verò ſunt inopes. Harum ſummos Palmites permittere longiores: qui verò ſunt inferiùs, breuiores. Namque iis ex inferioribus augebitur Vitis: è ſuperioribus edetur fructus. hoc autem vtrumque ſemper à nobis quæri. Ita ſanè continget, vt anno ſequẽti recidantur omnia ſuperiora hoſce adusque Palmites inferiores. Reſecem vocant agricolæ Romani: ſic enim Vitis renouatur. Ὅταν δέ. Hoc eſt ſecunda pars principalis capitis huius, in qua quod ſecundo ſtatuebat loco, nunc exequitur, nempe βλαστολογίαν. *Maiencare* Vaſcones dicunt: propterea quòd menſe Maio potiſſi-

A mùm fit. Πλὴν ὅσα καρπόν. ſanè ſtolidos admonet. Quis enim mentis compos abiiciat præſentes vbertates? Nemo ſanè ſuſtulerit pampinum, in quo iam eſt fructus. circumſcribit tamen has opes arte quadam. Ne tanta frequentia rea ſit cruditatis: caſtigandos eſſe ſummos illos pampinos. Caſtigationis modus, ἐπικνίζειν τὰς κορυφὰς ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐνάνθαις. Hic ἐπικνίζειν non ſignificat ſcalpere, ſed vnguibus mutilare. Hoc fit, vt ad fructum hæreat alimentum inferiùs, neque tendat prorſum ad cacumen. hic οἰνάνθη Palmitem ſignificat fructiferum. Sic habes apud Latinos multa nomina: ramos, brachium, etiam aliis communia. Vitibus peculiare, ſarmentum, malleolum, flagellum, ſurculum, virgam, pampinum, pampinariam virgam, malleolum deciſum, ſagittam, ſumptis à figura diuerſa diuerſis appellationibus.

B Ὅ δὲ ἀποτέμνεται. declarat quid ſit illud ἐπικνίζειν: nempe abſcindere. Ἤ τι περιῶσι. Qui ſuccus ſupererit: ſuper eſt enim, cùm retinetur citra ſectionem illam. Συναναληφθεῖσα. Comprehenſus in Palmite, qui relinquitur, augeat vuam.

Lego καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα. Et fortaſſe κενεῶν, non κενόν. Et πιότερα εἶναι, non πιότερας. Et τὰ γὰρ ἐκ τῶν ἔτων βλαστήματα, non autem νέων. Non enim verum eſt, nouella germina parum habere medullæ. Et contrarium ſuprà legimus: & res ita ſe habet: & ratio dictat. Vetula namque omnia ſicciora. Item ea quæ ſequuntur, ita legenda ſunt. τὰς νέας τῶν παλαιῶν ἀφορωτέρας, non

C autem ἀφορωτέρας. Et ἄκρας τὰ σφῶτα, non τὰς σφῶτας ſcilicet κλήματα.

Theodorus, κλάσιν, falcatio. nuſquam minus id ſignificatur. Omninò tamen Columella expreſſit Græcam vocem ad vnguem. Ad quam menſuram cùm increuerint cacumina, infringenda ſunt. Quod rurſus in ſequenti capite proprio verbo deſignauit. Cùm ad vnum pampinum iam redegeris, & ipſe exceſſerit pedalem longitudinem, decacuminare conueniet. Quare verò maluerit falcationem quàm putationem, equidem neſcio. βλαστολογία decacuminatio. non potuit peiús. βλαστὸς, non cacumen, ſed germen ſignificat. Et altera vocis pars ſatis docet, quid ſit Latinè, legere potiùs quàm frangere aut ſecare.

D Pampinatio eſt nouellorum ablatio pampinorum. Πάντα δ' ἔχοντα διάνοιαν, ὥσπερ καὶ τὸν ζητοῦντα καὶ τρόπον. Theodorus ſcitè admodum ſeſe expediuit ex hac turba. eius verba ſunt. Nil tamen tam facile eſt, vt non ſit cum ſolertia. & verba ſententiam non exprimunt. alius dixerit: Nil tam facile quin artis aliquid requirat. tum ſequitur. Omnes quippe Vitis culturæ ingenium, modum atque rationem expoſcunt. Vbi vides Theodorum ſententiæ autorem, non interpretem: Theophraſtum neque autorem, neque interpretẽ. Φύσει γὰρ πιότεραι εἰσί. natura humidæ ſũt. pĩguiores dicit Græc⁹. Διαθέσει. qualitates. aliud eſt quàm qualitas, multũ aut exiguum habere me-

dullam. Eſt affectus ἐν τῷ ἴσχειν, καὶ ἐν τῷ ποιεῖν. Ἀγαθὴν δ᾽ ἐς τὸ τέλους. fructu valeat ſemper. non eſt aſſequutus. Ἀγαθὴν hic completam ſignificat naturam, tum ipſius Vitis, vt ſit ſpecioſa & benevalens, tum ab ipſa Vite, vt ferat. Δυνατόν. ſolidus. malè. nulla Vitis ſolida. Validus. , Theodorus quoque legit, τὸ γὰρ ἐκ τῶν νέων βλαστήματα: non autem ἴνων. Omninò tamen falſum eſt, vetulas Vites eſſe nouellis fœcundiores, & medullam in vetulis maiorem. Quod tamen accuratiùs perpendendum eſt. nempe falſiſſimum eſt, ἐκ τῶν ἴνων ἀχρεῖον γίνεσθαι πάντα. quamobrem hìc νέας accipere oportet anniculas. Et τὸ παλαιῶν, non vetulas ſimpliciter: hoc enim æquè falſum, vetulas plus ferre: ſed iam prouectas ad ſtatam ætatem. Ἀπὸ τῆς μήτρας, τῆς τε σαρκός. cùm carnem & vinaceum medulla progeneret. peſſimé. Non enim dicebant illi, carnem à medulla gigni, ſed granum. alioqui non exemiſſent medullam, vnde ſterilis fieret Vitis. Sed ita explicandum: illos argumentatos eſſe à vi matricis, & carnis generatione, quæ exempta matrice vinaceis vacua prodiret. eſt enim ſententia recitata. Καὶ πωτὶ γὰρ τὸ γιγνόμενον, ὅτε οὐδ᾽ ἀπολαμβάνουσι, καὶ ἴνας. paucis eluſit Theodorus. ſed hoc minus verum apparet. Κοινόπονον. publicam. imò priuatam cuique. publicum ſolum populum deſignat. Ἐπιτηδεύειν. dimutilari.

CAPVT XXII.

XXII. capitis argumentum. Diuerſa putandi tempora, pro tempeſtiuo ſerò vt fructu. Narrantur commoda atque incommoda, quæ vernam autumnalemve ſequuntur putationem.

Σ PAN δ᾽ ἐν τοῖς ἀμπελουργίαις. Suprà de putatione, pro loco, genere, tempore: nunc de tempore pro putatione. Eligit autem non Ver, vt Ver, aut Autumnũ vt Autumnũ, ſed ſeram, celerémve naturam fructificãdi. Ex qua deinde ad calcem vſque capitis deducit tam Vernæ quàm Autumnalis putationis tum damna tum commendationem Rurſus ponit duas ſententias. Quoſdam reſpicere ad loca ſola: nonnullos ad genera. Genera verò diſtinguunt per affectus citæ vel ſeræ fructificationis. Ἐφάπτονται. Verbum vſitatum & ipſi & Præceptori, primo diuinæ ſcientiæ: ἅπτεσθαι τῆς ἐν ταῖς ὕλαις τῆς ὕλης. Sic & Latinè tangere materiã & attingere: etiam leuius verbum quàm tractare à trahendo, quod eſt tamen vſitatiſſimum. Καλλίονι δὲ. Incipit narratio præceptorum à regione. In ſicca & calida τὰς ἀμπέλους putare ſtatim quàm frondes amittunt. verba notanda. ὅταν πέσῃ, ταύταις ordo tamen ſic: ὅταν πέσῃ, ὅταν ταύταις In frigida & humida, paulo ante germinationẽ. dat vtriuſque cauſam illis verbis: αἱ μὲν γάρ. Quæ in ſicco ſunt ſolo, ſi ſtatim à frondium caſu putentur, ſeruant intus ſuccum ſuum modico gyro ſeptum. Quo fit vt & ipſæ meliores euadant, & ſuccus fit ἀπεπτότερος, miro verbo: ſuauior ad vinum. Quæ verò in frigida putãtur ante germinationem, humoris aquei multum deponunt, quo non egent: quíque ſubiturus eſſet, atq; ſucci coctioni incõmodaturus. Itaq; meliùs percoctus fit ἀπεπτότερος: minùs obnoxius corruptioni, & ſuauior, eodem vocabulo, quo & ſuperior. Τὰ δ᾽ ἐν τῇ μέσῃ. In media regione, id eſt mediocriter temperata: ideò explicat, καὶ ἀκραῖς τισι: κατὰ τὸ μέσον τῶν ὡρῶν. Id eſt inter φυλλοβολίας καὶ βλάστησιν: ſic & & ſuprà, ἐὰν δ᾽ ἡ χώρα μήτε αὐχμηρὰ, μήτε ἔπομβρος, ἀλλὰ μέση τυγχάνῃ, ἀνὰ μέσον φυτεύειν. Ἔνιοι δ᾽. alia ſententia. Nonnulli πρὸ malunt putare, ſcilicet ſtatim poſt caſum foliorum: ὅλως, quacunque in terra ſit. Quod alibi dicit, καθ᾽ ὅλου, omninò, ſine diſcrimine. multæ rationes. prima, παχύτερον τὸ κλῆμα γίνεται. Fit robuſtior palmes, quia reciſus ſuccum vertit in craſſitudinem, qui in longum fuerat abiturus. ſecunda ἀμβλυωποῦσι ἐκ τούτου. Metaphoricè dicitur oculus in Vite: ſic & eius vitium, quoties obtunduntur: ἀμβλυωπεῖν. Duo namque patiuntur à frigore: aut cadunt aut obtunduntur. Sic Columella cæcare, cùm oculos decutimus. luſci illi dicentur. Poeta vetus, Democriti oculos dixit luſcificatos, apud Gellium. Tertia, ex conditione: ceſuras ipſas ſiccari, ſi tepor ſequatur. Hoc enim poterat obiici, quod & ſuprà videbamus: malè affici frigoris ſuperuẽtu vulnus. Id, inquit, neq; ſemper neq; neceſſariò. Plagæ namque exiccãtur, ſi εὐδία ſubſequatur. Siue id ſerenitatem ſignificat, vt ſemper vertit Theodorus, & non ſemper bene: ſiue teporem. Quare non diſtillat ſuccus effluens, ſed intus retentus fouet oculos. Proinde ſi non putẽtur πρὸ, id eſt ante Hyemẽ, Hyeme decutiuntur oculi multi. quia ſufficere nequit ſuccus. Quòd ſi Vere putentur, fluit lacryma: vnde oculi humore defecti hebetẽtur. Proponamus ſingula ſeorſum πρὸ putandũ, id eſt poſt vindemias. Oculi non vitiabuntur: quia ſerenitate cohibetur intus ſuccus: quippe ſiccatur vulnus. Hyeme multi oculi pereunt gelu. plaga vi exiccata rumpitur. Vere ſi putentur, fluit lacryma, itaque deſtituuntur oculi ſucco, & hebeteſcunt. concludendũ. Cùm tria ſint tẽpora: ante Hyemẽ, Hyeme, poſt Hyemẽ: ſola putatio Autũnalis caret incommodis quæ narrauimus: & habet illud cõmodum in Palmitis craſſitudine. Optimè oppoſuit τὴν εὐδίαν τῷ ψύχει: & τὸ ξηραίνεσθαι τὰς τομὰς: item, τὸ ξηραίνεσθαι, τῷ ῥεῖν τὸ δάκρυον: & τὸ μὴ ἀμβλυωπεῖν ἐκ τούτου, τῷ ἀμβλυωπεῖς γίνεσθαι: conditiones Autumnalis putationis conditionibus tam hyemalis quàm vernę. Ideò ſuprà dicebat πέσῃ, poſtquam folia decidiſſet. Καὶ πρὸς. alia cauſa, opinio eadem. Quia rẽtur poſt vindemiã, quaſi poſt partũ, aliũ præterea fructũ in Vite naturã meditari, atque ieeirco iuuandũ. Καὶ ὅτι γίνεσθαι. Deeſt: aliũ verò fructũ protinus cõcipere. Quod & iã dicebat animaliũ exẽplo, quę poſt fœtũ ad venerẽ incitantur. Οὐ γὰρ οὖν. abſolutũ ergo tum aiunt fœtũ. quare non exiſtimãt duplicari poſſe fructũ. Hoc autẽ falſum eſſe, falſum autẽ probat hæc ſententia. Si dicunt: Æſtate ferre Vites vterũ, deinde etiam Hyeme ob fructum futurum,

rum, atque ea de cauſa tum putandas: quo fructus ille ſiue fœtus perficiatur. errant. Fructus enim quem aiunt Hyeme, tanquam fœtum geſtari, ſi colatur Æſtate, in ipſa Æſtate præuenitur. nempe & paſtinatione & pampinatione duplicatur fructus. Quæ tamen ſententia multum eſt perpendenda. Si enim fructus qui geſtandus erat per Hyemem, reuocaretur in Æſtatem præcedentem, ſequente anno Vitis nihil ferret. Hæc eſt ſententia: videamus ipſa verba. Ἐργάσωνται τὰς τοῦ χειμῶνος ἐργάς. Siquis Hyemis fœturas elaborarit Æſtatis initio. Id eſt opere facto per Æſtatem coegerit Vitem, Hyberni temporis fœtum in Æſtate anticipare. Πυκνόφθαλμα. Palmitum oculos craſſeſcere: propterea quòd ἡ ἐργασία πληροῖ. Et ſuperueniens ſol διαμαίνει: vnde fiunt habitiores gemmæ. Οἱ δὲ ταῦτα κελεύοντες, ἄλλως τὰς αἰτίας λέγουσι. Quin iam cauſæ dictæ, niſi adderet hoc faciendum in ſolo tenui, calido cælo: ac propterea præueniendum. Hoc eſt καὶ διὰ τοῦτο φθάνει. Κἂν ὦσιν. Et vt habitiores ſint æſtate palmites aqua largiùs excepta. Τὰ χρειώτατα τῶν κλημάτων, qui Palmites ſint paratiores. Id quod non fiat ſi Vere putentur: humore ſcilicet detracto. Τὰς δ' ἐν τοῖς ἐφύδροις. Contrà locis vdis Vere putatio inſtituenda, quo diſſipetur humor & effluat. Ibi vtitur ſententia millies repetita, eodémque verbo: ob copiam non coquere, ſed ὑδατίζειν. ἀλλὰ καὶ ἐγκληματοῦσθαι: liqueſcere. totas in Palmites abire. φυτοῖς δ' ἔστι τοῖς νεώτοις. Alius ſcripſiſſet abſque articulo τοῖς: quia ſanè eſſet τὸ ἔστι. Aut poſtponeret τοῖς νεώτοις ἔστι. Hoc & ſuprà dicebat, Arbores in Vineis conſeri: & Hordeum ſeri, vt luxuria ſubducatur. Ait Hordeum & Fabas eſſe omnium ξηροτατώτατα. Fortaſſe ex aliorum ſententia: non enim verum eſt. Quin Hordeum ἐν αὐοῖς, veteri colonorum prouerbio toties decantato: propterea quòd paruo contentum ſit alimento Fabas verò etiam impinguare aruum nonnulli ſibi perſuaſere. Qui temperatiore vtuntur ſententia, ſaltem nihilo reddere deterius. Itaque poſt meſſem Tritici ſerunt in reſtibili ſine diſpendio futuræ Triticeæ ſementis. Deſiccant autem plus quàm Hordeum, Farra trimeſtria, Siligo, Linum, Auena, Milium. Idcirco dixit, ſe afferre ab illis cauſas. Oportuit tamen ab accurato Autore iudiciū interponi: veluti cùm dicebat ὡς φασι λέγοντες.

Ἀκολουθεῖ τῷ. Altera capitis pars, in qua præſcribit opus hoc temporibus, regionibus, generibus.

Ἔνια γὰρ ὁ φέρουσιν. Hoc potius ad genus ſpectat. Quædam ne tantillum quidem ferunt ſectionem: quin è væſtigio ſeſe conuertant ad germinationem. Quale genus illud quod Aphyteos appellatur. Καὶ ἐν Ἀφύτῃ. oppidum Macedoniæ.

Αἱ δὲ μακροτομίαι. præceptum electionis. Semel atque iterum iam dictum eſt, βραχυτομίαις Vitem renouari longæuámque fieri: μακροτομίαις quæri fœcunditatem: ſenium feſtinari. Hoc quoque hîc repetit Repetit & id, νέας οὔσας. βραχυτομίαις curari vt nouellæ meliùs radicentur.

Lego ῥῆτε τὸ δένδρον, non autem ῥέοντε. Et ἄλλως τὰς αἰτίας, non ἀλλ' ὅμως.

Theodorus φυλλοβολοῦσι, folia demittere. Sanè nouè & ambitioſè. Εὐκράτῳ, temperatum: ex vſu rectè. Temperatum dicendi genus dicit Cicero, mediocre: at non apud Philoſophos. Nanque etiam τὸ δύσκρατον temperatum eſt: ſed malè. Ἀλλ' ὥσπερ τίκτουσαν τὴν ἄμπελον δεῖ δοῦς ὅταν τρυγηθῇ, τότε γινόμενον τὸν καρπόν. Theodorus longè diuerſius abit. Sed vt Vitis ſtatim poſt vindemiā fructum ferat ſecundum. Nemo tamen hoc ſomniauit: ſed concipiat intus. Nam ferre fructum dicuntur arbores cùm actu habent. Ἐὰν δέ τις ἐργάσωνται τὰς τοῦ χειμῶνος ἐργάς. Siquis Hybernas Vineas principio Æſtatis confoderis. Nihil ineptius. Quid enim eſt Hybernas vineas? An vlla eſt in Æſtate Hyberna Vinea? Confodere autem eſt punctim pertundere. Πυκνόφθαλμα, crebræ gemmæ. τὸ πυκνὸν, tranſtulit ad quantitatem diſcretam: nec diſplicet. Nos ſuprà ad continuam. quippe craſſitudinem. Sicut aiebat κλῆμα παχύτερον. Sic etiam dicebat πήγνυσθαι καὶ πυκνοτέρους ὀφθαλμούς: qui propterea ſint vegetiores, quia prætumidi & ſolidi. Καὶ τμηθεῖσαι ἐν ὥρᾳ τότ' ἀπορρεῖν, leuata plaga effluit. tempeſtiuè. Neſcio quare poſtpoſuerit tempeſtiuè, aduerbium verbo apponens. Eſt enim ἐν ὥρᾳ ἡ τομή· ac propterea tū fluit. Ad hæc τὸ ἐν ὥρᾳ, non id ſignificat. Præterea quid eſt leuata plaga? Hoc perditam vides orationem Theodori, dum ex Autoribus aucupatur verba, importunè multa ſcribit. Columella poſt cæſum ſarmentum, læuare plagam iubet, id eſt expolire ac læuem facere, quod alii læuigare. Φυτοῖς δὲ ἔστι τοῖς νεώτοις. His dum plantæ ſunt. Mirum ni plantam hîc accepit pro nouella Vite ſiue Vinea. Sic enim vulgò loquuntur agricolæ. Res tamen aliter ſe habet. Vox enim νεώτοις, non ætatem reſpicit, ſed habitudinem ſucculentam. Cùm eiuſmodi nactus fueris plantas quæ ſucco nimis abundant. Sæpe nanque dicit τὰ φυτὰ τῶν ἀμπέλων. Et de adultis loquitur hoc capite, vt dicebat τῶν δ' ἀμπέλων τῶν τελείων: ad eam vſque partem, vbi dicit νέας δ' οὔσας. Βραχυτομεῖν καὶ μακροτομεῖν, menſuram reſecandi. rotundiſsimè.

CAPVT XXII.

XXII. capitis argumentum. Poſt putationem ſtringendas Vites: deinde fodiendum tum denuò ſtringendas. In apricis celeriùs ceſſant creſcere. In opacis diutius promouent germinationem.

ΕΠΕΙ δ' ὅμοιον. Init rationem futuræ materię ex repetita theſi: ſuprà nanque dicebat, πρῶτον καὶ μέγιστον, πλάσις δεύτερον καὶ ἀμφιπλήσεως, ἡ βλαστολογία. Hic item ὅμοιον καὶ ὥσπερ δεύτερον. Ergo ſecundùm putationem. Tractandæ ſunt pampinationis leges: & ſecundo ſtatim opere poſt illam adhibenda. Ὅταν διαφαίνωσι Cùm primùm ſeſe exerit fructus Verbum φαίνεσθαι in hoc vſu frequentiſsimum. Et διεκφύει, ſuprà. De rebus inchoatis, vt alibi diximus. Sic Poeta, ὁ βλέπ-

dent terris hunc tantùm fata. Μετὰ δὲ ταῦτα. A Primo loco putare: ſecundo ſtringere: tertio fodere: quarto iterare pampinationem. Nos etiam paſtinum iteramus: etiam tertio in ſolo pingui.

Ὅταν ὁ καρπὸς, καί. Nota loquutionem ὁ βλαστὸς βλαστάνει. Συμβαίνει γάρ. Ante florem rurſum ſtringendæ. φρύχειν quid ſit, neſcio: neque βοτρύχιον audeo ſubſtituere. Eſſet enim quaſi eme in' pendens. Τὸ δ' ὅλον ἀκμαῖα. Præceptum generale. Omnino vtrunque opus faciendum, neque differendum. ἀκμαῖα. In ipſa prima expeditione: quia tum eietur ad augmentum. Itaque iuuanda ci ne diſtineatur aut diſtrahatur ad alia. Ideo dixit ἄρχεται γενέσθαι. Incipit eſſe parens fructuum ſequentis anni. σκαφητὸς, quod alibi σκαφῆναι. Ἐὰν οὖν ὁ σκαφητὸς μὴ παρεθῇ. Si paſtinatio non negligatur, rectè proueniet fructus. Non negligetur, ſi primordia rectè curentur. Primordia ſunt in germinum poteſtate. Quare germina ditanda ſunt, demptis vſurpatoribus qui ſubtrahunt ſuccum: id quod fit pampinatione. Item ſuccum ſuppeditando, id quod fit fodiendo. Βλαστάνει δέ. Altera capitis pars, in qua docet quatenus germinet: vt ſciamus quando, quatenúſve iuuandum: vſque ad exortum Caniculæ germinat: poſtea ceſſat. Si non ceſſat, tanto minus feret fructuum. Hoc eſt quod dicebat, παύεται μάλλοντι καλῶς ἐκ κύματα γίνεσθαι. Dat cauſam ceſſationis. Propterea quòd ſolis calore germen quod tenellum eſt, duratur. Sanè duritia eſt accretioni admodum inepta. Sic etiam in primo libro declarabatur. παύεται, paſsiuè: C ſiſtuntur. Πεπαυμένης δέ. Optimus contextus orationis. Tunc omiſſo eo negotio conuertit natura ſuum ſtudium ad fructificationem. Siſtit enim ſuccum vnde ducebatur germinatio, eúmque dirigit ad fructus creationem. φύσιν ἔχει συνίστασθαι τὴν ὑγρότητα τοῦ βλαστοῦ. Vitis habet naturam, id eſt à natura comparatur. Siſtere humorem. Non ſiſtit ſi conuertit ad fructum: niſi in itinere germinationis: non ſine momento Philoſophicæ cognitionis. Non enim poteſt alium motum inſtituere à priore, niſi quies interſit. Hoc probatum eſt in libris vniuerſalibus Inter duos motus intereſſe quietem neceſſariò. Τοῦ βλαστοῦ. pro futuro. Quem conſueuerat in germen conformare. Sed D minùs accuratè dixit φύεσθαι τὸν καρπόν: non enim tum naſcitur fructus, ſed augetur atque perficitur, iam inde multò antè natus. Niſi capiat φύεσθαι, largo ſignificato, pro quocunque naturæ opere. Quaſi dicat περὶ τὴν φύσιν τοῦ καρποῦ. Ὅπου δ' ἐν παλαιοῖς. Alia capitis, imò partis huius pars, vbi ſcribit de inæquali germinatione. Diutius enim germinatio procedit in opacis. Probè pendet ex iis cauſa quæ dicta ſunt: aiebat enim ceſſare cùm ſol indurat. Ideo hic κρατεῖ τοῦ ἡλίου. Vincitur ſolis vis: quia non adigitur in opaca Opaca namque ſunt in ſecundis radiis. Ergo differtur eius opus, ſcilicet induratio. Quapropter etiam ceſſatio germinandi. Καιρὸν δέ. Addit alias ſpecies ἐργασίας. Sua quoque habere eas tempora: de quibus nullum dat præceptum, quia non ignota eſſe dicit ἄσημα. Indicia ſcilicet ſuiipſius ad eas dare Vitem. Hæc prima ratio. Altera, quia de iis temporibus nihil eſt, vt in putationibus, apud Autores controuerſium: οὐδὲ χαλεπόν. Nomina ſola prodidit harum ἐργασιῶν. ἐξαπλοῦν καὶ κολοῦσαι. ἐξαπλοῦν quid ſit, haud facilè dici poteſt. Quando nuſquam extat in libris γεωργίας. Fortaſſe eſt brachiorum diductio: cùm palis ridicíſve diſtribuũtur. Hoc enim eſt ἐξαπλοῦν, diuaricare. Simplicior opera per pedamenta: operoſius per iuga & traduces. Hoc ſi ita ſignificatur, non eſt tam ἁπλοῦν, vt profitetur. Quibuſdam ſanè locis ante paſtinũ primum Vites alligant: alii pòſt, vt in Valeonia. κόλουσις autem eſt decacuminatio, alia quidẽ à putatione. Quia putatur ſarmentum antè quàm ger B minet. κολάζεται pampinus iam virens fronde, iam grandis, iam cum fructu: quo reſtitet ad fructus augmentum ſuccus: vbi dempta ei fuerint ſpatia, in quæ ſeſe inſinuet. Dicit autem alligationis tempus facilè cognoſci: quippe cùm palmites flexibiles ſunt: & antequam gemmæ protrudantur: tunc enim flexis brachiis non excutiuntur. An κόλουσις, eſt quoties ſeratur veteranus truncus ad malleolũ vſque, qui anno præcedenti hanc ob cauſam relictus fuerat. Eum malleolum pampinarium vocabant, antequam ſecaretur truncus: ſecto autem trunco, reſecem. Quanquam & locus ipſe ſecturę ita quoque dicebatur. Eſt autem pampinarius ſurculus ea virga in qua ſunt reliquiæ futuræ re C nouationis. Fit enim ſequenti anno princeps palmes.

Legebamus βοτρύχιον: quoad aliquis me felicior emendatiora nactus eſſet. Et ἀκμαῖα, non αὐχμαῖα. Et ἐὰν σκαφητὸς μὴ παρεθῇ, non autem καρπός.

Theodorus perſtat in errore. βλαστολογία, decacuminatio. At non ex cacumine leguntur ſuperfluæ fœturæ: neque ſolum abſcinditur cacumen. Ὡραῖον σκαλισμόν. ſarculum tempeſtiuè recipiunt. Peregrina loquutio, ſarculum recipiunt. Et σκαφάν, non eſt ſarculum, ſed foſſio, ſiue paſtinum quod fit marris aut ligonibus. Aliud eſt fodere, aliud ſarrire. Quod τρύχιον mutabamus in βοτρύχιον, Theodorus, pendula racemi. Voce D magis noua, quàm ea quæ expungebatur. Ἀκμαῖα, tempeſtiuè. malè. Aliud enim ſunt ὡραῖα, aliud ἀκμαῖα. Tempeſtiuitas eſt operis in principio, vt foſſio: in medio, vt pampinatio: in fine, vt ἐξαπλοῦν: cùm aperimus Vitis brachia ad ſolem, quo fructus matureſcat. hoc enim etiam addimus ſuperioribus. At ἀκμαῖα, eſt cùm Vitis viget maximè. In ipſis momentis ac tenore vigoris. Τὸ ἀκρεμονεύμενον τῶν βλαστῶν, ſumma pars germinum. Quæ pars germinis etiamnum tenella prodit. Omiſit τὸ ἁπαλόν. Ἡλίου κρατεῖ, ſolem tolerant, imò reſiſtunt: ſuperant. Minus enim tanguntur à ſole.

CAPVT XXIII.

XXIII *capitis argumentum. Pulueratione haud rectè vetitam præceptis antiquorum ab initiis fructuum, quoad matureſcant.*

reſcant. Cucumeres quoque puluere tectos commodiùs haberi.

THN δ' ἐπικόνισιν. Incognita nobis eſt hæc ἐργαςία hodie. Videntur veteres puluerem excitare conſueuiſſe, quo obduceretur vua. Id quo conſilio adducti in animum induxerint, patebit in extremo capitis huius. Cùm igitur fiat hoc aliquo inſtrumẽto, poſt foſſionem ſtatim præcepta videbantur ordinanda. Maluit tamen ſequi rei naturam: vt tam ſcitè doceret, quàm ferum opus hoc ſit. Digeramus ordinem ſatis perplexæ narrationis. Τὸ μὲν ἔργον τὴν ἐπικόνισιν ὅταν ἄρχωνται περκάζειν οἱ βότρυες, ἄχεις ἐ ποιεῖν δεῖν, ἐφ᾽ ὧν ἔχει. Hæc eſt quorundam ſententia, non permittere puluerationem. Cæterùm hanc ſententiam cùm impugnet, neſcio quo conſilio ſic propoſuerit abſolutè: neque introduxerit, quemadmodum fieri ſolet. Vt ſibi ſoli Commentarium, non aliis librum ſcripſiſſe videatur. Sequitur ſententiæ ratio. κωλύειν γὰρ, &c. Qui nanque pulueṙant, eos prohibere maturationem. Quomodo? ἀντισπῶντας ἑτέρᾳ κινήσει. Sanè inepta vox ἀντισπῶντας. Nam quomodo diſtrahunt? Nam ſi puluis attrahit ad cutem ſuccum ſuo calore, à ſole ſanè calefactus, non auertit. Sin eſt frigidus quia terreus, non ἀντισπᾷ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀντιπέφυκε. Vbi rurſus vides diſtortiſſimam orationem. Nam cui perſonę accommodat verbum illud κωλύουσι? Διὸ οὐδὲ τὴν πόαν. Aliud eorundem præceptum ad eundem finem. Rentur, non eſſe purgandam herbis Vineam. Ratio incommodi erat ἀντίσπασις. Quis vnquam vidit talem auerſionem? Nónne terra nuda magis concaleſcit? Non enim tegitur herbis. Nónne herbarum auulſione fit rarior? ſubit ergo ſol magis. Saltem dicerent, ſucci nimium ſuppeditari: quantum futurum fuerat herbis alimentum. At hoc non eſt ἀντίσπασις, ſed ἐφ᾽ ὃν πρόσθεσις. Οὐκ ὀρθῶς. Impugnat duobus argumentis. Vnum eſt ab euẽtu. Sic etiam Medici vnam habent indicationem, à iuuantibus & nocentibus. Vtilitatem igitur obiicit. Etenim puluerationc commodiùs matureſcere. Alterum argumentum à conſuetudine. Haud ſanè contemnendum. Non enim poteſt carere ratione, quod ab omnibus aut à pluribus certa fit in artibus præſcriptione. Itaque dicit τὸ ἐφ᾽ ἑτέρων γινόμενον. In aliis fructibus. Cucumeres enim ſub puluere aluntur. αὐτῷ: hoc opere puluerationis. Vel reducas ad caudam periodi, in qua eſt τῷ κονιορτῷ. In qua voce eſt & res & motus. Pulueris citatio, κόνις, ὄρω. Neque ſolùm augentur: hoc enim non erat probandum: ſed maturatio, quam tamen id crementum ob ſucci acceſsionem, dicerent illi impediri poſſe: verumetiam teneteſcunt. Is autem eſt affectus maturationis. Διὸ ἢ μεγαρεῖς. Megarenſes, quibus ex eo ſtudio multa experientia. Θαυμάζεται. peculiaris obiectio. Puluis ſiccus eſt: quomodo igitur alet? Reſpondet: Cauſa non in ſiccitate ſiſtenda eſt, ſed à pluribus exigenda. Primùm: Terræ motæ complicatur aer: id quod ſuprà quoque dicebamus. Ab aere mador ab vdo alimentum. Eſt igitur non à pul

A uere quo obducuntur, ſed à terra ſubtus mota. Itaque ἐκ πλειόνων, tum qualitatibus tum ſubſtantiis. Alterum. Racemi ab ipſo loricantur puluere aduerſus ſolem. Tertium. Eſto. detur puluerem illum ſiccari. Exiccatio illa ſimplex ἁπλῆ, non valida: & ſuauis μαλακὴ: itaque non penitus exiccat, ſed eatenus vt racemos excitet, tanquam modicella ſiti affectos, pluſculum trahere ab radice. Alẽtur igitur & grandeſcent, aucta materia. Hæc eſt cauſa media: quia proxima cauſa attractio eſt. Hæ ſunt eius rationes. Prior tamen non placet. Nemo nanque pulueris beneficio quicquam fecit vdum. Altera nititur ſupernaturalis caloris augmento. Lorica nanque illa ipſum intus concluſum fouet. Tum ſi multo puluere obruantur (ſic

B enim loquitur, σκιὰν καταπεκρυφθαι) omnino defendit ſolis æſtum: atque id agit quod in Carduos Scolymi terra, quódque in Intuba. Hyeme nãque terra operiunt: vnde albeſcant, dulceſcant, teneresſcant. Ἡ δὲ σκιάν. Soluta obiectione, oſtendit naturæ fundamentum ex ratione. Hæret autem hæc quoque ſuperioribus: dicebat enim περιβολὴν πρὸς τὸν ἥλιον. Nunc dicit, ἀναξηραίνει ὁ ἥλιος σκληρυνόμενα. Ergo non mirum ſi liberi ab hoc incommodo Cucumeres contraria fruuntur vtilitate, nempe teneritudine. Quapropter etiam ὑπὸ τὰ φύλλα κρύπτουσι. Noſtrates tamen tum Cucumeres, tum Pepones quo ſunt acriore ſole inſolati, eò ſunt ſapidiores. Mollitudo autem in vtriſq; damnatur: commendatur firmitas quæ non à cru-

C ditate, ſed à coctione proficiſcitur. Ὡς ἐπιβολήν. operculum: vti ſuprà περιβολήν. Καὶ βρεχομένων ἀμφοτέρων. Sanè hæc eſt validiſſima ratio, & quam noſmetipſi excogitaueramus. Madente ea terra vel rore, vel aliquo alio aeris affectu, & madentibus foliis, ipſos grandeſcere: hoc eſt ἀμφοτέρων: proinde & teneſcere. Perpendes, quantum diſtet in racemo puluis, à Cucumere terra penitus ſepulto.

Lego εἶναι δεῖν, non autem δεῖν.

Theodorus περκάζειν, nigreſcere. Plinius & alii, variare: rectè. Nanque non omnis Vitis matureſcendo nigreſcit: ſunt enim quædam purpureæ, aliæ heluolæ. Μὴ ἐᾶν, damnari. ὡς φανερῶν. Αἴτιον δὲ πλειόνων, ratio in pluribus. Ex pluribus. Nanque præpoſitio in, ambiguam fece-

D rit orationem: vt etiam videantur eſſe poſſe in pluribus ſubiectis ipſæ cauſæ. Itaque τὸ ἐκ πλειόνων, oſtendit plures eſſe cauſas. Non autem vnam in pluribus. Ἐνίκμου τινὸς ἀέρος, vaporati cuiuſdam aeris. Videretur aer exiiſſe atque exhalaſſe poſt diductam terram, quæ prius obſtructa aut ſtipata fuiſſet. Haud ita eſt. Sed (vti ſuprà dicebat) ἀνάγκη ἐγκατακλείεσθαι. Theodori tamen interpretationi fauet quod ſequitur, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀτμιζόντων ἰλύων. Non ſanè probatur mihi: niſi terram obduxerit cruſta perpetuis imbribus conculcatam.

Ὡς ἐπιβολὴν ἔχοντες, καὶ βρεχομένων ἀμφοτέρων. tegmine & aqua quoad ſatis ſit, patiantur. Quaſi legerit βρεχόμενοι. Non tamen ita eſt. Sed madentibus vtriſque, ſcilicet terra & foliis, ipſos nõ dixit

madeſcere aut aqua potiri,ſed ὑγρῶν γίνεσθαι,eo ex madore creſcere.

CAPVT XXIIII.

XXIIII. *capitis argumentum. Peculiaris Palmæ natura ſalem exigit. Cauſa. Quia radices exiccationem atque ex ea refrigerationem quærit.*

Π'ANTΩN ΔΆ. Rectè pulucrationi ſubdit ſalis aſperſionem. Sed illud erat aliis commune: hoc eſt Palmæ peculiare. Quia, inquit, vult ſtipes & fructus calorem, radix refrigerationem. Vbi valde quærendum quomodo refrigeret ſal. Hoc dixit, quoniam huic rei ſtercorationem ineptam arbitratur. Hãc cauſam adducit priuatim: cui adiungit aliam quæ eſt omnium controuerſiarum confugium: occultam naturarum conuenientiam. Ad quas antequam accedat, hanc poſteriorem aſpergit per initia diſputationis, nõ ſine magna efficacia rationis. Ait enim, quemadmodum plantæ aut animalia quędã terram habent pro matrice, ita nonnullæ gaudent aquis: ita erunt etiam plantæ quæ dulcibus, aliæ quæ ſalſis. rectiſsimé. Apertius in piſcibus argumentum: quorum aliqui verſantur in aquis dulcibus, alii ſalſas colunt. Qui igitur quæret, quare ſalſis oblectetur Palma: quærat etiam quamobrẽ alga ſalſis proueniat. Ἰδιώτατον. Quia ſola ex arboribus, non ſanè ex plantis: nam & Crithmon appetit, & alia, vt ſuo loco dictum eſt. Καὶ τὰ θεραπείας. Diſtinguit hîc τὴν θεραπείαν πρὸς τὴν ἰατρείαν. θεραπείαν, cultum tantùm dicit, id eſt operam qua obſecundamur naturæ plantarũ ἰατρείαν, cùm aliquid facimus quo auertatur noxia, aut vitia tollantur. Et tamen θεραπεία tam eſt προφυλακτικὴ, quàm ἀφαιρετική. Quin accuratiores ita exiſtimarunt: vocem Syram eſſe, prima ſyllaba θε, adiectitia: ῥαφὰ, nanque eſt Syris medicina. Hoc vt placet, ita placet etiã τὸ θε, neutiquã otioſum eſſe: ſed in eo myſterio diuinitatem quampiam indicare: quaſi ſit θεοραπεία: vt idem ſit quod eſt in diuino nomine Raphael. Περὶ ὠφελείας. Mira vtilitas. Nam ſuprà quod opus erat conducibile germinationi aut fructificationi, alterutri officiebat. Nunc ſalem dicit vtrique conferre. D Περὶ ἰατρείας πνὰ, ἢ φυλακὴν. Accuratiſsimè. Quædam enim vt remedia tollunt vitia: quemadmodum fimus ſuillus acorem Punicæ. Quædam præſidio ſunt: præueniunt enim, vt cinis Ficubus appoſitus, arcet vermiculationem. Illa eſt ἀφαιρετικὴ, hæc φυλακτική. Erat quaſi obiectio aduerſus illud ἰδιώτατον. Non videri tam proprium Palmæ, quin etiã Ficus ſibi tantundem vindicaret. Apponi ſanè cineres. E cineribus autem ſal educi, ſatis diximus in Meteoris. Hoc, inquit, non tam cultus eſt quàm medicina: quippe ne vermiculis infeſtentur.

Τῷ πλάτῳ. Tanto minus erit ἰδιώτατον. Eſt enim frutex. Itaque illud τῶν πάντων, denotabit omne tale genus in toto plantarum ambitu. Infrà etiam commoda tractabit ſalſarum adaquationũ

A in oleribus. Nota medium terminum ξηρὸ, repetitum ξηραίνουσα, vt fiat ſyllogiſmus. Quod ſiccum eſt, exiccat: cinis ſiccus. Sequitur concluſio. Alius ſyllogiſmus. Quod exiccat, prohibet vermiculationem & putrefactionem. Ex hac maiori deduces. Περὶ δὲ τῶν ἁλῶν. Redit ad propoſitum, & aſſignat cauſam ſatis popularem. datur ſal Palmæ, quia ſalſis gaudet Palma. Nihil, inquit, refert ſalne adhibeatur an muria. Vtrunque enim in vſu eſſe. Quæ ſequuntur, ſunt repetita. Ὅτι μὲν γὰρ ὁ φοίνιξ. Reſoluit adhuc, & huius item cauſam quærit. quare ſalſis gaudeat locis Palma. Reſpondebitur vniuerſali ratione, loca certa certis deſtinata. Ἀπὸ τῶν ὑγρῶν καὶ ξηρῶν ἀρχὴ μὲν. Optima ratio. B Maximus eſt ambitus terreſtrium & aquatilium, tam animalium quàm plantarũ. Quis id quærat, cùm ea ſint vel terreſtria vel aquatilia? Nota idem ἁλμώδη καὶ ἁλμυρώδη. Καὶ ὅπου δὴ. Primæ & maximæ differentiæ terreſtrium & aquatilium. Sunt autem terreſtrium differentiæ vulgares, campi, colles, valles, ſabuleta, alia. Item aquatilium, mare, fluuius, lacus, palus, ſtagnum, fons. Τῇ κράσει. Conuenientia in modo concretionum. σύμμετρου, non ſignificat hîc medium temperamentum: ſed τὸ ἴσον, commune vtriſque idem. Eſt igitur μέτρον τῆς κράσεως Palmæ, proximum τῷ μέτρῳ τῆς κράσεως τῶν ἁλῶν. Οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὅτι. Quia ratio erat admodum laxa, quærit exactiùs cur ſalſis gaudeat Palma. Affert ergo (quod ſuprà dicebamus) exiccationem. Hæc eſt C ab effectu per formam. A fine verò, quia volunt Palmæ radices refrigerari. Refrigerantur autem exiccatione. Mirum ni ſiſtendum fuerat iudicium in priore qualitate ſcilicet in exiccatione. Velle nanque non tam refrigerari quàm reſiccari. Non negamus plurima ſiccatione tolli radicem caloris humidum ipſum. Cæterùm id nunquam fit abſq; pernicie temperamenti. Sic enim hectici refrigerantur. Iuuenes autem qui ſunt infantibus ſicciores, non propterea minus calidi. Quin ſi refrigeranda fuit radix illa, detur aliquid ex tot rebus frigidis in ipſa natura, quæ res nullum habeant comitem calorem, ſicuti ſal. Quare putamus nos ſale caſtigari ſuccum, vel quantitate immodicum, vel qualitate incoctum. Sic ordinabis οὐ μὴν ἐν D πᾶσιν αὐτὸν, ἀλλὰ ζητητέα αἰτία ἐν ἀμφοῖν, οἷ χρὴ περὶ τὸ ἴδιον ἐπὶ τούτου. Tum declarat illud ἐν ἀμφοῖν. Terram ſal afficit, & radices. Terram ſal leuem facit ac diſſitam, χαύνην. Radices verò facit παχυτέρας. Craſſiores? at quomodo? nempe ſal exedit, ac denſat atque premit. Quia ἑλκυστικωτέρας. Plus trahunt; fiunt enim bibulæ. Quam cauſam non dat ipſe, ſed alias duas. τὸ ἀναπνεῖν ἀνοίγειν: quia ſal aperiat. καὶ τὸ καταψύχειν, quia refrigeret. Sanè ſal exedit humorem, atque ita excutit ex meatibus. Refrigerat autem quo diximus modo. Cautè dixit παρὰ τοῖς ἔρνεσι, non autem omnes: tabeſcerent omnino. Etiam ſuprà Vites rariores opus habere maiore nutrimento. Vt hæc ratio refrigerationis cõcilietur, ſumma ſic ſtatuenda erit. Tabeſcere nimio humore feruido radices, niſi reſiccetur humor

mor ille. Ὁ δ᾽ ἐν ἡ κίνησις. Cùm videretur aut eundem aut proximum præſtare viſum poſſe ſtercoratio; quando in communi eſſet omnibus ad omnia viſum: excludit ſimilitudinem. Sanè ſimum nemo putet refrigerare: tametſi quod ſal facit, ipſe quoque præſtare poteſt, nempe κουφίζειν καὶ χαυνίζειν. Τὰς δὲ ῥίζας. Neſcio quomodo refrigerationem ſtatuit eſſe medelam ſiccitatis. Ait enim radices appetere κατασχίζεσθαι, διὰ τὴν ξηρότητα. Itaque aliter interpretandum. Vt διὰ non ſit nota cauſæ mouentis, ſed mediæ per ſiccitatem.

Ὅθεν καὶ τῇ μὲν χρῶνται. Confirmatio ex iudicio populi. Babylonijs experientia compertum eſt, ſale iuuari Palmam, non ſimo. Aſtruit experimento rationem illam communem, τὴν ἰδιότητα: quam plurimis locis facit multarum effectionum aſſertricem. B Ὥσπερ γὰρ τὸ ξύλον. Oſtendit proprietatis huius fundamentum ex iis differentijs, quib⁹ ab aliis arboribus diuerſa eſt. Fundamentum, inquam, cognitionis noſtræ in natura, non naturæ ad cognitionem. Non enim diuerſitas eſt cauſa proprietatis, ſed proprietas diuerſitatis. Differentia nanque hoc nomen ſibi nacta eſt, quia differt genus, id eſt diſtrahit, vt & ſuprà dicebamus. Nō ſignificat igitur diuerſitatem quæ eſt relatio, niſi priùs conſtituat ſpeciem, quæ eſt res abſoluta. Cùm igitur propriam ligni ſpeciem, propriam radicis habeat: ea proprietate differt ab aliis: quare etiam cultu. Vbi tamen argumenti videas imbecillitatem. C Quid? Lactuca nónne priuatim ſibi ſtipitis naturam vindicat & radicis? Aliam penitus Vitis: Viti inimica Braſſica etiam eſt. Hîc tamen æquè omnibus idem cultus à ſtercoratione.

Διὸ καὶ ἀνοιχθῶσι. Eadem cauſa repetita. Suprà πλεῖον ἀνάγειν. Καὶ αὐτοὶ ἀρκοῦντες. Salis vi ita comparantur, vt plus capiant quàm quantū abſque eo caperent alimenti. Tantum, inquam, capiunt, vt & ſibi ſatis habeant, & quantum exigitur ad fructum nihiloſecius queant ſuppeditare.

Lego ἁλῶν, duobus locis, non ἄλλων. Et εὐμεγέθη ἀλλ᾽ εἴπῃ τι. Et καὶ τῷ ἰδίῳ, non τῷ τί. Et ἀλκιμωτέρας, non ἰλικτέρας. Et πλεῖον πρός, non πόνον. Et τὸ δὲ μηδὲν τούτῳ συμφέρειν, non τὸ δὲ μόνῳ τούτῳ συμφέρει. Et ἀνοιχθῶσι, non ἀναδεχθῶσι. Et αὐτοί, non αὗται.

D Theodorus ἐπιβαλλόμενα, accumulantur. Odioſa vox ambitione ſua. Non fit ſalis cumulus, ſed aſpergitur modò. Ἅλμη, ſalſugine. non. Salſugo eſt qualitas: ἅλμη eſt ſal aqua dilutum. Itaque ludit operam mox cùm dicit, vbi ſalſugo non ſit, opera ſalis ſubueniunt. Ἀνοιχθῶσι. Legebamus nos expuncta voce ἀναδεχθῶσι. Theodorus legit ἀναδηχθῶσι, remorſę. Sanè mordet ſal. Sed durior eſt metaphora. Vt ſuprà πλεῖον ἀνάγειν, ſic hîc.

CAPVT XXV.

XXV. capitis argumentum. Radices cultu fieri validiores. Acri fimo iuuari Myrtos & Punicas. Radicem eſſe plantæ principium. Myrti enucleati natura fortè inuenta. Salſas aquationes etiam oleribus prodeſſe.

A POIEI Δ᾽ ἰσχυρὰς ἡ γεωργία. Superioribus vtilitatibus quæ ſalis beneficio Palmæ comparantur, addītam oportuit eam quæ in extremo ſtatuit huius capitis. Sale exciri atque educi de Palma aſperitatem. At hæc diſcerpſit, interpoſitis iis quæ ad vniuerſalem omnium attinent cultum. Commodiùs ergo totum caput ſuperius, quòd eſſet vni Palmæ peculiare, poſt hoc tranſtuliſſet: hoc autem ſuprà cùm cætera ſtercorationis tractatione ſtatuiſſet. Ait enim fimi acrimonia radices fieri validiores: feras arbores miteſcere: Myrtos & Punicas acini lignum amittere. Quorum partim ſuprà meminit, partim cum ſuperiore opere ſtercorationis (vt dicebamus) con B iungenda erant. Mutationem verò hanc euenire mutato principio quod in ipſa eſt radice. Calidis quoque aquis aliquas euadere meliores. Hoc quoque iis adiunctum oportuit, quæ de aquis ſuprà dicebantur. De Myrto ponit exemplum fortuitum. Quædam enim Myrtus ſecundùm balneū neglecta, ab iis aquis ita affecta fuit, vt non ampli⁹ vllum in acino ferret nucleum. Quo ex caſu inſtituta ſit ars in iis quarum fructus eo carent ligno. Tum redit ad ſalſugines, aſtque ſalſas adaquationes etiam oleribus adhiberi. Quæ ſanè debuit cū iis componere legibus communia, quas falſò fingebat veri Palmæ quaſi peculiares. Ποιεῖ δέ. Hoc & ſuprà dixit, cultu fieri omnes plantas, o C mnes plantarum partes vegetiores: ἀλκιμωτέρας, validiores. Adeò vt ex feris fiant cicures. Hoc iam milies Γεωργίαν. non omnem modum culturæ intellexit hîc, ſed cæteras operas præter ſtercorationem: laxè admodum. Τῶν ἀγρίων ἵνα. Non contemnenda conſideratio vocis huius ἵνα. Nam ſi non omnes ſylueſtres cultu miteſcunt: neceſſariò conſequetur id, mitis & ſylueſtris differentias eſſentiales eſſe: contrà quàm tum ipſe tum Plato ſenſerunt, cæteri omnes aliàs aſſenſi ſumus. Quodam etiam loco ex Galeno dicebamus, plantas aliquas eſſe mites, & hominis opere tantùm nunquam ſpontè naſci. Sic enim negabat Galenus ab ſe vllam vſquam eſſe agreſtem repertam Betam. Niſi Lapathum, inquit, agreſtis Beta non D ſit: agreſtis Beta nulla eſt. At enimuero non hîc eam quærimus partitionē, quæ eſt in ſimiles ſpecies. Exempli gratia: Braſſica marina & Braſſica eſculenta, ſunto ſub eodem genere per quandam ſimilitudinem. Non enim ſola differunt feritate, ſed ſpecificis formis: ſic Lapathus & Beta. Nullo cultu altera in alteram tranſibit: at Cinara ſylueſtris, & Aſparagus, & Pyrus, & Malus è ſyluis in hortos, aut viridaria eductæ cultu miteſcunt. Quare omnino huiuſce rei diſceptatio multa eget accuratáque diſquiſitione. Καὶ ἡ κίνησις. Scilicet præter alia & cum aliis. Hoc ſignificat καί. καὶ ὥσπερ ἡ λοιπὴ γεωργία. Quæ verò ſequuntur, penè omnia repetita. Διαδύονται. Sanè tenuiſſimas quaſdam partes habet tum fimus, tum lotium, in quibus illa eſt acrimonia. Subeunt igitur, ac ſecum trahunt à terra ſuccum. Idcirco etiā

hîc lego διόπερ τοῦ ἀνοῖξαι. Conuenit enim, vt ſi ſubeat vrina, partes qua ſubit, apertæ ſint. Πλεῖον οὐχ ὁμοίως. Minus Myrtis, quia ſicciores. Ideo ſubdit, αἱ δ' ὑγραὶ καὶ σαρκώδεις, οὐ δέονται τῆς ἀναστομώσεως. Non egent aliæ arbores quæ ſunt humidiores & carnoſiores, adapertione illa. Ecce noſtram ἀνοῖξιν. Sequitur tamen δήξεως, in vulgaris exemplaribus. Theodorus legit δῆξιν, morſus, vt ſuprà. Cui loco an poſſimus ponere οἴξιν, pro dilatatione videndum eſt. Ὅλως δ' αἱ μεταβολαί. Hoc in principio præceptorum poni decuit, quibus commendatur cultus. Et iam dicta ſunt hæc plæraque omnia. Μεταβάλλουσι τὴν γλυκύ. Hoc ſuprà de ſale, κόπρον, χεῖρον, καὶ τεφρόν. Vt non ſolùm commoda fiat terra tanquam matrix, ſed etiam neceſſaria tanquam pars. Humori nanque admiſta fit alimentum. Et radix quoque mutatur: ſicut ibidem de ſalis efficacia dicebat. Αὐτὸ γάρ. Præcepti materia eſt lætamen. Finis, bonitas fructus. Locus, ad radicē. Modus & ratio formalis, mutatio. Modus operę, tertio quoque anno: tot enim facultatem illam ſufficere, plus etiam in Punica.

Μεταβολὴ δ' ἄλογος. Cauſa mutationis in fructibus, mutatio radicis. Mutationis modus, per certæ qualitatis impreſſionem: ποιάν τινα. Effectio ab radice in fructu, coctio. Summa rei, κοινουμένης καὶ μεταβαλλούσης τῆς ἀρχῆς. Mutatio principii, quam ſequitur totius reliquæ naturæ mutatio. Hoc dictum vſque ad faſtidium iam. Sanè quia principiū eſt totius compendium. Notabis ποιάν τινα ῥίζαν ᾖ. Sanè debuit γίνεσθαι: fit enim artę quod natura non erat. Sed ita dixit, quia dū fiunt tales, nondum adeptæ ſunt agendi facultate, ſed poſtquam factæ ſunt. Ἐὰν πλείω. Operæ iſtiuſmodi frequentatio. Si accuratiùs id expediatur & diutiùs fore vt illa mutatio non iam in triennium ſufficiat, ſed fiat naturalis. Ἐπεὶ δ'. Ad mutationem duo iuſſerat, opus & operis modū, id eſt ſtercorationem, & πλείω χρόνον. Hic exemplum appo nit pro vtroque, Hiſtoria perſpicua eſt. In Myrto mutatio per balnei ſtrigmenta & ſordes. τὸν πλείω χρόνον: quia diuturna illa aſperſione talis facta eſt: adeò vt in naturam tranſierit. Ex ea nanque ſpecies eas fuiſſe poſtea Athenis. hoc fortuitum fuit. Sed ars tota in Malo verna, quæ calidis rigatur. Huius artis originem non docet, ſed ne cauſam quidem. Ratio eſt in arbuſculæ huius imbecillitate, quæ foueri vult intus. Ἔχει γ' ἄν τινα πίστιν. Semper modeſtè profitetur. Non enim in tam abditis rebus arrogat ſibi demonſtrationes.

Ἡ δ' ἁλυκότης. Hæc eſt illa pars quam ſuperioribus annecti debere dicebamus: in qua aliis quoque plantis aquæ ſalſæ communicaretur vſus, quæ ſoli Palmæ deſignabatur. Τισίν. Non omnibus, ſed Rutæ & Braſsicæ, vt alibi dictum eſt. Etiam nitro: quod & ſuprà. Calidam verò etiam Ocymo iam diximus. Διὸ καὶ τοῦ ὠκίμου. Non tam καὶ τοῦτο πάντων, quàm καὶ πάντων τοῦτο. Quia & plantæ illud proprium ac conueniens, & his hoc.

Ἀπὸ γὰρ τούτων. Ex his eſſe alimentum, non eſt mirum: dulcedinem eſſe, eſt mirum. Aufertur autē

A ab ipſis ἡ σύμφυτος, innata amaritudo: quod & ſuprà de Braſsica. Sic aſperitas à Palma, φρυγίτης. Pro vtraque autem dulcedo ſubit.

Lego καὶ τοῖς μυρρίνοις, non τῶν μυρρίνων. Et ῥίζας δὲ ῥίζας, non ῥίζα. Et τὸν πλείω χρόνον. Deleo τόν. Non enim eſt tempus vel iam dictum, vel deſignatum. Et νίτρῳ ſiue λίτρῳ, non λουτρῷ.

Ποιεῖ δὲ καὶ ὥσπερ ἡ γεωργία. Theodorus omiſit ὥς. Siquis malit relinquere, dicet, ſal efficere radices validiores, quemadmodum & alius labor qui colendis agris impenditur. Ac ſanè placet. Mos eſt huic Philoſopho vſurpare huiuſcemodi continuationes per διάζευξιν. Ἀναστομώσεως καὶ δήξεως. Remorderi, & ſic infarciri minimè cupiunt. Non eſt dubium quin δῆξιν interpretatus hic ſit, vt ſu-

B prà, morſum. Ergo ἀναστόμωσιν, quomodo ſignificabit infarctionem? Apud Galenum millies, ablatio obſtructionis. Athenæus (quod & huic loco de ſale conueniat) ſcribit, veteres eſitare ſolitos Oliuas, quas ἁλμάδας vocarent, πρὸς ἀναστόμωσιν. An coniunxit Theodorus aduerbium minimè, cū infarciri, & diſiunxit à verbo cupiunt. Quòd ſi voluit, vides in ordine perturbato vocum & ambitionem & peregrinitatem. Καὶ ἔτι ἄλλας τὰς ῥίζας ἀλλοιοῦσθαι. Theodorus addidit πέφυκε. Et in ſequentibus omiſit τὸ πλέον. Ἐὰν πλείω γίνηται χρόνον: ſi diutius veniat. Durum eſt, alimentum diutius venire. ſuppetere potius. Τοῖς θερμοῖς, aqua feruenti. minimé. Quis neſcit aqua feruenti omnia torreri, quæ torreri queunt? Feruor ignis

C eſt in ſummo: calor non in ſummo ſemper. Vocis ratio fauet, περὶ τὸ χαλᾶν. Hoc ex vſu. Nanque vocis huius feruor, origo lenis à Græco φέρβειν.

Γένος ἀθήνησι γέγονεν, genus Athenis eſſe incœperat. peſſimè in pluſquam perfecto. Cuius temporis vim atque vſum in oratione ſatis declarauimus in libris de cauſis linguæ Latinæ.

CAPVT XXVI.

XXVI. capitis argumentum. Cauſa quare non retineat fœmella Palma fructum, niſi de maſculo puluis adiciatur eſſe illius debilitatem.

D Τὸ δὲ μὴ ἐπιμένειν. Quia de pulueratione differebat, & de Palmæ proprietate quoad ſal: hinc affert aliam naturam peculiarem. de qua iam ſæpe. Non retineri à fœmella fructum, niſi pulueratum. Non tamen adiungit cauſam hic, niſi impotentiam, & (vt loquitur barbarum vulgus) inſufficientiam. μὴ αὐταρκὲς εἶναι τὸ θῆλυ. Hoc tamen non eſſe ſoli Palmæ peculiare, ſed habere id eam cum Ficu commune, cui ſit opus ἐρινασμοῦ. Hic toties dictum, vt iam ſit pudoris modus. Ἐπαγάγῃ, induxerit. Modus vſitatus Ariſtoteli. Vtatur augmentandi lege, quæ dicitur ἐπαγωγή. Inducitur enim ſimile Ficus ad ſimile plantæ. Πλὴν ἔχει τοῦτο. Non poteſt ex hac inductione atque collectione duarū triūmve plantarum, conſtitui generis cuiuſpiam cognitio,

tio, ſed ἐκ τῶν πλείστων, ſi ἐκ πάντων non poteſt. Ideo ſcitiſsimè dixit, τὴν γὰρ φύσιν εἶναι κατὰ τὸ γένος. Hic enim profitetur ſeſe tractare plantarum proprietates aliquas, non autem quæ in genere ſunt communia. Quòd ſiquis contendat, ad genus referri oportere, ſanè verò oportet, (ſiquidem eſt etiam in duobus ſolis natura quæpiã communis) hoc ipſum, quod eſt commune tum Palmæ tum Ficui: propterea ſic ſtatuit. Extra naturæ ordinem videri hãcce plantæ pulucrationem, nec cum Ficu cõparandam. In Ficu nanque cauſa manifeſta eſt: quando à culicibus aperitur. At quid agat in Palma puluis? Adduci poteſt quod ſuprà de pulueratione dicebatur neſcio quid. At quantum patrare queant maris flores appoſiti? Sanè verò ἄτοπον, vt hîc vtitur, vt alibi ἀφελήτιον. Nota ἀπολώλεκεν de duo-

B bus. Dicamus nos aliquid more noſtro. Similitudinem proportionis habet hæc floris applicatio, cum piſcium natura: quorum mares à fœmella editis ouis, inſpergunt ſemen ſuum. Vt & hinc intelligamus quantis rationibus, præter eas quas alibi recenſuimus, adduci potuit Ariſtoteles, vt crederet è maris ſemine ſolos ſpiritus abſque alia materia perficere generationem in ſemine fœmellæ.

Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις. Hiſce verbis apertè videtur voluiſſe cum hac materia finem facere capitis. Proinde contrà quàm cæteri fecère, hinc aliud auſpicandum: quemadmodum & hoc abſcidimus à ſuperioribus, quòd alio prorſus atque illa eſſet argumento.

C Theodorus frigidè admodum ἐπιταγή. aliquis potiſſimo dicet. Καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτων τὸ τοῦ φοίνικος: Theodorus addidit illa omnia. In his paucis generibus, quod nulla Palmæ ratio dari poſsit.

CAPVT XXVII.

XXVII. *capitis argumentum. Amygdali naturam in eo peculiarem, quòd inchoata fructificatione nihil operæ faciunt, ne auctis viribus fructum amittat.*

Ἡ δὲ τῆς ἄλλων ἰδιότης. Nactus occaſionem in Palmæ proprietate, proprietatem aliam porrò narrat Amygdali: cùm tamen multa multis communia commiſcuerit. Vnico igitur tractatu ſic aggredi debuit naturam hanc. Sic enim inſtituiſſem. Atque hęc quidem κάπρισις, ὑποχύνησις, & alia talia, omnibus aut multis communia. Quibuſdam tamen natura peculiaris, vt

D Palmæ, Fico, Punicæ, Myrto: Palmæ verò pręter cæteras. Tum illa diſpoſuiſſem: poſt quæ de Amygdalo (quæ hîc cognoſcuntur) ſubdidiſſem. Ὅσον δεῖ. Quantum eſt in aliis alieni à communione maioris partis, id totum habet cauſas manifeſtas. Vnam tamen inſtituit de Amygdalo narrationẽ: de qua etiam ſuprà, ſed hîc exactiùs. nanque ſuprà, illud modò: cauendum ne cultu nimio ex opibus luxuria, ex luxuria fieret in Amygdalo effrenis natura. Hîc autem priuatim notat, potiſsimùm eo tempore abſtinendum, quo fructum cœperit (vt ipſe loquitur alibi) oſtentare. Tum recẽſet opera, ὑποσκάπτουσι, κοπρίζουσι, καὶ θαίρουσι. & addit οὐδ' ἄλλο.

Πάντα γὰρ ἀφαιροῦσι. τὸ γὰρ ἀντὶ τοῦ ἀλλά. Nota

A verbum ἀφαιροῦσι, tollunt. Tollitur id quod iam eſt. At illi non tam auferunt iſtas operas, κοπρίζειν, καὶ θαίρειν, quàm non ponunt. Τὸ περιχύμενον. τὸ ὑπερ, ſignificat exceſſum roboris. Omne tale eſt præter naturam: vt mox explicatiùs, τὸ ἀλλότριον βλαβερόν. Sed quod ibi dicit de ſiccis partibus auferendis: quia ſiccæ ſunt alienæ à natura, & omne alienum noxium: ſic hîc omne ὑπέρμετρον βλαβερόν. Aridum eſt præter naturam ſimpliciter: exceſſus roboris eſt quidem res naturalis: ſed ὡς πρὸς τὴν δύναμιν, vt de plethora dicunt Medici, non eſt ei naturæ naturalis. Ἐν τῷ ἄνθει. vrbaniſsimé. Repræſentantur enim fructus in floribus. Proinde cùm flores amittit, fructus amittit. Cultus igitur adhibendus πρὸς τὸ ἰσχύειν, non autem πρὸς τὸ ὑπ-

B ερισχύειν. Quamobrẽ ne tunc quidem adhibendus cùm poteſt ὑπερισχύειν. Sic Columella florentes Vites ſpondere dicit, vt hîc καρποὺς ἐν τῷ ἄνθει.

Διὸ καὶ οὐκ ἀγαθὴν χώραν ζητοῦσι. Sanè hoc anno in nimis lætum ſolum nouellæ Amygdali tranſlatæ periere. Soli verò bonitas aut naturalis eſt, aut paratur arte. Si nolunt natura ſua bonam, nolent etiam arte factam bonam. Ἐὰν δὲ ἀποκαρπῇ. Prius præceptum docebat vitare vitium ſterilitatis: hoc ſecundum docet emendare. Nota felix verbum. Si degenerauerit à propenſione fructificandi. Simplex non inuenitur, καρπίω: compoſitum, καλλικαρπεῖν, ſuprá. Sicut & nomina πολυκαρπία, ἀκαρπία. quaſi abiutare fructum. Παραπλήσιον τοῦ χειμῶνι. Lepida loquutio, quaſi carnifi-

C ci. ſicuti ſuprà κολάζουσι. Sic nunc τὰς ἄλλας κολούσεις. Quaſi etiam Hyems ſit mutilatrix.

Ὁμοίως δὲ. Altera capituli huius pars, de iis quę egent caſtigatione. Sunt enim quædam quibus cortex ſcindendus aut auferendus. In his quid agendum eſſet docuit natura. Corticem enim abiiciunt ſponte ſua. Enumerat Vitem, Cedrum, Tiliam. Ceraſo findimus, vt craſſeſcat. Ἀφιστάμενον. Non abſiſtens, abſolutè, ſed tranſitiuè: abſiſtere faciens: vſitata vox Medicis in abſceſsibus.

Καὶ ἀλλότριον μένον. quaſi abdicans. Quoniam peruerſitate ſua erat alienus cortex arborẽ ſtrangulans, atque officio alienus: fecit etiam vt reipſa eſſet alienus. Ὥσπερ καὶ τὸ αὖον. Similitudo ab effectu. Arida nocent: tollenda igitur. Ergo etiam quæ non ſunt arida, ſi nocent. Καὶ τὸ ἐπὶ τῶν

D ἄλλων δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον. Quaſi videantur multę arborum ſpecies ſuam quanque ſibi obtinere proprietatem, quæ vna tractatione comprehendendę ſint, reducit totam narrationẽ ad ſalis vſum, vnde diuerterat: vt videatur hæc omnia ad illius ſententiæ aſſenſionem congeſsiſſe. Tumultuariam tamẽ hanc diligentiam ſæpe animaduertimus.

Lego ἐμφανεστέρας, non συμφανεστέρας. Κολάσεις an κολούσεις legas, parum ſanè refert. Prior pl⁹ arridet. Non enim claui adactio κόλουσις eſt, ſed κόλασις. Si & radicum nudatio.

Theodorus τὰς ῥίζας γυμνώσαντες, radices refoſſas. peſsimé. Non enim radices mouent, ſed terram, vt radices deſegantur. Nam quare addiderit reſpoliatas, equidem neſcio: quæ nunquam

antea fuerint ſpoliatæ. Libro tertio apud Columellam, radices reſoſſas legerat. Cæterùm ex vetulæ fuerant Vineæ: quas ideirco etiam igni comburi iubet. Sanè ſectatus ille vir, alioqui maximus, plus ſatis hoſce floſculos. Φλοιῶ ἀποδεδυμένα. Quibus cortex ſponte detrahatur. ridicule. Veluti ſi quis dicat, ſponte ſpolior à latronibus. Aduerbium illud è cerebro Theodori, non è codice. Κέδρον, hic Iuniperum interpretatus eſt. Aliud tamen. Ἀφαιρεῖν, diſgreget, abdicet.

CAPVT XXVII.

XXVII. capitis argumentum. Fruticum atque olerum cultura, tum ob eorum vitam, tum ad vſum noſtrum. Vitiorum extirpationes habere purgationis proportionem.

EX EI δὲ ὁμοίως. Abſoluto arborum cultu docet quæ pro ipſis fruticibus inſtituenda ſunt. Cùm enim duo ſint capita primaria plantarum quæ coluntur, arbores & fruges: media natura quædam fruticum & olerum eſt. Fruticum facies, arborum ſunt imitamenta quædam: olerum ſationes potiùs accedunt ad naturam frugum. Quare poſt arbores, ante fruges ſunt conſideranda. Partitur autem in duas claſſes. nempe ad vtilitatem olera: ad decorem coronarios frutices. Cæterùm ſpecies ipſæ admodum confuſæ ſunt. Has autem complectitur omnes ſub vna formali ratione (ſic enim loquimur apud doctos) quæ ipſa cultura eſt. Eius leges multæ, quemadmodum & ſuprà ὑδρεῖαι, σκάψεις, κοπρεῖαι, ἀποκαθάρσεις. Hanc diſtinguit modis duobus. Quædam expurgatio fit, auferendo partes ſuperfluas aut noxias: quædam fit auferendo totas plantas, nempe quæ iuſta oriuntur. Earum genera duo: vnum cùm ſunt diuerſarum ſpecierum, vt in hortis Gramen, Tribulus, Cotula, Carduus, aliæ, quæ tolluntur: verbi gratia, à Braſſica: aliæ ſunt congeneres, veluti cùm denſæ nimium ſunt: ex quibus eximuntur infeliciores, generoſi habitus aut commodiore ortas loco relinquimus. Eſt reipſa at non eodem fine, eadem cum purgatione attonſio ad vſum quotidianum: veluti Betam, Blitum, Braſſicam. Eſt tamen æquiuocè purgatio: differt enim forma, id eſt ratione naturæ. Purgationis enim definitio eſt, noxiarum ablatio. At in attonſionibus ad cibum, non ſolùm bona ſunt quæ auferuntur, ſed etiam optima interdum: quemadmodum vbi Cymas abſcindimus ad cibos delicatiorum. Videamus particulatim. Ἔχει δὲ ὁμοίως. Quia vſus eſt diabaſi cùm diceret, ἀεὶ μὲν τῶν ἄλλων: ſimilem eſſe dicit aliarum plantarum cultum. Sed animaduertendum, cùm recenſet culturæ ſpecies, quare diſtinxerit illa ὕδρευσις, ὑδρεία. Ita intelligendum. ὑδρεία, eſt rigatio: ὕδρευσις ὑδρεία, eſt adaptatio deductæ aquæ: mouetur enim rurſus terra, vt aqua penetret ac miſceatur, neque condenſetur ſuperficies. Notabis verborum

A flexus. παραφυομένων. rectè. Nempe quæ ſunt ad vſum τῶν παραφυομένων. At alio modo φρυγανικῶν, & λαχανικῶν. Nepe idem denominatiuum & primarium. Sic etiam τὰς ὕλας, τὰ πόας vocat.

Τὰ μὲν κοινά. Partitur culturæ modum: vt quædam opera communia faciat omnibus, quædam priuatim aſſignet quibuſdam. Nam ἀποκάθαρσις non omnibus conuenit, ſed iis tantùm vel omnino vel potiſſimùm, quæ ramoſæ ſunt aut lignoſæ, vt Thymum, Serpyllum. Etiam Siſymbrium adiungit his. De Serpyllo intelligit, qui tollitur in ſtipitem, non qui repit. Τὰς δὲ ῥοδωνιάς. Roſetis verò magis etiamnum peculiaris alia purgatio. Non enim ſolùm putant, ſed etiam exurunt, vt ſucci copia reducatur ad cer-

B tum modum. Alioqui floriſicandi opus conuertunt ad fructificationem. ἀναλίσκοι, vox compoſita, ſicut ἀναλίσκειν. ἐκλοχισμένα, materiam quæ floribus debebatur, transferunt ad ſtipitum ramorúmque luxuriam. Quod de Vitibus, κλαδευόμενα. Καὶ ἐμπίπτειν. Notabis affectus. Vnus erat in Serpyllo, αὔξησις: duo in Roſariis, ἀναβλάστησις, καὶ ἐκλόχευσις. Vnus in Braſſica & Ruta, ἀποκλάσεως: atque alter communis cum Serpyllo, ἐκβλάστησις, idem quod αὔξησις. Πολυκλαστεῖ. Diducuntur in germina. At autem ex hac attonſione, quam κόλουσιν vocat, quatuor ſequi commoda: fructus frequentiam, hoc eſt πολυ-

C καρπίαν: quia eſt in foliis fructus: magnitudinem, μείζω: pulchritudinem, κάλλιον: ſaporis commendationem, ἡδυτέραν. Cauſæ manifeſtæ. Frequentantur enim germinationibus, quemadmodum euenit in riuis: quorum plenas fluxiones ſi impedias, ex vno alueo duos feceris, quę rentibus aquis exitum. Ita mutilato faſtigio rami, ab lateribus geminatur. Quare cætera facilè ſequuntur: vt ſit pulchrior facies & magis cocta, quia tenerior. Vnum occurrit, non videri folia maiora futura, diducto ſucco. Dicendum, mutilatione illa coercitos in breue ſpiritus plus præſtare poſſe. Διὰ γὰρ τῶν χυλῶν, in oleribus propter ſaporem: ἢ τῶν ὀσμῶν, in coronariis propter odorem: tollitur τὸ ἄγαν ὑγρόν: quod eſt in Braſſica & Ruta: vt ſuprà quoq; dictum eſt. Et ſequitur ratio, ὡς μείζονι τὸ ἡδύ. Eſt

D enim ſuauitas affectus odorum & ſaporum, cuius fundamentum eſt mediocritas temperationis.

Καὶ τὸ σύμμετρον. laxè admodum. Melius, ἐν τῷ συμμέτρῳ. Non enim qualitas eſt relatio. τὸ σύμμετρον, eſt harmonia partium: ex qua fit ſuauitas in quibus dicebamus, ſanitas in corpore: pulchritudo in figura. Ἔτι δὲ τοῖς λαχάνοις Differt ablatio quæ fit in oleribus, ab ea quæ fit in aliis, cùm purgantur: eſt enim attonſio. οὐκ ἀφαίρεσις, ἀλλὰ κόλουσις. minus accuratè. Dictum oportuit, οὐ ἀποκάθαρσις, non autem οὐκ ἀφαίρεσις. Nam quomodo faciat, vt attonſio non ſit ablatio?

Ἡ δὲ τῶν ἀφαιρουμένων. Alius modus expurgationis: quoties extirpantur eæ quæ propè natæ officiunt. Nocent autem vel occultis proprietatibus vel manifeſtis. De plantarum mutua vel conuenientia vel hoſtilitate ſatis dictũ. Manifeſtæ

verò

verò noxæ ſunt, aut quia ſuggunt alimentum, aut quia imminent atque opacant, aut quia obtundunt agitatæ vento, aut quia radicibus occurrunt radices, atque ita creſcere prohibent. Superior ablatio partium dicebatur ἀφαιρεῖν: hæc totarum exemptio, ἐξαιρεῖν: id ipſum denotantibus vtrobique præpoſitionibus: τὸ ἀπὸ, vnum tantùm terminum, ſtipitem ipſum: τὸ ἐξ, duos terminos aut plures, quia de medio tollitur. Per priorem fit καθαίρειν τὸ φυτὸν: per ſecundum fit καθαρὸς ὁ τόπος laxatis ſpatiis. Τετρῆσθαι ϖλείω. Declarat ſimilitudinem. Quoniam vtraque efficit vt planta quæ curatur, plus capiat incrementi, quia plus alimenti. Ἔχει δὲ. Quia diuiſit opus in commune & peculiaria: etiam naturas addit quaſdam etiamnum magis peculiares: vt de Ruta dixit iam, cui cinis adderetur. Hoc tamen haud tam ei eſſe proprium, quin aliis quoque ſit commune. Tum excuſat ſe, quòd non fuſiùs de his: propterea quòd ſint tum per ſe manifeſta, tũ vulgò cognita, tum pauciora.

Lego ἀναίνεται μὴ διαχωρισθεῖσα, non autem καὶ μὴ. Et ἀχυλότερα, non ἀχυλότερα. Et διὰ ταῦτα γὰρ καὶ τῶν χυλῶν. Et διὰ ταῦτα γάρ.

Theodorus legit ἐργασία, non autem ὕστερον ἐργασία. ἐργασίας, ſarritionem interpretatur. Sanè valde placet. In hortis ſcilicet, ſicut in Vineis paſtinatio. Ἐκλοχμοῦνται, ſyluеſcunt. Quo verbo etiam τὸ κλαδοῦνται interpretabatur. Fruticeſcunt potiùs. λόχμη enim frutetum, non autem arbuſtum, vt Centuriones vertunt. Δι' εὐτροφίαν, paſtus fœcunditatem. Vtitur in plantarum alimentis huiuſcemodi verbo, paſtus & pabulum. Διὰ ταῦτα. Etenim germinatio diffuſa. Explicauit διαφορητικῶς, tamen ταῦτα, ſuo numero plurali complectitur illa duo, τὴν κόλουσιν, & τὴν πολυβλαστίαν. Τὸ δριμὺ, acorem: malè. Nanque τὸ ὀξὺ acor eſt. Et ipſe: haud diu eſt, cùm acutum interpretabatur.

CAPVT XXVIII.

XXVIII. capitis argumentum. Arua quæ quo tempore ſubigenda idque aratione, an marra, an inſtrumentis peregrinis. Harum rerum haud eandem eſſe omnibus locis rationem. Etiam de ſemente quaedam.

ΟΙ Π Ο Ν δὲ καὶ ὥσπερ ἀντικείμενα. Facta in re ruſtica tripartita diuiſione, paſcui, fructuum, frugum: quæ in pratis, arboretis, aruis continentur: de arboribus expedita materia eſt. Nunc reliquum eſt vt de aruis agatur. Quia in tractatione caput hoc eſt differtiſſimum præceptionibus. De ſemente pauca de ſubactione multa: quæ, qualis, quanta, quibus, quando, vbi. Quæ, vt alia ſit cùm ſeritur, alia priuſquam ſeratur. Etenim priores arationes & terram prorſus in rectum & per tranſuerſum proſcindunt. Et quæ porca fuit, ſulcus fit atque è contrario. Ad ſationem verò id curatur modò, ſemen vt integatur inuerſa terra, & à ſulco diuertatur in puluini

A toros, ne obruatur aquis. Qualis: vt recta, curua, tranſuerſa, decliuis. Quanta: duplici quantitate, continua, vt alta, ſuperficiaria, latus ſulcus, anguſtióruе. Diſcreta: cum multi pauciue ſulci. Et id quod ait, ſi negligentiùs agatur, frequentiùs agendum. Quibus: aratro, ligone, aliis. Quando: Hyeme, Æſtate, Vere. Vbi: in pingui, macra, ſaxoſa, vda, aliter atque aliter. Quo loco etiam regionum dat exempla, Syriæ, Corinthi, Siciliæ. Sigillatim nunc perpendamus. Ὥσπερ ἀντικείμενα. Oppoſita formaliter tantùm in diuiſione generis ſub quo ſunt. Ἐπὶ τῶν ψιλῶν. Terra nuda, arboribus vacua. Sicuti milites ψιλοὶ, non armati. Columella puram dicit: ſic & augures Latini, quæ nihil alit. Sic Aiax Oilei, ψιλὸς quia Telamonius armatus. Ἐπιζητεῖ δὲ. Numerat opera.

B γῆς ἐργασία. Hoc primum eſt, terram ſubigere. Secundum, ὁ τῶν ϖροσφόρων καιρὸς. Tertium, μετὰ τὸ ὑπὸ ϖρόσφορον καιρὸν ἐργασία: vt occatio, ſarritio. Πρότερον δ' ἔτι. Et quod ante hæc omnia conſiderandum eſt; quod cui ſemen conueniat. Addit, ὁ καιρὸς ἅμα. Quia poſt arationem poteſt hoc conſiderari, ſimul ſanè cum ipſa ſementis hora. Ἔτι δὲ. Præceptum de tempore ac modo ſimul. Æſtate potius arare quoſdam: Hyeme fodere, Ligonibus ſcilicet aut Bipalio. Ideo dixit, ὁ σκάπτειν, ἄντι τοῦ ἀροῦν ἔτερον. Mox enim oſtendet Megarenſes fodere, non arare. Τὴν μὲν ἔνικμον. Humidam, grauem, pinguem, & ſolidam Æſtate vertendam, & aratris & foſſionibus: ſiccam, reſolutam, leuem, tenuem, Hyeme. Cauſa. Vtrique tali cultu tribui,

C quod opus habet. Æſtiuam arationem ſiccare & attenuare: Hybernam foſſionem craſſitudinem addere & humectare. Sanè de tempore liquet. De inſtrumenti vtilitate dicere cauſam debuit. Ratio eſt. Quod aratio non multùm deſcendit. Foſſio è profundo terram vertit, vt fiat ἔνικμος. Seipſum imitatur. Similem nanque ſuprà ſtatuebat ſententiam ſimilibus verbis. ἄριστα ϖρὸς τὴν αὔξησιν τοῖς φυτοῖς. Κοπρίζειν. Aliud præceptum de ſtercoratione. Quod ſecundo loco ponendum ante ſationem. Suprà quoad arbores nonnihil dixit: hîc ergo leuiter delingit hunc ſalem. Macram largiùs ſtercorandam, pinguem parcè. Duas dat cauſas. Tum propter ſoli virtutem, tum quia fimus affert plus ſucci, quàm quantum percoqui poſſit. Ac ſi dicat, tum quia non eget tellus: tum

D quia ſuperfluus ſuccus additus abiret in cruditatem. Μιγνύουσι δὲ τὴν γῆν. Aliud præceptum ſimile ſtercorationi. Nam de Marna Plinius ſatis: qua etiam nunc vtuntur Belgæ. Alius modus Circumpadanis. Foſſam ducunt in arui parte inferiore. Eam terram ad alterum ſubuehunt extremum. Ita ea pars fit altior, vnde imbres deducant per prona. Id longè præſtantius quouis fimo. Sufficit enim triennio. Nam tertio quoque anno ex ea foſſa, quod influxerat pingue de ſuperiore loco, rurſus in ſummum important. Quemadmodum verò miſcetur Marna terræ: ita docet alias miſtiones. Et præceptum hoc pendet ex præcepto ſtercorationis. Μιγνύουσι τὴν ἐπαρτίαν. Ve-

tabat enim pinguem multũ ſtercorari: quia ſimili addito fieret: quod alibi dictum eſt πῦρ ἐπὶ πῦρ. Macræ plus addebat: quia fimus & macrum ſolum contraria ſunt. Διὰ τὴν ἀρετήν. Terræ virtutem etiam Cato dixit. Ὡσαύτως δέ. Sicut graui leuem admiſcebat: vt modus fieret in temperamento, ſic proportione quadam albę rubram. Vbi intelligendum albam aliam à creta. Si enim cretam coniungit cum rubrica, duas peſſimas committet. Ἐπὶ τὴν ἄργιλλον mox. Rubrica pluuio tempore glutinoſa eſt, ſicco ſaxea duritia. Cretacea penitus ſterilis eſt. Οὐ γὰρ μόνον. Duas dat miſtionis cauſas. Non ſolùm mutuis beneficiis vtrinque afferri, quantum deeſt ſupplementi: ſed etiam vim addi quandam, tametſi minus excellentis terræ fiat miſtio. Ideo dixit, ἡ τυχοῦσα μίξις, qualiſcunque. Id quod nõ eſt leuiter prætereundum. Nam quid roboris addet forti terræ non fortis admiſta terra? An imbecillum valido vires affert ſua coniunctione? Hoc diſputatum eſt ab Ariſtotele in Problematis quæ non extant. Extat tamen huius rei iudicium in ſecundo de generatione animalium. Vbi quæritur, quomodo ex deterioribus conflat tertium fortius. Quoniam ex æris & caſſiteri commiſtione conflatur æs Cyprium, fortius vtroque. Ratio in terrarum miſtione ſic meanda eſt. Pluribus contrariis fore vt reſiſtat ea quæ ex diuerſis miſta eſt. Tuetur ab Æſtate pinguis tenuem, ab Hyeme tenuis humidam. Exemplum vtilitatis à qualicunque miſtione. ἐάν τις ἀναμίξῃ γῆν. Veluti ſi effœtæ admiſcueris aliam, recentabitur. Qui locus non eſt ſupinè prætereundus. Dixit ἑτέρᾳ. Si alteri miſcueris. Quam verò tandem vult iſtam alteram? Vultne vegetam, an item effœtam, quemadmodum & illa eſt? Nam ſi vtraque eſt opere diuturno defatigata atque exucta: videndum vnde ſuccum ſibi comparare queant. Sin hæc altera benehabita eſt: non addet huic delaſſata illa quicquam, ſed accipiet potius ab ipſa. Itaque non mirum ferre rurſum: non quia καινὴν nouam ex ſe formam induerit, ſed quòd in alia nacta ſit. Vt iſta altera ſit huic inopi vice lætaminis. Καὶ ἡ καθ' αὑτήν. Argilla, inquit, & alia ſterilis, ſi alii admiſceatur, iuuat fertilitatem. Ποιεῖ φέρειν. Intellige, non cuiuis admiſtam id efficere, ſed certæ contrariæ. ἄργιλλος, à ſterilitate nomen inuenit ſibi. ἀργὸν, ignauum. Ὥσπερ γὰρ κόπρος. Reddit vniuerſalem rationem. Eſſe alii aliam fimi vice. Tametſi fimi naturam non gerit tenuis: tamen officio fimus eſt pingui, ac melior fimus quàm fimus ipſe. Nam fimus addit ſucco, qui per ſe ſatis eſt, ſuccum, qui futurus eſt plus ſatis: tenuis caſtigat priorem ſuccum, non quantum in eo eſt, ſed quantum futurum eſt temporis acceſſione. Διὸ ποιοῦσι. Megarenſium conſuetudine oſtendit punctum huiuſce diſceptationis. Eſt autem hoc. Non ſemper quæri vel temperationem, vel impinguationem à miſtione: ſed aliquando ſolam renouationem: Itaque Megarenſes non aliena terra terram commiſcent, ſed eadem è

A profundo petita. Sanè quid aliud agunt arationes, quàm inuertere, vt terra ima quæ ſuccum retinet in ſummo ſit, pro ea quæ amiſit in fruge ſuccum? Ἡ γὰρ τρίψις. Conſilii ratio. Eſt locus ille intimus, quaſi gremium in quod aqua reſedit, neque à ſole exucta, neque in fruges exhauſta. Superficiarias enim radices habent fruges. Verba illa ἵνα ἐκγένηται, reſpondent illis καινὴ γενομένη. Ἀναβάλλουσι τὴν κόπρον. Ad verbum, reiiciunt. Niſi quis legat ἀναλαμβάνουσι. καὶ ἀναστρέφουσι τὴν ἀπεψυγμένην. Σπείρειν δέ. Tertia pars. Seminandi præceptum commune tam ſiccæ quàm humidæ. Ante imbres in ſiccā ſerere, vt imbrium iuuetur ſuperuentu: humidam verò, vt imbres ita præueniantur. Nota vocem

B ἐπομβρίαν, quam ſuprà ἐπομβρεῖν. Ἐὰν δὲ μὴ ἐν ξηρᾷ. Videtur hoc præceptum contrarium ſuperiori. ἐν ἐπομβρίᾳ περὶ τῶν ὑδάτων, ſuprà. hic ἐν μὴ ξηρᾷ, ibi. Ὁ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει. Quod ante pluuias ſeritur, iubet rarum ſeri: quod poſt, ſpiſſum. Quoniam hoc radicetur multùm, illud non multùm. Quod maturè ſeritur, ſi ſpiſſum ſeritur, non radicatur: quia terra ſiccior. Quod ſerò ſeritur, quia terra madet, frequens ſerendum: ſuppetit enim humor. Fit ergo quæ crebrò ſeritur ſeges, πολυχειλής: multiſtipula: vt infrà dicet. Cæterùm hic quoque accuratiùs diſpiciendum. Etenim tam πρώιον μανόν, quàm ὄψιον πυκνόν, ἔχει ῥίζωσιν. Alioquin aut vtrunque rarum, aut vtrunque ſpiſſum ſererent. Et ſanè ſerotinum item rariùs

C ſererent, vt plus radicaretur. Dicendum, non ita eſſe. Sed cùm vnus ſit finis, prouentus vbertas: quæ maturè ſata eſt ſeges, ea magis radicata, ob id exit calamo ſimplici. Serotina haud ita radicari quit. Igitur fit multiſtipula. Surſum enim mittit ſuccum, vt in ſequenti capite dicet. Ergo maximè quærendum, quare quod maturè ſerunt, rarum ſerunt, ſi ſtipula ſingulari exiturum eſt. Hic enim tantùm amittitur, quantum accederet ex ſpicarum frequentia: quæ nonniſi crebritate ſeminis comparatur in ſerotini ſatione. Nota ἔχει ῥίζωσιν. Hic enim ῥίζωσις κατ' ἐξοχὴν, de optima radice, non autem de radice ſimpliciter, vt vox innuit. Ταῦτα μὲν οὖν. Vniuerſale præceptum. Hæc omnia certo libranda modo. Hoc & in arborum cura dicebat: quaſ-

D dam multum requirere ſtudium, vt Vites: alias mediocri. Eſſe etiam quæ non ſolùm non deſiderent, verumetiam ab omni abhorreant opera, vt Cornus. Sic de aruis. Non vbi ait opportunam eſſe illam ſedulitatem, ἀκρίβειαν, accuratam diligentiam. Quin ἐξαμαρτήσει ὁ ποιῶν, Errabit, ſi quis non erret. facetè. Quemadmodũ mihi laudationes probo, fortiter facta detrimento fuere. Sic nocet quibuſdā terris nimius cultus. Quod ei víuuenit, vt noceret qui Corintho abiit in Siciliam. Hac narratione ſimul notat temerariam animi ſecuritatem ex arte ſine prudētia cùm dicit, τὴν ἐργασίαν, τὴν ἐσθίουσαν τὸ μισθὸν, Non enim oportet aliunde artes afferre, quæ locis imperent. ſed leges ab ipſis accipere locis, quas cum arte

arte conferamus. Rationes enim fouentur experimentis. Simul oſtendit artis infelicem exitum ex falſo iudicio. Ἐκλιθολογήσας. Quod ſuprà fieri vetabat, τοὺς λίθους μὴ ἐκλέγειν.

Ἐξεπίγνωτο χοῦν οἱ τοῦ, exitè vetere notitia. Id eſt exuit genuinam ſpeciem. Mutatum eſt. Ignoratum eſt ita, vt indigenæ cùm viderent ipſum, non agnoſcerent. Vt ille apud Varronem cùm guſtaſſet malos piſces, atque expuiſſet, addidit, Diſperiam, niſi piſcem putabam. Hoc ita interpolauimus, ſi non ſit mendum. Οὐκ ἔχων οὐδὲν. Amiſſo munimento quo ſeſe tegebant à ſole fruges, exaruerunt. Non tamen lapides temerè probandi. E quibuſdam exempti arius meliorem fundum relinquunt hic apud nos. Sic & in Syria nocitum eſt, detecto ſaxo: καὶ τὰ βάθη ἀφαιροῦντες. Cauſa. ὑπόντες ὄντα. Καὶ μικροῖς. Nota καὶ, ſicut apud Poetam, *Audieras: & fama fuit.* Ὡς εἰρηκότα. Rurſus reſiit ad arationis vtilitates. Vt non temerè dixerit Cato, Benearare. Vbique in omni cultu vult terram διάδετον, quàm hic dicit πορώδη, commeabilem. Fit autem crebra aratione: ad verbum poroſam. Eò fit, vt radices & ſeſe pandant & craſſeſcant: & ad eas humor delabatur: & detur aditus ad calorem, qui ab aere, cui ſemper aſſignat ἀπεργασίαν, proficiſcitur. Hæc quidem alibi: hic autem ſimplicem aſſignat cauſam: διαμαρανθείσης τῆς γῆς, mitigato ſolo. Σκάλλοντες, παρεμοί. Duo cùm ponantur quaſi diuerſa, & παρεμὸς ſit herbarum exemptio, quod voce corruptiuſcula, ſed penè eadem Ligures Taurini dicunt exherbare: Latinè autem ſarrire: Vaſcones, ſarculare. Quare σκάλλειν erit, inter exherbandum aggeſtio terræ ad ſegetem, qua parte minus tegitur: aut occatio: quod magis placet. Ἡ δὲ γεωργία. Declarat finem. Perſpicua ſunt etiam ex Poeta, *Bis quæ ſolem, bis frigora ſentit.*

Νεᾶν. Verbum artis. Quod ſuprà χωρίον ποιεῖν. Suprà etiam dicebat ſemel, ante, aut poſt imbres arandam. At id operis erat ad proximam ſementem. Nunc dicit, incumbendum & ſub frigore & ſub calore. Quin addidit μαλακήν: mota, verſata, ſubacta. κοινὰ: vt ſit peruia. κούφη: vt ne opprimat ſemen. καθαρὰ: libera ab obſidione plantarum, à quibus & abſumeretur alimentum, & ſol impediretur. Καὶ διὰ τοῦτο. Adeò iubent Æſtate peragere: vt etiam Legumina maturè ſerant, quò maturè colligant. Quibus collectis, per Æſtatem laborare queant. Εἰς νεαφίαν: γῆς ſcilicet: εἰς τοὺς νεούς. Ita tres habes voces minus vſitatas νεία, νεᾶν: νεᾶν, νεοῦν: νεωσιν.

Ἀγαθὴ δὲ. Nunc de Hyeme: quæ quia eſt aut ſicca aut humida: & humida, aut ex pluuia, aut ex niue, aut ex pruina: de omnibus dicendum fuit. De duobus tantùm tamen ipſe. Niues commendari: pruinas vrere. Noxæ modus à pruina: διαδίειν, exedere. Μανοῦν τὴν γῆν: rarefacere terram. Quod obeſt imprimis ſegetum radicibus: tum quia penetrat frigus, tum quia calor exhalat. De niuium vtilitate alibi.

A Denſant enim ſolum: & fit ἀντιπερίστασις: augentur radices: impinguat ſolum: lutum enim ex ea fit: & eſt in ipſa non parum aeris ac ſpiritus, qui poſtea concalefactus multo eſt adiumento. Vnde (quod & aliàs dictum eſt) in niuibus naſcuntur vermes. In Sarmatia ſub niuibus gramina lætiſsima: quæ ſibi carpunt Hyeme iumenta diſiecto vngulis gelu. Καὶ ὅταν. Etiam ſecundam inſtituit arationem vernam, ad herbas extirpandas, quæ interea ſubortæ ſunt. μεταβάλλουσι. Mutant, vertunt: ſicuti ſuprà ἀναβάλλουσι.

Εἶτα θέρους, tertia æſtiua. Quarta cùm in eo ſunt, vt ſerant. Nos quater aramus: quinto ſulco ſerimus. Quod hic dicit ἐνεαρινοῖ. Διὸ καὶ. Magis laudant foſsionem: quia plus κατεργάζεται,

B aratro autem minus: quod vocat ipſe παρεργάζεσθαι, omittere aliud agere, Latinè eſt παρεργάζεσθαι. Cùm agentes præter id quod agendum eſt, agimus. Iam hoc docti dixerunt, eſſe minus quàm nihil agere. Θετταλοί. Quemadmodum ad opus præſtant aratro ligones: ita ligoni Theſſalicum inſtrumentum quod vocant μίσχον. Dictio hæc communi vſu ſignificat, vt ait Heſychius, fructum qui prope eſt frondem. Apud Theophraſtum verò, peciolum. Ipſum hic deſcribit ab effectu. ἰσχυρότερον δικέλλης. Quomodo μᾶλλον εἰς βάθος κατιόν: eſt igitur brachio longiore: & πλείω γῆν ἀναστρέφειν: eſt ergo latius.

Αὕτη μὲν οὖν. Incitat nos ad opus hoc hiſce

C modis: quibus promittit agricolæ ſecuritatem. οὐ γὰρ χαλεπαίνουσιν. Siquis de hac diligentia per ignauiam remiſerit, μαλακωτέρως: ii quod ſemel non ſponte fecerint, coguntur ſæpe facere: σκάλλειν, βοτανίζειν. Quod ſuprà dicebat σκάλλοντες, παρεμοί. ſarrire & euellere. Propterea quòd herbarum radices non ſunt per initia reuulſæ, neque ea principia quæ occulto inſunt ſeminio, debilitata, ſæpius emota, atque euerſa terra eiúſque partibus diſiectis: ſed in ipſis partibus ſolidis adhuc fota ad futuram plantam. Προτερεῖ δὲ. Anticipat herba ſegetem: tum quia validior, tum quia præerat. Nam quòd radices ſuberant, vegetior eſt: imminet itaque ſegeti futuræ. Nec mirum: viciſſim enim ſi anteuertit herbis ſeges, necantur item herbæ. Ratio eadem. Quæ nanque poſt ſuboriuntur

D herbæ, non habebant radices προϋπαρχούσας. Quare imbecilliores pereunt. Καταπνίγονται. Aſpirantibus metaphora. Plantæ verò tametſi non habent ἀναπνοήν, tamen habent διαπνοήν. Proinde ſemper vult Autor iſte διαπνεῖν. Πολλὰ ἑτέρα. Hoc eſt propter quod ſuprà dicebat προγεωργούμενα ante ſementem ſcilicet.

Lego enim προγεωργούμενα, non autem προγεωργηθέντα. Hoc enim contrarium ſignificat. Et σπαρῆναι, non σπαρῆναι. Et ἂν λεχθείη μᾶλλον, non λέχθω μᾶλλον. Et ἐν καιρῷ τοῦ χειμῶνος, deleta copula. Non enim & Æſtate & Hyeme colendam ſeuerit. Et ἄλλα εἰσὶ τὰ πίονα, non ἄλλων. Et ἀπαρχῆς, non ἐπιεικῶς. Et ὑπὸ τοῦ ἡλίου, non τῆς. Et περὶ τῆς ἡλιώσεως. Et ἀφαιρεῖ, non ἀφαιρεῖται. Et οὕτω γὰρ ἀπόλλυται, non οὕτω.

Theodorus ὥσπερ ἀντικείμενα. Quaſi arborum curæ obiectum. Nemo quid ſibi velit, intelligat. An ſit quod arborum curam impediat. Apud Philoſophos alio modo accipitur obiectũ: à quo fiat ſpecies ob ſenſum aut intellectũ: quod item ἀντικείμενον vocat Ariſtoteles. Dicuntur oppoſita formaliter: quod vnum alterum eſſe nequeat: & ſanè genus cùm diuiditur in ſpecies, ea partitio fit per negationem. Τὰ ἐπὶ τὴν ψιλὴν γεωργίαν, culturam ſegetum. Non declarauit ψιλήν. Κατεργασία, agitatio ſoli. Saltem dixiſſet, ſubactio. Sed mox etiam peiùs: σκαφήτους κατεργασίας, ſarritionem. At etiam ſunt alia opera: quippe ἔκπαλον, βοτανισμοὶ, σκαλισμός, multis vocabulis. Καὶ διὰ τὸ τὴν κόπρον λαμβάνειν λειχῆνος πλῆθος. Tum quòd ſtercus plus alimenti miniſtret, quàm excoqui poſſit. Omnino codex corruptus eſt. Itaque vt à nobis fieri potuit interpolatus eſt. Nam etiam illud animaduertendum, quomodo ἡ κόπρος τροφὴν λαμβάνει. Terra enim per fimum, non fimus capit alimentum. λειχῆνος autem herboſam ſignificat. Sic & capite penultimo λειχῆνας, & in ſequenti λειχῆνας, non λειχῆνας. Vox Paſtorum, non contémpta Latinis vſurpatione: qui torum lectum dicunt: cùm tamen herbarum proprium ſit. Ἔστι δὲ ἡ κατὰ τὴν ἐργασίαν τὸ οἰκεῖον. Valde pictum reddidit hoc nobis Theodorus. Quin & in tractatione ſoli non deſunt, quæ iudicium agricolæ prudentis deſiderant. Et addidit (vel relinquendum) non enim eſt in codicibus. Neque rectè dixit, in tractatione ſoli quæri hoc, quod fit ante tractationem. Ideo Philoſophus dixit κατὰ τὰς ἐργασίας. quod attinet ad opus ruſticum terræ colendæ.

Ἐπίφορα μίξεις. Addidit, fertilis. At πυκνότερα μῖξις dicebatur. Ταῦτα ποιοῦσι μεγαρεῖς, Megarenſes ita miſcere conſueuerunt. Aduerbium ita, peſſimè hîc: non enim eum ad modum miſcebant Megarenſes: ſed altè effoſſam inuertebant.

Ἐξηραίνετο, exareſcebat. Non hoc ſignificat. Senſui tamen conſuluit. Ὑπὸ δὲ ἄγαν ἀλεεινὴν. Cùm propter inclinationem cæli obnoxia ſit æſtiuis ardoribus. Ita interpretamur ἀλεεινὴν, aptitudinem illam. Theodorus illam tantùm, quæ tum ſemel euenit, tangit incommoditatem verſione ſua. Eius verba ſunt. Cùm ſolis intuitu adeò percaluerit, vt propè vreretur. Omiſit ergo illa tota, ὑπὸ γὰρ δὲ ἄγαν ἀλεεινήν, & illa; ὑπὸ πετρώδους, quæ ſunt maxime neceſſaria; Nanque ſi eſſet vliginoſa, rectè ſucceſsiſſet. Et illud, ἐπὶ πλεῖον ἐξηραίνετο: vertit, propè vreretur. Imò regio quæ per ſe vritur propter ſitum, factum eſt aratione illa, vt etiam plus vreretur. Vritur enim ſole tantùm: detectis autem ſaxis, atque ex repercuſsione duplicatis radiis, porrò aduſta fuit. Καὶ μικροῖς. Coniunctionis huius elegantiam, quam in Commentario notabamus, euertit Theodorus ſic. Vnde fit vt puſillis aratris vtantur Syri. Tamen ex eius verbis apponere nequeas aduerbium illud vnde: non enim ex eo cultu didicere Syri minoribus aratris vti. Non enim dixit illa ὑπὸ δὲ ἄγαν, & cætera.

Πολισμὸς, runcatio. Nequaquam, ſed auulſio. Runcatio nanque eſt cæſio eo inſtrumento quæ runca dicitur. Dumorum tantùm eſt. Vnde Galli ſentes ac ſenticeta, runcias etiamnum vocant. Μανοῦν, extenuare. malé. Aliud eſt λεπτύνειν. μανοῦν, peruiam frigoribus facere. Vrit enim humidum pruina, quò fit partium cohæſio. Παρεγκαλεῖν, intacta relinquere. belliſsimé. Præterire. Præter opus facere. Vt præter propter vitam viuere. Hoc eſt omnia facere, præterquam ob vitam. Verbum rotundiſsimum. Μάχον. Generoſiſsimi vir ingenii, modeſtiſsimè ſic. Quod credo id eſſe, quod paſtinum vocant Itali. Ligonem potius arbitror: quoniam Vaſcones vocant oblongo roſtro, ac validiſsimo. Marra breuior & latior. Paſtinum bifurcatum erat, ac bidens: quo in glareis vtuntur ad Vineas Vibiſci. Paſtinum tale fuiſſe ſatis liquet ex alio, quàm ex aperiendo terram vſu. A pangendo nomen inuenit. Scrobe nanque facta demiſſum malleoli craſsius caput obſidebant auriculis paſtini, quoad terra obruiſſent: vt æqualiter operiretur vndique. Hoc habes ex tertio Columellæ.

CAPVT XXIX.

XXIX. *Capitis argumentum. Terrarum electiones ad ſegetes & legumina. Tritici cum Hordeo comparatio. Differentiarum ſumma in ſemine, ſolo, aere. De Hyemis commodis.*

TA' δ' οἰκεῖα. Quemadmodum arboribus pangendis & ſerendis vitibus ager eligebatur: ita ſegetibus aruum. Arui ergo differentiã ſtatuit qualitatibus. Et aſpergit aliquid è cælo cùm dicit, ἐν τοῖς ψυχροῖς: quod verſus capitis finé paulò fuſiùs explicat: vbi rei ſummam ſtatuit dicit ſolo, ſeminis vi, aere. Deinde aliquid de Hyemis vtilitate ac tepore. Poſtea reſilit ab hac materia ad ſerendi modum, magna licentia rediens ad ſementem, quam modò reliquerat in capite ſuperiore. Interea verò proſequitur terrarum ſpecies, ac partitur Tritico, Hordeo, Trimeſtribus, Leguminibus: atque in iis omnibus multas nominat ſpecies ignotas nobis. οἰκεῖα τὰ ἀναπεπταμένα. Etiam ſuprà iubebat ſolum rareſieri. Et quid aliud eſt quod commendat in fimo? Oportet omnino terram eſſe (vt loquitur Columella) ſuſpenſam: ἀναπεπταμένα. Ideo ex veteri ſta lege agricolarum, Hyberno lætiſsima puluere farra, apud diuinum Poetam. Neque contradicit huic τὸ ἔνικμον occationis, quod erat occæcatio quædam: quia in occatione etiam tragis aperitur terra. Granũ autẽ operitur: hoc enim eſt, occulitur Πρὸς σπόρον πυρῶν. Exponit hoc generi cũ τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν Et addit ἄλλων: puta tiphe, quæ ſecale noſtrum eſt, farris. Ταῦτα γὰρ ἀγαθά. Ratio eſt Alia nanque plus humoris deſiderare. Etiam magis nigra quàm candida. De frugum coloribus octauo libro Hiſtoriarum. Ἐὰν

δὲ

δὲ ξηρὰ, καὶ ἐρυθρὰ, καὶ ἐν ψυχροῖς τόποις πλείους. Quis hæc intelligat? quænam ſemina ſicca ſunt, ſi intelligit arida? aut quæ non ſicca, ſi omnia contuemur? Triticum verò nullum album vidi. Nigrum genus frugis in Aruernis, candida medulla. πλείους, quid ſit haud facile intellectu. Niſi velit dicere: talia locis etiam frigidis, & minus idoneis ad aruorum vtilitates, proficere. Sata namque redeunt in ſpica. Et vox hæc reditus, ad hoc ſignificandum, ſimul cum verbo ipſo ab agricultoribus Latinis vſurpatur. Ὅπως ἁδρυνθῇ, vt adoleſcant & craſſeſcant: antequã aquarũ vim capiant. Nam ſi priuſquam conualeſcant, aquas excipiunt, necantur. Itaque augentur aut tabeſcunt alba plus quàm nigra: vt ſunt alba nigris ad incremẽta propenſiora, ſi eis obſecundetur: ſic etiã minus ferunt malam tractationem. Οἱ μὲν οὖν. Hinc alia capitis pars, qua generaliter ſtatuit præcepta pro generibus frugum, aut ſpeciebus genera: Triticũ, Hordeũ. ſpecies, quas mox narrabit. Plutarchus quoque hanc tractauit materiam. In tenui ſolo melius Hordeũ prouenire: propterea quòd multum nequeat excoquere alimẽtum. In macra non poteſt ali Triticũ: quia multo eget ſucco. illud æquo plus habet: hoc minus. Nota, αἱ μὲν. quidnam ὅτι non eſt generis fœminini. Si dica αἱ χεῖρες, valde laxa eſt ſententia. Non enim terra opus habet pabulo, ſed planta in terra. Τῶν δὲ πυρῶν. nunc ſpecies exequitur. plana omnia. Εἰ δέ τις πολυχίτων. Illis conferebat ager propter qualitatũ conuenientiam, ſequis ſequibus, craſſis pinguis. nunc ab aere. Quæ ſpecies tunicarum multiplici munimẽto ſepta eſt: ea etiam frigora tolerabit: vt Thraciũ Triticum. Fortaſſe hoc illud eſt, quod triſti facie præditum ſcribit Galenus, Bryza nomine. Cõtrà Canchrydias (alia ſpecies hæc) in humidis: quæ ſit rara ac ſoluta. ſic & initio capitis, ἐν ἐνύδρῳ ἀγαθά. multa enim eget alimonia: nempe πολυχίλαμος. Ἐπιεικῶς δέ. Alia pars, in qua leguminibus ſpeciatim aſſignat arui conditiones. Σύμμετρος δὲ ἡ ἐπιτηδειοτάτη. mira vox non vna de cauſa. Primum quia de duobus non iudicat, ſuperlatiuum. Deinde. quia pronomen partitiuum non poteſt gradum ſuſcipere; ſicuti neque numerus duo non poſſunt aliud eſſe quàm duo. Sic alterum vel alterutrũ, ne quis aliud eſſe quàm hoc quod eſt præcipua naturã. Ἡ γὰρ εὐήλιος. aprica, quæ placidum ſentit ſolem. mox λεπτόγεως, intelligit ſicciora. Ἀ- τέραμνα καὶ πλαδῶδη. lutoſa, & cui non iubet ſabulum, quia ſunt alicubi vdæ ſuperficies, ſubtus macilentæ ſunt. hanc aufferre τὰ λεπτόγεια καὶ ξηρά. Id fit propterea quòd quærunt ſubſidium in egeſtate. Tamen hoc videtur contrarium & ſuperioribus: vbi Hordeum mandabat macræ & rationi. Sic enim ſunt λεπτόγεια, parum exigunt, paruo contenta. Itaque videndum an ſcribi debeat ὑγρὰ μὲν non autem ἀνάπαλιν nam quæ eſſet hæc negatio? Igitur in ea terra fuerit præſidium ab humore luti. ne ſicca illa exareſcant. Et ab arena ſubiecta ſiccis eueniet conuenientia ſiccitatis. Φέρει δέ. Fœcundius Hordeo Triticum in

A agro non ſtercorato. Hoc quia rationi repugnare videtur: quòd Triticum in pingui, Hordeum in non pingui, meliùs: apponit cauſam, ὅτι θερμὸς ὤν, ſuo calore poteſt: Hordeum eget alieno. Itaque Triticum ſibi ipſi fimum eſſe. Quod luculentiſſimis declarat verbis: ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, ὃ ἔδει ἐκ τῆς κόπρου γενέσθαι. Tum dat indicium aliud roboris, ὀψίσπορον. non dat huius cauſæ cauſam. Maturè ſeritur, vt diutiùs in terra ſit: propterea quòd diuturniore opus habet cõformatione. hoc habet cum fœtibus proportionẽ. Fœtus ſœmellę, quia ſunt imperfectiores ex debilioribus principiis ſeriùs mouentur in vtero. Æquale tamen exigunt ſibi tempus in vtero atque mares. Poſtea verò quàm in lucem ſunt editæ celeriùs capeſſunt incrementa: quia finem habent propinquiorem

B propter imperfectionem, id eſt minus operoſam perfectionem. Hæc tempora cum his ſimilibus ſi comparentur, mirificæ naturæ leges apparebunt, Tum porrò aliud roboris ſignum: πολυχιτωνία.

Διὸ καὶ δίχα χιτῶν. oſtendit operoſa principia.

Κατακεκρατῆσθαι γάρ. ſuccus in terra non ſtercorata crudior eſt. quare plus reſiſtit Hordeo, quia debile. cõficitur autem à Tritici vi, quia validius. Ideò dixit, τοῖς δὲ ἐκκοπρίζεσθαι, non ſtercorata ſcilicet. Ἐπέχει δ' οὖ non abſiſtit, non ſuſpendit operã. non hæret. Ὁ μὲν δὲ ἰσχύει Quamobrem etiam ſi nõ ſtercoretur, nihilominus fert. ἐμπιπλάναι, quia fimus implet. Vox apta ad τροφήν. nota, ὅμως. Non enim verum eſt æquè ferret quamobrem ὅμως fortaſſe legendum eſt: tamen

C fert. Οὕτως δ' ὥσπερ μαλθύνεται καὶ κοπρίζεται. Quomodo οὕτως? ſanè mutila ſententia. & multis egens interpolationibus. Non enim verbis vtendum, ſed nominibus, hunc ad modum, Οὕτως οὖν τῇ σίτῳ τὴν ὥσπερ μαλθ. καὶ κοπριζομένην, δίχα τὴν εἰργασμένην φύειν. Sic quod Tritici naturam, quia valida eſt, terra tametſi non ſtercorata, tamen pro ſtercorata eſt, atque iccirco leuis. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν. Omnia reducit ad tres conditiones: loci naturam, ſeminis vim, aeris temperiem. Ex his enim, quas ſuprà inſtituit præceptiones, omnes variari. Χειμῶνες δέ. extra materiam propoſitam eſt hoc. Debuit enim illis apponi, quæ de niuibus in antecedenti capite ponebantur. vbi dicebat, ἀγαθὴν τὴν χιόνα χειμερινήν. Καρπεύονται. hoc ſæpe dictum eſt. regreditur retror-

D ſum ſuccus, quem relegit radix, vnde magis conualeſcat. Ὥστε εἰ τὸ ἔαρ. oportet Hyemis aſperitates excipi Vere tepido. Tunc enim celeri momento magnos faciunt ſegetes progreſſus: præſertim ſi fauerit bonitas aeris. Ita perſtat in priore ſententia: quæ iubebat aerem ſpectari debere. Itaque etiam verbis illis vtebatur ἀνακτᾶν πρὸς τὰ τῆς τροφῆς. Quare validæ radici, & ἀνακαρπώσει ſegetis felicitas attribuenda. Τὰ γὰρ νότια. demonſtrat illud σύμμετρον. Vt non ſit temperatum ſimpliciter, ſed reſpondens operi futuro id eſt Vere laxare atque educere. Quocirca neceſſarius eſt tepor, ἀλέα, non ſerenitas. vt ſemper infeliciſſimè Theodorus. Verna enim

ſerenitas borealis eſt, præſertim in Græcia, nec minus in Vaſconia. Ποιώδη λειχῆνα. herboſam: vt ſuprà & infrà capite penultimo.

Καὶ πρὸς ἐρυσιβώδη. modus loquendi Atticis: καὶ πρός, ac præterea, omiſſo pronomine, τούτοις.

Τὰ δὲ πυκνόσπορα. Nõc de affectu ſegetũ à ſationibus: id quod decuit alibi ſtatui, ſanè capite priore, vbi dicebat: τὸ πρώιον μανόν, τὸ δ᾽ ὄψιον πυκνόν. Quæ rara ſeruntur, ea duabus de cauſis validiùs radicantur. Primùm quia plus adeſt ſucci paucioribus. deinde quia ſpatium laxius nactæ ſunt radices. harum vnicam tantùm ponit ipſe. Quæ verò denſæ ſatæ ſunt fruges, earum impetus ab anguſtus inferioris loci repulſus ad partes ſuperiores, quam nequiuit in radicum fibris, in ſtipula exercet multifidam frequentiam. Nos ergo ſuprà quærebamus, ſi hæc ſpicarum crebritas non niſi ex ſeminis denſitate parari poteſt: quamobrem etiam cùm maturè ſerunt, non etiam denſum ſerunt. Α᾽ποῤῥιζοῦται: ſcilicet ab radice. nam radix ὑποῤῥιζοῦται. Caput hoc, vt pleraque alia, valde corruptum. Lego καὶ τὰ τοῦ ἀέρος, non autem τοῖς. Et ibi: τὰ ἀδιαπνευστότερα συμφέρει μᾶλλον, aut τοῖς ἀδιαπνευστοτέροις, legendum, aut φέρει, non συμφέρει, ſicuti mox identidem. Et μᾶλλον φέρει ἡ κειμένη, non autem καὶ κειμένη. Et καὶ πρὸς ἐρυσιβώδη, expuncto articulo, τῆ. Et ἀποῤῥιζοῦται, non ἀποῤῥεῖται. Et ὅμως δ᾽ ἰσχύει, non ὁμοίως ἰσχύει. Et λειχῆνα, non λειχῆνας.

Theodorus omiſit τὰ ἀναστομώματα. Παλίνσκια, reuitentia. Poſtquam Hyeme abſumpta eſt herba in ſuperficie: an reuertentia legendum?

Πρὸ τῆς ἀπολήψεως. Theodorus legit ἀπολείψεως: antequam imbres deſinant, malè: quia ſeruntur Autumno ſereno. Vult enim ea grandeſcere: nam minuta dum ſunt, ob imbecillitatem computreſcunt imbribus obruta. Σωματωδέστερον. calloſiùs. malè. corpulentiùs. Α᾽νέφελα. Theodorus omiſit. Εἰ τὸ ἔαρ σύμμετρον, omiſit τὸ σύμμετρον. Α᾽ποδιδόντας μέγεθος, creſcant. imò det incrementum, ſcilicet Ver. & omninò mutila eſt lectio Theodori. In tertio ab hoc capite ait: Hyemem dare in Vere ſegeti σύμμετρον μέγεθος. Α᾽ποῤῥίζεται. Theodorus legit ἀποσταχύζεται: ſpicam priùs effundunt.

CAPVT XXX.

XXX. *capitis argumentum. Rubigo in quibus, quare, quid, à quo, quando. Vermium cauſæ, & erucarum, & cafyorum, in Malis, Oleis, Vitibus.*

XΡΗ᾽ δὲ καὶ τὰ αἰτίας. Poſteaquam narrauit quemadmodum iniri poſſet ratio commodorum atque vtilitatum à locis, temporibus, ſeminum electione, ex conuenientiarum animaduerſione: nunc contrà docere vult quæ ſunt incommoda, tum ab ægritudinibus, tum à peſtibus, quibus & ſata & arbores infeſtantur: cuiuſmodi vermes, erucæ, ipes. Quorum euentuum cauſas & materiales & efficientes deſignabit, ſimul ſubiecta, quibus contingunt, Malos, Oleas, Vites. Imprimis de rubigine agit, déque eius cauſis & locis. Cæterùm ordine præpoſtero tum apponit definitionem. Poſtremo loco dicit, quo potiſſimùm tempore. Incipit autem ab eo quod in omni demonſtratione primum eſt, τὸ ὅτι ἐστί. ſimul, quia eſt accidens, τίνι ἐστί. Hoc enim ex Præceptore tenent Peripatetici: accidens nullam habere quiditatem, niſi ſubſtantiam ſubiectam & ab ea, totum id quod ſunt. Deinde, quomodo & à quo: atque etiam in quibus non ſit, & quare. Χρὴ δὲ καὶ τὰ αἰτίας. Longè accuratiùs ita dixiſſet: χρὴ δὲ οὐ μόνον τὰ οἰκεῖα σπέρματα, καὶ τὰ αὐτοῖς πρόσφορα πρὸς τὴν ἀπόδοσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντία, καὶ τὰ νοσήματα ζητεῖν. Incipit autem à rubigine, atque in ea item deſinet: quia morbos alibi fuſiùs tractat. Et omninò confuſè: namque ab hiſce reſilibet ad ſationes, temeréque repetet, vt videbimus. Ε᾽ν τοῖς κοίλοις. Quibus locis rubigine vaſtentur fruges: ſicut mox, vbi ſint immunes. Caua notat loca depreſſáve: in ſumma quæ non ſint ἄπνοα. Ratio: quia rubigo putrefactio quædam eſt: cùm exceptus in ſpicam ros, aut pluuia non decutitur, ſed ſolis ſuperuentu excalefactus putreſcit. ſimile de Cytinis ſuprà. quamobrem quatuor euenit rationibus vt ne cõtingat rubigo. Prima eſt, cùm ſpica natat: non enim excipitur humor. Par prudentia in putationibus atque omnibus cæſuris: vt plaga prona ſit; iubéntque Vitis cæſum flagellum natare, vt effluat liquor, neque diſtillet in gemmas lacryma. ſecunda cùm vento decutitur. tertia, cùm ſequitur nox: reſiccatur enim priùs quàm ſolis ferueat calore. Quarta, cùm multùm eminet à foliis ſpica ſtipula porrecta: à ſpica namq; tum longè humor abeſt, qui in foliis detinetur: itaque non communicatur. Proinde vult eſſe ἐπικλινῆ, acclinatã: καὶ μὴ ὀρθήν. non ſurrectam. Figura toties annotata, palilogia per contrarii negationem. idem eſt, μὴ ὀρθὰ & ἐπικλινῆ. Etiam tertio repetit, quin additis coniunctionibus. δὲ, καὶ: ait enim, διὸ τοῦτο δὲ καὶ τὸ ἐπικύπτειν συμφέρει. Diceret alius: ἢ καὶ τὸ ἐπικύπτειν. vt eſſet redditio cauſæ: quamobrem conferat curuatio: E᾽πικύπτειν propriè eſt vbi nos concuruamus ad ſedendum: Latinè, Conquiniſcere. Υ᾽ποκλίνειν. Declarat, quod vulgo non eſt ignotum: lõgiores ſtipulas ſpica grauatas incurueſcere. ipſe ſpicæ attribuit. non ſtipulæ. Longiſſimæ tamen ſpicæ ſurrectæ manent ipſæ: ſtipula ſub illis flectitur. Οἱ δὲ πλατεῖς. Rectè latos, non craſſos dixit: ſi duos tantùm habent ordines granorum: Καὶ ὁ στάχυς ἀπῃωρημένος. ſignatum verbum. altè ſuſpenſa eſt, à foliis diſtans. Cætera perſpicua ſunt. Α᾽πνόας, quod ſuprà ὑποκαύματα. Ε᾽πὶ καὶ ὄντα. Etiam compluta ſpicam, ſi nox ſubſequuta fuerit, rubigine non tentari: quoniam priùs exiccetur humor, quàm ſole tangantur. Proinde lego cum negatione, οὐδ᾽ ἐρυσιβοῦσθαι. Si enim ſequitur ſtatim dies: ſol efficit putredinem. ſi nox ἐπαλαμβάνῃ, ſol non ἐπιγίνεται.

ἐπιχέοντος. Ἀπολούειν. actiua vox pro paſſiua. vt Latinis, lauare. ſic Cato de re ruſtica, ſicauerit: abſolutè. Τὸ μὲν γὰρ διιέναι: ſcilicet πνεῦμα. Καὶ πάλιν. Non coniungit hac ce duas cauſas, ventum & noctis ſuperuentum: ſed alterutram ſatis eſſe ſtatuit. Ideò dixit πάλιν. iterum ſi nox ſuperuenerit. Ἡ δ' ἐρυσίζει. Format ſyllogiſmum à definitione: quia dixit, ὅλως ἐπιεικῶς σῆψις. ergo ἐπιεικῶς ἐρυσιβοῦν, quia ἐρυσίβη eſt σῆψις. Μάλιστα δ' ἐρυσιβοῦται. Nunc quando fiat potiſſimùm: nempe plenilunijs. Cuius rei cauſam reddit: quòd Luna plena, caloris autor eſt. Hoc etiam dixit Ariſtoteles, & nos experimur, & ratio perſuadet. regerit enim cum lumine multo caloris multùm. Itaque ſolſtitijs noctes æſtuoſæ ſub plenilunio: propterea quòd diurnis æſtibus à ſole nocturnus calor à Luna continuatur. An verò Luna ipſa tum calefiat alibi diſcuſſum eſt. Διὸ καὶ τὴν σελήνην. Concluſio manifeſtiſſima ex propoſitis: Luna putrefacit: adducit enim calorem alienum. atque ex hac alia illa: rubigo fit à Luna. Τῇ θερμότητι τῆς νυκτός. laxa loquutio. Non enim noctis calor eſt, ſed in nocte per Lunam. Ἐπικαρότατα. vox viſitata de imbecillis. Καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων. Albos equos etiam Virgilius amouet à cenſu probatorum. Ideò vulgò dicitur, *blanc*, album: Græca origine βλὰξ, imbecillum, & ad verbum, victum. Νοσήματα δ'. Hæc eſt alia capitis pars quæ debuit antecedere: vniuerſalis enim eſt. Morborum cauſas duas: materiales & procatarcticas. Materiam morbi eſſe, alimenti vitiata conuenientia. Hic enim intelligit συμμετρίαν tum quantitatis tùm qualitatis. Eſt enim aut definitio aut antecedens definitionem ſanitatis. quod verius eſt. Ex ſymmetria namque habitus qualitatis, qui dicitur ſanitas. cauſæ procatarcticæ ſunt extraneæ omnes. aerem hic autorem facit. Aeris autem conditiones dat vulgares in ipſis ſtatibus, quos Græci καταστάσεις vocant. Κατὰ τὸν καιρόν. eo tempore quo requiritur illa ſymmetria. Τὸ τῇ γάρ. euenta, conſequentia.

Μεταξύ. Si pluuiis temporibus interuenerint dies calidi. qualitates duæ iam dictæ ad putrefactionem. Τῶν δ' ἐρεβίνθων. Priuatim Ciceri, deterſa pluuiis ſalſugine, edulcato ſucco, erucas ingenerari: quia ſalſitas impedit putrefactionem. Πανταχοῦ γάρ. quod melius eſt, ſemper intendit natura. Quapropter idoneam nacta materiam viuificum inducit calorem.

Περὶ τὴν σῆψιν. Cùm hic loquatur de generatione, σῆψις intelligetur apparatus materiæ ad formæ receptionem: ſuper qua paraſceue tantopere delirauit Alexander. Hac voce ad eundem ſignificatum vtitur etiam Ariſtoteles vbi loquitur de apum generatione. Μιξομένων. Quia non quæuis miſtio facit ad ζωογονίαν: ſed πῶς, certo modo. ſic & mox, ζωογονεῖται πως. vt quod πῶς eſt in miſtione, idem ſit in ipſo miſtionis fine, quæ eſt generatio. Συνεχόμενα. hæret adhuc ſuis principiis de putredine, ζωοποιουμένοις ἢ διαφθειρομένοις. Aut hic calorem accipit pro formæ quæ dicitur æquiuocè calor viuificus: aut pro formæ inſtrumento. ſic enim in libro de affectibus miſtorum. Igni natura vtitur & pro materia & tanquam inſtrumento. Itaque ignis quoque aliquo modo facit animal. Συνεψόμενα. calor cum humido: hoc vult τὸ σύν.

Ὁ δὲ σφόνδυλος. non ſunt otioſa verba hæc. Non enim eſſet inter morbos vermis connumeratus, niſi oſtenderetur nocumentum quod ab eo proficiſcitur. Itaque eroſio erit morbus, non vermis. Πέφυκε γάρ. indidem & ortus, & alimentum. rectè. Alimentũ enim eſt idem ſpecie cum eo quod alitur: imò idem numero quod eſt in potentia, cum eo quod futurum eſt actu. Pars

B radicis ante generationẽ vermis, erat vermis poteſtate. Itaque generatio partium vermis, (hoc enim eſt nutritio) etiam erit ex aliis cognatis partibus radicis. Hæc ſententia eſt apud Præceptorem in ſecundo De generatione, & ſecundo De partibus: vbi de corde loquitur. Ἐξ οἵας δ' ἔχεται τροφῆς, ἐκ τοιαύτης συνέστηκε καὶ αὐτό. Vnde ſuum axioma, vt omnia præclara, mutuatus eſt Galenus: ab vaſa ſuccis, ad quos continendos inſtituta ſint à natura. Et primo Politicorum: vis animantes ali, ex quibus fiunt. περὶ γὰρ ἐξ ὧν γίνεται, τροφὴ τὸ λαμβανόμενον. Quæ fuit cauſa: vt Latini putarent ſeſe etymon elementi excogitare potuiſſe: quaſi quod eſſet idem etiam alimentum. Hæc igitur eſt ex humore generatio. Alterum verò dicebat, ὅταν ἀναξηρανθῶσιν. Videndum igi-

C tur quemadmodum ex hac exiccatione vermis queat procreari. Inueniemus enim fieri per accidens: nam ex humore fit, tanquam è materia. ex ſicco nequit fieri: non enim è ſucco σῆψις. Dicit igitur ἅπερ, ſcilicet σκώληξ, in leguminibus: intellige, γίνεται. Quomodo? ὅταν ἐγχυθῶσι μὴ διαπνεῖν: quoties diffundi nequit humor ob æſtum & ſqualorem. Tunc incluſus humor ille vermis, fit materia. At non eſt inquiſitio leuis, qui fiat vt nequeat humor diffundi propter calorem circumſtantem: & quomodo contineatur humor concluſus intus à calore. Nónne calor euocat, nempe meatus ipſos diducendo ac laxando partes? Et ſanè partes exteriores reſiccatas ab internis haurire par eſt. dicendum à

D ſicco quidem humorem appeti: humorem autem illum refugere tanquam aduerſarium. Sic pendentem arido parieti videmus guttas: ſic genis lacrymas. Itaque cauſam obſidionis eſſe τὸν αὐχμὸν, id eſt ſiccitatem, non autem calorem. Hæc ita, vt potuimus: non enim ſatisfaciunt. An calor nimius corrumpit naturalem; atque ita fit putredo? nam ſanè hunc ad modum morboſa eſt Æthiopia. Quam ob cauſam Troglodytæ, qui ſunt ſub Ægypto in maximis æſtibus etiam pipere vtuntur, ad deſiccationem. ſalis enim vicem præſtat. Adeò verò precioſum eſt: vt quem viſum nobis præſtant numi, eundem apud illos piper. Reliqua verò Æthiopia ſalem auri magna vi permutant. Ἐζωωμένων. Haud facile

eſt hic inuenire verbi huius rectum. namque ἄπυσι, eſt vermis. & Θερμότης ζωογονεῖ τὰ ὑγρά: Dicendum igitur ὁ ἰδία ποιεῖ τὸν θερμότης ἐξωμένου τὸ ὑγρὸν τὸ ἐγκαταλειπόμενον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, τὰ ἀρξάμενον, καὶ ἀλλοτρίου. Τοῦ δ' ἴσχει. Diffundit cauſam eandem ad alia quoque. Ego perſto in ſuperiore ſententia. non poſſe fieri quin calore educatur. Quòd ſi eò confugiat: auaram naturam modicum ſuccum illum nolle amittere: tanto magis vrgebimus ſic: Si retinere poteſt, etiam regere poterit. non ergo putreſcet. An verò natura in vermium generatione, qui intra corpus humanum, atque ad eius ſanè perniciem concreantur, melius conſulat quàm ſi non crearet: alibi diſputatum eſt. Ὅταν δ' ἄρθῶσι. Quia dicebat ſuccum intus contineri, quia ſit exiguus: vnde progignatur vermis: addit, cùm verò dapſile eſt alimentum, ſeſe diffundit & confert ad ſuperiora. Itaque vincit, cùm eſt multum, non vincitur, vt exiguum illud vincebatur. ridiculé. Non enim materia ſeipſam vel mouet, vel egit. Si naturalis internus calor exiguum nequit ſuccum ab exterioris æſtus iniuria defendere, tanto minus, ſi multum habeat, in quo ponat operam. quare quod dicebamus, dicendum eſt. Reſiſtere magnis æſtibus multum humidi: parum autem corrumpi. Ἐπιφέρει πρὸς τὸ ἄνω. Hîc manifeſtò τὸ ἐπὶ coniungitur cum πρὸς, ad ſignificandum aſcenſionem. quia qualemcunque in partem eat humor eius motus nota erit ἐπὶ ad finem. Παρεγγυῶσιν. ſimilis noxa: autor diuerſus in Vitibus. Ἴπες dicuntur vermiculi, quos puto vocatos à Catone conuoluolos. fringent hîc Grammatici. Ὁμώνυμοι δέ. Quatuor igitur habemus animalium genera. Vnum nomine communi, σκώληξ, vermem, in quibuſdam leguminibus & frugum radicibus. vnum in Cicere, κάμπας, erucas. vnum in Vitibus, ἶπα, conuoluolum. vnum in Oleis, κώρυκας. Cuius nominis ne veſtigia quidem vſquam inueni: vt mirum ſit, à Plinio præteritum. Tametſi Plinius in decimo ſeptimo, Vites atque Oleas Erucis infeſtari ſcribat: non tamen auſim hic corruptè legi, κώρυκας, & legendum κάμπας. Quia rem nouam atque aliam à ſuperioribus aſſignat Oleæ, quaſi peculiarem. Idem in eodem libro, araneum nominat Oleis inimicum. Cæterùm Vitibus quoque communem facit hoſtem. Ἄχυλος, inſipidus. quia nulla ſe tuetur aliqua nobili qualitate. Sed eſt ea quaſi priuatio expoſita omnibus iniuriis. ideò dixit ἀσθενῆ.

Lego γίνεται. τὰ ἐρινεὰ συκῶν, τὰ δὲ καὶ τοιαῦτα, ἐπὶ ἐπιπολῆς. Et ὅλως πολὺ μᾶλλον. Et οἱ δὲ μάλιστα καρπῶν. Et περὶ τοὺς ἀγρούς.

Theodorus, ὅταν ἀναξηρανθῶσι, priuſquam exiccentur: Imò verò poſteaquam ὑπὸ τοῦ θερμοῦ exiccatum fuerit. Μεξαμένη. τοῖς. Theodorus τὸ πᾶν, ratione debita. Ἐπιρροή. ſuccus. ſucci affluxio. Ὁμογενής. congenerem minus bene. non enim eſt eiuſdem

A generis vermis & vitis. Neque verum eſt, ſimul eſſe genita duo hæc, ſi ſpectes tempora. Sed locum tantùm denotat, & deductam ex analogis principiis generationem. Mirum, Theodorum non eſſe auſum ἶπα, conuoluolum putare.

CAPVT XXXI.

XXXI. *capitis argumentum. Electio temporis ad ſementem faciendam. Humo ſicca melius ſeri. Serotinam ſementem eſſe bruma.*

ΣΠΕΙ'ΡΕΙΝ δ' ἐνδέχεται. Alieno, ſicuti dicebamus, loco repetit ſerendi tempora. Duas po-
B nit ſententias controuerſas. Vna iubet ante pluuias quàm nos ſeruamus, ante Vergiliarum occaſum. Alii malunt, poſt pluuias: cùm accidunt, vt Clidemus. Deinde ponit ſententiam confeſſam, εἰς ὀψιμασπορίαν. Aliam item adducit, certam & receptam: in lutum non eſſe ponendum ſemen: diſſolui enim atque lacteſcere dilutum. Item nec in ſemimadentem quidem: quoniam facilè putreſiat. Tum diſputat de brumali ſatione ex Clidemi ſententia. Poſtremò repetit de Hyemis vtilitate, quod iam ter dictum eſt. Οἱ μὲν πρὸ πλειάδος. Deeſt, ἀνατιλλομένης, ex vſu loquendi. Heſiodus addidit. Alii cum illarum occaſu: qui ſubſequi conſueuerint imbres, quibus aluntur. Ἀρετὴν
C δ' ἴσως ſuam interponit. Quo anni tempore terra cieatur ad conceptionem ei ſemina eſſe mandanda: modò caueamus, μὴ ἐν πηλῷ. etiam damnat, τὸ ἡμιβρεχὲς, καὶ ἡμίπηλον. quod ſemiudum eſt ſemiſiccum item eſt: hoc eſt, ἡμίπηλον, ſemiuiolatum: vt ἄπηλον, εὔπηλον, alibi. Ἀμφίβολον, ambiguum aruum ad opus. ſicut Herophili corpus, οὐδέτερον. Et vinum quo vtimur nos, non ſine luſu in Scazonte: vinum eſt, nec eſt (quod puto) vtrumque, neutrumque. ratio autem ambiguitatis eſt. Videtur altera ex parte commendari: quia pollicetur humor alimentum, calor fomentum. Contrà, humiditas materiam putrefactionis: calor cauſam efficientem. Lutoſa tellus διαχεῖ, diluit, καὶ ἐγγαλακτοῖ, reſoluit in pultem lacteam. Sic dicimus ortum ſemen, dum
D formatur, lacteſcere antequam ſolidetur. Καὶ ἐὰν ξηρανθῇ, συμπλάττει. Poſtquam maduerit, ſi ſiccatur. oblinit, id eſt fit glutinoſum. hoc verbo etiam mox vtetur Τοιοῦτον γάρ. Oſtendit quare putrefaciat. quia neque calor neque humor ſatis eſt ad operis perfectionem. Calor quidem mouet, ſcilicet auſpicatur apparatum generationis: ἀλλ' οὐ βιάζεται; ſed non ſatis valet. Media illa ignauia eſt, ſicut in Solonis legibus: quæ in ciuilibus diſſenſionibus eos damnabat ciues qui non altrinſecus ſtetiſſent in factione.

Καὶ χείριστον. Quare peſſimam omnium factionum eſſe hanc, etiam peiorem quàm eam quæ fit in luto. quoniam in luto non eſt mouens calor, de qua nullam reddit rationem, ſed de ſicca tantùm.

tantùm. at cauſa in ſicca manifeſtior. non enim corrumpitur ſemen. Τοῖς δ᾽ ἐπὶ τροπαῖς. Alia Clidemi opinio aduerſus brumalem ſationem. Videtur igitur hæc quoque recepta quondam. Sed ille facetè dicebat, eſſe ſimilem malecarptis lanis. Quia neque porrectam ἀτμίδα trahere, neque quam habet donare poteſt, calore, qui eſt vtriuſque motus autor, deſtituta. καὶ ἐκλύεσθαι ὅλως. non eſt idoneis viribus ad ſucci concretionem, quæ è ſemine fit planta. Totum enim penitus diſſoluitur. non tamē explicat Clidemi comparationem. Lanæ quę non ſunt bene carptæ, nequeunt tincturam admittere. Terra quæ tota vda eſt, non poteſt ſeſe explicare accedere ſemini. Ἀτμίδα hic intelligit tenuiorem ſuccum, qualis exhalatio eſt. Et alioquin omnis pluuia fuit exhalatio. Vel intelligit tenuiores partes, quæ ab ima terra exhalant ad radices. Ἄλλο τι ὄψια. Haud penitus damnandam brumam ad ſationes. ſunt enim quædam fruges ſerotinæ.

Συμφέρει δέ. Oportet autem tunc cæli fauorem ariolari deprecarique imbres ac frigora. nam & ſuprà dicebat, frigore ſemina retorrida fieri. Itaque ἔνδιον hic & tepidum ſignificat: quod à nobis ſæpe, & ſerenum quod à Theodoro ſemper. Et ſanè teporem magis exigit cùm ait: ὅπως διαβλαστῶσι. Quin quæ poſtea ſuperuenerint frigora, oportet eſſe μέτρια. Scilicet tenella adhuc ſegetes, neque dum ſatis altè radicata. Ideò dixit, non ſolùm ἐρριζωμένων, ſed etiam κατηρεισμένων, confirmatis ac ſtabilitis. Ὑποπαλευόμενα. Ratio, quam ſuprà toties de hyberni frigoris ambientis vtilitate. παλευόμενα, quaſi conculcata. Eſt tamen affectus ſuperficiei, non ſeminum. infarcta. Quippe πηγνύμενα ὑπὸ τοῦ ψύχους τῆς ἐπιφανείας. ἐγκαρπότερα, fructuoſiora. nota præpoſitionem. Nota enim eſt principii in ipſo ſemine: quaſi plantæ compendium totius, fructum in ſeſe continet poteſtate. Τὰ γὰρ εὐθὺς ἀνατρέχοντα. Signatis vocibus vtitur. Εὐθὺς, ſtatim quàm primulùm radices egerint. Et ἀνατρέχοντα, feſtinationem ſignificat incrementi: & eſt quaſi ἄνω τρέχοντα. Quibus verbis hoc idem ſuprà deſignauit, τὸ δ᾽ εὐθὺς εἰς τὸ ἄνω τρέχει. ac fortaſſe hic quoque ita ſcriptum fuit. Καὶ ἅμα πρὸ τῆς ὥρας. Quemadmodum præcipitarunt incrementum, ac præmaturè eruperunt, ita etiam ante tempus fructum concipiunt. Cæterùm exili radice cùm ſint, non habent vnde ſuppeditetur ad perficiendum. Cùm ſint gracili ſtipula, non habent quà deducant alimentum. In ſtipula quoque tenuis atque exiguus calor parum attrahit. Hoc eſt quod dicebat ἀποχεόμενα, effuſa & quaſi eiecta. metaphora ab abortiuis. Τὸ γὰρ ὅλον. axioma. omne intempeſtiuam præter naturam. ſanè καιρὸς eſt naturæ pars. ἄκαιρον ergo παρὰ φύσιν. ſic παράκαιρον, ἄκαιρον, πάρεργον. Διὸ καὶ ἐπινέμουσι. Vt cohibeant effuſionem illam, aut ſecant aut carpunt. Hic quoque locus, mo-

A re noſtro, ditandus eſt. Tribus de cauſis tondemus ſegetes & duobus modis. Quippe aut ſecamus falce: aut pecus carpat, curamus. Cauſæ autem hæ, vel quia ſeges luxuriat propter vbertatem campi: vel quia teporibus excita, priuſquam firmiter radicetur, prodit: vel ob euētum. In Liguribus Taurinis anno ab hinc circiter quadrageſimo cùm poſt idus Apriles grandine calefacta regio præſentis faciem ſegetis ſimul cum futuræ ſpe amiſiſſet: totáque ea pars, in quam incubuerat, in fletu, atque etiam eiulatu tota ea die iaceret: ſenex quidam nobis præſentibus ad ciues, Vnus, inquit, quiſque veſtrûm me ſequatur, quódque me viderit facere, faciat. Tum arrepta fœnaria falce in agrum ſuum tendit. Idem aggreſſi omnes alii, quantum extabat reliquiarum, ſecuere. eo anno quadruplatus prouentus eſt. Hoc ideò ſcriptum hic oportuit ad

B poſteritatem: propterea quòd ex euentis præcepta ſæpe inſtituuntur. Vbi etiam (quod nobis compertum eſt) animaduertendum: Feſtinare ſegetem in macro ſolo, cui ſubeſt tofus: ſi tepidæ ſint Hyemes: concaleſit enim à ſubiecta cruſta radix. Ἀγαθὸν δὲ ἡ χιών. Quarto nunc hoc repetit. conferre niues, quod iis fermentetur ager. ζυμοῖ: & addit τεφρώδη περιέχειν. cauſam ſuprà diximus.

Lego συνέχειν, non ἐπάγειν. Et πρὸ πλειάδος, id eſt ante ortum Vergiliarum: ſi non non placet, quod in commentario dicebamus. Et καὶ χειμῶνος ἔτι, non autem εἰ καί. Et κατηρεισμένων, non κατηρειπωμένων.

Theodorus, ἄνικμον, irroſida. peſſimé.

C ἰκμὰς, non ſignificat rorem. Et in ortu Vergiliarum cadit ros ac fit pruina: nec propterea ſatio deprauatur. Sed ita ſiccam volunt: vt ne pluuiola quidem madida ſit. Ἀμφίεργον. Veritus Latina voce mutare, Latina facie interpolauit. amphiergon. miror, non excogitaſſe opus anceps. Συναλείφει, oblinit, obſtruitque. non obſtruit, ſed diluit: neque poſſet accommodare ei, quod item mox ait, καὶ ἐπαλείφειν ἔλαιον. Itaque ibi id omiſit. Περὶ τροπάς. ſolſtitus. Duplex error. vnus cùm brumam ſic vocat: alter cùm ſolſtitium implicat cum bruma. nam de bruma hic agere manifeſtum quum ait, terram madidam.

Ἐξεσμένοις. dilaniatis, peſſimé. carpere verbum ei opificio ſignatum. Εὐδίας ἡ-

D μέρας, dies placidos. Optimé: vtrunque enim complectitur, & quod imbribus liberum ſit, & quòd vacet frigore. Ψύχη λεπτά. frigora mediocria. minuta ad verbum. λεπτὰ καὶ ἀσθενῆ γίνεται. gracilia, imbecilliáque perficiuntur. non vnum hic notandum. Nego, apud bonum Philoſophum verbum hoc Perficitur, habere debere tempus præſens. perfectio namque indiuiſibilis. Deinde dico, non poſſe ſimul ſtare perfectionem & imperfectionem. at λεπτὸν καὶ ἀσθενῆ, ſunt imperfectiones. Tum addo: non exprimi

Græcam ſententiam, ſed deprauari. Hæc enim Latina hoc ſignificant: eſſe quidem gracilia & imbecilla, ſed poſtea perfici.

CAPVT XXXII.

XXXII. capitis argumentum. Æſtus & frigora multum facere ad prouentum frugum. Terrarum ſitum plus afferre momenti, quàm ipſas eius qualitates. E quibus eligenda ſemina.

Ἢ καὶ τὸ ἀπεψυγμένον οὐκ ἀφανές. Poſt expedita præcepta, quæ ad fruges pertinent, quia tres declarauit electiones, ſeminum terræ, aeris: nune inuenit quæſtionem hanc. B Qui fiat vt & frigida loca, & calida, ſint fertiliſſima. Sanè eſt in Philoſophia permagna occaſio dubitandi, qua ratione duabus contrariis cauſis eueniat effectus idem. Hoc ergo pertinet ad terrarum electionem. De ſeminum electione dicet in extrema capitis parte. De aeris electione, quærat aliquis an fieri queat. nam potiùs exoptari, quàm eligi videtur aer. Eligitur ſanè: quandoquidem alio atque alio tempore vel ſerimus vel aliud quid facimus. de hac electione ſatis ſuprá. Alia eſt aeris electio, videlicet propter ſitum regionis: non enim eadem cuique parti cæli efficacia. de hac aget hîc.

Ἢ καὶ τὸ ἀπεψυγμένον. haud eſt obſcura quæſtio. Sanè omnibus notum: in Septentrionalibus inſignem fertilitatem. non minorem in Africa & Ægypto. C Alibi diximus: in Angot Æthiopiæ prouincia toto anno vertente ſeri ac meti. Hæc igitur vt cognitu facilia: ita in promptu ſtatuunt dubitationem ad cauſam inquirendam. At non in promptu ſtatuunt cauſæ cognitionem. Nota loquutionem huic vſitatam. ἡ ζωδιαφυλάδης ἀντιτυπία. Quamobrem, cùm videamus à frigore ſubtus terram calorem cohiberi: non ab re eſſe videmus, vt frigida loca ſint fertiliora.

Περὶ γὰρ τοὺς ἄλλους. vulgò dicunt cæteris paribus. Si par, inquit, cultus adhibeatur, & calor & frigus multùm faciunt. Sed refert huius compendium ſolutionis ad ea quæ ſuperiùs dicta ſunt. Ea erant: calorem per ſe agere: frigus per accidens: D quia corroboret calorem. Non tamen exhauriunt hæc dubitationem: ſed porrò quærendum, quia porrò dubitatur. equidem ſic dicam. In locis mediis, vbi & multi caloris & multi frigoris ſunt viciſſitudines, fouebit radices Hyems intercluſo calore tepor, qui eſt in confinio frigoris abſcedentis & ſuperuenientis æſtatis, euocabit ex adultis radicibus & ſucculentis egregiam ſtipulam: calor accedens ſpicam formabit: æſtus eandem coquet. At in Ponto, vbi æſtus nullus, calor minimus ac breuiſſimus, vnde vbertas illa? an ita ſoluendum? fruges haud egere multo calore, eas præſertim quę proueniunt frigidis. Non enim Triticum, ſed Secale, ſed Hordeum, ſed Bryza.

A itaque poſſe perfici. Ad hęc in Ponto & Sarmatia æſtuoſos eſſe quoidam dies, non ignoramus: propterea quòd ager ille vdus imprimis, atque ob id facilè efferueſcit. Nihil fecundius lutoſis locis, vbi ſole tacta ſunt. hæc de frigidis. In Africa & Ægypto alia ratio, quàm feruoris. Non enim in Arabia prouentus par. Solum in Africa ſubeſt vdum, qua aruum eſt. Sola namque ora maritima fertilis, cætera vaſta eſt: vnde & Barbaria dicta: quia bar eorum lingua deſertum ſignificat. In Ægypto Nili beneficium populare, quocirca perpaucis diebus perficitur ſeges. Quòd ſi diuturni temporis egeret, vt noſtra: non vtique toleraret ſubſequentes ſiccitates. Angot, tametſi in eam non inuehit limum Nilus, æſtiuis imbribus, iiſque validiſſimis recreatur. B Hyeme tepores fauent, quales nobis in equinoctiis. Οὐδὲν δὲ ἧττον. Alia pars quæ aerem conſiderat ſanè repetitis animaduerſionibus. Aer, inquit, & tempus afferunt aquarum opportunitates & ventorum: vnde prouerbium natum ſit: ἔτος φέρει, οὐκ ἄρουρα. Alluſio concinnior Latinè: annum ferre, non aruum. Hoc etiam in octauo Hiſtoriarum, iiſdem penè verbis, παραβιαζόμενων κρατῶν. Expuncta quæ ibi legebatur, negatione: ſicut & hîc. Ne cum Eraſmo audeamus ineptire, qui οὐκ ἄλλως, ſuo deprauat arbitratu. dixit βιαζομένων. quia vim facit Hyems calori, quem coercet ſubter terram. Μέγα δὲ καὶ ἡ θέσις. hoc cum aere componit, ſatis rectè. Situs enim eſt affectus terræ non vt terra eſt, ſed vt ſic, ſub hoc cęlo. C Πολλαὶ γάρ. Oſtendit præponderare ſitum: quia terræ tenues, alicubi feraces ſunt. Cauſa eſt non in concretione, ſed ab euentis externa. Non nimis ſæpe compluuntur: tempeſtiuè inſolantur: mediocriter perflantur. Ὡς δ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν. Quæſiuerit aliquis vniuerſalem terrarum electionem. Ea, inquit, optima ſoli ratio quæ multùm patitur Hyemis. tale eſt in Gallia circumpadana. Si enim non ſunt Auſtris obnoxiæ regiones, fructus præcipitatur: & herbidam facit ſegetem ac rubiginoſam. Tertiò λειχῶνος: bis ſuprà: hîc Atticè communis generis. Nota loquutionem: ἡ ἀγαθὴ χώρα χειμῶνος δεῖται πολλῶν. Δεῖται, non ſanè hîc, eget, bona regio non eget, imò fruitur. ita explicandum. D Δεῖ τὴν ἀγαθὴν χώραν ἀπολαύειν χειμῶνος πολλοῦ. etiam notabis pluralem numerum, πολλῶν. Non enim ad eundem ſementem multis opus habet, vt ita coactus dicam, Hyemibus. ſed in ſingulari, multa Hyeme. non qualem ſuprà, λεπτὴν vocabat. τελεσφόρα. terræ ſunt, quæ & ferunt & perficiunt. Non quales eæ in quibus ſemina dicebat ſuprà, ἀποχείμερα. Ὁ δὲ χειμών. Iam obtundi ſeſe conqueratur accuratus lector tædio tot repetitionum. nam quoties hoc dictum eſt? Ἂν εἰργασμένην. Reſpondent hæc ſuperioribus, quum dicebat: πρὸς τοὺς ἄλλους ποιεῖ ὁ χειμών τι. Oportet bene verſatam eſſe terram: vt rarefactionis beneficium accipiat ab Hyeme

ab hyeme. dixit autem σύμμετρον μέγεθος. quia ſuprà dicebat: præcipitem excurſionem efficere gracilia. Διὰ τοῦτο. Cùm hyeme calor atque ſuccus in radice diu fuerit cohibitus, primis quibuſque temporibus erumpit. Conueniunt hæc quoque cum ſuperioribus. ταχείας αὐξήσεις. & poriò, πλεονεκτούσας. Ὥστε δοκεῖν. Tam cele riter tanta capiunt incrementa, vt videantur excedere compenſationis rationem. Hoc enim eſt, μὴ κατὰ λόγον ἀπολείπεσθαι τῶν ἐν τοῖς ἀλεεινοῖς. præter modum videntur aucta, ſi quis reſpiciat quantum præuertebantur ab iis quæ tepidis extiterant locis. Ἀλλὰ καὶ προτερεῖν. Imo verò antecedere illas, ſicut & alias tardiores. hoc eſt, ὥσπερ καὶ τὰ ὑπολειπόμενα. Ἰσχυρὰ Rationem reddit celeritatis. vehemens fit impetus collectionis, propter diu collecti ſucci copiam, qui ſeipſum capere non poſſit. Τὰ δὲ σπέρματα. Tertia pars de ſeminis electione. hoc etiam quærebat de arboribus: vtrum præſtaret, deponendas virgas ſumere de melioribus, an deterioribus. Ὅπως μηδεμία. nequa fiat in melius mutatio. ſtolidum conſilium, ac præter votum optimi cuiuſque. Sed ita ſentiendum: ne fiat mutatio in peius, ſi de meliore capiatur. ideò Theodorus abdicauit illa, ἐπὶ τὸ βέλτιον. Sicut etiam omiſit, ἐκ τῶν χειρόνων. Nam ſanè inepta ratio. non enim fieri poteſt, quin ſemen in agro deteriore deterius habeat: atque ex eo ſecum trahat principia deprauationis, quæ alterius arui bonitate nequeant emendari. quoniam igitur tota hæc ſententia futilis, alteram ſubdit. Ἐκ τῆς ἀγαθῆς. Quæ ſint in bono prognata ſolo. Quia & ſi ſunt poſtea mandata minus bono, ſuam tamen priſtinam tueantur bonitatem, vel totum biennium. Satis ſanè efficaciæ in ſententia ad tollendam ſuſpitionem degenerationis. Ἀμφοτέρως. Tam in aruo ad fruges, quàm in agro cætero ad arbores. dixit autem εἰ ἐπὶ τὸ ἀλλῆς. quomodo etiam loquitur Ariſtoteles.

Lego καὶ ὁ πόντος. non autẽ, ὁ ποταμός. Ὁ περίχωρος αὐτοῖς. Quidam addunt ἀήρ. vtroque modo vſitatum eſt. ὁ περιχωρισμός, ſemper intelligitur ἀήρ.

Theodorus, ἢ καὶ τὸ ἀπορούμενον φανερόν. Ex quo illud quoque palàm fit, quod in quæſtione verſatur. Minus bene. non enim notum eſt id de quo dubitatur, imò valde controuerſum, ſed ipſa dubitatio. Vt cauſæ dubitationis ſint manifeſtiſſimæ: res de qua dubitamus, obſcura. Sic Græcè non ineleganter: ἡ μὲν ἀπορία φανερὰ, τὸ δ' ἀπορούμενον ἀμφισβητούμενον. Πρὸς τοῖς ἄλλοις. ſupra cætera. non: ſed, ad cætera: addita ſcilicet calidi, frigidíque ratio temporis. cum cæteris. Λεπτὰ, καὶ φαῦλα, graciles, vitiatíque. vſitatius apud Latinos, vitiatum, eſſe ab euentu, aut externa vi, nõ autem à natura: à natura verò vitioſum. Λειχήνας ποιοῦσιν ἐπὶ πολύ. Vitia magna ex parte fœtificant. non potuit peius. μὴ κατὰ λόγον ἐπιλείπουσιν. Pro ſua exiſtimatione. ridiculé. quid enim exiſtimant fruges? Ὥσπερ καὶ τὰ ὑπολειπόμενα. Sicut & arbores detruncatæ. nihil ad rem. &

A addidit de ſuo, arbores. Ἐκ τῶν ὁμοίων. Semina capi ſimilia. non profectò ſemina. Nam cui ſimilia? imò ex terris ſimilibus ei terræ, in qua ſementem ſis facturus. Et omiſit, vt dicebamus, ἐκ τῶν χειρόνων, & ἐπὶ τὸ βέλτιον.

CAPVT XXXIIII.

XXXIIII. Capitis argumentum. Conuenire debere tum tempora ſeminibus: vt ſuo quæque tempore pariantur, educentur, fructum ferant: de cura Fabarum, & aliorum.

XΡΗ δὲ καὶ τοῖς τοῦ ἀέρος. Ad faſtidium hæc repetita penè omnia. priuatim verò τῶν πρώιμων fieri debere ſationes iis locis, quæ tepida ſunt: ſerotinorum, frigidioribus. Alioquin hæc præuenire tempus ſuum: illa præ- B uenire præpoſtero vtrique incommodo. ſatis plana ſunt omnia. Ταῖς τοῦ ἀέρος ἀνωμαλίαις. Aeris inconſtantiam vocat inæqualitatem: ac ſciſſimè quidem in plurali numero. varietas enim eſt in multitudine. Propriè verò dicitur ἀνωμαλία diuerſitas eiuſdem temporis partium variatarum. At hic accipit ἀντὶ τῆς ἐναντιότητος, ἢ ἀνομοιότητος ſanè τὸ ἀνώμαλον eſt in gradibus partium τῶν ὁμογενῶν. Verbi gratia, Verni dies, ſi alius tepidus, alius gelidus fuerit, iique contigui. Metaphora ſumpta eſt à ſuperficie corporum. At locus frigidus non eſt ἀνώμαλος ad calidum, ſed ἐναντίος. Nemo dicat, contraria eſſe ἀνώμαλα, at illa contraria: εὐδιεινοὶ δὲ χειμερινοὶ πρώιμοι, ὄψιμοι. Τὰ μὲν γὰρ προτερεῖν. Sci C licet τὰ ὄψιμα præueniunt contra naturam ſuam. Corrumpuntur ergo. quia μόλυνσιν patitur fructus. Nam ſerotinum Triticum requirit æſtus. ergo nebulis vernis corrumpuntur flores: & ſæpe rubigineſcit, vt Secale. Ipſe non explicauit noxam τῆς προτερήσεως, ſed ſolùm narrauit, προτερεῖν δεῖ. Et δεῖ, quid hic agat, videndum eſt. Imò προτερεῖ. τὰ δὲ ἀπ' ἀρχῆς. ſi verò πρώιμα, puta trimeſtria, ſerantur frigidis: differtur enim contra eorum naturam fructus ad æſtatem: quare vruntur. Καὶ ἀποπίπτει Fructus tempus reſpondet tempori cõceptionis. ſerò concipiunt: ſerò ergo fructificant.

Εἰ μὴ πανταχοῦ. Exceptio in priuata natura Fabarum, & Hordei. horum vtrunque, tum poſt, tum ante Hyemem ſeritur. Διὰ τοῦτο. Matu- D rè ſerunt fabam, ne vratur æſtu. Item alia de cauſa. quia dum floret, amat aerem pluuium. Quare ſi ſerò ſeratur, ſerò floreat: ergo poſt vernas pluuias. Item alia ratio. euenit enim ei quod Porro: ſi geletur ſcapus, pro vno illo plures ſuccedunt.

Τὸ δ' ὕδωρ. Ratio vtilitatis. raram eſſe Fabam. talia dicebat ſuprà, eſſe πολύπορα. in ipſam ergo ſeſe aqua induit. θεῖν, currere. Ἀνανθεῖν. Quan diu floret, quoad defloreſcat. Διὰ τὸ λεληθυῖαν προτέραν αἰτίαν. Rubiginis ſcilicet. Πολὺ ἐρυσίβη. Hoc & ſuprà, iiſdem verbis, quibus addit, σφακελίζεται. & mox remedium. ἐγχέοντες ἅμα σπέρματος non tamen penitus ab ea noxa liberat vinũ, ſed ἧττον. addit cauſam. Quia vinum habeat acrimoniam. ea ſcilicet fouetur illa ſalſugo: ne tam facilè diluatur imbribus. Sal non additur, quia nimis exiccaretur. Διαπνεῖ γὰρ αὐτά.

Cauent à vino erucæ. ita hoc iudicio non tam conſeruatur à vino ſalſitas, quàm abiguntur erucæ. Τὸ γὰρ ὅλον. Nactus hîc ab alterato Ciceris ſemine occaſionem, excurrit in ea quæ iam toties dixit, de principiorum mutatione, quam totæ poſtea ſequantur plantæ. Axioma. οἷα γὰρ ἡ ἀρχή: quale principium, talia quæ à principio. Ἔτι δ' ὁρῶμεν. Maius argumentum. Nam ſi ſolis alimentis mutantur plantæ, quę alimenta ſequi decuit principiorum rationem, quanto magis ipſis mutatis principiis? Ὥσπερ ἐξ ἀγρίων. Enumerat mutationes, & formarum, & eorum quæ pendent à formis, ſcilicet & plantarum & fructuum.

Οὐκ ἄτοπον. Ordinem quendam ſtatuit. Vt primùm radix mutetur, deinde ſtipes, poſtremò fructus. procedit per manifeſta. Nanq; de his omnibus ſæpe iam. Ἀπορητικὸν δ'. Legem ponit rei quæ non pertinet ad opus ruſticum, de quo hîc agit, ſed ad ſolam cognitionem. Non expedit, inquit, poſtquam defloruit, paulatim prodire, neque ſoles experiri, ſed optāda frigora. Addit etiam, ἐπινίφειν, reſpiciens etiam alias à Græcia regiones καὶ πολλαχοῦ ἀκμάζειν, de fructu dicit. mirum

A verò non eſt, à ſole ſuggi: ſed à niuibus nō peturi, mirum ſanè. ſed de rubigine tantùm intellexit.

Ἀποψύματα. Quæ ſuprà ἄπνοια. repetita omnia.

Lego μεταβάλλει τὰ ὅλα: aut delendum, ὅτι. Et ἐπινίφειν, non ἐπινίφειν. nebulæ nanque rubiginem creant. Niſi nubes intelligat pendentes, non imas hærentes. Et οἱ ψιλοὶ πόλοι, non autem ψιλοί.

Theodorus, ἀναθεῖν, refloreat. floris continuet emiſſionem. διανθεῖν. ἀνάνθεις, ſuprà, Vites abſque flore, alia compoſitione. hîc eſt, ἀνά. Σφακελίζεται. Tabeſcit. ſideratur. Ζωογονεῖται. Foetificatur. imò verò animal creat. Nam cùm fructum edit, fœtificat, καρποτοκεῖ: vt ſuprá. Δριμύτητα. Acerbitatem. non hic ſolū, neque primum errat: vt acerbum cum acri confundat. ſicut, ἄγρια, feroces. At aliud θράσος, aliud ἀγριότης, apud Ariſtotelem. & ferox, aliud quàm ferum. fe-

B ra ouis in Scythia, quæ nullis errat cuſtodita paſtoribus: at ea neutiquam ferox. ferox Alexander in Clyti cæde, intra oppidi mœnia ferus nunquam. Κατὰ μικρὸν ἐκφύειν. Theodorus longè aliter, neque his implicatus hæret. ſed illud minus fideliter ἐκθερμαίνουσα. feruefaciens. Ἀπνεύματοι, inflatiles. infeliciter ambiguo verbo vſus eſt.

GRATIAS TIBI DOMINE IESV.

IIII.

IVLII CAESARIS SCALIGERI IN QVARTVM DE *cauſis plantarum Theophraſti, Commentarij.*

CAPVT I.

1. Capitis argumentum. Quæritur, quamobrem arbores ſemine ſata degenerent. quæ ſeruntur quotannis, non degenerent: quæ tamen illis imbecilliora videantur. quare arbores cùm ſint robuſtiores ſerius maturant fructus ſuos, quàm quæ annuo ſatu veniunt. ſemina habere in ſe principia non ſolùm actionis, ſed etiam paſsionis. vtri generi fructus numeroſior, arboribúſne an plantis annuis. quare degenerent.

ΕΠΕΙ δὲ ἐκβλάσται φύσεις. Antequàm præſens caput aggredior: operæpretium facturus videor, ſi more meo, totam quaſi in tabella expictam libri huius faciem ſpectandam ſtatuam. Comparabitur enim iudicium noſtrum, cum antiquorum ſedulitate. Igitur poſt duplicem cognitionem: vnam ſimplicē ipſius naturæ plantarum: alteram. quę cum arte coniungebatur: nūc expedit ſuper iis, quæ narrauit, quæque ex ea narratione iam planè cognita ſunt, quæſtiones aliquot: cæterùm tam confuſè, vt veſtigāti ſimilior, quàm docenti videatur. Primùm nanque agit de ſeminum degeneratione, quam materiam millibus aliquot verſibus interpoſitis iterum verſabit. Quemadmodum rurſus de rubigine, ac de temporibus ſationum. déque leguminum floribus, & quibus iuuētur fruges. Interea pergit porrò ad longè diuerſum argumentum, nempe de ſeminum duratione: de qua tamen, atquè eorum conſeruatione rurſus hoc eodem libro. Nam ſanè hoc priore loco importunè introducit. diſcerpit enim inſtitutam de generatione tractationem: ad quam mox redit. Poſthæc addit ad plantarum fructificationes, quarum finem partitur, tum ad ipſam generationis propagationē, tum ad vſum noſtrum. Is ſanè affectus cum ſit fructuum, non autem plantatum: tamen illico ſubdit plantarum affectus, de ſpecierum

rum mutationibus:quem tamen cohærere oportuit cum ipſa degeneratione, de qua bis hic. Æquè turbulentè ſtatim, cùm fructuum tractat vſum ob animalia: poſt quem adiungit rationes, quibus illæ floreant. quæ natura cùm ſit & florum propria, & frugibus peculiaris: tamen ſubiicit vniuerſalem affectum,nempe fœturam: tamquè in maximè vniuerſali ambitu, nempe omnium plantarum. In fine verò capitis, quod ſuperiore agitabat libro, quærit quamobrem puſilla ſemina multifera ſint. Nunc particulatim proſequamur. Ἐπεὶ δὲ πολλῶν. Cùm multis modis proueniant plantæ: in eo modo qui omnium maximè communis eſt: eſt autem is à ſemine, ſicuti ſuprà declaratum eſt. Dubitatur qui fit vt ex validiore genere ſeminæ ſint imbecilliora: ex debilioribus, fortiora. Robuſtiores eſſe arbores, quàm eas plantas, quæ annua proueniunt opera: ab iis tamen annuis prognata. Semina valentiora eſſe, quàm quæ proferant arbores. probatio. Celeriùs enaſcuntur hæc annua: ſeriùs arbores: facta vtrorumque ſub eodem tempore ſatione. vegetiora videntur ergo. ad hæc altera ſimilis dubitatio. Quare tardiùs arbores maturant fructus ſuos? atqui contrà decuit: maior enim vis. Tertia ad idem. diutius ſub terra morantur arborum ſemina: celeriùs enaſcuntur annua. hæc eſt prima pars capitis huius haſce continens diſceptationes. In ſecunda, vt ſoluat eas, ſtatuet principium quoddam, à quo deducet multa notatu digna. Videamus partem hanc. Κοινότατον πᾶσιν. Hoc etiam per initia totius operis dicebatur.

Ἢ ὅσα ἔχει σπέρμα, ἢ καρπόν. Primùm ἢ, ſignificat hic, ſaltem, aut, quippe. eſt enim ad hunc modum diſiunctiua: aut omnia, aut quæ ſemen habent. Sunt enim ſterilia quædam. dixit σπέρμα, ἢ καρπόν: non quemadmodum ſuprà, cùm diſtinguebat, & aſſignabat σπερματικόν, ſed ἐκφραστικῶς.

Διὰ τί ποτε. Prima quæſtio. Quare non reſpondent matris robori ſemina vigore pari? debiliora nanque è vegetioribus: vt arborum ſemina ſeminibus annuorum. Ἀμφοτέρως γάρ. Modum hunc loquendi per aduerbium etiam ſuprà vidimus. In vtriſque tam patet hoc quod dicimus: vt neutiquam ſit controuerſum. Καὶ εἰ ἀπὸ τῶν ἀδυνατωτέρων. Poteſt hæc eſſe quarta quæſtio præter ſuperiores, hoc ſecundo loco poſita. Vt ſit etiam quærendum: quomodo ab imbecillioribus proueniunt robuſtiora: nempe arbor è ſemine. Puta à picea, Cupreſſi re ſemine: aut quod longè magis exiguum, Fici, tam grandes moles. Verùm non eſt queſtio hæc à ſuperiore ſeparata, ſed eadem reciproca. Si arbor valida, ſemen debile: vt à valido debile, ita à debili validum. Τῶν δὲ ἀδυνατωτέρων. Hæc eſt probatio τῶν δυνατῶν. poſuit enim hæc debilia, illa valida ex ſeminibus. Oſtendit ergo ſigna. annua ſata non mutantur, ſed ſibi ſimiles fructus ferunt. arborum ſemina mutantur. & ferunt deteriora. Alia probatio: arborum ſemina tardè formantur in ſtirpem: annuigenarum ſemina citò prodeunt. hæc ille, non tamen

A abſque noſtra dubitatione. Nam & prior probatio falſa: & ſecunda non ſimpliciter vera. Nam tametſi Vitis è grano proueniens infelicior ſit, quàm quæ Malleolo: non tamen omnibus euenit arboribus. principiò non vlli ſylueſtrium. Accipe Glandem, Pinum, Piceam, Laricem, Ilicem, alias. nec minus valent è mitibus multæ. Nam Perſicus, & Prunus ex oſſibus optimæ. neque Iuglandes alia veniunt nobis ratione. Quæ omnes arbores partim magnitudine, partim fructu ſunt inſignes. Altera ex parte longè magis annua mutantur. multo nanque maior in eo mutatio eſt, quod amittit ſpeciem, quàm in eo quod amittit in ſpecie gradum. Mutantur enim accidentia ſola: at Vitis deterior enata è ſato ſemine ſpeciem non
B perdidit, ſed accidentium excellentiam. At frumenti & aliorum formas amitti videmus, atque aliis eſſentialibus differentiis productas ſpecies diuerſas. Secunda verò probatio non continuò vera eſt. Si enim conſideres ſubſtantiæ, id eſt corporaturæ conſtitutionem: proportio duabus conſtat rationibus. Prima eſt. multi fructus arborum vel duro, vel alioqui contumaci tegmento ſepti ſunt: quod antequam fiet, atque medullam ſummittat, multa ei opus eſt mora, multa interpolatione: quare non erit debilitatis, ſed roboris argumentum. Altera obiectionis ratio eſt hæc: arbor eſt longè operoſior. iudicatur hoc magnitudine, duritia, craſſitudine hæc quoque tangentur infrà. Καὶ ἀνάπαλιν. Alia quæſtio. validiores cùm ſint arbores, lentiùs tamen opus ſuũ
C perficiunt. quippe ſeriùs coquuntur fructus.

Ἔτι δέ. Probatio roboris à munimentis, quorum differentias ſuperioribus explicauit tractationibus. Nunc eas triplices repetit. ſed partim cõfuſis exemplis inuoluuntur, partim non conueniunt. Nam coriacea ſimul ac lignea componit tegmina: quorum exẽpla deducit in Olea, & Pruno, primo loco, quæ propoſita erant in ſecundo: ξυλώδη. Tum miſcet vtrumque, τὸ δερματικὸν καὶ τὸ ξυλῶδες, in Pyro, vbi eſt corium: in Vite, vbi eſt ligneum: in Malo, vbi eſt item corium: Neque facit ad rem quod ſubdit: τὰ δ᾽ αὐτά, &c. Adde, inquit, quòd iſtorum quædam etiam pulpa obducuntur. at ſanè cum illa pulpa non ſeruntur. Itaq; non propterea fit vt ſeriùs prodeant. Sed illi con-
D ueniunt ſententiæ, quæ dicit ſeriùs coqui. Plurimum enim putari, quod eis agendum ſit. itaque illud ἔτι, non ſeruit huic loco: ſi eſt ratio, quare ſeriùs coquantur. Aut non ſeruit ſententiæ, ſi refert ad tardam eductionem poſtquam ſata ſunt. τὰ δὲ σῖτα γυμνά altera ſententiæ demonſtratur pars. annua robuſtum ſemen habere, duobus modis: aut enim nuda, aut non multùm amicta: tum præterea prætenuem eſſe amictũ illum. Ideò dixit: οἱ δὲ μή: ſi nuda non ſunt: At χιτῶνί γε ἀμπέχεται λεπτοῖς. hæc eſt minor ſyllogiſmi propoſitio. Maior illa. non fuiſſe naturam ſolicitam vt foueret munimentis: propterea quòd ſatis interni roboris indidiſſet. Continetur autem hæc in axiomate illo ſemper naturam imbecillioribus adhibere præſidia, qui-

buſ ſeſe tueantur; quippe patrati operis conſeruationi, ne pereat, conuenientem. Αἱ μὲν οὖν ἀπορίαι. Diabaſis ad reſponſionem: quam hac theſi auſpicatur. Semen non ſolùm habere vim ad agendum, ſed etiam ad patiendum: hoc accipit pro confeſſo ex ſcientia ſuperiore. Quippe in libris de principiis, de motu, de cælo, de generatione, hoc probatū eſt: omnia naturalia cōpoſita eſſe ex actu & potentia. Quare vtrunq; in ſe habere principiū, à forma quidem agendi, à materia verò patiendi. Ideò rectiſſimè dixit hîc κατὰ πάντων τῶν τῆς φύσεως ἁπλῶς. hoc eſt, quod alibi dictum eſt, abſolutas à materia formas, abſolutas eſſe à materiæ affectibus. Patitur autem materia, vt materia, vnum tantùm: nempe mutationem τοῦ εἶναι hoc, aut hoc quale quid. Alias autem mutationes ſuſcepit, non vt eſt materia, ſed vt eſt ſub quantitate patitur augmentum, & loci mutationem: vt eſt ſub qualitatibus, alterationes. Quæ qualitates quia ſunt contrariæ, non ſolùm ab externis patitur, verumetiam intus quoque cauſas habet patiendi. Propterea dicebat diuinus ſenex: homo, ſi vnum eſſet, non corrumperetur. Hoc quomodo ſit accipiendum, ſatis alibi declaratum eſt. Καὶ κατ' αὐτήν. Ergo cùm ſemen ad generationem à natura ſit inſtitutum, & in ſe contineat vtraque principia: in ipſa generatione vtriuſque principii explicabit effectionem. vbi prudenter admittenda eſt vox illa, ἐνέργεια. Nam quomodo ſit ἐνέργεια ἐν τῷ ποιεῖν; facilè patet: quo verò modo ſit ἐνέργεια ἐν τῷ πάσχειν, haud facilè vulgò percipi quit. Soli ſapiẽtes intelligunt aliud eſſe δύναμιν, aliud δυνάμει. Ἐνέργεια eſt ipſa δύναμις, cùm exercetur. Antequàm exerceatur, eſt δύναμις δυνάμει. ſic & τὸ πάσχειν, antequàm exerceatur, δυνάμει eſt. Cùm autem exercetur, eſt ἐνεργείᾳ, ſiue κατ' ἐνέργειαν. ita ſeminis vis tam actiua, quàm paſſiua, antequam dirigatur ad plantæ generationem, eſt δυνάμει talis: cum verò formatur, eſt κατ' ἐνέργειαν: id eſt actu, & agens per formam, & patiens per materiam. Ideò dixit: καὶ ταχεῖαν ποιεῖ ἐνεχ ἔχειν τῷ πάσχειν. actu patitur. Barbari noſtri dicunt, de facto. Hoc autem ita ſtatuit: quia vult dicere, generationis celeritatem eſſe non ab interna actione, ſed ab interna paſſione, & ab externa actione. Iccirco dixit. ὅτι κινεῖται δύναμις: mouetur facultas, ſcilicet παθητική, nempe ab aeris calore. Propterea dicebat, θερμαινομένων. Ἀλλ' ὅταν ἡ αἰτία τοῦ ἀέρος κατάσχῃ κρᾶσις. confuſa verba. ſenſus. Quoties aeris temperatura mouet, quæ eſt motus cauſa. Οἷον θερμαινομένων. Quod alibi dicere ſolet, πῶς. Quia non vulgari calore ſolo, ſed certo mouetur ſemen. Ob id monebat nos: non omnia eodem moueri tempore ad generationem: cùm tamẽ eadem cauſa ſit externa, quippe calor idem: propterea quòd non æquè patiuntur omnia. rectiſsimé Non tamen hæc ratio remouet cauſam internā Dicetur enim ab aduerſariis: non idem tempus eſſe omnibus generationis. quia non omnibus eadem interna motus principia. Τῶν κειμένων δὲ τούτων. Explicat ſuā

A theſim, & deducit ad concluſionem, qua continentur ſolutiones dubitationum. hinc, inquit, patet, non à robore, ſed à debilitate citari celeriorem generationem. Similis hæc ratio per omnia illi, quam etiam inſtituit de generatione: quod & toties dicebat: τὸ ἀσθενὲς ἀποθνήσκειν. Nota loquutionem: ἀποθνήσκειν ἐν τῷ παθεῖν: perinde ac ſi diceret, ἀπογίνεσθαι. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος. Dixit de motu ad generationem: de facilitate nanque erat quæſtio. nunc porrò proſequitur iam generis conſumationem. Eandem aſſignat cauſam, ἀσθένειαν, & eundem effectum φθοράν. Et duo deſignat actiua principia, nempe aerem, & internum calorem. Tum adiungit ſimilem in animalibus na-
B turam. Omnia plana ſunt: animalia robuſtiora diuturniores facere tum vteri geſtationes, tum educationes. quæ tamen egent accuratiore diſceptatione. Cùm enim tria ſunt tempora, in coitu, in vtero gerendo, in educatione: neutiquam reſpondent inter ſe tractus hi. A coitu incipiamus, Inſecta, quæ habentur pro imperfectiſsimis, diutiſſimè in coitu immorantur. ut pulex, cicindela. quanquam muſcæ celeriùs expediuntur. Vidimus tamen aliquando muſcas duas volantes, quarum alteram altera inierat, neque abſtiterat. Piſces quoque nonniſi affricatu. non enim habent quod immittunt. Ideò ne fricant quidem aliqui, ſed expulſa oua ſemine aſpergunt. Canis, qui eſt ſatis perfectum animal multum trahit moræ: homo non multum. Videamus tempus prægnantiū.
C inſecta pariunt haud ita multò pòſt: cicindela poſtridie: canis altero menſe: mulier decimo. Interea de hominis conformatione. fœmella ad octageſimum diem: mas ad ſexageſimum. At operoſior mas, & robuſtior. etiam inter ſpecies. diutiùs gerit ouis, quàm canis. robuſtior hic. Genitæ quoq; neutiquā reſpondent philoſophi ſententię. mulier enim citò adoleſcit, mas ſeriùs. Nota, quod priore libro monebamus: ἀπὸ ἀέρος, ſine aeris abiectione. Ἅμα δ' ὅπερ. Verba corrupta: ſenſus is. Hę plantæ horum ſeminum parentes exiguo ſucco ſunt contentæ. σπέρματος φυτὰ σπερματικὰ ambitioſa loquutio. Plantæ quibus hæc ſemina prodeunt, parum terræ occupant. Non multum earū ſub terra eſt: μικρὸν ὑπόγειον. ſic enim legendum,
D expuncta negatione, οὐδ. arborum autem moles multum ſibi quærit pabuli. Hoc illi reſpondet, qui quærebat quamobrem fructus arborum ſeri ſunt. hoc eſt: τὰ δ' ἐν ὄγκῳ μείζονι. ii ὄγκοι maximā ſibi ſumunt alimenti partem. vnde fit, vt ne multis fructibus frequententur. hæc etiam pars animaduertenda. Quis enim non videat, quantum abſit à veritate? numerentur in ſpica ſicula, aut canaria tritici grana. centeſima ſunto. quid tum poſtea? in vitis vnius fæcibus ineatur gigartorū numerus: quota horum illa fuerint pars? accipe Mala, pyra. Supinam inueneris aſſenſionem hanc tam abſurdæ ſententiæ. Ne eis obtrudamus vel piceam, vel punicam, vel cupreſſum, vel ficum ipſam: vna enim harum arbor plus ferat ſeminis, quàm totum arui iugerum. Temerè igitur ait arbores

bores totum ſibi haurire ſuccum, qui fructibus debeatur. exemplum apponit animalium, quæ magis pinguia, minus fœcunda. hoc ſuprà quoque dictum eſt. Nota loquutionem texu variato: τὰ δὲ, neutro. *εἰ*, ſcilicet, *ὄντα*. tum *εἰς ἑαυτὰς*: aut corruptè, aut malè: vel *ἑαυτοῖς ὄντων*, vel *ἑαυτὰ δένδρα*.

Τοῦ μὲν οὖν δ' ἦτειν. Concluſio, qua partem hanc abſoluit, negando hypotheſin illorum qui putabant, robur eſſe in ſeminibus cauſam citatæ generationis. *Διὸ καὶ πολυγονώτερα*. Quia ſunt imbecilla, fœcundiora. *Καίτοι τάχ' ἄν τις*. Tangit noſtram obiectionem, ſed frigidè admodum diluit. Reſponſio in contemptu ſita eſt. ait enim, *ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἰλαρότερα καὶ ἀπηρτημένα*. neſcio quam leuitatem in his vel deprehendit, aut quàm aliena iudicet à propoſito. quandoquidem tam hæc ſunt ſemina, quàm illa: tam eſt cupreſſu, planta vna ab vno ſemine, quàm tritici planta vna. *Τὸ δὲ μὴ διαμένειν*. Nunc cauſam reddit, quare arborum ſata ſemina degenerent. quia vitiãtur, cùm diutius oportet ea ſub terra detineri. At hic duo animaduertenda. primùm, non eſſe verùm, *ἐν τῷ γένει*. non enim ſpecies mutatur, ſed bonitas & pulchritudo. alterum, quòd ſtaphyſagria in hortis noſtris, in aruo milium annum integrum ſub terra manſerunt abſque vlla mutatione: poſt id tempus exiere. De huius motæ cauſa in ſequentibus ipſe multa dicet. vbi videmus in ſimillimis diuerſos euẽtus. Nanque palma ex oſſe ſato prouenit optima & pulcherrima: olea nequaquam. at harum ſemina inſignem habẽt affinitatem. E prunorum ſeminibus habemus prunos nobiliſsimas. proinde alia eſt excogitanda cauſa. Satis liquet, ſuam cuique ſpeciei certas eſſe differentias: adeò vt & humidæ nonniſi in terra, veluti Medica, & Portulaca: & ſiccæ in locis humidis, vt Tipha aquatica, & Hydroſelinũ, & Perſicaria. Ad hæc, dicebat ipſe, peculiari quadam natura viſcum in arboribus tantùm ſedem ſibi vindicare. Ita ſemen aliud alio perfectius: quoniam tota ſpecies alia ſpecie perfectior, vt Palmula, id ſemen ſatum ſeruat fidem generi: vt parentis elegantiam in ſobole repræſentet. Aliud perfectius alia ratione: quoniam ſcilicet totius plantæ nobilitas in illud tranſfuſa eſt. Videtur hoc in tritico: cuius neque radix, neque ſtipula nullum ſui ſpecimen edunt ad victum. Quamobrem è contrario etiam aduerſa ratione fuerit imperfectum: quia ſcilicet in pericarpium tranſmiſſa ſit plantæ vis. tale dicemus eſſe Gigartum, & Pyri, Malíque ſemina. *Τὰ τῆς γῆς*. Quæ terræ ſunt, ſcilicet facultates plus poſſe, quàm ſemen ipſum. vult igitur ſemini cum terra non cõuenire. quid? nulláne terra inueniri poterit, quæ nõ ſit aduerſaria? ſanè poteſt. Veluti ſi mitis Pyri ſemen ibi ſeratur, vbi ſylueſtris Pyrus orta erat. terra illa propitia eſt adeò toti generi: vt ſpontè de ſuo effuderit, abſque vllo ſeminis adiumento. *Καὶ τοὺς τῶν σωματικῶν*. Alia cauſa, arboris molem ſibi depoſcere, ſibíque attrahere ſuccum qui fructui omnino debebatur. At hoc nihil eſt. eſt enim in iis item quæ ſurculo ſeruntur, moles eadem, ac fortaſſe maior. ſed ratio, quam ſuprà diximus. cui addi poteſt, operoſiorem eſſe arboris conformationem, quàm vt de potentia ſeminis ad actum reducatur. In quibuſdam tamen, vt diximus, conſtat ratio compendii perfectioris. *Τὰ δ' ἐπέτεια*. Suprà dicebat de quantitate: *μικρὸν ἀπολαύει*: nunc de tempore, *βραχὺν τινὰ χρόνον ἐν τῇ γῇ γίνεται*. Nota *γίνεται*: non ſolum, *μένει*, ſed etiam fiunt. eſt enim naturæ *περιεργασία*. Nota loquutionẽ, *τινά*. ſatis erat *βραχὺν χρόνον*. ſic alibi diximus ex Plauto: aliquot viginti dies. Itaque, inquit, tam paruo tempore non multum eis licet attrahere alimenti. ſanè ridiculam rationem. Nõ enim trahunt arbores vna die, quòd illa dies ſit milleſima: ſed quotidie quantum fert eorũ captus. eadẽ proportione *τὰ ἐπέτεια*, nouella, vt nouella arbor: vetula, vt vetula. itaq; nõ procedit illud quod ait. *ὀλίγον ἕλκει τροφήν*: ſed illud quod addit: *μία σπορᾷ οὐ μεταβάλλουσι*. qui non diu manent, non mutantur: ſicuti qui per flammam tranſmittũt manũ. Suprà quoque dicebat, manere ad tertiam vſque ſationem. vbi non cohærent hæc cum inſtituta quæſtione. Non enim quærimus quare in diuerſas tranſlata terras degenerẽt: hoc enim poſtea quærendum: ſed cur in eadem terra, in qua ortum eſt oleæ ſemen, ſatum non exeat in arborem, quæ ſui ſimile ferat ſemen. hoc excuſſo illud poſtea quæremus. Ea quoque ſemina, quæ in terra natalitia non degenerant: puta triticum Thracium in Thracia, quare degenerat tranſlatum. Poſt quam ſecundum quæſtionem, tertia exoritur: Quare etiam in meliorem terram tranſlatum deterius fiat. Nota *ἀμείνω* & *χείρω*. *Ὡς δ' ἅπαξ εἰπεῖν*. Oſtendit proportionem. quod continuato tempore contingit arboribus, id euenit annuis iteratò. Nota *χρονιάζει*. non enim vetula ſunt ſemina, quæ nata ſunt anno tertio: ſed tractum intellexit ab initio primæ ſationis, ad illam tertiam. *Πλὴν ὅτι*. differentia, ſuper qua debuit quærere. arbores fiunt ſemper deteriores: fruges aliquando etiam meliores. Huius rei cauſa eſt, cultus magis, minúsve accuratus, pro ſpecierum differentiis (vt ſuprà dicebatur) & ſolum, & annus. Deinde repetit, quod toties dictum eſt: triticum *ἐξαιρεῖσθαι*, *αἶραν* fieri, loliaſcere. *Ἰσχυρότερος ὤν*. Mirum, triticum degenerare, cùm ſit validius. Addit rationem, quam dabat ſuprà in arborum cacocarpia: nimis ali copioſé. Hoc & alibi: temporibus pluuiis triticum abire in lolium ab nimium ſuccum. Ergo ſucculentius eſſe lolium videbitur: at non eſt. Imò verò tum calidius, tum ſiccius: qua de cauſa tentat etiam caput. & omnino lolium refert proportionem quaſi tritici ſylueſtris. Quare non tam eſt mirum, triticum delabi in naturam inferiorẽ, quàm è contrario oliũ reſtitui quandoque in priſtinam tritici naturam. Etiam illud cõſiderandum. non enim videri lolio triticum validius, ſed è contrario, tũ ex concretione, tum ex communi

ſylueſtrium habitudine, tum ex eo quòd frequentiùs vertitur in lolium triticum, quàm lolium in triticum. Ὁ γὰρ θέρμος. breuitas odioſa. quia lupinum quoque dixit degenerare: aufert admirationem: quia ſit ἄπεπτον. cum ergo ſit in curſu, nō in termino naturæ, non mirum eſt ſi exeidat. quæ tamen ſententia peſſima eſt. propter amaritudinem lupinum eſſe imperfectum. abſynthii plantani, & oxalidis, & piperis, multos annos à ſole nō potuiſſe in dulcorem excoqui: puerile eſt. ſuus quanque formam ſequitur ſapor. nec dulcedo ſola naturæ meta eſt. omnino fatuam eſſe tam decantatam opinionem, vel ex eo liquet quòd lupinus latus naſcitur. quomodo igitur incoctus eſt?

Κατὰ μὲν οὖν τὴν βλάστησιν. in omni natura ſunt tempora ante generationem: in principiis poteſtates: in generatione eductiones ad actum: facta generatione affectus conſequentes vſque ad corruptionem. Hactenus de generatione, & germinatione, atque affectibus, & cauſis earum: de tractu verò ætatis iam conſiſtentis plantæ, alia ratio. quæ ſit hæc ratio, non ſtatuit hîc in comparatione: ſed intelligitur ex duobus libris præcedentibus tum iis, quæ ſequuntur, explicabit aliqua.

Lego χεδὸν πάσαι ταῖς, non autem αἱ αὐταί. Et ἐν ταῖς ἐν αὐταῖς ἀρχαῖς, non autem αὐταῖς: nempe σπέρμασι. Et σώματα τε μικρὸν ἀπόκειται. delera negatione. Et ἅμα δὲ τὰ μὲν αὐτῶν, ſublatis δ' ὥσπερ καί. Et ὅσα τὰ μὲν ἀλιγόσπερμα, non ὥσπερ. Et εἰς ἑαυτοὺς τὰς τροφάς. Et πάντα μὲν ἐλαφρίζοντα, expuncto τά. Et αἱ ἀπεψυμέναι, non φανερουμένας.

Theodorus, τῆς ἀδυναμίας, καὶ ἰσχύος. infirmitatis, & robuſtitatis: noua voce non inepta. Δερματικοῖς. cruſta, peſsimè: ſicut alibi quoque. Ἔνια δὲ καὶ ξυλώδη. omiſit Theodorus, rectè: ſunt enim iam dicta. Πολλὰ γὰρ ἕκαστον ἔχει τῶν ἀσπερμόνων. Theodorus non retulit τὸ ἕκαστον πρὸς τὸ δένδρον. τὸ ἕκαστον τῶν δένδρων. ſed ad ἀσπέρμονον, vt ſit ἕκαστον τῶν ἀσπερμόνων ἔχει πολλὰ ſemina: rectiſsimè. Χρονιζόμενα cum diu permanſerint. non ſed aliquo pòſt tempore: nempe tertio ſatu. at quæ ſata ſunt primo, non permanent ad tertium. Ἄπεπτον, incoctile, de lupino. malè, hoc eſt ἀτέραμνον. incoctilitas & leguminum affectus. ἄπεπτον imperfectio naturæ.

CAPVT II.

II. capitis argumentum. Qui durent diutius incorrupti fructus arborum, & quare. Item de frugibus.

Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἄλογον. Poſtquam comparauit arborum ſemina cū ſeminibus annuorum ad generationem, in fine capitis dixit aliam eſſe rationem diuturnæ conſeruationis, aut corruptionis in iiſdem, poſteaquam ſunt generata. quam conſiderationem dicit in fine capitis huius non eſſe huius loci, ſed eſſe huc quaſi deductam ex ſuperiore comparatione. mihi neque neceſſariò, neque ex vlla occaſione videtur eſſe ſortita locum hunc. quid enim facit ad ſuperiorem comparationem id, quod eſt vel diu

A manere ſemen incorruptum, vel celeriter corrumpi? Vterque enim affectus in vtroque reperiemus genere, tum arborum, tum annuorum. Miliū plurimos durat annos: iuglans ſexto menſe rancideſcit. Partitur caput hoc in duas tractationes: tot enim ſunt res ipſæ comparatæ. explicat in priore fructuū genera, in altera frugum. ſimul ergo comparat vtriuſque naturæ genera. Ἔνια τῶν δενδρικῶν. Tria cùm agnouerit in arboreis fructibus operimenta, carnea, coriacea, lignea: hoc poſtremum diutiſsimè ſeruari: carneis tectum, minimè: fluidę ſiue pulpę deſtituunt nuda ſemina, vnde ſint obnoxia corruptioni. Coriaceum munimentum etiam minori eſſe præſidio ne corrumpantur, quàm carneū. hoc illis deſignat verbis. Quæ carneis obducuntur, corrumpi, ſi carnea pulpa ſeparetur, ſcilicet vi, puta ferro, aliòue inſtrumento: ſiue putreſiat. Nam ablato tegmine corrumpitur

B ab aere: ſi verò pútreſit, putreſacit. quibus verò coriaceum eſt operimentum, ea vel ſeparato, vel nec ſeperato illo pati corruptionem manifeſtò patet hoc in caſtanea. Cæterùm accuratius hęc ſunt conſideranda. multum enim ſemen in pulpis eſt, quin etiam corio ſit obductum. etiam ipſum fici granū dentibus explora, ſub ipſis ſtrepit compreſſum: quod deprehendes in gigarto manifeſtiús. Παρέχεσθαι τὴν αἰτίαν. Vt intus habeant materiam putrefactionis: ὑγρότητα enim dicit: foris fomitem, aerem. notabis tamen: Pyrorum grana tota hyeme cōmodiùs ſeruari intra ſuum pyrum putrefactum, quàm ſi eximantur. quin ſeruatum pyrum ita ſerimus: deinde plantas coniunctim enatas ſeparamus. Καὶ αὐτὰ λιπαρά.

C Vult pinguedinem eſſe tutiorem à putrefactione, quàm illa ὑγρότητα: profectò rectè. oleum nanque non putreſit, ſed aliis vitiatur qualitatibus, vetuſtate. ideo dixit, πλὴν ἐκπικροῦται. amara fit, atque etiam rancida. Τὰ δ' ἀμυγδαλᾶ. Comparat nucum ſumma genera, aut minimùm durare iuglandes duabus de cauſis. vna eſt, ligni raritas: altera eſt, rima cohærentium tegumentorum. Quòd ad hoc attinet, etiam Perſicorum oſſa canaliculata, & binis valuis obſerata. durant tamen mirum quantum. ratio eſt in medullę amaritudine. Teſta tamen abellinarum (quas hîc vocat Heracleoticas) admodum imbecilla eſt tota, & ſi non eſt excauata punctis, aut ſinubus. Amygdali verò tenmen longè validius, & ſaxea intus læuitate. quam obrem non à præſidiis illis, ac quaſi ſtipatori-

D bus cauſa ſola ducenda eſt, ſed ab ipſius quoque medullæ concretione. eſt enim iuglans tenerrima, duriſsima abellina, medium amygdalum: vnde facultatis ineatur ratio ad reſiſtendum. Διαμένει δὲ. Maxima ratio in olea. eſt enim os illud pene inuictum, quam ſaniam Latini dicunt: ſicut & iuiubarum: vt hoc ſit illud, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. Σχεδὸν δὲ καὶ τά. Alia comparationis pars, de frumentaceis. quia non diſtant illis differentiis, quas ſuprà memorauit, ſed membranis: ab harum frequentia deducit diſceptationem. ideo dixit περὶ χιτωνώδους αἰτίας. ſimilia nanque aliquo modo ſunt,

vnum

vnum craſſum,& multa tenuia.illud autem,idem. A
ἄμως in ſetamo: ſuprà λιπαρὸν in nucibus.abellina
tamen minus iuglande pinguis, plus iuglande du-
rat: quia eſt omnium ſiccisſima nucum, & quaſi
ſaxea natura. Cæterùm de glande quid? minimè
enim penè omnium fructuum durat: ſanè verò
minimè omnium,quæ tegũtur cortice.neque bi-
forem habet eum,neque pertuſum,neque admo-
dum ab auellanæ cortice diuerſum. adeò tamen
celeriter vitiatur,vt etiam Caſtaneis,etiam Malis
ipſis anteuertat. Quin addatur huic rei miraculũ
hic in Vaſconia non alio remedio curari poſſe,
quin corrumpatur, niſi aqua madefiat. vt contrà
ſit,quàm quod pro corruptionis cauſa propone-
batur, cùm dicebat ὑγρότης. Ἢ τῷ δριμύτητα.
Tertia cauſa quam nos in Perſici nucleo deſigna B
bamus. ipſe in cicere acrimoniam, in lupino ama
ritudinem: ciceri ſuprà ſalſuginem, Omnino ha-
bet cicer aliquid, quódque vrinam cieat, quód-
que abſtergat. quin cicer ipſum nigrum adeò re-
ſiſtere dicit corruptioni, vt tametſi croſum, ta-
men proueniat, ſi ſeratur. γίνεται διαβρωθὲν μόνον.
Ὁ δὲ πυρός. Nunc frumentacea comparat. Duæ
cauſæ, quare plus hordeo, plus leguminibus du-
ret. prima eſt, calor. altera, præſidium multarum
tunicarum: quorum vtrunque falſum eſt. Lupini
enim ſunt longè calidiores,etiam ipſum cicer: ne-
que in his dubitandum,minus verò de tunicis: ſim
plici nanque cuticula tegitur, eáque tenuisſima:
hordeum duplici: legumina verò etiam corio,eó-
que & lento,& craſſo. ſed quia humidius hordeũ,
& laxiore cõcretione, ob[illegible] proprius eſt. Quod C
autem addit de leguminibus: rara eſſe: ne id qui-
dem verum eſt. paret id ex fabarum læuore: den-
ſisſima enim eſt: tum in piſtrino. quippe farina
eius denſior, neque ſolutilis, vt tritici. Quẽadmo
dum ne illud quidem admittendum, dulcorem
quendam ineſſe leguminibus, qui non inſit triti-
co. Nõ enim in lente, quæ plurimùm aſtringit: nõ
in cicere vllo, quod & ſubſalſum fatetur ipſe, &
omnibus confeſſum eſt vrinam ciere occulta a-
crimonia, quam ipſe quoque ſuprà innuebat: non
in lupinis, qui ſunt amariſſimi ſoli phaſeoli dulces
ſunt: qui tamen minus quàm cætera corrumpun-
tur. κόπτεται, nõ ſignificat hic incidi, ſed pertundi.
Τάχα δ' ἂν δόξειεν. Quod alibi toties hic quoq;
regionũ beneficus ac maleficus multa fructibus
deberi. adducit hiſtoriã de agro Apolloniate &
Cyziceno: in quibus fabæ durent diutius. Cauſas D
non apponit: ſed potiùs excuſat ſe, quod hic hæc
tractarit: atque occaſione factum comparatio-
nis ſeminum. in cauſæ inueſtigationem, prudens
fecit, cùm ſeſe non intruſit: non enim inueſtigatu
facilis eſt. nam ſi Cyzicena faba propter cæli fri
giditatem incorruptior eſt, quemadmodum tri-
ticum in Aruernis: ad Apolloniam ea cauſa eſt
inutilis. regio nanque calidiuſcula. & Epiroticus
tractus totus pinguiſſimus: vt de pabulis eſt apud
Ariſtotelem in hiſtoriis.

Lego δριμυτικοῖς, non δερματικοῖς. Nam & in
primo lib. etiam corruptè legebatur, δερματικοῖς.

Theodorus, εἰς φθορὰν perite, hoc alibi pro du
ro caſtigauimus. Ἐλλείπει τὸ ἢ τῷ κόπτεσθαι. omiſit,
κυάμων. & tamen oportuit. Κόπτεται: tunditur,
ſanè id hoc ſignificat. Cæterùm cum ptiſanæ om
nes tundendo fiant: hoc eſt πτίσσειν, pinſere: cauen
dũ fuit ab ambiguo verbo. pertunditur, apertiùs.

CAPVT III.

III. capitis argumentum. Quæruntur cauſæ, quare quædã celeriùs, quædam ſeriùs exeunt ſata, ſimpliciter, ſimul quare tẽpore itidem generationis celeritas ſit, an propter robur, an propter imbecillitatem.

EN δὲ τοῖς τῶν λαχανωδῶν. Quod quæ
ſierat in duobus generibus, arbo-
rum & frugum, quærit nunc in o-
leribus: quibuſcum materiã quo-
que coniungit coronariorum:
quemadmodũ ſuprà etiam tractabat ſimul phry-
ganica, & coronaria: ſunt enim generis eiuſdem
omnia hæc: neque differunt, niſi vſu. nam quid
verò tandem corona eſt, vt ſeorſum tractari eius
materia mereatur? Quærit ergo, cur quædam ci-
tò, ſeriùs alia ſata prodeãt. ait, moræ cauſam eſſe
ſiccitatem: talia eſſe coronaria, intellige de fruti-
cibus. nanque arbores etiam coronas dabant,
cotinus, quercus, pinus, laurus, edera, tilia, vitis ip-
ſa. quin ex Agno apud Anacreontem. hæc eſto
prima capitis pars. Altera cauſam docet duplicẽ,
quare ſemina reponantur. quæ pars cum ſuperio
ribus nectenda eſt: vbi quærebat, quæ, quatenus,
quemadmodum durarent. Tertio loco redit ad
C cauſas generationis & ortus: in cuius rei explica-
tione claudit caput. Ἐν δὲ τοῖς: ſcilicet σπέρμα-
σι. Ex hoc corrupto loco ſenſus is elicietur. quæ-
dam non degenerare: alia nõ repræſentare fœtum
ſimilem pareti. hæc poſterior portiuncula deſide
ratur hic. Τὰ μὲν ἄλλα. De braſſica dicit, ἐξι-
σταμένην ἀποδίδωσι. vereor hic eſſe mendum. non e-
nim verum eſt, non mutari. mutatur enim in ra-
pum: id quod & ſcriptum eſt alibi, & compertum
nobis etiam dixère quidam, in ſinapi degenerare,
ſi locis aſperis ſeratur. Hoc ergo fuerit eorum
exemplum, quæ mutarint, non autem primæ par-
tis huius, quæ dicit ἐξισταμένων ἀποδίδωσι. Nota ver-
bum, ἀποδίδωσιν: acceptam à parente reponunt.
quod autem intellexerit Braſsicam mutari, lique-
bit ex illis. Supra dicebat, τὰ ἐπὶ τῆς non mutare ar
D bores mutare. Braſſica eſt ἐπίγειον. excuſat igitur,
cùm ſubdit: δυσμετάβλητος. eſt enim Braſsica δυ-
σμετάβλητον. Itaq; ſic fortaſſe legendũ eſt, τὰ μὲν ἄλ
λα τὴν ἐξισταμένην ἀποδίδωσι. ῥάφανος δ' ἢ, ἢ ἄλλα
τὰ δυσμετάβλητα. tum quæ ſequuntur, haud fortaſ-
ſe minus corrupta ſunt. Τοῖς δ' ἀφροῖς. Deeſt
& verbum, & præpoſitio. κατὰ τὴν σπορὰν διαφέρου-
σι. quomodo differunt? Ὅτι τοῦτο διαλλάττει
τῆς σπορᾶς. Non eſt is ſtatus ad prodeũdum dies,
quod Græci προθεσμίαν vocant, vt frumentaceis.
Τὰ μὲν γὰρ τετραῖα. oſtendit diuerſitatem. plana
ſunt omnia. Δυσφυέστατον γάρ. Hic iſti terreſtres
philoſophi, qui ab elementis omnia deducunt,

potior, vel deterior. Ὁ᾽ ἀπρ ᾗ τῆς ζώων. Quia ne animalia quidē toto tēpore vitæ fœcūda ſunt. Cæterùm obſcura verba ſunt, ἀφ᾽ ὧν ἀπολείπει τῆς γονῆς. quid ἀφ᾽ ὧν; quid τίω, ἀπολείπει, præteritum aoriſton. ſenſus is. Animalia defecta eſſe generandi facultate, quæ fuerat in ipſorum vitæ primordiis. τίω ſcilicet, δύναμιν. de fine intelligit. Nam de principio non conuenit. borna enim ſemina apta ſunt ad ſemētem ob generationem: at animalia per initia vitæ inepta. quocirca non eſt bona comparatio. Non enim plantæ ſemen cum animali conferendum, ſed planta cum animali, plantæ ſemen cum animalis ſemine. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς ποτοῖς. Scilicet ſeminibus principium eſt ad generandum vſque ad certum tempus: quod reliquum eſt, ad cibi vſum, quaſi quædam appēdix eſt. hoc etiam infrà dicit. Duos eſſe fructuū fines hoſce, præſtare autem prius poſteriori. Ideo naturam, quæ accommodatur ad alendum, ait eſſe appendicem illius, quæ inſtituitur ad generationem. id quod tamen verum non eſt. Omnia nanque propter hominem facta eſſe, diſputauimus in exotericis. & magnus præceptor dixit, nos eſſe quodāmo do finem. quamobrem appellat etiam μιχρὸν ἀγαθόν. Ὁ᾽ ἀπρ αὐτοῖς ὡς πέρας δεῖν. Vt principium hoc generandi in ſemine, ſit quaſi finis, vt πέρας hic ſit τέλος. Nam quod Theodorus legit σπέρμα, neque conuenit orationi, neque ſententiæ reſpondet. Nam ſi τὸ ἐν τοῖς ποτοῖς, deſignat ſemina; quónam modò cohæreat oratio ſic? in ſeminibus eſt principium, quod poſsit quis quaſi ſemen ſtatuere. Sententiæ quoque obſtrepit: cùm dicit, ὅτι: quaſi Non enim eſt ſemen, quaſi ſemen. quod ſiquis Theodori fautor (quo in numero nos quoque nomen noſtrum volumus profiteri) malit τὸ ἐν τοῖς ζῴοις ad animalia referre: is etiam plus habeat negotii: cùm ſequentia verba præcedentibus aptare nequiuerit. Quid enim eſſet in animalibus illud, τὸ δὲ λοιπὸν, ὡς τροφὴν ἢ ὕλην? An dixerimus hominem, poſtquam deſierit generare, menſis inferri deberet: id quod de captiuis mulieribus faciunt Canibali. Nota ὕλην. vt ſemen in ætate priore habent formæ vtilitatem, quam ἀρχὴν appellat, in reliqua nil niſi materiam.

Τὸ δ᾽ ὅλον. Tametſi duplicem ſui præſtat vſum, tamen habet nomen à potiore hoc. Διὸ ᾗ ζῷ. Ex vſu communi loquendi declarat bipartitas haſce facultates: vt dum viuit, ſit aptum generationi. rectiſſimé. Eſt enim ſemen plātæ compendium, potentia (vt loquuntur) plantæ quæ futura eſt. πάντη ἐμβρυματικῶς ſcilicet δυνάμει. Συμβαίνει δ᾽. Quia loquitur de oleribus, addit: etiam aliis euenire. βαλανώδη. vox notanda, poſuit enim pro eo, quod alibi, ἀχεδρώδη. ᾠὰ δ᾽ ἀπρ ᾗ τὰ ᾠά. Optimè comparat oua. eſt enim plantę ſeminibus ouum ſimillimum: quia in ſe habet vtrunque principium generationis, materiam & formam. Abolita forma, quæ erat propter vel pullum, vel piſcem, vel alia eiuſmodi: reliqua eſt ad cibum materia. Εἰς ἀλλότρια δ᾽. comparabat ætates duas, genitalem & ſterilem: nunc ge-

A nitalis partes inter ſe confert. nouella minus eſſe apta procreationibus. Vbi in reddenda cauſa duobus vtitur momentis orationis, non ſine inſigni efficacia ſententiæ. primum eſt in verbo συνιστάναι: quo etiam ſuprà vtebatur, cùm de arborum robore loqueretur, firma, ſtabilita, conſtantia. Alterum eſt in illis: ἀλλὰ καὶ ἔτι μᾶλλον. Ipſa ſua ſibi ſunt prſectiò mirifica verba. Quaſi iuuencula illa ſint ſub ferula nimiæ humiditatis, quam vocat hic alienam, ad generationem ſcilicet, non autem ad conſtitutionem. Eam reducit ad modum naturalem, partim elaborando; hoc eſt, quod ait πέψις: partim ſegregando ab ea quæ vtilis eſt: hoc eſt, ἀποκρίνοντας. vtrumque fit a calore naturali. Ipſe etiam in ſequentibus addit aeris beneficium: & alio loco, terræ. Ait enim, B quędam ſata non ſtatim prodire, quia nondum ſupra terram, ex cocta ſint: in ſinu terræ perſici.

Χειμαζόμενον. Poſt id tempus, non iam exhalare alienum, ſed vtiles partes illius, quam ſuprà dicebat vitam. itaque prius ſeneſcere, mox tabeſcere. Χειμαζόμενον, non refertur πρὸς τὸ ἀλλοτρίον: ſed intellige, σπέρματος. dixit, πάλιν δὲ. quid hic agit τὸ πάλιν; non iterum, ſed retrorſum, quaſi natura currat ἄνωθεν. Περὶ δὲ τὰς ὥρας. Primo loco dixit de ſeminis poteſtate atque aptitudine. Secundo, de generatione actu. Nunc tertio, de progreſſu. Illa erat ἐλαύνειν prima: hæc eſt ἐπανάληψις. Hanc expediri citò ab iis ſeminibus, quæ ſtata ac vegeta ſeruatur ætate. quaſi igitur à perfectis perfectio. Scapus enim eſt plantæ perfectio C quædam: in ſeminibus ἀκμὴ perfectio item quędam. Ergo ab hac illa. dicit autem πλεῖστον, tractum perfectionis. finem autem eius, fructum, τέλος. Διττὴ δὲ. tres ætates agnoſcit, nouellorum, vetulorum ᾗ mediam. Hanc eſſe optimam, vetulorum proximam. ratio. καθαρωτέραν δύναμιν, quia defæcata multis exhalationibus, & vlteriore coctione. Καὶ πλείων, Scilicet quàm nouellis. De puritate conſtat. in nouellis enim dicit hic ἀκαθαρσίαν, ſicut & ſuprà, de quantitate, cùm dicit, πλεῖον, quid ſentiendum? intelligit puram ipſam eſſe vberiorem: non autem totum toti cōparatus. ſed notandum accuratiùs id. Suprà dicebat principium generationis eſſe in ſeminibus conſtare verò ad certum vſque tempus. Poſt id D quod ſupereſt, non eſſe niſi materiam ad alimentum. At hic in nouellis idem, ὡς τροφὴν ἢ ὕλην dicendum: in ſemine ſemper ineſſe materiam, ſiue ipſum viuens ſit, ſiue cadauer, ſiue vetus, ſiue nouellum. Itaque non propterea in eo non agnoſcit etiam formam, quamobrem dicit, πλείω. Vtrunque obtinet & principium illud, & materiam, ſed plus materiæ. ἀκαθαρσίαν, ex poteſtate generandi, & ſuperfluo illo humido, alieno ab illa poteſtate. ideo appellauit ipſa, περίττωμα, id eſt ſuccoſa. Διὸ ᾗ εἰ μὴ. Adeò damnat nimiam hanc habitudinem, vt plus deferat vetulis in caulium perfectione, quàm vel illis ipſis ἀκμάζουσι propterea quòd minus habeant ſucci. Sicut etiam de arboribus dicebat: quin eam ob cauſam etiam

ſteriles aliquas. Περὶ δὲ τῶν. adducit etiam a- A
liorum contrariam ſententiam. Quemadmodum totics dixit, imbecilliora citiùs aut faciliùs moueri: ſic hîc τῶν ἐκ γυμνῶν, ex aliorum ſententia quam deducit ab olerum natura. Tum iſti cauſæ quam affert ab imbecilitate, adiungit aliam. ἐλάττω ἔχειν: minus igitur habent, quod elaborent. Et reſpondet illi: tam vetula, quàm media nouellis eſſe potiora, propter conſumptam ſuperfluam humiditatem. Vis autem contradictionis in eo eſt, quòd è vetulis prodeat citiùs caulis: propterea quòd ſint imbecilliora, quàm mediæ ætatis ſemina, quæ omnibus rationibus ſunt cæteris tam nouellis quàm vetulis robuſtiora. Sunt ſiquidem συνεστηκότα, καὶ αὐτὰ αὑτῶν. noua autem
ſunt ἐκ αὑτῶν, ἀλλὰ ἐν ἀλλοτρίᾳ ὑγρῷ. vetula verò B
οὐχ αὑτῶν, ἀλλὰ ἐξεστηκότα ἡλικίας, καὶ διὰ τοῦτο πλεονας τοῦ δέοντος. Sunt enim inter confirmata illa, & quod dicebat ἀεὶ χωριζομένων τὸ ὑγρὸν, καὶ τὴν φύσιν: Διὸ καὶ τῶν δένδρων. Probant illi contradictionem ſuam ſimilitudine. Vetulas arbores eſſe debiliores: at eas celeriùs fructus ſuos coquere. optima ſimilitudo: quia ξηρὸν, τό λ⟨ο⟩ιπὸν ἐκ ὑγρῶν, πλεῖον. efficaciorem fecit orationem. poſtquam poſuit, θᾶττον, addidit etiã, μᾶλλον. Τὰ δ' ἀκμῇ. Quæ verò ſtata ætate ſunt arbores, eæ plures vt edant fructus ac meliores: at tardius. id quoque fore dicunt in cauleſcendo.

Φαίνεται δέ. Nunc interponit iudicium ſuum. & repetit, quod dicebat, de humoris coctione.
παχυγονώτερα. vetuſtioribus apparatam eſſe ma- C
gis fœtificandi celeritatem. Τ' ἄλλο καὶ τερὶ τὰς ἀρχάς. Sententia eadem iiſdem verbis. Καταγῆναι. Quod ſuprà vocabulo apertiore πέψις. & mox, κατάφοροι. ſumma rei eſt. Vbi minus penſi, citiùs opus expediri. Εἴη δ' ἄν. Adiungit etiam à radicibus cauſam. Minus valere vetularũ radices. Minus ali, contentas pauco ſucco. non abſimilis verſatur imago eorum quæ dicit in Tuſculanis Cicero de aniculæ cibo, & athlætæ. Rationes illius in radicibus æquanimitatis multæ: breuiores, mutilantur enim: aut ſimpliciores, abſumptis quidem fibris: aut ſicciores: quapropter exiguo egent alimento. Ὅ δὴ καὶ ἐπὶ. Alii quoque generi eundem aſſignat affectum: quippe ὀλιγοχρονίοις. quæ plantæ non ſunt diu victuræ, iis radice multa opus non eſt. quare
εἰς τὸ ἄνω μᾶλλον φέρεται. Simul ergo tum citò prodeunt, tum conformatur ſcapus. Exemplum petes D
à trimeſtribus. Τοὺς δὲ χρόνους. Optimũ præceptum, quod ſuum cuique præſcribit, ac ſtatuit tempus. Hoc dicit, nequis putet omnibus idem competere ſationis tempus, poſteaquàm lecta fuerint. Naturam autem percipi ex obſeruatione quæ fit per ſenſum. hoc etiam alibi dixit.

Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα. Quæ ſuprà collecta ſunt ad capita quaſi quædam generalia, ſimilitudine quadam induxerunt nos ad hanc præſcriptionem. Cæterùm priuatim de ſingulis ſeorſum aliter multa prodita eſſe ab auditoribus. Ita ſeſe excuſat ab obiectionibus. in iis ergo iudicandis exercere nos oportere, comparatis naturis omnium tum inter ſe, tum cum aliis. Exempli gratia (quod & hîc factum eſt) collata namque ſunt coronaria cum coronariis; olera cum oleribus; vtraque hæc cum arboribus.

Lego per initia capitis, quemadmodum monebam in Commentario, quoad quis feliciùs expediat veritatem. Et τὸ κοινότερον. non autem, μανόν. Et ξηρότητα τῶν σπερμάτων. non, ξηρότητα. Et αὐτὰ αὑτῶν, aſpiratè. ſicut ad finem capitis: καὶ πρὸς αὑτά, καὶ πρὸς ἄλλα. eſt enim, ac ſi diceret, πρὸς ἄλληλα. Et εἰς δὲ τὸ ἄνω μᾶλλον non ἀνώμαλον.

Theodorus, τὴν τῶν ἀνωμαλίαν. Betarum diſparitas. durum in Beta ſibiipſi comparata.

Ἀπεργάζεται. Diritatem: dira ſanè interpretatio. Dirum eſt à dei ira: ἀραῖον Tragici dicunt.

Τ' ὑπερ ἰσομένων. A quam afferunt. inferunt, potius. Διαμονὴ ἐγγυτάτω καὶ τοῖς σιτηροῖς. Perennitas his, frumentiſque proxima. Fortaſſe nõ rectè dicitur ſic. ſtudium mihi, & Didymo proximum, id eſt meum ſtudium eſt proximum Didymi pertinaciæ: qui propterea χαλκέντερος eſt appellatus. Τ' ἄλλω προσηρτημένην. Materiam ſemini annexam. non eſt ſemini annexa, ſed in ſemine annexa formæ.

Ὅταν δυνάμει ταύτῃ. Cùm ſcilicet elemento illo in columi. ſæpe vocat τὴν ἀρχὴν elementum. & ſanè forma elementum eſt, de qua hîc ſermo.

Συνεστηκότα, καὶ οἷον αὐτὰ αὑτῶν ὄντα μᾶλλον. conſtant enim ſibi, & quaſi preſſiora, percoctioráque ſeipſis redduntur. duplicuit argutia illa Theodoro. Semina ſui quaſi iuris eſſe. non enim fruſtra poſitum eſt illud οἷον. nempe vt argutiam illam emolliret. Πέψις. Digeſtio. qua ſæpe hunc ad ſignificatum vtitur Columella. Δεύτερα δ' ἐκ τῶν παλαιοτέρων. Mox caulem agunt. non, mox: non enim ſunt ordinis eiuſdem. ſed proxima celeritas edendi caules. Ἀεὶ γὰρ ὀψιαίτερα τὰ πλείονα. Semper enim ſeriora cibi maioris ſunt. Non minimus error viro Græco ex articuli facultatis ignoratione. Deſignat enim ſubiectum, τὰ πλείονα: quod prædicatum fecit verbis illis: cibi maioris. Neque Latinè dictum: ſunt cibi maioris, pro eo quod eſt, maioris egent cibi. Ἀκμαζόντων. Semine vigenti. ſcribe: non, ingenti. Τελεοῖ. Se perficere poſſint. imò caulem perficere. eſt enim ipſi, caulis, τελείωσις.

Μεμῖχθαι. coniugatur. non exprimit. Eſt enim & forma, & materia tota in toto. itaque miſceantur, non coniugantur: coniugantur quæ ſunt actu ſeparata. Προκαταγῆναι. Antè macerari. Ridiculum, ſi putat, materiam macerari, quæ tamen excoquitur calore innato: tantum abeſt vt maceretur: maceratio nanque à liquidis. At hîc, quod macerari vult, humor eſt.

CAPVT IIII.

IIII. Capitis argumentum. Duplicem eſſe plantarum perfectionem: vnam quæ reſpicit vſum noſtrum, comprehen-

dens

dens alimenti rationem alteram,quæ pertinet ad generationem. potiorem eſſe eam,quæ eſt principium generationis.

A'TOΠON δ' αὖ δόξειε. Quoniam cauſas reddidit generationis, propter quas tetigit ea,quibus agnoſceretur perfectio plantæ:mouet dubitationem:quo naturæ cõſilio fiat ab imperfectis generatio. Ponit exemplũ Salicis & Vlmi. Hoc quoque loco nonnihil eſt, quod excutiamus. Principiò eiuſmodi generationem dicit hîc? Nam ſi eſt à ſemine: non ſunt imperfecta. ſi eſt à talea: tale redditur in generato, quale accipitur à generante. quid igitur mirum? nulla hîc mutatio fit. Deinde non rectè dixit, Vlmum imperfectam,quæ tum maximo eſt viui veſcendo pecoribus,tum ſemen fert, quod & Latinum habet nomen. Samara nanque dicitur. videbimus ſolutionem. Ἀπὸ τῶν ἀτελῶν. Quæ vel non gerunt fructum, vel gerunt inutilem nobis. videndum quid agat hîc τὸ ἀπό. integrum enim eſſe videbatur abſque illa præpoſitione. ἔνια τῶν ἀτελῶν φύεται.non ita eſt.alius enim ſenſus eſſet. Quippe ſic. quædã arbores imperfectę generãt, id eſt fructum ferunt. Hoc non vult hîc,ſed illud. Quædam arbores generantur,id eſt prodeunt ab imperfectis, id eſt à ſeminibus imperfectarum. Sed tum obſtrepit verbi genus: actiuum enim φύεται, videtur,γεννᾶται,eſſe oportere. Sic etiam loquitur Cato: ſemen de Cupreſſo, & de Pino.

Καὶ ταῦτα. Præſertim, φύσεις μεγάλας δένδρων. ſic accommodat verbum actiuum, ἔνια ſcilicet ſemina, γεννᾷ magnas arborum naturas, ſumpta de imperfectis. Vrbana circumſcriptio: μεγάλας δένδρων φύσεις, ἀντὶ τοῦ μεγάλα δένδρα. ſignatè φύσεις, quia loquitur περὶ ἀκαρπίας. Οὕτως. Elegantia eſt,non neceſsitas orationis. ita Iureconſulti (vt eccc). Ἀτελὲς δὲ τὸ ὠμόν. Odioſum verbum accurato philoſopho. Nam quis naturam vllam vllius rei crudam dicat? quia fructus non ſunt edendo? at venena omnia ſic vocet. Quidam fructus ſunt ad cibum,alii non. qui ſunt, aut toti, vt Fraga,Mora, Tubera, aut non toti: vt maxima pars. Eas illorum portiones, quæ non ſunt eſculentæ,quis eſſe dicat crudas? qui non ſunt apti ad cibum,aut ſunt medicamenta, aut venena. Nihil enim ſub ſole eſt, quin ſui vſum quempiam præſtare queat homini. quippe etiam venena petuntur ad Chirurgiam. Quòd ſi quarundam vires ignotæ ſunt nobis (ignotæ ſanè plurimæ,ac meo quidem iudicio longè maxima pars) at propterea non tollitur à re natura ipſa. Nam quod aiunt Peripatetici, quos inter etiam vacillat Auerrois, omnibus omnia nota eſſe: falſiſsimum eſt. Imò verò ne illa quidem, quæ ſibi illi nota eſſe putabant, nota erant. Non enim recipi in intellectum ſpecies rerum ſubſtantialium ſuo loco diſputatum eſt ſed ad rem. dixit Vlmum crudam: vt rationem ſtatueret, quæſtionis. erat enim θέσις: Vlmum imperfectam eſſe. ratio: quia fructus

A crudus. Crudus quia inutilis ad eſcam. Tamen quicquid eſt, ſuo in genere perfectum eſt. Quod ſi ſuperiori generi comparetur, imperfectum iudicabitur: etiam homo. nihil perfectum ſimpliciter præter Deum. Sanè laxiuſcula fuit veterum philoſophia multis in locis: quæque nonniſi cognitionis ſecerit fundamẽta. Ἄρ' οὖν εἰ. Soluit. duplicẽ eſſe perfectionem ex duplici fine. Altera ad noſtrũ vſum refertur,altera ad generationẽ: quod & ſuprà docebamur. dixit, οἱ ποτὲ ἀλλ' ὡς: ſcilicet vlmũ, & alias huiuſmodi imperfectas eſſe. Signatè loquutus eſt: cùm dixit, πρὸς δύναμιν. expreſsit enim modum perfectionis. Nota, πρὸς: quia δύναμις eſt finis plantæ generatæ, vt generet. Alioqui vacat ipſa propoſitio. eſt enim ipſa δύναμις τελειότης. ſed intellexit laxiuſculè, τελειότητα, ipſam τελείωσιν, in tractu. at τελειότης eſt finis τῆς τελειώσεως. Ἔνια δὲ ἀτερφα. Obſcuriſsima

B pars. patent priora verba: ἄτερφα γεννητικά. vbi ἄτερφα ſumpſit actiuè. Sequentia verba inexplicata. Τὰ δ' ἴσως ἀνάπαλιν. Contrarium priori ſententiæ eſt: τὸ δὲ τέλειμα οὐ γεννητικά. hoc eſt contra ipſum vbique. ait enim ſemen omne datum à natura ad generationem. Τάχα δ' ἴσως. Huius partis verba parum cohærent. aiunt enim hanc diuiſionem hîc parari: quia maturationes in fructibus agnoſcuntur, coloribus, ſaporibus, denſitate. Quid tum poſtea? profectò corruptiſſimus codex eſt. & omnino verbum illud, τῆς πελειας, nihil hîc. Quare in tam deſperata perplexitate relinquamus inanes interpretandi errationes: & ad alia.

C Lego, τάχα δ' ἐκεῖνο πρὸς ταυτῷ. Expuncto medio puncto, & continuato recto eum ſequentibus. Item lego: aut, ἔχοντα τὸ ἔργον κείνοντα, quod faciliùs corrigitur: aut, ἔχοντα τῷ ἔργῳ.

Theodorus vir optimus boni conſulit, quantum quantũ potuerit ex corruptiſsimo codice diuinando expiſcari, Sed minùs ſcita voce, μεγάλας φύσεις. vaſtiles naturas, dixit. vt qui Siſennæ ſputatilica riſerit: habeat hîc, quò diuertat.

CAPVT V.

V. Capitis argumentum. Quaſdam etiam perfectas ineptas ad generationem. Omnino multas in plantis diuerſitates, quoad

D *principia genitalia.*

E'KEÎNO δ' ἀτοπώτατον. Mirabile ſimul erat, & abſurdum, ex imperfectis prodire moles arborum maximas, vt Vlmi. porrò dicit, abſurdius eſſe, quòd aliquę perfectæ gignãt imperfectas: vt è ſemine Cupreſsi Cupreſſus mas egredietur, qui nihil ferat. Hoc etiam in phryganis & oleribus alibi dictum eſt. erat abſurdum, ex imperfectis ad eſcam prodire aliquid. Hoc erat ex ſemiſſe abſurdum. at verè abſurdum, ex perfectis ad generationem prodire imperfecta ad generationem. abſurdi pudere debuit naturam, quæ deſeruerit officium. Tamen

hoc non eſt mirabile. facilis enim eſt degeneratio propter impedimenta. At è contrario, ſi ex imperfecta ad generationem prodiret perfecta ad generationem: id verò vt non eſſet abſurdum, ſed commendabile, ita cenſeretur admiratione dignum. Hoc quòmodo fieri poſſit, quæret aliquis. profectò non poteſt ex non generante quicquam fieri. ſed ex altera parte continget: nempe vt ex inutili ad eſcam, vtilis generetur. Ceterùm tum peruus: non enim in ſpecie, ſed in gradu. Exempli gratia: nunquam ex Vlmi ſemine gignetur Vlmus quæ ſemen aptum ferat ad edendum: ſed è ſylueſtris Pyri ſemine producetur Pyrus, quæ aſſiduo cultu mitigata ferat eſculentum Pyrum. Tumultuoſè autem diuerſas congerit ſeminum ſpecies ad generationem: quorum haud pauca de ſuperioribus locis repetentur. Ἐπιτελεσθέντα. Non dixit τέλεια, ſed per participium, non ſine magna ſignificatione. Nam ſi ab alia facta ſunt abſoluta: cùm ab illo acceptam perfectionem ſimul tenore ſeruato debuerunt in ſobolem refundere. τὸ τέλειον ergo, in tractu illo τῆς φύσεως. Omne quod gignitur eſt eiuſdem ſubſtantiæ cum gignente. Infert igitur, ἄγονα. at illa erant, γόνιμα. non igitur eiuſdem ſubſtantiæ. Sic eſt illata cauſa admirabilitatis. Καί τοι ἀπὸ σπέρματος. at, inquit, arbor illa de ſemine orta eſt: quare igitur non ad ſemen? Ἐπεὶ τόγε. Oſtendit exemplo, non eſſe ἄτοπον. quandoquidem arbores inueniuntur quædam, quæ fructum nullum ferunt: cùm tamen ſint è genere fructiferarum. Id euenit propter aliquod impedimentum. quapropter à ſeminis quoque læſione aliqua, hoc quo de agitur hîc, euenire poſſe. Ideò dicebat: ἐπεὶ οὐκ ἴσον ἄτοπον, τῶν δένδρων τινὰ τῶν ἄκαρπα, τῶν ἀπ᾽ αὐτῶν ὄντων καρποφόρων: ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπὸ σπέρματος τινὰ αἴτιον δ᾽ ὁ τοῦ σπέρματος πηρωθέντος. Ἀλλ᾽ ἴσως τοῦτο καὶ ἀναγκαῖον. Tantum ab eſt, vt ſit ἄτοπον: vt etiam videatur eſſe neceſſarium. dixit, fortaſſe: quia non eſt verè neceſſarium, quod poteſt non eſſe. & dixit, neceſſarium: quia præceptor deducit à materia τὸ ἀναγκαῖον. Viciari poteſt ergo ſemen: quia eius materia pati poteſt. Hoc autem eſt omni compoſito neceſſarium. vbi iucunda animaduerſio. Nam Cupreſſi ſemen ſatum, ſi ſit πηρωθὲν, gignit Cupreſſum marem: at in animalium genere non mas, ſed fœmella eſt apud Ariſtotelem, πεπηρωμένον. eſt etiam neceſſarium ex contingenti naturæ ordine: vt & hoc acutius agatur. Nanque non omne ſemen ſatum prouenit: ergo inter hoc, & illud, quod bene prouenit, medium eſt neceſſarium hoc, quod malè prouenit. Excutiatur & illud accuratius. Alibi contra communem opinionem, oſtendimus: fœmellam eſſe animalis affectum neceſſarium, non autem πεπηρωμένον Quippe alterum principium generationis. at hoc de maſculis plantis dici nequit. non enim habent ſexum, niſi metaphoricè. An ergo ſint imperfectæ? profectò in eo videntur eſſe: nõ tamen omnes: non enim palma. Quemadmodum verò ſeminis principia, atque etiam ipſæ poſtea productæ arbores deprauari queant, ſatis liquet conſideranti vulgares conditiones.

Τὸ δ᾽ ὅλως. Eſſe autem plantam omnino toto genere ſterilem, videtur abſurdum, Quippe ſic arguatur natura fruſtratæ operæ. hæc non neceſſe erat hîc ponere: non enim ad rem faciunt. Sed alibi diſputauit: nullam eſſe arborem, quæ non ferat ſemen. Cæterùm & ſententia falſa eſt, & probatio non bona. Quippe & Salicis ſpecies eſt, quæ nullum omnino fructum fert: & natura non erit propterea fruſtra, ſi non facit ſementigeram. Nam quomodo fecerit non ſementigeram, iiſdem artibus aliam faciet, vbi volet. dixit, ὅλως: vt amplecteretur totam ſpeciem. Nam in Cupreſſi ſpecie non eſt, ὅλως: fœmella nanque fert. ἐπ᾽ ἐνίων. ſubticuit verbum.

Ο᾽ ἢ καὶ περὶ. Hoc non ſolùm exprobret irritum naturæ opus, verumetiam aduerſetur iis, quæ à nobis ſuprà dicta ſunt. Κατὰ τὸ μὲν τῆς πόλεως. Tria ſunt: quæſtio, exempla, ſolutio. Exemplis adduxit Vlmum, & Salicem, quæ per δίον ſuprà erant ἄτοπα. nunc repetit confundens ſuperiorem quæſtionem: & ait eſſe controuerſum iudicium de eis. at quânam de re? nemo negat Salicis fructum humanis epulis eſſe inutilem. addit autem confeſſam naturam Caprifici. Ferre nanque fructum, non eſculentum tamen. ecce alium naturæ gradum. Nam in Vlmo nullum cibi veſtigium: in Caprifici fructu natura pollicetur aliquid de facie. Similis enim eſt Olynthus Ficubus. Cæterùm alium item gradum ſubdit, in Thymo. ferre quidem. ſed ignotum ſenſibus: in flore nanque latitare. Explicemus hæc tantoperè confuſa. fructus aptus ad eſcam: & ad generationem, Triticum. aptus ad eſcam totus, tuber: non totus primùm ad eſcam, non ad generationem, Vingus, Colocaſium: ad generationem, non ad eſcam, Abſynthium. Eorum gradus tres: proba facies, & ei ſimilis, quæ vtilis eſt, Caprificus: manifeſtò inutilis, Samara: obſcuriſsima, è Thymo. huic tamen poſtremæ ſententiæ moderandum. Vſus enim in Thymi ſemine, quia in flore æquè ac planta reliqua. Ἀλλὰ τὰ μὲν. Non ſiſtendum eſſe mentis agitationem in his: alias quoque ſubeſſe difficultates. Tum de Palma repetit. vbi ait, eſſe λόγου δεόμενον: cùm tamen ſuprà ſategerit. Porrò es Cupreſſini ſeminis exiguitate, facilè patere: quædam ſemina carere materia eſculenta. Nota, δένδρον ἢ τινῶν. quaſi δένδρον ſit πάντων, quia eſt articulus. τῶν &, δένδρων ἔνιαι. docent. Καὶ ἱκανόν. Gradus poſuit aliis alios ad vſum cibi. & quia ſuprà docebat etiam tempora vtilitatum: addit non deeſſe quibuſdam præſidia ad naturam illam conſeruandam. Caput poſtremò claudit frugum comparatione. Vbi & admittimus ſimilitudines, τῶν βλαστάνων, καὶ τῶν πολιτῶν: at hic

at hic profitetur. At quod addit, τὰ λευκὰ πάθη: non conuenit eum prædictis in quæſtionum differẽtiis. Non enim eſt in frugibus mas & fœmina, γόνιμον ἢ ἄγονον, ſed mutatio ſpeciei. in Oleribus tamen eſt, vt in Spinachia.

Lego τῶν ἀνθρώπων, ἢ πάντων γε, non autem πάντων. ſaltem quorundam.

Theodorus, τὸ πλανώμενα. quod perficitur. minus bene. non enim mirum eſſet, ſi, quod perficitur, vitiaretur. Quod enim fit, non eſt. actio autem eſt actu entis. πλανώμενα, perfecta, quomodo diximus in Commentario.

CAPVT VI.

VI. capitis argumentum. Quæ ſpeciem mutent in congeneremque in diſtantem: & quibus de cauſis. Quæ non mutent ſubſtantiam ſed qualitates tantùm.

ΠΕΡΙ' δὲ ἐξαλλαγῆς. Quoniam instituit dicere de iis quæ mutantantur quoad principia generationis, ſalua ſpecie: nunc reſtabat earum quoque cauſas explicare, quæ totas mutant ſpecies. Itaque ex Hiſtoriis repetita narratione rationes aſſignat. Simul docet, quæ in propinquam atque affinem congeneréme mutent ſpeciem, vt Triticum in Lolium. Quæ in longinquã & à proximo genere alienã, vt Linũ in Lolium. In poſtremis, quæ non penitus amittunt ſpeciẽ, ſed faciẽ tãtùm, & qualitates potiùs, vt populus. intermiſcet animaliũ proportiones quaſdam. Deducit autem per omnia genera plantarum, fruges, frutices, olera, arbores. Secundum quas materias capitis huius partitiones perſequemur. Hanc tamen totam tractationem dilatam penitus oportuit poſt illam materiam quæ poſtea ſequitur. Ea verò eſt de celeri facilíve exitu frugum & aliarum plantarum, quæ ſuperioribus fuerat protinus annectenda. hoc igitur agamus. Ac primùm quidem duos agnoſcit modos mutationis, vnum naturalem, alterum ab arte. ſuper vtroque cauſas quærit. Π εἰ δὲ τῶ. De hac ipſa mutatione, ſuprà quoque non pauca: & cauſas inueſtigabat. Αὐτὸ δὲ τὸ σημαίνοντα: id eſt quod mutantur. Non enim videtur naturæ conueniens, quòd ſpecies quæpiam ſeipſam amittat, atque eam alia cõmutet. Καὶ τὴν ἰδίαν. & propter naturã propriã. Quaſi neque frumentum in Loliũ, neque in Auenã Zea mutari debuerit. cauſam vnam aſſignat infrà. Quia mirũ ſit, ſi robuſta mutantur in debiliora: debiliora mutari in robuſtiora. alia ſubeſt admirationis ratio ſimplex enim admodum eſt natura frugum. Itaque cùm parabilem atque propinquum habeant finem: vix videntur aberrare debere. Μάταια γάρ. falſum hoc: ſi verum eſt quod eſt in Hiſtoriis & in ſuperioribus libris, & hic infrà de Lino canit.

Ο῾ γὰρ ἐκ ξύλου. Ecce artifiei apparatu mutationem Tiphæ & Zeæ in frumentum cauſam

A dat, macerationem. Tipham autem eſſe Secale, aut ei ſimilem, alibi diximus. Α῎τοπον δέ. Abſurdum eſt, hæc ſola pati: præſertim cùm Legumina quæ ſunt imbecilliora, non patiantur. nota loquutionem, πρὸς τὰ μόνα. Verbum excogitandum, quod ſignificet ſpectare aut pertinere, aut tale quid. Φθορὰ τις οὖσα. ſæpe ſubdit certo generi ſpecies per analogiam. vt alibi dicit: τὸ χαλκόχρωμον εἶναι πῶς ἀχρωμον. ſic hoc loco. ἔκστασις eſt quædam corruptio, id eſt, vt loquitur vulgus Philoſophorum, ſecundùm quid. ſyllogiſmus eſt talis. Egreſſio è natura ſpeciei eſt corruptio quædam: corruptio eſt affectus debiliorum: Legumina ſunt debiliora. Ε῎τι δὲ τὸ μέ. alia miraculi cauſa. quum imbecillius mutatur in id

B quod eſt validius. Validius enim Lolium eſt, quàm vel Hordeum, vel etiam Triticum. hic eſt fallacia. Lolium eſt quaſi Triticum ferum. Omnia agreſtia ſunt mitibus ſuis ſpeciebus robuſtiora: quia ducem ſolam habent naturam, quę nunquam abſiſtit. Mitia opus habent artis miniſterio, quæ aliquid addidit naturæ illi. Hæc acceſſio niſi miniſterii illius perpetuatione conſeruetur, abit. remanet ergo tum natura priſtina illa fera. Non igitur ſunt validiora fera mitibus: ſi mitia continent in ſe illorum ſpeciem, ac præterea acceſſionem illam cultu paratam. Sed ita cenſentur, ſicuti pauperes: qui non habent quod amittant. Robuſtiora ergo putantur, quia minus operoſa. at mitia ſecundùm finem ſunt robuſtiora. plus enim alunt animalia quàm fera. For-

C ma autem frugum data eſt ab efficiente propter finem quamobrem illud robur in agreſtibus eſt imperfectio. Atque ita ſunt illa interpretanda: τὸ ἀγριώτερον τῶν κατὰ φύσιν ἰσχυρότερα. His propoſitis atque explicatis, in ſecunda capitis parte cauſas aggreditur. Η῾ μὲν οὖν αἰτία πάντων. Et ſuprà, & alibi ſæpe demonſtrat, inter perfectionem & corruptionem, ſiue formæ priuationem, gradus eſſe quaſi quoſdã, nẽpe deprauationes aut diminutiones partiũ materialiũ aut qualitatũ. Ait igitur: quę ſemina imbecilla ſunt, aboleri: quę fortia, reſiſtere: quę mediocria, neq; reſiſtere integra perfectione, neque penitus corrumpi, ſed mutari tantùm, vt ſit non corruptio formalis, ſed corruptionis analogia. Sic Tritici, quam ſuprà quoque vo-

D cabat μελάγχιμον, ait eſſe σῆψιν quandam. Præ ſe fert enim putredinis faciem: quia liqueſcit aliqua ex parte. non tamen vera putrefactio eſt: quia poſſunt in ea ſeruari principia generationis, tametſi non integra penitus. Non quòd formæ ſint gradus: ſed quòd materia deprauata, ſit ad illam formam ſuſcipiendam minus idonea. quamobrem quæ proxima eſt forma parabilis ſeſe induit. Ο῞λον διάχυσις τίς ἐστι, hic eſt quod nobis ſaltem. Vtut negaueris eſſe putredinem: at omnino confeſſa diffuſio. Μόνον δὲ χλόη. Eſſe igitur in ſemine cauſam mutationis, non in radice. quia non fiat in ſegete quæ iam ſit radicata. Non videmus autem ſegetem mutari: eſt ergo radix,

qualis ab initio, ergo talis radix à ſemine. mutatur igitur ſemen: quia prius mutatum fuit.

Ὅθεν δὴ. His de cauſis, inquit, nonnulli negarunt omninò degenerationes has. Cæterùm quibus πεπεισμένοι. Si enim perſuadetur eis, non putabunt illas rationes eſſe ἀλόγους. ſed potiùs πεπεισμένοι ἐκ τοῦ ἐνδεχομένου. Euenire namque vt ſine vllo vel Tritici vel Hordei ſatu Lolium ſponte naſcatur in iis aruis quæ multis imbribus oppleantur. Ab imbribus ergo gigni Lolium, non autem è primordiis Tritici ſeminis deprauati. Ὀμβρίαν, dicit pluuiam tempeſtatem, quam κατάστασιν vocat Hippocrates: hoc à cælo, quòd ſit cauſa: ſicut eſt à ſimili regione: ait enim ἐπικαταβρεχθέντων. Nota loquutionem: ὃ καὶ καθ' αὑτὴν φαίνεται ποιοῦσα. Attica loquutio, & popularis, non exacta ad veritatem. Non enim quicquam facit Lolium quod nondum eſt: ſed extrinſecus fit, id eſt ab anni qualitatibus, vt naſcatur. Hactenus ſecunda pars, à qua ſic tranſit. αἱ μὲν οὖν ἐναντιώσεις. Statim reprehendit hanc opinionem manifeſta obiectione. Ipſis, inquit, rebus videntur hæ obiectiones aduerſari. Dixit ἔργοις, laxa voce: ſic etiam dicitur πρᾶγμα.

Πολλοὶ γάρ. A multis accepimus facta Tritici Hordeíue ſemente, Lolii meſſem habuiſſe. Iam ergo non eſt inter alias illas enatum fruges, ſed ex illorum ſeminis. Et dixit, πολλοί: quia leges ſtatuuntur à Philoſophis in natura, vel ex iis quæ ſunt ſemper, vel maxima ex parte, vel maiore. Τὴν δ' ἔκστασιν. Suum nunc interponit iudicium: & tria inſtituit. primùm ponit iudicium ſuum. Secundo loco declarat, quomodo fieri poſſit quod ait. tertiò reſpondet obiectionibus. Poſtquam ergo demonſtrauit ſententiam illam eſſe falſam, ſuam ſubiicit pro vera. Oſtendit ergo fieri poſſe ab radice mutationem: Nam, inquit, neceſſe eſt radices mutatas eſſe: ſi ſint mutata folia. at folia mutata eſſe, docebit poſtea. Sed nunc illud agit, quomodo mutatio foliorum ſit ab radice.

Συμφυεῖς δ' οὖσαι. Cognatæ, id eſt connatæ radices & folia, acutiùs ſuprà, cùm ſtatuebat plantæ principium radices. Ἐπὶ τό γε σπέρμα. Nam à ſemine corrupto nihil prodire. non tamen tollitur illorum ratio. Non enim corruptio eſt generis ſed ſpeciei. generis autem remanent primordia. ſed illa ratio valida. Radix ex ſemine: igitur mutatur à mutato iam ſemine. hoc tamen non eſt neceſſarium. Poteſt enim ab extrariis cauſis multis proba per initia radix poſtea deprauari: puta, terra, imbribus. Nam hoc etiam viuiradicibus tranſlatis euenit. Nota verbum, φύσιμον, genitale, παρὰ τὸ φύειν. Τοῦτο μὲν κοινόν. quod negari non poſſit: quando eſt vniuerſæ naturæ commune.

Οὐδὲ γὰρ ῥίζαι. cauſam propiùs explicat. ſi corrumperetur ſemen: radices interirent. Τὴν δὲ τοῦ σπέρματος. Confundit quod ſæpe facit infeliciſſima didaſcalia. Nunc enim facit pro ſeminibus: & negat eſſe putrefactionem, ſed ὑγρὸν φθορὰν: quippe dilui tantùm materiam: in qua fundaA tur illud, Quantum Lolio præſtat Triticum. Itaque dicit πεπηγμένον: vt hæc τῆξις non interimit ſemen, ſed μεθίστησι. Verbum hoc ſignatius, quàm ἐξίστησι: deſignat enim per notam præpoſitionis μετὰ plus quàm ἐξ: quippe ἐξ, vnde fit mutatio, μετὰ, etiam tractum ipſum. Et dixit πῶς, quia non deſtruit τὴν ἀρχὴν ſed vim tantùm affert. Τὸ δὲ συμβαῖνον. Vult ſtabilire quod dixit, exemplo ſumpto ab animalibus, in quibus agnoſcit duas mutationes: nempe aut in ſexu, aut præter naturam. Nam ſi fœmella robuſtior ſit, fœmellam pariet. Sanè Peripatetici tenent hoc: naturam ſemper in maris intendere generationem. Quocirca Philoſophus fœminam dicit
B eſſe naturæ παρέκβασιν, quaſi dixeris prolapſionem. Nam odioſa vox eſt, & peccatum ſignificat, metaphora ſumpta à viatoribus qui aberrant & prætergrediuntur iter inſtitutum. ideò dixit, ἡ ἔτι μείζων ἐναλλαγὴ παρὰ φύσιν. Si eſt maior mutatio ad monſtra: etiam mutatio ad fœminam erit eiuſdem ordinis: hoc enim exigit vis comparatiui. Appellauit analogiam; quia genera plantarum maximè diſtant à generibus animalium. Δεῖ γὰρ δὴ τὴν γῆν. Vulgatam rem narrat: terram capi debere pro fœmella. Sanè pro matrice ſtatuunt omnes. & iam ſuprà dictum eſt. Ὥσπερ οὖν nunc explicat ſimilitudinem. Hunc modum Grammatici redditiuum vocant: quoties propoſitis ſententiis applicamus exempla, comparatas res,
C icones, analogias, inducta, atque alia talia, quæ digeſſimus accuratè in Quarto libro Poetices, atque etiam iam dicta repetuntur. Ἐν ζῴοις δέ. Simul oſtendit modum quo naſcatur Lolium: ſimul explicat rationem, qua id fieri poſſit. Modus eſt, non corrupto penitus ſemine aboletur plantæ forma, ſed fit alia. Quòd verò fieri poſſit, demonſtrat, quum dicit plantarum naturam viuacem eſſe, ac ſanè viuaciorem quàm naturam animalium atque iccirco proficere. Hoc poſuit: nequis parem quæreret in animalibus analogiam, quæ quidem potiùs adumbrabatur ſuprà, quàm quòd re vera ita eſſet. Satis igitur habet natura ſeminis illius, ſi viuat. Hoc demum contendens, de conſeruanda ſpe-
D cie conſilium, quoad poterit, inibit. Si non poterit: admittet alteram, non tam volens quàm non inuita. modeſtè loquitur εὐλόγως. Et rei confirmat euentum, συμβαίνει: quando etiam ſponte naſcitur Lolium. argumenti fundamentum iacet ibi: Si è longinquo ſemine æquiuoco fieri poteſt vt enaſcatur Lolium: multo faciliùs poteſt, vt è congenere proximo naſcatur. Tum vt augeret argumentationis vim, diffudit hanc τῆς αὐτομάτου naturam etiam extra Lolii ambitum ad alia genera, eáque non ſolùm Parua, & Phryganica, ſed etiam grandia & arborea. Ὅθεν καὶ τοῦτο. Si, inquit, animalium mutationem intueamur: in ſemine fieri plantæ dicemus iſtam mutationem: quoniam è ſemine mutato mutantur

mutantur animalia. Nempe ſemen equi alteratum ab aſinæ ſemine, conformatur in aſinum. Ait ergo:tum mutari arbitrandum, quum eſt imbecilla planta. At in primæ ipſius væſtibulo germinationis, quum prodit è ſemine, maximè videtur eſſe imbecilla. Itaque dixit ὅταν ἐν μεταβολῇ τυγχάνει, τῇ κατὰ τὴν βλάστην. Quum eſt in eo traiectu vnius ſtatus in alterum, vt è ſemine Triticum fiat, facilè poteſt aliorſum impelli, quia in motu eſt hæc eſt ergo ratio. Illis autem analogia: καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ζώων οὕτω γίνεται. hoc iam declaratum eſt. tribus autem modis animalia mutantur. Vnus eſt, cùm mutatur ſemen, velut ex equo mulus: mutatur enim tunc equus. quia ſemen equi equus eſt non expreſſa materia. Alter quum iam genitum mutatur: vt de Pſyche, Chryſalide, Campe. Tertius, quum mutantur accidentia tantùm: vt vox, color, & eiuſmodi. Ἤδη δὲ ἀναβεβλαστηκός. Poſtquam verò enata eſt, talis eſſe pergit, qualis extitit. hoc eſt, ὥσπερ γέγονε. Quo tempore non fit, inquit, plantæ mutatio, ſed diminutio tantùm, & augmentum. vbi notabis corruptum codicem. Quot enim verba ſubſtituenda, vt & recto caſui, μείωσις, reſpondeat, & quarto eum præpoſitione, εἰς αὔξησιν, & alia. Ἔτι δὲ φασιν. aliud argumentum. Si continuò primis ortus rudimentis Lolium exiſtit: non fit ex mutatione, quæ radicis mutationem conſequatur. at ita euenire narrant rei ruſticæ conſulti. Cognoſci id ex folii colore, figura, quantitate, Lolium eſſe iam, non autem fore. Eæ conditiones ſunt, λιπαρώτερον, pinguius: μελάντερον, magis ſatura viriditate: στενότερον, ſtrictius. Tale igitur eſſe, illico ab ipſis primordiis præ ſe ferre faciẽ. Non autẽ prodire frumẽti folio, quod poſtea fiat Lolium. Ἐκ μὲν οὖν τούτων. Abſoluta hac quæſtionis parte, quæ cauſam deducit à deprauatione ſeminis: addit, non eſſe aſpernandam ſententiam, quæ radici aſſignat cauſam, quaſi à veritate alienam. Id quod duobus ſcitiſſimis expreſſit verbis: οὐδ' ἀδύνατον, οὐδ' ἄλογον. Multa fiunt, quæ videntur aduerſari rationi: cauſę namque latent nos: vt motus maris: quod neque animatum eſt, neque tangitur à Luna: vt ab ipſa, quemadmodum cætera naturalia, trahi poſſe videatur. Contrà, multa nobis ſuadet ratio, quæ nunquam fuere, nunquam futura ſunt. Inter quæ illud maximum: omnes homines vti ratione. Atqui decuit: à natura namque toti datum ſpeciei. at ſpecies non niſi in indiuiduis. Propterea duo coniunxit: & fieri poſſe vt ab radice ortum habeat vitium mutationis: neque abeſſe à ratione. Imò verò adiungit ferociſſimum edictum. τοῦτο δὲ ἀνάγκη συμβαίνειν. blandior atque æquior erat oratio ἐν τῷ δυνατῷ. nunc eſt dictatoria vox: neceſſe. Nondum tamen docet aditum ad hanc neceſſitatem, ſed ad (vtar coactus) poſſibilitatem, ſumpta ex arboribus demonſtratione. Nempe iam ſuprà demonſtratum eſt, quemadmodum cultu mutantur. Quibus attribuit communem cauſam, πλείονος τροφῆς. & priuatim explicat in

A voce quam adduxit iam, ἐπομβρίαν. Quanquam etiam vernos adiungit tepores, idque picta oratione, ἐὰν ἄλλως ἐπιλάμψωσι. Et repetit aliis verbis, quod dicebat ſuprà: ἐπομβρησάντων. hic, ἰλώδει. & addit ὅμως: id eſt ſine controuerſia. Apponit autem paria verba ſuperioribus. ἐλέγχεσθαι τοῖς ἔργοις. Hic πρῶτον γὰρ φανεῖν: primùm exire frumenti folio, quod poſtea mutetur. Et profectò videtur eſſe res eadem alio licet ordine. Quippe ſemen ab vda terra mutari, vnde prodeat Triticum: & ſemen non mutari: Triticum prodire: radicem tum mutari. eſt enim ſemen principium primum, radix ſecundum. radicem tamen haud ita facilè mutari. Eſt enim iam actu ens: ſemen autem, poteſtate. Ἐὰν δὲ τι ἰκμάσῃ:

B quia dicebat, μάλιστα δὲ ὕεσι. μετέωρος hic, quam ſuprà, ἴκμον: quia etiam μαδῶσι dixit. Εἰ δὲ καὶ ἀμφοτέρων. Iudicium ſuum dat, ſuper aſſertione vtriuſque opinionis, & cauſas explicat, tum arui, tum cæli, ſitas omnes in humoris copia, & in patientis imbecillitate, ſiue ſemen illud ſit, ſiue radix. Ἡ μὲν οὖν ἐξαλλαγή. Alia nunc quæſtio. quare ſola hæc mutentur. Quæ tamen, vt ex ipſiuſmet narrationibus docebamus, falſam habet θέσιν. Soluit propter radicum robur. Robur autem eſſe propter frequentiam, πολυρριζίαν. Duplex eſt in radicibus robur, frequentia & magnitudo. Τὰ δ' ἄλλα φθείρεσθαι τελέως. Vt tria ſint: quæ ἰσχυρότατα, δι' ἃ τὸ πολύρριζα ὄντα ἐστί: quæ ἀλλοιοῦνται, ὅτι μεταβάλλουσι: quæ φθείρεται τελέως. Prima ſunt robuſtiſſima, po-

C ſtrema debiliſſima, media mediocria. Ideò dixit τελέως: quia μεταβάλλειν οὐκ ἔστι τελέως φθαρῆναι, ἀλλά πως, vt ſuprà dicebamus. Non tamen dat cauſam, quare Zea, quam robuſtam agnoſcit, mutetur. mutari autem dicebat in Auenam.

Ἔτι δ' ὥρα. Tentat à tempore cauſam deducere, idque dupliciter: primùm à principio temporis, id eſt à ſatione: maximis enim pluri-miſque imbribus affici: deinde à tractu: diu enim in terra eſſe. Non ergo mirum, ſi mutentur: quemadmodum non eſt mirum, ſi obſeſſi diu multa patiantur. Legumina verò, commodiore ſeri tempore, nempe verno. Vbi etiam blanda oratione fauit ſatis ipſis, δι' ὃ πλεῖστα τοῦ ἔαρος. hoc reſpondet illi, ἐπομβροτέρα. Sicut & mox, ἀδυνεῖς βλάστησιν, illis, πλείω χρόνον ἐν τῇ γῇ. Et acuit motum celeritatis vſitato ad hoc verbo, ἀναδραμεῖν.

D Cæterùm fabæ ipſæ quæ ſimul cum Tritico ſeruntur, quid eſt cauſæ, quominus mutentur? Præſertim cùm ſint laxa concretione? Διὸ καὶ οὐδέτερον. Si fruſtrantur primario illo fine, corrumpuntur penitus, non autem in aliam mutantur ſpeciem. Hoc dicit, quia refert ad imbres cauſam: qui quum abſunt, rectà natura tendit ad inſtitutam generationem. Videndum quid ſibi velint illa οὐδέτερον οὐδέν. οὐδὲν ſcilicet τῶν παθῶν φυτῶν, μέχρι οὐδέτερον, ſcilicet neque in ſemine neque in radice. Τὸ μὲν γὰρ καὶ εἰς τὴν αἶραν. Nemo dicat in Lolium debere mutari legumina: ratio: quia mutationes fiunt in propin-

qua genera. Quare cùm legumina non habeant in quod mutantur, pereunt in hac quaſi naturæ ſuſpenſione. Dicat aliquis, ridiculum: Si non mutantur in Lolium, at ſaltē in aliquod aliud. Reſpōdet: in toto ambitu leguminum haud quicquā eſſe validum quod perſtare queat, vt in ipſum aliquid mutetur. Sed ſtatim vbi ſunt in aditu corruptionis, deleri omnia. hoc eſt quod ait: τὸ δὲ μηδ' εἰς ἕτερον, ſcilicet τῶν ὁμογενῶν. Ἀλλὰ τοῖς ὁμογενέσιν. Sed Triticum ob affinitatem in Lolium mutari: quia Lolium ſit meta ſtabilis in qua ſe ſiſtat natura, neque aboleatur. Sed mira loquutio: τὰ ὁμογενῆ καὶ τὰ ὁμοιοειδῆ εἰς αἶραν. imò verò οἱ πυροὶ καὶ αἱ κριθαὶ διὰ τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν αἶραν. Tamen ſi verum eſt, quod aiunt de Lini in Lolium mutatione, fruſtra tot colligit hic. Τοιαῦτα δ' ἐστὶ, negat Triticum in Secale aut Siliginem degenerare, ex iiſdem principiis. Degenerabat in Lolium ob alimenti copiam: igitur plus requirat alimenti quàm Secale aut Siligo: non eſt veriſimile, vt in id quod eſt imbecillius effœminetur. Ideò duplici metaphora vſus eſt: prima, ἐξαμβλούμενος, quaſi abortus: altera iam vſitata, ἐκθηλυνόμενος. Non enim abiret in robuſtius, ſed in debilius. ideò dixit, οὐδὲ εἰς τὸ προσδέχεσθαι ἀγάγοι. ἀντὶ τοῦ ἀγάγοιτο. Non igitur mirum ſi in ea non mutatur: ſed mirum, quòd in agreſte Triticum haud mutetur. ὥσπερ καὶ ἄλλα. Quoniam mitia fera fiunt in eodem genere: in quæ ſcilicet facilis eſt traiectus & ſimplex: non enim forma differunt à mitibus agreſtes. Ideò dixit μετακινεῖ, tranſmouet. & ἀπολῶς. Videndum tamen an Zea ſit inualidior Tritico: & ſanè eſt. leuior enim: at Tipha grauior. an à natalibus perpendenda ſunt? at ſic, Zea validiſſima: optimum enim aruum poſtulat. Ἄπορον δέ. Quia duo dixit μόνα, id eſt Triticum & Hordeū mutari: & εἴς τι ζῴνιγγος καὶ ὁμογενές: ideirco aggreditur Lini mutationem. Diſputat autem ſuper θέσιν, per conditionem: εἰ καὶ τὸ λίνον ἐξαμείβεται, ſi loliatur. Μεγάλη διάστασις. reddit rationem τῆς ἀπορίας. Dicebat enim, λόγου δεόμενον: vel vt ſit ἄλογον: vel λογισμοῦ opus habeat. eſt enim maxima generum diſtantia. ſic alibi dicit διαστήματα, differentias. Εἰ μὴ ἄρα. Non minore diffidentia molitur rationem. nullam tamen nouam, ſed iſtā ipſam tam decātatam attractionē. Subaudi θεῖν, ſcilicet ἀλλ' ἢ τροφῆς. Quæ ratio perſuaderet, Lino Loliū eſſe validius, poſſéq; multum illum abſumere humorem. Ὥσπερ ἐπὶ τῶν καταβολῶν ἡ διάστασις. Hîc videtur διάστασιν accipi, ſicuti ſuprà, ἔκστασιν & μετάστασιν. propter humoris exceſſum fieri mutationem. Ὁ δὲ θέρμος. Cùm legumina omnia mutationis agnouerit immunia: quare ſolius Lupini texit Hiſtoriam? quia maturè ſeritur, alia non. de Fabis tamen monuimus. Cùm autem robur afferatur pro cauſa conſtantiæ: quare per initia orationis dixit ἰσχυρὸς ὤν; non enim in quæſtione poni ſolet reſponſio. Non enim ſic quæram: quare Cæſar cùm ſit fortiſſimus, prudentiſſimus, feliciſſimus, audet cum Labieno legato ſuo dimicare? Nota loquutionem, ἀγαν ἰσχύει, aduerbium cum alio caſu quàm ſecundo. Dicimus enim, nimis vini, non nimis vinum. Ratio, quia ſubſtantia non recipit intenſionem aut remiſſionem. Ἀεὶ δὲ τὸ μᾶλλον. repetit quod ſuprà dicebat, ſed rotundiùs. Quod mutatur, non prorſus patitur aut prorſus reſiſtit. quod penitus reſiſtit, non mutatur. quod prorſus patitur, aboletur. Sed laxè loquutus eſt ὡς αὐτὸν φθείρεται. pauca namque ſemina pereunt ſata ſiccitate. Σχεδὸν δέ. Quia dixerat, hæc ſola pati, Triticum, Hordeum, Siliginem: commodè nos diligentiæ monet. Conſiderandum an huic affectui ſint alia quoque obnoxia. & aptè vocat ἀλλοίωσιν. eſt tamen γένεσις. Καὶ ἀεὶ μὲν αἰρῶν. mirum mortalem. Cùm dicat, ſatis hæc eſſe de Lolio: non tamen ceſſat porrò quæ iam ſcripta ſunt repetere, de arboribus, de Siſymbrio. & eandem inculcat cauſam: διὰ τροφήν. & iiſdem verbis vtitur: ἐκθηλύνεται. & ἀπαγρίωσις. Profectò cùm feræ plantæ ſint robuſtiores, non videntur mites, cùm in illas mutantur, effœminari. Ait autem rectè, efferari, διὰ τὴν ἀργίαν: quia cultus addit aliquid rudi naturæ. Ἔνια δ' ὅλως. Adeò deteſtatur huiuſcemodi alimenti nimiam copiā: vt etiam Mentam ipſam propterea ſcribat interire, radicibus ſuffocatis. loquendi tamen modus obſtrepit. Eſto, ad verbum ἀπόλλυσι, reducatur rectus caſus ex quarto. dixit διὰ τροφὴν: ſit ergo τροφή. At quid eſt ὑφ' αὑτῶν; radiceine à ſeipſis ſuffocantur? ſic mox: ἐν ἀλογεῖ λίαν, &c. alius dixiſſet, τὴν λίαν. hæc etiam repetita. Καὶ ὅτι δέ. Perſtat in ſuperiore ſententia quę duplex erat. altera pars, in proximā mutari. Ideò de Albara dicebat, τὸ μὲν ὅλον οὐ πόῤῥω τοῦ αἰγείρου. Humiditate namque ſola differre à Populo: in Populum mutari, amiſſa illa. Altera pars ſentētiæ: mutari, cùm facilis ſit mutatio. facilem eſſe in ipſis initiis. Propterea in animalibus fieri mutationem ſeminibus mutatis. adultis non contingere. credo innuit hirundinullas. Earum tenellis, atque etiamnum imperfectis oculis vitiatis, addere operam naturam ad redintegrandos. adultis, ſi deprauētur, fruſtrà opem quæri. Πλὴν εἴπερ. Quoniam Præceptor in Hiſtoriis auium etiam perfectarū mutationes profitetur. quam tamen Hiſtoriam diluit: ait enim qualitates mutari tantùm.

Lego φυσικῶς, non φύσεως. Et ἔκστασιν, non ἐξέστασιν. Et τετμημένον, non ἐκτεμημένον. Et φθείρεσθαι & ἐξαλλάσσεσθαι, non autem in quarto caſu. Et πολὺ πάντα τῶν ζῴων, non τά. Et μείωσιν καὶ ὡς αὔξησιν τροφῆς. Et ὡς ἄρα δεῖν καὶ τῶν ἰδίων, non αἴρει δεῖ τῶν ἰδίων τροφῶν. Et ἀδυνατεῖ ἐκπέττειν. Et πλείστην ἔχοντα τροφὴν ἐπομένην. Et καὶ εἰς τὴν αἶραν. Et καὶ ὁμοφυὲς πως. Et ἕτερον, ὡς ἀδύνατον, deletis, μηδέ. Et μᾶλλον εἰς αἶραν. non αἶραν. Et πρὸς τοὺς συνεχόμενος, non ἐξαιρούμενος.

Illa verò ſunt deprauatiſſima οὐκ ἔστι, ζητεῖ μὲν οὖν. Et νεαρῶν. non νεωτέρων.

Theodorus, αὐτῷ τι τοῦ συμβαίνοντι, καὶ τοῦ ἰδίῳ. Tū ob ipſam mutationem, tum ob eius peculiarem euentum: malè. Euentus nihil aliud eſt quàm

ipſa

ipſa mutatio. Mutatio igitur per ſe miranda eſt: in
iis autem magis ob eorum priuatã naturam, quia
ſunt robuſtiora. hoc ſonant illa τῷ ἰδίῳ. Τῶν χε-
δρωπῶν. ex frumentis: imò ex leguminibus. Ἠ'
ἔκστασις. mutatio talis. egreſſio è genere. degenera-
tio. Ἐν τῇ χλόῃ. herbæ. vt illud: nec graminis
attigit herbam. & tibi meſſis in herba eſt, Γα-
λάκτωσις. lactatio, lacteſcentia. Σπαρέντων. di-
ſperſo. ſanè Latinæ vocis origo Græca eſt. vſus
longè diuerſus. Τετηγμένων. conteneſcenti-
bus. quia ſuprà dixerat διαχυθεῖσι: ſolutis. tabefactis
ad verbum. Κατ' ἀναλογίαν, ad portionem: ſatis
obſcurè. habet autem hoc cum animalibus pro-
portionem. Διαμένειν, durare. alibi rectè. hic re-
ſiſtere potiùs, ſcilicet corruptioni. perſiſtere in
ſua ſpecie. vt perſiſtere in ſententia. Καὶ τῶν
ἐλαττόνων, καὶ τῶν μειζόνων, tum grandes tum humiles.
Neſcio quare non ſit Philoſophi iudicium ſequu
tus. nam cur peruertit? creſcere profectò præſtat
orationem. Τοῦτο ἂν εἴη φανερόν. hinc liquidò
fit mutationem oriri. vides orationis peregrini-
tatem. Ἕως ἀκολουθοίη τῇ ἀναλογίᾳ donec
portionis ſectetur exiſtimatio non equidem hæc
intellexerim. ſiquis rationẽ ſequatur proportio-
nis. Καὶ μείωσις ἡ τροφὴ εἰς αὔξησιν, ἢ καὶ τῆς ὅλης
φθορᾶς, ἢ εἰς μεταβολήν, & diminutio de cætero
incremento alimentóque: ita legit ille, μείωσις τῆς αὐ-
ξήσεως καὶ τροφῆς, & ſanè loquutio eſſet perambi-
tioſa diminutio incrementi. Sed Philoſophus cõ-
plexus eſt omnes affectus, qui poſſũt euenire: au-
gmẽtum, diminutionem, deprauationem in qua-
litatibus, &c. Illa quoque omnia in noſtris codi-
cibus deſiderantur. Siquidem quodque ortum à
ſua origine ſecundò incipiat. & certè, quid ſibi ve
lint, neſcio. Ποτίμους gratos palato ἀχύλους,
id ſignificat ἀσήμους. Συμπλάκωσιν, incan-
duerint. pudet me ſiniſtræ verſionis. illuxerint.

Ταῦτα δὲ μόνα πάσχει, &c. μιᾷ τινὶ λύοιτ' ἂν αἰτίᾳ
καὶ τοιαύτῃ. Sola autem hæc illud pati, &c. vnica hac
ratione ſolueretur. Oratio barbara nec fidelis. i-
mò, vna quapiam tali. id eſt, aut hac, aut non valde
abſimili. Πλείω χρόνον, plúſque tempus. Bonus
vir ita putauit in ſingulari eſſe adiectiuum, vt in
plurali, plures homines. vt plus deſignet continuã
quantitatem in flexu adiectiuo: ridiculé. Ἐκ-
στήσει τοῦ γένους. genere priſtino expoliet. placent
tales verſiones iudiciis deprauatis. Μετακινεῖ
ἁπλῶς. ſimpliciter atque ſolutè permutat. quare
addiderit, ſolutè, ſanè ignoro. neque item, quid
ſignificet. ſcio: & μετακινεῖ, tranſmouet. vt Philo-
ſophiæ ſtudioſi fructum capiat ipſius verbi, κινεῖν.

Ἰσχυρὸς ὤν. quanquam validus: importuna addi-
tio aduerſatiuè. Nam neque maturæ aduerſatur
ſationi neque reſiſtentiæ, ſiue conſtantiæ ad ſpe-
ciem retinendam. Τῶν μὲν ἀτροφιῶν. ἐν
ταῖς εὐκαιρίαις τροφαῖς καὶ θεραπείαις Theodorus tribus
expediuit verbis. cùm alius cultus noceat. ita-
que omiſit vitia τῆς ἀτροφίας. Δεινῶς. a-
core: peſſimè, vt ſemper. Ὑφ' αὑτῶν. mutuo
cõplexu, περιφερεστικῶν Intelligit ergo ζωπύρησιν,
de qua ſuprà. Hoc tamen non exprimitur, ſed in-

A telligi quit ex ſtrangulatione. Τὸ μὲν ἔλαττον
πόρρω τοῦ αἰτίου. id eſt, populo proxima. Theodo-
rus malè fecit, cùm ſuſtulit negationem: at enim,
in totum diſſimilis. Et non rectè vſus eſt eo pro-
nomine (quicquã.) in generatione quicquam hu-
iuſmodi euenire. nunquam enim pro certo deſi-
gnato ponitur.

CAPVT VII.

VII. capitis argumentum. Diſputatur & rationibus & exemplis variarum ſpecierum, quemadmodum mutationum principia ſint ab radice.

TἸΝ δ' ἄλλων τῶν περὶ τὰ σπέρματα. Poſt eam diſputationem qua
B veſtigabat vtrum mutationum
principia eſſent in ſemine an in ra-
dice: ſubiicienda ſuſcepit ea quæ
pro altera facerent opinione. Mul
ta namque perſuadere videntur, ab radice profi-
ciſci motum illum tranſitus ad aliam ſpeciem.
Cæterùm hoc tam obſcurè tractat, vt faſtidium
vel æquet vel ſuperet lectionis vtilitatem. Primo
loco rationis occaſionem captat ab Ægilope. an-
tiqui dicebant: Ægilopa non ſimul totam expe-
dire germinationem, ſed particulatim prodire,
ſcilicet hunc ad modum: poſtcaquam exortus eſt,
aliquo pòſt tempore denuò pullulat. Huius ta-
men rei duas ponit opiniones, alteram affirman-
tem, alteram negantem. Quoniam igitur eſt
is quoque modus quidam mutationis, annexum
voluit ſuperioribus. Quare dixit, τῶν δ' ἄλλων τῶν
C περὶ τὰ σπέρματα μάλιστα πόρρω: valde obſcura lo-
quutione: quaſi ſic dicat, aliarum plantarum ra-
tio longè eſt à ſeminum, quam diximus ratione.
Quippe in radice totam cauſam ſitam eſſe. con-
ſtat: quando conſtituta iam radice fit hæc muta-
tio interceptæ, atque deintegro inſtauratæ ger-
minationis. Εἴπερ ἀληθής dubitat, & apponit
pignori fidem alienam. Τὸ κατὰ μέρος. Quæ-
dam florent κατὰ μέρος, particulatim: præ-
ter partem, ad verbum. Sic hic quædam ab radi-
ce non tota ſimul: ſed poſtquam prodierit vnus
ſtipes, prodit alius poſtea. id quod Ægilopi con-
tingit. Τοῦτο δ' οἱ μέν φασι. ideò dixit, εἰ ἀληθές.
Quia negant alii tãquam mendacium. tamen in-
tererat accurati viri, ſi non exploratum habebat
experimento, at ex ipſis eruere naturæ principiis
D veritatem. Nobis ergo quod faciendum reli-
quit, accuremus. Primum dico, in maximo
plantarum ambitu eſſe hoc. nam quid aliud ſunt
ſtolones ipſi? interior verò in Serpentariis, &
Squilla atque eiuſmodi. Quare quòd ſerò arbo-
res effundant in ſtolones, nempe iam perfectæ i-
pſæ, atque, vt ita dicam, ſucco ſaturæ: celeriùs
id agunt bulbacea: celerrimè ſuppeditabit Æ-
gilops, tum propter vim radicis, tum propter
ſcapi naturam minus operoſam. Ita enim gra-
dus eiuſmodi venati ſæpe ſumus in tracti-
bus ſpecierum. hoc ergo primùm à ratione,

perſuadet enim. alterum eſt à ſenſu. In bulbis enim quotidiano ſpectaculo nobis compertum eſt, quare admiſſa Theſi ratio quærēda eſt. ea verò in bulbis præſtó. Pinguis enim ac penè lactea in ipſis viſciditas, referens quaſi ſeminis genitalis faciem: quod etiam propterea videtur conciliare. ea turget ad generationem. Cæterùm lentor cohibet ita vt neutiquam confertim queat. In Ægilope autem genitalis caloris haud abſimilis facultas, ſucci minus ad manus: quamobrem particulatim vt attrahendo haurit, ita refundit. Similis proportio eſt in iis quæ ſeſe propagant: quale Gramē, Proſerpinaca, Menta: manifeſtiùs verò in illis quæ primo ſuo ſunt ortu ſimplici ſtipite: deinde intermortuæ, ſequenti anno prodeunt ab iiſdē radicibus frequenti ſcapo. Id cùm eſt in mul- B tis ac fortaſſe omnibus quę renaſcuntur: tum eſt à nobis in Artemiſia, Pæonia, Eupatorio ſæpiùs obſeruatum. Quanquam non opus fuiſſe tam curioſa diligētia, nos admonuit poſtea Fœniculum, quod habebamus in oculis quotidie. Ratio in his eſt, radicum ab radice priore progeneratio. Fortaſſe & in Ægilope cōtingit idē: ſed non apparet, quia tum non detegitur. Quòd ſi non fit tum illa radicum agnatio aliarū: at in ipſa radice vna vis eſſe multarū præſens poteſt: ſicut eſt in illa quę multas generat. Ἡ ἀπὸ τ' σπέρματος. Væſtigat cauſam à principiis: quemadmodum ſuprà faciebat in mutationibus. Aut igitur ab eadem radice: aut nouellam penitus ex collapſo prioris anni ſemine procreari. Hoc fit in Scythia locis aliquot, vbi ſtudēt agriculturæ. Non metunt, niſi tam maturum, vt è C ſpica multùm prolabatur. Id abſq; vllo cultu primo quoq; tempore prouenire: ac nihilominus ex ea ſegete fructum ſtatum capi. hoc triennio fieri: quarto anno rurſus arari. Hæc ab ipſis mercatoribus, etiam legatis aliquot tum noſtris affinibus, tum nobis narrata ſunt. Cauſa eſt levis atque ſolutilis, agri genitalis humor multus ob multas niues. operitur namque ſemen facile. Itaque breuiſſima ibi ſtipula eſt: quia parū altè radicatur. Εἰ δ' οὖν ἀγαθῶς. ſcilicet, ὡς ὄντος ἀληθοῦς. modus Atticę phraſeos. afficiuntur ea opinione, tanquam vera. Οἱ δ' ἀπολλύντες. modus auenam delendi, is eſt. biennio ſuperſident arationi. ergo altero illo anno ſubpullulat, quod reliquum eſt. quapropter ibi tum ceſſat porrò progignere. hoc eſt διετῆ τὴν ἀργὴν ποιοῦσι rudetum bimum faciunt. nota loquutionem ποιοῦσιν ἀργὴν: eſt facetum: ποιοῦσιν ἢ ποιοῦν- D τες. biennium quod cultu caret, eſt pluſquam reſtibile. Ὅπως ἀμφότερον. Vt, & quod priore anno præſtitum eſt, & quod ſequenti pollicebatur, diceat, non amplius rediturum. Quia radicis poteſtas finita eſt: quemadmodum de arboribus dicebat, quæ eſſent biferæ, non autē planiferæ: propterea quòd natura finita erat. Tum verò delendū curant duobus modis: ἐπινεμηθῆ ἢ ἐκθερισθῆ. Et addit τὸ ὅλον: ita vt ne metus quidem ſuperſit ad futuræ peſtis illius repręſentationem. Ἔχει δέ τινα quęrendum porrò. acutam hic excogitauit rationem: ſemē eſſe διχαστόν: id eſt bipartitum. à muliebribus

A locis metaphora ſumpta. vox Ariſtoteli frequens. Ex altera ſtatim parte naſci ſtipulam vnam: alterā manere otioſam toto anno. Hoc mox torquebit hominē. nam etiā legumina omnia bipartita. vbi non temere admittenda hæc. Non enim è pulpa planta naſcitur, ſed ex ligula fit, quæ inter duas pulpas eſt: alioquin ex binis pulpis bini prodirent ſcapi. Ex pulpis autem geminis illis vidimus aliquando foliola illa quæ bina ſtatim prodeunt, conformari. Ὅσῳ γάρ. aduerſus illorum theſim. Reſpōdebant: non germinare alteram partem illam, quæ ceſſaret, quòd eſſet imbecillis. Tanto, inquit, magis mutari debuit alterutra mutatione: videlicet aut perduci ad generationē, aut penitus corrūpi. ideò dixit ὄλλυ. quaſi corruptio quædā ſit ſeminis, B cū ex eo fit plāta. Nos in libris de ſemine genitali declarauimus ſemē nō corrūpi, ſed perfici: eſſe enī totū animal inarticulatū. Ἀνάγκη δέ. procedit argumētatio. Si, inquit, alterū patitur alteri ſi nō patitur: neceſſariò alterū ab altero ſeparabitur. Si enim non ſeparatur: euulſis radicibus ſimul euelletur. Huic reſpōdebit aduerſarius: non euelli, vt legumina, ſed meti. relinqui ergo. Velli tamen à colonis Græcis ait: neque tamen non ſubnaſci anno poſtero aliam ſtipulam. Non erit igitur ab radice: ſiquidem euulſa, nihiloſecius ſuccedit. Τὸ δὲ διαμένειν. Manere annum integrum ſub terra incorruptum, quoad appetat legitimum tempus ipſum ciens ad germinationem: non eſt abſurdum: quando id ipſum aliis item eueniat, ac quidem multis. Euentum hunc non eſſe miraculo, ſed tractum tēporis efficere admirationem. Ἀλλὰ μὲν. adhuc illud mirum magis: partem perfici, partē nondum. neq; tam hoc mirū, quàm quòd anno pōſt. C Ideò dicit hoc ἄλογον: ſicut ſuprà, quod admitti poteſt, ἄλογον. Οὔτε γὰρ ἀσθενής. magna ratio. Cùm Ægilops ſit valida planta, non videtur acceſſionis indigere, quæ à tractu temporis fieri debeat. Hoc eſt quod dicebat. ὥστ' ἐκτελεσθῆναι δύναιτ' ἂν. haud ita debile eſt, vt expectet porrò perfectionem. Omninò difficultas eſt in partium diuerſitate: quod vna patiatur illico, altera non tunc, ſed anno exacto. nota, ἐκτελεοῦ, paſſiuē. Καὶ ἅμα δέ. Nunc videtur negare partem illam robuſtam eſſe. Hic enim agnoſcit pro imbecilla, cùm ait: τὸ ἀσθενέστερον εἶναι δοκεῖ. & cùm ſubdit, vnicuique plantæ naturæ legibus conuenire perfectionem. Τάχα δὲ καὶ μόνη. Fortaſſe ſola ſeminis illius illa ſit perfectio: ſiqui- D dē tunc, quātum debeatur à natura, capiat alimētī: quaſi quo pridem in matrice ſit defraudatū. Ergo dixit, τὴν αὑτοῦ: propriā quam prius non fuerat conſequutum. Χαλεπὸν δέ. Vides turbulentiſſimam orationem. Hactenus dixit & ſeparari, & manere, & ali, & perfici. Nunc disiungit: Separatum, inquit, aut corrumpitur aut inutile fit. interpola: niſi alatur. Τὸ δ' αὖ πολυχρόνιον. cauſa cur diutius ſeruari ſub terra poſſit cęterùm ſubeſt obiectio hęc. Id cùm etiā Auenę etiā Siligini cōmune ſit: quare non iis quoq; perpetuatur illa, tum dilatio, tū conſeruatio? Ὥστε χρὴ non eſt ἀνάγκη, ſed χρεών: vſu venit, vt ne corrūpantur. eæ tunicę his ei viui ſunt.

hoc

hoc enim eſt χεῖλα. Nec hîc quidem conniuĕdum. Nanque ſi bipartitum eſt ſemen, cuius pars abit in ſtipitem, pars manet. Iam non aderunt illæ tunicæ. Etiam porrò illud animaduertendum. Auenæ vtriuſque, tum inutilis quæ eſt αἰγίλωψ, quàm eſculentæ quæ eſt βρόμος, an ſemen ſit δίχηλον. Non enim videtur, ſed vt Palmulæ & Triticeis alüs in ſinum canaliculatum, atque introrſum ad vnicam medullam hiatum illum pertinere. Καὶ τοῦτο. βρόμος καὶ ζειά. Non tamen germinant περ ἔτος. Quare ex his intelligetur peculiaris Ægilopis natura: quicum tametſi hæc habent communem πολυχρονίαν: & reipſa diu ſub terra queant ſine vitio durare: non tamen æquè, atque illa pullulant. Τὰ μὲν οὖν ἀνταμένοντα. Hactenus de quæſtione: nunc ſuum dat iudicium de ſeminis partibus ſeparatis. Non poſſe naturam facere vtranque ſeminis partem ſimul genitabilem. Τὰ μὲν οὖν ἀνταμένοντα. Quæ reſiſtere queunt ob πολυχρονίαν. Videtur ergo etiam βρόμον, etiam ζειὰν facere περ' ἔτος germinare. Quod ſi ita eſt, iam vides ingenii perplexitatem: quod vix quicquam ſuo diponit loco: ſin aliter ſtatuit, hęc verba nihil agunt hîc. Ἀλλ' ὅμοιόν τι. Exemplum ſimilitudinis affert ab ouiparis animalibus, & iis quæ vermes edunt. Cuius exempli me profectò pudet. Ait enim, oua edita perfici: parentes ipſas effœtas fieri. Quid hîc ſimilitudinis? Non enim quærim' hîc, an mortua planta ſemen poſſit viuere, ac planta ex eo fieri. Sed ita dicendum fuit, in animalibus idem euenire: quorum fœtus, ſiue ſit ouum ſiue vermis, nondum prodit in animalis formam, ſed poſtea perficitur ad hoc, vel incubatu vel alia ratione. Sed hîc quoque inſtandum eſt. Si talis ſit natura ſeminis, vtrique parti communem futurā. Quod vt emollias, accuratiùs naturæ opera ſunt percenſenda. Nanque in ouis quoque ipſis gradus quidam ſunt. nempe ex quibuſdam mas, ex aliis fœmina. Sunt etiam quædam inania, quæ vocat Philoſophus ὑπηνέμια. Non igitur abſurdum fuerit ſi in parte ſeminis alia atque alia, non eadem ſit prodeundi προθεσμία. Τὰ γὰρ ἀποτικτόμενα. Oſtendimus malè aptam ſimilitudinem: hîc ipſa ſeſe falſam oſtendit. Quis enim dicat ὠὰ τρέφεσθαι? Alitur enim luteo in incubatu pullus, non ouum.

Τὰ μὲν ἐν τῷ ὕδατι. Arbitratu ſuo addidit θαλάττῃ, eſt enim ὥσπερ ἐν τῇ γῇ, vt ſerpentum τὰ ᾠὰ, vt auium. rectè: quia ſemen ἐν τῇ γῇ. Ἐξαλλάττουσι, exuuntur generandi facultate. Φαίνεται δέ. Inductio ad probandum maturationem extra matricem. Recentia ſemina ſeruatis minus idonea generationi. hornis ea quæ alterum iam annum exegerunt. Oportet enim (quod & ſuprà dicebat) humoris aliquid exhalari, qui nondum percoctus ſit. Quare in Hiſtoriis etiam igni ſiccari iubet ἀλοηθέντα, triturata areata dicit Gręcus. Τὸ μὲν οὖν ὅπως. Ex iis quæ dicta ſunt, ſolui poſſe quæſtionem ſatis picta phraſi: cui tamen illico ſubnectit contrarium. Dixit πως, quia non eſt modus manifeſtus. Et duos ſtatuit autores coctionis: quippe calorem internum cùm dicit, ἐν ἑαυτοῖς: & calorem

A terræ cùm dicit, ἐν τῇ περιεχούσῃ Sicut aerem dicebat περιέχοντα. Ἡ τῷ ὑπὸ [illegible]: Hæc eſt contradictio: ſed verbis obſcuriſsimis. Summa ſententiæ eſt. Non conuenire rationi, ſub terra perfici extra præſidia radicis, quæ apta nata ſunt ab aere perfectionem accipere ſuam, & ab ipſa planta. Itaque τὸ ὡς, hîc eſt quaſi. Quaſi verò plus præſtari poſſit à terra ſola, quàm potuerit & ab aere & ab radice: itémque magis proficere queat abiectum ſemē, quàm potuerit in proprio domicilio. Quin terræ calori potius attribuit exhauriendi ſeminis maleficium, quàm coquendi beneficium: ait enim, ἐπαναλαμβάνει μᾶλλον τὴν τροφὴν, ὁ ὅταν ἐκπίπτῃ, ἀνεῖναι ὑπὸ τῆς θέρμης ὑπὸ τὴν γῆν περιεχόμενον. Vt terræ calor exiccet potius ſemen, quā foueat.

Καὶ δι' αὐτῆς. Hic verba hæc ſunt corrupta.

B Ἅμα λαμβανόντων. Comparat terræ conditiones cum aeris vi ſimul & parentis ipſius plantæ. A terra non poſſe concoqui ſemen alimentū, niſi crudum. At dum eſt in planta, frui ſucco tum à ſcapo tum ab radice elaborato. Quo loco (vt & alibi docebat) radicis miniſterium ſtatuit ſub ventriculi, non ſolùm ſub oris proportione. Ἔτι δὲ τὸ μὲν ᾠόν. Adhuc turbat. Videtur enim reſpondere argumēto ſuperiori, de ouorum extraria perfectione. Haud tamen reſpondet. Nam cùm dixit μία τις ἡ πέψις, addit εἶθ' ὑπὸ τῶν ἔξω Hæc enim verba deſignant vlteriorem maturationem ab exteris. Neque admittat quis illam tergiuerſationem, τὸ μὲν κατὰ φύσιν id eſt illa μία πέψις: τὸ δὲ παρὰ φύσιν, ſcilicet ὑπὸ τῶν ἔξω. Hoc enim ridiculum eſt, incubatum

C eſſe rem pręter naturam. Impudens ſanè ſententia. Καὶ τοῦτο. Aſſeuerat perfectionem ſeminis dum eſt ſuper planta. Eſſe enim Ægilopem robuſtam natura ſua: neque eo tempore ſemen gerere, quo ei quicquam ab anni violentia incommodetur. Hoc eſt quod aiebat, οὐ περιλαμβανομένη τῇ ὥρᾳ. Nō circumuentum temporis iniuria, qua decutiatur ante maturationem. Πάλιν εἴ τις. Etiam magis obturbat. Nam qui dixerit ἰσχυρὸν, nunc ait ἀσθενῆ. Non eſt igitur (vt dicebat) robuſtum. Accuratus Autor perſpicuis verbis ita negaſſet. Ἀλλὰ μὴν εἰ ἰσχυρόν γε, εἰ δὲ ἐκπίπτει. δι' ἀδυνατεῖ γάρ, [illegible] προτερεῖ τῶν καιρῶν, ὥστε κενὸν [illegible]. Nota verbum περιλαμβανομένου, circumuento. πρὸς τὴν πέψιν. τὸ πρὸς declarat promotionem illam ad maturandum.

Ταύτῃ τι οὖν. Si hoc ita ſit, non erit propter ali-

D mentum, ſed ex natura peculiari. Hic accipit ἰδέαν pro ſpecie, & idea tota Ægilopis Referendum ad ſubſtantiam, non ad euentum. Καὶ τὸ συνεκτρέφεσθαι. Non tamen repugnat ei ſententiæ, quæ terræ calore ſeminis adiuuat maturationem συνεκτρέφεσθαι, tollit ſuperiorem obiectionem quæ aiebat, μὴ ἐκπίπτειν τὴν τροφήν. Εἰ οὖν τό γε διαμένειν Aſſentitur ei qui negabat corrumpi. Πολλαχοῦ γάρ: id eſt ἐν πολλοῖς. Inductione probat. Si ſit in aliis multis, in Ægilope fieri poſſe. Suprà Bromon & Zean afferebat ad exemplum. Μᾶλλον δέ. Amplior argumentatio In omnibus id euenire ſeminibus, vt aliquanto ſuo quæque tempore ſcilicet incorruptum maneat, quoad apperat germinandi

protheſmia. Hoc tandem illa omnia deuoluta. Ægilopē & ſtatim exoriri poſſe, & anno pòſt: hanc variationem eſſe illi inuariabilem, ſicut aliis certā ſtatámque temporis conditionem. Itaque ſubdit (quam ſuprà tangebat) Betæ naturam non abſimilem, ſed & incertam magis. Non enim ſeruare temporis eādem rationem. Hoc ergo fuerit item ἀπὸ τῆς ὥρας: non autem à maturatione, quam à terræ calore conſequatur. Καὶ ταῦτα. In annum differre germinationem, etiam fruſtrata operam ac diligentiam olitoris. Καὶ τοῦ λωτοῦ. Etiam ſuprà dicebat. Addit cauſam in Loto, quia folliculo ſit contumaciore, à quo ſeſe neſciat expedire medulla. ἀποδύεσθαι, exuere. Τὸ δὲ τοῦ βολβοῦ. Proſequitur ſic cætera quæ poſt Ægilopem proponebat. De eo quam afferat cauſam, nondum ſibi liquere ait. ἐπιεικῶς, ſumma modeſtia: tantus vir monet nos quomodo ſit audendum. Εἰ οὖν ὑπομένει. Tandem enatauit poſt tam variam iactationem. Si diu ſub terra manent aliqua priuſquam prodeant, omnino dicendum, ea capeſſere interea quampiam ſub terra perfectionem. Συναγωγὸν πίστις. Non eſt demonſtratio, ſed perſuaſio ad faciendam fidem. συνεργοῦντα, non ſola, ſed cum aliis argumentis. Ἀντιβαίνει δ᾽ αὐτῷ. Apponit ſatis friuolam contradictionem: Quædam è veſtigio prodire. Quid tum poſtea? Satis hoc iam declaratum, haud vniuſmodi naturam eſſe. Quædam paratam habere germinationem: alia non item.

Κατὰ τὴν ἀφόρμησιν. Hìc non ſignificat agnationem, vt ſuprà: neque vt apud Medicos, ſed exitum plantæ de ſemine. Μεῖζον δ᾽ ἐπί. Poſtrema capitis pars, in qua demonſtrat duobus exemplis à radicibus vim illam prodeundi proficiſci. Exempla ſunt à Loto arbore & Tithymalo Myrtite. Fundamentum comparationis eſt in illis verbis. ἀμφότερα ἀλλὰ μέγα φύειν. Concluſio: ἀναγκαῖον ἐν ταῖς ῥίζαις Hìc non eſt πίστις, ſed ἐπιστήμη. Scientia nanque ex neceſſariis. Cæterùm (quod & ſuprà tangebamus) in multis aliis idem fit. Secale nanq; floret quadraginta circiter dies. etiam Verbaſcum non totum. Sed neque roſaria: & fortaſſe nulla planta eadem die. Ficus binos edit fructus. Etiam biferæ ſub hunc cenſum venient. Cytiſus verò (vt Varro prodit in tertio) ſex menſes totos floret ab æquinoctio priore ad alterum vſque. Quare neque mirandum per ſe, neque in Ægilope: res enim peruulgata eſt. Μεῖζον, ſcilicet σῶμα, ἢ ἀπόρημα, ἢ συμβαῖνον. Οὐχ ὑπομένειν. Cui non eſt hæc quam dicebamus, aſcribenda cauſa.

Θάμνος ἐπιγειόφυλλος. τὸ ἐπὶ, ſignificat propinquitatem: πρόσγειος. nam plantæ omnes ſunt ἐπίγειαι. humilem ſignificat hìc. Scitè voluit oſtendere quàm latè pateat hæc natura: nempe in arboribus & cremiis. Ἐξ ἑνὸς τέρμινθου βλαστῶν, tam hornis quā vetuſtioribus. Μέγιστον μέν. Vt non tota cauſa ſit in ſemine: ſed ſibi partem vindicet etiam radix. Habes tractationem infeliciſſimam. Vt dii Philoſophorum, Veritas ſcilicet ac Simplicitas benefaciant barbaris noſtris: Ioanni Duns, dico, & Alberto, & aliis: qui & ſciunt, & ſciunt docere.

A Lego τῷ ὑστεροῦντι ἢ ἀπὸ σπέρματος. Et διατοῦ τὸν ἀγρόν, non autem εἰς τόν. Et λαμβάνει τὴν αὐτοῦ, aſpiratè. Et σκληροτέραν, non σκληροτέραν. Et τελείωσιν λαμβάνειν, non λαμβάνει: ſit enim ὥστε. Et συμβαίνει μὲν δὴ τοῦτο, non συμβαίνειν. Et σπέρματα πολλὴν τελειωθῆναι: expuncto articulo τό. Et κοινῶς ἐστί, non κεῖται. Et ἀποδύεσθαι, non ἀποδρυΐζεσθαι. Et δυσφυῆ σπερμάτων, ὥστε: expunctis δὴ & τε. Et αὐτοῖς τὸ ἀνιέναι, non αὐτά. Et καὶ τὰ ἀλλὰ τὸ σπέρματα, non τῷ. Et ὑποπίπτειν, non ὑποπίπτοντα. Et περὶ τὸν τιθύμαλλον τὸν μυρτίτην. ſublatis, καὶ τὸ ἀεί.

Theodorus tenebras Cimmeriis eclipſi ſolis illuſtrauit. Videamus vtrobique euiuſmodi. τῶν δ᾽ ἄλλων, τῶν ἴσως τὰ σπέρματα μάλιστα πρῶτον. Cæteris verò de ſeminibus proditis procul maximè ſunt,
B quæ non ſimul, &c. Atqui alibi acceptam ſententiam ſolitus eſt arbitratu ſuo formare Latina concinitate. Sic fortaſſe quiſpiam verterit: Si verum eſt quaſdam particulatim, non autem ſimul prodire tota: longè abeſt eorum ratio ab iis quæ de ſeminibus dicta ſunt à nobis. At hæc de Bulbo, Loto, atque Ægilope circumfertur opinio. Additis etiam more ſuo verbulis quibuſdam ſententiā deprauauit. Ea ſunt, adeſſe quæ non ſimul generāt. Vbi, cui, cuius adſunt iuſſu? Τῷ ὑστεροῦντι. Semina poſterioris anni dilapſa erumpere. Imò ſemina prioris anni poſtero prodire. Ἡ περὶ τὸ βλάστημα. Theodorus planiſſimam inſtituit paraphraſin. Sed de bipartita germinatione, ita vt
C pars in annum prorogetur ſequentem. Βρόμον Bromum vertit, ſicut Ægilopa Græca voce. Virgilius *auenas ſteriles*. Has Vaſcones *cuculas* vocant, quaſi inutiles. Et auragines à leuitate, quo modo nos oua ὑπηνέμια. Zeam verò ſemen vertit: ex Plinio ſcilicet. Verum hìc cùm de ſeminibus agatur, abſtinere oportuit ab ambiguo verbo. Siliginem, ex eodem Autore. Πρὸς τὸ φύειν μᾶλλον. Vt germen poſſit elidere. Nondum memini hoc rectè dici. Scio Varronem iubere teneras herbas elidere ac vellere. Καὶ ταῦτα δ᾽ ἄχυρα. Atque ita vim adipiſcuntur, qua poſſint animalia parere. Optima quidem explicatio: ſed nemo dicat oua parere. Προπεπληρωμένην, præmaceratum, peſſimè. Hoc & alibi caſtigauimus. Ὥστε κενὸν ἑστάναι
D τὸν κάλαμον, vt culmus ſtaret inanis. Non eſt ſequutus inſtitutam orationem. Dicendum, vt culmus ſtet inanis. Dixit enim antecedit, non anteceſſit. Verùm hoc et ſæpe contingit. Sic & paulò infrà: dum in terra laterent, excoquuntur. Dicendum aut latent, aut excocta ſunt. Ἀποδύεσθαι. Theodorus legiſſe videtur ἀδρύνεσθαι: ait enim Neque parem capere craſſitudinem. Cæterùm nihil ad rem. loquitur enim de ſeminis explicatione à folliculo ſuo. Si nondum exit, quid dicat de incremēto? Καὶ τὴν ἀφόρμησιν, annexa. Nequaquam: ſed vt in Commentario. Ἐπὶ τὸν τιθύμαλλον. De lactaria & myrtaria malè diſtinxit. Eſt enim ipſe μυρτίτης Tithymallus.

CAPVT VIII.

VIII. *capitis argumentum. Repentuntur ſecundum anni partes*

tes tum frumentaceorum, tum leguminum ſationes: earúmque tum differentiæ explicantur, tum cauſæ veſtigantur.

TΩ˜N δὲ σιτηρῶν σπερμάτων. Poſteaquam de mora diſputauit, in qua ſunt plantarum ſemina ad exeundũ in plantas ipſas: cui materiæ id adiunxit quod variabat exituras ipſas: nunc de ſationum temporibus ſcribit, quæ ad frumentacea, quæve pertineant ad legumina. Tametſi penè ſunt hæc omnia repetita. Totum caput in hac eſt tractatione. Comparat autem & vtrunque genus, & ſeorſum inter ſe legumina. Τῶν δὲ σιτηρῶν. Frumentacea ſemina quam vel cum aliis, vel inter ſe habeant differentiam, ſcrutari tentandum eſt. modeſtiſsimé. δεῖ, ex neceſsitate operæprecium futurum pollicetur. τὴν ἄλλην ὥσπερ, vt calamos ipſos. Οἷον ὅτι. Exequitur ipſas differentias. Τῶν γὰρ πυρῶν. Cautæ. Frumentacea maturè ſeruntur, vt fortiùs radicentur. Alioqui natura ſua protinus feruntur ſurſum. Cohibêtur ergo Hyemis ſuperuentu: quamobrem radices plures fundunt, verſo deorſum alimento. Hoc iam bis dictum eſt. At legumina eo præſidio non opus habent. Quippe ſua natura validas obtineat radices, quæque neutiquam egeant illa multiplicatione. Seruntur ergo Vere. Cuiuſtemp. ſtatis nacta fauorem illico proficiunt. Ratio. τὸ γὰρ πολὺ τῆς φύσεως ἐν τῷ ἀέρι. Hoc iam millies dictum eſt.

Τὸν δὲ κύαμον. Fabam excipit & Lupinum. De Faba, ὅπως ῥιζωθεὶς ἐν τοῖς ἀδίαις ἀντίσχῃ τοῖς χειμῶσι. Vt iam radicata reſiſtere queat Hyemi. peſsima ratio. Non enim reſiſtit, ſed gelatur. Et tum ſi fit, vt ait δι᾽ ἀδύνατον: Vere potius ſerenda. Nam certè vtroque tempore Faba ſeritur. Cæterùm quę Vere ſeritur, ſerò floret. vritur ergo. Hæc eſt cauſa. Πρὸς τὸ μονόκαυλα γίνεσθαι. Hoc & ſuprà dicebat. Serò ſata minus radicari, ſed ſurſum erumpere atque eſſe πολυχεῖ. Tamen hîc verba non ſatisfaciunt. Nanque τὸ πρὸς hîc ſignificat vt. At ad multas ſtipulas radice validiore videtur opus eſſe. Potius è contrario. Non enim quærimus vnicalamũ Triticum, ſed ſi fieri poſſit multicalamum. Non poteſt autem, quia ſuccus ſub terra detentus eſt. Hoc autem coacti concedimus naturæ: quia quęrimus validas aduerſus Hyemem radices. Τὸν δ᾽ αὖ θέρμον. Alia Lupini ratio. Terram enim calentem requirit. Hæc ratio maturæ ſationis. At cur terram vult calidam? quia difficilis natura eius, quod ἀτέραμον vocat. Vnde id ſcis? quia ἄπεπτον. Vnde hoc? quia πικρός. Iam eſt exploſa hæc ſenteotia, plantas amaras eſſe corpora naturalia inchoata. Sed ratio eſt, quia penè agreſtis videtur eſſe. Καὶ πεφυκὼς. Ex propoſitis optima ratio. Vt ad cibũ Lupinus eget multa interpolatione, ſic & ad enaſcendum. Multum ergo caloris exigit ſibi. τὸ ἰσχυρότατον. neutro genere, frequenti vſu, de Lupino ipſo ἐκεῖνο. Aduerſus hanc Lupini miſerã imperfectionem, præter tot alia argumenta, eſt etiam illud non admodum vulgare. Si eſſet amaritudo in Lupino indicium cruditatis: ſequeretur vt aqua frigida coqueret Lupinum: in ea nanque maceratum deponit habitum amaritudinis. Præterea ſalias quoque plantas inchoatas dicere cogetur. quare etiam ſal ipſum. Balbutientium ſententia eſt, ſapores omnes propter vnum conditos à natura. Sic enim de coloribus quoque dicendum eſſet. Eſt enim vt in ſubſtantiis ſuum cuique eſſe definitum: non autem ita vt vnus ſit gradus ad alium. quocirca ſuum quicque ſubiectum habere neceſſe eſt. Sed de iis in duodecimo ſupranaturalis ſcientiæ. Διὰ τοῦτο δ᾽ ἔοικε. Argumentum ſuperius à terra propter anni tempus. Poſtulabat enim terram calidam. nunc à terræ idea. Bonum ſolum aſpernari: ſtrigoſum depoſcere. Sabuletã ſcilicet eſſe calidiora, & efficaciora ad negotium conficiendum. ἀκατεργαστικώτερος. Καὶ κρύπτεσθαι. Tertium argumentum. Petere id quoque parari ſibi ab agricola, vt haud profundo ſeratur ſulco. Velle enim inſolari fruſque tepore aeris.

Lego ἐν τοῖς ὅμοια περὶ, non autem περιρρῖ. Et ἀδιερμαντικώτερος. Eſt enim flexus actionem ſignificans. Quare etiam legendum ἀκατεργαστικώτερος. Nam ἀδιέρμαντον & ἀκατέργαστον, à tertia præteriti paſsiui, paſsiuam habent ſignificationem. ποιητὸν, αἰσθητὸν, ἀπέραντον, niſi ſit primæ declinationis, ποιητὴς, κυβερνήτης. Πεπηρώτερος. puto eſſe mendum.

Theodorus ὅτι τὰ σιτώδη ῥιζοβολεῖν δεῖ, πρὸς τὸ μονόκαυλα γίνεσθαι, τῆς ἀναφορᾶς ἀδήλου ἄνω γινομένης. Ratio, quòd frumenta non protinus ſurſum contendant, ſed antè radices plenè cõcipiant: vt ſic culmo ſimplici attollere poſsint. At Philoſophus aliter. Maturè nanque ſeri, ne ſurſum ferantur: quia eorum natura quærit ſtatim exitum ad ſuperiora. Ideo dixit τῆς ἀναφορᾶς ἀδήλου ἄνω γινομένης. Alioqui ſtatim attolliſitur, & nihil aliud quàm ſtipula ſunt. Id quod ſuprà non ſemel ἀνεστρέχετο. Τὸ γὰρ πολὺ τῆς φύσεως ἐν τῷ ἀέρι. Enimverò eorum natura familiaris magna parte in aere eſt. Obtundit ſuis additionibus. Non enim eſt illis familiaris natura quæ in aere eſt, ſed omnibus communis Multũ nanque poteſt aeris facultas ad germinationem.

Κύαμον προεισαπείρειν, Fabas maturè ſolent obſerere. Hoc verbum tametſi eſt in vſu agricolis, Latina tamen origine aliorſum ſpectat. vt obequitare. Si Vitis vſpiam ſtradicam, Braſsicam ne obſcrito. Τοῖς χειμῶσι. De ſuo addidit, valenter. Θερμῆς ἔτι οὔσης, ſolo tepido. imò calido: Feruet enim terra tunc ita, vt trituratoribus vrat væſtigia. Ἀτέραμον, durum. Propriè ſignificat quod eſt impenetrabile. Τίρετρον: vnde ooſtrum terebrare. aut παρὰ τὸ τείρω. Ἡ πικρότης. Theodorus addidit de ſuo, nimia. Non tamen eſt; ſed in felle & Aloe. Κατεργάζεσθαι, macerari. Abutitur nimis ſæpe. Τὸ φαῦλον. Addidit exile.

CAPVT IX.

Noni capitis argumentum. Quam ob cauſam prodit radix è granis frumentaceis ex parte craſsiore, ab altero mucrone ſtipula. In leguminibus tam radix quàm calamus indidem.

KAI' τὰ μὲν τοιαῦτα χωρὶς ἄν τις γεωργίας. Non ab re factũ videtur, cùm caput hinc abſcidimus: nẽpe verba ipſa penitus hoc exigere videntur. Hactenus enim quæ noſtro ex opere queant proficiſci, diſceptata ſunt: deinceps non quæ artis ſunt, ſed quæ naturæ legibus conſtituta conſiderandum. Minus tamen opportunè videntur hæc inſerta iis, quæ de mora & celeritate prodeundi iam inſtituerat: quã idcirco ſequenti capite repetere cogetur. Eſt autem caput hoc ſimpliciſsimum. Comparat enim ſemina frumentaceorum cum leguminibus, quoad germinationem. Quæ quia plana ſunt, particulatim videamus. Ὥσπερ γεωργικά. Quia non ſunt aperta præcepta per ſententias præciſas, cuiuſmodi ponunt Autores agriculturæ. Nam tanquam Philoſophus de eorũ iudicat difficultatibus, ac præterea cauſas addit. Τὰ δ' αὖ τῆς φύσεως. Nunc
B
expediet cauſam quare de Tritico altrinſec^9 prodeat ab imo radix, calamus à ſummo: in leguminibus indidem vtrunque. Τὸ μὲν ἄνω. ſcilicet caulis. Quod eſſe mirum debet, ſi ex eodem loco altera pars κάτω, id eſt deorſum ſpectat: hæc eſt radix: altera ſurſum, idque ſtatim quàm orta eſt. Vbi videmus naturæ δεινόν. Diſtribuit loca, quia partita eſt materias ſub formis partialibus.

Ἀπὸ γὰρ τοῦ παχέος. A craſsiore parte qua hæret ſpicæ, prodit radix. apta quidem proportione. Fuit enim eius item radix qua committeretur ſpicæ. Ὅθεν ἡ ἀθήρ. Declarat ſeminis partes per
C
craſsitudinem & tenuitatem: has autem declarat à loco, ſitu, vicinia. Craſſa, ſpicæ propior, id eſt calamo, qui medius eſt in ſpica, tenuior ea quæ ſubeſt ariſtæ. Hoc enim eſt ἀθήρ. Vnde etiam Atherina piſcis: qui fortaſſe noſtra eſt *Scadona*. Eſt autem granum Tritici faſtigiatum in ſummo, communi lege naturæ. Faſtigiatur enim omne ſurrectum. Ratio in montibus aquæ defluxus pro agẽte: pro forma, grauitas dilatatur enim. In arboribus alia ratio, eaque duplex in ramoſis. In ramos enim diducitur moles. In iunco vna tantùm cauſa cum cæteris omnibus communis: diſtantia ab alimento. An & alia præter has? nempe terreſtria magis inferiora. In animalibus alia lex. Craſſiora pleroráque ſuperiora: quia crura ad motum habilia eſſe oportuit: ſumma verò capaciora. In ſerpentibus poſtrema tenuiora, quò eſſent idonea magis ad
D
tractum, neque morarentur cæteri motum corporis. Τὴν αἰτίαν ἐν τῇ φύσει. Ex ſitu partium à natura inſtitutarum venãdas eſſe cauſas. In Tritico duos eſſe mucrones: duos igitur exitus. In legumine vnum. Ligulam enim inter duas habent pulpas: quam ait videri agnatam, συμπεφυκός. Siquis tamen accuratiùs obſeruet (vt à nobis factũ eſt) animaduertet ex illius papillæ parte inferiore prodeuntem radicem, ex ſummo faſtigiolo ſcapũ. Hoc item in Peponibus, & Caſtaneis, Amygdalis, cæteriſque omnibus, quorum è pulpa vnica, vt Sardianis, vel gemina, vt Heracleoticis prominet roſtellum illud. Καὶ συνάπτουσαν, qua thecis hæ-

A
rent ſuis. Ἐξ ἀνάγκης. Neceſſariò ligulam habere illam, quia ſunt ἐναγγειόσπερμα. At neque neceſſariò eam habent, neque hac de cauſa quam profitetur. Non neceſſariò habere: liquet ex iis quæ non habent. Quale eſt Papaueris granum, Git, Flammulæ, Strobilorum, & eiuſmodi. Non habent autem vt hæreant, tum patet ex his iiſdem, tum quia Triticum item hæret: neque habet tamen. Sed è contrà, cauum ibi eſt in quod induit ſeſe ſpicæ quaſi denticulus quidam. Sed habent ob nobiliorem finem. Illud enim eſt ſolum ſemẽ ac principium generationis: reliqua verò appendices potius quædam. Τρῆμα δὲ χάρ. Quaſi vmbilicus quidam ſit, per illum ſuggere à matricibus ſiliquis alimentum. At in Coccalo (ſicuti dicebamus) nullus. Τὴν δὲ μὲν ἐκ τοῦ αὐτοῦ. Oſtendit eſſe non
B
poſſe plures vno illo aditu: quia ſint συνεχῆ, & perpetuo tecta cortice, & obſeſſa lobo. Notabis & id non eſſe verum quod ait, κατὰ τὸ ἄκρον. Non enim phaſelo aut fabæ, ſed à dorſo. συνάπτουσαν, eſt participii caſus tertius. Δίθυρα. Quia geminas habent pulpas, at frumenta vnicam. Μίαν γὰρ, καὶ τὴν αὐτὴν. αἰτίαν ſcilicet καὶ ἀρχήν. ἀμφοῖν, radicis & ſcapi. Περιεχόμενα. Hæc eſt addita cauſa priori illi συνεχῆ. Non enim ſatis erat illa. Nam etiam Triticum συνεχές. Quare ſiliquis ait obſeſſa eſſe. Hoc etiam nihil eſt. nam etiam frumentum eſt συνεχές, & vnum tantùm habet cauum. In mucrone verò ſuperiore væſtigium nullum. In quo cùm ſibi viam faciat natura ad ſtipulam exprimẽdam, poterit & ex altera Ciceris parte. Quocirca
C
id quod nos afferebamus, tenendum eſt. Frumenti granum totum, idipſum eſſe & ſibi, & cauli, & radici, quod vmbilicus ille vel Ciceris, vel Amygdali, vel Peponis. In Cicere verò pulpas illas non eſſe ſemen ad propagationem, ſed pro fructu ad cibum: quemadmodum alia pericarpia quibus ſemina continentur. Τῶν δὲ σπερμάτων. Sciciſſimam diſceptationem. Frumenta eſſe figura recta: quapropter in duos mucrones effudiſſe naturam partes duas ex vno interno principio explicatas.

Ἐχόμενον, ſcilicet forma ipſa. Dicebat enim τὸ δ' ἴδιον ταῦτα, τῆς οὐσίας. Συνεχοῦς δὲ ὄντος ὡς ... vnum principium materiale. Ideo dixit continuum, nempe à mucrone ad baſim. Ac propterea etiam addidit πώς. Nam principium formale neque continuum eſt neque diuiſum, ſed vnum in-
D
diuiſibile. Ὥσπερ. ac ſi dixiſſet ὡσεί. Διατείνουσα καὶ κατὰ τὴν ἐντομήν. Eſt in frumentorũ dorſo ſeſsilis ſectura quædam. Hanc vocat ἐντομήν, quomodo animalia quædam dicuntur ἔντομα. Adeò igitur prudenter partiri exitus, hàc radicis, illac ſcapi, vt ne per fiſſuram quidem illam dignetur egreſsionem. Τοῦ μὲν οὖν. Hæc eſt capitis ſecunda pars. Hactenus expediuit differentias: nunc dat ſimilitudinem. Ἴσως ἄδηλον. modeſtiſsimè. Nam & ſuprà & ſemper oſtendit, non eſſe in hominis poteſtate veras eruere cauſas. Velim dicat Auerrois, qui ab omnibus omnia ſcire cõtendit: quid agat in Tritici grano rima illa de qua nihil prodit. Quin è Palmulæ ſinu illo nihil item exit:

hoc

hoc enim exploratum eſt à nobis: ſed ex puſillo atque perobſcuro vmbilicello qui in ventre eſt, vtrunque prouenit, tum radix tum ſtipes. Ἐκεῖνο δ' ὅμοιον. Ariſtotelica lege, poſtquam venatus eſt differentias, adiungit conuenientiam. Ea eſt, vtrique produci radicem ex eadem parte, nẽpe quà matrici hærent. Eſt enim vtrobique viæ apparatus ad alimentum. Quippe granum ſuggit à matrice per eam partem. Item cùm mutatur planta, ſuggit à terra planta per eandem. Πλὴν δὲ τῶν καρυωδῶν. Verba corrupta ſunt: ſenſus autem hic, Non eſſe hanc rationem in Glandibus & Nucibus. Abellina, & Amygdalum, & Glans, & Caſtanea, auerſa hæc omnia capiunt à matrice cibum. Mucro enim ille antrorſum. In Pomis autem ſemina ſuis mucronibus ſpectant petiolum.

B Lego ῥίζα καὶ ὁ καυλὸς, non autem καρπός. Et ἴδιος ὁ ἀδὴς, non autem ἀδρ. Et πλὴν δὲ μὴ ἐκ τοῦ αὐτοῦ, addita negatione. Item addita negatione, καὶ μὴ περιεχομένων. Non enim ambiuntur à glumo frumenta, ſicut à ſiliqua legumina. Vt ſuprà dicebat περιεχόμενα τῷ λοβῷ. Et τοῦ μὲν καλάμου, non autem βαλάμου. Et τῶν καρπῶν δ' ὁ σπόρος.

Theodorus καὶ γὰρ ἡ ῥίζα, καὶ ὁ καυλὸς, cùm radix & caulis ita maneant. Verbum ineptum hîc & falſum. Non enim manent, ſed exeunt. Περιεχόμενα τῷ λοβῷ. vndique ambiantur. Deprauauit ambitioſo aduerbio veritatem. Non enim Piſa Cicérve columbinum ambiuntur vndique ſiliqua, ſicuti neque Fœnugræcum. ſed à lateribus inuicem ſtipant ſeſe. Et malè addidit aduerſatiuã. Imò verò additur pro cauſa. Διικνούσης, tranſcendente. malé. Non enim aſcendit, cùm demittit.

C tranſmittente. διάγειν, Pergere. permeante.

CAPVT X.

X. capitis argumentum. Explicantur cauſæ propter quas legumina celeriter, frumenta non celeriter enaſcantur.

ΤΗ'Ν δὲ ταχυβλαστίαν. Hæc (vti dicebamus) non bono conſilio diſiuncta ſunt à ſuperioribus: præſertim cùm in ſecunda Capitis parte ſcribat, quædam ab radicibus anno poſtero naſci. Quæ fuerant annectenda narrationibus Ægilopis, & aliorum. In priore parte duo perſequitur: primùm, cauſas celeris in leguminibus pullulationis: deinde in fru-

D mentaceo genere tarditatis. Quæſtio eſt de celeri leguminum germinatione. Cauſam refert ad anni tempus. Vere ſeri ſuprà dixit. Vernum tempus molliſſimum & fœcundiſsimum. Prior conditio eſt ſecundæ cauſa: ſiquidem mollitiam teporẽ intelligit & humorem. Ab humore mollities, à frigore duritia. Vtraque harum qualitas genitalis. Dixit γονιμωτέρα τῆς χειμερινῆς. poterat etiam γονιμωτάτη. Ἀλλ' ἀμφοῖν τούτων. Mira connexio ſententiarum. Primo loco quærit cauſam in leguminibus, cur celeriter exeant ſata. ait, tempus id efficere. Seruntur enim Vere. Ver fœcundiſsimũ:

A hoc ad eorum pertinet generationem: & molliſsimum, hoc ad generationis expeditionem. Hęc vbi dixit, auget anyliticam eruditionem. Tametſi alterum alterius cauſa eſt; tamen vtriuſque cauſa vna imbecillitas. Ea nanque adducti agricolæ ſerunt in tempore commodiore. Eadem imbecillitate prædita natura facilè patitur. Exeunt ergo. ἀμφοῖν τούτοιν: & quòd ſerantur Vere, & quòd celeriter exeant. Τάχα δὲ καὶ πολυκαρπίας. Alium effectum ad eandem reducit cauſam. Dixit autem τάχα, quia non videtur, imbecilla fœcundiora eſſe. Hoc tamen etiam ſuprà dicebat ſæpe, robuſtiores arbores minùs fœcundas. Cæterùm prudenter accipiendum eſt. Agreſtes enim robuſtiſſimæ, atque eædem fœcundiſsimæ. Legumina verò fœcunda, quia ſunt humiditate ſpirituoſa. πο-

B λυχοώτερα. πολυφορώτερα. Καὶ μὴ καρπίζεσθαι. Item alium affectum. Non ſolùm non defraudare ſucco terram, ſed etiam nouam facere, νέον ποιεῖν. impinguare. Ac μὴ καρπίζεσθαι quidem, eſto ab imbecillitate. At lætius aruum efficere, quomodo cohæret cum imbecillitate tanquam cum cauſa? non eſt ſanè: idcirco dixit ἁπλῶς εἰπεῖν. ſanè παχύνειν. Imbecillitas eſt in prædicamento qualitatis: arui inſtauratio fit à ſubſtantia tum reponẽte tum diſponente. Sed beneficium illud prouenit ab ea concretione, qua ſunt fœcunda. Vt quod illis fructus cauſa eſt, cauſa ſit ab illis ipſi terræ ad ferendum fructum καρπίζεσθαι, ad verbum, carpere: vt Græcum Græca origine Latinum faciamus.

Πλὴν εἰ πη. Exceptio eſt in iis quorum eſt corium contumacius, vt Fabæ. Hanc eſſe cauſam propter quam ex eo cenſu celeritatis eximatur. Item alia,

C ſed non interna: contingens quidem illa & extranea. Si factam Fabæ ſementem ſubſecutæ fuerint pluuiæ, denſari ſoli ſuperficiem: atque ita (quod etiam cæteris omnibus euenire compertum eſt nobis) cohiberi ſemen. Poſt hanc differentiam, poteſt & aliam adnectere. Non enim νεὸν efficere Fabam, ſcribit Columella: & Palladius aſſentitur. Negant enim meliorem eſſe ſegetẽ eo aruo, quod Fabam tulerit. ἐπομβρήσῃ. Verbum quo alibi quoque vtitur. ſuperpluent. Ἐν δὲ τοῖς σιτηροῖς. Hæc eſt alia capitis pars, in qua frumentaceorum oſtendit naturam in duobus: vnum eſt, tarda maturatio: alterum, arui exuctio, quam appellat καρπωσμόν. Duas deinde aſsignat cauſas cùm dicit, ὅτι πολυρριζία, καὶ ἡ γλισχρότης. Eſtne vtraque vtriuſque cauſa? eſt vtique. Nam radicum robore fru-

D ctum defraudari ſuprà dixit: eſt autem dilatio fraudationis imago quaſi quædam. Item viſciditas ſucci, contumaciuſcula eſt ad excoquendum. Sic & τὸν καρπωσμόν: ſatis liquet validas radices multũ ſibi requirere alimenti: validæ verò ſunt, ſi multę. Item lentor ille ſucci multa fit interpolatione. Pinguia verò eſſe frumentacea ſatis oſtendit vſus fabrorum, qui ex farina gluten parant. Inde Philoſophus ex Empedocle: ὥστ' ἄλφιτα κολλήσας. Eadẽ penè verba in quarto De ratione victus in morbis acutis. Propterea doctiſsimi Arabes prohibent in pleuriticis vſum Triticei panis: coaleſce-

re nanque ipſum, atque etiamnum magis hærere. Πολυῤῥιζία. In Æſopi fabula eſt: plures ſoles plus vrere. Et audiui puer olim, Florentinorũ rempublicam eſſe multorum capitum tyrannidẽ. In arboribus tamen viſcidi quidam fructus ſeriùs, alii temporiùs maturantur: Ceraſa in aditu Æſtatis: Vua in fine. Vt non temerè ſit accipiendum quod ait, τὰ γλισχρὰ ἐξοδίους ἐν τοῖς ὀψίοις πεπαίνεται. Et aquea Perſica ſunt, quæ ſerò: item Mala ipſa. Prunorum genera quoque partim talia, partim non: lento ſucco tamen omnia. Διὸ ἢ πυρόν. Quia dilutior in Hordeo ſuccus: & laxior medulla. At Milium (quod eſt omnium fortaſſe frugum minimè lentum) ſerum maximè eſt.

Καὶ ὀλιγοχρόνια. In leguminibus πολυχοΐαν aſcribebat imbecillitati: ſic nunc attribuit imbecilliori. B Καὶ ῥίζαι. Suprà dicebat πολυῤῥιζίαν: nunc βαθυῤῥιζίαν. Radix robuſta eſt aut ſpecie, vt Pino, Cupreſſo: aut quantitate, quæ diuiditur in craſſum, longum, multiplex. Suprà quoque volebat ab arboribus plus ſuggi, quia radices profundiores. Οὐχ᾽ ὅμοιαι. Contrà radix leguminibus, ſingularis, opponitur illi πολύῤῥιζα: & minus profunda: hoc eſt οὐχ᾽ ὅμοιαι. Frumentis profunda, nõ vt leguminibus: quibus ſcilicet non profunda.

Καὶ ἐπιπολῆς. Ratio quare minus profunda radix, quia ſulco tenui ſuſpenduntur non profundo. Et è conuerſo ratio, cur ita ſerantur, quia radicem non quærunt profundam. Hæc & ad exortus faciunt celeritatem: parum enim ſibi vindicant inferiorum: & ad eorum innocentiam: μὴ καρπίζεσθαι. C Alia quæ interponitur cauſa, denotat item celeritatem. γεωδέστερος ὁ καρπός. Terreſtrior ſuccus: minus ergo laboratus. A quo capias totius plantæ argumentum: vt ipſa quoque ſit terreſtrior. Alioqui non de exortu, ſed de fructificatione diceretur. Tamen in terreſtri humido tarditas haud parum obſtat huic ſententiæ. Hac enim de cauſa ſunt ἀπύρηνα. Præterea videndum, quid ſibi vox illa velit καθαρόν. Fortaſſe purificata, id eſt diutius elaborata. Nam legumina Triticeis magis excrementoſa. Etiam illud animaduertendum, quomodo minus ſuggant legumina: quæ tamen craſsiora ſunt & πολυχοώτερα. Quapropter alia cauſa proponenda. Carpere terram magis frumenta quàm legumina: quia legumina terreum modò ſuggunt ſuccum: at frumenta magis aereum & vitali propiorem. D Μικρὸν ὁ σπόρος. Hæc item ratio ad eadem. Minus terræ occupatur: minus ergo ſuggitur. Plus habent quod & vnde ſuppeditur: citius igitur. Tum autem ſolis tepores admittunt interualla. Πάντα γὰρ ταῦτα. Cauſas applicat ad ea omnia quæ ſuprà ſtatuebat. τὸ εἶδος καρποῦ: quia dicebat πολυχοώτερα. Ἔτι δ᾽ ὅτι γε πολλάκις. Hoc & veritati aduerſatur: & contradicit ſuperioribus: & ad rem nihil facit. Quòd non faciat, ſatis liquet. Aut enumerat enim affectus leguminum, vnum illud τὸ εἶδος. Aliud πρὸς κουφότητα τῆς γῆς: quia dixit ποιὸν τινά. Tum hæc omnia iuuari aeris benignitate. Quid ad hæc fructus eſſe lignoſiores earum plantarum, quibus radix & maior & profunda? A Quòd ſuperioribus contradicat, quis non videt? Leguminum fructus aiebat terreſtriores: radicem non profundam: Triticeum γλισχρὰν καὶ ξηράν, radicem multiplicem. Quod vero non conueniat rationi, docet Pinus & Cupreſſus: quarum minus ſunt profundæ radices, fructus nihil penè aliud quàm lignum. Eryngii radix profundiſsima: Milii ſolis minimè: item plantæ illius cuius ſemen Lachrymas Iob vocant: vtrique fructus lapidea duritia. Ταχὺ δ᾽ ἐκκαρπίζεται. Hæc eſt quaſi appendix eorũ quæ dicebat de populantibus terræ ſuccum. Id quod perſequitur in Ciceris priuata natura: propter quam eximendum ſit è leguminum claſſe, quoad affectus illos. Nota locutionem ἡ δ᾽ ἐκ τῆς τυχούσης χώρας. Non vulgare ſolum B quærit. Ἄλλως δέ. Non ſolùm celeriter exire, ſed etiam celerrimè perfici. Cuius rei cauſam robur aſſignat. Flatus hic Æſopici Satyri, à quo calidum & frigidum poteſt proficiſci. Vbi libet, imbecillitatem affert pro cauſa celeritatis: vbi collibuerit, ad candem expeditionem robur ipſum nomen ſuum profitetur. Non ſolùm autem καρπίζεται, ſed etiam ἐκκαρπίζεται talia. Et quod plus eſt ταχύ. Verbum hoc Columella in ſecundo, vim terræ abſumit. Δι᾽ ἣν δύναται τῶν τε ἄλλων κρατεῖν. Declarat roboris efficaciam duplicem, quod & alia poſsit ſuperare, & ſibi ſufficere. Quę ſunt illa alia? quîcum luctatur Cicer? κρατεῖν, ſibi ſatis eſſe: ſeſe promouere. πρὸς τοῦτο, ad hanc celeritatem. Declarat τὴν αὐτάρκειαν: quia paucis egeat ad alimentum. C Neque egeat aquis, niſi ad primam modò germinationem. Quod reliquum eſt, ſeipſum nutriat. Εἰ μὴ ἄρα. Moderatur huic ſententiæ. Extrinſecus enim fortaſsis ei afferri momenta virium à ſale, quod admiſceri dixit alibi ad irrigationem. Quamobrem ſuprà ſcribendum eſt τῶν ἀλλῶν, non autem τῶν ἄλλων. Vbi deprehendas mirum mortalem. Iam enim robuſtum dicebat adeò, vt etiam ſalis vim cõficere poſſet in ſuas rationes. Nunc à ſalis vi robuſtam deducit naturam illam. Φαίνεται δέ. Poſuit priùs cauſam quàm effectum. Dixit enim κατεξηρασμένον. Quia ſal tollit quod nimis eſt: operam minuit. hæc eſt cauſa quare conferat ad celeritatem. Infert poſtea euentum ipſum συνεργεῖν. Quare non eſt dicendũ φαίνεται δέ, ſed φαίνεται γοῦν. Eſt enim concluſio. D πῶς, quia eſt acceſſorium, καὶ προσκατηγορικόν.

Καὶ οἰκεῖον. Medius terminus ſyllogiſmi in minore propoſitione. Maior enim illa eſt, πᾶν τὸ οἰκεῖον συνεργεῖ τῇ γενέσει. Σημεῖον. A locis & ab euentu ſalis narrat vtilitatem. A locis, quia ſecundum mare lætius prouenit. Ab euentu, quod alibi quoque dictum eſt: diluta pluuiis ſalſugine corrũpi. Cæterùm id quoque aduertendum eſt Nam dicebat bonum requirere ſolum: at hîc ſabuleta Maritima nanque omnia ſtrigoſa. Εἰ μὴ ἄρα τῆς ἰδίας. Quæ poſsit erui cauſa hanc demum eſſe: ſalẽ ſcilicet. Quòd ſiquis minus aſſentiatur, id omne ad ſubſtantiam referẽdum. Atque hîc quoque vides præter elementarias facultates, quid ab ipſius ſubſtantiæ proprietate profitetur, contra hoſce

Alexan-

A Alexandreos. Μόνα δ' ἀπὸ τῶν ῥιζῶν. Hæc pars partis eſt ſuperioris, vbi de Ægilopis binis natalibus loquebatur. Repetit autē hîc, quia cum leguminibus cōparat. τοῦ ὑστερον ἔτης. ſicut & ſuprà ἀπόφυτα potiùs quā ἐκφύτα: quia eſt ἀπόφυσις à corpore iam conſtituto, quaſi agnatio & παράφυσις. Καὶ αὐτοετεῖς δέ. Quin eodē quoq; anno, ſi ad farraginem ſata ſint, repullulant. Nēpe lecta, collecto intus ſucco, qui porrò prodiiſſet. εἰς χόρτον, ad ſectionē. κείρω. Tondetur enim Hordeum ad farraginē. Παραβλαστάνοντος. Eſt enim quaſi χωρίζοντος, retracto ſucco, cui⁹ impedita promotio eſt. Quāobrem ſibi aliunde atq; aliorium viam facit. Αἴτιον. Oſtendit quomodo fiat. quia de multiplici radice poſſunt multæ ſtipulæ prodire. Καὶ δύναμιν. Vt radix ſit ſubiectum, vis agens in ea. Τὰ χεδροπά. Tribus cauſis excludit ab hoc affectu legumina, radicis ſimplicitate: quippe ab vno principio vnum. Lignoſitate: nēpe duritiem vbiq; dicit ineptam pullulationi Superficiarium ſitum: nō enim haurire queunt è profundo in quo non ſunt, ad opes nouas inſtituendas Hi rtes affectus omnes radicis ſunt. Ὡς αὔτως δέ. Idem euentus: eadem cauſa coniuncta: remota verò contraria. Cùm ſegetes ab exercitu tranſeunte ita ſunt conculcatæ vt nihil extet παραβλαστάνουσι. Ecce, affectus idem. Cauſa coniuncta eadem, ſuccus coercitus. Remota, contraria ſuperiori. Quia ſuprà tondebatur: ablatio hæc eſt: hîc conculcatur: duplicatio quædam hæc: reflectitur enim ac tanquam replicatur.

B Μηδὲν ἔτι δῆλον, vt ne væſtigium quidem ſegetis appareat. Ἀπάντων δέ. Affectus illarum ſpicarū. Oportet eas eſſe paruas: ἅτε παλιμβλαστεῖς, quia opera repetita. Sanè in Ægilope opera repetita, & ἐν τῷ χόρτῳ. At τὰ κατὰ πρώτην φύσιν, à quibus nihil ſucci demptum eſt, videbantur habitiora eſſe debere. Dicendum, Pauito ſolo ægriùs educi ſuccum. Sic ſuprà de Fabis, ἐρυθύνει.

C Lego τὴν αὐτὴν δὲ, ἢ παραβλαστίαν, ἢ τοῦ διὰ τὸ ἐκτελειοῦν. Et ἐρυθροῦν, non autem ἐκφυσίτην eſt enim ἰσοῦν. Et ὀψιαίτερον, non ὀψιαίτερον: aut ὀψιαίτερον: vtrunque enim dicitur. Et ἢ τὸ μὴ ὁμοιοῦν. Et καὶ πρὸς τὸ χύτρινα. Et ὅτι γε πλεῖον non ὅτι τι. Et πυκνοῦν χώρας, non ὥρας Et εἰς χόρτον, non εἰς κρέον: ad tonſionem, ad ſecandum.

D Theodorus, τὴν δὲ ταχυβλαστίαν τῶν χεδροπῶν ἀποδώσει τις τοῖς ὥραις. Celerē germinationē leguminibus tēporis ratione reddere poſſumus. Peregrinitas. Reddere germinationē, ſicuti reddere cauſam germinationis. Dixiſſet, acceptā referre tempori. Εὐπαθὴς ἐστιν, celeriter affici, ſentiréq; poteſt. Quare ſenſim de ſuo addiderit & attribuerit, neſcio. Ἐδαφιζομένης τῆς γῆς, terra pauimētaretur. pauiretur, potius. Sicuti nō teſtamētamur, ſed teſtamur. Vbi notandum, ἔδαφος poni ab hoc Autore pro quacunque arui ſuperficie: & tamen verbum inde factum, pro denſata ſola. Καὶ πρὶν παγεῖν. Theodorus omiſit. Et tamen mox ad idem. ἢ μόνον ὃ παγεῖν. Καὶ τὸ μὴ ὁμοίως κατακεῖσθαι Nos ſic addidimus negationem. Malè Theodorus affirmatiuè legit. Non tamen verum eſt à leguminibus æquè

A abſumi atque à frumentis. Itaque ſuſtulit idem ὁμοίως. Cæterùm ne ſic quidem conſtare quit affirmatio. Diſtinguit enim his omnibus legumina à frumentis. at non diſtingueret, ſi eſſet affirmatiuè dictum. Τῶν ἄλλων. Ita legimus nos. Theodorùs vt vulgò circumfertur, τὰ ἄλλα, cætera ſuperare. At eſt κρατεῖν: cuius ſignificatum haud tam latè patet, quàm Latinum hoc. Supero Latinum, ſignificat & vinco vi: vt leporem leo ſuperauit: & excedo vel vi vel alia re. Græcum κρατῶ, ſolum in prima ſignificatione, in ſecunda nunquam. At Cicer non pugnat cum aliis leguminibus, vt ipſorum ſit compos. Ξυλώδη, radice ſurculoſa. malè. Primùm non ſunt vlla in radice ſurculi: ſed ab radice: quare poneret quod negat. Negat enim mox fru-

B ticare legumina. Deinde ſurculus non ſignificat ξύλον. Tum non omnis ſurculus lignoſus. Vbi deſunt quædam in extremo capitis, Theodorus poſuit hæc, reſtibilia tamen efficiunt. At reſtibilis ager is eſt, qui tulit ſegetem, ac rurſus ſeritur. Sicuti Veruactum, quod Vere agitatum ſit, quo tempore ſit in aliis ſeges. At in aruo quod exercitus conculcauerit, nihil iterum ſeritur.

CAPVT XI.

XI. capitis argumentum. Cum frumentis legumina comparat, quoad cibum tum hominis tum pecudum. Deinde frumentacea quoque inter ſe: quæ leuiora, quæ concoctu difficiliora.

ΠΕΡΙ' δὲ τῶν χεδροπῶν. Poſtquā eduxit ſegetem, eiúſque varietatis librauit rationes quæ penderent ex forma, materia, fine generationis & fructificationis: nunc alium tractat

C fine: nēpe quando noſtri cauſa condita ſunt à natura: noſtri, inquam, ſimul & aliorum animalium. De quibus duobus finibus, ſatis ſuprá. Examinat itaque naturas eaſdem leguminum ac frumentorum: eáſque comparat inter ſe. Hæc primo loco. In ſecunda parte comparat ſpecies frumentorum. In principio luculentiſsimam ſtatim proponit quæſtionem, quam poſtea ſoluet. Quæ ſemina minus diu ſub terra continentur, ea videantur minus terreſtris continere. Legumina minus diu ſunt in aruo quā frumenta: minus ergo terreſtria debere videri. At minus ſunt nobis concoctu facilia. Ad hæc frumentum æquè deberet eſſe ventriculis omnibus concoctile, quantum natura fert. At non coquitur à iumentis: quin eius eſu pereunt: nobis innoxium eſt. Quod contrà debuit, quo illis ſunt

D ventriculi robuſtiores. Quidni, quæ fœnum conficiāt? Hæ ſunt dubitationes. Ne hoc quidē caput ſuo loco poſitum eſt: nam de floreſcendi tempore ſcribet mox. poſt quæ hæc tractāda erant. Quippe coctile affectio eſt à fine. Quin coctile eſſe ab igni, antecedit natura ſua naturam coctionis, quæ fit in ventriculo multis de cauſis. Καὶ ὅτι ἐν ἐλάττονι χρόνῳ Rationis huius ſumma hæc. Quia parum diu ſunt in terra, videntur expeditioris eſſe naturæ: itaque faciliùs item concoqui. At huc afferri queat argumentum quod ſuprà faciebat. Ægilopis granum diutiùs ſub terra manere, ad annum

vſque alterũ: quia non ſatis in ſpica fuiſſet. Quod tẽpus in ſpica ſubtractum ſit, id repoſcere ſub terra ad germinationẽ. Sic legumina, quòd parum tẽporis exegerint in terra: quantum ibi deſideratum ſit, eius in ventriculis noſtris quærere penſationẽ.

Περισκευρότατα διαφέρει. Hic διαφέρειν, eſt & differre & præſtare: conferre. καὶ τῶν κριθῶν ὁμοίως. Quod magis eſt. Hordeũ enim leue. Quo ſi ſunt trimeſtria leuiora, ſanè ſunt leuiſſima. Horum exemplo confirmat opinionẽ de leguminũ leuitate.

Ἐλάττω. In paruo tempore parum terræ poſſe conſequi. Τοῖς δὲ ἄλλοις ζώοις. Aliã excitat quęſtionẽ, comparando animalia cum animalibus, & cibos cum cibis. Χορτασθέντα, paſta. Καίτοι τὸ γεῶδες. Ratio contradictionis. Animalia cętera nobis robuſtiora, puta iumenta, pereunt Tritici pabulo: qui nobis pro cibo eſt minus robuſtis. Τὸ γεῶδες. Quantum habent terrei, id minimũ eſt. Quod aliis verbis ſuprà, γλισχρὰ καὶ κεδνά. Εὐκατέργαστα καὶ χαλεπώτατα, ſunt cõtraria. τῷ δὲ aduerſatur ſuperlatiuum. Πρὸς δὲ ταῦτα. Ad ſolutionẽ ſumit axioma, non omnibus omnia cõuenire: quippe de ſturno & cothurnice vulgata ſunt: veſcuntur enim iis quæ ſunt homini venena: cicutã dico & hyoſcyamum. Gallinæ veſcuntur ſcorpus; anates domeſticæ buffonibus. Simias vidimus nulli araneo parcere. Feles lacertos vorare vidimus. De ceruo ac ſerpentibus ſcriptum eſt. Cannabino ſemine gallinæ fiunt fœcundiores: at hominis id abſumit genitură. Idcirco dixit: καὶ εἴπερ ἄλλα τῶν ἄλλοις. Probatur autem à Phyſico axioma illud à quo ſumit hîc. Oſtendit ille materias ſecunda eſſe aliis alias, idq; propter formas. Perennitatẽ rerum naturalium eſſe propter loci conuenientiã in omnibus: in rebus animatis etiã propter alimẽta. Alimenta eſſe corpora apta ad vnionẽ ſub forma corporis nutricati. Quare neceſſe eſt vt ſint diuerſa diuerſis: quia nulla ſpecies alii cuipiã ſimilis. Eſſet enim eadem. Nanq; ſubſtantiæ ſimilitudo eſt identitas. Propterea dixit πρόσφορα, vtilia. Et ſignato verbo ad alimenta κατὰ τὰς τροφάς. Eſt enim προσφέρειν, paſcere oblatis cibis. Et ob eam cauſam, κατ' ἰδίας φύσεις. Quia ſua cuique forma eſt: ergo & materia: quamobrem etiam materiæ reparatio. Ὅπερ ἐν πολλοῖς. Præter rationes adducit exẽpla multa naturalia, eáq; nota receptáq; maximo cõſenſu. Ideo dixit πολλοῖς: & mox πλείους ἀνθρώπων: plurimorũ aſſeueratione. Eſt enim probabile argumẽtum, quod aut ſapiẽtum aut ἔνδοξον, ideſt idoneorum cõſenſu circũfertur. Τῶν γνωρίμων. Etiã comperta dicit: atq; ita ſummouet omnẽ dubitationem. Exemplum quidem cerui manifeſtum. Quod verò ait ſcorpionum ictu ſerpẽtes interire, homines non item, falſum eſſe docet Galenus: & nobis etiam compertum eſt. Πολὺ μεῖζον. Quia in magna mole tardiùs it ad cor venenum: poteſt ergo in longo tractu confici. Καὶ ἰσχυρότερα. Quia multa magna corpora ignauæ naturæ ſunt. Ὑποκειμένου δ' οὖν. Applicat ad hypotheſim tractationẽ ſuam. Summa eſt, craſſioribus alimentis quædam vtiliùs victum parare. Quare iis legumina cõ-

A uenient magis. At ſi delicatiores exhibeãtur eſcę, præ nimia voluptate adeò differciri vt dirumpãtur. Τοῦτο μὲν οὖν. Hanc rationem cùm laxiorem animaduerteret, appellauit eum mitiore nomine communem. Sanè etiam pauco Tritico mulam vidimus expiraſſe. Quãobrem priuatim cauſam aliam excogitat. Inflari enim. Ideo dixit, ἴδιον δ' ὅτι καὶ συμβαίνει. Mirum verò ſi Triticum inflet, legumina non inflent, quæ longè magis flatuoſa ſunt. Ergo id quærendum porrò, quare illis Triticum flatuoſum: homini verò legumina. Nota locutionem, τῶν ἄλλων χρωμένων: ſubdit αὐτοῖς. Sic ſemper Syri loquuntur eleganter. Etiã apud Cæſarẽ notauimus in Comment. item apud Xenophontem & alios: quæ digeſta ſunt à nobis in familiaribus exercitationibus. Alius dixiſſet, χρωμένους τινὶ μᾶλ-
B λον ἁρμόττειν. Τὸν δὲ ἀλλοτριώτερον. Articulus ille non adiungitur ſequenti nomini, ſed eſt vagus, & nota eſt ſubiecti: ἀλλοτριώτερον autem eſt prædicatum. Πλείω. Hoc reſpondet illi χορτασθέντα, ſaturata. Ἢ ἐχῖνον ἔχειν. Venter alter in ruminantibus. Omaſum. Verùm (vt dixi) etiam mula. Idcirco dixit ὁ μόνον. Vbi etiam animaduertendum, cùm in ruminantibus id ſit ἐχῖνος, quod in auibus πρόλοβος: & aues adeò ſeſe frumento expleant vt ceſſent ab edendo: quare non euentus idẽ: & tamen in auibus quoque ſic appellatur illa pars vt in ruminantibus. Φυσῶδες γάρ. Explicat rationem. Crudum frumentum flatuoſum: certè maceratum turget. Non minus autem legumina.

Ἔτι δὲ ἰσχ' ὅλον τὰ ἄχυρα. Tanto magis in ſpica.

Μέγα δέ. Quod & vulgò circumfertur ex Poeta, *adeò in teneris aſſueſcere multum eſt*. Sic in aphoriſ-
C mo, imbecilliores multò meliùs facere quàm robuſtiores, ſi ſint aſſueti. Item in libris De ratione victus in morbis acutis, frequens & longa diſceptatio. Quare Galenus quoque in Commentariis de tuenda ſanitate prohibet à mala conſuetudine diſcedere, ſi non obſit. Τὰ γὰρ ξένα. Hæc ſententia ex ſupradicto aphoriſmo & altero compoſita eſt, in quo iubet nihil multum repentè mutare. Διαταράττει. vexant. Verbum Hippocrati vſitatum. Πλῆθος λαμβάνοντα. Reſpondet illis πλείω τροφὴν: & eſt quaſi medius terminus ſyllogiſmi.

Οὐκ ἄλογον. Antequã ſolueretur quæſtio, res ipſa abſurda videbatur: nunc iis cauſis explicatis, tollitur abſurditatis opinio. Abſurdũ verò videbatur, tã egregiã ſubſtãtiam qualis in Tritico eſt, & qua princeps animalium vitam trahit, non ſolùm non
D conferre aliis animalibus, tũ robuſtis tũ ignobilioribus, ſed etiã patrare interitũ. Hoc valent illa verba δοκεῖ δὲ τῇ παραλλαγῇ. Hęc diuerſitas ac variatio faciebat vt videretur ἄλογον ἔχειν. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν. Hæc eſt altera capitis pars, quã decuit eſſe in primo loco. Nã leuitas & grauitas alimentorũ, eſt affect⁹ corporũ naturaliũ ſimplici relatione ad vniuerſum ambitũ totius generis animãtiũ, quatenus ipſę animãtes corpora ſunt op⁹ habẽtia reparatione quæ fit per cibũ. Hoc hîc tractatur. At quęſtio precedẽs ab hac pẽdet tractatione: nẽpe de cõſtituta iã leuitate diſceptat: eãq; refert ad

par-

particularem comparationem. Suprà igitur cōparabat diuerſas ſpecies ad diuerſa, vt vocat, obiecta. Nūc ipſas ſpecies cū ipſiſmet cōparat, ſub eius affectus ratione, ſecundū eius affectus cauſas. Leuitas affectus eſt: leuitatis cauſas inquirit. Duas aſsignat, nec nouas quidē, terrā & aerē Hoc neq; vulgò ignotū eſt. Sed nobilitauit ſequentibus explicationibus. Quoad terrā, leuē laudat ac tenuem. Quoad aerē, eum quē coquit ſol, recētem faciunt frequētes auræ. Flatus enim attenuāt: utē ſol. Terrā nimio ſucco non repugnat. Contrariū in contrariis. Opponit τὰ ψυχρὰ τοῖς ἀλεεινοῖς: τὰ ἔνικμα βαρέα τοῖς λεπτοῖσιν. Nō adiixit contrariū τῷ ἀέρι: quia nō diſputatur hic exactè demōſtrationibus, ſed populari diſquiſitione: propterea ſæpe dicit ὡς τύπῳ, ὡς εἰπεῖν, ὡς ἀληθῶς, ὡς φανερὸν, βέλτιον, ἀναθετέον, ἀναληπτέον. Διὰ τὸ πλεῖον. Cauſa grauitatis ſignatiſsimis verbis. πλεῖον & ἰσχυρότερον. Poteſt eſſe multa & facilis: addidit igitur cōtumaciā. Vbi notandū βαρύτατα dici hîc: & βαρύτερα fortaſſe debere dici per initia capitis, vbi legimus βραδύτερα. Quod non mutabamus, quia grauitas in cibis eſt aliuſmodi quā grauitas ἁπλῶς. Grauitas in motu elementorū eſt qua deſcēdunt elemēta. Grauitas in cibis eſt qua non citò, non facilè, non cōmodè cibi deſcendūt. Itaq; à medicis βραδύπορα nominantur. Πλείων τε ὕλη. Vbi plus materiæ, plus operæ ἰσχυροτέρα, quia robuſtius plus reſiſtit. & vbiq; ait τὸ ἀσθενὲς ὑποδίς. Διὰ τοῦτο. Propter ſolū & cœlū. Ο' σικελικὸς ἰσχυρότερος. Atqui Sicilia & ἄλλαι admodū, nec minus ἄλλως. Terra etiā (vt & olim Priſci loquebātur) & nunc dicūt Vaſcones, fortis & pulla. Ἡ χώρα πίειρα. Etiā in prouerbio de craſsis, aer Bœoticus. Quod quidā (quaſi ad dryphacta latraret, vt ſibi acutiſsimus videbatur, περὶ τὸ λεξικὸν ὕλην, κενὸν) adortus impugnare, obiecit Pīdarū & Plutarchū. At nobis ſilētibus amici riſere nebulonē. quaſi verò nō in Scotia atq; Gotia excellentiſsima ingenia inueniātur, atq; etiā humaniſsima: in Ægypto ac Syria nō extiterint olim, atq; etiam nunc extent plurimi, tum Battali tū Buſirides. Ο' δ' ἐμφυσώδης. Repetit verbū ſuperius: & ab effectu naturā intelligit, quā ſubdidit vt cauſam: ὑπερβάλλον τῇ βαρύτητι. Vbi cautiùs accipiēda ſunt hæc. Nā plūbum ſi quis deuoret, non rūpetur: ſed à flatibus iumenta ſuprà rūpebantur. Itaq; ſic explicandū eſt. Grauia hęc reſiſtere calore naturali. Naturā à vētriculo non amittere cibū, niſi coctū. Ergo ex caloris imbecillitate, ὡς περὶ δυνάμεως, vt in plethora loquitur Galenus, fiunt flatus Ο' δ' πυρικός. Hęc hiſtoria contradicit διό. Dicebat, in frigidis & humidis graue naſci. At hîc eſſe Ponticū leuiſsimū, καὶ τῷ ψυχρῷ ἀέρι ὄντι. Quæ aduerſatiua alteri tātū ſeruit parti cū ait, κυφότατος, καὶ σκληρότατος. nāq; à frigore duritia. Quin eę duę naturę ſimul vix conſtare poſſunt, dēſitas & leuitas, in corpore terreo. Plures enim partes in denſo: plus ergo grauitatis. An hoc quoque aliqua luce illuſtradū? Non eſſe hîc grauitatē pōderis, ſed ad cōcoctionis difficultatē. Quapropter huc ea poſſis expedire, quæ Galenus apud Hippocr. de aquę leuitate. Ο' τι καὶ

A τῷ σπέρματι. ridiculā rationē. Ponticum frumentū leue eſt, quia ſemina leuia. Nónne eſt idem ſemen quod frumētū? Perinde ac ſi dicat: leue eſt, quia leue eſt. Aliæ duę cauſæ optimę. Nā ſi terra leuis, etiā quod terræ eſt. Suprà verò de niuū beneficio bis iā. Sic etiā in Scotia panis toto orbe terrarum excellentiſsimus. Atq; hęc à locis: tū addit aliud argumētū à ſpecie. quia ſcilicet talia ſint. Hæc appellat σπέρματι: propter quæ dicebat eſſe leue Pōticū, quaſi ſuæ ſit ſpeciei. Hoc cōfirmat exēplo trimeſtriū. At enimverò nō propterea ſuperiorē diluat reprehēſionē. Primū, quia nō eſt vel Siculum vel Ponticū diuerſæ ab aliis ſpeciei, ſed accidētibus ſolis diſtans. Deinde, quod in Pōti ex multoribus locis allatū primū Triticū in hoc ipſū, quod
B nunc eſt à cælo & à ſolo mutatū fuit. Nō ergo cōuenit comparatio. Trimeſtribus enim à Tritico ſeparata forma eſt. quēadmodum ipſa quoq; trimeſtria Gallica differre ſcimus à Romanis ponderis diuerſitate, & in ipſis quoq; Galliæ partibus non eiuſdem eſſe vel ſucci vel ponderis eaſdē ſpecies, non ſolùm Tritici, ſed etiam omnium quæ è terra naſcuntur. Quin eodē agri tractu etiam patentibus campis hæc eſſe diſcrimina, vel bubulcis notum eſt. Non omittenda eſt Columellæ ſententia. Is nullum putat eſſe trimeſtre genus. Ea enim quæ ſic appellātur, cum Tritico ſata nihilominus prouenire. Cōmentos agricolas eam ſationē pro ſubſidio: ſi quando malè ceſsiſſet ante Brumā. At enimuerò & Hordeum & Fabam ante Brumam ſeri fatemur: ſed etiam poſt Hyemem. Sunt ergo trimeſtria, ſi tribus menſibus perficere poſſunt.
C Quin de Tritico ipſo quoq; vidēdum. Satum à nobis in horto tulit. Cæterùm imbecillū fuit, ac minima radice. Ante Brumā enim ſeritur, vt ſit firmius ac plus ferat. Omnino illud eſt in plantarum natura certiſsimum axioma. Quodcunque ſemē quocunque tempore terræ mandetur, certo anni tempore, niſi corrumpatur, exiturū. Quin & Braſſica & Lactuca ſimul ipſo cum ſemine videmus erumpere, ſi ſerantur eo tempore quo vetulæ ſemē ferunt. Καὶ ὥσπερ. Sicut olera breuiori tempore quàm trimeſtria perficiuntur. Οὐ πολὺ γάρ. Ratio celeritatis, operis facilitas: nempe ſuccum trahunt minus terreſtrem: ac propterea magis idoneum & minus contumacem ad perficiendum. Ἔντε δὲ καὶ ὥρα Idem quod ſuprà in leguminibus. Non diu ſub terra detineri, quia Vernis teporibus euocentur.
D Repetita hæc omnia. Εἰς ὀργῶσιν. Quod in animalibus Latini dicunt catulire. Καὶ ὀργᾶ-μᾶλλον. Quum terra calet, ſi ei ſemina committantur, conſpirare ad fœturam: quemadmodum ſi in aquam calidam conijciantur. Nunquam enim eo tempore ſata immatura duritia præueniri. Hoc enim μάλωσις ſignificat, importunam cruditatem, in libro De affectibus miſtorum.

Εἰ δὲ τοῦ. Obiectio erat. Illa ſemina quæ parum ſub terra manentia citò exeunt, citò fructificant: at in Lemno inſula ſera ſunt. Quæritur cauſa. Hoc attribuit rurſus (vt ſuprà) naturæ ſemini. Quàm verò prudenter hoc faciat, intelligemus: ſi

A conſtiterit nobis, naturam ſeminū eſſe eiuſdē vbique ſpeciei. Mutari autem accidente, vel interno, vt cùm in area, aut granario, aut nubilario, aut tabulato vitium fecerint: vel externo, vt cùm à terrę qualitatibus, anniſue tempeſtatibus mutantur. Quamobrē neutiquā huic ſententiæ aſſentiamur. Nam ſi ex aliis terris in Lemnum eiuſdē ſpeciei ſemina transferantur: ſi non primo anno fiat idem, at ſequentibus in illorum naturam abitura. A terra igitur illa petenda cauſa dilationis.

Lego βραχύτερα τῇ χρόᾳ, non βραδύτερα. Deleo καὶ χαλεπώτερα μᾶλλον. Lego τὴν δ' ἀλλοτριωτέραν. Et ἐπὶ δ' οὐχ ἥδιον τὸ ἄχυρον. Et ἐπὶ τῶν ἀλόγων, non autem ἄλλων. Et περιπεπλεγμένοις, non πεπλεγμένοις. Et πλεονάζει τούτων, non τούτου. Et ἀεὶ λαμπρόν, non λαμπρόν.

B Theodorus in principio capitis, vbi mutilus codex eſt, addidit hæc: ergo idipſum quod plus tēporis fuerit. Τὸ γεῶδες. minimū terræ. Non expreſſit articulum in quo illa eſt efficacia. Idipſum quod habent terrenum, minimum eſt. Τὴν δ' ἀλλοτριωτέραν. Theodorus τὸ τὴν, expreſſit ſic, purus. quoniam ſuprà dicebat γλισχρὰ καὶ κολλώδη. Laxiuſculè tamen purus eſt: non quidem à terræ ſubſtantia, ſed à copia. Φυσῶδες, conflat. Abſolutè non ponitur, vt inflat. Οὐχ ἥδιον τὸ ἄχυρον. Multo faſtidioſior eius palea. peſsimè: tantum abeſt vt faſtidioſum ſit animalibus Triticum: vt eius illecta dulcedine differciātur ad interitum vſque. Hoc enim hîc agitur. Neque ἄχυρον hîc palea. ſed acus: vt ariſtæ ſint & glumi, quæ ſunt in ſpica frumenti C cōditoria ἄχυρα: vnde & noſtrum Latinum. Paleis verò nihil minus faſtidioſum: quippe quæ & natura ſua ſiccæ ſint, & iucundè oleant recentes. Itaque malè rurſus διαφορώτερον, per idem expreſſit. Aliud omnino eſt cibum faſtidire, & à cibo abhorrere. Omiſit ἀλόγων. Et tamen in contrario mēbro diuiſionis eſt ψυχῶν. Itē in hiſtoria de aere Bœotico. Βαρύτερος μᾶλλον ὁ Βοιωτικός. Theodorus legit βραδύτερος: tantum abeſt vt ab eo ſumamus occaſionem mutandi per initia capitis, βραδύτερα, in βαρύτερα, vti ſuprà monebamus. Vbi ipſe vertebat difficiliora. Δυσκοίλια, ſæpe à medicis appellata. Sed mox infelicius damnata iam à nobis illa voce ὑστερίζει μᾶλλον βραδύτερα, præ nimio faſtidio. Iam verò faſtidium facit ipſe. Nullum profectò animal faſtidio ſaturatum rumpitur. imò auertitur ab ſeſe D explendo. Χρώμενοι, vegetantur. Longè admodū. Μάλιστα, moroſitatem. Profectò neque id ſignificat, neque habet è Latio quod reponat vllum. Cruditas eſt non naturalis, ſed illata poſt exordia maturationis, frigorum violentia. Horatius incluſit potius, quàm expreſſit verbis illis, in contrario, *Oleam ne momorderit æſtus*. Nam ſi frigus tantundē momordiſſet, facta eſſet duritia quæ nullius caloris ſuperuentu poteſt amplius exeoqui.

CAPVT XII.

XII. capitis argumentum. Quamobrem diutius legumina floreant quàm frumentacea. Quare leguminibus haud ſimul cunctis prodeant flores, ſed aliis alii ſuccedant.

A THN δ' ἄνθησιν. Cùm florere ſit affectus naturalis ob ſpeciem, ceſeulentum eſſe ſit affectus contrarius propagatum ſpeciei, neque abſimilis morti: corruptio nanque eſt: differri oportuit eo vſque dum tractaret in extremo libro frugum corruptiones. Nunc tamen hîc maluit inter alias comparationes hæc miſcere. Duo nanque digerit hoc capite: primùm, quare floreant diutius legumina quàm frumenta: in ſecundo loco, cur non cunctos edant legumina ſimul flores, ſed cunctabunda ſucceſsione. Hūc poſteriorem affectum ſibi quoque Secale vindicare diximus. Quare illud quoque quod mox tanget, excutiendum: quomodo queant ſemina B illa omnia eodem tēpore æquè matura eſſe: quin aliqua ſint plus, alia minus exeocta. Nam hoc videmus in Prunis, & Perſicis, & aliis. Primi affectus cauſam dicit eſſe fructus ſubſtantiam: quia ſunt in frumentis imbecilli. Hoc iam millies, imbecillia pati ac protrudi ab interna forma, quò impellat aer. At memineris de Secale: quòd ſi dicas eſſe robuſtius Tritico, reſpicito ad ſolum prius in quo ſeritur (leuius enim eſt) & quale Hordeo quoque curatur. Διὸ καὶ βραχεῖαν. Vtriuſque ſpeciei perſequitur affectum, frumenti debilitatem: quia nequeat humectari: intellige, ſine pernicie δύναται: nanque verbum eſt hîc ἀντὶ τοῦ χρῆ. Sed hoc verbo vſus eſt, quaſi dicat, nequeunt pati humectationem: leguminum robur, cùm dicit C ζητεῖ. Vt etiam appetant, & finis huius appetitus, ὠφελεῖται Et igitur appetitus is naturalis, ſi iuuātur.

Τάχα δ' οὖν τὸ γε. Nequis obſtrepat, negat ſe id affirmare à frumento reſpui, ſed accidere: propterea quòd omnis planta gaudeat ad bonam habitudinem humectatione. Si ſic intelligatur, erit τὸ ὅλον φυτόν, pro eo quod eſt ὅλον γένος. πᾶν φυτόν. Quod tamen haud ſine periculo dicitur, ſiquis percurrat ſpecies. Sed admittatur. At ibi tum nulla fuerit probatio roboris in flore leguminum, quando ſtatuitur communis affectus plantis omnibus. Tamen hoc in Tritico negabat. Cæterùm quum de floribus loquatur, alio modo capiendum eſt. Non enim verum eſt, Triticum aquas nolle: ſed Tritici florem. Eluitur enim atque decoquit. Flores autem leguminum D velle. Et tunc τὸ κατὰ τὸ συμβεβηκός, ſignificabit Tritici proprietatem. Vt ſit ἴδιον, ſi præter naturam totius generis floreſcens non requirit aquas. Non igitur erit illa propoſitio per ſe. Nota verbum ἀνατρέφει, paſsiué. Ὁ δὲ χερσαῖος. Ratio cur appetant aquas. Etiam Secale flores aquis amittere, dicunt noſtri coloni. Itaque dixit τῶν ὀσπρίων, de omnibus. Δεῖται βοηθείας. Quia leguminum fructus materialior, & maxima ex parte grandior. Μάλιστα δέ. Faba duabus de cauſis, à ſubſtantia & à fine. Eſt eius ſpecies coniuncta raritati. Item fœcundiſsima. Ὁ δ' ἐρέβινθος. Hoc iam ter dixit. Ἀλλὰ πλείω μέν. Duas cauſas habere cum arboribus communes frumentum ad floris amiſsio-

amiſſionem, aut rubiginem, aut humectationem. Et addidit λίαν, quia roribus & rorulentis pluuiolis maximè iuuantur. Εὐλογος δὲ. Altera capitis pars, de ſucceſſiua in leguminibus emiſsione florum: quam tamen cum multis aliis plantis habent communem. Et rei pro cauſa dat alimenti copiâ. Igitur neque multis edits ſatiſfacere, neque ſimul omnem effundere poſſe. Ita partes expediunt continuationis: τύχη, ὡς ἂν προαύξηται. Διὸ τὰ μὲν ὑγρὰ καὶ τέλεια. Quia eorũ perfectio eſt, cùm ſicca ſunt. χλωρά, ὡς τὰ γινόμενα. Καὶ δὲ ἢ ὑπὸ τούτου. Malè poſitam aduerſatiuam. Ait, quæ vna ſunt, tametſi ſunt alimento propiora, tamẽ ſunt αὐτά. At, ô bone, αὖον hîc non eſt ab humoris defectu, ſed à ceſſatione attractricis. Itaque addidiſti τέλεια. Quare hîc τὸ μὲν δὲ nihil facit. Imò talem eſſe oportuit, non aduerſantem coniunctionem. Expedita nanque ſunt prius aliis: quia propius habuerunt ad manũ, quò ſibi facerent plurimùm. Τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἄκρων. Rectè deſignat loca: quippe in quibuſdã plantis primi flores ſunt ad cacumen. Sicuti non eadẽ ratio maturitatis in fructibus, ſecundùm partes Cucumis, & Pepo ad pediculum aut amari, aut minus ſuaues, ob terreſtrem ſuccum nimium qui ſemper ſubit. Contrà in vua, primores acini maturiores: quia propiores calorem naturalem. Ficus item ſecundum pediculum. Pyra non conſtãt. Quædam enim à petiolo incipiunt mtureſcere: quædam à flore. In illis quæ à pediculo (habemus autem nos in hoc ſuburbano vbi hæc ſcribimus) ratio eſt: quòd ſimul infertur tota fructus materia: non igitur alia ſuccedente, meliùs coquitur quæ propinquior eſt autorem coctionis. In quibus verò priùs matureſcunt extrema, cauſa eſt: quòd paulatim ſubit ſuccus. Ideo vi ſolis fruitur is qui min⁹ admiſcetur recentis aduentu. Τοῦτο δ' εὐλόγον. Nam Citrus & Arbutus fructum fundunt κατὰ μέρος. Dicit ἄνθει καὶ πεπαίνει. ſicut & ſuprà ποιούμενον ſuccum. Verbum ad ſolatium agricolarum, labor. Cùm ad operam ſeſe inuitarent, dicebant λάβωμεν. Iam fructum capiamus. Καὶ ἅμα τὴν βλάστην. Tametſi florem edunt, atque in florem fructũ varia perfectione laborant: non propterea tamen ceſſant ſurgere à cacumine. Ita neq; inferiorũ opera ſuperiorum obeſt incrementis: neque aſcendens ſuccus ſecum aufert ab imis quantũ debetur eis. Nota ἐπιρροὴν de fluxu ad partes ſuperiores, vt & ſuprà monebamus. Καθάπερ γάρ. Communẽ tanquam riuum quempiã eſſe caulem ipſum: vnde hauriant æquè partes omnes. Dixit ὑποκείμενον, quaſi fundamentum penoris. Sanè radicem aut in radice fontẽ intelligit: ſcapum verò alueum. Ἡ μὲν οὖν ἄνθησις. Concludit reperitis vocibus quæ erat in prima theſi ἀλόγως. Dicebat enim ἀλόγως ἡ ἄνθησις. Sententia eſt, Non abeſſe ab ratione quódque diu floreant, quódque aquarũ maleficio non afficiãtur. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις. In aliis omnibus ſi cum eis frumenta comparentur, agnoſcemus ipſa plurimùm pati cùm in eo ſunt, vt flori ſubeat fructus. ἀπανθήσῃ, defloreſcant. Dixit χεδρὸν, quia Siligo plus reſiſtit. Secale diutiſsimè floret. Con-

A trà Faba maximis læditur nocumentis: & tamen eſt legumen.

Lego τὶ παθόντα αὐτὰ, non autem παθόντα τὰ ἄνθη. Et τοῦτο γε καὶ τὰ, non τι. Et ὅτι χρηστότερα, non autem χρηστά. Verba illa, κεχώρισται τὸ ἐκ τῶν λοβῶν, καὶ δὲ τὰ σπέρματα: vereor an ſint integra. Nã hîc nihil facere manifeſtum eſt. Non enim cauſam dicunt quare floreant particulatim. Ait enim, propter bonam habitudinem à ſiliquis ſemina ſeparari. Et τὸ ἐκ τῶν, importunum hîc. Eſt enim ἀπὸ, non autem extrà.

Theodorus καὶ ζητεῖ, καὶ ἐπιτυγχάνει. & quærant, & adepta benè ſuccedant. Vides peregrinitatem. Succedit, enim eſt abſolutũ: vt accidit, quod falſò grãmatici vocant ἀπρόσωπον. Ὑπομένειν, ſufferre. ad verbum. Suſtinere, elegantiſsimé. Ἐρυσιβοῦμενα, B ærugine infeſtantur. Alii rubiginem vocant. Πονεῖ, fructificant. Paraphraſis eſt. Ἀναφορὰ, relatio. Imò delatio: ſicut ſemper: & ἀνατρέχει, ſubitio.

Ὀχετοῦ, inductu. Canali potius aut alueo. Ἐπιπονεῖ, enoxat. monſtrum. vaſtant.

CAPVT XIII.

XIII. *Capitis argumentum. Quæritur quomodo etiam congeneres plantæ non conueniant in idem tempus fructificandi. Aſsignatur cauſa formæ, deinde terræ atque aëri, ſiue quæ ſit regioni peculiaris, ſiue quæ ſequuntur anni tempora.*

ΠΕΡΙ' δὲ τῶν ὁμογενῶν. Diuerſa ſunt genera frumentorum & leguminũ. Propterea minus mirũ videbatur quòd eorum eſſet non idem tẽpus fructificandi: quia non idem genus. Quærebatur tantùm cauſa. Nunc etiam reſoluit C doctrinam ad ſpecies ipſas vſque. De quib⁹ idem quærit. Proximum genus eſt tritici & trimeſtris: cur ergo non eadem natura? Nam eorum quædam produnt octauo poſt menſe, alia tertio, nonnulla ſecũdo, celeriùs aliqua. Poſt aliquot interpoſita verba quaſi decidit cum ipſa natura: ac demum concludit, hæc non eſſe ſpecies, ſed genera ſubalterna. Videri verò ſpecies vltimas, propter facici propinquitatem. Id exemplo canum. Haud enim æquè omnibus eandem eſſe προθυμίαν venerum gerendi. Poſtea verò acriùs excurrit atque adeò ſanè, vt ex Populi axiomate illo, tot eſſe Vitium ſpecies, quot regiones: dicere audeat tanquã ex vero propoſito, mutari ſpecies à regionibus. Tantùm illud addit, ei rei etiam aerem cõſpirare. Cui nos, vt neutiquam aſſentimur: quod abſurdũ D ſit, mutari ſubſtantias ab accidentibus: ita ne continuò quidem aduerſamur. Subeſt enim maxima ſubtilitas ex principiis Philoſophiæ. Non quidem mutari ſubſtantias, ſed accidentia ab accidentibus occulta vi cæli, cuius vultibus regionis facies ſubiecta eſt. Accidẽtia verò illa ſunt certi gradus qualitatum in ipſis miſtionibus. Miſtiones autẽ ipſæ tales atque ita ſunt in vnaquaque materia cuiuſq; ſpeciei, vt nulla ſit alii penitus ſimilis. Habent quaſdam tamen affinitates. Iis itaque mutatis affectibus, non poteſt forma ſpeciei quæ ſibi illos habebat peculiares, conſiſtere. Quamobrem

in eas qualitatum miſtiones quæ introductę ſunt, facilè ſubit alia forma, cui peculiaris eſt is apparatus. Duo ponentur exempla, vtrunque perſpicuũ. Primum eſt, forma cineris imponitur ligno combuſto. Ligni forma non amplius ſe continere poteſt in materia ligni, poſteaquam ligni accidentia conſumpta ſunt. Alterum exemplum magis accedit ad hanc materiam. In fimi materia forma fimi eſt abolitis proprijs ei formæ accidentibus, alia ſuccedũt, cũ quibus fimi forma nequit manere: & ingreditur muris, aut muſcæ, aut ſcarabei, aut etiã plantæ forma cuiuſpiam. Hæc eſt ratio mutationis, neq; ab hoc declarata, & omnino paucis nota. Tertium poſſumus addere, quãdo ſemen aſini mutatur in equæ matrice, vt fiat mulus. Hæc agitãtur in prima capitis parte. Poſterior vna ſententia cõtinetur. Admirandam eſſe naturæ legem: quòd ſeminis vis non mutetur à cauſis exteris ad plãtę generationem, quod ad motum attinet. Tamẽ ſuprà dicebat, exire citius legumina. Atque hęc quidem longi capitis periocha. nunc partes ipſas expediamus. Τίποτ' οὖν ἐκείνου. Fundamentum quaſtionis eſt: quoniam ἴση οὐσία. Si eſt æqualis ſubſtantia, cur non & æqualia accidentia? Α'λλ' εἰ μὴ. Bimeſtre quoddam agnoſcit Triticum, aliud trimeſtre, ſicut & Farra quædam. Quin hanc auget differentiam: quòd citra id quoque tempus exeunt nonnulla. Πλείων ἡ διαφορά. Sanè verò plurimùm diſtant ab iis quæ ſeruntur Bruma, χειμερινοσπόρους. Ο'μοίως δὲ. Innuit olera & legumina. Quanquam in iis non ſunt eæ differentiæ. Idcirco ſubdit duo verba: vnum, σιτώδη: in frumẽtis potiſsimùm: alterum adhuc anguſtiore ambitu τάχα μόνον. In iis ſolis eſſe hanc varietatem. Καὶ οὐκ ἀλόγως. Non eſſe abſque ratione in frumentis hanc diuerſitatem: quia & poſsint frui Verni tẽporis beneficio, ſi Vere ſerantur: & bruma ſi ſerantur, brumam tolerare queant. At non queunt legumina propter imbecillitatem. Suprà tamen agnoſcebat ἰσχυρόῤῥιζα. Πλὴν ὀλίγων. Caſtigat audaciam propoſitionis. Excipit enim Eruum. Quin & de Faba ſatis conſtat. Columella negat vllum eſſe trimeſtre ſemen: ſed eſſe ait ſucciſiuam operam trimeſtrem ſationem: ſi minus è ſententia ſucceſſerit ex Hyberna ſatione. Quapropter etiã Hordeum accipit vtriuſque temporis conditiones. Quod ſi verum eſt, Triticum Februario ſatum prouenire: non iam eſt ad ſpecies confugiendum, ſed ſiſtendum iudicium in aeris facultatibus. Quamobrem ad hoc quoque ſe recipiet poſtea.

Ὥστε μὴ ὥραν. Seritur eo tempore, ne importunè ſeratur. Ne à tempore deſeratur. Ο'σα ὀλάνθους. Hic eſt corruptus codex: neque poteſt hęc puſillarum præſcriptio ſpicarum vtrique ſationi conuenire. Τοῦτο μὲν οὖν. Amplificat doctrinam. Idem enim etiam in arboribus euenire.

Αἴτιον. Vtriſque vnam eſſe cauſam, ſpecierum diuerſitatem. Non enim eſſe ſpecies vltimas, ſed medias, quas vulgò dicimus ſubalternas. Satis verò patet id in exemplis. Vix enim Vitis ſpecies queat aliquis enumerare. Τὸ δ' ὄνομα κοινόν.

A Nomen commune. Non hîc intelligit ὁμωνυμίαν, ſed ſub nomine communi etiam generis communionem, quæ certis poſtea differentiis ad varias ſpecies aſtringatur. Ὥσπερ ἐν τοῖς ζώοις. Exemplum petit ab animalibus. Laconicæ nanque canes binos dies addunt aliarum protheimię gerendo vtero. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο τὸ γένος. Quid? Negat canis naturam illam communem tum Laconicis, tum aliis eſſe genus? imò verò eſt. Et potius dicendum, ἐκεῖνο γὰρ ἴσον. Latet autem eius differentię vis humanum intellectum, quẽadmodũ & aliæ fortaſſe omnes. Nam quis notam habet naturam illã quæ communis eſt equo, tauro, aſino, onagro? & illam quæ eſt in vulpe, cane, tigride, lupo, vua? Quin ex perdice & gallinaceo genere tertiũ naſci, Ariſtoteles autor eſt.

B Ε'νια δ' αἴτια. Similis in planus & in animalibus cauſa. Eam diductam in duo capita, relinquit iudiciis noſtris diſcutiendã. Alterum caput eſt in elementaribus qualitatibus cùm dicit, εἴτε γὰρ θερμότης. Alterũ in occulta formę efficacia cùm dicit, εἴτε ὅ,τι ποτε. Hoc addit, quia rectè ſuprà negabat calorem eſſe fœcunditatis autorem. At eadem ſunt naturæ væſtigia in generatione & modo generationis. Καὶ καθόλου. Rurſus quaſi ad alia tranſiturus colligit: idem tamen porrò tractat. Quæ Bruma ſeruntur, occupari eorum operam in radicibus. Vere ſata citò ſurgere: quia ſubtus parum habeant quod agant. Cęterùm hoc non exhaurit quæſtionem. Dicam enim, tales eſſe radices, quia ſũt vel Verna vel Brumalia. At quærimus, quare in eodem ambitu naturæ non ſit idẽ

C tempus generationis. Hoc eſt, quare illa ſunt trimeſtria, illa non. Ε'ν τοῖς σπέρμασι. Etiã ſuprà nomen σπέρματος accipit pro tota natura, ſanè laxè admodum. Sententiæ fundamentum eſt in multo, & non multo opere. At omnis actio eſt motus: omnis motus in tempore. Igitur in multo tempore multum operis. Operoſum Triticũ: multis enim radicibus nititur: à multis radicibus multam fundit ſtipulam. Contrà omnia hæc in trimeſtribus. Hæc tamen haud leuiter ſunt conſideranda. Non enim quia multiradix & multicalamum eſt Triticum, multo eget tempore: ſed quia multo eſt in terra tempore, multas fũdit radices: cogitur enim ab Hyeme, prohibetúrque ne exeat. Et trimeſtria ſi Bruma ſerantur, quod in Hordeo videmus, multas radices edent. Et meminerimus quod ſuprà dicebatur, etiam Triticum ſerotinum paucas e-

D dere radices, in multam ſtipulam ſeſe effundere.

Ε'ν πυθμένι ὄντι. Multas radices fundere, in quas ſtatim expendat facultates ſuas. ἐν πυθμένι, in radice multiplici. Nota ἐκ πυθμένος ἀπολαύειν, reddens vim ſuam acceptam, à forma ſcilicet: ἀπολαύειν, ἐκ πυθμένος ſcilicet, id eſt ab radicibus. Πλῆθος καλάμων. Eleganter, non καλάμον. quia iam πλῆθος explicauit numerum. Ρ'ᾷον γάρ. Axioma toties ſumptum. Quod minoris ſit operæ, breuiore tractu perfici: etenim in breuiore curſu propior meta. Διό. Quia magno opere perficitur, magnum opus edit Triticum. πολύχουν, idem quod πολυφόρον. Καὶ βαρύ. Graue: quia plus trahit alimen-

alimenti: in maiori quanto magis pondus. at cuiuſmodi quanto? non enim in aereo. θολωτέρων. In terreſtri ſcilicet, & minus puro. nam Hordeum magis aereum, & Farra ipſa. Notabis diſſitã orationem: quod & alibi facit. ὁ μὲν πολύχους, de Tritico, vnum hoc. οὐδ᾽ ὀλιγόχους καὶ κοῦφος, de trimeſtri duo hæc. ὁ δὲ βαρὺς, de Tritico, quod omiſerat.

Ἀποδρομή. quod bis iam, ἀνατρέχει. ſed hîc ἀπὸ, quia ab radice. Δι᾽ ὀλιγότητα. Propter radicum paruitatem: à qua citò ſeſe expediuerit virtus informatrix, atque ad ſtipulam fuerit conuerſa. Κατὰ λόγον. Vt quantum temporis poſitum fuiſſet in radice operoſiore, tantùm ſubtrahatur à minus operoſa, & in ſtipulam tranſmittatur. θολωτέρων. Sic etiam ſuprà dicebat: quæ diutius ſub terra ſemina morarentur, fieri terreſtriora. Μέγα δὲ. hoc iam ſæpe dictum eſt. multùm quoque tempus poſſe. Citò igitur verna prodire: quia calore foras euocentur. Oſtendit autem ex eo quòd illa etiam, quæ ſua natura πολύρριζα ſunt, Vere ſerantur, non retinẽt ſibi vim illam, qua multos edant calamos, propter properatam productionem. Tum autem, quia non habeant perfecta germinationis fundamenta, nequeant exercere poteſtatem ſuam in fructu ipſo: ſed ſpicam ferant tenuem, nec plenam admodum.

Ὁ δὲ τρίμηνος. Aliquis dicat: temporis eſſe vitium illud breuis: hybernæ ſationis moram afferre talem fœcunditatem. Non eſt ita, inquit. nam trimeſtria ſi Bruma ſerantur, non ferunt frigoris incommoda. Hac ſola propoſitione tota ſtabilitur ſententia illa: affectum variè proſcindi pendere penitus à varietate ſpecierum. Quippe neceſſariò deberi vernum tempus trimeſtribus propter imbecillitatem: non autem ſeruari quaſi ad deficientis prouentus ſubſidia, quemadmodum Columella ſentiebat. Ἄπονον δὲ. Quoniam trimeſtria dicebat eſſe leuia, propterea quòd parum de terra ſuggant; adducit obiectionẽ in Ænẽſi Tritico: ibi enim citò perfici. Non dixit Triticum, ſed οἱ βαρεῖς: quia grauitas erat cauſa tarditatis. Ἰσημερινούς. quæ verno ſeruntur æquinoctio. Συμβαίνει. quia exire & perfici ſunt affectus. Λοιπὸν γάρ. Quaſi feſſus de venatione hac cauſarum, redit ad ſigna potentiæ formarum. Atque hunc quoque locum ſimul cum aliis adducere potes aduerſus eos qui negant Peripateticos ab occulta proprietate quicquam fieri. apud hunc Philoſophum ſæpe monuimus inueniri. Eſt autem aſylum humanæ imbecillitatis, ac ſimile perfugium illi Periclis: εἰς τὸ δέον. Adeò verò nititur huic iudicio, vt etiam ſeſuum calculo probatum velit. ait enim, ἐῶ ἐρῶμεν. & addit μεγάλας. Magnorum eſſe parentem diuerſitatum priuatam naturam hanc. Ænon autem Thraciæ ciuitas eſt. Καὶ πολυάχυρον. vna eſt ex differentiis, eſſe paleoſum. Μὴ χρησιμοῦ. Senſus apertus: cauſa, quare poſuerit hîc, obſcura. Nã quid ad rem: ſi minus confert humanis vtilitatibus palea? An vult dicere: cùm frumenta ſint à natura inſtituta, vt ſint homini pro cibo: tantum tamen

A vis occulta illa poteſt, vt etiam detorqueat ab hoc fine operam, atque abſumat in paleam? Τῷ πρὸς ἡμᾶς, quod ad nos attinet. nam pecori non eſt ἄχρηστον inutile. Cæterùm quia nobis quoque vſui eſt, cùm prodeſt pecori, quod nobis eſt viui. Ac præterea ſeruit ad parietum merones, & ad alia: ſubdit καὶ κατὰ τροφὴν: ad cibum, inquam. Coniunctio καὶ, eſt expoſitiua: vt *Lauinaq́; venit Littora*. Κατά γε τροφὴν. Notabis, quod nullies monuimus, ordinem inuerſum. Prior enim eſt σῖτος & tempore & natura, quàm τροφή. Τάχα δὲ καὶ τὰ γένη. Difficilem illam ſumit hac in parte prouinciam, de qua ſuprà dicebamus. Ob eam difficultatem in tam controuerſa diſceptatione profitetur modeſtiam ſuam, cùm dicit τάχα. nondum enim aſſeuerat. Sed multa deducta narratione ſtatuit in meB dium, quod quiſque iudicet. Fortaſſe, inquit, ipſa genera variantur à regionibus: tantum abeſt vt negare debeamus, ipſa ſubuerti accidentia. Cæterùm adhuc attenuat ſententiam, vt commodior videatur: cùm dicit, ἢ πάντα, ἢ ἔνια. Modò in vna manifeſtò reperiatur, ſatis eſt. quòd ſi ita ſit, diſcuſſa fuerit quæſtio. Quando facilis ſit in vna ſpecie ſpecierum multiplicatio, propter variationem.

Συνεξομοιοῦν, aſſimilant ſibi loca locatum. Quòd ſi ſpecies quoque mutantur: iam eſt pluſquam aſſimilatio. vtrumque tamen complexus eſt. Cùm dixit πῶς, innuit accidentia: cuiuſmodi color eſt. & quæ ſuprà dicebat, magnitudo, grauitas, figura. Deſignat autem ſubſtantiæ mutationem, cùm ait, ἢ διάφορον γίνει. Et verbo vſus eſt efficaci, ποιοῦν. vt C in ipſis ſint primordia cauſæ effectricis. Ἢ καὶ πρὸς τὸ ἀχρηστότερον? Is eſt affectus conſequens ſubſtantialem mutationem in quibuſdam. Omnis enim mutatio eſt in contrarium contrarietate contradictoria: fit enim quod non erat. Hoc autẽ euenit, aut in melius aut in deterius: namque in æquale, non poteſt. fit enim aliud. at æqualitas eſt identitas quædam. Hæc autem mutatio in deterius, aut eſt ſecundum gradum: veluti cùm Zea mutatur in Auenam. vtrunque vtile: at Auena minus. Aut eſt extra omnem gradum: veluti cùm Triticum mutatur in Lolium. Lolium enim non ſolùm inutile, ſed etiam noxium. iccirco dixit, πρὸς ἀχρεῖον. Exemplum autem eſt pro parte inutilis, non pro toto. Thracium namque Triticum πολύλοπον. tametſi paleoſum eſt, tamen habet medullam. D Nota, καὶ: fortaſſe enim ſignificat ſaltem, non autem intenſionem ſententiæ præcedentis. vtrunque rectè poteſt. quaſi dixerit: non ſolùm variant ſpecificas differentias, verumetiam eo vſque deformant, vt etiam deiiciant de ſtatu naturæ, quæ vſui eſſe queant homini. Πολύλοπον, multiglumus, idem quòd ſuprà πολυχίτων. ἐξεβλάστη. Alius affectus: cuius cauſa hæc omnia narrantur hîc.

Διὰ γὰρ τοὺς χειμῶνας. Suprà dicebat dicebat de regione: hîc etiam inuoluit aerem pro cauſa: quia regio maxima ex parte talis, propterea quòd aer talis. vbi confundit cauſas manifeſtò. Multis eſſe munitum inuolucris: &, tardè proficere: vtrunque ait, διὰ τοὺς χειμῶνας, euenire. at hoc verum non

videtur. Serò quidem proficit, à frigoribus impeditum: hæc eſt cauſa efficiens. at frigora non efficiunt multiplices illas tunicas Po. ius videtur eſſe ſub ratione finis: vt data ſint à natura tot operimenta, quibus ſeſe tueri poſſet à frigore. Καὶ διὰ ταῦτα. Oſtendit non eſſe accidens accidentaliter, ſed proprium manans ab ipſa ſpecie: quandoquidem etiam alibi ſatum retinet naturam illam, ſerò prodeundi. Vbi euenit complicatio ſententiarum. Cùm enim probat hoc exemplo, Thraciæ terræ vi mutatam Tritici naturam: ſimul probat aliarũ terrarum vi non poſſe hanc Thraciam naturam immutari. Καὶ πάλιν. Nunc corroborat ſententiam quæ vim declarat regionis. Non ſolùm Thracium in aliis terris ſatum ſeruare tenorem ſerotinæ perfectionis: ſed etiam aliunde importatum in Thraciam idem pati. Γίγνεται γάρ. Hoc toties iam dictum axioma non facit ad partẽ ſententiæ poſterioris, ſed prioris. conſuetudinem induiſſe aliam naturam. de terra loquebatur: nunc affert conſuetudinem. Quaſi non primo ſatu mutatum ſit, ſed multis ſucceſſionibus terræ moribus aſſuetum. Ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς αὐτοφυέσιν. alterum exemplum à duobus affectibus. Primus eſt, τὸ ἀχυρῶδες, quod reſpondet illis duobus verbis: τὸ ἀχυρῶδες: & μὴ ἐκτελεσφορεῖν ait enim, ἀδιαρρηγνύναι κλυφάδας: frumenta, qui dirumpunt vetentes. alter affectus à magnitudine. Ait enim grana eſſe malogranatorum acinis paria. Talia ſunt grana Maiz Indici, atque etiam ſimilia figura: πυρῆνι ἴσον. Χώρας ἰδιότητα. Hoc enim hic agit: vt ad agri referat proprietatem. Et addit φύσιν: quia

C dicebat, ἴδιος φύσις γίγνεται. Intelligit hic formam: qui dixit, τοσοῦτον γίνεται διάφορος. Καὶ ἐκ ἂν τηρεῖν. Si transferantur in alias terras, nequeant illam ſeruare magnitudinem. Ecce, quemadmodum ſemper monui: in vtramuis partem trahant vel exempla vel argumenta, ea ſibi arripere hunc autorem. Suprà dicebat, tantas eſſe agri vires mutandis ſeminibus, vt Thracium Triticum etiam in aliis ſatum regionibus, natiua ſeruet primordia pertinaciæ ad tarditatem perfectionis. Nunc ait: manifeſtò attribui debere terrarum facultatibus eiuſmodi ſeminum diuerſitatem: quoniam in alios agros tranſlata nequeant illam ſeruare, ſed exuant atque abeant in communis naturæ leges. Ὅ γε ἐπὶ τῆς ἀμπέλου. argumentum

D ab vniuerſali conſenſu gentium. tot eſſe vitium ſpecies, quot ſint regiones. Quin, inquit, non de vitibus ſolùm verum eſt, ſed etiam de aliis: modò cum terræ facultatibus coniungat item aerem. Hoc etiam ſuprà innuere monebamus, vbi dicebat: in Thracia διὰ τοὺς χειμῶνας. Etenim ſi diſſentiat cælum, fruſtra ſit fundus. Quid enim faciat pulla terra, ſi nunquam pluat? quid imbres quamlibet tempeſtiui, ſabulo? Διὰ τοῦτο γάρ. Probat, cæli facies, atque officia conuenire oportere. Nam eadem ſemina eadem in terra iacta, id eſt in eodem terræ habitu, non æquè proficiunt, ſi non æquè fruantur cæli benefi-

A cio. Hæc ita nos amplificauimus: ipſe tamen de regione tãtùm diſceptat. Vt, ἐπὶ τῶν αὐτῶν, ſignificet ſemina: addit enim ἐν ἀνωμάλῳ, & μὴ φέρουσι τῆς χώρας. Et duo dixit, ἀνωμαλίας, ſcilicet in terra minus bona: ἀχρηστίας, in terra non bona. ideò dixit ὅλως. Quia κεκαρπωμένα ἐστιν ἀχρηστία τις: vt ſuprà dicebat. eſt enim pars τῆς ἀχρηστίας ἡ δυσχρηστία. Ita nos dicere ſoliti ſumus: Cæſaris genus nõ in Nerone defiiſſe: ſed iampridem in Caligula defeciſſe. Ἐκ δυεῖν γάρ. A duabus cauſis, iiſque valẽtibus, ſiquid fiat: pro earum natura conſtituentur illius factæ rei differentiæ, atque ex differentiis totum ipſum. Τὸ ὅλον, hic ſpeciem intelligit: eius enim partes ſunt materia & forma, genere & differentia deſignatæ. Δυνάμεις ἐχόντων. intelligit principia. Ὅ γε ἐπὶ τῶν

B ζώων. Pro ſententiæ confirmatione apponit exemplum ab animalibus. Mas & fœmina, erunt illa δύο: χώρα καὶ τροφὴ, erunt illa ἀλλότρια. Vt ex equo & aſina, innus. qui ſic naſcatur in Hybernia, piſcibus aletur. Adeò vt addere auſus ſit: τὸ παρὰ φύσιν euadere κατὰ φύσιν. Vtinam poneret exemplum. Pones tu ex Libycis animalibus, quæ ſiti aſſueta non bibunt. vbi ex Præceptoris præceptis mollienda hæc ſententia eſt. ait enim eſſe φύσεως quaidam παρεκβάσεις. Egreditur enim è ſua ſpecie tum equa, tum aſinus in mulo. Itaque dicuntur παρὰ φύσιν. non tamen ſunt. Quodcunque enim fit in natura, naturale eſt: quia non niſi naturaliter fit generatio, quæcunque, qualiſcunque, quocunque modo fiat. Duplex igitur

C naturæ vis & lex: altera vniuerſalis ex qua nihil vel quod eſt, vel quod fit, egreditur: altera ordinaria, quæ extra cancellos anguſtiores exit aliquando, atque in effuſiorem prolatat ambitum. Non erat in natura recta linea ſpeciei leo non iubatus: eſt in linea, vt ita dicam, laterali ex leæna & pardo: quia leoninæ legitimæ ſpeciei ſit affinis pardus. Dixit, χρονιώτερον: quia ἔθος fit in tempore ἦθος, ac natura tandem. Καὶ λάβῃ ἀλλοῖον. neque deficiat. Ἀλλὰ περὶ τούτων. Tertiam ſe dixit, vniuerſali ratione rem hanc perſequi. Quum tamen ſemper intermiſcuerit hiſtorias atque diſceptationes particulares, Deinceps de ſolis ſeminibus verba facturum pollicetur. Et omnino prodeundi perficiendiſ-

D que celeritatem attribuit aeri, exemplo Ægyptiarum ſationum. Atque è væſtigio terram quoque adiungit. τὸ ὅλον, in ſumma: vt etiam Ægyptum comprehendat. Id quod etiam aſſignat agro Meli. vbi regionem dicit λεπτὴν, & aerem Ægyptio ſimilem. Παραπλήσιος, ſcilicet Ægyptio: aut παραπλήσιον regioni, λεπτόν.

Τὸ γάρ. melius dixiſſet: τὸ οὖν. Vt ex ſupradictis eſſet concluſio, non autem ſimplex effatum poſt tot diſceptationes. Ἐπεὶ μὲν γὰρ ἔχει. Quia coniunxit animalia cum plantis ſub hac natura communi diuerſitatis: vtrorumque perpendit rationes. Ac in animalibus quidem agnoſcit principia horum affectuum, quæ ſatis

per

per ſe valeant eas efficere varietates: at ſemina etiam ab ipſius aeris pendere facultatibus. E'ναύπζῶα ſcilicet. κυριωτάτας, efficaciſſima principia, & quæ non egeant extraneis adiumentis, vt ſemina. ideò addit μᾶλλον. plus ab aere pendent quàm animalia. namque etiam animalia temporum ſentiunt affectus. Vere nati equi longè inculpatiores, quàm qui eduntur Autumno. Ratio dicta eſt in Problematis. Εἰ δὲ μή. Semper effugit Philoſophus obiectiones, vbi diluere operoſius eſt. Itaque aduerſus pertinaciter negantes, mutari ſubſtantias: Saltem, inquit, fiet in germinandi ratione variatio, & in ipſis momentis generationis. Hoc profectò negari non poteſt: quin aere molli ac blando citiùs atque faciliùs euocentur in plantæ conformationem ſemina: tum autem plantæ conſtitutæ maturiùs fructificent. Si non γένος mutatur, at ſaltem γένεσις. ἰσοχρονεῖν, æquare tempora germinationis atque perfectionis. alibi ἰσοχρονίζειν, æquare tractum temporis. Δῆλον. Rectè concludit. qualis annus fuerit, tales affectus plantarum futuros, tum alios, tum vel moram, vel expeditionem & naſcendi & germinandi & fructificandi. ἀκολουθεῖ. quia cauſam ſequitur effectus. E'ν τε τοῖς ἄλλοις, ſucco, magnitudine, ſinceritate. Σύμφωνον Expedita tot ambagibus quæſtione, ſequitur appendix huic tractationi proximam illam. Quòd ſata ſemina vel ſerò vel maturè non exeunt, niſi ſtato tempore. Hoc primum eſt, quod faciat admirationem. admirationis cauſa, hæc. Terra eſt ſicut vterus in animali. At exit fœtus certo pòſt tẽpore, quàm eſt in matricem iactum ſemen. ratio eſt: quia calor vteri vniformis eſt, atque ſemini conſentiens. at terræ fœtus à cęlo pendet. Quocirca pro temporis imperio iuſſa faciet in terra ſemen: cuius exortus à cæli ſtatu moderatur. Hoc verò adeò verum eſt: vt etiam flante Borea floreant Amygdali. Alterum quod admiramur, eſt: alieno tempore mandata terræ ſemina ſub terra diutius incorrupta ſeruari, quoad tempus apperat prodeundi. σύμφωνον. Quia diſceptatum eſt de varietate perfectionis in generibus: hoc, quod adiicitur hîc, conſiderat ſeminum conſtantiam ad exeundum. Eſt igitur ſimilitudo in contrarietate: iccirco dixit, τρίμηνα. Μὴ κινεῖσθαι. valde ſtricta vox. nullo modo moueri. Quia neque corrumpuntur, neque mutantur in aliam ſpeciem (hoc enim euenire propter morem ſub terra, ſuprà dicebatur) neque in plantam exeunt conformata. Ideò auxit vim ſententiæ, quum dixit, μηδὲν. Poſuit, ἀόριστον, abſolutè: quia ſubdit ἀλλὰ, pro eo quod eſt, ἢ. idem acſi diceret, πρὸ τῆς οἰκείας ὥρας. Excipienda tamen trimeſtria, atque alia multa quę Hyeme ſata, Hyeme prodeunt: Vere ſata, Vere. Itaque nimis præceps oratio illa, μηδὲν σπέρμα. Παλλαντινὰ τῶν. Hoc mouet ad-

A mirationem: non euocari ſemina temporibus tepidis & humidis quæ ſunt principia vel generationis vel putrefactionis. Hoc etiam addidit: ne quis putaret, frigore ac ſiccitate conſeruari. E'πεὶ τό γε μὴ διαφθαρῆναι. ſi corrumperentur: non eſſet mirandum. At miramur, quia tandem germinant, tum verò non germinant. Μὴ ἔχοντα οἰκείαν κρᾶσιν. Alieno tempore, cuius temperamentum eorum temperamento non reſpondeat. Αἴτιον δὲ τούτου. Dat cauſam conſeruationis, quum ait: ἐν τῇ τῶν περιεχόντων ἰσχύϊ: in robore corii, vel corticis, vel membranæ, vel tunicæ ambientis. Idem ſuprà pro cauſa arceſſebat in Ægilope, πολυχρονίαν. Quam etiam hîc ſtatuit

B atque adiungit duritiam ſub voce hac, ξυλώδη. Naturam tamen hanc ligneam cùm vult explicatam per ἀνθικά, duriuſculus eſt neque audiendus. Ἄλλας φυλακάς. intelligit munimenta quæ modò recenſebamus. Φυλακάς, præſidia. ἀνθικά, ſemina floralia, id eſt στεφανωματικά, quæ ſeruntur florum tantùm cauſa: vel quæ non diſtingũtur ab ipſis floribus, vt de Thymo dicebatur.

Lego ὅτι ἐλάττους. expunctis illis, μικρὸν ἀπολιπεῖν. Et ἐπὶ τῶν κυμῶν, non autem κυάμων. Et ἀλιτήριζον καὶ ἀλιτηρόλαμον, non autem πολυκέλαμον. nam neque verum eſt, neque reſpondet ſententiæ. Et τιλιάδων τριχείων, non τετραχείων. ſicuti mox, ἀποδερμάτια, non τετράχεια. Et ἰσονομοῦντων, non ἰσομεροῦντες. Et κατὰ

C τὴν ἔκφυσιν, non ἔμφυσιν. Et κατοφυλλεῖ, non καταπιλεῖ. Et ὀψὲ διαβλαστάνει: expuncto δὲ. Et ὅταν σπειρόμενος non ἕως σπειρόμενος. Et ἀποσυγχρεῖ. Et οὐκ ἂν τέμοιεν, non autem οὐ κατέμοιεν.

Theodorus, κοῦφος, facilè: ſicut & ſuprà: malo genio. Nam neque id ſignificat, neque hîc quicquam ſignificat. neque omnia leuia facilia: non enim pluma facilis, vel factu vel iactu. ſi dicas, facilis flectu: at non pumex. Sin facilis geſtari: at non aer, non ventus, non ingenium muliebre. denique nugatur ipſe: tum nos, qui diutius immoramur reprehenſioni huic, nugamur. ſic & βαρὺς, vt ſuprà, faſtidioſum. οὐ καταφερεῖ. incommoditatem: imò inu-

D tilitatem.

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς τῶν ἄλλων ὅπου σπειρόμενος, ὀψὲ βλαστάνει. Theodorus nihil horum. eius verba ſunt. Et quod maturè apud alios ſeritur, ſerò apud alios exit. Quid hoc eſt? ſi de Thracio intelligit, iam dixit: ſi de alio, falſum eſt. Quod enim maturè ſeritur, maturè exit. Μὴ φερόντων τῆς χώρας. Quum planta in alieno agro nequeat hoſpitari. mira κακοζηλία. neque hoc ſignificat. Sed quia terra non ſit ferax, planta non fert fructum. A terra namque dicit fieri tum ἀνωμαλίαν, tum ἀκαρπίαν. Τὸ αὐτὸ φύσει ἐγένετο κατὰ φύσιν. Quod negaret natura, lege proueniat naturali.

quod erat præter naturæ leges euaſit naturale.

Εὐδίας. Hinc quoque moneri poterat vir optimus, τὸ εὔδιον, non ſemper ſignificare ſerenitatem. nam ſerena hyberna gelidiora ſunt.

Κρᾶσιν. complexum. Bis errat: & quòd barbaro vtitur: & quòd non exprimit. aliud eſt miſceri, aliud complecti. miſtio eſt affectus partium in ſe: complexio eſt affectus partium ab alio. Neceſſe enim eſt, eſſe aliquid præterea quod complectitur.

CAPVT XIIII.

XIIII. *capitis argumentum. Quærit cauſas, quare Legumina coctilia ſint aut incoctilia. A ſolo & aere, frigore, calore. Vbi vitium conceperint in ſemine aut in ſolo. An legumina omnia hoc patiantur.*

ΠΕΡΙ' δὲ τῶν ἀτεραμνῶν. Expedito altero naturæ fine in frugibus, qui ſcilicet erat, vt eſſent: quapropter & generationis, & vitæ & corruptionis; & morborum iniit rationem: nunc alterum tractat finem, qui ſcilicet eſt, noſtri cauſa. Sunt enim propter hominis alimentum, aut pecorum eſcam, quæ hominis quoque ſpectant vſum. Quoniam verò non cruda, ſed cocta ſunt nobis vſui: de facilitate, difficultatéque coctionis ſcribit, atque vtriuſque cauſas eruit. Hæc conſideratio quum ſit multiplex, multas quoque partes huius capitis facit. Atque vtinam tam luculentè, tam lepido tractaret ordine ſemper omnia. Partes capitis principales tres ſunt. In prima proponit multas quæſtiones de coctilitate atque incoctilitate, quam τεραμότητα atque ἀτεραμότητα iam dixit alibi. In ſecunda declarat & vim vocis, & eſſentiam rei. quid ſit coctile, cuius ſit affectus. In tertia væſtigat cauſas: à ſolo, & cælo, eorúmque qualitatibus: quando, & in quibus, vel totis, vel partibus ſint affectus hi. Hæc in priore portione partis huius: poſtquam duo inſtituit: primùm duas excludit opiniones. Vna erat eorum qui ſolam Fabam & Lentem dicerent pati hoc. Altera eorum qui huiuſce rei cauſam referebant ad aratorum boum cornua: quorum occurſu dum iactantur ſemina, percuſſa obduruiſſent. Poſt hæc oſtendit ſimilitudinem quandam huiuſce incoctilitatis, quippe in Leguminibus ad ignem, & in Betæ ſeminibus ad enaſcendum. Nam quemadmodum in eodem agro, in eodem ſulco, in eadem ſiliqua ſunt quædam coctilia, quædam non: ſic in Betæ ſeminibus. Quædam prodire quadrageſimo die, quædam ſeriùs, quædam anno póſt. Huius tam nitidi capitis faciem hac compendioſa pictura expreſſam volui: quò inoffenſius per omnes partes excurrere poſſemus, nequid nobis in mora eſſet. Propoſitæ quæſtiones hæ ſunt. πῶς, ποτὲ, quo modo, quando fiant coctilia vel incoctilia. Non enim adiectitia particula eſt ποτὲ, vt nobis, ſic pote: ſed tempus deſignat, vel in regione vel ab aere. Simul deſignat ἢ πάντα, ἢ ἔνια: vt ibi declaraturum ait: τὰ δὲ μόνα τῶν ὀσπρίων.

Συμβαίνει δὲ. Altera quæſtio particularis: quare in eodem agro alia aliter. Cauſa quæſtionis: τῆς αὐτῆς ἐργασίας τυγχάνον. Si eſt idem cultus vnus: non erit à cultu diuerſitas. Aliquis dicat: Non mirum: latè patet fundus: varium in eo ſolum. Iccirco addit: καὶ τῶν συνεχῶν αὔλακος μόνον διειργούσης. ſolo ſulco diſtante. nota loquutionem: ſulco ſeparante ſemina. Καὶ τῶν ἀτεραμνῶν. Tertia quæſtio. Quomodo ex coctilibus eueniunt incoctilia, & viciſſim ex his illa. non igitur à ſemine fieri videtur. Κατὰ δὲ τὴν ἔκφυσιν. non poteſt, quin more ſuo turbet. Nam quum mox dicturus ſit, quid ἀτέραμνον: tamen hîc præceps anticipat: ἀτέραμνον eſſe vitium in tarditate, naſcendi, creſcendi, germinandi, fructificandi. Nota loquutionem: τὸ ἀτεράμονας ἄν τι γενηθῇ. alius diceret, τῶν ἀτεραμόνων. Sed dixit τὸ, quaſi naturam illam acquiſititiam.

Τῆς δὲ πάντων. Hæc eſt ſecunda pars in qua ſolutiones aggreditur. Εἴ τι συνάψει πρὸς τὴν ἀπειλὴν ταύτην. Siquid aliud affine eſt huic naturæ. Hoc dixit, innuens Betacei ſeminis ſimilitudinem, non ad coquendum ſed ad prouenendum. Πρῶτον λεκτέον. ſcilicet τὸ τί ἐστι μάλιστα: vt ſciamus quid rei ſit.

Περὶ τὴν πέψιν. τέραμνον dicitur, quoad coctionem. πέψεως, coctio, ſuſceptio operæ ignis. καὶ διάχυσιν. quoniam coctilia Legumina intumeſcunt, eſt igitur effuſio quædam. Diſtant enim partes magis humore ſubeunte: ſanè fit abſceſſus. Καὶ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. Ea eſt definitio ab efficiente, & effectu: nempe ab igni & diffuſione, quaſi ſit hoc genus ipſius definiti. Nunc addit quaſi formam à fine: ſcilicet teneritudinem ob eſcam. Τὸ μὲν γὰρ διαλύεσθαι. quod laxari poteſt in coquendo, eſt τέραμον. & addit circunſtantias: ταχὺ ἀλλοιούμενον. huic opponit aduerſariam naturam tribus conditionibus: ἀδιάχυτον, ἀναλλοίωτον, ἐρρωμένον ἀλλοιούμενον: quod deſignat appoſita particula priuatiua, ἀτέραμον. nec fruſtra dixit ἀναλλοίωτον. Sunt enim Legumina quædam quæ ouorum more, quo diutius coquuntur eo fiunt duriora. Scilicet quantum ineſt humoris aerei, conſumitur: tum aqueum terreſtre quod reliquum eſt, coit: vt albumen: tanto magis terreſtre in Leguminibus. Τοιοῦτο δ' ἐστίν. Breui gyro comprehendit vtriuſque declarationem. Et iam propinquam incipit expedire cauſam, duritiam ſcilicet ac mollitiem. Hæc ſunt maximè propinqua. reſiſtit enim durum. ſanè vetus hæc eſt duri definitio, mille autem recipit. Huius cauſæ cauſa: duritiei, denſitas, mollitiei, raritas: quia calor & humor huc queunt, illuc nequeunt ſubire.

bire. propterea dixit ἄγεσθαι θερμὸν, καὶ ὑγρότητα. Et applicauit, oſtendens eſſe hanc cauſam, quum dixit δι' ἣν ἡ διάχυσις. & de duro: ἀλλ' ἀποψύχει τῇ συνόδῳ, excludit denſitate. A

Διαφορὰς δ' οὔσας. Hæc eſt tertia pars, in qua væſtigat harum cauſatum cauſas. Ideirco dixit τίνας, quoad ſubſtantias cauſarum: & πῶς ποιας, quoad circunſtantias. Exempli gratia: ab aere aut à terra: hæ ſunt ſubſtantiæ ab aeris calore ac frigore. Hæ ſunt conditiones, & πότητες. Nota loquutionem: ἐκ cum quarto caſu, τὸ εἶδος. ſic mox ἐκ τὴν τροφὴν, à cibo. Hoc etiam alibi notauimus ex Ariſtotele. nam vulgò vſitatiùs ſignificat, præter. Διότι ἐκ τὴν τροφήν. Statuit fundamentum, de quo toties ſuprà. Hæc omnia ab alimento procedere. Is eſt aditus totius inuæſtigationis: non tamen ſolus. Vt intelligamus: πάντα πάντα nihil aliud eſſe quàm πάντα δ' ὅν, coctilitatem & incoctilitatem: non tamen πάντας. Non enim à ſolo proueniunt nutrimẽto. Nam de terra confeſſum eſt: pro eius modo atque habitu modum eſſe teneritudinis aut cruditatis. de aere verò millies, ἄτεροι, ἄτεροι. At quum docet, etiam ab eodem aere aliud, quàm alimenti beneficium proficiſci, velut in area vel granariis: aliunde ſanè aliud erit principium eiuſdem affectionis. B

Τῷ ποιάν. Oſtendit quemadmodum in alimento ſita ſint momenta mutationis: quippe ſecundum quale, & quantum. hoc iam ſæpe dictum eſt. Tantum autem attribuit, quantum ab aliis accipit: nempe addit à locis conditiones. Μεθίστησι, effectum deſignat: mutat, transfert ex natura dura in teneram. Summa eſt: quæ ſunt in locis tepidis, ſtercoratis, tenuis glebæ, apricis. ἀλσώδεσιν, quod ἄλλοι, alibi. Κοῦφον τὴν τροφὴν ἔχει. intellige ipſa ſemina. Ὅ-τι καὶ ἐξαιρούμενα. Nunc oſtendit effectionum opera, κατὰ καὶ μαλακά. quoniam τὸ ἀτέραμον erat ſpiſſum ac durum. Διὰ τοῦτο. exemplum petit è terra Lemnia. ibi eſſe coctilia: quia terra leuis. quare alimenta ſimilia: ergo & effectus. Adeò, vt etiam terram ipſam τεράμονα vocent aliqui, à facultate, qua τεράμονα facit Legumina. Sic apud medicos, ſanum corpus, ſana vrina, ſana cauſa. Ita hic ex vſu communi, quaſi à prouerbio argumentum: Quoniam, inquit, τεράμονα Legumina dicunt, ὡς τεράμονι γῇ naſci. Καὶ τὰ ἐν αἰγύπτῳ. Hic non à terra ſolùm, ſed ab aere quoque, cuius explicat officium & qualitates. Calor, inquit, autor πεψιμότητος. Καὶ ὅλως τῇ πέψει. Quoniam metimur πεψιμότητα aptitudine ad coquendum igni: videtur à calore aptitudinis ille apparatus in ſubſtantia. & dixit ὅλως: quia πέψις eſt genus. & genus eſt τὸ ὅλον ſuarum ſpecierum. C D

Διὸ καὶ τὰ κοπριζόμενα. anteuertunt ſtercorata: ergo calore fit. Τὰ μὲν οὖν. tranſit ad contrarium per contraria. ψυχρά: quia dicebat θερμόν. γλισχρά: Lenta, vt Argilla & Rubrica: quia dicebat λεπτογείους.

κεραμία. figulina, tenax, viſcida. Ad idem exemplum adiungit eam quæ abundat humore nimio, tribus gradibus: λειμωνίαν, pratenſem, humidam: ἐφύδρου, aquis vdam: ἑλώδη, ſtagnantibus. ἐφυδροις, cui ſubſunt latebræ, ὑφύδρους, vt alibi dicebamus. Neque viſcidus humor domatur: eſt enim plurimarum partium: neque multus: eſt enim plurimarum item partium.

Ἡ γὰρ δὴ πῆξις. hæc eſt minor propoſitio ſyllogiſmi. illa maior: omne inſpiſſans facit incoctilem. At humor nimius, copia ſua: humor viſcidus, quia non ſubit ſed obſidet: humor frigidus, quia cogit: inſpiſſant. Ἐν δὲ ταῖς ἑλώδεσι. In eorum graduum comparatione ponit vltimam paluſtrem: adeò vt ἀχρεῖα, nulli vſui humano faciat idonea Legumina. Ea propter hãc cauſam pecori abdicat, verbo ſanè odioſo, κτηνώδη: addita etiam ratione, οὐκ ἐνδιδοῖ βρεχόμενα. vt ne macerata quidem obſequantur. Αἴτιοι μὲν οὖν οἱ ὕδατες. Tranſit ad aliam cauſam, nempe aerem: cui tamen adiungit etiam conditiones peregrinas, ſcilicet pluuias: quia ſunt alimenti partes. Aqua ſanè materia eſt: aer & materia & quaſi forma quædam, ſaltem formæ inſtrumentum, ob efficaciam qualitatum. imbribus igitur effici, vt ἀτεράμονα ſint. Eadem hic proportio quæ in terra vda: præſertim ſi aeris acceſſit frigus. & addit μὴ πνευματικὸ. Quoniam ſemper διάπνουν vult eſſe tum ſemen tum plantam: alioquin aut ſterilitatem aut cruditatem, aut aliuſmodi ſequi deprauationem. Omninò dicit: perinde eſſe, ſi inceſſatur imbribus, atque ſi natura ſua terra ſitaquoſa. Πῆξις γάρ. Oſtendit effectiones: vt & ſuprà, πῆξιν, σύνοσιν.

Διαμφισβητεῖται δέ. Nunc ex his deducit ſolutionem ſecundæ quæſtionis. Si ex alimentis ſit mutatio: alimenta mutantur à ſuperueniente materia: materia non ſemper eadem ſuperuenit: igitur idem ager aliàs tenera feret Legumina, aliàs non tenera. hoc eſt quod ait: μὴ ὁμοίους. Ἐκ διός. alibi, εὐετηρίας, ἐπομβρίας.

Καὶ τῆς διηγημένης. quod ſuprà dicebat: φύλακας διηγημένους. Εἶεν τοῦ μέν. Alia ratione diuerſa ab ea cauſa quæ ducebatur ab imbribus. Quoniam, inquit, huius ſeminis teneri aliud ſolum, aliud huius duri. Nam tametſi vnus ager eſt. vt ſuprà dicebat, quantitate συνεχὴς, qualitatibus tamen non eſt vnus. Quin etiam in terris quibuſdam eodem ſulco diuerſa erunt: quoniam in terris quibuſdam venæ quaſi quædam ſunt diſformes.

Τοῦ μὲν, τοῦ δέ. Quoniam cultrum ſecat partes diuerſas quæ cohærebant. Eos tractus à metallorum ſimilitudine φλέβας vocat. Vaſcones vittas: Itali ſtriges Latina voce, aut etiam Germanica. ſignatum verbum, ἀποτέτμηται. ſtrictæ namque ſunt & productæ. ἀλλὰ

durius corium præſidio eſt. Nota loquutionem μηδὲν πάσχειν, non autem, πάσχει. ſic ſæpe ſolet, quaſi ex aliorum ſcribat opinione: aut ſubintelligat quid verbi. quare quod alibi reduximus ad indicatiuum, vt quod ſcriptum erat λαμβάνειν, ciſet λαμβάνει: qui nolet mutare, fortaſſe non malè fecerit. ſic etiam Plinius aliquando.

Τὸ δὲ πολλάκις. Adhuc aliud iudicium de noxa illa à frigore. ſi diutius ſub diuo relinquantur, contrahere vitium incoctilitatis. dureſcere enim è refrigeratione. Ἀκόλουθον δέ. Melius ſtatuiſſet cum ſuperioribus, vbi de ſolo humido loquebatur. ait enim, quod & ſuprà, poſt ſationem ſi imbres inceſſerint: incoctiles euadere. Quare non eſt hic ἀκόλουθον, niſi propter frigus, quod

B eſt in aquis. At enimuero etiam propter humidum nimium, ſuprà monebat. Λαβόν. Nacta pluuia vſitate dicimus deprehenſum. Atque vt faceret conſequens, dixit, ἀπέψυξεν. ſicut flatus & ſerenitas, ſic aqua. Οὐ πρὸς τὴν γένεσιν. Naſcuntur quidem, ſed infelicibus natalibus. Ἐν ἑτέροις δέ. Quia vis generatrix habet aliud ſubiectum, aliud habet aptitudo ad coquendum. τῆς δυνάμεως, ἀντὶ τοῦ τῆς δυνάμεων.

Καὶ δ' ἄλλα. A cauſa finali. quia ſi duæ facultates eſſent diuerſæ, atque in diuerſis partibus vnius corporis naturalis, quarum vtraque dirigeretur ad vnum finem, qui non niſi ab vtraque inferretur: poſito fine, vtraque item neceſſariò poneretur. Τό, περὶ βλαστῶν. Amplificat

C declarationem, & oſtendit, in aliis etiam facultatibus idem contingere. Nanque etiam vis ipſa producendi ramos, & ferendi fructus, & augeſcendi (ſic enim ordinem peruertit) diuerſa eſt ab eo quod eſt, naſci, atque ab illo ſeiungi poteſt: quanto magis ab eo, quod eſt eſſe coctile? nimirum naſcetur planta, quæ tamen neque creſcet, neque ramificabitur: ac propterea nec vllum feret fructum. Ergo ſemen illud, ex quo orta eſt, eatenus valuit, vt produceret tantùm, non etiam vt fieret grandior, & ramoſa, & fœcunda. ſic, inquit, non eſt abſurdum, ex coctilibus incoctilia naſci. & viciſſim ex his illa. hoc eſt quod dicebat, οὐκ ἄλογον ἐν τεραμόνων: ſcilicet ἐξ ἀτεραμόνων. & repetit vſque ad faſtidium

D adductam probationem: aruum, aquam, aerem, cogere poſſe in ſua iura ſemen ipſum. vt leniret faſtidium, figuratè poſuit per interrogationem: τί κωλύει. Εἰ δὲ συμβαίνει. Narrat aliorum opinionem. incoctilia fieri, quando putamine duriore veſtiuntur. Hoc ſignificant illa: τὰ δὲ ἀτεράμονα περιτετάσθαι τῷ κελύφει. obtendi corticem. Quippe non videntur admittere calorem, quo perficiantur. coctilia verò ἐνδιδόναι: admiſſo calore proficere: quia remiſerit natura in iis de illius corticis contumacia. Confuſè tamen narrat, & ſubdubitando: εἰ συμβαίνει. neque ſubdit verbum conditionali. tum quæ ſubdit, obſcurantur mutila breuitate.

Κατεχεσπερμηκόσιν. Cùm hiant ſiliquæ, mutant coria colorem. Cùm hiant coria, etiam medullarum mutatur color. Sanè ſententia perſpicua, & quam alibi quoque accepimus ab eo, & quæ ad rem faciat: ſed verba peſſimè cohærent. vult coria. ſiliquas etiam nonnihil afferre momenti, ſiue ad reſiſtendum frigori, vt euadant coctilia: ſiue ad arcendum calorem, vt incoctilia fiant. Nam vtroque verſum diſputatum eſt. Καὶ τὰ ἐκλυτώτερα. Ratio planiſſima. quæ facilius à thecis abſoluta ſint in meſſe, coctiliora eſſe. Sunt ſiquidem abſolutiora: quæ vox Latina, tum Græcam exprimit, tum comprehendit perfectionem.

Οὐδὲν ἄτοπον. Quia σκέπασις eſt cauſa duritiei, ſpiſſationis, & ἀδρώσεως, corpulentiæ: quæ repugnet coctioni propter materiæ nimietatem: ſicuti ſuprà dicebat de iis, quæ proueniunt in aquoſis. Sed quid eſt σκέπασιν? an intelligit: vbi non ſint à ſiliquis abſoluta ſemina: eo complexu foueri eorum humorem, qui ἁδρωσιν faciat? nondum enim à calore naturali percocta ſunt. Itaque illam obſeſſionem vocet σκέπασιν.

Οὐδὲν δὲ πάντων. Hæc eſt minor propoſitio, conclusio. ergo ex illa periſtaſi fient ἀτεράμονα.

Μὴ ἀλλοιοῦσθαι. Nunc dat etiam ſignum cruditatis: ſi flatibus perfuſa non mutent colorem. duritatis enim indicium hæc ἀπάθεια.

Θάτερον δὲ τοὐναντίον. Alterum, id eſt contrarium. ſcilicet ſi mutentur, ſignum eſt contrarii, id eſt teneritudinis.

Καὶ τὸ μὴ ἐκλυτα. At hoc iam ſignum non eſt, ſed cauſa. ſi dum metuntur, adhuc hæreant ſiliquæ tanquam matrici: nemo dubitet, ea immatura eſſe concluſio: dura igitur. Quæ poſtea ſit alterius ſyllogiſmi propoſitio minor. Maior autem illa, quæ ſequitur: τὸ σκληρὸν οὐκ εὐδιάχυτον. coctile autem εὐδιάχυτον.

Ὃ ἔχει ἐπὶ τῆς ἅλω. Deſtruit aliam opinionem. Fieri vitium hoc dum in area ſunt, putabant aliqui. non eſt, inquit, veriſimile. Quippe ſolis vis dempſerit de ſucco aliquid, ac fortaſſe de ſuauitate, ἡδονή: ſi diutius inſolentur, fieri ſtrigoſiora: ἀχυλότερα, exuctiora: cæterùm quantum de iis tollat, tantum addat facilitatis ad coctionem. οὐδὲν ἧττον, ἀλλὰ μᾶλλον. eſt enim à calore ſolis apparatus atque initiatio quædam: vt iam ſemicocta ſint. reſtat tamen fundamentum dubitationis. Dicebat terreſtria duriora. Terreſtria videntur facta, quæ facta ſunt ἀχυλότερα. dicendum: vt in carnibus aſſis, ita in leguminibus inſolatis, attenuatas partes craſſiores: omnino verò fiunt laxiora: quocirca intrò poteſt humor inter coquendum penetrare. εὐτηκτότερα. hæc eſt definitio τῶν τεραμόνων: facilitas ad coquendum.

Εἰ δ' ἄρα τοῦτ' ἀληθές. Si hoc verum eſt: non aduerſatur iis quæ ſuprà dicebamus. Ea ſunt: à ſole diſcuti, quod cruditatem facit, atque impedit coctionem. Siccitatem autem

hanc non afferre duritiam, ſicuti cenſebat de illa alia duritia, quæ prouenıebat à condenſatione. Quippe exiccatio hæc rarefacit potius.

Ου δ' ει παλαιουμενα. Alterum argumentum. Si vetuſtate non fiunt incoctilia, ne à ſole quidem fient. Vtroque enim modo fit exhalatio atque exiccatio. *Δια του αει χροντος.* Quoniam quod facit in area ſol, facit in tractu temporis aer. exugit enim. Itaque dicebat: *ὑπο της διεχουσης του θερμου ἐξάγοντα τὸ ὑγρόν.* calor exit: ſurſum enim mouetur natura ſua. agit autē humidū ſecū, quia rarefacit humidum aqueum, qui aereſcit. Hoc enim modo humor ignis pabulum eſt. quemadmodum ſuo loco declaratum eſt. Putreſcerent enim, ſi relicto intus humore calor abiret, & cùm dicat de ſiccitate, abire humorem neceſſe eſt.

Εὔλογον δέ. Poſtquam eruit cauſas huiuſce affectus: apponit alium affectum conſequentem eandem naturam à qua pendet, coctile eſſe. is eſt, *κόπτεσθαι* facilè perforari. vbi intelligamus vtrunque effectum ab vna manare forma, non autem alterum ab altero: non enim accidenti accidit accidens, ſed vtrunque ſpeciei. Pertunduntur autem quia rara: & quia ſunt dulciora facilius in eis ingenerantur beſtiolæ, quemadmodum à pituita in inteſtinis. Itaque illud, *καὶ μᾶλλον ζωογονεῖν*, non eſt copula, ſed cauſalis. *Μεταβολὴ δέ.* Ait perfectè matura celerius pati. Pulchra diſceptatio in Philoſophia: vtra paratiora ſint ad corruptionem, affecta modò, an perfecta: vtrinque ſunt pulcherrimæ rationes. Quod imperfectum eſt, nondum eſt formā conſequutum, ſed eſt in mutatione continua, neque vllum habet à forma præſidium: in eo enim eſt, vt exeat priorem, neque dum eam obtineat, in quam intendit. ſuprà etiam dum prodiret è ſemine planta, pati poſſe dicebat eam propter imbecillitatē. Et magnus Præceptor feſtiuè dicebat: quod generatur, eſſe quaſi quod eſt, & non eſt. è contrario: quod iam perfectum eſt, conſiſtere quidem, ſed eſſe obnoxium cuiuis aduerſario. Itaque putrefactio euenit maturis, non autem immaturis: propterea quòd eorum forma eſt materialis: quamobrem vbi materia perfecta eſt, procedit porrò ad corruptionem. dicendum: Fabam, cùm eſt immatura, nihil aliud quærere, quàm accidentia vlteriora: cùm verò perfecta eſt, non poſſe amplius perfici: quare neceſſariò deduci ad declinationem.

Καὶ ταῦτα μέν. Hactenus de cauſis: nunc, vti monebamus, excutit quæſtionem: verùmne ſit quod aliqui profitentur: ſola ex leguminibus Fabam, Lentémque pati hoc. Ita methodus perfectiſſima. definiuit affectum tanquam generis, quippe leguminis. cauſas veſtigauit. Adiunxit alios affectus eius comites, *κόπτεσθαι, ζωογονεῖν.* nunc declarat, in quo ſit affectus ille. ita eſt abſoluta ſcientia: cùm demonſtratur affectus de ſubiecto per cauſas. Prius tamen diſceptatum oportuit ampliore quæſtione: ea eſt: an legumina ſola hæc

A patiantur. quippe etiā Oryza, etiam Far. Quin omnes fructus aliquando *μωλυσιν* patiuntur. ea eſt, importuna cruditas, quæ neque ſole poſtea in planta, neque extra plantam ignis vi domari poteſt. Expreſsit illam verſibus, vt ſemper, diuinus poetarum phœnix: neque viſcera quiſquam aut vndis abolere poteſt, aut vincere flammis. De carnibus loquitur, quæ neque elixari, neque aſſari poterant. Profectò inter Pruna ſæpe talia deprehendas: item Rapa, & Braſsicam. In ſolis enim huius fructus. Quod verò facit ad præſentē quæſtionem, & Piſa, & Ciceculam, & Phaſeolum vidimus. Itaque negat hæc ſola pati: ſed videri, propter eorum vſum frequentiorem: ſanè legimus Ægyptiis exprobratam Lentem. & *φακινοι* dicuntur in Italia bauli. & in vitis Philoſo-
B rum nihil aliud quàm Lentem videmus, & Lupinum. geminū verò deſignat vſum, cùm dicit: *οἱ μὲν ἀλεσθέντες, οἱ δ' ὅλοι.* *Αὕτη δ' ἡ σημειωσις.* non parum intereſt. non enim è farina deprehendi poteſt quemadmodum ex freſis, aut integris. Ideò dixit, *ἐπ' ἐκείνων*, ſcilicet molitis. *Εἰ λεπτυνθέντες.* Omiſit more ſuo verbum, ſi comminueremus: non admodum conſtaret, vtrum eſſent incoctilia, néc ne. Nota breuiſsimam loquutionem. alius dixiſſet: *λεπτυνθέντων ἡμῶν.* *Εἰ δ' ἀτέραμον.* Quia dixit, non conſtare: oſtendit τὸ δυνατὸν, καὶ εὔλογον. & affert ſyllogiſmum, cuius medius terminus eſt imbecillitas: de qua, veluti de cauſa, toties iam. Adeò, vt ita de contrariis idem colligamus: quoſdam fructus, quòd ſint ro-
C buſti eſſe incoctiles: cuiuſmodi lignoſos aiebat eſſe: alios, quia ſint debiles, deprauatos. *Ὃ δὲ λέγουσι πολλοί.* Diruit opinionem, de qua Plutarchus in Sympoſiis: quæ ſemina in iactu habuiſſent obuia boum cornua, ex ea percuſsione, quaſi corneam duritiam conſequuta. Ideò *κερασβόλα* vocat. His obiicit offam lapideam. quid, inquit, in lapidem ſi impegerint? at non lapideſcunt. lapis autem quouis cornu durior. tum alia ratio: *κἂν μὴ σκηψάμενα*: etiam ſi ad cornua non offenderint. Item alia. *μὴ δὲ βοῶν ἐργατεία.* velut in Belgio, equis arant, in Prouincia mulabus.

Ὅτι δέ. Hæc eſt poſtrema Capitis pars, in qua tractat Betacci ſeminis analogiam: eius variatio in prodeundo poſtquam ſatum eſt, reſpondet variationi leguminum in coquendo. *ὁμογενῶν.*
D quia ſuprà hoc ventilabat: eſſéntne ſub vno genere, an ſub multis.

Lego, *ἡ δὲ ἐξ ἀρχῆς τὴν αἰτίαν, καὶ τῆς ἐπιμελείας.* Et *καὶ ἑλώδεσι, πάντα ἀτεράμονα.* ſatis conſtat ex ſequentibus ſic legendum. Sæpe talis error hoc Capite committitur: ſicut infrà: *οὐ μεταβάλλουσιν, ἀλλὰ τεράμονες.* non autem ibi, *τεράμονα*: hîc, *ἀτεράμονες.* non enim vitiantur. & infrà: *οὐκ ἐκ τεραμόνων ἀτεράμονα*: non autem, *ἀτεραμόνων.* quia viciſsim vtrunque ex alterutro dicit euenire. quare mox è contrario, rurſus euenire dicit *τεραμόνων*, Et infrà: *γίνεσθαι ἀτεράμονα*,

non

non autem, τεράμονα. quia dicebant exiccari. Item lego, καὶ τὴν διεφρυγμένην. non autem, διεσπασμένην. quia ſuprà διεφρυγμένης. Et κατὰ τοὺς κληρουμένους. non autem, κατὰ τοὺς κληρωμένους. Et Ὅταν κοπῇ πρὸς τὴν γένεσιν: verbo ad hoc apud hunc authorem vſitatiſsimo. Non autem, κοπῇ. Ἐῤῥάσματι quid ſint neſcio: ſenſus eſt: hoc ipſum, quale quale ſit, inſolatum citius diſſolui. Theodorus ſuſtulit hæc omnia. nō auſim reponere, ῥάγια. pannos madidos diſtentiores eſſe, adeò vt & ſonitum faciant tenoris ſui cõtumacia reſiſtentes aeri. vbi ſiccati ſunt, fieri molliores. Addo coniunctionem ibi, καὶ μᾶλλον ζωοποιεῖ.

Theodorus, ἀτεράμονα, vertit perdura. non expreſsit ineptitudinē coctionis: & prædura Latinè dicimus. Παρὰ τὴν τροφήν. Alimenti cauſa. non bene. quod tui cauſa eſt, propter te eſt, Tu finis es, qui id moues. At παρὰ τὴν τροφὴν, ab alimento, tanquam à cauſa, quæ efficit, & mouetur à fine. Efficit autem natura noſtri cauſa, non autem alimenti, quod capit à terra ſemen. Τῇ πέψει. Digeſtioni. ſic vtitur etiam Columella. Πῆξις. Congelatio. nimis durum hîc. concretio potius. Οὐκ ἐνδιδοῖ βρεχόμενα. Nihil remitti in aqua poſſunt. non expreſſit macerationem. & remittere potius de duritia dixerim, quàm remitti ipſa. ne macerata quidem proficiunt. Ῥάβδους διατείνεσθαι. Venas ſpatiari. peſsimé. Spatiari, verbum motum ſignificat. vittas produci.

Ἔστι γὰρ σφόδρα ψυχρόν. Flatus enim vehementer frigidus. addidit flatum Theodorus.

C Quod correximus, οὐ μεταβάλλουσιν, ἀλλὰ τεράμονες: Theodorus legit, vt vulgò ſcriptum eſt, ἀτεράμονες: malé. non enim fecerunt in ſole vitium. Ὅταν δὲ μετέωρα, ſi exaltentur: ſanè obſcurè: præſertim cùm addit, ſubliméſque capiantur. quid enim ſit hoc? Et perperam legit, λειφθῶσι. at in noſtris codicibus legitur, λειφθῶσι. rectè: relinquãtur: in tabulatis ſcilicet. Καταψύχειν, rigere vehementiſsimè facit. nimis atrociter. Si enim fuerit ille rigor, ac vehementiſsimus quidem, non ſolùm incoctilem faceret Fabam: ſed omnino interficeret. Ὅταν κοπῇ πρὸς τὴν γένεσιν. Ita emendauimus. Theodorus ita legit vt ſcriptum eſt, κοπῇ. cùm initia generationis vrũtur. at hîc quid agit vſtio? Τὰ μὲν τεράμονα ἐνδιδόναι. Putamen coctilium remittatur. valde abſurdé. Καὶ κατεχασμημένον. Et altera oſcitante: malé. nihil enim oſcitat inanimum: ſed hiat.

D Πρόσωπον, obtentio. rectè declarauit quid eſſet. Τό, τι καὶ ἀλλοιοῦσθαι κατὰ τὸ στόμα. Neque immutari oris habitu poſſe. Profectò miram experientiam: ſi ore noſtro afflata legumina teneſcant. Ἐκλυτώτερα, ſolutiora. non expreſſit. cùm amplius non hærent ſiliquis. Τὰ μὴ ἐκλυτὰ θερίζεσθαι. Minus quoque in meſſe reſolui. quis hæc intelligat? metere, antequam à valuulis abſoluantur: ita vt ne amplius hæreant. Et haud ſatis commodè, captator alioquin ambitioſæ varietatis, repetit verbum illud, reſolui: vt interpretetur, δυσδιάχυτον. reſolui haud facilè poteſt. facilè molleſcat. Ἐῤῥύγματα. Vt verbum hoc effugeret, totam clauſulam diſsimulauit. Οὐ δὲ ἐν παλαιούμενα γίνεται, μᾶλλον ἀτεράμονα. Negant hæc verba, fabas vetuſtiores eſſe, coctu difficiliores. quæ ſententia veriſsima eſt. At Theodorus legit affirmatiué: & addit de ſuo illa. Nec quicquam diſſonat: ſi, cùm vetuſteſcant, fiunt incoctibiliora. At hîc probat Philoſophus: à ſole tametſi exiccantur, tamen non inepta fieri coctioni. Quod confirmat vetuſtiorum proportione: quas ætas, vel vt accuratius dicam, in tractu temporis exuxit aer: non tamen efficit minus habiles ad coctúram. Κόπτεσθαι, corrumpi: malé. pertundi. Exprimēda nanque eſt priuato verbo ſpecies cor-

B ruptionis. Illa non cohærent auribus Latinis: ſi vteremur, non æque percipiamus. non ſemel impingit vir bonus ad hunc ſcopulum. Οἷς πολλάκις προσπίπτει τὰ σπέρματα. Cui ſæpe ſemina occurrunt. Non ſatiſfacit auribus Latinis. occurrit. potius ſeminibus lapis, ſi moueatur. ad quem offendunt ſemina.

CAPVT XV.

XV. capitis argumentum. Quæ non degenerent, & quare. quid iuuet, ne id contingat. quando legenda legumina. quæ quibus ventis aut pluuiis iuuentur.

C ΠΕΡΙ` δὲ τῶν ἰσχυρότητος. Poſtquam coctibilitatis affectum tractauit in leguminibus: nunc in omnibus frugibus diſquirit quæ ſint ſucculentiora: ſimul miſcet eorum rationem, quæ ſata non degenerent: ſimul has omnes verſat in habitudine conſtitutas habilitates: ſimul docet, quibus id artibus comparetur, ſed modicè, non ex inſtituto. Non enim agricola eſt: ſed agricolæ ſtatuit artis principia tantùm. Ergo poſteaquam præcepit, maturè legumina colligenda: ſiſtit opus, ac reiicit ad agricolam: atque inde ſecundam capitis huius auſpicatur partem, in qua narrat, quid venti, quid imbres faciant: vnde vel Triticum vel Hordeum bene maléve afficiatur. Περὶ δὲ τοῦ. Hæc ſunt quæ proponit

D capita. Satis ex his patet: nos tanquam diuerſam à ſuperioribus materiam, optimo conſilio caput hoc ab illis ſeparaſſe: capita ſunt hæc: ἰσχυρότερον, ad durandum, aut ad generationem. Εὐχυλότερον, ad vſum hominis: ἀνθρωπότερον. is eſt finis τῆς εὐχυλίας. bonus enim ſuccus, eſt τῶν πρός τι: primùm vt guſtui commendetur: deinde vt porrò comparetur ad alendum. Ideò dixit: πρὸς τὴν σίτησιν. is eſt finis: illa ad finem. Vides orationis inæqualitatem. quibuſdam enim appoſuit contrarium ſuum: aliis non appoſuit. Ait autem omnia hæc de locorum natura nanciſci conditiones has. Intellige quod alibi dicebat accuratius, etiam aeris omnes facultates,

à ſulc, aquis, ventis. Deinde explicat effectiones harum cauſarum, quæ ſunt illarum cauſæ conditionum. ξηρότεροι, πυκνότεροι, συνεκτικώτεροι: ſicciora, denſiura, compactiora. quia ſicca quædam & rara: denſa quædam, ſed non cohærēt partes pertinaciter vt aqua nihil denſius, nihil ſolubilius. Ideo addidit, τὸ συνεκτικὸν: qua voce nominarunt Stoici quartum genus ſpirituum: quo ſcilicet fit vnio rerum naturalium, & cohibitio. Nam primum eſt ζωτικόν, ſecundum κινητικόν, tertium ποιητικόν. alii addunt τὸ φυσικὸν, cuius partem faciunt γεννητικὸν: nos hunc ſeparamus, & eundem facimus cum informante, quem μορφωτικὸν appellamus. ſed ampliſſimè in Commentario de ſpiritu apud Ariſtotelem. nunc ad rem. Τὰ ὀρεινὰ τῶν πεδινῶν. Quia intendit, à locis id præſtari, comparat: cedere campeſtria montanis, hiſce qualitatibus. tanto magis vinei vliginoſa. apponit rationem. quia montana perflantur magis. Hoc & ſuprà. verbum vſitatiſſimum, ἀπνούστερα. & quod ſequitur, millies iam. alimento modico fruuntur: quia minus vda loca. Εὐσωμότερα Aliud caput: cuius cauſam facit acrem. coquendo enim ſaporem commendabilem: Dixit κρείσσω, κατ' ἐξοχὴν, pro optima tēperatura quod docet, cùm ait ἡ γὰρ πάντως. non enim vbi pinguiſsimus aer, ibi ſemina fideliora. ſed abuſus eſt denominatiuo: vt quod eſt ſeminis, attribuat aeri ἀσωμάτατος veluti cùm dicimus, medicamen ſanum. Παχύτερος, hîc ſignificat craſſum aerem. in denſo nanque partes multæ. ἀλεβέστατος, pinguiſsimus. Eſt enim craſſus in pyrenæis, apænino, alpibus. cùm venti flant diuerſi, atque ibi cogitur: cæterùm ſicciur eſt à ſeptentriune, cauro, aquilone. At pinguis eſt ab aliis aduerſis, auſtro, vulturno, africo. tenuis pinguis à fauonio. Nota loquutionem etiā præceptori familiarem. ἡ γὰρ πάντως, ὅταν πλεῖστος, καὶ ἀλεέστατος γίνηται, καὶ ἀσωμάτατος. Nam primum καὶ copulat τὸ ἀλεέστατος. alterum non copulat, quia præcedit negatio: quod Latini, non continuò Atque ſi dicat: ὅταν πλεῖστος, οὐ πάντως καὶ ἀσωμάτατος. Ἐπίπαν ἔχει διάδιον. Exprimit faciem illius vocis, κρείσσω. vt etiam τὸ πλεῖστον ἐστὶ, deſignauerit ſub διάδιον. Δοκεῖ δέ. Quod & alibi ſæpe. præter regionem mulium efert ars, vt ſarritio σκάλλειν. Ἐγγύτερον δὲ ἴζειν. Vt vnus modus ſit in opera, σκάλλειν: alter in prudentia, ἐγγύτερον: matuiè potius quàm nimis matu ra metere ἐγγύτερον. propiora: ſcilicet ſationi.

Ἐξαναλωθέντος. Declarat, quare maturanda meſſis. quia ſi differatur, nimis excoquuntur: tum ſucci minus habent, atque iccirco minus vtilia ſed odioſè dixit, μετρίως τοῦ ὑγροῦ. ſic enim eſſent omnino nihili, atque etiam nihil: ſi penitus exhauſta eſſent. Καὶ ἐλάττω. Conſumpta nanque ſunt.

Καὶ ὅπως. quin aliud vitatur damnum. exiccata dum leguntur, cadunt. hiant enim ſiliquæ. Iecirco ἰσχνότερα, minus cruſta. hoc ab ætate leguminum, ne cadant: Lupinis verò legēdis eadem cautio etiam ab ætate dici. manè enim legunt rorulentos. λήγοντος τοῦ ἀέρος. remiſſa aeris ſiccitate.

Fortaſſe mendoſus hîc codex eſt: taléque aliquid deſideratur: λήγοντος νυκτερινοῦ ψύχματος, ἢ ἀέρος ὑγραινομένου. quippe ſi tangantur antè, quàm humeiceat aer, delabuntur. Καὶ τοῦ τε μὲν. Sicut ſuprà, ſic & hîc: omittit, quæ interſint agricolationis. & tranſit ad ea quæ ſua ſunt, cùm ait: τὰ δὲ τῆς φύσεως. ea ſunt quemadmodum ventis frigidis adipiſcuntur legumina corpulentiam: calidis peius habent. Neglīgētius tamen diſtribuit. inquit. ἀδρύνει τὰ σπέρματα. omnium ventorum hîc vnum facit officium. ſubdit: τὸ βόρειον μᾶλλον. rectè. ab aquilonibus melius præſtari. Quidtum poſtea? καὶ τἀναντία δὲ διαφθείρειν. ventos contrarios, id eſt calidos currumpere. at venti calidi ſunt. at venti omnes ἀδρύνειν. Καὶ ὅσα δέ. Item alia nocent, quæcunque decutiunt flores. ea ſunt, vel venti, vel imbres παρώροι, intempeſtiui. Nota loquutionem: ὅτε τοῖς ὕδασι καὶ πνεύμασιν ἀπόλλυνται. poſtquam dixit, τἀναντία, de vētis: in eodem caſu ſtatim ſubdit, ὅσα, de leguminibus. Hoc detrimentum perſpicua narratione deducit per Cicer, ad frumenta ipſa, cùm floreat, repetitis iam ſententiis. Etiam cùm defloreſcunt. flatibus enim cōflictari, medullámque defluere. Ideò dixit, ὑγρά: quia nondum ſunt συνεστηκότα. Nota loquutionem ποτὲ: atque ſi dicat, ποτὶ. duo incommoda: nam ſi ſint in ipſo primo ſucco, διαπνεῖται. exugguntur, atque attenuata ventis euaneſcunt: ſin paulò ſunt adultiora, κόπτεται, tunduntur inter ſe. Κενουμένων δέ. Hîc maximus eſt ſcopulus. Vbi ventorum iactationis, atque mutuis pulſibus inanita fuerint: non eodem modo ſequitur omnibus nocumētum. quippe Hordeo maleeſt: Triticum iuuatur, ſi pluuiæ ſuperuenerint. at ipſum Triticum ſi eſt vacuum medulla, quibus pluuiis reparabitur? Μᾶλλον γὰρ κριθή. De hordeo dicit: de cuius imbecillitate etiam ſuprá. Καὶ χαῦνον. Adeò tenuis eſt habitudinis Hordeum: vt vel ſolo aeris halitu foueatur. Τὸν δὲ πλείονα. Reſpondet illi ὀλίγας. vbi notanda vtriuſque natura. frumentum multo indiget alimento: non multum trahit: multum poteſt concoquere: eſt enim validius: itaque & efficiens alimentum & finis conueniunt: contrà, Hordeum: multo opus habet: multum trahit: non multum poteſt conficere. Κατακρατεῖ Conficit: quia eſt validum. non ergo læditurà pluuiis. Οὐ πολλὴν δέχεται. Vult dicere, ſi multus incumbat humor, non totum illum haurire. ratio: διὰ πυκνότητα, totius ſcilicet ſubſtantiæ. alia καὶ τοὺς χιτῶνας: prohibent enim tunicæ humoris tranſitum. Μανὰ γάρ. Cauſa contraria denſitati, & contrarius effectus, πλείω τε ἕλκει. in laxa ſpatia facilius ſeſe induit. Δι' ἀσθένειαν Cauſa contraria ſuperiori, cùm dicebat. ἰσχυρότερον. & effectus contrarius, οὐ κατεπέπτει. ſuprà, συμπέπτει.

Καὶ ὑγρὸς γενομένος. Aliud nocumentum: vt naturali debilitati accedat externa cauſa ad maiorem imbecillitatem. Vbi ſubiit humor, & cum ſucco naturali cōmiſtus fuit: tum humorem illum,

illum qui ſubiit, euocat: ac tum cum illo ſimul educitur ſuccus proprius. vbi eſt animaduertendum. Nam ſi non educit ſol proprium ſuccum illum antè, quàm acceſſerit ex imbre humor: quomodo poterit ipſum educere poſtea maiorem factum atque auctum pluuiæ acceſsione? dici poteſt, humore nimio naturalem calorem debilitatum: atque iccirco non poſſe proprii ſucci theſaurum cohibere. Igitur hæ ſunt offenſæ: prima, cùm excuſsis floribus aut pluuia, aut vento vacui relinquuntur ſpicarum ſinus: ſecunda, cùm inanibus ingruit pluuia: tertia, cùm ſol occupauit: quarta, cùm inceſſerint venti: affligunt enim, κάκωσιν & addidit, μᾶλλον quia additur nocumentum nocumento.

Lego ἀσημώτερα, ἢ ἀκαρπώτερα. ſic & infrà, bis. Et ἀσημώτατα. Et πλεῖστα, καὶ ἐλάττω.

Τὸν δ᾽ ὕστερον. Monuimus, hic aliquid deeſſe. Et ἀνεῖσθαι non, ἀνεῖσθαι. Et μᾶλλον δὲ γυμνά, καὶ τὸ ὅλον ἀσθενές. non autem γυμνοί, vt ſcriptum fuit: neque γυμνά, vt putant emendaſſe. non enim de Tritico. Et ἐπίσχουσι τῶν. expunxi δέ. Et κατὰ τοὺς χειμῶνας δέ. non autem χειμῶνα. Et χειμῶνας non autem χειμῶνας.

Theodorus, εὐκρατότερα, conſtantiora, compoſitiora. Εὐπνούστερα. Spiratiora nemo intelligat. Εὐκρατότερα συμμετρότερα. In vegetando temperatiora. Vegetatiuam tamen ab altrice diſtinguunt Philoſophi. Temperatura ſua magis ad alendum accommodata. Εὐγονώτερα. Vegetiora. videtur εὐχυλότερα legiſſe, ſicut & mox, Nam εὐγόνωτερα, paulo durius. videndum tamen, vtra ſint vegetiora: eáne, quæ minus matura, an quę magis. per negationē contrarii cōmodius interpreteris: minus excocta. Τὰ δὲ τῆς φύσεως. Naturæ officio illa dari oportet. Potius diceremus ea, quæ ad naturam pertinent, explicemus.

Τὸ βάρος μᾶλλον. Omiſit μᾶλλον: & addidit, extenuare. Item addidit, tenella. Κενοῦνται. Euaneſcunt. non ipſę euaneſcunt, ſed flos, aut lac medullæ. & omiſit, τοὺς χυμούς.

CAPVT XVI.

XVI. Capitis argumentum. Quare ſi frumentum expandatur, peius habeat quàm ſi cumuletur, melius.

APOPEĨTAI δέ, διὰ τί. Deinceps poſt effectus illos à fine ſcrutatur eorum cauſas affectuum, qui conſequuntur ipſam ſubſtantiam, in qua ſunt internæ cauſæ eſſentiales, à quibus dependent, robur, duratio, magnitudo, imbecillitas ad morbos. quę ſanè omnia præcedunt ea, quæ modò tractare deſiit. Verùm & hoc voluit ſibi licere, & eorum repetitionem, quæ pertinent ad rubiginem: vt videbimus capite ſequenti. Nunc hęc agamus. Quærit: Triticum, ſi poſt meſſem expandatur quare peius habeat quàm ſi cumuletur aceruatim. Quod vt poſsit quærere, primùm ſupponit ita eſſe: deinde oſtendit eſſe quæſtione dignum, duas ob cauſas. prima eſt, quia non videtur debere poſſe amplius pati naturalem, ac ſibi debitam naturam corporaturam, iccirco dicit, ἄλλως δέ. altera: quia ſiccum iam eſt. Ideò dixit, ἔτι δέ. quamobrem videtur, non debuiſſe amplius ſiccari: hoc enim damnum oſtendit accipere propter expanſionem. Cæterùm omnino breuitas orationis opus habuit hac explicatione: notabis locutionem, ἄλλως δ᾽ ὄντος, in ſecundo caſu, quaſi de eo nun loquatur. & ſubdit, ἐκτεινομένους, & δι᾽ αὐτοῦ. Similem modum orationis apud Xenophontem, & alios obſeruatum repoſuimus in libris familiarium exercitationum.

Ἐκεῖνο δὲ καὶ φανερόν. non ſuo loco verba hæc poſita ſunt. Pertinent enim ad ſolutionem quæſtionis. Expanſum enim ac fuſum porro deſiccatur magis: aceruatum cumulatum ſeipſum operit. Deinde ſubnecteret illa verba. Adeò verum eſt: vt etiam quidam aſperſione inſtituant eam exuſtionis iniuriam vindicare. Οὐ πάνυ ξηρά. Non penitus ſiccum: ſed ad eam metam, vt eiuſmodi conſequi poſsit appellationem. Τὸ μὲν ἀναψυχθέντα. Reddit vtriuſque cauſam. expanſum humectatum ab aere: ſuperueniente verò ſole cū illa humiditate, etiam propius abit ſuccus. Hoc idem ſuprà dicebat in fine capitis. Ideò dixit, συνεξάγει. ſimul cum illa etiam τὴν ὑγρόν. quanquam non eſt neceſſarium humectari, vt magis exiccetur, quemadmodum monebamus ibi. hæc autem intelligenda ſunt in area, non in horreo. in horreis enim cumulatum concaleſcit: quia non ventilatur. Ἰσχναίνει. Explicatio eſt illius, χεῖρον γίνεται. educto hymido neceſſe eſt, exilius fieri. Συντίθεται, componatur. eſt enim aceruus vnum per contactum. Συναναμίζεται, conuaporat. Ita exhalat, vt mutuò reciprocet vapor, atque in eo conſidat, non autem abeat. Quæret aliquis, quomodo igitur fit corpulentius, ſi nihil accedit extrinſecus, ſed quod erat, ineſt? dicendū concaleſcere, ac quaſi fermentari, & creſcere. ſic de theriaca Galenus, adeo vt etiam vaſa dirumpantur. Sic etiam in fornace relictam calcem catenus turgere vidimus, vt tectū ipſum tolleret. hic eſt ille calor, tum conceptus à ſole, tum autor internus naturalis conſtitutionis, qui ſuas habet ſedes in humido tenui, & dicitur ſpiritus. Cuius natura cùm ſit mobilis, & aſcenſionis appetens, exoluitur à terreſtri, atque abit, vbi liber eſt. confertim verò ſtipatus abire nequit, ſed agitatus in ſe recurrit. attenuat ergo partes alias item craſsiuſculas, atque ita dilatatur totum corpus, dum (vt ita dicam) ſpirituatur. Hoc enim eſt Græcū πνευματοῦται. Itaque cùm ſyri aperiuntur, ne quis pro pe ora ipſa ſit: cautio eſt: repentino enim halitu intercipitur anima. Sunt præterea duę rationes, qui bus ſtatuatur in cumulis. Prima eſt, vt expediant aeream: minus enim capit loci. altera: vt ſi (quod ſæpe contingit) imbres ingruant, commodius ſecantur. Ταὐτὸ δὲ τοῦτο. Ne quis putaret à ſole fieri hoc: etiam in horreis idem ſcribit euenire: creſcere nanque ita, vt ἐπίμετρον reddat. excedat menſuram, quæ fuerat cùm reponeretur.

χύδην, fuſim, non autem paſſim: ſed vt quicquic fuſum fuerit. (A) Ε᾽πίμετρον, ſuprapondium.

Δέχεται τὴν ἀτμίδα. Vrbanè. nam à quo recipit, ſi ipſummet amandat? ſed eſt, ἀναδέχεται, reciprocum. Quod verò ait λεπτὸν ὄντα: ratio eſt, quare ſubire queat. Sic etiam dicebat, παρεισδύεται. & ſanè via eadem redeundi, qua abierat vapor ille.

Εἰς βάθος. In foueas, vt magis creſcat. hoc non propterea fit: ſed ne ab aere corrumpatur. Vel εἰς βάθος: magnos faciunt cumulos. Tamen verbum καταβάλλουσι, plus ſeruit ſententiæ ſuperiori. deiiciunt. Διασημαίνει, indicio ſunt. Ex his omnibus capi quit argumentum pro ea ſententia, quæ cumulorum in areis inſtitutorum reddebat rationem. Καὶ ὅτι. Aliud argumentum. admiſtam terram eum conſeruare. ἄσηπτον. ne laboret vitio vllo. vt etiam ſit, ἀσηπτής. Α᾽ναδέχονται. Alia cauſa miſtionis. prima erat tuitio: altera hæc, magnificatio. fouet enim humiditate ſua. (B) Καὶ ὅτι. Copula hîc vacat. ſed ita eſt. addunt terram, cuius humido fiant habitiora grana: poſſunt enim ab ipſa ſibi ſuggere alimentum illud, etiam ſine radice vlla. Ideò dixit: δι᾽ αὑτῶν: per ſe ipſa, ſine radicis opera. Vbi tangit internũ principium attractricis facultatis. & ſanè ſemen eſt tota planta in compendio. Vbi quatuor ſunt animaduertenda. Primùm hoc. ſemina ſibi trahere alimentum etiam ſine radicibus. Quod & ſuprà innuebamus, cùm de Aegilopis ſemine loqueretur. Secundum: ſemina actu viuere: & actu intus eſſe formam, non quidem vt loquitur Ariſtoteles: actu eſſe, quod nulla eget externa ope ad functiones ſuas exercendas: ſed actu, quia non venit extrinſecus forma Tritici, vt ridiculè putant recentiores. actu intus eſt: quippe vis ipſa informatrix, quæ ſibi explicat, figuram, ſitum, numerum, magnitudinem. latet autem (C) & ſenſum omnium, & iudicium imperitorum: quia non eſt in expreſſa materia. ipſa verò non vtitur inſtrumentis ad actiones ſuas perficiendas: Res ſanè diuina, ac Deo ſimillima, quam ſimillimam ſibi fecit primus opifex opificem. Tertium: quòd omne viuens alitur. Quartum malè poteſt intelligi, quomodo trahant alimentum ſemina ſic conferta, niſi ab ipſa terra commiſta, & ab aere interſito. Iccirco dicit: non ab re dictum eſſe: ab aere quoque, ac ventis ali poſſe: quod & ſuprà ſcriptum eſt.

Lego, ἐν τοῖς πεδίοις. non autem, ἔκφυσις. Et τῷ μὴ ἀναψύχεσθαι. non autem τό. ſic quidem humectari &, ἰσχαίνει. non ἰσχάνει. Et, δι᾽ αὑτῶν ἕλκειν, aſpiratè. per ſe ipſa.

Theodorus, θωμοὺς, metas. non poſſis ex (D) Tritico metam facere. ſed ex eius ingenio ambitioſam orationem. Non quæuis figura cum faſtigio & baſi, meta eſt. Sed quæ ſuper haud lata baſi altum exit in faſtigium. θωμὸς hîc eſt σωρός.

Ι᾽σχαίνει, correximus nos. Theodorus legit, vt vulgò circunfertur, ἰσχάνει. comprimit. nihil tamen ad veritatem. non enim premit ſol, ſed educit, atque extenuat. Συνικμάζεται. vapor terræ ſubit. peſsimè. τὸ συν, oſtendit eſſe inter ſemina vaporem illum commeantem. & malè vertit, πνευματώδης, animalis. non enim eſt animæ quicquam, ſed ſpiritualis: quod tenuem ſignificet genii partem: quo modo dicitur, ἀτμίς.

CAPVT XVII.

XVII. Capitis argumentum. De rubiginis cauſis, déque vermiculatione repetita.

Τὰ δὲ περὶ τὰς νόσους... Α᾽ δ᾽ ἰδιώματα. Hinc caput hoc abſcindere tam fuit neceſſarium, vt expungendum etiam cenſeamus: repetit enim omnia, quæ libro ſuperiore. addit paucula de Piſo. prima pars bipartita frumenta tractat, & legumina. agit altera de vermibus. Quare de ſuperioribus (B) accepta loca potius conferenda, quàm declaranda. Quanquam, vt accuratius loquamur, non tam hic repetuntur hæc, quaſi quæ dixerit: quàm in ſuum locum reſtituuntur, quippe quæ ſuprà alienum occuparint. De morbis enim diſceptandum eſt poſt vniuerſam cognitam naturã. Τὰ δ᾽ ἰδιώματα. Circunloquutio: pro eo quod eſt, τὰ δ᾽ ἰδιώματα: vt indicaret, affectum, cauſas, conditiones, quas vſitata voce dicunt Circũſtantias, de quibus hîc. Ita verò communia ſunt hæc tam leguminibus, quàm frumentis: vt magis tamen attingant frumenta quàm legumina: & inter ea, magis Triticũ atque Hordeum. ita gradus ſunt tres in hac communitate. dixit, οὐχ᾽ ἥττον: quia etiam quæ ſuprà dixerat, erant his communia.

Διὰ τὸ γυμνότερα. Legumina enim tum pluribus, tum craſsioribus amiciuntur munimentis: quibus abſunt magis ab humore: quamobrem & (C) à putrefactione. At rubigo, putrefactio quædam. Itaque par proportio & his & iis, quæ procul diſtant à foliis: quoniam in foliorum ſinubus inſidet humor. Quapropter ſubdit: frumentacea propius ſpicam habere folia. ſic ſuprà: immunia dicebat, ὅσα ὁ στάχυς μᾶλλον ἀπήρτηται τῶν φύλλων.

Ο῞θεν ὁ ἀπόχυσις. à quibus foliis effunditur humor. Ε᾽ν ᾧ μένει καὶ ὁ ὑγρότης. Neſcio, quid hîc agat copula. Par ſententia, ſuprà: ἐν γὰρ τοῖς φύλλοις μᾶλλον ἐμμένει ἡ ὑγρότης. Ω῞ς τι σκαπτὸν μᾶλλον ἄπτεται. ſuprà: ὅσα πλησίον μὲν ὄντες μᾶλλον ἅπτεται. Καὶ ἄτοπον, στάχυν ὀρθὸν ὄντ᾽ καὶ πυκνότερον. quia recta ſpica receptum in ſinus continet humorem: tum ſi ſpiſſa eſt, multum continet: ſi rara, parum. ideo dixit: διὸ καὶ ἐπικύπτειν συμφέρει, καὶ ἀπολύει τὸ συνεχὲς θάλλον. hîc etiam, τὸ καὶ, eſt cauſæ (D) nota: expedit, vt nutet: ſic enim citius elabitur. ſuprà: τὸ ἐπικλινὲς τοῦ στάχυος, καὶ μὴ ὀρθόν. διὰ τοῦτο καὶ ἐπικύπτειν συμφέρει τῶν σταχύων, ὅπως ἀπορρέῃ τὸ ὕδωρ.

Η῾ δ᾽ αὐτὴ δ᾽ αἰτία καὶ τῆ λευκῇ κριθῇ. ſuprà: διὸ καὶ ἡ μὲν ἀχίλλειος κριθή, καὶ ἡ λευκὴ καὶ ἡ μέλαινα, ἐρυσιβώδεις. Περὶ τὰς ἄλλας. quod ſuprà dicebat: ὁ δ᾽ ἐπιόκριθος ἀσφαλής. Α῞παντα γὰρ ἔχει μάλιστα τῶν ἄλλων. ſuprà, vnum tantùm aſſignat. ὀρθοὶ γὰρ οἱ στάχυες. Καὶ διακτίσθει ἡ ὑγρότης. ſuprà: καὶ ἀποπίπτει

πτει τὸ ὑγρὸν. Τῶν δ' ὀσπρίων. Nunc de leguminibus: imprimis de Faba, quæ multas habet cauſas. πολύφυλλος. Ideò multum excipit humorem. Item πυκνοσπορεῖται. itaque non eſt perflabilis: hæret igitur humor, neque excutitur. Ideò ſuprà dicebat: διὰ γὰρ τὴν πυκνότητα δυσδιάπνους. alia cauſa: quia plus trahat humoris. huius porrò cauſæ cauſa, raritas. Alia: quoniam fructus haud procul abeſt à terra. Proportio eadem cum eo, quod eſt, fructum eſſe propè folia. Itaque ſuprà: πόῤῥω δ' οὐχ ὁμοίως.. Σήπεται γὰρ μάλιστα τὰ κάτω διὰ τὴν ἀπνοιαν. ſuprà: ἐν τοῖς κοίλοις καὶ ἀπνόοις.

Ἐρυσιβοῦται δὲ σῖτος τις ἐστὶ τῶν ἐφισταμένων ὑγρῶν. ſuprà: ὁ δ' ἐρυσίβη σαπρότης τίς. Διὸ πολλῶν μὲν ὑδάτων οὐ γίνεται. Hoc amplius dicit, quàm quæ ſuprà: ex largioribus imbribus rubiginem nõ prouenire: quia eluunt ſe ipſi. frequentius ex minutis pluuiis atque roribus. Propter hoc ſuprà dicebat: τὸ ὕδωρ, καὶ ἡ δρόσος. Ο' ἥλιος ἐπιλάμπεται, καὶ ἄπνοια, τότε σήπεται. ſuprà: ὁ ἥλιος ἐπιθερμαίνων οὐκ ἐπνευσεν σήπει: quia ibi ventorum ſuperuentu rores excuſſos ait: hîc de ventis, nihil. Διὸ καὶ ἐν τοῖς εὐπνόοις, καὶ μετεώροις, ἧττον. ἐν δὲ κοίλοις, καὶ δυσριπίστοις, μᾶλλον. ſuprà: ἐν τοῖς κοίλοις, καὶ ἀπνόοις. Καὶ πανσελήνοις δὲ μᾶλλον, ὅτι ζωογονεῖ καὶ ἡ τῆς σελήνης θερμότης, καὶ ὅλως ὁ ἀὴρ ὑγρότερος. ſuprà: μάλιστα δὲ ἐρυσιβοῦται σῖτος ταῖς πανσελήνοις. διὸ καὶ τὴν σελήνην τῇ θερμότητι σήπειν τῆς νυκτός. Πάντων δὲ ἐπικαιρότατον ὁ πισός. Hac eadem voce ſuprà quoque vtitur: ἀσθενέστατα δὲ καὶ ἐπικαιρότατα. habet autem Piſum cauſas partim cum aliis communes, vt πολυφυλλίαν: partim proprias, quæ tamen ad alias reducuntur: vt χαμαιζηλές: quod erat in Faba, πυκνοσπορεῖσθαι. idem enim eſt, habêre alium quempium vicinum, & ſibi ipſum frequentia ſua vicinum eſſe.

Καὶ εὐαυξής. Non in longum: (à terra nanque diſtaret:) ſed in latum. συμπληροῖ γὰρ τὸν τόπον. Nam tametſi rarum ſeritur: tamen ſeipſum frequentat.

Πρὸς δὲ τὰ ψύχη. Hic eſt affectus proprius ſeorſum à rubigine, ad explendam ſcientiam de natura Piſi. non tolerare hyemes: quia radice ſit infirma. Σκωληκοῦται δέ. Altera capitis pars de vermiculatione, quam nihilo ſecius in ſuperioribus quoque tractauit, idque alia ratione: quippe hîc ait, ſolùm Hordeũ ac Triticum vermibus eſſe obnoxium. At reclamat veritas, & repugnat ſuperioribus, vbi ait: σκώληκες ἐγγίνονται τοῖς ὀρόβοις, καὶ τοῖς λαθύροις, καὶ τοῖς πισοῖς. Sed tollit hanc controuerſiam aduerbium, μάλιστα. quanquam equidem puto, Fabam, ac Ciceculam plus à vermiculis, quàm Triticum pati. Ἀλλ' ὁ μέν. Hîc comparat eorum partes, quæ vermibus infeſtentur. Et cauſam aſsignat dulcedinem. ita quoque in homine lumbrici generantur ex dulci pituita. Sic Cicer corrumpitur ab illis, poſteaquam ab eo pluuiis elota fuerit ſalſugo.

Καθάπερ εἴρηται. Sanè iam bis. Ο' δὲ σκώληξ. Suprà, illud tantùm dicebat: ὁ δὲ φυόμενος κατιδίς. nunc etiam addit: vbi calami conſumpſerit medullam, inuadere in ipſam ſpicam, quoad vel totam deleat, vel alteram partem. Deeſt ali-

A quid verborum: hæc tamen eſt ſententia.

Καθάπερ νοσήματα ἔχει χώραν. Neſcio quare ſententiam extenuarit aduerbio illo, καθάπερ. ſanè vermiculatio veriſsimus morbus eſt, atque etiam duplex: nempe & dyſcraſia, & ſolutio continui, quæ nequeat reparari. Nota loquutionem, ἔχει χώραν: habent locum inter morbos, vt cum iis recenſeri queant. Υ'περ ὧν. Extenuat gloriam ſuam vir optimus, & noſtri ſæculi diſſimillimus, qui inuenta palea ſtatim exultamus aduerſus Triptolemum, atque etiam ipſam Cererem. at ipſe ait: quantum operę poſuerit in cauſis reddendis, eius ſe pœnitere.

Lego, τῷ λόγῳ καὶ κριθῇ περὶ τὰς ἄλλας. Et δίαυξις. non, αὔξις. Et ὅπερ ἂν ἄλλο μὲν. non, ὅπερ ἄν. Et deleo ἐπὶ μᾶλλον τὰ γλυκέα, quoad alius felicior ali-
B quid reponat. Et περικλυσθῇ. non, περιπλυθῇ. Et ἀχυρώδεσιν. non, ἰδίοιν. Et σκώληξ φθειρόμενος. non, γινόμενος.

Theodorus, ἐρυσίβην. quare ſemper vertat æruginem, dubitabit, qui norit rubiginis colorem in ferro, & frugibus ab æris ſitu, qui eſt ærugo, valdè diuerſum: præſertim cùm Plinium dictatorem ſuum perpetuũ huiuſce vocis habere autorem. Ο'θεν ἀπόχυσις. Vnde frugem ſuam effundit. nouè ſané. & fortaſſe hîc ἀπόχυσις, non deſignat locum τῆς ἀπεμφύσεως, ſed effuſionem ipſam humoris. Spicam eſſe prope folii ſinum, vnde collecti fiat humoris effuſio. Ἀπολύει τὸ συνεχές. Quod continuum eſt, diſſoluit. his ex verbis intelliget aliquis à rubigine fieri continui
C ſolutionem. At non ita eſt. quin mutante ſpica, quod humoris inhæret, abſolui delabíque. neque Latinè dici poteſt hîc συνεχές, continuum. Poſuit enim pro eo, quod eſt, συνάπτον. Itaque Theodorus, qui profitetur, ſe cum Ariſtotele dicendo certare poſſe, non ſuſtinet hîc gloriam ſuam. Oportuit enim vocis cuiuſpiam commodioris vſu declinare ab illa duritie ſignificati. Λευκῇ κριθῇ. Theodorus omiſit λευκῇ. Et legit, καὶ τῶν χεδροπῶν ὅλως τὰ τοιαῦτα. Et ad ſummam legumina omnia eadem facilius abolentur. Neſcio quomodo iunxerit illa duo: omnia eadem: neque τοιαῦτα ſunt eadem, ſed ſimilia.

CAPVT XVIII.

D XVIII. *Capitis argumentum. Pro cauſa dat, quare quædam æſtate ferantur, imbecillitatem.*

PERI' δὲ τῶν θερινῶν. Hæc potius ſuprà fuerãt ſtatuẽda, vbi de ſationum temporibus diſputabat. quęrit enim cur aliqua potius æſtate ſerantur. Duas aſsignat cauſas. vna eſt imbecillitas, igitur à tempore petunt opem: altera, quòd eorum natura propenſa eſt ad celerem perfectionem. Quamobrem cùm ſint æſtate colligenda, æſtate quoque ſerenda ſunt: alioqui frigoribus intempeſtiuis deprehenſa læderẽtur. Hoc poſtquam propoſuit: aggreditur probare à ſubſtantiæ concretione. ideo monet ſic:

Theodorus τὸ ἀνέχον, ex vſu vulgari ad aerem aſtrinxit. ab aere, inquit, circumfuſo: malè: rarisſimè ab aere videmus oua perfici, ſæpe etiam corrumpi. ſed à calore, qui concipitur incubatu.

CAPVT XX.

XX. Capitis argumentũ. Quæ, & quare aptiora ſunt ad diutius ſeruandum & de peſtibus quorundam ſeminum.

ΠΡΟ'Σ δὲ διατηρησιν. Poſt ſeminis explicatam naturam ſit electio: inde ſatio. declaratur tempeſtiuitas, & cauſæ hinc plantæ generatio: poſtea morbi, & alia impedimenta. Inde meſsis: tum repoſitio, quam & hic & alibi vocat διαμονήν. de qua ſeruandi ratione, atque facultate, quę dixit ibi, repetit hic. Poſt hęc de peſtibus, quæ repoſitas corrumpunt fruges, dicendum fuit. Cæterùm nõ ſemel ordinem perturbauit hic. ergo acceriet ea, quę repoſita diu durant. cauſas multas affert: à materia, πολυχιτωνιαν. (hæc vocat Columella dura voce, veſtitisſima) à communibus qualitatibus, ξηρότητα. à peculiaribus, λιπαρότητα, πυκνότητα, δριμύτητα. In ſecunda parte docet contrarii cauſas: quare corrumpantur. ſic & ſuprà, de plantis. Cicer abluta ſalſugine vitiari, concepta dulcedine. Lupinum robuſtum eſſe propter amaritudinem. idcirco dixit: τὰ μὲν πολυχίτωνα intelligit de Milio. Τὰ δ' ὅτι λιπαρά. Vt Seſamum. ranceſcit tamẽ celeriter. Lini quoque ſemen iis adiiciendum, & Rapi, & eiuſmodi. Reſiſtit autem pingue putredini: propterea quòd aſpellit à ſe humidum alienum. Ὁ δὲ δίχως. Variat iucundè membrorum diuiſionem. Duo iam membra fecit à qualitatibus, ſicca, & oleoſa. Nunc ſic debebat: τὰ δ' ὅτι πικρά, καὶ δριμέα. ſed intulit ſubiecta, quæ eſſent talia, ſcilicet Lupinum, quod eſt amarũ, & Cicer, quod eſt ſalſum. Ipſe tamen δριμὺ vocat hic. Διατηροῦνται δ' αὐτοῖς τὸ ἀπαθές. Elegantisſima circumloquutio incorruptibilitatis. Siccitas quidem, quoniam eſt priuatio materiæ putrefactionis. Oleoſitas: quia propter partium pertinacem cohæſionem arcet humoris ingreſſum alieni. Amaritudo: propterea quòd eſt contraria validisſima viuificationis. Salſedo: quæ & hæc præſtet, & ſiccitatem. Quamobrem etiam frumentacea quædam vbi corrumpuntur, tamen animal non gignunt. καὶ γὰρ ταῦτα ἄζωα. nouo modo ſignificandi, ἄζωα, non quòd vita, ſed quòd animalibus careat. τὸ ἀπαθές, quod & ſuprà & infrà, τὸ ἄσηπτον. Ἡ ὅτι δι τῆ ξηρότητι. Repetit. Συμβαίνει γάρ. Haud equidem facilè percipio, quid ſibi velit. an ita voluit? ſicca, & acria reſiſtere: alioqui ſi dulcia ſunt, facilè coire cum externis noxarum cauſis. Vt permiſtio fiat aeris corrumpentis cum ſucco interiore, qui vel dulcis, vel inſipidus eſt. ſi ſit acer, aut amarus, & reſpui, & reſpuere. ſic infrà, τὴν ἀμιξίαν dicit in Milio cauſam conſeruationis. Συμπίπτει δέ. Nõdum de vermibus vlla mentio: tamen eos deſignat circumloquutione, cùm dicit σκεπόμενον: quod intus tegitur. Ἴδιαι τινα. Quod

A & in tertio dicebat, & nos adducebamus ex Ariſtotele: quod è ſeminis parte naſcitur, et quãtũ eſt reliquum, pro cibo eſſe. Sic ipſe ſuprà: ὁ δ' ἐμβρύου ἐνδον κατιδεῖν. πέφυκεν ἐν τῷ αὐτῷ ἡ γένεσις, καὶ ἡ τροφή. Οἷον. Curguliones hic vocat, κισ. in Hordeo, ac Tritico: in Faba μύλας. eſt & in Tritico alia forma ſine roſtro, quod eſt peculiari curgulioni. Κοινὸν πλειόνων. Prudenter cauit, ne diceret omnibus omnino vnam eſſe cauſam: ſed dixit, plurium. Non enim conueniunt in vna forma omnia. & ſanè tres ordines agnoſcit ſubiectorum, fructuum, plantarum, lignorum. Διαφόρους ποιεῖ. Non ſupinè ſunt hæc conſideranda. Melius enim verba ſunt interpretanda, quàm eorũ deſignat ſonus. Ait: diuerſas eſſe formas ὡς ἐξ ἑτέρας ὕλης. & materia non variat formam, ſed à
B forma variatur materia. Differunt enim à leonis membris membra cerui, quia formæ differunt. Voluit intelligere, non introduci formam, niſi in materiam ſibi deſtinatam. Idcirco fit apparatus in ipſa aptitudine. quod autem dicit, δένδρεσι, accipiendum & omne plantarum genus, & omnem plantæ partem, folia ſcapos, radices.

Theodorus, διατηρεῖν τὸ ἀπαθές. ſeruare impune poſsunt. immunè potius dixerim. Non conuenit hic aduerbium illud, Ἀφ: κα. Lenticula. imò, Vitia.

CAPVT XXI.

XXI. capitis argumentum. Tritico puluerem afferre putrefactionem. quæ fruges incorrupta durant. quare pertuſum Triticum, ſi perfundatur calida, germinet: putrefactum non germinet.

C ΠΟ'ΔΕ κονιορτὸς δὲ ὁ σῖτος. Sequitur ſuperiorem tractationem alia materia: alia nanque ſpecie, & affectu ſpeciei. Nam de repoſitione, atque duratione, eiúſque cauſis dicebat: tum de vitiis à beſtiolis. Nũc in Tritico priuatim agnoſcit à puluere detrimentum. Puluerulentum enim putreſcere. atqui contra fieri debere videbatur: ſiccus enim puluis: ab humore putredo. Ait puluerem eſſe calidũ. Hęc eſt altera cauſa putrefactionis, calor extraneus: quippe efficiens, humor autem, materialis. Ceterùm quod addit, quaſi cauſam caliditatis ſiccitatẽ, minus ſatisfacit: ait enim, ἅτε ξηρὸς ὤν. mira verba. Nam neque ſiccitas efficit calorem, neque putrefactionem. An ita voluit
D vt non quaſi cauſam, ſed tanquam ſignum adduceret? eſt enim ſiccitas caloris effectus. an verò neceſſario? nequaquam: fit enim à frigore quoque. & puluis cùm terra ſit, ac propter portiuncularũ exiguitatem minus admiſtus aliis elementis: videatur potius frigidus. Quare aliud exquirendũ, quemadmodum faciebamus in Vitiũ pulueratione intus obſideri calorem atque διαπνοήν. omne ſuffocatum feruet intus, atque putreſcit. Nam propter minimas partes facillimè ſtipatur in ipſa cohæſione. Καὶ ὅσα τοῖς κονίαις. Trulliſſationem Græci κονίασιν vocant: quoniam minutisſimã ac dilutisſimam inducent materiam, ad pulueris modum ſcilicet redactam. Ex affinitate nominis,

& ex effectus ſimilitudine cōiungit narrationem. quemadmodum ex admiſtione puluctis putreſcunt frumenta: ſic incluſa horreis opere tectorio læuigatis. Alia tamen cauſa eſt. parietes cùm calorem ſuſceperint, diutius retinere: quare & reddere. Vult igitur, parietes quaſi, vt loquūtur Philoſophi, à Tritico actuari: tum eum calorem eſſe reciprocum, & acceptum referri. Sanè non abeſt à ratione: ſpiſſior enim cruſta eſt in ſuperficie. cęmenta: & lateres, vtraque propter commiſſuras, hi etiam concretione ſua laxiores. Verùm alia quoque cauſa: calx enim calida multùm, & arena non parum. *Οὔπω ἀναδέξονται.* Non agnoſcit caloris cauſas, quas nos adduximus, in materia trulliſſationis: ſed à Tritico proficiſci: ſtipatum enim concaleſcere frumentum: id quod deſignant verba illa, *ἀθρόος*: & *κατὰ βάθος*, cumulatum: ſic ſuprà, *εἰς βάθος καταβάλλοντα.* *Θᾶττον δέ.* Alia pars cōparationis. Hordeum celerius quàm Triticum pertundi: quia minus ſolidum, & minus veſtitum.

Τάχιστα δέ. Celerrimè Fabam in Theſſalia præſertim. perſpicua narratio. *Καὶ ἀναπληροῦσθαι.* Adeò eſſe incorruptibilem Tarentinam, vt etiam pertuſa repleatur, atque redintegretur. Hoc ait eſſe diſpiciendum. *σκεπτέον.* primùm, an verùm ſit: deinde, quæ ſit cauſa. Si verum eſt: tam habet in ſemine principia accretionis, quàm in planta, quæ illo ex ſemine formata ſit. Multum igitur obtinet ſpirituū, ac valentium quidē. Huius naturæ nonnihil indicii dant flatus, qui inſunt in ea plurimi. Tum quę procreare queat ex ſe animalia, ſeipſam augere cur non queat? propior enim materia eſt.

Ἄσηπτος. Sine vitio & corruptione. ſic dicimus morbo laborare. *Ὁ μὲν οὖν αἰγίλωψ.* Tres cauſas incorruptis aſſignat: *δριμύ*, quo comprehendit, & acre, & ſalſum, & amarum, non malè: at effundit etiā ad pingue. Altera cauſa, *πολυχιτωνία*, in Ægilope. Tertiam ſilet in Lolio. cæterùm in Lolio eſt latens acrimonia. Vide Plinium quid recitet de balneatoribus. in Ægilope verò non eſt ea cauſa. Intus enim vitium incipit: nempe Auenam vetulam ſi videas, plenam putes, quia integro corio eſt: vbi tractes, caſſam inueneris: nec niſi acus eſt, aut glumus. *Τὸ δ' ὅλον.* Aſtringit *ἀνακεφαλαιωτικῶς* ad cauſam cauſarum, quam eſſe ait ſiccitatem. Exemplum apponit Cachryos. *Τὰ δ' ἀμιξία.* Alia cauſa. quorum cōcretio pura eſt, minus admittere nocumentorum impreſſiones. Hîc quæ ſit Aliciæ puritas hæc, nondum potui diuinare.

Τὰ δὲ δυνάμει. Hem quoties præter elementares qualitates adumbrat naturalem neſcio quam poteſtatem. Nam ſi facultates has intelligit qualitates: non oportuit membrum à primo ſeiungere, in quo ſiccitatem profitebatur. *Τὰ δ' ὡς πολύ.* Friuolam rationem eſſe hanc, oſtendimus in Ægilope. & Fabæ corium craſſiſſimū. *Ἅμα δέ.* vt *ἄρχε* tres ſimul habeat cauſas tuitionis, coriū, colorē, ſiccitatem. Calor enim naturalis prohibet externum, ac tuetur fines ſuos. *Τῷ δὲ σίτῳ.* Remedium docet hîc ad Tritici cōſeruationem: ſunt enim agriculturæ fundamenta. *Ὁ δὲ ἀπορεῖται.* His cauſis expeditis, affert vulgò iactatā quæſtionem. Cur Triticum pertuſum, ſi calida perfundatur, germinat: putridum, non germinat. *Παλαιός.* Quia vetuſtius admodum tale eſt. *Εἰς τὸ σπέρμα.* Vt ne ſatio fruſtretur, explorant, & periclitantur an aptum ſit *πρὸς τὸ φύειν.* *Καίτοι ἡ σῆψις ὑπὸ θερμοῦ.* Videbatur putridum debere naſci: ſic enim cohærent: *σῆψις ὑπὸ θερμοῦ: φύσις ὑπὸ θερμοῦ.* tamen ex duabus affirmatiuis in ſecunda figura nihil ſequitur. non enim conuertitur, vt ſit: *πᾶν θερμὸν φύει.* ideò dicit *διαφέρει ὅτι φθαρτικὴ, ἡ δὲ γόνιμος θερμότης. ὁμοίως δὲ καὶ ὑγρότης.* *Καὶ ἀνυγραίνεται.* Mutauit modum dicendi: alius dixiſſet, *καὶ ἀνυγραίνεσθαι.* *Συμμετρίαν.* Tametſi aquæ calor, & humiditas Tritico ſint extranea: tamen eā nacta ſunt temperationem, quæ proportionem habent cum calore genitali. *Δῆλον οὖν ὡς αἱ αὐταί.* Confirmat ſententiam diſſimilitudinis tam caloris, quàm humiditatis: ſiquidem tum ab hac, tū ab illo fit ſanitas, & ægritudo at cōtrarias contrarias habēt cauſas. *Θερμὸν δ' ἐπιχέοντα* ſuprà dicebat affundere aquā, vt explorarent an reliquum ſatum eſſet prouenturum. Hîc totam ſementē opus habere dicit aquis illis: quia vetulum ſemen alieni caloris acceſſione roboretur. *Ὅπως μὴ κατεπαγῇ.* ratio rationis. Tuetur ipſum à gelu. addit *καθάπερ*: quia *πῆξις* eſt liquidorum tantùm. in ſeminibus tamen etiam alibi viſus eſt verbo hoc. *Διὰ τὸ θᾶττον.* verbum *ἀποδιδοῦν* ſignificat hîc extare. Vt citius excat, neque gelaſcat in ſulco. *Καὶ ψυχρῷ.* Si non multùm ſit vitiatum, etiam non perfuſum calida naſcitur. *Συμβαίνει δέ.* Vtriuſque vitii deſignat eandem cauſam, calorem alienum. Ita ſeſe leuiſſimè expediuit. ratio tamen eſt accurata hæc. Putrefactum quidem totum periit, éſtque ſub alienæ formæ poteſtate: quod pertuſum eſt, materiæ ſolius amiſit portionem: at vis remanſit in reſiduo genitalis.

Lego, *κονιατοῖς, ἢ ἀκονιάτοις.* Et *ὁ κονιατὸς θερμός.* Et *ἔτι καὶ ἀθρόος* non autem, *ἐπί.* Et *τὰ δὲ χειμῶνι.* non autem, *τὰ μέν.* Et *τῷ δὲ σίτῳ.* non, *ἀσίτῳ.*

Theodorus, *κονίαμα.* illimentum calcis. non ſola calx eſt in trulliſſatione. *Ἀθρόος.* Vniuerſum. confertū potius. *Κόπτεται.* Tūditur. pertunditur potius: ne quis putet eſſe *πίπτειν.* *Θνεῖ/αδεῖς.* addit de ſuo: perit: malè: non enim naſceretur. at naſcitur. Sic mox, *κοπέντα*, contuſum: maiore flagitio. foueam dixit repleri. at tuſa Faba eſt freſa: qui naſcatur ea? *Δριμέα.* More ſuo, acerbi: ridiculè. *Τῷ δὲ σίτῳ κοπέντι.* Sponte contuſo. quare addidit aduerbium, equidem ignoro. *Ὕδατι θερμῷ*, aqua feruenti. At vretur. non erit illa *συμμετρία.* *Συμμετρίαν ἔχει.* Conuenit, ac modicè applicatur. Non de quantitate diſceptat Philoſophus, ſed de temperatione. *Διαβλαστάνειν*, pullulum oſtendere poteſt. Vide hominis ingenium.

GRATIAS TIBI DOMINE IESV.

V

IVLII CAESARIS SCALIGERI IN QVINTVM DE

cauſis plantarum Theophraſti, Commentarij.

CAPVT I.

I. capitis argumentum. De cauſis extraordinariæ fructificationis. multa variáque de ficuum fructificatione.

TΩ͂N ἐν τοῖς δένδροις, καὶ φυτοῖς. Antequam caput hoc explicemus, more noſtro ſubiicienda eſt ſub oculis (σύνοψιν vocant Græci) tota libri materia, nec minus ordo ipſe. Hactenus ait ſe tractaſſe, quæ pertinerent ad naturam quandam ordinariam. nunc in his profitetur ea ſe ſcripturum, quibus cognoſcatur in plãtis aliquid, quod communibus legibus neutiquam comprehendatur. Id cùm eſſe poſſit, vel à natura, vel ab arte: priorem partem explicat primis ſeptem capitibus: artis vim duobus ſequentibus. Ipſa verò natura illa, quoniam eſt aut in totis generibus plantarum, aut in plantarum partibus, puta fructibus: de plantarum officio primùm ſtatuet, puta de fructificatione: deinde de partium affectibus, veluti de eorum locis, vnde prodeant, de coloribus, de tempore natalium: quemadmodum vbi quçri[illegible] verum ſit, Vitem quendam fructum tuliſſe, frondem non tuliſſe. Poſt hæc de affectu plantæ ſimili poſt mortem, nempe quòd è lignis cæſis prodeant germina: videtur enim præter naturæ leges. inde quod de fructu conſiderabat, quibus è locis prodiret: item facit in totis plantis. Tametſi terra videatur eſſe plantarum generis origo: tamen aliquas è plantis, non è terra naſci. C Ab his ſuperiori nõ abſimilem aggreditur tractationem. in ligno docebat eſſe germinandi facultatem: nunc arborem collapſam reſtitui deintegro poſſe. Eſt enim in vtroque euentu naturæ quæpiam inſtauratio. hæc in primæ partis portione prima. In ſecunda portione, quod artis intereſt, declarat: nempe quibus modis fructuum mutentur partes: veluti ſi fiat, vt vua ſine gigartis, Punicum ſine ligno ferat acinos. Item fructuum colores quemadmodum mutentur: ac præterea præcepta comparandæ inſignioris fructibus ma-

A gnitudinis. His expeditis aggreditur ſecundam libri partem, in qua narrat plantarum morbos. Quamobrem in duas ſecabit portiones ſcilicet morbi quidam habent principia interna: vt vermiculatio: quidam externa, eáque duplicia: quippe vel à cælo, vel à caſu. à cælo, vt ſideratio, rubigo: adhæc noxiarum vicinia plantarum: cælum enim agit in ſolum, atque ipſum facit vt eas ferat. à caſu: veluti ſi vulneretur arbor, aut à capra mordeatur. Verùm in hac parte paulò negligentius verſatur. cùm enim Siſymbrii mutatio in Mentã morbus quidam ſit: ſi mutantur accidentia ſola: ſi ſpeciem amittat, etiam ſit interitus: minus accuratè fecit, cùm de ea ſcripſit antè, quàm hæc tractare inſtitueret. Simul inconſultò, inter morbos B alios, & eos qui caſu contingunt, interpoſuit caput, quod eſt viceſimum, de plantarum interitu. at interitus morborum terminus eſt. Non igitur poſt eius narrationem morbi fuerant deſcribẽdi. cuius incuriæ ſimilis illa quoque: cùm poſt morbos plantarum, morbos enumerat ſeminum. Nã tametſi ſemine planta nobilior videtur: tamen cũ vtrunque ſit vtriuſque principium ſuo modo, nec facilè diſcuti queat, vtrum alterum debeat antecedere: tamen in hiſce libris ſemen planta prius eſt: ſic enim tractationes has inchoauit, vt præponeret è ſemine plantarum generationem. Atque hęc de ſumma totius libri: deinceps caput ipſum primum expediamus. τῶν ἐν τοῖς δένδροις καὶ φυτοῖς. quæ naturæ legibus conſtituuntur in plantis vel per ſeipſa, vel artibus adiuta, hactenus. Nunc de iis C quæ aut verò præter leges illas prodeant aut prodire videntur. ex hac autem occaſione per variã ac diuerſam Ficuum naturã diuagatur, earum oſtendens genera plura, nec minus varias, ac præter aliarum arborum mores, fœtificationes. Antè verò quàm hæc aggrediatur, introducit quaſi in ſcenam futuri propoſiti rationem, quæ oratio quaſi procemii vice ſit. Poſt hæc docet cuiuſmodi ſint eæ prædictiones. quæ ſunt, aut eſſe videntur, vel οὐ κατὰ φύσιν, vel τέρατα. his denique conſtitutis molitur cauſarum explicationem. Primam

cauſam agnoſcit in natura fertilium arborum, & humidarum. Secundam ſtatuit in principiis notionis eſſentialibus. Tertiam externam in temporum reiicit facilitatem. Quæ quia videatur accipi pro cauſa poſſe, propter quam precurrant in ficu præcoces fici legitimos ficos: hinc eam nactus occaſionem per omnem illam excurrit ficuum naturam, quæ videatur ab aliis arboribus diuerſa, quoad generationem. Ea expedita narratione, cauſas explicare inſtituit. Ab his inducit etiam in vitibus exemplum proximæ ſimilitudinis. Maximam verò cauſam anticipationum fructibus ferendis ex aeris pendere teporibus.

Τῶν ἐν τοῖς δένδρεσι. Oſtendit quid egerit, quid præterea faciundum. Τὰ μὲν αὐτόματα, in prioribus libris explicauit. Τὰ δ' ἐκ παρα-B σκευῆς, in hiſce poſterioribus, ab arte & cultu.

Εὐπετὲς δ' αὐτῶν. Commune vtriſque ἴδιον ex communi principio eſſentiali: Vnum enim eſt vtriſque. Oſtendimus ex antiquorum ſententia, cultu mites factas arbores, ab aliis non differre generis eiuſdem agreſtibus, niſi accidentibus, puta magnitudine, ſucco, pulchritudine. ratio validiſsima. Arbor eadem numero, quæ prius agreſtis fuerat, facta mitis eſt. Non ergo mutauit ſubſtantiam. Haud igitur mirum eſt: ſi affectus is de quo dicturus eſt, communis ſit tam mitibus quàm agreſtibus. eſt autem affectus huiuſmodi. Aliorum euadere naturæ opus, atque ordinaria lex, & quaſi popularis poſtulare videatur. Quamobrem neutri parti euenire debuiſſe. quippe in iis quæ ſpontè naſcuntur, natura dux eſt, C quæ eſt illa πρόνοια Stoicorum. Ea cur erret? nónne ipſa rerum magiſtra eſt? nónne fecit materiam vniuerſam? formas cunctas? quid pote eſt eam impedire? non enim aliam naturam habet aduerſariam: vna ſanè eſt. Quocirca rectè diuinus Præceptor dixit: quæcunque in natura ſunt, eſſe naturalia, etiam ea quæ monſtra videntur nobis. Quippe ſunt extra ordinem, at non ſunt extra naturam. Iccirco (ſicuti dicebamus alibi) vocat eas παρεκβάσεις, quaſi excurſiones, atque egreſsiones. Hæ fuerint cauſę quibus videbatur, non poſſe contingere errores in natura à natura. Tanto minus in altera parte, ſcilicet in ſtudio directo ab induſtria & ratione, quæ dicitur ars. Propterea quòd in naturæ principiis ita fundatum eſt: vt illius benefacta ſecundiora facere, lapſus ſubleua- D re poſsit, atque corrigere. Eadem cauſa tamen, qua deprauantur αὐτόματα, etiam infeſtatur ars. horum verò artificialium lapſus mitiore vocat appellatione. Nempe egreſsiones illas ab ordinariis operibus naturę παρὰ φύσιν, voce profectò non parum odioſa: hæc autem artis σφάλματα, nominat περιττά, non inſcito verbo, ſed admodum efficaci. Nam quemadmodum ars eſt acceſsio quædam ad naturalia: ſic euentus quoque ab arte, περιττὸς, quaſi ſuperfluus aut abundans. Sic in ficu, tum præcoces, tum groſsi, ſunt περιττοί: quo-

A niam ἐκ περιουσίας: quaſi ſuperſit legitimo penſo materia hæc. Alioqui tum hic autor, tum ipſe à quo mutuatus eſt, Præceptor, τὸ περιττὸν, omne rarum in natura, & quod palàm ſub communem generis ambitum non recipiatur. Τῶν γὰρ αὐτομάτων. Exequitur primam partem: & oſtendit, in plantis euenire τὸ παρὰ φύσιν, ſicut & in animalibus. Vt non ſolùm his duobus plantarum faſtigiis, ſcilicet τῶν αὐτομάτων, καὶ τῶν ἐκ θεραπείας, ſed etiam ipſis animalibus commune ſit τὸ ἴδιον illud. Quare neceſſe eſt, vnam quoque eſſe quampiam in ſummo illo ambitu naturam communem, eſſentiam dico, nullo nobis nomine deſignatam. nullum enim accidens ſine propria ſubſtantia ſubiecta, quam ſui cauſam habet primam & adæquatam. Quænam eſt igitur? corpus productile B ex ſemine. vt his rebus, brutis ſcilicet, plantarum naturæ, atque eius hiſtorię addatur hæc, quaſi anima quædam exquiſitæ ſubtilitatis. Explicat autem τὸ ἴδιον illud tribus capitibus. duo ſunt ab internis cauſis, vnum ab externis. Internæ differentiæ tres: duæ ab opere: vt ſi non ferant germen ordinarium: vt ſi non ferant fructum conuenientem ſpeciei. hæc opera duo. Vna differentia à locis: vt ſi non ea parte ferant, qua opus eſt. Externa cauſa eſt à tempore: vt ſi alieno ferant: aut priuentur. Cùm hæc diſtribuit: addidit more ſuo prudenter, ἐπὶ τοσοῦτον εἰπεῖν: ne reprehenderetur, ſiquis alia comperiſſet: exempli gratia, magnitudinem in fructu, aut figuram: eſt enim ἐνίοτε περιττὸς, ἀλλ' οὐκ οἰκεῖος. Veluti cùm in Vaſconia Py- C rum vidimus ſuperioribus annis tam bellè humanam faciem repræſentans: vt pro humano capite allatum ſit à paſtoribus ad eius loci Regulum. Ἅπαντα γὰρ ταῦτα παρὰ φύσιν. Præter naturę ordinem, ac legem vſitatam. Τῶν δ' ἐκ τέχνης. Altera pars de artificiali. ſuprà dixit, παρασκευῆς, hæc τέχνης. quoniam ars eſt idea operis: ars eſt habitus: παρασκευὴ, opera antecedens: θεραπεία, opus ſequens. & dixit, ἐκ, ἀντὶ τοῦ ὅθεν. quoniam ars pertinet ad cauſam efficientem. Sulcus enim non materialis in animo agricolæ, mouet agricolæ manum ad ſulcum materialem faciendum. At τὸ ἐκ ſæpe materiam deſignat: Latini exprimunt per, ex. veteres etiam per, de: vt eſt apud Catonem. Aliquando nota eſt termini vnde fit motus, id eſt priuationis ad formam, vt D cùm dicimus, ex non muſico fieri muſicum: & à forma ad priuationem: vt ex homine cadauer. hęc latius in libris de cauſis. Diuidit autem in duo etiam partem hanc. nam ſuperiorem in φύσιν, & παρὰ φύσιν. ſic hic. artis opus aut iuuat naturam ad plura: vt bene, vt copioſè fructificet, inquit ipſe. adde tu: ſuo tempore, ſuis ex partibus, ſua magnitudine, ſuo ſucco, & eiuſmodi. Aut acquirit præter naturę ordinem quippiam peculiare & rarum. hoc eſt quod dicebat, ἰδιότητα, καὶ περιττόν. ſed addit articulum, τὸ περιττὸν: vt certam denotet proprietatem, non

autem quamlibet. Et dat exemplum: ποιῶσι τὸν βότρυν ἀγίγαρτον: vt vuæ ſint abſque vinaceis. Ἢ ἐκ τοῦ αὐτοῦ. Alia proprietas, ex eodem palmite racemos ferre nigros & albos. ſic in libris γεωργικαῖς habes: plurima veluti facere: vti Ficus altera ex ſemiſſe nigra ſit, ex altero alba. Nos in eodem racemo vidimus albos & nigros acinos. iecirco dixit πλείω γάρ ἐστι. Dixit autem artem συνεργοῦσα τῇ φύσει: communē ponere operā eum ipſa natura: magna artis commendatione. Non enim quicquam facit ars ſed natura, aut ablatione, aut adiunctione. Veluti eùm aufert à ſarmento medullam: aut eùm inſerit. Nam eùm alterat, addit ſimiliter aut tollit. Quemadmodum vbi macerantur lacte, aut mulſo ſemina: vel vbi affunditur vrina radicibus. Περὶ μὲν οὖν. Hìc eſt διάβασις à ſuperioribus, ad ea quæ dicturus eſt. In prioribus libris exequutus eſt τὰ κατὰ φύσιν: in poſterioribus, τὰ ἀπὸ τέχνης. Nunc de alia vtriuſque parte diuiſionis: quippe τὴν παρὰ φύσιν, καὶ τὴν περιττῶν. Περὶ τὰ περιττὸν ἥκει. Veniunt ad raritatem, in cenſum rariorum. Verbo motum ſignificante vſus eſt: quia ex ordine ſuo artis vi egrediuntur: Ἢ ὅταν, ἢ ἀλογούντων. Prudentiſſimè addit ἢ ἀλογούντων: non enim extra naturam ſunt quæ ſunt in mundo. Siquidem natura Dei poteſtas eſt in ſecūdis cauſis, quibus ipſe certas cōſtituit præſcriptiones: ſed videntur eſſe pręter naturam. quia non ſequuntur ordinem popularem. Καὶ γὰρ τούτων. Ne quis putaret fortuitò fieri: profitetur horū eſſe cauſas. Alioqui non pertinerent ad præſens inſtitutum quod cauſas perſcrutatur. Ergo ſi habent cauſas, ſunt ipſa quoque naturalia. Propter hoc dicebat: videri quidem, ſed non eſſe naturalia.

Πάρωρα, à tempore. vt hoc anno, diebus Halcyoniis talis ac tandiu ſpirauit Eurus, vt in hortis noſtris haberemus tū Prima maioris Oliuæ magnitudine. Μὴ ἐκ τῆς αὐτῆς. Alterum caput à partibus. Κατὰ χειμῶνα ſi in bruma Ver ſit. ſignata vox ὑποφαίνοντος. ſi Ver ſeſe in Bruma oſtentarit. Ἐκ τῶν ἀκρεμόνων. exemplum à partibus. ſicut de animalibus. in pede capræ cornu vidimus in palato dentem. Περὶ δὲ τούτων. incipit cauſas expedire. πρὸς: quia finis eſt is huiuſce inquiſitionis. λαβεῖν: eleganter infinitiuus ſine verbo χρὴ aut δεῖ. Πολυκαρπίαν. non eſt cauſa ſed ſignum. Vt cùm fœcundam ſpeciem quampiam viderimus, putemus hoc ei περιττὸν euenire poſſe. Non eſt, inquam, cauſa πολυκαρπία, ſed effectus à cauſa procedēs quæ ſit etiam cauſa τοῦ περιττοῦ. eam ſimul ſtatuit, eùm dicit, καὶ ὑγρές. ſucculentę namque arbores fœcundæ. Τοῖς εἰρημένοις. Vnam tamen ſolam nominauit, quam Viti adiunxit. ſicut & hìc. Suprà ῥόα καὶ ἄμπελος. hìc ἀμπέλοις καὶ τοῖς εἰρημένοις. Ἅπαντα γάρ. Ecce humiditas pro cauſa: πολυκαρπία, pro effectu. Ταῦτα. ſcilicet περιττότης. Διόπερ. Prima cauſa erat à totius ſpeciei concretione: quia ὑγρά. ſecunda eſt: quia facultates habēt generādi non ſolùm ordinarię partes vnde conſueuerunt prodire fructus, ſed etiā aliæ quoque. Et dixit ἀρχήν: quoniā omne principium eſt compēdium effectus ſui. Ramus igitur aut cau-

A dex, vnde præter morem fructus exit, eſt quodāmodo fructus. Ξηρῷ δὲ οὐδενί. Nam ſanè qui conueniat inter ſiccum & ſuperfluum. Nam ſicco non poteſt conuenire cum eius contrario, quod eſt humidum: quanto minus cum eo quod ipſum excedit humidum. hoc enim eſt περιττόν. Ἢ κλῶνας. non ſemper ab radicibus alimentum ſummitti. Sed in ramis quoque vigere tum ſuccum, tum ſucci mutatricem vim genitalem. exemplo id probat paxillorum qui panguntur, non ex ipſis vt fiant arbores, ſed ad fulturas Vitiū. Quin ſalignas virgas abiectas, ac ne defixas quidē vidimus germinare. quin ingentem populi truncum longo pòſt tempore. Multa verò aggerit vocabula, quibus ramos ſignificet, κλῶνες, πτόρθοι, ἀκρέμονες, quæ

B omnes appellationes omnibus omnino ſunt communes. ſi ἔτυμον inſpicias: ſin ad vſum reſpicias, certas ſibi habent in quibuſdam: quippe Oleę ramus Græcis θαλλία, vnde noſtra Talea, quum ſeritur: dum eſt in arbore, Termes dicitur: hoc vberius quàm Græci: ſicut in Vite κλῆμα: at nos ſarmentum, & pampinum, & ſagittam, & palmitem, & malleolū, & flagellum. Deficimus in Palma, quia planta eſt peregrina, Spatham vocant illi: in Ficu etiam tametſi tam frequens nobis eſt, quàm Gręciæ: κράδη vocatur illi: nos nihil niſi ficulneam, communi idea, quemadmodum Larignam, Abiegnam. ἔτυμα verò ſunt, κλῶνες, παρὰ τὸ κλᾶν: qui flexiles, πτόρθοι: quia non recti, ὅτι πεπλάγιασται ἀπὸ τῆς ὀρθότητος. ἀκρέμονες, ὡς ἐν ἄκροις μένοντες. Iecir-

C co vocauit ἐξέχοντα, ſummas partes.

Τῆς ἐλαίας ξύλα. Ligni nomen, vbi partes enumerantur, etiam in arbore viuente: vbi ſeorſum ponitur, vel truncum, vel trunci partem, vel ramum etiam cum cortice ſignificat, vt hìc.

Χάρακας, ridicas, fulturas, palos, pedamenta. vallum etiam militare. atque hæc eſt ſecunda hypotheſis à partibus. Τρίτον δέ. tertia cauſa, temporis mollities. Ἢ νοτίων. Cauſa eſt & efficiens & materialis auſter τῆς μαλακίας. ſuccum ab aeris teporibus euocari. Succum, inquam, vel qui eorſum fuerit euocatus, & quem genitalis facultas ſpontè adegerit, καθ' αὑτήν, nullo adiuta cæli momento: vel qui fuerit eius pars, vnde priores fructus conditi fuerant, atque ibi relictus. Duo ponit participia, ἀθροισμένης, con-

D gregatum ſuccum, vel ab interna poteſtate, vel ab externo tepore. Λειπομένης, qui ſit quaſi reliquiæ ſucci, cuius ex parte concreatus fuerit prior fructus. Ὅτι δὲ τοῦτο. iam manus admouet propiùs ipſi rei. Tria Ficuum genera fert Ficus. Vnum valde tempori præcocem, quem iecirco vocarunt Græci πρόδρομον, quaſi præcurſorem. Atque is quidem edendo eſt: *Bolas* vocant Veneti, nos *Florenes*: Columella communi voce, priorem fructum, Plinius præcoces. Aliud genus eorum eſt, quod poſtea prodit, cuius duæ ſunt ſpecies: vna quæ maturatur, Ficum dicimus, Græci σῦκον: altera ſemper cruda eſt, & priùs cadit quàm abſoluatur: eos vocat Plinius abortiuos. Aliud nomen apud nos groſſi dicuntur.

A Græci, quia referunt indomita natura ſua Caprifici fructum, eadem qua illum donarunt appellatione: ὀλύνθους dicunt. an idem ſit ἐρινὸν, mox videbimus. Cæterùm idem ſi ſcalpantur aliquando matureſcunt admiſſo ſole. Quemadmodum è legitimis non pauci manent crudi, neque perficiuntur præuenti frigoribus. Tanta verò fuit apud antiquos commendatione arbor hæc, vt & ſecundum locum habuerit à Vite: & eius partes omnes peculiaribus ſint nominibus deſignatæ. Vt κράδη, κύτερον: tum fructus ſiccus, ἰσχάδες. & ipſæ ſpecies, Cariæ, Coctana, Mariſcæ, alia. Item cùm auiculæ tam vuis quàm Ficubus pingueſcant, maiorem in Fico ſtatuerunt indicaturam: συκαλὶς enim dicta eſt. Hanc recentiores falſò putant eſſe quamcunq; B Autumnalem auiculam ob pinguetudinem expetitam: certa enim ſpecies eſt, corpore grandiuſculo quàm Luſcinia, oblõgo, colore miſto ex rauo, cinereo, pallido. *Pelliſigam* Vaſcones vocant. Sed de hac in hiſtoriis quæ hic ſcripſimus: propterea quòd magno in periculo vitæ verſamur, ob inauditum ſæuitiam peſtilentiæ. Ea ſi nos intercipiat ab Hiſtoriarum editione: ſaltem hoc hîc extabit, contra morem ſcribendi noſtrũ: quibus materias commiſcere religio eſt. Ὅτι δὲ ταῦτα. Tametſi tota hæc oratiu cõtinuatur: tamen hic oritur tertia Capitis huius pars. Nam poſito exemplo de Ficu, eam nactus occaſionem deducit hiſtoriam porró. Vbi non ſegni iudicio agnoſcẽdum eſt de C illa diuiſione: cùm dicebat τὸ πρόωρον eſſe ἐν αὐτομάτοις: τὸ ἀργὸν eſſe ab arte at Prodromi neutro modo cenſebũtur. Si enim eſſent præter naturam, non euenirent magna ex parte, aut non ſemper: at eueniunt. Non ſunt item ἀργὰ: quia non ſunt ab arte. Ἀφ' ἧς. A qua fructus prodit, non ex qua: quia materia ex qua factus eſt, fructus abeſt: reliquiæ remanſerũt. Ὑπολειπομένης γάρ. Incipit hiſtoria de Ficu. rectè ὑπὸ: quia ſubeſt intus. Et πλείονος: quia conuenit, ex multa fieri τὸ ἀργὸν & τοιαύτης: quia certa ex materia fit fructus. Namque in omnibus arboribus multæ materiei reliquias ſubſiſtere par eſt: at nõ omnis idoneæ. Ὅταν ἀὴρ ἐπιγένηται. Nam ſi frigore cohiberetur atque obtunderetur, non erumperet. Vult igitur, ei aerem adiumento eſſe Ponit autẽ tres conditiones: qua-D rũ vna manifeſtò neceſſaria eſt, caliditas. Tribus namque officiis opus eſt: vt corticem rarefaciat: vt humorẽ coquat: vt euocet. Altera eſt humiditas. Vtilis potiùs hæc quàm neceſſaria: ſatis enim materiæ inius. Tertia eſt illa toties inculcata, μαλακότης. Etiã vulgò dicimus anni cataſtaſin mollẽ. qualitas eſt conſequẽs duas ſuperiores. quid enim mollius humore? Actiuè autem calor mollis in humido: facit enĩ fuſilẽ. contrà cogit frigus & indurat. Eiuſmodi aeris, quod toties dictum, auſter author eſt. Idcirco dicebat χειμῶνος μαλακοῦ ἢ νοτίου. vbi τὸ ἢ, eſt τὸ ἤγουν, διηγηματικόν: quaſi dicat, μαλακοῦ ἀπὸ νότου. Ὅτι δὲ ταῦτα. De materia dixit, de forma, de cauſis à qualitatibus: nunc de partibus vnde prodeãt fructus. Quippe duo hæc proponebantur τὸ πρόωρον, intempeſtiuum, & τὸ μέρος

A ἀλλότριον, locum alienũ ab ordinario. Ἐκ τούτου τοῦ μέρους. Eſt concluſio ex ſuperioribus. Nẽpe ſi fructus è ſucco fiunt: fiunt ea in parte vbi ſuccus fuerit. eſt autem ſucci pars, vbi totus ſuccus fuit. Igitur quemadmodum ex vna parte ſucci præcedentis anni fructus prodiit, ſic ex altera reliqua ab aeris teporibus euocata fient alii fructus ante tẽpus. Igitur quoad partem arboris, in qua naſcuntur, naturales ſunt: quoad tempus prodeundi, non naturales. Ὅθεν καὶ οἱ πρόδρομοι. Ex ea parte enaſcuntur οἱ πρόωροι, vt ipſe vocat: vt nos dicere audemus, οἱ πρόωροι: qua ex parte etiã πρόδρομοι. Quorum natura ordinaria eſt eo naſci tẽpore, ex principiis plãtæ genitalibus: tametſi eorum ortus magnam ſibi partẽ vindicat aeris etiam tepor. Hoc B eſt quod aiebat: τάχα δὲ καὶ οἱ πρόδρομοι διὰ τὴν μαλακότητα. Dixit τάχα: quia Prodromi genitalibus principiis concreantur, internis, non extrariis fortuitis, vt πρόωροι. Idcirco πεπαίνονται, maturitatẽ conſequuntur: quòd τοῖς προώροις groſſis non contingit. Εἰ δ' ἄρα μὴ τοῦτο. Quòd ſiquis non recipit hoc pro cauſa in groſſis: ἀλλά τ' ἀλλά γε πάντα: at, inquit, illa ἀργὰ hac conſtitui ratione, negare nemo poteſt. Tum repetit cauſas illas ſic: ἤτοι γινομένου ὑπολειμμάτων: quod ſuprà dicebat ὑπολειπομένης Ἢ καθ' αὑτὸ συνισταμένου, aut vi planiæ noua generatione conſtitutis. diligẽtiùs hîc quàm ſuprá. Quia ſuprà diſiunctas ponebat cauſas: hîc diſiunctim poſitas coniungit, cùm addit ἢ ἀμφοῖν. C Nota γινομένου ὑπολειμμάτων: quia hîc τὸ γινόμενον, nõ ſignificat generationẽ humoris. Hoc enim eſt in ſecundo mẽbro diuiſionis: ſed ex toto humore, partim factos fructus, partim factas reliquias. idẽ eſt quod ὄντων. Οὐκ ἄλογον δὲ οὐδέτερον. locupletat iudiciũ, fieri poſſe vt horũ neutrum cauſa ſit. Vt neque à reliquiis veteribus, neque à noua cõſtitutione ſucci fiat id, ſed ab arboris natura, quæ talis ſit, vt etiã ſua opera ſtata nouis operibꝰ præuenire poſſit. hoc eſt quod dicebat προβολάς, prodiga. προβολάδας dicimus pecudes quæ abortiũtur. Vult tamen etiam à tẽpore adiutari: ídque tum qualitatibus ἰδίαις: tũ quãtitate, πλείονα χρόνον in multo nãq; plus facultatis. notabis verbũ προυπάρχει. Τὸ ὑπὸ ſignificat prĩcipiũ: τὸ πρὸ, deſignat vim ad illã anticipationem. φύεσθαι. rectè: φύονται γὰρ οἱ καρποί. Cùm D declarat, cujuſmodi: ὑγρὸν materia hæc eſt. Non quæuis tamen, ſed τις, apta eſt & idonea: προβολὰς, forma. A forma nãq; actio, & τὸ προβάλλειν actio eſt. Τῷ χρόνῳ τῆς. Nunc oſtendit illorum τὸ πρόωρον, aliud cõſequẽs. Nam alieno tẽpore prouenire, erat vnũ πρόωρον: quare ſequitur imperfectio. Itaq; μείλωνες pariũtur. colore quidẽ maturi videntur: cõcretio verò immatura eſt. hoc erat, quod diceret φαινόμενα, id eſt τῇ φαινότητι. Apud medicorum ſcholas etiam duplex eſt concoctio, vna in colore, altera in ſubſtantia: ſic enim loquuntur.

Auxit imperfectionem, cùm dixit ἀνώμαλοι. Omnino igitur à naturalium cenſu diſiuncta ſunt, ſi nullo modo coqui poſſunt. Οἱ δ' ὄλυνθοι, Quia dixerat eadem ex parte τὸ ἀργὸν moliri naturam, qua & Prodromos: & Prodromos matureſcere.

τὸν

τοὺς δὲ ὀλύνθους nequaquã: digerit hanc obiectionẽ A duobus modis. Primus eſt, ne groſſos quidẽ perfectam adipiſci maturitatem, ſed μέχρι τινός: idque fauore temporis, hoc eſt, ϲυνεργούσης τῆς ὥρας. Et dixit ἤδη: quia non fauebat anni tempus τοὺς ὀλύνθους, ſed noua tãtùm qualitas peregrina. Alter modus eſt: quoniam groſſi ſunt κατὰ φύσιν, ſed quadam tenus. hoc eſt quod dicebat πως. & declarabit hoc ſemi naturale. Quia tametſi non ſunt inter ordinarios maioris partis: tamen ipſi quoque ſtatis prouenint temporibus. ideò dixit τὴν αὐτὴν ὥραν, & τεταγμένην. quòd Terentius dicit, ſtatim. Habent ſua tempora legitima, atque, vt loquuntur Philoſophi, προθεσμίαν: ſicut & alii Ficus ab ipſis differentes, qui ex iis arboribus veniunt, quæ biferæ ſunt. dixit ὥσπερ γε ... Latinè at. Α᾽λλ᾽ ἐπὶ B τούτων. Poſtquam narrauit differentias τῶν ὀλύνθων, τῶν πρόδρομων, & τῶν ὀλυνθων: nunc naturæ communionem ſtatuit omnibus. Humorem illum qui intus ſeruatus eſt, preſtò eſſe. Hoc ſibi vult, ἐπὶ τούτων: hoc nomine, hac præſcriptione. Ο῞τι παραπλησία τις αἰτία: ſimilis cauſa, non eadem penitus.

Διὸ καὶ ὅπισθε, ex eodem humore naſci: quia etiam ex eadem parte, nempe ſecundum frondes, non autem ſuprà, vt legitimi Ficus. Vbi etiam capias argumentum ad eam refellendam opinionẽ, quæ dicebat data folia pro tuitione fructuum.

Α᾽λλ᾽ αἱ μὲν φύονται. non diſcedit à ſeipſo. Sæpe iam dixit, præproperam vel germinationem vel fructificationem prouenire non ſemper ab arboris robore, ſed ſæpe ab imbecillitate, cæli calore foras euocante ſuccum. Sic etiam nunc C apponit hanc imbecillitatem, tanquam cauſam proportionis huius. & lectis verbis vius eſt: ἀσθενεῖν. non poſſunt erumpentis humoris impetum cohibere. Altera vox: προιεμένης ἐκείνης: eò ſeſe inferentis Motus tractum deſignat participium temporis præſentis. Ο῞λως δὲ. adiungit & aliam cauſam à natura generis Hanc ſuprà quoque innuebat illis verbis: περὶ ὧν ἔχει γὰρ τι τῆς διαφορᾶς φύσεως. eſt autem φύσις, εἶδος. Nota loquutionem: deeſt enim γένος. nam quid eſſet illud τὸ πολυειδὲς Et dixit τι: quia ſuo quodam modo diuerſificatur genus in ſpecies: non vt Pruna quæ vniuſmodi ſunt, nec niſi ſucco, figura, magnitudine, colore, tempore differũt: ſed quia ſunt ſpecies quinque, quarũ quædã multiplicem fructũ ferunt, quædam non, quædã eſculẽtum, quędã non, quędã penitus, quędam quodammodo. Αἱ μὲν γάρ. Nunc enumerat diuerſitates παρὰ τὸ ἔχειν, καὶ μή. partitionis ſumma hæc. Quædam ferunt Ficus tantùm: quædam groſſos tantùm: quædam vtrumque. quædam etiam Prodromos, quædam non. Deinde variat fructum: vt quarundam groſſi etiam ſint eſculenti. item variat officium. Quia nonnullæ conſtanter tales ſint: aliquæ non, ſed mutent: mutent autem, vel quia non ferant, aliàs non ferant: vel quia nunc ferant eſculentum, aliàs non. Notat etiam à calore fructuum differentias, & à loco natalium. Quoſdam ſupra folium, quoſdam poſt, quoſdam ſubtus naſci: hæc eſt αἴτιον, implicatæ huius recenſionis. Ο᾽λυνθοφόροι. tres differentię. Non ferunt niſi groſſos: ferunt albos: ferunt eſculentos. Ε῞τεραι. quatuor differentiæ. Ferunt Ficus: ferunt groſſos: ferunt nigros: ferunt groſſos tũ eſculẽtos, tũ non eſculentos. Ac ſanè ſuapte natura eſculenti non ſunt, ſed fiunt vtiles, quoniam naſcuntur in ipſis culices. Suprà de his ſatis, & in ſecundo Hiſtoriarum. Τῶν δὲ φερουσῶν. Differentia variationis in ferendo, duplex: vel non ferunt aliquando, vel non bonos ferunt. Hoc autem eſt non ferre: quia carent vtroque fine: ergo etiam forma. Finis autem duplex, vt ſuprà dicebamus: ad propagationem ſpeciei, & ad vſum hominis. Φέρουσι δὲ. Duplex differentia ſitus: ſecundum frondes, & infiá. Tertia differentia: ἐκ τῶν παχέων σφόδρα. ex ramis valde craſſis.

Συμβαίνει δὲ. Duæ differentiæ, quarum vna maximè inſignis: quippe nonnihil eſt quod maturantur quidam: ſed multum eſt quod maturantur ſeriores. atqui decuit, priores priùs maturari. huius rei cauſam decuit ab eo explicari. Ratio eſt: quia conſtituti ſunt ex elaboratiore ſucco. Altera differentia in eo eſt, quòd non ſimul omnes eduntur. Περὶ τῶν ἐρινῶν. Hic alio vocabulo vtitur. ſunt autem ἐρινοί iidem qui & ὄλυνθοι. Gignuntur ergo priùs Prodromi, deinde groſſi, tum Ficus. Ε᾽γγύτεροι. Prima differentia erat à tempore: quia nonnulli prius, nonnulli poſterius: altera differẽtia à ſitu. Quia priores ſub folio multum, οἱ ὕστεροι πολύ. poſteriores autem propius frondem & Ficum. Tertia differentia: priores, priùs cadunt. Τὰ μὲν οὖν συμβαίνοντα. hiſtoria poſita cauſas væſtigat.

Τὸ μὴ τίκτειν φέρειν. Cauſa priuationis in quibuſdam eſt, quia ſicciores. Perſtat in ſententia quæ à materiæ copia fructus ſtatuebat. Et addit ἰσχύι: ſic ſuprà, vtrumque: τροφῆς καὶ δυνάμεως καὶ ὑγρότητος: ἐνέργεια autem eſt effectus δυνάμεως.

Ε᾽κ γὰρ τῆς ὑπολειπομένης τροφῆς. quod & ſuprà, ὑπολειπόμενον. ſic ibi συνεστραμμένον, hic σύστασις.

Μὴ σώζειν. Dicat aliquis: Si ſuccus erat ibi, quare non conformatus eſt in fructum, ſicut & alia eius pars? Quia, inquit, nimium traxit: totum coquere non potuit. Τὸ δὲ μὴ ἐνδελεχές. Cauſa eorum quæ non continuant modum quotannis fructificationis. quia non æquales ſunt earum affectus. Et ſanè ita eſt, vt in D Oleis, quæ tertio quoque anno minus ferunt. Effœteſcunt enim, & minus tum attrahunt tum excoquunt.

Χεῖρον θεραπευθεῖσαι, minus culta. Vt tria ſtatuat principia fœcunditatis: vnum internum in duobus, nempe ſucco & vi. Duo extrà: vnum naturale, aerem: vnum ab induſtria, cultum. Pro horum modo, ferre aut non ferre, aut minus ferre aut minus bene. Οὐδ᾽ ὑπόλειμμα. Si minus colitur, minus valet. ſi minus valet, minus trahit. ſi minus trahit, minus habet. ſi minus habet, nihil reliqui fit poſt fructus generationem, ſed abſumptum eſt in ea totum. Ε᾽κεῖνο δὲ. Si colatur & faueat

aer: tunc quæ ſolita fuerit intermittere fructificationem, non intermittet. Tantum poteſt ergo cultus vt addat ad naturæ opus. Quin id quoque contingit, ſi cultu deficiatur: vt prodromos edãt, legitimos non edant: conſumpto ſcilicet in prioribus ſucco. Μὴ διαμένειν. quia dicebat, ἰσχύειν & διαμένειν. Notabis πλῆθος: copiam. facetè: ſi non multùm accepit, non multùm poteſt reddere. ideò ſubdit ἀποδοῦναι. Τὸ ὕστερον. quia eſt ex reliquiis. Τοῦτο δ᾽ ὅτι. Prodromis ſuccus fuit apparatus atque elaboratus: iccirco nati. præreptus ergo eſt legitimis. quamobrem nouus bis fuit comparandus. at non eſt. at non ſatis temporis. hoc eſt quod dicebat δεύτερον & ἐκ καινῆς. Ἀλλὰ μᾶλλον. ſcilicet καὶ ἔτι μᾶλλον: vt qui groſſi ſunt in ſuperiori parte, plus matureſcant: qui prodeunt ex craſſioribus brachiis, minus. Ratio: quoniam & materia, τροφὴ, & forma formæve inſtrumentum ἡ θερμότης, prætervehitur illos, quaſi non idoneis locis incubantes, & ſurſum euecta ſubſidio venit ſuperioribus. Καὶ ὅλως ἡ τοῦ δένδρου. omnino arboris natura eſt aſcendere. quare non mirum eſt ſi deſtituantur inferiora. Ὁρμὴ eſt hic formæ facultas: quoniam ſubiungit, ἅμα συναναφερομένου τοῦ θερμοῦ. Calor qualitas eſt in ſubiecto, quæ & ſuapte natura ſurſum fertur, & euehere ſecum poteſt id in quo eſt, vt patet in exhalationibus. Ἡ ὑπόληψις. Opinionem de ſe facit ea natura tanquam de cauſa.

Διὸ καὶ αἱ κατὰ μέρος. amplificat doctrinam. Hæc eadem cauſa eſt, quòd quibuſdam flores non eduntur ſimul. Quia pro ſe primùm ſatagit arbor ad aſcenſionem: deinde propagationẽ ſpeciei meditatur in ſemine: quod vt producat, florum inſtituit generationem. Hoc eſt quod dicebat καρποτοκίας τῶν δένδρων: quia germinatio primo fit opere, ſecundo flos, tertio fructus. καρποτοκίας. quia fructus eſſe videtur floris fœtus. Τὸ πρότερον ἀνθεῖν ἢ τῶν δένδρων πρὸ τοῦ τῆς βλαστήσεως. Præuertit florificationem germinatio: quia tendit ad germinationem arbor, quaſi ad ſui partem. fructus autem non eſt pars, ſed opus. Παραπλήσιον. Poſtrema capitis pars, in qua ſimilem quoque Vitium oſtendit naturam in eo quòd anticipent aliquando germinationem. Sed hoc differre, quòd Ficus non eodem ſemper è loco: Vitis ex eodem ſemper. Ὅπως δέ. Quærat aliquis: ſi maturè germinant, an celeriùs proficiant in cæteris, quàm quæ non prægerminant? Id, inquit, ex temporis pendet rationibus. Prout ille fouerit, aut aduerſatus fuerit, cætera omnia conſequuntur: accretio, floris, fructus productio ac perfectio. Μὴ χεῖρον ἄν. Non ſolùm ἀποτίκτει, ſed etiam προάγει: & edit, & edita perducit ad legitimum tempus, quoad aer inæqualem inchoatæ præſtiterit temperiem. alioquin ad frigus conuerſo tepore, ἡ προάγει.

Lego τῷ ἀμπέλῳ, non autem ἀμπέλη. Et ἀρχαὶ ἐν αὐτοῖς. addita præpoſitione. Et κράδας καὶ θαλλίας, non autem κλάδους καὶ ἐλαίας. Et ὅτι δὲ τοῦτο συμβαίνει, non autem ὅτι. Et ἢ κατ᾽ αὐ-

A τὸ συνηρημένον, ἢ ἀμφοῖν. Et ὄψιον, non χεῖρον. Fatali in huice libris errore, vt alterum pro altero ponatur. Et καὶ ἡ τῶν διαφόρων συκῶν, non autem διαφόρων. Et λεγομένων, non λεγόμενα. Et ἡ τροφὴ γὰρ ἅμα, non ῥοπή. Et τὸ δὴ μὴ ἐνδελεχές.

Theodorus, ἔχει διαίρεσιν, digerere poſſumus. Digerere, non eſt diuidere, ſed diuiſa diſtribuere. Ἅπαντα γὰρ ταῦτα παρὰ φύσιν. Hæc omnia natura penitus negat. vides cincinnos Theodori. duo errores. non enim verum eſt, naturam negare: permittit enim ſe ſuo iure tantùm ordinario circunduci: tanto minus conuenit aduerbium, penitus. Si enim penitus negare, nulla in mundi parte, nullo tempore illorum quippiam eueniret. Τὸ μὲν οὖν συνεργοῦν, fauent. malé.

B Nam ſpectatores, verbi gratia, fauebant aurigarum factionibus, ἀλλ᾽ οἱ συνεργάζοντες. melius, communicant operam. Τὸ περιττόν. operoſam naturam. potiùs excellentem. excedunt enim. naturæ non eſt operoſum groſſos fundere.

Ἀμέλει καὶ τοῖς εἰρημένοις. qualia prædicta quoque pateſcunt. peregrina loquutio. nemo dixerit, leo fortis pateſcit. & diſſimulauit, τὸ ἀμέλει.

Δεύτερα δὲ πρὸς τὰς βλαστήσεις, ſecundum ad generationem ſubiacent. neque ipſe intelligat, ſi reuiuiſcat. Vult dicere: ſecundum facit ad intelligendas intempeſtiuas productiones: quòd habeant in ſeipſis aliqua principia germinandi.

Πτόρθοι, ſcapi. at ſcapi non ſunt ἐξιόντες Θαλλία. thalia. termitem potuit dicere. Χάρακες, vallum. Sanè vel ſignificat aliquando: ſed non

C hic. ἀλλ᾽ ἀφῃρημένα: ſed à parẽte deciſa tantummodo germinant. quare aduerbium addiderit equidẽ neſcio. Ὁ καρπὸς ἀνίσταται. fructus poſteri. malè addidit, equidem neſcio. Ὁ καρπὸς ἀνίσταται. fructus poſteri. malè addidit. nam poſteri fructus ſunt ipſi legitimi Ficus. De groſſis hic loquitur, qui ficos preueniunt non ſunt ergo poſteri. Quòd ſi dicat eſſe præcocibus poſteriores: at etiam legitimi Fici tales ſunt: quos non rectè quis ex hac oratione intelligeret, ex eadem prodire parte, qua & præcoces: quod falſum eſt.

Καθ᾽ αὑτά. ex integro. nemo intelligat. ſed per ſe, non autem per ſucci reliquias. Ὄπισθεν τῶν φύλλων, ab auerſis foliis. peſſimè. præpoſitio, ab locum denotat. At non naſcuntur à foliis,

D ſed ſub: atque etiam, vt mox dicet, κατόπιν, pone folium. Ἐπιμένειν. differre. verbum ambiguum. ſuſtinere. cohibere humoris impetum. Ὀλύνθους, maluit Caprificus quàm groſſos dicere. Ἀβρώτους. inguſtabiles: malé. guſtabiles ſunt, eſculenti non ſunt. aliud βρωτόν, aliud γευστόν. Αἱ δ᾽ οὐ φέρουσι. quæ quam minimé. malé contradiceret enim ſibi. Namque ait: prodromos ferre Laconicam, & Vmbilicalbã (ſic enim vertere poſſumus, λευκομφάλιον) item alias multas. Quónam igitur modo ſubderet: quæ quàm minimè ſcilicet ferunt. ſed eſt alia diuiſionis pars huic contraria, ſic: aliæ verò non ferunt. Τῶν δὲ φερουσῶν οὐ συνεχές. Nec earum quæ gignunt, differentia continuò.

imò

A imò. differentia eſt. quia non eſt ζωτικὴς φυσ.

Συμβαίνει δ' ὅταν καὶ ὅπου ἔνιοι τινὰς τῶν ὕστερον, euenit, vt aliqui ex iis qui poſteriores prodiere, matureſcant. at Theodorus ipſas arbores dicit poſteriores: ſic enim vertit. Euenit, vt aliquæ poſteriores quoque nonnullas præcoques valeant maturare. Τὸ μὲν διαλλαχὲς αὐτῶν τούτων. accidit his ipſis intercapedo. Sanè videndum, an ſatis cõmoda vox hæc ſit hoc loco. Μὴ λαβοῦσα τὸ πλῆθος. quòd ſi copioſè nihil hauſerit. vide quid faciat ambitio in oratione. Quid enim eſt hic (nihil) vbi dicere oportuit (non)? Ἀποδώσει καὶ τὸ ὕστερον. Nihil eſt quod etiam anno ſequente proferre nequeat. ambitio in loquutione. negligẽtia in expreſſione verbi ἀποδώσει. Certè quia dixerat λαβοῦσα: dixit, reddet. B Ὥσπερ ἐκ καινῆς. tanquam denuò. Legit ergo καινῆς quaſi ex noua materia. neque diſplicet. vtroque modo tolerari poteſt.

Lege in codice Theodori, fœcundo illo, atque germinatore, non autem fœdo.

CAPVT II.

II. Capitis argumentum. Cur ex aliis partibus, quàm ex ordinariis edantur fructus. Minus mirandum in Ficu neſci groſſos. Quare non matureſcant, ſi non ſcalpantur, aut Oleo perungantur. Harum proportio, & earum quæ ab imo florent.

TA' Σ μὲν οὖν μερέων. Nemo neſcit propoſitis partibus, eas ſuo quanque capite exequendas. Ideireo C hinc auſpicandum eſſe caput nouum. Suprà dicebat: naſci fructum alieno tempore. Hoc erat caput vnum, quod abſoluit tractatione ſuperiore, cum exemplis Ficuũ & Vitis. Alterum erat: non ordinariis atque legitimis partibus edere fructum. hoc hic perſequendum. ita tranſitus eſt figura illis verbis. Hactenus de illo dictum: in his de hoc dicendum. Sic tertio loco dicebat. aliquãdo non ferre legitimũ fructũ, ſed alienum. hoc ſequenti capite digeret. In præſenti dat cauſam quare non è ſolito loco prodeũt fructus. hoc in prima parte. In ſecunda oſtendit, non eodem æquè modo in omnibus mirandum eſſe. minore miraculo in Ficubus fieri. In tertia parte cauſam reddit quare non maturẽt, niſi ſcalD pti aut Oleo delibuti. In quarta agnoſcit affinitatem in ſimilitudine, & huius maturationis, & eorum quæ particularim ab imo florent. Οὐ πόῤῥω ταύτης. Cauſas, quibus arbores edant fructus non ex ſuis locis, ait eſſe à ſuperioribus non alienas. Ita docilem facit auditorem: quum quaſi demit curam futuri laboris ad intelligendum. Item facit attentum: vt doceatur de ſimilitudine rei diſſimilis. Aliud enim eſt tempus, de quo ſuprà: aliud locus, de quo nunc. Simul docet nos diuinam methodum Peripateticorum: qui rebus naturalib⁹ inueſtigatis, ſtatuũt fines ipſis, eas úmque cum aliis vel communiones vel differẽtias agnoſcunt. Cuius diligentiæ is eſt finis: vt ex gradibus entium cognoſcatur ordinis vnitas in vniuerſo: quo ex ordine intelligitur, quemadmodũ pen-A deant à primo principio: per quarum cõſtitutiones ad ipſum vſque vltimum aſcẽdamus: quæ pars prior eſt beatitudinis, in illius notione ſita: vt alteram porrò conſequamur, quæ in eius cultu, atque amore poſita eſt. Sed ad rem. nota loquutionem: οὐ πόῤῥω ταύτης. dicimus etiam πόῤῥω τούτων.

Ὅταν ἀθροισμός. oſtẽdit cauſæ propinquitatem. in illis intempeſtiua fiebat eruptio, cùm facta fuiſſet humoris collectio ſub tempore. Hic fit alienis è locis eruptio, quum facta fuerit humoris collectio in illis locis. Ac mox quidem, quam hic non nominat, nominabit ἐπιῤῥοήν. Solum nominat τὴν γόνιμον δύναμιν, ſicut & ſuprà. ſed ea δύναμις eſt in duplici ſubiecto. In arboris parte illa, vt agentis: in humore, vt patientis. Ἡ ἀρχὴ τῆς τροB φῆς δεχομένου τοῦ ὑποκειμένου. haud contemnenda difficultas. Quid eſt ἀρχὴ τροφῆς; quid eſt ὑποκείμενον; Alimẽti principiũ dicit naturã in ſucco aptã ad illã tranſmutationẽ. ad eã tranſmutationẽ qua poſtea & dicatur, & ſit alimẽtũ. Τὸ ὑποκείμενον autẽ eſt ſuccus in arbore iam proprius, & ipſæ arboris partes. Quare ſuccus ille iam proprius, at prę-ſtò eſt ad formationem fructus è legitimis partibus exituri: ſic hic nouellus atque aduentitius aſſimilatur illi. Quamobrem effert ſeſe iis ex partibus quæ non ſunt ordinariæ naturæ lege ad fructificationem deſtinatæ: propterea quòd in illis collectus eſt. Καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. Scilicet ordinariis, atque ad edendum fructum conſtituC tis. Ἡ σύστασις. multa prudentia. Non ſolùm dicit cauſam, ſed etiam facilitatem. non repugnare rationi collectionem illam. Naturę lege fieri: vt ibi conſiſtat humor, quando adeptus eſt naturam quandam ſimilem tẽperamento partis illius. Vult dicere, nihil eſſe contrarium, à quo de loco illo talis ſuccus appellatur: propterea quòd inter illum & ſedem quam occupauit, inita eſt iam ſocietas ex affinitate naturæ. Hoc dixit quia voces illæ, σύστασις, & ἀθροισμὸς temporis tractum deſignant.

Ἀλλ' ἀλογώτερος, inquit: ſi in animalis corpore partes quædam alieniſſimos humores ad ſe confluentes patiuntur reſidere & colligi, & in diſſimiles alias partes tranſmutari. Quanto commodiùs in arboribus fiet, vt fiant partes quædam naD turales: puta ficus? at non ſuo loco, inquies. at eo loco, inquam, collecta materia eſt. At in animalibus cornua viſa ſunt ad pectus & in crure capræ, tum in articulis pedum cornea duritia multis hominibus. Ἢ τοιοῦτο ἕτερον. vt digitus in cubito, dens in palato, oculus in tempore in infanti noſtræ viciniæ. Ὅσῳ μᾶλλον. Cauſa, quare minore negotio fiat mutatio loci fructibus in planta, quàm partis cuiuſpiã in animali. quoniam plantarum partes ſunt inter ſe magis ſimiles. Quaſi dicat parum differre loca illa, τὰ μεγέθη τοῦ ζῴου ἀπὸ τοῦ ἑτέρου. Sic ita ſeſe expedit, vt impeditum relinquat eum Philoſophum, qui de animalibus ſcribit. Namque ſi faciliùs fit in planta: difficiliùs in animali: difficiliùs in animali reddetur cauſa. Vbi tamen aduertendum eſt: non eſſe eãdem omnibus rationem Nam membrorũ

ſitus mutatus in animalibus, habet cauſam in ſeminis vi, & à matrice. At agnaſcentia membra, vt dés & cornua, fluxionem tantùm habent materiæ ad eam parté. quocirca hæc accuratiùs diſtinguéda ſunt. Ἐὰν δὲ δὴ Alteram adducit agnationem, quã docet fieri faciliore opere naturæ. & quæ ordinariæ generationi propior ſit. Velut cum cuipiã germinationi acceſſerit germinis additamẽtũ, aut fructus fructui, aut floris flori. hæc tria nãque vidimus. Primùm, vbi ramus videbitur explectus, & tamẽ rurſus aliquid ab latere pullulat. Exẽplo declarat alienum locũ illum: Interdũ, inquit, è ſtipite prodibit ramulus. hoc videmus in vite frequenter. Cauſa eſt ſucci copia, qui totus in ſuperiores palmites abſumi nequit. Fit etiam frequenter ob eandem cauſam in ſylua cędua. Amputatis

B enim brachiis omnibus arbori cremiali, plus humoris ſubit quàm quãtum expediri queat ad loca ſuperiora. de fructibus tranſlatitium eſt. Prunis enim agnaſcũtur Prunella quędã, quaſi gemella. in floribus id rariùs euenit. Tamen & aliás ſerò anni tempore, vnam: & hoc anno multas habuimus in hoc rure, vbi hæc ſcribebamus. Roſas cum agnatis Roſellis in medio cirrorũ, qui crocei ſũt. Cauſa fuit, annus humidiſſimus & Auſtrinus. hoc intellexit, cùm dicebat προσβλαστήματα. Κλῆμα ἐκ τοῦ σκέλους. Tam parum mirabile eſt: vt ex eius frequentia Romani vinitores ei palmiti nomen fecerint: Pampinarium enim vocant: vbi etiam reſecem interdum faciebãt. Minuit admirationem: quòd caudex & rami non differunt, niſi materiæ craſſitudine propter ætatem. Ἰσχύοντα δέ. Po-

C tuiſſet aliquis dicere: non mirum eſſe quòd orratur: ſed eſſe mirum quòd fructum ferat. Non eſt, inquit. non poſuit rationem. idem eiuſdem naturæ commeatus eſt. Et edito ramo ex parte noua, atque via facta vi, faciliùs per illas iam inſtitutas laxitates ſubierit ad fructum ſuccus. Ἀλλ' ὅτι. Sed remotius à ratione: cùm ex brachiis craſſioribus, aut ex caudice fructus emicat illico: id quod ait in Punica euenire. Αἱ δὲ τοιαῦται. Hæc eſt ſecunda capitis pars: vbi mutatio ſitus in Ficis, quaſi legitimã tolerari poſſe, dicit. quoniã locus non ſit alienus poſterior à priore. vterque enim eſt ad folium. Ὅτι τὴν μέν. rationem reddit, Non potuiſſe ob imbecillitatem, aliam aggerere materiam ad priorem. quare quod reliquum fuit, ſubſiſtit. ἐπιβλάστον intelligit alium fru-

D ctum, vt & alibi, ſubeuntẽ. Ἰσχυρότερον. quam partem fluxus plus potuit occupare: in eam incubuit atque ibi reſiſtit. Ὀψιφαρίας. vrbané. Interea, inquit, dum eſt in mora Prodromorum generatio, humor ille ne otioſus fieret inutilis, diſtributus eſt à natura. Ideò dixit ἐπίτευγμα: quaſi auctarium. τὸ ἐπὶ ἐξήμυσε. quia intus ſine fruſtrabatur, at illa quod optimum eſt, ſemper intendit. τὸ ἐπὶ. eſt nota τῶν ὑστέρων. Φαίνεται δέ. Addit aliam rationem haud longè ab optima demõſtratione. propoſitionum ſumma hęc. Quod in ſpecie quapiam naturale eſt & ordinarium, id in alia generis eiuſdẽ ſpecie euenire, tranſlatitium eſt. Ratio ſita

A eſt in communione generis inter ipſas ſpecies, vnde ipſæ inter ſe ſint affines. concluſio ex hiſtoria, Sunt in Ficuum genere ſpecies quædam, quas ìcciрco vocant ὀπισθοφόρους: qui retrò pòſt frondem fructum ferunt. Si hoc in illis eſt à natura ſitum & ſtatum: poteſt ex principiis quæ ſunt in communi genere, deduci ſimilis euentus in aliam quoque ſpeciem. ſic potuit homo naſci cum capite vitulino. ſed de his accuratiſſimè in libris de ſemine genitali. Τῇ δέ. hac parte. ſic enim paſſim, quod nobis, tum. τῇ μὲν, τῇ δέ. Καὶ τοῖς μὴ πεφυκόσι. intelligit in ſpecie ordinariam propenſionem. Nam ſi non eſſet πεφυκυῖα Ficus illa ὀπισθοκαρπεῖν: nunquam id faceret. Vt nunquam loquetur mugil: nunquam videbit talpa: nunquam ingredietur oſtrea. Nũquam enim adipiſcetur illam

B διάθεσιν, ſi non ſit πεφυκυῖα ad illam διάθεσιν ſuſcipiendã. Tum ſi eſt πεφυκυῖα ad eum affectum conſequendum. erit etiam πεφυκυῖα ad effectum porrò perficiendum. effectus autem eſt fructus productio. Etenim cui, & quando, & vbi, & quomodo poteſt aliquid contingere: poteſt eidem contingere etiam cauſa illius rei quæ ei contingit. Alioqui ſi non eueniet cauſa, non eueniet effectus. at non eueniet cauſa, niſi natura duce: eueniet igitur affectus eadem natura duce. Hoc autem eſt, πεφυκέναι: ex quo etiam effectus. hic autem eſt ὀπισθοκαρπεῖν. Quemadmodum igitur ἐφ' ὧν δὲ τοῦ, ὀπισθοκαρπηγονεῖ. Non enim fortuita naturalis vlla generatio. Eſt enim etiam monſtrum ſub vniuerſalis naturæ legibus. Ἔτι δ' ἐκ τῶν ἀ-

C κρισμένων. vrget arctiùs. Etiam extra genus ipſum Ficuum, eſt in aliis arboribus natura cum Ficubus communis: illa ſcilicet ferendis fructibus ex craſſioribus ramis. nempe talem eſſe Ægyptiam Sycomorum. Hæc non eſt demonſtratio, ſicut erat ſuperior ex proximo genere, ſed ex remotiore. Habet tamen analogiam & affinitatem cum Sycomoro Ficus.

Εὔλογον. Ratio, qua poſſit è parte duriore. quia vegeta & fœcunda. cuius rei adducit argumentum illud: Si dematur fructus, eundem in locum ſubire alium. Mirum verò, ἐκ τῶν αὐτῶν, ſi ex eodem loco. Lætam enim partem illam eſſe, par eſt. Sed quæramus. quod peragere quit rem difficiliorem, faciliùs rem peragere poterit faciliorem: Si fructus è caudice Sycomori prorum-

D pit: cur non etiam è ramis? An violentior ſuccus ille non attollitur, ſed hæret in imis: & attrahendi retinendíque vis maior eſt in maiori, peculiari natura quadam? itaque ſtipes intercipit ſubeuntem. Οὐ πεπαίνει δὲ καλῶς. Hoc & ſuprà dictum eſt, & pridem in Hiſtoriis, & mox infrá. Iccirco dicebat, πρὸς καρποτοκίαν eſſe vegetam. quoniam πρὸς τὸ πέπειν οὐκ ἔστιν ἄτονος. Et eſt alia Capitis pars, qua repetit cauſam, quare non niſi ſcalpti matureſcant.

Ἔοικε δέ. Poſtrema Capitis pars quæ facit ad ſuperiora. Oſtendit enim, partibus aliis alias eſſe poteſtates: id quod in iis plantis patet, quæ ab imo incipiẽtes florẽt particulatĩ. Vbi propoſitio

eſt cum Sycomoro, cui fructus ſunt in parte inferiore. Quia vis ibi maior, ſibi vindicãs quod obuium ſit. Inferioribus expletis, quod ſupereſt accipiunt ſuperiores. Ideo dixit προσωζεται. κατὰ μέρος. Vſitata loquutio: & κατὰ μέρος, particulatim. Columella etiam ἐπὶ μέρους ἐκάστων, partibus.

Τὴν δὲ τῆς τροφῆς. Iam trita & liquida hæc. Καταμερίζεται εἰς τὴν αὐτοῦ φύσιν. Partiuntur in ſuam naturam. φύσιν hic intelligit & partes & partium effectiones. καὶ δύναμιν. Hic intelligit officia partium. Nam ſanè non diſtribuit in facultatem, ſed in partes quarum vis augeatur poſtea: ſcilicet aucta ſubſtantia, quia plantæ anima eſt materialis, & diuiditur ad ſectionem quantitatis. Fit igitur hic interna ſucci mutatio, cùm aſsimilatur ſucco naturali & paret facultati: à qua paratur ad duo: nempe ad germinationem & fructificationem. Itaque dixit pro germinatione illa, καὶ πάντων ὁμοίως, &c. Alia verò ſequentia ad fructificationem Nã, inquit, vlteriori coctione adipiſcitur formam frõdium & ramorum. Quòd ſi in partem inciderit validiorem, etiam fit vtilis ad fructus efformandos. Hoc ſibi volunt illa εἰ δ᾽ εἰς ἰσχυρόν. ἤδη καρπογονεῖ, iam euadit habilis atque idoneus ad fructũ. Id quod illi alteri non potuit euenire propter imperfectionem. Imperfectus autem fuit propter humorem nimium. Ob id dixit, ἐκεῖνο δὲ οὔπω δύναται, διὰ τὴν ὑγρότητα, καὶ τὴν ἀπλήστιαν. Cauſam præpoſuit effectui.

Lego ἐν δὲ τούτοις ἐκ ἀλόγως, non ἀνάλογος. Γ͗χόντα τε δὲ καρποῖς ἐν legitur: legendum aut καρποτικῶς, vt ſæpe antehac: aut καρπογονοῦσι, vt bis mox. Et ἀπολειφθέντων, non ἀπολειφθέντων. Et ἐκεῖνο προσαύξεται, non προσαύξεται. Sic etiam προβλάστημα, non προβλάστημα. Et εἰς τὴν αὐτοῦ φύσιν. aſpiratè ob reciprocationem. Et καρπογονεῖ, non καρπογονοῦ.

Theodorus addidit illa omnia: mox germẽ exoritur: illis ἀθροισμὸς εἰς τοῦτο γίνεται τῆς γονίμου δυνάμεως. Εἰ ποιαύτην πιὰ κατὰ μέρος ἕλαβε ἕξιν. Vbi quiſpiam ciuſmodi habitus conditus fuerit. Peregrina loquutio, conditus habitus. Omiſit κατὰ μέρος. Malè interpretatus eſt τιὰ, quiſquam. Quiſpiam potiùs. Omiſit τοιαύτην, verba neceſſaria. Quia infrà quoque dicit, partes pro ſua quaque natura & poteſtate, aduenientem ſuccum ſibi aſsimilare. Igitur κατὰ μέρος. & τοιαύτην, vt notaret adeptionem qualitatis. & malè ἕλαβε, conditus. imò accepit. Quoniam mutatur à parte & facultate, atque illud ſuſcipit temperamentum. Et non benè κρᾶσιν, habitum: diuerſa nanque ſunt. Neque illa tum tranſmutatio habitus eſt, ſed temperatio: & (vt dicam more Cõtultorum) ambulatoria, atque apparatus ad habitum, quem ſuſcipit à forma germinis aut fructus. Αἱ διαλλαγαὶ τῶν τόπων Cùm diſcrimen committitur loci. Neque intelligebantur à me Latina, neque explicant. Simplicisſimè, quum ſit locorum cõmmutatio. Diſcrimen eſt διαφορά, non διαλλαγή. Τὴν μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἀσθενῆ. quòd aggregatio imbecilla. peſsimè. Imò validiſsima. ſed ita voluit, vt doceba

A mus. Humoris afflu xum eam in partem eſſe validum: idcirco formari ex ea fructum poſſe, reſidẽte quidem ibi materia, quæ non deſeritur ſurſum ad germinationem: quia ἐπὶ πλεῖστον imbecilla eſt.

Ὅθεν καὶ πέττεται, γίνεται τῶν προάγων πλείω τε, καὶ πρῶτον. Itaque humoris collectu iſto ſeriore Ponus præcoquibus arbor digeſsit atque exarat. Fortaſſe exeruit legendum eſt. Simplicisſimè ſic. Quare dilata præcocis fructus generatione, his impartita eſt arbor atque eduxit, aut emiſit. Τοῖς ὁμοζυγοῦσιν, aſſociatis peſsimè. Laxauit habenas currus Ciceroniano: cuius bigæ illæ erãt generis ſocietate coniunctis. Ὁμοίας δὲ διαθέσεως γινομένης. Vbi ſimilis condita fuerit habitudo. Nullo modo accuratus Philoſophus τὴν διά-

B θεσιν dixerit habitudinem. Ar ſuum illud Condita, rurſus occinit. Eſt enim διάθεσις affectio τὴν ἕξιν, tanto magis τὴν ἕξιν antecedens. Illa verba non ſunt in codicibus Græcis noſtris, ſiqua fertilis ac valida. Τότε γὰρ ὡς ἀνθεῖ, quòdque aſsiduè perficitur, floreſcere incipit. Omnino non cohærent. Simplicisſimè: dum perficitur, floret. Omnino ſanè aduerbium illud ſuperſtitioſum. Illa omnia omiſit Theodorus, καὶ πάντων ὁμοίως μὲν εἰς τὴν βλάστησιν φέρεται τῆς τροφῆς, quod alimento ſupereſt, abire in germinationem. Quod validius atque elaboratius ſit, in fructum efformari. Et illa omnia addidit, antè augeſcit corroboratúrque, quàm aliquid pariat.

CAPVT III.

C *Tertii capitis argumentum. Fructus colores mutant. De Vite fuliginoſa. Punicarum tranſmutatio. In tempore maiore ſeriùsquàm ſit annua mutatio. De Lolio repetit & frumento. Horum omnium cauſa.*

RAΣ δὲ μεταβολὰς τῶν καρπῶν. Tertiam (quę reſtabat) aggreditur partem, quæ præter naturæ ordinẽ fierent in plantis. Ea erant circa fructuum mutationem. Recitat in vite Capnia cauſam, qua facilè mutentur colores per viciſsitudines, albus ſcilicet ac niger. Quia ſuapte natura medio inter hæc colore ſit, nempe fuliginoſo. An hæc illa Vitis eſt quam veteres Heluolã nominabant? Etiam de Punicarum mutatione refert hiſtoriam diligentiùs: tum veſtigat cauſas: à radice, ab aere. Illud poſt hæc pro axiomate, in

D temporis tractu fieri hæc: ſed latere nos. In poſtrema parte, de Lolii frumentíque viciſsitudinariis tranſmutationibus. Quam narrationem cur repetat cauſam reddit, atque ait rem confeſſam adducere ad faciendam de propoſita natura fidem. ſcilicet mutari fructus in arboribus. Τὰς δὲ μεταβολάς. Duas tangit mutationes, coloris & ſaporis. Et iam ſuprà de Populo. De coloribus, propter Vitem Capniam. De ſapore, propter Punicam: de quo non ſemel iam. Cæterùm dubitabat ipſe verùmne eſſet de colore hoc. Itaque dixit ὡς δοκεῖ φασί Deinde moderatur cauſas admirationis cùm loco videtur attribuere: dicit enim ἐναχοῦ. Mutcet

tamen etiam tempus, ὅτε μὲν, ὅτε δέ. Tempus intelligo non tractum ipſius motus, ſed qualitates ſub tempore. Tempus enim non eſſe cauſam actiuam, ſatis alibi demonſtrauimus. At hic actiuas deſignat cauſas. Simul autem paſſiuam adiungit. Cum enim Capniæ color ſit purpuræ dilutæ, quẽ Heluolum dicimus, facilè ex eo medio naturæ opus deducitur ad extrema. Nempe quæ cauſa eſt vt ſit colorata, ea cauſa cùm à loci temporiſque viribus intenditur, intenditur item color ad nigredinem vſque. Sic fuſcæ facies in ſole fiunt atriores. contrà quæ cauſa facit vt color is dilutior ſit, ſi à loco & anni qualitatibus euadit efficacior, detrahit ſanè de tantillo eiuſmodi ad albedinem vſque: ſicuti fuſcæ facies in vmbra remittunt aliquid de fuligine. Eſt autem flexus Atticus κύανον, vt ἀντιλέγειν. Duos autem declarat modos, vt quandoque omnes acini in tota Vite ſint, aliàs nõ omnes. Cauſa eſt humoris maior minórve copia.

Διὸ χρῶνθ' οἱ μάντεις. Oſtendit etiam in hominum opinione poſitam huius mutationis rationem. Superſtitio nanque ex aduerſo pugnat cum cauſis naturalibus. Illico enim ſi quid præter morem legéſque communes euenit, ad deorum iram referunt. Ait itaque tam explicatam eſſe mutationis huius rationem, vt etiam vulgò recepta ſit. Id adeò, vt ne vates quidem quippiam ex eo momenti ſuſpicentur ad futuri coniecturas. Cæterùm ridiculi ſint arioli, magis etiam ridendi qui eis fidem habeant, ſi ex racemi colore fortunas metiantur. Vidimus enim in Vua nigerrima candidiſsimos acinos. Quin arte quoque fieri poſſe, docent libri γεωπονίας. Explicat autẽ cauſam quare vates eiuſmodi conuerſiones non habeant portentorum loco. τὸ εἰωθὸς οὐ τέρας. Monſtrum enim eſt, quod præter ordinem fit naturæ. Sic enim in quarto De generatione animalium ſcripſit Ariſtoteles. At τὸ εἰωθὸς non eſt extra ordinem. Conſuetudo nanque lex eſt. Αἴτιον δέ. Hinc eſt initium ſecundæ partis, in qua cauſas digerit. Ac primùm quidem non tam cauſam, quàm occaſionem ſiue concauſam ipſam facilitatem. Medius enim color inter extrema duo non eſt cauſa ſucceptionis extremorum. Ipſe tamen vocat αἴτιον. Voluit dicere, principia eſſe duo in vno confuſa inter ea vbi conuenerit, conſiſtere. Vbi ſuam vtrumuis ſibi ſeorſum vindicet poteſtatem: illud quod validius fuerit, ſuperare ita vt ſuum efficiat colorem, qui cùm eſſet medius, erat (vt ipſe vocat) καπνώδης, fuliginoſus: vnde & nomen. Ἐπιχρῶ. Alterius coloris, quàm medii, non tamen puri vel candoris vel nigredinis. Ita fluctuat: nec aſſentiri videtur huic opinioni. Idcirco vocat eam μικρὰν ἀλλαγήν: quaſi non coloris ſpecies à ſpecie diuerſa, ſed ſpeciei non mutatæ gradus quiſpiam proprius additus, aut contrarius demptus eſſe videatur. Ideo quaſi negabundus verbum apponit odioſum δοκεῖ. quia etiam dixerat ἀποκλίνοντες: vt fiant affines candoris aut nigredinis, non autem ὄντως, ac re vera tales. Αἴτια δ' ἡ τροφή. Tandem apponit cauſam huiuſce promotionis. Fuſcũ eſſe, ſi nigrũ

A & album ſpectes, alterius eſſe videtur initium, alterius finis. Non erit ergo mutatio, ſed progreſſio atque perfectio vtriuſque in eo medio inchoati. Cuius euentus cauſam ſtatuit in alimento tanquã in agente, & in Vite tanquam in patiente. Itaque dixit ἀμπέλου διάθεσιν recte. Non enim aliæ mutantur, quia non afficiuntur: neque ipſa ſemper, quia non ſemper afficitur. Afficitur ergo non à loco, quà locus eſt. Nihil enim aliud locus eſt, quàm vacuum corpore plenum. Non à loco quatenus is aut ille ager eſt: ſemper enim ſolum idem. ſed à loco, vt afficitur cæli impreſsionibus. Ob id dixit τροφὴ, vt explicaret quod dicebat, ἐπιχωρεῖν & ἐπί Dicat aliquis, Quomodo mutat alimentum? Nónne mutatur alimentum, & fit corpus? Sanè mutatur ſubſtantia. In omni enim nutritione fit

B generatio: tamen qualitatum vis manet. Ergo ſi pluuia multa inceſſerit abſque calore, diluetur color. Si præualebit ſiccitas in æſtu, diſcoquetur ad nigriorem fuſcedinem. Sic ex alimento colores in pecore mutantur. Vndé & Xanthi fluuii nomẽ. Ita capitis pediculi atriores, quàm qui ſunt in cætero corpore propter ſucci colorem. Et in cane candido pulices minus fului. Denique capilli Æthiopum atque Germanorum de hac re ſtatuent. Vitis verò διάθεσις appoſita eſt neceſſariò: propterea quòd actio non recipitur, quanta fieri quit ab agente, ſed pro captu ſubiecti patientis. Nam Vitibus verè nigris non fuerit eiuſmodi propenſio ab illam mutationem in eo ſolo, & ab eo nutrimento. Τοῦτο μὲν οὖν. Concludit. Tam eſſe hoc poſſe, vt ne mirandum quidem ſit. Nota loquutionem. οὐ χωρεῖται τῷ μὴ θαυμαστῷ. Concedi-

C tur atque admittitur etiam ſine admiratione. Alius dixiſſet, οὐ χωρεῖται ὡς μὴ θαυμαστόν. Aſſentitur naturæ quę eſt extra miraculi cenſum. Ita reſoluitur oratio hęc, χωρεῖσθαι τῷ μὴ θαυμαστῷ. Procedit inter ea quę non ſunt mirabilia. Τὸ δ' ἐπὶ τῶν ῥοῶν. Trãſit ad aliam partem, nempe ad hiſtoriam Punicæ mali, omiſſa Ficu. cuius naturam cum hac communem communi quoque cauſæ alligabit. Diuidit autem ſic hiſtoriam. Aut fit ſuctum mutari ſolum (nam in ſuperioribus hoc demum dicebat, ex acribus fieri dulces) aut arborem totam. Et ait, noſtratibus (ſiquidem totæ mutantur) idem contingere, quod & Cilicibus & Ægyptiis. Hoc quoque ſuprà dixit. Omnino ſemper eleuat opinionem difficultatis, & oſtendit proximè Naturã eſſe. Duas eodem modo cauſas dat: ait enim πάθος

D καὶ δύναμις: populariter admodum. Nam quis ambigit in omni effectu eſſe agens & patiens? Sed doce ſodes, quid ſit vtrunque. Neque facienda fuerat illa diſtinctio, ἢ μὲν ὅλον, & εἰ δὲ μὴ ὅλον. Nam etiamſi non tota mutetur arbor: at id fit nihiloſecius per πάθος, quam dicebat ἀμπέλου διάθεσιν: & per δύναμιν, quam vocabat τροφήν. Nam (vti dicebamus) alimentum tametſi patitur in tranſmutatione, tamen tranſmutatum agit, afferendo ſecũ priſtinas qualitates. Accuratiùs animaduertas minus accuratam loquutionem, εἰ δὲ μὴ ὅλον, ἀλλά γε τοῦτο συμβ. Aduerſatiua nota ἀλλά, non directò ad-

aduerſatur. Nempe τὸ πετὶ, non aduerſatur τῷ ὅλῳ: ſed τῷ αει. Τὴν αἰτίαν ἀπολογητικήν. Nota verbi vſum. Vt τὸ ἀπολογεῖν non ſemper ſit in defenſione poſitum, ſed in cuiuſuis cauſæ dictione. ἀπὸ λόγου τὴν αἰτίαν λεγειν. Ως ἐκ, τοιαύτης γενομένη, καὶ κρατηθείσης, ὅ, τι ἂν ἐθίσῃ. Declarat πάθος, κρατηθεῖσα, ſuperata. Declarat effectum, γενομένη. Declarat ἕξιν, ὅτι ἂν ἐθίσῃ. Eo ſumpto habitu ex aſſuetudine producet, vt ſemel cœpit, portò fructus. Sic habemus partitionis membra duo: in vno totius arboris, in altero fructus tantùm mutationem.

Εἰ δ᾽ ἀνωμάλους ἤνεγκε. Nunc aggreditur tertium. Quoties fructus pars mutatur. Sicut in ſecundo membro fructus erat pars totius arboris. Ideo dixit ἀνωμάλους. Huius inæqualitatis aſsignat ab radice cauſam. Sed cautè, vt ſemper ſolet, ἢ εἴ τι μέρος ἄλλο κύριον. Tum ſiqua pars alia potens ſit, & trahere talem ſuccum & reddere. Hoc dixit animalium exemplo, quorum alimoniæ mutatio nō tota fit in ventriculo, ſed in iecore colorem accipit, quem poſtea mutat alibi. Non enim omnia membra rubra. Adeò prudenter ac doctè diuinus vir agit hic. Multi nanque ſunt in floribus atque fructibus colores, odores, ſapores, qui nulli ſunt in radicibus: velut in Roſa, Intubo, Aaro, Peponibus. Quoniam verò plantarum partes valde ſunt inter ſe ſimiles: idcirco non diſcuſsit cuiuſmodi pars eſſet illa quæ iecoris vicem gereret: ſed in ancipiti ac vago dixit εἴ τι. Mirandum verò quāobrem non retulit ad animalium pilos, pennas, ſquammas: quorum varietas non ſolùm ſequitur ſpecies, ita vt à nobis per ea diſtinguantur: ſed etiam mutatur in indiuiduis. Mutatur verò in ſobole, vt non referat parentes. Mutatur per ætatem etiam in equo bis. Alius color pullo per menſes aliquot: alius pòſt, ad caniciem vſque: qui affectus multis communis animalibus & mutat præcedentes: & alios excludit colores: vltimus enim eſt. Caponē habuimus inſigni magnitudine, ac propterea certum conuiuam. Is cùm ater fuiſſet totus anno quarto tam factus fuit candidus, quàm erant alii quibus nulla pluma nigra fuerat. Quin equorum armenta in pratis habent colorem aliquanto remiſsiorem. Si fœno alantur, obſcuriores fiūt: quòd ſi auena largiore ſaturentur, ſaturatur & color. Cauſæ dictæ ſunt in quæſtionibus.

Ἅμα δὲ καὶ τὸν ἀέρα. Etiam ſuo inſtituto addit aerem, multum enim attribuit aeri ſemper & vbique. In Scythica ora quæ ad Oceanum iacet Arcticum, animalia eſſe omnia candida, ſcripſimus in exotericis. In Æthiopia vltima candidi ſunt elephanti. Et aura maritima flauos accolas fieri, docet Theophraſtus in libro De coloribus. Operæ verò huius diſtributionem in varias plantæ partes etiam declarat Præceptor in ſecundo De partibus. καὶ τὰ ζῷα πάντα καὶ τὰ φυτὰ, κἂν εἰ μὴ δι᾽ ἄλλην αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ ταύτην (intelligit τῆς τροφῆς τὴν παρασκευὴν) ἀναγκαῖον ἔχειν ἀρχὴν θερμοῦ φυσικήν, καὶ ταύτην πλείοσι μορίοις οὐκ ἐνδέχεσθαι. ὥσπερ αἱ ἐργασίαι τῆς τροφῆς ἐν πλείοσι μορίοις. Δόξειε δ᾽ ἄν. Occurrit ſententiæ quam quis afferre poterat:

A Ea eſt. Ab radicis diuerſitate varios colores prouenire. Vt ſi ab radice nigra, nigri omnes acini: ergo acini quidam ab radicis parte quadam. Occurrit autem ſic. Ex altera parte quarundum radices arborū mutilas eſſe, aut alio quomodo deteriores. At fructus nihiloſecius varios eſſe: propterea quòd in qualibet radicis parte vis illa confuſa ſit. Quam tamen adducit obiectionem, ea nō tam tollit hanc ſententiam, quàm fouere videtur. Nam quia non æquè vbique validæ radices, ne illarum quidem actiones. Ταῖς ῥίζαις ἡ αἰτία. Non ſeparatim huic aut illi parti, ſed toti radici: neque ſoli, ſed & aliis partibus, quarum officium eſt acceptum ab radice in qua eſt prima, vt loquitur Ariſtoteles, λειτουργεῖν, acceptum ſuccum

B porrò concoquere atque colorare. Ideo dixit κύριον μόριον: pars quæ ſit domina priorum functionum. Quemadmodum κύριαι δόξαι Epicuri, non ratæ, vt vulgò interpretantur, ſed quaſi quæ in cæteras omnes imperium haberent. Neque enim huiuſce vocis ambitus ibi Latino vllo verbo capi quit. Nota τοιαύτην τὴν τροφήν. quia de qualitate ſermo eſt. Nota λαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι quia tranſmutationes hæ ſunt partim ob alendum arborum arboriſque partes: ideo λαβεῖν: partim ob fructus, idcirco ἀποδοῦναι. Ὁ δὲ καρπὸς ὅμοιος. Minor propoſitio ſyllogiſmi. Repetitur verbum ἀπὸ κοινοῦ ἔχει. Id eſt in tota Vite omnes acini inter ſe ſimiles, aut nigredine aut albedine. at radicis partes diſsimiles. Itaque huic naturę ſeruit argumentum, vbi totus racemus, omnéſque itidem mutati ſunt. At non ſeruit ei in qua pars tantùm variata eſt. ὁμοίως aduerbium opponitur illis, ἐπὶ ἔχει ἐκ θατέρου.

C Sicut τὸ ἀπομεμερισμένως opponitur τῷ μεμίχθαι. Nō enim partiri vult, ſed miſtam eſſe vim. Itaque dixit πανταχοῦ: at in radice non eſt illud vniuerſum, quia pars altera vel deſit penitus tota, vel eius portio.

Οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἴσως. Adhuc vrget, atque oſtendit non eſſe efficaciam obiectionis. Tametſi radicis pars deeſt, tamen ab ea quæ non deeſt, totum ipſum ſuppeditatur ad ſuccum Id erat, ἡ τροφὴ πᾶσα. deeſt ὅμως. Non tamen hoc obſcurat obiectionē. Dicent enim ex illarum defectu prouenire mutationem quæ omnibus partibus communicetur. πᾶσιν, ſcilicet βότρυσι. Ἐὰν δὲ πανταχόθεν. Quòd ſi radix integra ſit, atque ex eius partibus æquè ſubeat alimentum, æquè item diſpenſabitur. quare non fiet variatio. Ecce, videtur hic intelligere de acinorum varietate in eadem. Diſpenſabitur

D autem æqualiter, quia meatus recti ſunt Propterea dixit, ἅθρους ἀθρόον τὸν πόρον. Et τὸ καθ᾽ αὑτὸν ἕκαστον. Suam quiſque racemus partem attributam ab ſuo latere vindicabit, quare non variabuntur. Quòd ſi variantur: ergo non ſecundùm rationis æqualitatem ſuam quiſque trahet portionē. Hoc eſt ὁ κατὰ λόγον: vt poſſent obiicere aduerſarii. Dixit ideo ὡς ἅπαντας διαιτεῖν. At non apparet ratio difformitatis attractionis. Non ergo eſt ab radicis partibus ſeparatim Hanc partem ſatis obſcuram ac plus ſatis implicitam ſic explanauimus. Nota loquutionem. ἀθρόως αὐτὸν τὸν πόρον. Meantibus

meantibus, vt ἱππασίαν ἱππεύειν, paſsiuè: actiuè autẽ apud Lucillium, equitem equitare. Dixit πῶς, qui neutiquam mathematicè & exactè recti ſunt.

Οὐ κατὰ λόγον. Si radix æquè vtrinque ſubeſt, & ſibi pars quæque trahit: non tamen æquè coloratur: non erit ab radice mutatio, ſed ab inæquali tractione. οὐ κατὰ λόγον, non pro rata. Ratum enim & ratio idem. hęc autem λόγος: à re ſcilicet: Quod enim eſt, res eſt & ratum eſt. Res autem à pecore quæ opes erant antiquorum. ῥῶ, & ῥέω, & ῥῆμα. Notabit fœmininum genus, καθ' αὑτὴν ἰοῦσαν, vt ad radicem referatur. Articulus autem τὸ, πρὸς τὰ ἄκρα, vel radicis, vel ſucci, vel ſuperiorum. Omnino ſuo more nos angit. Nota verba. Prius dixit παρατυχεῖν, in loco: quia locis ipſis præſentem ſuccum deſignabat. Nune παρατυχόντα, quia ſucci motum denotat per meatus ab radice. Et notabis modum loquendi, ἐκλείπουσί τινες ἀπὸ τῶν δένδρων: abſolutè poſito verbo cum præpoſitione, ac ſecundo caſu. Aliàs tranſitiuè ponitur, vt ἐκλείπουσιν αἱ ῥίζαι τὰ δένδρα. Ἔνια γὰρ συμβαίνει. Inſtat etiamnunc ab radicis partibus ſeparatis non prouenire, ſed ab attrahente atque immutante vi. Argumentũ eſt. Euenit arboribus aliquando vt radicibus integris atque inoffenſis, ipſæ ex dimidio ſui tantùm viuãt: ex altero ſemiſſe mortuæ ſint. Auget etiam rationis huius vim cùm addit, procedente tempore etiam redintegraſcere: partémque emortuam procidere ſubeunte viua, atque ita inſtaurari atque reſtitui. Vis igitur alibi quàm ab radice. Ἀναπληροῦσθαί πως τὸ ὅλον. Replere totum, ſcilicet parte quæ deerat ſummiſſo ſupplemento. Dixit πῶς, non quia non ſit verus modus repletionis, ſed quia nouus. Ἐμπεριλαμβάνοντα, occupata atque incluſa parte ſana. atque ab ea mortuis partibus diſcluſis, quæ idcirco cadunt, quia non naturales: nõ naturales, quia ſiccæ. διὰ τὸ αὖον. Caſus cauſa, ariditas. Non enim erat vnum naturale, quia non ſub vna forma, ſed ſub vna dimenſione mathematica. Atque vna quidem quantitas vulgò videtur, non tamen eſt. Aliud enim eſt vnam eſſe dimenſionem: hoc enim abſtrahit intellectus à materia: aliud, vnam eſſe quantitatem. Quantitas nanque in materia eſt: at non vna materia viuentis, & nõ viuentis: non enim eſt vna forma viuentis & non viuentis. At materia eſt hoc tale propter formã. Ergo hęc propter hanc. Hoc verò fit in omnibus membris animalium, dentibus, cornibus, vnguibus, carne ipſa, protrudente parte ſana non ſanam. Quotidie verò videmus ἐμπεριλαμβανομένας inſitionum cicatrices, quarum aliquãdo ne veſtigia quidem manent vlla. Et alibi diximus Fabros noſtros cùm arborem ad tignum ſecarent, ſerram offendiſſe ad robuſtum admodum clauum ferreum, qui penè in medio Quercus illius erat. Hanc autem de radice tractationem in ſuperioribus quoque vſurpauit. Εἰ δέ τι. Nunc à ramis potius accipit quàm à radice conditionem. Nam ſi alterius generis ſurculi inſerantur, & ſuum quiſque fructum ferat. non erit ab radice petenda cauſa. Cæterùm quia ſurculi ſunt actu diuerſi: ſui verò

A cuiuſque arboris rami fructum producentes, ſunt actu ſimiles: ac propterea ratio minimè procedere videtur: ſolita modeſtia temperauit argumentum verbis illis, εἰ δέ τις καὶ τοῦτο πιστόν. Si quod afferemus, fidei quid facit? εἰ δ' ἄν τις καὶ τοῦτο προσχρῷτο: qui voluerit accipere pro efficaci probatione: licet. Dicit autem dubitando: quia mox fieri poſſe negat. Ἐκ τῶν συντιθεμένων. Ex compoſitis ſcilicet per inſitionem. Ὅτι μία μὲν ἄμπελος, vna fit Vitis. Vbi etiam videmus miſceri ſubſtantias, ſicut aſini & equæ in mulo, contra vulgatam opinionem. Ὡς συμμεμιγμένης. Sicut & ſuprà ἀναμεμιγμένης. Sic etiam ἀδυνατούσης: vt ſuprà συνδυναμούντων. Τοῦτο μὲν οὖν. Negat hoc vnquam euenisse: quare nihil afferre momenti ad

B probationem. Cuius ſententiæ pars vtraque falſa eſt. Quis enim non vidit in vna arbore vel quaternas inter ſe diuerſas inſitiones? Aut quis non videt, non ex radice, ſed ex ramis procedere variationem? Acceptum igitur ab radice ſuccum virtute ramorum immutari. Nota loquutionem, ἔχειν πίστιν. Habere fidem: paſsiuè. Nam vſitatè dicimus, fidem habeo huic rei. Αἱ δ' ἄλλαι μεταβολαί. Hîc alia Capitis pars, in qua tanquam ſuperiacto iam fundamento cauſarum ædificat aliarum cauſas mutationum: à ſucco ſcilicet. Ac ſunt admodum perſpicua. Εἴτε χρώματι. Quia color in Vua Εἴτε χυλοῖς: ſapor in Punica mutabatur. εἴτ' ἄλλῳ τινί. Refutre potes ad odorem, atque etiam magnitudinem. Ἀλλαττόντων καὶ μεθιστάντων. Aut mutant in aliam ſpeciem qualitatis:

C aut relictam qualitatem efficiunt remiſsiorem. Hoc dicit, quia ex acido quod dulce fit in Punico mutatur in aliam: in Capnia color medius remittitur ad album, aut intenditur ad nigrum. Vtrunque eſt μεθιστάναι illud: μεθίστασθαι. Vtriuſque, ſicut & alibi appellat ἔκστασιν. Egreſsio eſt illius à tota ſpecie, huius à gradu. Has autem mutationes eſſe vel in melius vel in peius: quæ enim è ſemine proueniunt, euenire deteriora: quę ex inſitione prodeũt, euadunt præſtantiora. Item à natura: cùm Lolium in Triticum, in Lolium Triticum abit. Proinde dixit ὁτὲ μὲν χειρούμεναι, ὁτὲ δὲ χειροῦσαι. Πάλιν ἐνταῦθα. ſcilicet in iis quæ à ſemine proueniunt. Id quod ſuprà quoque dicebat. De arboribus tantùm intelligendum: & fortaſſe verum non eſt. Perſicos enim ac Prunos excellentes habemus ex ſemine. Nam in aliis quis ferat? Si enim verum

D eſſet, iam Triticum haberemus nullum. Præterea ſi Lolii Triticíque mutua eſt viciſsitudo, non erit in peius ſemper. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐξειργασμένων. Similitudo ſeruatur, nec perit adhibito ſtudio ac diligentiâ. Ἐξειργασμένων, cauſam deſignat, cultum ipſum: ἡμερωμένων, effectum, cicurationem. An verò etiam in agreſtibus æquè falſum? Si enim è ſemine quod delabitur oriuntur arbores parentibus deteriores: iam ipſa nemora omnia tot poſt ſecula degeneraſſent. Quòd ſi de arboribus iiſque ſolis Vitibus intelligit, præter id quod obiecimus, hoc quoque adiungendum eſt, enatæ è mitiſemine arbori ſi cultus adhibeatur, neutiquam

degene-

degeneraturam. Nempe etiam è montibus in hortos Aſparagi tranſlati olitorum opera cicurantur. Et ratio eſt vniuerſalis. Si locis certis incerto ſeminio veniunt arbores ab æquiuocis principiis: eæque non degeneres, vt Quercus, Ilex, Suber, aliæ: quare non prouenient æquè feliciter è principiis propinquioribus? Sunt enim ſeminum naturæ perfectis arboribus affiniores, quàm remota illa ſeminia occulta, æquiuoca, in ſinu terræ. Actu enim iam quiddam ſemen eſt, & ſecunda potentia: illa verò longinqua. Ἁπλῶς δ' ὥσπερ ἐλέχθη. Illi ſemper hæret opinioni, non eſſe veram ſed vmbratilem mutationem. Ideo dixit μικρὸν μεταβολήν. Tamen hanc temperat audaciam terræ addita conditione, ſic ὅπου μὴ ἡ χώρα μεταβάλλει. Tandē igitur omnes reſoluit cauſas ad terræ vim, quemadmodum ſuprà deducebat ad alimentum. à terra nanque alimentum. Hoc dixit, quia negare non poterat (quas ſuprà narrabat) in Ægypto atque Cilicia mutationes. At in terra noſtra non aſſentitur. Id quod eget attentiore conſideratione. Nam ſi terrarum facies omnes cæli vultibus conſtrutæ, tales conſeruantur, talibus obſequuntur: quamobrem ſi quo tempore cæli propoſitio ſiderúmque conuentus euenerit, non item in agris noſtris eiuſmodi queat euenire mutatio? Non enim terra, quà terra eſt, mutat: ſed quatenus hæc. At hæc eſt non fortuitò, ſed à fato. Fatum autem, vis cæleſtis in rebus naturalibus: quæ multis modis variſíque momentis admirabili nouitate creat quæ antea nunquam viſa ſunt. Τὰ δὲ τοιοῦτα. Declarat aliud apoteleſma, quo aſſicitur inter hu iuſce mutationis. Longo fieri tempore, non autē ἐπέτειον. Alibi ſignificat anniuerſaria: hîc ſimpliciter anni tractum. Vt intelligamus particulatim qualitates introduci. Nihil enim repentinum vel patitur vel molitur natura. Per media nanque fit motus ad extrema: vt eſt in ſecundo de generatione, in ſexto Phyſicorum, in libro De affectibus miſtorum. Fit ſanè & actio & reſiſtentia.

Ὥσπερ οὐδὲ τὰ ἡμερούμενα. Nam in iis quoque mutatio eſt. Cultu ſcilicet miteſcunt, atque leges accipiunt temporis ſpatio. Quemadmodum ea etiam quæ efferuntur, neglecta ſcilicet, paulatim amittunt illud naturæ beneficium quod ex humana induſtria compararant. Ideo dixit καὶ ἀγριούμενα. Μία δ' οὖν Repetitio cum epilogo, tres ſimul coniungens cauſas, χώραν, θεραπείαν, τροφήν.

Θεραπείαν ῥιζῶν. Quoniam ab radicibus alimentum. Dixit πᾶσιν: quoniam ſuus cuiuſque partis cultus eſt. Rami putantur: truncus muſco liberatur: cortex finditur: radix ablaqueatur, mutilatur, raditur, cuneo clauóve figitur. Εἰρήκαμεν. Omnino & multas cauſas, & multum temporis ad hanc requiri mutationem. Videtur ex antiquis ſenſiſſe quiſpiam, euenire id paruo tempore: adeò inſtat hîc Philoſophus. Addit enim, quòd ſi non multo fiat tempore: ne multam eſſe quidem illam. Tum autem latere nos tempus illud. An verò motus omnis ſenſu percipiatur, an momenta quædā ſenſum prætereant non percepta (vt ſentit Philo-

A ſophus in libro De ſenſu & ſenſili) non eſt hîc locus, niſi ineptis. Alimentum affert materiam. Tres ſunt efficientes cauſæ: vna extima, cultus: vna interna, qualitas, eáque in duobus, in alimento & in terra. Ac præter haſce calor: vnus externus in aere, iſque ab ſole: duo interni: alter peregrinus, à terra, quaſi à matrice: alter in planta. Ἐπεὶ γε τὸ ἐπέτειον. Summa eius ſententiæ vbique eſt, aut nullam eſſe mutationem penitus, aut non ſubſtantialem, ſed accidentium tantúm. Itaque & bis alibi aut negat, aut ſic moderatur: & hîc mox ne de Lolio quidem liberè aſſentitur: ſed dubitanter audet illa dicere, ἢ καὶ ἄρα ἀμείβεται. Quamobrem cū ei mutatio τὸ ἐπέτειον obiici poſſet: prius negauit in iſtam paruo ſpatio, iam inſignem poſſe contingere mutationem, cùm dicebat καὶ οὐκ ἐπέτεια. Et

B nunc occurrit, aítque non conuenire comparationem. Ideo dixit οὐδ' ὅμοιον. Ratio diſſimilitudinis: in ſpeciis, facilitas ex imbecillitate: in arboribus, difficultas ex robore. Proinde dixit οὐ θαυμαστὸν Quare? quia οὐκ ἄλογον. Ad quæ duo item ſubinfert. Nam quod ſæpe contingit, non facit admirationem. Et quod habet cauſam, non eſt ἄλογον. Ideo ſubdit τὴν αἰτίαν. Sed quia ipſe non aſſeuerat, duas appoſuit appendices odioſas: vna eſt in verbo ἔοικεν altera in aduerbio πως. Vt neque ſit certa cauſa quæ ſita ſit in opinione, ἔοικεν: neque integra, quæ ſit πως, non autem ἁπλῶς. Αἴτι ἐπομβρία. Cauſa mutationis Tritici in Lolium: de quo alibi planiſsimè. Εἰ δὲ καὶ ἐκ τῶν αἰρῶν. Quia mutationes ſpeciorum non videbantur abſurdæ propter imbecillitatem, quæ erat cauſa vt Triticū à Lolii graſſatione pateretur: quomodo (dicat a-

C liquis) hæc valebit ratio in illa reciprocatione, qua Lolium ad Triticum retrò deſciſcit? Non eſt difficilis reſponſio: tametſi nullam ponit hîc, ſed ſolùm ait θαυμαστότερον. Ratio ergo eſt, vtrique natura quædam communis, ſub qua differentiæ ſitæ pendent à ſuis quæque cauſis. Eę cauſæ igitur quum ita inter ſe affectæ fuerint vt alterutra vincat, ex illius victoria ſequetur effectus. Planiùs declaretur. Lolium ſi eſt Tritico validius imbrium tempore, ſqualloris tempore imbecillius erit. Vincebat ibi: vincetur hîc. Μεταβάλλειν ἄρα Conclusio videtur propter notam ἄρα. Et tamen eſt propoſitio concluſionem antecedens. Eſt enim concluſio, in mutatione plantæ. Propoſitio, in mutatione cauſarum, quas nominat ἀέρα καὶ τροφήν.

Ἀλλὰ ταῦτα. Excuſatio in accuſatione. Ait e-

D nim, de his plus ſatis. Sanè omnia penè repetita. Nota actiuum participium in quarto caſu ἀμεταλαμβάνοντα. Non enim referri quit ad verbum εἴρηται. Præpoſitio ἐπὶ, ſignificat tractum prolixitatis.

Lego εἴπερ ἐκ λαδῶν non autem εἴπερ εὖ. Et ἐλάττων. non ἐλάττω. Et κρατηθείσα ὅ,τι, non κρατηθεῖσ' ἤ τι. Et φθείρειν, non φθαρῆναι. quanquam hoc quoque tolerabile: ſed illud vſitatius. Et συμβαίνει καὶ ζῆν, non ζῇ. Et μεταλαμβάνοντα, non ἀντιλαμβάνοντα. Et αὐτὸ ποιεῖ. non αὐτὴ Et ἐκ τοῖς τῶν μερῶν, non ἐκ τέρων. Dixiſſet enim ἐξ

ἰκτῖνον aut ἰκτῖνες. Et χρώμασι,non κρέμασιν. Vbi etiam inscitè liquida geminata eſt.

Theodorus ὀξὺς,acutos. Hoc ſonat Latinis vox: vt apud Iureconſultos & agricultorum libros œconomicos, vinum acuere: quod alibi,acescere:& ὄξυ,acetum. Barbari tamen noſtri hoc Ponticum dicunt. Acre autem,acutum. Κάπνεον, Vitem, Fumidam interpretatur. Heluolam ab antiquis dictam puto. Fuſcam etiam vertere potuit: hoc enim eſt φαιὸν, frequens Hippocrati verbum. Τοὺς μὲν λευκοὺς ὅλους, τοὺς δὲ μέλανας. Alias omnes candidas nigráve promiſcuè. Malè addidit promiſcuè. ſunt enim ſeparatim omnes vel candidi vel nigri acini: at in ipſa Capnia ſunt promiſcui colores duo hi. Συγχωρεῖται τὸ μὴ θαυμαστὸν,concedi facilè poteſt. Non implet orationis efficaciam. Quam culpam ſuſtinere oportet multis in locis interpretes recentiores. Acceptum enim ſenſum adumbrant ſæpius, non illuſtrant:neglecta verborum deſignatione: cuius tamen haud negligens autor ipſe fuerit illius ſententiæ. Malè igitur omiſit cauſam τοῦ συγχωρεῖσθαι, καὶ τοῦ συμφέρειν. Eſt autem in illis ſita verbis, τὸ μὴ θαυμαστόν. Quia non ſit admirabile, admittendum eſſe. Ἀπολογητέον,imputanda cauſa: transferenda. Theodorus omiſit illa omnia, ὡς ἐκ παντὸς [illegible]. Ἀνωμάλως, enormiter. Norma Latinis eſt, quod Græcis γνώμων:dimenſiones additæ duobus Quadrati lateribus, quibus prioris ſpatii quantitas augeatur, non mutata figura. Id etiam triangulo apponi poteſt. Eius proportionis vicem quoque gerat circulus maior minorem circumſcribens. Vox autem Latina hæc refert etiam nunc Græca veſtigia. quaſi γνώμα. Sic etiam notum, dicimus Græcum γνωστόν. Ratio vocis eſt, quia regula eſt angulorum rectorum:quæ idcirco Squadra dicitur. Non igitur ἀνώμαλον,enorme ſignificat. Nanque ὁμαλότης ne in ipſa quidem norma eſt. Non enim æquabilitas eſt in duabus lineis: quia punctum commune eſt ſemper inter diuerſa,ſicut quies inter duos motus. At motus qui ad alium motum per quietem mediam adiungitur,neutiquam eſt ὁμαλής. Dicet aliquis, hæc moroſa eſſe, atque etiam propiora calumniæ. His ita reſpondemus,noſtras commentationes auerſas ab ignauia vulgi quærere ſibi aures ſtudioſas veritatis.ſanè,Enorme ſignificat quod egreditur è legibus rationis. At hic ratio eſt euentus huius, atque adeò talis, vt ne admiratione quidem dignam putet Philoſophus.

Μέρος κύριον, pars principalis:rectiſsimé.

Ἢ καὶ ἄνω ἀπολαύειν τῆς τροφῆς. Theodorus addidit,vel variè coxerit. Αὐξανόμενα δέ. Hoc omiſit Theodorus,& tranſmutauit in Demum, & ἀναλαμβανόμενα,recreatis: neque rectè,neque fideliter. Obductis. ἀνάληψις, recreatio eſt:nempe reſumptio corporis ex alimento. At hic,partium ſubeuntium complexu obiri. Συνηθροισμένων κλημάτων, Palmitum compactio. malè expreſsit Græcum. Sed inſitionis modum oſtendit habere neceſsitudinis proportionem cum iis quæ pan- A guntur in terra. Εὐθυπορεῖν τῆς τροφῆς, recto tramite fluatur. Monſtroſum verbum. Et addidit aſsiduè:temerè admodum. Non enim eſt neceſſarium. Καθάπερ ἐν τοῖς ἀπὸ τῶν σπερμάτων φυομένοις. Quemadmodum etiam in frugibus euenit. Peſsimè tam amplam à Philoſopho acceptam naturam ſuo arbitratu tam arcto gyro coercuit. Nã etiam olera ſuprà mutari dicebamus, Rapã, Braſſicam, Mentam, ac præterea Linum ipſum. Ἐν τῷ ὁμοίῳ, Similitudo animaduertitur. Ἴσχει, naturæ eſt: animaduertere noſtra intereſt. Animaduertimus,quia eſt. Eſt,quia habet. Cincinni ſunt hi. Ὅπου μὲν ἡ χώρα μεταβάλλει, vbi nihil ager mutatus eſt. Non bona fide. Imò vbi non B mutauit. Nanque ager mutari queat, nec mutare: quippe vbi non ſit διάθεσις, quam dicebat in planta. Itaque conſultò actiuum poſuit Philoſophus: temere neglexit Theodorus. Quin in Cilicia & Ægypto mutat ager, nihil mutatus ipſe. Καὶ ἐνιαυτὸς,nec annus ſufficit vnus: optimè & commodiſsimé. Τὰ ὁμαλὸν σύμφωνα, quæ latiſsimè patent. Quæ omnium conſenſu recepta ſunt.

CAPVT IIII.

Quarti capitis argumentum. Non eſſe verum, Vitem fructum tuliſſe aliquando,frondes non tuliſſe. De Olea,ſimilia.

Τὸ δ' ἐπ' ἀγχοῦ ἄμπελον. Tribus expeditis(quas propoſuerat) partib⁹, quartam addit præter illas, inter ea quæ videntur non naturaliter euenire. Veluti cùm perſuaſum fuit, priſam eum fructu Vitem ſine frondibus. Ita proſequutus eſt ſuprà, τὸ ἀλλοίωσιν, καὶ τὸ ἄλλως, καὶ τὸ ἄλλοθι, ἀπὸ τοῦ ἴσχειν. nunc autem ἀπὸ τοῦ μὴ ἴσχειν. Non C propoſuit autem inter cæteras partes partem hãc: quia non putat veram. Quare & vt falſam arguit: & agricolarum ſuſpitionem interpretatur. Ait ergo, protuliſſe folia quæ fuerint imbecilla, atque idcirco delapſa ſint. Miram verò apponit cauſam imbecillitatis:quippe fructus copiam. Nam quẽadmodum in frequentia fructus folia ſunt infrequentiora, ita etiam debiliora. Caſui ergo obnoxia. Id Oleæ probat exemplo, itémque Amygdalis:in quibus ſi crebri fructus proferantur, proinde ſubducto ſucco,& paucæ,& paruæ,& debiles frondes oriuntur. Tum probat inductione. Vbi ſera vindemia eſt, racemos in Vite ſeruari prolapſis foliis. Id quotãnis videtur in Vineis Circum- D rhenanis. Hoc quoque deprehendi in Ficu. Hoc etiam in genere quodam Prunorum colore viridi, ſapore ſuauiſsimo, figura aſcauli: vnde vulgò cernamuſa nominantur. Ὡς μὴ ὅλως φῦναι. Vel quòd nullam penitus frondem tulerit: vel quod tã paucas, vt pro nullis haberentur. Ideo ſubdit, ἀλλ' ὀλίγα. Οὐ πάντως. Non dixit, ἀλλά. modeſtè. Ὡς ἐπὶ τοῦτο. ſcilicet ad fructus. Et multam & validam dicit eſſe materiam: nam ſi pauca ſit, euenire poteſt ne frondes ferat. Sin imbecilla, aut vtroque verſum ſubeat aut neutrorſum. Ob

id

id appoſuit vtrunque. Ὅταν ἀκμάζωσιν. Omnino eſt vt in aphoriſmo. Multa vrina fluente aut ſudore, demi de aliis excrementis. Sic Philoſophus in ſecundo de partibus, naturam partiri tum operam, tum materiam maxima ex parte. Oratoriam deinde molitur aſſeuerationem quum ait, διὰ τὸ πλῆθος οὐδὲ φαίνεται τὰ φύλλα. Ob fructus frequentiam atque obiectum, viſum intercipi, quominus folia cernantur. Si verbum illud φαίνεται capiatur in ſuo ſimplici ſignificatu, indigna Philoſopho ſententia eſt. Quare, vt & ſuprà non ſemel faciebat, pro eo quod eſt extare aut exire, poſuit. Καὶ ἄλλα μικρά. Quaſi velit dicere καὶ ἄλλως. Et alioqui ſi edantur frondes, tum puſillas eſſe ita vt pro nullis haberi queant: tum imbecillia, vt prolabantur, ac propterea relinquant in arbore ſpeciem nuditatis. Repetita ratio, quam ſtatim præ ſe ferebat in fronte quæſtionis.

Τῆς φύσεως ἐνταῦθα ὁρμησάσης. Aduerbium hîc fructum deſignat, ſicut & ſuprà ὡς ἐνταῦθα πλείονος καὶ σφοδροτέρας ὁρμῆς γενομένης. Vbi eſt ὁρμὴ, ſicut hîc ὁρμησάσης. Vbi vides, ſicut & alibi apud hunc & apud omnes, quàm temere atque agreſti animo Thucydidem taxet Halicarnaſſenſis: quòd aduerbia ponat ad nominum vices gerendas. Ὥσπερ καὶ ἐν τῷ ἀνθεῖν. Vitis cùm ſerò floret, ſerò fructificat, ſerò maturat fructus. Cadunt igitur interea frondes. Laxiuſcula loquutio, ἐν τῷ ἀνθεῖν: ἀντὶ τοῦ πρὸ τοῦ ἀνθεῖν. Non enim dum floret ὀψίζει, ſed antequam floreat. Nota verbum ὀψίζω. Item duo nomina peculiaria, θρῖα, pro foliis Ficuum: & οἴναρα, pro foliis Vitis. Nota etiam breuitatem, τῶν θρίων, ſcilicet ἀνθ. Etiam notabis aduerbium ſimilitudinis ὥσπερ, non eodem modo. Hîc enim ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν θρίων: rectè. Refert enim affectum Ficus ad affectum Vitis propter ſimilitudinem: vtrique enim cadunt folia. At priore loco vbi dicit, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ ἀνθεῖν ἡ ἄμπελος: ad quid refert? Nam ſanè de Vite hîc & agit & agebat. Dicendum, de Vite quidem agi, non tamen eodem modo. Et ὥσπερ non referre τὴν ἄμπελον, ſed euentus ſimilitudinem ab alia cauſa. In quæſtionis ſolutione cauſa erat à vi naturæ quæ à foliis ad fructum ſe conuertebat. Hîc cauſa eſt ab opera ſerotina. Vtrobique euentus idem, defectus aut lapſus foliorum. Ἰσχυρότεροι γάρ. Cauſam dicit quare delapſis foliis remanent fructus. Quia, inquit, firmiores. Quæ ratio? διὰ τὸν μίσχον. Propter pediculum ſiue petiolum. Duplex autem cauſa eſt firmitatis: vna in robore ipſius pediculi, quod eſt vel à craſsitie vel à rigiditate, vel à lentitudine propter neruos ac materiam viſcidam: altera eſt in cohæſione. Ideo dixit καὶ τὴν προσαρτήσιν. Tertia cauſa externa eſt: idcirco minutius dixit οἱ δὲ; quaſi dicat ἔνιοι δέ. Quidam, inquit, frigore durati compactiſque ſunt. Cauſæ verò ſunt omnino abſe inuicem ſeiunctæ. Poteſt enim petiolus robuſtus eſſe, nec tamen hærebit robuſtè. Veluti ſi valentiſsimus vir ſuper ponte putrido ſit aut cliuo glaciato. Τῶν μὲν γὰρ φύλλων. Si folia ſicciora ſunt, facilius hauritur à frigore quantillum habeat ſucci. Cadent itaque, propterea quòd humor glutinum eſt partium terreſtrium: vt eſt in ſecundo περὶ μορίων. At fructus ſuccum nequit exugere frigus, propter copiam. Demat igitur. Ideo dicit: Τῶν δὲ καρπῶν. In fructibus humor ſupereſt multus violentiæ frigoris. Hæc prima ratio, διὰ τὸ πλῆθος. altera, καὶ τὸ μᾶλλον ἔχειν θερμότητα. Non iungitur τὸ μᾶλλον cum θερμότητα. diceret enim θερμότητος. ſed iungitur cum ἔχειν. Alia loquutio, τοῦτο μέν. Subticet præpoſitionem διὰ τοῦτο. Παραπλήσιον. Auget Hiſtoriam alia Hiſtoria. Simili euentu abire frondes Oleæ, deinde fructum prodire. Sanè rem adducere non potuit ſimiliorem: ſi prius abiecerit frondes Olea: poſtea verò fructus tulerit. Obſerua loquendi modum, ὑπ' ἐκείνου τοῦ ψύχους: in ſecundo caſu. In ſuperioribus, ὑπακούει τῷ ἀέρι, in tertio: vt nos, dicto audientem eſſe. Πεπαρθεὶς γάρ. Oſtendit fructus in permanendo pertinaciam. Nonniſi maturus, inquit, cadit: ante id tempus, nequaquam; idcirco ῥαβδίζουσι perticis decutiunt. Legunt enim ad olei maiorem commendationem antequam penitus matureſcant. Verbum hoc etiam ſuprà vidimus. Græci non habent vocem qua noſtram exprimant perticam, à pertingendo, virgam longiorem: *latam* Vaſcones vocant. Μᾶλλον ἰσχύει καὶ προσαρτᾶται. Expreſsit voces ſuperiores illas, ἰσχυρότεροι, & προσαρτήσιν.

Lego μίσχον, non σμίχον, ſicut & ſuprà, & in Hiſtoriis.

Theodorus ὡς μὲν ὅλως εἰπεῖν: ſi ex toto dixeris. Id eſt, ſi neges omnino nulla tuliſſe folia.

ὅταν ἅπαξ γένωνται, cùm conſtiterint. Omiſit ἅπαξ, in quo ſententiæ tamen eſt efficacia quædam. Διὰ τὸν μίσχον, ex ſoliditate petioli. Malè addidit ſoliditatem. Non enim ea ſola cauſa eſt, ſed & craſsities & viſciditas, & neruorum rigor: quæ omnia eſſe poſſunt abſque ſoliditate.

Προσαρτήσιν, retinaculi: minus benè. Retinaculum eſt ſubſtantia: προσαρτήσις, relatio aut habitus. Aliud eſt cohum, aliud cohæſio. προσαρτήσις eſt fructus ad arborem: retinaculum eſt arboris ad fructum. Quæ ſiquis dixerit, à me moroſiùs exagitari: ſciat is hanc obiectionem eſſe calumniç propiorem quàm animaduerſiones noſtras. Neque iniquiore animo interpretetur diligentiam, quæ à ſe omnia, quoad fieri poteſt, exactè præſtari debere contendit.

CAPVT V.

Quinti Capitis argumentum. Quòd ligna quædam germinant naturaliter. De arborum lithyia.

TAVTA μὲν οὖν καὶ ἔτι ἄλλα. Quia ſuggerebantur alia quæ viderentur exire naturæ leges, ſicut & hoc de quo verba faciebat: vt cætera perſequatur, interponit verba προϊστάμενος. Hæc & alia eiuſmodi cauſas

A.

habere peculiares, non autem pro monſtris accipienda: ſicuti ne ea quidem quæ ſequuntur: quorum primum eſt, recisa ligna & abiecta, repoſitá ve germinaſſe. Id quod erat contrarium ſuperiori: ac propterea certo capite diſiungendum: quemadmodum fecimus nos meliore conſilio quàm Theodorus. Τὰ μὲν ἐξ αὑτῶν, τὰ δ' ἐκ τοῦ περιέχοντος. Duas cauſas naturales: internam vnam: vt quando dixit Sycomorum ſuapte natura βλαστικὴν: Ficum, πολυειδῆ. Alteram externam ab aere, veluti cùm ſuprà dicebat μαλακὸν, & dudum ἀέρα. Ab aere nanque fit ſæpe, Vinea vt ſerò floreat: aliquando ab arte, nempe quum ſerò putatur, aut importunè ablaqueatur. Ἐπεὶ καὶ τὰ αὐτόματα. Hoc eſt huius Capitis argumentum, ad quod tranſit. Dixit αὐτόματα, ſponte: quia deſtituta ſunt terræ fotu atque principiis manifeſtis: non enim humo ſunt infixa. Καθάπερ τὰ ἐλάϊνα. Hoc quoque ſuprà dixit. Διαβλαστάνοντα. Non ſolùm βλαστάνοντα. Quaſi ſuo naturali impetu ſuccum foras trudentia. Ἐκζῶσι. Quaſi reciſa viuunt nihilominus. Neque ſolùm viuunt, ſed germinandi quoque pollent facultate. Ideo addit καὶ βλαστεῖ, vt & ſibi viuant & germinibus. Propterea dixit οὐκ ἄλογον: quia φύσει. At monſtra omnia præter rationem. Natura enim eſt conſulta res & ratio. Addit cauſam quam & in ſuperioribus, cùm ait: Διὰ πυκνότητα, καὶ ὅτι χυμόν. Habent ſuccum internum. Habent ergo materiam, & habent denſitatem. At in denſitate obſeruantur duo: vnum eſt, ſucci copia. Denſum enim, cuius partes plures in minore ambitu. Alterum eſt, multum facultatis ad continendum ſuccum, ſimul ad reſiſtendum aeris reſolutioni.

Καὶ ὅταν ἐξοιδῇ. Reſpondent illis hæc, τὰ δ' ἐκ τοῦ περιέχοντος. Quum verò dixit ἔχει χυμὸν, quare humorem potius requiſiuit quàm calorem? Non negat quod ſubticuit: ſed humorem externum τὴν ἰκμάδα poſtulat ad mollitiem, quæ multum iuuat (vt in primo dicebatur) eruptionem germinum. Et humor internus libentiùs infunditur foras ad extimum, cuius ſimilis eſt. Ideo dixit ἐξοιδεῖ: quia ἰκμάς illius ſubit ab aere in lignum mota. Propterea dixit λάβῃ, tanquam principium germinationis. Et dixit ποιά, nempe & in quali quæ non putrefaciat: & in quanto quæ non obſtipet. ſicut obſtipat Alni ligna aqua, ſub qua merſa ſunt. Prohibet enim exitum propriæ humiditatis. itaque non putreſiunt.

Ταχὺ δὲ ἤδη. Non vacat aduerbium. Nanque & illam propenſionem deſignat τοῦ βλαστικοῦ: & operæprecium eſt vt expediant celeriter germinationem. Alioqui diuturniora vitæ principia non poſſent intus abſque radice conſeruari: tanto minus generandi facultates. Καταπεφυτευμένα, καὶ ἐν ὑγρῷ τόπῳ. Hoc conſentit ſupradictis quũ dicebat τὰς χάρακας βλαστάνειν. Ideo καταπεφυτευμένα, erecta. Atque (vt agricolarum verbo vtar) ſcitiſsimo, ſtatuta. Nam ſtatumina dicuntur apud eos ridicæ, pali, pedamenta. Igitur (ſi non

A diſplice:) dices ſtatuminata. Theodorus legit κατορωρυγμένα, malè, ſi obruta ſunt: non enim germinabunt. Si id capiat ἀντὶ τοῦ πεφυτευμένα, recte. Cæterùm non id ſignificat. Infoditur Oleæ quoque talea non tota vt ſit obruta, ſed vt extet aliquid. Καὶ ἐν ὑγρῷ. Reſpondet illis ἰκμάδα λάβῃ. Πολὺν ἔτι χρόνον. Vult dicere, ſi plantata ſint, etiam multo pòſt tempore germinare. Hoc videmus in Salicum genere. Item in loco humido ſi ſint. Quòd in alio ſi ſint loco, illa quoque germinant nihilominus, modò recèns de matrice reciſa ſint. Proinde dixit ὑπὸ τῆς μήτρας. Ἅμα δὲ τῇ ὥρᾳ. Adiungit aeris beneficium ex anni tempore. ἀνιέναι, quod præſtò eſt: verbum vſitatum Præceptori, Plutarcho, Demoſtheni, aliis: ſumptum ab agricolis: quemadmodũ B dicimus ὑπὸ τὸ ὕνιν, παρέχειν, ὑφ' ὕνιν: ſic quod eſſet ſub aratro, iam paratum eſſe. ὕνις enim aratri pars, Latinis dentale. Τούτῳ δ' ὁμοιότερον. Conſimiles horum naturas & Scillæ dicit eſſe. Quãdoquidẽ Scilla germinet etiam repoſta. Quin & alia bulbacea & legumina. Id adeò plus vt artis requiratur ad prohibendum ne germinent, quã faciant admirationis quòd germinant. Eſt enim lentus intus humor qui non reſoluitur, & vim habet retinendi caloris naturalis, à quo deinde διαχεῖται ſuccus ille. Habet tamẽ natura hæc exempla longè efficaciora, ſumpta è Semperuiuis, quæ etiam ſine radice tum viuunt diu, tum germinant frondes & flores, tum pariunt ſibi ſimiles in ſpecie ſoboles. C Subtilius autem dixiſſet, Τοῦτο δ' ὁμοιότερον τῷ ἐπὶ τῆς σκίλλης, quàm τούτῳ δ' ὁμοιότερόν τι καὶ ἐπὶ τῆς σκίλλης. Quia naturæ legibus apertis propior eſt Squillæ germinatio quàm ligni. Referenda igitur hæc ad illam. Nobilius enim aut notius eſt ſemper finis comparationis. Sanè eſt in Squilla (radix enim eſt) manifeſta natura: in ligno naturæ propoſitio ad germinandum. Ὡσαύτως δέ. Altera Capitis pars. In ſuperiore tractabat vniuocam germinationem: quippe ex Oleæ ligno frondes Oleæ: at in hac æquiuocam, nempe ex ligno pilam. De hac etiam in Hiſtoriis, vbi ſcribit Ilithyiam appellatam, quaſi dixeris, parturitionem. Contingere verò Abiegnis potiſsimùm lignis. Rationem reddit: ne quis perinde atque prodigium interpretetur. Ἀνειμένου τοῦ ὄντος. Molli aere ac remiſſo. Meta- D phora à funium laxata contentione. Ἢ ἐνυπάρχουσα ὑγρότης. Hoc reſpondet illi ἔχει χυμὸν, & illis ἐκ τοῦ περιέχοντος. Duæ igitur cauſæ: vna interna patiens, materia: vna externa agens, tepor aeris. Tertiam addit huius comitem, extimam humiditatem, quæ illi internæ foras à teporibus euocatæ occurrit, atque ita vna cum illa fit vt concreſcat in tumorem, creétque prægnãtis arboris ſpeciem. Ideo dixit ἃ ἐξοιδεῖ, quæ reſpondet illi ἐνυπάρχουσα. Et συνισταμένη, quæ reſpondet illi συμφύεται. Ἐπάγη. Verbum ſcitiſsimum. Quoniam tumoris non eſt naturalis: ideo congelatum ſuccum dicit. Nam ſanè non eſt gelu compactum: ſiquidem ex aere molli

molli:mollities autem à tepore. Itaque mox etiam, ποτίου καὶ ὑγρῶν ἀέρος. Vt ex his non fit πάγος. Adde, quòd pila illa nõ diſſoluitur à calore. Quin etiam ſolis vi dureſcit porrò magis. Καὶ ἐν πᾶσι. Similis, inquit, in ſtatuis ligneis cùm ſudant ratio: quoties adblanditur eis Auſtrina tempeſtas tepore ſuo ſuáque humiditate. Haud tamen omnia: ſed quibus modò tenuis ſuccus ineſt. Dat exempla Cedri, Cupreſsi, Oleæ: ex iis enim fiebant ſtatuæ: quòd minus ſit ea materies obnoxia corruptioni. τὰ ξόανα, ſtatuæ, à ſtringendo & poliendo, ξύειν: vnde & delubra dicit Seruius appellata: quia delibrarentur. Quin etiam è craſsioribus animaduertimus, vt Populo & Salice. Quanquam Populus tenue quid habet in craſſo: vnde lentor & odor. At Salix omnino terream continet aquam. Hæc ita Philoſophus. Cùm tamen & marmorea templorum ſigna, & ænea viderimus appendentibus guttis ſudantium præbere ſpeciem: & ea ligna vetuſtate ſuccum omnem omiſerint eum qui intus fuerat: equidem arbitror aerem tepidum illis adhæreſcentem, nactum ſuperficiei frigus aliquod, cogi quaſi in lachrymas. Nam illorum oculis tale quiddam ſtillãs, pro lachrymis, me puero, quondam receptum, atque inter oſtenta vulgò relatum fuit.

Lego τὰ μὲν ἐξ αὑτῶν, aſpiratè: perpetua penè inſcitia librariorum: vbi non anteceſsit conſonans quæ potuerit aſpirari, vt καθ' αὑτὰ, ἐφ' αὑτῷ, ὑφ' αὑτῶν: tunc enim admoniti ab aſpirata conſonante legem ſeruarunt reciprocationis. Ex ſe, non ex ipſis. Lego ὑποσήπου, non ὑποσήπου. Et καὶ ὅτι ἰδίως ἐξιάσιν, non autem δεῖ. Verbum apud Præceptorem in Problematis.

Theodorus βλαστικὰ, prona ad germen fundendum. Propenſa ad germinationem. Nouè nimis dicerentur germinacia, vt mordacia, viuacia. Τὸ ἔγχυμον, humiditatis. Omiſit, internæ: vocem alioqui neceſſariam. Τῶν ἐκβλαστανόντων, quæ ſuſpenſa germen emittunt. Etiam non ſuſpenſa, ſed in ipſis tabulatis. Quare malè ſuo arbitratu circumſcripſit ſententiæ libertatem. Ἀέρος ἀπομαλθέντος, aere eblandito. Imò Theodoro eblandiente atque laſciuiente. remiſſo. modificato.

Σφαιροειδὲς, rotundum. Etiam circulus eſt rotundus: at non eſt σφαιροειδὴς. Globus Latinè, & pila, σφαῖρα. Ἐν οἷς ἐστι λιπαρὸν, in quibus aliquid pinguedinis eſt Non bona fide. Aliud γλίσχρον, aliud tenue. Σημεῖα, prodigia. Non omne σημεῖον prodigium eſt iis qui Latinis purè loquuntur. Prodigium eſt σημεῖον tetra ſignificans: quod aruſpicum prudentia diſciplináque expiatur. Dictum quòd porrò agatur, id eſt auerruncetur. Vt, exempli gratia, ſi ancilla mea bicipitem pariat fœtum, portendit enim duos heros in mea familia. At non fuit prodigium quod Tarquinio regnum deſignauit. Oſtentum igitur eſt σημεῖον, genus ad vtrunque. Τέρατα verò, prodigia: vnde & terror noſter. Monſtrum quoque à mouendo tantùm, ſicuti σημεῖον à deſignando. Vnde & Iunonis cognomen.

A

CAPVT VI.

Sexti capitis argumentum. Naturæ opus eſſe, quod è plantis enaſcantur plantæ. A caſu fieri nonnunquam, delato ſemine aliunde. Etiam è putredine prouenire.

ὍΣΑ δ' ἄλλα συμβαίνει. Alium proſequitur euentum, haud tamen abſimilẽ ſuperioribus. Enaſcitur aliquid ex aliquo præter morẽ & peculiari forma. Similis hæc Hiſtoria priori. quatenus naſcitur viuens in viuẽte. Alia differentia, quando naſcitur alienum ex arbore nõ congenere, velut in Platano Laurus. Duæ hîc cauſæ. nempe aut à putredine, vt in Quercu muſcus. Hîc natura ſimplex. Aut concurrente caſu. veluti

B ſi ex arbore vicina deciderit in cauum, aut in rimam ſemen: quemadmodum ſi ſubiectæ Platano inſeratur à vento Lauri bacca. Sanè in ſinum Salicis delata fuit à pica Iuglans. Eſt nobis in ſuburbano Salictum ſub Vineis continenti muro ſeptis, ac proinde infrequenti. Quamobrem furtiuas Glandes vt in ea condant loca, graccalis ac picis facilè perſuadetur à ſolitudine. Itaque tot Quercus è Salicibus exortas videmus, quot ibi Salices quã cæſæ fuerant, putruerunt. Ὅσα δ' ἄλλα. Cùm dicit eſſe alia, ſatis monet hinc alius Capitis initium eſſe faciendum. συμβαίνει, quoad rem. φαίνεται, quatenus eſt in opinione hominum. Τῶν τοιούτων. Oſtendit eſſe aliqua ratione ſimilia, ac propterea in horum claſſe ſtatu-

C enda. Ἢ ἁπλῶς ἀεὶ παραβλαστάνει. Non eſt alia pars diuiſionis, ſed explanatio in ſumma quid ſit illud ταῦτα: ait innaſci quaſdam in quibuſdam. Ideo dixit ἁπλῶς, ne quis id Lauro tantùm eueniſſe putet. Simpliciter: quaſi dicat, in ſũma. Ἐκλανθανούσης ἀρχῆς. Duas cauſas quaſi complicatas ſtatuit. Si aliquis latet nos principium manifeſtum: puta, ſi non eſt innatæ arboris in illam matricem arborem delapſum ſemen: ſuſpicandum eſt ſubeſſe putredinem quampiam, aut omnino aliquam alterationem. Sub vnius cauſæ ambitu coniunxit latentis principii nomine duo hæc, quæ tamen inter ſe longè ſunt diuerſiſsima. Nã putredo ſecum deſert alienam materiam: alteratio materiam inuentã parat nouis qualitatibus ad arboris futuræ formam Idcirco addit ἄλλως τε καὶ πολὺ διεστώσης. Permultum enim diſtat à Platano Laurus, vt multis o-

D pus habeat interpolationibus. Quo in loco vides noſtram de Viſco ſententiã hac fulciri ſententia. Sola nanque alteratione produci poſſe plantas in plãtis, ex ſubſiſtẽtis plantæ cõmunibus principiis, quæ ſymbola vocãt ſapientes. Sic in Lentiſci atque aliorum folliculis culices innaſci diecbamus alibi, non ex putredine, ſed ex principiis quibuſdã alteratis, vt hîc ait πολὺ διεστηκότων. Sic è Thymbra Epithymum ſine ſemine, ſine putredine. Itaque ait. Οὐκ ἀλόγως. Non ab re. Naſcitur enim pulex inter canis pilos ex humore ſuccido. At pediculus in homine ſano, atque è cute erumpẽs, vbi nulla putrefactio, ſed è rore puriſsimo qui mẽbro ſupererat. Neque eſt maior ratio, vt præuia ſit

putredo huiuſcemodi generationis, quaſi principium quoddam, quàm in terra vnde naſcitur herba ſine ſemine. Nam quemadmodum non eſt neceſſe putrefieri ſemen, vt ex eo planta generetur: ita neque ſeminis proportio, quæ eſt in principiis terræ. Sic & Apuas è maris ſpuma nihilo magis habere putredinem pro parente, quàm ſal habet ipſum mare. Non enim in ſpuma ſalſa putredo eſt. Sed admiſta pluuia, multóque aere in ſpuma concepto, cæli vis ſeſe induit atque fœcundat interna. Propterea tum obſcuriſsimis, tum apud profanũ vulgus maximè impiis ambagibus profitebatur Trimegiſtus, eſſe deum marem ſimul ac fœminã. Hæc præclara: ſed obturbat Philoſophus deinceps: ait enim. Καὶ ξυμφυον. Tum concipiat arbor ſemine recepto: ſed ita demum ſi intus habeat terreum putre quiddam. Quaſi verò terram, cui mandantur ſemina, neceſſe ſit, ſi concipiat, putrefieri. Nihil infelicius hoc iudicio. Nam quẽadmodum alieniſsimarum ſurculi in alienigenam impacti coaleſcunt, atque tum dant, tum accipiunt mutuas naturę leges ad fœturam ſine putrefactione: ſic omnino fit & hic. Α'λλ' ἡ τοιαῦτα. Collatio communis naturæ in his & in Viſco. ſcilicet ſemine delato. Nos tamen oſtendebamus, ibi ſemen inſidere non poſſe: quia cortex ſit læuiſsim⁹, quia ventorum ramus agitatus: quia hybernis imbribus eluatur. Et ibi nihil terrei, nulla rima, vt ad muſcum & polypodium, nulla radix. Cortex firmiſsimus. Vnio viſci & arboris adeò vna, vt ramo nulli vlla firmior. Quare arboris cornuum proportionem ſuo loco dicebamus. Et hic cũ ait per disiunctionem, ἢ ἀλλοίωσιν, ſeorſum fieri à putrefactione, dedit nobis arma quibus aduerſus ipſum tueremur veritatem. Ἠ ὡς διὰ πλείονος. Alia hiſtoria longè admirabilior: nempe in æreo tripode platanos. [redacted] Voluit in tripode terræ nonnihil extitiſſe, in quam fuerit delatum ſemen. Sic ex ara Palmea. Sed hoc mirum minus: illa in ara ſi frequens non fuit ſacrificium. Sanguis enim hoſtiarum craſsior & pinguior: & cinis materiam ſuppeditare quit: neque abeſt fotus à reliquiis caloris. Quod ſi non diu vacauit à ſacrificio: non poteſt. Non enim paruo eget tempore ad efformationẽ. Pii viri qui non negant dæmonas, & eorum reſponſa meminerunt ex Hiſtoriis, vafriáſque fallacias ad irretiendos animos hominum falſa religione, dicent, aliunde illam in aram illámque in tripodem tranſlatas arbores, quaſi plantaria. Διὰ πλείονος. Sanè maius eſt inter Platanum ac Tripodem naturæ interuallum, quã Laurus & Platani. Suprà igitur πολὺ διεστῶσιν. ita hîc διὰ πλείονος διεστῶσι. Τῇ ἐκ τῆς γῆς. Vides breuitatem: nempe τῇ σήψει, ἢ ἀλλοιώσει. Ὤσπερ ἐκ τῶν τοίχων Demonſtrat non poſſe ſine terreo fundo ſemen adoleſcere, plantarum exemplo quę in muris oriuntur. Sic è commiſſuris laterũ cæmentorúmque videmus exire Parietariam, vbi ſordium quippiam ſit coagmẽtatum. Idcirco in parietinis crebrior, quia putres magis. Idem intellige de lutea, & leone, & viola, & caprifico, lichene, veneris vmbilico, aliis. Dixit λίθινον: quia ex luteis parietibus, & craticeis atque integerrimis, & ſublicis merone farctis, non eſt mirũ: terra nanque ibi manifeſta: è quibus Lolium murinum frequentiſsimum. σήψει, vox vſitatiſsima huic Autori ad collectum humorem declarandum, ob materiam generationis: ἐπιρροῇ, ad humorem aduentitium, ob materiam alimenti. Α'λλὰ ἐπὶ τοιαῦτα. Ecce quemadmodum adhuc iactatur incertus iudicii: quaſi fateri coactus etiam ſine ſemine, ſine putrefactione gigni. Diſtinguit enim manifeſtè hîc τὸ αὐτομάτως, quaſi caſum diuerſum à principiis naturalibus cognitis nobis atque apertis: & ab eo quod per putrefactionem conſtituitur, cùm dicit ἅμα τῇ σήψει. De Lauro quæ ſequuntur, plana omnia.

Lego ἄλογον, non ἄλογον. Et τῇ ἐπὶ ἰξίαν, non ἰξυῶν.

Theodorus ἢ διὰ πλείονος: quanquam eſt longior: imò longius.

CAPVT VII.

Septimi Capitis argumentum. Arbores aliquas corruiſſe aut erutas fuiſſe, ac poſtea reſtitutas.

ΕἸ ΔΕ ΠΟΤΕ ἀνάρσιν ἐκπεσόν. Abſoluet ſimul cum hoc Capite totam hãc τῶν φυτῶν tractationẽ. Quæ caſu quopiam collapſa fuerit arbor, qua naturæ machina denitegro reſurgat ac reſtituatur. Nanque hoc & Platano & Salici contigiſſe, ſcripſit etiam in Hiſtoriis. Ait impulſam venti vi corruiſſe: contrario vento ſublatam. Admodũ perſpicua delectat nos oratione, quæ non indiget interpretis opera. Ε'κπεσόν. E ſuo loco, non ex alto: ἐκ. Scitiſsimè diſputat ſuper hac præpoſitione Cicero, in oratione pro. Τ' ὑπὸ χειμῶνος. Vt eximat miraculi ſuſpicionem. Nam ſi abſque tempeſtate auulſa eſſet, id verò pro miraculo haberetur. Καὶ τὸ μὲν ἐκ ἀφαιρέσεως. Communis euentus vtrique caſus. Nunc narrat differentias. Nam è Salice nihil fuit amputatum, niſi quantum ramorum præfractum fuerat in ea prolapſione. At Platani brachia reciſa omnia: & quod maius eſt, etiam nonnihil è trunco dẽptum ſecuribus. Hoc eſt καί τι παρεπλεονάσθη. τὸ πρὸς, pręterea inſuper. Alibi πλεονάζω: hîc πλεονάσ. Nota locutionem deſignantẽ portionem. ἢ δὲ μὴ ἐκ τῶν. non totum. Sic τοῦς πλατάνου ἀφαιρέσθαι. Et tamẽ duos quartos caſus huic verbo attribuunt Attici, ἀφαιρῶμαι σε τόδε. Τὴν δ' αἰτίαν. Perpendit iudicio reſtitutionis cauſis. Nã Platano quòd fuiſſent ablati rami, docet faciliorem fuiſſe reſurgendi poteſtatẽ, quia pondere leuata ſit: Salici, quia non fuerint abſciſſi rami ab eis prohibitam, ne penitus proſterneretur: quinetiam eorum nixu ad ſeſe tollendum iterum, adiutam: poſtremò eoſdem maiorẽ vim venti concepiſſe, vt quaſi velo impellerentur ad priſtinam conſtitutionem. Atque hæc quidem ſuper erectione. Addamus aliquid more noſtro. Ecce vtraque iam erecta eſt: vtra verò commodioribus fruetur principiis ad reliquum vitæ pro-

prorogandum? An oberit Platano mutilatio: Salicem iuuabit integritas? non. Quæ arbores agricolarum opera transferuntur: eæ præciſis brachus, ſi adultæ iam fuerint, pangere cautio eſt. Conſeruatur enim minore ambitu commodius calor naturalis. Αἰτίαν ὑπολάμβανον. τὸ ὑπὸ, ſignificat. occultum quid: vnde etiam ὑπόληψις, quæ cum opinione ſæpe coniungitur à Philoſopho. Ἀπίσου πολλὴν γῆν. Quid tum poſtea? Quia enim eius pondere in contrarium librata eſt, tum ne procumberet penitus, tum vt τῇ ἀντιταλαντώσει reſtitueretur. Διὰ τὸ ἐμπίπτειν τὸν ἄνεμον. Quaſi in velum flatus incubuerit.

Ῥοπὴν ἐποίησε. Adepta eſt pars quæ iacebat, impetum venti atque librationem. Cúmque eſſet corpus continuum: ſicut ad ruinam traxit imam partem vertex: ſic poſtea verticem traxit ima pars ad erectionem. συνεπισπᾶν. Neutrum eſt: ſcilicet τὸ μέρος. Διὰ τὸ τὴν κούφισιν. Leuitas profuit ex amputatione. Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα. Excuſat ſe. Non enim pertinent ad eam naturam quæ eſt in plantis internum principium vel ad vitam vel ad functiones. Sunt ſanè fortuita, cauſáſque peregrinas habent. Quare ad alia tranſeundum.

Lego ἤδη πάλιν αὐτόματον ἀνέστη. Omnino deeſt verbum maximè neceſſarium. Et ὡς φιλόσοπος μὲν ἰτέα, ὡς ἀντιγράφῳ δὲ πλάτανος. ſic enim in Hiſtoriis. Et κόπτι. Aliquid abſciſſum ſecuri: non autem κόπτε. Quanquam hæc lectio non eſt aſpernanda: perinde ac ſi dicat, atque inſuper.

Theodorus πάλιν αὐτόματον ἀνέστη. Reſtibilis ſponte facta eſt. Feſtiuam ſanè audaciam. Reſtituta eſt. Factum iterum vt ſtaret. Omnino Latinè, reſtituta eſt. Περιεπελεκήθη. circumdolata. Videtur legiſſe περιπελεκήθη. Non tamen verum eſt, circumdolatam: ſed amputatam. Dolare aliud eſt quàm ſecare: aufertur enim dolando cortex, atque etiam è corpore ipſo, quantum eſt inutile ad opus quod paratur. Itaque interdum quadrantur, aliàs rotundantur, nonnunquam alia quoque imponitur forma ex ablatione. Ὑπελάμβανον τὴν αἰτίαν. Theodorus rectè legit ὑπελάμβανον. Cauſam, inquit, eſſe putarunt. Si in ſingulari legatur: is erit ſenſus, καὶ δι᾽ ὃ ἐς τὴν αἰτίαν ἐγκλίνει, ὅτι ὑπελήφθη. Acceperunt cauſam à vento reſurgendi. Κινήσαντος, promouerit. Hic oblitus fuit principiorum Latinitatis. Promouere, eſt prorſum mouere quod iam motum eſt, atque in eam quidem partem in quam motum eſt. At ventus ille οὐ προσκινήσας, ἀλλ᾽ ἀντικινήσας. retruſit. Ῥοπὴν ἐποίησε ἐγκείμενον τὸ μέρος, καὶ συνεπισπᾶσαι ὀρθῶσαι. Theodorus attribuit totum opus attractionis vento: & omiſit eam (quam dicebamus) librationem. Hæc enim eſt ῥοπὴ, vt in trutina. Aſſignat autem huic effectui cauſæ portionem trunco, propter onus terræ quam traxerat, & qua etiamnum premebatur. Ἐκινήθη ὁμοίως. permota pariter eſt. imò dimota. Neque pariter: non enim ſimul, ſed ſimiliter. Καὶ ἀνάσπασιν εἶχε τῆς γῆς, terræque euulſum non minus habebat. Videtur feciſſe Euulſum, ſubſtantiuum.

A Quid ad ſententiæ fidem faciant illa duo Non minus, equidem ignoro.

CAPVT VIII.

Octaui Capitis argumentum. Quomodo fiat vt Vua naſcatur abſque vinaceis. Quomodo Vitis eadem candidas nigraſque ferat Vuas. Quomodo poma diuerſa ferat Punica. De arborum neceſsitudinibus.

Ἑπόμενα δέ πως. Hactenus eam tractauit partem, quæ docet eorum cauſas quæ præter naturæ leges videntur in plantis euenire: id quod primo loco propoſitum fuerat. Nunc ea proſequitur quæ περιττὰ ex
B arte dicebantur. Et eſt altera libri pars. Arabes Philoſophorum ſubtiliſsimi ſua monumenta partiuntur in libros pro materiarum ſummis faſtigiis: libros digerunt in portiones, quas tractatus vocant: quibus multa diuerſa quodammodo alio modo ſimilia continentur. Propter eam affinitatem vno ambitu concludunt: propter diuerſitatem diducunt in particulas minutiores, quæ Capita dicuntur. Græci veteres omnes confuſi, quaſi venantes, non tanquam perfuncti venatione, væſtigant quod docere inſtituunt: non oſtendunt inueſtigata. Etiam ipſa natura ſua diſtincta Capita ſæpe conturbant, aliqua diſtracti ſimilitudine. Quemadmodum & contingit aliquando diuino Præceptori, & hîc Autor non ſemel alibi committit, nec minus ſequenti faciet Capite, vt videbimus. Hoc interea
C Capite declarat exemplum quod initio libri propoſuerat, de Vua agigarta, quaſi dicas illigna. Lignum enim vocat Plinius vinaceum. Item de Vuarum diuerſis in eadem Vitę coloribus: ſicuti de variis in eadem malo Punica pomorum ſpeciebus. Cauſam quum explicauit, & artis modum, oſtendit fundatam eſſe in naturæ principiis: ídque repetita hiſtoria τῆς ἀναδενδράδος.

Ἑπόμενον δέ πως. Conſequens ſuperiora. Quia ſecundo loco propoſitum fuerat de iis quæ περιττὰ dicuntur ab arte proficiſci. Vbi animaduertendum, hîc τὸ περιττὸν eſſe, ſicut apud Præceptorem in prima ſectione τῶν προβλ. Ibi enim exceſſum intelligit, quancunque aberrationem atque egreſsionem à medio: ita vt etiam pro defectu capiatur exceſſus neceſſariò. Ita hoc lo-
D co: quum aliàs τὸ περιττὸν ſignificet abundans atque ſuperfluum: hoc exemplo τῆς ἀγιγάρτου, denotat defectum. Vt περιττὸν non ſit exuberans in partibus, ſed in ordine naturæ. Exit enim communes eius leges tranſlatitias. Φανερώτεροι. Sanè ſunt in iſtis manifeſtiores: quia videmus ipſas cauſas, quarũ noſmetipſi miniſtri ſumus. Quamobrẽ certiſsimæ confici queunt demonſtrationes. In quibus nihil aliud quærendũ ſupereſt quã modus cohæſionis cauſę cũ effectu. At in naturalibus non ſolùm affinitas hæc latet nos ſæpe, verumetiam ignoratur ipſa cauſa. Ἐξαιρουμένων τῶν

μάτεςν. Mirum ſanè, ſi medulla cor eſt. Et mirum, ſi à laxiore parte, qualis medulla eſt, denſiſsima pars, cuiuſmodi lignum. Et mirum, quando in ipſis inſitionibus ſi læſa ſit medulla, totam operam fruſtra eſſe, quod vulgò pro certo habetur, verum eſt. Quanto magis ſi tota eximatur. Id quod cùm à nobis curatum fuit, non ſolùm operam, ſed etiam Vitem ipſam perdidimus. Acutè queat aliquis afferre pro ſimili affectu nerui naturam. Is enim ſi totus incidatur, non conuellitur: aliqua ex parte læſus, conuellitur. Verùm haud ſimilis ratio eſt. Non enim motum habet medulla quo ſe retrahat ad principia ſua, ſi malè affecta ſit. Ο᾽ταν συνέχοντες. Rationem dicturus artis, qua fit vt eadem Vitis candidas ferat & nigras Vuas, vtitur verbo parum commodo, συνθλᾶν. Quoties palmitis dimidium contunderint. Noſtrates agricolæ noxam ex contuſione dicunt afferri. Cædi volunt ac radi, læuatóque vulnere, æquata coniungi labra labris. Participium verò συνέχοντες, quid hic agat, equidem ignoro. Voluit dicere συζεύγνυντες. Duo ſarmenta diuerſi coloris Vuas ferentia contundunt ab latere, deinde coniungunt qua parte hiant, quáque communicari ſuccus poteſt. Mihi videtur aperiri ferro longè commodiùs licere. Πλὴν τὸ κάτω. Haud totum ſarmentum contundunt, ſed integram relinquunt inferiorem partem: qua ſcilicet ſubire ſuccus poſsit.

Σύμφυτον γάρ. Ab Autore aut à Librario repoſcendum verbum γίνεται. Cæterùm quia σύμφυτον generis eſt maſculini, neque reſpondet generi neutro τῶν κλημάτων: mendum exiſtimo: ſubſtituerímque verbum συμφύεται. Deinde ſubdit axioma periculoſiſsimum, σύμφυτον γὰρ ἅπαν τὸ ζῶον τῷ ζῶντι. Quis enim mentis compos audeat animum traducere cum tali commeatu per omnia viuentia? Nam neque animal cum animali, neque animal cum planta, neque cum planta planta omnis. Neque ſi addideris quæ ſequuntur verba pro antipharmaco, ὅταν ἀφελκωθῇ. Nam quod ait ὁμόλογα ὁμογενῆ, concludit etiam diuerſa genera. Si potiſſimùm congeneres naturæ: ergo etiam alienigenæ. Omnino hîc tres Philoſophiæ aſſeclæ deſiderantur, diligentia, ſimplicitas, veritas. ἑκάτερον δὲ καθ᾽ αὑτόν. Ecce iterum ſub genere maſculino. Tamen dixit κλήματα δίεισι, tranſmittit, tranſitiuè: aliàs abſolutè, tranſmeat. Μὴ ἐπικεχυμένως. non promiſcuè. Id eſt ſeorſùm, in ſuo quicque racemo. At quod dicebat, ὃ ἐν αὐτῷ τῷ βότρυϊ τὰς τοιαύτας, τὰς δὲ τοιαύτας. Omnino hîc hæret cauſa, nec procedit. Nam ſi nigra Vitis ad nigros trahet ſuccum, in eundem racemum quando quóve modo ſeorſum trahet album? Ο῞σπερ καὶ οἱ ποταμοί. Pulcherrima parabola: ſicuti Melas & Cephiſus, quorum aquæ tametſi concurrentes, tamen ſuum vtraque colorem ſeruat. Sic Hypanis & Boryſthenes, ſi alterius craſsitiem, alterius ſpectes tenuitatem. Ε᾽κάτερον. Quemadmodum ſuprà dicebat, ἑκάτερον καθ᾽ αὑτὸν: ita hîc ἑκάτερον εἰς τὸν αὐτοῦ πόρον. Neque miſcentur vbi concurrerint, hoc eſt ἐνταῦθα δ᾽ οὐδὲν συμβάλλουσι. Scilicet in al-

A ueo non confunduntur: quem ita communem habent, vt & iuncti procedant, & disiuncti ſuum vterque ius tueatur. Id ſignificat παρ᾽ ἀλλήλας: vterque ſecundum alterum. Ταὐτὸ δέ. Tertia hiſtoria Punicarum, quæ huic ſimilis eſt atque etiam eadem. Similis ob eam diuerſitatem: quando varios item fructus Punica fert: eadem (quoniam neque confunduntur ſucci) & ſuo quiſque ductu ſeſe expedit. Ρ᾽οαὶ ἢ μῆλα. Neſcio quare ſpeciei poſita genus ſubdiſtinxerit, niſi & Punicarum & aliarum Malorum naturam agnouerit communem. Ideo dixit in ſummo genere, παντὶ δένδρῳ. quaſi ſit ῥοαί, ἢ καὶ ἄλλα μῆλα. Τρυφερῶς. Suprà dicebat συνθλᾶν: hîc μαλάξαντες. Malleo caſtigant virgarum duritiam, vt hiatibus laxati corticis ad-
B mittatur ſuccus ad vnionem. Σχεδὸν δέ. Hiſtoriam dilatat ad maiores arbores, ne quis putet in Punica ſola fieri. Tamen cùm Malorum fecerit mentionem, maiorum quoque genera complexum fuiſſe neceſſe eſt. Addit autem euentus facilitatem cognoſci magis in agreſtibus, vt in Ficu. Non adiunxit rationem. Apponenda eſt à nobis ex ſuperiorum librorum fundamentis. Sunt enim agreſtes robuſtiores: & in ſolo idoneo, non ab arte fortuitò, ſed naturæ principiis conuenientibus deſtinato. Παραπλεκτικόν. Potius περιπλεκτικὸν aut συμπλεκτικόν: niſi dictum velit περιπλέκεσθαι καὶ συμπεριειλεῖσθαι. Καὶ ταῦτα. Sanè hîc ea tractat quæ perficiantur arte: quod vt oſtendat, in naturæ fundamentis eſſe conſtitutum, apponit earum arborũ hiſtoriam, quæ ſimul initæ ſocietatis occul-
C tu viuunt neceſsitudine, ita vt ſi altera tollatur, altera pereat. Hoc & ſuprà dixit. Eò verò tendit, poſſe, quorum applicantur ſucci, in vnam coaleſcere arborem, longè quidem minore negotio quàm ſi diſtent. At diſtantes vna quodammodo arbor ſunt. Quæ tametſi & ſpecie diſtant & loco, atque earum quædam etiam nocent, vt Edera: tamen adeò fit vtriuſque naturæ communis natura vna, vt alterius interitus alteri afferat interitum. Ad efficaciam probationis pertinent illa, non eſſe ὁμογενῆ, ſed ὁμοιοπαθῆ: neque σύμφυτα, ſed σύντροφα tantùm. Ideo minus placet quod dicebat, ὅταν λάβῃ τοιαύτην σύμφυσιν: non enim ſunt σύμφυτα, ſed σύμβια. Συμπλακῇ καὶ δέξηται. Si ſemel admittant mutuos complexus. Hoc ideo dixit, quia vult eſſe φιλόφιλα, id eſt ἀλληλόφιλα. Nam quædam non admittuntur, vt hoſpites: ſed inua-
D dunt, vt tyranni: quales Ederæ. Itaque ſubtilius Grammatici. Aiunt enim lupum φιλεῖν oues, at non κήδεσθαι αὐτῶν. Amat ita Quercum Edera: cæterùm eius commoda non curat, ſed ſua. Illæ verò aliæ tum amant, tum amantur vicisſim. περιφυόμενα, circumadnata. καὶ ἐμφυόμενα: non ſolùm περιφυόμενα. quia ſeſe ſuis radicibus in arborem induit Edera. Seſe inſinuantia. Αὐξάνεται γὰρ θάτερον Sanè diſpar ſocietas, quoties alter alterius pingueſcit ſucco. Πολυφορεῖν μὲν οὖν Epilogus in quo familiariſsimo exemplo inſitionis demõſtrat quantũ cauſarum profeſſus eſt: quoties pluribus ac diuerſis ſurculis arbor eadem oneratur. deſi-

deſideramus ſubtiliorem reſolutionem. Quippe ab imo vtraque arbor tam Vitis quàm Punicæ integra eſt: ad medium inde coaluit. Inde vtriuſq; pars iterum abſcedit ab altera: & ſibi facit. Quid mirum, ſuum quenque ſuccum trahere: quando ſurculus inſitus etiam alienum trahēs ſuccum nihiloſecius tranſmutat in ſuum? Ratio eſt in principiis vitalibus quæ inſunt in anima. At anima tota eſt in qualibet parte: quod & in fine capitis ſequentis declarabitur aduerſus Hippocratem pro Ariſtotele. Quòd ſi coniunctis illis ita palmitibus, ſuprà σύμφυον illam factam recidatur: vnius tantùm modi fructum feret ea quæ ſuperſtes erit pars: ac ſuum quidem. Quo ex loco videmus, radices non eſſe principium ſpeciei ad formam, ſed indiuidui ad vitam, ob alimenti miniſterium. Ideo non ſatiſfaciunt quæ ſequuntur. Ἀρχὰς γὰρ πεποίηκε φύσεις πλείους ἀπὸ μιᾶς οὐσίας. Qui multis inſeruit ſurculis vnam arborem, multa fecit principia, multáſque naturas ab vna ſubſtantia. hoc autem verum non eſt. obturbat enim præpoſitio illa, ἀπὸ. nempe non ab vna ſubſtantia ſed à multis in vna. illud euidem notæ quoque eſt. Ἐκεῖνο δὲ ἐξ ἀρχῶν πλειόνων μίαν οὐσίαν τῇ φύσει. Qui duas Punicas in vnū coniunxerunt, fecere pluribus ex principiis vnam ſubſtantiam in natura. Nihilo enim magis vna fit ſubſtantia ex pluribus, ex duabus coalitis inter ſe Punicis, quàm in duob⁹ coalitis cum matrice ſurculis. Oratio Philoſophi rotūda & ſubtilis: ſed propiùs perpēdenti nō ſatiſfacit.

Lego πλὴν τοῦ κάτω μέρους, deleto articulo τὴν. Et συμφύεται, non σύμφυται. Et εἰς τὸν αὑτοῦ πόρον, aſpiratè, non αὐτοῦ. C Et ῥάβδους, non ῥόδους. Et ἢ διὰ τὴν ἀφίλκωσιν, non ἢ διὰ. Et καθ' αὑτό, nō κατ' αὐτό. Nihil intereſt, vtrum legas ἐκεῖνο, an ἐκεῖνος.

Theodorus, πραγματικῶς: paratu operoſo. Quemadmodum dicebamus, operoſum eſt, difficile, quódque multum exigit operæ, ac laborioſum. At, quid operoſum in Punicarum cōiunctione? πραγματικὸν, ſimpliciter apparatum ſignificat.

Συμπλάσσειν εἰς τὸ ἄνω. Theodorus addidit partem ſuperiorem: quia dicit πλὴν τοῦ κάτω μέρους. Συμφύεται. compages vna coagmentatur. non eſt compages ſed cognatio. compages eſt cohærentia beneficio fixionis. at hîc eſt natura. Sic mox σύμφυτον, ſociabile. peſſimé. dum ambitioſè vult variare: ſanè ſeriò variat. ſed D infeliciter: nempe auertit à puro ſignificato. nam ſocius eſt à ſequendo, vt ſecus. qui ſecundum me eſt, non eſt idem mecum. ad σύμφυτον idem eſt. Ἀφιλκωθῇ, colluxata. At luxatio eſt dimotio ex loco naturali, παρὰ τὸ λύειν: luo, luxo: ſicuti veho, vexo. Præterea verbum id nō ſignificat vulnus, ſed vulneris finem, propter prepoſitionem ἀπὸ: ſicuti debellare & depugnare, apud Iureconſultos obduxerint cicatricem ſic mox διὰ τὴν ἀφίλκωσιν διὰ τὸ ἄλκωσιν. Ἐπειδὴ δ' οὐδὲν συμβάλλουσιν. in his tamen nec inuicem alimenta iunguntur. Poſuit aduerſatiuam, tamen pro diſiunctiua δὲ, & aduerbium, nec ambitioſé. Ἵνα συμφύωσι. addidit

A de ſuo: vt parte contuſa faciliùs cohæreant. imò coaleſcant. Τῶν συμφύσεων. complexum, coagmentatiorémque gerunt. Verbū ineptum, Gerunt. Sed neque complexus eſt σύμφυσις (hoc enim eſt συμπλέκεσθαι) quod ſanè antecedit. Coagmentatio verò etiam remotius, quaſi coaceruatio Hę labes afferuntur Philoſophiæ à loquendi religione. Τὸ στέλεχος, molem. Longè & ab interpretis fide, quā ſemper pręſtare debet, & à paraphraſtæ ſedulitate, quam ſæpe profitetur. Περιφιλεῖ. mutuò deiunguntur amore. Sicuti de amore non eodem modo ſignificat, quo deſtruere: neque quo dilaudare: ſed quæ præpoſitio ponitur in orationis ſerie: vt amo te de hac fidicina. At ble deiungere, non ſequitur ſimilem Etymologiam. B deiungere, potiùs eſt vt abiungere. Μονογενῶν, verſigenera. opinor, ſicuti verſicolor. forſaſſe rectè. Mihi tamen videtur non omnis nouatio neceſſaria. Verè verſicolor erit in pauone pluma colli, quoniam colorem mutat ſua verſione. Sic pāni quidam ſerici, quos iccirco vulgus *Cambiantes*, fluxionis origine Græca vocat. Ἀναδενδράδος de Vite Fico nupta. laſciuè. Latinè fortaſſe dicere queas, Scandulam. Περιφυόμενα, καὶ ἐμφυόμενα. ſuo complexu atque irreptatu. irreptione, mollius. adhęſione, fidelius.

CAPVT IX.

IX. capitis argumentum. Fructuum, radicúmque magnitudo quibus artibus paretur: item api criſpitudo. Item ſemina C *quomodo fiant grandiora.*

TA δὲ τῶν καρπῶν μεγέθη. Non eſt dubium lectis iudiciis, hinc eſſe in noua materia nouum caput exordiendum. tractat enim magnitudines arte comparatas. Ideò Caput vnum deinceps erit, non multa, quot fecit Theodorus. multas habet partes tamen, ſed confuſas. primo loco fructuum magnitudo. ſecundo radicum, tertio item fructuum, quarto obturbat. ac de figura loquitur, quippe api criſpitudine. quinto radicum repetit magnitudinem. ſexto ars inſtituitur ad bonam plantarum habitudinem. ſeptimo ſeminum magnitudo. octauo ſeminum mutatio certo mangonum com- D mento. Huius ergo farraginis confuſas partes nō licuit ſeparare: propterea quòd omiſſas denuò repetit aliis temerè inſertis. Τὰ δὲ τῶν κεράτων. Cytini vbi formati ſunt, eos in pertuſam tranſmittunt ollam, deorſum abſque noxa deflexo ramo, atque terra obruunt. Ii tum creſcunt in mirā magnitudinē: quando neque aer, neque ſol exugit ipſos. hæc prima ratio. Altera: etiā à terra nonnihil ſuppeditatur humoris: vnde fiat acceſſio magnitudinis ex alimēto. Quòd autē potiùs à terra fiat accretio illa quā ex alimento ab arbore ſubminiſtrato, reddit optimam rationem. Non enim acinos euadere maiores quàm aliis quæ nulla terra obruta adoleſcunt: ſed eis craſſius corium fieri.

Κατέχουσι τοὺς ἀκρέμονας: deduxerint, inflexos ſcilicet. *Τὸ ἀφαιρούμενον*. Hoc eſt contrariũ Latino illi, voluenda dies: vbi eſt futurum pro præſenti. hic præſens pro futuro. *τὸ ἀφαιρεσόμενον*: quod auferretur. Et ſanè ſenſus proportio conſtat. nempe ſic: quod in alijs terra non obrutis aufertur. *Παρὰ χρόνον*. intempeſtiuum alimentum. Non quòd ſit extra tempus anni, ſed quòd in paruo tempore multum ſit. præproperum in anni tempeſtatibus *τὸ πέρας*. *Ὁ μὲν κόκκος*. ſic etiam Callimachus *κόκκον* dixit, *τὸν πυρῆνα*. Sed Theophraſtus internum grani lignum *πυρῆνα* vocat. *Εἰς ἐκεῖνον*, ſcilicet, *κόκκον*. *Ἔχει γάρ*. optima ratio. Non deduci alimentum ſuperfluum ab arbore ad eam magnitudinem. quia ſi deduceretur: eius æquè particeps fieret acinus.

Οἰκεῖος χυλός. quia illa *τοῖς* à terra non eſt *οἰκεῖα*, ſed *ἀλλότριος*. *Πάντων γίνεσθαι* omnibus æquali iuſtitia diſtribuendus. ergo & acino. at nõ excreſcit. non igitur accipit. proinde ne cortex quidem ab arbore. quamobrem reliquum eſt, vt à terra capiat. *Καὶ πεπαίνεσθαι*. occurrit. dicat aliquis. It quidem ſuccus atque partitur, ſed non coquitur: icc irco non creſcit. At, inquit, par naturæ ſtudium in mittendo & in coquendo. Et ſanè haud videtur attractio fieri ad grana illa: tum quia faciliùs, & ſuapte natura magis aſcendit ſuccus: tum quia terra obruta nimio circumueniuntur humido. Præterea quæ ratio crementi, quum vindicantur à populantis iniuria caloris: eadem eſt & ſegnitiei ad alendum. Non enim iuuantur ab aere aut ſole. Cortex autem terreſtre quiddã quum ſit, terræ iuuatur affinitate. Et ſanè quod à terra procedit, melius cõuenit eũ cortice: quia non videtur à natura, niſi tanquã tegumentũ inſtitutum. Bruta ergo pars hæc. ſed & craſſitie ſua cortex obſtat, quominus à terræ humore augeatur acinus: non enim tranſmittitur. Et vectigal intercipit ſibi vafer ille atrienſis, heri ſobole demenſo ſuo defraudata. Icc irco dicit. *τὸ μᾶλλον χείρω καὶ ἀχυλότερον*. ſapor dilutior ac deterior. *Εἰς ἀλλοτριώτερον*. Non penitus à natura cortex alienus, ſed acinorum comparatione. Naturæ finis, vti dicebamus, duplex: vnus propter ſpeciem, alter propter hominis vſum. Cortex autem propter fructum, non propter corticem fructus.

Ἡ δ' ὅλη Nunc in explicatione attractionis illius corij, more ſuo ponit exemplum de radicibus. Qua ex occaſione tranſit ad apparatum earum magnitudinis Radicum autẽ vnam nominat Arum: de qua etiam ſuprá. *Ὁμοίως δὲ*. Iam hinc tranſitum parat ad Olerum radices, atque artem tangit. quippe eas creſcere, folijs deſuper ablatis. quemadmodum de Rhaphano ſuprà dicebatur.

Ὅταν μάλιστα. Hyeme. cùm maximè vigent (ſuccus enim tunc à frigore ſubtus cohibetur) detrahunt folia: tum deſuper ſuccretam inſpergũt terram, vt quaſi tectorio aquas arceant. quo fiet, vt æſtate radices euadãt grandiſſimæ. *Κατασήθοντες*. Vt opus ſit minutiſſima ſcrobe, quia plus denſatur ex partiũ vniformitate. Sic aqua denſiſſima,

A propter cohæſionem. at in glebas inæquales ſubit & aer & aqua. Sic ſutores ſetaceo ſuam incernũt cribro *σήθειν*, incernere. Theodorus, aggerere. idem quod etiam *κατασήθοντες*. *Τοῦ δὲ σελίνου*. Satis patet: quàm ineptè diuulſum ſit caput hoc à ſuperioribus. Eſt enim materia eadem, eadem ars. Apu radicem vbi mira capere volunt incremẽta: circumfodiunt radicum tenus. In id vacuum Ariſtoteles Panicum poni iubet, hic Theophraſtus Hordeum ſuffrictum. Hoc enim eſt *καχρύλλιον*, diminutiuum *τοῦ κάχρυος*, quod Hordeũ ſignificat antiquiſſima voce: quod docet Pollux, & Suidas ex Ariſtophane: tum vſurpat Nicander more ſuo, veterum aucupator vocabulorũ. Heſychius *καχρύδιον*, alio flexu diminutiuo tamen. frictũ autem curans, ne enaſcatur. ſic enim ſuccũ auferunt.
B *Ἀλλ' οὐ διαδίδωσι*. hoc quoque dixit in libris ſuperioribus. *Μειζουμένης*. faceta loquutio. Namque ſi partiatur ſuccus, diſtribuetur in radices & in frondes. erit ergo minor accretio. Quid igitur eſt, *μειζουμένης*? Sic ea parte ſucci, quæ folijs debebatur, radicibus attributa.

Ὅσαι μὲν οὖν. Duplicem modum notat incrementi in duplici natura. Nam quæ radices ſibi ſimiles ex ſe progignunt radiculas alias: eæ tum ſic obrutæ multas gignent: vt Allium, Cępe, Bulbus, Semperuiua. At quæ ſingulares ſunt, earum excreſcit magnitudo: ita hic continua, hic diſcreta quãtitas. *Κατ' οὐ διαπέμπουσι*. Non tranſmittitur
C ad frondes ſuccus, quia prohibetur cohibetúrque obiectu inſperſæ terræ. *Τοῦ δὲ μὴ συμβαίνειν*. occurrit obiectioni. Quare non putreſcit? Quia ſicuti ſuprà dicebat, *τὸ ὕδωρ ἀποστέγειν*: ſic hic, *ἡ ἐπίπαξις τῆς γῆς ἀποστέγουσα τὸ ὕδωρ*. & addit *καὶ ὅλως οὐ τὸ ἀλλότριον*. Quia putredo etiam fit à calore alieno apud Ariſtotelem, non ab humore ſolo.

Τοῖς δὲ σελίνοις. καχρύλλιον dicit hîc eſſe calidũ & denſum: at Hordeum, neque calidum eſt, & rarũ. Quin Panici raritate iuuari dicit Ariſtoteles in ſupradicta ſectione. An igitur eſt *κάχρυς* Dioſcoridæ ex Libanotide? calidus enim eſt is. Quid autem ſit quæve Libanotis illa, à nullo dum autore declaratum eſt. *Συναπόλαυσις* oſtendit emolumentum à denſitate. Attrahit, inquit alimentũ. ergo defraudat partes ſuperiores. Vbi animad
D uertendum eſt, cùm duo attribuit, calorem ac denſitatem: duáſque ſubiungit effectiones, attrahendi & retinendi: ſanè ſuum vtrique facultati opus diſtribuere licuiſſet æquo iure: niſi iuris huius æquitatem intempeſtiua voce ipſemet obturbaſſet. Nam calori meritò fuiſſet attractio aſſignata, retenſio denſitati. at ipſe ait, *τῇ πυκνότητι συνέλκειν τὴν τροφήν*. Cæterùm denſi non eſt attrahere, ſed rari: denſum enim neque cauſam habet attractionis, nempe non eget materia, neque occaſionẽ: meatus enim min' habet cõmodos, quibus recipiat. notabis verborum reſponſum. *οὐ διαδίδωσιν εἰς τὸ ἄνω*. ſic ſuprà: *οὐ διαπέμπουσιν εἰς τὸ ἄνω*. *Καὶ ἅμα*. alia vtilitas à calore. Quum enim nullum fiat augmentum ſine generatione, nulla generatio ſine mutatione ſubſtantiæ,

nulla

nulla mutatio ſine concoctione: nulla concoctio ſine calore: vbi calor inerit, videtur id agere: tum ad eam actionem cætera ſequi omnia ad augmentum vſque. Ergo quum ibi ſit materia attracta, & retenta: ac præterea formæ inſtrumentum calor ad coquendum, ſequetur incrementum.

Παρασκήνιον δέ. Aggerit aliam hiſtoriam Cucumerum & Cucurbitarum, quarum magnitudini etiam adiungit teneritudinem. vbi non eſt aſpernandum iudicium. Videntur enim eſſe debere duriores, nempe crudiores: quando tecti minus coquantur tum ab aere tum à ſole. Ὁ δ᾽ ἥλιος. quaſi dicat ὁ γὰρ ἥλιος. Tecti Cucumeres non minuuntur: quia non tanguntur à ſole. nam ſol exiccat, item venti: verrunt enim. Καὶ τοὺς ὄγκους. hic indulſit ingenii atque linguæ amœnitati.

Δ᾽ ἄπερ καὶ ἐπὶ δένδρων. hoc quoque ſuprà dixit. Frequentes arbores minus exuggi: quoniam obiectu mutuo peregrinas arceant impreſſiones. Δ᾽ ἐναντίων δέ. Sicuti ſuprà in ollis: ſic in aliis cauis hoc loco: quorum eſt νάρθηξ, ferula, & καπὴρ, capis, vas oblongum fictile: quale videmus in antiquis Pōtificum numiſmatis. Inde namque Latinum noſtrum: ſicut capete κάπετος foſſa, & κάπτομαι excipio: quare etiam comedere ſignificauit. vnde nos quoque cibum capere.

Η᾽ μὲν γὰρ τροφή. Tertiò inculcat: alimentum non abſumi ὑπὸ τοῦ περιέχοντος. Ponit augmēti modū in longum ſcilicet: nam in latera creſcere prohibent ferulæ, vaſiſve parietes. Μὴ δ᾽ ἀντιπίπτειν. neque occurrere. In ipſo tractu longitudinis, vacua nacti ſpatia occupant. nam ferulæ latera ab lateribus ἀντιπίπτει. nota verbi κατέχειν. Nam radix quæ demittitur in longum, ſanè dicatur πίπτειν aliquo modo. At ſiquid ſubtus prohibet deſcenſionem, quomodo cadere dicetur quod cadenti alioquin occurrit? eſt itaq; ἀντίον τοῦ πίπτοντος, ἀλλ᾽ οὐ πίπτον. Ὁμοία δ᾽ αἰτία. alius affectus: alia ars: ſimilis cauſa. Affectus ſuprà erat teneritudo, & augmentum: hîc eſt ætatis primæ conſeruatio. Ita dico, vt diu virides ſeruentur in planta. Id fit: ſi, cùm adoleuerint, in puteum prope quem ſati fuerint, demittantur, atque puteus operiatur. hoc etiā Ariſtoteles in ſectione. Η᾽ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἡλίου. quartò hîc eadem cauſa repetita. Eſt igitur (vti dicebat) ὁμοία. Ἅμα δέ. Hoc & ſuprà de corio Mali Punici. ἅμα τὴν ἐκ τῆς γῆς ἰκμάδα. Οἷον θάλλοντά τι περιέχει. Non ſolùm non permittit exiccari, ſed etiam præſtat ipſum τὸ θάλλον: ſeruant ipſam viriditatem. Τροφὴν δὲ λαμβάνοντα. Suprà dicebat: radicem non putrefieri, quia terra obtegeretur, & ab imbrium aliarúmque noxarum arcentur iniuria. nunc occurrit ſimili quæſtioni Quare non putreſcunt, tanto humore, tam alieno? Quia conſtātibus radicibus victū ſibi æquè trahunt, atque ſi foris eſſent. Hoc eò demum tendit vt intelligamus δύναμιν, id eſt rectionem ipſius caloris naturalis non deſerere officium ſuum. quin ſi cultus adhibeatur: etiam diu diu tales durant. Hoc eſt quod dicebat: ἔμβιοι δὲ γίνονται καὶ διαμένουσι πλείω χρόνον. Hoc non ſo-

A lùm dicit de iis ſed etiam de toto genere: vt oſtenderet plantam eſſe viuacem. Quare etiam in puteo conditis alimentum ſubminiſtrari poſſe. Ideò ſubdit hiſtoriam de eorum viuacitate. Simul præcepta dat, quibus parari queat, vt præcoces habeantur. Διὸ καὶ ἄν τις. Siquis ſarmentum præciderit ſecundùm ſoli ſuperficiem, poſtquam fructum tulerit, atque terram ſuccretam, ſuperiniectámque pauerit: rurſus ab radicibus iiſdem ſequenti anno ferre: ꝓbíque valde præproperos anteuertere vulgato atque ordinario prouentui aliorum, qui verno ſatu prodituri ſunt. cauſam dein de dicit hanc. ὅτι προϋπάρχει. Permiſit tibi ius intelligendi multa ſub articulo illo, τὸ τῆς ῥίζης: nempe δύναμιν, ἀρχὴν, alia. Verbo autem

B nullo vti potuit efficaciore, quàm viſus eſt, cùm dixit, προϋπάρχει. Nam præpoſitio, πρὸ, deſignat tempus: τὸ ὑπὸ, locum: τὸ ἄρχειν, radicis vim. quia radix eſt (vti dicebamus) indiuidui principium. Η᾽ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ πνεύματος. Hiſce verbis oſtendit Hiſtoriarum ſimilitudines: ſic enim dicebat: ὑφ᾽ ἡλίου καὶ τοῦ πνεύματος ἀναξηραίνεται. Ὅτι δ᾽ ἡ πρόσταξις, alia cauſa. Ait iniectæ illius terræ denſationem facere ad germinationis celeritatem. argumentum ſumit ab euentu, qui item arte procuratur. In caniſtris Hyeme ſatum Cucumerem rigant aqua. ſi ſol exerat ſeſe: eò inferunt ad apricum: alio tempore propè ignem ſtatuunt. Vbi ſationis tempus aduenit: ipſis cum caniſtris terræ mandant. Ita longè præuenit horum fructus alios.

C Quod ibi faciebat ἡ πρόσταξις per accidens, hîc facit verus calor per ſe. Notabis loquendi modum frequētiſſimum Præceptori. ὅτι δὲ, & c σημεῖον δέ. hoc enim ſecundo loco vacat τὸ δέ. Τῷ δὲ σχήματι hîc alia materia. omiſſa magnitudine de figuræ agit mutatione. Hîc Theodorus ſuperioris inſtituti ſequutus rationem debebat alterius Capitis initium facere. Nobis non licuit, qui tractatæ iam materiæ repetitionem expectamus. Quam cùm autoris interfuerit perpetuare cum priori, nec fecerit: nos ſaltem Capitis continuatione ſupplebimus. Τῷ δὲ σχήματι. Criſpari Apium ſub terra coercitum, quoniam non habeat quò ſe diffundat. Itaque captare atque implere vacua, atque ita induere formam, qualia fuerint ipſa loca, in quæ penetrarit: ſiue ſint cedentes diſtātéſve terræ partes, ſiue vaſa circumpoſita. Cohiberi autem ſub-

D tus pauito ſolo deſuper, vt toties dictum eſt. Sanè ſic potuit hiſtorias duas commodiùs in vnius redigere faciem, ſi produxiſſet orationem hunc ad modum. Non ſolùm magnitudines adipiſci plantarū radices ſed etiam figuras nouas: quemadmodum de Cucumerum ſcribebat proceritate. Orationis tractus ſimplex, ſuauis. perſpicuus: verba ipſa iam cognita. Οὖλον. qua voce præceptor item vtitur ſectione. Criſpum ſignificat illi etiam alibi: veluti cùm dicit, ἰουλώδεις ἐλαφώδεις.

Φέρεται πρὸς τὸ ἐφελκόμενον. Intellige de eo quod terra conditum eſt: attrahit enim terra, non de eo quod vaſis circumſcribitur: non enim trahunt latera vaſorum. Τὸ ἐυθεῖαν, τὸ ῥεῖν εἰς

τὸ ϲερεβεῖον. Vbi enim non eſt corpus ſolidum, procedit eo quod augetur. Nihil enim, vt loquebatur, ἄτοπον πλεκάνη κενὸς, facetè dixit, ὡς ἔχουσα τι. ſicut alueorum caua ... , vt Ariſtotelis vtar verbo, fluxibus aquarum: ita vacua ſpatia ſo liorum promotionibus: quæ fiunt ab interna auctrice poteſtate. Συμβαίνει δέ. Multis in locis banc obſeruauimus huius Philoſophi diligētiam: vt vbi vbi ſeſe res dat & occaſio, communes oſtendat plantarum naturas cum animalibus. Ita hic: animalibus hoc etiam euenire. Nos mulierculas vidimus, quę catellos puſillos capſulis includerent ad incrementa prohibenda. Nam præterquā quòd ex agitatione creſcit calor naturalis: id habet cum multis animalibus commune canis, vt à ſomno pandiculetur. At hoc in ætate prima multam facit membrorum extenſionem. deinde dat in hac communione differentias. ſiquidem figurā non mutant animalia. Μεμορφωμένα γὰρ ὄντα. Suam ſtatim figuram obtinent ſpecialē. Itaque magnitudine tantùm variant. Plantæ verò præter magnitudinis mutationes, etiam figuræ leges accipiunt nouas acutiùs explicandum. In plantis magnitudines vt augeantur: curari in animalibus quibuſdam, vt augeātur, velut equis, bobus, canibus venaticis: in quibuſdam vt minuantur, velut in catellis, quorum finis viſus nullus, ſed deliciæ ac voluptas. Quinetiam in animalibus figurę procurantur: veluti cùm catellorū naſo corrigias aptant cum nodo aut globo, quò ſimi fiant.

Διὸ καὶ τὸ σίλλον. Si ſcrobe facta palo adacto; fit, vt vacuum illud impleat radix: fiet etiam, vt ſiqua figuræ ſpecies ipſo ſit in vacuo, radicis partibus ſubeuntibus communicetur. Nota, μακρότητα καὶ μέγεθος, ad omnes dimenſiones: quia ſtatim ad longitudinis ſolius exceſſum, βραχύτητα καὶ μῆκος. Et paulo infrà de radicibus, vtrumque, πάχος καὶ μῆκος. Aliquando igitur μέγεθος ſignificat quancunque magnitudinem, id eſt extenſionem ipſam: aliquando grandiorem magnitudinem, quæ ſita eſt in relatione, aut in qua relatio ſita eſt: veluti cū vſitatè dicunt, λαβεῖν μέγεθος, id eſt creſcere.

Ο῾μοίως δὲ τρεῖν. Quaſi rem aggrediatur nouam, dicit ὁμοίως: vt radicū augmentum huic comparet: minus prudenter ſanè. An non idem eſt, τὸ τὴν ῥίζαν πληροῦν ὅλον τὸν τόπον, quod hic relinquit: & ἡ τῆς ῥίζης αὔξησις: quod hic apponit? Itaque & ipſe ludit nos, qui dicit ὁμοίως & ὥσπερ τινά: & cùm veriſſime ſit, πως τὸ & malè conſuluit nobis Theodorus, qui caput inchoauit. Ἐν τῆς ομφάκιον. alia culpa. quaſi non ſit ὁμόφυλα, τὸ σίλλον ... & ... Περὶ δὲ. Aliud præceptum, quo communicatur cum radicibus etiam germinum magnitudo. In Lenteolo plura ſemina colligata mandari terræ iubet, id in Porro & Apio potiſſimùm fieri. Illa omnia coaleſcere in naturam vnam. Huius ſimile dixit in Hiſtoriis de Palmarum ſatu Tribus ex oſſibus ſimul compoſitis tres erumpere Palmellas, quę vna poſtea Palma fiat ſpecie viſenda. Quæ res eſt minimè contemnenda: quando ex plurium animarū

A conuentione, vna conflari anima videatur. Cæterùm iſta hic ſemina ſi linteum perrumpere queant, maiorem faciant admirationē quàm illa coaleſcentia. Prius enim putreſcant, aut ſemina, aut è ſeminibus ortæ plantæ quàm linum. Ἔτι δὲ. Hæc eſt alia pars, in qua captat ars, non locum, vt in ſuperioribus, ſed tempus. Siquis, inquit, ſtatim ex theca eductum Rapi ſemen terræ mandarit: enaſcitur latius Rapū. Ἀπὸ τῆς ἄλω. loquendi modus etiam ſuprà, id eſt quàm recentiſſimum.

Τοῦτο δ' ἔτι. Cauſa propterea quòd admodum radicatur. per multi igitur occupat. Tamē contrà videtur: difficilius eſſe deſcendere quàm diffundi ac dilatari omnibus quidem radicibus. Sanè faciliùs aperitur terra ad ſuperficiē, quippe minus dura. itaque aſſignata cauſa non explet animum. Sed B priuatim dicendum: quamobrem ex nouello ſemine planius vel oblongius è vetulo naſcatur. Nā & creſcente Luna ſi ſeratur, oblongius fit: decreſcente, globoſius. quæ ratio eſt ſuperiori contraria rationi. Namque recentia ſemina humidiora: decreſcente Luna minus humida omnia, quæcunque ſub Luna ſunt. dicendum, cauſam omnino eſſe humiditatem. Quæ namque Rapa oblonga, ſtrigoſiora & acriora, ſicut & Cepe. Creſcente autem luna, Rapum ſatum fit oblongiùs: quia educitur foras ad ſcapum ſuccus. Defraudata ergo radix minus obtinet naturę ſuæ. at eius naturæ intereſt globoſam eſſe. Ο῞σα δ' ἐν χώρᾳ. Suprà cōmendabat agricolæ curā à loco & à tēpore: nunc à vicinia & affinitate. de qua etiam pridem ad vitam Anadendrados & Ficus. de Scilla etiam ſuprà Ratio. ſuccus eius vitalis: ipſa viuax & fœcunda. Cauſa: lentorem habet, qui neque facilè putreſcat, neq; temere reſoluatur. Adhæc, calorem qui diu ſeruetur, multùm agat. itaque etiam repoſta germinat. ipſa ergo ſibi terra eſt. Lentiſci verò hiſtoria vt cumulat repetitam de Squilla narrationem: ita nos excitat ad doctorum hominum non ineruditam diſquiſitionem. Aiunt enim ex Ariſtophane σχῖνον Scillam dictam ab antiquis, Déque ea ſcriptum ab Arato, non de Lentiſco: tametſi ex Cicerone Plinius ſic agnouerit. Non enim Lentiſcum ter florere, ſed Scillam ex Theophraſto. Quòd ſi ita eſt, quum etiam in Lentiſco quemadmodum quicquam ſeri queat, videndum ſit: & vbique in Theophraſti codicibus σχῖνος, non D autem σχῖνος ſcriptum ſit: iſtipſi qui hæc mouent, viderint an contendere liceat eis, verba illa ἢ ἐν σκίλλῃ, eſſe quaſi additum gloſſema. eſſet enim idem, ἐν σχίνῳ quòd ἐν σκίλλῃ. Καθάπερ ἐμφυτεία. Declarat cauſam vtilitatis ab inſitionis ſimilitudine. nam ſicuti ſurculus ab arbore ſuſcipit vigorem, ei ſpeciem affert: ſic à Squilla vim excipit ſemen, ipſum ſuam ſibi ſeruat ſpeciem. Φυτεύοντα. Quæ de Rutę ſemine in Ficu ſata ſcripſit ſuprà, iterum hic ponit & apponit modum. Inter lignum & corticem ſtatuitur ac terra operitur. quare in Lentiſco idem quoque fuerit modus.

Παρεμπεσούμενα. Repetita in verbo præpoſitione, quę alioqui ſeorſum poſita fuerat. vt, Adeon' ad eum?

ad eum? Συμϐαίνει. euenit, vt ἅμα τῇ τροφῇ, ſimul cum alimento quod à terra haurit, ſibi vindicet etiam ſuccum Ficus illius, ſanè εὔκαιρον, opportunum. Afferre namque ſuccum illum ſecum calorem quendam auxiliarium, cum iis commodis quæ à temporis qualitatibus expeti poſſent. ideò dixit, ϐοηθεῖν. addit exemplum cineris. Διόπερ ϰαὶ τὴν τέφραν. quia cinis calidus. in ſuperioribus idem. Ad Cinaræ prouentum atque tuitionem aduerſus Hyemis iniurias, circumfoſſæ cineres illos apponimus, qui detrahitur ex alueo lixiui. Subdit deinde cauſas duas finales ex duabus cineris qualitatibus, calore ac ſalſugine: vt calore foueatur, ſalſugine arceantur beſtiolæ, quæ innatæ vaſtant Rutam. De cineris ſale in Problematis & Meteoris. Ἔχει γάρ τινα. non malè addit ἁλμυράν.

Μέγεθος γάρ. Hoc eodem curſu repetit fructuum magnitudinem ſub ſpecie ſeminum. de Lẽte hic primùm. Dicit γὰρ, non propter Lentem à Ruta namque diuerſa eſt: ſed quia de calore loquebatur. Ita Lentem creſcere, ſi in bubulo ſtercore ſeratur inuoluta. eius id fit caloris beneficio.

Συντρέχει. metaphora ab amicis qui eunt ſubſidio. vnde & ϐοήθεια, vox militaris. etiam Latini ſic loquuntur. & medicorũ vox συνδρομή. Concurrit cum ſtercoris calore ſeminis calor & ſiccitas. Τῶν δ' ἐρεϐίνθων. Secundò loca de Cicere, ſi cum Siliqua ſerantur, atque adeò madefacti ſiue macerati, ϐρεχθέντων. Ἔλαττον γάρ. Duæ vtilitates comparãtes illam magnitudinem. prima: minus putreſcunt. Arcetur enim terræ noxa humidioris obiectu ſiliquarum. altera: plus adeſt alimenti. ſanè ex theca ipſa putrefacta. Itaque aruum tenue Leguminibus quibuſdam proſerunt aratores, quibus adultis iterato ſulco Triticum ſerunt. id quod etiam ſub Alpibus fieri vidimus.

Πρώϊσα δέ. deeſt verbum: prodeunt. Exeunt præmaturè, atque ante illa quæ ſine ſiliqua fuerint ſata. Καὶ ταῦτα μέν. Epilogus harum partium: in quo aſſerit, quod & in libri limine dicebat: τῶν παρὰ φύσιν, ἢ ὄντων, ἢ δοκούντων: videri quidem, at non eſſe præter naturam. Nam ſi ſpontè veniunt, in legibus naturæ ſunt: ſin etiam arte: nihil ars præter naturam, ſed addere naturę poteſt, quod nihilominus eliciat hauriátque ex naturæ principiis.

Οἷον ἐπὶ τίφης. Si circa Secale & Speltam ſiue Alicam Triticum obſeratur: tum Secale tum Alica fiet habitior. Ὥσπερ. Ex alio affectu docet artis functiones in naturæ principiis eſſe conſtitutas. Nam fuſio quidem non eſt opus naturæ: at fodere natura ſi poſſet, foderet. Eſt igitur à natura: ac ſanè habet nonnihil proportionis. Nempe in laxiore ſolo plantæ lætiores: in denſo ſæpe ſtrangulantur. Hoc ita modificandum: propterea quòd gaudẽt aliquæ proculcari. Quemadmodũ in Politicis demonſtratũ eſt: ingenio ſeruili naſci quoſdam, & ad ſeruitutem. Ita & plantæ quædam neglectæ vigent, atque ipſius cõtẽptus contemptrices ſunt. Proinde laxitas illa foſſionis exemplar eſt. Itaque terram leuem commendat vbique Theophraſtus. Igitur foſſio tota artis eſt, tametſi

A habet principia naturalia. At nunc oſtẽdit, artem ipſam etiam principiis vti naturalibus, tanquam vel inſtrumentis, vel, vt rectiùs dicam, formis. nãque nitro ſemina, quod & ſupra dicebamus, præmacerare, eſt naturæ addere naturam. Sequitur affectus naturalis ex arte ipſa, nempe τεγγιότης, coctilitas. Ἢ ἐν μάλιστα. alio modo alia qualitas. hæc etiam ſuprá. Πέφυκε γάρ. Omnium reſolutio propoſitionum ad hoc effatum: naſci omnia talia qualia ſerantur. Σπειρόμενα δέ. minor demonſtrationis propoſitio. Seritur alteratum & mutatum. Μεταϐεϐληκός. quod in aliam quaſi tranſierit familiam. Vtus actiuè, ſicut nos μεταϐάλλει, mutat, pro, mutatur. Ἐνίοτε γοῦν ὅλως. Haud ſanè liquet quid ſit illud (vti vnique) an eſt τεγγιότης

B ϰαὶ γλυκύτης; Ἢ ἐν ἅπασιν, vel in omnibus. mira metamorphoſis. intellige de accidentibus tantùm. Dat exemplum frumentaceorum: à quibus ſi teneras ademeris ariſtas, non ſubmittunt alias. Itaque ſi ſæpius idem feceris: efficies tandem, vt ſine ariſta poſtea naſcantur. Neque hanc naturæ docilitatem ignorauit admirabilis Hippocrates: qui ſcripſit in libro De aere & aquis: quas acceperit leges à conſuetudine natura, tandem in eas abire. Sic Genuenſes, cùm à Mauris progenitoribus accepiſſent olim morem, vt infantibus recèns natis tempora comprimerentur: nunc abſq; vllo compreſſu, Theſſitico & capite & animo naſcuntur. Οὐκ ἀδύνατον. Carptis ariſtis, haud

C propterea vis carpitur generandi: ſed integra manet, illo duntaxat habitu mutato. Πειθηνικώτερα. obedientior. paratior ad agricolæ obſequia. Τῷ τε σχήματι. Qualitatem mutat: nempe figuram, & quantitatem: minor enim fit amiſſis ariſtis. Quæ quia diſſitæ ſunt: eam quantitatem non appellauit μέγεθος, ſed πλῆθος. An verò ſunt hæc illa duo, de quibus dicebar, ἐν ἀμφοῖν; nam ſuprà interpretabamur, coctilitatem & dulcedinẽ. Ligures Taurini etiã nunc, *Bladum* tonſum vocant. Σημαίνει. Inſercit toties iam dictam hiſtoriam de Vite agigarta, ſeu mauis, auinacea.

Καὶ πάλιν. Hoc eſt quod alibi monebamus pro Hippocratis ſententia facere: qui putauit ab omnibus partibus rei generantis deduci ſemen. Nempe ſi talibus partibus carentia ſemina, idque

D arte factum, talibus partibus carentia gignunt ſemina. Sed addit ἴσως: quia diuinus Præceptor aduerſus hanc opinionem diſputat, in ſecundo De generatione animalium. Iccirco non reſpondet obiectioni: ſed refert ad ea quæ dicta ſunt ibi. Eſſe partem primariam, κύριον vbique vocat & Ariſtoteles & Galenus, quæ poteſtate cõtineat partes omnes, vnde partes in actum educãtur: cor in perfectis, in aliis ἀνάλογον. etenim mutili homines gignunt integros. Eſt enim argumẽtum hoc, Herculea claua, atque etiam ſagittæ. quæſtio tamen præſens adhuc negotium facit. Concedimus illiùs principii vim vniuerſalem, atque à mancis animalibus non manca generari: at quare carptum ac tonſum Triticum, idq; arte factum, non redintegrat naturã ſuam? Quia toties ablatis partibus

oblæſum tandem illud principium eſt.

Lego κατάγωσι, deducant, non κατάξωσι, frangant. Et τό, τι γὰρ ὑπὸ, non τότι. Et ἀκμάσωσι, non ἐκμάξωσι. Et κατεχύλλει περιβάλλοντες, non καὶ χύλον περιλαμβάνοντες. Vtroque modo legi poteſt, οὐδ' ὅλως, & οὐδ' ὅλως. Et ἐν ἀγγείοις τιθέμενοι: vbi eſt aſteriſcus: ſicut ſuprà, ἐν χύτραις. Eſt autem vel ferula, vel tubus, vel canalis, vel ſcrobes, non minus ἀγγεῖον naturæ quàm vena & arteria Hippocrati. Lego ἄρσεων, non ἄρσιν. Et διεστραμμένοι, non διεστραμμέναι. de Cucumeribus, non de Cucurbitis. Quia ſubdit, γίνονται πάλιν ἐκ τῶν ῥιζῶν σίκυοι. Et χύτρῳ, non χυτρῷ. Et ἐν βόλβῳ: φυτεύονται σπέρμα, non ἐμβόλβῳ: & deleto εἰς.

Et περιπαττομένους, non περιπαττομένοις. πάττειν, ſpargere. Et ἀλλαττομένων, non ἀλλαττόμενον: quia παραχωμένης. Ἐν ἀμφοῖν δὲ τούτοις, ἢ ἐν ἅπασι συμβαίνει. Theodorus non habet ἢ: & dicit in omnibus illa mutari. Et exponit: qualitatem: vt eſt in Græco: ſed addit de ſuo: quãtitatem: quod non eſt in Græco.

Theodorus, κατάγωσι flexu ſequaci deductos in terram: κατακλίνας. Κωλύει ἀποσίγγυσι. coercendo vtique ſeruat. Non ſeruat quod detrahitur, ſed quod detraheretur. Ἡ τροφὴ καὶ ἐπίδοσις. nutrimentum profectúſque vnde alitur atque augetur. Κατανάττοντες τὴν γῆν. terra aggerata. σήθειν, cribrare: etiam ex Ariſtotele. Θαυμαστοὶ τῷ πάχει. mira craſſitudine diſtẽduntur: malè conuenit hìc verbum hoc. Μεριζομένης δὲ πλείων ἡ αὔξησις. Quòd ſi diuidas: plus incrementi ſequatur, neceſſe eſt. imò minus. Si enim diſtrahatur alimentum: diſtrahetur etiam incremẽtum. quin auferũtur folia, ne diuidatur. Sed hìc μερίζεσθαι, ſignificat radici attribuere, quod alteri parti, nempe foliis, debebatur. Τὰ παραβλαστικά. quæ ab imis germen emittere poſſunt. non bene: C
Nam quædam pullulant ab imo: verùm ex eadem radice, nullis prognatis radicibus, ſed radicis brachiata promotione, quę brachia ſerò tandem radiculas emittunt: veluti Pyrus. Sed hìc illas intelligit plãtas, quarum radicibus agnaſcuntur aliæ: vt ſerpentariis & bulbaceis. Τοῦ δὲ μὴ συμβαίνειν φθορὰν καὶ σῆψιν. Cauſa, vt nulla putrefactio, nulla corruptio accederet. Neque verbum hoc hìc rectè ponitur: neque cõiunctio, neque tempus. cauſa cur non accidat. Καλύψει. tubo fictili. vaſe, D
vti dicebamus. Ἀγγείοις. Theodorus omiſit: quia corruptus erat codex. Περιυπάρχει, adeſt. ſatis frigidè. magna namque ſignificatio: vti declarabamus. Ἐφελκόμενον καὶ διάδουν. Fertur ad id quod aduocet, libertatémque permeandi concedit. trahitur quà meandi facultas datur.

Ἐν τοῖς ἡμερουμένοις. in mitigandis arboribus. imò in mitigatis ſiue mitibus. Ἡμέρωμα, hoc flexu ſignificat, quòd lanitium & pullitium Latinis. Scenicis multus vſus, Æſchylo & Euripidæ, πύργωμα, σκήνωμα. eadem analogia, cùm dicimus ὑλήματι. Εὐοδοῦσι. cùm tranſire liberè poſſunt. non trãſeunt. Non enim tranſmittunt ſpatium, ſed occupant & ſiſtuntur. Nactæ ſpatium, in quod ſe-

A ſe queunt diffundere. Scriptum legitur, ſeruerit: puto vitio librarii. Γίνεται μία φύσις. natura vna conſiſtit. imò fit, conſit, conficitur. Peſſime diſtorſit tractum temporis ad vnionem. Παρὰ τὸν φλοιὸν ἐγκεντριζόμενον. cortici infixa. peſſime. inter corticem & lignum. ſecundum corticem, quà ligno committitur. Ἅμα τῇ τροφῇ. ſuper alimoniam. ſimul cum alimento. Συντρέχει. ſuuat. cõcurrit. Πέφυκε τοιοῦτο καὶ φέρειν. Tale quoque progeneret, aptum eſt. barbara oratio. Παθητικώτερον γινομένη. atq; affici opportunius relinquatur. Verbi lenocinium deformat ſentẽtiæ faciem matronalem. Non enim relinquitur ſemen, ſed ſeruatur. & habilior facta ad patiendum. Vel ſic: ac tandem quaſi ſpoliata, fit vt facilius pati poſſit. id
B eſt, omiſſa priore facie leges alias accipiat ab arte, quibus carere queat ariſtis. Τὸ πλῆθος ἴσχει τοῦ ἀχύρου. Nec eãdem multitudinem paleæ retinet. nemo dixerit paleæ multitudinem. Itaque nec Philoſophus quidem dixit: ſed ἄχυρον, hìc ariſtam ſignificat. Ariſtarum ergo potuit dicere multitudinem, ſicuti πλῆθος Theophraſtus. Ἣ ἐπ' εἴρηται. quam de animalibus diximus. Non ipſe dixit: neque ſe dixiſſe dicit: ſed Ariſtoteles diſputatio eſt.

CAPVT X.

X. capitis argumentum. De Siſymbrii in Mentam, Ocymi in Serpyllum, albæ Populi in nigrã, annualium mutationibus repertus.

Ἡ δὲ τοῦ σισυμβρίου. Longè aptius hunc ad modum digeſſiſſet. Quæ contingunt artis apparatibus mutationes: eæ fiunt, aut in ſubſtãtia, aut in quantitate, aut in qualitate. Quãtitas duplex, continua & diſcreta. qualitas in colore, ſapore, figura. In ſubſtantia mutatio, vel totius ſpeciei, vt in Mẽtem Siſymbrii, Albaç in Populũ: hoc fit à natura ſola: ab arte verò, vt inſitione: vel partium: idq; vel cùm auferuntur, vt ſpina Corrudæ, Gigartum vuæ, lignum Punicæ, ariſta alicæ. Quantitas cõtinua: vt cùm Rhaphanus augetur. Diſcreta, cùm Bulbis noui Bulbi adgenerãtur: ſunt enim περιβλαστικοί. Qualitas in ſapore: vt acida Punica in dulcia. Figura: vt in Apii criſpitudine: depoſitione ariſtarũ in Secale. coloris, vt in Populo. Coctilitas autẽ erit qualitas à duri-
D tia, fortaſſe in relatione, à partiũ cohærẽtia. Nam ad relationem illud quoque reducitur: rectè in Squilla, Ficu, Lentiſco prouenire. Eſt enim vicinia: vnde qualitas bonitatis aut pulchritudinis. hæc hunc ad modum inſtituiſſet. Hactenus ergo de artis officiis atque euentis: deinceps ab eius priuatione quid proueniat. ita vniuerſam hanc expleuerit naturam. Omnis enim natura, & omnis caſus atque euẽtus eſt, vel ab habitu, vel à priuatione. Repetit autem quæ iam dixit de Siſymbrio, ac Populo: quæ coli deſitæ mutentur: illud in Mentam, hæc alba in nigram. Huius autem mutatio etiam ſpõtè fit. ab ætate verò dicit euenire. quare nõ erit δι' ἀργίαν. Ἡ δὲ τοῦ σισυμβρίου. mutatio ſcilicet. ἐναντία: contraria ſuperioribus, Quare? propterea

pterea quòd illa fiebant ἐκ περισκαφῆς: hoc, διὰ τὴν ἀργίαν. Συμβαίνει γάρ. cauſa mutationis propinqua. propior eſt, τρέπεσθαι κάτω τὴν τροφήν. Maior ſyllogiſmi propoſitio eſt: quæ non coluntur, magis radicari. Ratio: quia circumfoſſa terra cedit ſucco ſubeunti: & is ab aere atque ſole facilius euocatur. de radicis luxuria dixit alibi quoque: vbi etiam verbum ὑλοῤῥιζεῖν, vſurpabat. Neglectus autem non eſt immediata cauſa radicationis: quia eſt priuatio: ſicut abſentia Palinuri cauſa iactationis: ſed eſt cauſa priuatiua cauſæ poſitiuæ: quæ eſt: non euocari ſuccum ad ſuperiores plantæ partes, rarefacta terra. odiotè tamen dixit, δυνάμει πᾶσαν. Non enim viuerent ſuperiora: ſi deorſum decumberet alimentum omne. ſed ſola poteſtas ea quæ συμβαίνει τοῦτο. Ἀσθενέστερον. ſic & ſuprá. Nô mutari ſpeciem ſed vim: quia Menta dilutius ſpiret. Nunc apertius cauſam dicit imbecillitatis: quia vis auertitur ad radices. dicat aliquis acutus. Ergo iuuabuntur radices validiore ſucco, quamobrem & odore. haud ita eſt. Non enim ſuccus ille propter radices, ſed ob frondes. ita reſponderit acutior acuto. dixit ὥσθ', vt eleuet (hoc vbique intendit) ſubſtantificæ mutationis opinionem. ne ſit neceſſarium, ſed eueniat aliquando. Cùm dixit: ἀποτρέπεσθαι vim: quare non dixit etiam, conuerti ſaporem & odorem, ſed ait ἀποβάλλειν; Quia neque ſibi retinet in foliis, neque recuperat in radice.

Ὥσπερ ἀμφοτέρων, Vt formæ ſimilitudo communis ſit tum ſubſtantiæ: nempe foliis, βλαστοῦ accidenti, ſcilicet odori. tamẽ cùm dixit βλαστοῦ: in ſequenti propoſitione pro ea voce reponit aliam, non ſignificantem ſubiectum, vt facit hæc: ſed in ſubiecto accidens: ea eſt acrimonia: propterea dixit: τῇ καὶ δριμύτητος ἀφαιρεθείσης. Ea, inquit, ſublata euir eſicit odor: vt Poetico, ſed ſcito verbo laſciuiamus: ἀδυνατεῖ. vires amiſit, non totas ſed gradum. Ideò dixit ἀνειμένη, & μαλακή. addit πως: quæ eſt gradus nota. & poſuit οὐ σὺν, ἀντὶ τοῦ ſyλομβάνω. Sed intellexit ſuum τὸ τί: quia natura talis eſt in Menta. Caue tamen putes: ab illo accidente fieri accidens hoc. neque eſt, neque eſſe quit. hoc declaratum eſt in prima Philoſophia. Nulli accidenti accidens vllum accidit, ſed vtrumque ſubſtantiæ. Παραπλησίας τῷ μίνθῳ. dicendum fuit, τῇ τῆς μίνθης. Odor Siſymbrii degenerantis non fit ſimilis ipſi Mentæ, ſed odori qui in Menta eſt.

Διὸ καὶ μεταφυτεύειν. Nunc ponit habitum ab arte proficiſcentem: cuius defectu contingit illa remiſſio perfectionis. Tranſlatione cáque frequenti, ne id eueniat, curandum. cauſam non dedit. Ea tamen eſſe videtur: quòd radices fiunt imbecilliores. Τὸ δ' ὤκιμον. hiſtoriam ſimilem de Ocymo. Artis defectus erat ſuprà, quòd non transferebatur de ſolo in ſolum: hic eſt non transferẽdo de loco in locum, penſilibus hortis ſcilicet. Eius natura eſt admodũ ſiticuloſa: quocirca facilè patitur à ſole, niſi perpetuò rigetur. Igitur è peluí aquam panno aduoluto deducimus perpetua ſtillatione. Τὸ φύλλον. Serpille-

A ſcit: ſed reducta folii magnitudine ad ambitum minuitur. Vt & hic iudicet: quantitatem mutari, non ſubſtantiam: item qualitatem, cùm dixit odorem acui ſiccitate. ſiccius autem fieri calore populante. Intellige certam ſiccitatem: namque nimia tolli, diſputatum eſt in ſequenti libro. Iccirco etiam dixit, πολλάκις, non autem ſemper. Ἐλάττων γὰρ ἡ τροφή. maior propoſitio. Cauſa: quia detergitur à calore multo plus ſatis humoris.

Δεῖ δὲ. poſitis exemplis ponit concluſionem. Non eſſe τελείας, id eſt ſubſtantiales mutationes, ſed inchoatas, & in qualitatibus tantùm: quoniam ſunt inter ſe ſpecies ſimiles. Et dixit τελείας: quia alterationes ſunt præparationes: generatio verò eſt earum finis. melius dixiſſet δεῖ δὴ quàm δὲ.

B Ἡ δὲ λεύκη. tertia hiſtoria ſimilis. Cùm fit anus alba Populus, fit ſiccior: itaque & folio ſtrictiore, colore fuſco magis, ſuperficie minus læui. idem videtur in omnibus arborum corticibus. Finduntur ob ſiccitatem, quia nequeunt dilatari: fuſciores atque ſcabriores fiunt. Ἐλάττονι τροφῇ. Quia tempus non eſt cauſa, vt iactatur vulgò: quantitatis enim actio nulla. Ideo poſtquam dixit, ἀπογηράσκουσαν, addit καὶ ἐλάττονι τροφῇ χρωμένη. At hoc eſt contrarium naturæ albæ Populi, cuius erat folium εὐτροφώτερον. Dixit autem τὸ ὅλον: quia εὐτροφία cauſa eſt, & latitudinis, & nitoris, quæ illo eſt in folio. iccirco nitor in equo & gallina pinguibus. Ratio: quoniam ſuperficies æqualior eſt: quia plenior & diſtenta magis. ſqualC lor autem in ſicco: quia humidi eſt implere.

Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Vbique conſulit ſecuritati ſuæ, ne ſit obnoxius reprehenſioni. hoc etiam Præceptor facit. Allegant enim nos ad alia, ſiqua ſunt aut addunt: σχεδόν. Intelligere potes, oras minus criſpas, mollitudinem, diuturniorem in arbore foliorum ſedem. Τὸ δ' ὅλον. More ſuo perſpecta re, qua de agitur in alia natura, communicatáque ſimilitudine ſuas aſſeuerat diſputationes. Itaque in animantibus cùm videantur ſimiles mutationes quę longè ſunt perfectiora: non erit mirum ſi in plantis quoque contingat. quatuor dicit: primùm: τὸ σύνεγγυς. quod proximum. Quia mundus eſt vnus ordine ac ſpecierum affini cohæſione: alioqui daretur vacuum in ſubſtantia, maiore ſanè lapſu quàm in quantitate. Secundum: τὸ ὅμοιον: vt D interpretetur τὸ σύνεγγυς. quęnam hęc affinitas? ſimilitudo. Addit πως: quia ſemper & vbique negat perfectam mutationem. tertium: μεταβάλλειν: iam declaratum eſt quartum: τὸ ἐφ' ἑτέρων. vt oſtendat, non eſſe παρὰ φύσιν ὄντως. Nam ſi ſunt ad hanc propenſa mutationem: ſunt autem quia πολλάκις, vt dicebat ſuprà: iam id fuerit à natura. Τοιαύτας τινάς. Ecce, τις, πως, εἰώθε, πολλάκις, οὐ τελείας: eodem tendunt omnia: vt intelligamus partem mutari nõ eſſentiam. partẽ hic accipio partium affectus. Fluctuat tamen, & ait: etiam in ſubſtantia mutari ſpecies animalium: vt Papilionis, Chryſalidis, Erucæ: de quibus & ipſe ſuprà, & Præceptor in Hiſtoriis. Πάλιν ἐπὶ τῶν ψυχρῶν. Vult explicare quare dixerit τινάς. Quaſi

πτῶν: quia in alio genere nullo inueniuntur. Inuenitur tamen in vermiculorum generibus, ex quibus alia fiunt animalia, vt de Muſcis quibuſdam diximus alibi. Sed Ariſtoteles negauit, abſolutas eas eſſe ſpecies, nihilo magis quàm oua ipſa. Sic è Gyrinis efformantur potiùs ranæ, quàm generantur. ideò ſtatim explicat: τῶν δὲ τελειωθέντων: Vbi iam perfecta ſunt: conſiſtit natura, neque procedit. tanto minus ea mutantur quæ ſtatim perfecta ſunt. Διὰ τὰς ἐπιπτούσας ὥρας. innuit pennas & voces auium. Καὶ τῶν ὅλων σωμάτων. Non eſt verum, aues toto corpore mutari. nam mutare pennas, quid id tandem eſt? quid etiam mutare vocem? mutat etiam per ætatem homo vocem. ideò dicit, φωνὴν ἐπάγουσι. Sanè Luſcinia tam à Verno ſuo cantu diuerſum canit ſub Autumnum, vt nulla ratione perſuaderi poſſit agreſtibus, eandem eſſe auem. non ergo licuit ei dicere, τῶν ὅλων. Non enim verum eſt: omnem corporis mutari partem. notabis omnino. Cùm dicat ταῦτα μὲν φυσικῶς: quomodo queat quæ ſequuntur diſiungere per notam, δὲ. τὸ κατὰ φύσιν. τὰ δ' ἐξ ἀρχῆς λεγόμενα μᾶλλον κατὰ φύσιν. ſi hæc ſunt naturalia, etiam illa.

Lego τὸ ἐν ἀνηλίῳ κείμενον πολλάκις ἀφερπυλλοῦται. Et μεταβάλλουσι, καὶ ὁρμῶσι. Et τοῦτο γὰρ πολὺ ἐπὶ τῶν ψυχρῶν οὐδενὶ συμβαίνει.

Theodorus, ἀσθενέστερον εἶναι τὸ ἄνω. Debilior pars ſuperna conſiſtit. angit caſta iudicia Theodori κακοζηλία. nam neque verè neque fideliter, non enim conſiſtit, eſt, γίνεται. neque quod fit, conſiſtit. neque conſiſtere, & eſſe debiliorem, vir acutus intelliget. Suprà enim haud ſemel τὸ καθεστηκὸς poſuit pro valente. Πολλάκις ἀφερπυλλοῦται. omiſit πολλάκις, non bono conſilio. Si enim abſit id aduerbium: videri poſſit ſemper id euenire. at non ſemper euenit, item ambigua oratio, & fortaſſe barbara: folio minus prominere. Ὁμοιότητάς τινας ἔχουσι. aliquid ſimilitudinis faciãt. non contemnenda cõſideratio. Vtrum mutationes faciant ſimilitudines, an habeant & acquirant. hoc dicit Philoſophus: illud Theodorus. Sanè ſimilitudo ſequitur mutationem, & eius quaſi finis eſt, aut finem comitans. Finis enim eſt noua forma, nouúmve accidens, ſuper quibus fundatur ſimilitudo. itaque feliciter hîc deſciuit Theodorus. Cęterùm vt hoc optimè: ita illud nimis ambitioſè, οὐχ ὡς τελείας, non vt omnino ſpeciem exprimant alienam. Specioſa verba & polita, ſed neutiquam declarant, quod ſubeſt doctrinę. Id verò eſt quod dicębamus in Cõmentatio: Nempe duorum modorum ſunt mutationes: aut præparantes, quæ antecedunt perfectionẽ aut finales. Præparãtes ſunt, vt alterationes in qualitatibus: Finales ſunt, vt in tranſubſtantiationibus: in quibus natura quieſcit tandẽ. Ideò dixit: mutationes haſce inchoatas eſſe in ſimilitudine tantùm, non autem abſolutas.

Εὐτεχνότερον. ſucco lætiore. dura tranſlatio. habitudine lætiore. Διὰ τὰς ἐπιπτούσας ὥρας. quas anni tẽpora faciant. toties diximus: apud veros Philoſophos tẽpus nihil vel agere vel facere.

A Itaque τὸ διὰ, non eſt nota cauſæ efficientis, ſed tractus temporis communi vſurpatione: vnde & verbum, διετίζειν, perennare.

CAPVT XI.

XI. capitis argumentum. Reſtare in poſtrema conſideratione morborum cognitionem. Quomodo morbi partim ſint præter naturam, partim ſecundum naturam. Morborum principia vel interna eſſe, vel extrinſecus euenire.

ἈΚΟΛΟΥΘΑ δὲ τούτοις. Hæc eſt huius quinti libri ſecunda pars principalis: quæ quã ob cauſam ſit huc dilata, dicẽdũ eſt. Primis quatuor libris ea tractauit, quæ plantis cõtingunt ſecundùm naturam, idque bifariam: quippe B tum earum commoda, quę ſpontè proueniunt: tum illarum, quibus adiicit ars aliquid vtilitatis. Quoniam verò res ſunt plãtæ materiales: propter eam imperfectionem, obiicitur aliquid aliquando ſatagenti naturæ, quo eius opus impediatur ante quàm finem ſuũ, in quẽ rite intendit, adipiſci queat. Veluti fluuio datus impetus ob aquæ grauitatem ad deſcendendum. At motus is naturalis multis modis impediri, tardari, minus auferri poteſt. idq; vel à natura ipſa vel ab arte. Arte nãque tum aggeribus, tum excipulis piſcinarum aquæ ipſæ vel cohibentur vel torquentur, vel ſuſpenduntur. Natura verò ipſa, terrarum, rupiúmve obiectu tum retardat, tum reflectit. Quum verò in glaciem vertit aquas, omnino motu priuat. Ita in plantæ generatione, atque etiam in omni re C generabili, aut aufertur apparatus totus, quare & finis ipſe quoque ſubducitur: quemadmodum nec vbique generatur aurum. Aut vitiatur tantùm: ídque duobus modis. Aut enim auertitur à tota ſpecie in aliam ſpeciem. Veluti ſato à nobis Apio nata eſt Alliaria. Aut quum manet ſpecies accidentia mutantur: vt ſuccus, figura, magnitudo. Iccirco poſt inſtitutam naturalium cauſarum indagationem, vt tota contemplatio compleretur: quærendum fuit de cauſis horum impedimentorum Quum autem duo ſint rerum tempora generabilium: vnum, dum fiunt: alterum, poſtquam facta ſunt: de iis quæ dum fiunt, contingunt, in huius priore libri parte dixit; ſdque duplici conſideratione: quia duplex erat natura: vna ſpontè, qua parte ſcrutabaD tur, τὰ κατὰ φύσιν ὄντα, ἃ δὴ καὶ ποιοῦντα: altera ab arte, qua vaſtigabat τὰ πρὸς τῇ, id eſt additamenta. In hac ſecunda vult agere de iis quæ iam conſiſtentibus eueniunt præter naturam, quæ vitia aut morbos appellamus. Diuidit autẽ tractationem hãc in duas partes: in prima tractat morbos, in ſecunda etiam interitum: περὶ δὲ φθορῶς, vt videbimus ibi. In hac autem tractatione ſuperiores adumbrat diuiſiones: erant enim τῶν αὐτομάτων καὶ τῶν ἀπὸ τῆς τέχνης. Sic etiam hîc: morborum principia, partim intus eſſe, ergo naturalia: partim extrinſecus, igitur alia. Dico alia non determinata deſignatione: quia bifariam conſtant: aut enim

aut enim à naturalibus cauſis, vt ab aere, aut ab arte: non arte vera, ſed vitioſa: vt à peruerſa, præpoſtera, nimia, nimis parua, foſſione, putatione, ſtercoratione, aliis. Quas partes etiam vrbanè auget illa valde ambigua ſententia: *οὐ γὰρ ἴσως καὶ ἀπὸ δαίμονος συμβαίνουσι, καθάπερ ἡ χαλαζοκοπία.* Quaſi aliud ſit dæmon grandiuiſer, aliud aer ac ventus & gelu, & aliæ in natura noxæ. Sed danda ſunt multa vetuſtati: veterum enim ſapientia factum eſt, vt nos eorum ſententias perpendere poſſimus. *Ἀκόλουθα δ' ἴσως.* Duo dicit: & poſtremo loco hæc conſideranda, & ſuperioribus annectenda. Ac quemadmodum conſequantur, ſatis declaratum eſt. Quòd autem poſtremo loco ſint ſtatuenda, ratio perſuadet duabus de cauſis. Primùm, quia ſunt præter naturam: deinde quia iam perfectis contingunt. ideo vocauit *ἐσχάτην θεωρίαν.* Diuiditur autem in ſummas duas explicationes. In prima recenſet plantarum morbos: in ſecunda fructuum. *Περὶ νοσημάτων καὶ φθορᾶς.* In duo partitur: in morbos & interitum. quia morbus eſt ad mortem via. Itaque maiores noſtri duarum vocum vnum fecerunt principium: *μόρος*, mors: morbus, *μόρος βίου*: ſicuti ſcriptum eſt in originibus. *Ἀμφοτέρων δέ.* Quemadmodum dicebamus, ingenii ſui diuina opulentia ſuperiores adumbrat partes. Superiora erant partim naturalia, quia ſecundùm naturam vniuerſalem, ſicuti dicebamus ex diuino Præceptore: partim præter naturam, quia non ordinaria. Ita & hic morbos, & interitum partim à natura eſſe: partim non eſſe. Quippe intereunt & plantæ & animalia: & omnia generata corrumpuntur, propterea quòd ſunt corruptibilia. At is affectus naturalis eſt: fundatur enim in contrariis, ex quibus naturalibus conſtant naturaliter. morbi verò nihilominus. Sunt autem præter naturam indiuidui: quia corrumpunt ipſum, non ſpeciem. Eſt autem naturæ contrarium, non eſſe: quando natura eſt autor exiſtentiæ. hæc hunc ad modum explicat. *Φθορὰ μὲν οὖν ἀθρόος*, interitus repentini. quare addidit *ἀθρόος*, vt doceret, eſſe internum principium. non tamen erat neceſſarium. Primùm, ſi *τὸ ἀθρόος* ſignificat temporis indiuiſibile momentum in Vitis priuatione: omnis interitus, omnis formæ corruptio talis eſt, ſicut & generatio. Sin excludere voluit externas cauſas, exempli gratia, inciſionem: at ſenectus eſt morbus naturalis, qui longo tractu vehit nos ad illud vltimum, quod ſemper habemus præ oculis, & tamen ſtultè nimis tanquam rem expectamus repentinam. *Αἱ μὲν οἰκεῖαι*: id eſt *παρὰ φύσιν*: *αἱ δ' ἐκτικαί*: id eſt *κατὰ φύσιν*. vt exciſa arbore, aut conſumpta vetuſtate. *Νόσοι δέ.* De morbis, non à cauſis ſtatuit, *τὸ κατὰ φύσιν, καὶ τὸ παρά*: ſed à reipſa. Quia ſunt, inquit, *ἐκβάσεις* egreſſio quędam, ſcilicet ex ambitu naturæ: erunt præter naturam. quia ſæpe contingunt, erunt ſecundùm naturam. quia dixit *ὅλως*: addidit *ἀθρόος*. & duo dixit *ἐκβάσεις*, exceitus: & *σύγχυσις*, confuſio. Quia in o-

A mni menſura temperationis eſt ordo graduum, ita vt huic hoc præponderet. Id vbi confuſum eſt: perit ratio mediocritatis, in qua ſanitas ſita eſt, aut quæ ipſa eſt ſanitas: ne nunc turbemus mutauit: primùm, *τῇ μέν*: ſecundo loco, *τῇ δέ*. Et poſuit duo, *εἰωθυῖαι πολλάκις.* *Διαιροῦντες.* Nunc tangit aliam rationem naturæ, & non naturæ: quia *σύγχυσις* erat internarum rerum naturalium. At *τὸ βιαιότατον*, quæ foris eueniunt, non ſunt eis naturalia. Ideirco dixit *διαιροῦντες*, ſeparantes extrinſecus accidentia. *Βίαια* vocauit: quia Philoſophi violentum dicunt, quodcunque præter naturam eſt. hæc eſt pars qua oſtendit eſſe *παρὰ φύσιν*. In illa verò oſtendit non eſſe: vt ab aeris impreſſionibus. Tametſi ſunt extima, tamen habent cum internis affinitatem.

B Quamobrem vaſtant temperaturam: quæ eſt vna pars ſanitatis. Alia verò, vt *τραύματα*, vulnera: & *πληγαί*, percuſſiones, diſſipant continuitatem: quæ eſt altera ſanitatis pars. Quare aut ſtatim ægreſcunt, mediæ cauſæ interuentu, aut ſubſequente dyſcraſia. Stultus enim fuit ille, qui putauit amputato capite, non ſequi mortem illico, niſi dyſcraſia comitetur. Coniunxit orationis ſeriem affini verborum flexu: *πάθη*, *παθημάτων*. *Καίτοι ἴσως γε.* quia vulnera dicebat, *βιαιότατα*. Frigus, inquit, etiam nimium *βίαιον* eſt. & addit *πως*. Quia violenta hæc ſunt in gradu, non autem tota ſpecie, vt vulnus. Aeris enim frigus idem eſt ſpecie, cum interno plantæ frigore: gradu diſtat. at dolabræ cum planta nihil. ni-

C hil igitur eius quoque opus, ſectio. *Οὐκ ἴδιον*, auget doctrinam. Is, inquit, affectus ita tractatur hic quaſi plantarum proprium, vt etiam ſit animalibus commune.

Οὔτε διάφορον. Neque diuerſum à noſtra quæſtione. Id eſt, neque ita proprium animalium, vt etiam plantis non conueniat. ita delet obiectiones. *Τῶν δὲ νόσων ἀρχαί.* Non eſt pars Capitis diuerſa, ſed explicatio ſuperiorum: ne nos fallat coniunctio, *δέ*. *τῶν γάρ*, aut *τῶν μὲν οὖν*: longè commodiús. Nam quum dixit: *καὶ ἡ φθορά*: non eſt ſeparata diuiſio, ſed bifariam duplex, ſic: tam morbi quàm interitus, cauſas habent aut internas aut externas: & ſunt tam totius quàm partium. Exempli gratia, ægrotat Quercus tota frigore: interit tota. Aliàs expoſitus Aquilo-

D ni ramos gelabitur, aut Bryon aut germen, vnde aut parum aut vitioſum feret fructum. Interibit autem vel ramus arefactus, vel ſuccus ob fructum: vt videatur arbor corrupta mortuáve quæ nihil tulerit. Sicut dictum eſt alibi: terram mortuam priſcis appellatam, que nihil ferret.

Ἀπ' αὐτῶν μέν. Exequitur partes. Internum morbi principium ait eſſe pabuli quantitatem, vel nimiam, vel citra modum: aut externam qualitatem ab aeris vi. Ac quemadmodum ſuprà quoque fecit, diuidit in hæc, & fortuita, vt plagas. vbi notanda diligentia. Namque alimē-

tum etiam extrinſecus venit: & aeri ſuprà non ſemel aſcripſit τρόφιμον facultatem. Sed dicendum: illa extranea, ſcilicet elementa, quæ miſto aduentitia ſunt ad alimentum, facta iam ſunt οἰκεῖα: ventus autem & calor, nũquam. Obiectio. Quas hic adnumerat ἐμφυτείας, ex niſi ſubeant, non corrumpunt. Et id fuerit, τὸ πλῆθος τῆς τροφῆς, de quo dicebat. reſponderi poſſe videtur hunc ad modum. Aliud eſſe iam alimentum, ſdque nimium: aliud humorem etiam alium præter illum quo ſata putreſcunt, aut ſuccus aboletur. Ideo mox dicet: εἰ δὲ καὶ ἔνδεια ἢ ὑπερβολὴ τῆς ἔξωθεν, ὡς πρὶς φαμεν, οὐδὲν διαφέρει. An ergo hinc craſſè ſic abibimus: neque putabimus eſſe interna principia morborum, etiam ſine externi ſucci acceſſione? ſiunt verò. Nam in ipſa inedia ſpiritus inflammãtur: tandem verò etiã fit corruptio ſine putrefactione. Aut etiam putreſcunt humores defecti calore naturali: cui naturalis humoris ſubtracta fuerint fundamẽta. hoc quidem in animalibus. an verò id etiam in plantis? habere arbitror ſuam illas quoque proportionem: viuunt enim, ſed ſolis cognitam ſapientibus.

Ἢ ἐν τομῇ. Foſſoris error, qui vulnus influxerit: id quod perſæpe contingit. Διὰ τὸ σκάπτειν. mutauit caſum. dicebat enim, σκαπάνην.

Ἢ ἐξαλλαγῆ. Cùm haud ob purgandam arborem, ſed cùm alia forma eſſe volumus. mutatur enim facies. Veluti cùm biſtipes planta, cæſo altero ſtipite, reducimus ad ſimplicitatem. is alius finis eſt atque putationis. Ἀπὸ τοῦ δαίμονος. Sanè ludit nos: vt aliquid ſit id quod Fortunam dicimus: aliquid, inquam, τῶν ὄντων. Quod negauit diuinus Præceptor tum alibi, tum in ſeptimo Eudemiorum. Id enim quod eſt τύχη ἐν τοῖς κατὰ τὴν αἵρεσιν, eſt δαίμων in iis quæ carent delibera:ione.

Πάντα δ᾽ ἰσχύει. Opulentam explicat doctrinam perſequens affectus cauſarum. Aeris vim eandem, non eandem eſſe omnibus, ſed imbecillioribus infeſtiorem. Sententia popularis: plus poſſum in eum qui minus poteſt. Sententiæ ſumma: plus noceri nouellis, plus item germinaturientibus: plus etiam exhauſtis ſucco poſt fructificationem. Minor illa eſt ſyllogiſmi propoſitio: eſſe illa eo tempore imbecilliora. Ἐξηραμμένον. non penitus exiccatus poſt abſolutos fructus: hoc enim ſignificat καρποτοκία: non autem ſimplicem inchoati fructus expreſſionem, ſed exhauſtis.

Τότε γάρ. Id vbique ſtatuunt omnes Philoſophi: id ſæpe monet Hippocrates: id ſuprà vidimus: mutationes debilitare naturã omnem eam, in qua fiunt. Ratio: quia natura aliò diſtracta, ibi diſtinetur. Διὸ καὶ πλάττειν. Neſcio quibus gradibus deducit è ſuperioribus hoc quod ait. Iccirco plus agreſtia laborare antequam germinent quàm ſub ipſa germinatione. Neſcio, inquã, cauſam quare aſtrinxerit hoc incommodo ſolas agreſtes. Nam ex ea quam adiungit, ratione tanto magis mitia: cùm ait, κρατοῦνται γὰρ τοῖς ὑπερβολαῖς. In ſuperioribus enim profeſſus eſt, agreſtia cuncta robuſtiora. Οἱ δ᾽ ἀγρίοι. hoc & ſuprà ſæpe. hoc videatur cuipiam hic vacare. in morborum tractatione, quid mea, ſi iuuant tempeſtiuæ plantas Hyemes? dicendum. In exquiſita ſcientia opus eſſe habitu firmo, à cauſis conuertibilibus conſtituto. Sed diuinus Præceptor haud ſatis eſſe dixit hoc. Quin tenendum etiam, concluſionis contradictoriam falſam eſſe. ſic enim amoueri omnem dubitationem. Quocirca diſcipulus hic, vt ſemper, iiſdem inſiſtit væſtigiis. Non ſolùm docet contraria conſtitutionibus plantarum naturalibus, quibus morbi contingant: ſed etiam deſignat quæ ſint vtilia ad illorum morborum arcendas acceſſiones. Ἐμποιεῖν. τὸ ἐν, ſignificat interna foueri principia. Ἰσχύι: cauſa, media inter extremam procatarcticam & effectum. Cauſa eſt efficiens: nempe animæ pars, corroborato inſtrumento, id eſt calore. Καὶ βλαστήσεως. effectus hic eſt. Τῇ πυκνώσει, καὶ συναγωγῇ. Duæ cauſæ mediæ: nam ſunt effectus à cauſa procatarctica, & ſunt cauſæ roboris. Priorem poſuit poſterius: quod & alibi nos indicauimus. Præceptoris enim more, vtitur analytica methodo. Nam denſatio eſt compoſitio partium, vt fiant propiores: ſtipatio eſt effectus: quia ſuccus ex ea partium cohæſione compingitur. Ordo cauſarum eſt: frigus, denſatio, compactio, calor innatus, vis animæ. effectus: proſpera, larga, proba germinatio.

Ταῦτα μὲν οὖν ἀμφοῖν κοινά. ſcilicet agreſtium & mitium.

Theodorus, ἀμφοτέρων δὲ μετέχοντα. quæ ratio euentus ancipitis eſt. Non enim euenit ambiguè, ſed certò altrinſecus. Et omiſit illud aduerbium, ἰδίως, quod ſuprà ventilabamus. Ἔκβασις. diſceſſus: egreſſio, meliùs. Οὐδὲ διάφορον. neque refert ad eam rem. Duo lapſus: primus in Latinitate. alter ſanè intereſt præſentis operæ, hoc hic referre. Quia tametſi eſt commune animalibus: tamen eſt etiam commune plantis. Οὔτως ἴδιον ἐπὶ τῶν φυτῶν, ὥστε καὶ τοῖς ζώοις κοινὸν εἶναι. οὕτως δὲ τοῖς ζώοις κοινόν, ὥστε μὴ ἀλλότριον εἶναι τοῖς ἐνταῦθα πραγματευομένοις. nam διάφορον hic ſignificat, alienum.

Τῶν δὲ νόσων ἀρχαί. morborum initia. Vide quid faciat ſuperficie tenus Ariſtotelicos libros deguſtare, & Latinæ linguæ fundamenta ignorare. Initii vox ſatis prodit & originem, & vim & vſum. Significat enim principium motus, quem init mobile. Ita ſanè ἀρχὴ eſt initium aliquando: id eſt prima illa vel portio, vel momentum cuiuſque rei. Et eſt ὁμογενὴς καὶ ὁμοειδὴς cum reipſa. Itaque morbi dicunt initium medici τὴν εἰσβολήν. ſic calefactionis initium calor eſt. at non ſemper. Ἀρχὴ enim in quinto Metaphyſices, eſt etiam τὸ ὅθεν: quod aliquando eſt idem ſpecie cum effectu, exiſtentia ſemper differt: vt Cæſar eſt ἀρχὴ Catonis filii, equus equi. Interdum tota ſpecie diſtat, vt Chryſalis & Eruca. Aliàs toto genere, vt Vitis & eius vermiculus voluolus. Nonnunquam pluſquam genere: vt ſol & mus è fimo. Euenit etiam in quibuſdam, vt inter ea nulla

ſit proportio: vt in creatione. Nulla enim inter finitum & infinitum. Solus autem infiniti creare. Hæc omnia quidem ſunt ſuorum effectuum principia: quia priora, & quia capiunt: continent enim poteſtate. Sic & Græcè, vt in libris De cauſis diximus: ὡς τὸ ἀρχαῖον καὶ ἔχειν, ἀρχή. at nullum horum eſt inimum. Nunquam enim init, id eſt ingreditur effectum ſuum cauſa efficiens. Nempe non ineſt, vt elementum: quod eſt eius cauſa in quo ineſt. Et verbum quod apponit (contrahuntur) vt alia innumera huius boni viri additamenta, obſtrepit Philoſophieæ puritati. Non enim trahit ad ſe cauſas externas arbor: ſed inuita (vt ita loquar) excipit inuadentes. Ὑπερβάλλοντος. ſupra modum. rectè. Quia ſanitas eſt in modo: vnde & medium, & medicina. & Præceptor definit morbum, ὑπερβολήν. Δυσαερία. cæli grauitas. Hæ ſunt interpretandi licentiæ: quibus hodie abutuntur in rebus ſeriis Ciceroniani. Nam vbi ſeſe ſperant, ſententiam adeptos eſſe: tollunt quadrigis ſuis frenum, & inſolentiæ currum loris applicant: at ille fertur amus. Δυσαερία, non ſignificat grauitatem. Graue cælum eſt id quod ita incommodat, vt ferri ac tolerari facilè nequeat: quale Narbonæ, Caniæ, Senogalliæ. At multis aliis locis δύσαερον eſt, non tamen graue. Quin leuiſſimus atque tenuiſſimus aer in celſiſſimis montibus, vt in Sina monte tradunt: is ſanè δύσαερος humanæ temperaturæ, & tamen maximè contrarius graui. Denique cæli grauitas nonniſi in craſſitie ac fœtore: dyſcraſia in mille aliis.

Πληγὴν, ἢ ἕλκωσιν. ligone vel falce. aut nimis anxiè aut minus diligenter. Nam & vulnus & concuſſio etiam ab aliis inſtrumentis quàm à ligone aut à falce. Omiſit illa omnia: ἢ ὅσα τομῇ ἢ σχισθέντων, ἢ ἐξελκωθέν. Ἀπὸ τῶν δαιμόνων συμβαίνει. floſculos addidit. aliqua damnoſa vrgere creditur. Τὰ ἀπὸ τοῦ ἀέρος. quæ cælum iniecerit. nota phraſin. quid cælum inicere dicamus? Τῶν ἐξηρασμένων. quaſi humor deſerit. Rectiſſimè reduxit inſolens verbum ad ſententiæ mediocritatem. Ταῖς ὑπερβολαῖς. intemperie. malé. Multæ ſunt intemperies quæ nihil nocent: quia non ſunt ὑπερβάλλουσαι.

Ταῦτα μὲν οὖν ἀμφοῖν κοινά. Hæc igitur arborum genera communia. Puto ſcriptum reliquiſſe (generi): ſed non expreſſit ἀμφοῖν. Quod tamen diducit mox nominatim capite ſequenti Philoſophus: ἥμερα: ἄγρια.

CAPVT XII.

XII. *capitis argumentum. Poſita morborum diuiſione, ſiderationis tractat cauſas: eaſque deducit per anni tempora, & arborum ætates.*

NΟΣΗ΄ΜΑΤΑ δὲ τῶν ἀγρίων. Poſtquam declarauit, quid, & vnde eſſet morbus: nunc ſpecies ponit nominatim quatuor: ſcabiem, mortificationem, ſiderationem, vermiculationem. Quas quoniam non eo A quo propoſuit ordine proſequitur: & permiſcet, vt videbimus, aliqua, commodiùs viſum eſt nobis, ſi faceremus vt ſeorſum ſuum cuique morbo Caput attribueretur. de ſideratione primùm. Oſtendit methodo minus probabili: primùm, in quibus ſit, τὰ φυτά, καὶ οἱ μόσχοι: deinde cauſam valde ſanè cōmunem. ait enim, δι' ἀσθένειαν. Tertiò, huius itē cauſam: ὅταν ἡ γῆ ξηρανθῇ: ex humoris defectu. deducit hinc tempus. Propterea, inquit, ſub Cane multa ſiderantur. ſcilicet tempus illud ſicciſſimum. at mox ſibi ipſe contradicit, quum ait ſub Cane plantas haſce humectari: quod etiam ſuprà docebat, in tractatione τῆς ἐπιβλαστήσεως. Quartò ait, nouellas pati magis, vetulas minus, B idque multis de cauſis: tum quia robuſtiores: quippe validius reſiſtunt robuſtiores. Alia cauſa plus è longinquo trahunt. Ergo quæ propter ætatem ſicciores eſſent: propter attractum ſuccum fiunt humidiores. Tertia: quia ſuopte ſucco ſunt pinguiores: dilutior namque in nouellis. Quarta: quia nouellarum præueniunt fœturam, ipſáque tempora ſqualiida. Proinde non fallere ſpes: ſed quantum ſpondeant in flore, tantum in fructibus præſtare. Vbi verbum repetit vſitatum: προδείξαντα, præoſtendunt: & ἐκφέρουσιν, vſque in finem ferunt. id eſt, & ferunt & educant. Quintò ponit axioma populare. morbos imbecillioribus magis incommodare. Sextò, addit mate- C rialibus cauſis ſuperioribus cauſas procatarcticas. Οὐ λέγεται. Agreſtes morbis laborare, non eſt hominibus perſuaſum. Non negat factum, ſed opinionem. itaque dixit πλείω. plures eſſe mitium. ergo in agreſtibus quoque. quare etiā addit τάχα δὲ καὶ διά. ac ſtatim cauſam ſubdit imbecillitatem. Πληγὰς τινὰς ἔξωθεν. Non ad differētiam quaſi plagæ quædam etiam ἔσωθεν ſint, ſed ad explicationem: eſt enim altera pars partitionis. τὰ μὲν ἔσωθεν, τὰ δὲ ἔξωθεν. Διικνοῦνται ſignificat hic διαχωροῦνται. Niſi quis legere malit διισχναίνονται: attenuātur. neutrum placet. Sed illud δυνάμεις, non eſſe hic τῶν φυτῶν, ſed τῶν πληγῶν: quę tametſi ſunt ἔξωθεν: tamen earum maleficium penetrat. ne quis obiiciat i cortice contuſo, aut ſciſſo, nihil internis partibus noceri.

D Lego ποιότης, non ποσότης.

Theodorus, σφακελισμός: radicatio. vnde id auſus ſit, neſcio. tabitudo, alibi. Non tamen ſemper alimenti defectu contingit: velut in cicere. σφακελίζεται: namque elota ſalſugine. at id fit ab humoris copia. At quum infrà dicat, ſphaceliſmi nomen ab animalibus ad plantas eſſe tranſlatum, propter ſimilitudinem: & morbus is in animalibus nihil aliud ſit quàm νέκρωσις: non poteſt quin dicatur mortificatio: fit enim è gangræna interfecto calore naturali. Tum verò membrum tantùm abeſt vt tabeſcat, vt putridum dilabatur. aliud enim eſt, μαραίνεσθαι, aliud τήκεσθαι. ſi maraſmus tabes eſt, tabes eſt deſiccatio: at ſphaceliſmus in crure eſt computrefactio. in arbore tamen ſphaceliſmus

eſt arefactio. quare non erit inter hæc ſimilitudo. item illud præterea notandum: nempe tabo tamẽ vocat Virgilius: quomodo igitur tabes erit marasmus? Propter hasce difficultates mox Theodorus Græca voce vſus eſt. *Οἱ μόσχοι* ſurculi. alibi fructuum peccioli. *Πιότητος, λιπαρότητος.* humor pinguior. omiſit alterutrum. *πῖον* pingue ſignificat: *λιπαρόν*, oleoſum. *Πρωϊκαρπότερος.* ad fructificandum maturior. manca oratio. maturius, non maturior. ad maturius fructificãdum aptior. non enim ipſa eſt matura. *Ἐπιβλάστησις.* germinũ generatio accedit. ſaltem addidiſſet (alia). nouorũ germinum fit acceſſio.

CAPVT XIII.

XIII. *Capitis argumentum. Vetulas arbores magis pati vermiculationem. cauſa propter quas eueniat. Eum morbum eſſe pene omnibus communem. Acres minimè omnium vermiculari. In Lentiſco ſatas, minus.*

ΣΚΩΛΗΚΟΥ̃ΤΑΙ *δὲ μᾶλλον.* Quod vltimo loco propoſuerat, exequitur in ſecundo. Quia de nomine ſatis patet, quid ſit: nemo nãque neſcit, quid ſit vermis. non poſuit definitionem. Magis huc admittẽda excuſatio quàm in Aſtrobolia. Cùm enim *ἀποβλητά* patiãtur ſucci ablatione, non videntur ab Aſtro percuſſa proxima namque cauſa priuatio eſt. ideo declaratum ibi oportuit. Hic autem ſtatim, vt ſuprà dicit: in quibus magis fit: quippe in vetulis arboribus. cauſæ duæ: vulnus inflictũ & ſitis. vtraque ab eadem cauſa, defectu ſcilicet. namq; ex vulnere fit apertio & exemptio ſucci. Cæterùm cùm vermiculi exiſtimentur è putredine fieri: & putredo ſit omnis humida in primordiis ſuis: quomodo è ſicco fient? Quia ſicca naturalẽ amittere ſuccum, peregrinũ admittere. ideò dixit: *διὰ πάγης ἐπιγίνεται.* Scilicet ſubeunte aeris humido, quod arbori naturale non eſt. *Διαλκώσθαι.* Hic vlceraſcè vulnere videtur ſignificari: non vulnus, vt alibi. *Ἐκ δὲ τοῦ διψῆν.* alia cauſa in ſiti. defectus humoris debiti. Itaque fit, inquit, *ἔκστασις*: egreſſio ex latitudine illa Galenica. quare tandem putreſcit. *Συμβαίνει δέ.* Argumẽto potiore confirmat: in arefactis vermiculos gigni videmus. id eſt, quæ omnẽ ſuccum naturalem amiſere. Quanto magis in iis, in quibus etiamnũm quippiam ſupereſt, quod facilè vitiari poteſt. Ratio in lignis ſiccis: quia rara. Itaque ſeſe aer faciliùs induit in ea laxa ſpatia. Sub Luna magis: quia tunc aer humidior. ſub ſole citiùs: quia extraneus calor validior. In ſecũda parte etiam ſpeciem ponit huic obnoxiam vitio. Suprà in genere *τὰ πρεσβύτερα*: nunc in ſpecie, Malos. *Διὸ καὶ τοὺς ἀμυγδαλέας* [?]. reſpondet ſuperioribus: *διὰ τοὺς αὐχμούς.* Illud eſt temporis, hoc loci: qualitas eadẽ, feruor. *Ταχὺ γὰρ αἱ ῥίζαι* cauſa media. Etenim cauſa exiccationis. quæ deinde cauſa eſt vermis. Et radicis exiccatio effectus eſt feruoris loci. *Κοινότατα.* Tertia pars: in qua redit ad vniuerſalem cognitionem illam: in quibus ſcilicet fit. quam tamẽ

A partem primo in loco eſſe decuit. Ait enim: penè omnibus euenire hoc. poſtea diuidit & cõponit. Malos pluribus infeſtari vermibus, atque iccirco citiùs interire. Plures enim habet interitus autores. Ita Ficũ & Pyrũ. Quo in loco non eſt obiectio contemnenda. Nam ſuprà, *τὰ λιπαρώτερα* minus ſiccari dicebat: hic infrà mox, *τὰ δριμέα.* Ficus autem vtrunque habet. Nam ſi Laurus ob hoc, vt ſtatim profitetur, tuta eſt: quanto magis Ficus?

Ἀφροσελήνια. quàm alibi *ἀφροσελήνιον*, paſſiuè: nam *συλλήψιμα*, actiuè. *Ἥκιστα δέ.* poſuit quæ paterentur: nunc, quæ non. acri ſucco prędita. tum quia putrent minus: tum quia etiam ſi putrẽt, eorum putredo refert ſemina quædam priſtinæ acrimoniæ ſicut in Lauro: quæ citò putreſcit. pro-

B pter raritatem ſuccus internus ab externo vincitur. propter acrimoniæ vęſtigia non ęquè vermiculari. Non negat penitus, ſed temperat celeritatem quæ erat in putrefactione. *Ἔτι δὲ ἧττον.* Alia comparatio inter duo, cum huius ſimilitudine. Caprificus non æquè ac Ficus: quia in ſpecie eſt Ficui ſimilis, in acrimonia, Lauro. Sic mox arctior comparatio in eadem ſpecie qualitatibus diuerſis. Acidæ Punicæ minus quàm dulces: quia dulcis ac dilutus ſuccus imbecillior. Ideò medici indicarunt, ex eo lumbricos gigni. *Πάντων δέ.* pars à tempore. Non tamen de Vere potiùs, quàm de vernis Malis: quæ ſint maximè imbecillæ. Iccirco pręmaturè producunt fructus, quippe à tempore coactæ. de hoc in ſuperioribus libris. An verò Vere potiùs gignantur vermes in arbo-

C ribus? Nam ex Philoſophi deductione, minus videtur: à ſiccitate namque vult. Ver humidum valde. Ex altera parte ſenſus obſtrepit: tunc enim vermium copia. Dicendum, Non in arboris ſubſtantia tum creari vermes, ſed extrà. nam Æſtate vrũtur: Hyeme glaciantur. *Ἐν χώρᾳ* à locis, ſuprà: *ἐν αὐχμοῖς.* nunc à locorũ ſimilitudine: *ἐν χώρᾳ.* Dat cauſas quibus poſſit lentiſcus arcere vermes: calorem & odorem: ſatis ſanè debiles cauſas, niſi addiderit naturalem quin ne ſic quidem ſatiſfacit. Nõ enim Lauro Ficúve calidior aut odoratior. ſed eſt ſuccus pinguis: vnde etiam reſudat maſtix. temperanda quoque de odore ſententia eſt. Non enim odor quicquam facit, ſed odoris cauſa temperatura.

Theodorus, *ἑλκώσεις δὲ φθείρουσι πλεῖστον.* iniu-

D ria circumfodientis Magno circuitu cogitationis opus eſt, ad deducendã vocem hanc (iniuria) ſubſignificatum *τῆς ἑλκώσεως.* *Τῇ σήψει.* per ſaniem Nequaquam in planta ſanies: nempe in qua non eſt ſanguis. *Ἔκστασις.* dimotio. non placet.

Ἀποξηραίνεσθαι. quæ areſcunt. peculiaris lapſus. Verba hæc tractum ſignificant mutationis: vti diximus in libris De cauſis linguæ Latinæ. At dum fiunt aridæ, non vermiculantur, ſed arefactæ iam. ideò ineſt prępoſitio *ἀπό*.

Κοινότατα. publici. caſtigauimus alibi.

Βραδύτερον. feſtiuum Theodori ingenium. ægriùs moriuntur. quaſi diutiùs ægrotent.

Τὰ δριμέα. acerba, & vehementia. Oportet cum

eum legiſſe τὸ ὀξὺ καὶ δριμύ: vt ab animaduerſione vindicetur. Neque tamen tutus erit. ὀξὺ, nanque acidum: στρυφνὸν, acerbum. Vehemens autem eſt exceſſus omnibus communis, non autem priuatim τὸ δριμὺ, ſed acre. Nam δριμὺ nihilominus eſſe poteſt, καὶ σφοδρὸν, καὶ ἀνειμένον, vehemens & remiſſum. Sed hi ſunt quorundam recentiorum interpretum cincinni. Sic lenticis δριμύτατα, cùm feruorem interpretatur, illudit nobis.

CAPVT XIIII.

XIIII. capitis argumentum. Sphaceliſmus non ſolum à vulneribus prouenit, ſed & refrigeratione & defectu alimenti. De ſimili affectu, non ad interitum inducente, ſed ad priuationem generationis.

TAῦTA μὲν οὖν. Tranſiturus ad ſphaceliſmum, colligit quæ dixit. Deinde nulla deſignata ſphaceliſmi definitione, cauſas illico aggreditur. Nam quod ait, tranſlatum nomen ab effectu ſimili qui reperitur in animantibus: tanto minus excuſandus. Plantarum nanque cognitio cognitionem antecedit animalium. Itaque ſi vtrobique eſt ægritudinis genus idem: tametſi prius in animalibus cognitum eſt: tamen bono Philoſopho bona methodo prius eſt in plantis declarandum. Eſt autem à nominis origine rei natura ſæpe manifeſta. Proinde σφάκελος, παρὰ τὸ σφάζειν: quaſi σφάγελος, ſicuti σφαγή. In iugulatis enim amittitur calor omnis naturalis. Eſt ergo membri mortificatio. Quæ non eſt ὅλως, vt aiunt, niſi addatur huic generi aliqua differentia, quæ νέκρωσιν deſignet illam. Multas affectus huius cauſas videmus: quarum omnium effectus vnus: ablatio, aut extinctio, aut corruptio caloris naturalis. Quamobrem ex vulnere & vlcere fit, propter putrefactionem: qua corrumpitur calor. Extinguitur autem frigore. Muliones ergo in tranſitu Cenisii montes aliquot amiſerunt veretrum. Aufertur verò quum imperitia chirurgi coarctantur faſciæ in luxationibus aut fracturis. Hæc omnia nobis comperta ſunt. Quin etiam ex affluxu Mali ſucci, vidimus in ſene & in puella nulla cauſa procatarctica. Οὐ μὴν ἴσως. Non rectè negat è vulnere fieri. Vidimus enim viatori cuidam crus è vulnere, quod in pedem acceperat, mortificatum, ipſúmque tandem mortuum. Non tamen euenit quatenus vulnus eſt, ſed à putrefactione. Non tamen penitus negat: ſed ait non in omnibus. Nam ſi Cicer hoc morbo perit, neque propter vulnus: non ſemper huius morbi cauſa vulnus erit. Nota vocem σφακελίας, ſicut ἱκανίας, ἀτευχίας. Perit autem Cicer elota ſalſugine: quod & ſuprà docuit nos. Τὸ γὰρ ἀφαλμα σφακελίζειν δεῖ. Nomen æquauit verbo, rem factam cum ipſo tractu efficiendi. Atque ſi dicat, ſuffocatio eſt interficere. Tria ſunt à tribus præteriti perſonis verbalia. Vnum à ſecunda fœmininum, quod actionē deſignat, vt ἶλξις, ὄψις, διαίτα-

A σις, apud Euripidem: actio videndi, & facultatis nota. A tertia maſculinum, cui attribuitur actio, vt ὀπτὴς, ποιητής. A prima neutrum, quod præ ſe fert ipſius operis ideam: vt ὅραμα, ποίημα, ὕλημα: ſylua cæſa, opus ipſius ὑλοτομίας. In multis tamen haud ſemper diſtinguitur. vt apud Oratores δόμα idem eſt quod δόσις. Sic hoc loco ἄφαλμα eſt ἀπὸ λόγου τῆς ὕλης. perinde ac ſi diceret ἀφαλίζειν. φαίνεται. Quia naturæ ordo eſt in pluribus: quæ talia non ſunt, σπάνια dicuntur: ideirco ait etiam in aliis quà in Cicere manifeſtum eſſe. Ἔνιοι δέ. Nunc oſtendit ex aliorum ſententia (quam ipſe accuratiùs interpretatur) idem eſſe mortificationem & ſiderationem. Interpretatur autem ſic, quaſi per Polyonymiam. Ideo dicit τοῦτο μὲν οὖν τὸ χαλώμενον ἂν
B ὑπὸ δέ τινος. Deinde duas aſsignat cauſas cōfeſſas & receptas, præter primā illam à cōtinui ſolutione: ſcilicet humoris & defectum & exceſſum. Tū addit tertiam, cruditatem. Poſtremò quartam aliuſmodi à prima procatarcticā: nempe ab aere, quā & ſuprà. Mirum non adiunxiſſe ἀπὸ τῶν δειμονος, vt dudum. Accuratiùs excutiamus Aliud eſt abūdare alimentū, quod innuebat illis; δέ τινα ὑπερβολὴν τῆς τροφῆς: & aliud eſt ἀπεψία. Nam cruditas coniungi quoque poteſt cum imbecillitate in defectu alimenti, non quidem toto, ſed diminuto. Quippe frigore ſuperueniēte μάλιστα: propterea dixit μάλλον. Μετὰ τὴν καρποτοκίαν. poſt editos fructus. Etiā ſuprà dicebat tunc eſſe arbores imbecillas. & hic λεπτῆς οὔσης τῆς ὑγρότητος. Non multa, & ſubtili. Sicu-
C ti mox ὀρρώδη, ſeroſum ſuccum dixit. Quia craſsior pars abierit in fructus: atq; illum calore defectum à frigore pati: hunc calidum non pati. Ergo quādiu conſtet fructus, non σφακελίζεσθαι: poſtea verò id pati. Omnino verò tandem adumbrauit τὸ τί, τοῦ σφακέλου, cùm ait ἀποψυχόμενα ἀποθνήσκει. Vt ſit caloris, quemadmodum dicebamus priuatio.

Αὕτη μὲν οὖν. Colligit & omittit duas procatarcticas, plagam & aerem: & addit ἀδύναμιν, quæ ſanè cauſa non eſt, ſed occaſio potius. Nam ſi nihil eorum ingruat, ea tum debilitas non interficiet. Quemadmodum ſi lepus dormiens interficiatur non erit motus priuatio, quoniam fugam ſuſtulit, id quod vitam tollet. Tunc igitur non erit σφακελισμὸς, ſed μαρασμός. Ἔστι δέ τι πλῆθος. Cùm ſuffocantur humore nimio, ſicut homines apoplectici. Quare τὸν σφακελισμὸν quidam
D παραπληξίαν appellarunt. ἀπεψία verò etiam modico (ſicuti dicebamus) humori coniuncta eſſe poteſt. Δι' ἐνδείαν δέ. Aliam defectus aſsignat cauſam ab affectu radicum: quoties minus commodè teguntur. μετέωροι, altæ extra locum ſuum. καὶ ἐπιφανεῖς, ita altæ vt etiam extantes videantur. Οὐ δυνάμεναι περιέχειν. Omiſit radicis incommodum nominare, & pro eo dixit quæ ſequitur, officii priuationem. Dixiſſet enim ἔχειν: & dixit περιέχειν. Si non habent, non dabunt. Non habent autem, δέ τὸ ὑγρὸν, ſcilicet ξηραινόμενα. Duo deinde vitia συμβαίνει, comburitur ſuccus: hoc primum. Alterum, ſi non comburitur at incraſſatur, quare fit ineptus ad

tranſitum. Ἐκ τούτου δεῖται. Non declarauit modum. Sic eſt: Combuſtus non alit omnino. Craſſus aleret quidem: at non adit ad partes alendas. Παρεγκλίνειν. Alius modus cauſæ defectus: quum ſqualent, δι' αὐχμίαν, ſiccitate. ἐξαυχμοῦσι. Semper auget vbi fieri quit verboſum ſignificationem præpoſitione illa ἐξ.

Βοήθεια δὲ. Hæc eſt alia Capitis pars cum œconomia. Statuit enim fundamenta præceptis agriculturæ. Duo ponit nomina, βοήθεια, ſuppetiæ: actio eſt: φυλακὴ, lex actionis, & proſpiciens prudentia: vnde medicinæ pars prophylactica.

Τὸ κινεῖν. Semper mouere terram. Sic enim recĕtior reponitur, qua ſubinde aliquid affertur ſucci: id quod Æſtate potiſsimùm iuuat propter ſiccitatem. Καὶ ὁμαλύνειν. Quia munimentum eſt aduerſus Hyemem. ὁμαλίζειν, æquare motas glebas, ne hiatus admittat frigoris noxam. Ideo ſubdit τοῦ θέρους ἕλξεις τὴν ἰκμάδα. Duobus modis vitabit ſqualorem attracto ſucco: tum quia recentem (ſicuti dicebamus) nacta eſt: tum quia fit rarior. Æquatione autem illa prohibetur etiam Hyeme calor, ne exhalet. Proinde addit, ἐνυπάρχει μᾶλλον τὸ θερμόν. Huius caloris vtilitas multa. Exceſſum enim humoris qui comparatur Hyemalibus imbribus, digerit per arboris partes. Alioqui non aleretur planta: quia non poteſt, niſi calor adſit ille, nimiam humoris coquere copiam. Proinde exalbeſcunt arbores, ſicut & ſata. Hoc in iis patet quæ frondes retinent. Quæ C ſuprà dicta ſunt, patiuntur obiectiones. Nam ſi ad radices Æſtate ſæpius terra moueatur, citiùs exareſcunt: penetrat enim ſol. Et quæ pars ſub ſoli ſuperficie non erat aeris exiccata vi, proditur, atque aeri exhibetur exiccanda. Per Hyemem verò prohibemur omnino terram mouere ligonibus: gelida enim eſt, & obuerſa ad radices lædit ipſas. Lædit etiam frigus (vt ait diuinus Poeta) penetrabile, ſeſe per motas induens glebas.

Ἐνίοτε δὲ. Vltima Capitis pars. Sphacelon haud ſemper eſſe completum: id eſt morte afficere totam arborem. Sed vitium illud obeſſe virtuti modo generatrici. Non enim totum gelari ſuccum, ſed eum tantùm qui à natura paratus erat ad fructus conſtitutionem. Itaque dicit ἀκρατοῦ γὰρ τὸ μὲν πέττον. Non coquit autem, propterea D quod οὐ κρατεῖ. Declarat hoc verbum eam quam ſuprà ponebat ἀδύναμιν. Nota præpoſitionem εἰς, ἀντὶ τοῦ, πρὸς. Quoad, εἰς καρπογονίαν ταύτῃ. Morbus is tollit ſolam fructificandi poteſtatem.

Lego ἅφαλμα, non autem ἵφαλμα. Quia ἵφαλμα eſt ſalitio: ἅφαλμα, ſalis dilutio. Vnde etiam ἵφαλον, quod in mari eſt ὑποθαλάσσιον.

Theodorus σφακελισμὸν, interpretatur morbum radicis: non benè. Nam morbus eſt totius arboris. Quod patet ex poſtremis verbis, ἐνίοτε δὲ οὐκ ἀπόλλυται μὲν, εἰς καρπογονίαν δὲ νοσοῦσιν. At non eſt radix quæ καρπογονεῖ. Quin etiam πρὸς τὴν καρπογονίαν, non eſt radix ſemper neceſſaria. A Semperuiuum enim etiam ſine radice fert. Theodori verba, ſphaceliſmum, id eſt morbum radicis: peſsimè. Atqui ne à radice quidem ſemper. Perit enim Cicer accepto incommodo per totum. Et in animali radix nulla. Præterea poſt fructificationem ſi frigus ingruat, arborem lædit, qua parte fructus exceptus eſt aut cecidit. Ibi primùm noxam ſentit. Radix tunc haud ſentit frigus illud: quin interit vltima, vt in Arancio diximus aliâs. Frigore nanque ἐσφακέλισεν: radix autem etiam tertio poſt anno vegeta fuit.

Πάγος, gelicidium. peſsimè. Omne gelicidium eſt gelu, non omne gelu gelicidium.

Ἐμφανεῖς, proſpectæ. Etiamſi à nemine B proſpiciantur. Tanto minus, ſi procul non aſpiciantur. Apertæ & extantes. Eſt enim idem quod ἐπιφανεῖς. Μᾶλλον τοῦ δέοντος, pluſquam commodum ſit: imò neceſſarium. Vox hæc δέον, ſeruit illi ἔνδεια. Ἀεὶ κινεῖν, aſsiduè appellare. Videndum an agricolæ noſtri Latini hunc ad vſum arceſſiunt verbum hoc. non enim memini.

Δαψιλῶς, largè. imò, nimiùm. Ἀτεχνῶς, ieiunio. inconſideratè. Multa ieiunant quæ nihilo ſecius interea nutriuntur: etiam pingueſcunt: vt vrſi, glires.

CAPVT XV.

C *XV. Capitis argumentum. Nominantur vitia peculiaria Fico, Viti, Oleæ. Item alia quadam communia. Quibus artibus arborum luxuria caſtigetur ad fructificandum.*

Ἡ δὲ σῦκη. Omnino ſecanda fuit hic pars, atque à ſuperioribus ſeparanda. Omiſſa nanque ipſa materia qua de agebatur, ſpecierum quarundam morbos enumerat peculiares. Alios etiam communes adiungit. Hæc erit prima Capitis portiuncula. In altera dat remediorum præſcriptiones, quibus cohibeatur arborum luxuria. Hoc ſæpe iam ſuprà inculcatum eſt. A Ficu incipit. Nomen ponit vitii, λεπροῦν, quia λέπος cortex eſt & ſquamma. Deglubere, ad verbum: vnde & glumus. Dat definitionem, D μάδησις radicum, & earum partium quæ illis ſunt affines. μαδαρὸν, ſignificat glabrum. Cùm deglubitur radix. Hoc in plantis vitium apud Latinos nomen non habet: at in pecore habet. Ouis enim glabella dicitur, apica. Ἐξυβρίζουσι. Hoc etiam ſuprà τραγᾶν, in Vite luxuriante. Hirquitallire, Priſca vox, alia ratione. Hæc omnia iam ad faſtidium vſque. Ὅ τ' εἶναι πολύ. Ex humore nimio Ficus ſcabieſcit, ψωριᾷ. Morbus aliis quoque communis. Ἐλαία δὲ λειχηνιᾷ. Lichenes pati. impetiginari. Ἄμπελος δὲ ῥεῖν. Vaſcones hanc acinorum deflus ionem, *grellare* vocant. Quia cadunt ita quaſi grandine decutiantur, aut quemadmodum cadit grando. Λεπτὸς καὶ ῥοώδης. Vbique ſucci pingui-

guitudinem commendat ad firmitatem fructus. A ῥεῦσις, fluxus: vnde & Papauer ῥοιάς. Ἡ' βοήθεια. Pars altera ad remedia: ſicut & in Capite ſuperiore. Duplex hic ſtatuitur contraria præceptio, vt verè hic pateat Hippocratica deſcriptio medicinæ. Adiectio & ademptio. Aufertur ſuccus: additur robur arbori. Quo in loco etiam eſt notio τῆς πληθώρας vtriuſque, τῆς κατὰ χυμόν, καὶ τῆς κατὰ δύναμιν. Nam ſi vis additur, erat κατὰ δύναμιν: ſi detrahitur ſuccus, erat κατὰ χυμόν.

Τοῦτο γάρ. Modum docet exequendi poſterius præceptum. Ficus, inquit, quum germinare incipit, putatur: ne ſucco ſuo incommodet vmbra nimia. Ecce dat ſucco vires. Παχὺ γὰρ τὸν ὀπόν. Quod erat ſucci vitium, ſuprá. Dicebat enim B συγκέεται καὶ παχύνεται. In Vite verò ἀποφυλλίσεις, diſpoliationes. Pampinationes vocant noſtri. Quum ſtringuntur paulò ante variationem, quæ nimis luxuriant. Item leuantur appoſitis farcillis, coactiſque ſarmentis atque complicatis aperitur cælum Vuis, quò liberiore fruantur. Ἀποκλάουσι τὰς οἰνάρας. ἀποκλᾶν. hic eſt frangere, non autem flectere. οἴναρα, frondes, vt ſuprá. Περικαθαίρουσι. Hoc ſtudiosè noſtri, vt radiculas tollant quæ trunco hærent ſuperiore. Defraudant enim ſucco matrem.

Ὑποβαλλόμενα. Sarmenta ſummiſſa: vt ſummittere falces. Ὑποκατώρυχα. terra operta. Eorſum enim tanquam in aliam familiam deducunt commeatum. Καὶ ἡ σκαπάνη. Vt radices nudentur, ac noui cæli hauſtu caſtigentur.

Ὅπως ἐθίζωσιν. Vt aſſueſcant. Imò vt læ- C dantur. Πάτταλον ἀλλαξουμένους. Nequid à pedamento noceatur: cautio eſt. Non enim detectæ, ſimul & aeris incommoda, & vulneris iniuriam perferre poſsint. Quartus caſus ἀλλαξουμένους, refertur ad infinitiua, ἐργάζεσθαι. Non ſanè reſpondet caſibus his περικαθαίρουσι, σκαπάνη, & eiuſmodi. Ideo ſubdit μετὰ δὲ δύο ἔτη. κατεργασίαν hic intelligit reliquam curam omnem.

Lego λοπᾷν, non λοπάν. Et ἀποκλάουσι, non ἀποκρίνουσι. Et ὑποβαλλόμενα, non ἐμβαλλόμενα. Et πάτταλον, non πάτογον.

Theodorus omiſit definitionem, τοῦτο δ' ἐστὶ μάδησίς τις τῶν ῥιζῶν. Ῥῦσις, roratio. fortaſſe non benè. Et (vt vulgò legitur) interpretatur ἐμβαλλόμενα: ſuperiniecta. Noſtra tamen D lectio conuenit cum ſequenti participio, καὶ ὑποκατώρυχα καθιέμενα. ſummiſſa. Non quemadmodum ſummittitur Pampinus aliis reſectis: ſed deducta: ſicuti defodiuntur ad propagines.

Σκαπάνη, addidit, ablaqueationes: ſcitè admodum continentur enim genere foſsionis. Ἡ' κατεργασία, foſsio. Sic & ſuprà: tametſi omne opus vocis huius ambitu comprehenditur.

CAPVT XVI.

XVI. Capitis argumentum. Scabiei cauſa, item bullulationis & prolepſeos acinorum, & occæcationis in Vite.

THN ψώραν. Hoc eſt quod primo proponebat loco. Quod Caput ab aliis propterea disiunximus: cum ipſo autem coniunximus aliorum morborum cauſas, ſcilicet τὸ τερηδονᾷν, καὶ τὸ ἀποῤῥεῖν, καὶ τὸ ἀμβλωθρίδιον: quia breuiſsimam continebat narrationem. Satis fuerit ſi intellectione ſeparetur. Hoc eſt Caput vltimum prioris tractationis, quæ plantarum morbos explicat. Poſtea ſeſe conferet ad fructuum morbos. Perſpicua ſunt fere: neque multæ indigent interpretationis. Scabiem Vergiliarum ortu capere initium ex minutioribus pluuiis: quæ vbi inſederint, hærent atque feruent. Nanque imbri largiore non fit: propterea quòd vberiores aquæ tum arboris ſordes, tum ſeipſas eluunt atque etiam fortaſſe ſubeunt, vnúmque fiunt intus cum naturali ſucco. Οἴ τινες. Neminem vnquam ſuo iure defraudat nobiliſsimi vir ingenii, ac verè Philoſophus. καὶ ἄλλως: etiam aliter quàm ex ſuperioribus: quaſi etiam ex ſuperioribus poſsit. Ἀναζυμοῦται. ζυ. Fermenteſcit, inquit ipſe: quia in fermento acor. In ſcabie pruritus. Ad id alluſit hac bullitione. Acida nanque in Timæo bullas tollunt. Δέρον ἔξω. Definitionis pars. Eſt enim cutis affectus ſcabies. Ideo dicuntur à Græcis vlcuſcula talia ἐξανθήματα: quia more floris erumpunt.

Ἀποκλύζεται. Eluit imber arboris ſordes, à quibus cohibentur exhalationes. Iis igitur elotis tranſpirat planta, neque intus infarcta feruet.

Τάχα δέ. Etiam ſi penetrat, quieſcit intus prohibétque bullitionem. Vſurpat hoc aduerbium frequenter ad modeſtiæ profeſsionem. Suprà erat δέρον ἔξω: hic eſt διαδίδωσιν εἰς τὸ ἐντός. Suprà ἀναζυμοῦται: in omni fermentatione fit motus: hic παύει. Non ſolùm παύεται quieſcit: ſed etiam ſedat illas feruoris cauſas. Itaque aut extrà delet cauſas abluendo, aut intus mutat temperando. Intus igitur ἐμφύεται, οὐχ' ὡς ἀλλότριον: quare non exit neque à natura, neque ſuo loco.

Συμβαίνει δέ. Quia dixerat peculiarem hunc eſſe Ficui morbum: addit etiam ſymptoma. Cùm tres fructus ferat ſpecies, ἐρινά, ὀλύνθους, σῦκα: duo priora tollit ſucci ebullitio. τὸ ζυμοῦν, feruens acor ille fructus abdicat inſtitutos, quaſſque facit abortum. Ideo dixit διακινεῖται εἰς ταῦτα ὑγρότης. Eſt minor propoſitio ad ſyllogiſmum. Τῇ δ' ἀμπέλῳ. Morborum cauſæ in Vite. Βλαστικωτάτῃ. Cùm multatur germinibus iniuria ventorum. Τῇ ἐργασίᾳ. Satis patet ἐργασίαν hic eſſe putationem. Συντμηθῇ. Conciditur, ſcilicet ἀκαίρως. Alioqui non reſpondet ſententiæ. Et omnino haud ſatis liquet hic huius verbi ſignificatio, vt cauſam det τοῦ τρυγᾷν. Sed ita intelligo, vel intempeſtiuè: vel quod melius eſt, ſi tota concidatur: quod nos hoc anno fecimus in Vinea vetula. Non enim fructus expectandus eſt,

propter vniuerſi ſucci impetum ad plantæ reparationem. Τ' πλία τμηθῇ. Agricolæ cauent omnes, ne cæſura ſupina ſit. Excipit enim tum rores, tum aquas, exceptáſque bibit ac retinet: corrumpitur igitur. Pendere volunt atque etiam mutare. Simile in Cytinis quoque, ſuprà. Cauſa verò morbi, quem tractat impræſentia longè alia eſt. Scribit enim de luxuria. Ait ergo luxuriari, quia ſuccus intus cohibetur, non autem exoneratur effluendo. Η' ὅταν κρειττωθῇ. Quum fit ſeipſa melior. Veluti gallinæ, & mulæ, & mulieres: otio nanque & ſaturitate fiunt nequam. Verbum nouum, vnde & nomen mox κρείττωσις. De hac rubigine bis iam. Nunc tertiò repetit. ἐπινίφῃ, non ſignat hîc niues, ſed humores. Et notandum eſt. Η' δὲ κρείττωσις. Illud ex incommodo: hoc facit nimia commoditas. Vbi enim plus æquo valet, auertit alimentum. Sicut in hirculatione fructus præripiebatur: ſic in his iam conſtituto ſubtrahitur ſuccus. Καὶ τοῖς ἐπιμένουσι. Partim labuntur, partim ita manent vt non attingant à natura debitam magnitudinem. Nota loquutionem, ὡς μικρὸν εἶναι. Quaſi rem puſillam: maluit quàm μικροὺς. Vt illud Terentianum, *portant quid rerum.* Α'νεμος ψυχρὸς ἀπέκλυσεν: duriſsima metaphora. Ventus eluit flores. Molliùs. deterſit. ἀπέξυσε, potius eraſit.

Lego ἀναζυμοῦται, non ἀναζυμοῦται. Et ἀναθερμαινόμενον, non ἀναθερμαινόμενα.

Theodorus ὕδωρ μαλακὸν, pluuia lenta, pluuia minuta. Α'ναζυμοῦται, refermentatur. nequaquam. Non enim prius fermentatus eſt. τὸ ἀνὰ, non ſignificat repetitionem, ſed tractum fermentationis: in ſeipſam reciprocantis: turget enim concaleſcendo. Ε'ξανθήματα, puſtulæ. φλύκταιναι, in ſpecie. Hic eſt generis nomen.

Παύει, abolet. Sedat, non abolet. ſed abolet quum abluit. Κρειττωθῇ, exuperantia fuerit. Alibi tamen vſurpat verbum à ſe fictum, melioreſcere. Μεθιστάναι, dimouere. imò tranſmouere in germina: ſcito verbo Terentiano.

Α'πέκλυσε, perfundit. Neque explicat Græcum, neque ex vſu Latinorum cõſiſtit. Nunquam enim ponitur abſolutè.

CAPVT XVII.

XVII. *Capitis argumentum. Fructuum morbi in Vitibus, Malis, Oleæ, Ficubus: crambus, vermis, arachnium.*

ΤΑ' δὲ τῶν καρπῶν. Quis non videt Philoſophum ipſum penè iubere nobis, vt alio Capite nouum morborum ſubiectum pertractetur? Hactenus, inquit, de morbis arborum: nunc de iis quibus infeſtantur fructus. Quinque nominat arbores, quibus ii quos hîc recenſet, accidant: Vitem, Malum, Ficum, Oleam,

A Amygdalum: in Vite (quem vocat crambum) vermes in aliis. Κράμβος. Definit rubiginis ſimilitudine. Nomen autem ipſum duritiam ſignificat: & nomini quam reddit hîc, cauſa reſpondet. Ait enim, acinos pluuia imbutos ſuperuentu feruidioris ſolis diſcoqui. idémque ſolis etiam contingere. Ε'πικαύσῃ. τὸ ἐπὶ, nota ſuperuenientis. Μηλέαις τε. Alius morbus, vermiculatio: & in quibus, Malo, Fico, Olea. Ponit differentiam. Duorum priorum fructus vermiculis ſemper vaſtari: Oleæ non ſemper. Sed ſolùm (vbi ſub cute fuerint) nucleum enim ſi ſubierint, nihil nocere. Υ'πὸ τὸν πυρῆνα. Diffugiunt frigus, vt mox. Haud contemnenda peſtis, quæ Oleæ nucleum queat arrodere. Sed quod

B ait ὠφελοῦσι, non declarat. Iuuant autem, quia quod alimentum fuerat etiam oſsi diſtribuendum, abiic in pulpam. Cæterùm minus tempeſtiua vtitur coniunctione quum ait, ἐντὸς γὰρ ὄντες, οὐχ' ἅπτονται τῆς σαρκός. Quare γὰρ? iuuant: quia carnem non attingunt. Haud ita eſt. ſed non nocent, quia non attingunt. Καταψυχόμενοι. Quia dixit διαφεύγουσι declarat quid fugiant. Ita frigore iuuantur Oleæ: quoniam frigore fugantur hoſtes. Hoc eſt κωλύονται. Non prohibẽtur naſci, ſed manere ſub cute. Νόσοι δέ. Communes morbos narrat, & cauſas duas. Vna eſt Amygdalo frequens: quoties in gummi ſpiſſeſcit ſuccus. Hoc eſt illud κομμιώδεις γίνονται. qui ſuccus internus eſt, fit gummeus. Hæc eſt vna ex

C cauſis ab arbore: altera ab aeris qualitatibus. Quaſi gummatio illa non habeat ab aere ſui motus principium. Sanè verò habet. Sed vult dicere, μεσούσης τινὸς, ὁ ἀήρ. Nanque fructus Amygdali fiunt deteriores, vbi ſuccus in arbore ſpiſſeſcit. Hoc & ſuprà bis: παχύνεται. Arboris vitium medium eſt inter aerem diſcoquentem ſuccum illum, & ipſius fructus vitium. At aliquando ſuo medio nocet aer fructibus: vt frigus, calor, ſquallor, rubigo, alia. Τῇ δ' οὖν ἐλαίᾳ. Oleæ peculiare malum vocat arachnium. Tela eſt quædam qua obducitur: quamobrem corrumpitur & cadit. Cauſa eſt humiditas ex aere, Situm poſsis dicere: ſi nolis, araneationem. Ε'ρπυσθῇ. Cadit fructus, quia corrumpitur alimentum: nequedum fructus validus eſt. τό γε, ſignificat quandoquidem. Χείριστον. Cauſæ τοῖς ἀπορ-

D ῥοῖς, quas toties attulit, pluuiæ intempeſtiuæ: quæ non ſolùm nocent Oleis & Vitibus, vt hîc ait: ſed omnibus omnium plantarum fructibus, cùm ſunt imbecilli.

Lego ἐὰν δὲ ὑπὸ τὸν πυρῆνα, non autem ἐὰν δὲ τόν. Et πνευμάτων καὶ ὑδάτων, non autem ἐπεὶ ὕδατος. Et κομμιώδεις, non autem κομμεώδεις. Et μὴ ἰσχύοντες, non autem καὶ ἰσχύοντες. Et ἀπορρεῖ γὰρ, non ἀπορρεῖν. Tametſi frequẽtia huiuſcemodi loquutionis in hiſce libris quaſi iubet nos abſtinere ab emendatione. Et ἐμφύσῃ, non ἐμφύσῃ: quale ſuprà quoque correximus.

Theo-

Theodorus ὁ κελαινώδης κέγχρος: hoc animal eſt ærugini ſimile. Nullum animal eſſe quit rubigini ſimile. Morbus eſt, non animal. Et eſt Vitis rubigo. Latinè dici poteſt Decoctio: modo aliquo τῇ μελαινώσει Græcorum contraria. Idem vtriuſque effectus, duritia: cauſæ contrariæ, huic frigus, illi calor. Οἴναρα. Pampinos hic interpretatur: ſuprà, folia. Heſychius folia. In foliis & in acinis, quà guttæ inſiderint, feruore ſolis exuri, atque in ipſa areola callum facere. Hoc frequens eſt in Anthoſmia, quam Vitem muſchatam vocant. Idcirco non temerè dixit ψεκάδας, non autem ὑετὸν: quia pluuiam ſubſtillam (vt veteres loquebantur) intelligit.

B Ἐξεσθίονται, adimuntur. Tranſtulit Theodor. ſignificatum: ſed non deſignat autorem adeptionis. Quòd ſi edere non eſt emere, neque exedere erit adimere. Ὠφελοῦνται, augentur. Explicatio eſt vtilitatis. Omiſit autem ἐσθίειν.

Ἡ δὲ ἐκ τοῦ ἰξοῦ βλάστησις. Scilicet arachnii ortus ex anniculis. Theodorus autem incommodè vſus eſt imperſonali, Germinatur: obſcurè ſimul ac mutilè. Et tam commodum ſententiarum interpolatorem emollire decuit verbum illud βλάστησις. Non enim vera eſt arachnii germinatio, ſed exortus.

A Æſtate flent venti calidi. Fit enim (quod & ipſe alibi) & Præceptor haud ſemel ait, πῦρ ἐπὶ πῦρ. Item ſi Vere frigidi. Vritur enim tum germen, tum flos. Hæc igitur à cælo ordinaria: quippe ſua cuique loco. Etiam extraordinaria: nempe vbi quiuis flatus inceſſerit intempeſtiuè. Nemo dubitet id verum eſſe: quod non conuenit, non conuenire. Omnia patent: & multa repetita.

Legitur κόρος: vtroque poteſt modo: etiam κόρας. Priore flexu eſt apud Homerum, ἀλκύονα κόρον μέλανα. Altero modo apud Demoſthenem.

Et verbum κορέννυμι, apud Sophoclem & Plutarchum.

Theodorus δι' ἄπνοιαν, deſiderio flatus. Admodum ambitioſa oratio. B Ἀπόλλυσι τὰ ἄνθη τῇ ὀσμῇ, odorem florum amittunt. Quò me vertam, equidem neſcio. ἀπόλλυσιν, actiuum eſt: actio nebulæ. Amittunt, actiuum eſt, ſignificans floris paſsionem. quomodo igitur florum? An legit τὴν ὀσμὴν Theodorus, & ſcriptum reliquit, flores? Verum ne ſic quidem. Non enim in arboribus quæritur floris odor. Nec magna fuerit iactura, ſi odore tenus lædantur flores. Νοσεῖν, languorem accidere. malé. Aliud eſt κάμνειν & νοσεῖν: aliud πόνος, aliud νόσος: tametſi Cicero laborat in hiſce laboribus.

CAPVT XVIII.

XVIII. capitis argumentum. Locis quibuſdam peculiaribus arbores ægrotare, vt in Mileto & ad Tarentum. Ex aere & ſolo morborum pendere cauſas. Vermis popularibus multas infeſtari. Item communibus flatibus, ſi ſunt incommoſibilibus.

ENIAXOT δὲ ἴδια. Hanc Hiſtoriam etiam ſuprà vidimus iiſdem penè verbis. Populares eſſe quibuſdam regionibus affectus, qui tanquam cauſæ comparentur ad ægritudines plantarum. Quæ quum ſint ſpecioſæ ipſæ, nihilo feliciùs fructum ferunt. Erucas igitur Mileto eſſe peculiares, haud vulgari natura. Alios enim frondes, alios ab hiſce forma diuerſos abſumere flores. Ideo dixit ἐπιγενομένων καὶ γίνεσθαι. Calore ſuperueniente diſrumpi. Hic morbus hunc quoque regioni frequens, Vernis pluuius, Æſtate feruida, omnia nuda ſunt: Autumni facies lætiſsima, ac nigerrima reduci viriditate.

Ἐν Τάραντι δὲ. Plautinus verſus lepidiſsimus, *Si non fecero, periero: ſi faxo, vapulabo*: Sic in agro Tarentino, ſi non flat, rubigo interficit: ſi flat, marina nebula, craſſa, fœtida flores necat.

Τῇ ὀσμῇ. Sententia popularis, odore necari quippiam ſenſu carens. Ita negat diuinus Præceptor, fulminis ſono moles diſiici, ſed aeris motu pelli qui ſoni ſubiectum ſit. Sic flores non odore pereunt, ſed putredine quæ in aere eſt, odoris materie. Ἴδιας χώρας. Suum quæque fatum habet regio. Ὅσα θερμά. Quum dixit, peculiares eſſe flatus, & ſoli qualitates cuique regioni: adiungit cauſam communem duplicem. Vnam, ſi

CAPVT XIX.

C *XIX. capitis argumentum. Vermes figura differre. Maiorem partem eſſe ſua quanque arbori peculiarem, neque in aliam tranſlatum viuere. Ceraſtem & in Olea & in Fico. Ficum mobiliorem ſuam habere ſpeciem.*

TΩN δὲ σκωλήκων. Etiam partem hanc decuit à ſuperioribus ſeparari: longè enim diuerſa eſt. Nā morbi ſunt accidentia: vermes nō ſunt accidentia, ſed ſubſtantiæ, & morborum cauſæ. Etenim ſi arroſione pereunt fruct⁹, non perierint niſi arrodantur. Arroſio autem morbus eſt: nempe ſolutio continui. Oratio tota perſpicua, Vermes non vnius eſſe figuræ. Quare ne ſpecie quidem eoidem. Hanc differentiam non eſſe in eis maximam, ſed aliam illuſtriorem. Quippe in ſua quenque naſci arbore: in alias trāſlatos non viuere. Nec ab re. Alimur enim iis quiD bus conſtamus. Ergo ex hac aut illa ſi conſtat vermis, ex eius enim ſubſtantia concreatus eſt: ex ea tantùm victum ad vitam comparare poſſe videatur: Ex alia non poſſe: quoniam ex alia naſci non poteſt. Vermem verò eſſe quendam nomine Ceraſtem, qui peculiarem in hoc habeat naturā: quando in duobus & naſcatur & alatur arboribus, Ficu ſcilicet atque Olea. Tametſi Ficus quandam quoque ferat ſpeciem figura propria differentes ab aliis, qui tandem abeant in Ceraſtem. Vbi non negligenter naturæ hanc teſſeram, ſeu ſymbolum animaduertere oportet. Eſt enim (quod ſuprà quærebamus) an vlla ſpecies in aliam mutetur. Quod verò addit, ſonum edere, quaſi ſtridorem: id Erucis quoque commune eſt, vt ab

erosione ſonus exaudiatur. At hic abutitur hoc verbo φθέγγεσθαι. Eſt enim φθόγγος ſonus quilibet. At hic potius τετριγμός. Verbum autem illud oris vociſque ſonum vſitatius. Locuſtarum autem attritio illa erodentium etiam procul percipitur. Πολλαὶ διαφέρουσι. Non omnes differunt, ſed multi. Καὶ μορφαῖς. Non ſolùm natalibus & victu, ſed etiam facie. Μεῖζον διαφορά. Quomodo maior differentia? Nam in eo non differunt, ſed conueniunt: quòd nequeunt in aliena viuere, in qua nati non ſunt. Et omnino durum ſi aliorſum referas. Ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ ἰσομένου. eſto. At ἐν τῷ αὐτῷ ἐντίκτειν. Plus eſt quàm viuere, etiam generare. Nam multis in locis multa viuunt animalia, in quibus non gignunt. B Eorum duplex ratio. Vnum enim genus peregrinum penitus atque alienum, vt Pſittaci: alterum eorum, quæ vocat Præceptor ἐπιδημητικά. Vt grues & ascalopaces apud nos viuunt certis temporibus: apud alios aliis edunt fœtus ſuos. Ἐξ ἑαυτῶν. Quoniam illos habebat ἐκ τῶν ἰλαίων.

Ἀποκαθιστάντα. Mirum verbum. ἀπὸ, ex priore facie. κατὰ, quia ſemper idem ſubeſt principium ſubſtantiæ. ἱστάντα, quia in aliam ſpeciem nō vertuntur.

Lego μεταπιθέντες, non μεταπεθέντα.

Theodorus μεῖζον διαφορὰ: diſcrimen præcipuum. Non declarat differentiarum comparationem. Multa ſunt præcipua quæ non ſunt maiora. Præcipuum enim eſt peculiare. At magis diſcrepat vermis à verme: ſi nequit quod ille queat, in alia viuere arbore, quàm ſi diſtet facie. Nam C multa quæ ſunt diuerſis figuris animalia, ex eadem natura ſibi victum quærunt. Et mures qui è fimo exoriuntur, non veſcuntur fimo, ſed frugibus atque etiam carnibus. At ii vermiculi nonniſi iis aluntur è quibus enati ſunt. Σώζεσθαι, ſeruari. viuere, ſupereſſe.

CAPVT XX.

XX. *Capitis argumentum. Plantis euenit interitus aut à natura, vt tabidis ſenectute: aut præter naturam, duobus modis: vel ab internis cauſis, vel ab externis. Interna autem multa.*

ΠΕΡΙ' φθορᾶς. Hæc eſt ſecun- D dæ partis principalis huius libri ſecunda pars, & ſanè vltima totius inſtituti. Agit enim (ſicuti propoſuerat) de plantarum interitu: cuius cauſas (ſi vnquam aliàs alibi) diſtinguit accuratiſſimé. Quam ſcribendi viam ac rationem ſi vbique inſiſtere inſtituiſſet, vel nulla, vel modica indigeret interpretatione. Diuidit autem ſic. Plantarum interitus aut eſt naturalis, aut præter naturam. ſanè. Morbos enim ſic etiam partiebamur. Nam ſenectus eſt morbus naturalis: non tempus (vti dicebamus) illud, quod ætas appellatur, ſed habitus corporis, qui ſub alia ætate dicitur

A tabes: cuius terminus appellatur, mors. Is igitur eſto naturalis interitus. Alius verò præter naturam, duobus modis. Aut enim extrinſecus habet cauſas, aut intus. Externæ ſunt violentiæ, non vnius modi. Quædam enim ſunt violentiores: veluti quum exſcinduntur aut eradicantur. Minus violentæ ſunt quæ ab aeris qualitatibus proficiſcuntur. Illis illico pereunt: his non tam citó. Internarum verò triplex partitio eſt. Quippe aut dyſcraſiam ſequitur. Hæc rarò accidit. De malæ temperaturæ modis ſuprà ſatis. Aut inanitionem. Inanitio duplex. Vel quia non accedit alimentum: verbi gratia in ſqualloribus, etiam ſi non vratur arbor, tamen ſubducitur alimentum. Aut quum abſumitur id quod ineſt, hoc B fit nimia fœtura: quemadmodum euenit etiam animalibus. Itaque πολύγονα animalia vitæ breuis eſſe dicit diuinus Præceptor. Sic & gallinæ exhauriuntur. Tertius modus huic contrarius, nimis bona habitudo. Nam hunc ad modum turtures pereunt pinguedine ſuffocatæ. Sic Picea, cùm radix ſucci copia craſſeſcit in tedam. Iucunda eſt narratio, perſpicua ſimul & accurata.

Περὶ δὲ φθορᾶς ἁπλῶς. ἁπλῶς, hic ſignificat in ſumma. Διελθεῖν. Signatum verbum. διὰ τὰς διαφορὰς ἐλθεῖν. Αἱ γηρασμοὶ αὐάνσεις. Siccationes vetulæ: feſtiué. id eſt, vetularum. αὐάνσεις, μαράνσεις. Quare mox ἀπομαραινομένων. τὸ ἀπὸ, nota eſt termini antecedentis areſactionem illam & tabeſcentiam. Et dixit. Ὥσπερ ἀποπνεῖται. Quia metaphora eſt ab animalibus, quibus ſpi- C randi atque vitæ idem finis eſt. Ac quanquam οὐ πνέουσι plantæ: tamen vtuntur beneficio ἀναπνοῆς. Omne enim viuens ἀναπνεῖται. Calor enim vitalis eget in multis refrigeratione, in omnibus inſtauratione. Inſtauratur autem cæleſti calore circumfuſo, qui ſeſe induit in omnia. Is eſt Anaxagoræ νοῦς, aut eius miniſter. Hippocrates quoque in omnia diffuſum agnoſcit. Accuratius de his in libro de ſpiritu. Δι' ἀσθένειαν. Siccantur ob imbecillitatem. non. Sed potius ex ſiccatione imbecillæ. Cuius imbecillitatis gradus ad poſtremum vſque porrò promouent, quod eſt, non eſſe. Αἰτιολογία. Quia nulla ſubeſt apparens cauſa: ſubtilius tamen perpendendum. Quare perit animal tabe ſenectutis? Quia, rectiſſimè Galenus, elementa- D ris calor (qui eſt in compoſito) depopulatur humidum, quod eſt ſubiectum caloris naturalis: non autem calor ipſe naturalis. At in plantaꝰ In planta æquè item. At in Tritico poſtquam fructum perfecit? Dicemus ne genus eſſe mortis hoc quod hic primo ſtatuitur loco? An illud quod mox narrat? τὴν ἀγονίαν. Nouellas Oleas ſi multum ferant, exareſcere. hoc potius videtur. Βιαιότεροι. Quia pereunt illico, cæſæ aut fulmine ictæ. Παρὰ δ' ἐκεῖνα διὰ νόσον. Rariſſima eſt interna cauſa per dyſcraſiam. Ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων. τὸ ὥσπερ, non refert τὸ ἐκεῖνα, ſed τὸ διὰ νόσον. Non pereunt morbo more animalium. Ratio.

Ἐγχο-

Ἐν χειμάζουσαι δὲ αὖται. αὗται ſcilicet διαφθείρεσθαι non occidunt, niſi longo poſt tempore. ideò rarius euenit. Οὐ φαίνονται. Non videntur præter naturam extinctæ plantæ; tametſi morbis vexatæ ſunt: quia diu viuunt etiam ægrotæ. quare videntur abſumptæ vetuſtate. Εἰ δὲ ἐκεῖνο. Si naturalis mors eſt ea quæ fit humido naturali deficiente: atque hoc fit in vetulis: cùm etiam morboſæ ſeneſcant: ſenio, non morbo interiiſſe videantur. Ἔστι δέ τις. Rectè dixit: παρὰ ταύτας: præter has, eam corruptionem, quæ euenit propter fœcunditatem. Quid illæ ſunt, κατὰ φύσιν, & παρὰ φύσιν; hæc autem an talis ſit, dubitatur. Tum adducit rationem dubitandi cur videatur naturalis, & non naturalis. naturalem videri quia fœcundum omne naturæ legibus breuis æui. Non enim conueniunt contraria duo hęc: materię productio, & ſubductio. Quare ſicut à ſpecie quædam βραχύβια ſunt: quibus mors naturalis, eſt terminus vitę breuis: ſic iis, quæ à fœcunditate talia ſunt, mors erit eiuſmodi naturalis.

Ἐπὶ καὶ ἐλαίας in Olearum exemplo duo nomina ponit, ἀκαρπίας καὶ πολυκαρπίας.

Ὅτι οὔπω τετελειωμέναι. Quia nondum perfectæ. qui ſuccus matribus debetur, abit in ſobolem: & tunc vitæ principia ſunt debiliora. ea verò non eſt conſumptio naturalis: quia per id tempus, opus largius fructificandi eſt præter naturam. ſit igitur, vt exemplum rei, non vt res ipſa, qua de agitur. Ταύτην δ' αὐτήν. Oſtendit: neque naturalem eſſe corruptionem hanc, neque violentam, ſed internam. ſanè morbus eſt inanitio, aut morbi cauſa. ideò dixit, ἀπ' αὐτῆς. Nota loquutionem: τὴν ὑπερβάλλουσαν ὁρμήν. nimiam. aut ὑπερβάλλον τοῦ συμμέτρου: quod alibi dicit: τὸ δέον: aut διὰ τὴν ὁρμὴν τοῦ συμμέτρου, ſcilicet, ὑγροῦ. quia τὸ συμμετρον βούλεται συμμέτρως διαδίδοσθαι. ſi ex re, atque ex vſu partiatur, tùm ad alimentum matris, tum ad ſobolis generationem: non exhaurietur mater, ſed viuet. at exhauritur. Si ſuccus is eſſet, vt alibi dicebat, ὑπερβάλλον. poſſet in diuerſa diduci ſine iactura. Simili propoſitione reſpondet naturæ illi, quæ dicebatur in Vite, τραγᾶν. non ferebat fructus, quia nimis alebatur: hæc non alitur: quia nimis multum fert fructum.

Ἢ ζητεῖται, oſtendit, τὸ ἀπ' αὐτῆς, quod dicebat. id eſt, intimam cauſam etiam ab externa pendere, nempe aëre, atque annui conſtitutione.

Οὐδὲν διαφέρει. Nihil referre, vtrum dicamus: naturalem eſſe, an mediam inter naturalem, & non naturalem. atque ita populari hac ſententia liberauit fidem ſuam. Intereſt enim metaphyſici acrius contemplari: phyſici in libris vniuerſalibus, exactè: in particularibus, quales hi ſunt, leuius. nobis ita videtur. In arboribus, quę ſua natura, ſuóque more fœcundę ſunt, eum interitum eſſe naturalem: quę præter principia, facultates, morem, erumpunt in eam fœcunditatem, ſi intereant: iis illum interitum haud eſſe naturalem: nihilo ſecius quàm ſi vir moderatus in venerem ſoluatur. De ætate quoque dicetur idem: ſi ætas det, vt plurimum ferant, eóque exuctę moriantur: naturalis illa mors eſt, nempe iuxta conditiones ætatis. Si præter ætatis captum largè fructificent, adeò vt inaniantur: præter naturam, cuius ætas pars eſt, eis vitę finis affertur.

Τάχα δέ. Modus ex bona habitudine, Picearum exemplo. Ἀποδᾳδοῦσθαι, tedari à radice. id eſt, quę abierint in tedam. Ἅμα τῷ ἐνδιδόναι. Non tranſmittere alimentum; tum quia retinent, tum quia ſunt obſtructa pinguedine. Sicut animalia quædam, quod & ſuprà dicebamus, pinguedine ſuffocantur. iccirco dixit,

Ὑπερπαχυνθέντα. ſupra modum. Οὐδ' ὅλως, quia dixit: ἔλαττον τὴν τροφήν: neque hoc faciebat ad plantas quę non ſpirant: addidit hęc: vbi intelligit, οὐδὲ τὸ διαπνεῖν: quę fit etiam in plantis, vt ſuprà dicebat, neceſſaria. ideò dixit: ſpirationis vſus eis nullus. id eſt ne in tranſpiratione quidem: quoniam venarum oſcula pinguedine ſunt anguſtata, atque etiam obducta. Hoc ſignabat illa vox, συμφράξει & addidit, πυκνοῖ; vt hęc vimino dum ſitum ſit in duobus: in vaſis obſtructio, in ſucco craſsitudo, atque iccirco ineptitudo πρὸς τὸ διιέναι.

Ὀρθοτομοῖ. Lignatores intelligi debere, ſatis patet. Etymon tamen haud planè reſpondet, apertiora ſignificatus lineamenta eſſent, ſi ὀρθοτόμοι, legeretur. ſanè in meis tot tantiſque obſeruationibus nuſquam alibi à me inuenta vox hęc eſt. Πάντα γάρ. Axioma ex intima philoſophia: egere omnia ſpiritu. dixit: πνεῖ: quia diuerſus genere, ſpecie, officio, loco. vnus finis, quadruplex: refrigeratio, humectatio, recreatio, expurgatio. Cum eo nanque exeunte exeunt item fuligines. & eſt quaſi quidam cordis cibus aer admiſſus. Ἢ μανώσεως. Vt ſit, & ſpiritus, & via: μάνωσις reſpondet τῇ συμφράξει. & quod ait, πνεύματι, reſpondet τῷ πυκνοῦσθαι. adde tu, non ſolùm, πνοῆς, ſed etiam πόρου, apti, & liquidi. at cuius erit illa rarefactio? declarat, cùm ait. πόρον.

Lego διὰ τὴν πολυκαρπίαν. dele, ἢ τὴν ἀκαρπίαν, καί. Et εἰς τοὺς καρπούς: non autem, οὐ τοὺς καρπούς. Et οὐ κακουμένοις, ἀλλ' ἀδυνατοῦσι. Et πέπτεται: non, πέπτονται: vt alibi ſæpe correximus.

Theodorus, ἁπλῶς τῷ διαδιδόναι. omiſit, ἁπλῶς.

Μαραινομένων, aboleantur. at eſt ſenii proprius μαρασμός. neque decuit tam ſignatum verbum officio ſuo defraudari. Βιαιότεραι, violentas hîc quoque defraudauit gradu comparationem. vult enim violentiores eſſe, quàm quę ab aere.

Εἰ δὲ ὁ καιρὸς τῆς φύσεως ἡ ἔκλειψις. Cùm naturæ interſit vt vires paulatim deficiant. verbum hoc, intereſt, ſemper ſignificat commoditatem. at non hîc. cùm legibus naturę ſic deficiunt.

Διὰ τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν. E blandito aere, temperiéque optima condito. ſanè orationem haud optima temperie.

Οὐ δύναται. Cúmque per tedam pabulum arbores tranſmittere nequeant. imò excipere, non tranſmittere. Admitnt arbor ab radice tranſmiſſum.

Μανώσεως. Solutioně. peſſimé. & ambiguũ eſt,

obltæſum tandem illud principium eſt.

Lego κατάγωσι, deducant, non κατεάγωσι, frangant. Et τί, τι γὰρ ἰσοῦ, non τότε. Et ἀκμάζουσι, non ἀκμάζωσι. Et καταχύλλων περιβάλλοντες, non ἢ χύλων περιλαμβάνοντες. Vtroque modo legi poteſt, ἀλλ᾽ ἄλλοις, & δι᾽ ἄλλοις. Et ἐν ἀγγείοις τιθέμενοι: vbi eſt aſteriſcus: ſicut ſuprà, ἐν χύτραις. Eſt autem vel ferula, vel tubus, vel canalis, vel ſcrobes, non minus ἀγγεῖον naturæ quàm vena & arteria Hippocrati. Lego ἄρειν, non αἴρειν. Et διεγχυνόμενοι, non διεγχυνόμεναι. de Cucumeribus, non de Cucurbitis. Quia ſubdit, γίνονται μᾶλλον ἐκ τῆς ῥίζης εἰκυιαι. Et χίτῳ, non χύτρῳ. Et ἐν βολεταῖς φυτεύονται σπέρμα, non ἐμβολεταῖς: & deleto εἰς.

Et περιπεπλεγμένους, non περιπεπλεγμένοις. σείειν, ſpargere. Et διαλλασσομένον, non διαλλασσόμενον: quia διακεχυμένως. Ε᾽ν ἀμφοῖν δ᾽ ἴσως, ἢ ἐν ἀπασι συμβαίνει. Theodorus non habet ἢ. & dicit: in omnibus illa mutari. Et exponit: qualitatem: vt eſt in Græco: ſed addit de ſuo: quãtitatem: quod non eſt in Græco.

Theodorus, κατάγωσι flexu ſequaci deductos in terram: ταλαζόμενος. Κωλύει ἀποσήψεως. coercendo vtique ſeruat. Non ſeruat quod detrahitur, ſed quod detraheretur. Η᾽ τροφὴ ἢ ἐπίδοσις. nutrimentum profectúique vnde alitur atque augetur. Κατασάττοντες τὴν γῆν. terra aggerata. σήθειν, cribrare: etiam ex Ariſtotele. Θαυμαστὸν τὸ πάχος mira craſſitudine diſtẽduntur: malè conuenit hîc verbum hoc. Μεριζομένης δὲ πλείων ἡ αὔξησις. Quòd ſi diuidas, plus incrementi ſequatur, neceſſe eſt. imò minus. Si enim diſtrahatur alimentum: diſtrahetur etiam incremẽtum. quin auferũtur folia, ne diuidatur. Sed hîc μερίζειν, ſignificat radici attribuere, quod alteri parti, nempe foliis, debebatur. Τὰ παραβλαστικά. quæ ab imis germen emittere poſſunt. non bene: Nam quædam pullulant ab imo: verùm ex eadem radice, nullis prognatis radicibus, ſed radicis brachiata promotione, quę brachia ſerò tandem radiculas emittunt: veluti Pyrus. Sed hîc illas intelligit plãtas, quarum radicibus agnaſcuntur aliæ: vt ſerpentariis & bulbaceis. Τοῦ δὲ μὴ συμβαίνειν φθορὰν ἢ σῆψιν. Cauſa, vt nulla putrefactio, nulla corruptio accederet. Neque verbum hoc hîc rectè ponitur: neque cõiunctio, neque tempus. cauſa cur non accidat. Κεραμίῳ. tubo fictili. vaſe, vt dicebamus. Α᾽γγείοις. Theodorus omiſit: quia corruptus erat codex. Περιουσίαν ἔχει, adeſt. ſatis frigidè. magna namque ſignificatio: vti declarabamus. Ε᾽φελκόμενον ἢ δίοδον. Fertur ad id quod aduocet, libertatémque permeandi concedit. trahitur quà meandi facultas datur.

Ε᾽ν τοῖς ἡμερουμένοις. in mitigandis arboribus. imò in mitigatis ſiue mitibus. Η᾽μέρωμα, hoc flexu ſignificat, quòd lanitium & pullitium Latinis. Scenicis multus vſus, Æſchylo & Euripidæ, πύργωμα, σκήνωμα. eadem analogia, cùm dicimus ὑλήματα. Ευοδοῦσι. cùm tranſire liberè poſſunt. non trãſeunt. Non enim tranſmittunt ſpatium, ſed occupant & ſiſtuntur. Nactæ ſpatium, in quod ſe-

A ſe queunt diffundere. Scriptum legitur, ſeruerit: puto vitio librarii. Γίνεται μία φύσις. natura vna conſiſtit. imò fit, coit, conſcitur. Peſſime diſtorſit tractum temporis ad vnionem. Παρὰ τὸν φλοιὸν παραγομφούμενον. cortici infixa. peſſime. inter corticem & lignum. ſecundum corticem, quà ligno committitur. Α᾽μα τῇ τροφῇ. ſuper alimoniam. ſimul cum alimento. Συντρέχει. iuuat. cõcurrit. Πέφυκε τοιοῦτο ἢ φύειν. Tale quoque progeneret, aptum eſt. barbara oratio. Παθητικωτέραν γινομένην. atq; affici opportunius relinquatur. Verbi lenocinium deformat ſentẽtiæ faciem matronalem. Non enim relinquitur ſemen, ſed ſeruatur. & habilior facta ad patiendum. Vel ſic: ac tandem quaſi ſpoliata, fit vt facilius pati poſſit. id

B eſt, omiſſa priore facie leges alias accipiat ab arte, quibus carere queat ariſtis. Τὸ πλῆθος ἐπέχει τοῦ ἀχύρου. Nec eãdem multitudinem paleæ retinet. nemo dixerit paleæ multitudinem. Itaque ne Philoſophus quidem dixit: ſed ἄχυρον, hîc ariſtam ſignificat. Ariſtarum ergo potuit dicere multitudinem, ſicuti πλῆθος Theophraſtus. Η᾽ περ εἴρηται. quam de animalibus diximus. Non ipſe dixit: neque ſe dixiſſe dicit: ſed Ariſtoteles diputatio eſt.

CAPVT X.

X. capitis argumentum. De Siſymbrii in Mentam, Ocymi in Serpyllium, albæ Populi in nigrã, animalium mutationibus repetita.

Η᾽ δὲ τοῦ σισυμβρίου. Longè aptius

C hunc ad modum digeſſiſſet. Quæ contingunt artis apparatibus mutationes: eæ fiunt, aut in ſubſtãtia, aut in quantitate, aut in qualitate. Quãtitas duplex, continua & diſcreta. qualitas in colore, ſapore, figura. In ſubſtantia mutatio, vel totius ſpeciei, vt in Mẽtem Siſymbrii, Albæę in Populũ: hoc fit à natura ſola: ab arte verò, vt infitione: vel partium: ídq; vel cùm auferuntur, vt ſpina Corrudæ, Gigartum vuæ, lignum Punicæ, ariſta alicæ. Quantitas cõtinua: vt cùm Rhaphanus augetur. Diſcreta, cùm Bulbis noui Bulbi adgenerãtur: ſunt enim παραβλαστικοί. Qualitas in ſapore: vt acida Punica in dulcia. Figura: vt in Apii criſpitudine: depoſitione ariſtarũ in Secale. coloris, vt in Populo. Coctilitas autẽ erit qualitas à duri-

D tia, fortaſſe in relatione, à partiũ cohæſiẽtia. Nam ad relationem illud quoque reducitur: rectè in Squilla, Ficu, Lentiſco prouenire. Eſt enim vicinia: vnde qualitas bonitatis aut pulchritudinis. hæc hunc ad modum inſtituiſſet. Hactenus ergo de artis officiis atque euentis: deinceps ab eius priuatione quid proueniat. ita vniuerſam hanc expleuerit naturam. Omnis enim natura, & omnis caſus atque euẽtus eſt, vel ab habitu, vel à priuatione. Repetit autem quæ iam dixit de Siſymbrio, ac Populo: quæ coli deſitæ mutentur: illud in Mentam, hæc alba in nigram. Huius autem mutatio etiam ſpõtè fit. ab ætate verò dicit euenire. quare nõ erit δι᾽ ἀργίαν. Η᾽ δὲ τοῦ σισυμβρίου. mutatio ſcilicet. ἐναντία: contraria ſuperioribus, Quare propterea

pterea quòd illa fiebant ἐκ παρὰ φύσεως: hoc, παρὰ τὴν ἀρχήν. Συμβαίνει γάρ. cauſa mutationis propinqua. propior eſt, τρέπειν καὶ τὴν τροφήν. Maior ſyllogiſmi propoſitio eſt: quæ non coluntur, magis radicari. Ratio: quia circumfoſſa terra cedit ſucco ſubeunti: & is ab aere atque ſole facilius euocatur. de radicis luxuria dixit alibi quoque: vbi etiam verbum ὑβρίζειν, vſurpabat. Neglectus autem non eſt immediata cauſa radicationis: quia eſt priuatio: ſicut abſentia Palinuri cauſa iactationis: ſed eſt cauſa priuatiua cauſæ poſitiuæ: quæ eſt: non euocari ſuccum ad ſuperiores plantæ partes, rarefacta terra. odioſè tamen dixit, δυνάμει πᾶσαν. Non enim viuerent ſuperiora: ſi deorſum decumberet alimentum omne. ſed ſola poteſtas ea quæ συμβαίνουσι. Α᾿ διαπνεῖν. ſic & ſuprá. Nõ mutari ſpeciem ſed vim: quia Menta dilutius ſpiret. Nunc apertius cauſam dicit imbecillitatis: quia vis auertitur ad radices. dicat aliquis acutus. Ergo iuuabuntur radices validiore ſucco, quamobrem & odore. haud ita eſt. Non enim ſuccus ille propter radices, ſed ob frondes. ita reſponderit acutior acuto. dixit ἔοικεν, vt eleuet (hoc vbique intendit) ſubſtantificæ mutationis opinionem. ne ſit neceſſarium, ſed eueniat aliquando. Cùm dixit: ἀποτρέπειν vim: quare non dixit etiam, conuerti ſaporem & odorem, ſed ait ἀποβάλλειν? Quia neque ſibi retinet in foliis, neque recuperat in radice.

Ω῞σπερ ἀμφοτέρων, Vt formæ ſimilitudo communis ſit tum ſubſtantiæ: nempe foliis, βλάστου: tũ accidenti, ſcilicet odori. tamẽ cùm dixit βλαστοῦ: in ſequenti propoſitione pro ea voce reponit aliam, non ſignificantem ſubiectum, vt facit hæc: ſed in ſubiecto accidens: ea eſt acrimonia: propterea dixit: τῆς καὶ δριμύτητος ἀφαιρεθείσης. Ea, inquit, ſublata euir eſcit odor: vt Poetico, ſed ſcito verbo laſciuiamus: ἀδυνατεῖ. vires amiſit, non totas ſed gradum. Ideò dixit ἀσθενῆ, & μαλακά. addit πῶς: quæ eſt gradus nota. & poſuit τοῦ ὄντος, ἀντὶ τοῦ ἡδυσμένου. Sed intellexit ſuum τὸ τί: quia natura talis eſt in Menta. Caue tamen putes: ab illo accidente fieri accidens hoc. neque eſt, neque eſſe quit. hoc declaratum eſt in prima Philoſophia. Nulli accidenti accidens vllum accidit, ſed vtrumque ſubſtantiæ. Περιφερὸς τῇ μίνθῃ. dicendum fuit, τῇ τῆς μίνθης. Odor Siſymbrii degenerantis non fit ſimilis ipſi Mentæ, ſed odori qui in Menta eſt.

Διὸ καὶ μετωπιφυτεύειν. Nunc ponit habitum ab arte proficiſcentem: cuius defectu contingit illa remiſſio perfectionis. Tranſlatione eáque frequenti, ne id eueniat, curandum. cauſam non dedit. Ea tamen eſſe videtur: quòd radices fiunt imbecilliores. Τὸ δ᾿ ὤκιμον. hiſtoriam ſimilem de Ocymo. Artis defectus erat ſuprà, quòd non transferebatur de ſolo in ſolum: hîc eſt non transferẽdo de loco in locum, penſilibus hortis ſcilicet. Eius natura eſt admodũ ſiticuloſa: quocirca facilè patitur à ſole, niſi perpetuò rigetur. Igitur è pelui aquam panno aduoluto deducimus perpetua ſtillatione. Τὸ φύλλον. Serpille-

A ſcit: ſed reducta folii magnitudine ad ambitum minuitur. Vt & hîc iudicet: quantitatem mutari, non ſubſtantiam: item qualitatem, cùm dixit odorem acui ſiccitate. ſiccius autem fieri calore populante. Intellige certam ſiccitatem: namque nimia tolli, diſputatum eſt in ſequenti libro. Iccirco etiam dixit, πολλάκις, non autem ſemper. Ε᾿λάττον γὰρ ὁ τροφή. maior propoſitio. Cauſa: quia detergitur à calore multo plus ſatis humoris.

Διὸ δή. poſitis exemplis ponit concluſionem: Non eſſe τελείας, id eſt ſubſtantiales mutationes, ſed inchoatas, & in qualitatibus tantùm: quoniam ſunt inter ſe ſpecies ſimiles. Et dixit τελείας: quia alterationes ſunt præparationes: generatio verò eſt earum finis. melius dixiſſet δὴ δὴ quàm δή.

B Η῾ δὲ λεύκη. tertia hiſtoria ſimilis. Cùm ſit anus alba Populus, fit ſiccior: itaque & folio ſtrictiore, colore fuſco magis, ſuperficie minus læui. idem videtur in omnibus arborum corticibus. Finduntur ob ſiccitatem, quia nequeunt dilatari: ſi fuſciores atque ſcabriores fiunt. Ε᾿λάττονος τροφῆς. Quia tempus non eſt cauſa, vt iactatur vulgò: quantitatis enim actio nulla. Ideo poſtquam dixit, ἀπὸ πρεσβυτέρων, addit καὶ ἐλάττονος τροφῆς χρωμένη. At hoc eſt contrarium naturæ albæ Populi, cuius erat folium ἁπτεροφόρον. Dixit autem τὸ ὅλον, quia ἡ τροφὴ cauſa eſt, & latitudinis, & nitoris, quæ illo eſt in folio. iccirco nitor in equo & gallina pinguibus. Ratio: quoniam ſuperficies æqualior eſt: quia plenior & diſtenta magis. ſqual-

C lor autem in ſicco: quia humidi eſt implere.

Καὶ εἴ τι ἄλλο. Vbique conſulit ſecuritati ſuæ, ne ſit obnoxius reprehenſioni. hoc etiam Præceptor facit. Allegant enim nos ad alia, ſi qua ſunt aut addunt: σκεπτέον. Intelligere potes, oras minus criſpas, mollitudinem, diuturniorem in arbore foliorum ſedem. Τὸ δ᾿ ὅλον. More ſuo perſpecta re, quã de agitur in alia natura, communicatáque ſimilitudine ſuas aſſeuerat diſputationes. Itaque in animantibus cùm videantur ſimiles mutationes quę longè ſunt perfectiora: non erit mirum ſi in plantis quoque contingat. quatuor dicit: primùm: τὸ σύνεγγυς. quod proximum. Quia mundus eſt vnus ordine ac ſpecierum affini cohæſione: alioqui daretur vacuum in ſubſtantia, maiore ſanè lapſu quàm in quantitate. Secundum: τὸ ὅμοιον: vt

D interpretetur τὸ σύνεγγυς. quęnam hęc affinitas? ſimilitudo. Addit πως: quia ſemper & vbique negat perfectam mutationem. tertium: μεταβάλλειν iam declaratum eſt quartum: τὸ ὁρμᾶν. vt oſtendat, non eſſe παρὰ φύσιν ὅπως. Nam ſi ſunt ad hanc propenſa mutationem: ſunt autem quia πολλάκις, vt dicebat ſuprà: iam id fuerit à natura. Τοιαύτας τινάς. Ecce, πως, πως, ἔοικε, πολλάκις, οὐ τελείας: eodem tendunt omnia, vt intelligamus partem mutari nõ eſſentiam. partẽ hîc accipio partium affectus. Fluctuat tamen, & ait: etiam in ſubſtantia mutari ſpecies animalium: vt Papilionis, Chryſalidis, Erucæ: de quibus & ipſe ſuprà, & Præceptor in Hiſtoriis. Πολὺ ἐπὶ τῶν ζῴων. Vult explicare quare dixerit τινάς. Quaſi

πνῶν: quia in alio genere nullo inueniuntur. Inuenitur tamen in vermiculorum generibus, ex quibus alia fiunt animalia, vt de Muſcis quibuſdam diximus alibi. Sed Ariſtoteles negauit, abſolutas eas eſſe ſpecies, nihilo magis quàm oua ipſa. Sic è Gyrinis efformantur potiùs ranæ, quàm generantur. ideò ſtatim explicat: τῶν δὲ τελειωμένων: Vbi iam perfecta ſunt: conſiſtit natura, neque procedit. tanto minus ea mutantur quæ ſtatim perfecta ſunt. Διὰ τὰς ἐπετείους ὥρας. innuit pennas & voces auium. Καὶ τῶν ὅλων σωμάτων. Non eſt verum, aues toto corpore mutari. nam mutare pennas, quid id tandem eſt? quid etiam mutare vocem? mutat etiam per ætatem homo vocem. ideò dicit, φωνῶν ἐπὶ ἐνίων. Sanè Luſcinia tam à Verno ſuo cantu diuerſum canit ſub Autumnum, vt nulla ratione perſuaderi poſſit agreſtibus, eandem eſſe auem. non ergo licuit ei dicere, τῶν ὅλων. Non enim verum eſt: omnem corporis mutari partem. notabis omnino. Cùm dicat ταῦτα μὲν φυσικῶς: quomodo queat quæ ſequuntur diſiungere per notam, δέ. τὸ κατὰ φύσιν. τὰ δ' ἐξ ἀρχῆς λεγόμενα μᾶλλον κατὰ φύσιν. ſi hæc ſunt naturalia, etiam illa.

Lego τὸ ἐν ἀδήλῳ χείμωνι πολλάκις ἀφισταλοῦνται. Et μεταβάλλειν, καὶ ὁρμᾶν. Et τοῦτο γὰρ πολὺ ἐπὶ τῶν ψυχῶν οὐδενὶ συμβαίνει.

Theodorus, ἀσθενέστερον εἶναι γένεσθαι. Debilior pars ſuperna conſiſtit. angit caſta iudicia Theodori κακοζηλία. nam neque verè neque fideliter, non enim conſiſtit, eſt, γίνεται. neque quod fit, conſiſtit. neque conſiſtere, & eſſe debiliorem, vir acutus intelliget. Suprà enim haud ſemel τὸ καθεστηκὸς poſuit pro valente. Πολλάκις ἀφισταλοῦνται. omiſit πολλάκις, non bono conſilio. Si enim abſit id aduerbium: videri poſſit ſemper id euenire, at non ſemper euenit, item ambigua oratio, & fortaſſe barbara: folio minus prominere. Ὁμοιότητάς τινας ἔχουσαι. aliquid ſimilitudinis faciāt. non contemnenda cōſideratio. Vtrum mutationes faciant ſimilitudines, an habeant & acquirant. hoc dicit Philoſophus: illud Theodorus. Sanè ſimilitudo ſequitur mutationem, & eius quaſi finis eſt, aut finem comitans. Finis enim eſt noua forma, nouúmve accidens, ſuper quibus fundatur ſimilitudo. itaque feliciter hîc deſciuit Theodorus. Cęterùm vt hoc optimè: ita illud nimis ambitioſè, οὐχ ὡς τελείας, non vt omnino ſpeciem exprimant alienam. Specioſa verba & polita, ſed neutiquam declarant, quod ſubeſt doctrinę. Id verò eſt quod dicebamus in Cōmentatio: Nempe duorum modorum ſunt mutationes: aut præparantes, quæ antecedunt perfectionē aut finales. Præparātes ſunt, vt alterationes in qualitatibus: Finales ſunt, vt in tranſubſtantiationibus: in quibus natura quieſcit tandē. Ideò dixit mutationes haſce inchoatas eſſe in ſimilitudine tantùm, non autem abſolutas.

Εὐτεθηλότερα. ſucco lætiore. dura tranſlatio. habitudine lætiore. Διὰ τὰς ἐπετείους ὥρας. quas anni tēpora faciant. toties diximus: apud véros Philoſophos tēpus nihil vel agere vel facere.

A Itaque τὸ διὰ, non eſt nota cauſæ efficientis, ſed tractus temporis communi vſurpatione: vnde & verbum, διατίζειν, perennare.

CAPVT XI.

XI. capitis argumentum. Reſtare in poſtrema conſideratione morborum cognitionem. Quomodo morbi partim ſint præter naturam, partim ſecundum naturam. Morborum principia vel interna eſſe, vel extrinſecus euenire.

ΑΚΟΛΟΥΘΑ δὲ τούτοις. Hæc eſt huius quinti libri ſecunda pars principalis: quæ quā ob cauſam ſit huc dilata, dicēdū eſt. Primis quatuor libris ea tractauit, quæ plantis cōtingunt ſecundùm naturam, idque bifariam: quippe
B tum earum commoda, quę ſpontè proueniunt: tum illatum, quibus adiicit ars aliquid vtilitatis. Quoniam verò res ſunt plātæ materiales: propter eam imperfectionem, obiicitur aliquid aliquando ſatagenti naturæ, quo eius opus impediatur ante quàm finem ſuū, in quē rite intendit, adipiſci queat. Veluti fluuio datus impetus ob aquæ grauitatem ad deſcendendum. At motus is naturalis multis modis impediri, tardari, minus auferri poteſt. idq; vel à natura ipſa vel ab arte. Arte nāque tum aggeribus, tum excipulis piſcinarum aquæ ipſæ vel cohibentur vel torquentur, vel ſuſpenduntur. Natura verò ipſa, terrarum, rupiúmve obiectu tum retardat, tum reflectit. Quum verò in glaciem vertit aquas, omnino motu priuat. Ita in plantæ generatione, atque etiam in omni re
C generabili, aut aufertur apparatus totus, quare & finis ipſe quoque ſubducitur: quemadmodum nec vbique generatur aurum. Aut vitiatur tantùm: ídque duobus modis. Aut enim auertitur à tota ſpecie in aliam ſpeciem. Veluti ſato à nobis Apio nata eſt Alliaria. Aut quum manet ſpecies, accidentia mutantur: vt ſuccus, figura, magnitudo. Iccireo poſt inſtitutam naturalium cauſarum indagationem, vt tota contemplatio compleretur: quærendum fuit de cauſis horum impedimentorum. Quum autem duo ſint rerum tempora generabilium: vnum, dum fiunt: alterum, poſtquam facta ſunt: de iis quæ dum fiunt, contingunt, in huius priore libri parte dixit: ſdque duplici conſideratione: quia du-
D plex erat natura: vna ſpontè, qua parte ſcrutabatur, τὰ κατὰ φύσιν ὄντα, ἃ ἀκούονται: altera ab arte, qua vaſtigabat τὰ πρὸς τὰ, id eſt additamenta. In hac ſecunda vult agere de iis quæ iam conſiſtentibus eueniunt præter naturam, quæ vitia aut morbos appellamus. Diuidit autē tractationem hāc in duas partes: in prima tractat morbos, in ſecunda etiam interitum: περὶ δὲ φθορᾶς, vt videbimus ibi. In hac autem tractatione ſuperiores adumbrat diuiſiones: erant enim τῶν αὐτομάτων καὶ τῶν ἀπὸ τῆς τέχνης. Sic etiam hîc: morborum principia, partim intus eſſe, ergo naturalia: partim extrinſecus, igitur alia. Dico alia non determinata deſignatione: quia bifariam conſtanti

aut enim

aut enim à naturalibus cauſis, vt ab aere, aut ab arte: non arte vera, ſed vitioſa: vt à peruerſa, præpoſtera, nimia, nimis parua, foſſione, putatione, ſtercoratione, aliis. Quas partes etiam vrbanè auget illa valde ambigua ſententia: ὥς γε εἴπερ καὶ ἀπὸ δαίμονος συμβαίνουσι, καθάπερ ἡ χαλαζωσία. Quaſi aliud ſit dæmon grandiuifer, aliud aer ac ventus & gelu, & aliæ in natura noxæ. Sed danda ſunt multa vetuſtati: veterum enim ſapientia factum eſt, vt nos eorum ſententias perpendere poſſimus. Ἀκόλουθα δὲ πως. Duo dicit: & poſtremo loco hæc conſideranda, & ſuperioribus annectenda. Ac quemadmodum conſequantur, ſatis declaratum eſt. Quòd autem poſtremo loco ſint ſtatuenda, ratio perſuadet duabus de cauſis. Primùm, quia ſunt præter naturam: B deinde quia iam perfectis contingunt. ideo vocauit ἐσχάτην θεωρίαν. Diuiditur autem in ſummas duas explicationes. In prima recenſet plantarum morbos: in ſecunda fructuum. Περὶ νοσημάτων καὶ φθορᾶς. In duo partitur: in morbos & interitum. quia morbus eſt ad mortem via. Itaque maiores noſtri duarum vocum vnum fecerunt principium: μόρος, mors: morbus, μόρος βίου: ſicuti ſcriptum eſt in originibus. Ἀμφοτέρων δέ. Quemadmodum dicebamus, ingenii ſui diuina opulentia ſuperiores adumbrat partes. Superiora erant partim naturalia, quia ſecundùm naturam vniuerſalem, ſicuti dicebamus ex diuino Præceptore: partim præter naturam, quia non ordinaria. Ita & hic morbos, & interitum partim à natura eſſe: partim non eſſe. Quippe intereunt C & plantæ & animalia: & omnia generata corrumpuntur, propterea quòd ſunt corruptibilia. At is affectus naturalis eſt: fundatur enim in contrariis, ex quibus naturalibus conſtant naturaliter. morbi verò nihilominus. Sunt autem præter naturam indiuidui: quia corrumpunt ipſum, non ſpeciem. Eſt autem naturæ contrarium, non eſſe: quando natura eſt autor exiſtentiæ. hæc hunc ad modum explicat. Φθορὰ μὲν οὖν ἀθρόως, interitus repentini. quare addidit ἀθρόως vt doceret, eſſe internum principium. non tamen erat neceſſarium. Primùm, ſi τὸ ἀθρόως ſignificat temporis indiuiſibile momentum in Vitis priuatione: omnis interitus, omnis formæ corruptio talis eſt, ſicut & generatio. Sin excludere voluit externas cauſas, exempli gratia, inciſionem: at ſenectus eſt mor D bus naturalis, qui longo tractu vehit nos ad illud vltimum, quod ſemper habemus præ oculis, & tamen ſtultè nimis tanquam rem expectamus repentinam. Αἱ μὲν οὖν: id eſt παρὰ φύσιν: αἱ δ' ἑκούσιαι: id eſt κατὰ φύσιν. vt exciſa arbore, aut conſumpta vetuſtate. Νόσοι δέ. De morbis, non à cauſis ſtatuit, τὸ κατὰ φύσιν, καὶ τὸ παρὰ: ſed à reipſa. Quia ſunt, inquit, ἐκβάσεις egreſſio quędam, ſcilicet ex ambitu naturæ: erunt præter naturam. quia ſæpe contingunt, erunt ſecundùm naturam. quia dixit ὅλως: addidit δεξαμένο. & duo dixit ἐκβάσεις, exitus: & σύγχυσις, confuſio. Quia in o-

A mni menſura temperationis eſt ordo graduum, ita vt huic hoc præponderet. Id vbi confuſum eſt: perit ratio mediocritatis, in qua ſanitas ſita eſt, aut quæ ipſa eſt ſanitas: ne nunc turbemus mutauit: primùm, τῇ μὲν: ſecundo loco, τῇ δέ. Et poſuit duo, ἐνδέχεται πολλάκις. Διαιροῦντες. Nunc tangit aliam rationem naturæ, & non naturæ: quia σύγχυσις erat internarum rerum naturalium. At τὰ βίαια πάθη, quæ foris eueniunt, non ſunt eis naturalia. Iccirco dixit διαιροῦντες, ſeparantes extrinſecus accidentia. Βίαια vocauit: quia Philoſophi violentum dicunt, quodcunque præter naturam eſt. hæc eſt pars qua oſtendit eſſe παρὰ φύσιν. In illa verò oſtendit non eſſe: vt ab aeris impreſſionibus. Tametſi ſunt extima, tamen habent cum internis affinitatem. Quamobrem vaſtant temperaturam: quæ eſt vna pars ſanitatis. Alia verò, vt τραύματα, vulnera: & πληγαί, percuſſiones, diſſipant continuitatem: quæ eſt altera ſanitatis pars. Quare aut ſtatim ægreſcunt, mediæ cauſæ interuentu, aut ſubſequente dyſcraſia. Stultus enim fuit ille, qui putauit amputato capite, non ſequi mortem illico, niſi dyſcraſia comitetur. Coniunxit orationis ſeriem affini verborum flexu: πάθη, παθημάτων. Καίτοι εἴπερ γε. quia vulnera dicebat, βίαια πάθη. Frigus, inquit, etiam nimium βίαιον eſt. & addit πως. Quia violenta hæc ſunt in gradu, non autem tota ſpecie, vt vulnus. Aeris enim frigus idem eſt ſpecie, cum interno plantæ frigore: gradu diſtat. at dolabræ cum planta nihil. nihil igitur eius quoque opus, ſectio. Οὔτ' ἴδιον, auget doctrinam. Is, inquit, affectus ita tractatur hic quaſi plantarum proprium, vt etiam ſit animalibus commune.

Οὔτε διάφορον. Neque diuerſum à noſtra quæſtione. Id eſt, neque ita proprium animalium, vt etiam plantis non conueniat. ita delet obiectiones. Τῶν δὲ νόσων ἀρχαί. Non eſt pars Capitis diuerſa, ſed explicatio ſuperiorum: ne nos fallat coniunctio, δέ. τῶν γὰρ, aut τῶν μὲν οὖν: longè commodiús. Nam quum dixit: καὶ ἡ φθορά: non eſt ſeparata diuiſio, ſed bifariam duplex, ſic: tam morbi quàm interitus, cauſas habent aut internas aut externas: & ſunt tam totius quàm partium. Exempli gratia, ægrotat Quercus tota frigore: interit tota. Aliàs expoſitus Aquiloni ramos gelabitur, aut Bryon aut germen, vnde aut parum aut vitioſum feret fructum. Interibit autem vel ramus arefactus, vel ſuccus ob fructum: vt videatur arbor corrupta mortuáve quæ nihil tulerit. Sicut dictum eſt alibi: terram mortuam priſcis appellatam, que nihil ferret.

Ἀπ' αὐτῶν μέν. Exequitur partes. Internum morbi principium ait eſſe pabuli quantitatem, vel nimiam, vel citra modum: aut externam qualitatem ab aeris vi. Ac quemadmodum ſuprà quoque fecit, diuidit in hæc, & fortuita, vt plagas. vbi notanda diligentia. Namque alimē-

tum etiam extrinſecus venit: & aeri ſuprà non ſemel aſcripſit τρόφιμον facultatem. Sed dicendum: illa extranea, ſcilicet elementa, quæ miſto aduentitia ſunt ad alimentum, facta iam ſunt οἰκεῖα: ventus autem & calor, nũquam. Obiectio. Quas hic adnumerat ἐμφυσίας, eæ niſi ſubeant, non corrumpunt. Et id fuerit τὸ πλῆθος τῆς τροφῆς, de quo dicebat. reſponderi poſſe videtur hunc ad modum. Aliud eſſe iam alimentum, idque nimium: aliud humorem etiam alium præter illum quo ſata putreſcunt, aut ſuccus abolетur. Ideo mox dicet: τί δὲ καὶ ἔνδεια καὶ ὑπερβολὴ τῆς ἔξωθεν, ὥς τινές φασιν, οὐδὲν διαφέρει An ergo hinc craſſè ſic abibimus: neque putabimus eſſe interna principia morborum, etiam ſine externi ſucci acceſſione? ſunt verò. Nam in ipſa inedia ſpiritus inflammãtur: tandem verò etiã fit corruptio ſine putrefactione. Aut etiam putreſcunt humores defecti calore naturali: cui naturalis humoris ſubtracta fuerint fundamẽta. hoc quidem in animalibus. an verò id etiam in plantis? habere arbitror ſuam illas quoque proportionem: viuunt enim, ſed ſolis cognitam ſapientibus.

Ἡ ἐν τομῇ. Foſſoris error, qui vulnus inflixerit: id quod perſæpe contingit. Διὰ κατάρσεως. mutauit caſum. dicebat enim, σκαπάνην.

Ἡ ἐξαλλαγῆς. Cùm haud ob purgandam arborem, ſed cùm alia forma eſſe volumus. mutatur enim facies. Veluti cùm biſtipes planta, cæſo altero ſtipite, reducimus ad ſimplicitatem. is alius finis eſt atque putationis. Ἀπὸ τοῦ δαίμονος. Sanè ludit nos: vt aliquid ſit id quod Fortunam dicimus: aliquid, inquam, τῶν ὄντων. Quod negauit diuinus Pręceptor tum alibi, tum in ſeptimo Eudemiorum. Id enim quod eſt τύχη ἐν τοῖς κατὰ τὴν αἵρεσιν, eſt δαίμων in iis quæ carent deliberatione.

Πάντα δ' ἰσχύει. Opulentam explicat doctrinam perſequens affectus cauſarum. Aeris vim eandem, non eandem eſſe omnibus, ſed imbecillioribus infeſtiorem. Sententia popularis: plus poſſum in eum qui minus poteſt. Sententiæ ſumma: plus noceri nouellis, plus item germinaturientibus: plus etiam exhauſtis ſucco poſt fructificationem. Minor illa eſt ſyllogiſmi propoſitio: eſſe illa eo tempore imbecilliora. Ἐξηραμμένων. non penitus exiccatis poſt abſolutos fructus: hoc enim ſignificat καρποτοκία: non autem ſimplicem inchoati fructus expreſſionem, ſed exhauſtis.

Τόπῳ γάρ. Id vbique ſtatuunt omnes Philoſophi: id ſæpe monet Hippocrates: id ſuprà vidimus: mutationes debilitare naturã omnem eam, in qua fiunt. Ratio: quia natura aliò diſtracta, ibi diſtinetur. Διὸ καὶ πάσχει. Neſcio quibus gradibus deducit è ſuperioribus hoc quod ait. Iccirco plus agreſtia laborare antequam germinent quàm ſub ipſa germinatione. Neſcio, inquã, cauſam quare aſtrinxerit hoc incommodo ſolas agreſtes. Nam ex ea quam adiungit, ratione tanto magis mitia: cùm ait, κάμνουσι γὰρ ταῖς ὑποβολαῖς. In ſuperioribus enim profeſſus eſt, agreſtia cuncta robuſtiora. Οἱ δ' ἄγριοι. hoc & ſuprà ſæpe. hoc

A videatur cuipiam hic vacare. in morborum tractatione, quid mea, ſi iuuant tempeſtiuæ plantas Hyemes? dicendum. In exquiſita ſcientia opus eſſe habitu firmo, à cauſis conuertibilibus conſtituto. Sed diuinus Pręceptor haud ſatis eſſe dixit hoc. Quin tenendum etiam, concluſionis contradictoriam falſam eſſe. ſic enim amoueri omnem dubitationem. Quocirca diſcipulus hic, vt ſemper, iiſdem inſiſtit væſtigiis. Non ſolùm docet contraria conſtitutionibus plantarum naturalibus, quibus morbi contingant: ſed etiam deſignat quæ ſint vtilia ad illorum morborum arcendas acceſſiones. Ἐμμένει. τὸ ἐν, ſignificat interna foueri principia. Ἰσχύι: cauſa, media inter extremam procatarcticam & effectum. Cauſa eſt B efficiens: nempe animæ pars, corroborato inſtrumento, id eſt calore. Καὶ βλαστίαν. effectus hic eſt. Τῇ πιλώσει, καὶ πυκνώσει. Duæ cauſæ mediæ; nam ſunt effectus à cauſa procatarctica, & ſunt cauſæ roboris. Priorem poſuit poſterius: quod & alibi nos indicauimus. Præceptoris enim more, vtitur analytica methodo. Nam denſatio eſt compoſitio partium, vt fiant propiores: ſtipatio eſt effectus: quia ſuccus ex ea partium cohæſione compingitur. Ordo cauſarum eſt: frigus, denſatio, compactio, calor innatus, vis animæ. effectus: proſpera, larga, proba germinatio.

Ταῦτα μὲν οὖν ἀμφοῖν κοινά. ſcilicet agreſtium & mitium.

Theodorus, ἀμφοτέρων δὲ μετέχοντα. quæ ratio C euentus ancipitis eſt. Non enim euenit ambiguè, ſed certò altrinſecus. Et omiſit illud aduerbium, ἁπλῶς, quod ſuprà ventilabamus. Ἔκβασις. diſceſſus: egreſſio, meliùs. Οὐδὲ διάφορον. neque refert ad eam rem. Duo lapſus: primus in Latinitate. alter ſanè intereſt præſentis operæ, hoc hic referre. Quia tametſi eſt commune animalibus: tamen eſt etiam commune plantis. Οὕτως ἴδιον ἐπὶ τῶν φυτῶν, ὅτι καὶ τοῖς ζώοις κοινὸν εἶναι. οὕτως δὲ τοῖς ζώοις κοινόν, ὥστε μὴ ἀλλότριον εἶναι τοῖς ἐνταῦθα πραγματευομένοις. nam διάφορον hic ſignificat, alienum.

Τῶν δὲ νόσων ἀρχαί. morborum initia. Vide quid faciat ſuperficie tenus Ariſtotelicos libros deguſtare, & Latinæ linguæ fundamenta ignorare. Initii vox ſatis prodit & originem, & vim & vſum. Significat enim principium motus, quem D init mobile. Ita ſanè ἀρχὴ eſt initium aliquando: id eſt prima illa vel portio, vel momentum cuiuſque rei. Et eſt ὁμοφυὴς καὶ ὁμοειδὴς cum re ipſa. Itaque morbi dicunt initium medici τὴν εἰσβολήν. ſic calefactionis initium calor eſt. at non ſemper. Ἀρχὴ enim in quinto Metaphyſices, eſt etiam τὸ ὅθεν: quod aliquando eſt idem ſpecie cum effectu, exiſtentia ſemper differt: vt Cæſar eſt ἀρχὴ Catonis filii, equus equi. Interdum tota ſpecie diſtat, vt Chryſalis & Eruca. Aliàs toto genere, vt Vitis & eius vermiculus voluolus. Nonnunquam pluſquam genere: vt ſol & mus è fimo. Euenit etiam in quibuſdam, vt inter ea nulla ſit pro-

ſit proportio: vt in creatione. Nulla enim inter fi- A nitum & infinitum. Solius autem infiniti creare. Hæc omnia quidem ſunt ſuorum effectuum principia: quia priora, & quia capiunt: continent enim poteſtate. Sic & Græcè, vt in libris De cauſis diximus: παρὰ τὸ ἄρχειν καὶ ἔχειν, ἀρχή. at nullum horum eſt initium. Nunquam enim init, id eſt ingreditur effectum ſuum cauſa efficiens. Nempe non ineſt, vt elementum: quod eſt eius cauſa in quo ineſt. Et verbum quod apponit (contrahuntur) vt alia innumera huius boni viri additamenta, obſtrepit Philoſophicæ puritati. Non enim trahit ad ſe cauſas externas arbor: ſed inuita (vt ita loquar) excipit inuadentes. Ὑπερβάλλοντος. ſupra modum. rectè. Quia ſanitas eſt in modo: vnde & medium, & medicina. & Præ- B ceptor definit morbum, ὑπερβολήν. Δυσχερεία. cæli grauitas. Hæ ſunt interpretandi licentiæ: quibus hodie abutuntur in rebus ſeriis Ciceroniani. Nam vbi ſeſe ſperant, ſententiam adeptos eſſe: tollunt quadrigis ſuis frenum, & inſolentiæ currum loris applicant: at ille fertur amus. Δυσχερεία, non ſignificat grauitatem. Graue cælum eſt id quod ita incommodat, vt ferri ac tolerari facilè nequeat: quale Narbonæ, Caniæ, Senogalliæ. At multis aliis locis δύσχερον eſt, non tamen graue. Quin leuiſſimus atque tenuiſſimus aer in celſiſſimis montibus, vt in Sina monte tradunt: is ſanè δύσχερος humanæ temperatu- C ræ, & tamen maximè contrarius graui. Denique cæli grauitas nonniſi in craſſitie ac fœtore dyſcraſia in mille aliis.

Πληγῇ, ἢ ἐλλείπων. ligone vel falce. aut nimis anxiè aut minus diligenter. Nam & vulnus & concuſſio etiam ab aliis inſtrumentis quàm à ligone aut à falce. Omiſit illa omnia: ἢ εἰ τομῇ δ' ἔξω τὰ δένδρεα, ἢ ἐξαλλαγῆς. Ἀπὸ τοῦ δεξάμενος συμβαίνει. floſculos addidit. aliqua damnoſa vrgere creditur. Τὰ ἀπὸ τοῦ ἀέρος. quæ cælum iniecerit. nota phraſin. quid cælum inicere dicamus? Τῶν ἐξηρασμένων. quaſi humor deſerit. Rectiſſimè reduxit inſolens verbum ad ſententiæ mediocritatem. Ταῖς ὑπερβολαῖς. intemperie. malè. Multæ ſunt intemperies quæ nihil nocent: quia non ſunt ὑπερβάλλουσαι.

Ταῦτα μὲν οὖν ἀμφοῖν κοινά. Hæc igitur ar- D borum genera communia. Puto ſcriptum reliquiſſe (generi): ſed non expreſſit ἀμφοῖν. Quod tamen diducit mox nominatim capite ſequenti Philoſophus: ἥμερα: ἄγρια.

CAPVT XII.

XII capitis argumentum. Poſita morborum diuiſione, ſiderationis tractat cauſas: eáſque deducit per anni tempora, & arborum ætates.

NΟΣΗ'ΜΑΤΑ δὲ τῶν ἀγρίων. Poſtquam declarauit, quid, & vnde eſſet morbus: nunc ſpecies ponit nominatim quatuor: ſcabiem, mortificationem, ſiderationem, vermiculationem. Quas quoniam non eo quo propoſuit ordine proſequitur: & permiſcet, vt videbimus, aliqua, commodiùs viſum eſt nobis, ſi faceremus vt ſeorſum ſuum cuique morbo Caput attribueretur. de ſideratione primùm. Oſtendit methodo minus probabili: primùm, in quibus ſit, τὰ φυτὰ, καὶ οἱ μηροί: deinde cauſam valde ſanè cõmunem. ait enim, δι' ἀσθένειαν. Tertiò, huius itẽ cauſam: ὅταν ἡ γῆ ξηρανθῇ: ex humoris defectu. deducit hinc tempus. Propterea, inquit, ſub Cane multa ſiderantur. ſcilicet tempus illud ſicciſſimum. at mox ſibi ipſe contradicit, quum ait ſub Cane plantas haſce humectari: quod etiam ſuprà docebat, in tractatione τῆς ἐπιβλαστήσεως. Quartò ait, nouellas pati magis, vetulas minus, idque multis de cauſis: tum quia robuſtiores: quippe validius reſiſtunt robuſtiores. Alia cauſa plus è longinquo trahunt. Ergo quæ propter ætatem ſicciores eſſent: propter attractum ſuccum fiunt humidiores. Tertia: quia ſuopte ſucco ſunt pinguiores: dilutior namque in nouellis. Quarta: quia nouellarum præueniunt fœturam, ipſaque tempora ſquallida. Proinde non fallere ſpes: ſed quantum ſpondeant in flore, tantum in fructibus præſtare. Vbi verbum repetit vſitatum: προδείξαν, præoſtendunt: & ἐκφέρουσι, vſque in finem ferunt. id eſt, & ferunt & educant. Quintò ponit axioma populare. morbos imbecillioribus magis incommodare. Sextò, addit materialibus cauſis ſuperioribus cauſas procatarcticas. Οὐ λέγεται. Agreſtes morbis laborare, non eſt hominibus perſuaſum. Non negat factum, ſed opinionem. itaque dixit πλείω. plures eſſe mitium. ergo in agreſtibus quoque. quare etiã addit τάχα δὲ καὶ δεῖ. ac ſtatim cauſam ſubdit imbecillitatem. Πληγὰς τὰς ἔξωθεν. Non ad differẽtiam quaſi plagæ quædam etiam ἔσω ſint, ſed ad explicationem: eſt enim altera pars partitionis. τὰ μὲν ἔσωθεν, τὰ δὲ ἔξωθεν. Διικνοῦνται ſignificat hic διαχωροῦνται. Niſi quis legere malit διισχναίνονται: attenuãtur. neutrum placet. Sed illud δυνάμεις, non eſſe hic τῶν φυτῶν, ſed τῶν πληγῶν: quę tametſi ſunt ἔξωθεν tamen earum maleficium penetrat. nequis obiiciat: cortice contuſo, aut ſciſſo, nihil internis partibus noceri.

Lego πορτίεσ, non πουρτίεσ.

Theodorus, σφακελισμὸς: radicatio. vnde id auſus ſit, neſcio. tabitudo, alibi. Non tamen ſemper alimenti defectu contingit: velut in cicere. σφακελίζονται namque elota ſalſugine. at id fit ab humoris copia. At quum infrà dicat, ſphaceliſmi nomen ab animalibus ad plantas eſſe tranſlatum, propter ſimilitudinem: & morbus is in animalibus nihil aliud ſit quàm νέκρωσις: non poteſt quin dicatur mortificatio: fit enim è gangræna interfecto calore naturali. Tum verò membrum tantùm abeſt vt tabeſcat, vt putridum dilabatur. aliud enim eſt, μαραίνεσθαι, aliud τήκεσθαι. ſi maraſmus tabes eſt, tabes eſt deſiccatio: at ſphaceliſmus in crure eſt computrefactio. in arbore tamen ſphaceliſmus

eſt areſactio. quare non erit inter hæc ſimilitudo. item illud præterea notandum: nempe tabo ſaniē vocat Virgilius: quomodo igitur tabes erit marcor? Propter hasce difficultates mox Theodorus Græca voce vſus eſt. *Οἱ μόσχοι* ſurculi. alibi fructuum peccioli. *Παχύτερος, λιπαρώτερος.* humor pinguior. omiſit alterutrum. *πῖον* pingue ſignificat: *λιπαρὸν*, oleoſum. *Πρὸς καρποτοκίαν.* ad fructificandum maturior. māca oratio. maturius, non maturior. ad maturius fructificādum aptior. non enim ipſa eſt matura. E *πιβλάστησις*. germinū generatio accedit. ſaltem addidiſſet (alia). nouorū germinum fit acceſſio.

CAPVT XIII.

XIII. *Capitis argumentum. Vetulas arbores magis pati vermiculationem. cauſa propter quas euenit. Eum morbum eſſe pene omnibus communem. Acres minimè omnium vermiculari. In Lentiſco ſatis, minus.*

ΣΚΩΛΗΚΟΥ͂ΤΑΙ δὲ μᾶλλον. Quod vltimo loco propoſuerat, exequitur in ſecundo. Quia de nomine ſatis patet, quid ſit: nemo nāque neſcit, quid ſit vermis: non poſuit definitionem. Magis huc admittēda excuſatio quàm in Aſtrobolia. Cùm enim ἀστροβλητα patiātur ſucci ablatione, non videntur ab Aſtro percuſſa proxima namque cauſa priuatio eſt. ideo declaratum ibi oportuit. Hîc autem ſtatim, vt ſuprà dicit: in quibus magis ſit: quippe in vetulis arboribus. cauſæ duæ: vulnus inflictū & ſitis. vtraque ab eadem cauſa, defectu ſcilicet. namq; ex vulnere ſit apertio & exemptio ſucci. Cæterùm cùm vermiculi exiſtimentur è putredine fieri: & putredo ſit omnis humida in primordiis ſuis: quomodo è ſicco fient? Quia ſicca naturalē amiſere ſuccum, peregrinū admiſere. ideò dixit: ἂν πληγῶσιν. Scilicet ſubeunte aeris humido, quod arbori naturale non eſt. *Δυσχείρημα.* Hic vlcuſè vulnere videtur ſignificari: non vulnus, vt alibi. *Ἐκ δὲ τῶν δἰψῶν.* alia cauſa in ſiti. defectus humoris debiti. Itaque ſit, inquit, ἔκστασις: egreſſio ex latitudine illa Galenica. quare tandem putreſcit. *Συμβαίνει δὲ.* Argumēto potiore confirmat: in areſactis vermiculos gigni videmus. id eſt, quæ omnē ſuccum naturalem amiſere. Quanto magis in iis, in quibus etiamnum quippiam ſupereſt, quod facilè vitiari poteſt. Ratio in lignis ſiccis: quia rara. Itaque ſeſe aer faciliùs induit in ea laxa ſpatia. Sub Luna magis: quia tunc aer humidior. ſub ſole citiùs: quia extraneus calor validior. In ſecūda parte etiam ſpeciem ponit huic obnoxiam vitio. Suprà in genere τὰ πρεσβύτερα. nunc in ſpecie, Malos.

Διὸ καὶ τοῖς ἐμπύροις. reſpondet ſuperioribus: διὰ τοὺς αὐχμούς. Illud eſt temporis, hoc loci: qualitas eadē, feruor. *Ταχὺ γὰρ αἱ ῥίζαι* cauſa media. Etenim cauſa exiccationis. quæ deſde cauſa eſt vermis. Et radicis exiccatio effectus eſt feruoris loci. *Κοινότατα.* Tertia pars: in qua redit ad vniuerſalem cognitionem illam: in quibus ſcilicet ſit. quam tamē

A partem primo in loco eſſe decuit. Ait enim: penè omnibus euenire hoc. poſtea diuidit & cōponit. Malos pluribus infeſtari vermibus, atque iccirco citiùs interire. Plures enim habet interitus autores. Ita Ficū & Pyrū. Quo in loco non eſt obiectio contemnenda. Nam ſuprà, τὰ λιπαρώτερα minus ſiccari dicebat: hîc infrà mox, τὰ δριμέα. Ficus autem vtrunque habet. Nam ſi Laurus ob hoc, vt ſtatim profitetur, tuta eſt: quanto magis Ficus?

Ἀσφαλεστέρα. quàm alibi ἀσφαλείας, paſſiuè: nam φυλακτικὰ, actiuè. *Ἥκιστα δὲ.* potius quæ paterentur: nunc, quæ non acri ſucco prędita. tum quia putrent minus: tum quia etiam ſi putrēt, eorum putredo refert ſemina quædam priſtinæ acrimoniæ ſicut in Lauro: quæ citò putreſcit. pro- B pter raritatem ſuccus internus ab externo vincitur. propter acrimoniæ veſtigia non ęquè vermiculari. Non negat penitus, ſed temperat celeritatem quæ erat in putrefactione. *Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν.* Alia comparatio inter duo, cum huius ſimilitudine. Caprificus non æquè ac Ficus: quia in ſpecie eſt Ficui ſimilis, in acrimonia, Lauro. Sic mox arctior comparatio in eadem ſpecie qualitatibus diuerſis. Acidæ Punicæ minus quàm dulces: quia dulcis ac dilutus ſuccus imbecillior. Ideò medici indicarunt, ex columbricos gigni. *Παντων δὲ.* pars à tempore. Non tamen de Vere potiùs, quàm de vernis Malis: quæ ſint maximè imbecillæ. Iccirco pręmaturè producunt fructus, quippe à tempore coactæ. de hoc in ſuperioribus libris. An verò Vere potiùs gignantur vermes in arbo- C ribus? Nam ex Philoſophi deductione, minus videtur: à ſiccitate namque vult. Ver humidum valde. Ex altera parte ſenſus obſtrepit: tunc enim vermium copia. Dicendum, Non in arboris ſubſtantia tum creari vermes, ſed extrà. nam Æſtate vrūtur: Hyeme glaciantur. *Ἐν ξηρῷ.* à locis, ſuprà: ἐν ἐμπύροις. nunc à locorū ſimilitudine: ἐν ξηρῷ. Dat cauſas quibus poſſit lentiſcus arcere vermes: calorem & odorem: ſatis ſanè debiles cauſas, niſi addiderit naturalem quin ne ſic quidem ſatiſfacit. Nō enim Lauro Ficùve calidior aut odoratior. ſed eſt ſuccus pinguis: vnde etiam reſudat maſtix. temperanda quoque de odore ſententia eſt. Non enim odor quicquam facit, ſed odoris cauſa temperatura.

Theodorus, *ἕλκωσις τῆς περισκαπτομένου.* iniu- D ria circumfodientis. Magno circuitu cogitationis opus eſt, ad deducendā vocem hanc (iniuria) ſub ſignificatum τῆς ἑλκώσεως. *Τῇ σήψει.* per ſaniem. Nequaquam in planta ſanies: nempe in qua non eſt ſanguis. *Ἔκστασις.* dimotio. non placet.

Ἀποξηραινόμεναι. quæ areſcunt. peculiaris lapſus. Verba hæc tractum ſignificant mutationis: vti diximus in libris De cauſis linguæ Latinæ. Ardum fiunt aridæ, non vermiculantur, ſed areſactæ iam. ideò ineſt prępoſitio ἀπό.

Κοινότατα. publici. caſtigauimus alibi.

Βραδύτερον. feſtiuum Theodori ingenium. ægriùs moriuntur. quaſi diutiùs ægrotent.

Τὰ δριμέα. accerba, & vehementia. Oportet

cum

cum legiſſe τὸ ὀξὺ καὶ δριμὺ: vt ab animaduerſione vindicetur. Neque tamen tutus erit. ὀξὺ, nanque acidum: στρυφνὸν, acerbum. Vehemens autem eſt exceſſus omnibus communis, non autem priuatim τὸ δριμὺ, ſed acre. Nam δριμὺ nihilominus eſſe poteſt, καὶ σφοδρὸν, καὶ ἀνειμένον, vehemens & remiſſum. Sed hi ſunt quorundam recentiorum interpretum cincinni. Sic lentiſci θερμότητα, cùm feruorem interpretatur, illudit nobis.

CAPVT XIIII.

XIIII. capitis argumentum. Sphacelismus non ſolùm à vulneribus prouenit, ſed & refrigeratione & defectu alimenti. De ſimili affectu, non ad interitum indiuidui, ſed ad priuationem generationis.

TAVTA μὲν οὖν. Tranſiturus ad ſphacelismum, colligit quæ dixit. Deinde nulla deſignata ſphacelismi definitione, cauſas illico aggreditur. Nam quod ait, translatum nomen ab effectu ſimili qui reperitur in animantibus: tanto minus excuſandus. Plantarum nanque cognitio cognitionem antecedit animalium. Itaque ſi vtrobique eſt ægritudinis genus idem: tametſi prius in animalibus cognitum eſt: tamen bono Philoſopho bona methodo prius eſt in plantis declarandum. Eſt autem à nominis origine rei natura ſæpe manifeſta. Proinde σφάκελος, παρὰ τὸ σφάζειν: quaſi σφάγελος, ſicuti σφαγή. In iugulatis enim amittitur calor omnis naturalis. Eſt ergo membri mortificatio. Quæ non eſt στέρησις, vt aiunt, niſi addatur huic generi aliqua differentia, quæ νέκρωσιν deſignet illam. Multas affectus huius cauſas videmus: quarum omnium effectus vnus: ablatio, aut extinctio, aut corruptio caloris naturalis. Quamobrem ex vulnere & vlcere fit, propter putrefactionem: qua corrumpitur calor. Extinguitur autem frigore. Muliones ergo in tranſitu Ceniſii montes aliquot amiſerunt veretrum. Aufertur verò quum imperitia chirurgi coarctantur faſciæ in luxationibus aut fracturis. Hæc omnia nobis comperta ſunt. Quin etiam ex affluxu Mali ſucci, vidimus in ſene & in puella nulla cauſa procatarctica. Οὐ μὴν ἕλκους. Non rectè negat è vulnere fieri. Vidimus enim viatori cuidam crus è vulnere, quod in pedem acceperat, mortificatum, ipſúmque tandem mortuum. Non tamen euenit quatenus vulnus eſt, ſed à putrefactione. Non tamen penitus negat: ſed ait non in omnibus. Nam ſi Cicer hoc morbo perit, neque propter vulnus: non ſemper huius morbi cauſa vulnus erit. Nota vocem σφακελισμὸς, ſicut ἰσχιάδος, δυσουρίας. Perit autem Cicer elota ſalſugine: quod & ſuprà docuit nos. Τὸ γὰρ ἀφαύαμα σφακελίζειν ἐστί. Nomen æquauit verbo, rem factam cum ipſo tractu efficiendi. Atque ſi dicat, ſuffocatio eſt interficere. Tria ſunt à tribus præteriti perſonis verbalia. Vnum à ſecunda fœmininum, quod actionē deſignat, vt ἦλξις, ὅρασις, δαμα-

A σις, apud Euripidem: actio videndi, & facultas nota. A tertia maſculinum, cui attribuitur actio, vt ὀρχηστὴς, ποιητής. A prima neutrum, quod præ ſe fert ipſius operis ideam: vt ὅραμα, ποίημα, ὕλημα: ſylua cæſa, opus ipſius ὑλοτόμου. In multis tamen haud ſemper diſtinguitur. vt apud Oratores θέμα idem eſt quod θέσις. Sic hoc loco ἀφαύαμα eſt ἀπὸ λόγου τὸ ἀλκεῖν. perinde ac ſi diceret ἀφαλίζειν. Φαίνεται. Quia naturæ ordo eſt in pluribus: quæ talia non ſunt, ἀσθενῆ dicuntur: idcirco ait etiam in aliis quā in Cicere manifeſtum eſſe. Ἔνιοι δέ. Nunc oſtendit ex aliorum ſententia (quam ipſe accuratiùs interpretatur) idem eſſe mortificationem & ſiderationem. Interpretatur autem ſic, quaſi per Polyonymiam. Ideo dicit τοῦτο μὲν οὖν τὸ χαλέπωμα τοῖς ἂν

B ὧν ἐξαρκεῖ. Deinde duas aſſignat cauſas cōfeſſas & receptas, præter primā illam à cōtinui ſolutione: ſcilicet humoris & defectum & exceſſum. Tū addit tertiam, cruditatem. Poſtremò quartam aliuſmodi à prima procatarcticā: nempe ab aere, quā & ſupra. Mirum non adiunxiſſe ἀπὸ τοῦ χειμῶνος, vt dudum. Accuratiùs excutiamus. Aliud eſt abūdare alimentū, quod innuebat illis; διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς τροφῆς: & aliud eſt ἀτροφία. Nam cruditas coniungi quoque poteſt cum imbecillitate in defectu alimenti, non quidem toto, ſed diminuto. Quippe frigore ſuperueniēte μάλιστα: propterea dixit μάλλον. Μετὰ τὴν καρποτοκίαν. poſt editos fructus. Etiā ſuprà dicebat tunc eſſe arbores imbecillas. & hic λεπτοῖς οὖσι τὸ ὑγρὸν τότε. Non multa, & ſubtili. Sicu-

C ti mox ὀρρῶδες, ſeroſum ſuccum dixit. Quia craſſior pars abierit in fructus: atq; illum calore defectum à frigore pati: hunc calidum non pati. Ergo quādiu conſtet fructus, non σφακελίζεσθαι: poſtea verò id pati. Omnino verò tandem adumbrauit τὸ τί, τοῦ σφακέλου, cùm ait ἀποψυχόμενα ἀποθνήσκει. Vt ſit caloris, quemadmodum dicebamus priuatio.

Αὗται μὲν οὖν. Colligit & omittit duas procatarcticas, plagam & aerem: & addit ἀσθένειαν, quæ ſanè cauſa non eſt, ſed occaſio potius. Nam ſi nihil eorum ingruat, ea tum debilitas non interficiet. Quemadmodum ſi lepus dormiens interficiatur: non erit motus priuatio, quoniam fugam ſuſtulit, id quod vitam tollet. Tunc igitur non erit σφακελισμὸς, ſed μαρασμός. Ἔστι δὲ καὶ τὸ πλῆθος. Cùm ſuffocantur humore nimio, ſicut homines apoplectici. Quare τὸν σφακελισμὸν quidam

D παραπληξίαν appellarunt. ἀτροφία verò etiam modico (ſicuti dicebamus) humori coniuncta eſſe poteſt. Δι' ἔνδειαν δέ. Aliam defectus aſſignat cauſam ab affectu radicum: quoties minus commodè teguntur. μετέωροι, altæ extra locum ſuum. καὶ ἐπιφανεῖς, ita altæ vt etiam extantes videantur. Οὐ δυνάμεναι περιέχειν. Omiſit radicis incommodum nominare, & pro eo dixit quæ ſequitur, officii priuationem. Dixiſſet enim ἔχειν: & dixit περιέχειν. Si non habent, non dabunt. Non habent autem, διὰ τὸν ἥλιον, ſcilicet ξηραινόμεναι. Duo deinde vitia συγκαέντος, comburitur ſuccus: hoc primum. Alterum, ſi non comburitur at incraſſatur, quare fit ineptus ad

tranſitum. Ἐκ τούτου δ᾽ ἔτι ἧττον. Non declarauit modum. Sic eſt: Combuſtus non alit omnino. Craſſus aleret quidem: at non adit ad partes alendas. Παραχυλίσαντα. Alius modus cauſæ defectus: quum ſquallent, δι᾽ αὐχμίαν, ſiccitate. ἐξαυχμῶσι. Semper auget vbi fieri quit verborum ſignificationem præpoſitione illa ἐξ.

Βοήθεια δ᾽. Hæc eſt alia Capitis pars cum œconomia. Statuit enim fundamenta præceptis agriculturæ. Duo ponit nomina, βοήθεια, ſuppetiæ: actio eſt: φυλακή, lex actionis, & proſpiciens prudentia: vnde medicinæ pars prophylactica.

Τὸ κινεῖν. Semper mouere terram. Sic enim recẽtior reponitur, qua ſubinde aliquid affertur ſucci: id quod Æſtate potiſsimùm iuuat propter ſiccitatem. Καὶ ὁμαλίζειν. Quia munimentum eſt aduerſus Hyemem. ὁμαλίζειν, æquare motas glebas, ne hiatus admittat frigoris noxam. Ideo ſubdit τὸ διεγείρειν ἐξ (τὴν ἰκμάδα. Duobus modis vitabit ſquallorem attracto ſucco: tum quia recentem (ſicuti dicebamus) nacta eſt: tum quia fit rarior. Æquatione autem illa prohibetur etiam Hyeme calor, ne exhalet. Proinde addit, ἐνυπάρχει μᾶλλον τὸ θερμόν. Huius caloris vtilitas multa. Exceſſum enim humoris qui comparatur Hyemalibus imbribus, digerit per arboris partes. Alioqui non aleretur planta: quia non poteſt, niſi calor adſit ille, nimiam humoris coquere copiam. Proinde exalbeſcunt arbores, ſicut & ſata. Hoc in iis patet quæ frondes retinent. Quæ ſuprà dicta ſunt, patiuntur obiectiones. Nam ſi ad radices Æſtate ſæpius terra moueatur, citiùs exareſcunt: penetrat enim ſol. Et quæ pars ſub ſoli ſuperficie non erat aeris exiccara vi, proditur, atque aeri exhibetur exiccanda. Per Hyemem verò prohibemur omnino terram mouere ligonibus: gelida enim eſt, & obuerſa ad radices lædit ipſas. Lædit etiam frigus (vt ait diuinus Poeta) penetrabile, ſcie per motas induens glebas.

Ἐνίοτε δ᾽. Vltima Capitis pars. Sphacelon haud ſemper eſſe completum: id eſt morte afficere totam arborem. Sed vitium illud obeſſe virtuti modo generatrici. Non enim totum gelari ſuccum, ſed eum tantùm qui à natura paratus erat ad fructus conſtitutionem. Itaque dicit ἀκαρποῦσι γὰρ τὸ μὴ πέττειν. Non coquit autem, propterea quod οὐ κρατεῖ. Declarat hoc verbum eam quam ſuprà ponebat ἀδύναμιν. Nota præpoſitionem εἰς, ἀντὶ τοῦ, πρός. Quoad, εἰς καρπογονίαν ποιοῦσι. Morbus is tollit ſolam fructificandi poteſtatem.

Lego ἅφαλμα, non autem ἵφαλμα. Quia ἅφαλμα eſt ſalitio: ἅφαλμα, ſalis dilutio. Vnde etiam ἵφαλον, quod in mari eſt ἐπιθαλάσσιον.

Theodorus σφακελισμὸν, interpretatur morbum radicis: non benè. Nam morbus eſt totius arboris. Quod patet ex poſtremis verbis, ἐνίοτε δ᾽ οὐκ ἀπόλλυται μὲν, εἰς καρπογονίαν δὲ νοσοῦσι. At non eſt radix quæ καρπογονεῖ. Quin etiam πρὸς τὴν καρπογονίαν, non eſt radix ſemper neceſſaria.

A Semperuiuum enim etiam ſine radice fert. Theodori verba, ſphacelumum, id eſt morbum radicis: peſsimé. Atqui ne à radice quidem ſemper. Perit enim Cicer accepto incommodo per totum. Et in animali radix nulla. Præterea poſt fructificationem ſi frigus ingruat, arborem lædit, qua parte fructus exceptus eſt aut cecidit. Ibi primùm noxam ſentit. Radix tunc haud ſentit frigus illud: quin interit vltima, vt in Arancio diximus aliâs. Frigore nanque ἐσφακέλισεν: radix autem etiam tertio poſt anno vegeta fuit.

Πάγος, gelicidium. peſsimé. Omne gelicidium eſt gelu, non omne gelu gelicidium.

Ἐμφανεῖς, proſpectæ. Etiamſi à nemine

B proſpiciantur. Tanto minus, ſi procul non aſpiciantur. Apertæ & extantes. Eſt enim idem quod ἐπιφανεῖς. Μᾶλλον τοῦ δέοντος, pluſquam commodum ſit: imò neceſſarium. Vox hæc δέον, ſeruit illi ἔνδεια. Ἀνακινεῖν, aſsiduè appellare. Videndum an agricolæ noſtri Latini hunc ad vſum arceſſunt verbum hoc. non enim memini.

Δι᾽ ὑπερβολῆς, largé. imò, nimiùm. Ἀτροφίᾳ, ieiunio. inconſideraté. Multa ieiſnant quæ nihilo ſecius interea nutriuntur: etiam pingueſcunt: vt vrſi, glires.

CAPVT XV.

C *XV. Capitis argumentum. Nominantur vitia peculiaria Fico, Viti, Oleæ. Item alia quædam communia. Quibus artibus arborum luxuries caſtigetur ad fructificandum.*

ΤΗ' δὲ συκῇ. Omnino ſecanda fuit hic pars, atque à ſuperioribus ſeparanda. Omiſſa nanque ipſa materia qua de agebatur, ſpecierum quarundam morbos enumerat peculiares. Alios etiam communes adiungit. Hæc erit prima Capitis portiuncula. In altera dat remediorum præſcriptiones, quibus cohibeatur arborum luxuria. Hoc ſæpe iam ſuprà inculcatum eſt. A Ficu incipit. Nomen ponit vitii, λοπᾶν, quia λοπὸς cortex eſt & ſquamma. Deglubere, ad verbum: vnde & glumus. Dat definitionem,

D ψίλωσις radicum, & earum partium quæ illis ſunt affines. ψιλοῦν, ſignificat glabrum. Cùm deglubitur radix. Hoc in plantis vitium apud Latinos nomen non habet: at in pecore habet. Ouis enim glabella dicitur, apica. Ἐξ ὑπερβολῆς. Hoc etiam ſuprà τραγᾶν, in Vite luxuriante. Hirquitallire, Priſca vox, alia ratione. Hæc omnia iam ad faſtidium vſque. Ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. Ex humore nimio Ficus ſcabieſcit, ψωριᾷ. Morbus aliis quoque communis. Ἐλαία δὲ λειχηνιᾷ. Lichenes pati. impetiginari. Ἀμπέλῳ δὲ ῥεῖν. Vaſcones hanc acinorum defluxionem, *grellare* vocant. Quia cadunt ita quaſi grandine decutiantur, aut quemadmodum cadit grando. Λεπὶς καὶ ῥώδης. Vbique ſucci pingui-

guitudinem commendat ad firmitatem fructus. A ῥοώδης, fluxus: vnde & Papauer ῥοιάς. Η῾ βοήθεια. Pars altera ad remedia: ſicut & in Capite ſuperiore. Duplex hîc ſtatuitur contraria præceptio, vt verè hîc pateat Hippocratica deſcriptio medicinæ. Adiectio & ademptio. Aufertur ſuccus: additur robur arbori. Quo in loco etiam eſt notio τῆς παραλλάξεως vtriuſque, τῆς κατὰ τὴν χυλὸν, καὶ τῆς κατὰ δύναμιν. Nam ſi vis additur, erat κατὰ δύναμιν: ſi detrahitur ſuccus, erat κατὰ χυλὸν.

Τοῦτο γάρ. Modum docet exequendi poſterius præceptum. Ficus, inquit, quum germinare incipit, putatur: ne ſucco ſuo incommodet vmbra nimia. Ecce dat ſucco vires. Παχὺν τὸν ὀπόν. Quod erat ſucci vitium, ſuprá. Dicebat enim συγχεῖται καὶ παχύνεται. In Vite verò B ἀποφυλλισμοὺς, diſpoliationes. Pampinationes vocant noſtri. Quum ſtringuntur paulò ante variationem, quæ nimis luxuriant. Item leuantur appoſitis furcillis, coactiſque ſarmentis atque complicatis aperitur cælum Vuis, quò liberiore fruantur. Α'ποκλάσεις τῶν οἰνάρων. ἀποκλᾷν. hîc eſt frangere, non autem flectere. οἴναρα, frondes, vt ſuprà. Περισκάψεις. Hoc ſtudioſè noſtri, vt radiculas tollant quæ trunco hærent ſuperiore. Defraudant enim ſucco matrem.

Τ'ὰ ὑποβαλλόμενα. Sarmenta ſummiſſa: vt ſummittere falces. Τ'ὰ κατορυχα. terra operta. Eorſum enim tanquam in aliam familiam deducunt commeatum. Καὶ ἡ σκαπάνη. Vt radices nudentur, ac noui cæli hauſtu caſtigentur.

O῞πως ἐθιζωνται. Vt aſſueſcant. Imò vt lædantur. C Πάτταλον ὑπολαμβανομένους. Nequid à pedamento noceatur: cautio eſt. Non enim detectæ, ſimul & aeris incommoda, & vulneris iniuriam perferre poſsint. Quartus caſus ὑπολαμβανομένους, refertur ad infinitiua, θεραπεύεσθαι. Non ſanè reſpondet caſibus his περισκάψεις, σκαπάνη, & eiuſmodi. Ideo ſubdit μετὰ δὲ ὅ-λης. κατεργασίαν hîc intelligit reliquam curam omnem.

Lego λιπαῖν, non λιπάν. Et ἀποκλάσεις, non ἀποκλίσεις. Et ὑποβαλλόμενα, non ἐπιβαλλόμενα. Et πάτταλον, non πάτταγον.

Theodorus omiſit definitionem, τοῦτο δ' ἐστὶ μάλιστά πε τῶν ῥιζῶν. Ρ'ιζῶν, roratio. fortaſſe non benè. Et (vt vulgò legitur) interpretatur ἐπιβαλλόμενα: ſuperiniecta. Noſtra tamen D lectio conuenit cum ſequenti participio, καὶ κατορυχα καθιέμενα. ſummiſſa. Non quemadmodum ſummittitur Pampinus aliis reſectis: ſed deducta: ſicuti defodiuntur ad propagines.

Σκαπάνη, addidit, ablaqueationes: ſcitè admodum continentur enim genere foſsionis. Η' κατεργασία, foſsio. Sic & ſuprà: tametſi omne opus vocis huius ambitu comprehenditur.

CAPVT XVI.

XVI. Capitis argumentum. Scabiei cauſa item bireulationis A *& prolapſionis acinorum, & occecationis in Vite.*

THN ψῶραν. Hoc eſt quod primo proponebat loco. Quod Caput ab aliis propterea diſiunximus: cum ipſo autem coniunximus aliorum morborum cauſas, ſcilicet τοῦ τερηδονοῦσθαι, καὶ τοῦ ἀπορρεῖν, καὶ τοῦ ἀμβλωθρίδια: quia breuiſsimam continebat narrationem. Satis fuerit ſi intellectione ſeparetur. Hoc eſt Caput vltimum prioris tractationis, quæ plantarum morbos explicat. Poſtea ſeſe conferet ad fructuum morbos. Perſpicua ſunt fere neque multæ indigent interpretationis. Scabiem Vergiliarum ortu capere initium ex minutioribus pluuiis: quæ B vbi inſederint, hærent atque feruent. Nanque imbri largiore non fit: propterea quòd vberiores aquæ tum arboris ſordes, tum ſeipſas eluunt atque etiam fortaſſe ſubeunt, vnúmque fiunt intus cum naturali ſucco. Οὐ γὰρ πως. Neminem vnquam ſuo iure defraudat nobiliſsimi vir ingenii, ac verè Philoſophus. καὶ ἄλλως: etiam aliter quàm ex ſuperioribus: quaſi etiam ex ſuperioribus poſsit. Α'ναζυμοῦται. ζυ. Fermenteſcit, inquit ipſe: quia in fermento acor. In ſcabie pruritus. Ad id alluſit hac bullitione. Acida nanque in Timæo bullas tollunt. Δέρμα ἔξω. Definitionis pars. Eſt enim cutis affectus ſcabies. Ideo dicuntur à Græcis vlcuſcula talia ἐξανθήματα: quia more floris erumpunt.

Α'ποκλύζεται. Eluit imber arboris ſordes, C à quibus cohibentur exhalationes. Iis igitur elotis tranſpirat planta, neque intus infarcta feruet.

Τάχα δέ. Etiam ſi penetrat, quieſcit intus prohibétque bullitionem. Vſurpat hoc aduerbium frequenter ad modeſtiæ profeſsionem. Suprà erat δέρμα ἔξω: hîc eſt διαδίδωσιν εἰς τὸ ἐντός. Suprà ἀναζυμοῦται: in omni fermentatione fit motus: hîc παύει. Non ſolùm παύεται quieſcit: ſed etiam ſedat illas feruoris cauſas. Itaque aut extrà delet cauſas abluendo, aut intus mutat temperando. Intus igitur ἐμμένει, οὐχ ὡς ἀλλότριον: quare non exit neque à natura, neque à loco.

Συμβαίνει δέ. Quia dixerat peculiarem hunc eſſe Ficui morbum: addit etiam ſymptoma. Cùm tres fructus ferat ſpecies, ἐρινά, ὀλύνθους, σῦκα: duo priora tollit ſucci ebullitio. τὸ ζυμοῦν, feruens acor ille fructus abdicat inſtitutos, quaſiſque facit D abortum. Ideo dixit διακρίνεται εἰς ταῦτα ὑγρότης. Eſt minor propoſitio ad ſyllogiſmum. Τῇ δ' ἀμπέλῳ. Morborum cauſæ in Vite. Βλαστικωτάτη. Cùm multatur germinibus iniuria ventorum. Τῇ ἐργασίᾳ. Satis patet ἐργασίαν hîc eſſe putationem. Κατατμηθῇ. Conciditur, ſcilicet ἀκαίρως. Alioqui non reſpondet ſententiæ. Et omnino haud ſatis liquet hîc huius verbi ſignificatio, vt cauſam det τοῦ τρυγᾶν. Sed ita intelligo, vel intempeſtiuè: vel quod melius eſt, ſi tota concidatur: quod nos hoc anno fecimus in Vinea vetula. Non enim fructus expectandus eſt,

propter vniuerſi ſucci impetum ad plantæ reparationem. Τ᾽ πλιατμηθῇ. Agricolæ cauent omnes, ne cæſura ſupina ſit. Excipit enim tum rores, tum aquas, exceptáſque bibit ac retinet: corrumpitur igitur. Pendere volunt atque etiam mutare. Simile in Cytinis quoque, ſuprà. Cauſa verò morbi, quem tractat impræſentia longè alia eſt. Scribit enim de luxuria. Ait ergo luxuriari, quia ſuccus intus cohibetur, non autem exoneratur effluendo. Η῎ ὅταν κραιπαλᾷ. Quum fit ſeipſa melior. Veluti gallinæ, & mulæ, & mulieres: otio nanque & ſaturitate fiunt nequam. Verbum nouum, vnde & nomen mox κραίπαλον. De hac rubigine bis iam. Nunc tertiò repetit. ἐπινίφῃ, non ſignat hîc niues, ſed humores. Et notandum eſt. Η῾ δὲ κραίπαλον. Illud ex incommodo: hoc facit nimia commoditas. Vbi enim plus æquo valet, auertit alimentum. Sicut in hirculatione fructus præripiebatur: ſic in his iam conſtituto ſubtrahitur ſuccus. Καὶ τοὺς ἐπιγιγνομένους. Partim labuntur, partim ita manent vt non attingant à natura debitam magnitudinem. Nota loquutionem, ὡς μικρὸν εἶναι. Quaſi rem puſillam: maluit quàm μικρούς. Vt illud Terentianum, *portant quid rerum*. Α῎νεμος ψυχρὸς ἀπέκλυσεν: duriſſima metaphora. Ventus eluit flores. Molliùs. deterſit. ἀπέξυσεν, potius eraſit.

Lego ἀναζυμοῦται, non ἀναζυμιοῦται. Et ἀναθερμαινόμενον, non ἀναθερμαινόμενα.

Theodorus ὕδωρ μαλακόν, pluuia lenta, pluuia minuta. Α᾽ναζυμοῦται, refermentatur. nequaquam. Non enim prius fermentatus eſt. τὸ ἀνὰ, non ſignificat repetitionem, ſed tractum fermentationis: in ſeipſam reciprocantis: turget enim concaleſcendo. Ε᾽ξανθήματα, puſtulæ. φλύκταιναι, in ſpecie. Hic eſt generis nomen.

Παύει, abolet. Sedat, non abolet. ſed abolet quum abluit. Κραιπαλᾷ, exuperantia fuerit. Alibi tamen vſurpat verbum à ſe fictum, melioreſcere. Μεθιστᾶναι, dimouere. imò tranſmouere in germina: ſcito verbo Terentiano.

Α᾽πέκλυσε, perfundit. Neque explicat Græcum, neque ex vſu Latinorum cõſiſtit. Nunquam enim ponitur abſoluté.

CAPVT XVII.

XVII. *Capitis argumentum. Fructuum morbi in Vitibus, Malis, Oleis, Ficubus: xrambus, vermis, arachnium.*

TA᾽ δὲ τῶν καρπῶν. Quis non videt Philoſophum ipſum penè iubere nobis, vt alio Capite nouum morborum ſubiectum pertractetur? Hactenus, inquit, de morbis arborum: nunc de iis quibus infeſtantur fructus. Quinque nominat arbores, quibus ii quos hîc recenſet, accidant: Vitem, Malum, Ficum, Oleam,

A Amygdalum: in Vite (quem vocat crambum) vermes in aliis. κράμβος. Definit rubiginis ſimilitudine. Nomen autem ipſum duritiam ſignificat: & nomini quam reddit hîc, cauſa reſpondet. Ait enim, acinos pluuia imbutos ſuperuentu feruidioris ſolis diſcoqui. idémque foliis etiam contingere. Ε᾽πικαύσῃ. τὸ ἐπὶ, nota ſuperuenientis. Μηλέαις τε. Alius morbus, vermiculatio: & in quibus, Malo, Fico, Olea. Ponit differentiam. Duorum priorum fructus vermiculis ſemper vaſtari: Oleæ non ſemper. Sed ſolùm (vbi ſub cute fuerint) nucleum enim ſi ſubierint, nihil nocere. Υ῾πὸ τὸν πυρῆνα. Diffugiunt frigus, vt mox. Haud contemnenda peſtis, quæ Oleæ nucleum queat arrodere. Sed quod

B ait ὠφελῶν, non declarat. Iuuant autem, quia quod alimentum fuerat etiam oſsi diſtribuendum, abit in pulpam. Cæterùm minus tempeſtiua vtitur coniunctione quum ait, ἐντὸς γὰρ ὄντες, οὐχ᾽ ἅπτονται τῆς σαρκός. Quare γάρ? iuuant: quia carnem non attingunt. Haud ita eſt. ſed non nocent, quia non attingunt. Καταψυχόμενα. Quia dixit διαφύγωσι declarat quid fugiant. Ita frigore iuuantur Oleæ: quoniam frigore fugantur hoſtes. Hoc eſt κωλύονται. Non prohibẽtur naſci, ſed manere ſub cute. Νοσεῖ δέ. Communes morbos narrat, & cauſas duas. Vna eſt Amygdalo frequens: quoties in gummi ſpiſſeſcit ſuccus. Hoc eſt illud κομμιώδης γίγνηται. qui ſuccus internus eſt, fit gummeus. Hæc eſt vna ex

C cauſis ab arbore: altera ab aeris qualitatibus. Quaſi gummatio illa non habeat ab aere ſui motus principium. Sanè verò habet. Sed vult dicere, μετουσίας τινὸς, ἢ ἀμέσως. Nanque fructus Amygdali fiunt deteriores, vbi ſuccus in arbore ſpiſſeſcit. Hoc & ſuprà bis: παχύνηται. Arboris vitium medium eſt inter aerem diſcoquentem ſuccum illum, & ipſius fructus vitium. At aliquando ſuo medio nocet aer fructibus: vt frigus, calor, ſquallor, rubigo, alia. Τῇ δ᾽ αὖ ἐλαίᾳ. Oleæ peculiare malum vocat arachnium. Tela eſt quædam qua obducitur: quamobrem corrumpitur & cadit. Cauſa eſt humiditas ex aere, Situm poſsis dicere: ſi nolis, aranearionem. Ε᾽ρκπίπτει. Cadit fructus, quia corrumpitur alimentum: nequedum fructus validus eſt. τό γε, ſignificat quandoquidem. Χείριστον. Cauſæ τῆς ἀπορ-

D ρύσεως, quas toties attulit, pluuiæ intempeſtiuæ: quæ non ſolùm nocent Oleis & Vitibus, vt hîc ait: ſed omnibus omnium plantarum fructibus, cùm ſunt imbecilli.

Lego ἰὰν δὲ ὑπὸ τὸν πυρῆνα, non autem ἰὰν δὲ τόν. Et πολυμάτων καὶ ὑδάτων, non autem ὕδατα ὕδατος. Et κομμιώδης, non autem κομμιώδους. Et μὴ ἰσχύοντος, non autem καὶ ἰσχύοντος. Et ἀπορρεῖ γὰρ, non ἀποῤῥεῖν. Tametſi frequẽtia huiuſcemodi loquutionis in biſce libris quaſi iubet nos abſtinere ab emendatione. Et ἐφύει non ἐμφύει: quale ſuprà quoque correximus.

Theo-

Theodorus ὁ ἐρυσιβώδης κεράμβυξ: hoc animal eſt ærugini ſimile. Nullum animal eſſe quit rubigini ſimile. Morbus eſt, non animal. Et eſt Vitis rubigo. Latinè dici poteſt Ducoctio: modo aliquo τῇ μελανώσει Græcorum contraria. Idem vtriuſque effectus, duritia: cauſæ contrariæ, huic frigus, illi calor. Οἴναρα. Pampinos hic interpretatur: ſuprà, folia. Heſychius folia. In foliis & in acinis, quâ guttæ inciderint, feruore ſolis exuri, atque in ipſa areola callum facere. Hoc frequens eſt in Anthoſmia, quam Vitem muſchatam vocant. Idcirco non temerè dixit ψεκάδας, non autem ὑετὸν: qua pluuiam ſubſtillam (vt veteres loquebantur) intelligit.

Ἐξεσθίουσιν, adimuntur. Tranſtulit Theodor. ſignificatum: ſed non deſignat autorem adeptionis. Quòd ſi edere non eſt emere, neque exedere erit adimere. Ἀφαιροῦσιν, augentur. Explicatio eſt vtilitatis. Omiſit autem ἐν ἄλλοις.

Ἡ δὲ ἐκ τοῦ ἴσου βλάστησις. Scilicet arachnii ortus ex anniculis. Theodorus autem incommodè vſus eſt imperſonali, Germinatur: obſcurè ſimul ac mutilé. Et tam commodum ſententiarum interpolatorem emollire decuit verbum illud βλάστησις. Non enim vera eſt arachnii germinatio, ſed exortus.

CAPVT XVIII.

XVIII. capitis argumentum. Locis quibuſdam peculiaribus arbores aegrotare, vt in Mileto & ad Tarentum. Ex aere & ſolo morborum pendere cauſas. Ventis popularibus multas infeſtari. Item communibus flatibus, ſi ſint intempeſtiui.

ENIA X OΤ' ἰδία. Hanc Hiſtoriam etiam ſuprà vidimus iiſdem penè verbis. Populares eſſe quibuſdam regionibus affectus, qui tanquam cauſæ comparentur ad ægritudines plantarum. Quæ quum ſint ſpecioſæ ipſæ, nihilo feliciùs fructum ferunt. Erucas igitur Mileto eſſe peculiares, haud vulgari natura. Alios enim frondes, alios ab hiſce forma diuerſos abſumere flores. Ideo dixit ἐπιγεῖς καὶ τῇ μορφῇ. Calore ſuperueniente diſrumpi. Hic morbus huic quoque regioni frequens, Vernis pluuus, Æſtate feruida, omnia nuda ſunt: Autumni facies lætiſſima, ac nigerrima reduci viriditate.

Ἐὰν πνεύσῃ δέ. Plautinus verſus lepidiſſimus, *Si non fecero, periero: ſi ſaxo, vapulabo.* Sic in agro Tarentino, ſi non flat, rubigo interficit: ſi flat, marina nebula, craſſa, fœtida flores necat.

Τῷ ψόφῳ. Sententia popularis, odore necari quippiam ſenſu carens. Ita negat diuinus Præceptor, fulminis ſono moles diſſici, ſed aeris motu pelli qui ſoni ſubiectum ſit. Sic flores non odore pereunt, ſed putredine quæ in aere eſt, odoris matre. Ἰδίας χώρας. Suum quæque ſatum habet regio. Ὅσα θερμά. Quum dixit, peculiares eſſe flatus, & ſoli qualitates cuique regioni: adiungit cauſam communem duplicem. Vnam, ſi

A Æſtate flent venti calidi. Fit enim (quod & ipſe alibi) & Præceptor haud ſemel ait, εὐφυὴς ἄνω ὁ. Item ſi Vere frigidi. Vritur enim tum germen, tum flos. Hæc igitur à cælo ordinaria: quippe ſua cuique loco. Etiam extraordinaria: nempe vbi quiuis flatus inceſſerit intempeſtiuè. Nemo dubitet id verum eſſe: quod non conuenit, non conuenire. Omnia patent: & multa repetita.

Legitur χώρας: vtroque poteſt modo: etiam χώρας. Priore flexu eſt apud Homerum, ἀλώαις χώρᾳ μέλανα. Altero modo apud Demoſthenem.

Et verbum χωρεῖν, apud Sophoclem & Plutarchum.

B Theodorus δι' ἀπόθεσιν, de fiderio flatus. Admodum ambitioſa oratio. Ἀπόλλυσι τὰ ἀνθη τῇ ὀσμῇ, odorem florum amittunt. Quò me vertam, equidem neſcio. ἀπόλλυσιν, actiuum eſt: actio nebulæ. Amittunt, actiuum eſt, ſignificans floris paſſionem. quomodo igitur florum? An legit τῇ ὀσμῇ Theodorus, & ſcriptum reliquit, flores? Verum ne ſic quidem. Non enim in arboribus quæritur floris odor. Nec magna fuerit iactura, ſi odore tenus lædantur flores. Νοσεῖν, languorem accidere, malè. Aliud eſt νόσος & νοσεῖν: aliud πάθος, aliud νόσος: tametſi Cicero laborat in hiſce laboribus.

CAPVT XIX.

C *XIX. capitis argumentum. Vermes figura differre. Maiorem partem eſſe ſuâ quæque arbori peculiarem, neque in alias tranſlatam viuere. Ceraſtem & in Olea & in Fico. Ficum nihilo ſecius ſuam habere ſpeciem.*

ΩΝ δὲ σκωλήκων. Etiam partem hanc decuit à ſuperioribus ſeparari: longè enim diuerſa eſt. Nā morbi ſunt accidentia: vermes nō ſunt accidentia, ſed ſubſtantiæ, & morborum cauſæ. Etenim ſi arroſione pereunt fructus, non perierint niſi arrodantur. Arroſio autem morbus eſt: nempe ſolutio continui. Oratio tota perſpicua, Vermes non vnius eſſe figuræ. Quare ne ſpecie quidem eoſdem. Hanc differentiam non eſſe in eis maximam, ſed aliam illuſtriorem. Quippe in ſua quenque naſci arbore: in alias trāſlatos non viuere. Nec ab re. Alimur enim iis quibus conſtamus.

D Ergo ex hac aut illa ſi conſtat vermis, ex eius enim ſubſtantia concreatus eſt: ex ea tantùm victum ad vitam comparare poſſe videatur: Ex alia non poſſe: quoniam ex alia naſci non poteſt. Vermem verò eſſe quendam nomine Ceraſtem, qui peculiarem in hoc habeat naturā: quando in duobus & naſcatur & alatur arboribus, Ficu ſcilicet atque Olea. Tametſi Ficus quandam quoque ferat ſpeciem figura propria differentes ab aliis, qui tandem abeant in Ceraſtem. Vbi non negligenter naturæ hanc teſſeram, ſeu ſymbolum animaduertere oportet. Eſt enim (quod ſuprà quęrebamus) an vlla ſpecies in aliam mutetur. Quod verò addit, ſonum edere, quaſi ſtridorem: id Erucis quoque commune eſt, vt ab

A crosione ſonus exaudiatur. At hic abutitur hoc verbo φθέγγεσθαι. Eſt enim φθόγγος ſonus quilibet. At hic potius τετριγμός. Verbum autem illud ſtridoris vocisque ſonum vſitatius. Locuſtarum autem attritio illa erodentium etiam procul percipitur. Πολλαὶ διαφέρουσι. Non omnes differunt, ſed multi. Καὶ μορφαῖς. Non ſolùm natalibus & victu, ſed etiam facie. Μείζων διαφορά. Quomodo maior differentia? Nam in eo non differunt, ſed conueniunt: quòd nequeunt in aliena viuere, in qua nati non ſunt. Et omnino durum ſi aliorum referas. Ἐν τῇ ἐλαίᾳ μόνῃ. eſto. At ἐν τῇ συκῇ ἐντίκτει. Plus eſt quàm viuere, etiam generare. Nam multis in locis multa viuunt animalia, in quibus non gignunt. B Eorum duplex ratio. Vnum enim genus peregrinum penitus atque alienum, vt Pſittaci: alterum eorum, quæ vocat Præceptor ἐκτοπιστικά. Vt grues & alcalopaces apud nos viuunt certis temporibus: apud alios aliis edunt fœtus ſuos. Ἐξ ἑαυτῆς. Quoniam illos habebat ἐκ τῆς ἐλαίας.

Ἀποκαθιστάντα. Mirum verbum. ἀπὸ, ex priore facie. κατὰ, quia ſemper idem ſubeſt principium ſubſtantiæ. ἱστάντα, quia in aliam ſpeciem nō vertuntur.

Lego μεταπεσόντες, non μεταπεσόντα.

Theodorus μεῖζον διαφορὰ: diſcrimen præcipuum. Non declarat differentiarum comparationem. Multa ſunt præcipua quæ non ſunt maiora. Præcipuum enim eſt peculiare. At magis diſcrepat vermis à verme: ſi nequit quod ille queat, in alia viuere arbore, quàm ſi diſtet facie. Nam C multa quæ ſunt diuerſis figuris animalia, ex eadem natura ſibi victum quærunt. Et mures qui è fimo exoriuntur, non veſcuntur fimo, ſed frugibus atque etiam carnibus. At ii vermiculi nonniſi iis aluntur è quibus enati ſunt. Σώζεσθαι, ſeruari. viuere, ſupereſſe.

CAPVT XX.

XX. Capitis argumentum. Plantis euenit interitus aut à natura, vt tabidis vetuſtate: aut præter naturam, duobus modis: vel ab internis cauſis, vel ab externis. Interna autem multa.

ΠΕΡΙ' διαφθορᾶς. Hæc eſt ſecundæ partis principalis huius libri ſecunda pars, & ſanè vltima totius D inſtituti. Agit enim (ſicuti propoſuerat) de plantarum interitu: cuius cauſas (ſi vnquam aliàs alibi) diſtinguit accuratiſsimè. Quam ſcribendi viam ac rationem ſi vbique inſiſtere inſtituiſſet, vel nulla, vel modica indigeret interpretatione. Diuidit autem ſic. Plantarum interitus aut eſt naturalis, aut præter naturam. ſanè. Morbos enim ſic etiam patiebamur. Nam ſenectus eſt morbus naturalis: non tempus (vti dicebamus) illud, quod ætas appellatur, ſed habitus corporis, qui ſub alia ætate dicitur

A tabes: cuius terminus appellatur, mors. Is igitur eſto naturalis interitus. Alius verò præter naturam, duobus modis. Aut enim extrinſecus habet cauſas, aut intus. Externæ ſunt violentiæ, non vnius modi. Quædam enim ſunt violentiores: veluti quum exeinduntur aut eradicantur. Minus violentæ ſunt quæ ab aeris qualitatibus proficiſcuntur. Illis illico pereunt: his non tam citó. Internarum verò triplex partitio eſt. Quippe aut dyſcraſiam ſequitur. Hæc raró accidit. De malæ temperaturæ modis ſuprà ſatis. Aut inanitionem. Inanitio duplex. Vel quia non accedit alimentum: verbi gratia in ſqualloribus, etiam ſi non vratur arbor, tamen ſubducitur alimentum. Aut quum abſumitur id quod ineſt, hoc B fit nimia fœtura: quemadmodum euenit etiam animalibus. Itaque πολύγονα animalia vitæ breuis eſſe dicit diuinus Præceptor. Sic & gallinæ exhauriuntur. Tertius modus huic contrarius, nimis bona habitudo. Nam hunc ad modum turtures pereunt pinguedine ſuffocatæ. Sic Picea, cùm radix ſucci copia craſſeſcit in tedam. Iucunda eſt narratio, perſpicua ſimul & accurata.

Περὶ δὲ φθορᾶς ἁπλῶς. ἁπλῶς, hic ſignificat, in ſumma. Διελθεῖν. Signatum verbum. διὰ τῆς διαφορᾶς ἐλθεῖν. Αἱ γηρᾶναι αὐάνσεις. Siccationes vetulæ: feſtiuè. id eſt, vetularum. αὐάνσεις, μαράνσεις. Quare mox ἀπομαραινομένων. τὸ ἀπὸ, nota eſt termini antecedentis areſactionem illam & tabeſcentiam. Et dixit. Ὥσπερ ἀποπνίγεσθαι. Quia metaphora eſt ab animalibus, quibus ſpi- C randi atque vitæ idem finis eſt. Ac quanquam οὐ πνέουσι plantæ: tamen vtuntur beneficio διαπνοῆς. Omne enim viuens διαπνεῖται. Calor enim vitalis eget in multis refrigeratione, in omnibus inſtauratione. Inſtauratur autem cæleſti calore circumfuſo, qui ſeſe induit in omnia. Is eſt Anaxagoræ νοῦς, aut eius miniſter. Hippocrates quoque in omnia diffuſum agnoſcit. Accuratius de his in libro de ſpiritu. Δι' ἀσθένειαν. Siccantur ob imbecillitatem. non. Sed potius ex ſiccatione imbecillæ. Cuius imbecillitatis gradus ad poſtremum vſque porrò promouent, quod eſt, non eſſe. Αἰτιολόγων. Quia nulla ſubeſt apparens cauſa: ſubtilius tamen perpendendum. Quare perit animal tabe ſenectutis? Quia, rectiſsimè Galenus, elementa- D ris calor (qui eſt in compoſito) depopulatur humidum, quod eſt ſubiectum caloris naturalis: non autem calor ipſe naturalis. At in planta? In planta æquè item. At in Tritico poſtquam fructum perſecit? Dicemus ne genus eſſe mortis hoc quod hic primo ſtatuitur loco? An illud quod mox narrat? τὴν ἀφαίρεσιν. Nouellas Oleas ſi multum ferant, exareſcere. hoc potius videtur. Βιαιότεραι. Quia pereunt illico, cæſæ aut fulmine ictæ. Πασῶν δ' ἥκιστα διὰ νόσον. Rariſsima eſt interna cauſa per dyſcraſiam. Ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων. τὸ ὥσπερ, non refert τὸ ἥκιστα, ſed τὸ διὰ νόσον. Non pereunt morbo more animalium. Ratio.

Ἐγχο-

Ε᾽ἰ χερίζονται ἕν αὐτῶ. αὐταὶ ſcilicet διαφθαρεῖ non occidunt, niſi longo pòſt tempore. ideò rarius euenit. Οὐ φαίνονται. Non videntur præter naturam extinctæ plantæ, tametſi morbis vexatæ ſunt: quia diu viuunt etiam ægrotæ. quare videntur abſumptæ vetuſtate. Εἰ δὴ ἐκεῖνο. Si naturalis mors eſt ea quæ fit humido naturali deficiente: atque hoc fit in vetulis: cùm etiam morboſæ ſeneſcant: ſenio, non morbo interiiſſe videantur. Ε᾽στι δέ τις. Rectè dixit: παρὰ ταύτας: præter has, eam corruptionem, quæ euenit propter fœcunditatem. Quid illæ ſunt, κατὰ φύσιν, & παρὰ φύσιν; hæc autem an talis ſit, dubitatur. Tum adducit rationem dubitandi cur videatur naturalis, & non naturalis. naturalem videri quia fœcundum omne naturæ legibus breuis æui. Non enim conueniunt contraria duo hęc: materię productio, & ſubductio. Quare ſicut à ſpecie quædam βραχύβια ſunt: quibus mors naturalis, eſt terminus vitę breuis: ſic iis, quæ à fœcunditate talia ſunt, mors erit eiuſmodi naturalis.

Ε᾽πεὶ καὶ ἐλαίας in Olearum exemplo duo nomina ponit, ὀλιγοκαρπίας καὶ πολυκαρπίας.

Ο῞τι οὔπω τετελειωμέναι. Quia nondum perfectæ. qui ſuccus matribus debetur, abit in ſobolem: & tunc vitæ principia ſunt debiliora. ea verò non eſt conſumptio naturalis: quia per id tempus, opus largius fructificandi eſt præter naturam. ſit igitur, vt exemplum rei, non vt res ipſa, qua de agitur. Ταύτην δ᾽ αὐτῶν. Oſtendit: neque naturalem eſſe corruptionem hanc, neque violentam, ſed internam. ſanè morbus eſt inanitio, aut morbi cauſa. ideò dixit, ἀπ᾽ αὐτῶν. Nota loquutionem: τὴν ὑπερβάλλουσαν ὁρμήν. nimiam. aut ὑπερβάλλουσαν τοῦ συμμέτρου: quod alibi dicit: τὸ δέον: aut παρὰ τὴν ὁρμὴν τοῦ συμμέτρου, ſcilicet, ὑγροῦ. quia τὸ συμμετρον βούλεται συμμέτρως διαδίδοσθαι. ſi ex re, atque ex vſu partiatur, tùm ad alimentum matris, tum ad ſobolis generationem: non exhaurietur mater, ſed viuet. at exhauritur. Si ſuccus is eſſet, vt alibi dicebat, ὑπερβάλλον. poſſet in diuerſa diduci ſine iactura. Simili propoſitione reſpondet naturæ illi, quæ dicebatur in Vite, τρυγῶν. non ferebat fructus, quia nimis alebatur: hæc non alitur: quia nimis multum fert fructum.

Η᾽ ζητούντων, oſtendit, τὸ ἀπ᾽ αὐτῶν, quod dicebat. id eſt, intimam cauſam etiam ab externa pendere, nempe aëre, atque annui conſtitutione.

Οὐδὲν διαφέρει. Nihil referre, vtrum dicamus: naturalem eſſe, an mediam inter naturalem, & non naturalem. atque ita populari hac ſententia liberauit fidem ſuam. Intereſt enim metaphyſici acrius contemplari: phyſici in libris vniuerſalibus, exactè: in particularibus, quales hi ſunt, leuius. nobis ita videtur. In arboribus, quę ſua natura, ſuóque more fœcundę ſunt, eum interitum eſſe naturalem: quę præter principia, facultates, morem, erumpunt in eam fœcunditatem, ſi intereant: iis illum interitum haud eſſe naturalem: nihilo ſecius quàm ſi vir moderatus in venerem ſoluatur. De ætate quoque dicetur i-

A dem: ſi ætas det, vt plurimùm ferant, eóque exuctę moriantur: naturalis illa mors eſt, nempe iuxta conditiones ætatis. Si præter ætatis captum largè fructificent, adeò vt inaniantur: præter naturam, cuius ætas pars eſt, eis vitę finis afferetur.

Τάχα δέ. Modus ex bona habitudine, Picearum exemplo. Αἱ ῥιζωθεῖσαι δᾳδοῦσθαι, tedata radice: id eſt, quę abiecerint in tedam. Α῞μα τῷ δᾳδοῦσθαι. Non tranſmittere alimentum: tum quia retinent, tum quia ſunt obſtructa pinguedine. Sicut animalia quædam, quod & ſuprà dicebamus, pinguedine ſuffocantur. idcircò dixit, Τ᾽ ὃ ὑπερβάλλειν ſupra modum. Οὐδ᾽ ὅλως, quia dixit: ἔλαττον τὴν πνοήν: neque hoc faciebat ad plantas quę non ſpirant: addidit hęc: vbi intelli-

B git, διὰ τὸ διαπνεῖν: quę ſit etiam in plantis, vt ſuprà dicebat, neceſſaria. ideò dixit: ſpirationis vſus eis nullus. id eſt ne in tranſpiratione quidem: quoniam venarum oſcula pinguedine ſunt anguſtata, atque etiam obducta. Hoc ſignabat illa vox, σύμφραξιν. & addidit, πύκνωσιν: vt incommodum ſitum ſit in duobus: in vaſis obſtructio, in ſucco craſsitudo, atque idcirco ineptitudo πρὸς τὸ διεῖναι.

Ο᾽ι δᾳδισταί. Lignatores intelligi debere, ſatis patet. Etymon tamen haud planè reſpondet. apertiora ſignificatus lineamenta eſſent, ſi δᾳδοτόμοι, legeretur. ſanè in meis tot tantíſque obſeruationibus nuſquam alibi à me inuenta vox hęc eſt. Πάντα γάρ. Axioma ex intima philoſophia: egere omnia ſpiritu. dixit: πάντα: quia diuerſus genere, ſpecie, officio, loco. vnus finis,

C quadruplex: refrigeratio, humectatio, recreatio, expurgatio. Cum eo nanque exeunte exeunt item fuligines. & eſt quaſi quidam cordis cibus aer admiſſus. Η᾽ μανώσεως. Vt ſit, & ſpiritus, & via: μανώσει reſpondet τῇ συμφράξει. & quod ait, πνεύματι, reſpondet τῇ πυκνώσει. adde tu, non ſolùm, πνοῆς, ſed etiam τροφῆς. apti, & liquidi. at cuius erit illa rarefactio? declarat, cùm ait. πόρων.

Lego διὰ τὴν πολυκαρπίαν. dele, ἢ τὴν ἀκαρπίαν, καί. Et εἰς τοὺς καρπούς: non autem, οὐ τοὺς καρπούς. Et οὐ κενουμένας, ἀλλ᾽ ἀδυνατοῦσι. Et μάταια: non, ματαίως: vt alibi ſæpe correximus.

Theodorus, ἁπλῶς τῷ ἀνθρώπῳ. omiſit, ἁπλῶς.

Μαραινομένων, aboleantur. at eſt ſenij proprius μαρασμός. neque decuit tam ſignatum verbum of-

D ficio ſuo defraudari. Βιαιοτέρας, violentas. hic quoque defraudauit gradu comparationem. vult enim violentiores eſſe, quàm quę ab aere.

Εἰ δὲ ἐκεῖνο τῆς φύσεως ἡ ἔκλειψις. Cùm naturæ interſit vt vires paulatim deficiant. verbum hoc, intereſt, ſemper ſignificat commoditatem. at non hic. cùm legibus naturę ſic deficiunt.

Διὰ τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν. Eblandito aere, temperieque optima condito. ſanè orationem haud optima temperie.

Οὐ διϊᾶσι. Cúmque per tedam pabulum arbores tranſmittere nequeant. imò excipere, non tranſmittere. Admittit arbor ab radice tranſmiſſum.

Μανώσεως. Solutioné. peſſimé. & ambiguū eſt,

ad vinculorum laxationem: & actionem ſignificat. *μάνωσις* autem, habitum à ſitu partium. laxitas.

CAPVT XXI.

XXI. *Capitis argumentum. Naturalis interitus cauſas duas, frigus, & calorem. frigore plus noceri. de locis Arcadiæ, Eubœa, item Orchomeno. harum cauſarum effectiones explicantur. cur a loca plus laborare.*

ΠΕΡΙ` *δὲ τῆς κατὰ φύσιν λεκτέον.* Quod in morbis fecerat, nunc facit de corruptione: vt poſt partitionem exequatur: exequitur autem primò primam partem. ea illarum erat, quæ ſecundum naturam interirent. verùm longè aberrat ab iis, quæ ſtatuebat. Nam ſecundum naturam interire dicebat eas, quæ quodammodo expirarent, ac vetuſtate tabeſcerent. præter naturam eas, quæ cogerentur extrinſecus, quem modum violentum appellabat. ſic enim dicebat. *αἱ μὲν βιαιότεραι, διὰ πληγῶν: αἱ δ' ἧττον, διὰ χειμῶνας, ἢ πνεύματα.* At hic duas cauſas *κατὰ φύσιν* dicit, frigus & calorem. Quamobrem vt altero in loco bene ſenſiſſe concedamus: at nulla excuſatione tueri poſſumus, quin ſibi aduerſari videatur. Partitur autem quantum reliquum huius libri eſt in hac interitus tractatione, in duas partes. haſce duas cauſas aliquot Capitibus primùm expedit. Aliquot aliis poſterioribus explicat alias, quas violentiores appellabat, velut à vulneribus & fractionibus: aut quibus aſſeratur vitæ detrimentum, ſi depaſcantur. Hoc autem Capite duo facit. Primùm cauſas dat duas, frigus & calorem. Secundo loco declarat, quomodo cauſæ agant illæ. ait igitur, hic plus nocere frigora, quàm calores. Ita duæ comparationes. prima, cauſarum inter ſe: ſecunda, ſubiectorum. idque duobus modis. Vnus eſt ſecundum ætates, & habitudines. nouellas enim plus pati, & quocunque modo imbecilles. Alter modus ſecundum loca. Itaque ſuprà dicebat: *τὰς χώρας ἔχειν ἰδίας νόσους:* certas offenſiones. *Ἔστι δὲ καὶ αἱ κατὰ φύσιν.* Si ſunt cauſæ: ergo reddendæ ſunt: quando eſt hoc noſtrum hîc inſtitutum. Si ſunt manifeſtæ: non eſt ponenda quæſtio vſitata Peripateticis primo quoque loco: *εἰ ἐστί.* ſi ſunt ſimplices: de ipſis ea cognoſcentur, quæ facilè poterunt percipi. Ita D poſitis methodi quibuſdam quaſi ſeminariis, attentum facit auditorem. *Τούτων δέ.* incipit cauſas tradere. Vnam ſtatuit: vnam excludit. vnam ſtatuit in aere duplicem, à frigore, & à calore. vnam excludit, item duplicem quæ ſitæ ſunt in aquæ defectu, in ſoli vitio, mali·iáve, alius generis ſunt, & aliæ ab iſtis. *Τῶν κατὰ ἀέρα.* Cauſa igitur eſt exceſſus in aere. *Τροπαῖον.* Quia fiunt mutationes. Nam ſi eſſent perpetui calores aut perpetua frigora: non mutarentur. Omnis autem mutatio paſſio eſt: & omnis paſ-

A ſio mutatio. eſſet ergo proprium illis tale cælum.

Λειψυδρία. Hic item eſt mutatio. ſi enim defecit aqua: præextitit. Nam quæ ſunt in naturali ſiccitate, non patiuntur: vt Ægyptia ſpina. ibi eſt, *ἀνυδρία.* at *λειψυδρία*, cùm aqua debita defraudantur. verè hîc eſt defectus: ibi carentia.

Χώρας κακίαν. Illa *λειψυδρία* erit aliquo euentu. at *κακία* eſt innatum vinum: vt cùm ſuapte natura ſtrigoſa terra eſt, &, vt ſuprà dicebat, *λεπτή.* ſic diuinus poeta colles malignos appellauit. *Ἔτι γε ἴδιον*, fortaſſe non eſt *λειψυδρία* nanque non quit, niſi à cælo contingere. Nam quis nunc labem quampiam commentus fuerit, qua dehiſcente ſolo abſorbeatur aqua?

Αἱ μὲν ὑπὸ καυμάτων. Comparat duas qualitates. Quinque ſunt vocabula: *ἀλέαν, χλιαρὸν,*
B *θερμὸν, καῦμα αὐχμός.* ita per gradus cum humore priores quatuor eſſe queunt. Poſtremus eſt cum ſiccitate, ſquallor. Ergo dicit, ab æſtu, hoc eſt *καῦμα*, minus noceri, quàm à frigore: niſi *αὐχμὸν*, ariditas acceſſerit, quæ dicitur ſquallor. Tum alium quoque gradum addit inſuper: *ὑπερβάλλον.* quin, inquit, is quoque ſupremus, atque immanis calor ſi ſuperuenerit, etiam plus aliis nocet, quàm arboribus. hoc eſt, quod aiebat: *τ' ἄλλα μᾶλλον.* herbas intelligit. Ita comparauit inter ſe non ſolùm nocumenti cauſas, ſed etiam ſubiecta. *Ταῦτα δ' ἄν.* Etiam alium aſſignat gradum, ſcilicet tractum temporis. Duo dat: continuationem, *συνεχῶς*: & prolixitatem, *πλείω χρόνον.* quia vtrumuis abſque altero po-
C teſt eſſe. ideò dixit *ταῦτα δ' ἄν.* id eſt, *καὶ ταῦτα δὲ, ὅταν.*

Ἀλλοῖα δέ. Comparat nunc æſtus ipſos inter ſe, ſub diuerſis temporibus. Quia non ſolùm nocent, ſi tempore ingruant alieno, ſed etiam ſi ſuo: veluti ſub Cane. *ἀλλοῖα* aliena. quare etiam *ἀλλοῖα* an *ἀλλοῖα*, ſignificat, diuerſa: ita dico, vt non eadem ſint omnibus? ſequitur enim, *γάρ.*

Τὰ ἐπέτεια, anniuerſarii. *Μόνα γάρ.* Rationem reddit diuerſitatis. quia ſolæ nouellæ percunt ſub Cane ſideratę. quod & ſuprà docebat.

Καὶ ἐὰν ἀρρ. duo apponit. vnum ſimile, *ἀσθενές*: ſi quid aliud ſit infirmum, vt & illæ. vnum diſſimile, *πεπονηκότων.* ſi quid læſum alioquin eſt.

Τὸ δὲ τοῦ χειμῶνος. Hæc eſt differentia. ſuprà, *ἐλάττους*: hîc *πλείω.* hæc de ſubiectis: illa de affectibus, *καὶ κατὰ πλείω τρόπους.* Nanque vno
D modo peribant ab æſtu, nempe exuctę: à frigore verò, multis.

Ὅτι μὲν γάρ. Vnus modus à gelu, ſereno cælo, ſine ventis. Hoc ita fit, ſicut à Cane fit æſtus duo ſunt, *πάγος*, & *σφοδρότης.* itaque congelant, *ἐμπηγνύουσι.* reſpondent inter ſe nomen ac verbum, *πάγος, πήγνυμι.*

Ὅτι δέ. Alius à ventis frigidis. dat verbum metaphoricum, *ἐπικαίουσι.* ſic poeta: penetrabile frigus adurat. Quia effectus idem, qualis & ab igni: arefactio, color ater.

Ἔνιοι δέ. Tertius modus ad ventos indifferens.

ferens. quippe ſiue ſilente vento : ἀπνοίας οὔσης: ſiue ſpirante paruo, aeris impuri vitium ſit ac turbulenti. θολερὸν, ab humore. ἀχλυῶδες, à denſitate. Quare dixit, μετρίας πνοῆς? quia ſi validus eſſet ventus, quantum afferret turbidi, tantundem verreret, atque auferret. Γίνεται δὲ. Cùm dixit modos tres : duos priores agnoſcit ad Arcadiam, & Eubœam, à ſereno, & ventis vnum à caligine, in Theſſalia. Οὐ μὴν ἀλλὰ, auget documenta. ventorum flatibus ſæpius euenire. creari verò flatus: cũ montes niuibus occupati fuerint: ab iis enim illos fluere: vnde frigus vrens. ideo dixit τὰ ὄρη λάβῃ χιόνα, exceperint montes niuem. Nam ſanè potius λαμβάνει τὰ ὄρη χιόν.. Ὅτι δὲ καὶ τοιαύτας. Expoſitio illorum hæc eſt: ἐάν πεπαιδευμένος ὁ ἀγρός. & aurea: αἱ αἰθρίαι. καὶ πάγον ἐπιφέρουσαι. ſubit enim aer. εἰσδυόμενος (vtidicebamus) penetrabile frigus. Aut enim hinc accepit diuinus poeta, aut vterque à natura. Ὅτι δὲ λέγουσιν. Dixit, quo modo eueniat noxa : nunc quo modo non venit : idque ad Eubœam, & Bœotiam. in Bœotia lacus eſt Orchomenus, de quo in hiſtoriis. is lacus vbi plenior fuerit: id incommodi minus euenire. Hinc rei cauſam deſignat, non à lacu: ſed & lacus complementum illud, & euentum hunc ab vna ex duabus cauſis, aut ab vtraque. ob id ait, ἀμφοτέρους λάβοι.

Καὶ ὡς κατὰ συμβεβηκός. Per accidens : non vt cauſa, ſed vt effectus, & ſignum humiditatis, propterea quòd tunc plus imbrium: ſi tminus niuium. minus ergo ventorum niualium illorum : minus frigoris ab illis. Καὶ ὡς ὑδρωδεστέρων. At hæc eſt cauſa materialis. Nanq; ἀναθυμίασις eſt exhalatio à nubibus, niuibus, pruinis, rore, pluuiis, humore quocunq;. Ea ſi fuerit liquidior & aquoſior: fiunt imbres. itaque dixit, ὑδρωδεστέρας. Διὰ τὸ ἀπὸ πλήθους. Ob copiam non poteſt humor multus à frigore in niues cogi, ſicut modicus. Ἡ ποιοῦτο δ' ἔλαττον, minor ſyllogiſmi propoſitio. maior erit illa : vbi minus frigoris, minus noxæ. Probat inde propoſitionem hanc : non eſſe maleficum, χαλεπόν: quia tepidiora loca ſint, quæ ſecundum paludes exiſtunt. Λιμνοθέντων. Vbi ſtagnauerit aqua. ſanè ad Benacum viuunt Oleæ, & Arantiæ: quæ locis inferioribus ac magis meridionalibus non viuunt. Πνεῖ δὲ τὰ πνεύματα. Peculiares nũc notat ventos gelidos certis regionibus. Olympias ventus illam creat ad Eubœam calamitatem: quam propterea dicunt, κλαυθμὸν, ciulatũ. Ventus is è Thracia in Lesbum flat, & Eubœã ab Olympo monte Pericorum: vnde nomen inuenit. Hunc eundem, aut potius analogum eſſe Prouinciæ Circium. Ipſum vocant Strymonian Thraces à fluuio, quem eius autorem putãt. Scirrhum verò cognominãt Megarenſes ab imminente rupe. Hæc ſi vera ſunt, quæ de hoc vento dicta attribuunt Ariſtoteli: quónam modo ſpirabit in Chalcidem è Thracia, vel ab Olympo: quando ibi ſcriptum eſt, ab Occidente flare. ait enim : ἀπὸ δυσμῶν κατὰ τὴν ἑλλάδα, ὡς ὀλυμπίας. dicendum : intelligere totum ſemicirculum occidentis, in quo

A Caurus quoque deſignatur. is enim eis Olympias eſt. Ἐνδεχόμενα γὰρ ἀμφοτέρωθεν. Vtrinam vtrinque? non enim dixit, niſi, ἀπὸ δυσμῶν. an eſt etiam ἀπὸ τῆς ἕω? an deeſt aliquid. facit enim ſuſpicionem particula γάρ. nam cuius redderet rationem? Ἡ δ' ὥρα, à tempore circunſtantia. bruma ſpirat, cùm maximè gelu viget. Τὰ μὲν οὖν. Hæc eſt alia pars, in qua deſcribit modum effectionis cauſarum. Ὡς καθόλου γε. ſiquis vniuerſalem quærat rationem: ea fuerit potiſſimúm. Exigi naturalem vi frigoris calorem: quare ſimul item humorem exprimi, atque expirare. Rurſus vtitur eodem verbo, alia compoſitione. ſuprà dicebat, ἐκπνεῖσθαι, de arbore moriente: nũc ἐξατμίζεσθαι, de ea quæ exuggatur. Συμβαίνει δὲ
B οὕτω. Suprà comparauit arbores cum arboribus ab ætate, ab habitudine, à locis: nunc eiuſdem arboris partes cum aliis partibus. ait: quæ terra reguntur: eius obiici, beneficio frigoris iniuriam ab illis arceri, atque ita ſeruari. quæ ſupra terram ſunt, quaſi nudata præſidio, vinci, atque interire. Cæterùm addit, de quo dubitetur. Πολλάκις δὲ αὐτῶν, dubito, inquam. Nam ſanè ſi in æſtu plus laborant, quæ terræ ſunt propiora repercutienti, intra radiorum angulos reuerberatorum: ſic videtur etiam pars illa trunci, quam dicit immunem, cùm ſit terræ propior, eſſe magis obnoxia maleficio. dicendum : calorem arboris non abſumi totum: ſed partim fugere, atque abire ad radices, ibique ſeſe in eas abdere. totum non poſſe ſubire, quia ne capi quidem. Multum ergo cogi
C ad imas illas partes, qui coactus in ſe, ſeipſum tueatur ab hoſte perſequente. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε. Tantam eſſe interdum frigoris immanitatem: vt ne illæ quidem partes ab interitu liberæ ſint. ideo dixit: ὅλον τὸ δένδρον. ἐξαναίνεσθαι, more ſuo cum præpoſitione illa, ἐξ. Ἀπὸ τῶν ἄνωθεν, ab ſummo incipere gelationem. Sanè quia plurimùm diſtant à primo principio, id eſt ab radice. ἁπλῶς, hic ſignificat, ferè, id eſt, maxima ex parte. ſanè cùm ab aere. Nam cùm à ſoli vitio, aut διὰ τῆς λεπτοφυΐας: ab inferioribus. Διὸ, duo remedia. vnum, quod vſurpant Ligures Taurini. Hyeme Vites ex arbuſtis detractas, terra operiunt. & ſanè, quod hic dicit, faciunt. non enim vites infodiunt, ſed modicis operiunt globis. ait
D enim: μετρίως περιπλάττειν δύναται διαφθείρειν. quo modo ſatis eſt partem obtegi ad totius tuitionem? quia calorem illum internum intus cohibet, qua obducta eſt: qui calor cùm ſit vnus, & continens, vnico atque continenti motu retrahitur, neque ſuffocatur : quod fieret, ſi tota tegeretur. alterum remedium. Ficorum incrementa prohibere. attonſione fit hoc. ita non multùm diſtabunt ab radice partes. Ἔνιοι δὲ μόνον, prioris modi modus quidam. Satis habent alicubi, ſumma tantùm capita infodere. Reſpondet hoc illis: ἄνωθεν ἡ ἀρχή. ſi à vertice noxa incipit: eo ſeruato ſeruabuntur.

Κεφαλὰς αὐτῶν. Idem facere non ſolùm cacu-

minibus, ſed etiam ramis. Ἡ δ' ἰδιότης. Tollit admirationem. acerrimam eſſe vſtionem illam, neque minorem, quàm quæ proficiſcitur à ſolis vehementia. Atque etiam addit: καὶ χρόνου πολλοῦ. vel ab eo ſole qui diuturna mora diſcoxerit. Imò verò vehementiorem profitetur verbis illis, ἐξάγει μᾶλλον. plus exprimere quàm quantum à ſole exuggatur. auget etiam cùm addit, καὶ ἀθρόως πλεῖον. nô paulatim, vt à ſole fit, ſed confertim magis. Sanè fit exprimendo maior motus, quàm reſoluendo. Illud à frigore fit: hoc à calore. appellat autem ἰδιότητα: quia præter morem modúmque frigoris vulgaris, vrit, efficítque effectionem ſimilem effectionibus contrarii ſui. ſic infrà, τὴν τοιαύτην ἰδιότητα, in hac eadem cauſa. Τὸ δὲ ποιεῖν. Quod ſuprà dicebat ſemel atque iterum de rubigine, euenire locis cauis, & à vento ſilentibus, hic idem ſcribit de frigore hoc. Notat ſitum totius à vicinia: πρὸς τοὺς ποταμούς: ob exhalationes: ſitum partium: κοῖλοι, καὶ αὐλῶνες, quoniam caua loca cohibent nebulas ac fouent: porrecta recipiunt & tranſmittunt. Dum addit, componítque horum conditiones cum aliis communes: exempli gratia: cum iis, quibus montes imminent ex ea parte, vnde venti flant cômodiores. Ideò dixit: ἀπὸ ὑποστάντος. Poſt hæc rationem adiungit. Ἵσταται μάλιστα. Quia horum ſeptis coercetur, atque hæret aer frigidus. & non ſolùm ἵσταται: verumetiam ſi abit, abitus ille longiore tractu diu radit. ἵσταται pertinebat ad cauitatem. Hæc prouecta radendo motio ſpectat πρὸς τοὺς αὐλῶνας. proinde ait: πλεῖον διατρίβει χρόνον. quocirca multa fit impreſsio, hoc eſt quod aiebat: ἀπεργάζεται μάλιστα, efficaciſsimè nocet. Hic igitur eſt aeris motus. At vbi nô regnant flatus: ſanè caua loca plurimùm laborant: vt in Macedonia, Theſſalia, & ad Philippos. Idcirco dixit παρευρίαν, καὶ στάσιν. quia qui mouetur aer, adeſt quidem: vt in vallibus oblongis, quas αὐλῶνας appellabat: adeſt inquam: ſed διατρίβει. at in concluſis locis στάσις eſt. Quippe in eos ſinus receptus aer, non habet, quà, quóve ſeſe liberet illa obſeſsione. Quamobrem gelu viriatur. verbo vſus ipſe eſt paulò audaciuſculo: πήγνυται. Docuit nos diuinus Præceptor, aerem non πήγνυσθαι, vt aquam: ſed παχύνεσθαι. quia non mouetur, incraſſatur, partium ſcilicet ſtipatione. at motus rarefacit: differt enim partes. Ἐστηκυῖα: quia ἵσταται, & στάσις. Ter idem, quaſi medius terminus ad ſyllogiſmum. Non ſolùm autem πήγνυται, ſed etiam πηγνύει. alteratus enim alterat: ſicut in ferri motu Ad magnetem. Vbi ſcita contemplatio in naturæ legibus. Non enim recipitur actio ſecundum agentis modum, ſed pro captu patientis. Nanque nix gelida, & concreta, immota. Halitus, qui ab ea tollitur, frigidus, craſſefacit aerem, non congelat. aer frigidus, inſpiſſatus, non congelatus, congelat arborem. Etiam illud propius inſpiciendum. reciprocam eſſe in hac natura effectionem. Nam quies aeris inſpiſſat aerem: inſpiſſatio quietem creat: minus enim mouentur partes quæ erant liquidiores. Κατὰ τοὺς ὑπτίους. Ad cliuos nun

A fit illa concretio. Sanè optima ratione. quia plus cogitur in minore ſpatio, laxatur in maiore. ab imo cliui ad ſummum laxatio fit in motu. Ideo dixit: κωλύει γὰρ ἡ κίνησις. Ὥσπερ ἡ τοῦ ὕδατος. τὸ ὥσπερ, non eſt nota comparationis: vt dicat, non concreſcere, ſicut concreſcit aqua: ſed eſt nota explicationis. Non concreſcunt. ſed neque aqua quæ fluit, neque flatus qui mouetur. Hoc ſic: ſi legas, vt legitur: ὥσπερ ἡ τοῦ ὕδατος, ἢ πνεύματος. non tamen placet. & eſt dura. Quid ſi ita legeremus: quo modo ſolet diuinus Præceptor eleganti rotunditate? οὐδὲ γίνεται πῆξις ὅλως, ὥσπερ οὐ τοῦ ὕδατος, ἢ πνεύματος, non concreſcit ad cliuos flatus, ſicuti nec aquæ. in cauis fit flatus concretio, ſicut & ſtagnantis aquæ.

B Lego τούτων δὲ χαλεπὸν διὰ ταύτας αἰτίας: non autem, τούτων αἰτίαν. Καὶ φανεραὶ τῶν εἰρημένων, dele, φανεραί. lego, ἀποβάλλεται τὰ πεφυκότα. Et αἱ αἴθριαι non autem, ὄρειαι. Et θαλερὰ καὶ ἐπιπεφυκότα. non, ἐπιφανῆ. Et καθ' ὅλου γεωργίας non, καθόλου τι. Et ἀκερστάτων: nô, ἀκεράτων. Et ὥσπερ ἡ τοῦ ὕδατος, ἢ πνεύματος. non, ἢ πνεύματος. Et ἔνθ' οἱ κοῖλοι. nô, ἐνταῦθα.

Theodorus, λείψυδρίαν humor deeſt. non. Ea nanque eſt, ἀνυδρία, ſiue ἐνυδρία. Sed quemadmodum dicebat de rigatione: ſi omittatur, malè affici. λεῖψις, non ſolùm eſt defectus, ſed etiam omiſſio. Καὶ φανεραὶ τῶν εἰρημένων. Theodorus non delet, vt nos. Interpretatur autem ſic: atque latiſſimè patent. tamen verborum ſitus abſurdus eſt.

Μετρίως ἐπιόν, leuiter citato impetu. duo coniungit ἀμφιπέλλα. leuiter citato. ſimpliciſsimè: C mediocriter flantibus. Κατὰ ψῦχος τὸ ἀπιέζον. Theodorus addit, denſare: non malè, ſed non ex fide interpretis. Πλημμυροῦ, inundante. ambitioſè. Ἀμφοτέρως, alterutra ratione, malè. vtraq;.

Κατὰ συμβεβηκός, per euentum. dum fugit vulgarem loquendi modum malè conſulit legibus Philoſophiæ. Συμβεβηκὸς non eſt euentus. eſt enim accidens quod accidit, neque eſt (vt loquuntur) de eſſentia rei. κατὰ συμβεβηκὸς eſt quod euenit præter cauſam, neque pendet à cauſa. At non omnis euentus accidens eſt, neque omne accidens euenit. Neque omne quod euenit, euenit per accidens. Euenire, eſt Græcis ἐνδέχεσθαι. At hoc, in primo priorum reſolutoriorum, cômune eſt τῷ συμβεβηκότι καὶ τῷ ἀναγκαίῳ. Quòd autem non omnis euentus ſit per accidens, ſed multi & per ſe, & neceſſariò, ſatis patet ex vſu loquendi. dici- D mus enim euenire morbos è ſuis cauſis: &, ſitim ab exercitio: &, terrarum hiatus ex concuſſione: atque alia eiuſmodi. Lucretius quoque actionem omnem agnoſcit euentus appellatione: poſtremò in ipſius verbi vi ratio eſt: vt effectus ſit idê quod euentus. Differunt tantùm ratione: quippe effectus, quatenus fit à cauſa: euentus, quatenus venit à cauſa. Sed & ita vſi ſunt antiqui: vt à fato pendêtes effectus euêtorû nomine appellarêt. ſic fatali euêtu dirutâ à Scipione Carthaginê. & ſibi à peritis, ſcilicet rerû diuinarû, prædictos euêtus. nô igitur omnis euentus accidens. Quin ne omne quidem accidens, euentus. in lacte eſt per accidens album

dulce:

dulce: nemo dixerit, id euentum eſſe.

Χιόνα μὴ πιέζειν. Nix non vrgeat. Ambitioſè. nō enim verbum (Vrgere) pendet ab exhalatione, ſicut *πιέζειν.* oportet audire Philoſophum loquentem, non tibicinem: dicere ſolitus erat Muſonius Philoſophus. *Κακωτικὸς,* noxius. rectè. maleficus. *Λιμνωδέστερον.* fluminum alluuione loca vicina concreuerint. non potuit peius. Nanque & abſque fluminū appulſu ſtagna fiunt: vt ſubuectis arenis: qualia ad Rheni fauces, Rhodani, litorum Carnicorum. *Κλαυθμόν.* luctum. eiulatum. *Υ'πὸ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας.* Sub diem quadrageſimum. Imò ſub diebus quadraginta. qui Latinè ſcit, loquutionum harum notas habet differentias. *Α'παθῆ.* indomitæ. male: non enim dicitur mortuum quicquam morte domari: neque gelatum, frigore domari. domatur, quod ex fero ad vſum quempiam reducitur. *ἀπαθῆ,* expertia, immunia maleficii. *Η' ἀρχὴ, καὶ ἡ παρείσδυσις.* Origo, acceſſúſque frigoris. illud malè, hoc negligenter. Multum enim differunt, acceſſus & ingreſſio. ſubit enim frigus: quod ſi ſolùm accederet, nec penetraret: non gelarentur. Ideo dixit *δύεσ*: & *εἰσ*: & *παρὰ*: quia poſteaquam ſeſe induit, etiam penetrat porrò. Illud verò malè: *ἀρχὴ,* origo. Origo nanque frigoris eſt, aut ab halitu niuis, aut à flatu, aut ab aſtris: ſicut æſtus à Sirio. Non autem à ſuperna parte arboris. nocumenti quidem initium ibi, & inde. Init enim eam in partem, atque ex ea in ipſa inferiora. fontis alueus non eſt origo fluuii, ſed fons ipſe. Ergo ſignificat materiam, aut efficientem. Hominis origo, ſemen, & pater: non matrix. *Η' δ' ἴκδοσις.* aduſtio. *ἰδιοτροπικῶς.* vis hæc ita peculiaris. *Α'θροώτερον,* frequentius. confertum magis. *Αὐλῶνας.* anguſta. non exponit. *αὐλὼν* enim ſignificat longum, etiam ſi non ſit anguſtum. Legimus etiam *αὐλῶνας* litora, tametſi caua non ſunt. *Ε'νθ' οἱ κοῖλοι τόποι.* vbi loca foſſionis concauæ. peſſimè. Nemo enim fodit ea. foſsio ſignificat vel actionem, vel cauum ab actione. Theodorus vulgatam ſequitur lectionem: *ὁ πνεύματος. τὸ ὕδωρ* tamen obſtrepit.

CAPVT XXII.

XXII. *Capitis argumentum. Rationem reddit quamobrem validiores arborum ſpecies plus à gelu patiantur. duas cauſas eſſe immunitatis: aut reſiſtentiam, vt in denſis: aut remiſsionem, vt in raris.*

A'Λ Λ' ἐκεῖνο θαυμαστόν. Cùm arbores ita patiantur à gelu: videtur, neceſſariò magis oportere pati debiliores. Debiliores autem eſſe rariores: at contrà euenire. Minus enim affici rariores, vt Malos: plus denſiores, vt Oleam. hæc in diuerſis ſpeciebus. At in eodem genere plus etiam mirandum. Nanque Olea minus eſt valida, quàm Oleaſter: illa minus infeſtatur, hic magis. Vbi non poteſt excuſari. ſuprà nanque dicebat agreſtia imbeciliora. Poſteaquam mouit quæſtionem: in ſecunda parte ſoluit eam ſummo pudore atque modeſtia, vt videbimus. Robuſtiores eſſe arbores, quia ſolidiores. in ſolidis igitur hærere validius: raras tranſmittere.

Θαυμαστὸν, καὶ λόγου δεόμενον. Sanè admiratio eſt ſuſpenſio iudicii. itaque cauſam quærimus. Propterea dicitur Philoſophia ſobules admirationis. Nam ſtultè admodum ex ſtuppeis Stoicis beatitudinem affigit Horatius *τῷ ἀθαυμασίᾳ.*

Ε'λαίας γάρ. Non miramur Oleam & Ficum vri gelu: quia debiles ſunt. Debilitatis cauſam ſtatuit à radicibus. Radices oleæ non admodum profundas: fici verò, qualis & arbor ipſa tota, raræ. Vbi vides inconſtantiam. ſuprà dicebat, ab

B ſummo vertice frigus incipere: inde in radices inuadere. Hic ab radicibus deducit initia nocumenti. Dicendum: velle hic quoque radices excipere de ſuperiore parte noxam. Nota cùm dixit *ἀσθενέστατα.* quia Mali ſunt imbecilles admodum, nec gelaſcunt. Non ergo dixit ſic: non ſolùm imbecille gelant, verumetiam validiores: ſed ſic: debiliſſimas non congelat frigus, ſed aliquando robuſtiſsimas. *Τῶν δὲ καὶ μανοί.* Coniunctio repetit occulta vi etiam ſuperiorem conditionem: cui addit raritatem. Quæ illa eſt conditio? *μετέωρον*: quæ erat Oleæ. alterius autem, id eſt fici, etiam *μανοί.* *Καὶ ἡ ἄμπελος.* Horum ratio altera etiam vites tangebat. Verùm aliam quoque adiungit cauſam: quippe vulnera ex putatione. proinde dixit: *διὰ τὰς φύσεως,* propter raritatem: *διὰ τὰς ἐκκόψεις,* propter inciſionem.

C *Α'λλὰ τὸ τὸν κότινον.* Sed illud potius mirandum: plus accipere detrimenti Cotinum, quàm Oleam: Punicam verò, quæ ſit inualidiſsima, non laborare gelu. Inualidiſsimam verò eſſe: quia frigorum iniuriam frequenter ſentire, florum fructuúmque iactura, videtur. *Καὶ γὰρ εἰ διαφέρουσι.* Maior propoſitio. Si differunt gelationes: imbecillioribus magis incumbere nocumentum gelationis. dicit differre: quia quædam gelu vitam amittunt: quædam fructus tantùm. Minor propoſitio, non nocetur. probatio. Non enim Puniceis. ſuſtinent enim ſeſe ab interitu: cùm tamen aliâs frigorum ſentiant incommoda. *Α'μφοτέρων.* Ambobus: ſcilicet gelu, & flatibus. concluſio eſt ſyllogiſmi.

D *Υ'πακούειν.* Verbum eſt ei vſitatum: ſed aptius alibi, cùm dicit, plantas dicto eſſe audientes aeris mollitudini. Hic autem, bone Deus, quæ obedientia Turcica, cùm offert carnifici libens collum Baſcia, ſceleris quidem antea, nunc etiam crudeliſsimæ libidinis mancipium! *Εἰ μὴ ἄρα.* Modeſtiſsimè ſoluit. niſi, inquit. Quaſi dicat: neſcio quid cauſæ ſubſit: niſi ea ſit. Vſitatum eſt *μήποτε.* Magnus vir Turiſanus monachus ita ſoluit quæſtiones ſæpenumero: niſi eſſet. *Τὸ αὐτό.* Suprà dixit hoc: denſioribus inhærere nocumenta pertinacius. *Ε'φίσταται.* inſidet. hoc eſt initium mali. *καὶ ἐμμένει,* & durat, permanet. nec abſiſtit. hoc eſt, quod ſuprà dicebat *πλεῖστον διατρίβει χρόνον,* ad efficaciā impreſsionis. ſic & ſuperius: *ὑφ' ἡλίου, καὶ χρόνου πολλοῦ.* vnde illa cōcluſio. *ὥστε μᾶλλον ἀποπήγνυσθαι*

Τὰ δὲ μανά. Raræ verò non retinent, ſed trãſ- (A) mittunt. debilem ſanè rationem. tantundem enim ſuccedit. & quònam tranſmittit? quò exeat? quid expellit? ambiuntur enim eodem aere vndecunque. non mouetur ergo. Tum ſi mouetur, ſubit alterum tantùm, ſdque quàm recentiſſimum: ergo quàm validiſsimum. Ἧττον δ' ἐπὶ τὸ ἕτερον, ἀσθενοῖς οὖσαι. Sic interpungendum eſt: vt, ἧττον δ' ἐπὶ ἕτερον, ſit ἐμπήγνυνται. minus quàm aliæ gelaſcunt: cùm tamen ſint ἀσθενεῖς. Καὶ οὐκ ἀπαστέγει. Verbum hoc hic accipiendum μέσως. eſt enim, ἀποστέγουσι, ſi de frigore intelligas: ſi de arbore, mutauit numerum more ſuo. Ὦ ἂν πυρὶ δ' ἐν κεχαυνωμένοις. Quod vel diu non manet, vel totum, confertúmque non eſt, οὐκ ἔστιν ἐργαστικόν. Nam diu quippiam manere poteſt, nec multum agere: vt febris lenta. (B) Aliquod etiam ἀθρόον ingruet, ſed non manebit: vt cùm manus per flammam traducitur. Nihil autem refert, manúſne, an flamma celeriter auferatur. Quòd ſi res violenta eſt natura ſua; paucis momentis agit plurimum: vt fulmen. hæc eſt vna fulminis comparatio. Altera, cùm præterradunt, neque manent, non vrunt omnia quæcunque contingunt. Διὰ ᾗ δεινόν. Axioma ad harum cauſarum aſſeuerationem. Dicat aliquis: videtur ſolidum reſiſtere poſſe: neque admittere debere. Ait. Si ita ſolidum eſt, vt arceat: non accipiet detrimentum. Sed ſi ita ſolidum, vt admittat, ita non rarum, vt non tranſmittat: id verò perniciem ſentiet. Vt effugiant interitum, alterutro munimento ſeſe tueantur, neceſſe eſt: aut non admittere intra ſe: aut amittere extra ſe. narrat (C) deinde in genere vniuerſali quæ non admittunt. Denſa, inquit, & robuſta. tum in ſpecie recenſet: vt Pyrum. Tertiò in genere medio à ſubſtantia: agreſtia. Atque in his quoſdam: τὰ ἄκαρπα. hæc vbique profitetur robuſtiora: quia non impendunt in ſobolem, ſed ſibi paratum habent ad tuendam vitam ſuccum. Poſt hæc etiam ſpecies recenſet: Vlmum, & Oſtryam. cùm has vocat ſteriles: intelligit abeſſe ab eis fructum maioris notæ, & ὄγκον habentem. Nanque Vlmo ſemen eſt, & quidem peculiari nomine, Samara. Tum autem in ſuperioribus libris nullam arborem ſine ſemine agnoſcebat.

Theodorus, καὶ λόγου δεῖν. Et rationem deſiderat. non rationem. non enim eſt ſine ratione, quod naturale eſt: ſed ratiocinationem. adderet aliquid: & rationem explicari poſtulat. (D)

Μετέωροι. Per ſumma ceſpitum natent. perrara eſt ſimplicitas in eloquutione Theodori. Si libeat in tam ambitioſa cacozelia ludere: dicas. ſi natant, non aduruntur, ſed coquuntur. Denique non eſt verum: radices eſſe per ſumma ceſpitum, ſed ſub ſummo: non enim detectæ viuerent.

Τῶν δὲ καὶ μανά. τὸ καὶ notat complexionem etiam ſuperioris affectus, vti diximus in Commentario. Itaque Theodorus περιεργαστικῶς, non ſublimiter ſolùm cohærent. Ὑπακούειν. Sequacia temporis ſunt malè explicat. obediunt, ſimpliciſsimé. Ἐμμένει, immanet. minus vſitata (A) vox immoratur. Οὐδ' ἀθρόον. nec vniuerſum contendit. ingruit. Καὶ τὰ ἄκαρπα ἔτι μᾶλλον. Sed etiam magis quàm ſteriles. peruerſa ſententia, neque cohæret. peruerſa: quia falſa. ſunt enim ſteriles validiores. Non cohærent autem, quia agreſtium nomine etiam ſteriles aliquæ continentur. Nemo verò ſic loquatur, Animalia fœcunda ſunt magis quàm homines. Simile huius eſſet hoc: Agreſtes frigora ſuſtinent, magis etiam quàm ſteriles.

CAPVT XXIII.

(B) *XXIII. Capitis argumentum. Declarat frigoris inæqualitatem quoad ſubiecti partes. aliâs vniformem violentiam. in Ponto demitti quiddam concretum, quaſi pruinam. flatus quibuſdam locis eſſe indigenas: quibuſdam aduenas.*

ΥΠΕΡ μὲν οὖν τούτων. Expedita quæſtione conuertit ſe ad declarandum frigoris effectiones, quas partim æquales, partim inæquales eſſe dicit. Idcirco ſeparauimus Caput hoc. quia prorſus abeſt à ſuperiore diſquiſitione. ibi nanque ſubiectorum affectus comparabantur: hic tractatur frigoris affectus. Ait enim ventorum impetum ritu fluminis delatum, eam radere partem in quam incubuerit, verbo vſus, quo & ſuprà, ἐπικλύειν: quemadmodum, inquit, & in peſtilentia. Quare ex ea euaſione relinqui ſępe loca ſine multa impreſsione, vnde fluit, (C) quia protrudit. Hoc in grandine quoque manifeſtum eſt. rarò enim cadit eas in partes, in quibus concreuerit: niſi ſanè mollis aut tenuis flauerit ventus: à validioribus autem aufertur. Propterea è Baldo & Alpibus Tridentinis, atque Tauriſcis in ſubiectos Venetorum campos deuoluitur calamitas. Inæquales autem frigoris effectiones in eodem interdum Pampino inueniri. Quaſdam gelari gemmas, quaſdam non item. Illa vocatur, vt ſuprà dicebamus, Occæcatio: quòd quaſi oculi quidam ſint tubercula illa prodeuntia. Gemmas Latinus nominat appellatione Græca. turgent enim. at hoc eſt γέμειν, plenum eſſe. Vnde & in mœrore verbum: cùm plenum ſpirituum fuligine pectus erumpit in ſonitum, qui gemitus nuncupatur. Aliâs autem contecta Vite tota: id quod locis frigidis fit: ſi ſumma extiterint capita (D) palmitum, exuruntur. Neque ſiſtitur ibi pernicies: ſed quominus peruadat ad radices ipſas vſque, non quit ipſa terra, qua reliquum tegitur, eſſe præſidio. Οὕτως ἐκ ἀκριβείς. Sanè exactè fit opus illud, in quo fit aliquid, aliquid non fit. Vbi negligentia dominatur: aut æquè omnia malè fiunt: aut omnia omittuntur. Hoc intelligimus in delectu rerum. Nam ſi agenda ſunt omnia: vtique agi omnia intereſt exactæ operę. Quòd igitur frigus aliquos tollat oculos, alios relinquat, videtur pro re operam partiri. Οἱ μὲν ὑγιεῖς. incolumes. verbum agricolarum. Κεκρυμμένης ὑπὸ χιόνος ὅλης τῆς ἀμπέλου. Hoc non eſt ſupinè prætereundum.

tereundum. Non enim tota erit niue tecta vitis, ſi pampinorum extent ſumma capita. Aut igitur ea eſt incuria. aut terra opertam oportuit eſſe vitem ab agricola, ſed paulò negligentius: ita, inquam, vt ſarmentorum extrema nuda extent. Eſſe autem mendoſam partem hanc, ſatis apparet ex illis verbis, quæ aliquid deſiderare videatur. ea ſunt: ὥσπερ ζῇ. Καταφέρονται. Non dicit, quæ: Attica breuitas: ſed ſubdit. ταῦτα δ' ἐστὶ πλατέα. quædam lata: faldas vocant Thuſci voce vetere Germanica, deſignante rem ſpariam. & dicit, φανερὸν: ne quis eſſe putet inuiſibilem πάγον ab aere ſolo: quia eſt, αἰθρία. ſic ergo ſine nube quodammodo pluit: &, contra quàm dicebat in meteoris Philoſophus, gelaſcit aer, ſcilicet locis ſeptentrionalibus. Nimirum cogitur aer quaſi in aquam, vt ros: atque inde in pruinam hanc, quæ latiorem funditur in faciem, quàm noſtrates pruinæ, quę guttatę ſunt. Itaque dixit hic, καθάπερ τῆς πάχνης. ſed prudenter, & cautè, πῆξιν ὑγρότητος ἐν τῷ ἀέρι: non autem πῆξιν τοῦ ἀέρος. vult ergo prius aerem humeſcere in aquæ modum. Multa nanque fiunt in aere, quæ latent viſum: quemadmodum cùm tonat ſine nube. Hoc audiuimus ſæpe nos, tum in Carniæ montibus, tùm hic in Vaſconia. eſt autem repentini venti tractus ab anguſta exhalatione, ſed vehemens, in aere craſſo. Anguſtatur vapor inter cōtrarias aeris interdum qualitates etiam abſque craſſitie. Τὰ δὲ πνεύματα. Tertia particula Capi. 15. in locis frigidis eſſe flatus, quos alibi diximus αὐτοφυεῖς. qui verò quocunque ex loco in aliquam rectà feruntur partem, ἰθυφυεῖς. hæc ait hic, vt oſtendat noxam eſſe, vel quia manent ibi, vel quia incumbunt aliò. Ita intelligas incommodorum differentias. Quia ſuprà dicebat: fluere more fluminis. & mox: τὰ σύνεγγυς ἀπαθῆ. vt Thracias ventus aliquando non noceat, propterea quòd abit: & Eubœam affligat, quia irruat Ideò dixit: οὐκ ἐναποστηριζομένου. Non perflare Eubœam, quaſi moretur ibi. Οὐδ' ὅλου. Pars enim eius eſt, quæ defertur illorſum. Ἀλλ' ὡς ἂν τύχῃ. Sed temere fluens. Si enim eſſet στάσιμος, noceret ſemper locis illis ex inſeſſu. At fluit: igitur haud nocet. ſic & ſuprà: τὰ σύνεγγυς ἀπαθῆ: ſic & hic, ἀκέραια τὰ πλησίον. Αὕτη τις ἰδιότης. ſuprà ἰδιότης τοῦ πάγου: nunc τῶν ἀνέμων.

Lego πνεύματος φορὰ: non φθορά. Non refert ἀπέκλυσεν, legas: an, ἐπέκλυσεν. prius deſignat motum, poſterius impreſſionem. Deleo, ὥς ἐ-ὤστε ζητεῖν: quoad reperiatur codex, cuius ex fide, quæ deſunt, reponantur. Lego, αὕτη τις: non, αὐτή τις.

Theodorus, φορὰ, impetus, rectè. delatio, motus, appulſus. Ἐπέκλυσε. Perfundit, ac diluit. ambitioſè. non rectè illud: quaſi flumen irrumperet. irrumpat. Τὰ σύνεγγυς ἀπαθῆ. Quæ tangunt ac proxima ſunt, euadunt indomita. Cum dixit: tangunt: quare addit quæ proxima ſunt? hoc eſt συνεγγίας. præterea confudit rerum naturas. τὸ συνεχὲς, τὸ ἁπτόμενον, τὸ ἑξῆς, τὸ σύνεγγυς, ſunt rerum gradus quæ aut cohærent per partes naturales: vt vnum ſit: aut vt ſe tangant, neque ſint vnum: inter quę tamen nihil alienū: aut inter quæ ſit aliquid. hæc dicimus conſequentia. Aut vt ſint aliquo modo vicinæ. Nunquam τὸ σύνεγγυς dicitur τὸ ἁπτόμενον apud Philoſophum, quaſi idem. Quod tangit, propè eſt, & omne, & ſemper: quod propè eſt, neque omne, neque ſemper tangit neceſſariò. Sententiam verò deprauauit. Non enim euadunt ἀπαθῆ: ſed relinquuntur à vento tales quales erant, ſine noxa. nihil mutantur. vox etiam illa (indomita) domanda eſt. Non enim comparatur venti vis, vt domari queant. Vt indomita mulier, quæ mariti negligentia aut deſperatione abutitur ad vtendum ſuæ naturę legi-
B bus, id eſt amentia & peruicacia. Εἰς ἀκριβὲς διῆλθεν. Vis illa rapax adeò celeriter plerunque tranſcurrit. Adeò inæqualiter. ἀκριβὲς, eſt, ὁ διὰ τὸ ἄκρα βαίνειν. exactè, accuratè, diligenter. Omnino aduerbium illud neque fidem liberat interpretis, neque eſt in rem ſententiæ. Nam ſi celeritas eſt huiuſce rei cauſa, oportuit omnes æquè oculos intactos relinquere. Hoc ſanè ex ſuperiori dogmate: vbi toties inculcabat: μὴ ἐρριπισμένον, μὴ χειμαζόμενον, διὰ χρόνου πολλοῦ: & eiuſmodi. Sed eſt metaphora ſumpta de rerum diſquiſitoribus, etiam euiuſcunque conditionis. Vbi parat coquus Fabas, vt ἔτνος apponat, ἀκριβίζει. eximit enim, quę non faciunt ad culinam: ſic Pharmacotriba; ſic qui pannos recentes purgat forcipiculis: ſic muliercula, quæ lini faſces liberat ab inutilibus
C viminillis, quæ lini podagras vocant vulgò. Sic frigus hos ſuſtulit oculos, illos reliquit intactos.

Αἰθρίας: ſereno, ac ſudo. ſæpe monendus eſt Theodorus, μὴ κινδυνεύειν. dum temere vagatur, incidit in foueam. Satis habebat dicere. ſerenum, ſudum addidit magno ſententiæ damno. Eſt enim, ſudum, ſiccum ſine vdo. at ſiccus aer neutiquam tunc eſt. Hoc ipſemet redarguat Philoſophus, cùm ait ὑγρότητος ἐν τῷ ἀέρι πῆξιν. Καταφέρονται. Quæ dicebamus ſubiiceri: Theodorus declarat, ſe in ſuo codice, aut in ſuo ingenio inueniſſe: ait enim, in modum ſquammarum.

Ἐγχώρια. vernaculi: lepidiſſimé. indigenę, ibi nati.

D

CAPVT XXIIII.

XXIIII. Capitis argumentum. Quòd à terra procedit gelu, plus nocere: quod ab aquis minus. viciſsitudines ſe mutuò ſubeuntes gelationis, & reſolutionis, eſſe pernicioſas, ita termi ſolo maiores à gelu noxas eſſe, quod à terra fit. non ſæpe ſummos gelari penitus ramos, ſed ſuperficie tenus præ ſe ferre. proinde interdū etiam regerminare.

O ΔΕ' τῆς γῆς πάγος. Tres agnoſcebat gelu cauſas: ab aere ſereno, ab aquæ humore, à terra. de aeris maleficio dixit: nunc de terrę ſimili opere: quod etiam cum aquarum comparat cauſis. Multos autem ſtatuit gradus ad hunc euentum. Primus ſimplex eſt, abſque vlla circunſtantia. Secundus, ſi nudatos terra truncos

inuenerit ad radices. id quod fit in ablaqueationibus. Quin macram vineam ſic ſtercorant vinitores. Statim à vindemia circunfodiunt, vt eo collapſæ frondes putreſcendo ſtercoris vim præbeant. Tertius: ſi confluxerit aqua. Sanè penetrat aquæ frigus magis, quòd aqua denſior quàm terra eſt. itaque partes omnes obſidet. Quartus: ſi diu manſerit. interimit enim. Quintus: ſi terra laborata ſit: eſt enim laxior, ac proinde facilius admittit. Ideò ſuprà calcabat terram. ſic mox: gelu minus infeſtari arbores, quæ in ſolo ſunt denſo. Sextus: cùm gelat, deinde ſoluitur: rurſus gelat, rurſus reſoluitur. ſic enim exhauriri vitę vim. Hęc in prima parte. in ſecunda ſcribit: haud ſemper ad interna vſque viſcera graſſari frigus, ſed ſuperficie tenus aliquando: neque nocere, ſed colorare tantùm ſpecie quadam veræ aduſtionis. Quamobrem interdum reſumere vires, atque facultatem regerminandi. Poſtremo loco ſtatuit gradus, quoſdam illius regerminationis: ſcilicet quoad celeritatem atque eius cauſas. Περιβεβοθρευμένα, circunfoſſæ. is eſt affectus terræ, foſſio: quem ſequitur arboris affectus, cùm ait: καὶ γυμνά. Ἐὰν ὕδωρ, præſertim ſi fuerit aqua ibi. Quia plus obſidet aqua longè, quàm terra.

Εἰς κάθυγρον. Radices factæ imbecilliores, tum ab ipſa denudatione, tum ab oppugnatione diuturna: quia dixit, διαμένῃ: μένῃ ὄν, διά. nocumentū ſignificat internum ex perpetuatione. Ἐξισχύει. Notabis & hîc τὸ ἐξ, in compoſitione ad complementum ſignificati. Sic Euripides cùm ſæpe alibi, tum in Hippolito: ἐξαρκεῖ. ſatis erat: ἀρκεῖ. ſed ſignificat, vſque, & vſque: ἐκ τοῦδε, καὶ τοῦδε, καὶ τοῦδε, καὶ πόῤῥω ἄλλου πρὸς ἄλλο, μέχρι τοῦ περανθῆναι. Ἔτι καὶ ὅλως. & exemplum, & modus alius. Exemplum à terra laborata. Similitudo. cùm omnino laborata, & cùm circunfoſſa tantùm. Dixit, ὅλως: quia laxatio ſoli generalis eſt, & ad alium quemuis cultum, & ad ablaqueationes.

Ἀπαθέστερα δέ. Intermiſcet remedium, ſicut & ſuprà: βοηθεῖν, καὶ φυλακή. ita hîc. ſtercoratione caueri, & prohiberi: foueri enim. Hoc ab arte, & præuenire, & ſubuenire. Nam ſi contingat, vt nix demiſſa ſit, atque tum frigus vel per ſe, vel per pruinas ſuperuenerit, atque gelauerint: ſoluitur gelu, quia terra niuibus præfermentata eſt. Ideò dixit in præterito πεσούσης. Poſtquam nix ceciderit, ἐπιγένηται ψῦχος. Tria ponit: Duos effectus: minorem, ψῦχος: maiorem, πάγος: cauſam efficientem, πάχνη. Ὁ δ᾽ ἀπὸ τῆς γῆς. Nunc gelu comparat, quod à terra, quod ab aqua. Videtur contradictio ſuprà, maius ab aqua nocumentum, ſi ſcrobibus, ineſſet: hîc ab aquæ gelu, minus. Intellige ſuprà, vtrunque gelu eſſe tum à terra, tum ab aqua. quod à terra gelu fit, augentur à gelu, quod ab aqua fit. Hîc autem à pluuiis tantùm dicit, quę poſteaquam demiſſæ ſint, gelantur. Ἅπτεται γὰρ μᾶλλον. ratio. quia non deſcendit ad radices aqua: terra verò circunſtans attingit. Χαλεπώτερος δέ. Tanto peius: ſi laxetur gelu, tum denuo repetat: poſtea ſubeat reſolutio: Poſtremò

A recurrat iterum gelu: neceſſe eſt, ex tot mutationibus arbores malè haberi: earúmque vires reſolui. Ex ea nanque agitatione fieri quandam veluti excuſſionem. Itaque contrarium agnoſcit ad contrarium euentum: cùm ait. Ὁ δὲ ζῶν ἐχέσ κατακλείων. Quod perpetuo gelu premit atque incubat, introrſum calorem trudit, eúmque ſeruat: modò ne multùm excedat. ideo dixit: πλεῖον ἐὰν ὑπερβάλλῃ τοῦ χρόνου. actio nanque intenditur, aut intentis per gradum qualitatibus, aut contentis porrò per ſucceſsionem: quorum vtrumque patet in exemplis ſerræ & ſecuris, vno ictu multùm: ſerra pluribus. Καὶ χαλεπώτερος. Non eſt alius modus ab eo qui erat in agro κατειργασμένης τῆς γῆς: ſed alio modo, idem. Nempe raritas: quæ nocet vtrobíque. at in laborato ſolo nocet fortuitò.

B In terra ſuapte natura tenui ſubeſt natura apta ad eas incommoditates. Hoc enim eſt, μὴ εὔγειον, μὴ πυκνὸν: μανὸν ἔγκειμαι. eſt autem εὔγειον, quod & βαθύγειον: cui negatio facit, vt ſit contrarium. Sicut eſt contrarium τὸ πυκνὸν τοῦ λεπτοῦ: τὸ ἔγκειμαι τῷ λεπτῷ. Διαδύεται, ad interiora magis ſeſe promouet. Progreſſus πορρωτέρω. itaque ἅπτεται τῶν ῥιζῶν. & addit: καὶ ὅλον τὸ δένδρον: à radice nanque pendet earum ſalus. Itaque ſequitur reſponſus reciprocationis. Quemadmodum in gelu ab aere lationis initium erat ab ſummo, vnde ima occupabantur: in gelu à terra, contrà: ab radice in ſumma fit inuaſio. Eſt enim iure initium effectionis cauſæ proximum. Συμβαίνει δέ. Secunda pars: in qua comparat ſubiecti partes quoad ge-

C lu. Summos ramos aliquando gelaſcere, neutiquam radicibus lęſis. Hoc enim rarò, ὀλιγάκις: & paucis, ὀλίγοις. quod ad rem attinet, rarò: quod ad ſubiectum ſpectat, paucis. Αἴτιον. Ratio eſt ab obiice: munimento enim ſibi habent terram ipſam. Nam ſi ſuprà, mediocris (dicebat enim μετρία) ſatis erat ad arcendam perniciem, quæ vitibus accumularetur: quanto magis proderit radici terra multa, non mota, denſa, ſuo loco, ſubtus, tecta vndique? adde, quòd ab ſummis, atque extantibus partibus aufugiens hoſtem calor intimus, abdit ſe in ima, & ſub ima: vbi & ipſe tutus eſt, & ſubiectum ſuum tuetur, radices ipſas.

Ἐνίοτε δέ. Nunc comparat partes ipſas ſuperiores cum ipſiſmet. Non enim ſemper aduri, ſed tentari tantùm. & perniciem de facie præ ſe

D ferre: intus non laborare. Ἀλλὰ μᾶλλον. Aduerbium hoc non iungitur illi verbo, quaſi ſit ita, plus vruntur: ſed comparat cum ſuperiore, ἀπόλλυνται. potius aduruntur, quàm intereunt. τὸ ἐπὶ, ſignificat ſuperficiem. Si vſtionem letalem deſignare velit: potius vtatur illo, ἐκκάονται, exuruntur.

Καὶ ταῦτ᾽ οὐκ ἀφαιρεῖν. More ſuo præcepta fundat agriculturæ: videantur cuipiam amputandæ: quandoquidem nocēt demortuæ partes, ſi relinquantur. Hoc etiam ſuprà. hîc autem vetat, quia non ſint interemptæ partes illæ. non igitur auferendæ. Πολλάκις. Sæpe, inquit, ſuperueniente germinandi tempore germen effundunt.

Ἅμα τῇ ὥρᾳ. Vſitata huic Philoſopho loquutio.

quintio ἅμα τῷ ὕεσθ. διεξηρκάσθη. Πάλιν ὑγρὰ γίνεσθαι, verba populariter ſcripta. Nam ſi videbantur arida, neque tamen erant: non humefacta ſunt pòſt iterum. Διό. Simul, quod & ſuprà fecit, prodigiorum amouet ſuperſtitionem. Οὐκ ἄτοπον. Naturale enim eſt: vt quod non interijt, conualeſcere queat aliquando, atque ad priſtinas redire functiones. Fortaſſe circunferebatur in opinione hominum de olea tale quiddam. Iccirco ſuo more caſtigat Philoſophus eos quos huiuſce rei religio inceſſerat. Id iudicium fulcit axiomate admodum veriſimili. facilè reſtitui eas arbores, quarum folia craſſiuſcula ſint. Itaque ſignatiſſimis ait verbis: tentatam modò ſuperficiem: ἐπιπολῆς & χροῖαν. & ſubdit. Πρὸς δὲ τὴν ἀρχήν. Ad ramorum medullam non perueniſſe malum: quin ne ad ipſa quidem principia foliorum. Optima deductio. Principijs incolumibus, non deſperatam eſſe vitam. Nota loquutionem, ἀλλὰ φαινομένη τις. non ariditas, ſed facies quædam.

Φαινομένο τῇ ξηρότητι. Propter ſiccitatem credita eſt ariditas. Non enim tertius caſus regitur à participio: tunc enim eſſet idem φαινομένη, quòd ὁμοία: non malè, ſed vſus non patitur. Perindè eſt ac ſi dicat: διὰ τὴν ξηρότητα. eſt, vt ita dicam, inſtrumentum credulitatis hîc, ἡ ξηρότης. ideò poſitum in tertio caſu. Ὧν τὸ φύλλον σαρκῶδες. Quia dixit: καὶ ἐπ' ἄλλων: alijs quoque euenire: declarat, quæ ſint hæc alia. Quarum, inquit, carnoſæ frondes ſunt. in his enim latet intus vitalis in pulpa calor: corium modò ſtringitur. Καὶ θερμὸν σαρκῶδες, erat materia reſeruata: θερμὸν eſt principium germinationis, & principium conſeruationis reliquiarũ. Non enim extinctus eſt calor, ſed repulſus tantùm. Τὰ λεπτὰ, è cõtrario cõtraria. tenues frondes vri. Exemplo confirmat Mori. frigida nanque, tenuis, aquoſa. Ἢ δ' αὖ δάφνη. Videndum an laurus ſit ficu calidior. fici nanque ſuccus vrit: puſtulas ciet: lauri non.

Ταχεῖα δέ. Gradus ponit huiuſce renouationis. quaſdam citò referri ad priſtinam valetudinem: aliâs tardius. cauſam celeritatis aſſignat duplicem: materiam, radicis plenitudinem, eorſum reducto humore, atquè ibidem coacta: & formam· ἰσχυρὰν: robur. Τῆς ἐτησίας τροφῆς. Alimento illius anni cumulato, quod ſibi retinuit radix, nequedum diſpenſauit. Ἔτι δὲ τὴν ταμιείαν. Haud ſatis eſt retinuiſſe: oportuit etiam ſeruaſſe opportunè: prudenter, atque œconomicè, conferre quà opus eſt. ideò dixit: ποτὲ εἰς εὔλογον ἀναλίσκεσθαι: verbis ſignatiſsimis. ποτὲ, reſpondet illi, ταμιείαν. εἰς εὔλογον, reſpondet illi, ὁ, διδόναι. ἀναλίσκεσθαι, reſpondet illi, συνηθροισμένης. Εὐλόγως δ' αὐξάνεται ταχέως. Concludit, quod propoſuit. duo ſunt: & crementum velox, & καρποτοκία, quod plus eſt: tantum abeſt, vt exurantur.

Lego ὕδωρ ἐστασιακός. Et διαμείνῃ: non, διαμείνῃ. Ψύχος γὰρ καὶ πάγος, deleo γὰρ: & notas parentheſeos. ait enim: frigus aut pruina ſi niuibus ſucceſſerint: non noceri, quia niue terra fermentata eſt. Et ὁ δὲ τοῦ ὕδατος ἔχων, abolita coniun-

A ctione. Legitur: χαλεπώτερον δὲ καὶ ὕπος κεχυμένου. alterutrum deſendum. Lego: διαλύεται, ſubit: non, διαλύεται, ſic infrà, capite vigeſimonono, noſtræ ordinationis, de Pice loquens ob ſuam tenuitatem ſubeunte: καὶ διαδύεσθαι πόρρω. Et ἐπὶ τὴν τῶν φύλλων. non, οὕτω.

Theodorus, ὕδωρ στασιμόν: aqua reſtagnans: peſſimè. reſtagnant fluuij cùm ſuperant ripas, & occupant vicina. at hic vult, pluuiam ibi fuiſſe collectam. Διαλύεται διὰ τὴν μανότητα, καὶ αὐτὴν τὴν πηγνυμένην. Minus ægrè ratione vtique congelabitur. raritas enim facit vt ſeges facilius ſentiat. Neque Latina cum Græcis conueniunt: & corrupta ſunt ita vt à me non intelligantur. emendandum verò arbitror; vt non ſeges, ſed frigus le-
B gatur. Nihil enim hîc cum ſegete. vox autem illa (ratione) ex illius phraſi eſt. Ὁ τῆς γῆς πάγος, terræ gelicidium. quomodo eſt gelicidium, ſi à terra eſt? non enim ab imo quicquam cadit. at terra, ima. à terra porrò ſubit. erit ergo potius geluſcandium: aſcendere nanque, ſcribit hîc.

Ὅταν ὑετὸς καὶ πάγος ἐπιμίγνυνται, cùm pluuia, & gelu miſcentur inter ſe vicibus. ambitioſiſſimè. Nam quomodo miſtio eſt ſi cùm adeſt alterum, abeſt alterum? neque pluuia hîc vlla, ſed ὁ ἀπὸ γῆς πάγος. Itaque ne mox quidem glaciem nominauit. non enim glacies eſt, niſi ab aqua. Καὶ διαλύεται πορρώτερω. Theodorus legit, διαλύεσθαι. ait enim: haud enim poteſt aquæ calore reſolui. nõ bene. Imò longè melius reſoluitur calore frigus, quod in raro corpore conſiſtit. ſed ſic dicendum:
C οὐχ' ὁμοίως δὲ μανὴν, ſcilicet ὁ πάγος. non æqua calefacit per ἀντιπερίστασιν., quia non circumſiſtit, ſed διαδύεται, ſubit. at in terrã denſam nequit ſubire. Itaque excluſus à calore calorem concludit.

Παρ' ὀλίγους, apud paucos, in paucis. Προβολήν. arcentem. munimentum. obiicem ad verbũ.

Καὶ αὐτοῖς, toto corpore. Huius pronominis (ipſe) vim, atque vſum ſatis alibi demonſtrauimus ex Virgilio, Statio, Plinio. ſic dixiſſem: tùm ipſam tum folia. Καὶ τῷ ἄλλῳ χροΐᾳ. Theodorus aliter legit: καὶ τῇ θερμότητι. ſic enim ſcripſit: atque calore.

Πρὸς δὲ τὴν ἀρχὴν, vim genitalem, τὴν βλαστητικήν. quia βλάστησις καὶ καρποτοκία principium illud pro ſe habent. Οἷον μορέαν. Ita legitur vulgò, de Mo-
D ris. Theodorus legit μυῤῥίνην. Myrti tamen foliũ non caret pingui. eſt autem frigori valde obnoxium. Οὐ θερμὴν. Hic bene cecidit moroſitas Theodori. ferè enim vtitur hoc aduerbio (minus) pro integra negatione. Sicut & dudum (minus ægrè) & alibi ſæpiſsimè. At hîc commodiorem facit ſententiam: vt non neget penitus calorem, ſed comparat. non enim Myrtus nullas habet calidas partes.

CAPVT XXV.

XXV. Capitis argumentum. Soluit quæſtionem cur pruinæ, quàm niue magis arbores congelentur. quatuor rationibus: quia diutius inſidet: quia tempore magis alieno: quia mordacior: quia tenuior.

ΟΔ Β' τινες θαυμάζουσιν. Hic quoque ſecuimus. Nam quæ hæc antecedunt, pertinent omnino ad eorum rationem, quæ primùm videntur areſacta, tum deinde germinant. At hæc alia prorſus materia. quippe cauſas explicat, quæ ſuprà ſunt adductæ, atque earum excutit naturam per collationem. Quare nix non congelat: pruina, quæ minore ſit quantitate, congelet. quatuor è locis elicit argumenta. Ab iis quæ ſubſtantiam, & ſpeciem ſequuntur, quæ prima in natura ſunt, poſtremo loco poſuit: quia procedit à notioribus. notior autem eſt inſeſsionis diuturnitas, quam primo loco ponit. Deinde pruinæ caſus: quia fit poſt germinationes. Igitur à ſubiecto hic argumentatur, & patiente, non agente. nix autem ante germina cum ligno ipſo rem habet. duæ poſtremæ rationes. Quia mordax. mordet autem, quia ſubit. huius cauſæ cauſa: quia tenuis. Eſt autem tenuior, quàm nix: quia materia de qua fit, tenuior eſt, quàm de qua fit nix. Eſt enim aqua congelata nix: pruina ros concretus. eſt ergo coactus aer. Hæc ſunt argumenta: quorum primum patitur obiectionem. non enim verum eſt, pruinam diutius inſidere: eius cruſta nempe tenuis, facilè ſoluitur à tepore: niuis craſſitudo maior. Itaque tres aliquando menſes inſidet in Italia: ſæpe triginta dies pruina ſoluitur eadem ferè die: ſi ſol illuxerit. Nam quod ait: niuem non manere, propterea quòd excutiatur: pruinam verò ſeſſilem pertinacius: id nihil eſt. nōn enim excutitur tota. & quod remanet, valet tantundem pruinæ: ſi compares quantitates. Ratio potius eſt in partium conſtitutione: denſior enim eſt & cōpactior pruina. Itaque vrit: vnde & nomen. vrit ergo plus: ſicut arundo ignita plus quàm ſtuppa.

Ἐκπήγνυσιν. Etiam hic animaduertes τὸ ἐξ: velut apud nos, exuro, exupero. alio modo, extirpo, ſicut ἐξαιρῶ & alio modo exalbidus, quemadmodum apud Hippocratem ἐξέρυθρος. Non penitus rubra, ſed exiens aliquantum ex ipſo rubore.

Μετριωτέρα: quoad quantitatem. Ἀπτάχεται, non ſanè vbique. at in illis quoque locis, vbi diu durat nix, minus vrit quàm pruina. Ἔπιλα καὶ πλάδησις, affectus rami, vel pampini. quia cùm vacat operè pampinus hyeme, niuéque operitur: quid tum poſtea? lignum eſt, vetus eſt, durum eſt: vis genitalis intus eſt. At cùm operatur, & prouehit germina: tunc oppreſſus pruina perdit operā, tenellam, incohatam. Ἐπίκηρον, vox ſatis frequens huic autori. fato obnoxium. Ὑγραινόμενον. Quod non eſt durum, velut ante germinationem. Καὶ μανούμενον. Quia germinat, rareſactus, & laxatus palmes: vnde aprilis ab aperiendo: itaque accipit iniuriam. Λεπτοτέρα. Pruina eſt niue tenuior, quoad partes, quibus cōponitur, ſed non percipitur ſenſu palàm: quia partes eæ plus cohærent. Non enim tantum concepit in ſe aeris atque nix. quare frigidior. ſicuti frigidior eſt glacies quàm aqua ipſa, ex qua facta eſt.

Σφοδροτέρα. Vehementior gelatio fit. quin

A eandem ob cauſam pruina quàm nix concreta magis eſt: propterea quòd conſtat è materia tenuiore. Vt in problematibus diſputatū eſt: aquam citius congelari, quæ calefacta fuerit, quoniam tenuior effecta ſit. Vt hinc quoque medicaſtri aquæ coctæ calumniatores deuciantur. Ἡ δὲ χιών. Dicat aliquis: atque niues diutiſsimè videntur inſidere. verum, inquit, eſt: cùm totum integant ramum. at tunc obſident calorem: itaque iuuant. Hoc quoque perpendendū. Non enim totum obtegunt, ſed ſupernam tantùm partem: nihilo ſanè magis, quàm pruina. Τὸ δ' ὅλον. Denique, inquit, actio tota prouenit à vi. Τμητικωτέρα. Magis incidens. ſic etiam loquuntur Itali. Tam aſperos aquilones, vt incidant faciem. ſubit ſanè, ac ſoli partes ſeparat. Itaque noualium gle-

B bas redigit ad puluerem pruina. At quare incidit: cùm contrà cogat frigus? qui ſeſe induit, atque corrumpit id humoris, quanto cohærent partes ſicciores. Eſt enim humidum ſiccarum gluten. Frigus autem non cogit, niſi ea quæ humida ſunt penitus. Non enim verum eſt quod vulgò dicitur in libro de miſtorū affectibus: frigus non congregare, niſi diuerſignera. Contrarium videmus in oleo, metallis, aquis. glebas autem, quas ititio cōcreſcere facit, tandē redigit in puluerē, abſumpto eo quod erat heterogenes. Τοὺς νεοὺς, noualia.

Διαχεῖν τὰς βώλους, glebas diffūdere. ſicut ignis diffundit liquefactilia, ſed alio modo. Δάκνουσαν, mordentem. quid hic eſt mordere? docebit tranſlatio. dens mordet: ſeparat. eſt ergo morſus ſepa-

C ratio. Vnde & nomē, μόρσιον. cùm abſcindimus portionem, neque totū voramus. Ita pruina mordet: quia ſeiūgit glebas, & aliorum partes, quibus incumbit. Apud Horatium mordet æſtus Oleam quia rugoſam facit, dum exuggit. Λεπτοτέρα. Definitiones ex meteoris. nix eſt ex nube ſpuma, concepto aere. Καθ' αὑτήν. Pruina conſtans ſeipſa tota. nempe ſi ſenſum conſulas. Nā ipſa quoque tota ſpuma eſt, & bullæ minimè cohærentes.

Καὶ ὑγρά. Quaſi nix terreſtrior ſit: pruina humidior: quanto eſt aere craſsior aqua.

Lego κατακρυπτομένους ὅλους: non, κατακρυπτομένης ὅλης. teguntur enim rami, non autem nix.

Theodorus, μετριωτέρα: infirmior. nulla tamen ratione infirmior eſt, ſed compactior & frigidior multo. ſed ad copiam reſpexit. Οὐκ ἐπιμόνη.

D Theodorus addidit: iis omnibus partibus. at quæ relinquuntur partes, quare non efficiunt idē quod pruina? Ἐπίκηρον, fragile. imò, ἐπίχειρον: vt loquiquitur Euripides: ſiue ἔνοχον, obnoxium cuiuis iniuriæ, non autem fragile. quin rei ſiccæ affectus eſt. fragilitas. Germen autem ſeipſo tunc eſt humidius quouis alio tempore. Iccirco dicit: ὑγραινόμενον. nullum autem humidum fragile, ſed flexile. hoc declaratū eſt in libro de affectibus miſtorū.

Ὑγραινόμενον, καὶ μανούμενον. Humeſcit, rareſcitque. nequaquam. omne vegetabile ſtatim ab ipſis momētis ortus ſui amittit aliquid humoris. Itaq. germen cùm prodit, prodit è ſucco humidiſsimo, & denſatur: at denſando non humeſcit, ſed de hu-

mido remittitur. Non igitur tali verborum flexu fuit vtendum. ſed hîc ἐγχυματιζόμενον, ſignificat ſimpliciter humidum, non autem humeſcens. humeſcere enim præter quàm quòd humorem ſignificat, conſignificat etiam tractum acquiſitionis humoris illius. Τὴν ἔξω. frigus quę foras verſus arcebitur. melius: frigus foris excludetur. non enim arcere deſignat motum. at (foras) ſignificat terminum motus. Τῷ ζωπυρεῖται μᾶλλον, quia magis conſiſtit. non apud Latinos vſus huius verbi (conſtare) ad id ſignificandum. Πολυπνευματῶδες, ſpiritum in ſe admodum continens. peregrina loquutio. dicam: tu es admodum diues. at non dicam: tu habes admodum diuitias.

CAPVT XXVI.

XXVI. *capitis argumentum. Quærit vtrum concretiones in aere craſſo fiant, an in tenui, diſputat locorum exemplis ad vtramque partem. & concludit ab vtroque.*

AI' δ' ἂν πήξεις. Poſtquam declarauit gelu ſpecies, in aere, aqua, terra: quæque maleficia proficiſcuntur in arbores ab ipſis: nunc quærere inſtituit ſuper vno tantùm ſubiecto, ſcilicet aere. Qui cùm ſit quibuſdam locis tenuis, alibi craſſus: quærit vter ad gelu paratior ſit. Diſceptat pro vtraque parte, recenſitis locis, quæ craſſo aeri ſubiecta ſunt: quæque tenui fruantur. Tandem huiuſce mutatione conſtituta ſubtiliſſima diſtinctione, demonſtrat ab vtroque & fieri, & eſſe. Tum non ſolùm ſpectanda loca, tanquam aere prædita peculiari, ſed etiam quocunque in loco aeris mutationes. Quod iccirco adiunxit, vt oſtenderet, non à locis ſolis exempla petenda ſemper. haud enim ſemper eiuſdem modi eſſe aerem iiſdem locis, ſed aſsiduè vbique aliquid pati mutationis. dixit, ἁπλῶς: quod alibi, ἀπλῶς. id eſt, ſine alius cauſę admiſtione, an tenuitas aeris cauſa ſit, qua concreſcat aer. eodem modo de craſſo. More autem Peripatetico duas dat controuerſias partes: πότερον παχὺς, ἢ λεπτός. deinde, quod tandem concludit poſtea, hîc tertio loco ponit. Tum ſi concludit, ex vtroque fieri: rurſus quærit, ex vtro magis. ſic & Præceptor ſolet: & cum Porphyrius imitatus. Εἰ μὲν γάρ. Primum argumentum. ſi aer non gelatur, niſi cùm ſerenus eſt: ſanè gelatio non erit aeris affectus craſſi. probatio. quia ſerenus aer tenuior eſt. Hæc eſt minor ſyllogiſmi propoſitio. idem eſt: ὅπερ μὲν ἀὴρ αἴθριος: &, εἰ μὲν ἀήρ. Ἅμα δέ. Alterum argumentum ab effectu craſſus non ingreditur: gelatio non euenit, niſi ſubeat: tenuis ſubit. Ideò dixit: διαδυτικώτερος: ſicuti ſuprà διαδύεται πορρωτέρω. Ἔτι δ' εὐψυχότερος. Tertium argumentum ab effectu. aptior eſt ad patiendum tenuis: plus ergo patietur. Gelatio paſsio eſt. probat: quia aqua attenuata citius gelatur. attenuatur autem præcocta. Εὐψυχότερος, infrigidabilior. Hactenus ab aeris natura: nunc ab hiſtoria locorum. Συνεπιμαρτυρεῖν. vt ſint exempla probabilia, non demõſtrationes.

A Iccirco vocauit μαρτύριον: ſic & Præceptor: & alibi dicit, σημεῖα. Galenus ſuper primo prorrhetico, σημεῖον eſſe probabilium, τεκμήριον neceſſariò conſequentium. Aliter tamen rhetores. τὸ ἐπί, ſignificat acceſſionem probationis: τὸ σύν, ſimilitudinem cauſæ. Οἱ εὐαίθριοι. Loca, quæ ſerena dicuntur vulgò, plus gelaſcunt. aliud eſt, εὐαίθριον. illud refertur ad aeris ſimplicitatem: hoc ad aeris fruitionem qualiſcunque. At iam ſerenum eſſe tenuiorem, iam dictum eſt. duo dixit: πλείω de locis: maior pars. πολλάκις, de tempore: ſæpe. Ἐναντίον. Poſſet aliquis afferre pro cauſa locorum conditiones. Itaque non eſſet, ἁπλῶς & ἀπλῶς, vt dicebat. verbi gratia, latitudo, & anguſtiæ locorum. nanque in anguſtiis aer immobilis plus congela-
B tur: fuſiora loca plus excipiunt externarum impreſsionum. Quapropter non erit, ὅλως, ab aeris tenuitate, ſed ἐν μέρει ab iis circunſtantiis. Vt hoc obiectum tollat: vtriſque locorum conditionibus idem docet euenire. ac primò de anguſtis. ait enim. Μακρὰ γάρ. Vt ad Cranium in Corintho, & ad Olympum. Σκληραὶ γάρ. Vtrunque coniungit, τὸ αἴθριον, καὶ τὸ σκληρόν. graues, ac duræ ſerenitates. Duritia hîc habet apud Latinos metaphoram ſanè duram. rigidam dixeris: vnde & rigor, communi deſignatione tum frigoris tum duritiei ſerenum igitur eſt τὸ πηγνύον. Τοῖς φυτοῖς, probatio duplex. & plantis, & hominibus: nequis non putet rem eſſe vniuerſalem. Καὶ ἐπὶ πλείοσι. Contraria conditio locorum patentiorum. Καὶ ὅλως. Aliud à locis argumentum, ex
C iſtarum in aere qualitatum mutatione. mutari gelationis rationes atque euentus. Quæ loca fuiſſent ſub aere craſsiore, tantiſper haud eſſe gelata: poſtea mutata conditione, ſcilicet aere attenuato, contigiſſe vt gelaſceret. Exemplum capit ex campis Lariſſæis: vbi ſtagna fuerant olim, ac propterea craſsior aer, atqui inde tepor. ea ſtagna, vbi emiſſa, locum fecerunt reſiccatiorem: frigidior facta regio eſt, ac frequentibus infeſtata gelationibus.

Ἐξαυανθέντος. αὔω, radix verbi eſt, ſicco: niſi quiſpiam malit: ἐξαυανθέντος ἀναίνεσθαι. vſitatius enim eſt. Καὶ ἐπισχεθεν κωλυθέντος, mira oratio. nam dicimus curſum prohiberi, cùm retinetur obiicibus, aut alia qua ratione. Hîc autem prohibetur quies emiſsione & laxatione. Σημεῖον δέ.
D quibus indiciis doces frigidiorem factam regionem? quia dum eſſent ibi ſtagna, læta erant oliueta, ipſarúmque arborum viſenda ſpecies: pòſt nullę extitere. Μεγάλαι, καὶ καλαί. Non ſatis eſt, proceras eſſe: oportet etiam eſſe ſpecie conuenienti.

Καὶ αἱ ἄμπελοι. Etiam à vinearum incommodis aliud argumentum. Ὅτι δὲ τὸ ὕδωρ, vult ſcrupulum tollere. Dicat aliquis. elementorum omniſi aqua eſt frigidiſsima. Quomodo tepor inde? quia hîc oratio Philoſophi manca eſt atque conturbata. nec dat rationem, ſed narrationem tantùm: Dicamus nos. corpulentior aqua magis eſt obnoxia putrefactioni. in omni putrefactione calor. Omnis aqua ſtagnans corpulentior. Videamus, verba ipſa, manca, & corrupta eſſe. Nam quęnam

tionem. Deinde, vter agat fortius. Sic enim dabitur exquiſitum iudicium. (A) Celerius ager cogitur tenuis & ſerenus, quia minus humidus. Siccitas enim frigoris aſſecla eſt. Tum fortius agit, quia penetrat. Ac tametſi non inſidet, tamen ſemper ſuccedit recens integris æquè viribus. At quare immotus magis Vites gelat? Quia ſecum affert madorem quendam qui ſubiens gelatur. Tenuis autem ille ſine vllo madore eſt.

Lego μὴ δι' αὐτοῦ παχὺν ὄντα non autem αὐτόν. Ridicula eſſet ſententia. Si gelatio non eſt affectus aeris craſſi, videbitur nullius eſſe aeris: Et διαλυτικώτερον, non διαλυκώτερον. Et εὐπαθέστερον, non autem ἀπαθέστερον Sic & in fine capitis & hic, ψύχεται. Et ἐξαυθέντος aut ἀναυθέντος, non ἀυχθέντος. (B) Et ἐν πέζαις tribus locis, non autem ἐνσταλάξεσι. Et ἀλεεινοτέρα: tepidior, non ἀλεεινοτέρα. Et ὑλαίας, ſicut & in libris ſuperioribus, non ὕλας. Et ἐφ' ὧν Θρᾴκην, non ᾧ. Et μᾶλλον οὐ πήγνυσιν addita particula οὐ.

Theodorus legit (vt ſcriptum eſt) διαλυτικώτερον, diſſolutione habilior. malé διαλυτώτερον, conſignificat paſsionem: διαλυτικώτερον, actionem. Dicimus, diſſolutio gratiæ & pecuniæ, non diſſolutio Cæſaris, Alphii, Alexandri. Εὐπαθέστερον, ſentit celerius. ambitioſa tranſlatio. Quid enim aut qui ſentit aer? Et τὸ εὖ, non ſolùm deſignat celeritatem, ſed etiam habilitatem. Non enim τὸ εὖ ὡς τὸ βραχύ, vt ait Præceptor in ſecundo Rhetoricorum. Facilitas & celeritas diſiuncta ſunt non ſolùm notione, ſed etiam natura. Quicunque facilè patitur, celeriter patitur: non è contrario. (C) Celeriter patior iniuriam: non facilè patior. Σκληραί, diræ. Fortaſſe ſcripſit, duræ. graues. Quæ addidit verba, non leguntur vulgò (quamuis vicina inter ſe ſint). Neque è re videntur. Non enim vicinia prohibere debuit. Quin augere potius: quoniam cogitur intus aer, ac quaſi ſtrangulatur. Ἐξαυθέντος, aqua educta. Id quod antecedit, pro eo quod ſequitur.

Καλαί, optimæ, ſpecioſæ. Τὸ περὶ συμβάν, quod circà euenerat. Imò quod agro euenerat, ex iis quæ circa eam eſſent. Ait enim, Hebri vicinia tepidiorem factam. Ἀκινητότερος γάρ, ſtabilior atque immotior. διὰ τοῦτο τὸν ὕδατα ὁ σφόδρα αἴχυλος. Κοῖλος καὶ ἔνυδρος, cauus & riguus. Riguus eſt vbi fluunt riuuli. At cauis non fluunt locis, ſed torpent aquæ. Ideo ἔπι, ἔνυδρος. (D) Ὕλώδης, ſcatebat arboribus. Hoc & alibi indicauimus. Scatent res mobiles, ac per ſe quidem. Εὐκίνητος ὢν ἢ κεκομισμένος, habilis minúſque ſtabilis. Ταχείαις μεταβολαῖς, crebris inter ſe vicibus. Aliud omnino. Non enim vult commutationes illas ſeſe inuicem ſubire ac repetere. Satis eſt ſi inchoata gelatio contrarii ſuperuentu ſemel deleatur: nec opus eſt alterius illius reuerſione. Itaque apud Philoſophum nulla eiuſmodi crebritas. Et vult celeritatem, quam non deſignat Theodorus. Ἔμμονος, firmius continetur. diutius. Nam firmiſsima quædam, non tamen durant diu omnia neceſſariò: vt odia, aut amorũ inſaniæ: quę nullis artibus dũ vigẽt, conuelli queunt. (A) breui tamen dilabuntur. Σωματωδέστερα, calloſiora. Hoc alibi quoque caſtigauimus. Aliud eſt τύλος, callus: πῶρος, toſus: ὄγκος, moles: σῶμα, corpus.

CAPVT XXVII.

XXVII. capitis argumentum. Aeſtus exceſſus plantas interficit, præſertim nouellas. Aeſtus natura magis aduerſum quam frigus.

Ἡ δὲ τοῦ καύματος. Cùm meritus cauſas interiores væſtigaret, vnam ſtatuebat exceſſum: eamque in duobus, in frigore, quod gelu nominatur: in calore, qui vocatur æſtus. De gelu dixit: nunc abſoluit quod reliquum eſt. (B) Interire plantas æſtu, nouellas potiſsimùm: quare etiam ἔπι τεία. Quæ non plus anno viuant, eæ ſanè ſemper nouellæ ſunt. Veteres non item mori, nempe ob radicum robur tutas, ac præterea propter magnitudinem: à quibus de integro queunt vitæ renouare principia. Iacturam tantummodo facere fructuum, aut ad ſummum etiam germinũ. Hoc eſt quod dicebat, ἀλλ' εἴπερ τοὺς βλαστούς, καὶ τοὺς καρπούς. Nota A ticiſmum, εἴπερ. Deeſt enim totum illud ἀλλὰ μόνον τοὺς βλαστούς, εἴπερ κάκιστα. Sic in Nubibus Ariſtophanes. κἀπειτ' ἀπὸ ταρροῦ τοὺς θεοὺς ὑπερφρονεῖς: κ' οὐκ ἀπὸ τῆς γῆς, εἴπερ: ſcilicet ἐβούλου ὑπερφρονεῖν. ἀλλ' εἴπερ: ἀλλὰ μόνον Καὶ παντελῶς τινα. Non ſolos βλαστούς, ſed penitus.

Τὰ δ' ἐρριζωμένα. Duo munimenta, ab radicis robore & à magnitudine. A magnitudine firmitatem, à radice valida principiorum præſtari (C) conſeruationem, etiam in iis quæ haud perinde procera ſunt. Διὰ τὸ μὴ δύνασθαι. Non eſt cauſa quæ in eis ſit, ſed quæ non ſit. Θιγγάνειν, tangere. malam tactionem. Sic etiam comicus, tangam patrem. Id eſt emungam argento. Καὶ τὸ ὅλον. Omnino calor excedens magis noxius quàm gelu. Non reddit rationem: neque rectè infert, ἔπι Quoniam, inquit, omnis exceſſus affert perniciem. At eſt hæc communis tam æſtui quàm gelu cauſa. At vult æſtus eſſe pernicioſiores. Quare igitur? Quia frigus coercet adigíque ad intima, aut ima calorem Non ergo ſemper necat. Æſtus autem euocat ac defraudat plãtam ſuis principiis vitalibus: exhaurit enim humidum quod eſt vitalium ſpirituum ſubiectum. Ὅτι συγγενεῖ. Mirum (D) axioma, gradum tantùm damnans. non ſpeciem. Quæcunq;, inquit, faciunt ad vitã ſua mediocritate, eadẽ ſuis exceſsibus interimũt. Non eſt tamẽ ſpeciei variatio: neq; calor vt calor aduerſatur naturæ, ſed gradus caloris gradui naturali. Nõ enim cõtrarius eſt exceſſus caloris naturæ, niſi quia ſunt extrema contraria medio: & natura eſt in medio.

Καὶ γὰρ χώρα. Narrat quẽadmodum commoda fiant incommoda. Καὶ ἀὴρ καλλίων. Etiam aer qui eſt maximè neceſſarius, ſi excedat, nocet. Περισκελής Id eſt in vtranque inclinans partem. Ὕδατος πλῆθος. ſanè συγγενεῖ. At cũ addit ὑδάτων: non rectè. Τὸ στάσιμον. Aqua nõ fluẽs necat. Quis id ignorat? Quare nõ op⁹ iis ſunt quę ſequũtur ἐὰν ὑπερ αἰτίᾳ τὸ

μέγεθος τῶν δένδρων. Si exceſſerit arboris magnitudinem. Quinetiam ſi non exceſſerit. Etenim nocebit. Vult dicere, interficiet. Itaq; oportet vt ſuperet. τὸ μέγεθος, non ſignificat hic quãtitatem, ſed robur. Ita vt ne magnitudo quidẽ arborem tueatur. Nam ſi totam tegeret aqua arborem, quid fieret vniuerſæ regioni? Ὅταν δὲ διαῤῥεῖ. Si excurſum atque porrò exitum habeat aqua, non interficiet. Κἂν ἰσχυρὰ βάθει. Etiam ſi multa ſit, modò abeat. Διαφέρουσι μᾶλλον. Minus frequẽs ſignificatio. διαφέρειν, niſi ſignificet hic perferre: ſententia nulla eſt. Melius tolerant aquas præterfluentes. Niſi velit, διαφέρουσιν, excellunt magnitudine. hoc enim eſt vſitatiſsimum. Ἰσχυρόν. Alibi ſignificat quantitatem aut robur: hic aptitudinem. modò locus faueat aquarum propenſioni & procurſui.

Theodorus τὰ ἐῤῥιζωμένα, quæ radices conceperint: neque Latinè, neque ex re. Nulla enim arbor radices vnquam peperit. Potius è radicibus enata dicetur. Et omnes plantæ radices habent, etiam illæ quas æſtus necat. Hic ῥιζοῦσθαι, ſignificat radicũ firmitate niti: non ſimpliciter radice quauis. Καὶ τὸ ὅλως ἴσως ἀλλοτριώτερον τῶν ψυχρῶν. Theodorus legit τῶν ψυχρῶν: peſsimé. Agit ſiquidẽ περὶ τῶν ὑδάτων. Æſtus enim longè magis quàm gelu nocet. Συνεργεῖ πρὸς τὸ ζῆν quæ vitam tueatur. nõ malè: ſed non plené. Aliud συνεργεῖν conferre: aliud tueri. Ἄφορα, ſteriliſcit. imò iam ſterilis eſt. Frequens abuſus huiuſcemodi flexionis. Ταῖς ἐπομβρίαις, cùm imbres increbuerint: rectè. at καὶ λιμνώδεις τόπους: aut loca inundationibus concreuerunt: ludit nos ſua periergia. Καὶ τὸ ἰσχυρὸν ἀεὶ πρὸς τὸ πλῆθος. Vt nunquã vires deficiantur contra præſentem alluuiem. Quorſum hæc, equidem neſcio. Fortaſſe ſic aptius. Iuuat motus quoad fieri poteſt, vt elabatur aqua. Cùm tantum aquæ fluit quantum ſatis ſit ad leuãdum arboris incõmodũ.

CAPVT XXVIII.

XXVIII. *Capitis argumentum. Tranſit ad ea quæ ex operibus afferunt interitum. Incipit à putaminibus Fabarum: quibus obiectis ad radices plantarum ait plantas interire. Immodica omnia, etiam quæ iuuant cùm mediocria ſunt, nocere: vt fimũ. Quicquid fiet operis alieno tempore, perniciem afferre.*

TOYTΩN μὲν πάντας ὑποληπτέον. Tranſit ad poſtremã omniũ propoſitam theoriam. Ea eſt altera pars inſtitutę diſquiſitionis. Interitus enim cauſæ duæ: vna ex naturalibus, exceſſus tũ frigoris tum caloris: altera externa, ab opere aut fortuitó. Multa & varia quum ſint complicata, diſtinguenda ſunt iudiciis acrioribus. Quędam ſunt per additionem, quædam per ablationem. Vtraque eſt rerum aut internarum aut externarum. Additio interiorum eſt inſitio: miſcetur enim formæ forma, atque ex duabus vna coaleſcit. Externarũ additiones ſunt in ridicis, arbuſtis rigationibus, ſtercorationibus, terræ aggeſtionibus. Ablatio intimarum eſt putatio, pam

A pinatio, decorticatio, decacuminatio, ſtrictio, emedullatio. Externarũ, aquæ, terræ, lapidum, plantarum vicinarum, vermium, limaciarũ, crucarum: etiã aeris, quoties maceriis aut aliis obiicibus Arancis aut Myrtis frigora defendimus. Eſt etiam media quædam opera, vt infoſsio, propagatio, flexio, alligatio: quæ ſunt quaſi additaméta. Fit enim in planta quiddam aliud quod non inerat. De his omnibus hunc ad modum fuit cognoſcendum. Ipſe (vt ſolet) fuſim atque etiam confuſe. Τῶν βιαίων πάθων. Duplices erant euentus violenti, ab acre & à nobis. Ideo dixit καὶ ὑπὸ ἄλλων, ſcilicet φθορῶν.

Περιφλοισμόν, decorticatio: cuiuſmodi fit in Subere: & ſciſsio corticis in Ceraſo, ne ſtranguleB tur. Παραβαλλόμενα πρὸς τὰς ῥίζας: ſicuti mox περιβαλλόμενα ταῖς ῥίζαις. Οὐ πάντα. Non omnes, ſed imbecilliores: cuiuſmodi nouellę. Mirum verò Fabarum cortices non ſolũ ad radices, ſed etiam germinibus appoſitas nocere. Sũt igitur proportione reſpondentes maleficiis caprimulgorum & fabuloſarum ſtrigum: ſi etiam è ramis exhauriant ſuccum. Φθείρει. Docet quomodo interimant, τῷ σκληρότητι. Non placet, duritiam alimento defraudare. Duritia nanque non attrahit: & tamen audet illa dicere, τῷ μὲν σκληρότητι. Itaque addit ἀποκλείοντα. Hoc iã omnino aliud eſt: ſi obſtruant, quaſi ſtrangulent partes ne recipiant ab radice. At germinibus quomodo? Ego aliter cenſeo. Spongioſa eſſe Fabarum putamina, & exuggere: ne irrideamur à C ridiculis calumniatoribus occultarum proprietatum. Ἔνια δέ. Quia dixit Fabæ cortices eſſe contrarios: addit, quin alia quoque quæ tamen haud ſunt contraria, necant, etiam ex iis quædam quæ iuuant alioqui. Interimunt autem duobus modis, qui tamen vnus eſt modus, τὸ ἄμετρον. Si plus quã par eſt adminiſtretur, vt fimus. Vrit enim. Aut ſi alieno tempore. Hic non eſt amplius ἄμετρον, ſed ἀσύμμετρον, propter alienũ tempus. Atque ita hoc quoque reſpondet ſuperioribus: vbi dicebat, nocere etiam illorũ exceſſum, ὅσα συνεργεῖ πρὸς τὸ ζῆν. Exceſſum verò hunc duplicem facit: in quantitate, quem deſignat per πλεῖον τοῦ συμμέτρου: in qualitate, quem indicat per ἰσχυρότερον. Ita bonum fimum ſi plus æquo aggeſſeris, nocebit nimia qualitate, quæ in nimia quantitate eſt. Si acrem fimum, nimia nocet qualitate, quæ etiam in parua D quantitate eſt. Tum illam quantitatem etiam partitur in duo: in continuam, veluti quum cumulatur: & in diſcretam: veluti cùm dicit συνεχῶς, cùm frequentatur. Ἡ σκυτοδεψική. De coriario fimo ſatis ſuprà. Eius vtilitatem certam ſuprà docuit: nunc communem vſum abdicat, vt pernicioſi. nõ tamen penitus. Addit enim, ὡς εἰπεῖν. Ἄκρατον, περὶ τὸ κρατεῖν. Et μὴ κεκρατημένη, περὶ τὸ κρατεῖσθαι. Vt neque ſit κρατοῦσα, neque κρατουμένη. Non eſt domitus: non depoſuit acrimoniam cinerum, quibus coria interpolantur. Ita animi gratia ſententiam amplificauimus, exemplo iureconſultorum, qui titulum de tigno immittendo, accommodant etiam ſaxis.

Μὴ εἰκαίως πρὸς ἕκαστον. Sunt enim fimi quidam omnibus

omnibus conuenientes, vt humanus: alii quibuſdā tantùm, vt ſuillus, coriarius, balneorum ſtrigmenta, cineres domeſticorum lixiuiorum. Καὶ ἄχ᾽ ὥσπερ τὸ ὕδωρ πάσιν, ὡς εἴπομεν. Hæc enim ſuprà, non eſſe fimi naturam omnibus communiter cōmodam, ſicut eſt aqua. At enim nec aqua omnibus commoda eſt: non enim Cappari, non Iridi, non Leoni: fortaſſe nec Croco. Ideo corrigit & addit, ἀλλὰ καὶ τοῦτο. Quin & aqua ipſa quoque vel nimia vel non opportunè. Tum omnino ac ſimpliciter affert interitum quibuſdam. Ideo dixit πᾶσι δὲ, reſpiciens ad omnes plantas.

Σήπων τὰς ῥίζας: ſanè humor putrefactionis parēs. At cùm addit ἐμμεθύσκων, latenuit. Inebrians radices. Vult dicere, implens. Plus eſt quàm ſaturare.

Ε᾽ὰν δὲ ἐν τίσι. Nunc etiam ſubiecta deſignat ac diſtinguit: alia per ætatem, νέα: alia per ſpecies, μὴ λίαν φίλυδρα. Sunt quædam quæ nōn amant aquas. Exemplum Cupreſſi dat. Καὶ μᾶλλον. Nunc addit adminiſtrationis importunitatem. Omnia ſanè intempeſtiua, nedum plantis, verumetiam rebus omnibus nocent. Applicat autē axioma tum ſtercorationi, tum putationi & foſsioni.

Συναίτια. rectiſsimè. Nam fimus cauſa eſt interitus per ſe, quia naturalem humorem populatur. At foſsio non eſt cauſa, ſed concauſa: quia vel detegit & exponit aeri noxio, vel operit. Terra interdum frigida, interdum vrente. Ο᾽ δὲ καιρός. Tempus autem eſt concauſa, vel quia qualitatib⁹ alterat, hoc eſt περὶ αὐτά: vel quia niues adducit aut æſtus. Hoc eſt ἐπιγινόμενα παρὰ τοῦ θεοῦ. Superuenientia. quia ſunt acceſsiones. A Deo ducit, piè. Suprà, παρὰ τοῦ δαίμονος. Κατὰ τὰς ὥρας. Sanè non aliter. Horæ nanque ſunt in tempore. Et (vt aiebat diuinus Senex) καιρὸς ἐν χρόνῳ, χρόνος ἐν καιρῷ. Ε᾽ν τοῖς ὅλοις. Epilogus. In rebus alioquin & conuenientibus & vtilibus latent pernicies hiſce de cauſis. φθορά, hic eſt actiuè poſitum.

Δι᾽ ὑπερβολήν. Quoniam fimus ſi non vrit largè appoſitus: at inuehit luxuriam. Ibi eſt ὑπερβολὴ τροφῆς: ἐλλείπει autem cùm vrit. Habet igitur pro cauſa τὴν ὑπερβολήν: & aliam cauſam ἀκαιρίαν. Quam? τὴν ἔργων, τὴν ἐργασιῶν.

Lego ὅτε παρεμβαλλόμενα, non παραβαλλόμενα. Et ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἴποιτε. Et κωλυέσθαι, non ἀκίνητα. Et ὃ πάντες, non πάντως.

Theodorus περίφλοιον, corticis in orbem detractio. obexcorticatio. Καὶ παρεμβαλλόμενα, quæ appoſitis quibuſdam exultet. Frequēter hoc verbo ſanè exultat vir alioqui doctiſsimus. Α᾽ναπηδώμενα, proſilucre. cacozelia. Σκληρότητι. Theodorus addidit, ſiccitate. Φθείρονται Malè item addidit, protinus. Non enim protinus moriuntur. Quin homo dies quindecim ſine interitu famem tolerat: vt Monacho cuidam contigit ægroto. Η᾽ συνεχῶς, ἢ ἰσχυρότερον. Si crebrius, vel effuſius, vel vehementius Addidit, effuſius. Cumulatius potius. Nam effuſus fimus nihil nocebit. Sparſus non obeſt: cumulatus exitio eſt.

Συναίτια. Dant cauſam moriendi. Melius, adiungunt cauſam, vt exprimatur τὸ σύν. Quin ipſæ

A quoq; ſint cauſæ, vt putatio. Vulnus enim ſoluit continuū. Sunt igitur cum aliis cauſis ipſæ quoq; cauſæ: non autem dant cauſam. Ο᾽ δὲ καιρὸς καὶ περὶ αὐτά, καὶ περὶ τὰ ἐπιγινόμενα παρὰ θεοῦ. Philoſophi ſententia hæc eſt. Hæc (quæ diximus) ſunt concauſæ. Tempus quoque cauſa eſt, vel (vt loquuntur) mediata: quia qualitatibus interficit: aut (vt melius dicimus) aer ſub tēpore. hoc eſt περὶ αὐτά: Vel mediata, quia pluuias adducit, & alia quæ vocabat ἐπιγινόμενα. Quia ſunt affectus aeri ſuperuenientes. Hæc autē ſunt à Deo. Itaque dicimus, pluit, grandinat, ſub eius perſona, ad quam referuntur hæ actiones. Theodorus autem lōgè aliter. Temporis autem ſingulis horis cùm ad hæc ipſa, tum ad ſequentia Deus autor eſt. Neque planè exprimit τὰ

B ἐπιγινόμενα, per ſequentia: neque temporis autorē facit Philoſophus Deum, ſed pluuiarū. Alioquin omnium rerum autor eſt. Sed ſicuti παρὰ τοῦ δαίμονος: ſic hîc παρὰ τοῦ θεοῦ.

CAPVT XXIX.

XXIX. *Capitis argumentum. Agnaſcentes plantas quaſdam quibuſdam exitium afferre ſuctu aut ſtrangulatu. Earum aliquas eſſe communes multis, nonnullas quibuſdam peculiares. Oleum, Picem, adipem exiccare, atque vrere arbores.*

AI δ᾽ ἀπὸ τῶν φυτουργιῶν. Videmus hominis inconſtantiam. Qui propoſuerit ſe dicturū nocumenta quę noſtra opera plantis eueniant: repe-

C tit ea quę ſuprà recenſuit pro naturalibus: ac ſanè ita eſt. Duæ ſunt huius capitis partes. Hæc prima ἀκαιρίας: non enim ſuo loco: altera ab opere noſtro, veluti cum oleo, ſeuo, pice, adipe, quæ caſtigare volumus luxuriantia, aut tollere penitus linimus. Exempli gratia radices, id quod faciunt qui mitigant ſaltus ad culturam. In hac prima parte primùm oſtendit cōmunes pluribus noxias arbores, vt Ederam. In ſecunda proprias peſtes, duobus modis. Aut enim agnaſcuntur, vt Podagra Lino: aut miſcentur occulta natura ſeminū, vt Tritico Lolium. Quæ agnaſcuntur, aut agnaſcuntur ſtipiti, vt Eruanga: aut ad radicem, vt Limodorum ad radicem Fœnugræci. Αἱ δὲ, ſcilicet φθοραί. Tum earum quæ à nobis cōſitæ ſunt, tum illarum quæ ſpontè prouēnerunt. Hîc quoq; actiuè φθοραί. Corruptio quæ euenit, aut à Vite

D Salici ſi adſeratur, aut à Salice Viti. Θάττον δ᾽ αἱ ἰσχυρότεραι. Omnes exitiales. At maximè pernicioſè, quæ validiores & quæ numeroſæ ἰσχυρότεραι καὶ πλείω. Sanè inuictus exercitus, ſi & robore præſtat & numero. Tales ſunt ſyluoſtres. Dixit πλείω, quia paucæ ex mitibus necant coniuges ſuas. Καὶ ὅσαι δὲ Auget & effectum & conditiones. Multitudine: multi alimenti cupidas. ἐπισχίζονται, quæ proſcinderent ſociā: veluti quæ radices ſuas in alias immittunt, vt Ederæ. περιπλεκόμεναι. amplexu ſtrangulantia, vt Orobanche. ἐμφυόμενα, quæ inſinuāt ſe, vt Polypodium. περιπλεκόμενα: vt Iaſione. Διὸ καὶ ἰξία καὶ ὅλως τὰ ἐμβλαστάνοντα φθείρει. Hoc quoque ſuprà diximus, arboribus exitio eſſe Viſcum. Loquen-

di tamen modus haud conuenit. Non enim viſcus videtur perimere τὰ ἐμβλαστάνοντα: nempe ipſummet eſt ἐμβλαστάνον. Καὶ τὰ ἄλλα. Duplici de cauſa, quia plurimum ſucci requirunt: ideo dicebat τὸ λύτεροφα: & quia ſalſum. Διὰ τὸ πλεῖον Plus habet ſalſuginis. Ergo & Ederam ſubſalſam intelligit. φθορά. Nunc repetit quæ ſuprà receníebat vitia: nec ſemel. De Orobanche, quam ſuprà nos Eruangam vocabamus. De Limodoro: quod ſtatim ab radice aduoluitur Fœnogræco. Καὶ ἀλλαχοῦ. Veluti Cuſcuta. Καὶ ὅσα δή. Alius modus. Quæ congenerantur cum ſeminibus quibuſdam, vt cum Tritico & Hordeo Lolium, & Auena: cum lentibus aparine. Τοὺς τρεῖς. Alimẽtũ materiam exhaurire duplicem: & internã exugendo, & externã ab aere intercipiendo. Aerẽ nanq; ſæpe dixit ἄτερον. Cùm verò addit, etiam id intercipere ſucci quod à ſole proficiſcitur: non intelligo. Niſi τὰ ἀπὸ ἡλίου, non ſuccum deſignent, ſed ſotum. Nempe obtegunt atque obumbrant Ederæ. Firmat autem ſol arborem, & coquit alimẽtũ atque aptum vt ſit efficit. Καὶ τούτων. Tranſit ad peculiarem huic loco partem, de externis cauſis, nempe oleo, pice, ſeuo. Siquæ igitur ſylueſtres, ac ἀγέρωχοι plantæ plantis vtilibus ſint adnatæ: perungunt eas adipe oleóve aut pice, quo intereãt. Hoc item ſuprà de oleo, capite ſecundo, & alibi. Huius inſtituti vtilitas ex prudentia perſpecta eſt. Aliquando enim haud ſine arboris pernicie detrahi poteſt Edera, propter pertinaciorem adhæſionẽ. Ergo ſi auellatur vi noſtra, vi ſua ſecum trahat eas partes quas ſuis ſubiit radicibus. Ita conſultum eũ rant vtrique commodo, tum vt tollatur, tum vt abſq; noxa. Propterea dixit φθείρει, καὶ ἐκ τῶν ἀπτεσθαι καὶ πλέκεσθαι. Ita cauent, vt illarum neque importuno contactu, neq; complexu ſtrangulentur. Strã gulantur autem τοῖς αἰτίαις οὔσαις ἐν αὐτοῖς. Eæ cauſę ſunt, calor & tenuitas, quibus queant & ſubire & vrere. Ideo dicit διὰ δύναμιν πυρώδη. Tranſmittunt peruncos cortices, & penetrant introrſum, καὶ ἐπικαίει, & vrunt. Addit & tertium, πυκνοῖ: quia pinguia obſtruunt ac prohibent alimenti commeatum: quemadmodum de Pinus Piceæve radice dicebatur, quoties in tedam craſſeſcebat. Vrunt autem primùm corticem: fit ergo durior. Vſta enim duriora. Tum abſiſtit cortex: ſcilicet ipſi perinde ac trunco communi humido conſumpto. Οἱ γὰρ ἡμερουντες. Aliud indicium harum facultatum. Quando ii qui ferum agrum ad culturam edomãt, vbi exciſis arboribus radicum reliquiæ pernicaciores ſunt, pice oblinunt, aut oleo aut adipe. Ita penitus exiccantur. Picem autem plus poſſe.

Lego ῥίζα, non ἀκίζια. Et ἐρεβάγχη, non ὀρεβάγχη. Et τροφαὶ ἀφαιροῦνται, non ἀφαιροῦσαι. Et ἐλαίου καὶ τῆς πίττης, non ἐλαίου καὶ τῆς πίτυος. Et ἐκ ἰ-κάνειν, non ἐκκλίνει. Et καὶ δὴ διάδειν, addita coniunctione.

Theodorus ἐμβλαστανόντων. Aut contagione ſpontè ſe aſſociantium. Quæ ſit ea contagio, non equidem ſatis intelligo. Et ridicula rapina illa qua τὸ ἀφαιροῦσαι interpretatur. Ἐμφύεσθαι, irrepere, imò innaſci: vt Viſcum, de quo propterea ponit exemplum. Καταλαμβάνειν, compreſſu. Eſt tamen in Græco verbo comprehenſio, non compreſſio: nempe περίληψις, non πιεσμός. Καὶ ἐκ τῶν ἅπτεσθαι καὶ περιπλέκεσθαι. Longè aliter Theodorus. Quare tangi eas minimè ſinunt, ſed tutiſsimè circundant viminibus. Sanè verbum περιπλέκεσθαι, eſt referendum ad plantas noxias: quas non permittunt applicare ſeſe plantis vtilibus atque illas circumplecti. At Theodorus retulit ad agricolam, & fecit vt is viminibus eas conſtringeret. Hic de viminibus nihil, ſed de pice atque oleo. Λεπτά, tenuitate labili. Lubrica voluit dicere. Malè autẽ de ſuo id addidiſſe intelliget, qui picis lentorẽ habeat notum: minimè enim labitur, ſed hæret: glutinis enim quid refert. Tenuitas autem eſt non propter lubricitatem, ſed propter igneam naturã.

Ἀφίσταται, detrahitur. nequaquam. Detractio fit ab alio extrinſecus: at abſiſtit cortex noua parta duritia, conſumpto ſucco.

CAPVT XXX.

XXX. capitis argumentum. Quaſdam ſolo vulnere interire, vt Palmam: alias non item: adeo vt etiam exempto ligno non pereant, veluti Vlmus & Pinus exempta teda. Nonnullas vulneratas fieri meliores, ſicut Amygdalus. Eſſe etiam quæ ſciſſuras patiantur, cuiuſmodi Vitis eſt. Medulla tota exempta interire. Alias decacuminatione, alias non. Mutilationibus paucas mori. Aliquas fieri tantùm deteriores. Si depaſcantur, non ſolùm nocere mutilationem, ſed etiam morſum.

Αἱ δὲ ΠΑΛ' δὲ τῶν φθορῶν. Tranſit ad alias cauſas violentas, quas cõprehẽdit ſub ablatione: vt vulnere, excorticatione, mutilatione. De vulnere primùm quę intereant, vt Palma. Deinde quæ non, ſed maiore vi. Non ſolùm enim vulneris patientes eſſe, ſed etiam portiones amittere poſſe abſque interitu. Talis vlmus. Id intelligi in perfecta ætate. Nam Pinus quoque nouella interit abſciſſo ex trunco ligno. At vetuſta non perit exempta teda. Ab his procedit ad naturam valentiorem. Tantum abeſſe, vt ex vulnere quædam moriantur: vt etiam deponant vitia: qualis Amygdalus eſt. Amittit enim luxuriam vulnerata. Hoc etiam ſuprà non ſemel. Poſtremò recẽſet ea quæ & plagas, & ſciſsiones, & exemptiones patiuntur abſque vitæ detrimento: vt Vitis, cui etiam tutò medulla detrahi queat. Cauſam eſſe ſucci copiam quæ ſubueniat ſua ſubſtantia, in defectę partis locum: & glutinoſam qualitatem qua rurſus coaleſcere poſsint. Circumablationẽ verò penè omnibus letalem eſſe: ſiue quia cortex ſit principalis pars, ſiue quòd eo dẽpto penetrant introrſum offenſiones. Tum rurſus de medullæ exẽptione. Poſt hęc de mutilatione. Pauca nanq; interire vt Abietẽ, Pinũ. Cauſam eſſe ſiccitatẽ. Mutilatiunẽ intelligere ſe ait, decacuminationẽ. Poſtremò ait, non õnes interire, ſed aliquas fieri tãtũ deteriores, vt Amygdalũ. Poſt hæc omnia nouã affert interitꝰ cauſã: nẽpe à morſu quoties depaſcuntur. Sanè capellæ

capellæ morſus letalis, ouis minimé. Bos, quia dẽtibus caret ſuperioribus, & multum carpit, multum trahit, multum diſsipat. Equus & aſinus vbi frondes totonderint, ne ſarmentis quidẽ parcunt: ſicuti capra & cuniculus ne corticibus quidem. Poſtremo loco declarat quæ mutilatione non intereant, ſed tantummodo ſteriles fiant, vt Palma. Déque Vite nonnihil ibi. Ὥσπερ ἔτι ἄνω. Imò vere ſεανω. Quippe cum ſuperioribus compa ratas eſſe dicebat ἀνωτέρως. Quare ſcribendum puto οἷον, non ὥσπερ. Περιαιρουμένων. Ipſius corticis quibuſdam partibus, aut quibuſcunque aliis. Διὰ τὴν ξηρότητα. Propter ſiccitatem non poſſunt diductæ partes coire, neque in hiatum aliæ ſuccedere. Humido nanque coherent partes naturales. Ideo ſubdit ἢ ἀδυνατεῖ. Deſignat autem vulneris modum cùm dicit, βαθύτερον. Nanque de ſuperficiario non peribunt.

Ὁ δὲ φοῖνιξ. Eſt etiam in Hiſtoriis, vulnerato cerebro Palmã emori. Id eſt huic peculiare. διαφθειρομένου, ſcilicet ἐγκεφάλου. Διαφθορὰ μὲν διαδοθεῖσα εἰς τὰ κάτω. Nam quid eſt ἐγκέφαλος διαδοθεῖσα? Quomodo cerebrum deſcendit? Nam neque potuit incolume: quanto minus iam mortuum? Quid ergo? Tranſmittit nocumentum? nequaquam. Non enim habet actionem. Quare fortaſſe ſcriptum fuit διαφθειρομένου δὲ, διαδοσει ſcilicet ἡ φθορά. Cæterùm res ipſa tunc res ipſa erit, non loquutio conſideranda. Nam ſi vita eſt in cerebro, vt hic ait: non neceſſe eſt vt eo interempto arbor intereat perniciem deſcendere. Τὸ κύριον τοῦ ζῆν. Certa pars quæ ſit autor vitæ. Alibi declarata eſt vox hæc. Galenus multis locis, & in primo prorrhetico, τὸ κύριον καὶ τὸ ἄκυρον: quod nulla voce Latina poteſt explicari. κυροῦν eſt confirmare. Id ita Liuius, ratum eſſe quod populus iuſsiſſet, ſi patres autores fierent. Euripides in Alceſti κυρίαν ἡμέραν dicit, diem deſtinatum morti. Ἔνια δὲ. Nunc ad ea quæ exemptionem quoque patiuntur. Eximitur autem vel ligni pars ὁμοιομερὴς, vt ex Vlmo & Salice: aut conditsimilis eáque aut affinior, vt teda è Pinu, aut remotior natura, vt è Vite medulla. Conditiones quibus ſeſe tueantur narrat: ἀβλαβῶς, à forma: ἐγγύς, à materia.

Ἡ δὲ πεύκη. Hæc neque ἀβλαβὴς: infrà enim negat: neque ἐγγύς. Tedam tamen amittit abſque vitæ diſpendio. Ergo dat aliam cauſam in hac, λιπαρότητα. Etiam ſuprà, in pingui viuacitatem. Et deſignat eius efficaciam cùm ait μέγα. Magnum momentum. Pòſt etiam aſsignat omnibus communem cauſam (quam & ſuprà agnoſcebat) μέγεθος. Quæ inſigni ſunt præditæ magnitudine. Ratio eſt, non in quantitate, ſed in principiis. Nam cuius naturæ facultas tanta fuit vt ad eiuſmodi molem efferre potuerit: eam etiam in locũ exciſarum partium tantundem ſufficere valere veriſimile eſt. Contrà verò euenit, ſi totæ excindantur. Nam paruæ renaſcuntur ab imo: magnæ pereunt: paruas & magnas etiam ab ætate intelligo. Cauſa eſt, quia quod parui operis eſt, facilius expeditur. Hoc illi fuit ad hæc vſque cauſarum pri-

A mordia reſoluendum. Non enim ſatis erat nos ad ſolam ſiſtere magnitudinem. Ab ea nanque nulla quit excipi demonſtratio. Τὴν πεύκην. Corruptus codex. Sententia eſt, Pinum amiſſa parte nõ ſemper mori: ſed tantùm cùm iuuencula eſt, neque habet tedam. Nam teda per ætatẽ accedit, ac ſine maleficio adimitur adultæ. Hîc quoque aliquid ſubtilius rimandum. Diceret ipſe, cauſam eſſe debilitatẽ in tenera ætate. Altius rimandũ. A vetula cùm tollitur teda, tollitur excrementum. Itaq; nõ ægrè fert. A nouella ſiquid adimitur, id eſt quid partium legitimarum. Huius argumenti ſuperior pars ex eo confirmatur, quòd teda tandẽ Pinum interficit. Non eſt ergo per ſe naturalis pars. Διὰ

B δὲ τὸ μὴ πέττειν. Nouella non habet tedam, quia non coquit catenus ſuccum vt ex eo cõfieri queat: ſed ſurſum properat ad ſupplemẽta proceritatis. Vbi verò ſatis promouit ſurſum verſum, tum ſeſe conuertit ad craſsitiei accretionem, quæ propter vlteriorem decoctionem, & copioſæ materiæ ſubminiſtrationem tandem concreſcit in tedam. Itaque dixit ἅμα τῇ εἰς βάθος αὔξῃ. Nota nomen αὔξη, vt alibi αὔξησις. Δαδοῦσθαι, ad creandam tedam. δᾳδοῦν ad habendam. Ὅσα δὲ. Suprà dixit de Amygdali caſtigatione. Et Latini agricolæ adigunt in Oleam Cotini cuneum, ſicuti ſuprà recitabamus.

Πληγὴν μὲν οὖν, vt in primo διαιρέσεων: vt in ſecundo. Trãſit ad alia, vt ad fiſſuram ſupinus quam ait à Vite & Ficu tolerari. Ratio, quia rurſus coi-

C re diſsitæ partes poſſunt. Huiuſcauſa porro, ὑγρότης & μανότης. Sic erit & materia & facilitas trãſitus. Ita ſuprà, inter impedimenta bonæ habitudinis recenſebat σύγκρισις. Διὰ τὴν σχίσιν. Neque eis fit à frigoribus iniuria propter fiſsionem. Non appoſuit cauſam: ſed communem reliquit nobis accipiendam, robur ſcilicet. Sanè intus eſſe par eſt aliquid quod reſiſtat. Εἰ δ᾽ οὕτως. Quod ſi ita eſt, fiſsio hæc recenſebitur ſine damno in mitibus, Ficu, ac Vite, Amygdalo, & Olea.

Διὰ ἢ ὀξέως. Conualeſcentiæ cauſam ſtatuit, celeritatem coitionis labiorum in vulnere. Nempe niſi citò coeãt, pati poſsint. Argumentum dat huiuſce rei, haud facilè findi. Sanè verum non eſt in Vite: hiat enim inſigni raritate. Et inter neruos ligni multùm mollis admodum. Τῷ κολλᾶσθαι. Celeriter oportet hiatum vulneris expleri, ne à

D contrariis lędatur. Deinde poſteaquam coierint extrema vt ſe contingant, neceſſe eſt vt ſuccus intercedens aptus ſit ad vnionem. Ait igitur habere ὑγρότητα κολλώδη· ὑγρότητα intelligit internum ſuccum. Sanè in Olea patet ex oleo: in Amygdalo proxima proportio: in Ficu etiam maniſeſtior: glutinat enim lentore ſuo. Vinum quoque pingue eſt: quapropter & aquis innatat & ardet. Σημεῖον δὲ. Sciſſam Vitem, ablata medulla, rurſus obducere cicatricem. Celerius etiam arundinem. In arundine, propter filamentorum contumaciam: neque pinguedinis expertem eſſe. Quum ſit arundo aridiſsima, vnde & nomen: non ſenſu tactus aut guſtus eius lentitia deprehendetur, ſed ex fa-

cilitate flexionis. Nam Indis quoque materia eſt ad arcus. Dixit αὐτόματος, quia ſine vlla ligatura aut alio apparatu. Vſus eſt verbo deſignante motus tractum, σωιέρχεται. Ἡ δὲ τοῦ φλοιοῦ. Omnibus nocet, aut maximæ parti. Correctio non neceſſaria: ſtatim nanque potuit, τῶν πλείστων.

Εἶτε γάρ. Duas ponit cauſas. Prima eſt, quia cortex eſt pars principalis. Hoc eſt ἐν τοῖς κυρίοις πρὸς τὸ ζῆν. Sequitur alia ratio. Ἡ τούτων συγκαμμένων. Quibus condenſatis? Si auffertur, quomodo condenſatur cortex? συναγειρομένων legendum, quia prius ἐσέγαζεν. Itaque nocumenta extrinſecus excipiunt, nullo interpoſito nutrimento. Aut igitur amittit arbor vitæ principia, cortice amiſſo, aut tutamento vitæ admiſsis noxiis qualitatibus. Vt cortex duas habeat rationes ad tuendam vitam: vnam, tanquam obtinens principia ad ea fouenda quæ ſunt arbori naturalia: alteram, tanquam ſtipator ad arcenda ea quæ ſunt arbori non naturalia. Ἡ μήτρα δὲ. Nunc tranſit ad exemptionem medullæ, quam tetigit in tractatione fiſsionis. Illa erat διαιρέσεως: hæc eſt ἐξαιρέσεως: omnia verò ſunt ὑπὸ τὴν ἀφαίρεσιν. Medullæ parte ablata, non interire: ſed ſi dematur tota. Δι' ὅλου. id eſt ὅλη. Καὶ ταῦτ' ἴσως. Ea quæ diximus, afferri pro cauſa poſsint auferri ſcilicet humorem. Hũc autem vitæ fundamentum eſſe. Medullam autem eſſe humidiſsimam, tum hic tum alibi dictum eſt. Quod tamen & ibi & in exotericis caſtigauim⁹.

Σημεῖον δὲ. Argimentum dat humiditatis: quia ligna quæ medullam continent, torquentur. Id autem fieri, quia medulla exiccetur. Sic membranæ & pili criſpantur vſtulati. Quare torqueri ceſſant, vbi medulla deſiit ſiccari. Et confirmat. Idcirco, inquit, haud integras ſtatuunt Abietes operi faciundo in ipſis ſubſtructionibus, ſed ſciſſas. ἀργὰ καὶ οὐκ ἐμμήτρα, ſecta per longum. Hæc tamen non afferre argumentum humiditatis quæ in medulla ſit, videtur mihi: ſed raritatis eſſe indicium. Quocirca perfacilè exhalent aereæ partes illæ tenuiores, atque ita & earum & aliarum ſitus patiantur. Etenim ne vacuum detur, in ipſa reſolutione alias ſubire par eſt. In multis enim humida non eſt. Et Quercus apud nos integræ pro columnis atque tignis multò pluris ſunt quàm ſectę: neque enim vacciantur aut viticulantur. Et lecti noſtri, in quo non pauca horum ſcripſimus, vna columella quæ pro pede eſt dextro anteriore, abſque medulla vertit latera cochleatim.

Ταύτης δὲ. Affectum agnoſcit vtrique communem, tum cortici tum medullæ: ſi penitus, ſi partim detrahantur. Περὶ δὲ τῆς. Alia pars. Decacuminatione & mutilatione quatuor tantùm interire: Abietem, Pinum, Piceam, Palmam. Addit ex aliorum opinione Cedrum & Cupreſſum. Nos alibi ſcripſimus, nouellam Cupreſſum olim amiſſo faſtigio etiam nunc viuere, proximo brachio manu noſtra ſurrecto, atque in cacuminis locum ſubſtituto. Adeò nunc recta eſt, vt nunquam mutilata fuiſſe videatur. Deinde declarat quid ſit ἐπικοπή. ablatio ſummitatis. Οὐκ ἀλό-

A γον. Reddit interitus rationes tres: ſiccitatem, rectitudinem, radicis ſimplicitatem. Vulnera illa præbere aditum caloribus & frigoribus.

Ἄλλως τε καὶ παντοχόθεν οἷον. Quomodo vulnus vnum πανταχόθεν? Niſi denotet circularem quampiam reciſionem. Nam alia vulnera non erant niſi ab vno latere. Itaque mox, πολλαχόθεν ἡ φθορά. quia ex omnibus cæli partibus læduntur.

Διὰ τὴν ὀρθότητα. Quia deſuper incumbens peſtis ſuccedit facilè ad ima vſque propter facilem tranſmiſsionem. Facilis verò eſt, quia recta. De rectis & obliquis meatibus, alimentíque propterea facili difficilíve ſubitione, ſatis ſuprà: cùm Democriti ſententia exploraretur. Proinde etiam aduerbium addidit ταχύ. Φύονται δὲ. Hoc quod
B adducit, videatur potius contrà facere. Nam ſi non pullulant ab radice, ſummittere debuerunt igitur alimentum partibus ſuperioribus, & conſolidare vulnus: præſertim cùm earũ ſuccus pinguis ſit: nam hæc erat ſuprà, quibuſdam vitæ prærogatiua. dicendum, ſiccas eſſe natura. Siccitatem radicis vtriuſque rei cauſam eſſe: tum quòd non pullulent, tum quòd non ſubmittant alimentum. Nõ tamen prætereunda ſubtilitas inſignis de Abiete. In tertio Hiſtoriarum ait, decacuminatum mori: ſi infra leuem partẽ quæ in ea eſt ſecetur, non mori: ſed agnaſci callum quendam. Quod neque hic reperit, neque ibi reddit rationem. Videtur enim quò abeſt ab radice longius nocumentum eò leuius ferri poſſe. Dicendum, cacumen longè eſſe
C ab radice. Non eò poſſe ſummitti ſuccum ſatis largum ſatiſque efficacem, ad propiorem partẽ poſſe. Οὐδεμιᾶ γάρ. Ad reddendam cauſam τῆς ἀπαραβλαστίας facit ſyllogiſmum. Maior propoſitio eſt in fine. Quæcunque non abundant humore, non poſſunt ſuboleſcere. Hæc humore non abũdant. Quare non abundant, multæ cauſæ. Quia multum requiritur atque abſumitur ad proceritatem. quia ſtatim abit à radice. Quare? Ob meatuum inſignem rectitudinem. Quia radix certas habet vel paupertatis vel auaritiæ conditiones. Quædam enim in profundum ſe demittit. Eget igitur ad id ſucco. Proinde non prodiget in ſtolones. hoc auari. Aliæ pauperis conditiones. quia ſingulares. Ergo ſibi excubat in tenui re. quia ſicca. Quapropter eget. Quomodo dederit quod non habet? Μὴ ἐκβλαστάνειν. βλάστην
D hic ſtolonum intelligit: vnde & ἀπαραβλαστεῖ vocabat. Ὅπερ οὖν. Quum ergo tot reſpectus naturæ ſint, ex decacuminatione penitus interire neceſſe eſt: nõn autem χεῖρον φύεσθαι vt alia. Id quod eſt φθορὰ ἀτελής. Αἱ δὲ κολούσεις. Quod reliquum erat, tractat mutilationes. Differt κόλουσιν ἀπὸ τῆς ἐπικοπῆς. Quia decacuminatio eſt abſciſsio verticis: mutilatio eſt abſciſsio trunci. Hac non multa dicit interire. Sanè ſyluæ cæduæ variis ex arboribus, Caſtanea, Quercu, Alno, Carpino. Quin ne Vitis quidem perit, ſi pars trunci tecta terræ ſuperficie recidatur. Quin ab radice mittit, etiam ſi ſupra terram reſecetur. Καὶ ὑπὲρ γῆν. Quibus

verbis

verbis ſimul cùm aliis communicat affectum, ſimul cauſam agnoſcit, quare Vitis intereat. quia mollis, inquit. Χείρω δέ. ecce quare dicebat τὸ μαλακὸν. Non omnia intereunt: multa fiunt modò deteriora: velut Amygdalus. eſt ergo φθορὰ τις. amareſcit enim. item Punica, ſed alio modo: quippe durior. Τὸ δ' αἴτιον. Dicit à ſe cauſam redditam: quia principiis alteratis, neceſſe eſt alterari omnia. ſanè verum. Et eſto in Amygdalo amaror: quia facta robuſtior, quoad ſucci copiã, quam coquere non poſſit. At quare Punica durior? molliora enim quæ iuniora. Ex arbore renouata, & prioribus principiis admota, fructus eſſe decuit molliores: ſuccus enim dilutior. Dicẽdum, radices factas validiſſimas atque opulentiſſimas humoris quamplurimùm ſummittere: vnde concretio fiat, atque inde duritia. Sic receſi pili fiunt craſſiores: quia plus ac propius qui ſuccreſcunt, ſuggunt. Καὶ τὸ τέλος. quia fructus finis eſt plantæ fructiferæ. Χαλεπαὶ δέ. Non fuerunt capite ſeparato hæc à ſuperioribus disiungenda: perpauxilla namque verba cùm fecit ſuper depaſtione, redit πρὸς τὴν κόλουσιν. & ſanè importunè immiſcuit: neque propoſuerat. Hæc fuit cauſa vt Theodorus quaſi nouam materiam, ſecaret hinc Caput. Ait. Si depaſcãtur arbores, magnum accipere detrimentum. *Brouter* vocant Franci Græca origine: βρύειν, namque eſt germinare. Sicuti Latini, carpere, καρπίζειν, fructum auferre. morſus autem affert noxas tres. Prima eſt duplex, nempe vulnus geminum: altera eſt, diſcerptio: tertia, vſtio. Letalis etiam quorundam morſus arboribus: vt caprarum. Duo prima nocumenta coniunxit in vno Philoſophus ἅμα τῇ τομῇ καὶ ἀφαιρέσει. Ὁ σίδηρος οὐ καίει. quia ferro quæ fit inciſio, non vrit. Vrendum tantùm parat arborem frigoribus, & æſtibus. at morſus vrit ipſe illico. Ἴδια δέ. Redit ad mutilationem peculiari natura in Palma & Picea. iis enim non affert exitium ſed ſterilitatem. refert hoc ad iam dictam cauſam ex offenſione principii finem lędi. Quia robuſtiores ſint, quàm vt in vitales partes accipiant incommodum, non perire. Inter vtramque naturam ſitas eſſe, & earum quæ intereunt, & earum quæ neque moriantur, neque ſterileſcant. Eæ retenta vitæ facultate, vim amittunt alteram huic proximam, ſcilicet generandi. Sunt autem in eadem claſſe, in qua ſtatuebatur Amygdalus, ſed inferiores. Nempe ferebat Amygdalus fructum, ſed deteriorem: hæ verò nullum ferunt. At ſuprà non ſemel dixit, τὸ καρπὸν φέρειν, eſſe, τὸ μὴ φέρειν. Reſpondent autem verba inter ſe primum vltimum illo lęſo lędi hoc. Hic ἔσχατον dicit fructum: ſuprà dicebat τέλος. vtrobique, ἀρχή. Ἀμία δέ. Hic eſt noua hypotheſis decurtari, quo tempore iam germinauerint. ait enim: ὑπάρχει. Argumenti vis eſt: curtãtur, & iam eſt germen: fructus nondum eſt, germen iam factum eſt: fructus futurus eſt. Non mirum, ſi quod eſt actu, ſit potiùs quàm id quod eſt potentia. Itaque ſibi ſuccum trahet germen. quare non feret fructum abſumpta materia. Actio namque non

A eſt rerum quæ ſunt δυνάμει, ſed earum quæ ſunt ἐνεργείᾳ. actus enim eſt ἐντελέχεια & ἐντελεχείας. His ſubtiliſſimis vſus hic eſt argumentationibus, quæ non omnibus perſpicuæ ſunt. Verbum ſignatiſſimum, ὑπάρχει, non ſolùm εἶναι non ſolùm eſt, ſed etiam exiſtit. Quia etiam id quod in potentia eſt, eſſe dicitur, at non ὑπάρχει: ſed quod actu tantùm exiſtit, ὑπάρχειν dicimus. Hoc de germine: cui reſpondet illud de fructu. ὁ καρπὸς δὲ δεῖ γίνεσθαι non igitur ὑπάρχειν. Deinde dixit de germine, καὶ ὥσπερ ἐβλάστηκεν, in præterito: at fructus, δεῖ. deeſt ergo. Vſus autẽ eſt in aoriſto; quia nõdum perfectum germẽ eſt in quantitate: in ſpecie quidem perfectum, at nõ completum. proinde addidit ὥσπερ. deinde maiorem ſubdit propoſitionem. Τὸ δὲ γίνεσθαι, καὶ μαλλόντων τὸ ὄντος ἀσθενέστερον. feſtiuè: quod nondum eſt
B dixit eſſe imbecillius, ſcilicet in ſuis principiis. Dixerim equidem, ſi liceat, φιλοσοφικῶς: ὡς χείρω, οὕτω καὶ τῇ φύσει ὑστερίζοντα τὸ μελλῆσον τοῦ ὑπάρχοντος.

Τὸ γίνεσθαι. Barbari noſtri rotundè ſimul ac fideliter explicant ſic: ipſum fieri. Efficaciùs dixit, τὸ μελλήσειν quàm τὸ μέλλειν: vt & ſignificatum daret, & tempus adderet ex verbi flexu. Κατά γε τὴν παρ' ἡμῖν. Moderatur ſententiæ: quod ſolemus dicere (quod equidem ſciam)· & ὡς κατ' ἐμέ: ὡς καθ' ἡμᾶς. Quantum captus eſt noſter ex cultura vernacula. Nam fortaſſe non id patiuntur in ſuis regionibus: in quibus non ſunt, vt apud nos, peregrinæ. Οὐδὲ θαυμαστόν. Non ceſſat repetere: tanto maiore culpa, quod ait eſſe φανερόν. Si adeò manifeſtum eſt, quid inculcas idem?

C Εἰ δὲ μή. Quòd ſiquis aiat: non eſſe in fructu manifeſtum: at eſt, inquit, in ipſa germinatione: id quod videas cum in aliis arboribus, tum in Vite. Detractis enim primis germinibus nihil poſtea ſubſtituitur. Κακοῦσθαι. cùm vitiantur.

Ὑπὸ τῶν θηρίων. A variis peſtibus exeduntur germina: gelu, flatibus, attritu mutuo, attritu pecorum aut operum, vermibus, rubigine, ſitu, limacibus, pecore. Iacturam facit germinis iniuria diuerſorum maleficiorum. Ἀπορρεῖ. Sic & ſuprà, ἀπορρεῖ, περιρρεῖ, ἐπιρρεῖ: vario ad varia reſpectu.

Καὶ ἀποσβέννυται: Sicut de viuentis interitu: extinguitur in calore namque vita: tanto magis germinandi vis, quæ vlterior eſt. Φαίνεται. reſpondet illi φανερόν. Ὥσπερ τυφλουμένη. Quia erutis oculis, relicti ſunt orbes cæci. metaphora.
D iccirco, ὥσπερ. Πηρουμένη. mutilata. Amiſſa quacunque parte, totum ipſum πηροῦται. Ἰσχυρὰν δέ. repetit & tertiò. Principium eſſe omnibus rem, vel validam. Id eſt, ex principii conditione pendere omnia prout illud fuerit: hæc item eſſe. Ideo dixit: οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, non eodem modo. Siue quia ſint diuerſa principia: vt hoc ſit validum, illud imbecillum: ſiue quòd idem non ſit eiuſdem modi eidem plantæ. Nam piceæ κόλουσις fructum adimit, germina permittit. Ἐπί Nunc oſtendit: in Vite principium ſimul validum, ſimul inualidum tempore, non natura. Quia ſi mutiletur: non eo regerminabit anno, ſed poſtero pluſ: penſabit enim iacturam. Ita lęſum eſſe principium

in opere ſolo illius anni vegetius acturũ in ſequẽti. propterea dixit ἐκβλαστήσεως. τὸ ἐκ, ſignificat auctanum vberioris germinationis.

Lego αἰεὶ βίαιον, potiùs quàm ὅσον. Et πύκλῳ ἐκ ἀεὶ, non γουῦ. Et καὶ τοῦτό γε μᾶλλον, non ἐπί-του. Et περιαιρουμένων, non περιῃρημένων. Et ἡμιμε-τρα, bis, non autem ἡμίμετρα. Et φθορὰν ἢ) πελείαν, non φοράν. Et ὑπολειπτέον ἢ) τοῦ φθέγγειν, non τί. ſimilem cauſam ſuperiori. Et ὀλεύνον δὲ δεῖ: non ἰ-χῶνα, ſcilicet fructum. Et τὸ δὲ γενέσθαι, καὶ μελλή-σειν, non ψιάδα. contrarius enim ſenſus eſſet. Et ἀκραφῆ, non ἀκραφίας. Et εἰ ἀκρεμὶ τοῦτα, non autem εἰ μὴ ἀκραφῆ. Et ἐκεῖνο κολλουμένου, non ἐκεῖ-νο κολλουμένου. Et κατὰ πίδυσιν, non κατὰ πίδυσιν.

Theodorus malè diſiunxit caput ibi: ἡ δὲ τοῦ φλοιοῦ. Nam cùm ea propoſuerit, πηγὴν, περιαιρε-σιν, κόλουσιν, aut ſimul exequẽda ſunt omnia aut ſeorſum ſuo quæque capite. Περιαιρέσεως. detractione partium aliquarum. Species eſt περιαίρεσις: ἀφαίρεσις autem genus. hæc enim τῷ περὶ tantúm. Παρεισ-πίπτοντος τοῦ ἀέρος. intruſu aeris. acceſſione, inuaſione, ingreſſione. περὶ, locum circumſtantem, vnde. εἰς, locum, quò. πίπτοντος, motum. Κυρία τὸ ζῆν. pars vitæ præſtitrix. ſimpliciſſimè, autor vitæ.

Τῶν παρύδρων. quę iuxta aquas viuiſcunt. Sanè ludit nos ſuis ῥήμασι πίεσις, in, Sco: pateſcit, ſieceſcit, viuiſcit. Ionũ flexus fuit: ſic illi, πιέσκειν, quod nos, Bibere: vt eſt apud Aretæum, & ante hunc, Hippocrati. Viuiſcere autem emunctis iudiciis eſt, incipere viuere. Σώζεται, ſeruatur. minus bene. quod ſeruatur, omnino ab alio ſeruatur. at hic eſt abſolutè: ſupereſſe ac viuerę. Μέγα δὲ ταύτῃ καὶ ἡ λιπαρότης huic etiã pinguedo pro magno habetur. Hic erat locus tot paraphraſibus, quæ locis aliis plurimis importunè turgent. ſic autem dixiſſet. Huic ſucci quoque oleoſitas magnũ affert momentum ad ſalutem. Non enim habetur pro magno: id eſt vtilis exiſtimatur: ſed eſt. Neq; verſatur in hominum opinione: ſed in re ipſa magnis ſanè naturæ ſuæ momentis ſita eſt. Oleoſitas verò cur non dicatur: ſi auſi ſunt oliuitatis nomine prouentum ipſum appellare? Δενδρυ-χοῦν, ædificare. Non ædificant lignatores Pinum, ſed natura. Ipſi verò exædificant: vt cum Plauto iocemur, qui in Moſtellaria dixit: exædificare: ædibus priuare. Διαίρεσιν, diſciſſionem. Minus accuratè ad ea quę legũtur in libro De affectibus miſtorum accommodauit ad Latinum verbum. nam ſcindere & findere, idẽ eſt. Scindo Græcum eſt, σχίζω, addita ſerua, ad ſonum, litera, & detracta aſpiratione. Quin & apud eoſdem tum illa eſt litera, tum tenuis, non aſpirata, in nomine σκινδάλαμα. Quare non potuit melius quàm Latino à Grę̈cis oriundo vti, pro eo Grę̈co, vnde id ortum fuit: vt σχίσιν diceret ſciſſionem. verbum factitium eſt. Findo autem eſt Latinum totum ab hiatu. ſic fiſcus, fiſcina quæ priùs fuit, hiſcina. Hio, hiſco: eadem origine, qua Ianus & ianua: addita aſpiratione, ad oris noſtri atque ſpiritus excũtis expreſſionem. Cùm hæc duo vnum ſint, & vnius Græci σχίζω: videamus definitionẽ τοῦ σχιστοῦ, apud diuinum

A Præceptorem. ὅσα σχίζεται μᾶλλον, ἢ σχίζει τὸ σχίζον, fiſſile eſt, quod inchoata diuiſione, plus diuiditur poſtea per ſeipſum quàm diuidatur à diuidente. excedit igitur agentis actionem. Hoc autem fit in iis quæ habent filamenta, propter ipſa filamenta. ſuum namque tenorem ſeruant. Quamobrẽ quia non flectuntur, linea recta procedit ſciſſio. Fit etiã in iis quæ admodum ſolida ſunt, non multo humido cohærentibus partibus. Eæ namque porrò hiant atque diſſiliunt: propterea quòd nullis neruis cohibentur. At διαίρεσις eſt cuiuſcũque, etiam per obliquum, etiam per trãſuerſum. igitur fiſſio κατ' εὐθὺ ἐν εὐθυπορίᾳ. Διαίρεσις autem etiam κατὰ τὸ ἐγ-κάρσιον etiam κατὰ τὸ λοξόν: quemadmodum permultas fieri plagas videmus. Melius igitur διαίρεσις, diuiſio: vt cuiuſcunque modi ſectio intelligatur.

B Καὶ οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνα διεχομένα. Theodorus malè addidit negationem. non ſicut illa nihil perfiſſa. Ἡ φύσει μανότης. naturalis reſolutio. Hic quoq; raritatem infeliciſſimè, reſolutionem. Nuſquam quicquam reſoluitur, quin amittat partium continuationem. Διὰ τὸ συμμύειν τάχιστα. quòd partes diſcretas celerrimè comprimant. ſi diſiectæ partes eſſent, non reducerentur. nimis violẽta actio, diſiectio eſt: habetq; & interuallũ, & impetũ diſſitas partes. neq; cõprimuntur partes, ſed coagmentãtur. Verbo συμμύειν vius eſt Hippocrates in matrice: cuius oris labia coguntur in vnum. Κολλώδει τῷ ὑπόσπω, tenaci cõpage. ὑπόσπως, ſuccũ ſignificat qui ſubeſt omnibus illis partibus. Compages alia res eſt. σύστασις aut σύμφυσις. Σχε-ζόμενα τὰ κλήματα. palmites perfici. emenda corrupum codicem (perfiſſi).

C Συμφύεται αὐτόματα. ſponte coit, atque concorporatur. Ingenium fœcundum, niſi aliquid pariat, dirumpatur. Cicero corporatas res dicit, quæ ſub forma corpus habent. at illæ partes corporatæ ſemper ſunt. Nõ ergo corporantur: quare ne concorporantur quidem. Quod legebamus, περιαιρουμένων, Theodorus vulgati codicis fidem ſequutus, πυκνουμένων legit. Cæterùm, vti dicebamus, verbum hoc nequaquã ſuſtinere ſentẽtiam poteſt. nam detractus cortex quomodo condenſabitur? & addit infelix verbũ: contagiũ. ſi enĩ denſitas eſt, nulla contagio eſt. & ſi detractus eſt, quomodo cõtinget? Καὶ ὅσα δὲ μάλιστα ἢ) ζωτικόν, vitalis præcipuè adeſt. imò abeſt. De medulla ſiquidem loquitur: qua exempta mori dicit arbores. ſed calamiſtri cincinnos

D frequenter vrunt. Διαστρέφεται. peruertitur recuruatúrque, de ſuo addidit, recuruatur. at non neceſſe eſt. Quippe columna rotunda, in qua eſt medulla contorquebitur; quoad filamẽta: non tamen amittet rectitudinem. Κατειργασμένα ἤ-δη. iam confecta iam laborata. Sunt enim à natura confecta, non ab arte laborata, non à natura.

Ἐργάζεται καὶ ἐκ ἡμιμέτρου σχίσει. filo findũt. Phraſis hæc videtur filo vti, tanquam inſtrumento ad ſcindendum. Πεύκην, diximus alibi, malè verti Laricem à Theodoro. Τὴν φθορὰν ἢ) πελείαν. corruptionem illam ſectari. omiſit πελείαν, & ſectari neutiquam eſt ἢ), quin conſequi aliud eſt, aliud

eſt, aliud ſectari. Τὸ τῆς ἀμπέλου φυτόν. Vitis nouella. quaſi φυτὸν ſit ſeminarium, aut à ſeminario. Videndum, ſicut & alibi an ſit paraphraſis: vt flumē Rheni, & vrbem Patauii. namque etiam vetulæ Vites pereunt. Quin reciſæ vetulæ longè pullulant ægriùs è duro ligno. hoc etiam in primo libro. Χαλεπαὶ δὲ καὶ αἱ ἐπιβεβηκυῖαι. malè ſeparauit hæc à ſuperioribus. mox enim redit πρὸς τὸ λοιπόν. Καὶ ὥσπερ ἤδη γέγονεν. & iam res peracta eſt fructus. Quaſi velit Theodorus, ineſſe fructum germini, prærepta materia. haud ita eſt: non enim de fructu loquitur. Nam quomodo γέγονε, de eo diceret: cùm mox dicat ἀναιρεῖται δὲ τὸ γενόμενον. Oportet illum, fructum ſcilicet, generari. Itaque de fructu dicit, & γίνεται, & μέλλουσι de germine, ὅτι: quia iam dixit ὑπάρχει.

CAPVT XXXI.

XXXI. *Capitis argumentum. Seminum duplex interitus naturalis & non naturalis. Locorum conditiones plurimùm facere ad ſemina conſeruanda, vel corrumpenda: item ad eorum conſtitutionem.*

ΦΘΟΡΑΙ δ'. Hæc quæ ponit hic, aliena ſunt omnino tum ab hoc loco, tum à propoſito. Tractabat enim cauſas interitus, quæ noſtra vel incuria, vel peruerſo eueniunt ſtudio. Satis apertè ſeipſe redarguit, cùm ait: harū quas hic cognoſcit, partium corruptiones, partim eſſe naturales: tum autem earum, quæ non ſunt naturales, haud tamen autores eſſe nos: ſed illas in natura quoque conſiſtere: cuiuſmodi ſuprà vermes recenſebat. Vbi ergo de plantarum verminatione ſcribebat, additam oportuit hanc diligentiam ſuper ſeminibus. Tres huius Capitis partes ſunt. In prima docet: ſemina ad certam vſque ætatem viuere: poſtea extingui. Extinctionis cauſas eſſe naturales, caloris atque humoris defectum. cauſas non naturales: vermes. Deinde docet quæ verminulentur, & quare, & cuiuſmodi ſuccus eorum ſit, ad vermium genituram paratior. Hæc igitur à tempore. In ſecunda parte de locorum agit qualitatibus, quibus vel durent ſemina vel corrumpantur. In tertia declarat cauſas à ſubſtantia: quia talia ſunt aut talia, vel ſeruantur vel pereunt. atque hoc eſt à conſtitutione & partibus. Τῶν σπερμάτων. Omnium, & arborum, & frumentaceorum, & olerum, & aliorum: quia infrà addit, σιτηρῶν καὶ τῶν ἄλλων. Χρόνοι ὡρισμένοι. eadem verba quæ & ſuprà, penè omnia repetita. Τῶν μὴ κατὰ φύσιν. Quæ non ſecundum naturam terræ mandantur. Id eſt, quæ ſemina vetula ſunt ac vieta, atque vt ſcitiſſimo verbo Græci vocant, ἔξιτηλα. qui tamē locus haud ſine iudicio præteriri debet. Ait: Corrumpi ſemina quæ non ſecundum leges ſeruntur. id eſt quæ non ætate integra. hoc enim vnum hic intelligit. At ea ſi iam corrupta ſunt: ſic enim dicit, εἴτ' ἀπόλλυνται: non amplius corrumpuntur. Quomodo igitur ἐπιτυγχάνουσι φθοραῖς τοῖς σπέρμασιν, ὅσα μὴ κατὰ φύσιν σπείρονται; Ζῇ μέχρι τινός.

A dem eſt, ὁρισμένοις, vt dicebat. τὸ μέχρι eſt τοῦ ζῆν. Declarat autem quomodo viuat: δυνάμει, inquit. Alibi demonſtrauimus ex Philoſopho, animam in ſeminibus actu eſſe. Actum enim vocat formā ſeminis; atque ei dat actionem informandi. nullus autem actus eſt in potētia. informat enim. Semen non eſſet: niſi eius forma actu eſſet: non enim duas habet formas. Cùm autem vita ſit actus animę: & ſemen, ſi viuit, viuat per formam ſuam: neceſſe eſt vt actu viuat. quomodo igitur viuit δυνάμει? Quia eſt ſibi hoc quod eſt, ſed ipſum hoc ſibi eſſe, eſt propter aliud. Id eſt, vt expreſſa per articulationes materia, perficiatur in plantam. Quia ergo poteſt eſſe planta, potentia dicitur viuere. Quippe non viuit, vt ſic viuat: ſed vlteriore fine, vt fiat planta.
B Non enim informatur Tritici ſemen alia forma, quàm ea qua poſtea Tritici planta informabitur. Et cùm oritur è grano planta, non corrumpitur grani forma, vt plantæ forma introducatur. Sed veteris domicilii ſui confuſas partes diſponit anima ſibi ad vltimam perfectionem. Φθείρεται δὲ φυσικῶς. Non igitur hic locus: ſi corruptionis cauſæ ſunt naturales. Διαπνεόμενα. hac voce etiam ſuprà vſus eſt. abeunte ſpiritu vitali: de quo ſatis ſuo loco. Ἅμα τὴν θερμότητα. ſimul enim ſūt calor & humor. calor abit, quia exhalat ob tenuitatem. Abit humidum: quia conſumitur à calore intus & foris elementari: vt acutiſſimè Galenus. abit rurſus calor, humido deficiente. Eſt igitur corruptio naturalis: quia calor
C aſcendit: quia calor conſumit: quia calor conſumitur: quia contrariorum nexus, atque compoſitiones ſoluuntur in ſua principia neceſſariò.

Ἄλλαι αἰτίαι. Duas numerat extra naturę leges: quæ à beſtiis, & quæ ab humore aduentitio: puta, pluuia ſtillicidiis, ſitu. Alias non nominat, ſed deſignat indeterminatè: ἄλλων τινῶν. vt æſtu, puluere, fumo, conferueſcentia. Ἐξίσταται. vſitata vox omnibus Græcis pro degeneratione. etiam hybridarum ortus, ἐκστάσεις. Quoniam igitur nocumenta patiuntur extrinſecus aduentantia: icirco quæ munimentis, aut interna duritia, aut amaritudine, aut acrimonia ſe tuentur ab aeris impreſſionibus, & à beſtiolarum procreatione, diu durant illa. Suprà quoque harum conditionū aliquas recenſebat: hic ſeptem. πολύλοπα, πολυχίτωνα. diuerſa facit, cutem & tunicam. Alio modo
D munitur à natura Triticum in ſpica, & alio Faba in ſiliqua. Item Iuglans, Caſtanea, Glans, Abellina, Strobilus, Peponis ſemen. de hoc ſatis ſuprà. Pinguia non putreſcunt, ſed ranceſcunt. Acria, acida, amara non gignunt vermes: quanquam non recenſet acida. Dura, oſſea, lignea, ſicca, paleacea; neque gignunt ipſa, neque admittunt aliunde vermes: neque facilè, vt Poetico verbo vtar, externātur à peregrinis qualitatibus. hæc πολυχρόνια: alia ὀλιγοχρόνια. ideo ἐξίσταται. Nempe quæ cumulata ſufferueſcunt: vt Triticum, Legumina. Fabæ & Milium, aut rarò aut ſerò, aut parum concaleſcūt.

Τὰ δ' ὑπὸ τοῦ ἀέρος. Oleracea & coronamenta non ita concaleſcunt: neque inter ſe concreſcent

nocumenta, ſed extrinſecus accipiant. Οἷον γὰρ μαδᾷ, deglubuntur. Καὶ εἰς διαβλάστησιν. Seminis duo eſſe vitia, ſi deglubatur: ſi vermiculetur. Abiecto glumo non interire, ſed adhuc præſtare officium ad ſementem. vermibus corrumpi atque interire. ideò dixit εἰς διαβλάστησιν. quoad germinationem, non eſt vitium excoriatio. id eſt, glabratio illa non impedit. Θάτερον δέ. Semen autem illud aliud, quod effugit excorticationem, nõ effugit vermes: ſed ab iis corruptum eſt. Alius fortaſſe dixiſſet: ἀτέρεα δ᾽ ἡ φθορὰ, ζωοῦσθαι. Suprà tamen dixit: vermiculata ſemina nihilo ſecius ad ſementem eſſe idonea. Τῶν δὲ χεδροπῶν. Bonitatis partes corrupit incommodorum ſocietate natura. quæ ſunt coctilia Legumina, beſtiolis exedi. Ratio: quia dulcia. quaſi ſint ἀτέραμνα in aruo ipſo μεμαλυσμένα. Ariſtoteles in ſecundo De partibus: cerebrum coquendo craſſeſcere ac dureſcere: quia ſit terreſtre: & addit, ἐξικμαζομένου τοῦ ὑγροῦ, ὥσπερ τὰ τῶν χεδροπῶν ἑψήματα, καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν, διὰ τὸ γῆς εἶναι πλεῖστον μέρος. Quamobrem τὰ ἀτέραμνα, ſi non exeduntur à vermiculis, eandem habent cum ſuperioribus illis rationem, quæ dura ſunt, ſiquidem terræ plurimùm continent.

Καὶ ἅμα. non ſolum vermibus corrumpi, ſed etiam citò parum itaque durare integra. Sic ſatiſfacit illi parti: χρόνου ὡρισμένου: μέχρι τοῦ πολυχρόνια. Sunt enim affectus durationis, diu, plus, minus.

Δι᾽ ἀσθένειαν. Quia dulcis humor imbecillus: non ſicut acer & amarus in extremis. Quare hîc eſſet quæſtioni locus περὶ σώματος ἀδηλώτου. an maximè omnium reſiſtat omnibus. dulce nanque eſt in medio. quare igitur non vndique reſiſtit? Dicẽdum: vermem eſſe rem non ignobilem, ſi plantæ comparetur. Quapropter ex maximè naturali tẽperamento in planta um natura, poſſe vtique concreari naturæ legibus rem longè nobiliorem.

Καὶ διὰ τὸ ὥσπερ ἐν τέλει. alia ratio feſtiua. Quaſi natura ſemper laboret in ſaporibus, quoad inuchat dulcem. ſanè verum eſt in Leguminibus. itaque ſuum adepta finem, quieſcit. Elicitur ergo ſimilis ſententia Hippocratico aphoriſmo de corporibus ἀθλητικῶν. non poſſe in melius mutari. ergo in peius. an verò finis omnibus ſit dulcedo? nequaquam. Quædam enim ita ſunt inchoata, atque inſtituta à natura: vt eorum finis ſit amaror aut acor: veluti Abſynthio & Acidulæ: aliis autem ſalſedo, vt Halimo, Sodæ: quas plantas, qui dixerit immaturas & incoctas à natura: idem dicat fœtum in vtero matris ferre ſemen genitale. Ferunt enim ſua illæ ſemina, & genitalia quidem, à quibus aliæ item poſtea plantæ oriantur. De odore alia ratio: quemadmodum in ſequenti libro dictum eſt. Μέχρι δέ. Hactenus à tempore, & qualitatibus: quia tempus non agit, ſed qualitas. nunc à locorum conditionibus. Ὅτι ξηρά. proportio rationis. Si ſiccitas in ſemine ſeruandi ſeminis cauſa eſt: ſicca loca ſimilem obtinebunt facultatem. Sic etiam frigida: tum quia tollit cauſas generationis frigus: tum quia conſumit id humidum, quod etiam ſine vermibus, gignere

A poteſt putrefactionem. Proinde factas è farina tenues cruſtulas Succu, cumulatim compoſitas, annum integrum, atque etiam plus ſeruant incorruptas. In ſummis autem caloribus vt ſemina vitiantur, ita panes è cerealibus facti adeò duri euadunt: nullis vt indigenarum dentibus queant confici: nedum ad vllum cibi vſum ſint idonei. Velut in quibuſdam ſubri maris inſulis: quarum incolæ coguntur victitare pane quotidiano, quẽ ex Maiz, aut eius ſimili grano conficiunt. hæc quæ adduxit, generalia ſunt. Deinde nominatim: in Media, in Paphlagonia. etiam minutius in locis excelſis.

Ἐξείργουσι. Exigunt atque arcent noxia, calorem & humorem. Sanè aliter apud nos: vbi frumenta etiam montana vix excedunt annum: à cam-
B pis autem ne explent quidem. At in Aruernis etiã quadriennium ſuperant. Καὶ ἡ διὰ γῆς τραχεῖα. aſpera terra ſiccat & refrigerat; Aliter quàm ſuprà. ἀσπερ τῷ πεδίῳ & κατὰ τὸ πεδίον. hîc enim aſpergitur modò. Etiam Caſſinates monachi argilla fuſili vuas obducunt atque exiccant. Seruantur ita, penè recentes eſſe vt videantur. Τῶν δὲ διαθέσεων. à ſpeciebus, & partium cõſtitutionibus. Arborea numerat quæ mollia ſunt & carnoſa, egere munimento, vt Amygdali & Iuglandis.

Τὰ δὲ ξυλώδη. Si mollia ſeruantur à duris munimentis propter duritiam: dura ſeipſa tuebuntur: ſibi namque ipſa erunt munimento. Vt ſi animalia carnea indigent oſſium ad ſuſtentationem: animalia oſſea ex ſeipſis habebunt illud ſuſtentationis beneficium: ſunt autem piſces quidam tales.

C Εἰς δ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν. In ſumma, durant omnia diutius propter tegumẽtũ m. mira ſententia. Non ſolùm propter tegminum duritiam; verumetiam ob qualemcunque materiam ſibi naturalem: hoc etiam ſuprá. Namque & ipſum vinaceum, tametſi durum, tamen etiã ſeruatur in acino commodiùs quàm exemptum: exiccatur enim. Vbi animaduertes, haud omnibus conuenire: marceſceret enim in Pepone ſemen. Μάλιστα δέ. amictuum conditio. ſpecies comparat. Quæ teſta vel oſſe ambiuntur, ea diutius durare: vt Oleæ medulla. Simillima Ziziphi natura, & Palmulæ, Duobus priorib⁹ perexiguus ineſt nucleus: Palmulæ penè nullus. ac fortaſſe nullus ſeparatus. Ideo dixit ὅτι ἢ ἀχώριστον: ὥσπερ τὸ τῶν φοινίκων. Τὸ ὑλῶδες. materiatũ. intelligit ligneum. Alibi diſtinximus: cutem, mem-
D branam, corium, corticem, lignum, os, teſtam.

Καὶ ὁ κνῆκος. peſſima aſſociatio. Cartami namque tunica penè vitreo oſſe eſt. Τὰ ἀκανώδη. quę acanaceã in Hiſtoriis. Ὅτι μὲν, ὅτι δέ. Aduerbium temporis pro notis ſpecificis quæ ſunt in articulis τῷ μὲν, τῷ δέ.

Lego πολυχρόνια, non πολύχρονα. Et δι᾽ ἀσθένειαν, non δ᾽ ἀσθένειαν.

Theodorus, διηκριβωμένου: totus exactus fuerit. ruditer admodum: neque expreſſit. Ἄλλαι δὲ πᾶσαι παρὰ φύσιν. Reliquæ omnes interius vel inuita natura eueniunt. peſſimé. nihil enim fit in natura inuita natura. hoc ex Philoſopho diximus alibi. Idẽ eſt, inuita natura, & inuito Deo. eueniunt

autem

autem ſibiipſi concedente natura. Ξηρά. ſicciſſima. peſſimé. Nam multi ſunt gradus ſiccitatis, tum in aliis tum in ſeminibus qui abſunt ab illo ſummo, & ſeruantur tamen. Diſtant enim ab oſſea & teſtea, minus ſicca illa, lignea, coriacea, paleacea. Θερμαινόμενα. feruefacta abolentur. exoleſcunt potiùs. Nimis atrox verbum, aboleri: nõ enim ἀφανίζονται. at hîc vitiantur tantùm. fiunt enim, vt diximus alibi, ἔξιτηλα. Τὰ ἐξ ἀέρος. ex aere humefacta. videndum, an Latinitati conſultũ ſit. Non enim præpoſitio, ex, ſignificat efficiẽtem cauſam, ſed aut materiam aut terminum ὅθεν κινεῖ.

A Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ σῖτος ὁ γλυκύτερος. Frumentum quoque celeriùs deficit, quod dulcius eſt. non deficit frumentum, ſed vitiatur. χείρων, οὐ λείπει.

Πρὸς τὴν φυλακήν, ad perennitatem. malé. nam perennitas continuationem ſignificat, ἐνδελέχειαν. at ea eſt cuiuſcunque temporis idem eſt hîc φυλάττειν, quòd σώζειν. hoc differt, quia σώζεται καὶ καθ' αὑτὰ, καὶ δι' ἡμᾶς φυλάττεται noſtra cura, locis commodis condita aut aſperſa terra. Identidem facit. puto (idem) ſcriptum reliquiſſe.

Ὑλώδης, ligni ſpeciem. rectè. neſcio an legerit ξυλώδης. illud magis arridet.

GRATIAS TIBI DOMINE IESV.

VI.

IVLII CAESARIS SCALIGERI IN SEXTVM DE *cauſis plantarum Theophraſti, Commentarij.*

CAPVT I.

Primi Capitis argumentum. Saporem & odorem habere inter ſe naturæ aſſinitatem. Vtrunque definit. Sapores enumerat. Eorum eſſentias examinat tribus Philoſophorum ſententiis. prima Communi, ſecunda Platonis, tertia Democriti.

ΠΕΡΙ' δὲ χυλῶν, καὶ ὀσμῶν. Vtinam mihi ſilere liceret ac fauere. Nam affectus ii ſunt rei, tum quæ fit, dum fit, tum poſtquam facta eſt. Quare ante morborum tractationem ponenda fuerunt hæc, atque ſic ſtatuendum. In tota planta, in omnibus plantæ partibus aliquem contineri tum odorem tum ſaporem: in nullo æqualẽ aliis, ſed ſimilẽ. Differre igitur ſpecies, aut tota ſpecie, aut harum gradibus qualitatũ. Indiuidua non differre, niſi per accidens: per cælũ, ſolum, loca, in quibus ſeruãtur, aliorum contactum, vicinitatem atque eiuſmodi. Ipſa quoque à ſeipſis differre multis de cauſis: ætate, loco, cæli mutatione, contactu, & eiuſmodi. In plantarũ partibus, & fructuũ multas eſſe differentias: vt in Citro, cortex acriuſculus admodum odoratus, caro ignaua, inſipida penè, ſuccus acidiſſimus: id adeò, ſola vt memoria ſaliuam cieat quibuſdam: ſemen amarum. Non eaſdem partes omnibus odoratas, eodémve ſapore præditas. cortex Caunamç non lignũ. lignũ Sandalo, non cortex. radix Cypero, non ſtipes. flos

A Violæ, non radix. foliũ Hyſſopo, non flos ſemen acre Staphyſagriæ, radix Aro. quibuſdã omnia, vt Fœniculo. Quæ an diligenter ſit exequutus, pòſt videbimus hoc primùm. Alterum quod animaduertimus, eſt de coloribus cũ ſtatuiſſe: & ſunt pulcherrimæ diſquiſitiones: præſertim cùm idem ſit communis omnium penè color, viriditas At aliæ calidæ, aliç frigidæ: vt ne queramus rubedinis exemplũ in Sandalis, & Roſis cum Sandaracha cõparatis. Quare quędã in ſole exalbeſcunt, vt frondes aliquæ, & Roſa vetula: aliç in vmbra, vt Leo, Viola, Centaureũ minus. Buxi nouellæ frondes pallent, & Oluſatri, aliis cùm ſeneſcunt. Neque ex naturę legib⁹ cõmunibus eſt: vt Cyclamino folia ſubt⁹ Punicea ſint, ſupernè viridia: ſi Puniceus co-

B lor plus habet ignis ac lucis. viridis autem, plus aquæ ac terrę. At aliis moribundis ruber aduenit color, vt Malo, Viti, Rubo Folia varia Carduo argentato. Species colore differentes: vt Roſę & Flammula, quam vocant Caryophyllum, quoad flores. At foliis viridib⁹, pallidis, rubris, Atriplex, Blitũ, Beta. Item doceret aliquid de figuris: quæ eſt omniũ difficillima contẽplatio. Neque ſolùm in diuerſis diuerſæ plantis, ſed etiam in eadẽ: velut Agrimonia, Dracontea. Duo florũ genera ab officio, non differentes facie: vt in Cucurbita. Duę diuerſæ facies in Maiz, & ſitus diuerſi, in ſummo & ad latera. Duę diuerſę facies in Caryophyllata:

altera, vt Echinullus, altera, vt Roſella. Attingeret etiam leuitatem, aſperitatem, lanam, ſpinulas, aculeos, ſpinas. hoc ſecundum. tertium. Hic recenſet ſapores alieniſſimo loco: ferēdus, quia docet: quia non ſuo loco, non ferendus. Non enim hoc intereſt herbarii, ſed Philoſophi naturalis in libris vniuerſalibus: De anima, De ſenſibus, & ſeorſum in Commentariis ſingularibus, ſuo cuique ſenſui attributo. In quibus cùm illa expediuerit, haud ſanè tam accurata fuit odorum tractatio atque hic eſt. In libro namque illo peculiari, poſtquam per initia dixit: ſapores atque odores non niſi in miſtis eſſe: deinceps excurrit illico, atque paucis naturalibus indicatis, ad pigmentariam ſeſe transfert. hoc tertium. Quartum autem eſt, quòd more ſuo minus exactā init methodi rationem. Nam & repetit, & differt, & præuenit: quod vt pleniùs percipiatur, totius libri compēdioſiſſimam ſynopſin proponamus. Primo loco ſaporis & odoris oſtendit affinitatem. deinde, quibus in miſtis inſint naturalibus. Tum, ſapores in terris eſſe illis ſimiles qui in plantis continentur. miſtionum modos eſſe infinitos. Hoc ſtatim debuit poſt illam ſententiam quæ in miſtionibus ſtatuebat. Sicut & ſaporum numerum, quem poſtponit tamē. Ab his pulchram quæſtionem tractat, an eorum quidam ſint tanquam aliorum principia, alii quaſi priuationes. poſt hæc à fine metitur eorum naturā. Odores quibuſdā animantibus conuenire; aliis eſſe noxæ. Inde ſubiicit, quòd ſtatim per initia ponendum erat: odorū diuerſitatem non eſſe in parua magnáve corpuſculorum quātitate. Hoc ſubiungendum ſtatim fuit ei parti qua Democriti & Platonis impugnabat ſententias. Et cum ſuperioribus ſeorſum ſuæ quieque parti coniunctum oportuit, quod hinc ſequitur: Alterū eſt: ſeparatos eſſe propriis differētiis ſapores. Alterum: fortaſſe dulcem non omnibus conuenire. Sic & tertium: bonam conſtitutionem non eſſe ſaporum cauſā. hoc enim pertinet ad principia. Deinde dat affectus ſaporum, dum generantur: quod antecedere debuit omnem diſquiſitionem, poſt explicatam ſaporum cauſam. deinde ponere modos mutationum. Quaſdā fieri per ſeparationem partiū, alias per coctionem. fieri verò, aut in contrarios aut in medios. Maturitatem diceret eſſe finē mutationum ad generationem: maturitatis aſſeclas, ſaporem, odorem, colorem. Itaque ait tandem: cuique ſaporem in maturitate manifeſtum eſſe. hactenus vniuerſalia: deinceps in ſpecie. Vini mutationes, aut naturales, aut ab arte. Hoc debuit infrà, vbi de ſuccorum ſaporibus agit. Sed magna licentia reuertitur ad vniuerſalia: nempe affectus comitātes alterationes. Sed non minore flagitio anteponit corruptionum tractationem cauſis maturationis. ſubdit enim: maturationes, alias à calore fieri, alias à frigore. Dehinc rurſus ad ſpecies: quanquā non ſecundum ea quæ propoſita ſunt. De Olei nāque non ſaporibus, ſed generatione. poſt quæ diſputat an ſalſus ſapor in plantis ſit. Quod oportuit ſuprà ſtatui, quo loco decernebat de ſaporū ſub-

A iectis. Poſt hæc, non ſolùm redit ad vniuerſalia, ſed ad principia rurſus ipſa reuoluitur. De iis enim agit ita, vt inter ea præcipuas partes attribuat ſiccitati. Iterum de plantarum partibus quæ quos ſibi vindicent ſapores. Quibus non puduit adiungere quæ ſpectarent ad ſitum partium vitiatum: de iis enim ſcribit quæ intorquentur, & de tedarū cauſis. Quæ cum extra ordinē ſunt, tū ſunt repetita. inde refert ſeſe ad radicū ſapores. Atque hinc, quæ dicebam, tractat de ſuccorū ſaporibus: quaſi Vinum & Oleū, de quibus ſuprà, ac diſtinctis quidem, ſcripſit, non ſint ſucci. Pòſt repetit radicū ac ſuperiorum partium comparationem. inde repetitæ partes ſaporibus ſubiectæ. Tum repetita quę ſpectant vſum vel noſtrum vel aliorum animaliū.

B Poſtremò docet vſum medicamentorum à plantis: rectiſſimè quidem, ſi nihil adderet aliud. At de odoribus eùm deinceps ſubnectat diſceptationes, in vltimam libri partem melius diſtuliſſet. De odoribus autem longè accuratiore methodo quàm fecit de ſaporibus. Primùm enim de odoribus in communi. deinde odorum principia. tum de odoribus in partibus. inde priuatim de florum odoribus. tum de ſylueſtrium odoribus. odores variari ſecundum anni & diei partes. quare non ſunt odorata animalia. cur in calidis non omnia odorata. repetit à locis odorū diuerſitates. qua ratione odorata in locis frigidis. odoris apparatus, atque commendatio ex plantarum vicinia: plantarū ſucci quomodo ſibi trahant odores. non omnia ſyl-

C ueſtria odoratiora: quod cùm ex ea parte coniunctum oportuit, vbi de ſylueſtrium odoribus agebatur. Hoc erat poſtremū, quod proponebamus diſceptandum. Iam deinceps rem ipſam aggrediamur. duæ ſunt huius Capitis partes præter Procemium. Oſtenditur in Procemio, ſaporū odorúmque tractationem è re futuram. Prima pars narrationis cauſam dat: quare ſimul hæc duo conſiderentur. propterea quòd affines: atque ibi ponit vtriuſque definitionē. Secūda pars explicat odorū naturam. de qua quia tres ſunt ſententiæ, trifariā diſpartitur diſputationem. Primùm tradit cōmunem de eis opinionē. Secundo loco Platonis explicat ſententiā: Tertio Democriti. Non enim rectè fecit Theodorus, cùm abſcidit caput ibi, vbi Democriti opinio declaratur: ſic enim Platonis

D quoque debuit ſententiā ſeparare. Abſoluta parte quæ Democriti pingit figuras, auſpicabimur Caput ſecūndum: propterea quòd interponit inde iudicium ſuum. Περὶ δὲ χυλῶν. Quia pertinent ad plātas perinde atque affectus peculiares: de iis quoque videndū. Οἰκεῖα, non autem ἴδια: non enim ſunt plātarum tantùm, ſed aliarum quoque rerum naturaliū, præſertim carnium, inter ea quæ pertinet ad eiborū ſenſū. Ὁμοίως τοῖς πρότερον. ſimili methodo. Τά τε συμβαίνοντα. exactiſſimè. Hæc enim eſt demonſtrādi ratio: ſubiectū, affectus, cauſę. τὰ συμβαίνοντα. idē, τὰ πάθη. vnde euentus quædā dicūtur affectiones. & in prouerbio, παθήματα, μαθήματα. hactenus Procemiū. Ἡ μὲν οὖν φύσις. Hinc incipit tractatio. Ait ſe alibi declaraſſe, quæ ſit v-

triuſque

triuſque ſenſilis natura. Sanè luculentus liber De ſenſibus ſub eius nomine nuper editus. Et ſingularis, vti dicebamus, de odoribus. Fortaſſe etiã de ſaporibus ſeorſum ſcripſit: quẽadmodũ & de coloribus. Theophraſti nãque eſt, nõ Ariſtotelis, vt putarunt: ſicuti contrà, Commentarius de miraculis auditis, Ariſtotelis eſt, non Theophraſti. eſt enim illius nectareus ſtilus. Ἀφορίζει. Sanè determinatur vtriuſque natura: qua & ab aliis, & inter ſe differãt. hoc deſignat præpoſitio ἀπό. Neque verò ſolæ dictæ ſunt differentię, ſed etiam cõuenientiæ. ideo dicit. Μικτά πως ἄμφω κατὰ τὸν λόγον. miſtos dicit eſſe. Miſtum multis modis intelligitur: ſicut vnum quoque multis item modis. Non enim verè diceretur, miſtum cum aqua Triticum, quòd in aquæ pleno vaſe fuerit: ſed Faba miſtum, aut ſabulo. Neque ſi manus mea luto ſit inquinata, luto dicetur miſta. Neq; ciuitas miſta ex ædibus, & hominibus, curribus, equis. Ratio. Quia non vnum ex hiſce fit, neque genere, neque ſpecie, neque analogia, neque accidẽte. An igitur ſapor & odor miſta dicãtur? vix dici patiatur accuratius iudicium. Iccirco addidit κατὰ λόγον: ratione ac reſpectu quodam: quia ſunt in eodem ſubiecto: id eſt in eadem miſtorum humorum proportione penè. Ac propius quidem, quàm ſiquis in lacte miſtam dicat albedinem cum dulcedine. Nam horum ſubiecta quidem eſt eadem materia prima quanta. at id ſubiectum remotum eſt. Non enim propinquum ſubiectum eſt coloris & saporis: at eſt proximum ſaporis & odoris: nempe talis miſtio. Hoc eſt quod nobis & propoſuit & reliquit explicandum. Quoniam non ſolùm ſunt in eodem ſubiecto, ſed etiam ſub cauſa formali, cuius inſtrumentum miſtio eſt. hoc voluit illud κατὰ τὸν λόγον. Quippe vnum ſunt in materia: diuerſa ſunt ſecundum differentias eſſentiales: is enim dicitur λόγος τοῦ πράγματος. Quod vt planius pateat, adducit vtriuſque definitionem. Sapor eſt emunctio ſicci ac terreſtris in humido. Ecce humidum eſt hîc quaſi pro materia: non enim agit in ſenſum: ſed gerit ſiccum, quod agit in ſenſum: non tanquam ſiccum, ſed quatenus hoc tale ſiccum: quoniam ſiccitas eſt materia: quæ eſt ſubiectum talis accidentis, à quo patitur guſtus: quod accidẽs appellatur ſapor. Differentia formalis nobis ignota eſt: ſed ea quæ in actu ſentire facit, eſt expreſſio, & emunctio, & ſubitio. Itaque tribus vtitur vocibus in libro De ſaporibus, διαχεῖσθαι, τρῖψις, διαδύεσθαι. Vult enim diſſolui & conteri, id eſt ad minima reduci & penetrare. Iccirco humiditas eſt vehiculũ ſiccitatis: ſiccitas eius accidentis porrò quòd facit impreſſionem. Non vt intelligi velimus, accidens accidentis eſſe ſubiectum: ſed vtrumque à ſubſtantia & in ſubſtantia vna verum, reduci ad actum per ſeparationẽ ita vt quaſi duo fiant: quorum alterum agat: ſiccitas hæc talis: alterum iuuet actionem: humiditas ad penetrandum & vehendum comparata. Dixi, ἀπόμορξιν, emunctionem, ἐκμύζειν: cui voci alteram addidit præpoſitionem, ἐν: vt indicaret effectricem natu-

A ram ſenſionis. Senſus enim patitur: quia naturam ſenſilem recipit. Nota ξηρ. cuiuſmodi? nam etiam ignea ſicca ſunt. γεώδους, inquit. expoſitio eſt. Quin haud vtcunque terreſtris: non enim terra ipſa quicquam ſaporis habet: ſed talis. Tum autem ſolummodo vt ſicca eſt, eſt huius author naturæ, non vt eſt frigida.

Ἡ δὲ τοῦ ξηροῦ. Quia ἀπόμορξιν nonnihil habebat obſcuri: aliam dat deſcriptionem longè planiorem. ἡ τοῦ ξηροῦ, διὰ τοῦ ὑγροῦ διήθησις. percolatio quædam ſicci per humidum. Sanè perſpicuum in culinis: cùm per ſetacea texta tranſmittuntur intinctus beneficio iuſculorum. igitur omnino vult, ſaporis & eſſentiam, & actionem in ſicco eſſe: cuius natura quia non eſt ad ingreſſionem idonea, B vehiculum habuit humorem: tum vt diſſolutum acciperet leges naturæ tenuioris: tum vt lubricitate illaberetur atque commearet. Et dixit: in ſicco: ne quis putet ipſam ſiccitatem ſaporis eſſe formam: non enim eſt: neque agit, ſed actiua qualitas. Nam ſanè definitiones hæ non docent quid ſapor ſit: ſed in quo ſit, & per quod: non autem, à quo. Nemo enim ſcit, à quo ſapor, odor, color, immediatè fiat. Nam qui à formis elementaribus ſenſilia ducunt, inſaniunt. Nullo enim in elemento ſenſilis cuiuſpiam væſtigium eſt. Haberent autem in ſe primùm, ſi darent aliis: quemadmodum primas habent qualitates, quas aliis impertiunt. Quoniam verò neque humidum hîc, neque ſiccum vſpiam agunt, quatenus talia: & ſenſile agit C in ſenſum: nèceſſe fuit aliam quærere, quæ ageret, qualitatem. ea non poterat eſſe frigus. Hypotheſis enim eſt: diſtribuendas diſſolutas humore partes quæ ſubire queant. ergo à calore. quare addidit ὑπὸ θερμοῦ. Multum tamen quærendum eſt: quénnam intelligat calorem. Nam ſiquis velit in re ſapida calorem eſſe, fallatur. Non enim omnia ſapida calida: vt acida, acerba, & eiuſmodi. Fortaſſe capit calorem externum ab igne, ſole, faucibus animalis: qui reducit de potentia in actum ſaporem ſapidæ rei. Quemadmodum etiam de humore dicendum eſt. Quia non omnia ſapida, humida, ea ſanè humiditate quæ per ſe fuſilis ſubeat: veluti Aromata quædam. Sed ſiccis additur ab ore humiditas ad diluendum. ideo ſaliua data.

Διαφέρει δ᾽ ἴσως. ait non differre, ſed addit D fortaſſe. Differt ſanè propter additionem illam, τοῦ θερμοῦ. In aliis non differt: quia idem eſt, τοῦ ὑγροῦ, καὶ διὰ τοῦ ὑγροῦ: vt ſi quaſi inſtrumentum tranſmiſſionis. Ὀσμὴ δέ. vides naturæ communicationem. odor eſt expreſſio. Melius adiunxiſſet, ἀναθυμίασις, exhalatio partis tenuioris ſiccæ quæ in ſapore continetur, id eſt in humido. Τῷ ἀφανεῖ. Differentia formalis: ſed quorſum? ἀφανὴς imperceptibile eſt: ſed cui ſenſui? cui eſt perceptibile τὸ φανερόν. hoc autem ἀπὸ τοῦ φάους. at hoc ad oculos. Tum verò quem latet, etiam aliorum ſenſilium vel differentias, vel actiones eſſe oculis ignotas? ſed voluerit dicere: humorem in quo eſt,

& à quo immediatè odor, non videri, ſicuti videtur is in quo ſapor eſt. Quid ſenſerit Theodorus, ſuo loco dictum eſt. De illo autem fuſili humido etiam Alcmæon, atque adeò calore. Scriptum enim reliquit: γλώτῃ τοὺς χυμοὺς κρίνειν. χλιαρὴν γὰρ οὖσαν, καὶ μαλακὴν, τήκειν τῇ θερμότητι. & addit: δέχεσθαι δὲ τὴν μανότητα. Vt conueniat cum verbo illo Theophraſti, διαδίδωσι. de odore quoque Anaxagoras. μᾶλλον ὄζειν τὸν ἀέρα θερμαινόμενον καὶ μανούμενον. An verò addidit ἀφανῆ, quemadmodum & Plato: ὀσμὴν ὕδατος μὲν λεπτότερον, ἀέρος δὲ παχύτερον. διόπερ ὡς καπνὸν καὶ ὁμίχλην εἶναι τὴν ὀσμὴν ἀόρατον.

Τοῦτο γὰρ κοινόν. Quid eſt illud τοῦτο? humiditas, quia ſapor erat τὸ ὑγρῷ χυλόν. & odor eſt ἐν τῷ χυλῷ. Humiditas autem communis eſt & aeri & aquæ. Manifeſta etymologia in ſaporis Græca voce, vt alibi diximus: quia χεῖται ὕλη. At veteres Græci Syrum vocabulum vſurparunt à Cadmo cum multis aliis aduectum. Τ'λα namque Chaldæis humorem ſignificat: vnde noſtra, humor, vdum. Σχεδὸν δέ. verba obſcura admodum. Namque ex Præceptore nullum accidens alii accidit accidenti, ſed vtrumque ſubiecto communi. Ergo quomodo dixit, πάθος χυλοῦ, καὶ θερμὸς τὸ αὐτό; eſſet enim πάθους πάθος. Dicendũ: perinde loquutum eſſe, ac ſi diceret συμβέβηκε χυλῷ τι καὶ ὀσμῇ ἐν τῷ χυλῷ εἶναι. Quòd ſi non ſatisfacit: πάθος illud eſto, ἡ διάδοσις: quia ſit in vtroque ſicci ſeparatio per humidum. Sed quæ ſequuntur verba, valde ſunt obſcura: οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ ἑκάτερον: non eſt vtrunque in iisdem. Non enim poteſt intelligi de ſubiecto, falſum quippe eſſet: ſiquidem inuenitur in multis vterque affectus ſenſilis: puta in lacte. Sed intelligit de proximo ſubiecto: nimirum quod eorum cauſa ſit. Quoniam tametſi humor eſt in vtroque: tamen humor eſt ſaporis cauſa potiùs: odoris autem ſiccitas. Hiſce reſpondent, quoad coniunctionem, verba illa quæ ſunt in eius libro de odoribus. Ὥσπερ ἐπὶ τὸ πᾶν, οὔτε χυλὸς ἄοσμος, οὔτε ὀσμὴ ἄχυλος. Ταῦτα μὲν οὖν. Poſteaquam genus definiuit, ipſum diuidit in ſpecies. Recenſet autem odoris potiùs ſpecies quàm odoris: quia putat, proportione quadam odoris differentias ſaporis differentiis comprehendi. Infrà namque docebit: odorem ſequi ſaporum proportionem. Et ſanè ſequitur in quibuſdam: in aliis eſt obſcura analogia. Sequitur admodum in iis quæ ſunt efficaciora: vt in acribus. exemplum eſt in cepullis & aceto. Dulcem odorem vocat ipſe in libro de odoribus: Latinis non eſt vſitatum. auſterum an poſſit, videndum eſt. nam amara longè diuerſum ſpirant. Eſt ſuus Aloæ, ſuus Abſynthio, ſuus Perſici nucleo, item aliis. Τὰ δ' εἴδη. Ait ſaporum ſpecies faciles ſeſe præbere declaraturo. Acutiores tamen à ſaporum cenſu eximunt pinguem, quem hic nihilominus adnumerat. Eſt enim ſaporis affectus, quique cum omnibus inuenitur: ſicut & ſuauis. Quemadmodum odores quoque pingues aliqui, vt Zibeth. Suauitas enim

A eſt mediocris temperatio, & modus quidam in omni ſenſili naturæ conueniens: cuius contrarium non habet nomen in hoc genere, ſed vniuerſaliorem mutuatur appellationem. violentum. Niſi quis per negationem deſignet, inſuaue. Competit ergo etiam contrariis etiam medio. Dulcedinis ſuauitas eſt in lacte, in glycyrrhiza non eſt. In aloe triſtis amaror atque horribilis: cichorii radices in acetariis ſuaues. Sic odor in Roſa ſuauis, in Ladano recẽti, non. Ita pinguis cum omnibus init ſocietatem, neque eorum quicquam tollit aut operit. Quare neque pinguis neque ſuauis erunt ſpecies diſtinctæ, ſed affectus ſpecierum ſiue modi. Sicuti fulgor aut nitor non ſunt coloris ſpecies, ſed affectus omnibus communes. Videtur autem ipſe quoque non omnino eum pro certa ſpecie a-

B gnouiſſe: nam tametſi connumerat, tamen poſtea non definit. Eſt ſanè pingue dulce in lacte: amarum in aloe: acre in tithymalli ſucco: ſalſum in aqua maris: acerbum in Amygdalo tenello: acidum in Oxygalacte, & aliquando in vino: aſtringens in Acacia. Cęterùm quoniam ſentitur quaſi quiddam ab aliis ſeparatum tanquam ſpeciem diſtinxere, ſubdita differentia accidentali & modificante, pro eſſentiali & ſpecifica. Non ergo dixit, eſſe facilem cognitionem ſimpliciter, ſed ſi cum ea diſquiſitione comparetur quæ ad eorum eſſentiam pertinet cognoſcendam. Proinde addidit, ὡς δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν ἑκάστου χαλεπώτερον. Sanè ἑκάστου: quia de ea iam καθ' ὅλου ſcripſit. ἰσάριθμον verò quid hic ſit, neſcio. Nam cui ſit æqualis ſaporum numerus? Non enim putauerit eſſe colorum numero æqualem. Αὐτὸ γὰρ τοῦτο.

C Hoc, inquit, conſiderandum πρῶτον, priuſquam eorum ſubiecta plantas aggrediamur. Non tamen (vti dicebamus) herbarii Philoſophi inſtituto continetur hæc cognitio. Quippe aut notos habet ſapores iam ex vniuerſalibus diſceptationibus: itaque repetito non eſt opus, aut notos non habet. Quamobrem ſi ignorabat, ignorabat etiam modum huius diſputationis, quæ tribus cõtrouerſis capitibus continetur. Tres autem docet methodos ad ſaporum naturam inueſtigandam. Prima eſt ex Peripateticorum ſchola ſecundùm ſenſionum modos & qualitatum impreſsiones: ex quibus cognoſcimus mordacem, lenem, aſtringentem, aſperantem, ſiſtentem, complanantem, abſtergentem, & eiuſmodi. Altera via eſt ex Academia. Plato namque refert ad principia duo: nẽpe diſſipationem & coactionem ſenſus. Quorum

D duorum duo ſtatuit alia priora, ſcilicet aſperitatem & lenitatem. Tertia ratio eſt Democriti à figuris. Vulgò ſcitur id: cum naturalium corporum principia cognoſcere in corpuſculis indiuiſibilibus figuratis, pro materia: τὸ αὐτόματον autem pro efficiente. Ex his autem formas emergere: quemadmodũ & Lucretius ex Epicuro: is autẽ ex Leucippo: non quidẽ malè, niſi & figuras & vacuũ admiſcuiſſent. Sic enim per contactũ, non per continuum, naturalia corpora eſſent vnum. Ex figuris autem actiones: quippe ex angulorũ mucronibus aſperi-

aſperitatem,ex obtuſis lenitatẽ. Aerem:quia ſcindat. Acutum:quia pungat. Dulcem: quia inoffẽſa motione tranſmutat. Tres igitur ſententias videamus:ac primò primam.

Πένσεν τοῖς εἴδεσι. more Præceptoris proponit capita dubitationis. Vbi animaduertendum eſt,cùm tripartitò narret opiniones. bifariã tamen proponere ſic. Vtrum cognoſcantur ſaporum differentiæ per actiones, quas imprimunt in ſenſus: an per figuras, vt cenſuit Democritus, Quare ita conſultum eſt autoris conſtantiæ ac diligentiæ. Principiò conſiderandum, duobus modis cognoſci poſſe.Primus eſt,per ſecundas actiones:ſecundus, per primas. Primas ex Platone voco,coniungere, ſeparare: quibus ille ſtatuebat principia diuerſitatis, à materialibus ad immaterialia, id eſt ad ſenſiles ſpecies tranſumpta ſimilitudine,quæ ſecantur & vniuntur. Itaque acutum ſaporem diuidere:dulcem congregare ſenſum,aut ſenſoriũ membri partes. Alios modos natura media mediis actionibus reſpondere. vbi vides ſententiæ licentiam. non enim dulce congregat,ſed aſtringens. Dulce autem cùm ſit æquale, conuenit cum partibus æqualiter affectis. aſtringens autem eſt id quod cogit. Quòd cùm haud ſit poſitum pro ſenſili primario,non poterit eius effectio pro principio cognoſci. Secundas autem actiones,eas accipio quæ ſequuntur has:vt mordere,aſperare,ſiſtere, ſtipare. Nam quod diuidit, mordet aut aſperat:quod cogit, ſiſtit, ſtipat. ſic itaque componenda ſunt hæc. Non enim ſunt ex communi ſententia Philoſophorum. Nam primæ actiones ſunt à primis qualitatibus, calefacere,ſiccare:ab his ſecundæ:ſeparare,congregare: ab his tertiæ,mordere,aſperare,denſare,complanare. ab his quartæ: quæ in occultis ſunt primordiis:educere bilem:ab his quintæ, non ſolùm educere in genere, ſed etiam priuatim ab hoc potiùs quàm ab illo membro. Εἰ μὴ ἄρα. Iacit quædam ſemina conciliationis controuerſiarum: ad quod ſequẽti Capite fuſius exequitur. Ait: hæc ita diuerſa nihilominus eodem tendere. Aſſignatas à Democrito figuras hoc deſignare. Nimirum quod vncum eſt.diſtrahit: quod acutum, pungit aut ſecat. Ideo dixit: καὶ ταῦτα συνάπτει πῶς εἰς τὰς δυνάμεις. Quaſi dicat: Democritus poſuit inſtrumenta:Plato verò inſtrumentorum officia. Συνάπτει, συνέρχεται, τείνει: conueniunt ipſis affectibus, πῶς. Quia non ſunt idem formaliter, ſed ſicut cauſa & effectus. Dixit εἰ μὴ ἄρα: niſi.etiam ſi hoc dicamus aut hoc:at idem fuerit. Κἀκεῖνον. Democritus hæc dicebat, vt illa diceret. ita patet æquanimitas Philoſophi. Εἰ καί τις ἄλλος, ſiquis alius modus,qui referatur ad poteſtates Vult intelligere Platonis modum,de quo dicet: & hunc de quo nunc dicit,cùm ait: ἢ εἴ τις ἀποδοίη. Simul exponit,ſimul enumerat, ſimul explicat definitionibus. incipit à dulci. Ἀποδιδόναι. verbum Philoſophis vſitatum. reddere. Quia res ipſas accipimus à natura per ſpecies:quas reddimus per voces quę

A ſunt notarum notæ. Rerum ſpecies ſunt in anima notiones: quarum notæ porrò ſunt voces ipſæ.

Τὸ διακριτικόν. Quatuor aſſignat differentias: vt à variis acceperat autoribus; aut fortaſſe prout ipſemet ſecum fuerat commentus.

Ἡ χυμός. hic pro genere eſt in definitione. Quia docuit Præceptor in tranſnaturali Philoſophia, definire accidentia cum ſubiecto aut per ſubiectum, ſicuti multis locis: materiam quoque facere ad eſſentiæ cognitionẽ: quanto magis ipſam ſubſtantiam ad accidentium explicationẽ, quorum ipſamet ſubſtantia cauſa eſt. Prima differentia formalis eſt, διακριτικόν: puto eſſe mendum, & legi debere συγκριτικόν. Non enim dulce diſſipat,ſed aut vnit, aut vnita ſeruat. vnire tamen dici

B queat mathematicé. Quia diſtitas coniungit partes: quemadmodum dicimus fluuiorum iungere ponte ripas. Implet ergo non irritando: vt alii faciunt ſapores. Implet enim acetum quoque: ſed extimulando partes,vt refugiant facit. Auſterum autem cogit atque componit, quia contrahit & cocreet. Stipat ergo non ſubiens, ſed foris manẽs contrahendo. Cuius actionis modum cùm Democritus conſideraret,populariter admodũ ſuos illos introduxit vncos. Nam ſeparationis quidem cauſæ ſumi poſſunt in exemplis vulgò manifeſtis. Dicam enim acutum aduerſarium eſſe partiũ naturalium: idcirco eas ſubtrahere ſeſe. At enimuerò contractio earum quo contingat modo, nulli dum exploratum arbitror. Συμφύτου ὑγροῦ. Hoc eſt illud ὑγρὸν, quo dicebat τὸ ξηρὸν tranſco-

C lari. Diſſoluitur enim, quod eſt verbi gratia, in Cinnamomo tenue à ſaliua, quæ ſit ejus vehiculum,vt tranſmeet in linguæ ſenſorias partes.

Λειαντικόν. ſecunda differentia. Ex libro De affectibus miſtorum petẽdum eſt,quid ſit λεαίνειν. Apud medicos frequens pro diſſoluere ſicca liquidis. Et Philoſophus dentium molarium officium ait eſſe λεαίνειν. Deinde τὸ λεανθὲν fit λεῖον: quod ponitur quarto loco,vt ex leuigato fiat ęquabilis ſuperficiei. Vt λεανθὲν ſit in prædicamento paſſionis: λεῖον in prædicamento ſitus. Talis enim eſt ſecundum partes: ac talem infert in ſenſum ſpeciem ſui.

Ἡ λεπτόν. Tertio loco poſita differentia:cui non aſſentimur. Non enim tenuibus conſtat partibus,ſed mediocribus:acutus autem tenuibus.nõ enim penetrat,ſed implanat.

D Στρυφνόν. Ponticum dicunt barbari,nobis ignota origine: acerbum nos communibus cum acido,acuto, acri vocis rationibus. Acus enim ſutorium inſtrumentum mouet admodum ſenſum. Græcum integrum vocabulum, ἀκίς. Acer maximè ſubit ac ſeparat. idcirco barbari noſtri acutum dixere. Proximus huic acidus: penetrat enim, ſed haud perinde, quin conſtringat aliquantum. Ab hoc locum ſibi vindicat acerbus: plus ſiquidem hæret ad ſuperficiem: maximam tamen cum acido cognationem habet: ſed pluſculum terræ prohibet penetrationem. Cui ſiquid adiungatur præterea,

ſit auſterum, nihil penè ſubiens. Ξηραντικόν. A deſiccat ſanè. at docendum: quomodo deſiccat acerbum. quia frigidũ. Frigidũ enim cogit: quare humorem exprimit, qui poteſt exire: qui non poteſt, compingitur: proinde lutum primùm cõcreſcit, deinde ſoluitur in puluerem, humido conſumpto, quod erat partium glutinum. Ἡ στυπτικόν. Eadem natura: ſtipat enim, ſed addito modo, ἠρέμα, ſenſim ac mediocriter: placidè. Ταύτης: ſcilicet ἰκμώδους ὑγρότητος. Δριμὺ δέ. Acris ſapor τηκτικὸς, liquefaciens: vnde Latina vox, Tabes, τήκω, τάκω, ξιος. Liquefacit autem, quia partiũ ingreditur continuitatem, & ſoluit, ſicut ignis metalla, & lapides fuſiles. Ἡ δηκτικόν. aut mordax. Ἐκκριτικόν. excernens humidum. Ex mordacitate namque fit agitatio partium, & ab iis eorum excretio, quæ in ipſis continentur. B Hunc enim ad modum exprimit: non, vt auſterum comprimendo: ſed attenuando contenta, & continentia agitando: neque introrſum, vt auſterum impellendo, ſed eliciendo ad exhalationem. Ideo dixit, εἰς τὸν ἄνω τόπον: ad palatum & cerebrum: loquitur enim de partibus animalis. Τραχὺ. aſperũ. at quánã aſperitate? nã ſanè quod auſterũ eſt aſperũm vulgò dicitur. Quanquam enim cogit partes, ac propterea videtur complanare, hiatus auferendo: tamen quia humidum pellit introrſum, inæqualitatem creat. Quæ inæqualitas quoniam nõ eſt adeò inſignis vt ea quam facit ſapor. ſalſus: iccirco addit in huius definitione aduerbium, ἁπλῶς: id eſt, non inchoata aſperitas, ſed abſoluta. C ſimplicitas enim eſt in ſummo punctо. Et quia aduerbium hoc erat obſcurũ, declarat porrò per aliud, μάλιστα: id eſt ad ſummum, & potiſſimum. ſic de acri: ἁπλῶς καυστικόν. Vbi ἁπλῶς eſt, comparatus aliis in hoc genere: non autem in naturæ primordiis: ſolus enim ignis eſt ἁπλῶς καυστικός. iccirco ſubdit per disiunctionem, ἢ διαιρετικόν: eſt enim calor communis qualitas multis gradibus, quorum ſummus vſtio eſt. Ἁλμυρὸν δέ. Salſum definit per ridiculam differentiam: δηκτικὸν, mordacem. Etiam vulgus Italicum nimis ſalitas epulas, mordaces vocant. Cæterùm & acetum, & Pyretrum veriùs mordẽt. incidunt enim. Ξηραντικὸν autem rectè deſignat: proprium ſiquidem ſalis eſt exiccare. Ideo prohibet putrefactionem, auferendo humiditatem quæ putredinis D mater eſt. Quare verò ſal exiccet carnes: ipſum verò liqueſcat earum tabo: in Problematis declaratum eſt. Πικρὸν δὲ φθαρτικόν. Amarum eſſe corruptiuum, ſi capiatur ſimpliciter, falſum eſt. Cùm enim habeat communia cum ſalſo principia: & ſalſum conſeruet, non autem corrumpat: conſeruatio ſimilis ſimili deberi videatur. Non eſt igitur ſimpliciter corruptiuus, ſed ſolius humoris naturalis: propterea quòd inter omnes conuenit antiquos: ab amaris nihil viuentium nutriri. Addit autem δηκτικὸν, communem etiam ſalſo differentiam, propter principia item communia.

Αὐστηρὸν τὸ ῥυπτικὸν τῆς αἰσθήσεως. Excipienda molliuſculè ſententia: non enim detergit ſenſum, ſed ſenſorias partes. iccirco rectè addit: ἢ τῆς ὑγρότητος. Ac præterea conſiderandum: an quod maximè aſtringit: tale autem auſterum eſt: detergat. Videtur ſanè cogendo exprimere atque auferre. Atque ita commodiùs exoluas te ex hac dubitatione, quàm cùm dicit de ſalſo: πικρὸν ἢ δηκτικόν: nullo namque pacto conſtare ſimul hæc duo poſſunt: vt quod mordet, cogat: mordax enim ſeparat. niſi intelligas πηκτικὸν, σκληρυντικόν: nempe ſubducto humore, cogit & indurat per accidens. Iccirco firmantur carnes ipſæ: ſal autem cum earum humido expreſſo miſtum colliquatur. Quod verò ad abſterſionem aſtringentis pertinet: id officium agnoſcitur in acerrimis, cuiuſmodi cinis, atque ex eo lixiuium, & ſapo, & radix Fulloma. Iccirco adiunxit: τῆς ἰκμώδους ὑγρότητος δηκτικόν. vbi etiam verbis ignoſcendum. non enim mordacitatem ſentit humiditas. Creta verò detergit inducta, quia ebibit: deinde abiicitur: ſicuti papyrus aufert à pannis ceram calefacta. Ἡ πηκτικόν. rectiſſimè: is enim verè conſtringit partes.

Ἡ ξηραντικόν. alio modo quàm ſalſus exiccat. Salſus exiccat humidum eximendo, & liquefaciendo prima impreſſione, aſtringens compreſſu ſatis valido partium terreſtrium: vnde liquidiores introrſum protruduntur.

Ἡ ἁπλῶς. Hic non eſt ἁπλῶς, ob ſimpliciorem cognitionem primarum qualitatum: ſed quia iam definit per definita, cognitio ſimplex eſt: aut eſt declaratio moderatrix ipſius δριμύτητος: ait enim eſſe ἠρεμαίαν καὶ μαλακήν: placidam & mollem. quia minus ſubit, minus mordicat. Ita vides omiſſum λεπτόν: quoniam ſit minus γλίσχρον ἴδοι χυμοῦ.

Ἡ πάλιν. Altera diſputationis pars ex Platonis ſententia. Dicit: Platonem ſaporum eſſentiam retuliſſe ad vniuerſales actiones duas: hoc eſt καὶ διαλύειν. Nempe congregare & diſſipare ſunt vniuerſaliora, quàm mordere & aſperare. Ita igitur ordinantur: calefactio, diſgregatio, mordicatio: quibus circumſcribitur acrimonia ſaporis. Κεχρημένας ξηρότητι καὶ λειότητι. Quaſi qualitates hæ ſunt inſtrumenta quædam priorum qualitatum ad effectiones. Quia ſicuti ſtatuebamus nos calorem ad ſeparandum: ſic ipſe ordinat ad hoc idem ſiccitatem: lenitatem autem ad componendum. De ſiccitate verò equidem quæram: non enim actiua qualitas eſt. Ideo dixit κεχρημένος, vſus aſperitate & lenitate: id eſt vſum in his ſtatuens, perinde atque inſtrumentis. Subſtantiæ namque ſunt actionum principia: non tamen agunt, ſi Philoſophis credimus, niſi per qualitates: vt ignis calor calorem generat in vi, & ſub poteſtate ſubſtantiæ. quanquam ſubtilius intelligere licet. Si ſubſtantia ignis creauit in materia ignis calorem ignis: poſſit etiam creare foris calorem ignis ad apparatum generationis ſubſtantiæ ignis ex materia ligni: poteſt enim

creare

creare ſubſtantiam ſubſtantia: ergo & creare ea quæ dicuntur, & ſunt accidentia ſubſtantiæ, propterea quòd eam conſequuntur. Verùm non eſt hic locus. quare ad rem. Si ſubſtantia vtitur accidentibus ad actiones, quaſi inſtrumentis: etiam artifex, qui haicce declarat actiones, vbi deſignabit inſtrumentorum rationes, dicetur eis vti.

Καθ' ἑκάστας δὲ. Non ſolùm κατὰ τέτταρας, ſcilicet διακρίνειν, καὶ συγκρίνειν, ſed etiam duas alias, λεαίνοντα καὶ τραχύνοντα. Διαιρεῖ, diuidit. quid? ſapores, τοῖς εἴδεσι. Vſitatè dicimus: diuiditur genus in ſpecies, & per ſpecies: ita hic diuidit genus ſpeciebus. Haud tamen ſecatur ſpeciebus, ſed differentiis quibus conſtituuntur ſpecies.

Ὅσα μὲν οὖν ξύει. hic Platonis ex Timæo verba ponenda ſunt. Definit acerbum non per prædicta duo aut quatuor, ſed per aliud, ξύει: quod efficit id quod ſequitur, ξηραίνει. Quod vrit, διακρίνει, conſumpto humido partes glutinante: quod aſperat διακρίνει, quia facit inæqualitatem: ſicuti ſuprà dicebamus. Eſt enim aſperitas affectus inæqualis ſuperficiei: vt in genere definiatur: nam poteſt eſſe inæqualitas etiam ſine aſperitate. Fit autem vel motis partibus abſque vlla ablatione: veluti ſi pauimenti teſſellæ diſturbentur: vel amotis: veluti ſi vna pluréſve eximantur: vel quaſi motis partibus: vt in horrore quum ſubſidunt interſtitia pilorum, aut eorum ſuſtolluntur radices. Nempe retrahunt ſeſe ſpiritus introrſum cum partibus liquidioribus: vel conſumptione: ſicut vbi tabeſcit imbribus lignorum pulpa, neruorum manet rigor: id quod in noſtris regionibus potiſſimùm patet ex parietibus, foribuſve Larignis. C Tertio loco etiam vnum ex illis addidit, τραχύνει: quippe ſi exiccat, etiam aſperat. Liquidi namque intereſt implere: vt in primo De generatione. Idcirco videndum, vtrùm aptius ceciderit: ἀποξηραίνοντα τραχύνοντα: an ἀποξηραίνοντα τραχύνει. Sanè commodiùs tranſtuliſſet illud participium. Habet enim vim cauſæ: vt cecidi & interfeci, poſſunt eſſe ſeparata: non omnis cedens interficit: non omnis interfectio per cædem fit. At quum dixero: cædendo interfici: deſignatur interfectionis cauſa in ipſa cæſione. Sic non omne aſperans exiccat: exempla ſuprà ſunt poſita: ſed omne exiccans aſperat: offendit enim æqualitatem. ergo melius ξηραίνοντα τραχύνει At tunc videmus haice Platonis cauſas neutiquam primas eſſe. Quin aſperitas poſtremo loco ſita eſt: aſperitas cauſa, διάκρισις. διακρίνουσι cauſa ſiccitas. Igitur ἀπὸ τοῦ ξηραίνειν τὰ εἴδη D διαιρετέα. Oportebat ſiccitatem, non diſgregationem ſtatuere quaſi vnum ex principiis ſaporum. Cæterùm neque ſolus error hic, neque maximus, ſed ille, quum ait: τὰ στρυφνὰ κάει. nam quis dicat acerba vrere? Vellicant ſanè: ſed vellicant naturalis caloris depulſione atque exactione, qui in humido eſt inter neruos ſenſioni deſtinatos. Ex ea ſpirituum ceſſione fit inæqualitas & aſperatio: & in ipſa ſuccuſſione fit occulta conuulſiuncula, quæ magnopere agitat ſenſorias illas particulas. Is au-

A tem eſt guſtus, non autem vſtio. Nihil magis à Philoſophiæ maieſtate alienum quàm vti verbis æquiuocis ac metaphoricis. Quare quum ait τὰ φλέβια: non eſt ferendus: non enim ſentiunt venulæ, ſed nerui. Αὐστηρὸ δὲ. A prioribus auſtera ſolo differre gradu: idcirco dixit, ἧττον λειαίνοντα. Ergo etiam στρυφνὰ detergunt: ſanè ξύει, radunt: quod eſt pluſquam detergere. Addit ἀποπλύνοντα: quaſi plus ſit lauare quàm abſtergere: quod non eſt verum. Etenim lotio eſt affectus quorundam liquidorum tantùm: at ῥύπτουσι etiam multa non liquida: imò verò quia ſicca ſunt, ac maculas ebibunt, velut argilla. Verbum tamen habet ſui ſignificatus originem pro liquidis, παρὰ τὸ ῥύειν τὸ ἀπόρρυπον, quoniam elabi facit adhærecentia. Sed dixit: πᾶν τὸ περὶ τὴν γλῶτταν: magna pollicens, πᾶν: B omne ſcilicet quod ipſius linguæ non eſt.

Ὅσα δὲ. Tribus gradibus totidem ſtatuit ſpecies. στρυφνόν, τὸ μέχρι τοῦ ῥύπτειν: αὐστηρὸν, τὸ ῥυπτικώτερα, μέχρι μέν τοι τοῦ μετρίου: τὸ πικρὸν, πόῤῥω πέρα τοῦ μετρίου. Non erunt igitur Platoni ſpecies diuerſæ: gradus enim nullus variat ſpeciem. Quippe & tepor, & vrens, & omnia quæ inter hæc ſunt, æqualem recipiunt caloris prædicationem. At amarum eſſe in eadem ſpecie cum acerbo, neſcio an quis admiſerit. Dicendum: eſſe quoad effectionem quæ pendet ab effectu generico diuerſis communi ſpeciebus. Sicuti motus ſecundum locum, natationi, volatui, reptioni, ambulationi: quoniam iis omnibus natura communis ineſt muſculorum. Quin ſalſa quoque ponit ſub eodem faſtigio, atque in primo quidem loco, & quaſi in veſtibulo huiuſcemodi C abſterſionis. Quanquam compertum vulgò ſit, aquam maris neutiquam lauare: pinguis enim eſt, & implanat ſuperficiem, non autem ſubit ob craſſitudinem. Addit autem ſalſis priuilegium: gratiora eſſe guſtui. ideo dixit ἧττον λέγομεν, & φίλα μᾶλλον, commendabiliora. Hoc autem pendet ex natura illa remiſſiore: quia non adeò vellicant. Ὅ τι ἀποτήκειν. Sanè verò id fuerit ſeriò, διακρίνειν. Si quid in lingua facit, vt tabeſcat ac diſſoluatur: hoc enim eſt τήκειν: quæ illarum continebant partes, diuiduntur.

Ἔτι τὸ μέτριον. nota loquutionem. χρώμενα. ſi eſt paſſiuè: facilis ſententia. vtimur ſalſis ad hoc. ſi eſt actiuè: durior. quaſi ſapores vtantur τῇ ῥύψει. illud autem, πρὸς τὸ μέτριον, facetè. Aut eſt τὸ πρὸς, τὸ μέχρι, in ipſa poteſtate: D aut ad opus: vt πρὸς, ſit finis: & mediocris ſit operatio, id eſt in ipſa facultate: aut mediocre opus, quod faciunt. eòdem tendunt.

Τὰ δὲ τοῦ σώματος. Ad acrium definitionem multa confert: primùm, communionem cum oris calore; κοινωνοῦντα. Quaſi verò non omnis ſapor cum oris calore communicetur. Secundum, λειαινόμενα, læuigata. Ne hoc quidem ſolis competit acribus, vt vel ſit definitionis pars, vel pendeat à definitione, Generis enim totius eſt, vt nonniſi ſo-

lutis ac liquefactis ſapor ad actũ reducatur. Tertiũ, συνεκπεζύμενα: coignita. συν: cum quo? an cum calore naturali? Paſſiuè, πεζύμενα: quia patiuntur à calore naturali, quum ad actum reducuntur. Ideò ſecundam quoque præpoſitionem, ἐκ, addidit: propterea quòd è potentia educuntur: ac propterea ſubdit ἀντιπέσσοντα. Nempe alij quoque ſapores educuntur de potentia per calorem, non tamen viciſſim calefaciunt, ſicut acria. Πάλιν: non ipſa iterum: ſed calor πάλιν: quia eſt alter calor. ideò Latinè aptiſſimè, rurſus. Significat enim rurſum, retrouerſum: quod populariter dicimus, vice verſa. Hoc eſt quartum quod attinet ad acrium deſignationem. Quintum, ἀναφερόμενα: propter tenuitatē ac leuitatē. Oſtendit eſſe ignea, ſi ſurſum feruntur atque vrunt. cæterùm quod ſubdit, valde notandum eſt. Ait enim, Πρὸς τὰς τῆς κεφαλῆς αἰσθήσεις. Quaſi verò non & odores, & ſoni ferantur ad ſenſus, qui ſunt in capite. aut quaſi alibi ſit ſenſuum arx quàm in capite. Sed vult dicere acria guſtata tentare caput tactu: quia cerebrum percellunt, non tanquam guſtabilia, ſed tanquam calida. Sic odorē halant quædam, atque ita quoque percipiuntur, non tamen alia ratione, quàm quòd ſunt odorata. Vbi vides apud iſtos quosvolumus per factiones, eſſe principes ſapientiæ, rarò eſſe exquiſitas eloquutiones. Vmbras modò rerum dant, non lucem afferunt: & apponunt Promethei coria intus inania. Dixit autem actiuè, τέμνοντα, ſecant: pungunt enim acria, &, quod aiebat, διακρίνει. Nam ſi paſſiuè accipiatur: erit repetitio, atque idem quòd λεπτυνόμενα: & nihil apponet noui. Τὰ δὲ σεσηπότα λεπτυνόμενα. Acida ſiue acuta definit, per cauſam, per partium conſtitutionem, per motum, per quatuor effectiones. cauſa eſt σηπεδὼν, putrefactio. vult acida euenire per putredinem. conſtitutio partium, λεπτυνόμενα. Vult attenuatis craſſis partibus acorem inferri. motus: τὰ δυόμενα. Dat ſubeundi facultatem paſſiuam, ab attrahente poteſtate: idque propter partium naturam: actiuam verò etiam ob vim quandam igneam, quæ reducta de potentia in actum à calore naturali, per ſe quoque ſubire poteſt: talis enim in aceto animaduerſa eſt. Itaque ab igni quoque (barbarè quidem ſed non ineptè) actuata frangere quit lapidem. ſic aceto calido. fertur Annibal diſſilire feciſſe rupes Alpium. Dixit: εἰς τὰς στενὰς φλέβας. ſicuti ſuprà flexu diminutiuo. φλεβία. namque in magnis venis non fit ſenſus, ſed ad paruas, quibuſcum eſt affinium neruorum neceſſitudo. Effectio prima: ἀνακυκῶντα, permiſcentia: vnde κυκεὼν, quod etiam Latini proxima voce dicebant, cinnum ſubeundo ac diſgregando agitant & miſcent. Secunda effectio: ἀναζυμοῦντα, bullientia, vt fermentum: τὰ ζύμη ἀναζέοντα, ampullantia fermenti more. Quæ namque fermenteſcunt, aerem igneum concipiunt: quo admiſſo, eius impreſſione rareſiunt: atque ideo intumeſcunt. Vtrumque enim fœliciſſimi verborum plaſtæ Græci tam exiguo gyro concluſere: ζεῖν, ζυμοῦν. τὸ ἀνὰ ſignificat agitationem illam harum

A affectionum. Prior eſt actiua, poſterior paſſiua: mouentur enim in ipſa efferueſcentia. tertia quoque actiua eſt: ἀφρίζειν ποιοῦντα. Ipſa tumeſcunt acuta ferueſcendo: & faciunt alia quæ contingunt ſpumeſcere. Effectus ratio motus eſt, & aeris introductio. Ferueſcunt verò: quia ſi calidis affunduntur, eis euenit quod & alijs, vt bulliant. ſi frigidis applicantur, abſiſtunt. Habent enim partes igneas tenues, quæ refugiunt. itaque duabus de cauſis ampullantur. Vna eſt, quia tenues partes mobiles diſſident, non cohærent. Altera: quia nequit totum corpus acetoſum auferre ſeſe à ſuo contrario, quod intus eſt. Subſultat igitur. Veluti ſi iacentis pungatur dorſum, ſubſilit: quia totus illico non quit exurgere. Sic palpitat in arido piſcis, quòd ἀσπαίρειν Græci dicunt: B propterea quòd tota mole vnico tractu ſeſe non valet excitare. Καὶ ἕλκειν. quarta actio. trahere. Fortaſſe eſt ἑλκοῦν: mordicant enim ac puſtulas cient. quod verò trahant: nulla perſuadet ratio quin pro apocruſticis vtimur.

Τὸ δὲ σύμπαν. hæc poſuit ſub vno titulo δριμέων. Nunc altera ex parte ſtatuit ex aduerſum dulcia. nempe ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. Ideo non ſolùm dixit πᾶν, ſed etiam σύμπαν: perinde atque vnum ſint omnia in eo. propterea dixit τοῖς πρὸς ταῦτα: quoad hæc. Οἰκεῖον. Oſtendit non eſſe definitiones ſed deſcriptiones quæ dantur per propria. οἰκεῖον, hic eſt, ἴδιον. Ponit effectionem, & modum, & patiens. λεαίνει, actio. ἐπαλείφοντα, modus: quoties obducendo partes diſſitas, oblinit C ac læuem facit ſuperficiem, quoniam implet interualla. Τραχυνθέντα, patiens.

Καθίστησι δὲ συνάγει. ſanè nunc nimis attribuit καθίστησι, ſiſtit. eſto. Non ſiſtit cogendo, vt auſtera, ſed per ſimilitudinem, cohærendo: quia dulce libens accedit, & à libentibus admittitur. Ac συνάγει τὰ παρὰ φύσιν κεχυμένα, vix mihi perſuadent. Vt quæ præter naturam fuſa ac ſparſa ſunt extra ſitum ſuum applicatione dulcium in integrum reſtituãtur. id nunquam factum. Sed iungit, vti dicebamus, quemadmodum pons ripas: non velut ancteres vulneris labia. Τὰ δ' αὖ συντεθέντα. Neque hoc per ſe facit: vt ea laxet, quæ præter naturæ leges ſtipata ſunt. hoc non facit. ſepararet enim ac retunderet. verùm alia ratione fit, ac per accidens. Sanè dulcedinis ap- D petens natura ſeipſum laxat, vt tam commendabilem excipiat hoſpitem.

Καὶ ἁπλοῦν. hoc ἁπλοῦν, aliuſmodi eſt atque ſuperius. Suprà poſteaquam diuerſa remotiora poſuiſſet, puta aſperare, exiccare: addebat ἁπλῶς διακρίνειν: quia τὸ διακρίνειν vnum erat ex principijs. Principia verò ſunt ſimpliciſſima: nempe rei compendium totius. Hic autem τὸ εἶναι φίλον τῇ φύσει, non eſt vnum principium conſtituens ſaporem, ſed potiùs finis. Finis autem vnus: ergo ſimplex. In cauſis enim quod eſt vnum per ſe, ſimplex eſt. ideò dixit ἁπλοῦν.

Οὗτος μὲν οὖν. Colligit vnum eſſe modum hunc à differentijs facultatum: quem tamen duo-

bus

bus methodis explicauit. Δημόκριτος δὲ. Nunc Democriti ponit opinionem, à figuris. Sanè picta eſt opinio ac popularis. Nam vulgò qui pungetur acu, putabit in aceto mucrones item eſſe, quibus lingua feriatur. Feſtiuè dixit, Democritum appoſuiſſe vnicuique ſapori amictum figurarum: hoc enim eſt ἑκάστῳ σχῆμα. Quia ſaporis actus eſt in ſuperficie cuiuſque partis. An verò etiam intus? Sanè verò, quando eſt affectus miſtionis partiũ materiæ ſecundæ ſub certa forma: id quod etiam de colore aduerſus pertinaces ſuo loco diſputatum eſt. Γλυκὺ μὲν. Dicit dulce rotundũ eſſe: quoniam inoffenſa eſt ſuperficies quæ angulis caret. Addit autem ἀμεγέθη, notam magnitudinis: quia non dat penetrationem. Quanquam etiam ſi ſit paruum, non penetret, ſed adhæreat, ſi planum fuerit & æquabile. Non enim ſpeciem variat magnitudo, & figura confert aliquid ad motum. Ita duas habes opiniones: ſuperior volebat impleri vacuum re quæ naturæ conueniret: hæc vult non ingredi. Sic vtroque modo fiet complanatio. Στρυφνὸν δὲ. Acerbum agnoſcit μεγαλόσχημον. Non enim ſubit admodum, ſed plurimùm agit in ſuperficie. Τραχὺ δὲ. Intelligit ἀνώμαλον. Quod Latini aſpetum, tam dura voce quàm dura eſt tum res, tum etymologia. Vox eſt agricolarum priſcorum, ſumpta à terra quæ eſſet inepta cultui, ὅπου τι μὴ εἰργασμένον: vbi eſſent ſaxa & ſquallor. Græcum autem fuit, τὸ τρεῖν καὶ τὸ ἔχος. Vrbanè Democritus multangulum facit. Sanè verò tum lima tum ſerra, multangulæ ſunt. C Et ſapores aſperi partes habent diſſimiles atque inæquales. Ἀπεριφερῆ. Vitauit calumniam Sophiſtarum. Circulus enim eſt aliquo modo angulus, μία γωνία Pythagoreis. Itaque cùm dixit πολυγώνιον, intellexit πολυακίδα, multis mucronibus horridum. Id cauit hac exceptione. Vbi nota τῆς ἀπεριφερίας ſignificatum ex vſu potius, quàm ratione aſtrictum ad circuli ambitum deſignandum: non tamen prohiberi præpoſitione, quin extrema cuiuſcunque figuræ eadem voce declarentur.

Ὀξὺ δὲ. Ex nominis notione figuram elicit, modò ſimplicem, modò compoſitam, vt acuti naturam explicet. Dat corpulentiam, quia proponit in concreto, non in abſtracto. Ideo dixit τῷ ὄγκῳ. Dat mucronem, κωνοειδῆ. Hæc ſunt ſimplicia: illa verò figura compoſita, καμπύλον: conſtat enim ex mucrone & flexu, ſicut hamus. Tales etiã ſunt vn- D gues auium & rubi. Tertia ratio ſimplex eſt à totius conſtitutione, λεπτὸν. Quia craſſum pungeret tantùm, non etiam ſubiret. Hæc differẽtia ſeparat ipſum ab auſtero. Quod addit ἀπεριφερῆ, intelligit de mucrone. Δριμὺ δὲ. Hic ſanè labitur ratio. Nam quomodo ſaporem acrem faciat conſtare partibus rotundis? Fortaſſe ſcriptum fuit ἀπεριφερῆ. Nam rotunditas erat in contrario, nempe dulci. Quod addit λεπτὸν, cõuenit cum Platonica illa exhalatione. Itẽ cùm dicit καμπύλον, non placet: rectà nanque fertur ignis. Neque tam commodè ſubit flexum quàm rectum: at ſubit acris generoſè atque (vt medici loquuntur) ἀγωνιστικῶς. Ἁλμυρὸν

A δὲ. Pictura hæc admodum obſcura eſt. Angulos dat ſanè. Vellicat enim. Eſto igitur σκαληνόν. At triangulo æquicruro cùm ipſum comparat, confundit iudicia ſua. Nę fuit ille cautus opifex, qui diſtorto illi æquanda curauit crura. Ποιεῖν. Sicuti τὸν δριμὺν faciebat ἀπεριφερῆ: ſic & amarum hîc. Cùm autem omniũ conſenſu amarum diſtet à ſalſo ſolo gradu ita vt ab amaro vincatur ſalſum: ſi amarum conſtet rotundis, tantò magis ſalſum. Ego verò neutrum puto. Et importunè attribui arbitror inoffenſam obliquitatem: λείαν σκολιότητα.

Μέγεθος μικρὸν. Ne hoc quidem conuenit. Non enim valde penetrant amara. Sed cùm dedit μέγεθος dulci, videtur eius contrario huius cõtrarium deberi. Hoc autem eſt paruitas. Cæterùm priſci B omnes cùm omnino negẽt, amaris ali quicquam: non licebit ei puſillam aſsignare quantitatem, qua ſeſe in corpus induere queat.

Lego ἑκατέρῳ τῷ γένει, non ἑκατέρῳ. Et πότερον γὰρ τοῖς πάθεσι, non πότερον. Et συγκριτικὸν τῆς ἐν γλώττῃ, non διακριτικόν. Et δεκτικόν, non πηκτικόν: nihil enim hîc ordo. Et κεχυμένος, non κεχυμέναι. Non enim poteſtates vtuntur, ſed Plato illis Et ἔστι δὲ φύσει πρὸς μὲν τοῦ μετρίου, ὥστε καὶ ἀποτέλεσιν, non autem (vt legitur) vel vt corrigunt.

Theodorus οἰκεῖα φυτοῖς, plantis conueniunt. Non expreſſit τὸ ἴδιον. Multis multa conueniunt, quæ non ſunt neque ἴδια, neque οἰκεῖα. Conuenit plantis putatio: non tamen eſt affectus manans ab internis principiis, ſed extrinſecus aduenienſ acci- C dens. Ἀπόμιξις, demiſtio. Verbum nouum, demiſcere. Galli ſic loquuntur demiſcere, ſeparare quod eſt in miſtis: ſicuti Latinè dicimus, deplere: auferre de pleno. At ἀπόμυξις eſt emunctio.

Ταῦτα μὲν οὖν ὑποκείσθω, hęc igitur iacent. Imò verò hæc ita iacta ſint tanquam fundamenta futuri inſtituti. Latinè dicimus, his ita conſtitutis. Ἀφανοῦς. Theodorus vtrùm legat, incertum eſt, διαφανεῖ an ἀδιαφανεῖ. Nam ſcriptum eſt indiaphanæ: & tamen exponit mox abſque negatione, ſic, trãſlucido corpore. Neutrum tamen eſt neceſſarium, odorem ſcilicet eſſe in corpore vel tranſlucido vel non tranſlucido: in vtrouis enim poteſt eſſe. Pellucidum vinum eſt & liquidum: non tranſlucida pix & liquida. Κἀκείνων λέγεται χάριν, illorum gratia ſubiunguntur. Non ſubiunguntur, ſed ſunt pro certis principiis conſtituta ac potius præſti- D tuta. Συμφύτου διακριτικὸν, humorem linguæ conſertum diſcernat. peſsimè. Nemo enim dicat σύμφυτον, conſertum. Omne inſertum alienum eſt: omne σύμφυτον naturale. Sequutus vulgarem lectionem errauit cum ſcriptore. Nam quomodo λεαίνει ſi διακρίνει? Lege apud Theodorum, leniat, non laniat. Ἐκκριτικὸν τῆς ἐν τῷ συμφύτῳ ὑγρῷ θερμότητος εἰς τὸν ἄνω τόπον. Qui calorem humoris conſerti loco ſuperno excernit. imò in locum ſupernum. Hoc enim vult, è scerni ab hoc ſapore calorem ex humido connato: vnde fiat exhalatio. Ad corporis partes ſuperiores. Sic mox ex Platonis placitis de eodem acri, διεξιόντα τὰ κουφότατα ἄνω πρὸς τὰ τῆς κεφαλῆς αἰσθητήρια.

Καυτικὸν, vim aduſtoriam ſortientur. Verbum & κνίζοδεν & ineptum. Iam enim vis ineſt illa. Sortitò autem non habent, ſed natura facultatem vſtricem illam. Aduſtiuum. Μαλακὴν, molliſsimam. Arbitratu ſuo gradum addidit exceſſus. Πέρα τοῦ μετρίου, extra modum. Præter modum: vſitaté. Τ' ἀσθενέστερα, temperatiora. imbecilliora. Α'ναζυμοῦντα, fermentent: actiuè, minus apté. Ὅταν λεαίνῃ, cùm leniter mulcet. Ex ingenio ſuo. Ε'μπλάσσοντα τεθραυσμένα. Et mitigat quę aſperitate horreſcũt. Non expreſsit ἐμπλάσσοντα, obducunt, oblinendo complanant. Neque curam habuit participii, cuius vis præ ſe fert cauſæ rationem quandam. Τὰ συνιστῶντα, quæ conſiſtunt. Sæpe monuimus curtam eſſe in repræſentãdo verbi huius ſignificatum, Latinitatem. Quare addidit illa, duráque ſunt: minus commodè: non enim dura omnia. Σχῆμα ἑκάστοις ἀπέδωκε. Figuram ſingulis reddit. Negligenter admodum. Non enim animaduertit interpretationis ſubtilitatem, quam explicauimus in Cõmentario. Εὐμεγέθη, amplus. Hoc eſt optimi viri huius vitium, vt dum trita fugit vocabula, aut dũ veretur eiuſdem vocis iterationem, excedat è via Latina. Amplum enim ſignificat magnum quidé, ſed capax. Dicimus porticum, nauim, vtrem, dolium, ampla: amplum ſaxum, non dicã: tantominus amplum ſaporem. Tractũ à maris ſpatiis, ἀνάπλεων. Hæc eſt illa peregrinitas, cuius paulo moroſius Pollio ſummos illos viros poſtulabat: quaſi ex vſu detorſerint aliqua noſtris auribus blandientia, Latinè moleſta puritati. Μεγαλόσχημον, figura magna perficitur. imò perfectus eſt. Summa ſubtilitate oſtendimus, verbum hoc & alia quædam in præſenti tempore nullum ſui præſtare vſum bonis Philoſophis. Etenim finis cuiuſque rei eſt indiuiſilis. Verbum Facio, tractum habet ſub eo tempore, cuius tractus finem indiuiſibilem deſignat præpoſitio illa Per. Eiuſdem naturæ, perago, exoro, debello. Futurũ habebunt quod finis momentum declarabit: præſens non habebunt. Ὄγκῳ, mole. ſic & alibi. Nemo tamen in acu molem dicat. Eſt enim vox deducta à mola farinaria, quæ nuſquam puſilla eſt. At ὄγκος etiam in atomis. Quantitas, ſimpliciſsimé. Κωνοειδὴς, nucis pineæ ſpeciem gerit. Latinè meta.

CAPVT II.

Secundi Capitis argumentum. Conciliat opiniones, Non ſolùm de ſaporum poteſtatibus agendum, verumetiam de ſenſuũ differentiis. Eundem ſaporem non ſolùm videri poſſe alii alium, ſed etiam contrarium. Figuras magnitudine non variari.

Ι' μὲν οὖν τρόπος. Ad hunc vſque locum deduximus primum Caput: quia pars hæc poſtrema Democriti ſententiam continebat: quemadmodum præcedens ſermo duas item alias opiniones: quibus ſanè decuit adiungi & tertiam: aut illas æquè à ſe inuicem ſeparare. Hoc autem Capite apponit iudicium ſuum, quod at-

A tingebat etiam ſuprá. Aiebat enim, Democriti opinionem ab illis non differre, niſi quatenus cauſa differt ab effectu. Illi dicebant acutum, hic dicit acum. Nemo de hac proportione dubitabit: ſed figuras reprehendit in corporũ conſtitutione. Pro qua reprehenſione nos quoque afferimus argumentum nouum atque inuictum. Hoc quod appellat acum, aut eſt merum accidens hac figura, aut ſubſtantia efficiens mucrone ſuam illam effectionem. Non eſſe quit merum accidens. Quis enim accidenti figuram det, quæ eſt diſpoſitio extremorum corporis? Neque aliam figuram colori videmus adiũctam, quàm quæ eſt ipſi colori ſubiecti corporis. Non eſt igitur accidens. erit ergo

B ſubſtantia. At ſi ita eſt, etiam ad tactum (qui digito fit) deprehendetur. Non enim oportet ad actũ reduci figuram: propterea quòd eſt actus quidam ipſamet extremorum. Verùm de his alibi. Poſt hæc ait, non ſolùm de ſenſibilibus dicendum fuiſſe, qua figura conſtituuntur, ſed etiam de ſenſibus. Huius diligentiæ ratio. Quia ſapor idem, cùm apud omnes non ſit idem, quin aliquando etiam contrarius: videndum, quibus figuris illæ figuræ tum in diuerſum, tum in contrariũ mutari queant. Hęc quidem eſt reprehenſio omiſsionis: ſequitur in tertia parte reprehenſio poſitionis. Non enim figurã mutari quantitate. Quia Democritus quibuſdam magnitudinem aſsignabat, aliquibus paruitatem. Democritus ad hęc diceret, magnitudi-

C ne ac paruitate non mutari figuram, ſed iuuari ad effectionem: hoc deſumere licet è quarto De cælo, nempe ad motum. Latum enim & fuſum deberi dulcibus, quia implanent: paruitatem acuto, quia ſubeat. In magno corpore naturali eſſe poſſe acedinem hanc: quoniam ex paruis multis componatur. In paruo eſſe poſſe dulcedinem: propterea quod è paucis fuſis ac latis conſtituatur.

Τοιούτων σχημάτων. Nempe principia vel à poteſtatibus, vt effectricibus: vel à figuris, vt cauſis. Hoc ſibi vult τοιούτων. Καὶ οὕτως. Sic quoque ſtatui poſſe: & hæc illorum cauſa dicta eſſe: ſcilicet quia pungat acutum, ex acubus conflatum eſſe. Eadem verba ſuprà quoque.

Αὐτῶν γὰρ τῶν δυνάμεων οὕτως ἀποδιδούς. Nota loquutionem. Aduerbium οὕτω, loco pronominis τούτων. Hæc ſtatuens ex ipſis facultatibus.

D Ὁ μαλακὸν. Quod ſuprà dicebat ἐμπλάσσοντα.

Διαχεῖν. Vt poſtquam excreuerit, etiam diffundat. Καὶ ἄλλων τοιούτων. Pura, δίκην, τόνον, φθείρει. Πολὺ ἴσως. Secunda pars, in qua reprehendit eum quòd actiua tantùm deſcripſerit: paſsiua non item. Ideo dixit ἔτι, id eſt præterea, ἐπιζητήσειεν. Ὅτι καὶ ὑποκείμενον. Vox hæc duo ſignificat. Interdum enim ſubſtantiam accidentia deferentem: in ſecundo de anima ponitur pro eo quod vſitatè dicitur in ſcholis obiectum: nempe in quo eſt ea ſpecies quæ ſenſilis appellatur, & à quo in ſenſum delata effectrix eſt ſenſionis. Hic ſignificat ſubiectum receptionis. Ideo dixit, μὴ μόνον τὸ ποιοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ πάσχον.

Ἄλλως τ' εἰ καὶ μὴ. Ratio, quare id etiam quæren-

quærendum. Quia non eodem modo ſentiunt omnia. καθάπερ φησί. Sicut & verum eſt, & ipſe quoque profitetur. Vrget ex ipſiſsimet dictis. Οὐδὲν γὰρ κωλύει. Euenit vt quod nobis dulce eſt, aliis non ſit. Hoc candidiſsimis verſibus proſequitur Lucretius. De cicuta, & hyoſcyamo, & coturnice, & ſturno, iam vulgata. Gallinis cibus ſcorpii, ſimiis araneus, ciconiæ ſerpentes. Ἄλλον γάρ. Concluſio qua ſtatuit id quoque tractare oportuiſſe. Sic conſit ſyllogiſmus. Vbicunque alius fit ſenſus non mutatis principiis, neceſſe eſt in ſentiente diuerſitatis eſſe cauſam. Hæc eſt maior. Minor hæc, in ſapore fit hoc. Concluſio: ergo in guſtu cauſa eſt. Alia demonſtratio. Igitur non de ſenſilium modò principiis agendum, ſed de ſentientium quoque, vt mutationum cauſæ intelligantur. Διάθεσιν. Affectus, ſignata voce. Quia ſi ſunt corpuſcula Democriti principia: ſi ſunt vacua, ſi ſunt figuræ, horum omnium intereſt ſitus: quem prima & propria origine deſignat vox illa διάθεσιν. Ἐπεὶ τό γε τοῦ χυμοῦ. Non ſunt in ſapore mutatæ figuræ: erant ergo in guſtu. De illo igitur dicendum. Ideo dixit διὸ δῆλον πῶς. Filus autem orationis omnino ductus ex officina diuini Præceptoris. Ἅμα δ' ἐκεῖνο. Maior explicatio. Non ſolùm propter ſubiectum fit ea diuerſitas ſenſionis, ſed etiam contrarietas. Variatur ergo etiam in contrarium poteſtas. Οὐ μία τις δύναμις. Neque vna μία, neque τις, præſcripta. Ἐν ἄλλῳ. Quia (vt etiam docebat Plato) τὸ αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἐν τῷ αὐτῷ τὸ αὐτὸ ποιεῖ. Idcirco dixit ἐν ἄλλῳ.

Τὸ μὲν γάρ. Non eſt abſurdum, actiones variari pro ſubiectorum variatione. Patet hoc in cera & luto, ſi liquefactionem ſpectes & denſationem ab eadem ſolis vi. Item in capillo & cute, ſi coloris ineas rationem. Præterea in vino, & melle, & fructibus, ad ſaporem. Acet vinum: fructus dulceſsit: mel amareſcit. Ὥσπερ οὐδὲ τὸ πῦρ. Non omnia comburit ignis: non enim aurum. Non omnia liquefacit: non enim oſſa. Non omnia in cinerem ſoluit: non enim aquam. Etiam refrigerat: quia humidum educit calor, atque ideo calorem extinguit: velut in putrefactione. Item per antiperiſtaſin, vt in locis ſubterraneis Æſtate. Etiam perficit opus contrarii ſui: nempe aqua lauat lintea vulgaria: nihilo peius ignis linum aſbeſton. Πλείονος λόγου. Quia diuerſum eſt ab latere, contrarium autem ex aduerſo per dimetientem. Maior ergo ratio quærenda eſt in actionibus contrariis quàm in diuerſis. Quia plures lineæ ducuntur ab vno puncto per circumferentiam ad punctum oppoſitum, quàm ad punctum, puta decaſſationis, quod eſt quaſi πάρεργον. Ἐπεὶ γοῦν τοῦ πυρός. Tres ponit gradus mutationis: primum, ἑτέρας διάθεσιν, ſcilicet in quoduis diuerſum: ſecundum, ἐναντία, contrarium. Hæc duo ſuprà: hic ſimplicem priuationem: quum, inquit, ignis ne vrat, prohibetur. Hoc fit vt in ſarda & pyropo, quia non poteſt denſiſsimum ſubire, ſicciſsimum diſſolue-

A re. Aqua verò non humectabit, vel propter maximam ſuperficiei læuitatem, qualis in vitro: vel propter maximam ſiccitatem, cuiuſmodi eſt in capillo & oſſe: vel ob maximam denſitatem, vt in auro. Quænam verò harum ſit in Adianto, quærendum eſt. Non enim eſt ſiccitas, vt dixere: quippe cuius è libra ſucci premitur plus ſelibra.

Τοῖς δὲ κατὰ τὰς δυνάμεις. Repetit eadem.

Ἐπεὶ δ' οὐχ ὅπου μόριον. Veriſsimum. Non enim manus guſtat aut videt. Idcirco formarunt Græci vocem neceſſariam, αἰσθητήριον: recentiores optimè, ſenſorium: ſicut ars fuſoria, tabula luſoria, auditorium: craſſo atque infelici iudicio damnati ab innouatoribus Ciceronianis, quod

B eo non ſit vſus Cicero. Sed hoc alibi.

Ἴσον δέ. Nouum argumentum ad idem. Tractandam etiam fuiſſe partium ac figurarum diſpoſitionem, quæ in ſubiectis corporibus eſt. Quare? Quia compoſiti cognitio perfecta non eſt, niſi partes quoque perfectè cognoſcantur. Sanè ſi ex duobus vnum fit, non cognoſcetur vnum, niſi cognitis duobus illis. At ſenſionem fieri ex ſaporum poteſtate confeſſum eſt: fieri ex ſubiecti aptitudine, probatum eſt. Ergo vtrunque cognoſcendum. De priore ſcripſit Democritus: de poſteriore item ſcriptum oportuit.

Ἄτοπον δέ. Alia repræhenſio ſententiæ, non omiſsionis. Οὐ γὰρ ὅμοιον. Subtiliſsima verba. Non eſt ſimilium differentia ſecundùm magnitudinem & paruitatem. Hoc declaratum eſt in libro categoriarum, & in quinto metaphyſices,

C & in quarto de cælo tactum. Eſt & alia ſubtilitas. Videtur ergo ſimilium eſſe poſſe differentiam: imò neceſſariam: nam quemadmodum eadē ſubſtantia differunt nō ſolùm qualitatibus, ſed etiam claſsibus in ſerie naturæ, quod in duodecimo diuinæ ſcientiæ diſceptatum eſt: ita ſimilia differunt non ſolùm ſubſtantiis, ſed etiā gradibus. Propter magnitudinem verò nulla ſpecies patitur diuerſitatem. Addita nanq; norma quadrato non mutatur ſpecies. Οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς μορφῆς. Et confuſè & obſcurè omnia in hoc Capite: at hic obſcuriſſimè. Ponit rationem abſurditatis. Hæc, inquit, ſententia ſtatuit in quantitate, non in forma, poteſtates: Καίτοι μὲν. Omnino locus hic corruptus eſt. Fortaſſe ſic legendum eſt. εἰ τὸ ὅμοιον διαφέρει κατὰ μικρότητα καὶ μέγεθος, τῷ μὲν τὴν αὐτὴν

D ἔχειν δύναμιν οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς μορφῆς, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὄγκου δυνάμεις, αἱ ἴσμεν τῷ διαβιβάσασθαι. Quæ nobis notæ ſunt ob earum vim. At vis in quantitate nulla: non enim agit ſimpliciter, ſed ſolùm augetur aut minuitur facultas, quia plus aut minus ineſt & formæ & qualitatis. Ideo dixit τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. Non variabitur poteſtatis eſſentia, ſed gradus tantùm. Ergo etiam ſi poteſtas in figura eſt: at poteſtatis varietas in quantitatis modo. Ἔστι δὲ τὸ μὲν αὐτό. Non concedenda ſpeciei variatio, ſed modi tantùm. Igitur μᾶλλον μὲν καὶ ἧττον, τὸ αὐτὸ δέ. Quòd autem ſic ſit interpretandum, patet ex iis quæ ſequuntur. ἐπεὶ ἐν τοῖς σχήμασιν αἱ δυνάμεις. Siquidem ita ſit Εἰ μὲν ὁμοιοσχήμονα. Si figura eſt princi-

pium actionis: vbi figura fuerit, erit etiam principium illud. Ideo dixit ὑπάρχειν. Vbi præpoſitio ὑπὸ, non ſignificat ſubiectum: quaſi poteſtas ſit figuræ ſubiecta. Quin è contrario figura poteſtatẽ gerit. Sed poteſtas, puta calefaciendi πρῶτον ὑπάρχει ef fectui. Ὁμοίως δ᾽ ἐστὶν ὀρθοῖς. deeſt ἴσας ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας. Καὶ τὸ μυριάγωνον. Omnis triangulus, quacunque ſit magnitudine, tres habet angulos ęquales duobus rectis: & omnis figura multangula reductionem patitur illorum angulorum omnium ad angulos quatuor rectos. Quorũ theoriam habemus in elementis Euclidæ: neque huc ad oſtentationem pueriliter arceſſenda. Hoc dixit de magnitudinibus ad diuerſos reſpectus. Nunc exẽplũ vnum præciſè. Quia erant ibi tres anguli duobus æquales potẽtia: & anguli plures æquales quatuor potentia: hîc verò ſubdit actu, καὶ τὸ τετράγωνον τετράγωνον. Quaſi dicat, vbicunque fuerit quadrata figura, nempe quadrata erit. Eſt igitur actu τετράγωνα, in quacunque magnitudine. Hæc ſunt exempla de re ipſa: poſt hæc affert exemplum de re intelligibili, atque ait, non ſolùm conſtitutiones ipſas eaſdem eſſe in quacunque magnitudine, ſed etiam conditiones quas vocant circũſtantias: quę nonniſi ratione cõprehendi poſſunt. Vt quod dimetientis lineæ tractus cũ latere non habeat proportionẽ, ratione ſola percipitur: propterea quòd negatiua concluſio eſt, nullum in eam ius habet ſenſus. Ideo dixit λόγῳ τὰ αὐτά. Non mutabitur ratio, tametſi figura longè maxima ſit. Ὥσ᾽ ἐπεί. Quare cùm ſaporũ actiones proueniant ex figuris, quantitatis erit mutatio, non ſpeciei. Dixit ἐκ τούτων: ex figuris, tanquam ex materia: quia ſunt etiam principia quaſi materialia ἢ ἀπὸ τούτων: longè melius: ſunt enim principia efficientia: nempe mucronis officium, pungere: vnci, trahere. Ἀλλὰ γάρ. Non eſt diſputationi locus is: ſed in quinto, ſeptimo, nono, diuinæ Philoſophiæ: in ſecundo phyſicorum. Quin nec reliqua de quibus dicebat, hîc tractanda fuere.

Lego δεῖ γὰρ εἰδέναι, non εἶδ. ſicut mox infrà, δεῖ γὰρ εἰδέναι, non εἶναι. Et διωρίσθαι περιττοῦ, non διωρίσαι. Et ἀλλὰ τὸν ὄγκον, non ὄγκον.

Theodorus οὗ τὴν αἰτίαν ἐπιζητεῖν. Ratio quoque figurarum, ſaporum vires ſequuta eſt, atque illarum gratia excogitata. Intellige hîc rationem, commentum Democriti, non autem rem illam naturalem quæ in figuris eſt, vt ex iis conſtant facultates: hæc enim eſſentia eſt, aut eſſentiæ comes non ſequuta eſt, ſed anteceſsit. Hîc igitur, ratio, ſignificat cognitionem naturæ figurarum. At infrà, ἄπειροι οἱ λόγοι τῆς μίξεως; hîc ſignificantur leges naturales, & principia miſtionum.

Ἐπιζητήσειεν, exiget. ambitioſè. Quæret præterea. ἔτι, porrò. Modeſtiæ eſt ſimul ac diligentiæ, quærere: confidentiæ ac temeritatis, exigere. Μυριόπουν. centipedaneum Quoniam nõ poterat ex denis millibus vocem componere, maluit ſibi plaudere. Καὶ τὸ μυριάποδον πέπλασμαι, καὶ τὸ τετράγωνον πέπλασμαι Ita legimus ex iis quæ circumferuntur, atque ita expoſuimus. Theodorus

A aliter. Quadraturæ quoque pedaneorum, & centipedaneorum quaternis angulis rectis pariter cõſtant. Omiſit autem omnia hæc, τὰ μὲν λόγῳ ὄντα ταυτά; & totam illam theoriam τῆς ἀσυμμετρίας. Ad rem tamen facere demonſtrauimus.

CAPVT III.

Tertii Capitis argumentum. Sapores atque odores in miſtis eſſe ſolis, in nullo ſimplicium. Aquas & terras odoratas miſtas eſſe.

ΟΤΙ δ᾽ ἐν ἀπομίξει. Poſitis opinionibus quæ de miſtionum eſſentia circumferebantur, ſubdit ſuam ſententiam, minus tamen explicatè. Dicit, omnino in miſtis eſſe. Mi-
B ſtionem igitur vnam è cauſis eſſe. Et quia miſtio eſt motus diuerſorum ad vnius conſtitutionem: duo excludit: primùm, figuras: nam Democriti figuræ primò ſunt in elementis: ergo ex accidentibus. At non ex quantitatibus: non enim agunt quantitates: igitur ex qualitatibus. Primùm ergo dicit, in quibus ſunt: vniuerſaliter ſcilicet in miſtis. In ſequenti Capite dicet, in quibus miſtis: vt propoſitum inſtitutum aggrediatur in plantis. Ὅτι δ᾽ ἐν ἀπομίξει. Nõ dixit συμμίξει: quia vult eſſe cauſam quaſi effectricem ipſam miſtionem. Motus enim dum fit, aliquo modo mouet. Hoc manifeſtũ eſt in motu proiectorum, quæ non amplius tacta etiã atque etiã mouentur: ineſt enim accidentalis formæ impreſsio, velut calor in re calefacta. Sic cùm
C miſcentur elementa, videtur motus eorum omniũ quæ fiunt, eſſe cauſa. Fit autem (vt Lucretius appellat) cœtus, id eſt & coitio, & conſenſio, & conſtitutio: quam comitatur craſis, id eſt mutua ſubitio accidentium inter ſe: propter quam contingit color, odor, ſapor, in vi atque imperio formæ. Nõ enim produeuntur ex elementorum puris qualitatibus tanquam ex portionibus: ita vt calor quidam ad hunc illúmve modum temperatus euadat affectus ille ſenſilis, quem colorem ſaporémve nominamus; ſed primo naturæ opere ſunt apparatus formæ ingreſſuræ: poſtmodum acceptis ab ipſa forma nouis legibus interpolantur, vt eius ſint inſtrumenta. Idcirco dixit πως. Non quæuis miſtio, ſed certa. Ὁ χυλὸς καὶ ἡ ὀσμή. Coniungit hîc (ſicut & ſuprà) cùm dicebat, μικτά πως ἄμφω. Simul inueniuntur naturali coniuncta neceſsitudi-
D ne. Οὐδὲν γὰρ φαίνεται. Accipit pro confeſſo, ſimplex corpus nullum his affici. φαίνεται, ad ſenſum ſcilicet, in aqua, terra, aere. Ἐὰν μὴ λάβῃ μίξιν. Non leuiter prætereunda verba. Simplex non habet ſaporem, niſi miſceatur. At poſtquam miſtum eſt, ſimplex non eſt. Ne tum quidem igitur. Nõ enim terra ſaporis ſubiectum eſt: ne cùm in miſto quidem eſt. Sed populariter locutus eſt: quia dixit φαίνεται. nempe quæ à metallis accipit aqua ſaporem, videtur aqua pura vulgò: miſta tamen eſt tenuiſsimis metallorum particulis, quę diſtillatione ſeparantur. Ideo dixit καθ᾽ αὐτό: per ſe, ex natura ſua: ſaporem naturæ acceſsione alienæ. Ideo ex veterum ſententia dixit, aquis euenire ſa-

pores

pores, ex terrarum per quas tráiciunt qualitatibus. καὶ, ad elegantiam, πτοῦτο ἢ ἴδ). Καὶ ἡ θάλαττα δὲ. Quia mare non videtur talium propter fundi ſalſuginē: poterat ratio quæri ſalſitatis. Hæc à Præceptore in meteoris ſatis eſt declarata. Σαπρά. Sanè verò peculiarem induunt ſaporem, quæ computruerunt. Ὀξεῖα. Hîc qualitas eſt ſine cauſę nomine. In nitroſa eſt qualitas & cauſa. In mari neque qualitas neque cauſa, ſed ſolùm ſubiectum. Acidæ aquæ ſunt ab alumine, quæ ſpeciem vini prę ſe ferunt haud procul à prætura Lugdunenſi. ἔτι ἢ ὅλως. Cum odore ſaporem coniunxit ſuprà ob naturarum affinitatem; nunc explicat exemplis. Odorem in quibuſdam eſſe, qui ſaporem conſequatur. Ita vult ſaporem antecedere, ſicut & ſuprá. Cùm enim ſaporem definiſſet, odorē deinde per ſaporē definiuit, ἐν χυλῷ τοῦ ξηροῦ διάθεσιν. Ideo dixit ἀκολουθεῖ. At nobis haud paruis rationum momentis diſceptandum eſt: vter ſit prior. Quæ contemplatio duas habet partes. Primùm videndum in ſubiectis ſeparatis vter vtro ſit prior. Secundùm, in eodem ſubiecto vter alterum antecedat: idque natura tantùm, an etiam tempore. Hæc tractatio penitus ab hoc loco aliena eſt: tamen pauxillum perſtringamus. Si ab elementis, tanquā à principiis cauſæ ratio ineatur: cùm ignis ſit quaſi forma elementorum propter actionis efficaciam: & is ſit odoris penè ſolus autor: videbitur eius opus ante cætera extare opera. Hoc agnoſci fortaſſe poterit in ſubiectis ſeparatis. At ſecus in eodem. Sapor enim minus elaboratus eſt: ergo magis in promptu. Sanè fructus prius ſucculenti ſunt, quā odorati. At hęc diſcutienda nos illud perpulit verbum συνακολουθεῖ. Vbi nota ſubtilitatem. τὸ σωὶ, quia in eodē ſubiecto. Quippe ἀκολουθία eſt τῶν ἑξῆς, nō autem τῶν ἐν τῷ αὐτῷ ἅμα ὄν. Γῆ δ' ἢ λίθοι. Nobis ſæpe facit iniuriā: velut hîc vbi miſcet exempla ſimplicis & compoſiti. Cùm γῆ eſt ἄχυλος, id eſt in naturæ primordiis: quia ſimplex. Terræ formam nō potuit ſaporis affectus ſequi, propter imperfectionem. At cùm dixit λίθος ἄχυλος miſtū hoc eſt quidem. Quamobrē igitur haud appoſuit rationem? Ratio eſt, quia omnis ſapor in miſto: at non in omni miſto ſapor. Huius rationis ratio. Quia non in omni miſto ſuccus liquidus, qui guſtui perfectas partes ſubire queat. Neq; tamen ibi tota ratio. Sunt enim ſolida quædam, quæ ſola ſuperficie contactam afficiunt linguam. Id fit facultate partium tenuium quæ ſoluuntur exhalatione. In lapide partes hæ aut ſunt nullæ aut ignauæ. Quęro, quænam eſt iſta μῖξις, quā vult accedere lapidi? An ſi diluantur aqua lapides, fient ἔγχυμοι? nequaquā. Non enim miſtio naturalis eſt, neque ex ſaporum principiis conſtituta. Propterea dixit ποιάν τινα μῖξιν, qua ſaporis genus concilietur. Καίτοι φαίνε). Declarat occultam cum terris miſtionem. Quēadmodum in luto & puluere cubiculorum, quem hîc appellat θαλαμιαῖον: & in cinere. De huius ſalſugine iam ſcriptum eſt in meteoris & in problematis: cubicularium autem non rarò ſalſum deprehendimus. Multæ queunt ſeſe offerre cauſæ quę in

A problematis tactæ ſunt. Hæc hîc amara dicit, non ſalſa. Non eſt laborandum. Nota loquutionem. Si ταῦτα refert γῆν, mutauit genus & numerum, more ſuo: vt dicat, hæc tamen etiam habent miſtionem: Si non refert γῆν, ſed miſtionem: neutro genere erit comprehenſio: vt, triſte lupus ſtabulis. Omnino verò terras deſignant illa, ἄσσα & πικρά: ſané. Non enim vna eſt natura. Καὶ ἔτι. obiectio. Etiam non miſtas aliquas habere ſaporem, vt argillam. Sed rectè dixit δοκεῖν. Nam profectò argilla quoq; miſtum quiddā eſt: quemadmodum & ab ipſo & à noſtris agricolis de rubrica iā ſcriptum eſt. Sic & terra pulla. Ita terram habes ἄχυλον, ipſum elementum: & terram ἔγχυλον, vel manifeſta

B vel occulta miſtione. Huius verò gradus quoad cognitionem noſtrā multi. Occultum eſt nitrum in nitroſa: deprehenditur tamen tum ratione, tum experimento artis: occultior in mari cauſa: magis etiamnum latet in puluere domeſtico: longè maximè in argilla. Ἅμα δὲ. Autoritate potius quā ratione diluit obiectionem. Non eſt abſurdum, inquit, ſaporem acquiri per acceſſionē terrę. Obiectionis ratio vna. Terra ſimplex eſt. In ſimplici ſapor non eſt. Igitur eius admiſtione ſapor accedet nullus. Adde & id. In terra non eſt humor: at humor eſt matrix ſaporis. Et ſanè verum non eſt, terræ admiſtione ſaporem concreari: ſed oportet præterea aduſtum eſſe vt ſalſus fiat. In cubiculorū ſcrobe etiam putrefactio quædam eſt. Τὰ δ' μεταλ-

C λευόμενα. Oſtendit item alia in quibus ſit quaſi à terra: metalla ſcilicet ac lapides. Hæc enim, inquit, etiam odores habent præter ſapores. Ideo dixit σφόδρα, quod ſuprà συνακολουθεῖ. Dixit μεταλλευόμενα, vt cum metallis veris etiam comprehenderet metallica. Quod autem dixit, non ſolùm habent ſapores, ſed etiam odores: videndum an creſcat oratio. Dico, an plus ſit odoratum eſſe, quàm ſapore præditum. Hoc iam declaratum eſt, odorem eſſe operoſius quiddam quàm ſaporem. Ἅπαντα δ' οὖν ταῦτα. Concludit porrò, præter miſtionē eſſe etiam cauſas alias alterationis. Iam duplicem notauit: vnam, cùm dixit σαπρά: alteram autem, aduſtionem, vt in mari & cinere. Μῖξιν τινά. Sicuti ſuprà ποιάν τινα μῖξιν. Τὰ μὲν ἁπλᾶ. Vult etiam ſimplicia ſola alteratione ſaporem acquirere: quia terra ſimplex aduri poteſt: veluti quæ mi-

D ſcetur mari. Poteſt etiam putrefieri. Cæterùm non ſicco (vt aiunt) pede ſunt hæc tranſeunda: ſed more noſtro addenda mortuæ ſententiæ anima ſubtilitatis. Non enim terra putrefacta iam ſimplex eſt, ſed alieno humido contaminata. De aduſta verò quid dicendum? Idem ſané. Nam ſi calor ineſt aduſtionis, iam miſta eſt: ſin eum fingas abiiſſe, erit ergo ſiccior quàm fuerat anté. Quare idem elementum erit ſe ipſo magis tale, quàm quale ſuapte natura exiſtit. Hoc autem eſt abſurdum. Et ſanè repugnat ſuperioribus, vbi ſola commiſtione dicebat, ſimplicibus accedere ſaporē. Hoc eſt peculiare vitium Peripateticis, vt non ſemper ſtatuant quid in animo certi habeant, ſed ſimul cum diſcipulo venentur concluſiones. Sic penè

per totos metaphyſicæ libros. A

Lego ἐν οἰκίαις, non autem ἐν οἴκοις.

Theodorus, οὐδὲν ἁπλῶν, nihil ſimplicium numero. Barbara addito. Σαπρὰ, putidæ. Fortaſſe ſcriptum reliquit, putridæ. Συνακολουθεῖ, comitetur. Non expreſsit τὸ σω'.

Θαλαμώδεις, aduſta. Tamen θάλαμος non eſt vaporarium, ſed primario vſu cubiculum nuptiale: θάλλειν ἅμα. Καθάπερ ἡ ἄργιλος. Theodorus addidit, dulcis.

CAPVT IIII.

Quarti capitis argumentum. In quibus miſtis naturalibus ſint odores, & ſucci, & ſapores. De ſaporibus terreſtrium humidorum.

'ΠΕΙ' Δ' ἐν τρισί. Deducit vniuerſalem conſiderationem ad propriũ inſtitutum. B Ait enim, cùm ſapores & odores in tribus miſtorum generibus reperiantur: quorum generũ vnum eſt plantarum genus: de his hîc agendum. Nam diſceptatio quæ vniuerſaliter circa omnes verſatur illos qui in omnibus ſunt generibus, ad alium ſpectat artificem: nẽpe ad eam Philoſophiæ partem quæ poſt vniuerſalem animæ tractationẽ contemplatur obiecta poteſtatum eius. Hoc eſt quod dicebat κοινότερον, communius. Eſt enim cõmune, quod multis participatur. Quomodo cõmune? κατ' ὅλου. Quomodo καθόλου? Nõne & hîc τὰ καθόλου τῶν φυτῶν conſiderantur? ſané. Sed hoc eſt minus commune: illud autem κοινότερον. Ἐν τρισὶν οἱ χυμοί. Quos ſuprà χυλὸν appellabat. Hoc C iam declaratum eſt. Nam χυλὸς eſt ſuccus: χυμὸς, qui eſt in ſucco ſapor, quaſi χυλισμός. Declarat deinde quæ ſunt illa tria, animalia & plantæ. Hæc duo ſunt. Tertium in iis quæ arte comparantur, aut eueniunt fortuitó. Quorum vtrunque partitur εἰς τὸ βέλτιον: veluti cinni obſoniorum. Aut vbi caſu miſcentur aliqui liquores. Hoc eſt primum membrum partitionis. Alterum, εἰς τὸ χεῖρον: veluti cùm putrefiunt. Hoc ſanè fit ſponté. An verò arte quoque? ſané. Quærimus enim arte putrefactionem, ídque multis de cauſis multíſque modis. Puta in corporis humani abſceſsibus, in carnis excreſcentia: in iis quæ obruimus fimo vt diſtillemus. Quod ſi per putredinem fit acetum, etiam pro exemplo acetum eſto. Rancor autem an ſit putrefactio, in libro de miſtorum affectibus D declaratum eſt. An verò proba ſit hæc partitio? maximè: ſed non ipſa explicatio partitionis. Principió quid eſt αὐτομάτως? Nam etiam ad plantarum furtuitam generationem fiunt principiorum miſtiones. Itaque membrum hoc tertio loco poſitum incidit in vnum ex duobus illis, nempe ἐν φυτοῖς. Præterea ſicuti diſtinguit artem à natura, ita quaſi membrum diuerſum ſeparare debuit ab arte caſum. Ne nunc dicamus, alia quoque inueniri ſubiecta inanimata. Quare ſic accuratius. Odorũ differentiæ tot ſunt quot ſunt entium ſpecies, quæ illis præditæ ſunt. Entia duobus ſummis diſtant faſtigiis, animato & inanimo. Animatum duplex A planta, animal. Cætera inanima, vt lapides, glebæ, aquæ. His ita diſpoſitis, attribuas affectus generales ſic, conſtantiã, variationem. Variatio per trãſmutationem, vt in melle dulcis in amarum: acerbi in dulcem fructibus matureſcentibus. Per tranſmutationem gradus, vt dulcis in dulciorem. Vtraque verò tranſmutatio duobus modis: aut in melius, vt acerbi in dulce: aut in peius, eáque duplici ratione. Aut enim mutatur ſubſtantia mutata, vt in putrefactis: aut nõ mutata, vt in melle diſcocto. Habet autem hæc tranſmutatio motum, aut vni' ad vnum, vt acerbi ad dulcem: aut plurium ad plures, veluti cùm ſapores componuntur. Horum cauſæ efficientes aut internæ, vt forma: aut externæ, duobus modis: nempe ars & caſus. Ars mutat ad finem. B Caſus non eſt aliud quàm natura, ſed extra ordinẽ: vt ex balnei ſtrigmentis Punica Myrtúſve proxima ſi mutetur. Natura eſt in ſtrigmento qua mutare poteſt, in Myrto quæ mutari. Caſus autem coniunxit cauſam & effectum vicinitate. Accuratas haſce partitiones non perſequuntur Peripatetici Græci: ſed ſatis habuerunt tradere fundamenta iudiciis acrioribus.

Εἰσί τινες καὶ ὀσμαί. Dixit τινὲς: quia non omnes in omnibus. Propter hoc addidit κατὰ τὰς κράσεις. Secundum ſuam cuiuſque temperationẽ.

Μεμιγμένοις arte miſtis. Veluti cùm quid additur vel commiſcendo vel incoquendo. Τ'έχνη ἢ τῶν φυσικῶν. Quod iam bis fecit, vt de iis quæ natura conſtant, agat. Sic in cauſis generationis per initia librorum. Primùm enim agnouit naturales: deinde ſtatuit ab arte. C Sic poſtea in morbis. Nunc item in affectibus. Intelligit hîc naturalia ἁπλῶς, id eſt omnino: veluti qui ordinaria naturæ lege tales ſunt, puta in Vua. Nanque αὐτόματα, etſi ſunt naturalibus principiis conſtituta, quẽadmodum ſuprà dicebamus: non tamen aut locus aut tempus concurrunt. Quocirca non ſemper tales contingunt. Hoc etiam innuit verbis ſequentibus, ἀρχὴ γὰρ ἡ φύσις: nempe etiam artificialibus etiam fortuitis. Natura enim dux eſt in arte bifariam. Nam præterquam quòd ſuppeditat & materiam & aptitudines, etiam ponit operum ideas exemplis. Vt quia ſole perficitur in vua dulcedo vſque ad maturitatem primùm: deinde matura, cũ fit paſſa, dulcior euadit porrò: id ſibi comparauit ad opus ars, vt conficiat Siræum. Καὶ τούτων. Declarat illud ἁπλῶν. D Tũ, inquit, in ſimplicibus. ἁπλῶν. voce vtitur ambiguè, non (vt ſuprà) deſignans elementa, ſed minus operoſa miſta. Itaque expreſsius ſubdit ὅλως τὰ ἄψυχα: nequis exiſtimaret eũ de pauculis ſimplicioribus intelligere: ad omnia diffundit inanima. Ita ſupplet quod ſuprà deerat in diuiſionis tertia parte. Κατὰ τὰ φυτά. Hęc pars vna eſt ſuper iis quæ ad plãtas pertinẽt. Addidit autẽ καρπούς, quia plantę quędã pro fructu ſunt, quorũ fructus nulli vſui, vt Lactucę: quędã totę, vt Fœniculus: quędã ex parte, vt Braſsica. Aliarũ contrà ſoli fructus, vt arborũ & peponum. Καὶ γὰρ ταῦτα. Duæ rationes quibus oſtendit agendũ hîc de plantarum, non de animaliũ ſaporibus. Propterea quòd prio-

res

res ſunt, & natura & cognitione: ſunt enim ſimpliciores. hæc prima ratio. altera. ζων χες εἶναι τῆς ἐσ͂τηεν: cohæret priori tractationi. Hoc per initia declaratum eſt, vt pleniore fruamur ſcientia, quæ excipitur ex plantarum cognitione: percepta ſubſtantia, cauſis, affectibus vtriuſque valetudinis tam aduerſæ quàm ſecundæ, dare operam oportet, vt aliarum affectionum adherentiū ratio habeatur: cuiuſmodi eſt, quātitas, & qualitas, de quātitate, in trāſcurſu ſępe ſuprà: de qualitatibus quod ſupereſt, hîc. Theodorus: περὶ δὲ τῶν φυσικῶν. Quocirca de naturalibus diſſerendum imprimis. malé. non enim illa eſt cauſa, quare primùm ſit agendum de naturalibus: ſed quia natura eſt omnibus principium. Nec id Græcè ſonat, ſed δὲ coniunctio ſine illatione. ſanè poſtea ſubditur cauſa, non antea dicta eſt. Ἄψυχα. In animalibus: nouè potius, quàm abſurdé. Πρότερ' ἄν τις τιθείη. Prius animalium genere ſtatui debet. obſcura oratio, & abſurda. prius de his ſtatuendū quàm de genere animaliū. Σκέψις, ſtudium contemplandi: optimé.

CAPVT X.

V. Capitis argumentum. Sapores, qui in terra percipiuntur, eſſe maxime manifeſtos, ſimiles eſſe illis, qui in plantis inſunt, ſed pauciores, ac minus exquiſitis miſtionum modis, eſſe infinitos. ex iis ſaporum quoque conſtare modos.

O[Ι]ί μὲν οὖν ἐν τῇ μίξει. Hinc demū inſtitutā auſpicatur tractationē. nam quæ hæc antecedunt, ſunt προοιμιάσματα eſt autem contemplatio. hæc in cōmuni. ſequenti Capite ſpecies perſequitur, incipit autem à notioribus qui in terris ſunt: vnde nos deducat in plantariorum cognitionem. enumerat autē aliquot ad exemplum. Omnino concludit à miſtionibus pendere: quarum modis, ſaporum quoq; modi conſtituātur. Χυμοὶ δὲ ὑγρῶν. Noluit metalla proferre: quorū odor obſcurus, ſapor etiamnum magis. Nam qui nobis præſentibus iactabat, ſe in aquis Pyrenæis auri ſaporem deprehendiſſe, in aurum iam animū ſuum trāſformarat: cuius ſpecies in ſomno vigilanti per phantaſma repræſentabatur ei. ſed intellexit τὰ ὑγρὰ, liquores illos, quos appellat Seneca ſuccos, metallina vocāt barbari noſtri, nonnulli etiam ſemimetalla. Οὗτοι γάρ. Ratio quare ab his incœperit. quia manifeſtiſsimi. ad illos ergo reducendi plantarum ſucci, quoad cognitionem: haud tamen temere aſſentiendum. Nam qui ſint cognitiſsimi: cùm ex imis terrę viſceribus erutos oportet, multa opera, multis etiā periculis, ſi de eis ferēdum ſit iudicium. Plantę autē ipſę in oculis, in manibus, in ore vſu quotidiano. Prætèrea cùm ſapor à natura ſit inſtitutus ad cibi commendationē, vt ad vitam ſuſtinendam allicerentur animalia: metallicorum nihil ad alimenti capita reducatur: non videtur ſapor eſſe quæſitus à natura pro metallis. vocat autē ἀρχὰς καὶ ἀνάγκας, cauſas metallis plantiſq; communes. Saporū effectrices omnino: formales autē ex parte: finalem verò modo nullo. efficientes cæ-

A dē penitus: quia miſtiones. Formales, partim cognatę, partim diuerſę. affines: quia calor quidā cęleſtis, qui ſeſe omnibus entibus inſinuat, eſt formarum inſtrumentum. diſſimilis alioqui: propterea quòd ſub diuerſis agit formis, tanquam apparitor Imperatori. Deeſt autē verbum, quod cum recto caſu cōmitti poteſt, cum quarto non poteſt. Prætèrea quæro cur in ſuccis illis acutum potius agnouerit ſaporem: ſiue enim alii in pleriſque multi: in nitro amarus, in ſale ſuus, in alumine acidus, in antimonio dulcis, in cæruleo auſterus. Ξυνιστάμενοι. Qui ſucci concreſcunt in terræ fibris ac ſinubus. ξυνιστάμενοι, ex ſuis, in ſuis, & à ſuis principiis, materialiter, formaliter, effectiuè. & ξυνιστάμενοι, concreſcunt in ſoliditatē. his ergo ſimiles. diſsimiles autem multitudine, & ſimilitudinis gradibus. Ideo

B dixit, Οὔτ' ἴσοι τὸ πλῆθος, οὔθ' ὅμοιοι, Multitudine: quia pauciores, & in paucioribus. ſanè multa inſipida ex metallis: neque auſterum admodum expli cetur. In plantis autē præter primarios habes etiā alios, vt vini, ſorbi, citri: addunt enim quiddā dulcedini, aſtrictioni, aciditati. Similitudinis autē gradu: quia non ita exquiſiti. θολερώτεροι, impuriores, ac minus expreſsi. Minus enim elaborati ſunt in partibus craſsioribus, atque (vt ita dicam) magis brutis. Proptereà dicebat, μὴ τὴν αὐτὴν πέψιν. non adeò excocti à calore naturali. τὴν αὐτὴν, ſpecie. quia effectiones rerum differentium ſpecie, quatenus tales ſunt, ſpecie differunt. Quia ſol eſt aliud ab igne: eius exiccatio differt ab ignis exiccatione: ſicut & eius calor ab ignis calore. Quamobrē

C ouum ignis calore dureſcit, ventriculi calore ſoluitur in ſuccum. Harum autem differentiarum atque proportionum cognitiones latent nos. hac de cauſa etiam ſubiunxit: οὐδ' ὁμοίως. vt forma diuerſa diuerſas effecerit effectiones non ſolùm ſpecie, ſed etiam modo. Τὸ δὲ πλῆθος. Explicat etiamnum clarius multitudinis differētias: vero numero ne comprehendi quidem poſſe. Πολλὰ γὰρ τῶν καρπῶν. Quia fructus ſunt quaſi plantarum partes: & ſunt futuræ plantæ: iccirco poſuit ad exemplum. Duo dixit: πολλὰ, quod reſpōdet illi, πλῆθος: & ἀνόμοιοι, vt intelligatur vera diuerſitas, non ex ſubiectis ſolùm, ſed etiam ex propriis eſſentiis. Tum vt excludat illos ab harum comparatione, ſubdit: οὐδὲ μὴ ὡς ἐμφαινόμενοι qui non apparent, neq; percipiuntur in terrenis illis. explicat deinde qui ſint illi. Αὐστηρὸς δὲ δριμύς. Aſtringentem amouet

D à terrenis. talem tamē vides in glebis, Armenica, ſamia, lemnia, rubrīca vulgari noſtrate hac Pyrenęa. negat etiā acrē. Nō ſunt acres, vt piper. vt aptè dixerit: οὐχ' ὁμοίως. vrunt tamen fauces aliquot, vt ſulfur. quod autem addit, ἄλλοι δὲ πλείους: intelligit miſtos alios, non autem è ſimplicibus. Nam cæteros ſimplices omnes reperias in terrenis.

Εἰ μή τις λέγοι. Ponit obiectionem quam diluet. obiectio. In iis quoque terrenis illos eſſe, verū minus explicatos, ac quaſi in ipſis principiis inuolutos. Nā qui terrenis in ſuccis ſunt, ii ſunt illorū principia, qui ſunt in plātis, quos illæ à terris hauriunt, aut occultis aut manifeſtis: & fortaſſe

tutius, atque commodius dicendum: tam plantas, A quàm terrenos ſuccos quibuſdam principiis communibus in naturæ primordiis cõſtitui, quæ primordia ſint in generali rerum idea, & additis differentiis diducantur in ſpecies. Propterea intelligit eos eſſe genere eoſdem. diluit obiectionẽ ſic.

Οὕτω δ' ἂν εἶναι τὰ ἄπειρα. Eſſent igitur infiniti. quaſi velit dicere: ne in terrenis quidem futurum, vt ſint ſimplicia principia, ſed ex aliis cõpoſita, & aliunde. Infiniti ergo viderentur. niſi hunc ad modum interpretere, non procedit refutatio. Quid tum poſtea? etiã ſi in plantis non fiunt ex illorum terrenorum miſtione, nihilo ſecius infiniti ſapores fuerint: quo ſanè modo infinitum dicimus impræſcriptum. Nuſquam enim infinitum in natura, ſed ignotum nobis numerum modorum. Ἄπειροι γάρ. Minor propoſitio, qua futurã probat ſaporũ infinitatẽ. hæc enim eſt concluſio, quum velut abſurdam obiicit obiectioni maior erat ſuprà ſapores eſſe à miſtionibus. Καὶ ἔτι δέ. Alia differentia à gradibus, ſecundum magis & minus, vt loquuntur. Οἱ δ' ὁμογενεῖς. Non ſolùm ex differentiæ ſunt inter ſapores terreſtres, & plantarios: verumetiam inter congeneres ipſas ſpecies. vt ſorbi, quàm cydonii ſuccus magis aſtringit. pinguior in adipe, quàm in lacte. amara magis aloe, quàm Abſynthium. Glycyrrhizæ dulcior, quàm fico. Quamobrem rectè veteres dixerũt: infinitos eſſe ſapores: quia ſint infinitæ miſtiones. hoc eſt, quod aiebat: ὅθεν οἱ παλαιοί. interpretatur eorũ axioma: non ſpecie, ſed gradu infinitos eſſe. Ὁ πολὺ γάρ. Suprà diſtinguebat naturales à non naturalibus: C hìc ſimul confundit naturaliũ cognitionẽ cum iis, qui ſunt à putrefactione. Οὐ μὴν ἀλλά. Intercedit huic decreto Melius, inquit, ſi finiti intelligantur. Ἐκ τούτων δ' ἤδη. Rectè reſpondet ad illam diſceptationẽ: fiunt ex miſtionibus miſtiones infinitæ: ergo & iis aſſentior, inquit: ſed finitos aio primarios, tum ex iis alios enaſci, atque cõfieri. Proinde dixit ἐκ τούτων ſcilicet finitis. & δή: quia diſiungit quod ſequitur à priore. Facit enim infinitos ex finitis, propter momentorum variationem: quæ momenta conſiſtunt in omnibus intelligibilibus portiunculis qualitatum, poteſtatum, efficientium cauſarum, in terra, aqua, aere, igne, cælo: quæ quidem ſunt numerabilia, ſed ſicut arena maris. & dixit ἤδη, iam: quia principia conſiſtunt, & quaſi ſtant. miſtio eſt motus ab illis, tanquam à termi- D nis ad finem. Ἴδιον γοῦν. Hactenus audacter, & aptè obequitauit: nunc ad χάσμα peruenit. Eſt enim in re difficultas: & in codice fortaſſe maxima labes. Primùm illud angit. ex terra, inquit, ſalſus elicitur, tanquam ex principio. Hoc vti dicebamus, non videtur verum: non enim terra, niſi aduſta, ſalſa eſt. Deinde ſi terra eſt primum ſalſuginis ſubiectum: erunt item aliorum ſaporum ſubiecta elementa alia. ergo non erunt niſi quatuor. Quòd ſi non eſt neceſſe aliorum alia eſſe ſubiecta prima: igitur non erit niſi vnus ſapor primus, nẽpe ſalſus ille. nõ erunt ergo congeneres ſapores, ſed longinqua eſſentia diſparati. Arbitramur tamen, dulcem ſaporem fuiſſe primo loco à natura excogitatum: ſiquidem guſtus animalis affectus eſt propter cibũ: cibus propter vitam: guſtus obiectum, ſapor: ſaporum princeps, dulcis. Alia quàm plurima, & quàm optima argumẽta ſuo ſunt à nobis loco declarata. Ὁ δ' αὐτὸς γάρ. Vides duo falſa ſimul, & inepta. negat, vllo in putamine ſalſuginem. Quid ſi argumentere? omne ſalſum à terra: nullum putamẽ ſalſum. Sequitur neceſſariò, nullum à terra putamen eſſe. Ait pręterea nullum eſſe fructum ſalſum. at fructus cùm ſunt maximè terreſtres, non ſunt ſalſi, ſed acerbi, aut acidi, aut auſteri. Ad hęc, cicer ſalſum eſt, fructus eſt. omnino vide: quaſi fructus nullus ſit terreſtris: quaſi putamen vllum aliud ſit penè quàm terra.

Lego γνώριμος δῆλον ὅτι διὰ τῆς. Et γίνεσθαι τοιούτους: non autem, τίνους. B

Theodorus: ἐν τῇ γῇ: in gremio terræ. agnoſcis fimbrias. Κρᾶσιν, Confuſionẽ, multis locis oſtendimus, malè interpretatum. φυσιολόγων, naturæ interpretes: valdè benè. qui naturalium rerum inierunt rationem. Ἐκ τούτων δ' ἤδη. Hiſque deſcriptis, conſtitutis, cognitis, deſignatis.

Ἐκ τῆς γῆς. Conditio terræ ſuũ habet. nõ habet ſaporem conditio: ſed terra ſaporis habet cõditionem.

CAPVT VI.

VI. Capitu argumentum Saporum, odorum, colorum, numerus ſeptenarius: ſi non ſeparetur ſalſus ab amaro. an eorum quidam ſint tanquam principia: alii tanquam priuationes. dulces ſapores non omnes hominibus cibi ratione conuenire. excurſus de ciborũ modis è ſaporibus.

AI' δ' ἰδίαι τῶν χυλῶν. Antequam diſputet de ſaporũ cauſis in genere plantarum, poſitis (vt videmus) ſaporũ cauſis generalibus, digerit nũc ſpecies, atq; enumerat, in prima parte. in ſecũda quęrit: ſintne ſapores quidã quaſi principia, vt dulcis: alii verò ſicut priuationes. dubitationis ratio: quòd dulcibus alimur, aliis non item. Tum iucundo admodum excurſu diſputat: non eſſe capiendum à nutrimẽto cognitionẽ habitus, & priuationis in ſaporibus. Quę oratio, quia eſt ad finẽ vſque candidiſſima, particulatim diſpicietur. hæc enim ſumma eſt. Ἰδίας. Nequis arbitretur Platonica tantùm figmenta illa penſilia, tanquam oſcilla, deſignari: meminerit, & ab hoc Phi- D loſopho, & à Præceptore vocem hanc ſæpenumero poſitam pro eo quod eſt, εἶδος: quemadmodum ab eodem, ἰδέα, ad ſignificandas formas illas Platonicas ſeparatas. Non enim aduerſus nomen diſputat Philoſophus, ſed impugnat Hippocẽtaurum. Ἐπιεικῶς διοικοῦν. Modeſtè, vt ſemper. ſic & diuinus Præceptor. Καθάπερ καὶ ὁρμῶν. Hoc profitetur ex Præceptore, nobis diligentiam laudantibus, ingenii dexteritatem admirantibus, deteſtantibus ſecuritatem. Inſectatur Archigenẽ Galenus, quòd nouis nominibus doloris ſpecies appellauit: ridebitur fortaſſe, qui auſterum vocabit odorẽ. & tamen ſunt odores aſtringentes quidam. ſed quoniam non eſt hìc diſputationi locus: aſſentiamur in præ-

in præſentia magnis viriſne importunis, ac prolixis diſputationibus aliorum tractans diſtrahatur. De coloribus longè alia ratio. non enim ſunt, niſi toto colores, quot nequeunt miſcendo in alios tranſire. Itaque albus & niger, veri colores. in exotericis, vter eſſet pro priuatione, diſputatum eſt. Præter hos duos, illi quoque non minus erunt veri, qui per ſe ſunt, non autem ex iis conſtituuntur: vt viridis, & ruber. ex iſtis quatuor & lucis additamentis cæteri omnes fiunt. Sapores autem tres: dulcis, amarus, acris: reliqui ſub his, aut ex his. Idem genus amaro, ac ſalſo: idem acerbo, acido, auſtero. Nam pinguis, vti dicebamus, omnino affectus eſt, non ſapor ab aliis ſeparatus: ſed aut ipſe, aut eius contrarium ſemper eum aliquo ſaporum. Τοῦτο δ' ἐάν. Septem modò ſunt: ſi ſalſus, & amarus vno ſint ſub genere. Sanè genus illud nomine certo aliquo cognitum oportuit: neutrum enim ſine alterius iniuria rationem generis aut appellationem ſuſtinere poſſit. & ſalſum volet amaro præferri, tanquam minus à dulci diſtans. Amarus illi ſe iubebit anteponi, velut elaboratus, & eſtremum naturę gradum, & quaſi vnum ex principiis: directò enim exaduerſum eſt principio vero, ac confeſſo, nempe dulci. Καθάπερ καὶ τὸ φαιόν. Modò nequis, inquit, ſeparet ab amaro ſalſum: quemadmodum ne ſeparatur quidem à fuſco niger. Quippe componitur ex albo, & nigro fuſcus, vtroque alterum diluente. At ſalſus non eſt amari gradus, ſed ſimplex ſibi ſuus, vt quidam voluere, aliis repugnantibus: propter quod hæc dicuntur hic. Senſilia verò media non eſſe in natura ex extremis compoſita, ſed ſimplicia omnia, ſatis demonſtrauimus in exotericis, ex Ariſtotelis prima philoſophia: verum tamen eſt, quoſdam ex miſtione fieri, odores, ſapores, colores: at non ſemper tranſit per hũc aut illum natura, vt eos creet qui medii dicuntur. Ἐὰν δὲ χωρίζῃ, ſi diſtinguatur: cõtinget hunc ſaporem octauum eſſe, non quidem ordine, ſed enumeratione, illorum opera, qui ſegregant ab amaro: nanque vero ordine amarus erit extremus, ſalſus proximus: ergo ſeptimus Dixit, ἀριθμουμένου: quia ex vſu loquitur philoſophorum. Sic etiam dixit, προσθέντων: quorundam ſcilicet ſententia. Οἴονται δέ τινες. Additio alia de vinoſo. Ἔστι γάρ. Illorum probatio: quia multis in fructibus inuenitur. Sanè ficus aliquos eſtimauimus nihil penè diuerſos à vino: item perſica ſanguinea, & mora, & vina factitia. Καὶ ἐκ τῆς γῆς. Alia probatio Quoniam de terrenis ſuccis dixit ſuprà: nunc à terra, inquit, aquas interdum ſcatere, ſapore ſimiles. De his ſuprà nos: nempe ab aluminoſe ſubacidæ ſunt. Quod autem ſex, ſeptémve ſint primarii, ſatis ex eo conſtat, quòd omnia, quæ ſaporem habent, vnum ex his habent, tametſi primarium à ſpeciei forma ſuum teneant peculiarem. Nam vbi nullus alius à ſpeciei primordiis ſuppeditatur: omnino ibi palàm profitentur naturæ ſuæ principatum. Quòd ſi vinoſum pertinacius ſtatuas ſeorſum: ego etiam à fico, etiam

A à pepone, pyro, pane afferam. Dixit, ἀναπηδᾶν, exit: exuit ſe. τὸ αὐτό, eſt, quaſi ſubierit terras. Indicat ſcatebrarum materiam: vt vult Ariſtoteles, aerem, & vapores: vt nos addimus, etiam mare.

Ἔτι δ' οὐδ' ἄν. Alia ratio. ſubdendũ eſſe aliis, qua ratione lacteum dulci. Οὐδ' ἂν ὁ οἰνώδης. Ratio: an quodã vino ſapor inuenitur, qui ſit dulci contrarius. Parentheſis eſt illa tota: καὶ γὰρ ἂν ἔτι τις ἐν ἐκείνοις ὡς εἶδος ἂν τιθῇ τοῦτο τῷ λιπαρῷ. & ſic continuantur alia: ἔτι δ' οὐδ' οὕτω τὸ οἰνῶδες τῶν ἄλλων τινι προσοίσομεν εἶδος, ὡς ὁ γαλακτώδης εἰς τὸν γλυκὺν ἀνάγεται. Aliquis obiiciat ei ſententiæ, quæ vinoſum addit pro genere ſeparato. obiectio hæc. ſi vinoſum addas; addidero ego lacteum. diluit obiectionem. non eſt eadem horum duorum ratio. nanque lac reducitur ſub dulcem: vinum non poteſt ſub eo ſtatui: quia vinum aliquod eſt ſuo ſapore ſine vlla dulcedine. Ἀλλ' ἰδίαν τις ὁ φύσις. Plus etiamnum facit. ait enim eſſe naturam priorem iſtis vulgatis, ac receptis: quæ natura recipere queat alios quoque ſapores, dulcem, acerbum, aſperum. Ideò dixit, καθ' αὐτήν, ſeparatam, nec ab aliis pendentem. Hanc opinionem non confutat, ſed incerto iudicio penè profitetur negligentiam. Hoc nihil, inquit, refert πρὸς τὴν τῶν ἄλλων θεωρίαν. Quid igitur hęc tam minutè tractas: ſi nihil faciunt ad aliorum cognitionem? nos verò dicamus: nõ eſſe naturã ὑπάρχουσαν aliis ſaporibus, ita vt ſit ſapor genericus. Sed vini ſubſtantia ſuo prædita eſt ſapore, quemadmodum ſuo quoque oleum, pix, piper, alia. Omnis enim ſpecies ſuum obtinet ſaporem à ſua differentia
B
C inferiore, & à forma generica ſuperiore genericum ſenſile vnum ex iis ſeptem: cuius affectus ſit pingue, aut eius priuatio. Ac quemadmodum genericum ambitum, ita obtinet formaliter ſpecies, vt eum ſibi aſtringat: ita genericos affectus ſenſiles, ſpeciei ſenſilis affectus adiunctus comitatur: veluti riſibilitas ſenſibilitatem: quoniam humanitas animalitatem. Ὁ δ' ἀριθμός. Excludit rationes illas populari perſuaſione ſola. Is, inquit, numerus ſeptenarius maioris partis philoſophorum receptus eſt Duobus autem commendat verbis: πρεπειότατος, ſiue (vt fortaſſe legendum) πρεπειότατος: opportuniſsimus, aut melius, certiſſimus: πρεπειότατος etiam commodiſsimus. Altera vox, φυσικώτατος, naturaliſſimus: id eſt non controuerſus, ſed ſequens rerum primordia naturalia.
D Πότερον δέ. Secunda capitis pars, qua quęritur: ſint ne omnes ſapores principia & habitus: an quidam habitus, vt dulcis: quidam priuationes, vt alii appellauit ἀρχάς, non generationis quidem. Cuius igitur erunt principia? nẽpe aut quaſi materialia ad miſtionem: aut quaſi efficientia actionum. Quónam ergo iure cenſebuntur inter priuationes? hunc ad modum inſtitutam decuit diſputationem: cæterùm ſuo more aliter. Οἷον γλυκύν. Explicat quos quis exiſtimare poſſit habitus. dulcem, & pinguem. At cùm addit, σύστοιχα: quónam intelligamus affines dulci, ac pingui? nondum ſanè mihi venit in mentem. Quare

de ſpeciebus intellige, vt in fico & lacte.

Ἐκ τούτων. Probat eſſe principia. quia ſint principia generationis & alimenti. Probatio non eſt falſa, ſed mala oratione explicata. γένεσιν hîc, ſequutus præceptorem, accepit pro generatione partis quæ fit in nutrimento. Non tamen ſunt principia tranſmutationis cibi in corpus animalis: ſed illices ad appetendum cibum: valde ſanè longinqua motione. Primariæ verò qualitates, calor & humor ſunt eo modo principia ad eiuſmodi generationem, quomodo eſſe poteſt inſtrumentum quo fit apparatus ad formæ receptionē.

Ἡ πάντως φυσικῶς. Altera quæſtionis pars. Appellat φυσικὰς quia principia ſunt omnia naturalia, ac natura ipſa huiç & huic adminiſtrabilis à rectrice natura, quę ſapientia Dei eſt. Priuationes autem etſi ſunt in natura, & propter naturam: non tamen ſunt naturæ partes, ſed reſpectus potius quaſi quidam. Ἔοικε μὲν. Ratio pro dulci, aduerſus alios. Videri naturam eſſe in ſolis dulcibus & pinguibus: quia ſunt ἄριστα. vbique diuinus Præceptor, plurimis locis in libris de partibus: naturam μὴ δὲν μάτην: τέλος τὸ οὗ ἕνεκα. naturam ſemper διὰ τὸ εὖ: διὰ τὸ βέλτιον: τὸ ἄριστον. οὕτω πεποίηκεν, ὅτι τὸ εὖ: ἄλλως δ' οὐ, ὅτι οὐκ εὖ. & profectò niſi naturæ inſtitutum ſemper tenderet ad optimum: penderet ſemper opus. niſi vltimum nanciſceretur finem: nihil eſſet, ſed omnia fierent. Quòd autem præſtantiſſimi ſint ſapores ii duo declarat: quia per alios nihil videtur ali generarîve. Ita vides demonſtrationis propoſitiones, probationes, cōcluſionem. Εἰ δ' εἰς τὰ πλείονα. Superioribus aduerſa ratio: quæ fundatur ſuper eo, quòd aut ſemper, aut omnia, aut maiori ex parte, aut maiorem partem natura facit. Itaque ait; quòd ſi rerum frequentia magis intereſt naturæ, quàm paucitas: citius dicemus alios eſſe naturales, & magis quidem, aut non minus ſaltem, quàm illi duo: propterea quòd hi plures: dulcis autem, & pinguis, pauci. Non enim videtur natura paucis conſtitutis multos aduerſarios oppoſuiſſe. Hæc oppugnatio multas habet difficultates. Nanque in omni natura vnum eſt ſummum & rectum: cætera, quæ ab eo declinant, analoga dicuntur à Philoſophorum principe: quę deficiſcunt, habentur loco priuationum. hoc ſubtilius eſt in prima Philoſophia declaratum. Exempla apertiſsima: virtus, ſcientia, ſanitas. Hæc omnia in medio, vnum. artes non ſunt virtutes, ſed ab eis vt declinant; ita ad eas proportione reducuntur. Nam fabrica cenſetur aſſecla prudentiæ: cauet enim incommodis tempeſtatum. vitia verò deſciſcunt. Itaque ſunt priuationes, & contraria. ſic de ſcientia, & ſanitate; ne longa excurramus atque importuna ſatagentia. Cæterùm illud imprimis ad rem facit, quod in medicina diſputatum eſt an vni ſanitati plures ſint ægritudines contrariæ. vna enim videtur oculi ſanitas, morbi multi. Hanc quæſtionem contra Auerroem, & recentiores compilatores exactius ſuo loco expediuimus. Totidem nanque ſunt in oculo principia ſanitatis conſtituentia, & con-

A ſtituta, quot ſunt deprauationes. Vitium enim corneæ, eſt oculi vitium, quia oculi cornea eſt. Et liberalitati aduerſatur auaritia, quia retinet quod illa dat: contraria eſt prodigalitas, quia dat quod illa retinet. Duo ſunt ergo principia in liberalitate medium illud conſtituentia, & à recta ratione conſtituta. Dicemus ergo non eſſe ducendum à multitudine argumentum. quare cum ipſo ad reliqua tranſeamus. Σχεδὸν. Nunc ex ſimilitudine quæſtionum faciet pro omnibus ſaporibus, cōſque tanquam habitus agnoſcet. Inquit: ſimilis quæſtio eſt, cùm quærunt: inter animalia an homo ſit tanquam principium, reliqua veluti priuationes. Sic ſtultis chymiſtis aduerſati ſumus, qui aurum ſemper à natura intendi blaterabant, cum amentiſsima temeritate vocarent il-
B lum metallorum finem. Πρὸς τὸν ἄνθρωπον. πρὸς ſignificat reſpectum, & proportionem.

Καθάπερ γάρ, æquat ſimilitudinē. Nemo negat: in cæteris item animalibus ſuam cuique formam eſſe peculiarem. Quo nanque modo forma ſit alterius formæ priuatio? Iccirco dixit: ἰδίαι τινὲς αἰτίαι. articulus eſt nota ὑπαρχούσης eſſentiæ. Etenim denotat ipſam, & illorum ſit, & propria, non autem dependens à forma hominis. Tum auget, cùm ait. Καὶ τῇ φύσει. Et quod plus eſt, etiam inferiores natura ſuę ſibi ſunt, vt in plantis.

Εἰ μὲν οὖν. Demonſtratio validiſsima, cuius hæ ſunt propoſitiones. priuatio eſt defectus: in animalibus non eſt defectus. probatio: γεννῶσι καὶ ἐκτρέφει, generant, & educant. At hoc eſt φύσις, gigne-
C re, & genita conſeruare. Eſt enim natura principium motus & quietis; generatio eſt mutatio. Deinde eſt quies facta generatione: quietis continuatio, nutritio. Τὰ ἔμψυχα. Argumentum excludens fortuitum: quoniam eſt ordo, & ſtata lex. id verò natura eſt. ſed addit: καὶ ἰσχυρότερα. quinetiam ſunt homine valentiora igitur minus in priuatione. hîc iniuria ſubeſt captionis. Non enim naturę finis eſt robur: ſed dei communicatio in fruitione, quę beatitudo appellatur. Alioqui faceret argumentum magis adhuc lapidibus.

Ἔτι ἐγγὺς φυτῶν. Aliud argumentum. ſi amaritudo eſſet defectus; in magno defectu magna eſſet amaritudo. at non eſt. probat: eſt autem minoris probatio propoſitionis in Abſynthii exemplo. Argumenti vis eſt in comparatione eiuſdem
D cum ſeipſo. Minus enim amarus eſt eius fructus per initia, magis autem vbi perfectus eſt. Igitur amaritudo comes perfectionis. Ἅμα συμβαίνει. Sunt ergo ſimul πλεονεκτοῦντα, & ſimul ἔλαττον πικρά. quo magis excoctum ac perfectum ſemen, eo minus amarum.

Καὶ τῶν ποιῶν. Vt Abrotoni, Matricariæ.

Ὡς ὀλίγη. Explicat efficaciam argumenti. videri potius dulcedinem in hiſce defectum eſſe. Nam ſi nondum perfecta ſemina, & minus amara planta: videtur ad amarorem tendere natura: quia perfectis fructibus, ita tùm demum amarior eſt, eſt autem in genere hoc ratio; coquendo à ſole exiccantur magis,

quæ

quæ natura ſua ſicca ſunt admodum. at ſicciora amariora. Ἔλλειψιν πέψεως. Dulcedinem hic præ ſe ferre defectum coctionis. Eſt ſanè affectus comitans imperfectionem. Ἀεὶ γὰρ ἡ φύσις. In id ſemper intendit natura, vt quod efficit, fiat ſimile ſubiecti. Nam quod facit, eſt ſubiectum ipſum, cùm generat. In ſubſtantia generata ſiquid agit: id eſt accidens, vt hic eſt amaror, cuius ſubiectum planta eſt at nullum accidens eſt ſimile ſubſtantiæ. Similia nanque ſunt in prædicamento relationis fundata ſuper qualitatibus. Vult dicere: ὑποκείμενον, propoſitum, inſtitutum. naturæ finis Abſynthium eſt, tale cum amaritudine. illud eſt ei ὑποκείμενον: idea ſcilicet, ſicut idea domus in intellectu fabri, eſt operæ ſubiectum. ſic dicimus apud poetas & oratores, ὑπόθεσιν. an voluit ὑποκείμενον τὸ ὑπάρχον; vt ſubiectum ſit corpus ipſum quod alitur. Et quia alius aliæ partes egent alimentis: etiam ſapores ipſi propterea ſunt à natura inſtituti, vt ex ſimilitudine fiat tranſmutatio. Atque ita videtur intellexiſſe: ait enim ſtatim, γίνεται τροφὴ: &, τὸ λαμβανόμενον. hoc enim ſignificat cibum. ſic cùm planta ſit amara, id quo alitur, vult natura illi eſſe ſimile. quod & infrà dixit capite nono: πλείω φαίνεται πάντα ἐξομοιοῦσθαι καὶ τοῖς φυτοῖς, καὶ τοῖς ζώοις. vt ſit τὸ φερόμενον ipſum alimentum, τὸ ὑποκείμενον ipſa planta: laxè ſanè. nulla enim ſubſtantia cuiuſquam ſubſtantiæ ſubiectum eſt: quæ fuit cauſa, vt dubitaremus.

Πέττεται γάρ. Quodcunque comparatur ad animatarum vitam rerum, vertitur in alimentum, quoties ab altrice facultate ſuperatur. hoc dicit, perſtans in veſtigiis diuini Præceptoris: qui alimentum partim ſimile docuit, partim diſſimile. Κρατεῖ. Theophraſto verbum vſitatiſſimum. in tranſmutatione vincitur id, quod tranſmutatur. Τὸ λαμβανόμενον, cibus. Frequens medicis vſus vocabulorum: vnde, ἀναλαμβάνονται, & ἀναληπτικῶν Hippocrati.

Εἰ δ' ἔνια. Aliud argumentum. actu calidis ali quædam: ergo & poteſtate calidis ali. item nonnulla, fatendum eſt. ergo & conſtare: amara, & acria, calida: non ergo priuationes. non enim priuationes ſubſtantiæ: at omne alens ſubſtãtia. argumenti tota vis in eo eſt: nõ ſolis dulcibus alimenta conſtare. Διαθερμαινομένοις. Cibis calefactis, vt homo: id adeò, vt Hippocrates etiam δίαιτα procuret. Εἰ γὰρ γίνεται, nimis iam inculcatum. Οὐδ' ἂν ἡ τῆς τροφῆς. Non erit à cibo validum ſatis argumentum: πίστις ἱκανή. haud plenam faciet fidem ſumptum à cibo.

Περὶ δὲ κατὰ φύσιν. Vt probetur qui ſit naturalis ſapor, qui non: Οὐδ' ἡ πρώτη. Neque primus rei ſtatus ſatis perſuadet. Appellat primã rei φύσιν, conditionem affectæ rei quæ nondum perfecta eſt: à qua non poteſt argumentum capi. verbi gratia: cùm fructus inchoatur, acidus eſt: vbi fuerit adeptus perfectionem, dulcis. Ergo defectus acerbus, dulcis habitus. haud ita eſt. quia minus tetra ſunt Abſynthia nouella, vetula ſunt amariora. Ecce vacillant ex iiſdem locis

A ad contrarias concluſiones. Ἀλλ' ἰδέαι. Multa dicit. ἰδέαι, ſcilicet φύσεις cuiuſque ſaporis. multa dicit. eorum itaque adæquat conditionem, quoad id quod quæritur. μεμερισμένα, ex aceruo communi diſpenſatio fit ſua cuique rei naturali. κατὰ μίξεις: reſpondet ſuperioribus, vbi ſtatuebantur in miſturis ſaporum differentiæ, ſecundum illarum differentias. Ἔπειτα δ' οἱ γλυκεῖς. Aliud validiſſimum argumentum. eſt enim aduerſariorum ratio detorta contra illos. Aiebant: dulcem eſſe habitum, quia ſit naturalis: naturalis, quia ſolus aptus ad alendum. at, inquit, fallacia hic eſt. concludis enim ex particularibus vniuerſale. Aliquod dulce alit: ergo omnia dulcia naturalia. tantum abeſt, vt verum ſit: vt ſint quatuor dulcium differentiæ. B hæc vna, quam prætendis, & aliæ tres non naturales. Vna eſt eorum quæ non nutriunt, non tamen nocent, vt aqua Antimonii. Vna eſt eorum, quæ aliquo modo nocent, vt ſuccus Lactucæ. Vna eſt letalis, vt ſuccus Solani. Ipſe ſic ordinat. οἱ μὲν ἐκστατικοί. quidam mentem agitant, ac mouent, vt radix ea, quæ Scolymo ſimilis eſt. de Turcarum Aſſeral, & Amſiam Indorum ſatis alibi dictum eſt. eſt etiam, quod Maſtlac illi vocant. fortaſſe noſtram Solanum, furiens vnum ex illis eſt. de Stramonia quoque, & Hieca, ſuis locis. Οἱ δ' ὑπνωτικοί. Vt Opium, & Mandragora: quem qui nuper phaleris immiſcuit, ex patriis libris hauſit fabulas, ſuccum non eſt expertus.

Ἔνιοι δέ. Alii mortiferi, ἐπιθάνατοι: paulò antè, θανατηφόροι. illud ἐπὶ, ſignificat, poſt ſaporem. & dixit, C ἱμολογοῦμεν, quod alibi, ἁπλῶς. quia teſtatum vult ſe non expertum hæc flagitia, ſed ex aliorum ſcribere ſententia. Πολλοὶ δέ. Paſtorum hiſtoria: qui voratis radicibus, ad prima tentamenta illecti dulcedine, vitam cum voluptate commutarunt. Καὶ ἄλλα. Hic non dixit dulcia, ſed ἡδέα, καὶ ἄλυπα, ſuauia, & iucunda: quæ ſunt in dulcium analogia, & ob ſuauitatem τρόφιμα, id eſt, alendo eſſe deberent, & communi argumento illo ſuperiore. Hactenus obiectiones dulcibus: nunc deinceps aliorum commendationes. Ergo ex his dulcia videbuntur defectus, non habitus, ac verò pluſquam defectus, ſi perimunt. alii verò fuerint habitus, ſi iuuant. Itaque dicit, Ἔτι δὲ πάλιν. Contraria obiectio ab vtilitate aliorum, qui D ſunt inſuaues, & amari, vt Intuborum: acres, vt Cepę: acidi, vt Ceraſi: aſperi, vt Sorbi: ſalſi, vt Braſſicæ. Adde etiam penè inſipidos, vt Portulacæ: neque ex iis vllum præ ſe ferunt carnes multæ.

Ὠφελοῦσί τε, iuuantia. pręſtitiſſet tamen aſtringere verbum hoc ad cibum: non enim quadrat pro exemplo Centaurium. Abſynthio veſcuntur in Ponto pecora. laxauit autem hanc vtilitatẽ ad medicamenta vſque, ſanè commodè. Eorum nanque vſus adeò naturalis eſt, vt hęreat proportione generationis, cum alimento comparatorum. Nutritione reparatur defectũ membrũ: medicamentũ aufert, quod impedit, aut tollit, aut deprauat alimoniam. Tantum abeſt vt inſuaues ſapores

ſint priuationes. Exempla petes ex theriacis, & alexipharmacis, quorum ſapor & odor non ſolùm inſuauis, ſed etiam abominabilis, vt Ariſtolochia, Gentiana, Galbanum, Caſtoreum.

Τῶν δὲ καὶ ὅλων. Aliud argumentum fieri nequit: vt quod errores corrigit in natura, ſit præter naturam. At intinctus corrigunt cibos minus aptos: vt ſal, Acetum, Omphax, Citria, Origanum.

Ἄτροφον ὄν. Sumit hoc pro confeſſo. fortaſſe verum non eſt: Sinape nihil alere: ſed detur, vel pro vero, vel pro exemplo. Argumētum eſt à maiori. ſi quod nullum affert momentū ad alimoniā, tamē eſt naturale: eſt autē naturale, quia cō mendatiorē facit cibum: quanto magis id quod per ſe cibus eſt? *Οὐδὲ γάρ*. Probatio, quod ſit ἄτροφον ὁ χυλός. ſi enim ſucci ii ſumantur ſoli: hoc eſt, ἀκρήτων: nequeunt à nobis confici: hoc eſt, κρατεῖν. exemplum de ſale ponit: non enim ſolo ſale nutricari poſſet homo. ſiccaretur potius. *Ἔνια ζώων*. Quibuſdam animalibus ſal inutile. vidimus auiculas mori eſitata ſalita carne: etiam maiuſculas, vt picas: pſittacos nequaquam. Dixit ἔνια: quia non ſolùm tolerat, ſed etiam delectatur: neque ſolùm voluptas percipitur, ſed etiam ſequitur conſeruatio: vt in Æthiopia. Etenim ſi non vtuntur ſale, tabeſcunt. itaque prodeſt etiam pecudibus. piſces verò penitus aluntur: fatui negant. Et iam de quibuſdam plantis declaratum eſt.

Τούτους περιχεῖν. Aſſociamus his aliis ſapores: συμφέρονα ζῴων. *Ἔτι δὲ καὶ αὐτό*. Confirmat. dicat aliquis: ars hæc eſt: de natura loquere. potuit reſpondere: artis non eſſe, niſi miſtionem: horum miſtorum naturas conſtare natura: ſed maluit occurrere hiſtoria. Tam, inquit, eſt naturalis apparatus horum embammatum, & condimentorum: vt aues ipſæ ſibi ſpontè quærant naturæ ductu. Sanè columbi tum quærunt, tum perſequuntur ſalem, & ſaxorum ſcobem putridorum, atque à ſole aduſtorum vorant. duas poſuit voces vſitatas valde, ac ſignatas: σύμφορα, commoda, vtilia, conuenientia: ad verbum, quæ conferunt: præſertim ad victum. Altera vox: ἐπικουρία. plus eſt quàm συμφέρον. apparatus ἥδυσμα tantùm deſignat: at ἐπικουρία eſt adiumentum ad emendationem neceſſarium. Quaſi velit: ſalem non ſolùm delectare guſtum: ſed etiam (quod ſanè facit) in ventriculo prohibere corruptionem. Hoc igitur auxilium appellauit. *Ὥσπερ καὶ οἱ ὄρνιθες*. Etiam muſtela Rutam. de ſerpentibus infrà. dixit ἴδοι deeſt verbum, quo Præceptor vtitur in hiſtoriis, ἐμπειρίας εἶναι, ex obſeruatione, aut caſu. *Καὶ φανερόν*. Colligit conclusionem, quam etiam nouis fulciet rationibus. non eſſe μεμεριςμένα ſcilicet τὰ τῶν χυμῶν: quia principia pertinent ad ſaporum conſtitutionem, ἁπλῶς, id eſt ſine differentiis eſſentialibus, ſed per gradus tantùm habitus, & priuationis in eodem genere. Quia quod nobis vſui eſt ad alendum, aliis non item. μεμερισμένα: quoniam ſpecies partes ſunt.

Ἀλλὰ τὸ ἡμῖν ἄτροφον. Argumenti ſuperioris explicatio: cuius fundamentum eſt: quod eſt habitus, non eſt priuatio. Atqui nobis cibus non eſt. at cibus aliis eſt. aliud porrò fundamentum. Priuatio non eſt in prædicamento relationis ita, vt dicere poſſimus, quod eſt huic habitus, eſſe huic poſſe priuationem: ſed omnium ſequitur eſſentiam prædicamentorum: quæ eſſentia cùm abeſt, illud abeſſe dicitur priuatio: cuius eſſe eſt, non eſſe: neque aliquid eſt, niſi in intellectu. Itaque abſentia toxici ab homine, cuius non eſt cibus, non poteſt eſſe ſubſtantia cuiuſpiam animalis. & ipſum toxicum ſi nihil eſt ad hominis cibum, ſi poteſt eſſe aliquid alicui ad cibum: exempli gratia viperę: non erit defectus niſi homini, at non ſimpliciter, & in natura ſua. *Τὸ δ' ἐπὶ τὰς*. Conuertit propoſitionem: vt vniuerſaliter ſibi ipſi veritas conueniat. *Ὥστε γὰρ αἱ αἱ φύσεις*. Inſiſtit ſuprà iactis fundamentis duabus enunciationibus. hæ verò ſunt. Sapores exiſtunt in temperamentis. Ex quibus conſtamus, iis alimur. hic τὸ καθ' ἕκαστον ſignificat ſpecies, non autem indiuidua. quia dixit, αἱ φύσεις. at natura εἴδος. *Οἱ μόνον δέ*. Amplificat veritatis cognitionem. Non ſolùm alimentū, ſuæ quicque ſpeciei deſtinatum à natura, verumetiam tum animi affectus, tum eorum curationes. Vtrunque poſuit contrarium, λύπας, ἰάσεις: vt reſponderent, & conuenientiæ, & contrariis ipſorum ſaporum. Propterea quòd ἰατρεία ſit naturalis, λύπη, non ſit. Quamobrem addidit etiam θεραπείας: ait enim βοηθείας: aduerſus moleſtias adiumenta. Item duo πάθη, καὶ διαθέσεις. quia πάθος patientis tantùm eſt, διάθεσις etiam agentis.

Ὃ καὶ φανερόν. Suauiſſima loquutio. alius dixiſſet: ὅθεν καὶ δῆλον ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν ζώων ποιουμένων.

Οὐ πρὸς τὰ συμβαίνοντα. Quia nunc nobis res eſt cum ſaporibus: quos vt ſpeciebus oſtenderet à natura diſpenſatos, demonſtrat & affectus, & affectuum moderationes eſſe attributas animalibus. Vtrunque nunc explicat, idque duobus modis. Quippe tum ipſis naturalibus affectionibus occurrere, tum fortuitis. Naturales intelligit, puta morbos. Iam vulgatum eſt de Aro, cuius eſu purgetur vrſus: Hieracio, & accipitre: nepeta, & fele: Elaphoboſco, & ceruo: Fœniculo, & ſerpente. Fortuitum verò: veluti cùm muſtela rutam vorat cum Vipera pugnatura. ideò dixit οὐ μόνον αὐτομάτως, ſed etiam ἐπιθέσεις, inſuper aliud quippiam vorantia. Etiam τὸ αὐτόματον: omnino caſum ſignificare, videmus in exemplo quod ponit de anguibus. eos, ſiquid ederint noxium, rutam quærere & vorare, ſi alium vorarint vbi naturæ miraculum non eſt prætereundum. Muſtelam à ſerpentibus liberare ſe ruta: ſerpentes eadem ruta tollere allii noxam. Rutam eſſe homini præſidium aduerſus venena: non minus allium, & ſi alia ratione. & quæ allio proxima, σκορόδιον.

Lego καὶ γὰρ ἂν ἔτι: non autem, ἄν. Et τῶν ἄλλων θυσίαν: non θεραπείαν. Et εἰ δ' ἂν τὰ πλείονα: non autem οὐδ' ἂν τό. Et ἐκεῖνό γε: non autem, ἐκείνο. & fortaſſe verbum, δεῖ aſcribendum. οὐδὲ δεῖ ἂν τό.

Theodorus: ὡς ὁ γαλακτώδης, aliter intellexit,

lexit,ac nos. Lectori ſtudioſo ius erit conſulere vetitati .non enim candidiorum intereſt ingeniorum cum autoribus pugnare, ſed cum ſententiis conferre ſententias ad communem vtilitatem, quæ in ſola veritate ſita eſt. dura Latinitas illa. lactis ſapor redigendus ad dulcem, minus appareat.

Πέψεως ἔλλειψιν. Incoctionis defectus. imò coctionis. Nam incoctio aut denotat vel locum, vel loci proportionem, vt incoquere ficus defruto: aut ſignificat priuationem. Σκόλυμον, carduum. at Latini fullonicum tantùm hoc nomine agnoſcebant. Cinaram. Τῶν κατὰ τὴν προσφορὰν ἡδέων, ἢ ἀλύπων. quanquam guſtu ſuauia, aut certè facilia. προσφορὰν guſtum interpretatus eſt. pro cibo ſemper Hippocrates. & ἀλύπων, facilem, minus bene. Quanquam cibo idonea propter ſuauitatem, nec iniucunda. Φαρμακωδεστέρους: Venenoſiores, peſſimè medicatos. Οὐ δυνάμεθα κρατεῖν ἀκρατῶν, niſi temperemus, exuperare non poſſimus. ſiquis Latinorum hæc percipiat, vicit diligentiam noſtram. Κράσεις: conditiones. nimis ſecurè. Nam quæuis σκευασία conditio eſt: κρᾶσις, temperatura: quæ non eſt conditio, ſed habet conditiones, regionem, ætatem, gradum.

Αὖται, anxietates. ἀγωνία ſignificat angorem: λύπη, offenſionem, moleſtiam, triſtitiam.

CAPVT VII.

VII. Capitis argumentum. Odores quoſdam quibuſdam animalibus conuenire, aliis eſſe noxios. olfactus officium, ac vim eſſe variam. odorum diuerſitatem non exiſtere in parua, magnave corpuſculorum quantitate.

Ἔχει δὲ καὶ κατὰ τὰς ὀσμὰς ὁμοίως. Capta occaſione ſimilitudinis inter odores, & ſapores, quòd aliis alii vel proſint, vel obſint, deducit narrationem per diuerſos gradus tam odorum, quàm olfactus ſecundum ſpecies. Tractus orationis per ſingulas portiunculas clarius patebit. Hic ſecuimus caput cōmodius, quàm Theodorus mox: hinc enim eſt initium diſceptationis, quæ ad odores pertinet. Quemadmodum ſapores erant ſalubres quibuſdam, aliis pernicioſi: ita odores quoque. Ἐναντίως καὶ οὐ συμφέρει. Figura aſſeuerationis familiaris etiam Peripateticæ breuitati: vt ſæpe monuimus. Καὶ οὐ μόνον. Duo ſunt alienarum rerum modi: vnus, quando non proſunt. Itaque non dicimus carere nos iis, vt Ariſtolochia ad cibum. ideò dixit μὴ τὸ ἡδέως: quæ eſt appetitus cauſa. μηδὲ ζητεῖν: quæ eſt διάθεσις & propenſio, & ὁρμὴ, ſequens appetitū. Alius modus eſt contrariorū, bifariam: vel cùm aliquo modo nocent, vel etiam cùm interimunt. hoc eſt, ἀναιροῦσι. & addit, ἐνίων δὲ ἡδίστων ὀσμῶν. extrema cōtrarietas: ſuauiſsima: nocentiſsima. vulturum ponit exemplum, quibus officiant vnguenta: & ſcarabæorū, quibus Roſę. ſic ſuprà, allium ſerpentibus. Amaris tam infeſtatur vulpes. vt eiuſmodi Amygdalis interire eas, memoriç proditū ſit. Certè Aloe deuorata vnam mori vidimus. Vpupa facit in

A ſtercore nidum, ſcarabæus etiam intra ſtercus. At ſuibus & canibus etiam pro cibo eſt. & de Cyprii bouis merenda, verſus Ennii. Ὅλως μὲν γάρ. Poſt eam collationem excurrit per totū genus animalium, à quo penè vniuerſo colorum excludit voluptatem. Ab eis appeti odorata, negare non poteſt: flores enim ſentiunt ex longinquis apes locis, & muſciliones vinum: at neutiquam mouentur ob odorem, ſed ob pabulum. Proinde ait, αὐτῆς χάριν. & ne controuerſaretur, moderatus eſt vniuerſali. cùm dixiſſet οὐδὲν: correxit, ἢ σχεδὸν τι. Ἐν τοῖς ἄλλοις. Nequis putaret: hæc ſola tria genera bonis ab odoribus excludi. Nam fœtidos aliqua ſanè non ſolùm patiuntur, ſed etiam perſequuntur: vt ſus lutum.

B Ἀλλ᾽ εἴπερ. Odorata affectant apes, non odores: itaque odores per accidens, quia ſunt in pabulis. ſicut albedo in lacte non appetitur, ſed dulcedo. Περὶ ταύτην, ſcilicet τροφήν. at accidēs non alit. Eſt ſiquidem alimentum corpus animalis poteſtate. πρὸς ταύτην. Nota finis: acquieſcunt enim potiti. Mouebantur, vt potirentur, καὶ ταύτης, vt materiæ. appetunt ſanè, vt viuant. Εἰ δ᾽ ἄρα. Excuſat: ſiquis tam vniuerſali ſuccenſeat negationi: atque ait. quòd ſiquis aliquod eſſe putet animal odoris appetens: eſto. id nos pro comperto non habemus. Videri tamen ita eſſe: modò verum ſit quod circunfertur de Panthera. Eam eſſe cæteris animalibus odoris iucundi, quo miſerè illecta voretur illa. multæ ſunt in Gallia viſæ: nulla bene olet. Quòd ſiquis, vt hic quoque ſen-
C tire videtur, nobis obiiciat: non percipi ab homine pantheræ odorem illum: quia ſenſus is homini ſit obtuſiſſimus omnium animalium: bis errat. Primum quia Feli eſt longè obtuſior. præter enim murinum odorem, vel propter nares poſitum vix alio excitatur. Deinde quia pantheræ notus odor nobis eſt. Quod verò eo delectentur bruta, ratio eſt, vt in cæteris, non autem in occulta natura. Ἐπεὶ τὴν μὲν πάρδαλιν. An pardalis Græca ſit ſemper noſtra Panthera, ſuo loco docuimus. Nota loquutionem. poſtquam nomen poſuit, pronomen adiunxit in fine, αὐτήν. in eodem caſu, non eſt flagitium: at optimo cuique Græcorum σύνηθες peculiaris ad elegantiam, & Atticiſmū, notatus eſt pluribus è locis à nobis, in
D familiaribus exercitationibus. Euripides in Cyclope. καὶ τὴν ἀναίδειαν, χεβρον οὐδὲν μοι μέλει.

Ὅταν καταγηράσκῃ, anus facta, viribus defecta, & quo plurimum poteſt, ſaltu, fit illex odore.

Προσαγομένη, adducens, id eſt præ ſe ferens, προσαγωγὴ quid ſit Hippocrati, in commentariis declarauimus. Ἡμῖν δέ. Negat Philoſophus ſibi bene olere: profectò ne mihi quidem, præter ferum quiddam, vt & Feles. Simul oſtendit, quod & in ſaporibus, aliis alia olere bene, maléve: & quòd plus eſt, etiam nihil. Εἰ μὴ κἀκεῖνοι. Iam diximus longè deterior olfactu Feles vti. Cæterùm acutius id obſeruandum. quoſdam odores quibuſdam animalibus eſſe notiores: veluti de mure ac fele dicebamus. Nam murem vel pro-

cul olfacit illico: fruſtum bubulæ, aut veruecinæ vel propè poſitum non ſentit. id quotidie experimur. Longè aliter canis: haurit enim ſtatim, ac repentè mouetur ad veſtigandum. De aliorum verò animalium odoratis nihil certi vel negando, vel affirmando ſtatui poteſt. Quis enim de equo iudicet? An bene procul cætera percipiat, atque odorem equæ? Οὐδ᾽ ἄν τι λέξειεν. Omiſſa obiectione, quæ fieri poſſet aduerſus opinionem de Pantheræ odore, quod reſtat, quærendum eſt. Reſtat autem id in animalibus ſenſum hunc vegetum, atque integrum. hoc receptum eſt. Quare igitur non ſentiunt odores bonos? videntur autem non ſentire, ſi non appetunt. Reſpondet: ſentire quidam, ſed non appetere: non appetere, quia non oblectentur. Id quod ſanè viuuenit etiam hominibus quibuſdam: eis enim moſchus admodum diſplicet, & ipſi ei diſpliceret, ſi ſenſu eſſet præditus: quippe ruſticis nobilis. Neque verum eſt, quod dicebant quidam iis eſſe infeſtum, quibus eſſet calidum cerebrum, ac ſiccum. Nobis enim cerebrum igneum eſt: cor etiam pluſquàm igneum: mirificè tamen moſchi odore delectamur. Σαφήνειαν, ἀκρίβειαν, exactius. tranſlatio à viſilibus. Vult dicere: nobis compertum eſſe, cætera pollere odoratu. Τὰ ἔντομα πάντα. Oleo necantur inſecta omnia: eius odore abiguntur. Βαρύνεται: inſectis oleum graue.

Ἔστι δέ. De oleo communis natura. fortaſſe, inquit, etiam ſunt alia, quæ moleſta ſint inſectis: ſanè acetum. Mirum à muſcis vrinas appeti.

Ἄλογον. Aliam vult amouere dubitationem. ſuprà erat ἡδύ: dulce eſſe naturæ conueniens. At pinguis ſapor eſt dulcedinis aſſecla: & ſanè oleum dulce. Quare igitur inſectis infeſtum adeò, vt vel ſolo necent odore? Reſpondet. Hoc item obiici poſſe hypotheſi ſuperiori, quæ volebat, ſolum dulcem eſſe principium cum pingui. Non enim omnibus eſt: nempe non inſectis. non ergo natura vniuerſalis. vbi craſsiorem videmus dulcepationem. non enim à dulcibus abhorrent inſecta. de lacte manifeſtum. quinetiam muſcis appetuntur adipes. Itaque in oleo quiddam eſſe illis noxium magis quàm quod in eo ineſt dulce, appetibile. Nota loquutionem: ὁ λιπαρὸς τοῦ γλυκέος χυλός. Ἔστι δέ. Subtilius perſequitur. quædam inſecta perſequuntur dulcia. Cur ergo fugiunt oleū? quia quærunt dulce ſine pingui: vt muſtum. hoc quoque falſum. pingue enim lac, & mel, atque etiam muſta quædam. In ſeuo autem quis nō videt inſidentes muſcas inde ſibi ſuggere ſine pernicie? κώνωπες, culices. Οὐδ᾽ ἐγχεῖ. Eſt igitur in oleo quiddam ὑπερβάλλον, quod offendit inſecta: alioqui non obeſſet, quatenus dulce. Quia dulce non officit, ſi cuipiam conuenit, niſi præter modum eius fuerit vlus: id quod euenit ab aliis quoque ſuccis, ac ſaporibus. Orationis tractus conciſus, & ſcrupeus, atque, vt ita dicam, ſalebroſus.

Ἀλλὰ τοῦτο. Conuertit ſe ab exceſſu illo, quem dicebat ὑπερβάλλον alias ad cauſas. In oleo præter dulcedinem eſſe acrimoniam quandam:

A ſanè verum eſt. Itaque tum neruos mordicat, tum oculos. Ὥσπερ καὶ τῶν δακρύων. Exemplum valde diuerſum. ſecreto addit: καὶ τῶν τοιούτων.

Ἄπορον γάρ. Quærendum: cur fugiant apes origanum, quæ thymum, & thymbrā, & ſaliuncæ vtrunque genus perſequuntur? etiam tum rhaphani, tum Spondylii flores delibare videmus: ne nunc Batrachium obuciamus. Τὸ δὲ μὴ αἰσθάνεσθαι. Deſtruit illam opinionem, quæ auferebat odoratum ab inſectis: quam etiam damnat Præceptor in hiſtoriis. Partiebantur autem naturam illi ſic, vt animalia grandiora eſſent apta ad percipiendos odores quoſdam: minoribus autem aliorum ſenſiones eſſent peculiares. Εἰ μὴ ἄρα. Opinionis illius excludit confirmationem. poterat enim ſtatuere in inſectis, propter exiguitatem,

B meatus anguſtos adeò vt odor ſeſe inferre nequeat. Hoc dicebant ii qui corpuſculorum erant autores, Epicurus, Democritus, Leucippus: vt eorum magnitudo ab anguſtiore aditu prohiberetur. Hanc reiicit rationem, illis verbis: οὐχ ἱκανόν. non enim in meatibus eſſe cauſam, ſed in affectibus, ac temperatura: rectè vtrunque. craſis eſt ipſa miſtio: πάθος, eſt affectus à miſtione procedens. πάθος eſt ipſa ſenſio. & ἀπάθεια eius priuatio: veluti cùm dicebat, à nobis odorem non percipi qui putatur eſſe in Panthera. Poteſt aliquod acrius iudicium ἀπαθείας addere: ſicut τῷ πυρρῷ additur τὸ ὦ, & fit ἀπυρρία: facilitatem ad ſentiendum: atque etiamnum acutius, δυσπάθειαν, moleſtam ſenſionem. Quamobrem dixit: λυπεῖν. nō

C enim eſt ἀπάθεια, ſed alterum extremum τῆς πάθους ſicut alterum, τὸ ἡδύ. Ὥσπερ συμβαίνει. Maximum argumentum. Quid mirum in ſpeciebus, ſi in eiuſdem indiuiduis ſpeciei diuerſitas hæc inuenictur? Nempe homines aliis alii delectantur.

Ἀλλὰ μᾶλλον, circunſcribit ſententias. bonis odoribus non eodem æquè modo afficiuntur homines: malcolentes auerſatur totum genus humanum: qualia loca ſunt ſub graui cælo, & à corruptis aquis, aut tetris exhalationibus. Quin hoſce fœtores haud æquè omnibus diſplicere. hoc illa ſonant: ἴσως γε πᾶσι. Nam ſi quidam mali odores ſunt infenſi æque omnibus: videntur ergo aliqui non eſſe infenſi æquè. Declarat autem qui ſint: qui letales, inquit, exhalant ab antris. Sanè ſi mortem afferunt, toti naturę humanæ aduerſa-

D rii ſunt. Tales ſunt ad Mephitim, & olim ad Hierapolim Syriæ. Solos eunuchos eius peſtis expertes fuiſſe. vt natura mala frui potuerint, quibus fuiſſet ablata bona. Εἰ δ᾽ ἄρα. Doctiſsimus Philoſophus amplificat cognitionem. Animalia omnia vti beneficio ſpiritus ad refrigerationem: alia ſpiratione vera: alia ſola tranſpiratione, vt inſecta. An verò fœtidi odores ii ſolis noceant animantibus, quæ ſpirant? hæc appellat hîc ἀναπνευστικά. reſpondet: odores omnibus omnes aliis alios eſſe peculiares. Imò profitetur hoc pro re manifeſta; quemadmodum patet in ſaporibus. Hæc eſt prima propoſitio. alia: manifeſtum item, quòd odoribus, præter hominem, nullum tangatur animal,

mal, niſi quoad cibum. moderatur tamen hoc: ὀλίγων, ἢ οὐδὲν, pauca, ac fortaſſe nulla. Nota vocem. οὐδὲν: quomodo etiam oratores dicunt, οὐδὲν, magna ambitione. ſic nos: nulli imperitus vius peritæ tyrannus eſt. Sequitur alia propoſitio. Εἰσὶ δέ τινες. Afferťne illis aliquid vtilitatis, ſicut & nobis? nam præter voluptatem, etiam iuuamur. Eſt ſanè bonus odor ſpiritus materia. In animalibus, inquit, non eſt id compertum nobis. Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα. Caſtigat meritò: qui naturæ theſauros aperuerit alieno loco. Nihil enim hic cum animalibus. Ideo ſcriptum monet: eò, vnde digreſſus eſt, reuertendum eſſe. Ita etiam vides: quanto commodius, atque prudentius hæc tractata eſſent ab ipſo in commentario de odoribus.

B Lego ἔχει δὲ καὶ κατὰ τὰς ὀσμὰς ὁμοίως. non, κατὰ τοὺς τινας. confert enim cum ſaporibus odores. Et μεμυρισμένων non, μεμυρισμένων: vnguento delibutis infeſtas eſſe. Et ὅπερ κατασκευάζει: non, κατασκευ. Et τῷ ἀσμοῦν, ἢ μὴ: deleta priori negatione. Theodorus Græciſſauit ibi: οὐδὲν, ἢ βραχύ: nullum, vel certè breue admodum eſt. nemo Latinè dicat: pauca animalia: breue. Κατὰ συμβεβηκός: per euentum. alibi fuſius caſtigauimus. At non euenit culici; vt odor in vino ſit. Ἡ τροφὴ ποιεῖ. Cùm ſcilicet cibus reddit odorem. malè expreſſit Græcam ſententiam. Semper enim edit odorem ſuum quiſque. Quorum animalium cibus odóratus eſt. Προσαγωγὸν; alliciendo: commodiſſimè. Τὸ ... poſitionem. ſententiam propoſitam. Τῷ ἀσμοῦν, ἢ μή. Simpliciùs legit Theodorus. quod minus C congruerent. Τῶν τοιῶνδε αἰσθάνεσθαι. Parua ſentire, quæ paruis conueniant. explicauit per paraphraſin. Τὸ τε πάσχειν, καὶ τὴν ἀναισθησίαν, ſenſatio, & inſentatio. potius ſenſitio. commodius fit: ab affectu, & temperatione euenire, vt ſentiant, aut non ſentiant. Λυπεῖν, inſuauitas. plus eſt, offendere, quàm inſuauem eſſe. eſt inſuaue languidum vinum: ſed non eſt λυπεῖν, moleſtum.

CAPVT VIII.

VIII. Capitis argumentum. Proprijs ſeparatas differentiis eſſe ſaporum ſpecies. dulcem magis omnibus conuenire. fortaſſe ne hunc quidem omnibus.

D EΚΑΣΤΟΥ δὲ χυλῶν Poſtquam omiſit, quæ extra propoſitum eſſent, vt redeat ad inſtitutum in generibus plantarum: agit in communi de diuiſione. Quemadmodum animalium ſpecies diſiunctæ ſunt differentiis, ita diſiunctos eſſe ſapores in plantis, ſecundum cuiuſque temperamentum. Dulcem tamen eſſe naturæ magis peculiarem: hoc à fine. dirigit enim ad cibum. Deinde opponit dubitationem de odore. an odor conſequens dulcedinem ſit præter cæteros conuenientior naturæ. hoc ibi miſerè ſoluit. Latere nos. at ſi latet, non iuuat: non enim percipi

A tur. Dati nanque ſunt ſenſus, vt appetamus. non appetũt, niſi quorũ ſenſionis ideas habent: & quæ futurum eſt, vt actu ſentire queant. ſentire autem nequeunt, niſi actu ſenſile ſentiatur. Itaque dicendum: Odores, qui dulcia comitantur, non eſſe modi vnius: puta vino, lacti, adipi, Ficui, Strobilis, Amygdalo, melli, ſaccharo: neque horum quicquam æquè appeti. Et in acribus eſſe odores magis idoneos aliquot ad cerebri corroborationem, ſpirituum recreationem: vt Galangæ, Macis, Cinnamomi. & in Roſa eſt aliquid amari. Alius in Viola ſapor, de quo pauci periculum fecere. Primùm enim præ ſe fert ſub odore paluſtri dulcedinem: deinde ſubeſt neſcio quid linguam vellicans: quod agnoſcere cogimur in terreis partibus. Tum alius eſt in Cydonio, alius in Citrio, quàm dulcis: quæ mihi omnia olent ſuauiſsime. Poſt hæc repetit propoſitiones illas caſtigationum. dulcia κοινότατα, καὶ τροφῆς: id eſt omnibus communia magis ad alendum. Negat eſſe, de dulci quod dicebatur, verum: οὐδὲ γλυκὺς οὐδ' ἀληθής. & addit, ἴσως: quia quod multis argumentis ſuprà confirmabat, hic importuna affecit negatione. Ἑκάστου δὲ χυλῶν. Separandum vnumquenque ſaporem ab alio certa differentia. Ὥσπερ καὶ τῶν ζῴων. Odioſam ſanè comparationem. ſubſtantiarum nanque differentiæ manifeſtiores: accidentium eſſentiæ obſcuriſsimę. Id adeò, vt in quarto primę Philoſophiæ diſputatum ſit: accidentis eſſentiam penitus eſſe à ſubſtantia: atque propterea inhærentiam eſſe formalem eius differentiam. nos tamen aliter. Nempe accidentium ſunt genera & differentię, & propria diſtincta eſſentialiter ab omni eſſentia ſubſtantiæ. Ἡ περὶ ... Oſtendit: quare cum animalibus compararit. Non tam vt compararet, quàm vt intelligamus: quemadmodum nõ eadem cuique craſis animali: ſic ne ſapor quidem conueniens. Quamobrem ſapores diſtinctos oportuit: quia diſtinguebantur animalium temperaturæ. Media propoſitio: quia in temperamentis ſint odores, ad temperamenta quoque eſſe. Idem quoque ſuprà: ἐν ἀναμίξει ὁ χυλός. at ἀνάμιξις eſt κρᾶσις. ita hic τὴν κρᾶσιν ἁρμόττειν. ἢ μὴν ἄλλος τις. quid? nullus ergo ſapor erit omnibus communis? erit nempe dulcis, & affines eius: οἷον τὸν αὐτὸν ... puta pinguis, vt & ſuprà. Τρέφειν, abutitur. non enim ſapor alit. Ἐναντιώματα δέ τι. D Concita oratio, vt ſolet, ſuppreſſo verbo. ſic noſtri barbari ſuis in diſputationibus: contrà. Cicero ad hoc vtitur verbo: Occurrere. Ariſtoteles ἐνσταῖαι. vt contrarietas ſit vel cum motu vel perſiſtendo. Τάχα δ' οὐκ. Obiectio in quæſtione. an odor quoque ſequatur hanc dulcis communionẽ. τὸ ἀνάλογον, intelligit odorem: ideircò ſubdit vtriuſque explicationem: ὃν χυλός: quia dulcis ſapor omnibus commendabilis. Τὴν δ' ὀσμήν. At ſub hoc genere non licet odorem ſtatuere: dixit in tertio eaſu ... non in ſecũdo ...: quia eſt ἀκόλουθον & ἀνάλογον, non autem ſpecies ſaporis odor. dixit, ἴσως: id eſt, ἄπειν. Negauit autẽ no-

tum eſſe odorem ſub re dulci, rectiſſimè: quia, vt A oſtendimus, multa dulcia variis odoribus.

Γένος δὲ. Illius ſententiæ caſtigatio ſatis patet ex ſupradictis. Τὸ δὲ μὴ οὐδ᾽ πάντων. Rurſus claudit τῆς ὀσμῆς πραγματείας officinam: vt ſe conferat ad opus inſtitutum.

Lego aſpiratè ἡ ὀσμὴ ἐκείνων non autem, ᾗ. Et τούτῳ τῷ γένει non, αὐτῷ.

Theodorus: ἐστι τις φύσις. cuiuſque ſaporis, odoriſque natura eſt. Omiſit, τις: certa: vocem perneceſſariam. Κατ᾽ αὐτὴν συστοιχίαν, qui in eiuſmodi genere conſociantur. Imò extra id genus in analogia. non enim eſt ζυγέντα, ſed proportio pinguis ad dulcem, & coordinatio quædam.

Τάχα δ᾽ οὐκ ἀκόλουθον ἐστι τὸ ἀνάλογον. Quod ratione minus reſpondere exiſtimes. peſſimè. nam τὸ ἀνάλογον hic eſt odor: qui non ſequitur τὸ καθόλου, καὶ τὸ ὅλως ipſius ſaporis. Λανθάνει: obliteſcat: ſuo arbitratu. Latinis omnes: latet nos. B

CAPVT IX.

IX. *Capitis argumentum. Bonam concretionem, eſſe ſaporis cauſam. dulcis ſaporis cauſam eſſe concoctionem.*

ΩΝ δὲ φυτῶν. Hinc iam incipit ſigillatim per ſpecies reddere cauſas, initium capiés à dulci, tanquam à nobiliſsimo. Sic enim dabat tres prærogatiuas: nempe maximè communem, maximè naturalem, maximè nutrientem. Perfici verò maturitate: quæ non ſolùm eum creet ſaporem, verumetiam odorem inducat. Per initia nanque immaturi fructus C inodori ſunt. Τῶν δὲ φυτῶν, addit: μᾶλλον δὲ πάντων. Amplificat doctrinam. ſed ita πάντα intelligit: vt aſtringat illis: ἐν οἷς οἱ χυλοί. τὰ ἔγχυλα. ſic præceptor vtitur. τὰ δὲ ἄλλα, ὅ τι ἔσχατος, ὃ πλείστους ἔχει μόριον, ὅτι πλείστους ἔχει. Διὰ τί μὴ ἕτερα. Quare tres tantùm numeret, amarum, dulcem, pinguem, equidem neſcio. Alii nanque item inſunt quibuſdam plantis, acidus, aſtringens, ſalſus, acer. At ipſe dixit demonſtratiuè, τούτους, quos illico diſtribuit. Τὴν σύστασιν. Primam conſtitutionem. id eſt, prima principia. quia quod formã dat, dat ea etiam quæ formã conſequũtur. tanto minus aſtringat ad illos tres. etenim multæ σύστασιν horum habent nullum. Ita verò explicatiſsimè digeremus partem hanc. Tres ſunt opiniones: vna per figuras: altera per concretionẽ: tertia per coctionem. prima in illis, ἐκ τῶν σχημάτων. ſecunda ibi: μίξεως δὲ. εἴπερ ſcilicet Philoſophus ἔχει ἀπόδειξιν ἴδιον λόγον κατ᾽ αὐτὴν, ſcilicet σύστασιν: quam ſuprà, modò κρᾶσιν, modò μίξιν appellabat. tertia ibi: εἰ δὲ κατὰ πέψιν.

Ἀποστερεῖν. Si dulcedo ſola fit per coctionem: alii ſapores per cruditatem: ſola dulcedo erit habitus, alii priuationes. Propterea dixit: ταχ᾽ ἂν δόξειεν κωλύειν. videbantur hæc prohibere, id eſt amouere à cœtu veritatis ea quæ paulo antè à nobis dicta ſunt. Πέψει γάρ. Aſſertio ſententiæ. Intendit natura vires ſuas eò, vt ſimile plantis eſt. ciat opus ſuum: quod ſuprà dicebat, ἐξομοιοῦσθαι τῷ ὑποκειμένῳ. at plantæ natura eſt in dulci. ergo dulce finis eſt. dixit, προήγειν, ex propoſito. quia finis eſt primùm in mente artificis, vt mouens efficientem. Hanc ſententiam non impugnat, ſed ei aſſentitur illis verbis: ἀλλὰ πάντες. non tamen eſt vniuerſalis. etenim quædam ſpecies acidæ ſunt, vt Ceratorum, aliæ acres, vt Fœniculi: quibus maturatio ſapores affert illos, non autem dulcem. Altera ſententiæ pars de odoribus, vera eſt: omnia nanque matura odoratiora. Item pars altera de ſaporibus, cùm dicit, ἔχυλα λόγιον: ſi de ſucco intelligit ſiue de ſapore: ſucci nanque plus in omnibus maturis, & plus ſaporis. Ὡς τῷ γένει λαβεῖν. Vt excluderet ſpecierum quarundam obiectionem.

Ἐκ τοιούτων συνεφεπόμενον. Odore ſcilicet, atque ſapore. Κατὰ τὴν ἰδίαν. Quia coquitur aliter in aqueo humore ſapor, aliter odor in igneo.

Theodorus, πέψει τινὶ γίνονται, καὶ συντηρησει. confectione, concoctionéque prouenire. quid illa ſit confectio, haud ſatis perſpicuum eſt.

Ὁμογενεῖς. Quæ genere copulantur eodem. concluſit ithyphallico cacozeliam.

Κατὰ τὴν οἰκείαν πέψιν. Modò ritu concoctionis ſuæ coqui occœperunt. οἰκείαν ritum, ridiculé. Infamunt verborum aucupia in rebus Philoſophicis. Et infeliciſſimè addit: occœperunt. Rarò apponit verba de ſuo, ſine ſententiæ periculo: ſæpe puerili ambitione. Videtur enim è C clauſtris monachus aliquis ineptire, cùm dicit: audimus, habetur, agit, cernitur, pateſcit, alia infinita: & nunc occœperunt. Quin maturatio, ſiue coctio, non eſt in ipſa inceptione, ſed in perfectis.

CAPVT X.

X. *Capitis argumentum. Saporum mutationes ad maturitatem vſque. vnam plures pati mutationes. Moro fructum peculiarem acidum eſſe maturos fructus eſſe humidiores.*

ΤΩΝ δ᾽ ἄλλων. Expedita dulcis tractatione confert ſe ad alios. percurrit autem omnes in diuerſis ſubiectis. Conſiderationis huius D ſummæ duæ. vna eſt, mutationum inchoatæ coctionis ad perfectam vſque. altera: quoſdam ſapores eſſe quaſi materiales futurorum: quoſdam verò formales. Nam qui ſunt in ipſo apparato, ac progreſſu, ii videntur eſſe materiales: non enim manent, neque ſunt finis. At forma eſt finis. ea namque in materiam introducta ceſſat motus. Ergo maturatio cùm ſit finis: qui ſapores ſimul cum ipſa proueniũt maturatione, ii quaſi formales ſunt. qui verò ſunt, vel hi, vel illi, patet inductione. Ex amaro fit pinguis in olea. amarus erit ὑλικός: pinguis autem οἰκεῖα. his enim vocibus vtitur, non

exactè

exactè digerens,ſed populariter loquens. Materia enim eſt ex qua fit aliquid, & in re effecta manet, at amaritudo abit ſuperueniente pingui. Ex acerbo fit tranſitus in acutum, aut dulcem: vt quibuſdam pomis & baccis,qualia cerata. at in vna eum, plures contingere mutationes. Primùm aquoſus eſt,deinde acerbus, tum acidus, poſtremò dulcis. Addes exempla diuerſi exitus auſteri,tum è cydonus,tum ex Iuglande, tum ex Caſtanea, tum ex Sorba, & alijs. ex aſpero cydonium fit ſubacidum. ex aſpero Iuglans fit ſubpinguis. ex aſpero Caſtanea ſubdulcis. ex aſpera Sorba fit vinoſa. Poſt hæc,quod Vua patitur,vinoſos quoque fructus pati dicit: exemplum eſt in Moro. ibi diſcutit dubitationem. inde oſtendit: maturitate conſequi ſucculentum quid. Vbi verſabitur illa dubitatio,quæ in libro de miſtorum affectibus agitata eſt: an coctio fiat condenſando. Poſtremò explicat illam,quam tetigimus, diuiſionem: quoſdam eſſe ὑλικοὺς,alios οὐσίας. Quo in loco non ſupinè accipienda conſideratio hæc. Quippe acidus quibuſdam finis eſt,vt Ceraſorum generi:in vna materiales. ſic aſtringens erit pars omnibus materialis: in Sorba manet cum dulcedine, non totus abit: in glande cum pingui terreo:in iuglande cum pingui aereo: propterea ſiticuloſa eſt. Nunc particulatim experiamur. Τῶν δ' ἄλλων. Dicit λαβεῖν: quia non eget probatione. His ita conſtitutis, cauſa poſtea fuerit veſtiganda. Ὁ δίκαιον Meritò primo loco: quoniam commune eſt plantarum ſubſtantiæ. hic οὐσίαν eſſentiam totam intelligit, id eſt materiam informatam, quæ ſpecies dicitur naturalis. alibi capitur pro materia, vel pro forma ſola. Infrà in extremo capitis abutetur ſuper accidente: cùm dicet, ſaporem οὐσίαν. verùm ibi videbimus quomodo. Μεταβάλλει μετὰ τὴν πέψιν. Non poſſumus hunc tueri locum, quin pro corrupto habeatur. Non enim μετὰ τὴν πέψιν,ſed κατὰ dicendum. quis enim non videt: poſt coctionem ſapores non mutari? iam ſuprà dixit, coctione ſaporem acquiri dulcem. Iam mox dicet, poſtremum eſſe dulcem. ergo eſt coctio poſtrema, poſt quam nulla fit mutatio. hanc mutationem duplicem exequitur: primo loco vniuerſaliter dicit, ὡς ἁπλῶς, ſimpliciter, ſcilicet à priuationibus in ſpecies. Nam quæcunque apparantur ante generationem, ſunt priuationes nondum enim eſt quod erit. Iccirco appellauit στερητικὰ, non verè: quippe hoc ſuprà confutauit: ſed comparatos ad eum qui poſtremò imponitur. Εἰς τοὺς κατ' εἶδος. Quoniam ſunt, ſicuti ſuprà dicebat, κατὰ φύσιν. at εἶδος, & φύσις hic idem, & mox οὐσία. infrà dicit, ὡς οὐσία: hic κατὰ τὴν οὐσίαν. tum declarat vtrinque qui ſint: ὡς τῶν. στρυφνῶν. Ὁ μέσπιλος. Qua voce etiam ſuprà vtebatur, de affinibus primariæ claſſi. ſunt enim gradus. Ὡς δ' ἐπὶ καθ' ἕκαστον: Singulas ſcilicet ſaporum ſpecies, non indiuiduorum.

Ὡς ἂν ἡ διάκειται. Quia ſuprà ex conſtitutionum diuerſitate variabat ſuccos: ita hic διάκρισιν, ex diſtinctione naturarum. Idque duobus modis: τὰ μὲν πλείους, vt in Vua: τὰ δ' ἐλάττους, vt in Olea. Ἐκ πικροῦ. Amari exemplum ab Olea. Συμφαίνουσι τὸ σῶμα: quia miſta eſt in ea pinguis cum aſtringente.

Ἐκ στρυφνοῦ. Exemplum acerbi in multis. Itaque generaliter ait, quæ natura habent acorem, in eam mutaſſe acerbitatem, quæ ipſis inſuerit ab initio. hic eſt πλείστων: primùm acerbi, deinde acidi, tum dulcis, vt in Vua: cuius analogiam, vt ſucci, ita ſaporum agnoſcit in alijs quibuſdam: vt in Moro. Demit autem ὑδατώδης, quod erat in Vua: quia lignea Mora ſunt per initia.

Τοῖς οἰνώδεσι, axioma. acor vinoſo proximus. quamobrem tollit quæſtionem. Ὀλιγοσιτοῦντες. Mora, inquiunt, dum rubeſcunt, acidiora, quàm antè: & tamen tunc proxima ſunt maturitati. Οὐκ ἐφάνη. Nullus, inquit, locus dubitationi. Primùm, quia iam dixit acidum ſaporem eſſe vino proximum. deinde quia cùm rubeſcunt mora, tunc in eo ſunt vt matureſcant, quo tempore vinoſa quoque ſunt. Itaque acor ille peculiaris propter affinitatem. at ante id tempus, cùm etiamnum alba ſunt, acerbitas magis diſtat à fine. ἀπηρτημένη, ſuſpenſa.

Καὶ κατὰ τοῦτο. Propterea quòd Moro peculiaris acor eſt ad vinoſum: acerbitatem cum multis habet communem. Hoc ita dixit ipſe. mihi verò videtur ipſa quæſtio nihil quærere. Nanque acerbitas penè omnibus primus gradus eſt ad maturitatem: aciditas quibuſdam etiam finis: quare illam hæc conſequitur. Præterea Mora matura non ſunt acida, ſed dulci aqueo diluta. Procedit igitur in hiſce natura, ſicut in Vua. Διὰ τοῦτο. Proſequitur Mori mutationes. initio album, acerbum, durum: in proceſſu coloratur, mitigatur, diluitur. Καὶ ἐπιγίνεται. Poſitis affectibus mutationum, ponit cauſam materialem ait enim ſucci affluxu corrigi duritiam, & acerbitatem. qui ſuccus poſtea calore domitus dulceſcat. Ideò dixit, ἐπιρρέοντος: vt materiam deſignaret: & διαρθρούμενον, quò materiam introductam indicaret. Dura tamen eſt metaphora: ſuccum dearticulari: ad animalium ſimilitudinem, cùm efformiantur. Pertinet enim ad figurationem, ſicut apud Præceptorem, τὸ ῥυθμίζεσθαι. at hic eſt ſimplex qualitas in excoctione. Iccirco addidit, ὕστερον. Καὶ ἀεὶ συναύξοντος. Augeſcente, propter materiam. & σῶμα: propter aſsimilationem, atque vnionem. Στρυφνά, velle videtur. acerbitatis cauſam, quaſi formalem eſſe ſiccitatem. Vtinam hanc in omnibus inſtitiſſet viam.

Ξηρότερα τι δοκεῖ. Quia dixit, ξηρὸν: videretur cupiam miſcere contraria. Nam ſi ſucci ſunt quomodo ſicci? ſuccorum enim affectus, liquiditas. Sunt, inquit, humores quidam ſicci, propter conſiſtentiam: quia craſsi. Hos appellat ὀπώδεις, ſuccoſos, & lacteos, vt Fici.

Τούτων μὲν οὖν. Hæc eſt illa diſtinctio materialium, & formalium, de qua dicebamus.

A Τ' ἄλλα καὶ ἀρχὰς τῆς συστάσεως, Materiales, quia forma nondum inuecta eſt: videatur penitus à partium pendere concretione. qui verò cum forma ipſa introducuntur aut formam conſequuntur, præter materiam etiam nonnihil eſſentialis habere videntur. Ita duas euertit opiniones: & eam, quam pro figuris Democritus commētus fuerat: & eam quæ concoctioni vniuerſam eſſentiam attribuebat: à forma nanque vult etiam quippiam proficiſci. Igitur illos tum ſuprà, tum hìc συστάσεως appellat. Rationem & iam diximus nos, & hìc declarat ipſe: ἐξ ὧν ἡ φύσις ἀναβαίνει εἰς τὴν πέψιν. ſi enim haud ſiſtitur in hiſce natura: non ſunt habitus ii, ſed ad habitum. Τοῖς δ' οὖν οὐσία ταῦτα. τοῖς, ſcilicet fructibus. ταῦτα, mutato genere more ſuo. Sapores. οὐσία: quia perfectio. δὲ: quia non verò οὐσία: non enim ſubſtantiæ ſunt, ſed accidentia. Sic etiam Philoſophus accidentia vocat B aliquando formas accidentales. Καὶ τέλη. Non fines eſſentiæ, ſed fines operum naturæ. dat enim primò natura materiam: mox præparat: inde formam imponit: poſtremò ſaporem, qui conſequitur formã. Πολλοὶ γάρ. Per it reſpectum. Aliqui ſunt quibuſdã materiales, & præparationes priuatiuæ, vt acerbus: priuatiuę inquã: quia non conſiſtit ibi natura. cæteroquin haud ſunt priuationes, ſed χύσεις. Aliqui verò fructus hoſmetipſos habent pro fine: quoniam talis eſt eorum natura. Iccirco frigidi ſunt, non dulces, vt Mala, Mora: item acerbi, vt Cydonia: acidi, vt Ceraſa: aſperi, vt Sorba. Οἷον ἐξ ἀρχῆς ὕδατα. Quibus ab initio inſipida natura eſt. Minus ſanda, ὕδατα ἔγχυλοι: vt ſuprà dicebat, ὑδατώδεις vt & hìc agno- C ſcamus gradum. Quemadmodum aciditas eſt aliquibus gradus ad dulcem: ita quibuſdam inſipiditas gradus eſt ad aciditatem.

Lego, vt dicebam: κατὰ τὴν πέψιν: non, μετά. Et οὕτως λαμβάνει: non, αὐτῶν. Et ἐγγυτέρω τῆς πέψεως ὄν: non, ὕψους.

Theodorus, ὁμόστοιχος, conſociatilem. eiuſdem claſſis. eiuſdem ordinis, vt Terentius.

Ξηρὸν τὸ πρῶτον ἀπογραίνεται, ſiccius albeſcens, humectius eſt cùm rubeſcit: malè. non enim humectius eſt, ſed fit. Quod per initia ſiccum eſt, humeſcit rubeſcendo.

CAPVT XI.

XI. Capitis argumentum. Fructus aliquos per initia ſimiles eſſe plantis ſuis: alios non item. Mutationes in ſuccis eſſe aut duas, aut à pluribus. Maturationem fieri à natura, in quibuſdam, per ſeparationem partium, in aliis per coalitionem.

Α'ΠΑΝΤΕΣ. Ἅπαντες ἐμφαίνουσι. Poſtquam declarauit progreſſum mutationis ad ſuccos, qui debentur maturitati: quia dicebat, acerbum per initia ineſſe maiori plantarum parti: nunc cauſam declarat. cauſa eſt, quoniam ſua referunt principia. principium plan- A ta eſt. planta lignea: ergo ſicca. At iam à ſicco acerbum conſtituebat. Igitur cùm etiam dixit: maturitatem euenire propter affluentem humiditatem, & calorem elaborantem: Icirco id etiam conuenit quod ait hìc: magis per initia ſimiles eſſe plãtis, poſtea verò minus: minus enim ſicci ſic. Propterea verò quòd non eſt verùm in omnibus: non enim in frugibus. Aqueus nanque, & lacteus earum eſt per initia ſuccus: ideò partitur diſceptationem hanc per ἐπέτεια, & arbores. In annuis enim lac illud eſſe, in arboribus non eſſe. mox corrigit huiuſcemodi conſtitutionem. quippe in arborum quoque natura lac illud inueniri: nempe in Amygdalis. In quibus natura ſecernat ſuccos, qui ſuis in principiis exiſtunt confuſi: è quibus craſſos ad putamen excernat: tenues cogat in medullam. Atque ibi duos agnoſcit natu- B rales modos generationis: hunc per ſegregationem, & alterum per compoſitionem. in ſuccorum autem generatione non eſſe compoſitionem ex aliis, vt inde fiat dulcedo: non enim amari, neque aliorum ex amaro & dulci. non enim eſſe principia. Tum iis de principiis quædam. hæc eſt totius Capitis σύνοψις, more noſtro.

Ἀναγκαῖον δέ. Periculoſa propoſitio: ἀναγκαῖον. ſed rationem reddit. οἷαι ἐκεῖναι αἱ ἀρχαὶ τοιαῦτα ἐξ ἐκείνων γίνεσθαι. neceſſarium fortaſſe: vt quale principium eſt, talia ſint ea quorum illud eſt principium. dixit fortaſſe: quia mox aliter in frumentaceis. ſanè ſi ſemen eſt vltima coctione laboratus ſuccus: quo ex ſucco planta conſtabit, ex eodem & fructus. Οὐ μὴν ἀλλ' ὅτι. Aufert obiectionem. C nihil diſſimilius Pruni ſtipiti, quàm Pruni pulpa. Ita, inquit, eſt in fine: per initia non ita. ſic dixit: πεπανθέντες δὲ ἧττον, minus, cùm ſunt maturi. Minus: non autem, omnino negatiuè. retinẽt enim in ſe talia principia: vt ex ipſis maturis queat planta porrò gigni. reddit autem rationem: quare minus ſimiles ſint, cùm ſunt perfecti.

Ἅτε καὶ τῶν γεηρῶν. Quia terreſtres partes ſeparatæ ſunt. ſic enim fit in animalium generatione. in ſemine genitali, & in ouo ſunt confuſæ partes omnes, quas architecta natura ſeparat, cõſtituit, ordinat. Καὶ τῶν δὲ σιτηρῶν. Quorum τῶν? ſi dixit ἅπαντες: quomodo potuit inferre: ἔνιοι δέ? voluit dicere, πολλοί. Ἔνιοι δέ. D hìc contra. Longè enim maximè diſſimilis ratio. quippe aſtringens eſt Tritici ſtipula: at herbeſcenti lac in fructu, non aciditas. Poterat aliquis occurrere, At fortaſſe mox aciditas ſubit. haud ita eſt, inquit: ſed εἶτα καὶ γλυκέος εὐθύς. Protinus ab ea teneritudine progrediuntur ad dulcedinem, quæ haud procul eſt ab illo lacte. Διὸ καὶ φανερόν. Quod ſuprà dicebat de duplici progreſſu, repetit. Erat autem progreſſus, aut cum mediis, aut ſine mediis. Itaque duplicem dat mutationem. Cæterùm obturbat, vbi dicit: κατὰ τὰς μεταβολὰς φύσεως. non enim cùm ad dulcem ab aqueo procedit vini generatio per acerbum, & acidum, dulcis ille fit per horum compoſitionem,

ſed

ſed per aboſitionem ac mutationem. Ἡ δ᾽ ἀπὸ ἀπεραχύλου. Simplicem mutationem ab inſipido & inſuaui. Inſuaue id intelligit priuatiue.

Διὰ τὴν ὑποκειμένην φύσιν. Obſcurè ſatis. Tamen ſic intelligimus. Tanquam ſit ſubiecta natura, id eſt ad dulcedinem parata, ſine multa mutatione. Ὁ᾽ τι ἑτέρων. Diuidebat per modum mutationum: nunc per ſubiecta. Alterum frequentius eſt in frugibus, ſcilicet ſimplex mutatio. Alterum in arboribus. Adiungit cauſam. Propterea quòd ſunt arborum fructus operoſiores. Id illa ſignificant. ὡς πολυέργος διεφθόνων τῇ φύσει.

Τάχα δ᾽ ἀληθέστερον. Corrigit hanc διαίρεσιν. Forſaſſe non per fruges & arbores partiendum: quandoquidem in arboribus quoque ſimplex ſit mutatio, vt in Amygdali fructu. Quocirca non ſecundum genera illa duo, ſed ſecundum temperamenta mutationum iucundam eſſe rationem: quo iure ſuprà quoque perfecti ſapores conſtituebantur.

Ὑδατώδης ἴσως ἂν ᾖ χλωρός. Dum viride eſt, aquoſum eſt. Deinde viride mutat in ſiccum. ξηροτέρων, id eſt minus fluida λιπαρότητα, pinguedinem capeſcit. Suprà dicebat, in fructibus fieri maturitatem per humoris affluxionem. Itaque fructus humeſcere qui prius erant ſicci, atque ideirco acerbi. Nūc dicit ſiccari. Quoniam fructus illi de quibus ſuprà verba faciebat, erant in altera parte diuiſionis huius. Amygdala verò ſunt in poſteriore in qua & frumentacea, quorum maturatio fit per exiccationem. An ſubtilius dicendum. Coactionē fieri, non exiccationem. Exiccatio duobus fit modis, aut exempto humido, vt in pane cocto: aut coacto humido, vt in pane gelato. Quare poſtea ſi calefiat panis ille, rurſus humeſcit. In Amygdalo verò & Iuglande non fit congelatio, ſed alia vi maturantur: nempe calore naturali ſpiſſatio fit. Itaque non pauciores, ſed plures ſunt in Iuglande matura partes, quàm in recenti cùm lacteſcit. Atque ita ſoluitur obiectio. Καὶ ἄλλα τινά. Comprehendit omnis naturæ cognitionē ſummo Nucum genere. Ea eſt (vt in putamē terrea pars excernatur) ſiue acidum ſit: vt Amygdali & Abellinæ: ſiue aſtringens, vt Iuglādi & Caſtaneæ: aereæ verò partes exprimantur in nucleū. Ἡ δ᾽ συμφύων Quia dicebat ὑποκειμένων, demonſtrat duplicem modū maturationis: quippe alteratio illa cum motu locali partium fit. Appellat autē ἀπλοῦν, partem puriorem ob fructum: nō quòd ſit ſimplex, ſed quòd defæcatior. Ἡ δ᾽ ἡ λέξις His verbis adit ad aliū modum qui fit congregando. Itaque dicit: Ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις Per miſtionem ſapor in aliis fructibus. Nimirum ſimul omnes in eadem maſſa manent, velut in farina. Haud tamen mihi ſatiſfacit. Nanque & in Amygdali nucleo terra eſt, ſed tenuior: & nihiloſecius in Tritico videmus corticem. Eſt & in homine cutis, & in conchyliis teſta, & lorica in Crocodilo, Tatto, Rhinocerote. Nec minus offendit cùm exiſtimat ex excrementis eſſe putamina. Quippe in animalibus oſſa quoque eſſent περιττώματα. At non ſunt, ſed σκεύασματα vel maximè neceſſaria. Huius ratio fulturæ pluri-

A mùm reſpondet ſibiipſa tum in fructuum natura tum in generibus animalium. Munimentum eſt, Ceraſo, Oleæ, Palmulæ, intus; Piſtacio, Iuglandi, Strobilo, foris. Oſſa intus homini, iumētis, pecudibus, ſepiæ: foris oſtreaceis & lyræ pisci: ſi lyra furcatus ille noſter eſt. Teſtudini vtrobique. Partim ad firmamentū intra corpus, partim ad munimentum, extrá. Quæ omnia cùm ſuos habeant fines, neutiquam ex excrementis conſtituta fuiſſe intelligimus. Habent enim partes illæ vtilitatem: quare & finalem cauſam actiuam. At excrementa ſolam paſsiuam cauſam habent: nempe ſolam expulſionem, vt iis liberentur partes vtiles in natura. Ἐν τοῖς δὲ. In nucum genere. ἐκχωρίσεως iam dixit. ἐξαιρουμένων. Non quòd à toto partes

B auferantur, ſed quòd in omni ſeparatione confuſorum permultæ fiunt ablationes. Καὶ ἔνθα μὲν. Subtilis ſententia. Etenim vbi fit compoſitio & miſtio, fit ex pluribus. Ideo dixit ἐκ τῶν ἀρχῶν. Vbi verò fit ſeiunctio, aufertur ἡ ἀρχὴ, ſcilicet pars principalis in qua ſunt primordia generationis: nempe nucleus ab excrementis. Separatur ergo τὸ περιττὸν καὶ περίεργον. Sed ipſe τὴν ἀρχὴν τὸ λευκὸν dixit. quia eſt in ipſo principio, ſcilicet medulla. Nā putamina cenſebat acida aut aſtringentia. Tum addit: Τούτου δ᾽ ἡ πέψις. Craſsiuſculè attribuit dulci coctionem. Non enim coquitur accidens, ſed ſubſtantia: quam ſequuntur accidentia. Proinde addit ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. Ἐναντία γὰρ ταῦτα. Confirmat eam partem quæ ſtatuit de excretione: non enim fieri poſſet aliorum compoſitio ex

C amaro & dulci, quemadmodum corpora ex elementis. Πάλιν δὲ. Sed neque totum hoc ita fouendum (vt excludamus compoſitionem) ex iis enim ſanè fit aliquid. Ita diuiſionis aſſerit vtrunque membrum. Cenſet ex amaro & dulci tanquam ex duobus contrariis principiis naturalibus alios cōponi quoſdam: alioqui non eſſent principia. Ob id illa dixit, ἐκ γὰρ ἀρχῶν ἡ τοιαύτη φύσις. Non eſt principiorum natura, nihil vt ex eis fiat. Intelligit principia quæ dicuntur elementa: ea nanque inſunt in iis quorum ſunt elementa, & propriè στοιχεῖα dicuntur, quòd inter ſe ſunt ordinata non ſolū in mūdo, ſed etiam in compoſito. ἀρχὴ tamen propriè de efficiente dicitur, αἴτιον de fine. Sed de his alibi. Εἰ μὲν ἄρα. Nihil ſtatuit, ſed & permittit & vellicat, ac ſoluit per dubitationem. Nihil officere quin eſſe

D queant ἀρχαί: neque tamen quicquā ex eorum miſtione cōpenatur: propterea quòd principii nomen ſit æquiuocū: quod & in 2 Phyſ. & in 5. diuinę ſciētiæ. Nēpe etiā priuatio ſuo quodā iure principium eſt, & motus, & locus, & tēpus, & occaſio & alia Sic dulce fuerit ſenſionis principium, non autē compoſitionis ſaporum. Hoc ita dico, vt exponā Profectò ex amaro & dulci fit aliquod medium, vt in Cichorio. Cæterùm non eſt is vnus ex illis generibus quę recenſebamus, acido, acri, aliis. Illi nanque omnes ſui ſunt. Dixit πλεοναχῶς, multifariam: vt comprehendunt ſua ſignificata: κατὰ πλείους τρόπους, vt eorum vtimur ſignificatis.

Lego ἄπεπτοις. De fructibus enim loquitur.

non ἅπαντα. Et ξηραίνονται γινόμενοι, non autem γινόντες. Et καρυωδῶν, non κυρτωδῶν. Et ἐναντίως ἐπὶ τῶν ἄλλων: deleta coniunctione.

Theodorus legit: ἐκρύσεως καθαρωτέρας, non ἐκκρίσεως, effuſio. Suprà nanque ἐκρέοντος. Et alibi ſæpe συῤῥεῖ. Tamen ἔκρυσις ſignificat extrà. hic non eſt. At ſit ἐκκρίσεως, vt infrà ἐκκρίνει. Οὐ λαμβάνουσι πλείους μεταβολάς, antequam fiant plures mutationes: peſsimé. Videretur enim ſic ſeipſam præoccupare natura, ſi dulcedine præueniret aliá imminentem mutationem. Cæterùm nullam neque molitur, neque expectat, neque anteuertit.

Τῶν καρυωδῶν. Theodorus omiſit: quia legiſſet κυρτωδῶν: quod nihil ad rem. Γεώδεις, terræ callum ſanè ex eleganti ingenio. Nondum tamen calli quicquam concreuit cùm ſeparatur. Περίττωμα, ſordes. Excrementa potius. Sordes enim, nonniſi quæ penitus abiiciuntur. σωρεύονται, cumulantur enim vt eiiciātur. At hic περίττωμα eſt, quod ſupereſt purioribus partibus propter nucleum cō paratis. Chlamydum illa multa millia in Luculli opulentia, non erant ſordes, erant περιττά. Ὥσπερ κατὰ συνοχὴν, per conſolationem. Puto eſſe librarii culpam.

CAPVT XII.

XII. *Capitis argumentum. Saporum mutationes fieri aut in contrarios aut in medios. Diſputatur contra Democritum. Maturis fructibus quibuſdam ſapor manifeſtus, aliis non item. Liberata putamine corióve pulpa ſinceriores eſſe omnes.*

AI' δὲ χωρίσεις τῶν χυλῶν. Hactenus de mutationibus & earum modis: nunc earum vult aſsignare cauſas. Ac primùm quidem terminos docet in genere. Omnis, inquit, ſaporum mutatio fit aut ad contrarium, aut ad mediū. Deinde deſignat eorum materiam, ideſt ſubiectū, quod eſſe dicit humorem. Tertio loco, efficientē ſtatuit calorem. Nam ſaporis formam ſiue quiditatem edere, ſolius intereſt metaphyſici. Suprà verò finem poſuit cùm dicebat, τροφίμους quoſdam, ad cibum ſcilicet: alios ἡδύσματι, ad condituram. Calorem verò duplicem docet, internum & à ſole. Hoc poſteriore plātas opus habere, nō animalia. Non reddit rationem, quoniā manifeſta videbatur. Plantarum nanque alimentum rude admodum, ac brutum multa eget interpolatione. Plantę verò calor modicus: non enim percipitur actu vllus. Ita & à magna patientis reſiſtentia, & ab agentis imbecilla facultate videtur excitata natura ad aeris ac ſolis ſubſidia. An verò animalibus quoq; calor conferat externus? Quis dubitabit? Quam tamen in diſceptationē acerrimo iudicio adornādam cenſeo. Hyeme nanque ventriculi calidiores. In æſtibus multi mortales ita reſoluuntur, vt deterius appetant, minus commodè concoquant. Itaque ſic intelligendum. Omnino animalia nihiloſecius egere fauore cæli, ſed ſanè alia ratione. Robuſtos autem homines iuuare circumſtante frigore ad concoctionem, imbecillis noceri. Contrà, caloribus foueri debiles: fortiores minus corroborari. Poſt hæc contra Democritum diſputat

A hunc ad modum. Si mutantur ſapores, non erunt ex figuris compoſiti. Nanque aut mutantur figuræ (quod eſt contra eius placita) corpuſculis enim illis ſua cuique delineatio externorum eſt, eáque immutabilis: & compoſita variantur ex illorū ſolo concurſu fortuito. Aut ſi non mutantur, vel introducuntur quædam vel excernuntur. Atque ibi proſequitur hanc expugnationem. Deinde ait, omnes ſapores ineſſe in quaque planta poteſtate: actu verò vt ſint, effici à calore. Huic enuntiationi addit τὸ ἐνδεχόμενον. Poſteaquā maturuerint, quibuſdam ſapor extat manifeſtus, vt Vuæ: aliis obſcurus, vt vinoſus in Myrto. Ex Myrto nanque vinum premebatur, tum aliis, tum fœminis Romanis, B quod Murrhinam vocabant, non à Myrrha quæ amara eſt, neque potibus idonea. Sanè Myrtum μύῤῥινον vbique vocat ipſe Theophraſtus. Ab his alium deſcribit affectum. Detractis operimētis puriores eſſe ſuccos è mera pulpa. Hinc vinum protropum, quod non ſentit acinorum expreſsionem. Idem conſequi etiam procedēte ætate, quia exhalet aqueum: terreſtre ſubſidat. Ea capta occaſione tranſibit ad peculiares animaduerſiones vini, ſicuti proximo capite vidimus. Ἐκ τοῦ εἴδους. Intellige mediam ſpeciem. Nam etiam contrarius ſapor εἶδος eſt. Hic deducuntur termini mutationis, à quo & ad quem. Κατὰ δέ. Cauſa materialis. Et ſanè ſubiectum eſt humor ſaporis, non materia, Accidens non habet materiam, ſed C eſſe: non formam, ſed eſſentiam. Eſſe ſaporis eſt, hoc ipſum quod ipſa miſtio: eſſentia verò id quod ex ipſa miſtione conflatur, puta dulcedo. Sic ingeniis acrioribus, eſſe ſanitatis eſt ipſe concurſus atque cœtus qualitatū: eſſentia eſt ipſa qualitas quæ creatur ex conſenſu illo. Ab ipſo deinde eſſe, & ab ipſa eſſentia ſaporis, procedit propri⁹ affectus, qui eſt certa ratio mouēdi guſtum. Verùm hęc altiora atque ex prima Philoſophia repetita. Ἀλλοιοῖ καὶ ποιεῖ. Rectiſsimè ποιεῖ: quia efficiens cauſa calor eſt. Et ordo verborum accuratus. Prius alterat, pòſt conſtituit. ἀλλοιοῖ, quia mouet vt faciat: & mouet ſic, vt faciat hoc. Τὸ ἐν αὐτῷ καὶ ὁ ἥλιος. Duplex calor. Τοῦτο γάρ. Vbique addit ſolem in libris ſuperioribus. A terra, & imbribus, & aeris altera qualitate materiam, ſcilicet humorem: ab altera, id eſt à calore, & calore ſolis, & interno ca- D lore, efficientiam. Formam verò à matrice forma. Bis enim ſuprà dicebat, ἐξομοιοῦσθαι τῷ ὑποκειμένῳ.

Δημοκρίτῳ μέν. Tria proponit aduerſus Democritū. Duo primū deſtruit: quod tertium relinquitur, impugnat. Primùm, aut nihil intrat, nihil exit, ſed quæ inſunt intus, mutantur inter ſe figuræ, ita vt ex ſcalenis & acutangulis euadant orbiculares. Quónam igitur abierint illi anguli? Sunt enim ἄτομα. Secundum, aut intus illis ibi manentibus, alia ſubibunt. Hoc non impugnat ipſe, magna ſanè culpa negligentiæ. Sed dicendum, cùm dulce vinum aceſcit: ſi nihil exit, & alia ſubingrediuntur corpuſcula, fiet corpus vini maius. at fit minus. Reliquum eſt igitur vt exeant quædam. At hoc impugnat frigidè eū dicit, omiſſam eſſe ab eo cauſam

agen-

agentem, id eſt autorem illius expulſionis. Quid tum poſtea? Eodē ſe tuebitur errore pertinaciæ, quo illa congregat. Adurit enim fortuitum motum. ſed acrius nos. Exire aliquà: detur. Quandoquidem & in ſchola noſtræ naturæ exhalant quędam. At quibus machinis ſeſe inferant in profundum maximi dolii roboreis ſeptum tignis? Hæc trita & ad manus. Illud aduerſus atomorum naturam vniuerſam. Non poteſt ἄτομον eſſe triangulũ, quia eſt difforme. Omne autem difforme partibile. ſed de his alibi. Μεταῤῥυθμίζεσθαι. ῥυθμίζειν, eſt ſecundum commenſus delineare. Verbũ Præceptoris in quinto diuinæ Philoſophiæ, vbi ait, æs ſtatuæ ἀμετάβλητον ἢ ἀῤῥύθμιστον. Transfigurari πάντων ἐσυμπεχόντων. Ἢ ἐκκεῖσθαι. Non omnia, ſed quædam modò: ea ſcilicet in quibus cauſa ſaporis eſt qui aboletur. Quædam verò ὑπομένειν. Δάτερον, reliqua remanere: nempe illa quæ ſunt cauſa ſaporis remanentis. Hoc eſt ſecundum. Tertium: Τὰ μὲν ἐξιέναι. Pro iis quæ exeunt, alias ſubire nouas. Ἔτι δ' ἀδύνατον. Quod ſuprà μεταρρυθμίζεσθαι, hîc μετασχηματίζεσθαι. Vt idem ſit ῥυθμὸς καὶ σχῆμα. De hoc etiam diximus in Poeticis. Τὸ ἄτομον ἀπαθές. Probatio, quòd nequeat mutari figura. Omne enim indiuiſile eſt immutabile quoad terminos. At figura terminorum eſt. Ἄμφω δέ. Vtrunque, ſcilicet ingredi & egredi. Non tamen λόγον adducit, quare ſint ἄλογα: niſi quòd reprehendit Democritum, quando non aſsignauit nobis autorem ingreſsionis & egreſsionis. Iam diximus quid ille reſpondeat. Ἐργαζόμενον ἢ ποιοῦν. Duo verba pro cauſa efficiente. ἐργάζεσθαι, deſignat operam & tractum effectionis. ποιεῖν, opus ipſum atque factum. Ἀλλὰ γάρ. Non eſt hîc immorandum: pertinet enim ad libros de principiis. Τῶν δ' ἄλλων. Aliorum autem opinio tertia quæ maturationem pro cauſa ſtatuit, triplicem affert modum vnde fiunt hæ mutationes. Vnus eſt in ſeparatione & exhalatione: quemadmodum fit ex vino vapa. Alter eſt condenſando & ſiſtendo. quod fit in dulcedine. Tertius eſt in attenuatione, vt euenit in acerbis quorum terreæ partes attenuantur. Τὰ δ' εἰς ἁπλοῦς. Quartus igitur addetur, cùm introducitur calor aut frigus, ex quo acritudo aut acor. Ideo dixit καθάπερ καὶ ἐν τοῖς πυρουμένοις. Ὅλως δέ. Ex illis hoc effatur. Propterea dicit λεκτέον: ſumit enim ex illis hoc, in corporibus ſapidis omnes ſapores ineſſe poteſtate. Sanè de ſuperioribus elicitur. Nam ſi ἐξατμίζεται inerat, & quod relinquitur ſuberat, προϋπῆρχεν Ergo vtrunque συνυπῆρχε. Γενομένης μεταβολῆ. Quum adeſt mutatio. Actu verò fiunt tales iis quos dicebat modis. Itaque quod in Democrito reprehendebat, cauet. Addit enim agens τὸ ἀλλοιοῦν. Et nominauit τὸ πῦρ: vt calorem intelligamus. Πεφθέντων δέ. Affectus hinc duos enarrat. Primùm, perfecta maturitate ſimul extare ſapores manifeſtò. Alter eſt de ſaporum puritate. Ἀποπιεζόμενος. Vinum expreſſum continuò amittit ſaporem dul-

A cem. Καὶ χωρισμός. Quod alibi χυλισμός. χωρισμὸς, à motu, ſeparatio. Separata nanque alium acquirunt locum, χώραν. χυλισμὸς, à ſubſtantia: quia ſuccus eſt. Οἱ δ' οὐχ' ὁμοίως. In aliis ſuccus ille ac ſapor magis hæret cæteris partibus, atque obſcurus eſt, ſicut in Myrto vinoſus. Et pinguis etiam minus. Hunc enim quoque Myrto attribuit: quinetiam vino ipſi. Quare tranſcolato vino lectum eſſe ad vſum lucernarum. Et in Problematis diximus, vinum & mare ardere. Vtrique enim aliquando ſupernatare oleum viſum eſt. Ἐφίσταται τῷ οἴνῳ σακκιζόμενος. Saccis tranſmiſſo vino ſuperſidet. Ἀκριβέστερος δέ. Alius affectus. Si tegumenta detrahantur, fieri ſinceriores. Popularis ſanè animaduerſio. Perinde

B ac ſi quis dicat, quod minus miſtum, plus purum. Atque is vnus eſt modus puritatis. Alter, ſi ſeruentur. Tres nanque ſunt in oleo, melle, vino, lacte ſubſtantię: tenuis, craſſa, media. de iis alibi. Oleum è ſummo: mel ex imo: vinum è medio. Iam hæc peruulgata ſunt. Ideo dixit: Ὑδατώδους ἀποπνοή. Intelligit χωριζόμενον aliquatenus. Nam diuturniore vetuſtate non aquea ſolùm pars, ſed etiam ignea abit: vnde fiunt acida vina. Καὶ τὸ ὅλον. Hoc non iam facit πρὸς τὸ ἄκρατον. Hoc inquam, eſt extra illam puritatem. Nanque ſi exhalet calor ille naturalis, fit vini cadauer. Quare videtur deeſſe verbũ quod idcirco addidit Theodorus. Ἔτι καὶ ἀφαιρεθέντων. Non ſolùm exuitur aliqua ſucci pars quum exprimitur ex Vu-

C is, ſed etiam in Vuis ipſis. Ἀλλοιοῦνται. Fiunt enim paſſæ & craſſæ. Paſſæ, quia ſecedit aqueum: craſſæ, quia τὸ γεῶδες nequit tranſmittere corium. Καὶ τά γε κάρυα. Amplificat doctrinam à vino in ſuccos alios. Eſt autem hîc obſcura ſimilitudo, & quæ penè diſsimilis videatur. Oleum aereum eſt. Igitur oleoſi fructus ſeruati quomodo plus edunt olei? Nanque maturi decerpti ſunt: & eorum maturitas finem habet ſuum in oleoſitate: ibi nanque ſiſtitur. Cur ergo plus olei vltra finem olei? Dicendum, quod & in oliuarum tractatione dicebamus. Vberioribus pluuiis pulpæ multum in oleis, olei parum. Non enim domari atque euinci poteſt aquæ nimium à natura oleum affectante. Ergo in tabulato ſeruatis oleis abit aqueum, non exiens, ſed abit, id eſt mutatur occulta coctione: quemadmodum porrò

D coqui ſeruata ſemina ſuprà dicebamus. Ipſa quoque Sorba & Meſpila repoſita matureſcunt. Oleum tamen illud minus probum, quia craſsius.

Ἣ καὶ φανερόν. Atque ex iis ſicut è ſuperioribus illud repetit quod dicebat, ſapores omnes potentia conſtare ſimul in omnibus. Cuius rei facit fidē, quòd mel quoq; tametſi dulciſsimũ, vetuſtate aut excoctione amareſcit. Erat igitur int° amaror cum dulci à quo vincebatur. Exacto dulci relinquitur amarũ. Contra Galenum, qui amaro cauſam frigus dat. Nō enim ſemper verum eſt. Et mel excoctũ calidius. Vbi diffundēdũ eſt iudicium ad aliorũ cognitionē. Sic enim ſuſpicari poſſe videremur in coloribus: nanque excoctione mutantur.

Cæterùm res longè aliter ſe habet. Nanque ex æ- A re quod rubrum eſt, fit ærugo viridis: quæ poſtea in emplaſtra indita rubeſcit rurſus. Si enim abijt in prima coctione rubedo, quo iure de integro redit? Non ſunt igitur in potentia ſicut ſtatua in lapide, quæ educitur ablatione ſuperflui: ſed receptione, vt pictori tabula. Atq; ita eſſe cenſeo, quẽadmodum cùm educitur ignis è lapide per eliſionẽ: quod barbaris quidem, ſed nõ inutilibus verbis dicit Auerrois eſſe in capitulo generationis, non autem ſeparationis. Ita nõ ſeparatione dulcis amarum fieri mel, ſed ignis impreſsione & æquabilium partiũ aduſtione: ſicuti de maris ſalſedine atque cinere ſcribit Philoſophus. Ridiculè verò quis arbitrerur, in viuẽte cãcro ruborem obduci B fuligine, qua per ignem ſublata rubor emergat. Tanto minus in Corneola gemma, quæ ad Limadura Cãbaiæ regni eruitur lacteo colore: ignis verò vi rubeſcit. De mellis affectu ratio. Partes in melle craſsiſsimæ, dulciſsimæ: quæ porrò denſatæ igni multũ terræ aduſtæ habẽt. Vinũ autẽ eò plus dulceſcit quo plus excoquitur: propterea quòd aduri nequit, ſicut mel: ſed abit aqueum quo dulcedo diluebatur. Εἰ δὲ. Nihil aliud quàm repetit. Mutari ſuccos aut in melius aut in peius: etiam corrumpi eq; què intra ſuos folliculos, pulpas, coria, putamina, atque expreſſos.

Lego οὐχ' ὥσπερ τῶν ζώων, τὸ ἐν αὐτοῖς. Et ἄτμιον ἀπαθὲς, non ἄτοπον.

Theodorus αἱ δὲ φύσεις, generationes actitari. Quaſi ſi eſſent comœdiæ. Τὸ τοῦ ἡλίου. Omiſit: & dixit externus: puto, vt aerem quoque complecte- C retur. Ὀξυγωνίοις, ex acuto conſtantibus angulo. Flagitioſa oratio in matheſi, vno angulo figuram conſtare, niſi ſit curuilinea. Cæterùm non ſic Democritus. Miror quare non ſit auſus dicere, acutangulis. Eſt enim vel ipſa Græca felicior vox.

Ἐνυπαρχόντων, inhærentibus. Non negamus accidentia inhærere: at ἐνυπάρχειν aliud omnino deſignat. Poteſt aliquid ſuperficiei tantùm adhærere: qua ratione tum fiet perfacilis ingreſſus, atque egreſſus ille quem idcirco nequeat hic damnare. At ὑπάρχειν, ſignificat ſubeſſe, & ἐν, intus. Etiã Ciceroniani dicere malunt adhærentia quàm accidentia. Verùm haud temere ſapientes Græci, συμβεβηκότα: tum quia ſubſtantiis adueniunt, tũ quia è ſubſtantiis eueniunt, tum quia cum ſubſtantiis cõueniunt. hoc notat illud σύν. Non autẽ omnia ad- D hærentia ſunt accidentia. Adhæret parieti manus: non autem accidit. Ἄτομον. Theodorus legit ἀσώματον: peſsimé. Corpora nanque illa ſunt Democrito. Nos ita emendauimus. Παρούσης μεταβολῆς, cunctos ſapores ineſſe potentia immutatione que: malé. Non enim inſunt mutatione. Sed Græcè ſic, cùm adeſt mutatio: id eſt dum mutantur. Περιγιγνομένῃ. id eſt ſubeſſe potentia: detegi mutatione. Conciſa breuitas. Σακκιζομένῳ, cùm ſaccelatur. Sanè cedimus illi hac diligentia.

Ἐφιζάνει, reſidet atque innatat. imò inſidet. Reſident fæces. Ὑδατῶδες, diluta pars. Aquea potius: non enim intelligerem. Nam aqua

vinum diluit, non autem diluta eſt. Καὶ ὅλως δὲ τὸ θερμὸν ἐν αὐτῷ διαμένει, in totúmque calor inteſtinus corroboratur. Non malè addidit verbum quod ſanè deeſſe videtur.

CAPVT XIII.

XIII. *Capitis argumentum. Vini tractat naturales mutationes, atque earum cauſas. Item ab arte: veluti cùm mare additur.*

ΜΑ'ΛΙΣΤΑ δέ. Ex declaratis mutationibus, capta occaſione de vino, cuius potuit exemplum, eius recenſet mutationes tam naturales quàm non naturales, eáſque B duplices: partim enim ſunt in natura, ſed vitioſa: veluti cùm pingueſcit, muceſsit, aceſsit: partim ſunt in natura arte adiuta: veluti cùm miſcentur. Marinas enim addebant aquas in terra Græcia, quò eſſent tum valentiore ſapore, tum diuturniore. Itaque in Cantabria & Medulis vina vegeta: propterea quòd ſolum ſubeſt ſalſum. In Achaia etiamnum picã· dolia. Alij origanum imponebãt, vt eſt in Problematis. Quibuſdã locis etiam gypſum addunt: hic nonnulli calcẽ ad tollendã oleaginem. Creticum etiam quod aduehitur dulce, aiunt coctione tale factum. Μάλιστα δέ. Ex tribus liquoribus qui maximè faciunt ad vitam mortalium, mutationes hæ potiſsimùm in vino patẽt. Dixit κατὰ πέψιν καὶ κατὰ τὰς φθοράς: & exequutus eſt τὰ C κατὰ πέψιν, cùm dicebat ſeiungi ſuccos ac purificari: nunc exequitur corruptiones. Intelligit autem corruptionem non exactè, ſed quancunque mutationem qua deſinit vinũ eſſe ſincerum. Duos ergo digerit modos. Vnum ait eſſe naturalem. Sic etiam profitemur naturalem morbum ſenectutẽ. Ita ſeneſcens vinum fit acrius, contrà quàm animalia. Ratio. Quòd animalia humectantur accidentali humiditate: intus tamen ſicceſcunt æqué. Vinum item exiccatur vetuſtate, ac terreſtre fit. quare partes igneæ euadunt acriores. Humectatio verò extrinſec⁹ accedit nulla. Hæc igitur corruptio naturalis eſt. Præter naturam verò, quum aceſsit. Vtriuſque cauſas dat. πεττόμενος, καὶ ἐξιστάμενος, καὶ οἷον γηράσκων. πεττόμενος, denotat motum propinquum & primum. ἐξιστάμενος, motum vltimum, & ipſam mutationem. πεττόμενος, euaporãs. D Aſsiſtens, ſonat Græca vox. Id eſt commodùm exiens. In væſtibulo mutationis. ἐξιστάμενος, priſtinã exuens naturam. γηράσκων, ſignificat totum illum ætatis ſupremæ tractũ. Et quia metaphora eſt ab animalibus, addidit moderationis notã οἷον. Nulla non gens dicit vinũ nouum & vetus. Ἐν ὡρισμένοις. Certis deficit gradibus ὡρισμένοις, quia deſignatis circumſcribitur differentiis acor & muccor. Ipſe tamen τὸ ὀξύνειν ſolum agnoſcit. Hæc eſt prima pars diuiſionis, quã indicabat illis verbis εἰ μὲν κατὰ φύσιν. Quib⁹ addidit ὥσπερ. Propterea quòd naturalis eſt mutatio ab internis principiis: non naturalis, quia vini finis eſt in vſu hominis. Vt⁹ ad alimenti proportionẽ. ob alimẽtũ ſuauitas. Suauitas

tas autem deprauatur ætate inuecto amarore. Ο᾽ δ᾽ ἄσαφῶς. Eadem ratione addidit ἀσαφῶς, qua & ſuprà. Quia nõ ab externis tantùm fit acor, ſed etiam ab internorum deprauatione, quẽadmodum & in animalibus morbi. Παλαιούμενος. Pro cauſa eſt vetuſtas. Non quòd tẽpus aliquid efficiat, quãtitatis enim actio nulla: tantominus affectũ ipſius. At tempus eſt affectus motus. Sed quia ſub ætatis tractu fiunt mutationes in miſtis naturalibus propter contrarias qualitates. Ε᾽κπεπικραμένα. Effectus ipſius cauſæ, qui eſt affectus ſubiecti. Nota tẽpus perfectum in verbo: ſignificat enim effectionẽ abſolutam. πικρὸν hîc accipit non pro vera amaritudine, ſed pro acrimonia. Sic πέπερι, piper. Τοῦτο δ᾽ συμβαίνει. Cauſam reddit, quamobrẽ τὸ πότιμον educit aer, id eſt propter quod vſui erat ad potãdum.

Ο᾽ ἀήρ. Non ſatis habuit: addidit τὸ περιέχον. Illa coniunctio ἢ eſt ἐξηγητική. Vbique enim alias τὸν περιέχοντα dixit ἀέρα. Aliquãdo etiam ſine additione, ſicut & Galenus. Dubitatur, an ignau⁹ in ſubterraneis cellis aer ſpiſsiſsimas penetret ac vegetet. An vis illa vini potabilis exhalet ſpõte ſua: id quod ſanè putamus nos. Itaque dicere maluit ἀπιόντος, quã ἐξάγοντος. Τὸ γεῶδες καὶ πικρόν. At ſuprà dicebat à terra eſſe ſalſuginem. Dicendum, hîc in vini terreſtri parte portiunculas eſſe igneas. Ο᾽ δ᾽ ἀσαφῶς. Sibi ſimilis in ſcribendi ratione Philoſophus accuratus. Suprà vitia plantarum partiebatur bifariam, κατὰ φύσιν & βίᾳ. Sic nunc in vino τὸ πικρὸν cenſuit κατὰ φύσιν: alteram verò mutationem, βίᾳ. Et addit ἀσαφῶς, quia latet obſcurius cauſa mutationis. Siue ita intelligas vt referatur ad procatarcticas, quæ cum internis motibus nullam vnquã habuerint naturalem neceſsitudinem. Τοῦτο δ᾽ ἐναντίον. Acidum contrariũ eſt. Ita ſibi conſtat autor. Nã & ſuprà inter naturales mutationes ad perfectionem conſequendam, mutari dicebat ſuccos aut in proximas ſpecies, vt acerbũ in acidum: aut in contrarias, vt amarum oleæ in dulcem ſiue pinguem. Sic nũc in vitiis & corruptionibus, mutabitur vinum dulce in amarum. Perpendendum etiam id, quomodo ſit ὀξὺ vino contrarium: quando ſuprà dixerit, acutum dulci proximum natura ſua. Dicẽdum, hòc acutum ab illo tota differre ſpecie. Illud enim eſt naturale, & in gradibus ſaporum qui ſunt per ſpecies conſtituti: hoc autem non naturale. Et vt accuratiſsimè dicamus, eſt quidem cum illo in ſummo genere idem: at ſecundum ſubiecta æquiuocatur. Quemadmodum albedo quæ eſt in cadauere, àlia eſt ſecundum ſpeciem ab ea quæ erat in viuente. Ε᾽χει δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Fortaſſe alia quoq; ſubiecit exempla: ſed corruptus eſt codex. Sequitur autem cauſæ nobilis explicatio. Initium ad perfectionem, acor. Perfectio, dulcedo Regreditur igitur ad idem. Ideo dixit ἐκ τοῦ ὀξέος εἰς τὸ ὀξύ. Quemadmodum ſenex rurſum fit puer. Quibus vox illa προϊστάμενος, quæ erat initio Capitis, explicatur. Vt ſit πρόστασις ingreſſus mutationis: ἔκστασις autem exitus ipſe. Καθάπερ εἰς τὴν ὕλην. Sic & ſuprà reliquos omnes ὑλικούς: dulcem autem εἶδος & οὐσίαν. Siſtitur enim in eo motus progreſsio. Eſt au-

A tem generatio cuiuſque rei formæ vltima indiuiſibis, & momentanea introductio. Μεταβάλλει. Alius affectus An verò cùm ab ea deſciuerit perfectione, rurſus ex illa ecſtaſi reuertatur atque reſtituatur priſtinæ integritati? Rarò, inquit. Ideo dixit ἀποκαθίστασθαι πάλιν. Et ὡσαύτως. Similis enim progreſſui regreſſus eſt. Καὶ μάλισθ᾽ ὅταν. Si mari miſtum fuerit. quoniam in ſale ſunt principia conſeruationis. Itaque non permittit ſal vehementem fieri corruptionem. Hoc eſt quod aiebat, οὐ γίνεται σφοδρεῖν. Quemadmodum etiam cùm vi Sirii conturbatur. Ideo addit præpoſitionem διὰ, ipſi verbo denotanti mutationem διαταράττεσθαι.

Theodorus προϊστάμενος, procedens ſuo vigore. B inſtans. Ο᾽ ἀὴρ ἐξάγει, acre circumfuſo exactum fit. Sanè verbi vis eadem vtrobique ἄγειν, agere. Cæterùm Latinis vſus alius. Exigere, non ſemper extrahere ſignificat, niſi in debitis & vectigalibus, εἰσπράττειν. at (vt hîc) nequaquam. Quippe dicimus exactos reges, exactas fabulas, expulſos illos, exploſas haſce. Hîc aer exemit, non exegit. Τὸ πότιμον. Theodorus, Tenue addidit de ſuo: peſsimé. Non enim potabile illud tenue eſt, ſed τὸ ὑδατῶδες. Neque totum potabile tenue, neq; totum tenue potabile. Et amaror qui relinquitur, fit à partibus tenuiſsimis in terreſtri igneis. Theodorus illa omiſit omnia, τοῦ ἀέρος τὴν ἀπαγωγὴν ποιοῦντος.

Οὐ γίνεται σφοδρεῖν, niſi vehemens ſit. Imò verò vehemens non eſt illud vitium: vel quia fortis C reſiſtentia, vt ab aquæ marinæ ſalſugine; quæ non patitur putrefactionem: vel ab imbecillo motu, qualis fit ab æſtu caniculæ.

CAPVT XIIII.

XIIII. Capitis argumentum. Affectus comitantes alterationes & corruptiones. Corruptiones, aut alieni miſtione, aut proprii exemptione, aut alteratione. Maturationem fieri à calore: à frigore in quibuſdam, alia ratione.

H ἀφθορεῖ. Poſt expeditas vini mutationes quas peculiari interpoſuerat Hiſtoria, redit ad vniuerſalia. Idcirco prudenter (vt opinor) abſcidimus Caput hoc. Primùm affectus narrat qui eueniunt in mutatione, quæ corruptio nominatur. Duos oſtendit. Vnus eſt in partium conſtitutione: colliqueſcũt enim fructus D cùm procedunt ad corruptionẽ. Alter eſt in qualitate: fiunt enim acidi. Sanè amiſſo calore naturali ſubit putridus. Ariſtoteles ita vult omnia putreſcentia prius refrigerari, poſtea ſuſcipere calorem peregrinum, qui deinde corrumpat naturalem humiditatem. Γηράσκει δέ. Alius modus ab ætate, ſicut & ſuprá Qui ſi non colliquentur, dureſcunt amiſſo humido naturali ac terreo relicto. Hoc frequens eſt in Vuis paſsis: duriores enim fiunt ac ligneæ pené. Dixit autem in neutro, vt omnia cõprehenderet γηράσκον & ξηραινόμενον, in ſingulari: exẽplo rariore, in plurali vſitatius Ο᾽λως δέ. Altera pars de cauſis corruptionũ. Tres aſsignat: vnam, cùm quid admiſcetur extraneũ: ſecundam, cùm egreditur quippiã: tertiã, cũ ſine motu locali

peregrinis afficitur qualitatibus. *Τοῦ οἰκείου.* non cuiuſlibet partis, ſed quæ eſt natura peculiaris. At *τὸ ὑδατῶδες* eſt vino peculiare, ex quo naturaliter conſtituitur. Eius parte abeunte præſtanſtantius euadit vinum. Itaque *τὸ οἰκεῖον* hîc intelligitur *τὸ ζέειν*. *Αἱ δὲ κατὰ μίξεις*. Miſtionum duos dat modos: vnum vulgarem, cùm quid ingreditur extraneum: alterum ex adytis Philoſophiæ: *ποιότητος τῆς αὐτῆς τινος, καὶ πλεονάσαντος*. Sanè duo puncta naturalia in morborũ cauſis: vnum à qualitatibus, *ποιότητος*: vnum à quantitate, *πλεονάσαντος*. Vna pars calorem accipit, ac mouetur ita, vt cum aliis miſceatur. Ob id dixit, *πλεονάσαντος*: cùm exuberat, & vincit: eſt enim tunc *πλεοναςμὸς οὐ κατ᾽ ὄγκον, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν*. quanquam etiam *κατ᾽ ὄγκον*. Efferueſcẽdo namque fit partium attenuatio, quibus neceſſariò maior locus occupatur. quocirca etiam rumpuntur vtres. *Τάχα δ᾽ ἀληθέστερον*. Hac ſecunda monitus affectione tertiã fabricat. Fortaſſe, inquit, omnino ex motu cuiuſpiã partis & corruptione. quare à corrupto corruptio. facilis euaſio. Sed hoc quærimus: nẽpe illius corrupti prioris cauſam. ob id ait *κινηθέντος*. aliquapiam parte mota. Motum autem intelligit duplicem, tum localem verum, tum non verum alterationis. Sic enim & alibi loquitur, & alterationem ipſam in ſuperioribus motum appellabat. In ſuccis eſſe poteſt vtrumque motus genus, propter partium mutuam ceſſionẽ: in fructibus nonniſi alter: id eſt alteratio. quod & illis explicat.

Οὕτω γάρ. Sic enim fructus corrumpuntur, ſcilicet alteratione. *Καὶ τῶν ὑγρῶν*. humida vtroque motu. *Οὐδὲν δ᾽ ἦττον*. Nunc explicat fines ac terminos mutationũ, ſicut & ſuprà, cùm dicebat, *εἰς εἶδος καὶ εἰς ἐναντίον*. Hîc ſeruari ordinẽ in corruptionibus nihilominus atque in perfectionibus ſeruabatur. Et iam tetigit hoc, vbi dicebat, vinum ab acido promotum ad dulce perfici: à dulci in acidum defici. Hîc autem, omnino in quãcunque abierit ſpeciem, in contrarium mutatum iri. Eſt enim contraria corruptio eſſentiæ & exiſtentiæ: eſſentiæ, per accidens: exiſtẽtiæ, per ſe. Non enim corrumpitur verè ſpecies, ſed indiuidua Proinde ait, *οὐδὲν ἧττον τεταγμένην*. Nihilominus ſeruatur ordo, tametſi non naturalis. Aceſcũt enim. Et acor ille contrarius eſt nec naturalis.

Αἱ δ᾽ ἐναντιώτεραι. Contraria multa. An verò vni queant eſſe plura contraria? Verum eſt in moralibus, extrema duo, vnum medium. At in naturalibus? Etiam in naturalibus, ſed alio modo. In coloribus vni extremorum omnes medii. Quid metaphyſico? nequaquam. Vni enim vnicum eſt contrarium. Sed de his alibi. *Ἡ δὲ πέψις*. Tertia capitis pars. Repetit cauſas maturationis, de quibus toties ſuprà. Duas dat: calorem per ſe eúmque duplicem, internum & externum: externũ duplicem, à natura & ab arte: à natura, ſoli, ſolis, aeris: ab arte. fimo, aqua calida, quod ſuprà docebat ad Cucumeres. Altera cauſa eſt à frigore per accidens: quod & ſuprà de Oleis. Et nunc capiet occaſionem ad earum hiſtoriam peculiarem. Fri-

A gore quoque Vuarum genus quoddam matureſcere ſcribit Plinius: & videmus ad Rhenum. An verò frigus ingrediatur opus naturæ, ſatis eſt alibi diſputatum.

Theodorus *ἐν τεταγμένοις πάθεσι*. Corruptio verò & alteratio accidere cæteris vitiis ſolet. Non eſt verum ex ſententia Theophraſti: & eſt falſum apud metaphyſicum. Dixit enim Præceptor, nullum accidens accidere alteri accidenti. Et ſanè accidens non eſt ſubiectum corruptionis, ſed apparatus & ipſamet tandem corruptio. Idem ſanè eſt albedo & dealbatio realiter, formaliter tantùm differunt. Ita vitium ipſum eſt corruptio: non autem corruptio accidit vitio. Nihil accidit ſibiipſi. Cæterùm & Theodoro & eius intempe-

B ſtiuis admiratoribus dura hæc. Cæterùm Theophraſtus haud dicit hæc, ſed *ἀλλοίωσις ἐν τεταγμένοις πάθεσι*. Alterantur affectus, id eſt vitia in vino habent pro cauſa alterationem ordinariam. Malè verò omiſit *τεταγμένοις*. Vult enim certos eſſe ordines mutationum, vt ſuprà dicebat. Itaque primùm diluetur, deinde aceſcet. Idcirco addidit *πολλάκις δὲ ὀξύνεται*. *Διὰ χρόνον*, temporis cauſa. Sæpe monuimus, temporis nullam eſſe actionem. *Αἱ δὲ κατὰ μίξεις*, pereunt verò permiſtiones. imò fiunt. Et perit ſucci ſubſtantia miſtione: non autem perit miſtio. *Καὶ ἐπὶ τῶν ὑγρῶν*. Omiſit Theodorus. Fortaſſe ſperauit ſe ſatisfacere quum dixit, generis eiuſdem.

Τεταγμένη, certa. Multa ſunt certa quæ non

C ſunt ordinata. Hîc intellexit ordinem mutationum. *Γίνεται ὑπὸ τοῦ θερμοῦ*, vi ſubminiſtratur caloris. *γίνεται*, aliud eſt quàm ſubminiſtratur. Miniſtratur quod ab alio fit, aut iam factum eſt: vt à calone, lixa, cacula, militi ligna, aqua, tela. At *γίνεσθαι*, deſignat autorem. *Ἀντιπεριϊστάμενον*, dum circumobſiſtit. imò verò obſeſſus.

CAPVT XV.

XV. *Capitis argumentum. Recitat ex aliorum ſententia, augeri oleum in oliua ſub arcturum vſque: poſt arcturum nihil acceſſionis fieri. Dubitatio. Qui fit hoc? Nam augetur humor ex imbribus. Solutio. Pulpam creſcere, non oleum.*

ΓΔΙΟΝ δ᾽ ἐπὶ τῆς ἐλαίας. Suprà dixerat, *ἐπιρρέοντος τοῦ ὑγροῦ τινος συνεργεῖσθαι ἅμα τὸ πεπαίνεσθαι, εἶτα πέττεσθαι*. Ergo ſi maturitas euenit

D affluente ſubinde ſucco, videbatur id eſſe in omnibus debere. At non eſt: non enim in Olea. Quippe eſſe in factorum opinione poſitũ: tota æſtate augeſcere oleum quoad arcturus oriatur. Poſt id tempus non augeri: & tamen debere videri propter imbres. At aquas eſſe ſuccorũ materias toties dictum eſt. Hæc eſt prima Capitis pars: ex cuius poſtrema ratione oritur ſecunda. Ibi nanque adducit contradicentium opinionẽ, ob cã (quã diximus) materiæ adiunctionem. In tertia parte ſoluit ſic. Succum quidẽ accedere, non tamẽ vinci poſſe ita atq; tranſmutari vt ex eo fiat oleũ: deeſt enim æſtiuus calor ille qui abierit cũ æſtate.

Verùm

Verùm enim pulpa fit. exépla percurrit, quę videbimus. Hæc eſt totius Capitis periocha. vbi duo animaduertenda. Primũ: penè totum hoc etiã ſuprà fuiſſe tractatũ: quorum locorũ ne importuna ambitione lectorem occupemus, verba ſibi, qui volet, ſimul & ſententias conferet. Alterum: non hîc de ſuccis agi: ſuprà namque actum fuit idoneo loco, hîc autem de ſaporibus. quare videtur alienum totum caput hoc. Dicendũ, ſuccum eſſe ſubiectum ſaporis. Et quia pinguem ſtatuit inter ſapores: hîc in oleo pinguedinis cauſam perſcrutatur. Nota loquutionẽ, cõmuniter dicitur τῇ ἐλαίᾳ συμβαίνει. Sed quia de ſucco loquitur, pulpa, nucleo: dixit ἐπὶ, propterea quòd inſunt. Partes enim dicuntur aliquo modo in toto eſſe: tametſi cum ipſo ſunt idem: vt in quinto Metaphyſices.

Οὐδὲν πλέον. Loquitur de poteſtate: & idem valent verba hæc, quòd illa mox: μεθ' ὃν οὐκ ἔτι δύναται. Notabis & hanc loquutionẽ. οὐκ ἴσχει πλέον τοῦ ἐλαιηροῦ. οὐκ ἴσχει ἰσχὺν τοῦ ποιεῖν ἔλαιον. Verbum felix: quaſi dicas, Oleari: ſicuti veteres, Oliuari: inde namque Oliuitas. Non habent eiuſmodi facultatẽ, qua poſſit Oleum concreari. Ἡ ὅσον λαμβάνει ὅσον, ſcilicet ἔλαιον. Nequit poſt arcturum augeri Olei quantitas, quæ per æſtatẽ cõparata eſt.

Ἅμα δὲ. Non temere verba facit de oſſis duritia ſuperueniẽte. Simul, inquit, os fit durius. Duæ ſunt hîc latitantes cauſæ, quare Oleum non accreſcat: vna eſt materiæ ſubductio. namque in os abit ſuccus. Rationẽ dat nullam: cùm tamen cauſas profiteatur. Fit autẽ, propterea quòd frigus ſuperuenit, quo nequit ſuccus elaborari. introrſum ergo adigitur ad os. altera cauſa eſt à fine. Videtur enim iam naturæ defunctum: neque ferè quicquã ſtudere aliud quàm oſſis perfectionẽ, ad propagãdam è ſemine ſpeciẽ. Is enim eſt primarius plantæ finis, vti ſuprà dicebamus: ſecundarius autem, ob vſum humoris. quãobrẽ hoc expleto illud curat. igitur haud amplius intendit Oleo faciundo.

Μεθ' ὃν. ſcilicet arcturum. Pòſt id tempus nequit Olea promouere ad Oleum operam ſuam.

Ὥς εἰ μὲν. reddit cauſas dupliciter. Primã appellat phyſicam: quia facit autorem calorem, quem ipſe nominat paulo laxius, ignem. Et ſcriptũ eſt à Præceptore naturã igne vti, & tanquam materia, & tanquã inſtrumẽto. Τῷ συμπλήρωματι τὸν ὅρον λαμβάνειν. perplexè admodũ. Vult dicere: terminũ coctionis illius, qui conſtituitur ſub arcturum, ignis, id eſt caloris progreſſu præſcribi.

Εἰ δὲ τῇ ὥρᾳ. alteram cauſam ab anni tẽpore. Quaſi verò tẽpus quoque non ſit naturale: ita diſtinxit ipſum ab illa cauſa, quã phyſicam agnoſcebat. Quin tempus ipſum pro maxima rerum naturaliũ conditione ſtatuerunt. ideo dixit: vtrũque concurrere cauſa vnica. quia tempus calidũ. calor autem coctionis autor. proinde ait: διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. & τοῦ μὲν δὴ πεπληρωμένου. quaſi tẽpus coquat. temperauit audaciã attributionis illa voce, δή. Διαμφισβητοῦσι. Secunda pars quæ exagitat ſententiã illam. Τῷ εἰκότι προσάγοντες. à veriſimili, quaſi dicere velit: ἐπάγοντες: quia ſit pars in-

A ductionis hæc. inductio verò illa. Pyrus, Ficus, alia matureſcunt affluxione ſucci: ergo & Olea.

Εἰκός. ſimillima ſunt, ἐπαγωγή, παράδειγμα, παραβολή, σύγκρισις, εἰκών. Quæ omnia digeſſimus accuratiſſimè in libris Poetices. Μὴ πληροῦσθαι. axioma in hac negatione. Non impleri ſucco, ſucci affluente materia: quoniam ſuccus Oleum eſſe oportet. at materia aqua eſt quę nequeat trãſmutari. Ἄτοπον, abſurdũ. non eſſe locum in natura huic propoſitioni. Τῆς τροφῆς. Si aquæ ſunt alimenti materia: videtur alimentũ accedere, cùm accedit aqua: plenitudo accedit, cùm accedit aqua: plenitudo accedit, cùm accedit alimẽtũ. Non probat: quia vel fortuita manifeſtũ ſit ſenſione vel conſulta experientia. Siquis enim affun-

B dat aquam, deprehendet repleri ſucco fructus. Itaque duplex argumentũ à caſu & ab arte ad probandam naturã hanc. Aliud addit experimẽtum. Siquis immaturas premat Oleas, minus prodire ſucci. Eas deſignat à calore: λευκὰς enim vocat.

Πασῶν δὲ ἀρίστη. Contrà, quæ poſtremæ omniũ lectæ fuerint, Olei plurimùm exhibere. hîc animaduertendũ, ne ſubſit fallacia. Namque immaturis maturæ cõparatæ plus effundunt. At (ſi, quod aiunt illi, verũ eſt) vtræque maturæ cõparatæ, & quæ ſub arcturum, & quæ pòſt lectæ fuerint, non erunt poſteriores prioribus pinguiores.

Διὰ μὲν γὰρ τὴν πλείονα. Hîc tota vis argumẽti latet: quam, vti videbimus, tollere nequit ſequẽs iudiciũ. explicemus. Solùm poſſũt huic obiicere, ſuccum illum ſuperuenientẽ non coqui in Oleum,

C quia calor deſit. hîc igitur hunc prætextum tollit. ait igitur, ab ipſo frigore perfici. hoc erat illud διὰ τὴν πλείονα. dic modũ hunc perfectionis. dat τὸ κεχειμάσθαι. Hyemis frigore exercitus. Dic effectionem & cauſam mediã inter frigus & maturitatẽ. dicit ἀφῃρημένου τοῦ ὕδατος. Ecce: quantum aquæ nimiũ prohibet oleitatem, tantum exuggitur Hyemis frigore. Reliquũ verò perficitur: hoc eſt, λοιπὸν ἐκπεπτεῖσθαι μᾶλλον. & dicit μᾶλλον: quia minus γενſi commodiùs perficitur. Et ſanè ſunt fructus quidã, qui volunt Hyeme tangi: vt Olea, Zizipha, vua genus quoddam. etiam Cydonia ſera ſunt.

Ὁ μὲν οὖν λόγος. in hac tertia parte ſtatuit iudicium ſuum. partitur autem bifariam. Primùm oſtẽdit, Oleum priùs ineſſe, quàm nigreſcant. Iam hoc nihil deſtruit: illi enim quoque ſic ſentiebant:

D ſed minus. Ideirco addit καὶ καθαρώτερον, & purius, vt vtrum ſit illud Oleum. Illud autẽ quod fit poſt imbrium acceſſionẽ, impurius: multum enim trahit Amurcam ſecum. Ἐκ γὰρ τῶν φαύλων. Ex Phauliis quod fit acerbum, album eſt. nigredo igitur poſtea. vbi & id notabis: etiam in cruda ineſſe Oleũ. Non igitur à coctione perfectio. ſi Oleum eſt perfectio: & Oleum ante coctionem dicendum, eſſe Oleum inchoatum. Τὸ δ' ὑμφαίνον. vult obiectionẽ tollere. inquit: non eſſe abſurdum: quòd id ipſum album Oleum ſubamarũ ſit. Hoc enim indicat illud πικρά. Siquidem ceſſat ea poſtea amaritudo: quoniam per ſe Oleum matureſcit. Sic & ſuprà dicebat, aliquando coctiones

fieri per partium ſeparationẽ. Ergo nõ erat prius coctum, ſi coctio fit per ſegregationẽ: & nondum facta ſegregatio eſt. Tũ ſi poſtea matureſcit, non erat antea maturum. igitur imperfectum. proinde perfectius in poſterioribus oliuis. Τὰ τε γάρ. dicerent illi. Ergo minus eſt Olei, ſi poſteaquam factũ fuerit, etiamnum abit aliquid. Nam ex maturo quicquã decedere, neceſſe non eſt, vt amaritudinem deponat. Ad hoc dicit: hanc amiſſionẽ partiũ quarundã, non eſſe propter Olei naturam, ſed ambientis aëris fieri vi, quod & vaſa faciunt ipſa. Ideo dixit: ἀλλ᾽ ὅτι ζυμπαπάλλυσί τι καὶ ὑπὸ τῆς περιέξ τῆς χώρας. Circunſtantia intelligit, aërẽ & vaſa ἀέρος καὶ τῶν ἀγγείων, ſcilicet ὑπό. Ὅτι δ᾽ ἐκ ἀναμένει. validum argumentũ. Non eſſe expectandũ vltimam coctionem pro perfectione Olei. Probatio. fluit enim ex albis. Dicent illi eſſe Oleum imperfectũ: quare & amarum & mordicante acerbitate ſua, quemadmodum cùm ex vua premitur immatura ſuccus. ita digeſſimus hanc diſputationis fluctuationẽ. Nam cùm hactenus videatur pro Oleo, tanquã de perfecto agere, ſubdit. Ex his apparere, nõ eſſe quæſtionem diſcutiendã per actum & potentiam. Quaſi Oleũ in immaturis ſit potentia, quod futurũ ſit actu Oleum in maturis. Mihi tamen optima videtur illa diſtinctio. ſiquidem ait materiã Olei futurã. Vtinã verò vnum quempiã ex Scotiſtis & Vualteriſtis audirem tractantẽ hæc: pauciſſimis verbis plura, meliora, ordinatiora, quaſi ex ipſis rebus expreſſa longè commodiùs perciperemus. Τίς οὖν αἰτία. Hac portiuncula partis huius tertiæ quærit cauſã: quare vel nulla, vel perpuſilla fiat acceſſio poſt arcturum. Et ſicuti ſuprà dubitat atque cõmittit aliorũ fidem (ὡς λέγουσιν) ita hic moderatur illis verbis. Ἢ ἁπλῶς, ἢ οὐ ζφόδρα τις: vel nullum vel non magnũ fieri augmentũ. deeſt verbum αὐξάνεσθαι. Ἀμφότερα γὰρ ἄλογα. ſcilicet nihil augeſcere, & multum augeſcere. Primum: quoniam additur materia. Secundum, quia multa cùm ſit, mutari nequit. Μᾶλλον δὲ θάτερον. familiarius dixiſſet, μᾶλλον. Nam ſi dicas, μᾶλλον ἄλογον: erit ἄλογον ſubſtãtiuum. Verũ verò ſit illud, non declarauit. puto maluiſſe, nihil fieri. Ἢ περὶ τοῦ. Problematicè ſoluit. An, inquit alia eſt pulpæ, alia ſucci maturatio? Pulpa ſanè ad vtrunque, ſed vſu diuerſo, vel ad eſum vel ad Oleũ. nãque ad cibũ opus eſt amaritudinis abdicatione. Ideo dixit: οὐ τοῦ γὰρ δεῖ, in neutro: cùm tamen referat τὴν ἐδωδήν. Τοῦτο δ᾽ ἐν ἀλλοιώσει. Indicat quomodo guſtui appareat idonea. in terreſtris ſubſtãtiæ alteratione, quam quidã σῆψιν appellarint. Ita conſulit eruditioni: vt etiam errores afferat antiquorum. Stultè namque detorqueat ad putrefactionem, ad vſum, aut ſignificatum ad rem naturalem. Καὶ γὰρ δρυπεπεῖς. Demonſtrant illi Druparum exemplo, quæ ſunt putrefactione aptæ factæ ad edendũ quæ oſtentatio fatua eſt. Aliud enim matura Oliua, vt Drupa: aliud marcida. nam quæ marceſcunt è Drupis, item abiiciemus. Hæc igitur eſt pulpæ maturatio: illa verò ſucci. Τὸ δ᾽ ἔλαιον. Oleum verò ſucci mutatione: id eſt hu-

A moris, non carnis. At humor excoquitur multo calore, quo laboratur ante arcturũ: minore verò pulpa, quæ poſt arcturũ creſcit. Ergo quia eſt Oleum operoſius, diuturniore ac validiore opus habet opifice. χαλεπώτερον, operoſius. δημιουργεῖσθαι, cõfici. Quia naturalis calor architectus eſt à ſolo & aëre, materia & inſtrumentum. Καὶ ἐλθεῖν. tempus declarat ante arcturum. Quia præuenitur conturbatio illa totius maſſæ terreſtris, & aquæ quæ contingit poſt arcturũ. itaque amurcæ plurimùm. Ante arcturum fluit puriùs: quòd declarauit voce illa, ἀναμίκτῳ, impermiſto. Quaſi ſubeat aqua multùm terreas partes, quæ idcirco in amurca fiant ignauæ. Nãq; in Olea immatura ſolidiores non miſcẽtur ſucco. Ἄμφω ταῦτα. ante arcturum, vtrunque vnum: Olei elabora-
B tio à calore: alterũ conſtantia terreſtrium partiũ pertinax, quæ propterea ſucco miſceri nequit.

Πρὸς ἀρκτοῦρον, ἀντὶ τοῦ, περὶ ἀρκτοῦρον. ad arcturum. Ad, enim vt eſt adiectionis nota, ita & excluſionis Ad parietem, prope parietẽ ſimul eſt, & extrá. Ὅτι δέ. concludit contra obiectionem, pro prima ſententia. Olei copiã neque in alimenti copia, neque in Oliuæ pulpæ conſiſtere multitudine. probat clariſſimis exẽplis. nã ſi pluuius annus ſit, minus Olei. hoc à natura in tempore. Item ab arte: ſi rigentur Oliueta, minus Olei. Aliud argumentũ à natura in ſpecie, quod priori coniunctum oportuit. Cęterùm iſti Græci ſemper in ſuis diſceptationibus patiuntur iactationẽ: id quod ad faſtidiũ vexati, ad faſtidiũ monuimus. A ſpecie igitur argumentũ m. Quarum os paruum, Pulpa multa, minus edunt Olei. & nomine deſignat ſpe-
C ciẽ, tales Phauliæ. non ergo in Pulpa Addit axioma, id ita naturæ ordine laboratum Niſi mauis dicere: naturam laboraſſe potius quàm elaboraſſe: id eſt non potuiſſe vtrique ſufficere. Id nãque ſonant verba illa: ὡς τῆς φύσεως κεκμηκυίας. Vt & alior ſum & aliunde ſit tum pulpa tum Oleũ. Sequitur aliud à locis argumentum. Οὐδὲ δὴ ἐν τοῖς ψυχροῖς Neque in frigidis multùm præſtare quenquam Olei. ergo à calore ἰσχύειν non rectè valent. quaſi Oleæ robur Oleo cenſeatur. Ἀλλὰ αἴσχει πολλήν. aut tẽpus, aut ipſe vorauit verbum.

Ὁ καὶ ἀπορεῖται. eadem breuitas. Non enim, quód nunc hic dicit, dubitant: ſed ex iis omnibus patet, quid in quæſtione ſit ſentiendum.

Lego ἡ ὕστερον, non ἢ quæ amaritudo ceſſet poſtea. Et συναπάλλυσί τι καὶ ὑπὸ τῆς περιέξ τοῦ χυλοῦ: nõ, vt corruptiſſimè legitur. Et δρυπεπεῖς, nõ
D ὑδροπεπεῖς.

Theodorus legit τοῦ αἰεὶ λαπηλίον, non ſanè admodum placet. Εἰ δὲ τῇ ὥρᾳ Theodorus legit οὐ δὲ τῇ ὥρᾳ: & addit de ſuo: qui certè pro caſu habendus eſt: peſſimè. Quis enim caſu putet arcturũ occidere? Neque negauerit Philoſophus: qui illico fatetur, vtramque cauſam vnam eſſe.

Et omiſit διὰ τὸ κεχεῖσθαι at tempori conuenit poſt arcturum. Quare conferenda ſunt hæc cum ſuperioribus vbi tractantur hæc eadem.

Ὀλιγότερον, parſimoniæ pudei lapſus. Nam cui par-

cui parcit natura tanquam hæredi? Η῾ σαρ-κῶν μὲν at non eadem. puto ſcriptum reliquiſſe an.

Εὐσαρκία, pleno corpore. nemo intellexerit multa pulpa. quare non, carne? an Vallam metuebat? Ὅτι δὲ ἡ σὰρξ πολλὴ, πυρὴν δὲ μικρός. Theodorus non inſtituit hanc propoſitionem ad apparatum concluſionis: ſed formauit quaſi ſententiã cum cauſæ nota, ſic. quia multa caro, nucleus paruus. At hæc non pro nucleo profitetur Philoſophus, ſed per carnem & nucleum, de Olei exiguitate, neque verum eſt. Nucleus enim grandis in maioribus quibuſdam. Κοκκυμηλέας. Sequutus eſt rectiſſimè ſecundam interpretationem.

CAPVT XVI.

XVI. *Capitis argumentum. Cur gelidis locis Vua ſucco non careat, Oliua careat. Solum calorem efficere ſuccum Oleæ. frigus autem etiam vini.*

AIA' τί ἡ μὲν ἄμπελος. Ex hac dignotione cauſarũ in ſucco & pulpa Oleæ, texit corollam pulcherrimam in eius comparatione cum Vite. Quærit ergo quare in locis gelidioribus Vitis fructus ſuccum habeat, id eſt vinum reddat: Olea non reddat. Reſpõdet ex prædictis. Olei naturam opus habere calore multo: vinum etiam à frigore poſſe confici in ipſis vuis. Itaque patet quare liceat hoc hic quærere. Vtrunque enim dixit iam: à calore Oleum, à frigore etiam vinum aliquãdo: quemadmodum ad Rheni ripas. In vltima Capitis parte redintegrat memoriam illius effati, quod & ſuprà dicebat. Repetit autem exemplo Ægyptiarum Olearum. Qua in terra quæ Oliuæ ſint plus corpulentæ, minimum reddant Olei: quæ minus, plus. Ἐν τοῖς χειμεινοτέροις. χυλὸς hic & ſuccum, & ſaporem ſimul ſignificat. cõmodiùs dixiſſet χειμερινωτέροις. Namqꝫ ſuperlatiuum illud vtriuſque plantæ naturam excedit. Si dicas, loca gelidiora: comparatio fiet locorum ſimilium in ferendo, diſſimilium in æquè ferẽdo. Duas cauſas dat. prima iam dicta eſt: facit ſyllogiſmum. Caro conficitur, non ſuccus ſine calore. In vuæ carne ſuccus eſt: in Oleæ carne non eſt, ſed ſeparatus. Duo cõiuncti ſyllogiſmi. Concluſio duplex, quæ erat in propoſita quæſtione. vua ſuccum dat: Olea non dat. Totius rei momẽtum in eo eſt: quòd vuæ caro eſt ipſemet ſuccus: ſiquidem expreſſo vino remanet nihil præter folliculos: quod ſanè animaduerſione dignũ ſit. Id verò loræ multo alioquin humore perpauxillũ ſaporis dare quit, ſucci penè nihil. ideo dixit καὶ ὅτι πρότερον. Ι῎σως, non ſolùm in carne eſt, ſed etiam fortaſſe prius quàm caro ipſa. An hoc verum ſit: animaduertere dicet in ipſis vuarum primordiis. Suprà quoque dicebat, initia vini eſſe aquea. At è cõtrario, ſuccus Oleæ longè poſterior eſt ipſa pulpa, & omnino aliud ab illa. itaque fracces admodum carnoſi. Addidit autem καὶ κυριώτερον: quia nõ ſine periculo potuit profiteri: ſuccum antecedere

A pulpam in vua. Videtur enim caro ſtatim poſt flores in acinulis ipſis abſque ſucco. Ait ergo præſtantius eſſe, & in quo potiſſimùm laboret natura. at ſecus in Olea. Nam tametſi præſtantior itẽ ſuccus eſt quàm pulpa: pulpa tamẽ ad hominis vſum nobilis admodum. ne hoc quidem explet animum. Nẽpe detractis vtrobique ſuccis, tam fracces quàm flocces nobis ad cibum nulli vſui ſũt. Antequam verò exprimantur, in vuis quidem recẽtibus penè nihil aliud quàm ſuccus: in Oleis nihil penè ſucci. In paſſis vuis caro, non ſuccus, quẽadmodum in Oleis paſſis: quibus veſcitur duriſſimi victus gens Calogerorum. Ὅτι ἡ θερμότης. Vltima ratio eius, quod aiebat: ὅτι ἡ δυνάμεις εἰς τὴν σάρκα: hic idẽ aliis verbis. ἡ θερμότης, eſt

B expoſitio τῆς δυνάμεως. Et ποιεῖν ἔλαιον, valet illud εἰς τὴν σάρκα. Eò namque natura tendit Olei opere fruſtrata. Η῾ ρεῖ μὲν γάρ Probat quòd valido calore opus habeat Olei creatio. Affert autẽ duas ad magnitudinem conditiones. & intenſum eſſe oportere, & diuturnum. Omnis enim impreſſio eſt, aut à valida vna, aut à non validis multis continuatis actionibus. Vbi verò vtrunque eſt, magnum opus ex magnis ac multis operis euenire, neceſſe eſt. Quamobrẽ Vere nullũ fit Oleum, quia calor exiguus: in Æſtate non bonum, quia nondum regnauit ſatis: in Autumno fit, quia calor & inualuit Æſtu præcedente, & diu inſtitit. Fuit enim vigor in Æſtate, diuturnitas ad Autumnum. Quæ verò ſequuntur verba, quorſum euadant,

C me ſanè latet. Ait enim: ἐκεῖ γὰρ δυνάμενοι κατακρατεῖν ὁ ἥλιος. Non quit amplius dominari ſol & vincere atque immutare. at hoc potiùs aduerſatur ſẽtentiæ. Si enim fit à multo calore, tunc fieri decet, quum ſol multus eſt. quid ergo commendat ſolis imbecillitatem? Sed iam pugnauit: in gelidioribus non fieri. Simul dicit: Æſtate fieri non bonum, ſed Autumno: quo tempore mitigetur Solis violentia. Deinde ſubdit: Æſtate fieri: quoniam ſuccum aqueum, qualis eſt vini, coquere frigus queat, à quo nequeat Oleum coqui. Τὰ ὕδατα δέ. repetitio ſuperiorum. Aquis augeri pulpam: nẽpe & concreari: aquis verò tam cęleſtibus quàm per rigua demiſſis. Τὸ δ᾽ ἔλαιον ἄμικτον. ſicuti quãdo factũ eſt Oleũ, ſeparatũ videtur à pulpa: ita intus quoqꝫ aliud eſt à pulpa. Quãobrẽ ſi eſt aliud, non fit ab eadẽ cauſa. Nõ igitur ab aquis, vt à materia

D quę locis frigidis abundat: non à frigore, vt ab efficiente quo loca illa cæleſti vitalia ſunt. Ἐν Αἰγύπτῳ δέ. ſpecies Olearum Ægyptiarum ἀνέλαιον, inquit, eſt: Oleo faciẽdo inepta: non enim Oleoſę ſunt. Θάτερον δ᾽ ἐλαιῶδες. Alterum genus vtile & pingue. Neceſſariò poſuit: nequis arbitraretur, id à regione fieri: quæ calida quum ſit, eo nomine multum Olei profiteri debet. Alias igitur ſpecies in eadem regione ferre. Nota loquutionẽ θάτερον. Atqui Olearum permultæ ſpecies: hic eſt nota duarum tantúm. Intellexit alteram partem diuiſionis: ἀνέλαιον, ἐλαιῶδες: per quam conſtant faſtigia ſumma duo: ſub quarum altero, ſcilicet Oleifero, multas eſſe ſpecies agnouit: ait enim, πολ-

λὰ γάρ. dicuntur autem AEgyptiæ, non quòd vel ſolę, vel ſola in AEgypto reperiantur: namque & illi vtuntur oleo elegantiſsimo: & illę, aut eis ſimiles tum in Africa, tum in Hiſpania, grandiores ad cibum, non ad ſuccum: ſed á Græcis ita nominabantur, quoniam in Græcia non eſſent, aut eò tranſlatæ ab AEgypto.

Lego χυλὸν ἔχει non autem ſine verbo: vt mutilè vulgò legitur: neque ἄχυλον, vt peſſimè ſcribitur à quibuſdam. Et μεγάλων ἀνέλαιον δὲ, non autem ἔλαιον.

Theodorus, χυλὸν ἔχει: ſapore non caret. χυλὸς hîc ſuccum, non ſaporem. de vini & Olei loquitur ſubſtantia, non ſapore. Ἀλλὰ τὸ μετόπωρον. Autumno melioreſcit. Adiunxit verbum συγχρηστικῶς, quia dicebat τὸ δὲ θέρος οὐ χυλόν. Theodorus, quum legeret ἔλαιον: non, quemadmodum emendauimus nos, ἀνέλαιον: neque videret expediri ſentẽtiam poſſe, ſuſtulit: magna iactura diſputationis. Vult enim, quod & ſuprà iam bis, demonſtrare: vbi pulpam, ibi minus Olei.

CAPVT XVII.

XVII. *Capitis argumentum. De aliis agit plantis, quæ cum Olea communem habent proportionem, ad Oleoſæ naturæ generationem.*

PERI' μὲν οὖν τῆς τοῦ ἐλαίου γενέσεως. Poſt explicatas cauſas generationis vtriuſque liquoris, Olei ſcilicet ac vini, procedit ad ſimilem naturã aliarum arborum Oleoſarum, de qua nonnihil ſuprà: vbi totum genus illud κελύφη, ſicut & hîc appellabat. Ait harum fructus Oleum continere poteſtate quadam: procedẽte poſtea tempore actu conformari Oleum intus.

Τῶν λίπος ἐχόντων. Quia ſi ab Olea Oleum, à Nuce Nuceum dicetur analogia. Ideo genus ad omnia dixit λίπος: quod adiectiuũ apponit Homerus Oleo. Συμφωνεῖ τ' ἄν. omnia conueniunt. Quippe anno pluuio maceræ Iuglãdes. itẽ alia naturę ſimilitudo. Vetuſtiores Nuces plus Olei dare, ſicut & Oleas. Quòd ſi, inquit, aliud Oliuis tẽpus, aliud Nucibus atque Amygdalis conſtitutũ eſt à natura, id non ex Olei concreatione, quæ calorẽ ſibi requirit, ſed ex arboris ſpecie factũ eſſe, atque etiam ex ſuccorum differentia. Ideo dixit: διαφορὰν ἢ τῆς φύσεως ἑκάστων, ἢ ποιῶν τι τὸ λιπαρόν. Nẽpe Iuglandes tẽporius matureſcunt: propterea quòd eſt aerea pulpa magis Amygdala etiamnum citius ſciſceo eſſe Iuglãdis Oleũ craſſius. Quoniã craſſitudo non eſt in pulpa retenta, quẽadmodũ in Olea dicebatur. Amygdali verò ſubſtantia tenuior tota: ideo maturius perfici. Ἢ τῷ τρόπῳ. Tertia animaduerſio à modo generationis. Quoniam gignitur in Iuglande alio modo quàm in Oliua. nempe cum pulpa magis confuſum. Iccirco vetuſtate ſeparatur: fermenteſcit enim intus: tũ educuntur partes tenuiores Fortaſſe verò, quemadmodum in ſeminibus quibuſdam agnoſcebamus, calor internus non tam educit immiſtas illas

A tenues, quã attenuat craſſas. Argumẽto eſt: quòd Oleum facturi priùs torrent ipſas Nuces.

Δυνάμει ἔχει. quod & ſuprà dicebat. Tum addit, quod ſtatuebat, quorundam modum. dicit modum. Τοῦ ὑδατώδους ἀπογινομένου. abeunte aqueo. item συνισταμένου εἰς λιπαρόν. rectè ſane. Non enim conuenit inter aqueum, & pinguem: ſed abſiſtit pinguis atque in vnum coit. Tertia conditio πεπεμμένου, concocto. Quia non omne pingue Oleoſum, antequam Olei formam induat.

Τῶν δὲ καρυωδῶν. Videndum an verum ſit, horum καρυωδῶν ſiccam eſſe pinguedinem. Amygdalo namque, ſicuti dicebamus, admodum aerea. itaque dulcior quàm Oliuis. Sed intellexit: minus Olei reddere. rationẽ non dixit. ea eſt. Quia miſta B magis & minus expreſſa in ipſa cõſtitutione. Huius rationis ratio à fine. Nempe cibo potiùs apparata quàm ad ſuccum à natura. Εἰ μὴ ἄρα Niſi, inquit, calor internus coerceatur, qui conficiat eam ſeparationem. Id fit per tẽporis tractũ ab aere obſidente: quamobrem etiam ranceſcũt. Rãceſcunt autem magis aere calido circumfuſo: quod eſt additamentum adueniens naturali ad exceſſum. Iure verò ſcereuimus hæc à ſuperioribus certo Capite: quia materia ſeparata eſt τῶν καρυωδῶν, ab ea comparatione quæ fiebat inter Oleum & Vitem. Potuiſſet autem multas alias item recẽſere naturas ex fruticum ſeminibus, Sinapis, Eryſimi, Rapi, Lini, aliis. De Indicis Oleis ſatis alibi diximus.

Theodorus illa verba: συμφωνεῖ τ' ἂν ἐκ πάντων: C retulit ad conſenſionem atque concordiam Philoſophorum, qui tractarunt hæc. quemadmodum inter omnes conuenit autores: nos verò ad vtriuſque naturæ conditiones. Eas enim eſſe perſimiles, longè ſanè iudicio meliore. Vt, ἐκ πάντων, ſignificet, omnino & vndecunque. Ταῦτα γὰρ δύναμιν μὲν ἔχει, τὴν δ' ἐνέργειαν ὁ χρόνος ἀποδίδωσι. Cùm tamen diu manſerint, ecu Nuces, vim certè obtinent: actionem verò temporis ſpatium educit. nõ rectè digeſſit. Attribuit enĩ illis vim Theophraſtus ſemper, etiam ſi non diu ſeruatæ fuerint: actu verò fieri Oleum ex ipſa diuturnitate. Itaque τὸ χωριζόμενα ſeorſum eſt, quòd ipſe commiſcuit. Præterea non eſt actio hîc, ſed actus ἐνέργεια, longè maxima differentia in ſcholis Philoſophorum. Non enim tunc agunt nuces, ſed in ipſis agitur: id D eſt elicitur Oleum, vt ſit actu. Eſt autẽ actu quod per ſe eſt, & ſeiunctum à ſuis cauſis. ita vt non habeat opus aliquo adiumento, vt hoc ſit quod eſſe debet. Nam antequã ſint vetulæ, earũ Oleũ adeò eſt cum pulpa miſtũ, vt eſſe queat ſeorſum ſeparatum. nondum tamen eſt. Itaque dicitur eſſe intra ſuã cauſam, id eſt ſub imperio eius facultatis quæ ipſum ſeparabit. Hęc aliquãdo faciet, vt ſit ſegregatũ: & tunc erit, vt loquuntur Metaphyſici, ἐνεργείᾳ ὄν. Aſt actio eſt cauſæ: Olei autem paſſio. idẽ hîc eſt ἐνέργεια, quod & alibi ἐντελέχεια. nemo verò dicat ἐντελέχειαν actionẽ. item ἀποδίδωσι aliud valet quàm educit. Non enim educit actum tẽpus, ſed exhibet.

CAPVT

CAPVT XVIII.

XVIII. Capitis argumentum. Odores partim ſimul ipſis cum ſaporibus ſentiri: partim nonniſi affricatu ſubiecto. & quare. Non habent neceſſariam communionem appellationum ſapores & odores. Olera quædam eſſe odorata,quædam non eſſe. Dul cem ſaporem non vebere odorem ſecum. Amara eſſe odorata.

ΑΠΑΝΤΩΝ δ' ὅσα. Hîc omnino inſtituit aliam materiam,nempe odorum ſaporúmque affinitatē:quamobrē demiror,cur Theodorus non hæc diuerſis item Capitibus deſignarit. Docet igitur odorũ ſaporúmque neceſſitudinem,multis modis. Vnus eſt ex ipſa cauſa: quaſi videātur à ſaporibus odores naſci. controuerſum hoc: confeſſum illud,eſſe comites. Alter modus ab efficacia docet odorum differentias. Quoſdam illico in veſtibulo guſtus ipſius apparere ac quaſi extare. Alios nõ ſtatim,neque niſi manſa deferente vtrunque ſubſtantia, aut affricata.tertius eſt ſecundum appellationes. Tametſi quidam quibuſdam ſint odores aſſeclę ſaporibus: non tamen ſaporum nomina ſequuta eſt odorum ratio per eaſdem voces. Quartus,per ſubiecta in iiſdem generibus. In omnibus Oleribus ſapores eſſe:in quibuſdam odores item ineſſe,in aliis non ita. Quintus cognationem ſtatuit odorũ aliquot certis cum ſaporibus. Aut enim:cum dulcibus nõ eſſe,cum amaris eſſe. Ἀπίπτον δ' ὅσα. Sanè non erat odorum natura ſaporibus aſtringenda. Ineſt enim quibuſdam corporibus naturalibus, ac non paucis quidem,quæ tamen nullius ad vſum cibi recipiantur. recenſe glebas & lapides,& metalla,etiam nonnihil animaliũ. Cæterùm hîc cum ſaporibus ſunt coniuncti:quia de plantis agit,quę ſapores afferunt,vel tanquam cibariæ,vel tanquam medicatæ. Θλιβόμενα.nonniſi fricata & mota. Intelligit motionem partium tenuiorum,quæ fit,aut fricando,aut mũcēdo,aut ſuccutiendo. Velut liquida quędam ſpirant magis agitata vel conturbata. ſunt tamē,quibus ad nares olent æquè omnia, quæ ad palatum. Καὶ πάλιν. oſtendit planè mutuum affectum. Nam quemadmodum ſapida manſa odorē excitant:ita odor excitat mādentibus ſaporem. Hæc ita fieri:propterea quòd valde vicini cohæreant ſenſus ii. Mihi verò nondũ vel ſenſu, vel intellectione potuit capi: quomodo faciat,odor ſaporem. niſi velit dicere de ſimilitudine. Vt qualis percipiatur odor antequam guſtentur: talis quoque guſtantibus ſentiatur ſapor. Ἀλλὰ τέλον τινα. Quinetiam ſenſilia ipſa eſſe affinia & proxima,modo aliquo. Senſum enim vtrumque ad palatū eſſe:guſtum ſubtus, Olfactum ſuprà. Sub palato cùm afficiunt ſapores, ſuprà palatum eodem tempore odores afficere.

Ἡ ἡ ἐν καλῶς. Quibus vltro citróq; cognitis,rectè ſtatui poſſe:odores eſſe pro ſaporum modo. Κατὰ χυλοὺς,ſecundum ſaporum rationem,odores πλεῖν, perfici. at ſuprà mutua dicebatur affectio. Nempe & à ſaporibus odores & ſapores ab odoribus excitari. Nota γ frequens huic Phi-

A loſopho.vnde,quare,quocirca. Quòd autem recte ſentiamus:non debere intelligi,odores è ſaporum natura conſtitui, ſed ab aliquo tertio vtrunque.ita vt τὸ κα non ſit nota cauſæ,ſed ratio modi: non,inquam, vt dicatur, à ſaporibus odores prodire:ſed pro ipſius odoris modo,eandem cauſam, quæ talis tantique odoris autor extiterit.talē,tantúmque ſaporis imponere. Quòd,inquam,ita ſit, patet ex conſequentibus. His,inquit,eliditur eorum opinio, qui eos aiunt eſſe congeneres, atque ab eodem principio conſtitui. ideo dicebat ἀπὸ ταυτοῦ γενομένων.ſed addidit πως:quia non ſunt penitus idem.non ergo penitus eadem cauſa. Sed vult dicere: inter alios duos ſenſus nullos ita conuenire. Α' δὲ ἡ διὰ διαλῶν. accuratius duo conſideranda. Vnum,quomodo iidem ſint:alterum,

B ſi ſunt idem:quatenus ergo differant. Hanc tamen dimiſit hîc diſquiſitionē: quia eſt vniuerſalis contemplationis,& pertinet ad libros De ſenſu & ſenſilibus. Οὐμὴν ὁμωνυμοι. Alia pars quę dicit: tametſi inter ſe conſequuntur,tamen non habere cõmunes appellationes. Hæc quoque pars ſuperiori adiungenda eſt,non in aliud caput traiicienda: ſiquidem mox eandem ſocietatis atque affinitatis tractationem continuabit:tum generationem per ſubiecta:veluti cùm dicit,aliter atque aliter ſe habere in Oleraceis. Tum per ipſorum eſſentiam, cùm dicit dulcem & amarum non eadem ratione odorata eſſe. Παρὰ γάρ.ex vſu arceſſit notiones. Nõ fuiſſe in more poſitum, vt amarus aut ſalſus diceretur odor. Dicimus enim Abſynthii, & Maris,& Olei,& Sorbi odorem: at de iis neq; amarum. neque ſalſum, neque pinguem, neque a-

C ſtringentem. Ita gratũ Galeno facit: cùm Archigenem impugnat ſatagentem nominum eorũ quę pertinent ad dolores. Οὐδὲ γὰρ οἱ χυλοὶ. Suprà conuertebat mutuò naturas:nēpe reciprocè inter ſe ſapores & odores excitari. Hîc dicit odores accedere ſaporibus:non tamen odorũ nomina nominibus hærere ſaporũ. Id volunt illa.οὐδὲ γὰρ οἱ χυλοὶ δρίμεις. dixit δριμεῖς: quia ſanè acres odores feriũt nares:quemadmodũ ſapores acres feriũt palatum. Ἀλλ' ἐγγυτάτω. Tametſi nomina non communicantur: res tamen ipſæ proximæ ſunt.

Ἐπεὶ ὡσαν. Suprà ſcribebat de lacteo,& vinoſo controuerſiam: eſſéntne ſpecies ſeparatæ,an confeſſis generibus attributæ. Nunc etiam mel addit,& quod plus eſt,aquam: quæ tamen ab omnibus,illa quidem pura,pro inſipida cenſetur. Quæ ſequuntur,clara ſunt ex ſuperioribus: ſunt enim repetita.

D Repetit autem,vt oſtendat diuerſitatem odorum. Ταῦτα μὲν οὖν. Tranſit ad aliā partem,in qua eſt illorum aſſertio:cùm dicebat de odoris excitatione, quæ fit à ſapore. Per ſaporem odorem excitari,non eſſe præter rationem: quippe ὄσμα dici quædam quæ in guſtu referant odorem quoque.leuicula ratio.Non enim fit à ſapore id, tanquam in eo ſit odor:neque à guſtu,quaſi ſit is cauſa,quomodo loquuntur,actuans odoratum: ſed per accidēs. Motus enim & partium attenuatio, cauſa eſt vt percipiatur odor ille. nam hoc

quoque à tactu ſit. Suprà ſanè profitebatur: quędam ſtatim odorem ſpirare: quædã nonniſi affricata. Hęc erat vniuerſaliter enunciata propoſitio: nunc ad Olera tantùm aſtringit. Anethum & alia nonnulla ponit in prima claſſe: in ſecunda lentem ſtatuit, & alia præſertim ſi ſicca ſint. vbi videmus ſupraſcriptæ definitionis delineationem. aiebat enim eſſe τὴν ὀσμὴν ἐν χυλῷ. Hic contrariũ in contrario: τὰ ξηρὰ minus odorata. Τὰ λαχανηρὰ verò extendit ad Legumina quoque: cùm lẽtem addebat & Cartamum. Καὶ ὅλως θερμαινόμενα. Eſt enim in definitione illud quoque ὑπὸ τοῦ θερμοῦ.

Ἐμφαίνεται. etiam in hoc notat ſimilitudinem. Ait enim ſaporem quoque mandendo excipi. ſanè hoc vel ipſis capellis non incompertum.

Ὡς ἐπὶ πᾶν δέ. Poſtrema Capitis pars: vbi coniungit ſpeciem cum ſpecie. namque generaliter hactenus loquutus eſt. odorata penè omnia eſſe amara. Huius cauſam dabit poſtea. πικρὸν nõ eſt verum, niſi confundas cum acri. Nam omnium ciborum qui ſunt odorati, maxima pars acris eſt: amara non multa. Item dulcia odoratiſſima, mala Apiola, Melones. Ἔκ δὲ ἀνάπαλιν. adhuc preſſius agit. Bina coniungit genera, duos habitus: amara cum odoratis ex vna parte: ex altera, cõtrariorum habitum cum priuatione: nempe dulcem cum inodoro. eleganter verò loquitur. Τῆς εὐχυλίας ἀρχήν. Cùm ſint duo contraria, dulce & amarum: alterum, id eſt dulcem, eſſe principiũ boni ſaporis: alterum, id eſt amarũ, eſſe principiũ boni odoris. Vt dulce ſit principium conſequẽtium ſpecierum in ſuo genere. Eſt enim χυλὸς genus, εὔχυλα ſpecies, vt loquitur, ſubalterna: ſub qua ſunt multi gradus, quorum principium & caput ſit dulce: amarum autem eſt principium non ſub ſuo genere, ſed proximo: quippe principium odoris.

Ἔργον λαβεῖν. Difficile quicquam odoratum inuenire, quod idem non ſit amarum. Cæterùm præter particularem hiſtoriam, quæ cõtrarij tum teſtis tum iudex eſt: etiam ratio nos amouet ab huius opinionis aſſenſione. Si enim verum eſſet hoc: odoratiſſimum eſſet amariſſimum. Hoc autẽ falſum, ſiue ſummum capias in moſcho: ſiue ſuauiſſimum in Viola: ſiue mediocrem per cæteros gradus. Eſt illud animaduertendum: hic omnino velle ſaporem eſſe odoris formale principium. Componit enim cum dulci, quod ſanè ſtatuitur pro formali principio τῆς εὐχυλίας. Quoniam verò non rectè veritati ſatisfacit hoc, explicauit quid intelligit εὔχυλον. Multa, inquit, ſunt εὔχυλα commendabilis ſaporis quæ dulcia non ſunt. Hic etiam quæramus: ſi ſalſa & acida participant εὐχυλίας (ſanè verò adeò in hoc cenſu ſunt, vt etiã dulcibus anteferãtur) quónam modo dulce ſit horum principiũ? Profectò minus exquiſita hæc diſceptatio eſt: tanto minus, quum εὔχυλα facit ὀσμώδη. & dulce, principium τῶν εὐχύλων: & amarum, principiũ τῆς ὀσμῆς. Ipſemet oſtendit eſſe popularem, non autem exactam collationem hanc. Nam poſteaquam comparauit, addidit magis eſſe principium τῆς ὀσμῆς amarum, quàm dulce τῆς εὐχυλίας. Valde enim eſſe difficile, reperire quicquam odoratum, quod item amarum non ſit. at multa εὔχυλα, quæ non ſunt dulcia. Voluit igitur dulce eſſe principium τῶν εὐχύλων, non omnium, non plurimorum: amarum autem maximę partis odoratorum. Expeditiùs diceret: dulce non eſt principium τῆς εὐχυλίας: ſi multa εὔχυλα dulcia non ſunt.

Σχεδὸν δὲ πάντα. Quoniam ſubtraxit à principiis dulcedinis hæc εὔχυλα non dulcia: attribuit ea principiis odoris. at odoris principiũ erat amarum. Igitur εὔχυλον habet partim dulce, partim amarum pro principio. Poſt hæc etiã quod dulci attribuit ὀσμήν: ſed addit ἐνίοτε. Atqui etiã ſi in vno ſolo inueniatur, excludet illã negationẽ. Ita videmus, neq; amara omnia odorata: neq; omnia odorata amara: & nullũ amarũ εὔχυλον. Dulcia oĩa εὔχυλα: non omnia εὔχυλα dulcia: pauca dulcia odorata: εὔχυλα, quæ non ſunt dulcia eſſe odorata.

Κατὰ τὴν γεῦσιν καὶ τὴν τροφήν. eſt expoſitio. Ad guſtum & cibum: quia guſtus cibi gratia.

Legitur καὶ οὐδὲ πόλλης. Aut delendum verbum aut addendum, vt addunt, πολυγλυκεῖς οὐδὲ ...

In codice Theodori legitur; permulta: corrige, permota, κινούμενα, agitata. Εὔστομον. quod agnomen à gratia palati accepit. elegantiſſimé. Μύριδος. Theodorus legit ἴριδος. At Iris non venit ad cibum, ſed Myrrhis: σμυρνίδα vocat alibi: Chærephyllon fortaſſe eſt, atque eadem cum Cicutaria: omnino verò congeneres ſunt: Cicutaria namque agreſtis. Καὶ μᾶλλον ἐν τῶν ξηρῶν, κόσμων δέ. Atque etiam latius illa ſignificant, quæ præarida ſunt. quid ſignificent, neſcio.

CAPVT XIX.

XIX. *Capitis argumentum. Diſputat an ſuccus ſalſus ſit in plantis, ſicut cæteri. Ait non eſſe. In ſalſo nihil gigni, aut parum. Siquid ſalſi inſit, id extra fructum eſſe, tanquam expulſum à natura. Ex aduerſo aſſerit naturalem ſuccum ſalſum quibuſdã. Etiam agricolarum præceptis ſalem aſpergi.*

ΠΕΡΙ δὲ οἱ χυλοί. Nouo modo quæſtionem tractat. Non enim quærit, an ſalſus humor ſit in plantis: ſed illico ponit hypotheſim negatiuam: cuius cauſam quærit ſic. Cùm omnes alij ſapores in plantis inueniantur: quare ſalſus inſit nulli. itaque obturbat admodũ. Primùm occurrit cuidam obiectioni: ea eſt: in fructibus quibuſdam ſalſedinem inueniri. Reſpondet: non eſſe intra fructum, ſed in corijs ac putaminibus. Deinde cauſas reddit multas in hac prima parte: quaſi non inſit. Poſtea diſputat in ſecunda pro aduerſario. Atque oſtendit, eſſe quibuſdam ſuccum naturalem: adeò verò naturalem, vt etiam arte quæratur. Hæc ſumma eſt: argumenta verò videbimus ſigillatim. Ὁ δ᾽ ἀλμυρὸς. Ecce accipit aut ſtatuit pro vero: non ineſſe. neque dubitat, an ſit: ſed cauſam quærit. In ſecunda tamen parte dicit ineſſe. Οὐδὲν γὰρ Occurrit ei quam dicebamus, obiectioni. Non eſſe intra fructum ſalſuginem, non enim in Cicere ſed in corio: at eorum carnem dulcem eſſe. Αἴτιον δ᾽ ἔστι.

Primum

Primum argumentum ab eſſentia & fine. quia ſalſum inquit, non alit. Καὶ ἀγέννητα. & inepta generationi. Eadem namque vis alendi & gignendi Peripateticis: quia nutrimentum fit per generationem. An verò ſit eadem facultas quæ facit ſemen in animali, & quæ gignit carnes in eodem: alibi ſubtilius diſputatum eſt. Probat autem eſſe ἀγέννητον, argumento vtriuſque, tum cauſæ, tum effectus. quia ſalſis in locis nihil gignitur. Ratio vlterior: ἐκδύει τὰς δυνάμεις, erodit facultates. nouum verbum. Καὶ ἐξαιρεῖ τὰς. Igitur his δυνάμεις & forma, & materia. Corrumpit enim vires, quæ ſunt à forma: & eximit materiam: deſiccat enim ſal. Sic & infrà dicit facere quendam μαςιγμὸν in Braſſica. Ἐδίει, accommodatum verbum ſali etiam vulgó. Etiam exeſas ſale Chalcidas, ait Columella. Itaque ſubtracto humido non poteſt rei generabilis fieri concretio naturalis: eſt enim humor glutinum ſiccorum. Et opportunè compoſuit præpoſitionem διὰ: quia ſubdit ac diuidit. ıccirco indurat. vnde illud: durati ſale terga ſuis. Ὁ δὲ ἐς τοῖς ἄλλοις. Argumentum ab vniuerſali cauſa. Quod in aliis prohibet generationem, ipſum vbique videtur eius autor incommodi etiam ſibi. ideo dixit: καὶ δὲ καθ᾽ αὑτὸ: quod reſpondet illis: τοῖς ἄλλοις. Quod aliis incommodat, etiam à ſe ſibi inutile. Intellige, in natura: nam in vita ciuili contrà víuvenit. Augeſcimus enim nobis aliena iactura. Neque aliis rationibus hodie res fit.

Ἐπεὶ δὲ τί. occurrit. Negabat in ſalſis gigni quicquam. At in mari tum piſces, tum plantæ. Reſpondet: & adducit id quod eget maiore probatione. Hoc enim priùs quærendum: an in mari gignatur aliquid. nam hoc hîc falſò negat. Deinde ſiquid gignitur: ex marisne materia generetur, an ex alio ſucco. Et confuſè dixit: primùm γλυκύτητι, deinde ἄλλοις τισι. Quare tu igitur, quænam ſint illa alia. Decuit tamen afferre ad probationem. Nam ſi ſcit, dicat: ſi neſcit, nolit obturbare. Ad excitanda verò iudicia texamus & nos aliud argumentum eodem filo. Dicebat: Id quod eſt inutile aliis ad generationem, inutile quoque ſibi futurum. Dicamus & nos aqua ſibi non conſiſtit: & eſt materia rei conſiſtentis, nempe ſalis. Præterea motus ſeipſum non calefacit, alia calefacit. Ad hæc animal maſculum in alio generat, in ſe non generat: fœmina in alio: in ſe non. Animaduertamus & inconſtātiam. Primùm negat in ſalſis quippiam gigni Mox concedit, ſed non ex ſalſis. At multis in locis de marinis ſcribit plantis, ac de rubri maris inſulis, in quibus ſata rigant marinis aquis etiam poſt imbres. Vbi quum ſcribit, id illarum naturæ deberi, tanquam aſſuetæ ſalſo ſolo: quid aliud, quàm dicat, ſalſis ali? omnino verò alendi opus à natura. A natura igitur tales ereatæ: nam & Bryon marinum, quam Corallinam dicimus, tam eſt ſalſum, quàm ſal ipſum: ſed opponit latenti obiectioni piſces, quum

A ait. Καθάπερ ἰχθῦς. nam ſanè piſcium caro dulcis aut inſipida. vbi etiam conſiderandum. Marini piſces dulces quidem videntur: ſi tamen fluuialibus comparentur, neſcio quid in ipſis deprehendatur. & omnino in cancris, atque oſtrearum cirris ipſis: maximè verò in carnibus cetaceorũ.

Καθόλου μὲν οὖν. Appellat cauſam vniuerſalem: quoniam argumentum ſumitur à tranſmutatione propter alimentum & generationem. Iccirco dixit: Δεῖ γὰρ ἐξ οὗ τι μέλλει. Id quod alicuius materia futurum eſt, neceſſariò eſſe oportet μεταβλητικὸν, tranſmutabile. Sanè demonſtratiua propoſitio hæc habet ſui cauſam priorem illam propoſitionem: generatio eſt tranſmutatio. Tum hæc adhuc in illam reſoluitur priorem. quod fit, neque eſt: quod erat, neq; quod futurũ eſt.

B Poſtremò hæc in illam vltimam, quod fit fieri potuit ſuapte natura. Hæc omnia deſignat vnicum verbum illud, μεταβλητικόν. Subdit autem minorem ſyllogiſmi.

Τὸ δ᾽ ἁλμυρὸν ἀπαθές. Salſum non eſt μεταβλητικόν. inconſideratæ enunciationes. Plura enim ſignificat τὸ ἀπαθὲς quàm τὸ ἀμετάβλητον. Nam etiam ſi non eſſet μεταβλητικὸν ad generationem at intelligeretur παθητικὸν ad alia multa. Et quia fit ab interno calore naturali mutatio naturalis in generatione, atque iccirco opus eſt humoris attractione, qui humor alimentum plantæ futurus ſit: & is plantæ calor non valet ſurſum trahere ſolus, ſed adiutus à ſole, quemadmodum iam ſæpe dictum eſt: ideo cùm vult probare quòd ſalſum eſt ἀμετάβλητον: hæc apponit:

Ὅλως δὲ ἐν τοῖς καθ᾽ ἕκαστα. In ſingulis ſatis

C patet, quòd ex duabus rebus, altera fit, altera eſt. Fit quidem attractio à ſole ſucci lenioris: eſt autem ſalſum omne terreum, & graue, ideo poſuit vtrunque attrahens, ἥλιος καὶ τὸ θερμόν: & vtranque materiam, tum leuem, κουφότατον, ac propterea τρεφιμώτατον: tum grauem, atque iccirco ἄτροφον. ac illud quidem non nominauit, γλυκὺ: quia ſapores quoque alios intelligit: hoc autem nominauit, ἁλμυρόν. quæ tamen ratio nulla eſt. nanque mox dicet: in corticibus eſſe ſalſedinem, ſicuti ſuprà in corio Ciceris, non in pulpa. Ergo plus penetrat, & plus trahitur: neque fit à ſalſo dulcedinis ſeparatio, ſed à dulci ſalſedinis, quæ illam relinquat, & ſubeat. Dixit, ἐν τοῖς καθ᾽ ἕκαστα, in materialibus: quia ſuperius argumentum circa ſpecies verſabatur.

Ἐν τοῖς συμβεβηκόσιν. In accidentibus

D quæ conſequuntur idem, quod ἐφεπόμενα, quia excipitur: quod συμβεβηκὸς; quia contingit: quod σύμπτωμα, quia ſimul accidit. Ἔστιν τε καὶ ἄλλος καὶ ἀναλλοίωτον. Placet vt ſit argumentum ſeparatum. ἔστιν, adhuc.

Ἀσηπτές. Peſſima deductio, & triuialis. Non enim putreſit ſemen, vt ex eo fiat vel planta, vel animal, ſed perficitur. Ideo paſsiones duobus modis euenire dicebat philoſophus, in primo de anima: quaſdam deſtruere, vt putrefactionem

A & mortem : quaſdam perficere, vt intellectiones. Sic ſemen perficitur, & fit actu, quod eſt potentia. Quòd verò ſalſum ſit ἀλλοιωτὸν alterabile, duabus rationibus cognoſci poteſt. Vna eſt de accidente ipſo, id eſt ſalſedine: alia eſt de ſubiecto ſalſedinem deferente. Vtroque modo falſum eſt. Nam ſalſedo vel ipſius Theophraſti legibus diluitur in cibis piſcium. Dulces enim è ſalſis factæ: ſiquidem dulcibus aluntur. Mutatur igitur accidens. Sin de ſubiecto, & ipſa loquitur materia: nihilo magis verum. Quippe ſalſæ carnes mutantur à concoctrice. καταλειπόμενον αὐτοῦ. Concluſio. quod non trahitur, remanet. Hoc eſt, τὸ συναλειφόμενον, ſimul ſcilicet cum dulci. Ergo non miſcetur: ſi ne ab radicis quidem vi trahitur.

B Ἔτι δ' ἐπειδὴ. Aliud argumentum à fine. maior propoſitio ſubiicitur. ea eſt. Quod non minus euacuatur, non multa eget recreatione: non igitur multo alimento. Ponit minorem. Planta eſt ἀπερίττωτον, non habet excrementa, ſicut animalia: quæ in fame coguntur τῶν περιττωμάτων ἀπολαύειν: adeò vt etiam detractis ſcutorum pellibus milites, obſeſſi Hebræi liberorum carnibus, alii putridis cadaueribus vitam ſuſtentarint. Itaque plantæ, inquit, non coguntur quicquam ſuggere, quod inutile ſit ad alendum. Ne hoc quidem argumentum multum facit. Non enim quia menſtrua ſoluit mulier, plus vorat. Non quia deiicit animal, cibum appetit: excernit enim inutilia & aliena, atque etiam noxia: ſed quia conſumitur id quod ſumpſit. At idem in plantis. augeſcunt,
C fœtant, ſuperfœtant. Etiam gummi extrudunt, Nucamenta, Fungos, Gallas, Cachryas, Culices, alia multa. Quamobrem quicunque fuerit præſtò ſuccus, is ſubſtituetur. Itaque etiam ſimpliciter effatum hoc falſum eſt. Habent enim ſua quoque excrementa plantæ. Nam quemadmodum in homine & gallinis pediculos videmus: ſic in illis vermes, vt in fraxino Cantharides. Et ſanè ſua quibuſdam perittomata, vt φάσκος Cerri. Duo verba inculcauit, ἐπισπᾶσθαι καὶ ἕλκειν, euellere & trahere. μόγις, cum difficultate. quòd ſalſugo ſit inepta ad ſubeundum. Ἔτι δὲ γάρ. Probatio, quòd non inſint excrementa plantis. Videamus verba. Excernerentur, ſi ineſſent: non autem in ſuperficie reſiderent, à ſolis vi leuata atque educta eouſque. Puto & in his nonnihil, & in ſe-
D quentibus multum eſſe, quod nos obturbare queat. Hoc primùm agamus. Videntur permiſtæ rationes, & ſimul admittere quod inficiatur. Inquit. Si eſſet planta excrementoſa: ea excrementa excerni oportuit. at non excernuntur. ſanè procedit. Non enim ſoluit aluum aut vrinam facit. demus. Addit. Neque ea reſidere in ſuperficie. Scilicet ſalſum reſidet in putaminibus, vt aiebat, & coriis fructuum. eouſque attractum à ſole. Ecce, quàm multa. Iam fatetur ineſſe ſuperfluum: iam attrahi à ſole: iam penetrare ad extrema vſque. Reliqua que ſequuntur minus mihi nota ſunt: nam & auehuntur ab inſtituto, & δημοκρι-

A ζει. Quid Democritum agat: patet ex ineptiis figurarum. Quod ſint aliena? videtur ex eo quod ait: ſuperflua & excrementa liquoribus ſupernatare: puta, cadauera & maris ſordes. Hoc eſt, τοῖς ὑγροῖς ἐπιφέρεσθαι. Quid ad rem? Erit enim ſalſedo à ſole attracta ad ſuperficiem. Cæterùm inepta ſimilitudo. Supernatant cadauera iam putrida, & aere turgida. Sordes autem tum ea cauſa, tum quia ſpumeę etiam antequam putreſcant. Præterea multæ ſordes in fundo æſtuariorum & ſtagnorum. Salſedo autem eſt in ſuperficie, quia eſt terreſtris excocta, ſicut in mari dictum eſt à Philoſopho. Sibi verò in eo conſtat: quoniam ſuprà quoque dicebat, corticis ſubſtantiam eſſe excrementum nuclei eſculenti. Eſto. Quid
B ergo ſcribebat: relinqui ſubtus, neque trahi ſurſum? Quas verò ponit excrementorum conditiones, haud facilè percipio quorſum euadant: & videntur inter ſe minus conuenire.

Πλατέα, lata: quia latitudo eſt etiam in puſillis corpuſculis, vt ſquammulæ minimorum piſciculorum. Addit μεγάλα. vt etiam ſint ſuæ latitudinis. Tum apponit harum conditionum conditiones: ἀσύμπλοκα καὶ εὐαλλα. incomplexa, & facilè ſeparabilia. Quæ ſunt propriæ quorundam piſcium in ſquammis. Non ſolùm non complectuntur inter ſe, quia non ſunt continuata, verumetiam ne pertinaciter quidem cohærent. Vult dicere non eſſe vnum corpus, vt in Lenticula aquatica, ſed plura, eáque tum lata, tum fuſa. Hoc ideo
C poſuit, quia ſuprà aiebat: ſale αὔξησιν prohiberi. Quare verò ſint lata, duplex ratio eſt: nimirum ab eorum natura, & à natura liquorum, in quibus natant. nam liquores plani ſunt. Hic eſt proportio loci & locati. At eorum natura eſt, in ſuperfluo atque inutili: vnde finis eſt, expulſio. Si expelluntur, ergo æquabiliter expellentur: ſiquidem vniformia ſunt: plana igitur. Sunt autem magna: quia tota exiguntur. neq; ea natura ſuſtinet inire ſecum ſocietatem. Hæc ita hic ſomniare cogimur iucundis diſquiſitionum deliramentis. & omnino Democritea mihi ridicula.

Διὰ τὸ μηδὲν. Haſce naturas eſſe tales, & ſuperficiem tenere, quia nullum ſit ſcalenum, ſed anguloſa. Penitus verò ſtomachus hic. Quaſi verò ſcalenum non ſit anguloſum. Quod autem ſe-
D quitur, καὶ πολυγωνοῦ, oſtendit infelicitatem ſeculi. Forta ſſe legendum περιφεροῦ. parum refert: ſunt enim nugæ. Nam ſi non ſummerguntur, quia non ſunt ex ſcalenis conſtituta: neceſſe eſt vt dicat omnia quæcunque ſcalenis conſtituſitur, ideo ſubmergi: & è contrario. At pila ænea ſummergitur: & ſcalenum ligneum non ſummergitur. Sed hæc poſuit hic Philoſophus ad voluptatem, non ob doctrinam. Itaque ſubdit. Ταῦτα μὲν. Hæc, inquit, an prohibeant, quominus plantis ſalſitas admiſceatur, hinc licet contemplari. Notabis σκαλιῶδες noua forma: ſi mendum non eſt.

Περὶ δὲ τοῦ φέρεσθαι. Manifeſtiſſimū iam hic eſt quod ſuprà dicebamus: præpoſteram eſſe tractationem

tionem

tionem. Priùs enim ſtatuit hypotheſim: in plantis non eſſe ſalſuginem. In ſequenti mox tractu & aſſeuerauit & cauſas adduxit. Nunc quærit cauſas, quibus inſit in plantis ſalſugo. Simillimas labyrinthis animaduertimus apud hoſce Græcos errationes. Videntur enim tanquam clauſis oculis circumferre ſeſe, quoad oſtium nancîſcantur. Interea offendunt ſæpe ipſi: auditorem verò ad cruces ſiſtunt. Quanto præſtat habere quæ velis dicere, omnia in numerato, tanquam milites, quos ilico paratos in acie diſponas? Διὰ τί ποτε ἴσως. Videndum an ſatis exactè loquatur. Ἐγγίνεται, ingeneratur: id eſt, init ſubſtantiã. Tãtùm in ipſius ſubſtãtiæ generatione: ἢ ἐπιγίνεται: aut pòſt accedit generatis. quæ diſiunctio haud temere accipienda eſt. Namque omne accidens naturale poſterior eſt quàm ipſa ſubſtantia, natura ſua: ſimul autem cum ipſa, tempore, nõ omne. Quædam enim ſimul, vt color carnis: quædam pòſt, idq; duobus modis: nempe aut ex principiis ipſius eſſentiæ: vt videre, quia viſiuus: aut extraneis, idque dupliciter: quippe aut à natura, vt apricantibus colorari: aut arte, vt ſemimedicus, qui barbam tingit. Neque mirum, accidentia poſterius euenire: quando etiam ſubſtantiæ agnaſcuntur, vt dentes & cornua, & oſſa bregmatis. Ita hic: ἢ ἐγγίνεται ἅμα. τὰς γενομένας ἀλμυρότητας: ἢ ἐπιγίνεται: vt Braſſicæ addito nitro. Εἰ μὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς. tractat vtrumque. ὑπάρχειν, vt alibi diximus, ſignificat eſſe ὑπὸ τὰς ἀρχάς. Si natura hæc eſt ſub principiis: erit verum nutrimentum. Nemo negare poteſt quin ſit pars. Sin extrinſecus accedit: quærendum eſt, vnde accedat. Duæ poſſunt agnoſci cauſæ materiales: vna ab aere qui ſeſe induerit in meatus: altera à vaporibus humorum qui ab radice attracti, ſurſum efferuntur. Τοῦτο μὲν ἔξω. Magis accedit ad hanc ſententiam, quaſi communi conſenſu recipiendam. Ait enim, minus dubitandum id: extrinſecus accedere ſalſilaginem quibuſdam.

Ἐκεῖνο δ' ἄν τις. Ad illud diſquiri poſſit: vnde inuehatur. Πόθεν, locum ſignificat & principium. Aliud enim à terra eſt, aliud ab aere.

Καὶ ὑπό τινος. vel agente, vel materia. Ἢ κατὰ τὰς ῥίζας. Duo ponit loca terram & aerem: tres materias, aeream ab aere, tenuiſſimam quæ ſeſe induat exhalationem à terra, mediocrem quæ aſcendat: humorem aqueum à terra, qui propter craſſitiem non aſcendat, ſed trahatur à radice. Ἐξανθεῖν. Adhuc perſtat in opinione illa: ſalſuginem in ſola eſſe ſuperficie. Metaphora à floribus, qui ſemper ſunt in ſummo pediculo. Sic effloreſcit è ſaxis ſalſugo, nitri imitatione. Sic ἐξανθήματα puſtulas dicimus, & id genus. Τὸ ἐξ ſignificat πόθεν, non à primo principio, ſed à ſecundo, nempe ab internis plantæ partibus. Nec minus eam fouere pergit opinionem, quæ putat excrementum eſſe. Appellat enim hic quoque περίττωμά τι. Quædam quaſi ſpecies: ideò dixit ἐξ; alioqui non prodiret, ſed retineretur à natura. Φαίνεται δ' ἡ ἅλμη. Salſuginis intereſſe, conſiſtere in ſuperficie. Τὸ φαίνεται, deſignabit, aut naturam talem, aut ſenſũm tantùm. Id eſt ſenſu percipitur: ipſam eſſe ſuperficiariam, non intra pulpas. Ob id ait, ἔξωθεν: quaſi dicat, penitus excluſam. Εἰ μὲν οὖν. rotundiſſima breuitas. Si igitur altera pars vera eſt, ſcilicet quod accedat: ἐπιγίνεται, μετὰ τὴν γένεσιν, ἐπιπολάζουσα. Alteram autem σύμφυτον, ſcilicet συγγενοῦς. Διὰ τί. Quærendum, inquit, porrò: quamobrem in eorum ſuperficie: neque in omnibus, ſed in Cicere & aliis quibuſdam.

Μόνοις. duo poſſunt intelligi. Solis omnino ita vt alia nullam habeant ſalſitatem: & μόνως, quatenus ad ſuperficiem: vt alia quoque ſalſa ſint, ſed non in ſuperficie. Nota verbum & eloquutionem καταλαμβάνεσθαι: ſalſedo cõprehendi. Quoniam aduenire vult poſt generationem. Hoc de verbo. Phraſis illa: περὶ ἐκλυθέντων καταλαμβάνεται. Quaſi τὸ περὶ deſignet ipſam ambientis corii ſuperficiem: Et quia iam bis in Cicere ſalſedinẽ agnouit pro naturali: neque ſolùm conuenientem, vt mox appellabit, οἰκεῖον, ſed etiam neceſſarium: ſiquidem imbribus elota interea planta Cicerifera. Ideo remouet obiectionem, quæ de Roſis præſtò erat, illis verbis. Ὅτι γάρ. Namque ſuperuacaneum eſt, de ſale obiicere, quòd noceat Roſis. Nunc enim loquimur de ſucco naturali, non de morbis. Equidem non interſeruiſſem hoc: nihil enim ad rem.

Καὶ οἰκεῖον, καὶ χρήσιμον. Imò verò ἀναγκαῖον, καὶ κύριον περὶ τὴν ζωήν. Eſt enim vitæ ſi non principium, at principiorum munimentum. Nota verba ἀποπλυθέντων: elotis, ſicut & ſuprà, imbrium vi. Ὅταν ἀνθῶσι. quia tunc πονοῦσι: opere ipſo laborant. Ἐκφῦσι. tertius caſus. ἐκφύοντος abſolutè quum flores exeunt. Ἄρτι συνισταμένοις. nouellis. Tunc enim laborant, non opere alieno, veluti quum florent, ſed pro ſeipſis: propterea quòd tum primùm initiantur vitæ ſacris.

Ἀπόλλυται καὶ διαφθείρεται. Mirum ſi intereunt, quin corrumpantur. Quin priùs corrumpantur neceſſe eſt. Cæterùm more ſuo cauſam ſtatuit poſt effectum, vt alibi de Præceptoris imitatione dicebamus. Eſt autem corruptio cauſa mortis, præſertim quum aſtringit modo & ſpecie: ait enim σφακελίζοντας. Vbi, ſi mendum non eſt, actiuum poſuit pro paſſiuo. Fortaſſe ſcriptum fuit σφακελισθέντας.

Ὅτι περὶ σωτηρίαν. Colorat adhuc opinionem. admittit & interpretatur. Non eſſe ad ſuccum aut ad conſtitutionem, ſed ad præſidium. ſcilicet ſal prohibet corruptionem. Itaque iam conſtitutis ἐπάγει, ſuperinducit ſalem, vt ſuillis tergis œconomus. Igitur acutiſſimè interpretatum intelligeremus: niſi addidiſſet, τὸ πρὸς τὴν σωτηρίαν. Si enim eſt ſalſilago Ciceri cognata, & συμφυής, non eſt ἐπακτόν. Neque ad præſidium ſolùm, ſed περὶ τὸ εἶδος quoque: genus enim eſt tanquam materia ſpeciei.

A φαίνεται δ᾽. Omnino non ſolùm diſcuſſit quæſtionem, ſed etiam excuſſit tum hypotheſim, tum corollaria, & interpretationes. Hypotheſis erat: non ineſſe plantis ſalſedinem. Corollaria & interpretationes erant, eſſe in ſuperficie: non ſimul gigni, ſed à natura induci tãquam tectorium. Nunc oſtendit, in quorundam & folijs & ramis reperiri. Argumentum: quòd guſtu manifeſtò deprehendatur in aquam tranſmiſſa, quæ elota ſint. Ita quod ſuprà dicit ἀπολούεσθαι, hic ἀποπλύνεσθαι. Et addit, non in iis ſolùm, ſed in fructibus quoq. Addit ὅλως, quod cõiunges cum ἀναμφισβητήτως: id eſt ſine controuerſia. quum hæc adiunxit, rurſus fluctuat, dicens, ἐν κελύφει: vt in putamine ſit, non in carne intus: οὐκ ἐν τῷ εἴσω. Ac repetit officium præſidij, quum inquit: καὶ συνδιατηρεῖ περὶ τὸ ἄκοπον. B Κόπος hic φθορὰν ſignificat ex morbo. Accuratius conſideremus. Principiò ſtatuebat, omnem ſuccum omnémque ſaporem ſimul eſſe: poſtea ſeparari, atque abire inutile in tegumenta. Haud ita dudum dicebat: ſalem neque à ſole, neque à natura trahi. hic ait eſſe in putamine. Quis non videt, eius legibus priùs in nucleo fuiſſe? præterea quis putet putaminis ſale nucleum ſeruari? non eſſe verum, palàm eſt in carnibus. Quæ circa os ſunt in pernis rancidéſcunt: propterea quòd ſal eò non potuit penetrare. at circumfuſum eſt. Καὶ φαίνεται. adornat ſuam præſcriptionem. Ait, eſſe in eo naturæ ordine, atque ſi conſiſteret intra nucleum.

Ἤ γὰρ καὶ φυσικὸν, quaſi eſſet innatum. Καὶ γὰρ ἐν ἀμφοῖν. Mira orationis argutia: ſi non deleas C præpoſitionem illam ἐν. Ait in vtroque eſt: in putamine φυσικῶς, in nucleo non φυσικῶς: idque ob conſeruationem. Χλωρὸς μὲν ὤν. adhuc fluctuat. Dum viret, in caule & ſiliqua eſt: quum exiccatum fuerit putamen id remanet. ergo, quod obiiciebamus, ſimul fuit. ergo vt alimonia. Non enim datum fuit ei ſal, ὡς ἥδυσμα, vt homini ad ciborum condimentum. Et quare non reliquit intus natura, quod & commodius ſeruaret & commendabiliorem guſtui faceret? Neque intus gignerentur animalia, quibus opus illud hominis gratia paratum corrumperetur.

Ὥσπερ ἀλλότρια. Ait id à natura conſultò factum, hæc vt ita diſploderentur: quoniam eſſent aliena. Quomodo ſal Ciceri alienum, illud ſi viridis continet medulla: ſi Braſſica pręſefert: ſi palD ma requirit: ſi Crethmon exigit: ſi Soda tota penè ſal eſt, adeò vt etiam *Salſola* vulgò dicatur.

Καθάπερ. adducit exempla non ſimilia. nempe de Cucumerum amaritudine. At longè alia ratio amari eſt: nullo enim modo expetitur, neque pro cibo, neque cum cibo. Itaque à Cucumere excludendus amaror, non à Cicere ſal fuit.

Καὶ ὅτι ἐν Καρίᾳ. Quid in Cariã pyra quæſitum, quæ lanuginem habeant ἀνώδη; Equidem & amplector hiſtoriam, & habeo gratiam: afferat Iuglandis putamen, amariſſimum.

Οὐδὲν δ᾽ ἄτοπον. Nc nobis, inquit, negotium faceſſat, quòd alia pleráque ſint eiuſmodi. tollit obiectionem. Inquiet aliquis: Amaritudo quæ longior eſt quàm ſalſitas, alienior à natura cibi, fructibus ineſt. Reſpondet ſola autoritate (αὐτὸς ἔφα) οὐδὲν ἄτοπον. At oſtendere nobis rationem, qua natura patiatur amaritudinem, ſalſitatem non patiatur: cùm tamen amarum in quibuſdam ſit ſalſo elaboratius. Exempla ſunt in Bulborum apicibus, & in Cucumeribus ad pediculum & in Glande, quà cuppula tegitur. Nota hîc bulborum partem ſummam peculiari voce dictã, κορυφήν. etiam ἀκρεῖον, quòd alibi ἀκρέμονα. & τὸ ὀβελίσκον, Allij columellam mediam, cui hærent ſpicæ: ὡς περὶ τὸ ὀβελίσκον quaſi ſit veru tranſmittens. Simile verbum in Cyclope apud Euripidem.

Ταῦτα μὲν. quia non quadrant. Nemo enim eſt qui tollat à plantis amarum: palàm eſt in Intubis: B neque acidũ: eſt enim in Oxalide & Trifolio: at ſi ſalſum. Hæc, inquit, perinde atque ad hiſtoriæ ſimilitudinem dicta ſint. Ὅτι δὲ φαίνεται. Nunc iam deinceps contra hypotheſim diſputabit: non enim ἐπιγίνεσθαι, ſed συγγενέσθαι. Alluſio apud Græcos elegantior eſt: non adnaſci, ſed connaſci. Ideò dixit φυσικὸν, ex naturæ ordine. Nam etiam ſi arte ſal addatur: natura ſalis ſalſum faciet, non ars. Ars mouet loco tãtùm: natura mouet mutatione. Addit συγγενές. non eiuſdem generis & eſſentiæ, ſed eiuſdem momẽti in generatione. Simul enim cum forma ſalſedinem introducit. Probat autem ſic:

Ὅπου ἂν φυῇ. vbicunque feratur. addit καὶ φυῇ. ſcilicet etiam non ſatum ſicubi oriatur. Nam ſi verbum hoc illi eſſet additum priori, ſic, vbicunC que feratur, modò naſcatur: ridicula eſſet oratio. Quis enim ignorat, ſi non naſcatur, non futurum ſalſum? & ſcitè occurrit obiectioni. Dicat ille: à ſoli natura id fieri: velut in ſabuletis Vbiſcorum. Diluit hoc illis. Κἂν μὴ τὸ ἔδαφος. etiam ſi ager non fuerit ſalſus. Ἔτι καὶ τι. Namque à ſolo ſalſuginẽ cõparari: nihil mirum, cum in aliis, tum in Halimo. id à terra quiſpiam tractum dicat. At in gleba dulci ſalſa naſci planta nequit, niſi ab eſſẽtia. Hoc quoque aduerſatur argumento illi ſuperiori: nihil in ſalſis naſci: aut ſi naſcatur, ex dulcibus confieri. Namque Halimon & in ſalſis naſcitur, & ſalſum eſt. Aliud ſubdit argumentum à gradu. Ἔνια καὶ ἁλμυρὰ ὄντα. Quædã ſalſa non ſunt, at ſalſis fiunt meliora. Hoc etiã ſuprà dixit in præceptis agriculturæ, Braſſicarum exẽplo. Tria tolli D incommodãtia guſtui, acrimoniam, amaritudinẽ, duritiã, beneficio ſalis. Eam ſanè acquiri teneritudinem, vt ſi in terram cadant, frangantur. Miram profectò, ac vitream friabilitatem: quæ mirum in modum vt in Radicula commẽdatur, neutiquam alliſa terræ diſſiliunt partes. Itaque dixit: ἅμα δὲ μεταβάλλει τὰ μόρια. ſimul digerit partes. Nẽpe ſalis illud intereſt vt exedat humidũ, ſicuti dicebamus, eodẽ modo ſimilẽ conficit gelu teneritudinẽ. Cõcreſcere nãque facit humorẽ, quo cohibẽtur cohærẽtes partes. Iccirco Lutetiæ ſic indicãt per vicos, Ad meos caules gelatos. Quęſtio hîc nõ inepta. Si cõſũpto humido tenerior Braſſica fit: quare tũ ipſa, tum Radiculã, itẽ alia veteraſcentia, ſucco amiſſo fiunt vieta? quia lentor ille terreſtrium

partium

partium eſt cum puſillo humido: plurimùm enim acris calore abit reſolutus in vaporem. At in recenti Braſſica, quæ nitroſis fuerit aquis rigata, ineſt humiditas facta nitrea vitri concretione. Εὐχυλοτέρας, dixit ad guſtum, βελτίω etiam ad vtilitatem: quippe acrimonia & amaritudine depoſita plus alet. Et rectè, περιαιρουμένη, auferens humiditatem, ſcilicet τὴν [illegible]. Διαιρεῖ γὰρ ἅλες. minor ſyllogiſmi propoſitio: deſiccando quit ſal abolere humiditatem. Ἐμφαίνεσθαι. probat teneritatem. Ὅπερ οὐκ. Oratio manca: ſed ſenſus eſt. Igni melius domari: quoniam in ſe habeat iam principia inchoatæ teneritatis atque dulcedinis. Ἐπεὶ ἔξεστι λέγειν. hoc arte fieri nitratis aquis. Eſſe tamen naturæ imitationem artem hanc, & parum quiddam poſſe. hoc eſt illud, ἐξ ὀλίγου. At idem moliri naturam, pleníſque adeò viribus, ac paulatim. Nimirum opificis tum prudentiam tum felicitatem: primùm vt multùm valeat: deinde vt pedetentim agat. Qui verò irrigat, is totam ſimul affundit, ac per interualla. At natura nitroſum ſuccum particulatim per opportuna momenta ſubminiſtrat.

Ὁ δ' αὐτὸ πάθος. Affectus idem alia de cauſa, à tempore, ſolſtitio: à loco, Eretria. Quippe illo tempore aliàs peius habet Braſſica. Quænam igitur eſſe poteſt in Eretrienſi agro cauſa? fortaſſe terra mollior ibi atque vliginoſior. Namque in ſolo ſolidiore tum Braſſica, tum Radicula ligneæ ſunt anni ſqualore: contrà Pepones anno pluuio peſſimi. Ratio: quia Caulibus & Rhaphano acritudo cognata nimis acuitur ſiccitate. Peponibus humor tollitur exuberans, & quantum naturalis relinquitur, commodiùs excoquitur.

Κατ' ὀλίγον. Cauſa par, quamobrem paucis anni diebus in Ægypto Braſſica ſit commendabilis ſaporis. nempe ob ſiccitatem.

Ἡ δ' ἁλμυρὶς. Hæc poſtrema pars venit ſubſidio huic ſententiæ poſteriori contra ſuperiorem, quæ negabat ſalſedinem poſſe vel ſolis vel interni caloris vi ſurſum euehi. Hæc quæſtio etiam à Plutarcho in conuiuialibus tractata, à nobis in Commentariis de plantis iudicata: præter hæc argumenta, illud etiam arriſit. Non poſſe propter craſſitiem ſal per plantarum anguſtos meatus commeare. Quaſi verò quicquam ſit ineptius ad motum, & ad ſubitionem lentore ipſo reſinarum: quaſi verò quicquã ſit viſco moroſius & tamen vtraque natura hæc ſubiicit ſe in altiſſimas arbores: viſcum verò etiã in ſummis regnat.

Lego ἰσχυρὸν καὶ ἱκανόν τινα, non ὑγρόν. Et ἀλλὰ γωνιῶδές τι ἐστί: id eſt anguloſum: non autem γωνιοειδῆ. Nihil enim eſt angulo ſimile, niſi angulus. Et ipſum ſcalenum eſt γωνιοειδὴς: at non eſt γωνιώδης in angulorum multitudine, ſed pentagonum & decagonum. Et ἅλμας νοτιμωτέρας, vt emendant: non autem ἅλμαι νοτιμωτέραι.

Et οὐδὲν δ' ἄτοπον: addita coniunctione: ſicut & ibi: καὶ τοὺς βολβούς. Et μειωμένον τινα ποιεῖ: non autem ἀμείωτον. Et ἀμφοτέρους τρόπους, non τόπους.

Theodorus, ὅτι καὶ ἐν ἑαυτῷ τοιοῦτον ἔχει. Scilicet ita vt in ſe ſortiantur talem ſaporem: ambitioſiſſima loquutio. Κωλύειν τὴν σύστασιν. facultas generandi vetetur. Σύστασις humoris ſignificat concretionem quæ prohibetur à ſale: quoniam vt mox dicet, facit μετέωρον. nihil hîc ad facultatem generandi. non enim tollitur facultas. Ad hæc nemo Latinè dicat: vetatur tibi ſcribendi facultas.

Καταλειπόμενον οὖν καὶ οὐ συμβαλλόμενον ὑπὸ τῶν ῥιζῶν, οὐκ ἀναμίγνυται τῇ φύσει. Quæ quum ita ſint: auerſam penitus à plantis eſſe qualitatem eius ſaporis neceſſe eſt. Vides interpretis fidem. Et facit ſuſpitionem, ſe accepiſſe τὸ καταλειπόμενον, pro illatione: veluti quum dicimus: reliquum eſt, vt & cætera. & aliud eſt, οὐ συμβαλλόμενον quàm auerſam eſſe. Denique verba illa omnia deſignant rationem impeditæ generationis. Ἐπιπολάζειν ἢ ὅλως alterutrum vacare putauit.

Ἀνάγεσθαι, prouocari. euocari potiùs ac produci. Τ' ὑγροῖς ἐπιφέρεσθαι. humoribus inferri. nunquam ex hiſce intelligas, ſupernatare. φορὰν motum quemuis ſignificat Græcis ἐπὶ, in ſuperficie. Neque ὑγρὸν rectè dixeris hîc humorem, ſed liquorem. Et addit illa (Democrito placet) non leguntur in exemplaribus. Γωνιώδη, Theodorus maluit, vt vulgò legitur, γωνιοειδῆ. angulos imitantur. ſunt ergo rotunda. Nihil enim angulum imitatur præter lineam flexam. vnde veteres circulum dixere, μίαν γωνίαν. at ille non erit πολύγραμμος. Ἐγγίνεται ἢ ἐπιγίνεται. innaſci aut ſubnaſci ſolet. imò adnaſci. ſic ἐπιγεγενημένα μέτρα. dentes, cornua. Κατὰ τὰς ῥίζας ἑλκυσθέν. radicibus tracta per ſumma. addidit falſam ſententiam. Non enim quæ in radicibus ſunt, per ſumma ſunt. Sed poſteaquam ſurſum tracta eſt, & exigitur à medulla, atque erumpit ad corium, puta Ciceris. Ὅταν ἀνθῶσι καὶ φύη. Theodorus aliter in flore fructúque prouenienti. Sed φύη prima producta ſignificat, prodeuntibus, non autem fructificantibus. Fructus enim perficitur pòſt. ita non poteſt dicere in fructu. Tãto minus, cùm additur καὶ ἄρτι συνεστραμμένον. Si enim tum primùm conſiſtunt flores: non ſunt informati fructus. Συνδιατηρεῖ πρὸς τὸ ἄσηπτον εἶναι. reconditum atque incorruptum ſeruetur. nihil ibi facit reconditum.

Ἐν τῷ χνοΐ. per ſummitatem. per ſummam lanuginem. Ἀηδῆ. Theodorus legit ἁλμυρὰν, ἀηδῆ, triſtem. vt triſtes ſucci apud Poetam. Μανόν τινα. fragile quiddam efficit. legit ergo μανόν. ſi non eſſet τινα, acquieſcerem. Περιαιρουμένην. trahendum & abſumendum. Prius participium falsò ac temere appoſuit, vel vt interpres, vel vt Philoſophus Nam neque id ait Theophraſtus: neque verum eſt ſal trahere. Ἐξ ὀλίγου. non pridem. Imò verò, parũ, neque perpetuò. Ὑγρότης ἐλάττων, humor cõtractior. orationem obſcurauit ambitio. Nõ contrahitur, ſed abſumitur. Eiuſdem magnitudinis quę contrahuntur, ſunt Limax, Erinaceus,

Squilla, Manus, Vrtica. Κατ᾽ ὀλίγον δὲ καὶ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ. Theodorus ſuſtulit, κατ᾽ ὀλίγον. Et alſerunt in Ægypto fieri optimam. quocirca ſunt autores conſulendi.

CAPVT XX.

XX. *Capitis argumentum. Omnium ſaporum principiũ eſſe ſiccitatem, tametſi ab humido aliqui pendere videantur. De ſuccorum extractione.*

Ἐκεῖνο δὲ ὡς ἀκοῦον. Suprà duorum ſenſibilium, totidémque ſenſuũ tractauit affinitatem, ſcilicet saporis & odoris, cui diligentiæ ſubdenda erant ſtatim quæ poſt hoc Capitulum ſequuntur: quorum initium eſt, τῶν κομιζομένων τούτων: vt mox videbimus. Cæterùm diſcidit materiam ac diſſipauit, interpoſita quæſtione illa de ſalſedine. Qua abſoluta commiſcet alia nihilominus aliena: nempe de saporum principijs. Duo verò cognoſcit, humidorum & ſiccorũ, pro materia. Id quod patebat etiam in definitionibus: in quibus calor erat quaſi forma quædam. Acutum & auſterũ, eſſe humidi ſoboles: acrem & dulcem, ſicci. Ratio: quia humida ſpiſſata dulceſcant. At acerba & aſtringentia ſicciora ſunt, veluti fructus: tum vbi dulces euaſerint, ſucculentiores fiũt. Exempla vulgò cognita in Pyro, Vua, Ceraſo. Solum Amygdalum primò videtur aquoſum & acidum, poſtea ſpiſſatum dulceſcere. Quàm verò abſurda ſit hæc ſeparatio, atq; horum attributio principiorum, ſatis ex eo patet, quòd etiam amarum indidem deducit, vnde & dulcem. Itaque tandem quaſi quæſierit, non quaſi docuerit, infert: omnes ex duobus fieri abſq; præſcriptione. Quòd ſi diſcrimen aliquod ſit: id eſſe, quòd alterum ſit quaſi materia potiùs, humidum ſcilicet: ſiccum autem magis formale. Vbi actionem ſicco attribuit aduerſus placita Præceptoris, in libro De affectibus miſtorũ. Tandẽ verò cõcludit portò: ab vno eſſe omnes: quippe à ſicco. Ita videmus indigere saporũ conſtitutionẽ forma dirigente qualitates. Si enim ſiccitas eſt principium duorũ contrariorum, dulcis & amari: non poterit eſſe niſi materia. Forma igitur aliud erit à qualitatibus, cõtra ſtultos Alexandreos. Hæc eſt prima pars. In ſecunda triplicem docet modum extractionis ſuccorum. Quod videtur ab iis alienum, niſi concinnemus: vt videatur oſtendere, sapores eſſe in liquore. Atque hîc finem facimus huius Capitis. Redibit enim ad ſuperiorem contemplationem, de neceſſitudine odoris & saporis. Δ᾽ ἐπινικῶν. Sic habetur ſcientia: vt de ſubiecto demonſtrentur affectus per principia, cauſas, elementa. Δοκεῖ μᾶλλον. Quia etiã in ſicco eſt acid⁹: dixit, magis in humido. Παχυνόμενα δ᾽ οὖν. Ratio quæ perſuaſit, dulcẽ eſſe in ſicco: quia liquida denſiora facta dulceſcant. Ὁ δὲ πικρός. Dubitãter: quia videtur abſurdũ: duorũ contrariorum vnum eſſe principiũ. Γεγνώμενα δὲ. rectè. Nã ſi omnes fiant ex duobus,

A amarus, ex alterutro fiet: non ex humido: ergo ex ſicco. Videtur tamen orationis particulæ coniunctiuæ corruptæ. Εἰ μὲν αὐτῶν. Quia dixit, omnes ex duabus fieri qualitatibus: addit præſcriptionẽ: vt altera ſit potiùs materialis. Suprà docebat: quos putaret sapores materiales, quos formales: nũc quas qualitates: ſanè humidũ. quaſi ſiccitas ſit humidi priuatio, humidũ habitus. De hoc ampliſſimè in Exotericis. Nã hîc ſiccum formale quid potiùs facit: talẽ, vt ita loquar, actuale. ſed obturbat more ſuo ſiẽ. Πάντες ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ. Quomodo ab eodẽ: ſi ſunt prĩcipia duo? quia ab ſicco. Addit enim: πάντες ἐκ ξηροῦ. Cæterùm τὸ ἐν, materiã ſubiectã potiùs deſignat. At ſiccitas non eſt materia: quippe in humore ſunt omnes, à ſiccitate modificati, à calore educti, ſub formæ poteſtate.

B Ἀλλὰ τὰς μὲν. Hæc eſt altera pars: de ſuccorũ extractione: vt oſtendat in humorẽ tranſfundi ſiccitatẽ. Ita humidũ, quaſi materiã: ſiccum, quaſi formã. exempli gratia. Aqua Ficubus impoſita Ficuum induet formalẽ qualitatẽ: indita vuæ acinis, vinoſam. tripartita pars hæc eſt. Prima eſt, per expreſſionem, vt in vino & Oleo ἀπὸ τῆς χρείας ἐκθλίβοντες: alio quàm cibi vſu. hoc eſt χωρίζειν, ſeparare. Secunda eſt per affuſionẽ. In aquã enim abit fructuum ſapor, qua ipſos maceramus. Nota verbũ ἀκρόδρυα. Ab his enim Ficus ſeparauit: ἀκρόδρυα καὶ σῦκα. Tertius modus eſt, per corruptionẽ: veluti in Zytho ſapor Hordei. vbi & vſũ attribuit Ægyptiis, & nomen, atq; appellat minus apud alios vſitata voce, ζῦθος.

Ἁπάντων δὲ. explicatio eſt familiaris. Arte ſeparationẽ atque eductionẽ, aut aliud quid eſſe in his.

C Separata verò & educta, ea eſſe naturæ principia. Hæc de duobus prioribus. Tertium, quod erat in putrefactione, vtrunque habet à natura, & putrefactionẽ. & rem putrefactã. Sic ſubtiliùs dixiſſet.

Ἀλλὰ περὶ μὲν. Suprà ſæpe ſtatuit agriculturæ fundamenta his ex contẽplationibus: nunc dat initia præceptionum, tum œconomiæ, tum medicinæ, tum culinæ, expreſſionibus, infuſionibus, aliis ſuccorum confectionibus.

Theod. οἰκεῖον, accõmodatiſſimũ: peſſimè. Accõmodata. ſũt vtilia quidẽ, ſed extrinſecus applicata.

Πρὸς δὲ διαιρεῖν. declarãdũ: malè. diuidẽdũ. Partitur enim, vt diſtribuat, his ſiccũ, his humidũ. Et non neceſſario addit illa: quam ſiccitatis, quam humiditatis. Et omiſit verbũ modeſtiæ, πως δοκεῖ.

D Ὁ δὲ πικρὸς τάχα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐξ ἀμφοῖν. Hæc omiſit Theod. & illa ſubſtituit: ni fortè hæc pro nihilo putãda ſunt: illúdq; melius dici poſſit. Et addit illis ἐξ ἀμφοῖν: diſpoſitionem, vt ſuprà, ſic: hoc eſt ex humiditate ſiccitatéque. Hanc paraphraſin cõmodiùs eò diſtuliſſet: vt declararet, vtra eſſet, humiditas, an ſiccitas: ſic materiã magis repræſentet: ſcilicet humiditas. ita ab eo aliquid didiſcemus. Ἀκροδρύων, Nucũ. Vidẽdũ accuratius vocis huius vſum. Nõ enim Nuces perfundimus: vt earum ſapor in aquã tranſmittatur: ſed premimus, vt exprimatur ſuccus.

CAPVT XXI.

XXI. *Capitis argumentum. Non iiſdem in partibus eſt omnibus*

omnibus gratus odor & ſapor. Flores, folia, radices, aliis alia bene olere. Radices eſſe plantarum ventres. De Teda & Pini ſuffocatione repetita.

ΎΠΟΚΕΙΜΈΝΩΝ οὖν, ἐκ διαλογιζόμεθα ταῦτα. Redit ad id quod intermiſerat de odoribus. Suprà dixerat, odorum ſaporúmque neceſſitudines, inter ſe comparatis eorũ naturis. Nunc oſtendit eorum à ſe ipſis differẽtias ſubiectorũ ratione. Idq; agit per quęſtiones, quas non ſoluit. Prima eſt, non in iiſdem partibus eſſe odorem & ſaporem iucundum in omnibus plãtis. Neque ponit exempla, neque dat cauſas. Exempla ſunt in Arancio. Cortex odoratus non eſt edẽdo. Succi odor minimus, ſapor maximus. Sic in Perſicis & aliis. Sphondylium enim odoratos habet flores, ſed ſapore horribili: radicis odor & ſapor æquè ad panaceam. Cauſa eſt in Arancii cortice terræ multum: in ſucco aquæ plurimum. Hæc eſt cõparatio duorum inter ſe. Alia, cùm idẽ ſibi comparatur. Dat partium exẽplũ in genere. Odor, inquit, aliis in ſummo, aliis ad radices. Neq; hîc exhibet hiſtoriã. Eſt in multis: Caryophyllata, albo Chameleone. Ita de ſaporibus. Gẽtianæ radix, Ariſtolochiæ. Hoc deinde diuidit iterum. Etiã quorũ ſuperiores partes odoratæ ſunt. At non omnes. Nanq; aliis fructus, aliis folia ſunt odorata. Peculiare illud Perſico. Florẽ olere penè quod nucleũ: pulpã longè aliud. Ratio à forma: quia idẽ eſt flos quod ſemen: neque differunt niſi partium diſpoſitione, actu & potentia. Potes per te tranſmittere C per tã variam naturã vim ingenii ac iudicii. Quin minutius diuidit atque ait, hanc diuiſionem maiorẽ eſſe in odorib⁹ quã ſaporibus. Illius cauſã mox dabit, coctionẽ. Quæ partes igitur magis erũt coctæ, minus dilutæ humido, plus habebunt ſicci, eæ magis erunt odoratæ. In aliquibus igitur eueniet, vt radices magis excoctæ ſint quã partes aliæ. Sanè ratio manca. Nanq; & Cepullarum & Cyperi radices plus habent ſucci, plus ſaporis, plus odoris quã folia. Item & Roſæ & Violarum flos ſucculentior atq; odoratior. Contrà, Lilii radix ſuccoſior, flos minus: & tamẽ odoratior. Aliter in Iride: ſuccus in radice inſignis, ſtrigoſus flos: vtrobique odor: ſapor in humidiore acrior. Hæc de partib⁹. Ad aliam quæſtionem. Quare maior eſt odoris quoad partes, quã ſaporis varietas. Quia plãtæ ſapor eſt ob cibũ: odor eſt acceſſorius. Hoc à fine. D A forma: quia recipere poteſt plures mutationes: eſt enim ἀναθυμίασις, quia partiũ tenuiorũ. Quod autem addidit, in ramis quoque. Non memini, ramos eſſe cuipiam odoratos, folia nõ eſſe aut cortices. Itaque ab horum affectibus non puto ſeparandos. De Carpeſio videndum: nunc enim nobis ignotũ eſt. Poſt hæc ait, odoratas herbas minimè habere flores odoratos, exẽplo Serpylli. Sanè neque Ocymi flos æquè ſpirat quod folium. Ratio: quia illius odor in aquea ſubſtantia. Idcirco rigationes amat perpetuas, etiam ſub ſole ipſo. In floris partibus tenuioribus non conſiſtit odor eiuſmodi. Maximè verò mirãdum hoc, odoratiſſimorum

A florum plantas inodoras eſſe: Roſæ, Violæ, Lilii, Ieſemini. Non affert cauſam. An tota vis in vnum apparatur? An ea vis in humido igneo, quod ſuapte natura petit extrema? Earũ plãtarum humidũ in flores à calore tractũ, ſubuectum, attenuatum? Poſt hæc abit ad dubitationẽ de radicum odoribus: cuius cauſam ſtatuit à coctione. Inde nactus occaſionẽ, quẽadmodum tranſeat ad hiſtoriã Tedæ, quam hîc repetit non neceſſariò, videbimus.

Ὑποκειμένων. Scilicet quibuſdam principiis quæ ſumpſit à Philoſopho naturali in libris vniuerſalibus: Ideo ſæpe dixit λαβεῖν δεῖ, λεκτέον. Καὶ διαλογιζόμεθα. Quoniam ex acceptis aut cõſtitutis principiis multa deduxit. Ἐν τοῖς κάτω καὶ ἀεὶ περὶ ῥίζας. Oportet hæc poſtrema verba eſſe priorum expli B cationẽ. Ne quis putet ad imũ trunci odoratas eſſe, radices intelligit. Diuiſit enim per cõtraria ἄνω, κάτω καὶ ἄνω declarauit per flores, fructus, folia, ramos: τὰ κάτω, per radices. Ἐν τοῖς περικαρπίοις. Sanè in multis fructuum cortices ſunt ipſis pulpis odoratiores, vti ſuprà narrabamus. In quibuſdã nõ ita: nõ enim in peponibus vel odor vel ſapor cortici, quã pulpæ maior. Sic Cinnamomi cortex odoratus: de ligno nihil cõperti habemus: cõtrà, Sãdali cortex nulli vius, lignũ odore inſigni. In corio & pulpa & nucleo tũ Perſico tũ Armeniaco: Prunis ferè in nucleo ſolo. Καὶ ἄλλων. Hoc iã declaratũ eſt. Ἐν τοῖς φλοιοῖς. Sicut in Cinnamomo & Caſia. Habet enim cum trunco proportionis neceſſitudinẽ cortex, quã corium ad carnes in fructu. De li C gno verbum nullum. Eſt tamẽ in Agalocho, Sandalo, Gaiaco, Cypreſſo. An quia cortex nimis exuſtus? Exceſſus enim aduerſatur vel odoris vel ſaporis mediocritati. A nimia ſiccitate non eſt quicquã vel vaporabile ad odorẽ, vel ſolubile ad guſtum. Καίτοι κατὰ λόγον. Quia dixit flores eſſe maxima ex parte odoratos, oſtẽdit rationẽ quæſtionis in Serpyllo. Nam ſi Roſæ planta dicitur odorata propter florẽ: quare plãta Veri odorata florẽ nõ habeat odoratum? Argumenti vis hæc. Principia maiora & fuſiora etiã parti decuit communicata. Ratio quęſtionis. Floris odor à radice. Eius materia ſi quit aſcendere, plantã relinquit odore ſpoliatã. Si non eſt vaporoſa, reſidet infrà, nec florẽ occupat. Ita ſolutæ ſunt quæſtiones duæ: Ἔχει δέ. Trãſit ad reddẽdam cauſam de radicis odore. Ratio quęſtionis eſt: odor fit à coctione: radix minus D cocta: partes extantes coctiores. Nẽpe æquè à calore intimo, ab externo plus aeris & ſolis. Quamobrẽ naturali videtur aduerſari conditioni: quòd minus coctum plus ſit odoratum, plúſq; ſaporis habeat: de radice hæc. Ideo dicebat ἄμφω μὲν ταῦτα, ſcilicet odor & ſapor, ἰσχυρὰ πάντα. Deinde apponit maiorẽ propoſitionẽ ſic, Quod ſemper nouã recipit materiã nutrimẽti, atq; aliis trãſmittit minus eã laborare videtur atq; conficere poſſe. Radix eſt huiuſmodi. Inde ſequitur concluſio obiectionis. Ὥσπερ αἱ τῶν ζώων. Exẽplo ventriculorũ in animalibus. In iis enim eſt nonniſi inchoata coctio. Dicit autẽ radicem eſſe plãtę ventrẽ, quẽadmodũ & Præceptor dicebat in 2. de partibus. Accipere

à tellure τῆς γῆς περιεχομένην τὴν φυτήν: in radice confici
τὴν πέψιν, ὥσπερ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῶν ζώων. Ita radix quate-
nus accipit, os eſt: quatenus exceptum coquit, ven
triculus. Sic in 1. Hiſtoriarum ῥίζα δ' ἐστὶ τὸ ἕλκον
τὴν τροφὴν ὑπὲρ ζώου φέρεται. Vbi ori ſimilē facit ra-
dice, caulē ventriculo. Περὶ τῶν πάντων. Secunda pars,
in qua aggreditur ſolutionē. πάντων, quę dicta ſunt.
ποιότητ, quæ dici poſſunt: puta de coloredeq; figu
ra. Inter multas quæſtiones illa eſt inſignis. Qua-
re ſuperiora plātarum exiliora? Ratio quæſtionis.
Videtur enim accōmodari debuiſſe ad leges toti⁹:
Totū autē ipſum hoc eſt globus. Globus fit è py-
ramidibus inuerſis. Quocirca quæ intus continē-
tur, ſimilia eſſe decuit. An eſt hic obratiocinatio?
Non enim plantę ſunt mundi partes, tanquā globi
conſtitutrices, ſed tanquā ſpecies. Exilitas autem
procedēs ad ſummitatē euenit, quia abſcedit à ma
teria alimenti quæ à terra trahitur aut ſubit. An
hoc in omnibus verū non eſt, ſed iis tantū quę ra-
mis carēt, vt ſpartum & iunci quędā. Nam quibus
inſunt rami, ſi ramorum materia cum trunco ſupe
riore comparetur inferiori, longè maior inuenia-
tur? An eſt aliud αἴτιον in tā multiplici natura? eſt.
Tribulo enim aquatico craſsiora ſunt ſuperiora:
Ratio eſt, quia plus alatur aqua minus miſta. Ta-
lis autē eſt ſupra fundum. ſed ad Philoſophum. Vt
ſoluat, duo ſumit principia: quorū alterū ſæpe ad-
duxit, ſaporū atq; odorum principium eſſe matu-
rationē: alterum eſt, radices eſſe plātarum vētres.
Probat autē ſic: quia in illis alteratur ſucc⁹ aliquo
modo, hoc eſt τὶ πῶς. Quia non vltima coctione
quæ fructibus debetur, ſed ſua. Et ſanè radix ali-
tur: ergo ſibi quoq; venter eſt, non ſolū plantæ re
liquæ. Sic & truncus ſibi alterat, non folius aut flo
ribus tantū. Sic meſeraicæ dicuntur ali ſanguine,
qui nōdum ſubierit iecur. Sed & aiunt ſeipſum ex
primo ſucco alere illico vētriculum. Omnino ve-
rò Galenus acceptum, vt omnia bona, ab Ariſto-
tele profeſſus eſt, ali mēbra omnia ſuccis iis quos
ipſa continent. Illa verò verba, εἴτε καὶ ἄλλο τι δεῖ:
& illa, ἀλλ' αὐτό γε φανερὸν ἐκ τῆς ... τὸ πάθος
neq; faciunt ad rē: neq; ſublata quicquā mutilant:
neque agnoſcuntur à Theodoro. Τοιαῦτα δ' ὄ-
ντα. Cùm ſint ventres, nihil prohibet, in ſe & ſapo-
rem cōtinere & odorem. Quia ſi os tātùm eſſent,
acciperent ab aliis formatum ſuccum atq; per ve-
nas tranſmiſſum: quemadmodum ſibi ſumit os a-
nimalis per vtraſque venas à iecore & à corde.
Quanquam ſubtilius intuenti ſatis patet non eſſe
neceſſarium, vt ſint odoratæ ventres eſſe. Satis eſt
vt ſint partes, quod nemo negare poteſt, vt negare
poteſt ventres eſſe. Quid, nōne quæque pars ſuos
habet ſuccos, ſuas qualitates? Nōne etiā oſſa ipſa?
Quapropter lōgè melius dicetur ſic, radicē à cor-
dis vicario poteſtatē accipere, qua ſuccum à toto
receptū poſt certā primā concoctionē, porrò con
coquat pro ſuo ſibi. Sic enim plus perficiet: ergo
plus cōparabitur ſaporis & odoris, quā ſi dicatur
in illa prima rudi coctione maiorē euenire odoris
perfectionē, quā quanta ſit in flore quoad ſaporē
& odorem. Non improbamus Philoſophi ſentē-

A tiam: ſed hęc aſſerimus exercitationis cauſa. Ὅταν
κρᾶσιν. Quia ſapores in craſi conſtituerat, ex craſi
iudicat radicum ſapores. Demonſtratio eſt cōclu
dēs ab eſſentia rei. Secūdum igitur tēperaturę mo
dum ipſos ſiē tēperat & odores. Καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς. Et
ſimilitudo eſt, & argumentum à maiori. Similitudo
vētriculorum in animalibus: argumenti efficacia;
quia tametſi, inquit, in vētribus animaliū ſunt ex-
cremēta: tamē inest etiā ſuccus vtilis quidam. Sanè
cum eſſe vtilē, intelligimus ex ipſorum confeſſa o-
minibus nutritione, quæ fit per ſuccum ipſum: ac
præterea ex lumbricorum generatione. Eſt enim
idoneus naturæ vel ad conficiēdas animātes. Ideo
vocauit ἀχυλίαν: & addidit τινα. Non qualis à ſan
B guine, ſed certa ſua. Quare ait ibi factā eſſe altera-
tionē illā: non enim aliunde acceperunt. Καὶ ἐπὶ τῶν
δένδρων. Cōponit nunc partes cōparationis: expli-
cátq; in arboribus ſimilitudinē. Totā repetit Hi-
ſtoriā de Pini teda, tametſi ſatis ſuprà: à qua ſtran
gulatur, ſicut à pinguedine animalia. Teda verò in
radice. Radix ergo ſibi cōficit. Hoc nemo negat,
vti dicebamus: ſed vidēdum, ex primóne illo rudi
atq; inchoato ſucco teda conflat in radice: an ac-
cepto per venas aliunde, fit enim humorum com-
meatus: quēadmodum apparet in hypoſtaſi mani-
feſto. Ὅτι τὸ ἐν. Θερμαινόμενον. Oſtēdit in radice vim
eſſe concoctricē, ſed obſcuris verbis. Sic declare-
mus. Vbicunq; fit inſpiſſatio, fit per calorē: ergo
coctio. In teda fit inſpiſſatio: eſt enim pars denſa
C pinguis. Et teda eſt in radice. In radice vis igitur
coquēdi. Καθαρὸν τινα. Quia purum eſt & à tur-
bido ſeparatū. Vt etiā ſecretionē attribuat. Et ſa-
nè teda puriſsimarum eſt ac tenuiſsimarum partiū
admodum aereis nec parū igneis. Ideo dixit προσ-
ίζει, hæret. Eius enim auida natura non expellit.
Quocirca non ſubmittitur, ſed reſidet. Ex eo inſeſ
ſu alio ſuper aliū ſubeunte ſucco, neceſſariò fit co
agmētatio atq; condēſatio. Hoc eſt illud ἀθροιζό-
μενον: & quod ſequitur παχύνεσθαι: qui eſt affect⁹ ſub-
ſtātiæ tedæ, ſcilicet πίων, quēadmodum & πά-
χος. Pingue enim eſt aqueum aereū modica terra
dēſatum. Τὸ δ' ἄλλο. Quod verò cæteris partibus
eſt peculiare, ſurſum fertur ad earum alimentum.
Οὐ διὰ τούτων. Non aſcendit arboris alimētum
ab radice per haſce partes pingues, quæ tedæ ap-
pellātur, ſed per alios meatus. Quapropter & no-
D ſtræ rationes ſuperiores valebūt, cùm dicebamus,
poſſe radicē per meatus quoſdā humorem à terra
haurire ac tranſmittere: per alios verò ſuccum a-
libi laboratum recipere, quē ſibi cōficiat peculia-
rem. Itē ex iiſdē verbis aliud. Quippe cū tota ra-
dix abierit in tedā: Pinum morituram. Non enim
amplius ſuppeditabit ad alēdum, occupatis omni-
bus aditibus atq; infectis viis ab illa pinguedine.
Hæc vna cauſa interitus, humoris defectus. Alia
mox. Intercluſo, inquit, ſpiritu. Vbi nanq; non po
teſt commeare ſpiritus, aut abſumitur ab interno
calore, aut computreſcit. Ignea nanque natura ni-
ſi ventiletur, extinguitur. Hoc volebat illud διὰ
δὲ τὸ πνεῦμα. & ἀποπνιγόμενα. Οὐ τρέφεται,
Amplificat doctrinam more ſuo, atque dat cau-
ſam

ſam propter quam Pinus ita ſuffoccetur: aliæ plantæ non item: nempe iis aut nulla pinguedo, ὅλως: tollit totam ſubſtantiam: illarum λιπαρότης in oleis πότης in reſiniferis aut ſi ineſt, haud ita multa. Vna ex cauſis, multitudo vel concauſa potius.

Μὴ διὰ σωματώδη. Alia cauſa, ſpiſsitudo. Non corpulenta, ſed diluta. Et plantæ, inquit, non patiuntur hanc πάχωσιν. Non fiunt obnoxiæ huiuſcemodi concretioni. Οἷς δ' ἴσῃ. Hic dat materiam, πότης: ibi efficientem, θερμότης: illic efficientis modum, ἰσχυρόν. Oportet eſſe humorem, eſſe pinguem, eſſe multum, eſſe corpulentum, eſſe calorem, eſſe validum.

Lego ὅτι τὸ δὲ διαρραινόμενον, non ὅτι. Et πότητα & πότητος, non πότητι. Et πέρας, non τέρμα. Et ὃ αὐτὸ μὲν πολλὰ, non αὐτά.

Theodorus διελεγχόμενον, exploratis: peſsimé. Aliud eſt δεῖξις, aliud ἀπόδειξις. Aliud explorare, aliud demonſtrare. Ἀπορεῖται, per duo expreſſit verba, dubitauerit quæritque. ſed malè modos variauit. Κλωνὶ, in rami ſummitate: malé. Nulla planta in rami olet ſummo, quæ non in toto itē ramo. Κρίσει. Interpretatus eſt infelici verborum ambitu. Confuſione tali elementorum conditæ. Κἂν δὲ καὶ πεύκη. Pinus enim agit radicem totam teda refertam. Tot addit, & fruſtra, & non ex fide, & falſó. Non enim hic opus eſt tota radice tedata. Satis eſt tedam concipere. Hoc mox dicet: Ἐμποιεῖ τινα πότητα, pinguedinem reddit non: ſed efficit. Non reddit pinguedinem, niſi expreſſa aut vſtulata, aut è labieo ſtillare coacta. Calor autem denſat & conficit. Ἴδιον, reliquum. ſanè reliquum. Cæterùm ſi non legit λοιπὸν, paraphraſis iam hæc, non verſio eſt. Nam refert vtrum ſcripſerit, intelligere. Quippe teda non ſolùm non eſt ἴδιον, ſed etiam φυσικὸν φυτῶν. Eſt enim aliena in peculiare. Et quomodo erit ἴδιον, ſi necat? Non eſt hic ἴδιον, ἀλλότριον. Subtiliori iudicio ita digerendum eſt. Morbus non eſt ἴδιον: at pati morbum eſt ἴδιον. Itaque ſuccum qui arborem aleret, ἴδιον appellauit. Σωματώδη, calloſa. Quaſi ex commentario. Quia σῶμα, callum alibi vertit. Etiam calloſam pinguedinem dicere auſus eſt. Eſt tamen corpulenta etiam prius quàm concreſcat in lignum.

CAPVT XXII.

XXII. Capitis argumentum. Arborum truncos potius quàm ſummas torqueri partes. Nouellis rarius accidere. Cauſam eſſe humoris reſidentiam. Eandem cauſam eſſe quare tedeſcāt arbores.

ΚΑΡΠΟΜΟΙΟΝ. Capta occaſione abit ad aliam materiā. Quia de humore ad arborum radices reſidente verba fecit: propter quē ſtipites arborum torquentur: de hoc aget nunc. Poſtea ſimul oſtendet hanc itē eſſe cauſam, quòd in arboribus teda concipiatur. Inde redibit ad radicum ſapores & odores. Quamobrē ſcindemus ibi caput. Hæc enim intempeſtiuè ſunt interpoſita. Οὐλότητα. οὖλον ſignificat criſpum. De capillis Ariſtoteles: & de flexione: αἱ δὲ βλαστήσεις ὀλίγαι εἰσ. Criſpitudo enim eſt affectus flexuoſitatis: nempe frequētia flexionis. Ait ergo, ſtipites ab imo eſſe minus rectos. Duas facit comparationes: vnam, ſtipitū cū ramis, quos dicit eſſe minus rectos: alteram, ſtipitis partium inter ſe. Superioribus inferiores eſſe flexas magis. Καὶ διὰ τὸ παχύνεσθαι. Medius terminus hic ad ſyllogiſmū, & fundamentum proportionis, ſic, Quod eſt craſſius & dēſius, flexuoſum fit. At ſtipes ad ramos relatus, talis. Item pars inferior ſuperiori collata, talis. Eſt enim craſsitudinis proportio in his par, ſtipitis ad ramos, & imę partis ad ſummā: quia ſtipitis ratio eſt inferior. Συμβαίνει δέ. Reddit cauſam vltimam, ſcilicet denſitatis & craſsitiei. Quia plus

B immoratur ibi alimentum, & diutius conſiſtit: ac proptereа patitur à calore, rapitúrque in ſuam naturā à parte ipſa. Verū adhuc reddenda cauſa duplex homini acutiori. Prima, quare plus immoratur? Quia perpetuò ſuggeritur à radice: & antegreſſa minus truditur. ſpiſſatur ergo Hinc dicitur altera. Quemadmodum fluuiorum flexus, & in ęs impacti plumbei ſtili reflexio propter obices: ſic fiet in lignis. Succus enim ille perplexitatibus anfractuum, qui ex ipſa ſtipatione contigerunt, diſtinetur. Quocirca radices quoq; arborū venas habent criſpiores: quales Oleæ, Larici, Taxo. Ὁ δὲ ἄλλοι. Verba aut iniuria temporis, aut affectata breuitate odioſa. ἵνα, quod ſcilicet αὐξηθῇ, ἐπὶ ὡς εἰς βάθος αὔξησις, eſt augmentū quo fit craſsitudo. Quia ſi alitur ibi, nec aſcēdit, dilatabitur. Deinde ſequitur, εἰς τὸ ἄνω δ᾽ ἧττον. Augmentum craſsitudinis a-

C ſcendens ad ſuperiora. Vides orationis peruerſitatē. Vult dicere, quæ materia cū immoretur infrà, fit alimentum ad craſsitudinē: ea ſurſum ſubiens fit longitudo. Ἐμμένειν οὖν. Moram igitur trahente fit criſpitudo. Sed non explicat rationem quare conuoluatur & in ſeipſam inſinuetur. Ἐπεὶ ἡ δέ. Illa verò quæ in ſummo eſt, ſemper procedit porrò. Atqui moderanda hęc ſentētia. Nā quēadmodum quę erit in ſummo procedet, quæ erit in imo ſuccedet. ſed ratio eſt in alia ſubtilitate. Quę propius radicem ſunt, ea plus humoris habēt, plus terrei: itaque plus conſiſtit materia: minus aſcendit. Quæ iam cauſa eſt, quāobrē plantæ fiant ſurſum verſus ſeipſis ſemper exiliores. Διὸ καὶ ἐν νέοις. Deductio alterius ſyllogiſmi. In nouellis non eſt criſpi-

D tudo: quia ſemper augeſcunt ſurſum verſum. Vbi conſiderandum quòd in iuuenculis ſucci ſunt dilutiores: ac propterea denſantur minus Hoc conuenit ſuperioribus, vbi tedæ ſuccus erat σωματώδης. Quòd ſi tenera in ætate amputatis ramis præmaturè creſcere cogantur, fiunt item flexuoſæ: proptereа quòd ſibi ipſis partes oneri ſunt. Nondum enim robur ſibi compararunt in craſsitudine. At vetulæ cùm craſſeſcunt, quare criſpæ fiunt: nō autem cùm ſurſum creſcunt in longum. Videtur enim hoc potius eſſe debere, quia facilius dilatatur humor aqueus quàm aſcendit. Dicēdum, cùm deſierit ſurſum efferri, intendere ad craſsitudinem. Hæc enim reliquia eſt naturæ. Tum ſuccedente a-

limento ab radice, ſtipari ſuccum: quia nō amplius aſcendit. Hoc videtur etiam in ſiſicns. curueſcunt enim farcta nimis. Ἀλλ' ὥσπερ τῷ. Sicut & in animalibus. Ne applices integram comparationē: è contrario namque fit. Creſcunt in craſsitudinem quidem animalia, poſteaquam deſierint proceriora fieri: Cæterùm ex Vaccis euadunt recta quædam, maxima pars ſaltem, rectiora. Ratio eſt in acquiſita firmitate. Ἡ αὐτὴ δ'. Altera Capitis pars, quæ fuit cauſa vt diuerſius in hæc abiret. Cùm enim de teda ſermo incidiſſet propter vētres arborum: atque tedę cauſam agnouiſſet eſſe alimenti copiam: ex ea copia partium inferiorum, quarum erat affectus teda, affectum hunc alterum craſsitudinis deduxit. Iden comparat. Nam ſicuti nouellę arbores non afficiuntur criſpitudine, quia ſurſum tendit alimentum: ſic iniis non ingeneratur teda propter eandem cauſam. Ἡ αὐτὴ καὶ σύνεγγυς. Duæ voces, eadem & proxima. Eadem, quia abitio alimenti. proxima, quia effectus diuerſi. Alioqui nugatio ſit apud Philoſophum: cùm idē quippiam dixeris, proximum idem dicere. Nam idem quæ ſunt, neque loco, neque accidente, neque ſubſtantia differunt. At proximum neceſſe eſt, horum quopiam differre ab eo cui proximum eſt. Ὥσπερ δ'. Docta verba. Pinus vetulæ cū deſierint fructibus luxuriare, concipiunt ab imo tedas, retēto ſucco qui ſurſum ferri conſueuerat. Quamobrem, inquit, etiam dicitur repletio. Suprà vocabat πῖτταν, & agnoſcebat multam: nunc explicat nomine quo vtuntur medici, πλῆθος. Ἀ' γρηγορῶσιν. Duas cauſas, quarum vna etiam ſuprà poſita eſt, ſcilicet robur caloris. Hic dicit, robur radicum. Altera, cùm ceſſarit impetus creſcendi in longitudinem. Nota περίττωμα φυσικὸν, teda: ſicut in animali pinguedo. Nam ſubſtantia naturalis eſt: quantitas præter naturam: & hac ratione dicitur excremētum: non autem ſi reſpiciamus ad ſubſtantiam: pars enim eſt hæc arboris, illa animalis.

Lego καταλύουσι, καὶ ἀναλύουσι, non autem ἐμμένειν, id eſt immorari. Nam contraria ſunt καταλύειν καὶ ἀναλύειν: ſumpta à nautis & viatoribus metaphora, diuertere & diſcedere. Si non ſit mendum, fruemur hoc.

Theodorus illa, τῶν δ' αὐτῶν τῶν ἄνω: refert ad ramos. Vt ramorum initia craſsiora ſint ſummitatibus criſpiora: nos ad caudices: tu (ſi libuerit) ad vtrunque. Ἡ πυκνότης γίνεται, denſa ligna creentur: peſsimè. Non creantur ligna denſa aut criſpa, ſed in lignis iam creatis criſpitudo.

CAPVT XXIII.

XXIII. Capitis argumentum. Quarundam plantarum ſoliis inutilibus radices eſſe dulces: aut quia folia ſunt diluta, aut quia ſicca nimis. Contrà, in dictis humidioribus non ſpirari, ſiccatis ſpirari, ſed non nimis ſiccatis.

TAVTA μὲν οὖν. Redit ad ſuperiora, Inſipidis & inodoris cæteris partibus, ſi radix fuerit odorata: id euenire propter cauſam ſupradictam. At quare non & folia & ſtipes? A Videtur enim odor, quoniam ſit in partibus tenuioribus potius aſcendere. Sic & ſapor. Hoc in quibuſdam, quarum tota moles talis eſt vt Foeniculi. Et aliis etiā quibus non tota, extrema ſunt odorata, vt flos & radix Iridi. Magis mirum, cæteris paribus inodoris florem ſolum eſſe odoratum, vt in Roſa. Quod ſuprà quoque admirabamur. Odoris hic ratio tota eſt in partium tenuitate. At ea in flore ſolo, non ſanè quadā humiditate, qua totā capere planiā, & ſenſus docet, & argumento ſunt ſpinæ. In præſenti verò tractatu duas cauſas aſsignat contrarias eiuſdem affectus. Duarum cauſarum ratio vna, extremitas: quoniam ſapor & odor ſit in mediocri, non in nimis humido: quia ſiccæ partes obtunduntur, quæ erant in vtriuſque definitione: B non in nimis ſicco, quia fieri nequit ſicci trāſmiſſio, quam vocabat in definitione percolationem.

Ταῦτα μὲν οὖν. Theodorus ita vertit: quaſi deſignēt hæc excuſationem quòd hæc interſeruerit. Quaſi ſignificetur hoc verbis illis, ὑπερβᾶσι τὴν χώραν πάντων. Quæ de criſpitudine diximus, hunc locum occuparunt: propterea quòd criſpitudinis erat eadem cauſa, quę & coagmentationis ſucci ad tedam. De qua loquuti ſumus: quoniam erat in radicibus arborum: & de radicis vi retentrice atque alteratrice verba fiebant. Nos antequam Theodori verſionem legeremus, arbitrati ſumus ea verba, πάντων τὴν χώραν, innuere radicem ſic. Cauſa vtraſque eadem: id eſt vis valida retinendi & alterandi fecit, vt tam teda quàm C criſpitudo fierent in locis inferioribus. Expoſitio noſtra & acutior & doctior. Et mos eſt huic Philoſopho, perturbare atque interſerere, abſque vlla excuſatione: quod nimis ſæpe vidimus. In ſecunda verò parte procedit ad aſſeuerationem propoſitæ ſententiæ. Humidum odori eſſe impedimento. Idcirco radices aliquas odoratas plus etiamnum odoris halare cùm ſiccatæ fuerint, modò ne nimis. Ita ſemper mediocritate quadam tēperat abiectis extremis. Ἡ δ' ἀχυμία. Primùm poſuit ἀχυμίαν, deinde γλυκύτητα. Quia iucundus ſapor etiam in multis aliis quæ dulcia non ſunt. Et quibuſdam hominibus dulcedo inſuauis. Hippoſelini quoque radices (quarum ponit hic exemplum) non tam ſunt dulces quàm ſubacres: quin etiam væſtigium retinent nonnullius amaritudinis. Φανερὸν δ'. Quia de maioD ribus loquutus eſt: de humilioribus etiam dicit.

Κυπείρου radicem ait dulcem. Hic apud nos ſapor alius mihi videtur dominari, ſicut in Apio & aliis. Folia quoque ſaporem & odorem habent, cæterùm dulcia non ſunt. Et quoniam diuerſus eſt horum ſapor foliorum, à ſapore Betæ, Graminis, Cyperi: idcirco non determinatè, ſed confuſè innuit in negatiua illa οὐχ ὁμοίως. Cæterùm nē ipſę quidem radices. Quæ ſequuntur perſpicua ſunt. Ὑδατώδη. Tria ponit: duo, vt cauſas inſipiditatis, aquoſitatem ac tenuitatem: tertiū, cauſam ipſius aquoſitatis, μὴ ἔχοντα πέψιν. Tenuia verò non magis ſunt Betæ quàm Apii, & aquoſiora. Graminis verò tenuiora & ſicciora. Ἐκ ἰσδέντων.

ἀνόσμοιϛ.ſanè benè. Nam ſuum illa quoque ſuccum habent,tametſi minus gratum. Et dixit ἐνδελον, propter Betarum fatuitatem. Η᾿ πάλιν. Altera cauſa cōtraria. Prima erat ab humore nimio: hęc à nimia ſiccitate. Τὰ καλαμώδη. Colligit in ſumma, quarum ſtipes calamaceus, nempe ſicuti Cyperi. Notabis calami vocem etiam ad iuncos. Sic & apud Dioſcoridē. Quia medulla iuncorum araneacea. Χυλὸϛ δὲ. Hoc eſt illud axioma quod eſt mediū fundamentum harum duarum cauſarū, quæ inter ſe cùm ſint contrariæ, vnum tamen & eundem pariunt effectum. Neque in ſicco neq; in humido nimio. Σισυρὶγχιον. Traſi noſtri(noſtri enim ſunt, non in alia, quod ſciamus, Italię parte) radice dulciſsima, folio caricis, inſipido An ſit Siſyrinchus, cognoſci poſſet ſi priſcorum diligētia cognoſci poſſet. Sed Theophraſtus nihil, præterquam de radicis auctu paucula in 7. Hiſtoriarum. Dixit καὶ διὰ τὸ ἄχυλα: nō autem ἄχυλα ἁπλῶς: habent enim omnes plantæ ſuum ſaporem. Ταυτὸ δὲ. Alius modus. Prior erat foliorum inſipidorū: hìc acriorum, radice nihilominus dulci. In quibus radices agnoſcit γλυκεῖαϛ: quia contrà, illarū folia λεπτὰ ſuprà. Item ibi folia ἄχυλα καὶ οὐχ᾿ ἡδέα: hìc δριμεῖαϛ radices. Α᾿ πάντα δὲ. Colligit vniuerſalis naturæ conditionem. Vbi ſuccus, ibi ſapor. Vt oſtendat, ſiccitatem eſſe odoris ſaporiſque priuationem. Nam etiam in ſiccis plantis quæ pars ſucci pluſculum potuit capeſcere: eam quoque ratio ſequuta eſt, qua poſſet eſculenta eſſe: exemplo Ægyptiæ arundinis, cuius Aſparagi ſucculentiuſculi manduntur. Dixit καὶ ἄλλωϛ, quod nos, alioqui. Quanquam ſuapte natura ſicca. Quoniam verò natura plantæ vniuerſalis ſicca eſt, præponderat illi portiunculæ. Idcirco parum durat vſus eius partis, ἀλλ᾿ ἐπὶ βραχὺ πάντων: minimè omnium talium. Quippe ætas id præſtat dum muſtea eſt. At calamus Ægyptius ſucculentus eſt, διὰ τὴν ὑγρότητα, ſui vſum retinens. Quin & in ſummo & in radice idem, quoad ſiccentur. Vt etiam hìc oſtendat vel ſuperuenientem ſiccitatem, nedum naturalem, tollere ſaporem. ſanè, quià etiam ſuccum.

Διὸ καὶ τὸν καυλόν. Eadem in caulibus ratio, vt ad certam vſque ætatem vtique ſint edendo. Eum temporis tractum, quum eorum natura viget ad vſum, appellauit ἀκμὴν: ὡραῖοι nanque tunc ſunt, id eſt tempeſtiui. Η᾿ δ᾿ ἀκμὴ. Secunda pars, in qua exequitur odorem. Nam in principio capitis ponebat vtrunque ſimul, ἀχυλίαϛ καὶ ἀοσμίαϛ. Expeditæ ἀχυλίαϛ tractationi adiungenda fuit altera propoſiti pars. Quare miror quo conſilio disiunxerit à ſuperiori membrum hoc Theodorus. Confirmat ergo quod iam dixit, neque in ſicco neque in humido nimio conſiſtere vel odorem vel ſaporem. Id quod etiam patet in radicibus. Nam virides quædam ſiue recentes inodoræ ſunt, reſiccatæ olent: ſed aliquatenus exiccatæ, non exuctæ. Ita neque ſuccoſæ neque aridæ. Proportio quædam eſt in putridis lignis: ſpirant enim iucundum neſcio quid, ſicut & muſcus arborum & boletorum puſillorum genus,

A quod ob odorem (opinor) vocant Vaſcones *Moſcherons*. Α᾿νάπαλιν. Quare dixit ἀνάπαλιν, equidem neſcio. Non enim ſit è contrario: imò ratio, natura, euentus, par. Sicca folia inſipida erant. quæ nimis ſicca nimiſve humida: at idem in radicibus de odore: inodoræ nãque tum ſuccoſæ tum exhauſtæ ſucco. Τῶν εὐωδῶν. Scilicet odoratorum. Α᾿κμὴ δέ τις καὶ τούτων. καὶ, quia ſuprà quoque dicebat, μέχρι οὗ ἂν ἀποξηρανθῶσιν. Illa nanque eſt ἀκμή. Sic in odore vigor non duret in ſiccitate, niſi quandiu durat in mediocritate ſiccitas. Α᾿πομαρανθέντα, exucta.

Lego ὃ γὰρ ὑγρὸν, non autem ἡ. ſicut mox item ὃ πάλιν. Et διὰ τὴν ἀτροφίαν, non autem ἀτροφίαν.
B Aduertaretur enim ſententiæ, ſiquidem miſerè aleretur, atque idem eſſet ſucculentum. Et χλωρὰ μὲν ὄντα, οὐχ᾿ ὅμοιον.

Theodorus ἄοσμα, bene olida: perinde ac ſi diceret, bene fœtida. Τ᾿ ἀκρεμονικῶν, fructibus. Corrige, fruticibus. Ε῎νικμον, roſida. Non ſanè radix: rori nanque hauriendo inepta. Ε᾿πὶ πλεῖον, parte ampliore. malè. Non de eorum agitur quantitate, ſed de temporis tractu. Μέχρι ἂν. Addidit, ſtatim: malè. Non enim inueniuntur huiuſcemodi momenta in natura. Α᾿πομαρανθέντα, ſiccentia. Incōmoda vox Prouecta ad ariditatem. Medicorū voces, μαρασμὸς, μάρανσιϛ. An rectè dicatur marcor, alibi diſcuſſum eſt. Ε῎νδεον. Theodorus omiſit, vt corruptum locū. Senſus tamē elicitur, folia nō recipere diſtributionē, ſed à radice ſuccū diſtineri.
C

CAPVT XXIIII.

XXIIII. Capitis argumentum. Sapores in ſuccis eſſe tum radicum tum aliarum partium. Succos ab iis exire vel natura vel arte. Alios eſſe liquidos, alios ſpiſſos. Quomodo ſit idem, ſuccus & lachryma.

OI' δὲ χυλοὶ. Poſtquam dixit de ſaporibus & odoribus partium: declarat cuiuſmodi ſint in portionibus partium, nēpe in ſuccis. Id quod maximè facit ad rem: propterea quòd aiebat in liquido ſapores tranſmitti. Agnoſcit ergo primùm, in quibus ſint. quippe in radicibus & aliis partibus: maximè in radicibus acrium, vt Alii & Cepullæ. Hæc in genere ciborū. Altera pars verſatur in medicamentariis. Folia ſuprà dicebat inſipida propter tenuitatem. Hìc ergo ad ſaporis
D cognitionem, carnoſa. Poſt hæc addit ætates, poteſtates, principiū, augmentum, ſtatū. Omnino verò augeri vim reſiccatione. Exēplum adducit ſuccorum. Qua capta occaſione per eorū excurrit naturam, tū per ſe tum arte paratam. Inde modū extrahendi perſtringit potius quā exequitur. Aliter enim extrahitur à Pinu reſina, aliter ab vua ſucc⁹, ab olea, cētaurio, glycyrrhiza. Tum monet, inſpiſſari ſuccos exēptos ob perfectionē. In poſtrema Capitis parte docet, quid ὀπὸϛ ſit, quid δάκρυον. Καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις. Non ſicut odores in radicibus ſolis, ſed etiā in aliis partibus. ſanè minus accuratè. Nam etiam odores in aliis quàm in radicibus. Ταῖς δυνάμεσι. In plurali, quia de odore & ſapore. Et hìc χυλὸϛ ſuccum ſignificat. οὐ μὴν ἀλλά. Explanat

eam conferri à coctione. Ab altera immodica ſuperari coctionem: nimis eſſe in hoc materiæ: alteri deeſſe materiam, ſcilicet nimis ſicco. Πέψις δ' ἰσῶν. Eam coctionem non eſſe in omnibus eãdem, ſed ſecundum cuiuſque formã ac ſpeciem, quam appellat ἑκάστου φύσιν.

Lego ἂν γὰρ ἡ φύσις: addita coniũctione, vt correxere. Et εἰκυῖαν, non εἰκυῖαι. Et ἀσύμμετρον, non σύμμετρον.

Theodorus, ἑκατέρων, vtrunque vertit. Ait enim: quorum natura minus parte vtraque modica eſt. potiùs vtrauis: aut alterutra. ſic mox ἐφ' ἑκάτερον: in alterutram. Si enim in vtraque eſſet immodica humiditas: in vtranque natura reperet. At in alteram ſolam vergit.

CAPVT XXVI.

XXVI. Capitis argumentum. Perſequitur adhuc partium differentias. In ſaporibus & odoribus eaſdem fere eſſe differre autem gradu. In aquoſis maiores eſſe differentias. Foliorum & florum non eandem eſſe materiam. Materiam diuerſam propter diuerſos fines. Quarundam folia grauiore ſapore, fructum minus. In alius contrà.

OTI μὲν οὖν ἁπλῶς ἐναντίως. Abſoluta comparatione duarum diuerſarum partium ſecundum ſitum: cõfert nũc partes ſuperiores cum ſeipſis, ſecundum ſpecies non omnium ſpecierũ partes ſuperiores eſſe ſimiles. Superiores accipit, ſtipitem, folia, flores, fructus. Oſtendit tamen cuiuſmodi ſit ſimilitudo. In ſpecie quidem ſimiles eſſe: puta, acrimonia, amaritudine: at gradu non eſſe. Nempe fructus maiori parti valentiores, vt oleraceis multis. Quin euenit etiam, tota vt ſpecie differant: velut in citro. Semina enim amara admodum: arboris folia non item: pulpa dulcis: cortex acriuſculus. Ita Perſici frondes amaræ, item nucleus: pulpa dulcis. Hoc factum, mox dicet, propter finẽ: quia ſemina propagationi, pulpæ cibis paratæ ſunt à natura. Deinde vt harũ cauſam reddat diuerſitatum, periculoſam adiungit enunciationem. Ea eſt, Non eandem eſſe foliorum fructuúmque materiã. Iccirco addidit: fortaſſe. Non eſt eadem materia proxima, ſicuti neque oſſis neque carnis. Anima enim adeò diuina res eſt: vt non ſolùm, licet vna ſit, multa diuerſáque faciat præter aliarum formarum leges: vna enim vnius tatùm operis artifex eſt: verumetiam contrariorum autor eſſe queat. Mouet enim ſurſum & deorſum, ac præter elementorum naturam omnem omnium etiam dextrorſum, ſiniſtrorſum, rurſum, prorſum, nec minùs circulariter: vt & hinc diſcant inſani Alexãdrei: non poſſe formam hanc ex formis confieri elemẽtorum: vt temerè nugantur. Adhæc architectatrix eſt, fabricat membra calida & frigida, quantitatẽ certam dat, numerum, figuram, ſitum, ordinẽ. Poſtrema Capitis pars, vti dicebamus, à fine recognoſcit temperaturas inſtitutas à natura. Ὅτι μὲν οὖν. Colligit dicta. Parat enim μετάβασιν ad ſequẽtia.

A Καὶ ἁπλῶς. Simpliciter hic ſignificat, in ſumma alias poteſtates intelligit, cætera ſenſilia, odorem, duritiam, aſperitatem, alia. Appellat autẽ δυνάμεις; quia ſenſus recipiendo ac patiendo perficiuntur: ſenſilia agendo perficiunt. Οὐ πόῤῥω. Quoniam hic quoque ſequuntur craſes. Vt quæque pars tẽperata fuerit, ita odorata erit, atque ita ſapiet. Dixit σχεδὸν: propterea quòd non eſt penitus tam lata ſimilitudo. Quoniam quibus erant folia ſicca, radices iis erant craſſę maxima ex parte. Hic autem non tam ſæpe tam fuſa eſt differentia. Iccirco dixit ἔχουσι τὴν ὁμοιότητα: & διαφέρει κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον. Ἐμφανής. Hoc palàm eſſe in plantis quæ ſunt puriores. Ἀκροτάτους vocat, quæ in quopiam excellunt extremorum: vt

B Ficus acrimonia, Pinus odore. Nam quibus remiſſi ſunt odores aut ſapores; iis mediocritas ineſſe videtur ſecũdum mistionis modum. Sic quibus retuſa penitus vis ſaporis aut odoris, ac propterea dicuntur inodoræ, & inſipidæ: cuiuſmodi plurimæ ſunt aquoſæ plantæ: ſiue dilutæ, vt Lactuca & Beta: horum priuatio eſt in extremo miſtionis. Quocirca vocãtur à Græcis ἄχυλα καὶ ἄοσμα. aut ſi ſunt ὀσμώδη, ſunt δύσχυλα. Quoniam ἄοσμα & ἄχυλα, non ſunt percocta propter humorem nimium. Quæ verò ὀσμώδη: ea percocta ſunt aliquo modo, Sunt enim δύσχυλα, ingrati ſaporis: exemplum in Lampſanis & Corchoris.

Καὶ διαφέροντα. Addit multa verba ad eundem ſenſum. Ἄτοπον δέ. Hic eſt maximè conſiderandum. Non enim verum arbitror, quod ait:

C quarundam folia non eſſe ſapida, fructum eſſe: propterea quòd fructus ſit coctus, incocta folia. Nemo dicat, Peponem coctum, folia non cocta. Non enim eſſent folia, ſed ſemper ἐν τῷ γίγνεσθαι. Neque natura, cùm fecit folia, voluit tunc fructum facere, & fruſtrata eſt. Abſit procul à nobis hæc væcordia. Adiantum enim eſſet, quod non eſt: & non eſſet quod eſt. Semper enim eſſet imperfectum. Nullum autem ens ſpecificum, eſt in potentia ens. At eſſet, ſi ita eſſet. Ideo adiungit illam emendationem. Τάχα δὲ μᾶλλον. Coctum vtrumque, atque ab eodem opifice, anima: in eadem naturæ fornace, ſed non eodem igni. Ita panis coctus dicitur, & lateres alio modo. & panis ipſius partes aliter atque aliter. Quin ſemina quædam inſipida, & inodora, cuiuſmodi Mal-

D uacea ſunt. Quis dicere audeat eſſe nondum à natura cocta: à quibus tamen exit planta ſuæ ſpeciei? Sunt igitur partes illæ ſibi coctæ, ſed diuerſo modo, quia diuerſa materia, diuerſa forma particularis, diuerſi fines.

Ὅταν ἐκ καθαρᾶς. ex pura & ſincera materia. Ὅταν: quia tota plantarum materia turbida, ſuprà dicebatur, ac terrea. Sed ita eſt quemadmodum ſiquis dicat: bonum virum Ligurem.

Ἐκθηριώτερον. Niſi ſit mendum: vides immoderatam metaphorã. θηριῶδες, eſt truculentũ. Quòd & ipſe Lucretius: aſper, acerba tuens. καθάπερ τὸ θάλλειν καὶ σκληρὸν τῶν ἐαρινῶν. Eadem tamen infrà vtitur voce, Capite vigeſimo nono

De paluſtribus ſaporibus & odoribus. Triſtem igitur dices aſpectu. Ὥςπερ ἀτρώμενον. Quia ſunt diſſimiles materiæ, ſunt etiam diſſimiles fines. Imò verò è contrario: quia diſſimiles fines, diſſimiles formæ. quia diſſimiles formæ diſſimiles materiæ. mouet enim finis. Ideo dixit.

Γένοιτο δ' ἂν ἀπάντων. Non erat addendum aduerbium illud dubitandi. Πρὸς τὴν ὑποκειμένην. Hoc modo ſuprà quoque loquutus eſt. Ad naturam ſubiectam omnia inſtituta, apparata, ordinata, ſecundum propoſitam Ideam, non ſanè Platonicam illam ſeparatam: ſed ſcit Deus, quid, quorſũ futurus ſit homo: ergo ex quibus & qualibus, & quomodo. Ἡ δ' ἀναφορά. Vox percommoda ad finem deſignandum: referri namque ad eum dicuntur omnia. Πρὸς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν. Ad ſenſum noſtrum: quia ad cibum.

Ἐν ταύτῃ. ſcilicet ἀναφορᾷ. Pro modo rationéque finis fiunt partium diuerſitates. Ideo dixit:

Οὐδὲν γὰρ κωλύει. Nihil impedit quin foliorum temperatura parata ſit ad cibum, vt in oleribus: in arboribus nequaquam. Folia namque ſunt vice fructus in oleribus. Καὶ σφοδρότερον. Explicat quomodo ſit ἀσύμμετρον ad guſtum. Quia cùm guſtus admittat acerbitatem & auſteritatẽ, vt in Oxalide & Sorbo: nullus in iis exceſſus horum eſt, qui amoueat ab vſu ciborũ. Nota, ἀσυμμετρίαν, ſicuti ſuprà, πικρίαν. Ἡ κατὰ πικρότητα. Quia in intubaceis amaritudo non ingrata, & in Oliuis. alia in Abſynthio, Centaurio, Gentiana. Ὥςπερ σχεδὸν. ita eſt in oleribus. Contrà in arboribus: fructus eſculenti, frondes non. Dixit σχεδὸν: quoniam non æquè in omnibus oleribus. Nam Rhaphani folia non eduntur, neque ſinapis. Semina quædam eduntur, Aniſum, Fœniculum, Anethũ: quanquã condimenti lege potiùs quàm cibi. Alia diſſoluuntur ad intinctus, vt ſinapis: alia emedullantur ad iuſcula, vt Cucurbitarum ſemina, Anguriatum, Cucumerum, Peponum: ex aliis Oleum premitur: quædam non niſi ad medicamenta. Τῶν μὲν εἰ καρποί. Declarat fructuũ differentias in arboribus, tum ad olera, tum inter ſe. Ὅ καὶ φιλύρ. Seligit etiam quaſdam arbores: quarum natura ſequatur olerum naturam, vt Tilia. Eius frondes eſſe dulces. Fructus nulli cibo vtiles. Ἐπὶ τούτων nempe λαχάνων.

Ἐκεῖνο μὲν γάρ. Folium ex ſincera & pura materia. ἄκρατον, immune ab alieno, non autem priuatum temperamento. Ἔστι γάρ. explicat dyſcraſiam. Primas qualitates, nimis ſiccum: ſecundas, lignoſum: tertias, aſtringens & malcolẽs: quartas, ſub vocabulo ἀηδείας abominabile.

Τὸ δὲ φύλλον. Contrà, folium tenerum: quia ὑγρότερον καὶ κεκραμένον. Non habet illam terreſtrẽ puritatem, ſed cum humidi neceſſitudine comunctam. ex humore teneritudo. Ὃ καὶ ἐπὶ τοῦ σπαρίου. Illud relatiuum ὃ, non deſignat totã hiſtoriam de folio & fructu, ſed naturam hanc excocti folii. Suauem namque & fructum, & folium, quia tenera ſtatim: tenera, quia humida. Cauſa vtilitatis: συμμετρία. Remittitur acrimonia aquei mi-

A ſtione: vnde fit ſapor quidam ſuper ſicco. Ἀποξηραμένον. aſſeueratio: Iuuari ſiccitatem humidi temperatione. Ideo dum recens eſt Laſerpitium, edendo eſt: vbi promouerit in ſiccitate, vehementiùs fit, quàm vt guſtui conueniat: id quod ſuprà dicebat ἀσύμμετρον. Magis verò ſemen eius: propterea quòd ſemper etiam ab initio, natura ſua ſiccius. Augetur ergo ſiccitas ætate.

Lego κεκραμένον, nõ κρεμαμένον. ſic mox κεραννύον. & ſuprà, ἄκρατον, cui hoc reſpondet.

Theodorus in illorum verſione, τὰς τοιαύτας δυνάμεις, adeò ſui ſimilis eſt, vt à me non intelligatur. Ait enim: vires eiuſmodi aliis ſuper alias ſubter haberi. Οἴναρον. Pampinus. folium hic. Εἰλικρινοῦς τινος. malè omiſit, τινος. Vox aquę propria, quæ à luto ſecreta eſt.
B Βλοσυρώτερον. calloſiorem. peſſimé. Σύμμετρον τῇ γεύσει. modicum guſtui. licet modus ſignificet μέτρον: non tamen hæc loquutio conuenit Latinitati. Ἐπὶ φαρμάκου λόγον. Modus loquendi Græcis: λόγῳ, δίκῃ, τὸ σχῆμα. Theodorum nõ intelligas. medicaminis dari rationi. Commodiùs ea pertinent hac ratione ad vſum medicamentorũ. Κρεμαμένων. emẽdauimus κεκραμένων. Theodorus vulgarem ſequutus lectionem vertit, penſilis. Quid? nónne & fructus penſilis?

CAPVT XXVII.

XXVII. Capitis argumentum. Repetit. De commendatione ſaporis, & cibi vſu in nouellis. Vires eiuſmodi in foliis ac fructibus earundem arborum. Inde comparat hominis vſum quoad
C *nos, & quoad animalia. Poſtrema pars Capitis reſpondet initio. contrà quædam ſicca ad cibos vſurpari, viridia eſſe inſuauia.*

ΟΛΩΣ δ' ἐν πολλοῖς. Capitis huius prima pars nihil aliud quàm repetit, quæ iam dixit dudum. Secunda verò quæ iam dixit ſuprà: non eundem eſſe eſculentorum vſum nobis, & brutis. Tertia ſtatim ſuperiori Capiti debuit adiungi. Nam cùm dixit: recentia magis commendari propter teneritudinem: hîc ait, contrà in quibuſdam euenire. Aridiora namque magis eſſe grata: viridia non attingi. In extremo Capitis quædam de fructibus repetit, ſanè frigidiuſculè. Διὰ τὸ ἀναμεμίχθαι. Cùm ſint hæc, vt vides, repetita: referantur ad ſuperiores explicationes. Τινῶν ἀκανθωδῶν. Sicut ea, quam
D vulgus noſtrũ Criſpinum vocat, dum tenella eſt, mãditur in acetariis: adulta ſpinis horret inter Acanaceas. Σχεδὸν δὲ. Reducit hæc minutiora genera ἀκανθωδῶν, quæ carent ſpinis: & χεδροπῶν, quia tum ſunt dulciora, ad quoddam genus ſummũ. Ea ſcilicet, quorũ ſucci ſunt amariuſculi, aut acriuſculi, ſunt dilutiora, ſi nouella. Dat exemplũ à baccis Myrti, non importunè. ſcilicet maximæ partis contraria natura eſt. Nouelli namque fructus & acerbiores & amariores, maturando dulceſcunt Sed oratio peſſimè habet. Quid enim eſt κεκραμένους? nónne χυλοὺς, miſti, ac temperati aqueo ſucco. Sequitur tamen: βελτίους καὶ γλυκυτέρους ποιοῦντι τοὺς χυλούς. Sanè deprauata.

Ἐὐθὺ.

εἰ δὲ ἤ. Hoc etiã ſuprá. tametſi quarũdã arborũ fructus ſunt eſculenti, folia inſuauia: non tamen tollitur, vt quo minus in arborum item eodem genere ſummo ſint ſpecies contrariæ: quarum folia ſint viui, fructus non ſint. Καθάπερ εἴρηται. Quare igitur repetis? Παρεμπλέκειν. Suprà dicebat: ob inſipiditatem, aut ariditatem carere ſapore, vt Betam, nunc cauſatur aliud. Quia, inquit, ſunt ſpinoſæ, vt Eryngium. radix enim mandi poteſt. Noto loquutionem. βρώματα ἔχοντα. imò ipſamet βρώματα ſunt. Διαφορά. Finis plantæ ſementiferę ſemen eſt. Huius finis duplex, vt toties dictum eſt: vnus omnium communis, propagatio propter ſpeciem: alter non omnium, alimentum, propter indiuidua. Ille eſt propter ſe: hic propter aliud. Animalium verò ſpecies quia ſunt diuerſæ, diuerſa quoque alimenta alia ab aliis plantis. rectè hactenus. Porro aliud ſubtilius. Nam cùm formę animalium non ſint inter ſe contrariæ: quomodo fit, vt eorum alimenta dicantur inter ſe contraria? de ſturni cibo, & coturnicis, & hominis, vulgatum eſt. Canabis ſemen quare gallinas fœcundas facit, hominibus affert ſterilitatem? non edit homo Vlmi folia: bos illis ſaginatur. cauſa quam addit, & ſi quibuſdam conuenit, non tamen in cæteris ſatisfacit. ait enim. Διὰ τὴν ἰσχὺν, καὶ τὴν ἐργασίαν. Quia bruta robuſtiora ſunt tum ad mandendum, tum ad conficiendum. Exemplum in glandibus, & fœno, rubo, carice, carduo. atquędam ſunt & ſuauia guſtu, & facilia tum dentibus, tum ventriculo, veluti Turdus, & Aſcalopax. iis nos iucundè veſcimur, canis fugatur. fructum ferè nullum attingit felis: abhorret à vino canis. Itaque alia porro cauſa quęrenda eſt: quam diſcuſſimus ſuo loco. Χαίρει γάρ. Nunc diſtinguit haſce differentias, per qualitates teneri, ac duri, ſiue viridis, & ſicci. cuius rei dedit luculentam rationem. teneris enim ineſſe liquorem, atque in eo ſaporem: qui fiat deterior ipſius abitu, cùm ſiceſcunt. Hæc illico poſt ſuperiora illa fuerant ſubnectenda. Itaque repetit, vt ſubiungat cõtrarium. repetitio illa eſt: χαιρει δὲ ἁπαλοῖς: contrarium, ἔνια δὲ ἀνάπαλιν. ſicciora quædam gratiora: quia inchoata, ſunt amara: poſtea verò dulceſcunt maturando, autore ſole. Exempla dat Seſami, & Eryſimi: quæ viridia non appetuntur ab animalibus. Ξηρανθέντων δὲ μᾶλλον. dixit, μᾶλλον: quia etiam ex viridibus vorant, ſed aridorum penuria. propterea dicebat, ἀρχεῖ. Οἱ δὲ καρποί. Harum autem fructus non ſolùm meliores, ſed etiam ſuauiores: Seſami ſcilicet ac Eryſimi. Nam de fructibus, qui ad cibos quærũtur, mox. cæterùm ii quoque gratiores, paulo ſicciores. ſicut etiam Ficus, & Vuæ, & Amygdala, & Iuglandes. Iuglans enim recens, inſipidiuſcula, paulo magis vetula magis ſapit. Οὔ τοι γάρ. De aliis fructibus, quos περιφίμους vocat. Nã illi erant ἰδιώματα. horũ, inquit, alia ratio. ex puriore nanq; conſtare materia: atque iccirco non opus habere illa quaſi decapulatione. eos itaque comprehendere maximum ambitum differentiarum, quæ in foliis, radicibus, ſe-

A minibus recognitæ ſunt, eæ erant, ab ætate, à partibus, ab viſu animalium. arida folia quædam pręſtabant, alia contrá. ſic folia fructibus, aut radicibus, & contrá. quædam verò quibuſdam animalibus. fructus tam recentes quàm ſeruati: tam in exteriori parte quàm interna. Hoc eſt, μᾶλλον ἀφαιρεῖσθαι: & πλεῖστον ἀφαιρεῖσθαι. Nam Glande ſues ſaginantur, capellæ amittunt viſum. caneri caput grauant homini, caput grauatum leuant ſuibus.

Οἷον ἐξηνθισμένοι τινες. Quaſi lecto naturæ flore conflati. ſicut Aelius ſextus Ennio, flos delibatus Populi. & flos ætatis. Nam florem vini, qui putant eſſe quod nos Moſchatellum dicimus, bene conſulunt eruditioni viri docti, & boni. non tamen ita eſt: ſed lectiſsimum vinum intelligitur, cuiuſque generis. Illud autem eſt ἀνθοσμίας.

B Lego λυομένης τῆς χειρὸς: non, βρόντης. Et μαλακῶν πικρά: non, μικρά.

Theodorus, τῶν ἀκρεμόνων, ſtipitum: malé. ramorum. Τὸ πικρόν: Amaritudinis. addidit, difficultatis: quaſi legerit: καὶ δυσχερές. ſuper hac lectione, ſic verterem. Excreto atque pereocto ſolis opera, quantum in eis fuerat amari, ſaporem acquirunt commendabilem. Δυσχερῶς. Propter amaritudinem, & grauitatem ſaporis. videndum an grauis dicatur ſapor, vt odor. Ἐξηνθισμένοι: Liquati legit ergo: διαθρυμένοι. Pindarus tamen ſæpe ἄωτον ponit in rei purę, atque excellentis deſignatione. quod ſignificat leue, & quod cadens ſtrepitum non faciat, ſicut flos.

C *CAPVT XXVIII.*

XXVIII. *Capitis argumentum. Medicamentariarum plantarum partes alios alias præſtare iiſdem de cauſis quibus & aliud vſus ratio hanc excellentia differentiã eſſe etiam inter ipſas ſpecies eodem ſub genere, atque iiſdem ſpeciebus ſecundum regiones.*

DVOS plantarum fines ſuprà cùm ſtatueremus: non rectè videbamur omittere tertium. duo erunt. Prorogatio ſpeciei per indiuidua, finis vnus erat ad propriam vtilitatem. Alter eſt conſeruatio indiuiduorum alieni generis. is erat cibi vſus ad animalia. Ille per ſemina perficiebatur, per radices, per ſtolones: hîc fit per omnia. Nulla enim pars inuenitur, quæ in aliquo genere non ſit vtilis cuipiam animali. cor-
D tice veſcuntur capræ, cuniculi, ſorices. Ligno, coſſi, tineæ: aliorum natura ad eiuſmodi vſum ſatis patet. Eſt autem tertius item finis vtrique horum annexus. Nempe aliuſmodi conſeruatio quã per cibum. Ac plantarum quidem à plantis, veluti de vicinia dicebamus. Scilla nanque, & Panicum, & Auena adſcritur quarũdã radicibus. Alter eſt modus ob animalia aduerſus morbos, nec minus propter plantas. Nanque oleo & reſina tollunt noxia, quæ bonis incõmodant: & vino rigabãt Platanos. Animalib⁹ verò præſidio eſſe, vel ipſa nomina teſtantur, Chelidonium, Elaphoboſcũ. hęc hîc, ſatis frigidula opera Philoſophus attingit: quippe

ſola propoſita quæſtione. Cur alia pars alii præſtet.
Atque in eius rei reddenda cauſa nihil aliud, quàm
repetit de varia coctione, ac cæli viribus. Cæterùm
cùm alius quoque præter hoſce tres ſit plantarum
finis: de eo ſunt etiam nonnihil agendum. Quippe
in hiſtoriis ad ędificia, carbones, fomites, eicharas,
eorũ víuum cauſas diceret. diceret etiã de duratio-
ne. quare ſit leuior abies, quare pandatur palma.
quare crepet Euboica. quare ſub aquis Alnus in-
corrupta. quare ſub aquis nigreſcat quercus. qua-
re curuetur igni lignum. quare abies tranſuerſa ti-
gnis vtilior, recta quercus. Vbi de criſpitudine ſcri
pſit, etiã de rectitudine ageret. quare quibus mate-
ria laxior, nodi ſolidiores. quare cupreſſus maſcu-
la ſparſa, fœmina collecta. an dẽſitas in lignis ſit cau
ſa grauitatis? Et alia innumera, quæ malũ fatum, vt
penè alia infinita, ex manibus noſtris excuſſit: ne
nos è tenebris excuteremus. ſed ad rẽ. Ἀλλ᾽ ἐπὶ
τῶν φαρμακωδῶν, καὶ ὅλως κατὰ τὰς δυνάμεις διαιρετέον,
ἀρξαμένοις ἀπὸ τῶν ῥιζῶν ἀρχόμενα. ſic digerendum. nam illa
ſunt interiecta. καὶ γὰρ ἐν τούτοις εἰσὶν αἱ αὐταὶ δυνάμεις,
οὔτ᾽ ἴσαι πάντων. eſt enim totum hoc vice procœmio-
li. & ſanè quod hic agit, penè nihil eſt. Nã de ſapo-
ribus cùm profiteatur: nihil refert, quo ſapore ſit
medicamẽtum, ſi vſum ſpectes. & de his nihil. Nam
de viribus, non eſt hic locus. illud ſcribere licebat.
amara penè omnia laxantia. perpauca aliuſmodi,
Myxa, Caſia, Manna. in aliis omnes ſapores inueni
ri. Οὔτ᾽ ἴσαι, decreſcit oratio. nam ſi non ſemper
eadẽ ſunt: tanto facilius fiat, vt haud ſemper ſint æ-
quales. Εὐθὺς ἀπὸ τῶν ῥιζῶν. A radicibus incipiẽ-
dum. Maxima nanq; plantarum pars medicinæ de-
ſtinatarum pręſtat radicibus, vel odore, vel ſapore,
vel viribus. Οὐδὲ δή. Quanquam iubet à radici-
bus incipiẽdum: haud tamen ſtatim exequitur: ſed
ſubdit: quemadmodum in radicibus ſunt diuerſi ſa
pores, & ad alias partes cõparatis, & ad alias ſpecies
reſpiciẽtibus: ſic etiã in partibus ſuperioribus, ra-
mis & fructibus dat differẽtiã: μᾶλλον καὶ ἧττον. & ad-
dit: non eſſe ſine ratione. ἔχει τινὰ ἀλογίαν. non ex-
plicat tamen. Id ex ſuperioribus colligendum: quia
diuerſa partium materia, diuerſa forma coctrix.

Τὸ δ᾽ ὅλως. Tertia differentia à priuatione. pri-
ma erat à diuerſitate, vt loquuntur, poſitiua. Secun
da à gradu poteſtatum. hæc à priuatione. ita ſeip-
ſum ſequitur in methodo, quam ſtatuebat in primo
hiſtoriarũ: περὶ τὸ ἔχειν, καὶ μή. ideò dixit, ὅλως. quia
illa erant, μέχρι τοῦ. contradictiora nanque ſunt: ali-
quatenus: &, vt Latiniſſimè dicam, protinus. Ali-
quatenus, ſecat totum: protinus exequitur, quãtum
eſt. Τὰ τῶν ῥιζῶν. Exequitur propoſitum. ſemi-
na, & caules non poſſe, quod radix poſſit. exẽplum
in Elleboro. contrà φύλλα. quod poſſunt folia, non
poſſe fructus, & radices. hic non dedit exemplum:
& oportebat. Quippe facit admirationem, quãdo
ſub vna ſunt forma. exemplum autem erit Vlmi.
eius folia grata pecori, & vtilia. cætera nihil. ſic &
lactuca, & braſsica ſine controuerſia. hoc in cibis.
in medicamentis autem, malobathrum. Τὰς δ᾽
αἰτίας. Repetit cauſas à temperamento. Τὰ μὲν
σωματικῶν. Declarat ſapores per facultates, à quibus

A illorum trahebat eſſentiam ſuprá. Liquefacere, ſe-
gregare, coquere, calefacere, frigefacere, ſiccare.
hæc iam ſatis, nimíſque. Τὸ δὲ δὴ ὅλως. Medica
mentarios fructus potiſſimum eſſe tales merito. ra
tio. ſibi ſimilis tota in plãta natura eſt, tametſi vna:
at differt ſecundũ materiam, & poteſtates: vt maio-
rem, minorémve coctionem. Καὶ ὅλως. Vt do-
ceat differentias: dicit, quædam cocta, quædam nõ.
Et ſunt facultates particulares, quæ ex alio ramum
creant, ex alio frondem. quare tum apparatum ſta-
tuit ſimilem futuræ ſubſtantiæ, tum creatæ iam
parti comitatum aſſignat, qualem oportet. Ait er-
go, cocta pluribus conſtare. at ſupra, coctionem a-
liam per compoſitionem, aliam per exemptionem
agnoſcebat: vbi efformabat ſaporem ex amaro dul
cem. Præterea intellige, ὅτι πλειόνων, ſcilicet συμβεβη-
B κότων. non enim ſubſtantiarum principiis diſtat à
compoſitione prima, quæ fit ex elementis, ea ma-
teria, quam ſecundam dicimus, ſed accidentibus
tantùm. ideo ſubdit. Διὸ καὶ τοῖς χυλοῖς. Quia plu
ribus ex accidentibus ſunt conſtituta: nimirum plu
ribus quoque conſtabunt facultatibus. ſanè verò
pluribus conſtat planta, quàm lapis conditionibus,
colore, ſapore, figura, incremento, alteratione, gene-
ratione. Ergo & facultatibus actiuis, exedendi, v-
rendi, complanandi. Τῶν γάρ. Hic quoque du-
as aſcribit differentias medicamentariis, ſatiuas, &
agreſtes. ſeruntur enim multa ad vſum medicum, vt
Papauer, ob Opium in Aſia, & Indiis. Exempla
poſuit ab iis, quarum radices amaræ, & ſucculen-
tæ, fructus dulces. Quaſi radix ex incoctis conſtet
C partibus, ex bene coctis fructus. præſtat ſemper in
ſuperiore opinione: amarorem confieri à crudita-
te. nos iam caſtigauimus. Quibus in plantis exco-
ctis dulcor futurus eſt, iis amaror per initia queat
eſſe argumentum cruditatis. At amarorem in aloe
priuationem maturitatis indicare, falſum omnino
eſt. Sicut in problematis quoque diſputatum eſt:
non omnem fœtorem à cruditate, ſed à multa ac
vehementi coctione multos. Quibus verò ſint a-
marę in hortis radices, cum fructibus dulcibus ad
vſum comparatæ medicamentorũ: nondum in men
tem venit. Itaq; non de medicamentariis hęc, ſed de
cibariis dicta puto. quia ſubdit: ταὐτὸν δὲ ἐν ταῖς φαρ-
μακώδεσι δυνάμεσι. cæterùm tanta eſt accuratæ, ex-
plicatæque orationis huic autori negligentia, vt ni-
hil diu percipere queam, quoad totum fuerit abſo-
D lutum. Ταὐτὸν δέ. Procedit à notioribus. Sicut
in ſatiuis amaræ ſunt radices, fructus dulces: ita
& in medicamentis. ſimpliciſsimè dici potuit ſta-
tim poſt explicationem ſuperiorem, ſic de cibariis
hæc. Eiuſdem quoque naturæ affines ſunt medica-
mentariæ. Diſtant enim facultatibus inter ſe par-
tes, tribus adeò modis: nempe aut diuerſis, ídque,
vel ſpecie, vel gradu: aut priuatione, quia nihil pe-
nitus poſſunt reliquæ, quod vna poteſt. & quia
de ſapore loquitur, quem poteſtatem vocat: in-
telligamus partes aliquot inſipidas eſſe. Quarum
exemplum in medicinis inuenire, fortaſſe facile nõ
eſt: Papaueris radix nunc in mentem venit, nec
laboro. Nam Viola Martia, quæ dilutiſſimi ſapo-
ris exi-

ris exiſtimatur, primùm dulcicula, mox ſubaſpera eſt guſtanti. οὐκ ἄλογον. Iā hoc non opus habuit tot deductionibus: aliorum radices, aliorum alia ſpectare. iam enim dictum eſt. Et verbū, ἰσχύειν, videtur de medicamentariis facultatibus intelligere: quia dicit ἰσχύειν: non de ſaporibus tantùm. Id quod magis patet mox, vbi de Elleboro diſputat. Ἔτι δὲ ῥίζαι. Magnum argumentum videtur hoc. Radices aliis aliæ ſunt valentiores: & tamen eiuſdem vltimæ ſpeciei: quanto magis, diuerſarum partium diuerſi poterunt affectus eſſe? Quam tamen huic argumento cauſam addit, ea nequit alteri communicari. quippe ait: terrarum qualitatibus id euenire. Igitur Elleborus Parnaſi minus vtilis, quam ab Oeta: quia terra huic, non illi fauet. At in eodem ſolo quæ planta viget, non poteſt habere cauſam hanc diuerſitatis.

Συμβαίνει δὲ. Hoc quoque narrabat in ſuperioribus. οὐ μακράν. Auget miraculum. tametſi nec multum loca diſtent: tamen admodum diuerſæ ſunt eadem viribus ſpecies, quæ in iis oriuntur. explicabamus rationem. ſicuti ſtatim ſub inſulis quibuſdam, ac ſcopulis ſubeſt mare: ita in terris aliquibus illico ſub ſaxis ſolum optimum, abſque vllius mediæ naturæ interuentu: ſic multos obſeruamus agros, cum certis terminis, tum diuerſis à cætero tractu: vt in hiſce natura, tanquam in maculis Camelopardalis luſiſſe videatur. Ergo ne ſemipede quidem plantæ diſtabunt illæ, tam diuerſæ, quàm ſunt terræ non eædem. Deinde addit de fructuum varietate ob eaſdem cauſas. Iam hoc & ſuprà ſatis, & hîc præter propoſitum. Agit enim περὶ φαρμακωδῶν. ergo quid hîc fruges faciant Bœotiæ cū ſua grauitate? Non enim adducit pro exēplo, ſed deducit quaſi nouam ex prædictis concluſionē. Fructus quoq; talia pati, quia & radices. Σκληρότατοι. Quia eidē aeri ſuprà toties attribuebat μαλακώτατα. Ἄλλαι δὲ. Iam millies dixit. Ἔνια γάρ. Expedit locorū diuerſitates: qua partitione reſpondet ſuperiori. Dicebat: quaſdam eſſe partes ab aliis diuerſas, tum ſpecie, tum gradu. ſic in locis: non omnia vbique. Hoc de ſpecie. de gradu verò dudum. etenim de Oetæ ac Parnaſi Elleboro. Tertio loco, aiebat: quaſdam partes ab aliis differre, τῷ μὴ ἔχειν qualitates. ſic hîc. quibuſdam locis nō habere poteſtates. Ἀλλὰ μαλθακαί. Nondum inueni quid hîc vox hæc ſigni ficet. an legendum, ἀλλ' ἀμβλυτικαὶ, καὶ ἀδύνατοι: imbecillæ, & inualidæ. quæ ſequuntur, videntur obnoxia iudicio: ait enim. Ἡ καὶ δόξειεν. Nunquam mihi perſuadeat: aere frigido medicamentarias plantas fieri meliores. de perflabili, aſſentior. Καὶ ἔτι τροφῆς. Hoc ſanè verius. obtundit enim vires humor. Ἐν τοῖς ὄρεσι, concluſio. medius terminus eſt, εὔπνοα. quia montes ventis expoſiti. Argumentum in proportione. ſi in montibus bona pharmaca: in altioribus meliora. medius terminus ſyllogiſmi eſt, altitudo. nos alibi aduerſus Auenroin diſputauimus huius ſententiæ fautorem. fundamentū caſtigationis eſt: paluſtria eſſe quæ-

A damalia vmbras malle. Auenrois addit cauſam illam: quia cælo ſint propiores. ſi de qualitatibus elementaribus loquitur: falſa eſt probatio. in altis enim montibus niues, & gelu. Si de occultis: quibus Raued ſoluit hęc, & ſic: ridiculum, fatigari cæleſtes ſpecies tractu viginti milliariorum.

Lego ἀλλ' ἀμβλυτικαὶ, καὶ ἀδύνατοι.

Theodorus perſtat in errore: φαρμακωδέσι: venenoſis. ſatis exploſum eſt. Κατὰ τὰς δυνάμεις. Quę vires obtineāt aliquas. peſſimé. omnia nanque medicamenta virium aliquid obtinent. Non igitur hęc ita ſegregaſſet, quaſi alia eſſent ſine viribus. Longè aliter Theophraſtus. addidit enim, quod vocant noſtri barbari formalem rationem contēplationis, quam hîc inſtitui iubet. Ea ratio eſt, pręſcriptio certorum terminorū. Nā medica-

B menta multis modis à diuerſis artibus conſiderari poſſunt. Mathematicus agnoſcet, tāta, & figurę talis: mechanicus ad pondera. agricola ſub tempeſtatibus, locis, cultu, ad ſationes, ortum, propagationes. Naturalis quatenus ſūt mutabilia, loco, quantitate, qualitate, ſubſtantia. Hîc Theophraſtus horum nihil, ſed ſecundū eorum poteſtates, cuiuſcunque modi ſint. Ὀπώδεις, lactoſæ. tamen lactucę radices amarę nullæ, neque Hircinæ barbę. & lactoſum dicas: non, lactuoſum. Βαρύτητι καὶ κουφότητι. Theodorus omiſit, leuitatem. Δοκεῖ γὰρ ἰσχυρότεροι εἶναι. Validius enim illud eſſe putatur maximus error. poſuit (illud) quod Oetęum deſignat, pro (hoc) quod denotare debuit Parnaſium. Quod deprauatè legitur, μαλθακαὶ, hebetes, vertit. μαλθακὸς, quid ſignificet, vulgò ſcitur.

C *CAPVT XXIX.*

XXIX. *Capitis argumentum. De odoribus in communi. odores alios aliis ineſſe partibus. odores à ſaporibus pendere. de aquatilium odoribus.*

ΠΕΡΙ' δὲ τῶν ὀσμῶν. Hęc eſt inſtituti ſecunda pars. Cùm enim ſapores, odoréſque propoſuiſſet: illis abſolutis hos aggreditur. ſuprà dicebat: odores effici à ſaporibus. Hanc ſententiam quantopere probaremus, ſatis patuit. hîc nihilo felicius repetit. agit autem hoc primo partis huius Capite, de odoribus in cōmuni. ait: generatim ſequi coctionē. Quę igitur fuerint partes coctæ magis, eas futuras odoratiores. coctas eſſe magis, in quibus minus prohibeatur coctio. prohiberi verò ab humore nimio. Ibi er-

D gò recenſet etiā gradus aquoſarum, atq; ex iis odores. ſimilis autē eſt Capitis huius tractatio ſuperiori. Sicut ibi recognoſcebatur ſaporū ratio per partes, ita hîc odorum. Ἔτι καὶ αὐτοῦ. Cauſa eſt, quare ſubdat hęc ſuperioribus. quia, inquit, odores quoq; ſunt in partibus. quid? nónne omnes qualitates ſunt in partibus, etiā colores? ſanè ſi ita ſimpliciter intelligamus: frigidè procedit. ſed animanda oratio hunc ad modū. quia etiam ſecundū partes variātur. Idcirco, inquit, eædē agnoſcendę cauſę, ſcilicet craſis, & coctio. quæ cū haud ęquè ſit in omnibus: in omnibus nō ęquè effectus erit, i. odor. hoc eſt quod aiebat. ἡ γὰρ πέψις: &, κατὰ μέρη.

quia plantæ, vel totæ ſunt odoratę, vel earum partes tantùm. de his hîc: de totis odoratis, infrà.

Τοῖς μὲν ὑδαρέσιν. Quia porrò eſt inueſtiganda cauſa diuerſitatis. Quare coctio potius hîc quã ibi ſit? non reſpondet planè atque expreſſè, ſed craſſiore mineruâ ſequitur ſumma genera miſtionum. In aquoſioribus, inquit, plus excoquitur flos. Item in acrioribus. Item in iis quæ nõ ſunt εὔχυλα, & odore grauiore. primi membri dat exemplã de roſa & croco. Secundi nullum ponit, non enim Crocum eſt δριμὺ, ſed ſubamarum potius. Tertii ponit Lilium, & Narciſſum. quæ loca ſunt, tum pro tota ſententia, tum pro exemplis valde conſideranda. Principiò non ducet cauſam, quomodò aquoſi flores ſint odorati. deinde non eſt verum in omnibus. Tertiò videnda naturæ lex, ſecundum quam cum acribus aquoſæ habeant eandem cauſam. Coniunxit enim, cùm dixit: ὑδαρέσι, καὶ δριμέσι. præterea quod addit: odoratos eſſe flores, qui grauеolentiam præ ſe ferunt aliquam: puerile ſapit. Ac ſiquis ita dicat. homo craſſum crus habens, crus habet. quòd ſiquis hunc ad modum tueatur: grauеolentem plantam intelligere, cuius odorati ſint flores: id neque in omnibus eſt: non enim in Lampſani ſpecie, neq; in Spatula fœtida, neq; in Cotula. Neque ſequitur filum ſuperiorem. Nam cùm dicebat ὑδαρῶ: ſi florum affectum intelligebat: debuit hîc etiam intelligere βαρυόσμων. ſin hîc plantam βαρύοσμον: ibi quoque plantam ὑδαρῆ. Tum exemplum non quadrat: non enim Roſæ planta ὑδαρὸς, ſed ne ipſe quidem flos. neque in ſecundo exemplo, Croci planta δριμεῖα. ad hæc non dedit exemplum τῶν ἀχύλων. poſtremò ſi à ſapore procedit odor: ἄχυλα φυτὰ quoque inodora erunt. at hîc τῶν ἀχύλων odoratos flores facit. exemplum eſſe quit in Martiis. Ἔνια δ᾽ ὅλως. Apponit quaſi exceptionem ſuperioris enunciati. Et eſt quaſi tertius ordo harum aquoſarum. Modò ſcribebat de tantilla oduris grauitate, quæ in Lilio eſt; in Narciſſo etiam ſubſtupefaciens. Is erat ſecundus gradus (nam primus fuit in Roſa) nunc tantùm agnoſcit, vt etiam adimat ἀοσμίαν. eius cauſam non adiungit. Mirum ni adſcripſerit cruditati: quod & ſuprà diximus. cæterùm haud placet, vt oſtendebamus. Καὶ φανερόν. Quod toties iam à ſapore fieri odores. hoc hîc pro cauſa ponit. at nihil eſt. quærimus enim ſimul de ſapore illo, quamobrem fœdus ſit. Οὐκ ἔστιν ἀπηρτημένον. Non eſt abiunctus ab odore ſapor. familiaris huic viro vox: procul pendens. Ὅσα γάρ. Quartus gradus aquoſarum, quæ nihil vel olent, vel ſapiunt. harum in hac natura maiorem ait eſſe quantitatem. Simul hanc claſſem digerit: ſimul oſtendit, quod aiebat, horum duorum ſenſilium neceſſitudinem. & porrò materialem aperit cauſam τῆς ἀοσμίας. duæ ſunt, inquit. Prima.

Τῷ τε τὸν χυλόν. Cùm aquoſa eſt tantiſper planta. Altera. Τῷ πολύ. Vbi aquæ multum. ſanè ſi aliquid aquæ cauſa eſt: tanto magis, multum. & quia ſuprà docebat: in miſtione ſaporem ſitum eſſe, vult hîc demonſtrare, non eſſe miſtionem. quo loco valde facetus eſt, ſimul & acutus. Vtrunque, inquit, ἄμικτον. primum quidem, ſcilicet τὸ ἔχειν τινὰ, non ſemper ἄμικτον, ſed ὥσπερ: quaſi immiſtum. Nã quis ſui compos, corpus aliquod naturale dicat carere miſtione? alterum autem ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἀφανίζεται. aboletur ſapor ab aquæ multitudine: quapropter hoc quoque ὥσπερ ἄμικτον. addidit autẽ huic quoq; τρόπον τινά, quia neque illud, neq; hoc, neq; vllũ aliud miſtione caret. Omne enim compoſitum, conſtat ex quatuor elementis, in primo de generatione. vult dicere: partes alias, præter aqueas, eſſe veluti Megarenſes. Ita ciuitas, in qua ἰσονομία non eſt, neutiquam miſta videtur ex populo, & optimatibus. Subſtantiæ quidem inſunt, atque earum miſtio
B eſt: vires non ſunt. ideò dixit ἐν μίξει δή τινι. non in quacunque miſtione, ſed in ea, ſub qua vires omnium certa valent proportione. Ὅσα δ᾽ ἐν τροφῇ. Hic eſt quintus modus, qui refert aliquibus veſtigiis tertium: & eſt quintus, quia quartus is eſt modò dictus cum additione: nempe ἐν πλείονι τροφῇ. hoc idem cum illo erat: τῷ πολὺ τὸ ὑδατῶδες. ſed fit quintus additione illa, βαρυοσμοτέρᾳ: ſic quæ plantæ præterquam quòd aluntur aqueo, habent etiam illud aqueum triſte, & inamabile, atque vt hîc laſciuè ludit, torinum: illæ quoque grauiter olent. Vt quæ in ſtagnis: cuiuſmodi eſt iſtorum Acorus fœtidus. Cùm dixit: ἐκ τῶν λιμνῶν ὀσμὰς ἔχει: perſtitit in ſuperiore ſententia, de ſaporibus odores pendere. Cùm dixit:
C βαρείας ὀσμάς: populari atque vſitato modo loquutus eſt. Cùm addidit, θολερὰς: adaptauit tranſlationem. quid enim ſit odor turbidus, haud facilè dixeris. cœnulentum intelligit. Ἐπεὶ οὖν. Concluſio. dixit: quibus ſit in partibus miſtio, in iis eſſe odorem. aliud infert. In arboribus flores minutos eſſe odoratiores. Profectò minus ſunt materiales. non enim ibi πολλὴ τροφή. hoc innuebat illis: καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς δένδρεσι. Cæterùm quod infert, obſcurius. Καὶ δῆλον ἐν τοῖς ἄλλοις. Quænam ſunt iſta alia? an aliæ partes arborum? non ſequitur oratio. An aliæ plantæ? at non ſequitur oratio: ait enim, ὅτι γεώδης πλείων. non eſt verum, in aliis minutioribus plantis plus ineſſe terræ. Omnino fruticum flores arboreis comparati, odoratiores. quare parit ſequens Ca-
D put. Si enim hæc cauſa non eſt: alia quærenda eſt. quæret igitur. Intelligit aliarum arborum flores grandiores.

Lego: ὅσα τε αὐτῶν μὴ εὔχυλα. non autem, ὅσα δέ: non enim disiungit, ſed copulat.

Theodorus diuerſius abit in illorum verſione. τῷ τε τὸν χυλὸν ὑδαρῆ τιν᾽ ἔχειν φύσιν. ait enim: his duobus exordia qualitatis inſolidę habentur. cùm & ſapor natura quædam aquoſa eſt, & humor aquæ nimium reddit. fateor me ignorare, quomodò humor aquæ nimium reddit. Imò χυλὸς accipit ab aqua quod habet. longè aliter Theophraſtus. Duos enim modos oſtẽdit aquoſitatis, quibus ſapore priuetur planta. deinde temere addidit

illam

illam vocem ſapor. Nã neque eſt in codice, & ſibi contradiceret. Aufert enim ab aqueis ſaporem. ait enim, ὑδαρῆ ἄχυλα, καὶ ἄοσμα. non hic igitur, χυλὸς ſaporem, ſed ſuccum ſignificat: τὸν χυλὸν ὑδαρῆ τὸν ἔχειν. Ἄμικτον. Miſceri non poteſt. quid hic verbum hoc agat, neſcio. Imo adeò miſtum eſt, vt alterum diluerit humor, alterum aboleuerit. Βιαιοτέρᾳ. vehementiori. ſignatius, fero.

CAPVT XXX.

XXX. *Capitis argumentum. Tractat odores partium ſecundum genera plantarum, tamen per qualitates, humiditatem, ſuauitatem, acrimoniam, pinguedinem, dulcedinem.*

ΙΣΩΣ μὲν οὖν καθόλου. Generalem appellat ſuperiorem tractationem, ſanè ſecundum multum, pluſculum, modicum, minus, minimũ humoris. Item ab humoris qualitate graui & fera. nunc profitetur ſe cauſas odorum daturum in iiſdem partibus, ſecundum plantarũ genera, arborum, fruticum, herbarũ. Deſcẽdit etiam ad ſpecies, abietem, cedrum, rutam, mẽtam. Tractus orationis ſimplex. itaque vt quicque ſeſe offeret, explicabimus. Καθόλου. Quia ſecundum affectus maximè generales, qualis eſt humiditas. Καὶ ἁπλῶς. quia genera ſunt minus explicata, quàm ſpecies ἴσως: quia ibi quoque recenſuit genera inferiora: & hic mox ipſa recenſet genera ſub faſtigiis magis generalibus: puta, ſuauitate, acrimonia, pinguedine, dulcedine. Hæc fuit cauſa, quare ſecuerimus hic Caput. Nam ipſemet quaſi monet ſe καθ' ἕκαστα hic tractare: ſuperiora verò eſſe τῶν καθόλου. At hæc diuerſo adeò conſilio diſceptantur: vt illos excitarint fluctus in pelago Philoſophiæ: quid primum eſſet in natura cognitum. Οὐκ ἂν δόξειεν. Ait in floribus frequentius odorem eſſe. ſanè intellige: fructibus aut exceptis, aut cum floribus acceptis. Nam multarum arborum flores, aut penè nihil, aut parum odoris ſpirant. minus verò ſuauiter Perſico. Malè olent Ceratiæ: quarum fructus iucundo ſunt odore. Οὐκ ἀλόγως. Docebit rationem. quoniam flori duæ ſunt odoris prærogatiuæ in ipſa coctione. Nempe in radice prima inchoata: in fructu vltima. Altera leuiſsima, ἰ-λεπτοτέρων. at in partibus tenuibus odor. modum dat alterationis: ἀποξηραινομένων. & ſubdit mutationem: μεταβαλλόντων. is erit ſyllogiſmus. Siccitas eſt odoris eſſentia. flores ſunt ſicciores: item, tenuitas eſt odoris eſſentia. flos eſt totius plantæ pars tenuiſsima. Οἷον πρώτη. Quia non eſt verè prima coctio, ſed ea, quæ perfectior ſit.

Ἅμα: Quia ſimul ſiccatur, ſimul mutatur, mutatione non ſubſtantiali quæ momento fit, ſed ad odorem conſequendum. Ὅταν δέ. Aliquis dicat, quod & nos ſuprá. de fructu quid? nónne in eo fit optima coctio? non, inquit, optima, quia non mediocris: nimius enim obtundit A humor. Profectò locus maximè obnoxius diſceptationi. Lac in animali ſanguis eſt magis coctus, humidior, & odoratior. Nihil eſt magis, melius, æquabilius, exquiſitius coctum ſemine: inodorũ tamen eſt. Præterea in hoc ipſo plantarum cenſu. Perſici fructus longè humidiſsimus, longè odoratiſsimus: flos minus hoc, minus illud. ſic & Pyra ſuperba, & Apia mala, & Pepones, alia innumera. Roſa etiam fructu ipſo longè ſucculentior fructu ſuo. Cùm igitur hanc animaduerteret difficultatem: addidit. ἐφ' ὧν μὴ φύσει πίων ὁ χυλός. ridiculé. ſic enim omnia ſoluam. futurum tale, niſi repugnet natura. at naturam quærimus hanc. vide ſententiæ ſummam. Floris odori fructus erit inodorus, niſi fructus ipſius ſuccus fuerit odoratus natura ſua. At tibi dico, in plantis qui- B buſdam eſſe vtrunque odoratum, vt Myrto, Citro, Fœniculaceis omnibus, aliquibus alterũ tantúm. Armeniaco fructus, flos non item: etiam Apiis malis, & aliis. Contrà, florem paucioribus in genere arborum, in fruticibus Roſam, Lilium, Flammulã. nonnullis neutrum, Glandi, Oleæ, Caſtaneæ. Ὡς δ' ἐπὶ τὸ πᾶν. Concludit pro vniuerſa natura, in tribus. Nominat ſuauia, ἡδέα. ſecundo loco, εὔοσμα, propter acrimoniam. tum addit, pinguia. In quarto ponit dulcedinem, & excludit pro inodoris: quia fructus dulces craſſiore ſunt ſucco. at odor in tenui. hoc quoque accuratius animaduertendum. Nam ſi amara minus cocta: & amara odorata: & amara magis terreſtria: & amara magis craſſa: deducantur con- C cluſiones. Præterea queunt eſſe in corporibus dulcibus naturalibus partes tenues, in quibus erit odor exemplum in melle, dulciſſimo, & imprimis odore ſuaui. Tum quòd ait fructus eſſe craſsiſsimo ſucco eos qui ſunt dulces: ſi craſsiore ſunt quàm flores, ſucco: non erunt odoratiores. At ſunt in Apiis malis, Pyris ſuperbis, Citriis. ἰδίαν exemplum ponit Malum: τῶν δριμέων, propter acrimoniã Cedrides: pinguis Abietem. non tamen pinguedo cauſa. ipſi nanque adipes nihil olent. Τῶν δὲ γλυκέων &c. Quia falſum ſciebat: moderatus eſt, ὡς εἰπεῖν. & mox etiam, ὃ ἐπὶ μικρὸν: parum durat. Ἅμα δέ. Optima excuſatio. quaſi dulcia neget, quatenus dulcia odorata eſſe: ait. Mala dulcia, quæ ſunt odorata (ſunt autem vel ſuauiſſimæ) habere præter dulcedinem ſuccum vinoſum quendam. cæterùm ſic D etiam de pinguibus diceremus. Non enim pinguia, vt pinguia, ſed vt acria, velut in abiete. Plus etiam obturbat in cauſæ cauſa. conſtituit enim dulcem terreſtriorem. vbi duo quærimus Nemo negat: in omni fructu multum eſſe humoris. itaque ſi ſit terreſtris: erit ſiccitas, quæ regula eſt odoris. Deinde nemo concedit in terreo dulcem, ſed in aereo, cóque maximè, commodiſsiméque cocto. at in coctione ſapor & odor.

Ἄλλως τε Præſertim in pulpa terrea natura illa eſt: quæ carebit odore. Quorum vtrunque falſum. Nanque Armeniaci pericarpium odoratum eſt. medulla non item. Præterea medulla

omnis ipſo pericarpio terreſtrior eſt, ſi ſit eſculentum. Adhæc, quis neſcit, Iuglandis pericarpium longè magis terreſtre, quàm medullam ipſam? eſſe tamen odore ſuo præditum peculiari: medullam nihil olere, & pinguem tamen eſſe.

Ἡ δ' ἀλλοιωθεὶς. Tres exigit conditiones ad odorem, tenuitatem, ſiccitatem, πέψιν: quæ nihil aliud eſt, quàm coctio: excreto eo per exhalationem, quod inutile eſt. Ἐπὶ κεφαλαίων. Quia capita ſunt, faſtigiáque ſumma qualitatum.

Ἐπανάγειν. Quia reduxit genera ad illa ſuprema quatuor. Atque hactenus quidem pro floribus, nunc de foliis & aliis. Τῶν δὲ φύλλων. Eadem in aliis, quæ ſuprà in floribus. ſed plus cogit arctiore gyro. Quippe aſtrinxit magis ad acrimoniam, & pinguedinem, & vinoſitatem: quæ omnia deprehenduntur in Myrti fructu. Eſt aliquid aromatis: eſt ſubpingue neſcio quid: eſt ſubvinoſum. eadem mox percurrit in coronariis, & oleribus: in quibus cauſas agnoſcit, ſiccitatem, acritatem, aſtrictionem. quæ repetita piget repetere.

Lego ὅπερ δὲ εἰς τὸν καρπὸν: non autem, τὸν δὲ τόν. Et φύλλον, ἢ κλῶνον. non autem, κλῶνες. Et ὥσπερ ἀμέλει: non autem, ὃν ἄν. Et μυρσίνου, non autem, μυρσίνου. Et ἢ ἐπὶ τῶν λαχάνων, potius quàm, τῶν ἄλλων.

Ludit nos Theodorus in illis, τῶν λεγομένων δ' ἐφ' ἡμῶν νομιζομένων: ait enim: quos acceptos vocamus. Et omiſit illa, ὅ ἐστι μικρόν. Διαπεπνευμένων. Apti diſſolui. non aſſequitur. Δένδρων καὶ ὑλημάτων. Arborum & plantarum. ſibi tam grandem fecit iniuriam tantus vir. ac ſi diceret: homines, & animantes. Στεφανωματικῶν Herbarum, quas coronarias appellamus. peſsimè. non enim herbæ ſunt omnia coronaria, ſed maxima pars frutices. Στυφόν. Acerbitas: malè. aliud enim, στρυφνόν.

CAPVT XXXI.

XXXI. *Capitis argumentum. Pro locorum caloribus, odoris plus minúſve in plantarum partibus eſſe. in calidis odoratiora. cur quædam ſicca magis oleant, quædam contrà.*

ΕΥΟΣΜΟΤΕΡΑ δὲ καὶ ἐν τοῖς. Hactenus cauſas deſcripſit à qualitatibus: nunc à locis. id quod agit prudentiſsimè. cùm enim coctionem ſemper adduxerit pro cauſa vltima: coctionis cauſam cælum: cæli verò inclinationes, atque ſegmenta aliis alia ſint locis: à locis etiam ſtatuit ſuas præſcriptiones. Rectè hinc igitur exorſi Caput hoc ſumus. aliud enim in cauſis principium. ait ergo: ſiccioribus odores melius prouenire. Item apertioribus. propterea quòd flatibus euerratur humor ſuperfluus. cius affert argumentum rei, quòd ſicciora melius oleant, amiſſo humido. ea capta occaſione pergit per hanc materiam. Quædam recentia, ac viridia minus olere: alia contrà. Nonnulla exiccata omnino malè olere. In poſtrema Capitis parte odoribus attribuit odorum appellationes.

A Εὐοσμότερα. Significat intenſionem beneolentiæ. ἡδὺ, ſuauitatem: ne exceſſus ille ſit inſuauis: addidit hanc temperationem. Moſchus recens è vomica eſt δυσώδης, quam miſtus cum Gazellæ ſanguine, quavetimur. At non eſt ſuauior, ferit enim cerebrum adeò, vt etiam ſanguinem eliciat. Quamobrem puto, pro pharmaco ſumptum ſanguinem educturum. Καὶ ὅλα. Non fruſtra vtrunque coniunxit. ſi anque de ſaporibus dixit ſeorſum, quatenus ſunt in partibus: & ſeorſum, quatenus ſunt in totis. ſic igitur & de odoribus. Præterea partes quædam melius, peiúſve à locis habent. Iridis radix melior in Illyrio. de Croco patet. de Elleboro, ſuprà. de Tritico, vulgare. Τοῦ δὲ ἀπιόντος. Abeunte aqueo

B terreum relinquitur, quod caloris vi ſit odoratum. in ſicco enim odor. Ideo dixit: εὔπνοα, quæ flatibus expoſita loca ſunt: inaſis detergitur humor nimius. Καὶ μᾶλλον. Odorata maiore ex parte ſicca eſſe. dixit, μᾶλλον, propter odorata humida: qualia Mala, pepones, vuæ quædã, fraga, rubi genus, quod appellant Galli Framboeſas, temere Idæus rubus creditus à quibuſdam. Cæterùm in iis quoque pars odorata in ſicco eſt: vt lixiuii acrimonia, & aceti mordacitas in ſicco. quæ per humidum diffuſa non percipiuntur: quia non eſt iciunctum, ſicut in cineribus. Ob eandem cauſam dixit: ἐν ξηροῖς, ἐκκεκαυμένοις: quoniam etiam humiditas eſt, δεῖν, ex vtroque miſtio: in miſtione odor. Σημεῖον δέ.

C Cum calidis comparat loca ſicca. ſi in calidis plures odores: ergo & in ſiccis: quia calor eſt autor ſiccitatis. Χλωρὰ δ' οὐκ ἔχει. Hinc accipit occaſionem ad earum hiſtoriam, quę partim ſicca, partim viridia minus olent, aut melius. quoniam dicebat, ſiccum eſſe odoris cauſam, viridia non olere, calamum, & iuncum, ſed ſicca. deinde ſtatuit alium porrò gradum. Τὰ δὲ μᾶλλον. Alius modus: quia hæc etiam viridia olent: ſicca verò magis: Iris, Inula. Addit exemplum florum: ne quis ſuſpicetur, ob tenuitatem aboleri. nominatur in Meliloto, quia lentiuſculus humor. Is procedẽte tẽpore caſtigatior factus, etiam iucundius halat. Οἱ μὲν αὐτὰ ὅπερ. Contra-

D ria hiſtoria. Ἃ δὲ διαιρεῖν. Diuidet igitur in validiora, & imbecilliora. Quapropter vnico vtrunque Capite continuandum: nec ab hiſce abſcindenda illa: τὰ δ' αὐτῶν: vt fecit Theodorus. proſequitur enim. Τῶν μὲν ἀσθενεστέρων. Prima pars. quibus odor imbecillior: iis recentes ſpirant flores iucundius: vt Martia, Mattonalis: exhalant enim. hoc eſt illud: διὰ τὴν ἀναπνοήν.

Τὰ δ' ἰσχυρότερα. Alia pars validiorum duos harum facit gradus, alterum enim robuſtius. quę terreſtre quiddam, & aqueum habent: hoc eſt, ἐφέλκεται τὸ ὑδατῶδες: cum terreſtri comes factus eſt aqueus: earum odor luculentior procedente tempore, non tamẽ penitus vetuſtarum: Ideò dixit: μέχρι τινός. exemplum Cydoniorum, & Abro-

& Abrotoni. Ἄμα γάρ. Declarat τὸ μέχρι τινός. quandiu duret aqueum illud. non enim percipitur in ſicco penitus. Καὶ ὁ τῆς τροφῆς. Sicuti decerpti flactus melius olent, ceſſante alimenti affluxione: ſic poſtea aliquatenus ſiccata melius adhuc olent, abolito eo quod nimium eſſe poteſt. Propterea mox dicet: exempta ab arboribus, acquirere odorem: quia παύεται ἐπιρροή: ibi verò τροφή. idem ſuprà quoque dicebat de ſeminibus, quæ altero pòſt anno emergunt in plantã: pereoqui à ſeipſis interno calore peculiari. Ideò dicebat: ὥσπερ πέψιν. quaſi maturationem capiunt ὥσπερ: quia ſunt extra matricem, à qua ſunt vitæ principia, & perfectiones. Συμβαίνει δέ. Hęc particula non eſt abſque obiectione. Primum: quia repetit. altera obiectio: velim ſcire, ὁπότερον, quomodo vocet Fœnum græcum. Παρίσταται. B Abſiſtit ſic infrà de eodem. τῶν πόνων παρισταμένων, καὶ παχέων. ſic hic, vinum abſiſtit à priore natura in aliam: Latinè, deſciſcit. Mutatur ab inodoro ad odorem cùm defęcatur. ſimul enim exhalat vapor aqueus. Τὰ δ' ἀσθενῆ. Redit ad primam partem: atque ait: debiles odores illos parum durare. exemplo Violarum. quin albis accedere virus quoddam vetuſtate. Πικρὰ καὶ κακώδη. Amarum odorem, ſicut infrà dulcem, & durum.

Καὶ οὐχ ὥσπερ τὰ ῥόδα. Eſt hæc tanquam exceptio legis huius. Quemadmodum ſuprà dicebat: ὁμοίως πάνθ' ὕστερον. ſic hic: οὐχ ὥσπερ. non omnia ſuauiter olentia vetuſtate laborant: ſed quædam retinent: vt Roſæ. Πλὴν τὰ μέν. Adhue horum gradus quoſdam ſtatuit. Quoniam re- C centes Roſę procul olent: viget enim in eis humor is, quantum ſatis. At ſicca non olent: quia ὡς πεσκληκότος: aliquo modo ſuccus intus induratus caloris abitu. Hebetatus non mouetur πρὸς τὴν ἀποπνοήν: ad exhalandum. Ἐπὶ πρὸς τὰς χρείας. Ab artis præceptis, atque euentu ſumit argumentum. Pigmentarii ſiccant, non penitus, ſed aliquatenus, vt aſciſcant odorem. Οὐ μὴν ἀλλά. Alius gradus. ſiccata olebant: recentia non. recentia olebant: ſiccata melius. ſiccata nihil olebant: admodum ſiccitata malè olebant. Hoc iam tetigit in Violis albis: vbi etiam amarum vocauit odorem. Χείρους, Declarat, quomodo deteriores. Θερμοτέρους, rectè. quia ſenſile omne oportet eſſe mediocre nempe hominis ſenſus mediocres: quando ipſe eſt homo in mediocritate, feriunt enim nares αἱ θερμό- D τεραι. Καὶ σκληρότεραι. Dura ſanè metaphora, & quæ ſit clypeus Archigeni contra Galenum: Sed ita eſt, veluti cum vſitatè dicimus, molles odores: etiam molliſsima vina legimus, non de guſtu: nihil enim alienum magis à vini commendatione, quàm ſaporis mollitia, qualis in re pingui: ſed ad odorem, aut ad vtriuſque mediocritatem. damnatur enim vinum guſtui aſperum, & pungens. ſic dixit, ὀσμαὶ σκληραὶ καὶ γλυκεῖς. duri odores, & indulces. ita medetur vulneri vulnere. quid enim aſperius, quàm & vox, & ſignificatum ad odorem? Galli tamen & Itali vulgò vtuntur ad

A multa dulcedinis & voce, & ſignificatò.

Ἅμα τῷ ὑφειμένῳ. Auget audaciam trãſlationis, vt etiam cum animi affectibus communicarit. appellat enim πρᾳότητα, lenitatem, ac facilitatem. Ita comparauit agreſtia cum mitibus. Mitia præterquam quòd remiſsius ſpirant, id etiam habent, vt cum ea contentionis remiſsione coniunxerint lenitatem. hæc eſt, quæ vulgò ſuauitas nuncupatur. ita digeramus. odor. multus odor in agreſtibus. nullus in quibuſdam. inſuauis in aliquibus. remiſſus cum lenitate. Ἔστι γάρ. Aſſertio. in odoribus eſſe dulcedinem, ſicut in ſaporibus. addit & alias appellationes. Καὶ ὅσα. Quaſi iacta ſint fundamenta, Siquid præterea quæratur, peti poſſe ex iis quæ dicta ſunt, tanquã à principiis. & ad commendationem addit ῥᾳδίως. B ſi facilè fieri poſsit, nihil omiſſum videtur.

Συνιδεῖν. Sicut & ſuprà. ſic dicimus, σύνοψιν ſimul collata, & ordinata contemplari: ſimul intus in eorum ambitu ea quæ quæruntur, comprehendere.

Legò καὶ ὅλα, καὶ κατὰ μέρος: addita coniunctione.

Et σχῖνος, iuncus non autem σχῖνος lentiſcus. Et ἀνάνθεις: non autem, εὐανθεῖς. Et ἡ τροφὴ ἐπιρρεῖ: non, τροφῆς. Et ταυτὸ δὲ τὸ αἴτιον: non, ταῦτ' αὐτά.

Et τῶν [illegible]: non, [illegible].

Theodorus, εὐπνόων: placidi ſpiritus. non intelligerem Latinè. circumloquutione vtendum cenſeo. locis, quæ placidis afflantur auris. Θερμοτέροις, æſtuoſis. malè. hic vult gradũ caloris intenſiorem, ſed tamen temperatum. æſtus eſt ex- C ceſſus extra modum. Ἀσθενεῖς, exiles. videndum an expleat. Παρίσταται. Conſtans perficitur. ad verbum, aſsiſtit. abſcedens à priore ſtatu, hoc eſt καθίσταται firmatur, ſiſtitur. quia eatenus fuit in motu alterationis. Κακώδη, Maleolidę. ſatis: olidæ. Τὰ μὲν χλωρὰ καὶ πόρρωθεν ὄζει. Theodorus addidit. ſiccæ non niſi proximè admotæ.

CAPVT XXII.

XXII. Capitis argumentum. In plantis odoratis, & in plantis inodoris innotum florem inodorum. in his, quia tota natura talecin illis, quia flos vlterius excoquatur. excelliſsime odorem dabeli: quomodo in planta ſatis coctus ſuccus, in flore nimis excoctus.

Ὅσα δὲ μὴ κατὰ μέρος εὔοσμα. Hactenus de plantis, quarum partes ſunt D odoratæ: nũc de iis, quæ totæ ſunt odoratæ. Quamobrem non immeritò nouam tractationem noua Capitis ſectione ſeparauimus à ſuperiore. Hic cauſam quærit eius, quòd ſuprà dicebat. eſſe admiratione dignum, quod non odoratarum flos eſſet odoratus: contrà, odoratarum non odoratus. Hæc enim membra duo ſunt naturæ huius. Alia duo illa non habent dubitationem: ſcilicet odoratarum eſſe odoratum, non odoratarum nõ eſſe. æqualis enim eſt in his natura. Quærit ergo cur odoratis non ſit odoratus. quo in loco ſibi ipſe negotium faceſsit. Nam qui dicat, non per

A partes eſſe haſce plantas odoratas, ſed totas: quomodo dicit, earum florem eſſe non odoratum? nám tametſi flos non eſt plantæ vera pars, ſed ſicut fœtus inchoatus: tamen hic totas cùm ait, ſemper includit flores. Hanc tamen leuiuſculam offenſiunculam acutiſsima penſat explicatione cauſæ. Fit, inquit, flos per vlteriorem excoctionem. Ergo ſi odorata planta eſt, ſuam habet excoctionem in ſucco peculiari: qui cùm ad florem porrò coquitur generandum, neceſſe eſt vt mutetur. Exibit igitur ex odore. Acuta ſanè, ac tanto viro digna, falſa tamen. etenim ſi ita eſſet: nullius odoratæ plantæ flos eſſet odoratus. in omni enim fit mutatio. argumenti fallacia eſt in æquiuocatione mutationis, quibus inodorus fit, ii mutantur tota qualitate. Quibus odoratus permanet, fit ſubſtantiæ mutatio à ſucco ad florem non mu-

B tata qualitate. ratio potius hæc. plantæ odorem eſſe talem, id eſt in terreſtri: cuiuſmodi etiam Ladanum: cuius craſſæ partes plurimæ certi quantitati admiſtæ ſunt terminis, in quibus odor. Tales in plantis partes quibuſdam ad flores excoqui nequeunt. Eſt etiam modus alius: cùm plantæ partes exiliores ſunt: porrò, diſcoctæ ad florem, facilè diſſlantur. Ergo in præſentia vbi ſuccus non eſt tenax & conſtans, amittuntur qualitates in mutando. H' οὐ κατὰ λόγον. Duplex hic ſenſus. Primus: vt ſit interrogatio, & reprehenſio dubitationis, ſic: an non rectè quiſpiam dubitet? apponit cauſam, quare non rectè. ἐνδεῖ γάρ. Nanq; floribus deeſt odor in aliis itē plantis, quę non ſunt odoratę. Alter ſenſus. non eſt odoratus flos: aut non quantū exigit plātę ratio. vt hoc ſit

C ἢ κατὰ λόγον. priorem fouet ſententiam Theodorus; nos poſterioris autores ſumus, nec temere fortaſſe. Primùm: quia non ſequitur ratio reprehenſionis. Nam tametſi plantis inodoris inodorus flos eſt: non propterea tamen à dubitatione abſiſtēdum eſt: quæ quærit, in plantis odoratis quare ſit inodorus flos. Imò magis, quàm cur in plantis inodoris ſit odoratus. hic enim perfici natura videtur omnino. Hæc eſt prima ratio. altera: quia fortaſſe verum non eſt: aliquam inueniri plantam totam odoratam, cuius flos abſque odore ſit. Iccirco addidit: inodorus, aut ſaltem minus quàm planta. vt ſit: οὐ κατὰ λόγον τοῦ λοιποῦ φυτοῦ. ſicuti mox: ὀσμὴν δὲ ὅ. τινος, ἧττον ἴσχειν ἢ τὰ

D ἄνθος. cccc, ἧττον, idem quod οὐ κατὰ λόγον. non reſpondens plantę proportioni. & in fine, vbi concludit, vtitur iiſdem verbis: λελυμένην, καὶ ἐκλελυμένην τὴν ὀσμήν. & vbique dicit, ἄνεσιν, remiſsionem. Ἐνδεῖ γάρ. Non eſt ratio, quare quiſpiam temere dubitaret: quia ſcilicet etiam in aliis inodoris plātis inodorus ſit flos: vt putauit Theodorus: ſed ratio dubitationis: quare meritò quęratur: cur in plantis odoratis ſine odore ſit flos. Nam tametſi hoc quoque videbatur in aliis quæ carent odore: at ibi non eſt dubitandum: propterea quòd tota natura ſibi ſimilis in illis. at in plantis odoratis quærendum: propterea quòd in

A illis odoris natura ſubeſt. Cur igitur flores non concomitatur? hoc eſt quod aiebat: τούτοις δὲ μάλιστα δοκεῖ τὸ πρῶτον ὑπάρχειν τὴν φύσιν ὑπάρχει, natura ſubeſt in toto ſubiecto. &, πρῶτον: quia prius in planta quàm in flore: flos enim plantæ non eſt pars, ſed fœtus. quæ cauſa eſt etiamnum vt quęramus, cur non ſimilem ſibi fœtum facit: præſertim quando ex ipſo flore fit fructus, ex quo deinde creatur planta, quæ odorata eſt. Ἐνδεῖ γάρ. Deeſt odor floribus etiam non odoratis.

Αἴτιον δέ. Altera Capitis pars: in qua cauſam, eo quo diximus modo, expedit. Πέψις τίς ἡ ἄνθησις. Minor propoſitio, quę gratum faciat inanibus ſophiſtis: cùm idē ait, florere, & coquere. Maior illa: πέψις μεταβολή. concluſio: ἄνθησις μεταβολή. alius ſyllogiſmus. ἄνθος ὄζει. minor: μεταβάλλεται ἄνθος. concluſio. μεταβάλλεται τὸ ὄζειν.

B Tum ſtatuimus hanc ipſam concluſionem pro minore tertii ſyllogiſmi: cuius erit maior hæc: τὸ μεταβαλλόμενον μεταβάλλεται εἰς ἄλλο, ἢ εἰς τὸ ἐναντίον. Poſtremò: τὸ ἄοσμον, ἢ οὐ κατὰ λόγον ἐστὶν ἐναντίον: ἢ ἐναντίον πως τῷ ὄζειν. quare ſequitur quod petebamus ad quæſtionis concluſionem. Icc irco dicebat illa omnia. Ἐν μεταβολῇ τοῦ ὑπάρχοντος. Fateor ſubeſſe naturam plantę, ſed aio mutari. Ὅσα μὲν οὖν. Simul explicat rationem alterius naturæ, ſimul agnoſcit poteſtatem. Quibus plantis odore carentibus flos odoratus eſt: ais excoquitur humor plantæ porrò, ex quo fiat odor: eſt enim in coctione. quæ verò ſunt odoratæ: iis ratio eadem, quare flos ſit talis: quia æquè mutatus eſt ſuccus. Ergo ad contrarium, ſi-

C cut & in illis. Ideo dicebat: ἐπειδὴ ἡ πέψις ἐν μεταβολῇ. is enim medius eſt terminus, communis ad vtranque probationem. Ἧττον ἴσχειν. Quod ſuprà dicebat, οὐ κατὰ λόγον. minus, quàm planta ipſa flos odoris habet. Διὰ τὸ ἐξανθεῖν. Cùm plantæ mutatur ſuccus, vti flos fiat; tunc non fit ἄνθησις: id eſt non generatur flos, ſi odorem ſpectes, ſed ſi ſpectes corpus. Fit ergo, quoad odorem, floris potius degeneratio, ἐξάνθησις: egreſſio floris à natura ſua. & quia de odore intelligit haſce floris exuuias, icc irco addidit: τὰς πρῶτον ὑπαρχούσας ὀσμάς. quaſi floris odor, & in planta ſubſit & in planta remaneat. Dicamus apertius. cùm ſuccus progreſſus faciet ad floris generationem:

D tunc exuet odoris naturam illam, quæ flori debebatur, ſi per inconſtantiam licuiſſet. Cæterùm propter tenuitatem diluta eſt, aut exhalauit, aut ob craſsitiem domari non potuit. hoc enim addimus nos. Διὸ καὶ αὐτὸ φασιν. Argumentum quo ſæpe vti ſolet, à communi conſenſione, vel populorum, vel artificum. Ideo potius quàm floreant, aiunt eas partes bene olere. Ταῦτα μὲν οὖν. Semper ſuo more cunctabūdus, amplius deliberandum cenſet. non enim eſſe argumenta pariꝰ faciencla. Φαίνεται δέ. Scitiſsimam à saporibus ſimilitudinem. imperfecti ſapores excoctione perficiuntur. In quibus autem perfecti ſunt: ii vlteriore coctione vitiantur. Simile eſt Hippo-

cratis.

Hippocratis aphoriſmo ἐπὶ τῶν ἀκρῶν. Τῶν ἐν τέλει. Alibi ſignificat honorem & dignitatem: hic eadem origine priuato vſu, perfectionem.

Ὅσαι πυρῶνται ἢ ἡλιοῦνται. Si puro igni, ſolève afficiantur, amittũt prioris ſucci gratiam ii qui ſunt perfectũ imperfectũ perficiuntur. Neceſſe enim eſt eos mutari quare cùm vltrà τέλος nihil ſit in quaque natura: alioqui penderet ſemper, qui pendet à nullo: qui ſunt ἐν τέλει, eorum progreſſus fit ἀτελής. Ὁ δὲ ἐν τούτῳ. Figura, quam vocauimus in Poeticis, Comparationis applicationem. Si mollior ſit odor: in ea namque mediocritate perfectio eius eſt. fit ἀτελής. Ergo aboletur. ex paupere penu facilis inopia. puſilli vaſis citò fundus apparet. Τὸ δ' ἀπεψία. Quod purum eſt, vitiatur remiſſione. Regreſſio namque fit à fine. Tunc enim pars altera fit validior. ἀσυμμέτρως ergo. Κἂν δέ. Quia nimia vel ſiccitate remittitur, vel humiditate, vel etiam amittitur odor ipſe: æqualitatis illius remiſſione, odoris amittet prærogatiuam flos odoratæ plantæ, ad aliquod extremum. De duobus ille tantùm. De ſicco dixit in exemplo, πυρῶνται: quod Hippocrates, φθίνει. De humido nunc, In aliquibus haud generatur flos, niſi humoris acceſſione. Quare floris naturam cùm oporteat ſiccam eſſe: hoc enim floris proprium: nimirũ vitiabitur. hoc eſt quod aiebat: ξηρὸν ἄνθος. quod flore ſiccum debet eſſe. Et ὅσα γίνεται ἐν ὑγρῷ τούτων: ſcilicet qui à ſicco tranſeunt in humidum. & καὶ τοῦτο γίνεται παλιν. τούτῳ, ſic. quemadmodum, ἧ, quatenus, & quamobrem. Sic, inquit, id fiet, quod remiſſionẽ appellamus: remittitur enim ſiccitas. & εἰ δὲ μὴ ὑγρὸς: aut fit remiſſio humiditatis in aliquibus, quam oportebat in flore eſſe, nec eſt, vt eſſet odoratus: Hæc eſt obſcuriſſimorum ſententia verborum, moroſa ſanè, & quæ parum gratiæ ineat ab eruditis iudiciis, niſi ſit mendoſus codex.

Ἀλλ' ἡ γλυκύτης. In ſumma ſiue ſiccitas, ſiue humiditas remittatur: intelligimus τὸ ἄκρατον remitti, de quo ſuprà: id eſt puritatem illam miſtorum, quæ nihil haberet gradus alieni. ſic infrà: ἐὰν δὲ ἀφαίρῃ δεῖ τινα: ἐν ξηρότητι πολλοῦ. Omnino enim oportet εὔκρατον odorem eſſe. Illud mediocre declarat nunc per γλυκύτητα, quæ ex illo conſtetur. Demonſtratio eſt à poſteriori. Deprehenditur miſtionis æquabilis temperatio à dulcedine duobus principiis. Vnum eſt magni ambitus, ac propterea periculoſi: ἅπαντα ἐκ γλυκέων φύονται. Hoc ſuprà diſcuſſuram omnia è dulci fiunt. Alterum liberius eſt: maximam florum partem eſſe dulcem. Hęc igitur illi derogat, ſi non eſt vniuerſalis. Non enim, ſi hæc vera eſt, generabūtur ex dulcibus omnia. Fit enim in flore omni coctio materiæ, quæ ſi dulcis erat, dulcis erit item in flore, quæ in fructu dulcis quoque futura eſt.

Καὶ οὕτω κατὰ λόγον. Concluſio reſpondens propoſitioni. quæ dicebat, ὃ ἐν κατὰ λόγον. Hic ſolutum non vegetum odorem, ἐκλυόμενον. Καὶ ἐκλυτικόν, effœminatam, eneruatam, non contentam, ſpirantem. Vtitur hoc loquendi modo alibi quoque. Sic Præceptor, μαλακὸν tranſtulit etiã ad meatus ſeminis. Cùm autem dicit κατὰ λόγον, non aduerſatur ſuperioribus: vbi dicebat οὐ κατὰ λόγον: quia ſuprà accipiebat, non ſecundum plantæ proportionem. Hic intelligit, fieri ſecundum naturæ rationem: quæ excoquendo mutet ac remittat ita vt emergat contrarium.

A

Lego πάντων δὲ μάλιστα. Et alia multa opus habent emẽdatione. verũ non licet abſque fide exẽplariũ.

Theodorus, διὰ τὸ συνεστάναι τὴν φύσιν: quia ratio naturá que odoris præcellerit. Non præceſſit, ſed ſubſtitit, in planta ſcilicet. Εἰ δὲ μὴ ὑγρὸς Theodorus aliter exponit, nec placet. Nõ enim flos vllus generatur in dulcedine, aut ad dulcedinem ſine humoris acceſſione.

B

CAPVT XXXIII.

XXXIII. *Capitis argumentum. Syluestria melius olere quàm mitia, ſuo quicque genere. Dulcia minus olere. Saporis æqualem commendationem in coctione perfecta conſiſtere, odoris in inchoata. De vini ſaporibus & odoribus.*

Αἱ δὲ τῶν ἀγρίων. Comparatæ ſunt partes inter ſe: nunc etiã genera. Quærit: ſyluestria mitibus in genere ſuo cur ſint odoratiora. Verboſiſſimè tractat hanc materiam. Dicere poterat: quia ſicciora, ea tamen ſiccitate, quæ non tollat, ſed patiatur, quantum humidi ſit ad odorẽ neceſſarium in natura. Sed abit diuerſus: quaſi ſyluestria minus cocta ſint. Tãdem concludit, ſaporem in perfecta conſiſtere coctione, odorem in imperfecta. Itaque eo quoque lapſus eſt: vbi credi vult, Mala melius olere immatura quàm matura. Admoue tu naribus Pepones, Cydonia, Perſica, Armeniaca. Inde per vini ſapores & odores excurrit. Poſtremò concludit ad id reuerſus, quod propoſuerat. Καὶ αὐτῆς δέ. Duæ comparationes eadem proportione. Prima eſt agreſtium cum mitibus. Secunda eſt, agreſtium acerbiorum cum minus acerbis. Similis enim eſt reſponſus: Quemadmodum plus olent agreſtia quàm mitia, quia fera magis: ita quæ inter agreſtia magis erunt fera, erunt propterea magis odorata. Καίτοι δόξειεν. Ratio quæſtionis. Suprà ſtatuebamus in coctione odoris naturam: at agreſtia minus cocta. Signata vox δόξειεν, propter præpoſitionem: ſignificat enim perfectionem. Περὶ δὲ τούτων. Altera pars Capitis, qua inſtituit ſolutionem. Reſpondet primum è natura communi. In duritia iacit odoris fundamẽtum. Eſſe autem agreſtium naturam omnem duriorem non ſolùm plantarum. Hoc innuit illis verbis: τὰ ἄλλα σκληρότερα: plantæ ſcilicet.

C

Καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. Intelligit, quodcunque agreſte: puta etiam animalia. Aut intelligit qualitates alias: non ſolùm odorẽ, ſed etiam ſaporem, & partium conſtitutionem ad tactus obiecta. alia reſponſio non aſſignat cauſam, ſed methodum ad

D

inueſtigandum. Propiùs contemplandum: ſiquid intereſt inter cauſas, quibus ſapor, & quibus odor conſtituitur. Itaque dicebat per dubitationem, Εἴπ δυνάιτο διελεῖν. Siquid, aut ſiquis diſtinguere poſſit coctiones. Quod eſt ſecus, ac ſuprà dicebat: odores à ſaporum natura pendere.

Ἐν τίνι ἑκατέρα. Penes vtrum ſit ratio potior odoris ſtatuendi. Oratio paulò duriuſcula: præſertim cùm quærat: vtrum ab vtro conſtat. Nam ſi differétiæ ſunt diuerſæ: neutrum ab altero. Ideo ſubdit φαίνεται γάρ. Omnino videtur eſſe diuerſa conſtitutio, eáque manifeſta: ſi inueniantur eſſe diuerſa principia: vel occultior, ſi vtrúque pẽdeat ab vno efficiente. non declarat ſe. ita tamen explicari poteſt. Non ambigendum: eſſe diuerſa ſenſilia, & in diuerſa craſi, affini tamen: ac propterea ab eodem penè, non tamen ſub eodem momẽto. Quia profitebatur: odorem eſſe in affecta temperatura, ſaporem in perfecta. Ob id ait:

Εἰθ᾽ ἕτερον ὄντων, ſcilicet τῶν μεταβαλλόντων· εἴτε τοῦ αὐτοῦ. Siue ſit vnum, quod mutet, coquat, perficiat: quod ſanè eſt, nempe calor: ſiue plura: quod ſanè non eſt eſſentia, ſed ratione tantùm: propterea quòd alius quodammodo calor eſt in tempore, vt ita dicam, odorificationis, & alius, cùm perficitur ſapor. Τοῦτο μὲν οὖν. Nunc demittit orationem ad cauſam particularem. Quippe hactenus vſus eſt vocibus amplioris ambitus.

Σκληρότης καὶ μεταβολή. Ratio demonſtratiua exigit: vt non ſolùm ex primis deducamus, ſed etiam ex immediatis. Quamobrem iam arctiore gyro præſcribit diſquiſitionem: ſcilicet coctione, ſucci incraſſatione, dulcedine: vnde ſapores oſtendat. Vt oſtendat odorẽ eiuſcemodi coctionis, denſationis, dulcedinis præuentionem. Ergo duo diuerſa erunt, & à diuerſis & in diuerſis. Ideo dicit: Περὶ δὲ τὸ νῦν. Et dulcedo, & omnino ſapor is qui vſui habetur. Propterea quòd non omnis maturitas in dulcedine. Sunt enim eſculenta quædam alius ſaporis: vt ſuprà dicebatur. At tam in dulci quàm in alio illo ſapore commẽdatio, ac perfectio paratur denſatione. Quod & in libro De affectibus miſtorum. Διὸ καὶ γινόμενοι. Vbique docuit, in arbore coqui ſuccos à parentis calore: exemptos nihiloſecius percoqui à proprio calore. Adiuuari à ſole & aere, tam pendentes fructus, quàm in tabularis. Propterea dixit, γινόμενοί τε καὶ ἡλιούμενοι. At ſanè tum denſantur verò, cùm inſolãtur, ſimúlque rareſcunt. Abſumptis enim partibus aqueis ſubſidunt coria, & contrahuntur in rugas: vnde paſſas vuas appellamus. quæ remanent partes, euadunt craſſiores.

Παχυνόμενοι. Modus denſationis, ablato aqueo humido vetuſtate. Hæc ergo perfectio eſt in vltimo tractu operæ naturæ. At odoris alia ratio. Propterea dicit: Ἡ δ᾽ ὀσμὴ. Odoris autem generatio in priore ac defecta coctione potiùs quàm perfecta. Σημεῖον δέ. probatio à ſenſu. Mala, fructus quæ alios non perfectè maturos perfectius olere. Cuius odorationis qui periculum fecerit, inueniet huius ſententiæ peri-

A culũ. Non enim vera eſt. Quĩ ipſa quoq; Pruna, quæ ſuapte natura carent odore, tũ verò nõnihil, idque non obſcurum acquirũt ex ipſa maturitate. De floribus eadem ratio. Vel ipſam Flammulam videamus, quam cognominarunt ab odore Caryophyllum, nunquam validiùs ſpirat, quàm cùm fecit progreſſus ſuos ad maturitatem. Roſę etiam non niſi perfectæ perfectè olent. Quin, vt de quibus iam ſuprà dixi, taceam, etiam Iuglans ipſa maturitate ſola conſequitur odorem. Item Caſtanea nihil penitus olet, niſi poſteaquam matura facta eſt. Καὶ τὸ πέπειρον χυλοῦ. Atqui tunc potiſſimùm excoquitur ſapor. Sunt ergo diuerſa tempora: quare & principiorum modi; Propterea quòd concreatur odor in primis ſaporum muta-

B tionibus. Hoc eſt quod dicebat: καὶ ἔτι.

Πλείους γὰρ ὀσμαὶ. Simul tractat & odoris opificium, & tractum generationis ſaporis. Inquit: Dum ſapor gignitur: in eo aditu multi fiunt odores, id eſt multi gradus. Καὶ δὴ ἅμα. mendoſus codex. Senſus tamen eſt agitatione ſucci, quæ fit per ſpiritum naturalem in opere ac tractu coctionis, excitari qualitates odorabiles.

Καὶ ὅταν. ſenſus eſt. Fructus vbi eo peruenerit, vt ſaporis nactus ſit naturam, dentatus, & coctus minus trahit alimenti. Τὰ τῆς τροφῆς ἐλάττω λαμβάνει, quod & ſuprà dicebat eodem verbo τροφὴν, & altero ὑγρόν. Quia perfectus eſt, minus trahit alimenti. Simul adipiſcitur inſpiſſatione dulcedinem. Τὰ μὲν οὖν ἄγρια.

C Concluſio, ſic odor eſt in ſucco inchoato: Succus inchoatus eſt in agreſtibus: quia proportione ad mitia, propter duritiam videntur incocta: ergo magis odorata mitibus. Μᾶλλον τῶν ἡμέρων: ſcilicet τῶν ἡμέρων. Κατὰ λόγον. Secundum proportionem, quæ debetur inchoato ſucco, participant odorem. Proportionis ratio hæc: Sicut in eodem fructu tempus acerbitatis odoratum magis oſtendit ſuccum quàm tempus maturitatis: ſic ſpecies quæ acerbæ erunt, erunt etiam odoratæ magis. Καὶ τὰ τροφιμώτερα. Mitia, cùm multo alantur ſucco, magis hebetantur. At agreſtium ſuccus ille terreus eſt, &, vt ſuprà monebat, κατὰ πολλὰ καὶ ξηρότερα. Μεταβάλλει. Quin vua ipſa acerba nihil penitus olet: matura ſuum quiddam. Etiam ex partibus aliud argumentum: Acerbæ ſuccus vuæ odorem præfert inchoa-

D tum: de vini odore, qui eſt maturæ ſuccus, nihil dicam. Sic & Cucumeres, & Rapa, & alia inſipida. Acria verò omnino longè plus olent matura quàm immatura. Sic & auſtera omnia, Sorba Glandes, Meſpila. Ocymi quoque flos, qui eſt omnium, quos equidem guſtarim, dulciſſimus, admodum redolet. Ἅμα δέ. ſenſus patet. Sed videntur otioſa verba, & ſententia repetita, & corruptus codex. Μὴ γινομένων γάρ. Vult dicere: mitia eſſe humidiora. quæ ſequuntur, plana. Illud obſtrepit: λεπτοχυλότερα eſſe odoratiora. Non negamus odorem ipſum eſſe in partibus tenuioribus. Cæterùm in multis eæ partes paucæ ſunt, & multis craſſioribus admiſtæ.

admiſtæ. Vide Cinnamomum, & mande. Plurimùm eſt in Roſa terræ, plus in Lilio. Præterea dico: matura eſſe ſeipſis immaturis tenuiora. Nam tametſi vulgò dicatur: coctionem incraſſando fieri: tamen aio, partes omnes ſimul ſumptas in fructu maturo longè eſſe tenuiores partibus omnibus ſimul ſumptis in acerbo. Quem latent exempla, Malorum, Pyrorum, Cydoniorum, Viię, Sorbarum, Prunorum, Perſicorum: quæ per initia ſaxea ſunt? Amygdali alia ratio, & Iuglandis & Tritici. Terreum quod in acerbo erat attenuatum eſt: aqueum auctum: aereum additum: igneum impoſitum. Neque illius effati fundamentum bonum eſt. Aiunt enim calore fieri coctionem: calore aliquid ſemper exhalare: demptione illa igitur tenuiorum exhalantium craſsiora relinqui. ridiculè. Nihil exhalat, à calore attrahitur alimentum: à retentrice retinetur: tum conficitur. Ἴδιον δέ. Tertia Capitis pars, quæ eſt aſſeueratrix Probationis, tota in vini ſimilitudine, quam & ſuprà tetigit. Eodem tendunt omnia, dulcia & mollia non eſſe odorata: tenuia eſſe odoratiora. Eſt enim odor ignauus in craſsis, quia nihil vibrant. Talia ſunt dulcia quædam vina. Sunt alia dulcia ignea, vt Pramnium ſiue Maluaticum. Rœtica verò noſtra (quæ nunc *Vernaciæ* dicuntur) etiam nares feriunt, Sunt tenuia ignea, vt Vaſconica, quæ non ſolùm caput inuadũt illico, ſed etiam multas corporis partes. Aquea verò longè ignauiſsima: adeò verò tenuia vt excepta vix maneant: illico enim lotia cient. Talia ſunt quę ad Noualeſiam bibuntur, oligophorotata. Καὶ ὅπλον. Tenuia vina celerius purificatur quàm craſſa. Nota πόνον. Aliud enim eſt pingue apud nos vinũ, aliud craſſum. Pingue eſt vitium: aut à ſolo, vt hi ſecundum naturam: aut à ſubuerſione, quæ euenit noſtraſib⁹ albis ità, vt ab oleo nihil penè differant. Id fit vbi ignea vi extranea cum fæce miſcetur aqueum. Ἀσπόνατος. Suprà ἄπνοιαν & ἀτροφίαν odoris cauſas ſtatuebat: nunc iiſdem inſiſtit væſtigiis. λεπτότατος, vt ſuprà, in tenui. χωρισμὸν, ſicuti dicebat ἄπεπτον. Et impedimentum agnoſcebat illud, μεγνυμένον ὑγρὸν. Hic ἀπεπτεῖ καὶ δυσμενῆ τὰ ὑγρά. Ad hæc χωρισμὸν, quod eodem tendit, nempe ad puritatem: quæ & ignauo carent craſſo & compedibus aquei. Ἐπὶ καὶ αὐτοῦ. Oſtendit inutilium partium vtilem ſeparationem. Craſſum ineptum eſſe ad odorem: argumento eſſe cadum, cuius fundus oleat minus. Ignea ſurſum: in igneis odor.

Ἡ αὐτή. Aliud iudicium, à craſſo hebetari odorem. Percolata vina celerius purificari: quia tenuius tranſmittitur. ἰδίως, διηθουμένους. ἰθμὸς colum. Σακκιζομένη. Verbum ciuſitatum. Teſtimonium à locis & agrorum tenuitate. Καὶ ἐκ τῶν χωρίων. Ab ætate, quia procedente ætate ſint validiora: puriora enim. Acriora autem eſſe odore & minus ſuaui: quoniam ſuauitas ſit mediocritas, quæ cum exceſſu nequeat eſſe πλεονεξία καὶ ἀσυμμετρία. Hoc dicit, vt oſtendat odores acui ſicco. Facit hoc ad rem: quia reſponſionem fundauit in ſiccitate ac duritia. Negat itaque vetuſta vina continere τὸ μαλακόν. Ἐπὶ τῶν μύρων. Ab vnguentis argumentatur, acrimoniam cum ſuauitate non conſiſtere. Itaque miſcent vnguentarii, vt diluant. Noua vox ἀσυμμετρόν. Πάντα γὰρ. Etiam hîc in vnguentis excludit ab odore dulcedinem Ait enim ἀσχυλα. Sic etiam mõtana vina odorata eſſe, quia acria. Attulit etiã Amygdali exemplum commodiſsimum. Dulcia nanque non ſunt odorata, ſed amara. Ridiculè verò probare conatur, amaris Amygdalis nõ eſſe perfectam decoctionem, quòd ſint odorata, ſi dulcibus comparentur. Sata enim proueniunt. Quid, nónne Perſicorum natura talis? Ἐξ ἀμφοῖν. Concluſió reſponſionis. Quærendum enim proponebat, vnúmne eſſet, an diuerſa principia ſaporis & odoris. Aliud eſſe ait quod odorem faciat. Requirit tamen temperaturam conuenientẽ. Hoc ſignificant illa συμμετρίαν λαβεῖν τῆς κράσεως. Ἥδιστον δέ. Suauiſſimum ex vtroque, ſcilicet extremo. Ἀλλ' ἔστι. Nã in agreſtibus minor ſuauitas, quòd vergãt ad extremum, ſcilicet δριμύ. Addit καὶ ἄκρατον. Quoniam vnum extremorum minus ſit cum altero miſtum. Suprà (cui neutrũ extremorum admiſtũ eſſet) pro mediocritate. Inconſtanti vſu. Propterea dixit λυπεῖν, triſtitia offendere. Contrariũ eſt medio cõtrarium. Medium eſt ἐξ ἀμφοῖν, & eſt ἡδύ, quod extremum eſt λυπηρόν. Ideo vult naturalẽ humiditatem altera ex parte afferre tẽperationẽ. Ita concludit, maiorẽ agreſtibus odorẽ, mitibus ſuauiorem. Ἐὰν δ' ὑπερβάλλῃ. Si alterũ exuperet ἐπιζητεῖ μέτριον: ſuauis oratio, requirẽs quantũ deeſt. Καὶ γὰρ. Quia ſuprà dicebat, τὸ τῆς αἰσθήσεως ἐκφέρειν: & in ſuperioribus, finẽ fructuum eſſe animalis alimentum: hîc dicit, fruitionẽ eſſe in mediocritate. Χρὴ δ' ὅπερ ἐλέχθη. Concludit, quærendum differentias in odore & ſapore. Ἐκεῖνο δ' οὖν. Oſtendit ſe perſoluiſſe fidẽ. Abſolutum quod propoſuerat. quęnã eſſent differentiæ vtriuſq; φαίνεται δ'. Appendix aſſeuerationis. Apparet τὴν ἀοσμίαν eſſe in imperfectiore: quia potiſsimùm exiſtat in amaris, acribus, acerbis. Quo loco tria conſideranda. Primũ, non eſſe verum, acerba & aſtringẽtia eſſe odoratiora dulcibus, vt in Peponibus. Alterum, nõ eſſe verũ eſſe hæc στερητικά, vt vocat: nã & ſuprà impugnata eſt hæc opinio. Et ſatis patet in multis hunc eſſe naturæ finem, vt aromatibus, aloe, allio. Tertiò, quid ſibi velit illud ἄοσμα. Eſt enim priuatio hęc ſaporis, at odoris non minus. Nunquam enim inſipida deprehendi dulcibus odoratiora. Δυσχέρειαν. Sicut & ſuprà, inſuauitatem. Οὐκ ἀλόγως. Ratio, quia magis ſpirant. De odoribus & amaris, verum. Plus enim obtinẽt partium tenuiorum & mobiliorũ: at de acerbis & aſtringentibus falſum: nihil enĩ emittũt: cõſtãt ſanè aqueo terreſtri. Tanto minus ἀσθενῆ, quæ recenſebat nihilominus inter hæc: Καὶ ὅσα ἄλλα. Vides incõſtantiã: Negat enĩ quod dicebat, haſce eſſe priuationes: ſed agnoſcit pro naturis, quas appellat φύσεις. Εἰς τίνα. Ratio: à priuatione actio nulla: ab iis actio. Ἡ δὲ ἀοσμία. Concludit per contrarium: nam de odore

diſceptabat. Concludit de odoris priuatione quã ſtatuit in dulcibus, & quæ vocat ἄχυλα. Memineris eſſe piſces odoratos, ſanè Thymulum; menſis verò expetitum.

Lego ϛρυφνότητι, non φυφνώματι. Et δυώδεις ἀποδηλεῖν, non δυώδεις: Et ὀπὸς, non ὄπος. Et καὶ ὅλως ἄχυλα, non ἄοσμία. nam ſibi contradiceret. Et καὶ γλυκύτητα καὶ ἀοσμίαν, non ἀοσμίας. Vtrunque enim vbique coniungit. Sic infrà, ὅλως ἄοσμα, non ἄοσμα: Sic in extremo γλυκέα ἢ εὐχύλους, non ἀχύλους: Nam ἄχυλα vehementiſsimo dicebat odore prædita ſic, ἀτεροφοῦντα, non ἀτεροφοῦντα: quia ſucco nimio hebetantur mitia.

Theodorus ſecutus librariorum fidem, non ſicut emendauimus, ſed ſicut vulgò legitur, vertit ſic, Et ex toto odoris ſuauitudinem fieri, nonniſi craſſeſcente. At non perſpexit, Philoſophum nunquam coniungere ἀοσμίαν cum dulcedine. Is primus error: alter in Philoſophia. Non enim eſt in humore craſſeſcente dulcedo, ſed in eo qui iã craſſefactus eſt. Ideo Theophraſtus dicebat ἐν πάχει, non autẽ ἐν παχυνώσει. Quòd ſi velimus eum tueri, vt certè vellemus, viuum eſſe verbo tractus & generationis (ait enim fieri) tũ erit falſum pro odore. Nanq; odor conſiſtit ita, vt iam factus ſit in eo in quo dulcedo nondum conſiſtit, neque facta eſt, ſed fit. Πνευματικά, flatilis potius ſpirituoſa.

Μᾶλλον ἐν ὀλιώσει, feruentius non. Feruor enim eſt exceſſus odorem tollens, ſicuti calor ſtatuit. ἀλεεινώτατοι, apricano. ἀπεινία, apriciora loca. Παρισάμενον, conſiſtit atq; perficitur. Non explicauit τὸ ἔξω, quod ſignificat mutationem. Quod mutatum cõſiſtat. Quod egreſſum à priore temperatura conſiſtat pingue. Ἠθικὸς, morale, ἐκ τοῦ ἤθους: ego à colo potius. Ἀνιαρὸν, tedio imò triſte. Tediſi enim eſt ex mora. Sed vt Media fert triſtes ſuccos. Et triſti contingere amurca. Ἐπιζητοῦμεν, quærimus. Omiſit ἐπί. Inſuper ac porrò quærere iubet. Δυσχέρειαν, tedii: ſuprà dicebat difficultatẽm. Neutrum placet. Sicuti ſuprà malè legebat ἀοσμία, pro ἄχυλα: ſic in fine Capitis æquè malè, ἀχύλοις, pro ἀχύλων. Sic enim vertit, inſuauibus. Quin etiam legit ἀοσμία, nõ autem ἀοσμία: peſsimè. Nam in vnguentis erat ἀχυλία, quum ſeparabat ἀπὸ τῆς ἀοσμίας, ſicut ἄοσμον ἀπὸ τῆς πολυοσμίας.

CAPVT XXXIIII.

XXXIIII. *Capitis argumentum. Quare quæd. in procul melius oleant. Miſtiones adminiare vires odorum imbecilliorum. Diſcuſsio mutationum in odoribus à partibus diei & anni, ab anno, à locis frigidis, à temporibus in genere ſecundum frigus & calorem. De Iridis incubatu. Vſtione aut vſtorum admiſtione odores iucundo.*

Oσ' μὲν ἀλλ' ἕτεροι. Poſtquam conſtituit odores in fructibus per ſua principia: nũc eos comparat & inter ſe & ſibi ipſis. Primùm, idem odor ſpirat aliter procul, aliter propé. Vnum tamen hîc modum ponit, eũ ſcilicet qui ſit admirabilior. Nam propè olere, procul non item tranſlatitium eſt. Omnis enim actio naturalis finita. Quamobrem & gradus & progreſſus habet ſecundum ſpatia atque interualla. Patet in ſenſibus. At è contrario, procul melius olere quàm propè: id verò vt exit ex ratione illius axiomatis, ita eſt admirabile. Aggreditur ergo cauſam. Odorem in quibuſdam ſitum eſſe minus ſinceris partibus. Quare, cùm propè ſentitur, procedit odor ille miſtus ab omnibus, quarum quędam obtundunt aut deprauant: nam etiam terreſtres ſubeunt. Vbi corpus illud fit longius, tum ignauæ illæ progredi nequeunt: eò, ſolæ igneæ ſeſe eiaculantur. Pulcherrima profectò ratio. Itaque &

B pars hæc & totum Caput elegantiſsimum. In ſecundo loco narrat quaſi appendice dictorum, imbecillos odores non habere opus miſtione. Sanè effatum in natura valde commune. Omne imbecillum egere adminiculo, aut ſupplemento, aut refectione. At hîc contrà, quia ſuperantur à validioribus imbecilli non igitur extant amplius. A cui tamen modicis portionculis vulgò patet apud pigmentarios. Idcirco matronalium ſincerior odor à terreſtribus liberatus: Liberatur autem cùm fit remotior. Acriores autem miſtionis indigent, non ad augendas vires, ſed vt remittant ad mediocrem temperationem, quam eſſe propemodum formam quandam diximus τῆς εὐοσμίας. Ponit ad hoc quod faciat ciborum ſimilitudinem,

C Nam cibis acrioribus, nonniſi pro condimentis vtimur. In tertio comparat odorem pro tempore, pro ratione temporis. Tempus autem hoc Capite tripliciter conſideratur. In vniuerſali affectu, calido & frigido. In minus vniuerſali, ſcilicet ad anni qualitates. In particulari, ſecundum diei partes. De his omnibus rationem quidẽ reddet, ſed præpoſterè. Prius enim de die, mox de anno, eorum interiectis aliis, agit de tempore. Quarto loco dat differentias ſumpſius ſecundum ætates, nouellam, vetulam, mediam. In quinto repetit (quod iam toties dixi) in mediocri temperamento certo & æquabili ſitos odores eſſe. In ſexto de Iridis incubatu tractat ea quæ accepit à Præceptore. In ſeptimo concludit, omnem calefactionem odoribus conferre. Sanè (vt loquuntur noſtri barbari) actuatur odor: vt nos facetè diximus, animatur à

D calore. Ἐξ ἀποστάσεως. Ex diſtantia. Alius huius verbi vſus ſuprá. Καθάπερ καὶ τὰ ἴα. Intelligit violas matronales. Nam Martiæ iucunditsimè ſpirant propé. Quanquam hæ quoque ſuauius halant, qua conſitæ ſunt deambulantibus, quum in faſciculis naribus admotæ. Proximæ enim ſenſui paluſtre neſcio quid obſtipant. Σωματώδη. Tereſtria hæc eſſe neque promouere longius poſſe. Concidere igitur in ipſis interuallis. Καθόλου γάρ. Appendix. Tenues odores atque ſuaues ſocietatibus vitiari. Exemplum ponit Myrti Maceratas bacas mulſo aut muſto ſuauius olere. Addit etiam (ſicut & ſuprà) dulcius. Cęterùm videtur exem-

exēplum hoc importunum. Vbi negauit ſuaues egere miſtionis: audet exemplum dare ſuauis & miſtionis. Suauiſsimus ſanè odor Myrti, atque etiam maximè imbecillus. Quare opus habere arbitror vehiculis igneis à vino. Ταυτὸ δὲ. Hoc etiam ſaporibus ait euenire. Sic modò dicebat, καὶ ὥσπερ τοῖς χυλοῖς. Ὡς δ᾽ ἁπλῶς. A partibus diei differentiæ. Manè melius ſpirare puriores: meridie minus: poſt id tēpus minimū. Huius poſterioris cauſam ſolis vim dat quia exiccentur. De matutinis cauſa: quia ſunt recētibus viribus integri: deinde abit eorum gratia ſimul cum partibus tenuioribus. Πλεῖστον. Quia ſanè matronales omnes ſub meridiē melius ſpirāt: etiā Lilia. Ratio, quia terreſtre attenuatur.

Ὡς δ᾽ ἐν τοῖς. Proportionem eandē in partibus anni. Nā Ver eſt anni manè, Æſtas meridies. Propterea dixit καὶ ἀνάλογον. Deinde dat exceptionem herbæ cuiuſdam, quam vocat Heſperidē. Eam noctu melius olere. Vt quemadmodū ſunt animalia nocturna quædam, ſic & herbæ nōnullæ ſint. Dat rationem. τὸ ποιεῖν τι ἀήρ συμμέτρως. Quaſi noctis vdum atque in calore remiſſum quærat tēperamentum. Κατὰ δὲ τὰς. Nunc ab ætate quæ reſpondēt ſuperioribus. Eſt enim Ver ætas animalis prima. Iuuentus, Æſtas. Hic aut omnibus eundem ſtatuit odoris terminum & ſaporis. Sed quibuſdā ſaporem in vigore: paululùm porrò in odore: quoniam fiat ſiccitatis acceſsio. In aliis vtrūque ſimul Æſtate ipſa ſtata. Ideo in vniuerſum dicebat, οὐκ ἐν ταῖς ἄκραις: non in extremis ætatibus: quia in prima nimis humoris, in poſtrema ſiccitatis. Priuatī pro prima claſſe dicebat, μικρὸν γε παρηκμακότα: paulò pòſt vigorem inclinatiore Æſtate. Quare? Nam videtur potius in vigore: quo etiam tēpore perfectius ſapor. Reſpondet (quod & ſuprà) οὐ γὰρ ἴσως ἡ αὐτὸς χυλοῦ. Fortaſſe non eſt eadem ſaporis & odoris tempeſtiuitas. Fortaſſe, quia etiam poſt vigorem illum etiam ſucci ipſi ſunt ſapidiores.

Τὸ μὲν γάρ. Ratio primoris ætatis. A ſucco nimio hebetatur odor. Τὸ δὲ γεγηρακός. Alterius extremi ratio. Diminutionem caloris aſsignat in vetulis. Nos dicebamus, nimiam ſiccitatē. Vtraq; militat aduerſus odorem. Οὐ μὴν ἀλλά Comparat vetula nouis. Exuunt de humore quantum odorem obtundebat. Ὥς γ᾽ ἐπικρατεῖ. Minor propoſitio ſyllogiſmi. Vincit in vetulis ſiccitas: quod firmat ſimilitudine propoſita à terra tenui. Ita etiam loca tangit, quēadmodum & tempora & ætates. In ea terra iam dixit fructus arborum meliores.

Ὡς δ᾽ ἁπλῶς. Pro altera parte diuiſionis ait, in quibuſdam illud ita eſſe, vt odor ſubſequatur ſaporis maturationem in ipſa inclinatione. In vniuerſum autem ea duo conſentire ſimul atque vtrique eundem eſſe finem. Ἐν δὲ ταῖς ψύχεσι. A tempeſtatibus nunc Obſcuriores tum ſuccos eſſe, tū odores frigidis temporibus. Διὰ τὴν πῆξιν. Percommodé. Sunt enim ſenſilia διαδόσεις quaſi quædā: quia ſegregātur partes tenuiores à calore. Si frigus ingruat, obſtipabit. id eſt πεπηγότα γὰρ οὐ διαδίδοται: compacta non diffunduntur.

Ἅμα δέ. Alia ratio. Si quid exhalat, interimi-
A tur à frigore, tanquam ab aduerſario præualente. Simul etiam ſenſus obtundit frigus: reciprocare nanque cogit interdum ſpiritus. Ait enim Ariſtoteles, ſpiritum eſſe quaſi animal: proinde refugere noxia. Κακοῦται, id eſt πάσχοντα, ſiue ἀλλοιοῦται.

Ἀφανίζεται. Abolentur ſenſilia: ſpiritus abiguntur, de medio tolluntur. Aliud verbum ἐξίστησι, mouet è natura ſua. Ἐκεῖνα δὲ μᾶλλον. Vtrunq; dicebat frigoribus obtundi. Nunc inter ſe comparatis, ait ſenſilia plus retundi. Quoniam egēt actu quodam qui calore fit externo. At ſuum ſenſus internum motorem habet. Ἐπεὶ καὶ τῶν καρπῶν. Oſtendit τὸ ἀφανίζον. Quia frigus quoq; fructus exuctos reddit. Cogit enim humidū, vt in libro de affectibus miſtorum: tanto magis flores. Ἐξατμίζει.
B Cogendo & conſtringēdo premit: vnde facit exhalare. Modus hic eſt. Huius cauſæ cauſa πῆξις cōpactione. Adhuc quærā: nā cōpactio videtur obſidere, non euocare. Reſponſio iā dicta, vt de ſpōgia compreſſa. Itaq; dixit ἐξαίρει. Ὡς αὔτως δέ. Alteram cōtrariam ponit tēpeſtatem, καὶ ὑπὸ καύματος. Alio verbo vtitur λυμαίνεται, deprauat, vitiat æſtus. Modus, καὶ τὸ ξηραίνει Exurit humidum quod eſt innati caloris fundamentum. Tres noxæ ponit modos: primus eſt is: partim comburit ὑπὸ τῆς: partim tametſi non comburit, tamen non coquit. Vtrunque hoc anno contigit hic: vnde nouum in Philoſophia diſceremus axioma. Nam μώλυνσις à frigore ſolo fiebat in libro de affectibus miſtorum. At hoc autumno fructus edimus lapidea duritia, ſucco caſſos:
C friabiles Pepones quaſi in pollinem mandendo: ſine ſapore omnes. Summa rationum. Quia ſola mediocritate opus eſt ad maturationem. Sic ignis ſolus vrit carnes, cùm aqua non vrit. Temperatur enim illa quam hic vocabat ὑπερβολήν.

Τὰς δ᾽ ὥσπερ σήπει. Tertius modus Partim etiam quod putrefacit. Quomodo? διυγραίνει. Mirum, calorem qui humidum diſſoluat atque conſumit, humidum adiicere. Ita eſt: quoniam naturali abſumpto ſubit non naturale. Ergo putrida prius fiūt ſicca ſibi. Sic abolito illo naturali humido perit calor naturalis, & ſeſe infert peregrinus. Fiunt ergo prius etiam frigida ſibi. Τὰς δ᾽ ὀσμάς. Exceptio. Tametſi etiam quarundam odores æſtu conſeruantur. Tum explicat quinam ii ſint.

Τάχα δέ. Efficax explicatio. Tantum abeſt, vt omnes æſtus conſumat odores, vt etiam conſer-
D uet aliquos: etiam nonnullos creet: ποιεῖ, ſcilicet in ſiccis corporibus. Itaque Cinnamomum non niſi æſtu ac ſiccitate fit odoratum. Ἄκρατον γάρ. Reddit rationem, quare in ſiccis ab æſtu creetur odor. Quia non quæritur in hiſce mediocritas, ſed puritas. Πολλὰς δέ. Intellige in iiſdem ſiccis. Alioqui fruſtra regurgitaret oratio repetita, Niſi dicas priùs dixiſſe λυμαίνει: nunc autem φθείρει. Tamen iam dixit σήπει. Τοῖς καρποῖς. Etiam producit æſtus effectum ad fructus ipſos. Ait ergo, Quanquam in aliquibus ſiccis, quia ſunt puriora, fiunt odores ab æſtu: tamen in quibuſdam ſiccis efficit temperationem. Hoc eſt illud, ἐγχυλοτέρους καὶ μεμιγμένας.

A Patet in Peponibus & Perſicis, quia moderatur nimiā humiditatem: In his ergo (niſi coquantur) non fit odor. Hoc eſt illud τὰ πεπονῶδη οὐ γίνεται. Non coquuntur in exceſſu humida, niſi ab exceſſu caloris. Hoc in quibuſdam. Nam in vniuerſum alia ratio eſt: quippe in ſymmetria: quod & ſuprà dixit. Proinde ait, τὸ δ᾽ ὅλον ἡ συμμετρία. Pendere autem magnam partem à ſicco. Quod & ſuprà docuit, & hic probat argumento terræ. Nam terra ſquallida vbi perfuſa eſt imbribus, imbres concaleſiunt: atque inde cietur odor.

Ταῦτα δέ. Calor etiam in aliis atque alio modo creat odorem. Ita tranſit ad Iridis hiſtoriam, quam accepit à Præceptore. Primùm dicit rem ex aliorum ſententia, τὸ λεγόμενον, & ποιεῖ δ᾽ αὐτό. Deinde dicit, quomodo: non ſemper: non vbique: non in omnibus. Igitur haſce ſtatuit conditiones, quas diligenter perpendimus in exotericis. Prima,

B Ἐὰν ὕλη. Vbi ſylua exuſta fuerit. Ecce vult antecedere ſemina caloris & ſiccitatis: & πρόσφατ☉, ne exhalarint tempore dilapſa: recens vſta. Mox reddit vſtionis rationem. Οὐδ᾽ ἴσως καὶ δι᾽ αὐτήν. Hæc non eſt conditio ſeparata, ſed explicatio modi, quo cauſa eſt vel non eſt. Non enim affirmat, Iridem odoris eſſe per ſe cauſam, ſed per accidens. Potius attribuit hoc humori. Quia, inquit, ὕων. Compluitur ſylua. Quaſi ex præcedente calore ab vſtione & imbre fiat odor: ſicut è terræ ſquallore ſuprà & pluuia. Ideo dixit:

Πεπυρωμένη. Igni concepto, terra compluta, fit miſtio quædam, atque ex ea odor.

C Οὐδὲ γάρ. Optimè ſtatuit in mediocritate. Ait enim, ſi largiores inceſſerint imbres, non fit odor: ſed ſi rores. Cuiuſcemodi veteres tempeſtatem à guttis, ſubſtillum tempus appellabant. Hæc igitur eſt alia conditio. Item illa alia:

Δεῖ δὲ καὶ αὐτήν. Non quamuis eſſe aptam materiam, ſed quarundam: idque duplici reſpectu: οὐ πᾶσαν, vt ſpecies denotet: οὐ πάντως, vt etiam in iis ſpeciebus certi ſint affectus. Aſpalathum ponit Philoſophus. Ὅλως δέ. Concludit, ab igni, vt calorem deſignet autorem: odorem vel bonum vel cuiuſque modi ingenerari: idque ſuffimentorum exemplo: quæ igni halent odores iucundos: igni molli, non vrente, ſed actum quempiam apponente. Ita ſibi ipſi conſtat: quia iam dicebat τὸ σύμμετρον.

D Lego ἐξ ἀποπνέουσι, non ὑποπνέουσι. Et μυρρίνη, non μυρσίνη. Et ἴσως μὲν αἱ ὀσμαί, non autem ἴσως ἂν καὶ ὀσμαί. Et οὐ γὰρ ἴσως ἡ αὐτὸ χυλοῦ, non autem αὐτοῦ. Et φλοιῷ τερπνόν, non ἡλίῳ. Et ἰφύεσθαι, non ἰφύη. Quo verbo ſuprà quoque vſus fuit. Et οὐδ᾽ οὐ γίνεται, non autem οὐδέ.

Theodorus ἀποπνέουσι, effluunt. Omiſit σύν.

Περὶ ἑσπέρας δὲ τῆς μεσημβρίας ἧττον: παραλλάττουσι δὲ τῆς μεσημβρίας, ἥκιστα. Theodorus aliter, creſcente die minus, meridie minimé. malé. Nam manè ad meridiem vſque bene ſpirant: etiam meridie. Poſt meridiem minus, vt Roſa, Violæ.

A Αἱ ἴον δ᾽ ἐν τῷ ἐμφύτῳ. Theodorus addidit neſcio quid, inſita eſt. Ἐν τοῖς τοιούτοις ἐστί. Theodorus omiſit.

CAPVT XXXV.

XXXV. Capitis argumentum. Animalia non eſſe odorata, quia conſtent materia elaboratiore & puriore. Plantas eſſe odoratas, quia ſunt materiales magis. De humanorum ſenſuum imbecillitudine. Odores conſiſtere in mediocritate. Ab aere & ſole potiſsimum pendere.

B Ἀπορεῖ γ᾽ ἂν τις, τί δή ποτε τὰ ζῷα. Caput hoc quot conſtat partibus, tot obſtrepit repetitionibus. Proxima tractatione oſtendit, à ſiccitate plurimùm pendere odores. Nunc ait, aliunde quoque odoris huius rationem cognoſci poſſe. Quippe animalia non eſſe odorata, plantas eſſe. hoc primo loco. Quod ſanè patitur multam dubitationem. Nam ſuprà ſolum tenuius & ſiccius creare dixit odores: item ab æſtu cōſtitui quoſdam. Præterea poſt maturitatē nonnullos. Ad hęc vetulos flores plus olere quàm inchoatos: hæc omnia propter ſiccitatem. Hic cōtrà, Sicciora eſſe animalia & calidiora: idcirco minus odorata. Dicendum, addidiſſe etiam puriora. Nihil igitur halare, quia non ſunt excremētoſa. Contra quod rurſus inſtare poſsit aliquis. Eſſe animalia longè humidiora: quod & verū eſt. Quare ſi ab eiuſmodi qualitatibus elici queat ſententia quę ab animātibus excludat odorē, potius obtuſū dicamus ab hūmido quā priuatum à ſicco. Quin etiā illud addēdum, inter animalia quędā omnino ſicciora, quędam humidiora quibuſdā eſſe plantis. Puto, nullā plantam æquè eſſe aqueam ac piſcem, vt Liparin: adde etiam limacem. Nullam æquè ſiccam, atque Gurgulionem: vix enim tactum ſoluitur in puluerem. Sicciſsimum etiam aliud animaliculū, quod in iiſdem verſatur horreis. Poſtremò, ne quid agamus violentius, eſſe etiam quædam arbitror quorum temperamentum cum alicuius temperamēto plantæ, pro æquali comparari queat: neque tamen erit illud animal odoratū, & planta fuerit odorata. Sunt inſecta multa paulò intra modū ſiccitatis: nēpe muſca fœmina, cui detur eius naturæ comes Hyſſopum aut Ocymum. Ne repetamus quod ſuprà dicebatur, falſam eſſe hanc ſententiam. Item

D ſiquis volet, apponet illud quoque. Non eſſe tam ſupinè exiſtimandum, odorem excrementum eſſe: qui res adeò diuina ſit, vt in ſuffitionibus apparare creditus ſit iter diis priſcis ad humanos cōgreſſus, quoties euocarētur. Diuinā eſſe potius partē eius maximè corporis in quo fit. Fœtida excremēta eſſe & à natura aliena. Bonum odorē expeti natura ſua, nō repudiari. Non igitur eſſe rem ſuperfluam. Hæc eſt prima diſcuſsio Capitis huius. In altera parte ſubdit huic enunciationi tanquàm nimis vniuerſali, aliā. Quippe ait, ſubeſſe debere aliquod principium præter id quod de humiditate, ſiccitate, puritate, excrementis, dictū eſt. In tertia repetit animalium cū plantis comparationē, eodē

filo

ſilo quo ſuprà. Fortaſſe inter ſe habere animalia notos odores naturæ communione mutuis ſenſibus. Nobis eſſe deterrimos ſenſus. Atque ibi pergit (quod & ſuprà faciebat) Democriti figuras. In poſtrema repetit quæ ſuprà dixerat, ab aeris aruiſque temperamento plurimùm ſtatui, addi, demi plantis ad odores. Hoc intelligendum eſt præter illud primum principium, quod neceſſe dicebat προϋπάρχειν. Non enim faciet aer odorem aut terra, niſi nacta fuerit in ſuis ſpeciebus odoris principia. Παρόμοιον δέ. Dicit ſuo more, aliquo modo ſimile, aliquo modo idem: quòd animalia ne ſint odorata, plantæ verò ſint. Hoc iam diſcuſsimus Dicit autem πάρεγγυς, ſicuti παρόμοιον. Nam etiam differentias διαφέροντα vocabamus. Satis eſt ὅμοιον & ἐγγύς: additur præpoſitio ad efficaciam, vt vſqueadeo autem orationem ταυτὸ, vt non ſolùm ſimile ſit, ſed etiã idem. Etiã notabis tumultuoſam orationem, καὶ ἐπὶ τῶν ζώων: addit, καὶ ὅλως τῶν ὑλαμάτων. Quare omiſit herbas? Τοῖς θηρίοις. Quoniam panthera ſit aliis feris odorata, non nobis. Quod & ſuprà iactabatur. Τὰ μὲν γὰρ θερμά. Reddit rationem. Propterea quòd animalium calor aptior fuerit ad officium coctionis: atque ita ſint purificata, quẽadmodũ excoquuntur metalla. Inde vapores & exhalationes, quas hic vocat ἀναπνοαί, quia ſunt ſpirituoſæ, ſunt dilutiores. At plantis naturam plus in humido eſſe & craſſam magis. Verbũ vſitatũ ὑλωδέστερος, ſicut alibi σωματωδέστερος. Quod ab eis ſpirat iure ſimile eſſe. Prius vocauit ἀναπνοὴν: nunc ἀποπνοήν. Alibi quoque dictum eſt, animalia excrementis exonerari: plantas non item. Itaq; illa puriora: minus hæ. Hæc à conſtitutione: nunc ab externis, nempe cibo. rectè quidem. Scriptum eſt à Philoſophis, feras muliebri lacte educatas cicureſcere. Saxones non eo more aut pulte infantes alunt, ſed carne præmanſa. Pythagorei à carnibus abſtinebant. In Magorum libris ſcriptum inuenimus, oportere ſapientiæ ſectatores à piſcibus abſtinere: propterea quòd tales ſint animantes, quales cibi. Idcirco ab alimentis quoque deducit argumentum. Alteris eſſe alimentum ſimplex abſq; excrementis: alteris multiplex, variũ, miſtũ. Quid hic dicemus? Verane ſunt illa, an illa? Nam ſi plantis agnoſcat alimentum ſimplex, ſanè erunt puriores atq; excrementoſæ minus. Id quod & ſuprà dicebat. At hic modò, animalia calidiora eſſe ac puriora. Nequit alia ſe tueri fuga, quàm quòd plus excernunt. At tunc inter ſe colludunt rationes.

Συμβάλλεται δέ. Hæc eſt ſecunda pars, in qua infrenat licentiam ſuperiorem. Laxior nanq; ſententia eſt, quę à ſola puritate deducit odorem: quin in miſtione conſiſtit, quin in mediocritate: at hæc in animalibus exactior. Itaque limites præſcribit arctiores à principiis aliis naturalibus, quę nobis incomperta ſunt, neque alio quàm temperamẽti nomine deſignantur. Hanc ipſe primo loco naturam vocat talem aut talem. Hęc ære non ſignato tale tantúmque debitum perſoluere putant nobis: nempe illis verbis, ὅπερ μὴ φύσις προϋπάρχει τινά τις. Quomodo προϋπάρχει? Non enim miſtio hæc

A antecedit vel tempore, vel loco ſiccitati, vel caliditati. Dicendum, exiſtere præ odore, quia ſit eius cauſa. Ideo appellauit ἀρχὴν & πρῶτον. Et prudentiſsimè incluſit in verbo tum rem tum cauſam, ὑπὸ, ἀρχή. Atque hic (ſicut & alibi habes fundamenta habituum) atque effectionum ab occulta proprietate, quæ ſit à tota ſpecie. Eſt enim ποιότης, nota qualitatis ſubſtantialis.

Ἐπεὶ εἰ διά τὸ ξηρότερος. Ratio. Si ab illa vel caliditate vel ſiccitate procederet odor, odor eſſet in plantis omnibus. At non eſt. Igitur aliud ſubeſſe neceſſe eſt. Itaque planius atque explicatius nuncupat naturam illam κρᾶσιν: Intellige cauſam proximam illam elementorum harmoniam.
B At hanc cauſam eſſe fortuitam, neque à ſubſtantia pendere, ſanè ridiculum eſt. Τάχα δέ. Hæc eſt tertia pars, in qua repetit quæ ſuprà dixerat. Fortaſſe odorata eſſe etiam animalia, ſed à nobis non ſentiri. At quare ſentiuntur plantæ? Quare equi, canis, muris, felis odorem ſentimus? Quare corui, picæ, coortalium, omnes ſeparatos? neque eorum ſapor carnium, neque color vllius partis fallit nos: cur fallat odor? Ἐπεί τε γε ἄλλα. Alia rationum fultura. Nobis eſſe odoratum imbecillum: quia cæteræ animantes longè ſentiant. ſanè: quid tum? Non comparamus: ſic enim in aliis omnibus, præterquam in intellectus diuino munere vincimur. At à nobis tollere ſenſilium perceptionem, amentia eſt. De
C ſcele ſuprà diximus. Καὶ τὸ σύνεγγυς. Pulchram Philoſophiam. At ſenſus præſtantiam tribus cognoſcimus rationibus: aut quia celerrimè, aut quia longiſsimè, aut quia exquiſitiſsimè.

Ἢ τὸ μὲν ἴσως. Pergit venari. Fortaſſe priuatim alios eis gratos odores eſſe, alios ingratos. Nihil ad rem. Quærimus enim de eis non an ſentiant, ſed an ſentiantur. Niſi ſic tueamur. Hoc eò tendere, vt panthera non ſit εὐώδης, ſed vt talis animalibus videatur. Hoc etiam contigit hominibus quibuſdam, partim vt fœterent Cydonia & Roſæ, partim vt beneolerent fœtida: vt illi, polypus Agnæ. Ἀλλ' ἐκεῖνο. Non improbat illam ſententiam, aliis alios cordi eſſe. At illud quod nobis fœtet, illud eis beneolere. neutiquam locum habet inter probabilia. Hoc enim ſignificat illud ἄτοπον. Τάχα δ' οὐκ ἄ-
D τοπον. Meritò ſubdit: non eſſe mirum, propter temperamenta. Res ſanè ſic ſe habet. Quis enim porcorum volutabra Cyprii bouis neſcit merendam? Ἐν αὐτοῖς τοῖς τετράσι. Probatio eſt ab hiſtoria naturali. Ἐπεί τό γε χρώματα. Democriti figuras improbat appoſita nulla ratione. Neque nos apponemus quam ſuprà apponebamus: ne repetitio noſtra calumniam pariatur, vt eius inculcatio reprehenſionem. Ἀλλὰ ταῦτα μέν. Hæc eſt poſtrema Capitis pars, quæ ſuper illo principio, quod appellabat ἀρχὴν, & πρῶτον, & φύσιν, & κρᾶσιν, fundat aeris & ſoli vim ad odoris cõfirmationem, obliterationem, deminutionem, auctionem. Quod toties repetere non puduit. Poſt tot appellationes ipſius principii,

A etiam qualitatis nomine agnoſcit hîc. Dixit autẽ τινὰ, certum: iccirco partietur ac moderabitur tribus conditionibus. addidit τροφῆς. Quia explicat quamobrem egeant locorum, cælíque facultatibus: quo ſcilicet alantur: ita quod & aiebat ſuprà: talem eſſe ἀποπνοὴν, quale alimentum.

Δεῖ γάρ. Hæ ſunt conditiones. Mediocritas, amoto exceſſu, ac defectu. nihil alieni. Sanè vides morborum circumſcriptiones in quantitate, & qualitate deprauata, alimenti circumſtantiæ, debita quantitas, & qualitas hîc. Sunt & aliæ nobis declaratæ ſuo loco. Vt facilè concoquatur: vt multùm alat: vt perparum habeat excrementi.

Ὡς τὸ μὲν πλῆθος. Explicat propoſita. Quantitatis exceſſus ſuffocat: defectu non habetur vnde alatur: ex alieno nullam naturam conſti-B tui poſſe. Ad hæc temperanda multùm facere tum ſolum tum cælum. Ipſe vni tantùm delegat, τῷ ποιὸν τι ποιεῖν. Id eſt ad ſuppeditandum quid, quale ſit conueniens. At nos etiam ad quantitatis mediocritatem: quod & ipſe iam ſuprà. Itaque & ἐλαττω & ἴσως τὴν τροφήν. Πρὸς ἐπὶ πρὸς δὲ. Neque ſolùm hæc, ſed etiam ſpecies diuerſas fundi. Sic enim addimus nos: tametſi ad odores ipſe, & ad odores aſtringit ſolos. Nam ſi certis locis certas fouet cælum ſpecies, quia creat: quanto magis accidentia variabit? Id quod in exemplo innuit quum ait, κάρπιμα καὶ ἄκαρπα. Hoc enim eſt ſubſtantiæ, non accidentis. Sed mirum illud.

Βλαστητικὰ καὶ ἀβλαστῆ. Quibus locis arborum trunci edantur nudi ſine aliquo germine, do-C ceri equidem vellem. Nam etſi alibi fructus vocat βλαστήματα, hîc tamen haud poteſt: iam enim dixit κάρπιμα. Nam de Ebeno (quod nugati ſunt aliqui) fabuloſum. Αἴτιον κοινὸν καὶ ἰδίῳ τροφῇ. Duo conſtituit, quaſi ſeparatis cauſis ſeparata: non tamen ſunt, ſed vtrunque vtrique commune: nam & in ſolo craſis eſt, & in aere alimentum: id quod iam toties dictum eſt.

Lego ὡς πυκνότεροι, vel λεπτότεροι: aut vt cuique melius aliud: non autem ὑπόπυκνοι. Et ὑλωδέστεροι, non μαλωδέστεροι. Et ἀνάλογα φαίνεται. Deleo nanque πάντα: aut ſcribo πάντῃ. Et ἐν αὐτοῖς εἶδεσι, non autem ἑαυτοῖς. Et ἢ ταυτὶ πάντα. Deleo τι, initio capitis.

Theodorus ὑλωδέστεροι, naturaliores. Corrige, materialiores. φαίνεται, autem interpretatus D eſt, concurrunt. Ἔτι δὲ τά γε χώματα. Theodorus illa addidit, efficere poſſe arbitrandum. Sicut illis, τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου: addidit frigora.

Οἱ χυλοὶ πολυειδεῖς, varia difformatura ſanè difforme.

CAPVT XXXVI.

XXXVI. *Capitis argumentum. Solutam eſſe quæſtionem, quare non omnia odorata in calidis. Quare quæ alicubi odorata, ſine odore alibi. De ÆGypti & Cyrenes ſoli ad odores. De Myrto.*

A ΟΘΕΝ ἢ ταύτης τῆς ἀπορίας. Caput hoc deducta eſt oratione, nuſquam adhæreſcente, & narrationi quàm diſputationi propior. Particulatim ergo perſequemur. Primùm ait ex iis quæ dicta ſunt, ſolutas eſſe duas quæſtiones. Prima eſt, Cùm dictum ſit calidis locis eſſe odoratiora, videbatur in calidis gigni omnia poſſe odorata. Rationis fundamentum. Si augetur odor, videtur etiam ab eodem conſtitui. Confirmatio. Odoris gradus omnes eiuſdem ſunt eſſentiæ. Hîc fallacia eſt. Nanque calor eſt accidens inſtrumentũ formę. Vbi ergo forma ſtatuit, inſtrumenti vis operatur ſub ea. Si non intereſt ideæ, vt hoc aut hoc ſit odoratum: calor ad odorẽ B fruſtra eſt. Quæret aliquis, vnde igitur hæc eſt ſoluta quæſtio? Ibi cùm aiebat, oportere φύσιν ὑπάρχειν: non enim ſatis ducebat, calidum & ſiccum. Ἔτι μᾶλλον. Alia quæſtio. Quare quibuſdam odorata, aliis non? Solutio. Quia tametſi ſubeſt principium eſſentiale: tamen aeris & agri qualitas cõtraria qualitatibus delet eas. Cæterùm exempla valde videntur obturbare. Καθάπερ κάλαμος. Putátne igitur ſolo aere fieri hæc odorata. Ἐπεὶ τοσοῦτον. Ecce diuerſas innuit eſſentias.

Διὰ τοῦτο Confirmat argumentum, à loco potius quàm ab aere. Quoniam tractus in quo naſcitur calamus, breuis admodum eſt. Καὶ πάλιν. Adeo verò valere loca, vt quæ nonnullis apta ſint odoribus, alios aſpernentur. Quod illis declara-C bat verbis, ἰδίᾳ μᾶλλον, & ἢ ἧττον. Καθάπερ συμβαίνει. Exemplum à fructibus. Si calida loca plus conferrent, fructus æquè à calidis melius haberent: at non habent. Et auxit exemplo familiari, à culinis & à metallis, in quibus alio alia egent igni. Ideo dixit in plurali, κατὰ τὰς τέχνας. puta vitrariam, carbonariam. Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ. Hactenus in vniuerſali natura verſatus: nunc deſcendit ad priuatas regiones, vt oſtendat cælum & ſolum conuenire. Nam in Ægypti agro, tametſi calido, flores tamen minus odorati: quia cælum craſſum, humidum. Cyrenaicus præter ſoli tenuitatem, etiam puro fruitur cælo. Δυσώδης. Sicut alibi ἀναβολαῖς roſe perfunditur. Διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι. Ratio, quare non fiat ὀσμὴ: quia non eſt coctio. Non eſt coctio: quia nimis humoris. Hoc iam ſæpiſſimè inculcatum. Καὶ ἐκ ἄγαν. Semper enim a-D ſpirat ad illũ μετριότητα: vnde & mox συμμετρῶς.

Τὸ δὲ ῥόδον. Obiectio. Si eſt ἄνυγρος ager & exuctus, videtur ad alterũ vergere vicium, quod amouebat ſuprà cùm diceret, μὴτ᾽ ἐλλείπειν. Reſpõdet, pauco egere nutrimento & Roſam & Crocum. Non dat cauſas, cùm tamen oporteat diuerſas eſſe Nam Roſæ planta ſicca admodum: Crocũ pingue admodum. Dicendum, pro modo & captu ſuo Roſam paruo contentam eſſe: quia pauci ſit ſucci natura ſua Crocum à ſe ſatis habere: ſicut animalia quæ ſuo viuunt, dum latent ſucco.

Θαυμαστότερον. Quia dixit, odores in ÆGypto imbecilles eſſe: dat exceptionem. Myrtum

tum ait in Ægypto eſſe ſuauiſſimam. Conuenit hæc diſquiſitio ſuperioribus: vbi dicebat, quibuſdam locis eſſe quædam peculiaria. Neque dat rationem: & tamen auget dubitationem: quum ait: Myrti caliditatem & ſiccitatem maiorem, quàm in alijs quibuſdam: quòd & ſenſu pateat: neque tamen illis odore cedere, ſed excellere. Omnino ſic argumentandum. Ægyptij flores & coronamenta quædam eſſe calidiora & ſicciora, quàm Myrtus Ægyptia: quædam etiam minus: & omnia tamen illa à Myrto ſuperantur odore. Soluet hoc, quod & de ſapore fecit, per craſeos conuenientiã.

Ε῎στι μὲν ἐν. Quia dixit, peculiares plantas agris. Nunc oſtendit aliarum regionum quarundam vim. ſi in eas transferantur, odores retinere. Nominat Cyprum, Rhodum, Cnidon. Ægyptiã Myrtum eſſe anguſto folio. Latifolias verò tranſlatas, odoratas quidem eſſe: verùm nihil ad illam. Hoc eſt quod dicebat: πλατυφυλλότεραι γίνονται: καὶ τὴν εὐωδίαν οὐκ ἐγγὺς πρὸς ἐκείνην. Illa verò eſt parenthesis: (λεπτὴ γὰρ ἐκείνη) Corruptum tamen ibi videtur exemplar: οὐδὲν μέντοι τῇ αὐτῇ. ſic & quæ ſequuntur. μήτε καρπὸν ἔχῃ ſenſus tamẽ patet. Neque ſterilitatem, neque fructus colorem, eſſe argumenta valida ad obiectiones. Omnia enim cuiuſque cuiuſque ſit modi, ſiccam eſſe. Τὴν θαυμαζομένην. Ægyptiæ proprietatem. Α῎μφω γὰρ ξηρότερα. odioſam breuitatem. Αἰτιῶνται δέ. quare ſit odorata: quia pumila. hoc enim eſt, μικρόμυρτον. quia careat alimento: non enim complui. illa obſcura ὡς ἐπιζητοῦντα τὸν καρπόν. Obiectio. at ſupplẽt rores pluuiæ vicem. Occurrit. τὰς δὲ δρόσους μὴ ἱκανῶς. Videndum quare in eodem caſu poſuerit μικρόμυρτον καὶ ἐπιζητοῦντα τὸν καρπόν. Potiùs videtur dicendum ὡς ἐπιζητοῦντος τοῦ καρποῦ ſcilicet imbres: quia rores haud ſatis ſunt. Ὁ γὰρ κοινός. Repetit: locorum eſſe communes quaſdam rationes, calorem, ſiccitatem, ἀλλοιώσεις, alias: præter quas oporteat quiddam accedere peculiare.

Ε῎οικεν οὖν. Probat comparatione. in Lycia Punicis ſapor excellit. vnde & Sidiæ dictæ. Item locis alijs odor: ita alijs δυνάμεις. In Lycia cauſam agnoſcit, fluuij vicinitatem. ab arte probat. rigatione fieri dulciores. De hac mutatione, ſuprà nõ ſemel. Α῎μα τῷ πλήθει. Cautè ad materiam adiungit qualitatem: vt illius aqua fluuij, non vt aqua, propter humiditatem, ſed vt hæc aqua, propter talem quandam humiditatem, adiumento ſit.

Ε᾿νταῦθα δέ. Hic in Myrto, videndum, num qua ſubſit cauſa peculiaris ad odorem. Componit autem cauſas omnes quas ſuprà ſtatuebat: cõmunem à calore & ſiccitate: propriam duplicem, vnam in ipſa planta, naturam illam, id eſt eſſentiã, ſimul qualitatum miſtiones: aliam exteriorem, à loco & aere. ideo dicebat. Κοινοῦ, ἰδίου γένους, τῶν μυρρίνων, ἰδέας καὶ ἀέρος. Vt ἴδιον hic ſit, & ſpeciei, & loci, & artis. Αὐτὸ δέ. Incipit ab ipſa planta plus alijs ſiccam eſſe. Probatio à folijs, στενοφυλλία. à fructu, μικροκαρπία: à colore, ἡ χροία τοῦ καρποῦ. Deinde procedit ἀναλυτικῶς. Τὸ ξηρὸν ὀλίγον ὑγρόν. ſiccũ parũ habet eſt humidi. figurata

A explicatio. alioqui ridicula περισσολογία, vel ἀλογία. de hoc alibi. ſiccum eſt quod parũ habet humidi. at tale eſt ἄποτον. at εὐωδία in ipſa coctione. Addit deinde quod & ſuprá. Αὕτη ἄγλυκος, καὶ οὐκ εὔχυλος. Quia non vult hic eſſe πέψιν ad ſaporem, ſed odorem tantúm. Myrti tamen baccæ ſapidæ, atque ex iis vinum olim factitatum: quod Murrhinam vocabant, non à Myrrha qua diluerẽt. nemo enim biberit. At Murrhina in viu erat Romanis mulieribus. Α῎πο μὲν οὖν. Vtinã tam ordinatè omnia tractaret. Tranſit ad agri & aeris naturã. Ὁ μὲν τῷ ξηραίνειν. ſoli ſiccitas. Ὁ δὲ καθυγραίνων. aeris malacia. Vtrunque enim requiretur ad coctionem: humoris, caloríſque, quantum ſatis. Quare potiùs dixiſſem

B θερμὸν quàm ξηρόν. Et nota vel abuſum vel mendũ codicis. Ὁ μὲν, ὁ δέ: tam de neutro quàm maſculino. Ε῎τι καὶ ἐντεῦθεν. omnia ſunt hæc repetita. ſicciora eſſe odoratiora. Quare & agreſtes, & quæ in apricis, & quæ ad meridiem. Quia minus ſucci melius coquitur, minore & opera, propiore fine. Διὸ καὶ οὐκ ὀρθά. omnia repetita. Non ſunt proceræ: quia non ſubeſt ſuccus: ſed fruticoſæ & craſſiuſculæ. Succus enim exiguus magis diffunditur quàm ſubit. Quæ ſucci effuſio cauſa item eſt quare ſunt ramoſiores. Διὰ τὸ πολλάς. cauſa efficiens. calor potẽs eſt, & quaſi plures calores, quaſíque multiplex principium: vnde procedere propterea queant multæ actiones.

Τῶν δ᾿ ἐν τοῖς πεδινοῖς. hoc etiam ſuprá.

Λοιπὸν δ᾿ εἰπεῖν Claudit Caput ſoluẽdo quæ-

C ſtionem: quare in AEgypto non ſunt odorata. ad hoc enim refero. qui ad πελάγεια malit: non repugno. Περὶ ὥραν. Rorem qui poſt ſolem deſcẽdit. Quaſi velit: Rori vis deleri ſolis opus. Vt quantum laborarit ſolo, tantum re crudeſcat noctu roris appulſu. quaſi ſit Penelopę tela.

Τὰ μὲν ἄνθη. Quia & flores & coronamenta dicebat inodora eſſe in AEgypto Ros, inquit, adhuc humectat magis flores, qui per ſe tamen humidi ſunt: alia verò quę ſunt imbecilliora ſicca, facit imbecilliora. Appellat hæc, vt ſuprà, ἄμικτα quod minus humoris habeant, non quòd miſta nõ ſint. Κρατεῖται μᾶλλον. ſua humiditate. Ratio eſt: quia diſſonam affert qualitatem. non enim talia volunt eſſe. Ὁ δὲ μύρρινος. idem de Myrto quoque dici poſſe videbatur. Reſpondet,

D mutila ſanè aut perplexa oratione: ſi non eſt mendoſus codex. non domari eo rore: quia non ſit ſatis. Κατὰ κεφαλῆς ὕδωρ. Quia non compluitur de ſuperiore loco. dicendi modus obſeruabitur. Quòd verò affert, μικρόκαρπον id non eſt cauſa ſed effectus: quia non humectatur: non quare nõ humectetur à roribus. Ego verò cenſeo diſpiciendum: roſariíne folia, an rubi ſint humida minus. Nam Myrti fructus longè minus eſt ſiccus quàm roſæ fructus.

Videtur ita legi oportere: μήτε καρπὸν ἔχῃ, μήτε λευκὸν, ἀλλὰ μέλαν. Μικρόκαρπον legit Theodorus, non μικρόμυρτον. Item ἐν κοίλῳ, non κοινῷ.

ſunt? Sic & illud ὅτι δὲ κατακλειόμενον: alias. ſe telluri inſinuat. Nam etiam qui calor περιστατικὸν, is ſeſe terræ inſinuat: ſiquidem coquit quæ ſub terra ſunt. At aliud eſt, κατακλειόμενον. Vt non ſolùm ſit inſinuatus, ſed etiam retentus. Idcirco mox docet cuiuſmodi eſſe oportet ſolum, quod efficiat vtrumque, & recipiat, & receptum contineat.

Περιισταμένη. circumobſiſtens. maximus error. Non enim ἀντιστᾶσα: ſed paſſiuè, à frigore circumobſeſſus calor. ἀντιπερίστασις fit à contrario. Quomodo calorem calor obſidebit? Καὶ διὰ τὴν ἰσχνότητα. Theodorus addidit, lentoris. malè. Namque ἰκμάδος omnia comprehendit, limum, pinguedinem, lentorem. Ἀποστέγειν. obturare. malè. nemo dixerit, obturare calorem. obturatur hiatus, Græca vox στέγει.

CAPVT XXXVIII.

XXXVIII. *Capitis argumentum. Neque fructus, neque plantæ partem vllam ab alio vel fructu vel planta trahere. Iuxta plantas ſeri, Cepe, Allium, & eiuſmodi quò fiant odoratiora.*

ΤΑ῀Σ δ᾽ ἑρμάς. Non poteſt quin ſit contradictio. Primùm ait: adſeri acria, vt comparetur odoris vis. Simul negat quicquam aliarum plantarum à planta vlla, plantæve parte trahi. Trahunt enim, ſi fiunt odoratiores. Quin in ſolutione dicit: acria illa trahere quod ſit in plantis fœtidum. Tametſi nobis aliter videtur. Attenuantur enim humores acrium ſpirituum ſubitione atque admiſtione. Ipſe tamen ſic ait. Ex alterutro cauſa ducenda eſt. Prima: fœtorem ab illis tollunt acria quæ propter ſata ſunt: quia ſunt ipſa fœtida. Vnumquodque enim alitur ſuo ſimili. Hæc ratio nulla eſt. Propterea quòd plantę illæ non ſunt fœtidæ, ſed odoratæ. Non ergo trahitur extra illas fœtor. Ideo addit alteram cauſam. Quia, inquit, exiccant locum. Hæc pendet à ſuperioribus. A ſiccitate namque ducebat odores. Vera tamen cauſa eſt: calor acris, acreus, ſubuiſcidus, qui ab illis in haſce transfertur: vnde illarum odor (vt loquuntur vulgò) acuetur. Sic Cebi ſeſe affricant Cepullis, vnde contentiorem odorem halant. Cętera omnia penè repetuntur. Hoc autem Caput huc introductum eſt: propterea quòd à terris & aere odorem dabat poſt principium quoddam naturale. Nunc oſtendit, aliunde: ſcilicet à vicinia. Eſt tamen loci analogia; ſi locus, vt hic vult, ab illis alteratur. Commodè igitur Caput hoc abſcidimus: quum ſit alia natura. Ὅτι γε. Nullus Philoſophus cautiùs hoc loquitur, quòd alicuius appareat momenti. Ἀφαιρεθέντος. Appellat ἀλλότριον, nō fœtidum ſolum, ſed quodcunque alius naturæ impedire odorem poteſt. Tametſi non erit σαπρὸν, ſi non ſit fœtidum. Omnino ratio non placet. Διὰ τὴν ξηρότητα. Duæ cauſæ deſiccationis. Πολυτροφία, ſibi tra-

A hendo: & calor: reſoluendo: vtroque humor eximitur.

Theodorus, πολυτροφία, edacitate: duriſſimé. Aut quod exiccant locum, tum calore, tum humoris attractione ad ſui alimentum, quo egent plurimo.

CAPVT XXXIX.

XXXIX. *Capitis argumentum. Qui plantarum ſucci à plantis exempti attrahant odores. Sicca res quomodo ſibi trahāt odores. De leporum veſtigiis.*

ΟΙ᾽ δ᾽ χυλοί. Explicatiorē facit diſquiſitionē. Cùm odor ſit in ſucco, de odore in ſucco qui in plātis eſt, egit.

B Nunc de eo qui eſt in ſuccis extra plātas. Quare neceſſariò fecimus aliud Caput. Habet autem partes duas. In prima de liquidis loquitur, ſcilicet de ſuccis ipſis. In altera de concretis: Omnia perſpicua, & de ſuperioribus repetita. Non ſolum autem proprios odores narrat: ſed etiam oſtendit, qui ſucci propenſi ſint ad peregrinos odores conſequendos.

Ὅ δὲ ἔλαιον. Obiectio. Si vinum & Oleum trahūt, quæ ſunt craſſiora: quamobrem non admittit aqua, tenuior alioqui. Hæc prima ratio: λεπτομερές. Altera: ἀδιάφορον. Vt & locus ſit inter laxas partes partibus ſubituris, & priuatio qualitatis introducendæ. Tertia ratio ſecundæ ſimilis: ἄχυλον: inſipida. Quarta διαφανές: eadem cum prima aut ſimilis: perſpicua. Tranſmittit radios viſuales, apud Opticos: vt eſt in Problemate de mari:

C ergo & odorem. Mihi tamen videtur aqua denſiſſima. De perſpicuitate longè alia ratio.

Τὰ δὲ ἔγχυλα. Vt abſtulit ab aqua, perinde quaſi recipere deberet: ſic aliis attribuit, à quibus videbatur recipi non debere. Ἔγχυλα. ſuccoſa & ſapida. Quare non deberent admittere: Habent enim: Opponitur illi ἄχυλον. Ὀσμώδη. Si ſunt odorata, quomodo fiunt odorata? quod ſit non eſt. Παχύτερα. minimè apta.

Δέχεται δέ. auget δέχεται. Tanta vini poteſtas eſt, vt non ex iniectis tantùm, variis & odoribus & ſaporibus imbuatur: veruṁetiam ex affinibus. Ἔλκει γάρ. Eloquentiam ſpecta, & candorem puriſſimæ orationis. Non dicit τῇ θερμότητι, ſed τῷ ἔχειν. quaſi forma trahat, & calor ſit inſtrumentum. Mox alio genere: τοῦτο γὰρ τὸ ἕλκον. Verbi repetitio facit πρὸς τὴν ἀφέλειαν.

D Τὸ δ᾽ ὕδωρ. Aqua non trahit: quia frigida. Contraria naturæ, trahit enim calore, quod trahit. Τὰ δὲ ἄλλα. Sicuti ſupra terræ ponebat conditiones, quæ arceret frigus, calorem admitteret ac ſeruaret: ita hîc de liquore. Μὴ οὕτω πυκνόν. Non adeò denſum: vt etiam tenue ſit certa tenuitate, qua poſſit etiam conſeruare.

Τὸ μὲν γὰρ ἀραιόν. Quod rarum eſt ac tenue, tranſmittit & quaſi percolat. Moderatus eſt metaphoræ coli: quum dixit ἠθεῖν. Τὸ δὲ συμμέτρως ἔχον. Parentheſis eſt illa tota: φυλα-

κακὸν τῷ, πρὸς ἄμφω συμμετρίαν ἔχει. Ο῎ δὲ ἄμφω πρὸς. tale eſt vinum. Καὶ οἱ μυρεψοὶ Ab vſu artis probat, Oleum eſſe tale. Tum quia ſit vtile ad liquorem, tum quia commiſſos odores ſeruet. Ω῎σπερ ἐκπλυνεῖ. Aqua ſtatim halat ac diluit. Facetè. Elui quidem ab aliis, ſed non retinet. Καὶ διιέναι. tranſiſtit, tranſmittit. διιέναι. Vt & tractum dicat, & quod eſt trans, deſignet. tamen ipſa in alio non ſtatuit. Η῾ δὲ λεπτότης. Inutilem eſſe tenuitatem, palàm eſt ex aere. Non enim retinet, ſed διαπνεῖ: ad vnguem Latinè, tranſmittit. Ita plures habemus voces: διιέναι, ἰσθμὸς, διαπνεῖ, διιέναι, διαπνεῖσθαι. Τῶν δὲ ξηρῶν. Altera Capitis pars, extra quidem hoc inſtitutum. Pertinet enim potiùs ad librum de odoribus. Sicca, inquit, admittunt, & retinent, vt lanæ Ratio: quia laxa. Laxitas igitur cauſa, non ſiccitas. Atque adeò retinent, vt ægrè aliud admittant.

Idcirco in peſtilentiis ne letali halitu inficiantur, perfundimus odoramentis, aut ſuffimus. Οὐ μὴν ἀλλά. Exceptio ad illas conditiones. Nam etiam ſapida quædam ſuſcipiunt odores, atque etiam ſuccoſa, quæ ſicca non ſunt, vt Mala. Acutam addit rationem. ἐγχυλεῖ μᾶλλον. Quæ inodora ſunt, odorata fiunt: quæ odorata, odorata magis. Notabis verbum ἐγχυλεῖ. Non enim verum eſt, acquirere ſuccum, ſed odorem. Quin aliquid potiùs amittunt ſucci. Χρὴ γάρ. porrò magis moderatur. Neque penitus oportere ſiccum eſſe, vt cinerem & arenam: neque humidiſſimum (κάθυγρον) vt aquam. Minus accuratè digerit. Namque Acetum eſt liquidiſſimum & tenuiſſimum, & omnem acquirit odorem.

Τὸ μὲν γάρ. Ratio de ſicco qui tranſcurrit odor, non tangit, aut vix: & ſanè in cineris partibus diſſitis non eſt fundus retinens. Ε῎τι δὲ τῷ. Ratio de liquido: quia eluitur. De his ſuprà quoque. ſic de leporum væſtigiis. Neque humida neque ſicca, vel aeris conſtitutione, vel anni parte, vel diei. Ψεκαδέντα, væſtigia irrorata, diutiùs hærent, ἀπομένοντα: quia non deterguntur.

Καὶ οὐχ ὥσπερ. Aufert ſicca & limoſa. In ſicco puluere, aut auferuntur diſſipata flatibus, aut alio puluere inducuntur. In limo, non halant.

Καθάπερ. Ad ſententiæ perſpicuitatem ponit ſimilitudinem.

Lego ἐγχυλα καὶ ὀσμώδη, non ἔγχυλα. Et ὥσπερ ὕλην, non ἔχει. Et τὸ δὲ διὰ διεξιέμενον, non δὲ. Et διαπέμψαι, non διαπέμψαι. Et διακτύλιον, non δακτύλιον.

Theodorus, διειδῆ: ſincera & munda. non. ſed perſpicua, ad verbum. Multa ſunt ſincera, vt Saccharum recoctum, cuius maſſa non erit διειδής. Τὸ μὲν γὰρ διιέναι ὥσπερ ἰσθμὸν οὐκ ἔχον, οὐ στέγει. Odor enim receptus in eo delabitur atque effunditur: quaſi fundus nullus ſit, quò obſiſtere poſſit. Non tamen dixit οὐκ ἔχει ἰσθμόν: ſed διιέναι, ὥσπερ ἰσθμόν. Non dixit: non habens fundum: ſed tranſmittit vt colum. non eſt ἰσθμὸς, ſed ἰσθμόν: & vinum calloſum dixit. ridiculè. Διὰ τὸ ὑγ-

A ἄπιτον. Nullo odoris tranſitu affici poteſt. Imò verò adeò tranſit, vt etiam pertranſeat: ſed tam celeriter, vt ne attingat. Afficitur adeò tranſitu: vt odore affici nequeat. Α῎ποπνεῖται εἰς ζάλην. Theodorus totam illam addidit ambitionem: nec ſublimiter euagantia deliteſcunt.

CAPVT XL.

XL. *Capitis argumentum. Non omnia Syluestria odoratiora. Ratio à mediocritate. Quædam ſyluestria nimis acriter olent: culta diluimus. Redit ad leporum veſtigia.*

B ΠΕΡΙ δὲ τὰ μὲν ἄγρια. Redit ad plantas. Et quia in ſicco ſtatuebat odorem: ſyluestria quæ ſicciora eſſent, odoratiora viderentur. Roſam excipit: quia egent ad mediocrem ſuam temperationem paulo meliore humoris conditione. Ita videmur prudenter hic nouum auſpicari Caput. Eſt enim omnino alia materia. Quæ verò ſyluestria ſint acriora, ea cultu depónere quantum nimis eſt: & quaſi feritatem illam. Ita reducit ad medium. vtrinque. Οὐκ ἀκολουθεῖ. Non poteſt in ſpeciebus omnibus fieri concluſio ex vniuerſali axiomate ſumpto à ſiccitate. Ideo dixit ὅλως: quia vniuerſale eſt ὅλον: & dicitur καθόλου. Ε῎νθα δὲ τὸ ἄγριον. Alius dixiſſet: ἔνθα μὲν τὸ ἥμερον, ὡς
C τὸ ῥόδον: ἔνθα δὲ τὸ ἄγριον, ὡς τὸ ἴον. Ita neque pro ſyluestribus, neque pro mitibus procedit toto genere, ſed aliter aliis. In iis autem modis multi. Namque Roſa ſuauis, & mitis tamen melior. Serpyllum & Ruta agreſtes deponunt cultura quod eſt inſuaue. Ω῾ς δὲ καὶ θύμου. proſequitur particulatim. Ε῎ξ αὐτῶν δ᾽ ἱκανὴν. Neque alieni egent, & ſui ſatis habent. Deeſt verbum, aut à librario aut ab autore. ſatis odioſé. Κεφαλόῤῥιζα. quare de ſuo ſatis habeant quia radix opulenta.

Ω῞στ᾽ ἐν τοῖς. Quare in hortis luxuriant, minúſque ſunt odorata. Διὰ τοῦτο. Vt ea luxuries humoris caſtigetur, addunt cineres Violis: Crocum autem conculcant. Τὸ δὲ ῥόδον. E contrario, ſi quæ ſunt ſicciora, vt Roſa, Ru-
D ta, ea temperantur addito atque comparato è cultura ſucco. Οὐδὲ γάρ. Sic neque alba Viola in ſiccioribus odoratior: quia ſicca ſuapte natura ſit. Η῾ δὲ συμμετρία. Repetita omnia, tum hæc, tum quæ dudum ſuper leporinis væſtigiis. Περὶ μὲν. Epilogus. hæc vniuerſalia. Quæ verò pertinent ad plantarum facultates ſecundum ſpecies, in aliis declarandum. Vbi vides ſcientiarum coniunctionem. Agit enim Philoſophus de poteſtatibus plantarum, vt eam partem tradat medico. Medicus enim neſcit quid ſit temperamentum, niſi edoctus à Philoſopho. De his autem à Galeno curatum eſt: quòd à Philoſo-

phis relictum videbat? Sic etiam Præceptor ait, vbi finem facit Philoſophus, inde medicum inſtitutiones auſpicari ſuas.

Lego κρίνειν, non ἔχειν.

Theodorus, ἐκ ἀκολουθεῖ κατὰ τὸ γένος ὅλως τὸ διωρισμένον. Præſtantia odoris non alterius generis eſt, aliter nos. Non in quauis ſpecie per totum generis ambitum, eſſe odoris excellentiam.

A

Τὰ δὲ πάττουσι. Theodorus intellexit Cineris aſperſionem, πάττων: nos Croci conculcationem, ſicut & alibi, πατεῖν. Itaque dixit τὰ δέ, non autem τοῖς δέ

SEXTI LIBRI ET VLTIMI

FINIS.

GRATIAS TIBI

DOMINE

IESV.

TOTIVS HVIVS OPERIS

SEX LIBRORVM DE CAVSIS PLANTARVM.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

I. LIB.

PRINCIPIA Generationis tractat, & quid cuiſque ſpeciei debeatur, deducit ad cauſas vſque. Sementiferis omnibus communem eſſe naturam, vt è ſemine proueniant. TVM vnde ſumenda ſint argumenta & inueſtigationis & cognitionis naturæ PLANTARVM, in iiſne quæ ſponte prouehiunt, an in iis quæ ab arte, explicat

II. LIB.

PRIORE parte docet quibus rebus naturalibus plantæ bene habeant. Quæ illis conferant & incommodent: inde ad earum officia, quippe fructificãdi. Poſtea tam ipſæ habitudines quàm earum officia quibus de cauſis mutentur, ſcilicet ad fœcunditatem aut ſterilitatem. Deinceps de natura ſeminũ ac de fructuũ mutationibus. ¶ Altera verò parte, Quæ fiant ab arte mutationes. Ab his regreditur ad naturas, & agit de accidentibus, nempe de odorum cauſis. Tum de ſpecierum mutatione. Inde, quam ob cauſam in aliis quędam innaſcantur: in terra verò ſatæ non item. Hinc de mutuis inter plantas officiis, aut noxis. Poſtremò de mutatione foliorum.

III. LIB.

AC cùm duplicem plantarum naturam poſuit, agreſtem & mitem, déque agreſtium cauſis egit, mites fieri per artis acceſſionem: diſquirit an ſint agreſtes omnes aptæ ad recipiendum hoc artis beneficium. Ait non omnes vel opus habere vel appetere finem hunc: ſed quaſdam à natura quemadmodum habẽt principium, ita quoque nactas eſſe finem. Poſtmodũ oſtendit culturæ opus atque vtilitatem quibuſdã, aliis damnum adferre. Poſtremò affert exempla multa huius exceptionis: & quæ abhorreant à cultu, quæque ſibi depoſcant manus hominũ. Partitur autem hæc in duas omnia tractationes: in prima de Arborum cultu: in ſecunda de aruis & ſegetibus. Inter vtramque naturam per huius initia conſulit olitoribus. In vtraque autem & terras eligit, & tempora deſignat, & operarum modos explicat, & morborum cauſas narrat. Pleniſſimis autem commentationibus præcepta ſtatuit quibus vineæ curentur.

IIII. LIB.

POST duplicem cognitionem, vnam ſimplicem ipſius naturæ plantarum, alteram quæ cum arte cõiungitur, agit de ſeminum degeneratione: de rubigine. ac de temporibus ſationum, déque leguminum floribus. & quibus iuuentur fruges. Pergit porrò ad longè diuerſum argumẽtum, nempe de ſeminum duratione, & plantarum fructificatione, quarum finem partitur, tum ad ipſam generis propagationem, tum ad vſum noſtrum.

V. LIB.

PERTRACTATIS quæ pertinent ad naturam quandã ordinariam, aggreditur ea, quibus cognoſcatur in plantis aliquid quod communibus legibus neutiquã comprehẽdatur. Id cùm eſſe poſſit vel à natura vel ab arte: priorem partem explicat primis ſeptẽ Capitibus: artis vim duobus ſequentibus. Poſt hæc de affectu plantæ ſimili poſt mortem, nempe quòd è lignis cæſis prodeant germina, vt præter naturæ leges, inſtauratio naturæ appareat. Inde declarat quibus modis fructuum mutentur partes: eorúmq; colores quemadmodũ mutentur. Altera libri parte narrat plantarum morbos quorum quidã habent principia interna, vt vermiculatio: quidam externa, eáque duplicia, vel à cælo vel à caſu: à cælo, vt ſideratio, rubigo: à caſu, vt ſi vulneretur arbor, aut à capra mordeatur.

VI. LIB.

SAPORIS & odoris oſtendit affinitatem, deinde quibus in miſtis inſint naturalibus. quorum modos ponit, & à fine metitur naturam. Saporum cauſas & affectus dat, ac mutationum modos. quaſdam fieri per ſeparationem partium, alias per coactionem: alias à calore fieri, alias à frigore. Porrò docet vſum medicamentorũ à plantis. Inde odorum principia. priuatim de florum odoribus, tum de Syluestrium. odores variari ſecundum anni & diei partes. repetit à locis odorum varietates.

Index eorum quæ in his Scali-

GERI DOCTISSIMIS IN Theophraſtum Commentariis continentur: non is quidem quem tam exquiſita & multiplex rerum ac verborum tum Græcæ tum Latinæ linguæ varietas poſtulat: ſed quæ Lectori Philologiæ ſtudioſo ſufficere poſſit: qui & longè plura in vſum ſuum ex his colligere, & componere poterit.

Prior numerus paginam: alter eiuſdem columnam: a. b. c. d. columnæ ſeriem indicant.

A

Abdo quid ſouet 15,1,b
Abellina 30,1,b.c.82,2 b
Abellina 222,2,c. qualis 239, 1,a. duriſsima d. minus pinguis iuglande 223,1,a. cur diu duret. Ibidem
Abellina quando fœcunditatem amittat 178,2,c
Abellinæ nuces quomodo infœcundæ fiant 141,1,a
Abies 152,1,c. & 154,2,a. 137. 1,d. 4,2,c. 12,1,d. 92,2,a.106,1,d. 121,2,b. Pinui quibus rebus eſt affinis 122,1,b. eius vertex 126,1,b
Abieti quorſum excremētum turdus ſuggerat 154,2,b
Abiſsini populi 55 1,c
Ἀβλαστὸς & ἄγονος quomodo differunt 120,2,b
Aborſus Plinio 265,2,d
Abroconum 12 1,a, nec æſtum nec hyemem fert 224, 1,d. eius imbecillitas vnde iudicanda 2,a
Abſynthium 161,2,c. ad eſcam inutile 228,2,c
Abſyrtus Medeæ 75,2,a
Abundè eſſe quid dicatur 155, 2,a
Acacia 13,2,d
Accidens cur ἐνδεχόμενον dicatur 160,2,c
Accidentis accidens propriè non eſt ſubiectum 173,1,b
Accidentia ſunt à formis 149, 1,d
Accidentia ex ſubſtantiis naſcuntur ac pendent 191,1,a, 211,2,a
Accidētia cum ſuis ſubiectis quandam habent affinem relationem 83,2,a. vnde fluunt 91, 1,b
Accidentium hoſpitium 160,2 c
Accipiter & cuculus qua parte differant 150,2,a
Accipiter vorax & infœcundus 83,2,c
Accretio quid ſit 105,2,a. & 48,1,d
Acerbitas vnde 177,1,d
Acetoſa 178,1,d
Acida omnia actu ſunt humida, poteſtate autem ſicca 122,1,d
Acidæ perpetuò ſunt agriotæ vt ceraſa 146,1,b
Acidula 186,2,a
Acidularum tria genera 146,1,a
Acini 133,2,d
Acini caro, à medulla prouenit 197,1,a
Ἀκμὴ in ſeminibus 225,2,c
Ἀκμαία non eadem quæ ὡραία 200,2,d
Acor differt ab acrimonia 15,1,a
Acre omne calidum 224,1,a
Ἀκρέμονες, κλῶνες, & πτόρθοι quid differant 265,2,a
Ἀκρέμονες vnde dicti 255,2,b
Actio quid 229,1,a
Actio quomodo in eodem ſubiecto comitem ſibi habeat paſsionem 7,2,a
Actionum ante & poſt partam artem diuerſitas 160,2,b
Actionum humanarum legitimus finis 164,2,d
Acuere vinum 276,1,a
Adamas 128,1,c
Additio Mathematica quid à Phyſica diſcrepat 23,1,b
Adiantum 18,1,b.57,2,b.128,1,c
Adminiculis quænam egeant 156, 1,d
Ædium extruendarum occaſio 175,2,d
Æger, vox 60,2,c
Ægilops 233,2,b.c.d.234,1,2.b. 2,c.235,1,a.2,c. d. 236,1,a.d. eius granum 241,2,d
Ægyptia arbor centeſimo quoque anno fructum ferre ridicule dicitur 75,1,d.2,b
Ægyptia ſpina 94,2,a
Ægyptiæ ſationes 248,2,c
Ægyptus expers frigoris, lætiſſimas arbores parit 100,1,c. À Nilo magnoperè iuuatur 108, 1,a
Ἀείκαρπα 45,1,a
Ἀείφυλλα 45,1,a. 2,c
Ἀειφύλλων, plantæ cur ciborum auidæ 156,1,c
Ænenſe triticum 247,c
Ænon cuius regionis ciuitas 247, 2,d
Æquale ad pondus 94,1,a
Æqualitas in ſubſtantia eſt identitas 78,1,a
Aeris etymon 111,1,a
Aer, multarum facultatum 16,1,a ſolus eſt ſeminum principium, Anaxagoræ 17,1,b. qualis Peripateticis 33,2,d. Tepidior qua eſt facultate 45,1,c. cum ſole non ſemper conuenit 57, 1,b. à ſideribus interdum mutatur. 37,1,b. eius qualitates ab aſtris pendent 87,2,d. Auſtrinus implet 100, 2,b. Temperatus mirificè prodeſt 106,2,b. eius qualitates primæ 114,1,b. virtutes 166,2,b

L. i.

Aër Bœoticus 243,1,c
Aër craſſus, ſiccus, pinguis, tenuis: pinguis vnde & vbi 256, 1,b
Æs Cyprium ex quibus confletur 208,1,b
Æſtas factioſa 166,2,a
Æſtas qualem affert calorem 169, 2,c
Æſtatem pati quæ plãtæ nequeãt 168,2,a
Æſtate multa creantur 40,1, d. cur mulieres magis libidinoſæ: viri minùs. Ibidem,2,a
Æſtiuæ ſationis cauſa 256, 2,d
Æſtus vehemens florida reddit cichorium, maluam, batrachium 30,2,b. ſæuiens nihil producit 38,1,b. eius vis in quas res imperium habeat 55,1,b
Æ tas quæ ſicca 171,1,b
Æternæ ſpecies in Philoſophia, quæ 108,2,d
Æthiopia quomodo morboſa 213, 2,d
Æthiopis alba nata filia, ex vino albo parit Æthiopem 37, 1,a
Æthiopum capilli cur flexuoſi 92, 2,b
Affirmatio negationem antecedit 28,2,c
Affligi arbor quando dicatur 138, 1,b
Affricæ ſitus 105,2,c. quales elephantos & homines pariat 143,1,a
Africus ventus vnde ſpirat 105, 1,b
Agaricum 105,1,b.
Ager quid 143,1,b
Ager reſtibilis 241,2,b
Ager in Cilicia & Aegypto mutat, licet non mutatus 276, 2,b
Ager ob qualitates efficiens concauſa cœli, materialis autem propter alimentum 77, 2,d
Agere quomodo in ſeipſum nihil, verè dicatur 66,1,c
Agere an idem quod facere 103, 2,c
Aʼγγάειν quid 135,1,b
Agmen, vulneris labiis ineptè cur tribuatur 182,2,c
Agnaſcentes fructus 270,1,b
Agnaſcentia membra 270,1,b
Aʼγριος ϗ ἀδελασὴς quomodo differunt 120,2,b
Agreſtia mitibus robuſtiora 229, 2,b. iiſdémque ſicciora 148, 2,a
Agreſtia quædam miteſcunt 135, 1,c
Agreſtis ſurculus in mitem arborem inſitus 27,2,b
Agreſtis planta effundendo fructu feſtinat 61,2,b. eadem largè fructificat 63,1,a. fructus quam habeant pulpam 6,2,d
Agreſtitas quid 37,2,b
Agricolæ circa plantas ſtudium 181,1,c. In quo à Philoſophi induſtria differat 178,1,b
Agricolarum conſuetudo 1,2,b
Agricultura nec generat nec parit 97,2,a
Agricultura quarum rerum eſt medicina 166,1,a
Agrimoniæ diuerſa folia 42, 1,c
Agriotæ perpetuò acidæ 146, 1,b
Αἴρειν verbum Thucydidi frequentiſsimum 11,2,c
Αἴσακον quid antiquis 9,2,d
Albara quid Italis 148,2,d
Albarum plantarum natura 215, 1,a
Albertus barbarus 236,1,d
Albumen calore ignis cur cocat 250,2 d
Alendi autor calor 120,2,a
Alexander vbi cum Dario conflixerit 36,2,d
Alexandri deliria 85,2,c
Alga 116,2,a
Alga nullo cultu miteſcit 165, 1,c. falſis prouenit 262, 1,b
Alica & ſecale circa triticum ſata, habitiora ſiunt 287,1,d
Alica quomodo interdum abſumatur 29,1,a
Alienum omne in plantis eſt noxium 205,2,a
Alimentum copioſius à quibus requiratur 191,1,b. quomodo idem cum eo quod alitur 213, 2,a
Alimentum, materia incrementi 16,2,d. ſeu apparatus 33,2,b. eius cauſæ φιλοσοφωτέρως digeſtæ 34,2,c. non eſt à ſapore ſed à ſubſtantia 120,2,b. vberius, cur arborum proceritatem impediat 126,1,b. eius finis vltimus aut in ſuo genere præcipuus 128,1,c. medius, Ibidem.
Alimentum ſimilitudinem conciliat 141,2,b
Alleluia barbarorum 146,1,b
Alliaria & apium hortenſe viciſſim commutantur 141,2,d
Allium & eius ſpica 55,1,c. eſt lentum, Ibidem 2,a. 13,1,d. cur ei cortex ſerendo detrahitur. Ibidem. Eius tunica 15,1,b
Aʼλλαιν quid 203,1,d
Alnus arbor 111,2,b. 116,2,d ſub aquis non producit 194, 1,a
Aloe 68,1,a
Alſine nomen vnde deriuatur 122, 1,b. herba quibus locis gaudeat Ibidem & c. frigida Ibidem.
Alteratio quas in res facilè cadat 31,2,a. nomen eſt barbarum 76,2,b. In plantis cur multo tempore egeat 98,1,d
Altitudo an ſolo rectè tribuatur, 79,1,a
Altrix facultas nobiliſsima 49, 2,a. ductricis miniſtra tamen 105,2,b
Alumen calidam quidem ſed ſterilem terram reddit 154, 2,c
Aluus quando maximè cietur 55, 2,b. cur non à flore Perſico 59, 2,c
Amaraci natura 82,1,c
Amaronæ 146,1,b
Amarum in fructu antequam matureſcat 76,1,c. ſapor eſt affinis ſalſo 117,1,c. hoc tamen illud potentius eſt, Ibidem d. Inutile ad alendum. Ibidem. Non ſemper eſt à calore 125, 1,b
Amaritudo 146,1,c
Amaritudo quomodo ſemina conſeruet 261,1,c
Ambulacra Ariſtotelica 160, 2,b
Amicitiæ & inimicitiæ inter plantas 156,1,b
Aʼμπελουργία quid 195,1,d
Amputare, magis eſt quàm putare 194,1,d
Amurca 83,1,b
Amygdalus 7,1,d. 19,1,b. 35, 2,b. fructus veſtigia prius quàm frondem edit 41,2,c. Noua totam hyemem frondes retinet 56,1,d. Ampla & ſicca 57,2,a. 59,2,b.c. 76,1,a. 77,2,b. 82,1,b. Auara eſt ac iniqua 88,2,b. 89,2,b. ei quid & quomodo decedat 127, 1,a. Eius natura 137,2,b. 148, 1,c. 222,2,c. 238,1,d. & 239,1,a. & 276,2,c. Quo pacto degenerat 36,1,b. & 144,2,b,c.d 145, 1,a. Quomodo ex amara dulcis reddatur 186,1,c. Valida 189,2,b. Innoxia d. 238,1,d. floret etiam flante Borea 249, 1,c
Amygdalum an lacte præditum 29,2,c. Cur durum 36,2,c.

Cur

cur amarum 76,1,c. cur multiplici tegumento 82,2,b. eius pulpa & medulla 82,2,c.126,2,c. eius ſuccus Ibid.d. & luxuria effrenis 176,1,c
Amygdalorum affectus, ſterilitas 151,1,c
A'νακομίζειν quid propriè 112,1,c
Anadendras 190,1,b.c.& 151.2,c
Anagallis 159,2,a
A'νάλωσις quid 62,2,b
Anates buffonibus veſcuntur 242,1.b
Anceps ductio tanquam ſcopulus declinanda 177,2,c
Anemone 38,2,c
A'νεμος, πνεῦμα & αὔρα quomodo differant 105,1,c
Anethum 72.2,c
Angot regio prodigioſè fœcunda 53,2,a.87,1,d.117,2,d.& 216,1,c. quomodo ab æſtu recreetur 2,a
Anguillarum ſtrigmenta 28,1,d
Anguria 224,2,c
Anguſtum quid ſit 191,1,c
Anima eſt materiæ expers 136,1.b
Anima ſimplex & multiplex 42.1,d
Animal poſt partum ad venerem inſtigatur 198,2,d.tribus modis mutatur. 231,1,a
Animalia quædam ex putredine naſcuntur 2,2,a,& 149,2,b. plantis longè præſtantiora 19,2,a. quædam ſine ſemine producuntur, Ibidem. Genere diuerſa tertium procreant 24,1,b. Perfecta quomodo alantur 49,1,b. Imperfecta quomodo, Ibidem. Horum ordo conueniens 51,1,c. horum in lucem emiſſorum à productis frugibus diſcrimen 79,2,d. Triplicia ſunt ratione locorum vbi degunt 94,1,c. Puſilla fœcundiora 260,2,b
Animalium quorundam tranſmutatio 149,1,a
Animalia omnia vbi candida 273,1,c. colorem quomodo mutent 273,1,b
Aniſo quorſum vtimur 66,2,c
A'νισοφυεῖς quid ſit 19,2,d
Annicaulia 11,2,d
Annus in ſeipſum reflectitur 40,2,c. quo fine circunſcribendus, Ibidem. vnde à quibuſdam inchoatus 46,1,a. quando eſt in ſenio, Ibidem. Eius ἀειθαλής 53. eius partes, præſertim altera alteri ſuccedentes debent aliqua qualitate conſentire 55,2,d. clemens parabiliorem fructificationē reddit 87,1,c. varius varios gignit fructus 108,1,c
Annum ferre non aruum 216,2,b
A'νώμαλος & ἀνόμοιος differunt 217,2,b
A'νωμαλία quid propriè 217,2,b
A'νθίνα quæ ſint ſemina 249,2,b
Anthoſmia vinea quæ dicatur 197,1,c
A'ντικείμενον quid ſit Ariſtoteli 210 1,a
A'ντίληψις quid 21,2,c
A'ντιπερίστασις 48,1,d. quid ſit 120,1,c
A'πεψίαι quæ ſint 2,2,c
Apes vnde oriantur 154,2,c
A'πέπαντος & ὠμὸν quî differant 109,1,c
A'πεψία eſt naturæ imperfectio 222,1,c
A'φαιρέω 205,2,a
Αφαιρεῖν & διαιρεῖν differunt 181,1,a
A'φαίρεσις & ἐξαίρεσις quî differant 207,1,a
A'φανιζόμενα quæ dicantur 15,1,b
A'φιστάμενα vſitata vox Medicis in abſceſſibus 205,2,c
Aphrodiſieſis quomodo inſaniuit 68,1,b
Apium 13,2,b. 18,1,b.224,1,a
Apium hortenſe & alliaria viciſſim commutantur 141,2,d
Apii radix magna quomodo fiat 284,2,a
Apium ſub terra coercitum criſpari 285,2,c
A'πὸ quid interdum ſignificat 188,1,d
A'πὸ & περὶ quid habeant diſcriminis 25,2,d
A'πὸ τούτου pro ex eo tempore, apud hiſtoricos 59,2,b
A'ποδιδόναι 262,2,b
A'πομυθοῦν quid 138,2,a
A'ποξύειν quid 27,1,b
A'ποστέγειν quid ſit propriè 15,1,b
Appetentia eſt ſoboles defectus 121,2,d. cauſa motus 128,1,c
Appetunt omnia bonum 161,1,a
Appetunt omnia finem ſuum 160,1,a
Apricus locus quis 121,1,a. ei quis contrarius 121,1,a
Apuæ ex ſpuma naſcuntur 16,2,d. & 280,1,a
Aqua quomodo alere poſſit 142,2,d. cur feruens in vaporem citius quàm oleum ſoluatur 7,2,b.73,2,c.111,2,d. Per ſe qualis eſt 56,1,b. plantarum alimentū 96,2,c. diſtribuitur variè 115,2,b. noxia 119,2,a. fluuiorum & fontium quales, Ibidem b. contumax quomodo emolliatur. Ibidem, c. quæ potabilis 120,1,a. liquorum mater 83,1,b
Aqua in quibuſdam cauſa nigredinis 258,1,d
Aqua maris vbi dulceſcat 174,2,b
Aquæ in rigationibus vtilitas 143,1,d
Aquæ omnes ſpecie conueniunt 186,2,c
Aquæ diuerſorum fluminum diſtincto colore 282,1,d
Aquatilium differentiæ 202,2,b
Aquila rapax & infœcunda 83,2.c
Aquilo 98,1,a
Aquinæ vocis quanta abſurditas 159,2,b
Arabes quidam magiſtelli reprehenduntur 40,2,d
Aranea 156,1.c.163,1,d
Arancium 42,2,a. In eadem arbore duplex 44,2,a. horum ſuperfœtatio 45,2,d
Aranei 154,2,d. è ſitu naſcuntur 16,1,d
Araneus eſca ſimiis 242,1,b
Araneus oleis inimicus 214,2,d. & viti Ibidem
Arare bene, cur Cato præcipit 209 1,b
Aratio calidas regiones cur vrat 216,1,d
Arbor vnde robuſta fiat 183,1,c. cur valentiore fimo offenditur 186,1,b. quando turget 194,1,a. eius vita quid ſit 195,2,c. cur ſerò fructus edit 220,2,d. quomodo ſuccum è terra trahit 221,2,a. quædam alīàs fructifera cur nullum edit fructum 228,1,c
Arbor penè omnis ſecta pullulat 12,1,d. grandis eſt Empedocli ouipara 28,1,b. In pappos ſoluitur 35,2,c. bifera 43,1,b. cur interdum eius partium aliæ citius, aliæ ſerius fructificant 45,1,2,b
Arbor perpetuifolia 53,2,a. bifera 56,2,c.

maximè fertilis bis fert eodem anno 57,1,c. ægreſcens Ibidem, 2,c. munienda à gelidioribus flatibus 59,1,d. quódnam eius eſt maximú opus 64, 1,d. duabus maximè cauſis offenditur 100,2,c. quando generatur 101,1,a. quid in ſuis radicibus deſiderat 114, 2, a. vbi ſit ciuis 126,1,d. eius affectus 132,2,a
Arbor inſita quem fructum afferat, 152,1,d. culta ab agreſti quid differat 264,1,b
Arbor quando affligitur 138,1,b. Quomodo terræ vicem gerat 151,2,b
Arbores amputatæ laborare dicuntur 180,1,d
Arbores cur in vinetis ſerantur 156,1,c. Cur putatione fortiores reddantur 135,1,d. Quando & cur pangantur 166. 2,c. putatio illarum quantùm valeat 147,1,b
Arborum tranſlatio quomodo fiat 28,1,a
Arborum mutatio aliarum in alias quomodo fiat 288,2,c
Arbuſtum quid 187,1,c
Arbuſtiua vitis 41,1,c
Arbutus 245,1,c
Arbutea poma 124,1,a
A'ρχὲ, quid 292,2,d
Arcturi exortus quid notat 23,1, c. cur eo elapſo oliuarum caro, non oleum augetur 84,1,d
Arduenna ſylua vt conſtiterit 18. 2,b
Areſcunt facilè plantæ ob gracilitatem 182,1,d
A'ρίω vox quàm latè pateat 115, 1,b
A'ρρὰ quid 194,1,c
Argilla 25,1,a & d.& 251,2,a
A'ργιλος vnde nomen inuenit 208, 1,c
A'ργὸν quid 208,1,c
Ariſtæ ſæpius ademptæ 287,2,b
Ariſtodemus vir fortiſsimus 37, 2.b
Ariſtoteles conciſus 8,2,a. Induſtrius 68,1,b. Deum cauſam vniuerſi agnoſcit 87,2,c. Mundi vniuerſalitatem inducit 132,2,c
Ariſtotelis de ſemine animalium ſententia 205,1,b
Ariſtotelica ambulacra 160,2,b
Armenicum 81,2.c
Armoracium 135,1,d
Ars quid 175,2,d
Ars ἀγρεῖος 164,1,d. naturam imitatur 96,2,b.c.& 156,1,d
Artis quis finis 160,2,d.
Ars ſine opera 160,1,d. quid ea ſit 2,a
Ars quomodo propagatur 36,1, b. eius principia ſunt homines 97,1,c. quid agat ad frugum procreationem 97,2,a. optimum quodque conatur 100, 2,c
A'ρσις & Muſicis & grammaticis Θέσις contraria 11,2,c
Artemiſia 151,1,c. 234,1,b
Arteriarum munus 48,2,d
Articulorum Græcorum vſus 38, 2,d
Aruerni montes inter Vulturni exortum & Vaſconiam 104.b
Arundo 11,1,b.12,2,b. eius ſpongiæ 30,1,c. radix 32,1,d
Aruum 185,2,d
Aſia rei frumentariæ ditiſsima 158,2,d
Aſparagus 11,1,c.135,1,d. eius ſpongia 30,1,c
Aſparagus quomodo miteſcat 203 2,d
Aſparagos ſylueſtres cicurari 275,1,a
Aſper ſapor, terreus 143,2,a
Aſperum, ad generationem ineptum 6,2,c, propinqua eſt natura cum ſicco 7,1,a
Aſpiratio in reciproco Græco an omittenda 31,2,c.76,1,c
Aſteiſmus Græcis 7,2,a
Aſtrorum in aerem imperium 57, 1,b
Aſylum humanæ imbecillitatis in ſcientiis 247,1,d
A'σπέρμον quid 290,2,b. & 255, 1,a
A'σπερμάτης 224,1,b
Atherina 158,1,c
Athleticæ habitudines 70,1,c
A'τμὶς quid 215,1,a
A'τεροφα βλάβα ἐςὶ 119,2,a
Atticiſmus 192,1,a
Atticorum idioma 22,1,d
Attonſio plantarum non idē quòd purgatio 206,1,d. eius quadruplex vtilitas 2,b
Atriplex 224,2,c
Atrum à pullo quid differat 115, 1,a
Auarcæ Vaſconum 80,1,c. 124,1,b
Auctio & crementum differunt 52,1,c
Auellana 223,1, a
Auena 199,1,c.234,2,d. & 29, 1,a
Auenæ ſteriles quæ dicantur Virgilio 236,2,c
Auena vetula 262,1,c
Auerrois lapſus 87,2,a
Auerrois vacillat 227,1,d. qui putet omnia ab hominibus noſci 238,2,d
Augmentum non eſt ſine generatione 47,2,b. quanquam non eſt ipſa generatio, Ibid. eſt perfectio 47,1,a
Auium coloris immutatio 150,2,c
Auium, quod ſemen eſt genitale 152,2,b
Auer 93,2,b
Αὖερ vnde cõponitur 105,1,c. quid differat ἀπὸ τ̃ αἴζων ἢ πνδέμενς, Ibid.
Aura vnde deriuatur 105, 1,c. A flatu quomodo differat Ibid.
Aureliana vina 135,2,b. vites aurelianæ cur non ſint vetulæ, Ibidem.
Auſter, vnde nomen traxit 104, 2,a. Quomodo afficit plantas in Francia 33,2,d. grauis 100, 1,a. ab eo flante qualis ſit pluuia 103,1,d. cur humidus 104,2,a. Alius ſaluber, alius pernicioſus 105,2,c.d. qualem reddit aerem 123,2,d
Autumnus honori ſyluarum contrarius 22,2,c. cur inſitioni aptus Ibid. d. ſemina terræ incluſa ſcitè continet 23,2,b. qualis 54,2,b. morbos peſtilentes quidem inuehit 55,2,b. aluos proritat & febres accendit Ibidem.
Αὐτὸ & ἑαυτὸ quid differant 184, 1,b
Autumnus tempus putationis 181, 2,b. 198,2,c
Autumnus & ver quomodo differant 166,2,a
Autumnus cur idoneus ad arbores tum ſerendas tum pangendas 167,1,c.2,d
Autumni ſiccitas vnde 166,2,a
Autumnalis æſtus quibus vmbraculis cõmodè tēperetur 189,1,b
Autumnalis ſatio 168,1,b
A'ξαείχειν vox, quid ſibi velit ne ſcire ſe fatetur Scaliger 29, 2, a
A'ζων 261,1,c

B

Babylonica ſpina 155,1,b.c
Baccæ varii apud varias gentes coloris 252,2,a
Balſamum 14,1,b. puſilla arbuſcula 15.2,a
Barbariæ nomen vnde 216,2,c
Barbaria ſententiarum eſt non minus quàm vocum 76,2,b
Barbarorum alleluia 146,1,b
Barbulæ olitorum 13,1,d
Batrachium æſtuoſiſſimo anni tempore florens 30,2,b.94,2,d
Bdellium 14,1,b
Belli finis pax 92,1,d
Benioin 16,2,a
Beta 66,1,d.154,1,a. qualis 206. 1,d.

1,d. 124,1,2.b. nulla eſt Galeno 132,2,c.& 203,2,c. eius inæqualitas vnde 2,c.236,1,2. ſemen 250,1,d.2,b
Betonica locis opacis delectatur 122,1,a
Bibere non aſſueta animalia 248,2,b
Bicolor ficus 265,1,a
Biferæ arbores 56,2,c
Bigeronum macra regio 140,2,a
Bios nomen quid complectatur 9,2,b. latius patet quàm ζωὴ Ibidem.
Biſtortæ folia qualia 158,1,d
Bitumen calidam ſed interea ſterilem efficit terram 114,2,c
Blanc vox Gallica vnde 213,1,b
Βλαστάνειν, agere 30,1,d
Βλάστησις quid 189,2,2.194,1,b duplex 2,2,b. actio materialis 54,2,c.
Βλαστὸς quid 197,2.c
Βλαστολογία vnde 197,1,d
Blitum 206,1,d.224,2,c
Bonum omnia appetunt 161,1,a
Bonum finis omnis ſcientiæ 164,2,c
Bonum quomodo ſit quicquid eſt 179,1,d
Borealis locus lætiſſimas arbores profert 33,2,d. frigus quomodo plantis proſit 100,1,c. huius ſrigoris ad Auſtri teporem proportio 103,2,a
Borrago 224,2,c
Boſtuorce 92,2,a.
Botryum 151,1,c
Bouis multæ ſpecies 93,2,c.parū fœcundæ Ibidem.
Βουλὴ quāti habeatur à Thucydide 1,2,a
Βροχοτομίας quid impetretur 199,1,d
Braſſica 12,1,2.b.66,1,d & 150,1,c.ſalſis delectatur 117,1,a.c.118,1,d.119,2,b
Braſsica 243,2,c. qualem aquam ſibi affundi appetit 186,2,c quomodo ab erucis tuta 188,2,d. à quibus infeſtatur 190,1,d. cui plantæ inimica 203,1,c. eius natura 204,1,d.206,1,c.d. 2,b.c. In rapum mutatur 141,2,d.149,1,b.223,2,c. aliquando in ſinapi Ibidem.
Brignols Vaſconum 109,1,b
Βρόμος 235,1.2.2,d
Brumales flores multi 40,1,c
Bruma quoque florēt caules 30,2,b
Βρύον quibus in arboribus eſt floris vicarium 138,2,c. 291,2,d
Bryza 212,1,c
Buffonibus anates veſcuntur 242,1,b
Bugloſsi foliis Cato vſus eſt 25,2,d
Bulapathum qua eſt radice 161,2,d
Bulbus eſt capitatus 11,2,b. radicis rationem obtinet 13,1,c. fibris facilè caret Ibidem. vide 236,2,b
Bulbacea quæ dicantur 11,1,d. ſunt glutinoſa 30,2,c.radix eſt integra 32,1,d. ſunt valentiſſima 40,1,c
Buxus 141,1,b.& 178,2,b
Buxus eſt denſa 33,2,108,2,a
Byzantium quomodo à Stratonico nominatur 23,2,c

C

Cachrys 42,1,c. 44,2,2.101,1,b
Καχρύλλειν 284,2,a
Cado verbum vnde 130,1,b
Cæcare vitem quid Columellæ 178,2,b
Cæcos fœtus cur animalia quædam edant 167,2,a
Cælū niſi moueretur, corrumperentur omnia 22,2,2. decimū & eius progreſſus non ita pridem ignorabatur 23,1,c. concauſa eſt generationis rerum, vt ſolum 77,2,c.cur eſt motu infinito 87,2,b
Cæſaris genus in quo defecerit 248,2,2
Cæſura quibus plantæ partibus& quomodo noceat 196,1,b.huius meta 2,b
Καὶ particula expoſitiua 247,2,a
Καιρὸς eſt pars naturæ 215,2,d
Calamitas nomen ab agricolis ſumptum 195,1,d
Calamus 92,2,a
Calculi qua ſunt natura 174,2,b
Calcis ardentis tumor 257,2,c
Calculo tollendo quid proſit 66,1,c
Calidum cum humido eſt generationis principium 3,1,c. ſi excedat in plantis, ſunt minus fœcundæ 91,1,c. vt etiam animalia 93,2,a.d
Calor eſt inſtrumentum ad fœcunditatem 8,2,c.naturalis eſt induſtrius 13,1,d. miniſter ſecretricis ac expultricis facultatis,Ibid.2,d. eius in vniuerſum munus 15,1,d. cæleſtis pro anima ſumitur aliquando 21,1,a.genitalis materiam ſuam non conſumit 28,1,c. autor incrementi 34,1,d. elementaris eſt formæ inſtrumentum in viuentibus præſertim 44,2,b. eius miniſter aer 45,1,d. comes accretionis 48,1,d.duplex 51,1,b.formæ inſtrumentum 71,2,d. 91,1,c. moderatus plurimum iuuat 94,1,a, laxat 95. 1.a, ſed huius rei cauſa nemini comperta eſt 103,1,d
Calor in conceptu qualis 166,1,b
Calor peregrinus quo anni tempore aduehatur 169,2,c
Calor pro radice habet humidum 202,2,c. euocat 213,2,c.per ſe agit 216,1,c
Caloris vis & natura 257,2,c
Camelloti panni 142,2,c
Camolanga 161,1,d
Κάμπαι 214,1,c
Cancellus quem vitæ ſocium ſibi requirat 151,2,c
Canchrydias 211,1,c
Cancritio quid 48.2,b
Cancrorum inceſſus 48,2,a
Canella ignea & dulcis in acrimonia 33,2,a
Canibalorum mos 225,1,c
Caniculæ tempore & autumni plantæ cur inſerantur 22,2,d
Canis vterum gerendi certum tēpus non habet 79,1,d. 93,2,a. duplex Philoſophis ad res cognoſcendas 113,2,c
Cani cum fele cur non bene conueniat 189,1,a. in coitu multùm trahit moræ 220,2,b. altero poſt conceptum menſe parit c. Laconica 246,2,a
Cannabis 132,2,c
Cannabinum ſemen gallinas fœcundiores reddit 242,1,b. hominis abſumit genituram Ibidem
Cantharos vitis 144,2,a
Capella ſydus aerem mutat 57,1,b
Capilli cur flexuoſi 92,2,b
Capitis præcipuæ partes tres 250,2,c
Capitis amputationem an dyſcraſia comitetur 291,2,b
Capito cui ſimillimus,& diſsimillimus 150,1,d
Capnia vitis 271,2,c
Capniæ calor 272,1,a
Capo albus è nigro 273,1,c
Capparis 68,1,c.& 162,1,a
Caprificus 35,2,b. 80,2,a.127,2,a.b.c.131,2,a.266,1,a
Caprifici fructus 228,2,b.c
Caprificatio vbi non quæratur 128,1,d.2,2,b
Carbonum aliquot differentiæ 260,2,a
Cardines 201,2.b.206,1,c
Cariophylla 161,2,d
Caricæ 266,1.a
Caryophyllata flores duarum ſpecierum gerit 42,1,d
Carnoſa ſemina lacteſcunt 29,2,

b. Inter fructus multa ſucco ſunt ingratiſsimo 26,2,a
Caro quid dicatur in fructibus & radicibus 11,2,b
Κάρπωι 214,1,c
Καρπίω ſimplex verbum non eſt in vſu 205,2,b
Carpere verbum vnde manat 89, 2,c
Carpeſii feſtucæ 161,2,d
Καρπίζεσθαι quid ſit 239,2,b
Καρπὸς & σπέρμα quî diſcrepent 63,1,c.d. & σπέρμα Ibid. 2,b. 89, 2, b. Nominis deriuatio, Ibidem, c
Καρποτοκία quid 292,1,c
Caſia 68,1,2.94,2,a
Caſſab 92,2,a
Caſſyta 152,2,d
Caſtanea 133,2,b. 223,1,2.238, 1,d.239,1,a
Caſtanea antequam matureſcat, qualis ſit 146,2,b
Caſtanea quali eſt corio 28,2,b. 30,1,b.c. 73,2,b.82,2,b
Caſtanea viſcum edit 152,1,c
Caſtigator aliorum caſtigari merito ſuo ſuſtineat 76,2,c
Caſus fructuum cauſa 127,1,a & 2,1,a
Κατὰ præpoſitio quid ſignificat 48,1,a. ſæpe deteriorem reddit ſignificatum compoſiti 73, 2, b
Καταβάλλεσθαι, verbum eſt fundamentorum 48,2,d
Κατέχειν ſignificat potentiam 19, 2,c
Κατέχειν eſt obtinere 16,1,a
Catelli Melitæi 151,2,c
Catelli, ſimi quomodo fiant 286, 1,b
Catelli olim Melitenſes nũc Lugdunenſes. 68,1,d
Catellorum incrementum quomodo impediatur 286,1,2
Κατεργασία quid ſit 210,1,a
Caterua, dictio recipitur ad ſupplementum penuriæ Latinæ 124,1,b
Κάθεψις quid 146,1,d.2,a
Καθῆκον quid 54,1,a
Cati homines qui olim dicerentur 113.2,c.
Cato ſenex 195,2,b
Catulire quid 24,2,c
Cauernoſa terra qualis 111,1,a 112,2,d
Caules bruma quoque florent 30, 2,b. vnde dicuntur 81,1,c
Cauſa eſt aliqua omnium quæ in natura fiunt 16,2,a, externa plantarum 91,1,d
Cauſæ multæ nos latent 162, 2,b
Cauſas σπερματικὰς quas vocent Medici 136,1,d
Cedrus 72,2,a
Cedri cortex 205,2,c
Centaurium 161,2,c
Centaurium minus 150,2,c
Cepe quando ſemen edit 40, 1,b
Cepullæ bulbus cur potior eſt fibris 12,1,c
Ceraſus 133,2,b.168,1,d
Ceraſo cortex findendus 205, 2,c
Ceraſum 38,1,c. 63,2,d. eius ſemen & medulla vtilis ad calculum 66,1,c.124,2,b
Ceraſa cur in Septentrione acidiſsima 17,1,d
Ceraſa ſemper acida ſunt 146, 1,a
Ceraſa ſunt viſcida 240,1,a
Κερατόβολα 254,2,c
Ceratia 41,1,d
Cerebrum vt cor eſt κύριον 1,2, 2. In plantis eſt ipſa medulla 5,1,d
Cerui cornibus hærens edera 153, 1,b
Ceſpitare quid ſit ignorat Scaliger 71,1,c
Chaldæorum & Syrorum linguá quis in Græciam deportarit 115,1,b
Channæ ſine mari concipiunt 2, 2,a
Chaos nomen vnde 130,1,b
Χάραξ 265,2,c
Χάριν τούτου καὶ πρὸς τοῦτο idem 1, 2,b
Χειμάζεσθαι quomodo dicuntur naues 97,2,c
Χέρσος quid ſit 294,1,c
Χιασμὸς ſeu antitheſis 113,2,a
Chloris eſt vxor, comes aut ſoboles zephyri 105,1.b
Χώρα καὶ τόπος quomodo differant 243,1,a
Chorographia & topographia quomodo differant 143,1,a
Chryſalis 249,1,d. 250,1,d. 231,1,b
Χύλωσις quid 187,1,d
Chymiſta 160,2,a
Cibus cur debet eſſe friabilis & tener 117,1,b. eius princeps affectus, ſapor, Ibidem. eſt poteſtate corpus animalis 121, 2,a
Cibi delicatiores quibus incommodi 242,2,a
Cicer 223,1,b. qualis aquæ affuſionem requirat 186,2,c. 213,1,c. eius acrimonia 223,1,a. calor b. vrinam ciet ac abſtergit, Ibidem. nigrum qua eſt faultate 223,1, b. columbinum 239,1,b. eximendum è leguminum claſſe 240,2,a. quali ſolo lætius excreſcit 140, 2,a. eius corruptio 159,1, d. & 261,1,b
Cicer arietinum non eſt πολυφόρον 139,2,a
Ciceronis munditiæ 26,2,b
Ciceroniani taxantur, 293,1,b
Cichorium æſtuoſiſsimo anno florens 30,2,b
Cicindula poſtridie quàm concepit parit 220,2,c
Cicuratio 143,1,d
Cicures plantæ quomodo valentiores 61,2,d
Cicuta venenum eſt 242,1,b
Cidonium 82,1,d
Κίκι 261,2,a
Cinara 40,1,a.96,2,c. quomodo miteſcat 203,2,d
Cinaræ conſeruatio per hyemem 287,1,a
Cinis ficuum vt iuuet 202,1,d. Cinis ſalem gignit Ibidem.
Κίνησις & μεταβολὴ differunt 29, 2,c
Cinnamomum diuino odore eſt 148,2,b
Cipirus 92,2,a
Citatio crebra locorum oſtentationem vel ſuperſtitionem prodit 1,1,c
Circumablatio, in arboribus letalis 316,2,d
Citrium tenui eſt cortice 20,2,b. 42,2,a. eius ſuccus 95,1,a
Citroi 156,1,c
Citrus 245,1,c
Citri cortex mollis 24,1,d
Cladei, vnde deriuetur 195, 1,c
Κλάδευσις quid 195,1,c
Κλάσις quid 195,1,c
Clauus ferreus in media quercu 274,1,d
Claticulæ apud Ciceronem 156, 2,b
Clidemi opinio 215,1,a
Κλῆμα eſt vitium 9,2,d. à Latinis variè nuncupatur. Ibidem, 265,2,b
Κλῶν quid 6,2,c
Κλῶνες cur dicti 265,2,b
Κλῶνες, πτόρθοι, ἀκρέμονες quid proprii quid commune habeant 265,2,a
Κρᾶν quid & vnde deducatur 112, 1,d
Κτίζειν quid ſit 112,1,d
Coctana 266,1,a
Coctio cuius cauſæ effectus 82, c. quid 71,2,b.72,2,b. quas habeat ſibi obſiſtentes qualitates 74,

74,2,a.94,2,b,& 98,1,c. d.
Coctio fructuum 163,1,d
Cocta aqua attenuatur, & citius gelaſcit 311,1,d
Coeunt facilè, natura & ætate ſimilia 24,1,c
Cœtus, à coeundo 2,1,c
Cognoſcendi duplex ratio 91, 1,d.
Coitus varius animalium 210, 2, b
Κόλασις in plantis quid 205,2,d
Colendi terram leges ab ipſis locis accipiendæ 208 2.d
Colocaſium 228,2, c
Coloni in Italia quales 135,1,d
Color quibuſdam plantis mutatur 142,1,c
Color cerni non poteſt niſi intercedente luce 74,1,a
Coloris fructuum mutatio 271, 1 2,c
Colorem animalium quid mutet 141,2,c
Colorum diuerſitas ex locorũ varietate 152,2,a
Κόλουσις quid 146,1,d.2,a.& 206, 2,a.206,2,b. quot pariat commoda ibidem.
Columba 40,1,d. eius fimus quam ad rem vtilis 53,1,d. huius idea 53,2,b
Comici quomodo peccarũ excuſent 153,1,b
Commentari quid ſit 20,1,b
Compilare quid 71,1,b
Complexio non eſt mixtio 150, 1,a
Compoſitio à pluribus contrariis obſidentur 150,2,b
Concauſa 395,1,a
Conceptus ſine mari 2,2,a. arborum in ſe 59,1,a
Concluſiones artium quibus gradibus natæ 160,2,a
Concoctio vbi melior 166,1,c
Congenerem eſſe & ſocium diſſerunt 26,2,b
Κονίασις 201,2,d
Coniungi aliud eſt quàm miſceri 126,2,d
Conſeruatio quæ habet principia 12,2,a. plantarum fit aëris ſoliq; beneficio 36,1,d. quid ſit 92,1,c. fit à ſimilibus 94,1,d
Conſtitutio 46,2,b
Conſtituendi & conſeruandi lex eſt eadem 92,1,c
Conſuetudo quorum lex eſt 164, 1,c
Conſuetudo res valida & violenta 184,2,b. altera natura 242, 2,c
Conſuetudinis vis 178,2,c. eius & naturæ affinitas 187,2,b
Contemplatio iudicium præcedit 91,2,a
Continui ſolutio lædit animantes 61,1,a
Contractio & effuſio contraria 61,1,b
Contradictorio verò falſum eſt quod dicitur 56,1,c
Contrarium eſt vnum vni non pluribus 54,1,c
Contraria quæ ſint 54,1,c. 94,1,d
Controuerſiarum plenæ ſunt omnes penè præceptiones 174, 2,d
Conuolutus 156,2,a
Conuoluoli apud Catonem quid 214,1,b
Copia ſufficiat 188,1,b
Copiæ vocis etymon 112,2,c
Cor, vt cerebrum eſt κύριον 1,2,a. prius quàm iecur creatur 28,1, a. membrum eſt primarium 47,2,d. & inter partes corporis præcipua vitæ cauſa Ibidem. quas tamẽ momento partu in ipſa creatione antecedit 48, 2, c. circunuallatur munimento & arteriis 48,2,d
Cordis proportionem quid in plãta habeat 134,2,d
Κόρη nomen officii 115,1,b, hoc nomine materiam cur vocat Plato Ibidem.
Coria calfacta 158,1,c
Coriandri tarditas vnde 224, 1,a
Coriandro quorſum vtimur 65, 2, c
Corinthiacæ vites 97,1,b
Cornix infœcunda eſt 93,2,d
Cornicis pes eſt τῶν μεγάλων 140, 1,c
Corna 41,1,c
Cornopoda 117,2,a
Cornua cur animalibus tributa 67,1,b
Cornu cerui 117,2,a
Cornus quo pacto ægreſcat 188,1, c. ab hominum manu & opera abhorret 208,2,d
Cornus robuſtiſſima inter arbores 35,2,c. cultum reſpuit 70, 2,b
Corollarium quid 135,1,b
Coronariæ herbæ 12,1,a.d
Coronariæ ſunt ſicciſſimæ 224, 2,b
Coronas quæ arbores olim darẽt 223,2,b
Corporis teretis dimenſiones 165,2,a
Corpulentior aqua, magis obnoxia putrefactioni 311,2,d
Correctio duplex 96,2,c
Corruptio 229,1,a
Corruptio duo habet principia 18,2,d. fit à contrariis 94, 1,d
Cortex eſt plantis principium vitæ conſeruans 5,1,d.13,2,a. eius officium 13,1,b.25.1,c
Corticis ſcabrities vnde 171,1,b
Corticis natura 284,1,c
Coruus 98,1,a. vnde perflat 105,1,b
Coruus infœcundus 93,2,d
fabuloſum eſt quod nonnulli tradũt de eius viuacitate, Ibid.
Coruus omnium animalium tenaciſſimo eſt colore 141,2,c
Corylus 147,1,a
Corylus 2,1,d.3,1,2.4,1,b. ſemen eſt ei alioqui fructus 18, 1,2.19,1,c. eius fructus duplex 42,1,c, ſtolones exeuntes 130, 2,c
Coſſi 154,2,d
Coſſi ex terræ putredine proueniunt 2,1,a
Cos Vaſconum 194,1,d
Coturnix veneno veſcitur 142, 1,b
Cotula 206,1,c
Crabrones nunquam manſueſcũt 68,1,d
Κράδη 265,1,b
Κράνος quid 115,1,b
Craſſum & denſum differunt 149, 1,c
Craſſitudinis natura latè patet 16,2,b
Κερτίον 241,2,a
Crementũ & auctio quid habeant inter ſe diſcriminis 52,1,c. 102, 1,b
Crenides, locus in Thracia à fonticulis dictus 351,1,d
Creſco verbum vnde deriuatur 52,1,c
Creſcendi ratio in iumentis & infantibus 49,1,b
Cretacea terra ſterilis planè 208, 1,a
Cretenſe ſolum cupreſſis procreãdis aptum 4,2,d
Crethmon 151,1,c
Κρίσις in morbis 11,1,d
Crithmos vrinæ aſperſione lætior euadit 186,1,d.e
Crocum 144,2,b
Crocum quomodo transferri oporteat 11,1,c
Cruditas vnde 62,1,a. quid 128,1,b
Cuculus & accipiter qua parte differant 150,2,a
Cucumis 39,2,a. 41, 1, b.c. 76,1,c
Cucumer quomodo dulcis patetur 186,2,a. quomodo alendus 201,1,c. qua arte tener reddatur 2,b. eius firmitas vnde, Ibidem. qualis 224,1,a.d. 2,a.c. 245,1,b. cucumeres hyberni 285,2,b

Cucumerum fœmina cur & quomodo præmacerentur 143, 2, d
Cucurbita 39, 2, c. 224, 2, c. vbi maturè naſcitur Ibidem, d. 41, 1, c. duplicem gerit florem 42, 1, d. 79, 1, d. tegumento eſt duplici 82, 2, b. 124, 2, c. opacat 156, 2, c
Culex 128, 1, a. b
Culices 154, 2, d
Culices in lentiſci folliculis quomodo naſcantur 279, 2, d
Culinæ rem culinariam edoctæ 53, 2, b
Cultæ arbores 61, 2, c. 64, 1, b
Cultæ arbores cur citius ſeneſcát 135, 1, c
Cultura cornus cur damnanda 162, 1, a
Cultura quomodo effœminat 66, 1, a
Culturæ ſpecies aut leges 206, 1, c
Cultus nimius quibuſdam terris nocet 208, 2, d
Cultum quædam plantæ appetūt, aliæ omnino reſpuunt 68, 2, a
Cumulationis frumenti vtilitas 257, 2, d
Cupreſſus 178, 2, b. c
Cupreſſus 4, 1, b. c. 2, c. d. 18, 1, b, c. eius ſemen furfuri ſimillimū 19, 2, c. 34, 2, a. b. 35, 2, c. germinant octobri 47, 2, c. quæ ſucculentior 56, 1, d. 57, 2, b. 74, 1, c. 81 2, c. d
Cupreſſus rectiſsima 137, 1, d
Cupreſſus & eius radix pauca & minùs profunda 183, 1, b. 240, 2, b. 2, a
Curguliones 261, 2, a
Curſus quid 100, 2, a
Cuſcuta 153, 1, b
Cuſpis 27, 1, c
Cyclaminus quomodo transferri debeat 11, 1, c. 32, 1, d
Cyclamini qualia folia 158, 1, d
Cydonium ac pyrum commune genus habent 21, 1, a. quod mas, quod fœmina 132, 1, d
Cypreſſus 45, 2, c.
Cyprus inſula eſt velut horreum quoddam 89, 1, a
Κύτινοι quid ſit 1, 2, a
Cytinus 60, 1, b. c. 126, 2, d
Cytini quomodo magni fiant 283, 2, d
Cytiſus quandiu floreat 236, 1, c
Cyzicena faba 223, 1, d

D.

Dæmones, quòd falſa quædam poteſtas iis affingeretur, inſanos quoſdam deluſerunt 68, 1, c. an ſint, Ariſtoteles in medio relinquit 94, 1, c. Platonica pecoraria poteſtate armati 123, 1, a. Dei miniſtri ſunt Ibidem.
Datio quid 17, 1, c
Daucus 91, 1, c
Debile quid 72, 2, a
Debilibus parcendum 181, 2, c
Decutitur fructus, non arbor 88, 1, b
Defectus qua re emendatur 212, 1, b
Definitio conuerti debet cum definito 63, 1, d
Degeneratio plantarum 252, 1, b
Degenerantium quarumdam plantarum cauſæ 152, 1, c
Δεῖν verbum aſſertiuum 185, 2, b
Δεῖν in vtranque partem accipitur 88, 2, c, vnde fluat Ibidem.
Democriti de alendis plantis ſententia 138 2, d
Democriti de flexuoſarum arborum radicibus ſententia 136, 2, c
Democriti oculi 198, 2, b
Denſa pluribus conſtant partibus 291, 1, b
Denſat tum calor tum frigus 13, 2, d
Denſatio & ſtipatio quid differūt 292, 2, b
Denſeſcendo res intus augentur 34, 1, b
Denſitas plantarum humidum intus continet 7, 1, d. eius facultas 8, 1, c. quomodo tum iuuat tum nocet 10, 1, d.
Denſum ægre ad incrementum promouetur 33, 1, d. non continuò eſt quicquid durum 105, 1, d
Denſiora & ſolidiora plus calida aut frigida 312, 2, c
Denſum & craſſum quomodo differant 147, 1, c
Deponere verbum quid ſignet 15, 1, b
Deſiccantia 120, 1, c
Deſiderium & voluptatem inanimis quoque rebus tribuunt Plato & Ariſtoteles 7, 2, a
Detergentium facultas 118, 1, d
Deus ab ariſtotelica familia agnoſcitur vniuerſi cauſa efficiens 87, 2, c. æternus 108, 2, d. deprecanda eius ab ipſo ira 123, 1, a.
Deus ſol⁹ verè & ſimpliciter perfectus 127, 2, a
Διὰ quid notat 62, 2, b. 290, 2, a
Διὰ nonnúnquam nota mediæ cauſæ 263, 1, a
Διάθεσις quid 37, 1, d
Διαιρέσεις & ἀφαιρέσεις differunt 181, 1, a
Διακόσμησις quid 187, 2, a. quibus conueniat 206, 2, a
Διαλύσεις 233, 1, a
Διάπτους 251, 2, b
Διασίλλαξις quid 200, 2, a
Διασπᾶν 200, 2, a
Διατεταμένα 242, 2, c
Διὰ τέλους, cur mira loquutio 24, 2, b
Διαφέρειν quid ſit 242, 1, a
Διαφορὰ 26, 1, c. 27, 2, b
Διαφορᾶ & διαφορὰ quomodo differát 144, 1, a
Διαθεῖν quid 209, 1, d
Διαπήζειν vnde 290, 2, a
Dij philoſophorum 236, 1, d
Δίκαιον quid 88, 2, a
Dilabi 99, 2, b
Diluuio obnoxii Abiſsini 55, 1, c.
Dimenſiones teretis corporis 169, 2, a
Διοικοῦντος Galeno quid 166, 1, b
Diophanes lunæ domiciliis vniuerſa præſagia eruens 46, 1, a
Dipſas 107, 2, d
Dirum quid 226, 2, b
Diſponere, diſtribuere, & attribuere vt differant 187, 2, a
Diuerſitas cauſa multitudinis 44, 2, c
Diuerſitatis quæ ſit cauſa 263, 1, b
Doga canis anglicus 80, 2, d
Dolare quid 281, 1, c
Dracontium capitatum 11, 2, b
Δρᾶν περιάγειν & παθεῖν differunt 103, 2, c
Δριμὺ 262, 1, c
Δριμύτης ἀπὸ τῆς ὀξύτητος quomodo differat 15, 1, a
Druidæ 154, 2, a
Druidarum ſuperſtitiones 164, 1, a
Dryopteris 37, 2, d
Dulcia minus ſunt quæ ſicca 162, 1, b. item quæ ſtrigoſa Ibidem.
Durantes parum fructus 124, 2, b
Durateus equus 28, 2, b
Duriæ fluuij aqua fœcundiſsima 119, 2, c
Duri, proprium eſt reſiſtere 250, 1, d
Duritia accretioni apta 200, 1, c. vnde naſcatur 239, 1, d. 243, 1, d
Durum quid 105, 1, d. ægrè creſcit 33, 1, d
Δυνάμεις 52, 1, a
Δυνατὸν frequentius paſsiuè ſumitur 196, 2, d
Δυσκρασία 293, 1, b
Δύσκρατα quomodo temperatum ſit 199, 2, a. 293, 1, b
Dyſenterici 112, 1, c

E.

Ἐκ præpoſitio miræ efficaciæ 24, 2, c. quid ſignificet 100, 2, a. 264, 2, c.

Ἐκλείπειν

Ἔκβασις 291,1,d,292,2,c
Ἐκεῖνο & αὐτὸ quomodo differunt 184,1,b
Ἐκθηλυνθεὶς 161,2,b
Ἔκλειμμα vox, an apud probatum autorem vſurpetur 113,1,a
Ἔκλειμμα quid 113,1,a
Eclipſis Attica 22,1,d
Ἐκρεύματα 27,2,a.19,2,c
Ἔκστασις corruptio ſecundum quid 229,2,a
Ἐκτοπιστικὰ animalia quæ 300,1,b
Ἐκτροφὴ 267,1,a
Ἔκφυσις 50,2,a
Ἔλαφος 241,1,d
Edax non continuò eſt qui edit 190,2,a
Edendo non eſt ilex 156,1,c. nec laurus nec myrtus Ibidem.
Edera 12,1,a. diutiſsimè viuit 31,2,c. dicitur non viuere in Aſia 58,1,c. miri caloris 92,2,a. calida ſicca 122,1,b. quibus locis læta eſt, Ibidem,c. exugit 156,2,c. & 316,1,b. hærens cerui cornibus 153,1,b
Effuſio & cõtractio cõtraria 61,1,b
Egeſtas cauſa appetentiæ 128,1,c
Ἐγχέω 307,2,c
Ἐγχεομένων quô pertineat 64,1,b
Ἐλαύνειν verbum equiſonum 27,1,c. 55,1,d.
Elementa 169,2,a
Elementi Stoica quædam etymologia 213,2,b
Elephãti albi vbi homines nigerrimi 242,2,d. illorum peculiaris color, Ibid. vbi ſint nigerrimi 143,1,a.273,1,d
Ἔμβιον quid ſit 7,2,c
Ἐμβολὰς & ἔνθημα quomodo differant 25,1,c
Empedocli piſces ignei 92,1,a. naturæ illuſit: proinde refellitur 94,1,b.
Ἐμπεσεῖν duo includit 18,2 d
Ἐμφυτεία quid ſit 20,2,a
Empiricorum cæci ac periculoſi errores 164,2,a
Emplaſtratio maiorum noſtrorũ 20,2.b
Ἐμπολίζεσθαι quid ſonet 184,1,a
Ἐν quid notat 62,2,b
Ἐναθερεῖν 135,1,b
Ἐνδεχομένου voce cur accidens intelligatur 160,2,c
Ἐνέργεια quomodo eſt δύναμις 240,1,c
Ἐνόρχης 190,2,a
Ens apud Latinos exoleuit prorſus contra Græcorum loquendi rationẽ 17,1,a. an æquiuocè dicatur 91,1,b. reciprocatur cũ vno 119,1,a
Ens omne quomodo bonum 179,1,d. entium affinitas 161,1,b
Entitas cauſa vnitatis 68,2,c
Ἔνθημα quid differat ἀπὸ τοῦ ἐμβόλου 25,1,c
Ἐπάξειν verbum mercatorum & nautarum 17,2,a
Ἐπαγωγὴ quid 204,2,d
Ἐπανάληψις apud medicos quid 180,1,d
Ἐπαύξησις accretio 16,2,d
Ἐφάπαξ quid Ciceroni 11,2,d
Ἔφαλμα & ἄφαλμα quid differant 296,1,d
Ἐπὶ quid ſignificat 43,2,a
Ἐπιβάλλειν verbũ militare 180,2,c
Ἐπιβλάστησις quid 194,1,b
Ἐπιβολὴ 201,2,c
Ἐπίκαιρον quid Theophr. 140,2,b
Ἐπικτίζειν 197,2,a.b.198,1,b
Ἐπιφύειν duo ſignificat 104,1,a
Ἐπίτοκος quæ ſit fœmina 167,2,d. 168,2,d
Epiroticus tractus 223,1,d
Ἐπιρρέοντα quæ dicantur 184,1,d. ἀπὸ τῶν ὀχετευομένων quomodo differant Ibidem.
Ἐπιρροὴ quid 245,1,c
Epithymum 153,1,b. vnde naſcatur 151,2,d. è thymbra 279,2,d. ſemper alio nexum enaſcitur 37,2,d
Ἐπιθυμία plantis non cõuenit 223,1,b
Ἔποχον 310,2,d
Ἐπομβρίαι 292,1,a
Equus durateus 28,2,b. 16,1,d
Equi inculpatiores qui 249,1,a. quomodo colorem mutent 273,1,c
Eraſmus ineptit 216,2,b
Erectum quid 176,2,d
Ἔργα καὶ ἡμέραι Heſiodi cur coniunctim dicantur 154,2,d
Ἐργασία 207,1,b
Ἐρινεὸς 267,2,b
Eruca 117,2,a. & 154,2,d. figuram mutat 150,1,d. in arroſione frõdium, ſonum edit 300,1,a
Erucæ omnes ſunt τῶν λαχάνων 140,1,c. quas plantas infeſtent 214,1,c
Eruum contra quæ animalia valeat 156,1,d
Eryngii radix 240,2,a
Erythrinus ſine mari concipit 2,2,a. mas enim ſeminis eſt expers 28.1,d
Ἐρυσίβη 259,2,a
Eſſe quid propriè dicatur 61,1,a
Eſſentiæ facultas 22,1,d
Eteſias Italiæ gratus 105,2,d. quid afferat AEthiopiæ, Ibidem.
Ἐτερόχρων fructus 272,1,d
Ethici quidam vnde fiant 112,1,b
Ἔτος φέρει οὐκ ἄρουρα 216,2.b
Εὖ particula quid ſonet 179,1,c. ſuperlatiuum quando aduerſatur 242,1,b
Εὔβια quænam ſint 9,2,b
Εὐβλασία medium, quibus extremis contrarium 88,2,d
Εὔβοτος terra quæ 5,1,a
Euentus & effectus quid differant 304,2,d
Εὔδιον quid 308,2,b
Εὔχυλον quid medicis 11,2,b
Εὔειδον quid ſit 215,1,b
Εὐχροία nõ eſt niſi ſit ſanitas 112,1,a
Εὔλογον & τάχος 22,1,b
Εὔαλος terra quæ 211,1,c
Εὐεξίαν olim quærentes, duabus rebus vtebantur 112,1,d
Eupatorium 234,1,b
Euphorbium 13,2,d
Εὐθὺς quid ſignificet 291,1,c
Εὐθὺς & ὀρθὸς vt differant 137,1,c
Εὐτροφία 133,1,a
Euripidis conſilium 10,1,c
Ἐξανθήματα, vlcuſcula vnde dicta 297,2,b
Εὔξυλα quæ 86,2,d
Ἐξαίρεσις & ἀφαίρεσις quid differãt 207,1,a
Exceſſus naturam omnem vitiat 25,1,a. exceſſui & medio contrarius 54,2,b. quibuſdam rebus gratus eſt, modóne nimius, ſed finitus 106,2,a
Extrema duo in virtutibus 36,1,d. inter ſe aduerſantur, & ipſi medio 72,2,b
Exceſſus omnis præter naturã 205,2,a
Exceſſus tum frigoris tum caloris vnde 314,1,d
Excrementum duplex 113,2,c
Ἐξέρυθρος 310,1,c
Exhibere quippiã ſibi impropriè dicitur 183,1,c
Ἐξομοίωσις quid 37,1,b
Exuctio leguminum quando commodè fiat 296,2,b

F.

Faba quando ſerẽda 217,2,c. florẽs quid amet d. eius farina 213,1,c. corium 239.2,b. quando ſerẽda 243,2,b. multis incõmodis obnoxia 245,2,a. imbecillitas eius vnde deprehendatur 252,2,b. quomodo corrumpatur 259,1,a. Cyzicenã 223,1,d. Theſſala & Tarentina 262,1,b
Fabæ quali ſolo ſurgunt lætiores 140,2,a
Facere & agere differunt 103,2,d
Facilitas naturæ eſt in tenera ætate 23,2,d
Facilitas & celeritas diſiũcta ſunt tum notione tum natura 313,1,b
Factionis nomen vnde 27,1,b
Factioſæ duæ anni partes 166,2,a

M.

Falda, vox vet' Germanica 307,1,a
Famem quindecim dierum poteſt homo ferre ſine interitu 315,1,d
Fari quid 32,1,c
Farra trimeſtria 193,1,c
Fatum quid 275,1,b
Fauonius vnde ſpirat 105,2,b. cur in Vaſconia tam pernicioſus Ibid.2,b.
Febres quo anni tempore maximè accenduntur 55,2,b.75,1,a
Felis cum cane cur non conuenit 189,1,a. lacertos vorat 242,1,b
Felis paruus magnos habet ſpiritus 31,2,c
Feracem eſſe, plus eſt quàm ferre 190,2,a
Feræ arbores robuſtiores 26,1,c
Feritas 36,1,d. eſt quoque in arboribus Ibidem. fœcunditatem non impedit 116,1,d
Feritas terræ caſtiganda 159,2,b
Ferocia quid propriè 37,2,a,& b
Ferox aliud quàm ferum 218,2,a
Ferri acies calore obtunditur 95,1,a.& citriorum ſucco Ibid.
Fertiles maximè arbores bis in anno ferunt 57,1,c
Feſtucæ carpeſii 161,2,d
Fibra quando radicis rationem & partes obtinet 13,1,c
Fibrillarum iniquitas 188,2,c
Ficus arbor 1,2,c. 3,2,a. 6,2,b.c. 73,1,d. propriè quæ dicatur 265,2,d. triplex genus 265,2,d. humidior quàm olea Ibidem,1,b. & eius ſtipes quàm oleaginus Ibidem. humidiſſima 25,2,d. 30,1,c.34,2,a. non facilè coquit cibum 35,2,d. eius ſuccus 67,2,a.72,2,c. multas continet ſpecies 73,1,b. quomodo melior fiat 76,1,c. 79,1,d. flos Ibidem. quæ fœcundiſsima aut quando 88,1,d. 89,1,b. cur in AEgypto bona non eſt 108,1,2,b. vbi optima Ibid. vbi deterrima Ibid. Succus cur perfacilè aduratur 108,1,c. 124,1,2. 126,2,b.d. 127,1,d. 2,a. ſylueſtris 130,1,d. mitis Ibid. Indica Ibid. 2,c.d. 131,1,a.bis,b,& 133,1,d. 170,1,d. Laconica 175,2,b. quid ex cinere capiat commodi 202,1,d. 245,2,b. eius ſcarificatio 143,1,c abſque flore fructũ edit 152,1,b
Ficus fructus 20,2,b. nudis fructibus eſt affinis 71,2,c. putamen et ineptè tribuitur 77,1,a. cur & quomodo cadit 128,2,a.b. ſerus 129,1,c.d
Flos ficus 136,1,a
Fœtificatio ficuum 263,2,c. dignitas 256,1,a
Figuræ animaliũ & plãtarũ 286,1,b
Filix 128,1,c
Fimetum muſcas producit 16,1,d
Fimi natura 173,2,d. 174,1,a. quid plantis conferat 96,2,b. cur in aruum inferatur 185,2,d. quid incommodi arboribus afferat 186,1,a b. 314,2,c. inuehit luxuriam aut vrit, largè appoſitus 315,1,c iumentorum eſt leuiſsimus 2,d. quomodo temperetur 187,1,a. contrarius eſt macro ſolo 208, ſuillus quid afferat punicæ 202,2,d. columbinus ad quid vtilis 59,1.d. coriarius fimus 314,2,d. ex balneorum ſtrigmentis, & lixiuiorum cineribus 315,2,a
Fim' acerb' 174,1,c. acer 186,1,a. b.314,2,c
Finis humanarum actionũ 164,2,d
Finis ſui omnia ſunt appetentia 160,1,a
Flaccum aliud quã flaccidũ 138,1,a
Flagellum in vite 265,2,b
Flammulæ 238,2,a
Flatus & auræ differentia 105,1,c. frigidus quomodo iuuat Ibid.a
Flatus cur cuiq; regioni peculiares 299,1,d
Flauities faciei ex aura marina 273,1,d
Flexi vel ligni vel metalli pars exterior, rara magis 8,1,a
Flexuoſa radix cur ſit 8,1,a. cur tã robuſta Ibidem, c
Flexuoſitatis in plantis duæ cauſæ 8,1,b. quibus accedit tertia quædam externa Ibid.
Florent pleraque hyeme 38,2,c
Florentes quædam herbæ æſtuoſiſsimo anni tempore 30,2,b
Florẽtes vites ſpondent columellæ 205,2,a
Flores, coloris mutatio 150,2,c. qui odoratiores 148,2,b. varii 136,1,a
Florẽtinorum reſpublica 240,1,a
Flos cur ex pulegio erumpit ſummo cum frigore tum calore 31,2,b. hyemalis, autumnalis, æſtiuus 38,1,b. duplici conſtat genere 42,2,b. flos fructus inchoatus atque adeò res imperfecta 66,1,a
Floſculacea ſemina 32,2,a
Fluminum duplex finis 33,1,b
Fluuii, nobiliores aluei 17,2,a. apud quos nulli 55,2,c
Fluxionis facilitas 33,1,b
Fodiendum quo pacto 193,1,b
Fœcunda minus ſunt robuſtiora 145,1,c
Fœcundæ plantæ minùs viuunt 135,1,c. & 301,1,b.c
Fœcunditas ex humore proficiſcitur 3,2,a. in plantis humiditatẽ deſiderat 56,1,c. in germinatione ex duabus cauſis pendet 56,2,b. finis terræ ad alendum 77,2,d cum calido duobus tantum animalibus ineſt 93,2,a
Fœcũditas ſeſim interimit 135,1,d
Fœmella cur in vtero ſerius moueatur 211,2,a. cur celerius creſcat, Ibid. cur naturæ dicatur [illegible] 230,2,b
Fœmellæ in quo animalium genere ſint maribus maiores 34,1,d. in omnibus ferè humor calorẽ vincit, Ibidem. per metaphorã plantæ appellantur 132,2,a
Fœniculum 66,2,c. 72,2,c
Fœniculum qua arte dulcè paretur 186,2,a
Fœniculi duplex vſus 152,1,a
Fœnum 178,1,d
Fœnumgræcum 239,1,b
Fœnumgræcum 144,2,b
Fœtus cæcos cur animalia quædã ẽdant 167,2,a
Fœtus cur certo tempore ex matrice exeat 249,2,c
Fœtus materia 166,1,b
Fœtus plures ſunt in piſcibus quã matricis ſinus 42,2,d. nomen, quid à partu differat 86,1,d
Fœtui in vtero matris vnde ſuccus amandetur 62,2,b
Folia cur diuerſa eidem plantæ aliquando naſcantur 42,1,c.d. quomodo in arboribus retineantur 45,1,a. cur cadant 47,1,b
Folia quibus arboribus neceſſariò inſunt 152,2,a
Fontium ex ſcaturigine varia aquarum diuerſitas 119,2,b
Forma ad generationem actiuè cõfert 2,1,a. vt in materiã introducatur, quid ante requiratur, Ibid.c in alienam materiam agens quid moliatur 8,1,c. autor germinationis 13,1,a. plantarũ à ſurculo 26 1,c. eius quòdnã ſit primarium inſtrumentum 44,2,b. 71,2 d. quomodò & quam cauſam conſtituat 49,2,c
Forma origo accidentium 149,1,d
Forma plantarum ſol 166,2,d
Forma quomodo agat 161,2,c
Fortiores arbores vnde reddantur 135,1,d
Foſsio quãdo inſtituenda 187,2,c. quid ſit & quis eius vſus, Ibid. & d.188,2,b. cur aratione vtilior 207,2,c.209,2,b.287,1,d
Foſsionis duplex finis 96,2,c
Fraga 1,2,c. & 127,1,c
Fragor nomen vnde 178,1,c
Francigenæ Veſtales 161,2,d
Fraxini ſemen 94,2,d
Frequentare & occupare quid intereſt 19,2,c
Friabile quid 78,2,a
Frigida loca cur fertiliora 216,1,a

Fri-

Frigoris origo, vnde 305,1,b. effectus 158,2,a. & 306,2,c
Frigus eſt rigori cognatum 43,2,a perfectas radices impedit 52,2,a denſat 95,1,a. incluſum terræ ſemen detinct 98,1,a. quomodo coquat Ibidem. eius vis ἀντιπερίστασει 100,1,b. per ſe ad naturæ opera ineptum 105,1,a. quomodo humoré eximat 108,1,c. cur denſat 103. vrit 123,2,c. mitius deſideratur à ſiccis fructibus Ibid. cur horrorem inducit 125,2,d
Frigus per accideus agit 216,1,c
Frondes, partes plantæ 38,1,a. retinentur totam hyemem à noua amygdalo 56,1,d. minus operoſæ fructibus 59,2,c. partes habét penè vniformes 59,2,d. eædé ſpecie alibi amittuntur, alibi non 87,1,e
Frondium iniquitas quæ 139,2,b
Frôdes fimi vicé præſtâtes 156,1,c
Frondes paucæ & imbecilles fœcundarum arborum 277,1,a
Frondet citò morus, fructum ſerò edit 41,2,b
Fructus abſque flore 152,1,b
Fructus an pars arboris 173,1,c
Fructus duo in ſe habet 36,2,a. è planta, vt fœtus ex animali 38,1,a. non gignitur inſtar frôdium Ibid. cur varius eidem naſcatur plantæ 42,1,c.d. duplicé ob finem à natura dari ſolet, 43,1,c. ſecundus eſt vendibilior 57,1,a. eius partium ſunt & multæ & magnæ differentiæ 60,1,a. nullus germinationé antecedit 60,2,d. eius operimentú quãdo eſt oſſeum 67,1,d. nudus quis 71,2,c aqueus procul à coctione 73,2,a duplicé ob finé dari ſolet Ibid. 1,b. amarus antequã matureſcat 76,1,c. qua arte melior reddatur, Ibid. b. collectus ab animali in lucem edito quid differat 79,2,d, varia habet ac multiplicia tegumenta 82,2,b
Fructuum coloris mutatio 271,2,c
Fructus magis elaborato ſucco eget quã folia 186,1,c. eius vniuerſæ conditiones 188,1,c. operimenta 222,2,a. genera 227,1,c. maturatio vnde iudicanda 2,b, quis viſcidus 240,1,a
Fructus non ſunt partes plantarũ 151,1,a
Fruct⁹ pars quoties mutetur 273,1,a
Fructuum coctio 161,1,d. ſpis duplex Ibid. m.
Fructuum ſuauitas vnde 147,2,b
Fructuũ teneritudo vnde 147,2,b
Fructuum varia genera 152,1,a
Fructificatio ficuũ diuerſa 267,1,d, & 64
Fructificationis extraordinariæ cauſæ 263,2,a
Fruges quibus conſtent radicibus 208,2,a. ſerotinæ 215,1,b. ſunt ſimplici natura 229,1,d
Fruges incorruptæ quæ 262,1,b
Fruges quoto anno tum mutantur 37,1,a
Frugi quis ſit 79,1,b
Frui & potiri differunt tanquam ſpecies & genus 104,1,d
Frumentacea 30,1,c cur maturè ſerenda 237,1,b
Frumentaceorum ſpica 258,2,c
Frumentacea corrupta nõ omnia animal gignere 261,1,e
Frumentaria res in Aſia 158,2,d
Frumẽtũ 28,1,b. hyeme aſpera pl⁹ agit radices 48,2,a. aliis fructibus anteferendũ 77,2,d. radices multas in læto ſolo agit 78,2,e
Frumenti granum 238,2,c. eſu iumenta pereunt 241,2,c
Frumentum expanſum cumulato peius afficitur 257,1,c
Frutices quô accedant naturæ 206 1,b
Frumenti calor & vapor 257,2,c
Frutieum ſoboles cur parenti æqualis 9,2,b. generalis maximè generatio, variuſq; ortus 11,1,b
Fugere bibentem vt canem ad nilum 31,1,d
Fulminis ſono moles nequaquam diſiici, ſed aeris motu 299,1,d
Fundi vocabulum vnde 5,1,e
Fundi nomen vnde 137,2,a
Furunculus quid 194,1,d
Furũ inexplebilis im̃pbitas quod prouerbium dederit 52,1,b
Fuliginoſa vitis 271,2,c
Fuſca vitis 276,1,a

G

Γαλάκτωσις 233,1,a
Galen⁹ plurimũ debet Ariſt. 213,2,b
Galla 42,1,c. 44,2,a. in ſaluia & quercu 105,1,b. vnde proueniat 153,1,d. eius fructus 152,1,b
Gallina cur omnia ſua oua nõ poſſit perficere 44,2,d. ſine mare parit 45,1,a. pinguis ſterileſcit 61,1,e. eius quemadmodum galli, natura fœcunda 93,2,d. quo cibo fœcundiores reddãtur 242,1,b. etiã veſcũtur ſcorpiis Ibid.
Γασέρες ἀρχαί 60,2,c
Gazæ χαλεζηλία 290,1,b. tam multis locis & toties notatur, vt indicare non ſit neceſſe
Γι particulæ in aſſerenda rara patura momentum 9,1,a
Gelatio an ſit affectus aeris craſſi 311,1,d
Gemmæ vitium quomodo habitiores fiant 199,1,b. & 306,2,c
Gelu cauſæ 307,2,d
Gelicidium terræ 309,2,b
Gemitus à γέμειν quum plenũ mœrore pectus erumpit in ſonitũ 306,2,e
Generandi vis vulnere tardatur 59,2,a
Generatio ἄλλο fit à priore 2,1,c. ex quibus principiis perficiatur 3,1 c. naturæ opus, ibidem, 2,c. plantarum earundé fœdere ac ſocietate operoſior 23,1,b. partim ex ente partim nõ ente 32,1,b. non vniuoca 35,2,b. non abſque quãtitate 47,2,b. varios eius effectores fingebat Empedocles 49,2,c. illius duo autores & tantum vnus Ibidem. frigidias illi contraria 54,2,c. maximum eius opus in arbore 64,1,d. ob quam rem 63,2,b. opus habet præſidio 200,2,d. particulatim compleri poteſt 103,2,d
Generatio fit in momento 136,1,b naturaliſque 248,2,b. eius ordo 149,2,b
Generantes partes ſemen proferre 287,2,c
Generabilium rerum tẽpora duo 290,2,e
Genitalis humor 22,1,a. pars in ſeminibus 29,2,b
Genuenſes & Placentini 150,2,a
Genuenſium Therſitica capita vnde 287,2,b
Γένος quid declaret 22,1,c
Genus eſt τὸ ὅλον ſpecierũ 251,1,d
Genus ſecatur à ſpeciebus 81,1,b. eſt ſpeciei totum & pars 97,1, differentiæ 113,2,d
Γεωργοῦμενον quô pertineat 64,1,a
Germen ex humiditate prodit 2,2,d. multis ex plantæ partibus erumpit 9,2,b, & 310,2,d
Germina an ditanda 200,1,b
Germinandi tria tempora & quæ 54,1,c
Germinantes plãtæ neceſſariò humidum habẽt 3,1,c. quales ſunt penè omnes 41,1,a
Germinatio vnde fiat 8,2,b. quid ſit 37,2,d. verna 40,2,b. eſt generatio 51,2,a. ei fructus nullus antecedit 60,2,d. cur tardatur culturâ 61,2,a
Germinationi quando ineptæ arbores 267,1,c
Geteum 224,1,b
Gigartum 30,1,e. 63,1,d. 90,1,c. & 221,1,d. in vuis quando frequẽtius Ibid. 2,c
Git 238,2,a
Glans 219,2,a. omnium penè minimè durat 223,1,a. 229,1,a

Glandis medulla 30,1,c, humida 38,1,d. 41,1,c. 42,1,c. frigida 74,2,a. 76,1,c. 82,1,c. 2,b. 130,2,c
Glarea quot vtilitates plantis afferat 175,1,b
Glebæ vber apud Virgilium 6,1,c
Glebæ concretæ frigore, quomodo ab eodẽ reſoluantur in puluerem 310,2,b.c
Gliſcere verbum, vnde 77,1,c
Γλίσχειν quid dicatur 7,1,b
Glumus vnde dicitur 296,2,c
Glutinoſa ſunt quæ bulbacea 30,2,c
Γνώμων 276,1,b
Graciles arbores cur putãdæ 182,1,d
Gracilitas ariditatem plantis inuehit 182,1,d
Græcia moderatè humida 130,1,c
Græcorum geſtandis coronis inſania 224,2,c
Gramen 96,2,b. 206,1,c. 234,1,a in Sarmatia quomodo ru oriatur tum legatur 209,2,a
Grammaticè multi, Latinè pauci loquuntur 77,2,a
Grana fluuius 19,2,d. aqua eius mirificè fœcunda 119,2,c
Graphium 20,2,a
Grauitas in cibis quid 243,1,b
Grellare verbum Vaſconicum in defluxione acinorum 296,2,d
Groſsi 265,2,d
Groſſorum maturitas imperfecta 266,2,b. 267,1,a
Groſſos in ficu naſci non mirandum 269,1,b
Gubernaculorum inueniendorum quid præbuerit occaſionem 175,2,d
Gulonum prodigioſa guloſitas 52,1,b
Gummi nobiliſsimũ medicamentum 13,2,c. quid ſit 15,1,c. excrementum arborum 13,2,b
Gummatio morbus in arboribus 298,2,c
Gurgulio quomodo gignatur 128,1,b
Gymnaſtæ quomodo circa olei naturam decepti 124,2,c

H

Habitus & priuatio nihil habent medii 134,1,c
Habitudo nimis bona caſtiganda 182,1,c
Halcyones plena bruma procreãt 40,1,d
Halcyonii dies 39,2,b
Halicarnaſſeus reprehendens, reprehenditur 133,1,b
Hectici quomodo refrigerentur 202,2,c
Hederæ & quercus coniunctio 282,2,b
Heluola vitis 171,2,c
Heluolus color 272,1,a
Hemerocales 102,2,d
Herbarii noſtri 41,2,d
Hercynia ſylua 18,2,b
Heroicus habitus 36,1,d
Hipparis quædã vt oriatur 37,2,d
Hippocrates breuiloquus 8,2,a. in quo caſtigatur eius ſimplicitas 79,2,a
Hippocratis diuina, quaſi naturæ ipſius loquentis ſententia 184,
Hippocratis hæreſis 164,1,c
Hircos mulget, prouerbium quõ detorquendum 89,1,b. 76,1,a
Hirquitallire priſca vox 296,2,d
Hirundo nunquã mãſueſcit 68,1,d
Holeracea 29,1,a
Homo, cauſa cur cætera condita ſint 225,1,b. μικρόκοσμον Ibid. princeps animalium 242,2,c
Homo cur inuerſa arbor dictus 23,2,c. virtutum atque vitiorũ ſubiectum 36,1,d. 40,1,d. 89,2,d
Homeri locus à Virgilio verſus 18,1,c
Homines proceri, nonnunquam imbecilliores 178,2,c
Homines quid maximè ſpectare oportet 164,2,d
Hominum cura 151,2,c
Hordeum 151,1,c
Hordeum in vinea ſatum 188,2,d. 199,1,c. in quo ſolo meliùs proueniat 211,1,b. quando ſerendum 217,2,c. duplici tegumento munitur 223,1,b. 241,1,a, leue 242,1,a. quando rurſus ſerendum 243,2,b. aereum 247,1,a
Hordeum terram ſtrigóſam deſiderat 106,1,a. vnde lædatur 256,2,c
Horror cur ex frigore 125,2,d
Horriditas plantarum 148,2,b
Horti penſiles 48,1,c. minùs fructuoſi Ibid.
Humanæ imbecillitatis aſylum 247,1,d
Humanarum actionum legitimus finis 164,2,d
Humanarum rerum epithetõ Heraclito 40,1,a
Humidi eſt implere 289,2,c
Humidi quid proprium 162,1,b
Humidiores quædã plãtæ 172,1,a
Humidiſsima quarundam arborum natura 25,2,c
Humiditas quid arboribus conferat 191,2,d. duplici genere continetur 7,1,b. ad germinandum requiritur 31,1,b. 33,1,d. cur aliquando à naturali calore modificatur 64,1,b
Humiditas quã vim habeat 156,1,a
Humidum cum calido generationis principium 3,1,c. facilius vt rarum creſcit 34,1,c. quomodo ſit ignis pabulum 54,2,c. facilius putreſcit 111,2,a. cauſa vnionis partium 128,1,c. radix caloris 202,2,c. quomodo afficitur in magnis æſtibus 214,1,b
Humor autor fœcunditatis 3,2,a quomodo vitale principiũ contineat & viciſsim ab eo cõtineatur 7,2,c. genitalis 21,1,a. in arbore vices gerit ſolius materiæ Ibid. b. in viuẽtibus eſt caloris pabulum 54,2,a. materia 91,2,c. nimius actionem impedit & putredinem gignit 103,2,a. quomodo à frigore tollitur 108,1,c. aptus ad patiendum 112,2,a. ſiccitate acuitur 112,1,c
Humor externus cum interno leguminum humore coniunctus quomodo ea lædat 246,2,d
Hyacinthus 102,2,d
Hyades aerem mutant 57,1,b
Hydropes qua re abſtineãt 29,1,c
Hydroſelinum 221,1,c
Hyems factioſa 166,2,a. nullũ germen fundit 38,1,c. ſi ſæuiat, nihil oritur Ibidem, b. pleroſque flores emittit 38,2,c. plena procreat halcyones 40,1,d. aſpera quĩ frumentis ꝓſit 48,2,a. quomodo cauſa coctionis 98,1,b. vbi vuas maturat 123,2,c. Quid vitibus afferat 198,2,c. mutilatrix & velut carnifex plantarũ 205,2,c. quomodo caloris vim faciat 216,2,b
Hyoſcyamus 68,1,b. 107,2,d venenum continet 242,1,b

I

Iactura quando fiat 184,2,b
Iam aduerbii vis 195,2,c
Iaſio, ex Plinio 156,2,a
Iaua inſula velut horreum quoddam 89,1,a
Ichnemnon exiguus maximos haber ſpiritus 31,2,c
Ἰχνισερφία vulgò modella 3,2,a
Idem genere eſſe plus eſt quã idẽ qualitate 81,2,b
Iecur cur primùm membrorũ formari cenſuit Hippocrates 28,1,a. falſò quidẽ & ridiculè 47,2,d
Ieſemini ramus 4,2,a
Ieſeminũ florem ſine fructu edit 152,2,a
Igni quomodo vtatur natura 92,2,b. 109,2,b. & 213,2,a. quis ad generationem ineptus 114,2,c
Ilex 46,2,c. & 219,2,a. non eſt edẽdo 156,1,c
Ilithya arborum 278,2,b

Imbe-

Imbecillæ plantæ 38,2,b.& c
Imbecillitas in quo ſit prædicamento 239,2,b.fundamentum eſt patiendi 252,2,a. ignorantiæ humanæ quod aſylum habeat 247,1,d
Imbecillium duplex cauſa 135,1,b
Imber 16,1,b.2,b. 17,1,b. cur largior & maiori cum impetu irruat æſtate ſumma & autumno 55,1,b
Impar numerus quomodo diuiſibilis 120,2,d
Imperfecta cur facilius gignuntur 14,1,d
Imperfectarum ſpecierum ideæ 16,2,a
Inanitio duplex 300,2,a
Inæqualitas omnis offenſionem creat 33,1,c. duplex eſt, Ibidem.
Incalmare quid 20,2,a
Incoctilia vnde ſint 251,2,a
Incorrupti ſeminis cauſæ 262,1,c
Incrementum frumenti 257,2,d
Incrementum vnde 116,2,d
Indi quid dicatus 187,2,a
Indica ficus 133,1,d. & 170,2,d
Indomitius quid 307,2,a
Indorum nux magna 161,2,d
Infantes iuuenibus humidiores 202,2,c
Infantes quomodo creſcant 49,1,b
Ingenium væcors mulierculorum 146,2,c
Ingreſſus & acceſsio quid differunt 305,1,b
Inoculatio 20,2,b.c.21,1,c
Inſectorum coitus 220,2,b. & præcox partus Ibid.c
Inſerendi opportunum tempus 23,2,c
Inſita arbor quem fructum effundat 152,1,d
Inſitio, vox pecularis Plinio 20,2,a. habet quod alit & alitur eiuſdem naturæ 20,2,d. huic non omnis arbor apta eſt 32,2,c
Inſpicare vnde deriuetur 15,1,a
Inſtrumentum formæ primarium 44,2,b
Intempeſtiuè erumpentium pœna 39,2,c
Interitus plantarum aut naturalis aut præter naturam 300,1,d
Interlucare 126,1,a
Interpretis quam fidem vult eſſe Galenus 10,1,c.37,1,d
Intubus 29,1,c.118,1,d
Intuba nouella 147,2,b.201,2,b
Intuborum & myrti ſpcies quomodo differant 159,2,a
Intubus 135,1,d
Ioannes Duns barbarus 236,1,d
Ἶνες, quid ſint 214,1,b.c
Ipſe pronomen, & eius vſus 309,2,c
Iracunda quæ vehementer ſint animalia 162,2,a
Iridis natiua ſolertia 156,1,c
Iris 144,2,b
Iris quando & cur tum hiat tum contrahitur 158,2,b
Ἰσχάδες 266,1,a
Ἰσχὺς quid 10,2,c
Ἰσχάω verbum agricolis familiare 181,1,a
Itali vexantur Februariis frigoribus 100,1,c
Italicæ mali cur ſemper frondoſæ 152,2,a
Italorum albara 148,2,d
Iudicium, poſterius contemplatione 91,2,a
Iuglans 19,1,b. lac habet ſed non verum. 29,2,c. eius putamen 30,1,b. 36,1,b.odor & ſapor 46,2,c. eius germinatio copioſa 57,2,a. 59,2,c. putamen & medulla 63,2,d. ſuccus cur ægrè coquatur 73,2,c. 83,1,b.c.d. corium 82,2,b. 86,2,d.89,2,b
Iuglans magna 133,2,b. 183,1,2. quomodo recidenda 187,2,b. 188,1,b. vnde naſcatur 219,2,a. quando & cur rancideſcat 222,2,a. c. tenerrima d
Iuglans in ſalice 153,1,c
Iuglans quando pangitur 166,2,c
Iuglandis panis 143,1,c
Iuglandis qualis medulla 146,2,b
Iuiubarum, vt ſanſæ quāta vis 222,2,d
Iumenta quæ leuiſsimum fimum exhibent 186,2,d.tritici pabulo pereunt 242,1,a
Iumenta quomodo creſcunt 49,1,b
Iuncus odoratus 92,2,a
Iuniperus 47,1,a. 92,2,a
Iuniperi carbones 160,2,b
Iureconſultorū amplificatio 114,1,a
Iuſtum agere & iuſtè in quo diſsideant 164,1,c
Iuuenes ſunt infantibus ſicciores 202,2,c

L.

Labruſca 41,1,c. cur plures quàm vitis edat fructus 62,1,b
Labruſcæ natura 190,1.c
Labruſcarum gigarta 153,1,d
Lac verum non eſt in iuglande aut amygdalo 29,2,c
Lacertos vorant feles 242,1,b
Laconica ficus 175,2,b
Laconica regio 167,1,d
Lacryma Iob 140,2,a. qualis 154,1,a
Lacrymæ ſtatuarum 279,1,b
Lacrymæ in plantis 14,1,b. vnde & quomodo defluant 103,1,d
Lacrymatio quandiu durat 27,2,a
Lactuca 29,1,c.39,2,a quando amara 147,2,b.quibus iuuetur 186,2,a. etiam hyeme viget 224,1,d. princeps olerum 2,c. quam ad rem vſui d.243,2,c
Lactucæ proprius ſuccus 148,1,a
Ladanū 326,2,a
Læuor cuius accidentis ſubiectū 273,1,a
Lambruſca 40,1,a
Λάχανα 140,1,c
Lanæ tonſæ craſsior ſuccedit 142,2,c
Lanæ tenuitas ouium Narbonenſium 142,2,c
Lapathum 132,2,c.161,2,d. 203,2,c.d
Larix 219,2,a. nulla eſt in tota Græcia 20,1,a. 46,2,c. 77,1,b
Laſer 14,1,b.15,2,c.16,1,c.2,d
Laſerpitium prodigioſe ortū 16,1,b
Latinitas non recipit multas Græcas voces 100,1,a
Laurus 7,1,d.9,1,d.177,1,c.d. eius natura 294,2,b.c in platano & quercu 153,1,b. & 155,2,c. minus fœcunda 135,2,d.cur vitiis obnoxia, Ibidem, non eſt edendo 156,1,c an ſitu calidior 309,1,c. cur hyeme frondes retineat 152,2,a quantumuis procera, infirma & breuis vitæ 31,1,c.34,2,a. 46,2,c.72,2,c.82,2,c. humiditate ab olea vincitur 94,2,d.eius ſtolones 130,2,c
Laxiores plantæ imbecilliores 136,2,b
Λειότης quid 317,2,c
Λειότης, in prædicamento paſsionis 317,2,c
Λεῖψις non ſolùm defectus ſed etiam omiſsio 304,2,b
Λεπτότης Ibidem
Leges colendi terram ab ipſis locis accipiendæ 208,2,d
Legumina 30,1,c
Legumina fœcundiora quàm frumentacea ſemina 139,2,a. cur maturè ferenda 209,1,d. quando 231,2,c. 237,1,b. cur fœcunda 239,2 a. excrementoſa, 240,1,c. quem ſuggant ſuccum, Ibidem. cur duræ coctionis 142,1,a. cur flatuoſa 2,a. incoctilia

250,1,d. quædam quò diutius coquuntur eo duriora 2,d
Legumina rubigini quomodo obſiſtant 258,2,b
Leguminibus, triticum agricolæ in aruis ſufficiunt 287,1,c
Lens in bubulo ſtercore 287,1,b
Lens plurimum aſtringit 223, 1,c
Lenticula 122,1,c
Lenticula nullo cultu cicuratur 161,1,c
Lentiſcus 40,1,d.128,1,b
Lentitudo coctionem tardat 73, 2,c
Lentor quid 30,2,b. cur pertinacius reſiſtit Ibidem. c
Leo non iubatus 248,2,c
Leo cur nobilis 16,1,d
Λειψυδρία 302,2,a
Λεπτὸν 215,2,d
Λεπτὸν duo ſignificat 18,1,c
Lepus 40,1,d.43,1,a
Lepores alpini quando candidi fiant 142,1,a
Λειχαῖν quid ſit 210,1,b
Libido in mulieribus quo anni tẽpore magis accenditur 40,2,a cur ita Ibidem
Librariorum quorundam perfidia 76,2,a
Libri de plantis falſò Ariſtoteli attributi 27,2,b.52,1,c.116,2,d
Librorum Græcorum menda 9, 2,c
Libri arborum denſi & ſicci 28, 2,b
Lichen 37,2,d.116,2,a.122,1,c.153, 1,a
Ligna quædam germinare naturaliter 277,2,d
Lignorum nerui ac venæ 195,1,a
Lignoſum quid denotet 7,1,a
Lignum, pro vinaceo 281,2,c
Ligures Taurini hyeme vites ex arbuſtis detractas terra operiunt 303,2,c.d
Lilium. 12,2,a.13,2,b.30,1,a.60,1, c.102,2,d
Λιμνάσιον, quis 113,1,a
Limaces 154,2,d
Limus 25,1,a
Linea recta quæ 136,2,d
Lingua ceruina 57,2,b
Linum 199,1,c. in lolium degenerat 229,1,b
Limonium 42,2,a
Λιπαρεῖν quid dicatur 7,1,b
Liquor ſiccus 122,2,c
Locus par locato 7,1,c. principium primarium conſeruationis 22,2,a
Locus à graduum comparatione fallit 94,2,a
Locorum duæ differentiæ 68,1,c natura duplex 104,2,c.161,1,a
Locorum ex autoribus nimis crebra citatio vel oſtentationem prodit vel ſuperſtitionem 1,1,c
Locuſtarum attritio 300,1,a
Λόγος origo & anima legis 10,1,d
Lobum 150,1,c. vnde dictũ 151,1,a
Lolium & triticum viciſsim commutantur 141,2,d.274,2,c.275, 2,b. capiti noxium 221,2,d. 247,2,c. veluti triticum ſylueſtre 221,2,d.229,2,b.230,1,2.2,d eius acrimonia 262,1,c
Λόφος quid ſignificet 174,1,a
Λῶπος quid 296,2,c
Loquendi modus Theophraſto viſitatus 48,2,c
Lotium ſuillum cui plantæ apponi M. Cato iubeat 186,1,d
Lotio quid 329,2,a
Lotos 158,2,b.& 236,1,2.c.2,b
Lotos Euphratea 158,1,2.2,d
Lumina duo maxima probandis rebus 1,1,c
Luna quid ſeminibus & plantis conferat 286,2,b
Luna plena 213,1,a
Lupinus 154,1,a. amarus 223, 1,a. calidus b.237,1,b.c.d eius importuna luxuries 162, 1,b. & durabilitas 261,1,b. quando colligitur 256,1,d
Luſcinia diuerſum à verno ſuo cantu canit ſub autumnum 290 .1,2.b
Luſitani mercaturæ dediti 143, 1,b
Lutum quo chymiſtæ vtuntur 25, 1,d
Lutoſa tellus 214,1,2,c
Lutoſo ſolo non panguntur arbores 100,1,b
Luxuria amygdali 176,1,c

M

Macedonia frigida 252,2,b
Macerata omnia citius prodeunt 224,1,a
Maceratio vnde 226,2,d
Macrum ſolum & fimus contraria 208,1,a
Μακρομύαι quid obtineatur 199, 1,d
Mador vox Latina Græcis orta parentibus 114,1,c
Mandragora quomodo germinat 38,1,c.68,1,b.107,2,d
Magnitudo animalium & plantarum 286,1,b
Magnitudo oleæ 172,2,d
Mahometi nequitia 152,1,b
Maiz Indicum 248,1,b. duas gerit florum ſpecies 42,2,a
Mala aquea 240,1,a
Mali vermibus infeſtantur 294, 2,a
Mali Italicæ cur ſemper frondoſæ 252,2,a
Mali quædam per interualla ceſſant parere 133,1,b
Malleolus in vite 265,2,b
Malua æſtuoſiſsimo anno florens 30,2,b
Maluæ folium 159,1,a
Malus verna 136,2,a
Malus viſcum emittit 252,1,c
Malum boni ſucci, malæ carnis 36,2,b.c.126,2,c. agreſte 224,1, b. pumilum 68,1,c. vbi & quomodo dulce 71,1,d. granatum 90,2,a
Malus quando ſerenda 167,1,c
Malus quomodo putanda 181,2,a. innocua arbor 185,2,d. qualis præterea 219,2,c.243,1,a. eius ſemen 222,1,d. verna calidis rigatur 204,1,c. agreſtis quomodo miteſcat 203,2,d
Malus arbor 7,1,d.38,2,d.43,2,a. 79,1,d.80. Imbrium vbertate non gaudet 59,2,d. Non amat loca calida 107,2,b. quomodo ſterilis 132,2,c. eius ſuccus eſt multus 39,1,b. Malus agreſtis plures, mitis maiores fructus edit 62,1,b. ſuburbana 87,1,a. nana quando fert fructum 79,2,c. Punica 2,2,d.3,1, a. Perſica 43,2,a. Medica 42, 1,c.2,a.b. 43,1,d.2,b. nulla in Græcia viſitur 44,2,c. 45,2,c. 58,1,c.87,1,d
Μαρμὼ quid ſit 210,1,a
Μάννα 302,1,a
Manſueſcere nequeũt hirundinea nec crabrones 68,1,d
Manus, inſtrumentum inſtrumentorum 67,2,b
Maraſmus 293,1,d
Marcus Manlius cur interfectus 104,1,a
Mare an fœcũditatem afferat 116, 1,d. reciprocat Ibidem
Marinæ aquæ quomodo dulces reddantur 116,1,d. plantæ, Ibid. 2,a
Mares plantæ per metaphoram appellantur 132,2,a
Mariſca 166,1,a
Marmorea ſigna & ſtatuas ſudare 279,1,b
Marna 207,2,d
Martia 190,2,c
Mas homo ad ſexageſimum diem in vtero formatur 220,2,c
Μαργάλη quid ſit 23,2,b
Mater vera, terra 251,2,b
Materia ſeipſam nec mouet nec regit 214,1,b. vt materia vnum tantum patitur 220,1,a
Materiæ elaboratio eſt operoſa 137,

137.2,c
Materia in cópoſito quem teneat locum 1,2,a. ad generationem paſsinè valet 2,1,a. cur χώρα à Platone dicatur .7,1,c. eſt commune fundamentum 90,2,b. prima non augetur 16,1,c. eſt æterna 108,2,d. nihil capacius ea 83,2,b
Materiatæ bene aut ædes aut naues quæ dicantur 88,1,a
Mathematicus fine nullo ducitur 164,2,c
Matrix à vulua quid differat 157,2,b
Matrix qualis videatur Platoni 166,1,b
Matrix fœminarum eſt latè fuſa 13,1,a. alia in ſatione, alia in inſitione 20,2,c. non ſemper habet tot ſinus quot fœtus 42,2,d
Matronalis viola 150,2,c
Maturè ſatum maturè exit 249,2,d
Maturitas fructuū vnde æſtimāda 161,1,d
Maturitas, cur coctio 71,2,b. tempeſtiua quibus competat 71,2,b. fructuum amaritudinem corrigit 76,1,c. quibus fructibus ineſſe nequeat 124,2,c. diuerſa 125,1,d
Maturum quid 77,1,d. vnde vox 77,2,a
Maus ſeu Muha Aegyptiorum 10,1,b
Meatus affectus duplex 32,2,c
Medeæ Abſyrtus 75,2,a
Medica 178,1,d. & 281,1,c
Medica malus 42,1,c. 2,2,b. 43,1,d. 2,b. 45,1,c. 58,1,c. 87,1,d. nulla in Græcia videtur 44,2,c
Medici vna hora creati quid mereantur 164,2,a
Medici quas res falſò non naturales appellant 9,2,b
Medicina quorum dici iure poſsit agricultura 166,1,a
Medicorum vnà iudicatio 20,201,1,c
Medicamentum quoddam eſt dulce, aliud acre 68,1,a. Exempla aliquot, Ibidem.
Medulla fructuum qualis 67,1,c
Megarenſes experti 201,1,d. horum conſuetudo 208,1,d
Mel aliquando vappeſcit 84,1,c
Melanis & Cephiſi concurſus aquam nihilominus bicolorem ſeruat 282,1,d
Meliſſa eſt ἐν λαχάνοις 140,1,c
Melitæi catelli 151,2,c
Meneſtoris ſententia 91,2,d. 92,1,2.d. 2,c. 95,1,d. 106,2,c
Menta 232,2,b. 234,1,a
Menta gentilis ſeu nobilis 147,2,d
Mentæ profunda radix 150,1,b
Mercurialis odor in vineis aut iuxta laurum 148,2,a
Meſpilus 188,1,d
Meſpilum 38,1,d. 41,1,d. 124,1,b. tricoccum Ibidem 2,b
Μεταβολὴ eſt velut genus κινήσεως 29,2,c
Metalla plantis ſunt ſimpliciora 107,1,c. & tamen homini minus nota. Ibidem.
Metamorphoſis vera quorundam animalium 149,1,d
Μετασχηματισμὸς ſpecies μεταβολῆς 149,2,b
Μεθιστάναι 298,1,c
Methodus à priſcis docetur ab ipſis neglecta 148,1,c
Metunt & ſerunt toto anno in Angot regione Aethiopiæ 53,2,a
Μηδὲν ἄγαν 101,1,c
Μίδας 261,2,a
Mileto cur peculiares erucæ, quæ flores abſumunt 299,2,c
Milium vnde dictum 140,1,a. 82,2,c. 199,1,c. 221,1 b. 222,2,a. 240.1,a. eius radix 2,2. 140,1,a
Milium vbi & quando maximè eſt ſubſidio 140,2,a
Milium ſolis, quale 154,1,a
Milii radices 260,1,a
Miliacea 30,1,c
Miſceri & coniungi differunt 226 2,d
Miſtio quid 250,1,a
Mites arbores 61,2,a. multæ non coluntur 135,1,c
Miteſcere quæ plantæ nequeant 161,1,c
Mitia ſylueſtribus ſui generis ſūt humidiora. 148,2,a
Modicum, vocis etymologia 112,2,c. minus eſt quàm mediocre 132,1,b
Modus dicitur quaſi medius 18,1,b
Mollities vnde 239,1,d
Mollitudo vnde 143,2,a
Mollitudo 27,1,b
Μάλωψ quid 243,2,d. 244,1,d
Μάλωψ in vite 299,1,a
Monachi continentiam non ſeruant 19,2,d. ignari ſunt & ſibi viuunt 132,2,b
Monedula eſt infœcunda 93,2,d
Monedulæ quædam quádo & qua cauſa fiant candidæ 142,1,a
Μονόφυές 190,2,a
Μονοφυῆ quæ ſunt 2,2,c
Monſtrum quid 272,1,c
Montana loca ſicciora ferè ſunt vallibus 121,1,a. eorum partitio, Ibidem.
Mora tota ſunt edendo 207,1,c
Mora Aegypti quomodo matureſcant 124,2,c
Morbus & mors idem habent etymon 134,1,b
Morbi plantarum partim præter naturam, partim ſecundum naturam 290,2,b.c.d. & 191,a.b
Morbi à duobus cauſarum generibus 5,2,b
Morborum cauſæ in vite 297,2,d
Morborum cauſæ in fructibus 298,2,a
Morborum cauſæ duæ 213,1,b. horum materia Ibidem,
Mors quid 134,1,a. habet idem etymon quod morbus Ibid.b
Mors plantarum quomodo ab animalium diuerſa 136,1,a
Morſus gallinæ 159.2,a
Morus ac eius fructus qualis 137,2,c
Morus 2,2,c. exiguum fert ſemen 35,2,c. citò frondet, ſerò fructū edit 41,2,b. ſapienter cunctatur 45,1,a. 71,2,d. 72,1,b.c.d. vbi ſit crebra & pulcherrima, Ibidem. Fructum edit penè nudum 71,2,c. 86,1,c. 128,2,a. Aegyptia 129,1,a
Moſchus 148,2,b
Motus omnis fit in tempore 246,2,c
Motus, externus 3,2,d. exiccat 33,2,d. rectus cur finitus 87,2,b. fit in tempore 98,1,c. calorem gignit 127,2,d. nominis etymon 113,1,d
Mucro 27,1,c
Mugil cui tum ſimillimus tum diſſimillimus 150,1,d
Muha Aegyptiorum 10,1,b
Mulget hircos, prouerbium quò detorquendum 89,1,b
Mulier citò adoleſcit 220,2,c
Mulier ſemen habet 28,1,d. eius ſuperfœtatio non pendet à tempore, vt arboris 42,1,b. cur æſtate ad venerem procliuior 40,2,a. ſeptenos vtero geſtans 42,2,d. cur eius obeſitas nō perpetuò nocet geſtando vtero 62,2,b. ad fœtus ſui commoditatem neceſſe eſt vt habeat rarum corpus Ibidem.
Muliebre ingenium 249,2,c
Muliercularum præpoſterum & vecors ingenium 146,1,c
Multitudinis cauſa 44,1,c
Mulus vnde procreatur 21,1,a.b. 40,1,d. quomodo creſcat 49,1,b
Mulus quidam glaucus ac idem excellentiſsimus 142,1,b
Mundus nonnullis cur videatur æternus 16,1,c
Mundus cur Empedocli imperfectus videatur 16,1,b

Mundus quomodo vnus 289,2,c
Mus è fumo bibulo ſæpe prodit 25,2,b
Muſca quot pedibus conſtet 158,1,a
Muſcæ ex fimeto prodeunt 16,1,1,d. ex vermiculis 28,2,a
Muſcæ 149,2,b
Muſcus non niſi in altis prouenit 37,2,d
Muſcus vnde oriatur 153,1,a
Muſcus vbi ferè reperiatur 138,2,c.
Muſcus & argilla 25,1,a.&2,a
Mutatio omnis paſsio eſt & econtra 302,1,d
Mutatio omnis eſt corruptio 149,1,a
Mutatio & eius autor 37,2,b. earum quæ in aere fiunt cauſæ duæ 55,2,c. fit ſemper in contrarium Ibid. magna multum paſsionis naturæ inducit 94,1,d. fit inter contraria Ibid.
Mutatio plantarum duplex 229,1,c. ex occulta vi cælorum 245,2,d. omnis in quod fiat 147,2 c
Mutatio duplex 141,1,d. 142,1,d,2,b
Mutatio quarundam plãtarum ex albis in nigras 149,1,b
Mutatio nulla eſt prorſus repentina 144,2,d
Mutationes variæ 150,1, c,d. in plantis 141,2,d. 149,1,b.
Mutationes naturam debilitant 292,1,d
Mutationis duplex cauſa 143,1,c
Mutationum modi 290,1,d
Mutilatione non interire arbores ſed ſterileſcere 317,1,a
Myrobalani aſtringunt 68,1,a
Myrrha 14,1,b
Myrrhis 91,1,c
Myrtus 2 2,d. 3,1,b.13,2,a. inchoata tantum turget 57,1,c. denſa & ſicca 122,1,d. opacis locis gaudet Ibid. quos appetat ſoles Ibid. 2,b. ſicciorem fert fructum 123,2,c.309,2,d luxurians quomodo compeſcatur 182,1,d, cognata eſt oleæ 188,2,d. qualis præterea 203,2,b. eius mutatio 204,1,c.& 142,1,c
Myrti fructus qualis 177.1,c non eſt edendo 156,1,c
Myrtus alba 141,2,c. in nigram mutatur 149,1,b
Myrti & intuborum ſpecies quomodo differant 159,2,a

N

Narciſſus 14,1,c. 40,1,b. 102,2,d
Nardi odor 148,2,c
Natura 160,1,d
Natura conſulta 555,1,b
Natura artium parens 175,2,d
Natura & eius ἀέργον 181,2,a. ſemper intendit quod melius 213,1,d. imbecillioribus præſidia adhibet 219,2,d, eius lex viſque duplex 248,2,c
Naturæ & conſuetudinis viciſsitudo 287,2,b
Natura & Deus vnum quibuſdã, 1,1,c. nihil facit fruſtra Ibid. 96,5,d. 97,1,b. antequam radices fundat, duabus in rebus occupata 5,2,a. ſagax 8,1,b.41,1,a.44.2,d. 47,2,c.127,2,c. ſemper ſibi conſona 45,1,a. quàm maximè poteſt ſeipſam fœcundat 9,1,d. plus eſt quàm ἰδία 47,1,c. operum ſuorum conſeruationem quærit 47,1,a. in ſe habet ὁρμήν. 50.2,a. prouida in vniuerſum genus animalium 53,1,a. Oeconema 54,1,b. eius proprium munus 61,1,a. quid ſit 69,1,a.91,1,b. ſemper intendit quod optimũ 69,1.c. principium generationis & motus 121,8,c
Naturæ in minimis quibuſque rebus nihilo minor prouidentia 150,2,b
Naturam ars imitatur 156,1,d
Naturalis Philoſophus artificum omnium velut doctor 159,2 d
Naturale eſt quicquid eſt in natura 125,1,b
Naturalia omnia quibus conſtent 220,1, a. ſunt quæcunque in natura exiſtunt 240 2.b
Naturalia ſunt quæcunque in natura exiſtunt quædam tamen non naturalia 179,2,b
Νεῦρον verbum eſt artis 209,1,c
Νευρικὸν quid ſit in plantis 196,2,d
Nebulæ rubiginem creant 218,2,a
Neceſſe, vox Dictatoria 231,1,d
Νίκραον quid 293,2,d
Negantis notæ duplex vſus 17,2,d
Negationem antecedit affirmatio 28,2,c
Negligere quid dicamur 62,2,d
Negligere quas res dicamur 147,2,c
Nequam hominum pœnitentia 128,1,a
Nilus 55,1,c.167,2,d.168,2,d
Nili beneficium 108,1,a. 216,2,a
Nitor cuius accidentis accidens 173,1,a
Nitrum calidam quidem ſed ſterilem terram reddit 114,2,c 98,2,2.b
Nix quare non congelat quum pruina quæ minoris ſit quantitate congelet 130,1,a. eius vtilitas 98,2,2.b
Nobiles ſpecies 16,1,d
Norma 276,1,b
Νόμος & πόνος 299,2,b
Notiones quid 97,1,b
Notius nobis eſſe nihil deberet quàm noſmetipſi 55,2,a
Notus flans quid agat 98,1,a. quibus peſtilens & quos oblectet 105,1,d
Νοῦς Anaxagoræ 300,2,c
Nouellæ plantæ 24,1,a. ſibi & viuunt & creſcunt 56,1,c. quæ dicantur 58,2,a. germinationes ſunt nitidiſsimæ 27,1,a
Nouellæ arbores qualem radicem deſiderent 183,1,c
Nubes quomodo gignãtur 56,1 b
Nuces abellinæ quomodo infœcundæ fiant 141,1.a
Nuciperſica Italorum 109,1,b
Nucleus quando luxuriat pulpa macilentior 65,1,a, eiuſdem 67,1,a
Nudus fructus quis 71,2 c
Nugari turpe eſt Peripatetico 43,1,c
Nugatio palilogiæ quid ſit 2,2.c
Numerus impar quomodo diuiſibilis 110,2,d
Numeri mutatio claſsicis autoribus frequentiſsima 29,1,b
Nimbus vermes naſci 209,2,a
Nutriens idem eſt potentia cum nutrito 94,1,b
Nutrimentum quid 63,1,d.115,2,d
Nutritio quomodo fiat 64,2,b. nulla abſq; generatione 121,1,d
Nutritiua facultas 62,1,c.
Nucula ſeu nucis os 30,1,b.42,1,c
Nux 18,1,c.239,1,a. quomodo naſcatur in ſalice 97,1,a. Perſica 136,b.109,1,b. Tarentina 36,1,b Indica 161,1,d

O

Obiectum Philoſophis quid 210,1,a
Obloquutio quid 91,2,c
Occaſio quid 212,2,2,b
Occatio 207,2,b. eius etymon 210,2,d
Occidens tres vẽtos emittit 105,1,b
Oceani Germanici plãtæ 161,1,b
Ὀχετεύεσθαι quatenus [illegible] differant 184,1,d
Ὄχημα θεῶν 55,1,c
Oculus vitis 198,2,b
Oculus plantarum 21,2,a.23,2,c.25,1,b

Occupare non idem eſt quod frequentare 19,2,c
Ocymum 12,1,b. 39,2,a.224,1,a. d.a. ſiticuloſum Ibidem b. 41, 1,b. quid proprium habeat 118, 2,c.
Ocymum quemadmodum perpetuò rigetur 184,2,a. quali aqua 186,2,c. cur æſtate gaudeat 2,a. omnium flaccidiſsimum Ibidem
Ocymi degeneratio 289,1,d
Odor & ſapor eiuſdem, non ſemper conſentiunt 249,2,c
Odor Mercurialis 142,2,a
Odor florum 148,2,b
Odor ſiſymbrii degenerātis 289, 1,c
Odor ſuauis temperatum calorem deſignat 8,2,a
Odores varii 148,2,b,c
Oenanthe 58,2,b
Officia naturalia quare cōcilientur 190,2,d
Οἰκεῖον magis eſt quàm ſuū. 95,2,c
Οἶκοθεν οἰκεῖα prouerbium 21,2, d. & 130,1,b
Οἰνάνθης quid ſit 197,2,a
Οἴναγξ 277,1,b
Olea 6,2,b.168,1,d.170,1,b. ſiccior vite & ficu 7,2,b. Eius denſiores meatus; Ibidem. 9,1,d. quomodo ſeratur 12,2,b. eius cortex 13,2,a. fibræ non ſunt partes κύριαι, Ibidem. Partibus mutilis ſublatis æquè germinat 13,2,a. eius inſitio 24,2, a. 30,1,b. taleæ, Ibidem. c. 30 2,b. 34 2,a.38,1,c.41,1,c. 46,2,c. 63,1,d. ſuccus cur ægrè coquitur 73,2,c.76,1,a. 81,2,b.c.quouſque oleum parit 82,2,d. cur decuti perticis non debeat 83, 1,d. 86,2,d. 87,1,a. fert quotannis 88,1,c.90,1,d.humidior lauro.94,2,d. imbrium vbertatem non amat 99,2,d.102,2, a. cur nec in Germania eſt nec Aethiopia 107
Olea fœcunda frondes exiles edit 276,2,c. minus valida quàm Oleaſter 305,1,d
Olea qua eſt magnitudine 172, 2,d
Olea quibuſcum genere conueniat 157,1,d
Olea ſerò maturat 165,1,c
Olea quando fructum maturat 181,2,d. myrto cognata 188,2, d. luxurians quomodo coercenda 182,1,d. omnium arborum refugit viciniam 189,1,b. quando nimis coquit 190,2,a. erucis infeſtatur 214,1,c. araneis inimica d.219,2,c. eius ſemen cui ſit cognatum 221,1,b. os penè inuictum 222,2,d
Oleæ flos 136,1,a
Oleaſtri radix cur amara & tyranna & cur vexatur 76,1,a. & b
Oleoſitas quomodo ſemina conſeruet 261,1,c
Olera 148,1,c. cur expetantur 147,1,c
Olera quomodo ſtercoranda 186, 1,b. quibus iuuentur 2,a. ob ſola folia quæruntur 193,2,d. quibus ſint cōſentanea 206,1,b
Olera ſecta rurſus pullulant 12,1, d. horū vtilitas à ſalſis 317,1,a
Olerum mutatio 276,2,a
Olerum radices magnæ quomodo fiant 283,1,d
Oleracea 147,1,b
Oleum nō putreſcit 222,2,c
Oleum, cur feruens non ſoluatur in vapores inſtar aquæ 7,1,a. b 23,2,c.75,2,d. quando fiat deterius 83,1,a. eius natura 83,1,b. quando vberius 90,2,c. quid ſit 111,1,a. an ſoluitur in vapores vt aqua, Ibidem. 2,d. eius facultas 124,2,b. diffugiens 55,2,a
Oleum in ſole albeſcit 158,1,d
Ὀλιγοχρονία gradus ad τὴν ἀκαρπίαν 134,1,c
Oliua quomodo fœcunda 9,1,a. ne perticis decutiatur 86,2,d
Oliua vnde tenerior fiat 189,1,a. in cibum à veteribus adhibita 204,2,b
Ὅλως pro vbique 198,2,a
Olimpias ventus 303,1,d
Olympiodori error 17,1,a
Ὄλυνθοι 266,1,a
Olynthus 228,2,c
Omnia bonum appetunt 161,1,a
Omnia, & maior pars contraria cur ſint 74.2,d
Ὠμὸς & ἀπέπτος quomodo differant 109,1,c
Ὁμώνυμα 80,1,b
Opacantes quædā plantæ 156,2,c
Opium frigidum 13,2,d. 68,1,a. amarum 33,2,a
Oppilare quid 71,1,b
Opus quotuplex 51,1,d. maximum in arbore 64,1,d
Ὧρα quid 54,1,a
Ὡραῖα non eadem quæ ἀκμαῖα 200,2,d
Orchomenus, lacus in Bœotia 303,1,b
Orion aerem mutat 57,1,b
Oris officium in animali vt radicis in planta 48,1,b,134,2,d
Orobanche ſtrangulat 156,2,c
Ὀρθὸς & εὐθὺς quomodo differāt 137,1,c
Ὀρθότομοι qui 300,2,b
Os leonis 190,2,c
Oſſa animalium cur condita 67, 2.b. qualia ſint, Ibidem.
Oſſa plura colligata & defoſſa coaleſcere & vnam ſtirpem edere 280,1,d
Oſſeum fructus operimentum 67, 1,d
Oſsifragus rapax & infœcundus 93,2,c
Oſtenium 279,1,d
Oſtrya 306,1
Ouis cur diutius gerit vterum quàm canis 220,2,c
Ouorum & ſeminum diſcrimen 269,2,c
Ouorum perfectio 260,2,c
Οὐσία minus eſt quàm natura 47, 1,c
Ouum cur plantarum ſemini ſimillimum 225,1,d. an alitur 235,1,c. quò plus coquitur eò magis indureſcit 250,2,d
Ouum ſimilitudine accedit ad plantæ ſemen 27,2,d. quomodo in piſcibus præſertim ex infœcundo fit fœcundum 131, 1,b
Ὀξὺ quid 207,1,c
Oxygalacte 326,2,b
Ὀξύτης & δριμύτης quî differant 15,1,a

P

Πάγος 302,2,d
Palilogia Peripateticis deteſtabilis 8.2,d
Palma 4,1,b.c.2.d.5,1,b.c.d.2 d. 9,2,d.85,2,b.86,1,2,106,1,d. 113, 2,d.127,1,d 2,a 130,2,d.131,1,a.b
Palma ſalſis oblectatur 202,1,b. 2,a. eius radix reſiccanda c. ſale iuuanda 203,1,a. 221,1,a. ex ſato oſſe optima b. huius ſemen qui cum affine, Ibidem.
Palma rectiſsima 137,1,d.& 178,2,c
Palmea ex ara 280,1,c
Palmes 265,2,b
Palmes quid 9,2,d
Palmites ſunt tanquam tyranni 196,2,b. quomodo fiant robuſtiores 198,2,b
Palmula 90,1,c
Palmibus 93,2,b
Pampinarium 270,1,b
Pampinarius ſurculus 200,2,c
Pampinatio quid 197,2,d. quàm valeat 199,1,a
Pampinationes, ἀποφυλλίσεις 297, 1,b
Pampinus 9,2,d.265,2,b
Pampini caſtigandi 197,2,a
Pangi quando debeant arbores 166,2,c.167,2,b
Panis vbi excellentiſsimus 243, 2,a

Παρωνυχὰς aduerbium 196,1,c
Papauer 238,2,a
Par nomē vnde deducitur 79,2,d
Παρὰ præpoſitio 25 2,b.59,1,b. cū quarto caſu iuncta quid ſignificat 121,1,b
Παρὰ qualis nota 188,1,d.& quid ſignificat 251,1,a
Παραβλαστάνειν generationis affectus eſt,non cauſa 7,2,d
Παράβασιν quid vocat Ariſtoteles 10,1,d
Παρεμπίπτειν quid ſignificat 188,1,d
Παρεγκλίνειν verbum Ariſtotelis 22,1,d. quid ſignificat, Ibid.
Paralogum quid 10,1,d
Paraphraſtæ munus 47,1,d
Paraphraſis & verſio 26,2,b
Παρεκτείνειν 20,2,d. verbum militare 26,6,a
Pardus affinis leoninæ ſpeciei 248,2,c
Pariendi leges diuerſas fixit natura 80,1,d
Parietaria 270,1,d
Parietum cum tritico συμπάθεια 262,1,a
Πάροχος quis ſit propriè 183,1,c
Πάροχα ficus 266,2,a
Partes emortuæ quando amputandæ 308,2,d
Particularium cōgnitio vnde pendeat 107,1,a
Partus variorum animalium 220, 2,c
Partus frequens quid efficiat 134, 2,a
Partus & fœtus quomodo differant 86,1,d
Pars alia aliam trudit 196,1,d
Pars omnis tam plantarum quàm animalium duplicem obtinet rationem 11,2,b. vetula non coit 23,2,d. eſt in triplici genere 68,2,d
Paſtinatio quantum iuuet 199,1,a. 200,1,b. 207,1,b
Paſsio duplex 31,2,a
Peccata quomodo à Comicis excuſentur 153,1,b
Peciolum quid vocat Theophraſtus 209,2,b
Pecora Platonica 123,1,a
Pecorum vtilitas ad hominis vſum 250,1,b
Pediculi quomodo naſcantur 151, 2,c.d. vnde gignuntur 128,1, d. cur ſanguinem ſugunt Ibid.
Pellaſiga auis 266,1,b
Πεπαίνειν 181,1,d
Πεπανὸς quid 6,1,c
Pepin 171,1,a
Pepin Gallorum 84,1,b
Peplion 159,2,a
Peps 201,2,c.234,2,c.238,1.d.245, 1,b
Pepo loco iniquo ſatus 36,2,a. 79,1,d. eius pulpa & medulla 82,2,c. 125,1,b. ſuum habet ſeſū 132,2,d.142,1,c.
Peponis maturitas vnde perſpicienda 161,2,a
Πέψις quid 213,1,d.226,2,c
Περκάζειν quid 161,1,c
Perdix & gallinaceum genus, tertium quiddam generant 246, 2,b
Perdices candidæ vbi 142,1,a
Peregrinus calor 169,2,c. ramus 171,2,d
Peregrinorum ingenia 152,1,d
Perenne quid 138,2,d
Perfecta quomodo ſint omnia 227,2,a
Perfectum quod non eſt nondum eſt 130,2,b
Perficitur verbum, quid Philoſophis 215,2,d
Περικάρπιον quid 63,1,c.d. æquiuoce vſurpatur 81,2,d. variū eſt ac variè affectum 82,1,c.82, 2,a. 89,2,a.b.c.d. eius finis 90, 1,c
Periclis perfugium 247,1,d
Περίεργον naturæ opus præcidendum 181,2,a
Περιίστασθαι verbum militare 135, 1,a
Peripatetica tum veritas tum ſeueritas 10,2,c
Peripateticorum error 227,1,d. 247,1,c
Peripateticis deteſtabilis pallilogia 8,2,d. nugari turpe 43,1,c. horum eorundem mos in docendo 96,2,a. 113,1,c
Περιπνευμονικοὶ quinam ſint 106,1,c
Περιστέρεων Græcis 21,2,c
Περιττὰ 264,1,d
Perpetuum, vox augurum 138, 1,d
Perpetuifoliæ plantæ 41,2,a.d.45, 2,c. 53,2,a
Perſea 109,1,b.107,2,c
Perſica 42,2,b. eius vtilitas ad calculū 66,1,c. 86,1,c. quæ mas aut fœmella 132,2,d. 109,1,b
Perſica quo ſint oſſe 222,2,c. quo nucleo 223,1,a. aquea 240,1,a. 244,2,b
Perſicaria 221,1,c
Perſicum 33,63,2,d.81,2,c. 82,1,b.d. 89,2,b.109,1,b.124,2,b.flos 57,2, c. nuclei 90,1,d. pulpa & nucleus, Ibid.2,c
Pertuſum triticum calida perfuſum germinare 262,1,b
Pertuſu facilius hordeum quàm triticum 262,1,b
Peruinca 96,2,b
Petroſelinum 19,1,b
Πέτταν & χαλεπαίνειν in fructu, idem 80,2,b
Φάσκειν verbum Athenienſibus odioſum 141,1,c
Philoſophi munus circa propoſitiones tractandas 15,2,b
Philoſophia ſoboles admirationis 305,2,a
Philoſopho bono ſub cuius ſignis militandum 164,1,c
Philoſophorum ſtudia 123,2,d. leges vnde cudantur 136,1,b. dii eorum qui 231,2,d
Phocenſis pyrus 147,2,a,b
Φθορὰ quid propriè 307,1,d
Φθίνειν & φθορὰ 300,1,a
Phylinæ 24,1,d. 25,1,c.d
Φύσις pro generatione 39,1,d
Φυτεία vox quid ſignificat 181,1,b
Φυτευτικὸν quid 173,1,a
Picea infœcunda 93,2,d
Picea 74,1,c.& 119,2,a
Picea traſſeſcit in tedam 300,2,b. tedara radice abſumitur 301, 2,a
Piceus imber 16,1,b
Picturæ origo 175,2,d
Πίτυς quid 135,1,b
Pilenoli ſunt penitus excrementa 67,1,b
Pinaſtrum non poteſt degenerare 36,1.c
Pingue plus aeris habet quàm terræ 30,2,c. omne humidum 100, 1.d. cur arboribus inimicum, Ibidem. cur non lædit ſegetes 100,1,a. quomodo à frigore afficiatur 114,2,d
Pingue putredini quomodo reſiſtat 241,1,b
Pinguedo & lentor quî differant 34:2,b. 83,1,d
Pinguedo in vino 317,2,d
Pinnæ 154,1,b
Pinnam quid ſibi conciliet 151, 2,c
Pinus 4,2,c.34,2,a.b.35,2,c. ſterilis quædam ſpecies ac vbi 36,1,c. 45,2,a. 46,2,c.57,2,b. 74,2,c. 81, 2,c.d. 92,2,a. 93,1,b. pinguis eſt 95,1,2.2,d. humida loca quærit 121,2,b. quibus rebus conſentit cum abiete 122,1,b,d
Pinus natura 137,1,d. & 152,1,c. & 154,2,a.178,2,c. cur radice pauca & minus profunda 183,1,b. cur innoxia 189,1,b.2,b. 219,2,a. radix qualis 240,1,b.2,a. vult transferri 171,2,a
Piperis vſus 156,1,a
Piper igneum 33,2,a, rarum, Ibid. ſalis vicem præſtat 113,2,d
Piſa 239,1,b
Piſces quidam ἀνάπαλιν natant 8, 2,b. horum fœtus 42,2,d. vbi degunt 115,2,c. vbi ſole ſiccati ſeruentur 183,2,a. duplici genere

re conſtant 202,1,b. quomodo cocunt 220,2,b
Piſtacium 30,1,b
Piſum 259,1,b
Pix 16,2,b. ex pino. 81,2,d. 121, 2,c
Placentini & Genuenſis cohærés natura 130,2,a
Πλάγιον quid 6,1,a
Planta 2,1,b. 2,2,d. eius natura 5,1,c. eius ſubſtantia, quid 13, 2,c. nonnulla ſine ſemine producitur 19,2,a. multa vocabula ab animalibus ducta ſibi accommodat 23,2,b. homo inuerſus 23,2,c. valida quid poſſit 38,2,b. debilis, Ibidem. perpetuifolia 41,2,a.d. temperatæ facultas 42,1,c. quæ nobiliſsima 46,1,b. cur cicur valentior 61,2,d. diuerſi generis 96,2,b. qua re alatur, t,d. quomodo cicuranda 100,2,c. ſimplicior animalibus 107,1, c. aqua ſola non alitur 119,1,c
Planta habitior abſtractione caſtigatur 182,1,c. vnde producatur 183,1,a. radicem habet pro ſui principio 2,b. in ſicco ſolo quando putanda 198,1,d. eius primaria capita 206,1,b. quomodo ſexum habere dicatur 218,1,d. humectari appetit 244,2,c
Plantæ Oceani Germanici 161, 1,b
Plantæ quædam cur degenerent 159,1,c
Plãtæ laxiores imbecilliores 136, 2,b
Plantis naſci plantas, naturale 279,2,a
Plantarum cultus & vitia 264,2,b
Plantarum horriditas 148,2,b
Plantarum quarundam coloris mutatio 149,1,b
Plantarium quid 171,1,a
Plantaria, Gallis Pepiniere 84, 1,c
Platanus ex æreo tripode 280,1,c
Plato quid de matrice ſentiat 166, 1,b
Platonica pecora 123,1,a. dæmones. Ibidem.
Pleiades aerem mutant 57,1,b
Plethora 37,1,d. & 205,2,a
Pleuriticis cur triticei panis vſus remouendus 239,2,d
Plumbi in aurũ imaginaria tranſformatio 68,1,c
Pluuia ex animaliculis 16,1,a. borealis ſine gelu eſſe nequit 97, 2,d. æſtiua 99,1,b. arbores iuuat, Ibidem. Tempeſtiua 103, 1,a. Auſtrina. Ibidem.d.
Pluuia deficiens quomodo ſuppletur 184,1,c
Πνεῦμα, ἄνεμος καὶ ἀὴρ qui differant 105,1,c
Πνευματῶδες 257,2,d
Πορισμὸς quid 209,1,c. 210,2,a
Pœnitentia improborum 128,1,a
Ποιεῖν ἁπλῶς καὶ πράττειν differunt 103,2,c
Potiri qua re propriè dicamur 104,1,c
Polleo verbi vſus 10,2,a. 95, 2,d
Πολυβλαστία quid 206,2,c
Πολυχετεία ſeminum 261, 1,b
Πολύχουν quid 185,2,c
Πολυχρόνιες ſemina quæ 139, 1,b
Πολύγονα animalia eſſe vitæ breuis 300,2,b
Πολύλοπον quid 247,2,d
Polypodium 153,1,a
Polypodium quomodo naſcitur 37,2,d
Πολύρριζα verè ſeruntur 247,1,b
Πολύσπερμα quæ 225,2,d
Pomorum ſemina 239,1,a
Pomum quid 81,1,c.d. cur frondibus multum prominet 123,1,b, arbuteum 124,1,a. Perſicum 109,1,b.
Ponticum frumentum 243,1,d 2,a
Pontus regio qualis 216,1,d
Populus arbor 3,2,a. 4,2,a. alba, viuax, & odore ſuaui 9, 2,a. multo humore lento prædita eſt, Ibidem. b. vbi fera 116,1,d. qualibus locis recta, alia, flexuoſa, ſtrigoſa 126,1,b. faciem non mutet 132,2,d. 219,1,b
Populus alba in nigram mutatur 149,1,b. 159,1,c. & 289,2,b. 288, 2,b
Populi materia qualis 149, 1,d
Populi albæ & nigræ natura diuerſa 289,2,b
Porrum 217,2,d. 224,1,a. 2,a.b. capitatum 11,1,d
Portulaca 39,2,a. 41,1,b. 59,1, d. 140,1,c. 186,1,a. 221,1,c. 224, 1,d. 2,c. ſylueſtris 159,2,a
Præcepta ex euentis ſæpe inſtituuntur 215,2,b
Prægnans quid ſit 167,1,d
Præpoſterum quid 43,2,c
Praſsium nullo cultu miteſcit 161,1,c
Prata quod ſolum amant 111, 1,a
Πράττειν, δρᾶν, καὶ ποιεῖν differunt 103,2,c
Principia quot habent ſpecies 1, 2,a. 2,2,a. 3,1,c. 22,2,a. corruptionis 28,2,d. quædam ſunt axiomata velut nobiſcum nata 65, 1,c
Principium vitale quomodo humorem contineat & ab hoc contineatur 7,2,c. primarium vnicum, forma 44,1,c
Principium plantæ 183,2,a.b. totius compendium 204,1,b. plantæ quod primum, quod item ſecundum 231,2,a
Priſci in quo væcordes 152,2,c
Priſcorum diſtorta oratio 137, 1,b. methodus 248,1,c
Priuatio & habitus nihil habent medii 134,1,c
Priuatio formæ προϋπαρχούσης 2, 1,c. quo ſenſu eſt principium 22,2,a
Πρὸ quid deſignat 160,2,a
Πρὸ & ἀπὸ quare diſſentiant 25, 2,d
Probabile quid 242,1,c
Προβολὴ verbum militare 123,1,c
Procatarcticum cauſæ genus 5, 2,b
Proceritas aliquando nocet 178, 2,c
Proceritatem arborum quid impediat 126,1,b
Prodigium quid 279,1,d
Πρόδρομοι ficus 265,2,d. & 266, 1,b
Πρόδρομον & πρώϊμον ficuum differentia 266,2,b
Profunda loca plus alimenti plantis cur præbeant 9,1,d
Profundæ radices 8,1,d
Propagines 172,1,c
Prophylactica, medicinæ pars 296,1,a
Proportio inter cauſam & affectum 186,2,d
Proportio quid requirat 152, 2,b
Proportio cultæ arboris ad incultam & mitis ad feram 64, 1,b
Proportiones quid contineant 12,2,b
Πρὸς [illegible] 27,1,c
Πρὸς τοῦτο καὶ τὸ πυχεῖν idem 1, 2,b
Proſerpinaca 234,1,a
Πρόσφυσιν quid 242,1,c
Προθυμία 257,1,a
Pruina, ros concretus 30, 1,b. Vnde dicatur, Ibid. c.
Pruina quomodo ſegetes afficiat 209,1,d. vrit pruina plantam humidum 210,2,a. & 307,1,b
Pruinis quid efficiatur in hominum vtilitatem 97,2,c
Pruna magnitudine ouorum 151, 1,b

Prunorum differentia 267,1,c
Prunus 219,2,a,c. prolixa eius radix 8,1,d.59,2,b. 79,1,d. flores 79,2,b. 81,2,c.82, 1,b.c. quibus regionibus optima 108,2,b. viſcum gignit 152,1,c
Prunum 63,2,d. eius pulpa & teſta 90,1,b. 2,c. 125,1,b. 126,2, b. Damaſcenum 22,2,a
Pſittaco cum turture vt conuenit 189,1,a
Ptiſanæ nomen vnde 223,2,a
Ptiſana dum elixatur qua re opus habeat 145,2,b
Πτόρθοι, κλῶνες, ἀκρέμονες quid differant 265,2,b
Πτόρθοι vnde dicti 265,2,b
Publicum quid 198,1,b
Publicè & vulgò quî differant 181,2,c
Puellæ cur celerius creſcunt 34, 1,c
Pulcbritudo quid 206,2,d
Pulegium 29,2,a. 30,2,a.d. 31,1, b.c.d
Pulicaria quam terram appetat 151,1,c
Pullulantes plantæ 3,1,d
Pullulatio ab radice 9,1,a
Pullum ab atro quid differat 115, 1,a
Pullus intra oui putamen 28,1,a
Pulmonaria vbi prouenit 37, 2,d
Pulpa, aliud à fructu 81,2,b
Puluis 201,1,d
Puluis tritico quomodo obſit 261.2.c
Punica malus 2,2,d.9,1,b. 136,2,a.143,2,c.144,1,b.147,1,a. aſtringit 25,2,d. 30,1, b.33,1, c.34,2,a.35,1,a.36,2,c.41,1,c. inchoata 57,1,b.a. auara & iniqua 88,2,b, rara & ſicca 112, 1,d. quibus locis gaudeat, Ibidem. quos ſoles quærat, Ibidem. 2,b.eius cytini 127,1, a. ſtolones 130,2,c. vmbroſis gaudet 177,1,c. 2,c. luxurians quomodo reprimenda 182,1,d. quomodo ſtercoretur 186,1,c. amat lotium ſuillum d. & 202,1,d
Punica ſunt tantum edendo 252, 1,a
Punicæ eiuſdem diuerſi fructus 282,2,a
Punicæ grana 143,1,a
Punicæ mutatio 272,2,c
Punicæ fructus quales 177,1,c
Purgationis definitio 206,2,d
Purum, nomen vnde 140,2,d
Putare minus eſt quàm amputare 124.2,d
Putatæ arbores 180,1,d
Putatio arborum quantùm valeat 135,1,d.& 147,1.b
Putatio cuius rei cauſa 143,1,d. quando opportuna 181,2,b.c. non æquè ab omnibus plantis fertur 182,2,b cur graciles arbores iuuet 1,d. duplicē finem ſibi ſtatuit 183,2,d.cur ſibi ſuccedentem ſtercorationem requirat 185,2,a.b. prudentiā requirit 195,2,a.b.
Putatio vitium quando inſtituenda 196,1,b. autumnalis 198, 2,c. locis vdis quādo inſtituenda 199,1,b
Putatione cur fortiores reddantur arbores 135,1,d
Putatione, quæ plantæ opus habeant 179,1,b.180,1,c. ea vbi parcius vtendum 180, 2,a eius duo fines 140,2,d
Putei cur maximè inſtituantur 55,2,b
Putredo cui plantarum parti primum accidat 136,1,b
Putredo quæ animalia producat 2,2,a
Putredo quorundam animalium mater 149,2,b
Putredinis materiam quæ loca afferant 134,1,d
Putredinis mater 146,2,c
Putrefactum triticum non germinare 262,1,b
Putrefactio vnde 169,2,c.2,1, c.16,2,c. 100,2,a
Putrefactio frumentorum 261,2, c.262,1,a
Pyrethrum 94,2,d
Pyri germinatio 288,1,c
Pyri tum pulpa tum ſemen quorſum comeditur 152,1,a
Πύρηνες quid 250,2,c
Pyrum & eius grana quomodo ſeruentur 222,2,b.245,1,b
Pyrum ſæpe boni ſucci ingratæ carnis 36,2,b. 56,2,c. cur ei pulpa data 82,2,a. 126,2,c.
Pyrum humanam faciem repræſentans 264,2,b
Pyrus 2,2,d.3.1,a.7,1,d. radix eius 7,1,d.9,1,b.genus cum cydonio commune habet 21,1,a. 82,1,c.d.62,1,c. culturam quærit 70,2,b.79,1,d. ſalſis offenditur 117,1,a. ei quid & quomodo decedat 127,1,a.130,2,c. ſylueſtris 61,2,d. multos ſed non magnos fructus edit 62, 2,b. eſt præhumida & frigida 74,2,a. quod locorum genus auerſatur 197,2,b. Moſchata 79,2,c
Pyrus quando ſerenda 167,1,c
Pyrus viſcum profert 152,1,c æſtatem pati non poteſt 168, 2,a
Pyrus Phocenſis 144.2,a.b. quomodo putanda 182,1,a.b. agreſtis quomodo miteſcat 203,2,d. eius ſemen 221,1,d
Πυθμένες quæ dicuntur 194,1,d
Πυθμενόθεν quid ſignificat apud Hippocratem 194,2,a

Q

Quæſtio nodus dicitur 154,1,b
Qualitates inſtrumenta formæ 91,1,b. 161,2,c
Qualitates vnde impulſæ agunt 22,2,b
Qualitas nihil habet contrarii 54, 1,d. non nocet 119,2,b
Quantitatis nulla actio 190,1,b
Quantitatum continuæ ac deiunctæ proportio 139,2,d
Querculæ minoris varia folia 42, 1,c
Quercus 133,2,b.152,1,c. & 154, 2,a. diu viuit 137,1,c.2,b
Quercus è ſalice 279,2,b
Quercus & hederæ coniunctio 282,2,d
Quercus flos 136,1,a
Quercus Luſitanæ quas Porphyrius Græca fide commemorat 116,1,c
Quercus vlmo inſita 22,1,c. eius radix pretioſa 27,1,a. perfecta & adulta 27,1,a. quos fructus edit 42,1,c.44.2,a. qualis 57,2,a. 86,2,d. 97,1,a. 113,2,d. eius proceritas 126,1,b. obnoxia culicibus 128,1,b. Luſitana & fictitia 116,1,c
Quicquam, nominis vſus 233, 2,a
Quies finis motus 16,2,d
Quies inter duos motus 220, 1,c
Quoddam, quale nomen 155, 2,b

R

Racemi 42,1,c. grano intus carentes 197,1,c
Racemi eiuſdem acini albi & nigri 265,1,a
Radices quibus minus profundæ 170,1,b
Radices cur non putrefiant 285, 1,d
Radices ad germinationem quando ineptæ 167,1,c
Radices, vitæ primordia 171, 2,d
Radicibus quomodo germinum magnitudo communicetur 286, 1,d
Radicum magnitudo quibus artibus paretur 283,2,b
Radix quem ſuccum habeat ſi contorta

contorta 8,1,2, flexuoſa, loco multarum, Ibidem. quo magis flexuoſa eo minus robuſta, Ibidem,. c. quæ viuacior, Ibidem. robuſtæ duplex cauſa, Ibidem. d. cur inæqualiter porrigatur & profunda quærat 9, 1,c. cur eius incondita ſoboles 9,1,d, bulbacea 32,1,d. genera duo habet 32,1,d. 44,1,b. 48,1,a. eius munus, Ibidem. b. prolixitas 51,1,a. perfecta quare impediatur 52,2,a. multum nacta multum trahit 78,1,a. refrigeratione egens 118 2.c.

Radix vt deſcendat, curandum 182, 2, d. plantæ principium 183,2,b. 186,2,a. 178 1,b. ergo eius partes non recidendæ 183, 2,c. quòd hanc eæ ſemper ſugant 185.2,d. robore duplici pollet 231.2,b. valida multùm quærit alimenti 230, 2,d. tres affectus 241,1,b.

Radix principium plantæ 178,1,b

Radix cur cordis, oris & ventriculi rationem obtineat 134, 2,d

Ῥάδιξ quid ſonat 29,2,a

Rami in arboribus 23,2,2. quomodo vocantur à Dioſcoride Ibid.c

Rami plantarum an ſint principia 183 2,b. qui putandi & qui non Ibid.d. c.195,2,b.

Ramorum vocabula 265,2,a

Ramorum natura 265,2,a

Ramos ſummos aliquando gelaſcere, radicibus illæſis 308, 2,c

Ramus peregrinus quis 171,2.d 173,1,c

Ranæ efformantur potius quàm generantur 290 1,a

Ranunculæ creſcunt partium numero 149,2,c

Ῥαφὶ quid ſonet Syris 202,1,c

Rapum & braſsica vicilsim commutantur 141,2,d. 149,1,b

Rapum latius quomodo fiat 286, 2,a

Rapum quomodo transferẽdum 11,1,c. citò rugatur, Ibidem. 2,2. 14,2,c.19,1,b.40,1,b,57,2,b

Rara corpora 113,2,a

Raritas cur terræ nociua 209,1,d

Raritas cum humiditate augendis corporibus conſert 34,1,c

Raritas terræ cur probanda 169, 1,c

Ratiocinatio motus quidam eſt 16,2,d

Rectiſsimæ omnium quænã ſint arbores 137,1,d

Rectum, è ratione eſt 25,1,b. eſt norma obliqui 80,1,c

Redditiuum Grammaticorum 230,2,b

Regiones macræ quomodo annonæ inopiam ſuſtineant 140, 2,a

Regionis conditio aut à cælo aut terrarum qualitate aut à ſitu 105,2,b

Regulus auicula in veruculo igni appoſita, tametſi nemo vertat, per ſe conuertitur 158,1,b

Rei, etymologia 274,1,a

Religioſiores ſunt qui remittunt de ſuperſtitione 146,2,c

Remorum inueniendorum occaſio 175,2,d

Reſex quid olim diceretur 200, 2,b

Reſina quid 121,2,c

Reſolutio duplicem in eo quod reſoluitur naturam indicat 3, 1,b

Reſtibilis ager 241,2,b

Reſumi quæ corpora propriè dicantur 112,1,d

Retentrix facultas à quo ſoluatur 127,1,a

Rhamnus 41,2,d

Rhaphanum citiſsimè rugatur 11,2,2. 14 2 c

Ricini varia folia 42,1,c

Ridica 265,2,c

Ricini quomodo viuant 151, 2,c

Ricini folia 149,2,b

Rigationum vtilitas 59,1,d

Rigatio quomodo temperanda 185,1, b. frequens quam afferat incommoditatem, Ibidem. pluuiarum inopiam ſupplet 184,1 c

Rigidum 43,2,a

Rigor & frigus cognata ſunt 43, 2,a

Ῥῆξις & τομὴ differunt 173, 1,a

Ros 166,2,d. alit 167,1,2. vermiculos parit 16,1,d

Roma ſuis viribus ruit 28,2,c

Romanorum prætorum loquendi ratio 48,2,c

Roſa 12,2,2.57.2 c. 59.2,c. quid agẽdum vt hyeme aſſeruetur, Ibidem. qualis flos 60,1,c

Roſæ quomodo in hyemem parandæ 183,2,2. quæ odoratiores 148,2,a

Roſariorum affectus 206.2.b

Rubiginis in ferro & frugibus ab ærugine diſcrimen 259, 2,b

Rubigo in vite, Latinè Diſcoctio 299,1,a

Rubigo plantarum quid 212,2, b. creantur à nebulis 218, 22,a

Rubigo frumẽtis infeſtior quàm leguminibus, & quibus frumenti ſpeciebus inimicior 258,2,b

Rubrica 208,1,a. lenta 251, 2,a

Rubus 75,1,a. eius fructus, Ibid. b.c. 96,2,b.c. 130,2,c.133 2,a

Runcatio quid 210.2,a. tantùm eſt dumorum, Ibidem.

Runcias cur Galli vocant quod Latini ſentes 210,2,a

Ruo verbum vnde deducitur 99, 2,b

Rus quid ſit 20,1,b

Ruſticæ rei tripartita diuiſio 207, 1,d

Rùta 12,1,2. 204,1,d. eius affectus 206,2,b.c.a. ei addendus cinis 207,1,b

Rutæ ſemen in ficu 286,2,d

S

Sabulum alimenti expers 109, 2,d

Saccharum candidiſsimum quomodo nigreſcat 158,1,d

Sagitta in vite 265,2,b

Sal è cineribus 202,1,d. quale 2,c. qualem terram reddat d. quales radices, Ibidem. eius facultas, Ibidem. iuuat palmam 203,1,2. mordet d.

Salgamazum cultu nullo cicuratur 161,1,c

Salſis oblectatur palma 202,1,b

Salis actio 116,2,d. à calore manat, Ibidem.

Satis aduerbium, nota mediocritatis 111,2,c. vnde, Ibidem.

Saliua purpurarum 28,1,d

Salix 2,2,c.d.3,2,a 4.2,2.15,2,b. 18,1,2.b. 279,1,b. obſcurum eius ſemen 20,1,b. 30,1,c. nucem producens 97,1,2.vbi fera 116,1,d. quo odioſo epitheto ab Homero notatur 130, 2,c. eius quædam genera 132, 2,c. cur non ſit ὠλεσίκαρπος 137,1,d. non omnis fert fructum 228,2, a. nec vllum ad eſcam idoneum b.

Salſedo quomodo ſemina conſeruet 261,1,c

Salſugo eſt qualitas 263,1,d. impedit putrefactionem 213, 1.d

Salſum & amarum ſapores ſunt affines 117,1,c

Saltuarii qui dicantur Iureconſulto 20,1,b

Samara quid ſit 227,1,b. 228,2,c. Vlmi ſemen 306,1,c

Samaram quid priſci vocarunt 18,1,a

Sambucus 3,2,a

Sanguis vltimum animalis nutrimentum 141,2,b
Sanguinis riui apud Sophoclem 179,2,d
Sanguinis craſsi animalia quæ 162,2,a
Sanitas vnde 206,2,d. 213,1,c
Sanitatis latitudo 94,1,a
Sapientis munus 52,2,d. 65,1,a. ei multa licet ignorare 106,2,d
Sapor varius fructuum eiuſdem arboris 44,2,a. cur cibis inditus 117,1,b. eius iucunditas alendi facultati amica, Ibid. 2,a. an de aqua dicatur 120,2,b
Sapor aſper terreus 143,2,a
Sapor & odor eiuſdem non ſemper congruunt 149,2,c
Sarmatiæ gramina 209,2,a
Sarmentum 9,2,d
Sarmenta quæ importuna & quæ non 179,2,c. in vite 265,2,b
Sarmentum μονόκλωνον 194,2,b
Sarraceni infatuati 152,1,b
Sarrire quid 209,1,c
Sarritio 207,1,b.2,b
Satio per taleam 12,2,b
Satio quid requirat 207,1,d
Satureia 224,2,a
Scabioſæ varia folia 42,1,c
Scaliger equorum ſtudioſiſsimus 49,1,b. ingenuè fatetur quod neſcit 81,1,d. 104,1,a. 135,2. d. modeſtè de ſe loquens ſuam probat diligentiam 113,2,a. Gazæ fauere ſe profitetur 225,1,c
Scaligeri de Theodori oratione iudicium 150,2,c
Scaligeri in interpretãdo fides atque conſilium 177,2,c
Σκάλσις quid 209,1,c
Σκαπάνη 200,2,c
Scapus 225,2,c
Scabiei cauſæ 297,2,b.c
Σχῖνος 51,1,c
Σκίψαξ quid 19,2,a
Scientia, perfecta quid doceat 8,2,d. quid à ratiocinatione 17,1,a. ex quibus conſtituta ſit 69,1,b. quódnam habeat fundamentum 107,1,b
Scientia omnis bonum pro fine habet 164,2,c
Scillam repoſtam germinare 278,2,b
Σχῖνον ſcillam antiquis dictam fuiſſe 286,2,c
Scire quando propriè dicamur 164,1,c
Scirrus ventus 303,1,d
Σχίζειν καὶ τέμνειν differunt 195,1,a
Scrofa Scaligeri villa mirè fœcunda 87,2,b
Scolymos 40,1,b. 135,1,d
Scolymi terra 201,2,b
Scorpioides 40,1,b
Scorpiis veſcuntur Gallinæ 242,1,b
Scotia excellentiſsimo pane nobilis 243,2,a
Secale & alica circa triticum ſata, habitiora fiunt 287,2,d
Secale quandiu floreat 236,1,c. 245,1,d. quale ſit 244,2,a quomodo interdum abſumatur 29,1,a. 103,2,d
Secta vnde deriuatur 20,1,a
Sedum quale eſt 94,2,a
Seges conſtat radice parua & ſuperficiaria 185,2,d. cur ab herba præuertatur 209,2,c. quot de cauſis tondeatur 215,2,a
Seges cur matrem habet hyemé 97,2,c. cur pingui non offendatur 100,2,a. quomodo fiat 128,1,c
Semen auium quódnam genitale 132,2,b. 152,2,b. 134,2,a
Semen Syricum 152,2,d
Semen ſpeciem perpetuò ſeruat 152,1,c
Semen plantæ 139,1,b
Semen arboris, eſt arbor poteſtate 134,2,a
Semen, principium dicitur 1,2,a. inſitam gignendi vim habet 2,1,a. ab eo prodeuntium differentiæ 10,1,a. quid ſit 15,2,b. 64,2,b. 101,1,a. comparatum ouo 27,2,d. ſeparatum diu durat 28,1,c. habent quoque mulieres 28,1,d. non illico animal facit, Ibidem. 2,a. In duo genera tribuitur 21,2,a. animalis cõtinet partes aſcititias 29,2,c. quoddam non niſi vetulum terræ mandatur 37,1,a. plantæ quomodo planta 38,1,a. diuerſum facultate in eadem planta 42,1,d. in ſe actu animam habet 66,1,b. puſillum cur citò perficitur 78,2,c. eius finis 89,2,d. 90,1,c
Semé eſt quaſi totius plãtæ compendium 215,1,c. 225,1,d. plantæ imbecillioris cur robuſtius quam robuſtioris 219,1,a. annuum cur robuſtum 2,d. cur à natura inſtitutum 220,1,b. arboris ſatum cur degeneret 221,1,b. cur ſeruandum 224,2,d. quandiu generandi vim habeat, Ibidem. Varia ætate variis quoque eſt aut inæqualibus viribus 225,1,c. in vtero fœmellæ non corrumpitur ſed perficitur 234,2,c
Sementiferis omnibus natura cõmunis 1,1,b
Semina quædam integrum annum incorrupta manent ſub terra 154,1,b
Semina colligata linteolo & defoſſa coaleſcere 286,2,d
Semina conſeruatu facilia quæ & quare 261,1,a
Seminalia vaſa vnde nutriantur 133,1,a
Seminis duo vitia 322,1,a
Seminum & ouorum diſcrimen 260,2,c
Seminum alimentum, vita, forma 258,1,b
Seminum corruptio & peſtis 261,1,b
Seminum perfectio 260,2,c
Seminum paruorum fructus cur multiplex 260,1,d
Senecio 94,2,a
Senectus quas arbores citius inuadat 135,1,c
Senectute animalium quædam chartilagines in oſſa mutantur 191,1,c
Senectutis tabe cur animal perit 300,2,c.d
Senſus alterum maximum lumen 1,1,c. cùm ſit ſpecies recipitur 95,1,b. quomodo ad vniuerſa nos prouehit 91,2,a
Senſilia an à formis elementaribus ducenda 325,2,b
Seps 107,2,d
Sequor vnde deriuatur 20,1,a
Ser 111,1,d
Serendi pro terrarum varietate tempus varium 192,2,b
Seri quando debeant arbores 167,1,c. 168,1,b
Sericum 111,1,d
Serpentaria integram habet radicem 32,1,d. eius varia folia 42,1,c
Serpyllum 12,1,a. 206,2,a. eius duplex genus, Ibid.b 156,2,a
Seruorum quorundam conditio 106,1,d
Seſami natura 260,1,a
Seſamum rancori obnoxium 261,1,b
Sicca, minus dulcia 162,1,b
Siccitas, naſcendi tempus differt 224,1,a. Inepta ad generationem 6,2,c. an ſit actiua qualitas 17,1,a. an paſsiua 25,1,a. effectus caloris aut frigoris, Ibidem.

Interna

interna quid incommodi poſ-
ſit hominibus afferre 112,1,c. in
animalibus præſertum humo-
res acuit 112,1,c
Siccitas cuius ætatis eſt affectus
171,1,b
Siccitas quomodo ſemina conſer-
uet 262,1,c.2,c
Siccitas florum hos reddit odora-
tiores 148,2,b
Siccitatis cauſa 261,2,c
Siccioris plantæ ramus ad futurã
arborem inutilis 2,2,c
Siccum plantæ cur tribuatur 3,1,b
quid ſit 39,1,c. propinqua eſt na
tura cum aſpero 7,1,a
Σῆψις quid 2,1,c
Sicilia eſt velut horreum quoddã
83,1,a
Sidera ſua plantis quibuſdã 46,1,b
Siderationis cauſæ 293,2,a.b.c
Siderum quorundam vis 158,2,d
Siligo 199,1,c.234,2,d.245,1,d
Silphium 16,1,b.68,1,c. & 161,2,d.
162
Σημεῖον 279,1,d
Simiæ nulli araneo parcunt quin
edant 242,1,b
Simile ſimili facilè coaptatur 21,2,
a.omne cur eſt alio modo diuer
ſum. 97,1,b. ſimili augetur 117,
2,b. à ſimili appetitur 121,2,b. &
iuuatur 106,2,a
Similitudo quib⁹ in rebus ſpecta-
tur 21,2,b.54,2,d
Similitudo ſumma diſsimilitudó-
que inſignis inter aliquas eaſ-
dem res 150,1,d
Similia ſunt quaſi vnum 191,1,a
Similitudinis finis 290,1,c
Similitudinis & diſsimilitudinis
notæ quomodo accipiantur
159,2,a
Simpliciora quænam ſint, genera
formis, an formæ generibus
97,1, d
Sinapi non eſt cibus, ſed condimẽ-
tum 224,2,d
Sinapi quorſum adhiberi ſoleat
66,2,c
Sĩgularia quæ philoſophis 165,1,d
Sipare verbum vetus 13,1,d.
37,1,d
Siſennæ ſputatilica 227,2,c
Siſymbrium quô propius natura
accedat 150,1,a
Siſymbrium 12,1,a. 206,2,a
Siſymbrii in mẽtam commutatio
288,2, d
Siſymbrii radix 150,1,b
Siſymbrium quomodo mutetur
148,2,d
Siſymbrium in mẽtam facilè con
uertitur 141,2,d
Siti aſſueta animalia 248,2,b
Σίπος prior quàm τρέφει 247,1,a
Situs araneos gignit 16,1,d
Smilax 75,1,a.156,2,c. topiarius
156,2,a
Smyrnium 242,1,b
Societatis nomen vnde 20,1,a
Socius propriè quis 25,2,b. vnde
dicatur 81,1,b
Sol quid præſtat in rerum gene-
ratione 17,1,a. eius facultas nũ-
nunquam victa 57,1,b. 90,1,c.
quem humorem vrat & corrũ-
pat 103,2,c. & 166,2,d. quomo-
do & in quo putredinẽ gignat
212,2,d
Solida corpora 113,2,a
Solonis leges 214,2,d
Solum mutatur nonnunquam fa-
cie 17,1,b. concauſa cum cælo
77,2,c. à ſuperficie quomodo
diſtinguendum 109,2,c
Solum macrum & fimus contra-
ria 208,1,a
Solutio continui animantes lædit
61,1,a
Solſequii flos 159,1,a
Somnium plantis tribuebat Ana-
xagoras. 134,2,c
Sophiſtarum contentioſa nugaci-
tas 164,2,c
Sophoclis poema 10,1,c
Sorbus 154,2,a.& 41,1,c
Sorbus viſcum parit 152,1,c
Sorte nihil euenit in natura ex pe
ripateticis 6,1,a
Sphacelſmus an in radice tantùm
fit 296,2,a
Sphacelſm⁹ ab animalibus ad plã
tas tranſlatus morbus 293,2,d
Σφακελισμοῦ & μαρασμοῦ differen-
tia 295,2,c
Σπάνις quid 185,1,c
Σφάκελος vnde dicatur 295,1,c
Spatha 265,2,b
Species à quo artifice cõdatur 181,
1,c. nunquam interit 190,1,a.
hæc aut illa deſeritur nonnun-
quam ab animalibus 248,2,b
Species totum eſſentiale 19,1,c. ge-
nus ſecat 20,1,a, à duobus indi-
uiduorum generibus non pro-
rogatur 56,1,c, quomodo incor
ruptibilis 63,2,a. quomodo &
quare prorogatur 64,2,c. quid
ſit 80,2,c. æterna eſt quælibet
108,2,d. realis eſt 109,1,a. ab a-
liis ſpeciebus diſtat potius quã
differt 127,1,d
Specierum mixtio contra Peripa-
teticorum placita 143,1,d
Σπέρμα καὶ σπορὰ quomodo diffe-
rant 63,2,b.89,2,b
Spica frumentaceorum 258,2,c
Spicæ cur ſic dictæ 15,1,a
Spiculi nomen vnde 15,1,b
Spina regia 40,1,b. Aegyptia 94,
Babylonica 55,2,b.c
Spinachia 42,1,d. 91,1,c. 132,2,c. 178,
1,d. 224,2,c. 229,1,a. 178,1,d.
Spinus 31,2,c
Spirandi & vitæ idem finis in a-
nimalibus 300,2,b.c
Spiritus quales in vacca ingenti
31,2,c. in animali quid ſint 92,2,
b. autores operum animæ 124,
2,c. 227,2,c
Spiritus natura 257,2,c
Sponte multa prodeunt 1,2,c
Spuma apuás gignit 16,1,d
Squilla 30,2,a.b. & 172,2,d. eius ra
dix integra eſt 32,1,d
Squadra 276,1,c
Staphyſagria & eius folia 42,1,c.
94,2,d. & 221,1,b. 323,2,a
Σπέος 304,1,c
Στίζειν verbum quam vim habeat
25,1,b
Stercorandi vtilitates 100,2,d
Stercoratio quid ſit 156,2,b. quor-
ſum adhibenda 143,1,d. cur poſt
putationem inſtituenda 185,2,a.
b. aliter arboribus, aliter aruis,
Ibid. crebrior quibus tum locis
tum temporibus vel idonea vel
inutilis 186,1,a. eius vtilitas 59,
1,d. fines 173,2, b
Stercus non aliter quàm animal
multas habet ſpecies 186,2,c. a-
limenti nimium plantis ſugge-
rit 210,1,b
Steriles plantæ 3,2,a. terræ 114,2,c
Sterilitas vnde 73,2,d
Στίβειν 125,1,a
Strangulat orobanche 156,2,c
Strigoſa minus dulcia 162,1,b
Stipites ad quid facti 139,2,c
Στῆρος 125,1,a
Stipitis vnitas ſignum eſt, non cau
ſa ineptitudinis ad generandũ
7,2,d
Stirps quid olim ſignificaret 177,
2,c. vocis origo, Ibidem.
Strigmenti vox vnde 52,2,a
Stolones 8,2,d. 11,1,b. 15,2,a
Strobilorum grana 238,2,a
Sturnus veneno veſcitur 242,1,b
Suauitas fructuum vnde 147,2,b
Suauitas quarum ſit qualitatum af
fectus 206,2,d. huius fundamẽ-
tum, Ibid.
Subiectum & eius accidentia affi-
ni quadam relatione cohærent
83,2,a
Subſtãtia hoſpitiũ accidẽtiũ 160,
2,c
Subſtantiæ ſunt actionũ principia
328,2, d
Subſtilla pluuia 299,1,a
Sudum quaſi ſine vdo 307,2,c
Succus lactucæ proprius 148,1,a
Succ⁹ viſcoſus ægrè coquitur 239,
2,d. Succus plantarum eſt ea-
rum pars interna 249,2,a

Succus in contortis radicibus 8,1,a quomodo in plantis coquitur, Ibid.2,b. eius tum varietas tum multiplex facultas 42,1,d. cur in planta coercetur 55,2,a. lentus ac viſcidus ægrè coquitur 73,2,c. ſeruandus idoneam habet ætatem 82,2,c. multus multam coctionem expetit 122,1,a
Sudor marmoreorum ſimulachrorum 279,1,b
Suillus fimus quorſū valeat 202,1,d
Sulphur igneum ac ſpongioſum 33,2,a. calidam quidem, ſed ſterilem terram reddit 114,2,c
Superfœtatio arborum à tempore pendet 42,1.b. eius imago 45,2,d. 46,2,d
Superflua in plantis 62,2,a
Superficiariæ radices 8,1,d
Superficiei à ſolo diſcrimen 103,2,c
Supergerminatio fit autumno & ſub cane 22,2,c. quando fiat 45,2,d. imago ſuperfœtationis, Ibidem.
Superlatiuum non iudicat de duobus 211,1,c
Superſtitioſa imaginatio de Deo 122,2,d
Superſtitio non prodit verã hominum religionem 146,2,c
Superſtitiones Druidarum 164 1,a
Supina cæſura cauenda in vite 298,1,a
Surculatio ſpecies inſitionis 21,1,d
Surculus pampinarius quid 200,2,c
Surculus 21,1,b. eius vigor 23 2,a. cur ἔνθεμα dicitur 25,1,c. ſoboles aliarum plantæ partium 26,2,c. quid ſit 62,2,d
Sus 93,2,a
Σύκαλις 266,2,a
Sycomorus 75,2,c.d
Sycomori cum ficu affinitas 270,2,c
Σῦκον 265,2,d
Σύγχυσις quid 115,1,d
Σύγχυσις 291,1,d
Syluestria ficciora ſunt 130,1,d. quomodo ſeſe ferant 130,2,c
Syluestria mitibus ſui generis ſunt ficciora 148,2,a
Σύμβασις quid Thucydidi 2,1,b. quid Paulo iureconſulto, Ibid.
Συμβεβηκὸς quid 16,1,a. & 304,2 c
Symboli nomen vnde 17,1,c
Συμπάθεια 190,1,b
Σύμφραξις quid 301,2,b
Συμφορὸν quid vocant medici 2,1,b
Συνεκτικὸν apud Stoicos quid 256,1.a
Σύνεσις quid 113,2,b
Συνεχὲς aliud quã ἀπτόμενον 19,2,d
Συνεχῶς quid ſignificat 185,1,d
Syngrapha cur dicatur 138,2,b
Syria maturiùs fructus effundit quàm Francia 22,2,a
Syricum ſemen 352,2,d
Syrochus ventus 322,2,c
Syrorum elegans loquutio 242,2,a
Syrorum paronomaſtica dicendi ratio 16,2,d
Syrorum apertio & halitus cauẽdus 257,2,d
Σύριγξ quid 2,1,c. 17,2,a. 19,2,c. 45,1,a
Σύστασις 46,2,b. 47,1,d

T

Tabes à Græca voce τηκτικὸς 328,2,a.
Τάχος & εὔλογον 22,1,c
Talea 12,2,c. 15,2,a
Talea & termus quid differant 265,2,b
Talpæ oculi perfecti 130,2,b
Tamarindi acidi 68,1,a
Tarentinæ nuces 36,1,b
Tarentinus ager 299,1,d
Taxus 46,2,c. 75,1,a
Tegumentorum differẽtiæ 30,2,a
Τελειότης finis τῆς τελειώσεως 227,2,b
Τελεσφόρος terræ quæ 216,2,d
Telephion 159,2,a
Tellus matrix plantarum 96,2,c
Τέμνω aliud ab σχίζω 195,1,a
Temperamentum quid 45,2,b
Temperatæ plantæ facultas 42,1,c
Tempeſtiuitas varia 200 2,d
Tempus aſſecla & menſura quantitatis 190,1,b
Tempus nihil agit 22 2,a. idoneũ ad plantas plantandas tum inſerendas, Ibid. 2. non patitur 30 2,d. cur poetis genitabile, Ibidem. generationi aptum 31,2,c. variè variis rebus idoneum 38,1,b. quid ſit 48,2,d. quatenus tempus nulli eſt contrarium 54,1,d
Teneritudo fructuum vnde 147,2,b
Tepidioris aeris facultas 45,1,c
Tepor laxat 98,2,a. & 100 2,b
Termes 9,2,d
Termus quid à talea differat 265,2,b
Τερέμνα legumina 251,1,d
Τέρετρα 279,1,d
Teretis corporis dimenſiones 169,2,a
Terminus in mutatione duplex 54,2,b
Terra, vera mater 151,2,b
Terra humida ſcrobes magnas nõ requirit 192,2,d. 271,1,b. plantis velut vterus 249,1,c. lemnia leuis 255,2,c
Terra bona quæ 151,1,c. & qualis 20,1,a. autor mutationis 37 2,b. puriſsima 67,1,c. contumax 78,1,b. exuctior, Ibid. quomodo corrigenda 96,2,c. cauernoſa 111,1,a. calida, Ibid. c. humida quid requirat, Ibid. nunquã ex ſe calida 114,2,c. eius vis 107,1,c
Terra mortua quid priſcis 291 2 d
Terræ feritas caſtiganda 169,2,b raritas quot de cauſis commendanda 159,1,c
Terram qualẽ eſſe expediat 169,1,c
Terreſtrium differentiæ 202,2 b
Terreus aſper ſapor 143,2,a
Terror vnde dictus 279,2,d
Teſta nuclei 67,1,a
Θάλλος de olea dicitur 9,2,d
Thapſia eſt ignea 33,2,a. rara, Ibid.
Thaſii 138,1,c, & 135,2,a
Θε in verbo θεοσεβεῖν ſuperſtitioſè explicatum 202,1,c
Theodorus & ipſius populares taxantur 138,2.c. & 135,2,d
Theodor' nimis crebrò rerũ quas tractat ordinẽ peruertit 139,2,a
Theodori candor 176,2,c. eius euagatio 162,2,c. laſciuiens 14,2,c. 15,1.d. 81,1,c. audacia 10,1,b. 182,2,c. ſibi canit 201,1,b. ambitioſus 177,2,c. cùm penè toto libro reprehenditur tum 10,2,a. variis verbis orationem ſuam pingit 19,2,c. barbarus, Ibid. d. eius cincinni 26,2,b. 47,1,c. à Scaligero nõ intelligitur 26,2,c. verborum flexu ſæpe abutitur 27,2,a. eius lapſus fatalis 35,1,b. 112,2,d. trita verba defugit 37,2,a. eius oratio 43,2,d. perplexa 51,1,d. vbique paraphraſten agit 52,1,c. variationis ſtudioſiſsimus 71,1,d. in ſolutionibus penè ſemper fluctuat 79,2,a. in quo ſe & alios fefellit 81,2,a. interpretis fidem excedit 308,2,d
Theophraſtus modeſtus 1,1,c. accuratiſsimus philoſophus 5,2,c
Θεῶν ὄχημα 55,1,c
Θέμα idem quod theſis apud Oratores 295,2,a
Θερμὸν principium germinationis 309,1,c
Theriacæ incrementum vnde 257,2,c
Θέσις contraria φύσει 11,2,c
Thracias ventus 307,1,c
Thracium triticum 211,1,c. 221,2,b 247,2,c. 248,2,c
Θεῖα 277,1,b
Thucydides immeritò ab Halicarnaſſæo reprehenſus 277,1,b
Thymus 1,2,c. 206,2,a. eius flos 18,1,a.b. ſemen 20,1,b fructus vbi latitet 228,2,c. 247,2,b

Tilia

Tilia 93,1,b. frigidis locis gaudet 106,1,d. & 157,1,d
Tiliæ cortex 205,2,c
Tiliæ inferiora cur exalbida 158,1,d
Tipha aquatica 221,1,c. 229,1,d. 2,a
Tiphion flos 40,1,b
Tithymallus 59,1,d. 236,1,c
Tofus ſegeti in loco macro ſubiectus 215,2,b
Τομὴ καὶ ῥῆξις 173,1,a
Tonſæ lanæ craſſior ſuccedit 142,2,c
Τομὴ quando ſit 187,2,a
Tonat ſine nube aliquando in Vaſconia 307,1,b
Topica Ariſtotelis defenſa 14,2,a
Topographia & chorographia qui differant 143,1,a
Τόπος quomodo differat ἀπὸ τῆς χώρας 143,1,a
Torpor membrorum vnde 93,1,a
Totum partium conuentus finis 49,1,d. vt compleatur pars non ſufficit 65,1,b
Τούτου χάριν καὶ πρὸς τοῦτο idẽ 1,2,b
Tragacanthum 13,2,d
Tranſferenda pinus 171,2,a
Tranſitio, figura 48,2,b
Tranſlatio 21,2,d
Tráſmutatio quibus egeat 98,1,d
Tranſplantationis vis 289,1,c
Τρίχες 48,1,c
Tribulus 206,1,c
Tricocca meſpila 124,2,b
Trifolium acetoſum 146,1,a
Trimeſtris planta hyeme non ferenda 247,1,b. 249,1,d
Τριγμὸς & φθόγγος 300,1,a
Triticum nobiliſſima planta 46,1,b. annua planta 134,1,b. 211,1,a. cur in macro ſolo ali nequeat b. ſibi ipſi ſimus 2,a. quam habeat cum fœtibus proportionem. Ibidem. validius hordeo b. ad quas res vtile 228,2,c. in lolium degenerat 229,1,b. 247,2,c. cur 232,1,a. cur συνεχὲς 238,2,b. huius pabulo iumenta pereunt 242,1,a. 2,a. eius ſubſtantia 242,2,c. 243,2,c. quomodo nonnunquam abſumatur 29,1,a cur ... & ... 63,2,b. eius tegumen 82,2,b. 90,1,d. quos ſulcos poſcit 106,2,a.
Triticum & lolium viciſſim mutantur 141,2,d. & 148,2,d. 274,2,c. 275,2,b
Triticum carptum & tonſum ſimile producit 287,2,d
Triticum puluerulentum quomodo putreſcat 261,2,c
qua arte ne in lolium degeneret impediatur 151,1,a
Triticum vnde iuuetur 256,2,c
Tritici maturitas vnde iudicanda 161,2,a ſemen cur degeneret 159,1,c
Troglodytæ 213,2,d
Trudi quid 39,1,a
Trulliſſatio 261,2,d
Truncus cur in planta primùm putreſcat 136,1,b
Truncus arborum quádo craſſeſcere deſinat 136,1,b
Truncum populi germinaſſe 265,2,a. 19,1,b
Tuber totum editur 227,1,c. 228,2,c
Tumere & turgere differunt 156,1,a
Turdus quomodo viſcum ferat 155,1,a
Turdus quorſum excrementa ſua abieti ſuggerit 154,2,b
Turgentia venerea 166,1,b
Turgere medicis quid 155,2,d
Turiſanus monachus 305,2,d
Turtur 93,2,b
Turturi cum pſittaco cur malè cõuenit 189,1,a
Turtures ſua pinguedine ſuffocantur 300,2,b
Tuſionis leguminum tempus 256,2,b
Τυρωνίτης quid 112,1,d

V

Vacca ingens molles habet ſpiritus 31,2,c
Væapium 13,2,b
Validarum plantarum facultas 38,2,b
Valles humidiores mótibus 121,1,a. harum differentiæ, Ibidem.
Vappa ex vino quoties fiat 81,2,c
Vaporarii non ſano cerebro 16,1,a
Varietas mira 42,1,c. 44,2,a
Vaſa ſeminalia 133,1,a
Vaſconiæ vites quando frigoribus obnoxiæ 139,2,b
Vaſiones Itali ignaui 135,1,c
Vaſtum quid 104,1,d
Vber glebæ quid Virgilio 6,1,c
Velorum inueniendorum occaſio 175,2,d
Venarum alueus 179,2,d
Venarum oſcula pinguedine obducta 301,2,b
Ventriculus plantæ 134,2,d
Venena quam ad rem vtilia 227,1,d. his quæ animalia veſcantur 242,1,b
Ventriculus in animali, pro radice in planta 48,1,b
Ventus quid ſit 104,2,a. incrementis an obſit 33,2,d. præcipui qui, ibidem. c. quidam alii è terra ſpirant, ibidem. d. qui calidiores aut frigidiores 105,1,a. 119,1,a
Ver non habet multùm humoris 26,1,b. maximam rerum partẽ gignit 40,1,d. plantas ad germinandum adducit 41,1,a. maximæ animalium parti ad generationem confert 52,2,d. 54,1,d. calidum, ibidem. 2,b. cur ſanum dicitur 105,1,c. quando minus ſiccum & vnde fiat 166,2,b. ab autumno quomodo differat 136,2,a. quale 212,1,a. 229,1,d. cur germinãdis radicibus ineptum 267,1,c
Verbaſcum quandiu floreat 236,1,c
Vermem in ſua quemque naſci arbore 299,2,c
Vermes in niuibus naſci 209,2,a
Vermiculatio leguminum & frumentorum 259,1,c
Vermiculationis cauſæ 294,b.c
Vermiculi non niſi iis aluntur è quibus enati ſunt 300,1,c
Vermiculi ex rore 16,1,d
Vermium differentiæ 299,2,c
Vermicularis 159,2,a
Vermiculorum mutatio 150,1,d
Verſio an mera paraphraſis 26,2,b
Veruactum quid 241,2,b
Veſpæ ex terræ putredine 2,2,a
Veſtigationis modi duo 159,2,b
Vetula arbor minus frondeſcit minúſque trahit 190,1,a. 197,2,b
Vetulæ arbores qua arte in iuuenile robur vindicentur 135,1,d
Vetulæ partes non coaleſcunt 23,2,d
Vinea macra quò pacto ſtercoranda 303,1,a
Vinea vno anno gelatione fructũ ne ferat cohibita 19,1,d. vbi fera & tamen fructuoſiſsima ſit 116,1,d. quando in Italia putari ſoleat 181,2,d. anthoſmia quæ 197,1,c. cur ex conſita arbore vel hordeo vtilitatẽ promat 199,1,c. quomodo ſylueſcat 135,2,c
Vingus 228,2,c
Vinũ cur odoribus facilè afficiatur 157,1,d
Vinum vdæ vineæ quale 191,2,c
Vinum qua arte paretur excellentiſsimum 135,2,b.c
Vinum vbi fœlicius 72,2,d. dilutius, Ibid. eius regimen 82,2,d
Viola 58,1,b. Martia 38,2,c
Vires permultarum rerum nobis ignotæ 227,1,d
Vires robuſtæ ex amplitudine corporis 31,1,c. diſpertitæ, tenuiores 64,2,a

Virgas deponendi duæ rationes 172,1,c
Virgas ſalignas abiectas germinaſſe 265, 2,a
Virtus collecta firmior ſeipſa diſſipata 23, 2,b
Virtutum ſubiectum, homo 36, 1,d
Viſcum 30,2,c.37,2,d. 52,2,b. 97,1,a.151,2,d.152,1,c.153,1,b. vnde oriatur 153,1,d. vorax 2,c. quomodo inutile 152, 1,a. nutrimẽti appetentiſsimu 155,2,b. quomodo ferat turdus 155,1,a
Viſci & arboris vnio 280,1,b
Viſcoſitas maturam ſucci coctionem impedit 73,2,c
Vita fœcundarum plantarum breuior 135,1,c
Vita in arboribus quònam ſui cõſeruandæ principium habeat 5, 5,d. diuturna non iudicanda ex corporis proceritate 31,2,c. cuius rei finis 77,2,d
Vitæ generatio & prorogatio 167, 1, a
Vitale principiũ qualiter humor contineat, & viciſsim ab illo cõtineatur 7,2.c
Vitiatum & vitioſum quî differãt. 217,1,d
Vitis 3,1,b. 2,a. 6,2,b.c. 7,1,d. 134, 2,b. 157,1,c. 2,a. ſuccoſiſsima eſt 7,2,b. luxuria ſterileſcit 19,1,a. 25,2,c. 34,2,a. arbuſtiua 41,1,c. 41,1,d. inſana 43,1,d.2,b. 46,2,b. ea quid agat 80,2,b. quæ ſerò putatur, ſerò germinat 57,2,c. 59,1,d. fructus eius 71,2,c. multæ ſpecies 73,1,b. 79,1,d. flores, Ibid. 2,b. alba quando fœcundiſsima 88,1,d. 89,1,b. quomodo corrigenda 96,2.b. folia 113, 1,d. varia vitis fœlicitas vnde 113,1,d. 2,d. 123,2,c. 128, 2,a. quando ſtringenda 79,1,a. cur arbores poſcat 156,1,c. natura perhumida 172,2,a. 181,2,a. ficu rarior 182,1,b. vnde ea raritas, Ibid. adulta quomodo tractanda 183,1,b. quibus temporum interuallis ſtercoranda 187,1,a. quibus locis gaudeat, Ibid. cur à ficu & olea infeſtatur 189,2,a. eius ſuperficiaria accidentia 190,2,d. eius medulla c. putatio quorſum referatur 193,2,d. 194,1,a. ὀφθαλμὸς eius 12,c. putatio in ſicca regione 196,1,c. eius partium multa nomina 197,2,a. 198, 1,a. adminiculis eget 156,1,d. eius oculus 2,b. ἀμβλυωπεῖν, Ibid. duo à frigore patitur, Ibidem. naſcendo qualis euadat 201,2, c. colorum partitio, Ibidem. ei, quæ planta inimica 203,1,c. eius cortex 205,2,c. multum ſtudii requirit 208,2,c. quibus animalculis infeſtatur 214,1,c.d. quæ infœlicior 219,2,a.c
Vitis eadem candidas & nigras vuas quomodo ferat 282,1,b
Vitis racemus Cantharos dictus 144,2, a
Viti quis locus ineptiſsimus 176, 1,a
Vitem fructus ſine frondibus non edere 276, 2,b
Vitem racemos ſuſtinere etiã ꝓlapſis foliis 276,2,d
Vitiorum ſubiectum homo 36,1,d
Viuaciores quænam radices 8,1,c
Viuiradices 230,1,d
Viuax & viuificum quomodo differunt 58,1,d
Viuens omne corpus meatus habet ad cutem aut corticẽ 133 1.d
Viuentium natura quot rebus conſtet potiſsimum 175,1,d
Vlmus 18,1,a. 133,2,c. 306,1,c. 227, 1, a. & 133,2,c. inſita 22,1 c. adulta 57,1,a. culicibus obnoxia 128 1,b quibuſcum genere conueniat 157,1,d
Vlyſſes errabundus 143,1,b
Vmbroſis cur gaudeat punica 177, 1,c.2,c
Vngulæ cur à natura animalibus conceſſæ 67.1,b
Vnio quid requirat 21,2,c. Mathematica 102,1,b
Vnum & ens reciprocãtur 119,1,a
Vnum Mathematicum 21,2.b
Voluenam quid Vaſcones appellent 188,1,a
Voluntas & deſiderium inanimis rebus à Platone & Ariſtotele tribuuntur 7.2,a
Vrina affuſa quam plantam iuuet 186,1,d. à quo cietur 223.1,b.c
Vrſi vbi albi 143,1,a.
Vſtio vnde 108,1,a
Vſu deleta reuocare cuius ſit ingenii 169,1,b.
Vſus rerum duo requirit 161,2 a
Vſui ad aliquid ſunt quæcunque ſub ſole ſunt 117,1.c
Vua 30,1,b.c. quoddam genus non niſi hyeme matureſcens 123,2,c. vt hyeme matureſcat quid agendum, Ibid. quomodo à vitibus exempta dulceſcat 124,1,d. quomodo diutiſsimè ſeruetur, Ibid. 2,a. paſſa, Ibid. Corinthiaca 90,2,a
Vua vinaceorum expers quomodo naſcatur 281,2,a
Vuæ ex medulla vitis oriuntur 197,1,a. 152,1,a. 143.2,a
Vuæ nigræ albi acini 172,1,b
Viuerra 31,2,c
Vniuoca cum æquiuocis quid cõmune habeant 95,2,b
Vulgò & publicè quomodo differant 181,1,c
Vulgus agreſtium circa plantas iudicium 18,2,d
Vulneris incommodum vim generandi tardat 59,2,a
Vulpes vbi nigerrimæ 143,1,a
Vultur rapax & infœcundus 93, 1,c
Vulturnus aliis calidus, aliis frigidus 104,2,b. cur Vaſconiæ frigidus, Ibid.
Vulturnus non obeſt plantis 33,2, d. 98,1,a

X

Xanthus fluuius 141,1,a
Ξόανα vnde dicta 279,1,a
Xylobalſamus 161,2,d
Xylocaſia 161,2,d
Ξηρὸν cuius qualitatis nota ſit 7,1,a

Z

Zaphera 117,2,b
Zea 229,1,d. 231,2,c. 232,1,c. in auenam mutatur 247,2,c
Zephyrus alit plantas 33,2, d. 105. eius vxor, comes aut ſoboles, Ibidem.
Zeli Tattarci 92,2,a
Zizipha quando fructum maturat 181,2,d
Zizipha 38,1,c. 41,1,c. 82,2,c. 90,1,d
Zoroaſter 46,1,a
Ζωὴ cur arboribus conueniat non ζῆν 9,2,b. quid ſignificat, Ibid. vnde nomen deflectitur 17,1,b
Ζῷον plantam non complectitur 152,1,c
Ζωτικὸν actiuè aliquando pro viuifico 58,2,d

FINIS.